

INSTITUTUL UNIVERSITĂȚII
-13-
INTRARE NR. X-50
DATA

BISERICA

ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Nr. Inv. 833 Revista Periodică Ecclesiastică.
Mitropolia Moldovei și Bucovinei
STUDIUM
Cota Y-6 Anul al XXVIII-lea 1904—1905; nr. 1-12
nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.

Donata de Părintele:

Constantin I. „Predică Cuvântul”
II Timotei, IV. 2.

Laminat 1860.

XXIII, nr. 2, iunie 1904

BIBLIOTECA
Mitropotei Moldovei
și Bucovinei
STUDIUM

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA „CĂRȚILOR BISERICEȘTI”.

1905.

- 2 ANS 1994

B. U. "M. EMBRESCU"
BIBL. DE TEOLOGIE

ado: 317

TABELA MATERIILOR.

DIN

Revista periodică ecleziastică „Biserica Ortodoxă Română” pe anul al XXVIII-lea (1904—1905), însoțită și de numele autorilor.

PARTEA OFICIALĂ.

Raportul Stariței Sf. Monastiri Varatecul către I. P. S. Mitropolitul Moldovei pag. 234—240. Sumarele ședințelor Sfântului Sinoed din auziunea de primăvară 1904 pag. 26128—4. Copie de pe raportul P. C. Revizor Eparhial al Eparhiei Hușilor pag. 462—468. Raportul P. C. Protoieren al județului Tulcea către P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos pag. 812—821. Regule Ortografoe pag. 822—835. Conferința pasto-rale pag. 956—957. Importanța Moralei Creștine pag. 976—991. Circulara P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos pag. 1065—1069. Raport 1070 1074. Cuvânt panegiric pag. 1186—1191. Prozeliții trecuți la religiu-nea creștină Ortodoxă pag. 1192. Felicitări de anul nou pag. 1196—1197. Circulara P. S. Pimeu Episcop al Dunărei-de-Jos, adresată pro-toiereilor eparhiali pag. 1311—1315. Tablon pag. 1316. Trei circulări a P. S. Episcop al Hușilor pag. 1420—1431. Tablon de botezarile, cununțiile și înmormântările săvârșite în cursul anului 1904 de către îngrijitorul bisericeii române din Regina-Assa, America de nord pag. 1432.

P. S. ARHIEREU CALLISTRAT BĂRLĂDEANU.

Iisus și Samarineanca pag. 66—79. Iubirea către Iisus Christos pag. 121—135. Toleranța Religioasă pag. 361—371. Familia Creștină pag. 628—638. Folosul omului viețuind în Societate pag. 1029—1034. Soarata ca Simbol în Vechiul și Noul Testament pag. 1043—1046. Misticism și ospitalitatea la primii creștini pag. 1121—1132. Numi-rii sfinților în Sfânta Scriptură pag. 1201—1211. Profetii Isaia și Daniil pag. 1331—1332.

INSTITUTUL NAȚIONAL DE ISTORIE ȘI ETNOLOGIE

1994

- 2 AUG 1994
B. U. M. EMINESCU*
SIBU DE TE OLOGIE
ado: 317

INSTITUTUL NAȚIONAL DE ISTORIE ȘI ETNOLOGIE

TABELA MATERIILOR.

DIN

Revista periodică eclesiastică „Biserica Ortodoxă Română“ pe anul al XXVIII-lea (1904—1905), însoțită și de numele autorilor.

PARTEA OFICIALĂ.

Raportul Stariței Sf. Monastiri Varatecul către I. P. S. Mitropolitul Moldovei pag. 234—240. Sumarele ședințelor Sfântului Sinod din sesiunea de primăvară 1904 pag. 26128—4. Copie de pe raportul P. C. Revizor Eparhial al Eparhiei Hușilor pag. 462—468. Raportul P. C. Protoiereu al județului Tulcea către P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos pag. 812—821. Regule Ortografice pag. 822—835. Conferințe pastorale pag. 956—957. Importanța Moralei Creștine pag. 976—991. Circulara P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos pag. 1065—1069. Raport 1070 1074. Cuvânt panegiric pag. 1186—1191. Prozeleții trecuți la religiea creștină Ortodoxă pag. 1192. Felicitări de anul nou pag. 1196—1197. Circulara P. S. Pimen Episcop al Dunărei-de-Jos, adresată protoiereilor eparhiali pag. 1311—1315. Tablon pag. 1316. Trei circulări a P. S. Episcop al Hușilor pag. 1420—1431. Tablon de botezurile, cununile și înmormântările săvârșite în cursul anului 1904 de către îngrijitorul bisericii române din Regina-Assa, America de nord pag. 1432.

P. S. ARHIEREU CALLISTRAT BĂRLĂDEANU.

Iisus și Samariteanca pag. 66—79. Iubirea către Iisus Christos pag. 121—135. Toleranța Religioasă pag. 361—371. Familia Creștină pag. 628—638. Folosul omului viețuind în Societate par. 1029—1034. Soarele ca Simbol în Vechiul și Noul Testament pag. 1043—1046. Milostenie și ospitalitatea la primii creștini pag. 1121—1132. Numirile date Profeților în Sfânta Scriptură pag. 1201—1211. Profeții Isaia Ieremia, Iezechiel și Daniil pag. 1331—1332.

Dr. DRAGOMIR DEMETRESCU.

Iisus și Nicodim din Arimateia pag. 85 - 95. Bogatul și Lazăr pag. 196 - 212. Religiunea creștină cea mai folosită omului pag. 321 - 336; continuare în No. 4 pag. 426 - 439; continuare în No. 5 pag. 501 - 515; continuare în No. 6 pag. 680 - 695. Cei doi bani ai văduvei pag. 863 - 875. Nașterea Domnului pag. 961 - 975. Puterea Creștinței pag. 1153 - 1168; continuare în No. 11 pag. 1269 - 1279; continuare în No. 12 pag. 1378 - 1392.

C. ERBICEANU.

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru secolul al XIX-lea pag. 4 - 16; continuare în No. 2 pag. 183 - 192; continuare în No. 3 pag. 285 - 297; continuare în No. 4 pag. 372 - 385; continuare în No. 5 pag. 516 - 527; continuare în No. 6 pag. 639 - 652; continuare în No. 7 pag. 739 - 746; continuare în No. 8 pag. 886 - 902; continuare în No. 9 pag. 1002 - 1015; continuare în No. 10 pag. 1106 - 1120; continuare în No. 11 pag. 1254 - 1278; continuare în No. 12 pag. 1361 - 1377. Enciclica Mitropolitului Teodosie pag. 33 - 56; continuare în No. 2 pag. 136 - 152. Cele zece porunci explicate de Damaschin pag. 242 - 260. Cuvânt politico-religios ținut la hramul bisericeii Sf. Mitropolii din București pag. 389 - 403. Istoria Împăratului Amblog și înțelesul Sf. Liturghii, precum a văzut împăratul în Biserica Ierusalimului pag. 481 - 500. Despre tentațiuni sau ispite pag. 671 - 679. Analiza cărții ce cuprinde serviciul Sf. Cuvioasei Parascheva și a Sf. Cuviosului Grigorie Decapitulul pag. 756 - 766. Povestire legendară pag. 767 - 777. Mărturie despre educația religioasă a fililor Domnilor Români în trecut și prezent pag. 876 - 885. O poezie patriotică de Neofit Scribau pag. 927 - 930. Despre Ierarchie în Biserica Ortodoxă pag. 1020 - 1028. Prezent Clerului Român de anul nou pag. 1081 - 1092. Prefața dela cartea lui Meletie Sirig pag. 1213 - 1221. A doua prefață la cartea lui Meletie Sirig pag. 1344 - 1354.

Dr. M. POPESCU.

Dare de seamă pag. 108 - 115. Predică, Parabola Sămănătorului pag. 213 - 223. Șapte biserici cu averea lor proprie pag. 312 - 320; continuare în No. 6 pag. 696 - 705; continuare în No. 8 pag. 893 - 900. Predică despre Cărtirea împotriva lui Dumnezeu pag. 416 - 425. Predică pentru rugăciune pag. 546 - 554. Predică contra Bârferei pag. 992 - 1001. Sf. Grigorie de Nazianz și învățătura sa pag. 1133 - 1141. Predică pentru mântuirea sufletului pag. 1244 - 1253. Dare de seamă pag. 1413 - 1419.

Dr. PETRU GÂRBOVICEANU.

Dina Iuvierei pag. 1 - 3. Cronica Bisericească pag. 96 - 107; continuare în No. 2 pag. 224 - 233; continuare în No. 3 pag. 337 - 347; continuare în No. 5 pag. 573 - 583; continuare în No. 6 pag. 706 -

714; continuare în No. 8 pag. 903—926; continuare în No. 9 pag. 1047—1053; continuare în No. 10 pag. 1169—1175; continuare în No. 11 pag. 1292—1300; continuare în No. 12 pag. 1393—1409. Literatură Religioasă pag. 298—311. Sărbătorirea lui Ștefan cel Mare și Sfânt pag. 440—461. Institute de propagandă catolică în România pag. 565—572; continuare în No. 7 pag. 773—782. Serbările dela Iași pag. 783—811. O carte pentru ertarea păcatelor pag. 901—902 Biserica Sf. Nicolae din Iași pag. 1016—1019 Bibliografe pag. 1193—1195. Biserica Trei-Ierarhi din Iași pag. 1280—1291. Numai în credință e mântuirea pag. 1355—1360.

I. MICHĂLCESCU.

Raportul dintre Religione și Moralitate pag. 17—32; continuare în No. 2 pag. 169—182.

ALEX. LEPĂDATU.

O procesiune religioasă în București la 1765 pag. 57—65. Un cuvânt asupra Gramaticii lui Ienăchiță Văcărescu pag. 348—353. Manuscrisele găsite la Monastirea Dalhăuți pag. 539—545. Manuscrisurile dela Biserici și Râșca pag. 1142—1152.

Diac. Dr. I. POPESCU.

Omitile lui Atrate pag. 80—84; continuare în No. 2 pag. 193—195. Cărțile necanonice și apocrife ale Vechiului Testament pag. 404—415. Psalmii pag. 528—538; continuare în No. 6 pag. 653—670; continuare în No. 7 pag. 747—755; continuare în No. 10 pag. 1093—1105; continuare în No. 11 pag. 1233—1243; continuare în No. 12 pag. 1333—1343. Impărțirea timpului la Ebrei pag. 931—950.

ȘTEFAN POPESCU.

Slava dela Vecernia Sfinților Ierarhi din 30 Ianuarie (pe note) pag. 386—388. Vai mie înnegritule suflete. Slava dela Stihovăna a Duminicii înfricoșatei judecăți (pe note) pag. 1410—1412.

PROTOSING. IULIU SCRIBAN.

Indiferentismul religios și mijloacele de a-l remedia pag. 153—168. Valoarea și metoda învățământului religios pag. 1054—1054; continuare în No. 10 pag. 1176—1185.

ATHANASIE AL RÂMNICULUI.

De Centenarul Seminarului „Veniamin“ pag. 601—627; continuare în No. 7 pag. 721—738; continuare în No. 8 pag. 841—862.

Pr. N. GEORGESCU (Alexandria).

Apologetica lui Tertulian sau apărarea Creștinilor în contra Păgânilor

pag. 555—564; continuare în No. 6 pag. 715—720; continuare în No. 8 pag. 951—955; continuare în No 9 pag. 1035—1042; continuare în No. 11 pag. 1222—1232.

ICONOM COMAN VASILESCU.

Trei predici: Despre respectul sau temerea de Dumnezeu, despre castitate și despre curățenie pag. 584 - 593.

ARHIMANDRITUL NICODIM MUNTEANU.

Unsprezece cuvântări pag. 1301—1310.

DONAȚIUNI.

Pag. 116—120; 354—360; 469—479; 594—599; 836—840; 958—960; 1075—1080; 1198—1200; 1317—1320; 1433—1484.

AVIZ.

Pag. 480 și 600.

ZIUA ÎNVIERII.

Iată ziua cea mare a Creștinismului! Iată ziua pe care a făcut-o Domnul pentru lumina popórelor! Ce s'ar fi întâmplat óre, dacá n'ar fi fost Învierea Domnului?

Tot ce învețase și tot ce făptuise Domnul nostru Iisus Christos ar fi fost numai lucru omenesc și cele omenesti sunt și trecétóre!

Prin Înviere s'a dovedit pentru vecie divinitatea lui Iisus Christos! Prin Înviere s'a întemeiat religiunea sa ca dumnezeiascá! Prin inviere s'a întárit credința nóstrá în nemurirea sufletului și prin urmare în viața viitóre! În Învierea lui Iisus Christos stá tária credinței nóstre creștinești!

Lucrul acesta l'au priceput destul de bine vrájmașii ei creștinești. De aceea tótá munca lor n'a fost decât să creptată de cât în a ataca dumnezeirea lui Dumnezeu și să mai ales prin Învierea

sa. De la început Iudeii și păgânii s'a pronunțat, că faptul învierii lui Christos e o curată născocire a creștinilor și în deosebi a Apostolilor săi!

Apostolul Pavel într-o ocaziune s'a exprimat ast-fel: «Dacă n'a înviat Christos zadarnică este propoveduirea noastră, zadarnică este și credința voastră. Ne aflăm încă și martori mincinoși ai lui Dumnezeu; că am fi mărturisit în protiva lui Dumnezeu, că a înviat pe Christos pe care nu l'a înviat, dacă morții nu se vor scula. Că de nu se vor scula morții, nici Christos nu s'a sculat. Iar dacă Christos nu s'a sculat, zadarnică este credința voastră; încă sunteți în păcatele voastre». (I, Cor. XV, V. 14—17).

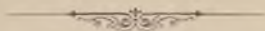
Așa a răspuns marele Apostol acelor ce aveau îndoieli chiar din mijlocul creștinilor. Și cuvintele Apostolului putere de credință mare au avut pentru Creștini și mare vor avea pentru tot-d'a-una. Nimeni nu se poate numi creștin în afară de această credință! Tari în această credință primii creștini au lucrat fără încetare pentru răspândirea învățăturilor lui Christos, pentru răspândirea luminei unde nu era de cât întunec. Acolo unde a pătruns această lumină dumnezeiască lumea s'a făcut mai bună: omenii și-au îmbogățit sufletul cu virtuți dătătoare de viață. Omul s'a apropiat de Dumnezeu și de nemurire! Cât privește pe cei dintre păgâni, pe cei dintre Iudei, pe cei dintre creștini, cari cugetă sub influența păgănescă și Iudaică și nu vor să vadă lumina să-î lăsăm în orbirea lor! Întunerecul face parte din firea lor!

Vor lupta contra numelui...

lor va rămâne zadarnică! Crucea va fi biruitoare, căci ea înseamnă lumină și adevăr!

Noi Românii în deosebire se cuvine să ne bucurăm cu prilejul sfintei Învierii. Crucea ne-a ajutat în toate împrejurările vieții noastre și ea ne va ajuta și în viitor. Învățăturile lui Christos să fie Călăuza vieții noastre!

G.

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Seculul al XIX-lea.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVII-lea No. 12).

Data	Luna
------	------

In locuința cea mică tot în Boltă.

4 Evangheliști. 102 Glavezne 2 Porți. 1 Iconă Sf. împărați. 1 Ipac Sf. Apostoli. 1 Ipac Sf. Ión Damaschin. 9 Flori. 2 Peceti ale Țerei. 3 Sf. Ión Bogoslov. 2 Sf. Vasile. 5 Icone David. 1 Duminica florilor. 1 Duminica Tomei. 1 Invierea lui Lazăr. 1 Restignirea. 1 Stăbănogul. 1 Mironosițele. 1 Sf. Grigorie. 1 Vinđarea lui Iosif. 1 Duminica Vameșului și a Fariseului. 1 Pogortrea Duhului Sf. 1 Duminica Samarinencei. 1 Zece fete. 1 Sf. Alexandru. 1 Cu proscomidie. 1 Cu Invierea. 3 Sf. împărați, mici. 2 Icone Domnul Christos. 1 Buna-vestire. 1 Copaciū. 3 Domnul Christos, Maica Precista, Sf. Ión. 1 Toți Sfinții. 1 Pajăra împărătescă. 1 Inger.

Tot în lădiță.

1 Iconă Agneț cu un Slânt, bez nume. 1 Flóre cu cina de taînă. 3 Conețe. 1 Flóre Pendicostar. 2 Ipac Octoic. 1 Flóre Anthologion. 1 Flóre Triod. 55 Flori felurimi scrise. 1 Pörtă. 1 Punerea in

Data/Luna

mormint. 1 Iconă înălțarea. 2 Drugi de alamă pentru téscul Grecesc. 2 Călcătore de Acioe. 1 Piulișă de hler. 1 Butuc Ipac al fuchilei. 2 Fundamenturi de Acioe. 3 Ferestre de hler. 2 Slehuri. 2 Sanii. (Tésco Grecesc). 2 Butuce. 2 Vinglae de hler, însă unul stricat. 1 Cutie prelungă cu slove de plumb grecescă și românescă. Ipac cutie iarăși cu slove amestecate. 1 Tingire iarăși cu slovă grecescă de Veneția. 1 Borcan mare pentru olei. 1 Săculeț cu multe strumenturi, de stambă de ale Tipografiei. 32 Topuri de hârtie de Moscova, și o grămadă de hârtie ploată însă boia de Veneția și de fabrică buați...

Cele ce sunt jos în Tipografie.

2 Téscuri bune cu tot tacâmul lor. 2 Stricate din care lipsesc 2 drugi 1 fundament. 10 sanii. 1 Tésco numai lemnele. 1 Masă mare cu picioare. 2 Laviți marl. 1 Pat. 4 Fundamenturi și unul l'aŭ luat némțul. 4 Caști fără de slove. 3 Tingiri. 1 Pereche pirostrii.

Cele ce sunt în chilia Tipografiei.

1 Dulap mare cu 3 cutii. 1 Tigae de fier. 1 Sucală de tésco. 2 Ipac. 1 Borcan de olei. 1 Antimis iconă. 1 Iconă cu patimele. 1 Iconă Sf. Dimitrie. 1 Iconă Epitafion mare. 4 Vintiloe de slovă. 1 Ipac de stins. 1 Lădiță cu slove stricate. 1 Cutie cu slovă Românescă măruntică. 1 Piatră mică de frecat chinovar. 1 Ipac mare și este la Rânca Țiganu. 2 Caști cu slovă Grecescă pline. 4 Caști cu slovă românescă și cu glavesne. 11 Topuri de mucava, cu 20 tesetele în hârtie. 11 Cioflece.

1810 Ianuar
20.

S'a făcut catagrafie la totă averea Mitropoliei cu Monastirile și Schiturile dependinți în fața Arhimand. Cotrocénu Veniamin. Gavriil Arhimandrit Sf. Gheorghe. Const. Filipescu vel Logof. Giodache Crețulescu vel Logofăt. Iordache Golescu vel Logof. «După această Catagrafie ce este într'acastă Condică, am dat Mitropolia cu

Data Luna

totă averea ei 1810, Martie 3». Subscriși. Proin M. Dositeiū (scris cu mâna sa). Apoi declarația Mitropolitului Gavriil și Exarh, ce au primit pe samă și Subscriși: Ghica (?) Istrati Crețulescu, Constantin Văcărescu. A Var. Vel. Visternic. Gavriil Mitropolit și Exarh. Când l'a înlocuit prin influența rusescă.

Cătră Episcopi. 1810, Ghenar.

Facem înștire Preasf. V. că după sosirea noastră aici făcând începere a cerceta să vedem orânduiele Bisericești, la cercetare se află, ca unde vom cunoște de trebuință să facem îndreptările cele cuviincloșe după a noastră netăgăduită datorie, între alte neîntocmiri și rele obiceiuri am aflat și acesta una, cu puțință pricinuitoare de stricăclune, ipolipsis și scădere de evlavie la cei bisericești, adică jafurile și asupririle ce fac protopopii ținuturilor, atât la partea Bisericescă cât și la cea politică, și iscodind cudeadinsul curgerea acestei pricini am aflat că este din suma cea mare a embaticului ce da preoții la Arhierii Eparhiilor; de aceea dar era siliți și protopopii a lua de la preoți și diaconi cu cuvint de baston câte taleri 3 și 4 cum și de la hirotonii i cununii taleri 15 și 20, asemenea și de la altele, și ca să o desrădăcinăm cu totul să lipsescă aceste luări peste măsură, am poruncit de s'au scăzut o sumă îndestulată de banii din embaticii ce da protop. Eparhiel Mitropoliei, lăsându-l pe cât s'au mulțămii fieșcare, dând și înscris subț iscăliturile lor că vor păzi aceste mai jos însemnate. De la cununii să nu ia mai mult de taleri 2 60. De la preoții i Diaconi câte taleri 1 cu nume de baston, de la adeverința de hirotonii taleri 5, cu numele de chela Bisericeii, de la pricinii de judecată ce se vor întâmpla între casnicii taleri 2.60, dicheoma pentru ostenelă, după hotărțirea Domnului Alexandru Moruz, iar nu cu nume de globă, la cislele dajdiilor ce se vor face pe preoții să nu

Data	Luna

îndrăznescă a face vre-un prostinos mai mult măcar un ban peste aceea ce va fi porunca, și deosebit să nu se amestece la pricinile judecăților ce se vor întâmpla la îngrecatură de fete și femei văduve, fiind mai virtos și arădicate cu sfat de obște din vremea Domnului Alexandru Ipsilant, nici la judecățile de împlinirile zestrelor, ci aceste să le lase a merge în cercetarea și izbrânirea judecăților politicești. Acastă dar bună întocmire de o cam dată s'au făcut la aceste pricină în Eparhia Mitropoliei. Scriem Preasf. V. a o pune și Preasf. V. asemenea întocmai în lucrare fără de zăbavă, căci de se va întâmpla din nepunerea la cale a Preasf. V. vre-un catahrisis la aceste modele cu măhniclunea Preasf. V. veți fi îndatorit a audi de la ocărnuire imputăciunii și proboziri, lăsând altele care pot să se întâmple.

Asemenea s'au făcut anafora și către Divan ca să facă știut pe la Județe, biez sfârșit la Arhierel, și s'au trecut amândouă în Condică Dicasteriei.

Cisla banilor pe Monastiri, ajutor la cumpărătorea Zaharelei pentru oștirile Împărătești, 1810 Ghenar. Sunt puse la dări toate Monast. închinat și neînchinat, s'au plătit suma de 70,200 lei.

Adresa Mitropolitului Gavriil către toți Episcopii, Protopopii și Monastiri, Schituri, de a strânge dajdie pentru proviantul armatei, anume: Episcopiiile 15,000 taleri, Monastirile 70,000, iar preoții și Diaconii 80,000 taleri.

Mitropolitul Gavriil dă ordin ca ceasurile să se facă la 3 ceasuri turcești la toate Bisericile (Martie 13).

Idem Mitrop. Gavriil dă următorul ordin No. 67, la 23 Martie:

Cucernice protopope Voicule al plășei de sus București, Arhierescă Blagoslovenie. Fiindcă neînștiințăm că preoții de pe la Biserică nu ar fi urmând slujba de poimâne a praznicului

Data Lună

Blagovișteniei, după cum povățuește tipicul, ci cu scădere și alte schimbări, drept aceea poruncim Sf. Tale ca să le dai tuturor în știe că este porunca noastră a săvârși slujba acestui sf. praznic în tocmă după tipic, adică: Vecernia cu slujba i parimiile Triodului și ale praznicului, iar noaptea la denie pavicernița cea mare, cu litia cea mare a praznicului și cu cele trei metanii mari, adăogând la sfârșit și pervee ceas și în ziua praznicului ceasurile la vremea lor, după obiceiul cu Psaltirea și cu câte trei metanii mari împreunând și al noulea ceas și blajeniile de grab, fără de cântare, apoi și vecernia cu parimiile, vohod, cu Liturgia și cea-l-altă slujba a Sf. Ión Zlatsust.

No. 69 Martie
23.

Molitelor vóstre preoți de la satul Băiceni sud prah. veți ști că Cucernicul protopop Nică al aceluși ținut făcând încunoștiințare de molitfele vóstre că nu vă veți fi supuind poruncilor noastre, adică, banii Zaharelei ce saũ pus de obște peste toate Monastirile și toți preoții pentru trebuința oștirilor Impărătești, nu ați fi vrând să plătiți, nici taleri 1 al Cucerniciei Sale de baston, nici banii cununiilor câte taleri 2.60 de la multe ce s'aũ întâmplat într'acel sat nu ați vrând să plătiți, pentru care vă poruncim să vă sculați să veniți aici la Mitropolie ca să vă îndreptați, de nu veți fi vinovați saũ de este adevărată înștiințarea Cucerniciei Sale, veniți-vă în cunoștință, vă îndreptați, vă părăsiți de a mai fi dărji și nesupuși poruncilor scaunului Mitropol. să vă lipsescă fumurile ce le ați avut până acum și să plătiți ceea ce sunteți datorți, după poruncile ce sunt date, căci când nici una nici alta dintre aceste mai sus arătate nu veți face, să știți că vă avem popriți de tot darul preoției, pâna ce vă veți îndrepta, și când cu obraznicie veți îndrazni peste această poruncă a noastră a mai pune Epitrahil de gât și a sluji, atunci să știți că fără de voe-vă aducându-vă aici și

Data	Luna
No. 73	Martie
	24.

cu sobor judecându-vă după canónele Bisericeii, veți perde desăvirșit darul preoției.

Iscălit. G. M. și Exarh.

Cătră Episcopul Rimnicului.

Măcar că vremea era încă de la trecutul Ghenar să se dea porunci pe la Monastiri pentru banii școlélor de acest următor an, asemenea de la preoți banii sfertului Sf. Gheorghe, de la 1° și a acestei următoare luni; dar fiind banii Zaharelelor la un loc, ca să nu simțá greutate, saú mai pásuit până acum, când socotim că se va fi făcut tot istorul banilor Zaharelel. De aceea dar scriem Presf. Tale ca să dai cuvenitele porunci pe la Monastiri pentru banii școlélor, după cisia anulul trecut, intrând cât timp și Monastirile ce au fost închinat la spitale și la orfanotrofii, ca unele ce au rémas slobode ca și mai nainte, cât și pe la protopopl pentru împlinirea banilor sfertului Sf. Gheorghe, de la preoți și diaconi, după vechiul obicei, care bani fără prelungire strângendu-se să se trimitá la Mitropolie, ca și Mitropolia să-í dea la cutie pentru trebuințele sale și alte cheltueli ale școlélor.

1810. G. Mitr. și Ex. (circulară către toți).

Copie 1810 de la întâiul Divan și Comitet.

Preasf. Mitrop. și Exarh Gavriil au făcut arătare la Divan că au luat înștiințare cum că D-voastră ispravnicii de pe la județele țarei și alți Zabeți politicești, când se întâmplă a avea unul din mirenii prigonire de judecată cu vre-un preot saú Diacon îl aridică cu slujitori, îl judecă, îl necinstește și îl include și-l globește, fără de al mai căuta că este tagmă bisericescă și nu se cuvine a se judeca și a se pedepsi de mirenii, faptă, cu totul împrotiva Canónelor Bisericești și neobiciuit, nici suferit nici la alte némuri și legi, pentru care divanul strașnic poruncește D-v. ca acest catahris, (abuz) să lipsescă, și de aici înainte ori-carî din mirenii vor avea pricină de judecată cu vre-unul din

Data/Luna

Blagovišteniei, dupre cum povătuște tipicul, ci cu scădere și alte schimbări, drept aceea poruncim Sf. Tale ca să le dai tuturor în știe că este porunca noastră a săvirși slujba acestui sf. praznic în tocmai după tipic, adică: Vecernia cu slujba i parimiile Triodului și ale praznicului, iar noștea la denie pavicernița cea mare, cu litia cea mare a praznicului și cu cele trei metanii mari, adăogând la sfârșit și perveș ceas și în ziua praznicului ceasurile la vremea lor, după obicei cu Psaltirea și cu câte trei metanii mari împreunând și al noulea ceas și blajeniile de grab, fără de cântare, apoi și vecernia cu parimiile, vohod, cu Liturghia și cea-l-altă slujbă a Sf. Iôn Zlataust.

No. 69 Martie
23.

Molitfelor vöstre preoți de la satul Băiceni sud prah. veți ști că Cucernicul protopop Nică al aceluși ținut făcând încunoștințare de molitfele vöstre că nu vă veți fi supuind poruncilor nöstre, adică, banii Zaharelei ce saũ pus de obște peste töte Monastirile și toți preoții pentru trebuința oștirilor Impărătești, nu ați fi vrând să plătiți, nici taleri 1 al Cucerniciei Sale de baston, nici banii cununiilor câte taleri 2.60 de la multe ce s'aũ întâmplat într'acel sat nu ați vrând să plătiți, pentru care vă poruncim să vă scuțați să veniți aici la Mitropolie ca să vă îndreptați, de nu veți fi vinovați sau de este adevărată înștiințarea Cucerniciei Sale, veniți-vă în cunoștință, vă îndreptați, vă părăsiți de a mai fi dărji și nesupuși poruncilor scaunului Mitropol. să vă lipsescă fumurile ce le ați avut până acum și să plătiți ceea ce sunteți datorți, după poruncile ce sunt date, căci când nici una nici alta dintre aceste mai sus arătate nu veți face, să știți că vă avem popriți de tot darul preoției, pâna ce vă veți îndrepta, și când cu obrăznicie veți îndrazni peste această poruncă a noastră a mai pune Epitrahil de gât și a sluji, atunci să știți că fără de voe-vă aducându-vă aici și

Data Luna

No. 73 Martie
24.

cu sobor judecându-vă după canónele Bisericeii, veți perde desăvirșit darul preoției.

Iscălit. G. M. și Exarh.

Cătră Episcopul Rîmnicalui.

Măcar că vremea era încă de la trecutul Ghenar să se dea porunci pe la Monastiri pentru banii școlilor de acest următor an, asemenea de la preoții banii sfertului Sf. Gheorghe, de la 1^a di a acestei următoare luni; dar fiind banii Zaharelelor la un loc, ca să nu simțã greutate, sau mai păsuil până acum, când socotim că se va fi făcut tot istorul banilor Zaharelei. De aceea dar scriem Presf. Tale ca să dai cuvenitele porunci pe la Monastiri pentru banii școlilor, după cîsla anulul trecut, intrând cît timp și Monastirile ce au fost închinatã la spitale și la orfanotrofii, ca unele ce au rămas slobode ca și mai înainte, cît și pe la protopopii pentru împlinirea banilor sfertului Sf. Gheorghe, de la preoții și diaconi, după vechiul obicei, care banii fără prelungire strângându-se să se trimitã la Mitropolie, ca și Mitropolia să-i dea la cutie pentru trebuințele sale și alte cheltuieli ale școlilor.

1810. G. Mit. și Ex. (circulară către toți).

Copie 1810 de la întâiul Divan și Comitet.

Preasf. Mitrop. și Exarh Gavriil au făcut arătare la Divan că au luat înștiințare cum că D-vóstrã ispravnicul de pe la județele țarei și alți Zabeți politicești, când se înlãmplã a avea unul din mirenii prigonire de judecatã cu vre-un preot sau Diacon il aridicã cu slujitori, il judecã, il necinstește și il include și-l globește, fãr de al mai cãuta cã este tagmã bisericească și nu se cuvine a se judeca și a se pedepsi de mirenii, faptã, cu totul impropria Canónelor Bisericești și neobiceituit, nici suferit nici la alte némuri și legi, pentru care divanul strașnic poruncește D-v. ca acest catahris, (abuz) să lișcescã, și de aici înainte ori-carl din mirenii vor avea pricinã de judecatã cu vre-unul din

Data Luna

partea bisericească să se arate la dregatorul locului și dregatorul să înștiințede pe protopop și protopopul să ducă pe acel preot sau diacon la judecată, la care judecată să fie și protopopul dinpreună cu D-văstră sau cu judecătorii a cerceța și de se va dovedi partea bisericească în vină să la zapt protop. ca să-I infrunțede de va fi de infruntat sau de va fi de împlinit să împlinescă, iar mai mult să nu îndrăzniți de sine-vă a mai rădica sau judeca sau închide pe preot sau diacon cu nici un fel de chip și pricină, care acésta să o publicați în tot județul de obște, a se înștiința și Zăpcii i polcovnicii, Căpitanii și Vătășeii de plai, de a se păzi nizanul acesta. Lângă acésta au mai făcut arătare Preasf. Sa că este de mare trebuință a avea fiește-care Biserică câte doi țarcovnici, adică un dascăl și un paracliser, fără de cari preoții nu 'și pot săvirși orânduite bisericești slujbe, care dascăl și paracliser trebuie să fie scutiți precum și la alte părți de loc. Iar Preasf. Sa au mai luat știre că se supără de sătenii locuitorii și de zăpcii politicești la dajdii și angarii, pentru care Divanul poruncește D-Văstre ca acești dascăli și paracliseri să fie din ómenii fără de pricină de dajdie, de a cărora nume să înștiințați Divanul ca să li se ducă de la Vistierie porunci de a fi apărați. Iar de se vor fi aflând pe la Biserici vre-unii dintre locuitorii birnicii D-văstră să înștiințați Vistieria.

1810 Martie 19. (p. țareii) Vel Log.

Se dau porunci să se scutască țircovnicii și să face cunoscut și Episcopilor.

Ignatie cu mila lui D-zeu Arhiepiscop i Mitropolit al Ungrovlahiei

Cuvioșilor Arhimand. și Egumeni de pe la Monastirile mari și mici, Cucernicilor protopopi i blagocini, molitvelor văstre preoți și Diaconi, D-văstră cinstiților boeri mari, al doilea și al treilea, cinstiților Negustori de totă starea și tuturor de obște provoslavnicilor Creștini de la

DATA LUNA

milostivul D-zeu rugăm ca să vi se dăruiască mila, pace, sănătate. După acestea vă înștiințăm că din prea înalta poruncă Impărătescă, cu sfatul Prea Sfințitului și îndreptătorului Sinod ne-am provivisit la scaunul Mitropoliei Valahiei, și fiind că acum cu mila lui D-zeu am sosit sănătoși aici la scaunul Mitropoliei noastre, nu lipsim printr'acesta a vă da știre și a vă încredința, că ca un Arhieru și păstor adevărat vom fi rugător către milostivul D-zeu ca să dea, din mulțimea îndurărilor sale, cu îndestulare milele și blagoslovenia sa. Iar pentru cât caută la ocrotirea țării și resuflarea întru repaus tuturor locuitorilor de obște, vom pune în lucrare toate mijlocele cele prin putință, căci noi până a nu sosi aici la Eparhie, ne-am pliroforosit de toate câte pătimiți din pricina răzvrătirii vremilor, nădăruind însă că aceste greutăți vor înceta curând și având nădejde la milostivul D-zeu, veți fi în odihnă și veți redobândi resplătirea acestor greutăți ce suferiți și vor înceta de a pururea toate păsurile și necazurile câte ați cercat și cercați de atâta ani, și cu îndrăznéla dragostei noastre cel părintești, ce vă încredințăm că o avem asupra-vă să vă arătați păsurile și trebuințele ce veți avea în vreme și ne veți afla cu osirdnică silință a vă ocroti și a vă diafendisi. Acestea s'a publicat și cetit prin toate Bisericile Țării).

No. 138

1810 Iulie 26

Mitropolitul Ignatie înștiințedă pe egumenii Monastirilor domnești, ca să se ducă la Brăila să-și la stăpânire moșiile saū acarete ce vor avea, pentru că Rușii au luat Brăila, alungând pe Turci.

No. 143

1810 Ianuar

Se cer de la preoți banii cutiei milelor 1810. Au venit în București Exarhul Gavriil și ș'a luat locuința la Antim¹⁾.

1810 Ian. 16

S'a cetit în Divan Ucaturile prin care este

¹⁾ Cr. Gr. p. 289.

DATA

DATA	Eveniment
	dat afară din Mitropolie Dositeiū și înlocuit cu Ignatie, fostul Mitropolit al Artei ¹⁾
1810 Martie 8.	A fost pornit din București Dositeiū cu un bumbașir la o Monast. în Moldova ²⁾ .
1810 Mai 5.	A intrat în București Mitrop. Ignatie și s'a așezat în scaun ³⁾ .
1810 Iunie 18.	Mitropolitul Veniamin pe când era la Monast. Némțului simplu Arhiereū, dă o carte locuitorilor din Rădășani pentru a stăpâni un loc de 70 de falc. Acesta însemnă că el avea în vedere revenirea sa la Mitropolie, după retragerea armatelor rusești ⁴⁾ .
1810 Ianuar.	Mitropolitul Gavriil Bănulescu, Exarhul Rusesc a hotărât ce venituri să albă logofeții Cancelariei Mitropoliei de București, de la cei cu afaceri, pe lângă lefă: <ol style="list-style-type: none"> 1) Răsura la leū po. parale patru, de la banii ce se aduc de preoți, din sfertul Sf. Gheorghe și Sf. Dimitrie, iar nu și din banii poclonului, și câte 10 bani de lude, de la tustrele aceste dajdi, după vechiul obiceiū. 2) Răsura din banii școlelor de pe la Monastiri de leū po. parale patru 3) De la pecetluiturile de așezământurile preoților pe la Biserici po. taleri cinci. 4) De la cărțile de Egumenie, cât s'ar proeresi (ar bine-voi) acei Egumeni. 5) De la cărțile de blestem, câte taleri trei și jumătate, să pörte și cheltuelile hârtiei, cêră tare, bulinuri la Cancelarie. 6) De la pecetluiturile de voia Arhiereilor să slujască liturghia și să îngrope morți, câte parale două deci⁵⁾. Iscălit. Gavriil Mitropolit și Exarh. Intocmirea veniturile ce am hotărît a lua logofeți, Economii Mitropoliei, afară de orânduita lor lefă.
1810	

¹⁾ Cr. Gr. p. 289

²⁾ Cr. Gr. p. 291.

³⁾ Cr. Gr. p. 292.

⁴⁾ Uricarul V. 10, pag. 201.

⁵⁾ Vol. X, M. B. 1746—1852. Academia de București.

Data	Luna	
		7) De la pecetluiturile vinđarilor Moșiilor câte taleri doi.
		8) De la pecetluiturile tchirierel prāvāliilor po. taleri doi.
		9) De la intārirea zapesilor de vinđarile bi-nalelor ce se aflā pe moșiile Sf Mitropolii câte taleri doi
1810	Mai 1.	10) Rāsura po. parale patru la leū din banii ce se vor strānge de la chiriașii prāvāliilor ce sunt asupra lui cu Catastih Iscălit: Gavriil Mitrop.
1810	Mai 10	Regulamentul serviciilor in Biserică, patru săptămāni câte trei servitori, il obligā a urma zilnic la Biserică. Călugarii din Mitropolie sā nu lasā afarā fārā voe. Iscălit: Gavriil Mitropolit.
1810		Pe Ieremonahul Gavriil, din Episcopia Bu-zeu il prohirisește arhimandrit cu mitrā, carjā și mantie, prin recomandația generalilor rusești.
1810		Gavriil Exarhul Sf. Sinod regulēzā afacerile Bisericii Romānești conform ordinilor rusești. Dositeiū fostul Mitropolit al Ungrovlahiei este chemat a se odihni in Rosia, iar averea Sf. Mitropolii s'a incredințat lui Iosif Episcopul de Argeș, cu drepturile de a urma la Divan, insā raportul Ierarhilor ori supunerea lor, o vor avea toți la Exarhie ¹⁾ .
1810		Fācendu-se o catagrafie generalā a Eparhiei Mitrop. de București sā constată cā numērul preoților ș'a diaconilor era fōrte mare, așā la Biserica Aibā erau 4 preoți, la 142 case. La Biserica Sf. Ierarhi Mahalaua Colței erau 5 preoți la 18 case. La Biserica Silvestru 4 preoți la 123 case. La Sf. Ión Nou 4 preoți la 53 case. In Districte: In satul Dudești erau trei preoți și trei Diaconi, la 23 case. La satul Scheia erau 1 preot și 3 Diaconi, la 49 de case. La satul Gāndești 2 preoți și 4 Diaconi, la 29 case. La satul Armarul din Ialomița erau 3 preoți 3 Diaconi la 71 case. La Fācăeni 4 preoți la 28 case. Dar

1) Vol. X, M. B. Academia Romānā.

în Vlașca? La Stanislavești la 11 case, 2 preoți, 5 Diaconi, 3 țârcovnici. La Strâmbeni, 3 preoți, 6 Diaconi la 40 case. La Suceni 2 preoți, 7 Diaconi, la 49 case. La Gălăsești, 3 preoți, 5 Diaconi, la 41 case. La Negoși, 2 preoți, 5 Diaconi, la 42 case. La Frâsinel, 2 preoți, 5 Diaconi, la 19 case. La Șerbănești, 3 preoți, 7 Diaconi și 10 țârcovnici, la 62 case. La Cărliguri, 3 preoți, 5 Diaconi, la 13 case. La Slobozia, 7 preoți, 93 case. La începutul secolului erau 1800 preoți în Eparhia Mitrop. cari plăteau 7200 taleri pentru întreținerea școlilor. În Eparhia Râmnicului 1220 și plăteau 488 taleri pentru școle. La Buzeu 480 preoți plăteau 1920 taleri. Totalul preoților era de 3500, plus Diaconii și servitorii. Apoi în realitate erau mai mulți hirotonosiți și pe care îi dosau de la dări, cum se constată din documente. Monastirile plăteau pentru școle 13,180 taleri. Clerul plătea în general în Valahia 27,380 taleri pentru școle și mile¹⁾.

1810 Aprilie
26.

Gavriil Exarhul reclamă de la Episcopul de Râmnic să-i trimită banii pentru școli, când mai era o dăre asupra preoților, banii Zaharelelor, fiind ocupație rusescă²⁾

1810 Ianuar
21.

Exarhul Gavriil, conform puterii cu care a fost investit de țar declară divanurilor Principatelor de a considera Dicasteriile Bisericești ca și pe un Tribunal Civil: Ca să fie această duhovnicescă Consistorie a Mitropoliei a Valahiei cunoscută atât de cinstitul Divan, cât și de toți diregătorii ce se află la feluri de slujbe în Valahia, ca o judecătorie leguită și de prea înălțatul și blagocistivul împărat întărită, și la toate înștiințările și ceririle ce va avea a face Consistoria pentru vre-o pricină, ce se caută de Duhovnicescă judecată, să bine-voiască Cinstitul Divan și toți diregitorii a da cuviinciosul răspuns

¹⁾ B. Ort. p. 782. XIV.

²⁾ B. Ort. p. 107. XVI.

Data	Luna
1810	Maî 30
1810	
1811	Octom.

să mergem la Monastirea Aninósa sud Muscel, pentru care vom fi următor, plecăm mâine Lună spre locul cel orânduit, și pentru ca să fie știut că ne-aū adus acea scrisóre numitul Ioan, s'aū dat acéstă adeverință¹⁾.

Iscălit: Proin Mitropolit Dositeiū.

Ignatie al Ungrovlahiei Valahiei reclamă banii școlilor de la Episcopul Rîmnicului²⁾.

Monastirea Znagovului era menită a fi Seminariu, dar se dă Episcopului de Cervano Chir Neofet spre sălășuire de Ignatie Mitrop.³⁾

Ignatie Mitropolitul ca primul Efor al spitalelor dă ordin la Episcopii să se strângă Sărbătorile bani cu discul pe la Biserici și să-l se trimită aicea spre întreținere Spitalelor⁴⁾.

(Va urma).

C. Erbiceanu.

¹⁾ B. Ort. p. 318, XVI.

²⁾ B. Ort. p. 109, XVI.

³⁾ B. Ort. p. 110, XVI.

⁴⁾ B. Ort. p. 194, XVI.

Data	Luna	
1810	Febr. 10.	și ajutor, fiind-că Consistoria acesta are datoria de a căuta pricină după pravila, precum mai sus s'a scris, iar nu după voință și hațăruri ¹⁾ . Iosif Epis. Aregeșului este trimis în o misie la Moldova de Exarhul Gavriil ²⁾ .
1810	ianuar 14.	Exarhul Gavriil dă ordin Episc. Valahiei de a cunoște pe Ignatie de Mitropolit al Valahiei, proin Artis, numit prin ucaz Impărătesc No. 4420 din 22 Noembrie 1809. Iar Dositeiū Mitropolit este îndepărtat ³⁾ .
1810	ianuar 20.	Se institue o comisie care să cêră Mitropolitul Dositeiū Filitis samă de averea Mitropoliei. Mitropolitul Dositeiū se retrage, Documente spun: «Venind spre luarea samilor averilor Mitropoliei Valahiei, atât acelor mișcătore cât și acelor statătore, sunt lipsite de aicea cele mai multe lucruri, precum adórele cele mai scumpe ale Bisericei, Hrisóvele și scrisorile moșiiilor Mitropoliei, care sunt duse pentru frică la Brașov, de Preasf. Proin Mitropolit Chir Dositeiū, nefiind de față acele lucruri, nu se pôte da sfârșit trebuinței acestia». Să propune apoi a se trimite o persónă la Brașov spre a le aduce în țară. Apoi Mitropolitul Dositeiū după deslegarea venită din Rusia este trimis în exil la Monastirea Dobrovățul din Moldova la 1810 Februarie 10. Mitropolitul Dositeiū se rógă de Exarhul Gavriil a fi lăsat la Monastirea Aninósa și i se admite cerirea la 1810 Martie 17. Dar acolo nefiindu i priincios aerul, după constatarea prin medicul, este strămutat la Monastirea Târșoru. Iată ce scrie la 1810 Martie 20 Mitropolitul Dositeiū:

¹⁾ B. Ort. p. 316. XVI.

²⁾ B. Ort. p. 317. XVI.

³⁾ B. Ort. p. 319. XVI.

RAPORTUL DINTRE RELIGIUNE ȘI MORALITATE

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română anul al XXVII-lea No. 12).

ÎN FILOSOFIE ȘI TEOLOGIE.

Faptul că teologia luă un mare avânt în decursul timpului și ajunse să domine în tot evul mediu peste celelalte ramuri ale științei omenești, declarând filosofia de sclava sa (*philosophia ancilla theologiae*) ne explică pentru ce nu întâlnim în această scurgere de timp, asupra raportului dintre religie și moralitate, teorii filosofice care să nu consune cu cea susținută de teologi. Aproape toți care au filosofat în acest timp au fost numai teologi și puținii laici, care s'au ocupat cu filosofia, erau ținuți de spiritul timpului (iar în Apus și de temă de puterea seculară a Bisericii) de a nu se depărta în nici o chestiune de părerile admise și susținute de teologi¹⁾

Cu progresele realizate de științele pozitive la începutul

¹⁾ Asupra timpului patristic și a evului mediu să se consulte voluminoasă și eminentă lucrare a lui *Chr. E. Lathardt* „Geschichte der christlichen Ethik“ 2 volume și *Panjer* „Geschichte der Religionsphilosophie“. Pentru timpul modern să se vadă afara de acestea două și *O. Pfeiderer* „Geschichte der Religionsphilosophie“ (volumul I, *Iodl*, „Geschichte der Ethik“, *Theobald Ziegler* „Geschichte der Ethik“ și „Geschichte der christlichen Ethik“ și operele filosofilor de care se va face mențiune.

evului modern și cu emanciparea filosofii de sub tutela teologiei, multe din chestiunile, care pînă aci aparțineau în mod exclusiv numai domeniului teologiei încep a fi discutate de filosofi. Cu acesta posibilitatea emiterii de păreri diferite era dată.

Părinții bisericești au vorbit, sub influența filosofii stoice și pe baza anumitor pasagi din sfînta Scriptură (în special Romanii II, 14, 15) de o moralitate întemeiată pe legea morală naturală sădită în inima fie-cărui om. Reformatorii religioși din Apus adoptară această teorie. *Luter* considera Decalogul ca o lege internă înăscută, *Melanchton* construi pe el (Decalog) morala sa filosofică și găsi în *Aristoteles* interpretul acelei legi morale naturale, iar dogmatistul *Iohannes Gerhard* și alții au căutat să demonstreze existența Decalogului chiar înainte de darea sa și anume ca ceva înăscut firii omenești. Iată dar baza moralei naturale pusă de teologii înșiși. De aci înainte morala naturală, bazată pe legea morală înăscută și pe rațiune, este pusă alături de morala religioasă bazată pe revelațiunea dumnezeiască. E drept că teologii au considerat morala naturală numai ca o pregătire către morala religioasă, ca o treptă mai inferioară a aceștia. Dar din premisele puse de ei se putea trage și o altă concluziune, anume că morala religioasă și moralitatea propagată de ea nu sînt potrivite cu firea omenească sau cel puțin de prisos față de morala și moralitatea naturală; căci ambele diferă între ele numai în ce privește origina, nu însă în ființa lor, și dacă sorginea moralei religioase (creștine), sfînta Scriptură, era pusă la îndoială ca contrară minții omenești—lucru încercat de atunci în nenumărate rînduri de raționaliști și de reprezentanții științelor pozitive—care mai era atunci rațiunea de a avea lângă morala naturală și o morală religioasă? *Mistica*, care declara de *identică lumina internă a Cuvîntului dumnezeesc* cu lumina naturală (rațiunea) pusă în fie-care om și *Pietismul*, care vorbea de «*o scîntee ascunsă în suflet*», care trebuie din nou aprinsă și de «*un fond neatins în suflet*» înlesniră și mai mult calea acelui naturalism în morală. Ast-fel se formă de fapt o *morală naturală independentă*, mai întal alături, mai tirziu în locul moralei religioase, iar acesta pentru a-și păstra existența trebui multă

vreme să se sprijine pe morala filosofică a moralității naturale și să încheie cu ea tot felul de compromise.

Separarea moralei naturale de cea religioasă și prin acesta și de religione s'a făcut cam în acelaș timp în Franția de *René Descartes (Cartesius)* și în Anglia de *Tomas Hobbes* și de *Deiști*

Descartes († 1650), cu care se începe filosofia modernă, este cugetătorul care cel dintâi declară filosofia liberă de legătura cu autoritățile tradiționale și în special cu teologia. Punctul său de plecare în filosofie nu mai este ca pînă aci natura omului, în care vine la expresiune voința dumnezeiască, ci omul ca ființă rațională. Pentru el omul e numai minte gânditoare (*mens cogitans*). Claritatea gândirii și puterea constrîngătoare a silogismului sînt pentru el singura normă și dovedire a adevărului și a realității. Intelectualismul său unilateral negă valoarea istoriei, ca și cum omul ar fi o simplă abstracțiune, iar nu o ființă istorică. De aci rezultă și principiul fundamental al moralei sale naturale, că legea morală nu este ceva obiectiv, existent în afară de om și bazat pe voința dumnezeiască, ci ceva subiectiv, avîndu-și sorginea numai în rațiune. De aceea cu cît omul ajunge să cunoască (știe) mai mult cu atît se și perfecționează mai mult moralmente, fără să aibă nevoie de religione. O deplină perfecțiune morală nu va putea fi atinsă nici odată de om, de vreme ce el nu va ajunge nici odată să cunoască totul¹⁾.

Paralelismul psicho-fizic al psihologiei cartesiene a condus totuși către morala absolut religioasă a Ocazionalismului. Olandezul *Geulinx* († 1669) voind să cunoașteze teoria paralelismului psicho-fizic, învăță că Dumnezeu însuși face ca acțiunea spiritului să corespundă cu a corpului în fiecare act al omului. Potrivit acestei teorii, care primi numele de *Ocazionalism*, Dumnezeu este autorul tuturor faptelor omenești, iar omului nu-i rămîne de cît recunoșterea neputinții sale și umilire și resignațiune față de voința dumnezeiască.

Tot din Cartesianism ieși și *Panteismul substanțial al*

¹⁾ Max Heinze, Die Sittenlehre des Descartes; Joh. Müller, Der Begriff der sittlichen Unvollkommenheit bei Descartes und Spinoza; Ueberweg-Heinze, Geschichte der Philosophie, Vol. III; Kuno Fischer, Descartes.

lui *Malebranche*, după care moralitatea este absorbită cu totul de pietatea cu colorit mistic. Insușirile spiritului sînt după *Malebranche*. Cugetarea și voința, iar ale materii întinderea și mișcarea. Cugetările minții noastre sînt ideile despre lucruri. În Dumnezeu sînt concentrate toate ideile, toate lucrurile și toate mișcările de voință. El este locul spiritelor după cum spațiul este locul corpurilor. El este asemîni principiul și adevăratul obiect al întregii cunoștințe și voințe. Toate creaturile, bune sau rele, iubesc pe Dumnezeu în mod necesar. El este rațiunea și scopul ultim și binele suprem, către care tinde, pe care-l dorește, în care se repauză și și găsește fericirea totă făptura.

Tomas Hobbes († 1679), adevăratul întemeietor al Em-pirismului în Anglia, nu recunoște în filosofia sa nimic în afară și mai pre sus de corpuri și existența materială. Statul—marele Leviatan, Dumnezeul nemuritor, providența pămîntescă, cum îl numește el—rezumă în sine totul, are putere și drepturi nelimitate. Ceia ce ordonă statul este bun și drept, ceea ce interzice rău și nedrept. Unica virtute a cetățenilor față de stat este supunere și ascultare orbă și necondiționată. Moralitatea devine cu chipul acesta numai ceva statuaric, se desface cu totul de religiune și se transformă într-o dispozițiune a statului.

*Deiștii*¹⁾ puseră atît de mult preț pe morală, în cît transformară religiunea în simplul apendice al ei. După lordul *Herbert de Cherbury* († 1648), întemeietorul Deismului, religiunea se reduce la următoarele cinci propozițiuni, numite de el «Cele cinci colone ale adevăratei religiuni». Acestea sînt: 1. Există un Dumnezeu; 2. Este o datorie pentru fie-care om de a adora pe Dumnezeu; 3. Adorarea lui Dumnezeu constă în virtute și pietate; 4. Trebuie să ne căim de păcate și să le părăsim; 5. Există o răsplată a păcatelor atît în viața acésta cît și în cea de dincolo de mormînt. Acésta religiune naturală este religiunea primitivă și adevărată. La ea se reduce și esența Creștinismului și tot ce nu se cuprinde în ea este invențiunea preoților. Așa dar simburile acéstei religiuni este morală. *Tindal* († 1733) formulează și mai clar vederile Deismului asupra acestui punct: „*Re-*

¹⁾ G. Lechler, Geschichte des englischen Deismus.

ligiunea, zice el, nu este nimic alt de cît punerea în practică a moralității în supunere către voia lui Dumnezeu, sau purtarea conform rațiunii lucrurilor, întru cît acestea sînt considerate ca voia lui Dumnezeu“. Creștinismul este identic cu această religione desăvîrșită și nimic alt-ceva de cît restaurațiunea acestel primitive religii naturale. Ceia ce trece peste aceste limite este nebunie și înșelătorie, zice lordul *Bolingbroke* († 1751), iar *Hume* († 1776) învață că este de prisos a mai încerca să se apere adevăratul Creștinism cu argumente din rațiune.

John Locke († 1704) puse bază psihologică moralei utilitariste (a interesului), care decurge din Deism cu necesitatea unei deducțiuni logice. În a sa *Essay concerning human understanding*¹⁾, *Locke*, continuînd direcțiunea empiristică inaugurată de *Hobbes*, combate teoria despre ideile innăscute și reduce totul la impresiunile primite din afară și prelucrate de rațiune în interior. *Nihil est in intellectu quod non prius sit in sensu*, sună cunoscuta sa propozițiune. De vreme ce nu există idei innăscute, ideile și maximele noastre morale sînt numai rezultatul experienței din viața practică, bine este tot ce-l folositor, rău tot ce-l vătămător. În această constă legea morală naturală și tot în această se rezumă și copriusul revelațiunii dumnezeiești. Este practica drumul pentru formarea noțiunilor morale, atunci succesul, reușita este proba și norma, iar ceia-ce folosește e binele.

Cu mai mult entuziasm de cît *Locke* a apărut morala interesului *Shaftesbury* († 1713). Acesta este tot odată și unul din campionii Deismului. Creștinismul este pentru el numai morală, și această este descrisă ca ceva inerent firii omenești și în așa fel că religiunea pare cu totul superfluă. Bine este ceia ce are în vedere interesul general, căruia trebuie să se subordoneze interesul particular.

Adam Smith († 1790) și *Jeremias Bentham* († 1832) dădură moralei interesului forma cea mai desăvîrșită și excluderă cu totul de pe tărîmul moralității ori-ce idee religioasă. După ei morala n'are nimic de a face cu religiunea. Pe urmele lor au călcat aproape toți moralisții englezi pînă

¹⁾ Încercări privitoare la mintea omenescă.

lui *Malebranche*, după care moralitatea este absorbită cu totul de pietatea cu colorit mistic. Insușirile spiritului sînt după *Malebranche*. Cugetarea și voința, iar ale materii întinderea și mișcarea. Cugetările minții noastre sînt ideile despre lucruri. În Dumnezeu sînt concentrate toate ideile, toate lucrurile și toate mișcările de voință. El este locul spiritelor după cum spațiul este locul corpurilor. El este asemenea principiul și adevăratul obiect al întregii cunoștințe și voințe. Toate creaturile, bune sau rele, iubesc pe Dumnezeu în mod necesar. El este rațiunea și scopul ultim și binele suprem, către care tinde, pe care-l dorește, în care se repauză și și găsește fericirea totă făptura.

Tomas Hobbes († 1679), adevăratul întemeietor al Empirismului în Anglia, nu recunoște în filosofia sa nimic în afară și mai pre sus de corpuri și existența materială. Statul—marele Leviatan, Dumnezeul nemuritor, providența pămîntescă, cum îl numește el—rezumă în sine totul, are putere și drepturi nelimitate. Ceia ce ordonă statul este bun și drept, ceea ce interzice rău și nedrept. Unica virtute a cetățenilor față de stat este supunere și ascultare orbă și necondiționată. Moralitatea devine cu chipul acesta numai ceva statuaric, se desface cu totul de religione și se transformă într-o dispozițiune a statului.

*Deiștii*¹⁾ puseră atît de mult preț pe morală, în cît transformară religiunea în simplu apendice al ei. După lordul *Herbert de Cherbury* († 1648), întemeietorul Deismului, religiunea se reduce la următoarele cinci propozițiuni, numite de el «Cele cinci coloane ale adevăratei religiuni». Acestea sînt: 1. Există un Dumnezeu; 2. Este o datorie pentru fie-care om de a adora pe Dumnezeu; 3. Adorarea lui Dumnezeu constă în virtute și pietate; 4. Trebuie să ne căim de păcate și să le părăsim; 5. Există o răsplată a păcatelor atît în viața acésta cît și în cea de dincolo de mormînt. Acésta religiune naturală este religiunea primitivă și adevărată. La ea se reduce și esența Creștinismului și tot ce nu se cuprinde în ea este invențiunea preoților. Așa dar simbul acestei religiuni este morală. *Tindal* († 1733) formulează și mai clar vederile Deismului asupra acestui punct: „*Re-*

¹⁾ G. Lechler, Geschichte des englischen Deismus.

ligiunea, zice el, nu este nimic alt de cît punerea în practică a moralității în supunere către voia lui Dumnezeu, sau purtarea conform rațiunii lucrurilor, întru cît acestea sînt considerate ca voia lui Dumnezeu". Creștinismul este identic cu această religiune desăvîrșită și nimic alt-ceva de cît restaurațiunea acestei primilive religiunii naturale. Ceia ce trece peste aceste limite este nebunie și înșelătorie, zice lordul *Bolingbroke* († 1751), iar *Hume* († 1776) învață că este de prisos a mai încerca să se apere adevăratul Creștinism cu argumente din rațiune.

John Locke († 1704) puse bază psihologică moralei utilitariste (a interesului), care decurge din Deism cu necesitatea unei deducțiuni logice. În a sa *Essay concerning human understanding*¹⁾, Locke, continuînd direcțiunea empiristică inaugurată de Hobbes, combate teoria despre ideile innăscute și reduce totul la impresiunile primite din afară și prelucrate de rațiune în interior. *Nihil est in intellectu quod non prius sit in sensu*, sună cunoscuta sa propozițiune. De vreme ce nu există idei innăscute, ideile și maximile noastre morale sînt numai rezultatul experienței din viața practică, bine este tot ce-l folositor, rău tot ce-l vătămător. În această constă legea morală naturală și tot în această se rezumă și coprinsul revelațiunii dumnezeiești. Este practica drumul pentru formarea noțiunilor morale, atunci succesul, reușita este proba și norma, iar ceia-ce folosește e binele.

Cu mai mult entuziasm de cît Locke a apărut morala interesului *Shaftesbury* († 1713). Acesta este tot odată și unul din campionii Deismului. Creștinismul este pentru el numai morală, și acesta este descrisă ca ceva inerent firii omenești și în așa fel că religiunea pare cu totul superfluă. Bine este ceia ce are în vedere interesul general, căruia trebuie să se subordoneze interesul particular.

Adam Smith († 1790) și *Jeremias Bentham* († 1832) dădură moralei interesului forma cea mai desăvîrșită și exclusivă cu totul de pe tărîmul moralității ori-ce idee religioasă. După ei morala n'are nimic de a face cu religiunea. Pe urmele lor au călcat aproape toți moralisții englezii pînă

¹⁾ Încercări privitoare la mintea omenească.

la *Herbert Spencer* († 1903) care aplică la morală principiul evoluționistic al Darwinismului, prin care nu numai că se tăgăduiește orice legătură dintre religione și moralitate, ci se dă și moralității lovitura de grație. Evoluționismul naturalistic învață că nu există nimic care să aibă valoare absolută, nimic stabil, ci numai schimbare veșnică, în care indivizii sînt simple instrumente în mîna unui obscur proces al naturii, care realizează progresul universal. Omul stă pe trepta cea mai înaltă a progresului realizat prin evoluție. Viața este bunul moral, însă viața fără durere, datorie, constrîngere etc. Adaptarea omului la mediul social înconjurător conduce la rezolvirea conflictului dintre egoism și altruism, individ și societate, în folosul celui dintîi. Idealul om moral, produs al societății industrialiste, va fi un specimen de om sănătos și rafinat, care va ști să guste numai plăceri care nu sînt dăunătoare sănătății și va permite și altora să ia parte la bucuriile sale, pentru ca el să se poată bucura și mai mult la vederea bucurii acelora¹⁾.

Leslie Stephen caută să corigă egoismul individualistic al lui *Spencer* accentuînd principiul de simpatie și ideia de un organism social, din care individul face parte ca membru și de bună starea căruia depinde buna stare a individului. Însă societatea în sensul lui *Stephen*, ca ceva personal, este numai o abstracțiune și deci terenul pe care pune el centrul de gravitațiune al moralei este ceva ilusoriu.

Empirismul englez transplantat pe pămîntul francez de *abatele de Condillac* († 1780), care merse mai departe de cît *Locke* reducînd și reflexiunea la impresiunile primite din afară prin sensuri și întemeind ast-fel *Sensualismul*—conduse la *Materialism*.

Helvetius († 1771) trase cel dintîi consecințele morale ale *Sensualismului*. La propozițiunea *Sensualismului* teoretic al lui *Condillac*: Tota știința noastră este determinată de senzațiune, *sensualismul* practic al lui *Helvetius* adaogă: Voința este determinată asemenea de senzațiune, de plăcerea sensuală. Satisfacerea plăcerii sensuale sau egoismul cras este după *Helvetius* principiul moralei. Evident că între mo-

¹⁾ Vezi Cathrein, Die Sittenlehre des Darwinismus. Eine Kritik der Etik H. Spencer's. 1886.

ralitatea pornită dintr'un ast-fel de principii și între religiune nu poate fi nici o legătură. Acesta o și spune Helvetius fără înconjur: Credința religioasă și filosofia speculativă n'au nici o înțeluire asupra virtuții. Tot ast-fel și Creștinismul. Omenii sînt după ivirea Creștinismului aceiași ca și înainte de aparițiunea lui. Principii nu sînt de atunci mai buni și mai luminați, popoarele n'au devenit mai umane. Iubirea de sine însuși a fost și este întot-dé-una forța conducătoare.

Voltaire († 1778), care prin spiritul său exercită cea mai puternică influență asupra contemporanilor, deși nu era ateist, cum s'a susținut de unii, căci de la el avem celebrele cuvinte: „*Dacă n'ar exista un Dumnezeu, ar trebui să-l inventăm*”, nu recunoște din cauza urel nețărnurite ce avea contra orl-cărei forme de religiune pozitivă (*écrassez l'intâme*) o legătură strinsă între religiune și moralitate. Mobilul faptelor omenești este după el, ca și la Helvetius, egoismul. Iubirea de noi înși-ne promovă iubirea de alți; prin trebuințele ce avem unii de alții, ne sîntem folositori reciproc; în acesta stă temeliea tuturor relațiunilor și legătura veșnică dintre omeni. Nu există dar de cît o moralitate naturală inerentă firii omenești. Religiunea revelată nu este alt-ceva de cît legea morală naturală perfecționată. Adevărata religiune constă în virtute, în a recunoște pe toți omenii de frați, a le face bine și a le ierta greșelile, iar nu în dogme.

Realismul lui *Voltaire* își găsi întregirea sa pozitivă în idealismul sentimental al lui *Jean Jacques Rousseau* († 1778). Și acesta combate materialismul ateistic și religiunea pozitivă și revelată, în locul căreia pune o religiune a inimii. Lozinca sa era întorcere la starea naturală, în care numai se află nevinovăție și libertate, fericire și pace. Un raport între religiune, pe care *Rousseau* 'și-o reprezintă fără dogme și fără mistere, și între moralitate, care este identică cu traiul în absolută libertate și egalitate a tuturor omenilor, nu 'și putea avea locul, de vreme ce aci nu poate fi vorba nici de religiune nici de moralitate în adevăratul înțeles al cuvintului.

Materialismul, prin reprezentanții săi *La Mettrie* și *baronul Holbach*, căută să distrugă germenele atât al religiunii cît și al moralității proclamînd materia de principii unic a tot ce există: *A admite existența sufletului este*

o nebunie; gustarea plăcerii sensuale este cel mai înalt scop al existenței omului. (La Mettrie). *Nu există nicăiri nimic alt-ceva de cât materie și mișcare* (Holbach în *Système de la nature*). În morala materialistă—întru cât mai pôte fi și aci vorba de morală—interesul licitat și egoismul brut este, pe lângă gústarea plăcerii sensuale, norma de conduită. Om bun se numește acela care știe să-și satisfacă interesul său în așa fel ca cel-alți ómenl să-și înlesniască atingerea acestui scop și cu toate acestea să-și satisfacă și ei interesele lor. Cu modul acesta sistemul interesului legă pe om de om și este baza adevăratei moralități.

Reacțiunea contra materialismului condusă de leaderii școlii teologice: *De Bonald* († 1840), *Joseph de Maistre* († 1820) și *Lamennais* († 1854) și continuată mai departe de abații *Bautain* († 1867), *Gratry* († 1872), *Maret* († 1884) ș. a. apoi spiritualiștii *Eugen Caro* († 1887), *Ch. Secrétan* († 1895) ș. a. întemeietorul Neo-criticismului *Renouvier* ș. a. au accentuat din nou indisolubilitatea legăturii dintre religie și moralitate. Spiritualiștii *Jules Simon* († 1896), *Paul Janet* († 1899) ș. a. se silesc din contră să demontreze independența regulilor de morală față de religie, în timp ce idealistul *Renan* († 1892), pozitivistul *Auguste Comte* († 1857) și școla sa, și evoluționiștii *Guyau* († 1888) și *Alfred Fouillée* emancipând moralitatea de religie o lasă să se piardă în haosul vieții sociale, cu a cărei știință (sociologia) o identifică în multe privințe¹⁾.

Un filosof de prima ordine, ale cărui vederi în chestiunea de față au fost împărtășite de mulți alți filosofi și teologi, este panteistul *Spinoza* († 1677). Adevărata religie constă după el în pietate și supunere către Dumnezeu, ceea ce se traduce în practică prin împlinirea în dreptate și iubire a poruncilor dumnezeiești. Asupra acestui coprins și scop moral al religiei stă de acord toate religiunile nu numai între ele, ci și cu rațiunea și filosofia. Dogmele nu interesează

¹⁾ Asupra filosofi franceze din secolul al XIX vezi. *Ueberweg Heinze*, *Grundriss der Geschichte der Philosophie*, vol. IV, ediț. 9-a și *F. Ravaisson*: *La philosophie en France au XIXe siècle*, tradusă și în limba germană de Edm. König. Această excelentă lucrare, redijată ca raport pentru expozițiunea universală din Paris din anul 1867 se extinde numai pînă la această dată.

prin conținutul și valoarea lor teoretică, ci prin efectul lor practic, adică întru cât pot să dispună sufletul la ascultarea de Dumnezeu. Cu alte cuvinte religiunea nu 'și are în sine rațiunea ei de a fi, ci în moralitate. Această aserțiune este susținută de Spinoza cu un voian de argumente. Omul se conduce în actele sale mai mult de afecte de cât de rațiune. Afectele sînt de două feluri: active și pasive. Acestea din urmă se mai numesc și pasiuni. Cînd pasiunile stăpînesc pe om, atunci el se află în cea mai grea sclavie, de jugul căreia nu se poate scăpa prin porunci, avertismente, sfaturi etc, fiind-că pasiunea este afect și un afect nu poate fi înfrînat sau anulat de cât printr'un mai puternic afect opus. Cestiunea este dar de a afla și produce afecte active mai puternice de cât pasiunile. Asemenea afecte sînt o urmare firăscă a cunoștințelor adecuate, căci după Spinoza se disting trei feluri de cunoștințe: a) Cunoștința imaginațiunii, care se bazează pe impresiuni momentane și întimplătoare și care din această cauză este confusă și necorespunzătoare cu realitatea; b) cunoștința rațiunii, care se ridică de la impresiunii parțiale la noțiuni comune tuturor lucrurilor, și în fine c) cunoștința prin ajutorul rațiunii inductive, care este nu numai adecuată, adică corespunzătoare firii lucrurilor, dar și absolut sigură. O astfel de cunoștință este cunoșterea lui Dumnezeu și a atributelor sale. În fața cunoștințelor adecuate despre lucruri pasiunile, care provin numai din idei obscure, încetază și fac loc unui afect activ. Cunoștinții rațiunii inductive, ca cea mai înaltă formă de cunoștință și singura adecuată, 'i corespunde iubirea intelectuală de Dumnezeu, ca cel mai înalt afect activ, care disolvă toate afectele pasive sau pasiunile. Iubirea intelectuală de Dumnezeu este dar binele și fericirea supremă. Iubind pe Dumnezeu și împlinindu-ne datoriiile către el, ne iubim pe noi înși-ne și ne împlinim datoriiile către noi și semenii, pentru că D-zeu este totul, el singur este realitate, iar lumea și tot ce există nu sînt de cât accidente.

Dacă examinăm mai de aproape ideea spinozistă de Dumnezeu și de ordine morală, atunci religiozitatea și moralitatea ce păreau a decurge din Spinozism dispar ca întunericul în fața luminii. Dumnezeu nu este o ființă de sine stătătoare, ci însă-și substanța din care e făcut universul, este natura

însă-și (natura naturans), este sufletul lumii, de care e nedespărțit, cum este nedespărțit sufletul de corpul omenesc cît timp omul e în viață. El este cauza sa (causa sui) și cauza imanentă a tot ce există și se petrece în univers. Dumnezeu însu-și lucrează după legi absolut necesare. Afirmățiunile și negațiunile sale copriind o veșnică necesitate sãu adevăr. În tot ce se întimplă trebuie dar să vedem un lanț nesfârșit de cauze și efecte. Despre libertate și scop nu pôte fi vorba nici cu privire la D-zeu, nici cu privire la lucrurile și întimplările din natură. Libertatea și scopul sînt noțiuni góle, pure iluzii. Adequata cunoștere de D-zeu aduce cu sine recunoșterea legii dumnezeiești ca veșnicul adevăr și veșnica necesitate a naturii dumnezeiești, așa cum se reveleză în natura lucrurilor și în special a omului. Dacă acum tot ce se întimplă în natură, se întimplă în mod necesar și dacă pentru libertate și scop nu rămîne nici un loc în natură, atunci nici de moralitate nu pôte fi vorba, cãci moralitatea nu se pôte concepe fără noțiunile de libertate și scop. Și dacă totul se întimplă în mod necesar, iar libertatea și scopul sînt numai ceva iluzoriu, atunci se șterge și diferența dintre bine și rău, sãu cel mult aceste două cuvinte trebuie luate în înțelesul de folositor și vătãmator. Potrivit acestor principii fundamentale este claritã mãi de parte totã morala Spinozismului. Cãința, condițiunea sine qua non a ori-cãrei îndreptãri morale, umilința și compãtimirea, condițiuni indispensabile pentru bunul traiu în societate, sînt aruncate de Spinoza ca afecte pasive și care aduc cu sine o îngustare a ființei noastre și privarea de cunoșterea adecuatã a lucrurilor.

Aceste puține zise despre moralitatea și religiositatea emanante din panteismul spinozistic, fără a mãi enumãra altele și fără a intra în examinarea inconșenșenșelor teoretice ale acestui sistem, sînt de ajuns spre a ne forma convingerea, cãci filosofia lui Spinoza—le alt-fel fôrte ingenioasă—n'a putut concepe în chip demn raportul dintre religie și moralitate

Intellectualistã ca și Spinoza—însã cu o altã direcțiune în gîndire sînt și Leibnitz și Christian Wolff și șcõla lor.

Leibnitz († 1716), genialul polihistor al timpurilor derne, a cãrui monadologie formezã extrema opusã Acõe

mismului lui Spinza, este și pe terenul filosofii religiunii ca și pe al tuturor terenelor de gândire omenescă, un cugetător original. Multe din ideile emise de ele sînt și pînă azi dominante în filosofia religiunii și în teologie. În ce privește raportul dintre religiune și moralitate el se află asemeni pe adevărata cale. Scopul final al existenței omenestî este fericirea, sub care se înțelege bucuria ce simte omul cînd psihicul său este bine echilibrat și anume senzațiunea de mulțămire cu sine însu-și și cu facultățile sale sufletești, cînd simte în sine o puternică înclinare și atracțiune către bine și adevăr. Consequent teorii sale despre monade—care sînt fie-care în parte o lume în miniatură și stau între ele în legătură armonică, potrivit legii supreme a universului: armonia prestabilită—omul nu-și pôte găsi fericirea sa în singurătate, ci în contactul și în conviețuirea cu semenii săi, ceia ce-l conduce la a se bucura de fericirea altora și deci dar la iubire de aproapele. Iubirea este mărirea fericirii proprii prin participarea la fericirea streină, zice Leibnitz. Caracterul specific al iubirii este că ea se bucură de perfecțiunile ființei iubite. Dar nu există nimic mai perfect decît Dumne-deu, de aceea iubirea de Dumne-deu este cea mai înaltă și mai curată iubire și de aceea și adevărata pietate constă în iubirea de D-zeu, iubire a cărei căldură să fie însoțită de lumină, adică de cunoșterea perfecțiunilor ființei lui Dumnezeu. Adevărata religiozitate este nedespărțită de moralitate. Iubirea de bine și de adevăr, împlinirea datoriilor, conformarea cu rațiunea, urmărirea binelui general sînt unicele mijloce prin care omul aduce la îndeplinire poruncile lui Dumnezeu și servește gloriei lui, lucruri identice cu binele general. Iubirea este dar principiul motor al religiozității cît și al moralității. *«Fără iubire nu există religiozitate și fără practicarea binelui nu este servire de Dumnezeu»*. Ceremoniile religioase se substituie de multe ori, mai ales la vulg practicării virtuții și formulele de credință iaă locul adevărului. În ast-fel de cazuri atît religiozitatea cît și moralitatea suferă, dar cu tôte acestea nu trebuie să luăm motiv de aci pentru suprimarea ceremoniilor și înlăturarea formulelor de credință, pentru că ele aă fost instituite de fondatorul de religiune și sînt și în realitate un escelent mijloc pentru educațiunea morală a ome-

nirii și pentru atingerea adevăratei religiosități și moralități. Adevăr absolut însă nu trebuie pretins formulelor de credință. Ele conțin numai o parte din adevăr, sînt umbra adevărului absolut.

Cu acesta Leibnitz a atenuat aserțiunea lui Spinoza, că dogmele n'aũ absolut nici o însemnătate teoretică, ci numai practică sau moralizătoare, și a stabilit principiul de care se conduce filosofia religiei în această privință și pînă în zilele noastre.

Christian Wolff († 1754) espuse în ordine sistematică și în formă mai populară ideile lui Leibnitz, făcînd începutul raționalismului dogmatic atît în filosofie cît și în teologie. Cu tóte că el nu tãgãdui existența revelațiunii dumnezeiești și a religiei revelate, totuși puse mai pre sus de acesta religiunea naturală, din care deduse și o morală pur naturală, adică bazată numai pe rațiune. Ideia de Dumnezeu și cea de nemurirea sufletului nu lipsesc din această morală, totuși ele nu-și gãsesc aplicațiune de cît în limitele îngãduite de rațiune.

Raționalismul inaugurat de Wolff fu dus la extrem pe cîmpul teologiei de cãtre *Reimarus* († 1765) *Bahrđt*, († 1792) și *Steinbart* († 1809).

Reimarus susține cã rațiunea și revelațiunea stau în contradicere flagrantă și cã singura religiune adevãrată este cea întemeiată pe rațiune, care (religiunea) este identică cu moralitatea, afară de care nu póte exista.

Bahrđt negã revelațiunea supranaturală și recunoște numai o religiune naturală, a cãrei ființă este coprinsă în moralitate, iar Steinbart declarã egoismul de bază a moralei și se silește sã demonstreze cu argumente și citate luate din Sf. Scripturã și din învățatura Bisericii cã Creștinismul este singura religiune care satisface egoismul.

Cam la aceeași fuzionare a religiei cu moralitatea au junseră și alți doi mari cugetători ai vécului XVIII, *Lessing* († 1781) și *Herder* († 1803). Unul puse ca scop final al educațiunii cãreia Dumnezeu supune întreg nẽmul omeneșc, practicarea binelui numai pentru cã e bine, iar nu pentru cã de practicarea lui sînt condiționate anumite recompense, iar cel-alt, apostolul ideii de umanitate și al frumosului, vede simburile vieții numai în moralitate, a cãrei putere comparã și identificã cu a grații divine înnoitoare

În contra dogmatismului școlii raționaliste a lui Wolff și a urmașilor săi, cum și în contra utilitarismului Deiștilor englezi, se ridică cu putere ca un titan al cugetării marele filosof Königsbergian, *Kant* († 1804).

În contra raționalismului îndreptă el celebra sa „*Critică a rațiunii pure*“ (1781), în care răstornă afirmațiunea raționalismului, că prin rațiune se poate cunoaște totul, dă pe față neputința rațiunii în materie transcendentă și proclamă *Agnosticismul* ca principiu în chestiuni de asemenea natură.

În contra Deismului scris: „*Punerea bazei metafizicii moravurilor*“ (1785) și „*Critica rațiunii practice*“ (1788), la care adaugă mai târziu (1793) „*Religiunea în marginile rațiunii singure*“. Aci critică utilitarismul în materie de morală și proclamă de morală adevărată morala sentimentului datoriei (a imperativului categoric), pe care o scotea cu totul de sub scutul religiei, întemeind ast-fel *Moralismul modern*.

Kant susține, că moralitatea trebuie să porniască numai din interior și datorită să se împliniască numai pentru că așa poruncește glasul conștiinței, fără a ține seamă dacă din aceasta ar rezulta vre-un folos sau pagubă: «*Nu se poate închipui nimic în lume și nici afară din lume, care să fie considerat de bun fără rezervă, afară numai de voința bună*», zice el în «*Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*», iar despre datorie vorbește cu acelaș patos cu care vechii stoici vorbeau de virtute. «*Datorie, (tu nume sublim, care nu coprinzi în tine nimic plăcut care să aducă cu sine lingușire, ci ceri supunere și totuși nu ameninți cu nimic ce ar putea să deștepte desgust firesc în suflet și să îngrijiască—spre a pune în mișcare voința, ci numai pui o lege, care 'și deschide singură intrarea în suflet și câștigă stima—deși nu tot-de-una și urmare—chiar și fără voie, înaintea căreia toate pornirile amuțesc, deși pe ascuns lucrează în contra-ți): care este nobila ta origină? Ea nu poate fi ceva mai pre jos de cât ceia ce înalță pe om peste sine însuși și (ca o parte a lumii materiale) e ceva care-l lăgă de ordinea lucrurilor pe care le pricepe numai mintea, nu este alt-ceva de*

cît personalitatea, adică libertatea și neatîrnarea de mecanismul întregii naturi, și tot odată, privită ca facultatea unei ființe supuse unor legi particulare (curat practice, date de rațiunea sa), ca supunerea pe care o persoană aparținînd lumii materiale o arată proprii sale personalități, intru cît acesta a. parține lumii inteligibile»¹⁾.

Mobilul actelor noastre de voință și de acțiune morală este dar numai în noi și nu depinde de nimic din afară, cu alte cuvinte, moralmente sîntem absolut autonomi. «*Este ceva în sufletul nostru, pe care dacă 'l observăm cu atențiune, nu mai putem înceta de a-l contempla cu cea mai mare atențiune—și unde admirațiunea este legitimă este tot-odată și înălțătoare de suflet—și acest ceva este dispozițiunea morală originală în noi. Ce este acel ceva în noi (se pôte întreba cine-va), prin care noi, ființe continuu legate de natură prin atîtea trebuințe, ne putem totuși ridica, prin ideia unei dispozițiuni morale în noi, atît de sus peste ea, în cît o considerăm în totalitatea ei ca un nimic, iar pe noi înșine ca nedemni de existență, dacă—contrariu unei legi, prin care rațiunea noastră poruncește cu putere, fără ca totuși să promită ceva sau să amenințe cu ceva—am urma plăcerilor ei, care singure ne-ar putea face viața vredniă de dorit?»²⁾ Acosta este legea conștiinței morale, de care Kant zice: «*Două lucruri sînt care umplu sufletul nostru de o admirațiune, care crește cu atît mai mult cu cît le privim mai mult: Cerul înstelat de asupra-ne și legea morală în noi»³⁾.**

Cu drept cuvînt zice Luthard, raportînd aceste cuvinte, că, precum legea gravitațiunii descoperită de Newton părea a justifica aserțiunea, că cugetarea pune lumea fizică pe propriile-i picioare și o emancipază de D-zeu, tot ast-fel se părea că prin descoperirea autonomii legii morale în noi, lumea morală a fost pusă pe picioarele-i proprii și s'a emancipat nu numai de tîtă natura, ci și de D-zeu, căci autonomia

¹⁾ Kritik der praktischen Vernunft, p. 154 sq.

²⁾ Die Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft, p. 32

³⁾ Kritik der praktischen Vernunft, cuvintele finale.

morală predicată de Kant stă în opozițiune și cu teonomia. Din această cauză religiunea are, pentru Kant, dreptul la existență numai întru cât ajută moralității sale și ușurează sarcina ei influențând în mod moral asupra conduitei omului. Ceea ce se află în religiune mai mult de cât ce poate contribui la acest scop, aceea e numai formă goală. Religiunea are să prezinte datoriile morale ca porunci dumnezeiești și cu toate acestea ideea de D-zeu nu este admisă pe terenul moralității nici chiar pentru a-i da un mai puternic impuls, pentru că un astfel de impuls venit din afară, ar jigni autonomia voinții morale, ar slăbi puterea internă a sentimentului datoriei, care poruncește cu imperiositate: «*Du sollst*» (ești dator). Nici pentru a da putere voinții în îndeplinirea poruncilor glasului conștiinței nu este trebuință de ideea de D-zeu, pentru că această putere este inerentă firii omenești «*Du kannst, denn du sollst*» (Poți, căci trebuie), zice Kant în această privință.

Cum vedem dar morală la Kant este absolut independentă, bazată pur și simplu pe spontaneitatea eului moral.

Mai târziu pentru a evita unele inconsecvențe, Kant a trebuit să recunoască legătura dintre moralitate și religiune și să admită și influența ideilor religioase asupra voinții morale. Aceasta în special în scrierea sa: «*Die Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft*». — Vom vedea acesta mai la vale.

Între epigonii lui Kant pe terenul teologic stă de amintit, ca mai însemnați, următorii:

I. W. Schmid († 1798), *K. Chr. Erh. Schmid* († 1812), *I. Ernst Chr. Schmid* († 1831), *Duttenhofer* († 1814) și filosoful *Ioh. Heinr. Tieftrunk* († 1837). Toți aceștia și dădură silința să demonstreze că morală filosofică în genere și cea kantiană în specie se unește perfect cu cea teologică creștină, că numai dintr-o astfel de unire rezultă o morală într-adevăr științifică și sănătosă și că religiunea este un product al moralității. «*Fără autonomie sau proprie prescriere de legi nu este posibilă o adevărată moralitate*, zice *I. W. Schmid*, *tot așa cum prin heteronomie sau prescriere de legi străine sau venite din afară ori-ce moralitate se abrogă*». Rațiunea trebuie să fie sufletul moralității și totuși prin acesta

nu se exclude morala bazată pe revelațiune, numai acesta să nu conțină de cît legi raționale—continuă același scriitor—pentru că D-zeu, ca cea mai înaltă ființă morală, nu poate pretinde de la omenii, ca creaturi raționale, libere și morale, să asculte de el ca niște sclavi, ci potrivit rațiunii lor. Intențiunea revelațiunii nu poate dar să fie alta de cît să vină în ajutor rațiunii neluminate, să pună în mișcare cugetarea și să deștepte sentimentul moral¹⁾.

„Intențiuni morale nu pot și nu trebuie a fi deșteptate în mod pozitiv prin religiune, ci ele se presupun ca deja existînde, ca rațiunea hotărîtore a credinței în obiectele religiunii—Dumnezeu și nemurirea“²⁾. De aceea, după zisa lui I. W. Schmid, *religiunea poate fi construită numai pe moralitate, teologia pe morală, iar nu vice-versa, moralitatea pe religiune și morala pe teologie“³⁾*.

Falșitatea punctului de vedere al moralismului kantian se invederează, dacă observăm mai de aproape natura rațiunii practice, pe care el o declară de suverană în chestiuni de morală. Rațiunea autonomă nu e identică nici cu rațiunea individuală, de vreme ce fie-care individ stă sub imperiul ei și e legat de ea ca de o autoritate absolută, nici cu rațiunea colectivă a omenirii, pentru că ori-cîte rațiuni individuale—ca rațiuni mărginite și purerea supuse influenței sensualității—s'ar aduna la un loc, nu va putea rezulta acea rațiune autonomă, care 'și are în sine principiul determinării ori-cărui act al său. O asemenea rațiune nu este de cît rațiunea dumnezeiască, din care trebuie dedusă rațiunea omenescă.

(Va urma).

I. MICHĂLCESCU.

Licențiat în teologie. Doctor în filosofie.

¹⁾ În prefața cărții „Christlich-wissenschaftliche Moral“, Iena 1797.
²⁾ Karl Chr. Erb. Schmid „Versuch einer Moralphilosophie“, Giessen, 1803 § 218 a.
³⁾ Op. cit. p. 20.

ENCICLICA MITROPOLITULUI TEODOSIE.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, an. al XXVII-lea No. 12).

Pentru taina pocăinței.

Ce iaste pocăința și cum trebuiaște să se păzască.

Pocăința iaste părere de reu a păcătosului, pentru păcatele cele făcute după botez. Carele să scârbéște de dânsule, întru umilința inimei, întru curată mărturisire, înaintea a Preot pravoslavnic, cu adevărat gând, ași îndirepta viața sa spre viața véclnică, și cu poftă a plini canonul cel dat de la duhovnicul său, și cu nădėje de că va lua, pentru sângele Fiului lui Dumneđeū cel vărsat pentru păcatele năstre, dezlegare de la dânsul, ca de la ceta ce are putere dată de la Hristos Domnul acela, și a dezlega ¹⁾.

¹⁾ Pocăința este un Mister necesar naturei omenești. Prin înființarea acestui mister în Creștinism s'a dat posibilitate omului de a'și corecta în bine natura sa, care din fire, cum dice Sf. Apostol Pavel, înclină mai mult spre rău de cât spre bine. Dacă ne observăm bine natura noastră actuală, conduși de bunul simț și sinceritate, trebuie să recunoștem, că natura noastră este mult mai atractivă spre rău, mai ales spre plăceri și satisfaceri materiale, de cât spre înfrânare și reținere ori abținere de la rău. De aceea zărméză dar că natura noastră actuală nu este acea normală, aceea ce a fost creată de Creator, pentru că

Aicea să se știe că puterea acesta a dezlega pre cela
ce'ș spun păcatele sale, far de fațarnicie, și cu umilință,

Dumnezeu nu putea să creeze o astfel de natură defectuoasă la om și apoi să-l facă responsabil de lipsurile și neajunsurile ei, adică de păcate de tot felul. Dacă ar lipsi acest Mister din Creștinism, ar trebui să-l reclamăm, pentru că nu am putea avea alt mijloc mai folositor și mai apt de cât acesta pentru pacificarea și liniștirea conștiinței noastre, încărcate de atâtea păcate. Confesiunea este un corector necesar individului și societății. A liniști și a curăți de păcate natura omenească este tot ce poate fi mai sublim, mai profund și mai bine-făcător pentru om. Lăsat omul pradă monstrărilor conștiinței sale pentru păcatele de care este îngreuiat, este să-ți țineă într-o temniță teribilă în totă viața sa, pe când prin actul pocăinței omul scapă de această turmentare, își capătă liniștea conștiinței și să dedă pe calea virtuților. Tot omul este supus păcatului, prin urmare toți avem nevoie de a ne îndrepta de situația noastră, „*Nimeni nu este fără de păcat, fără numai tu Doamne*“. Așa fiind realitatea, avem nevoie absolută de un mijloc de corectare, îndreptare și liniștea conștiinței. Dacă nu ni s'ar fi dat acest mijloc de îndreptare prin acest mister, ar fi trebuit să desperăm de situația noastră, ca creștinii, responsabili de faptele noastre. Fărte bine a expus Mitropolitul Teodosie definiția acestui mister, de aceea noi admitând-o în totul, să cântăm nu mai s'o aplicăm asupra noastră. Ca un mister să fie săvârșit, se cere aplicarea sa ad-litteram, pentru că așa ni s'a dat și noi dacă voim să fim siguri de săvârșirea lui trebuie să-l aplicăm în toamă, fără nici o abatere, așa cum este obiceiul în Biserică. De la modul aplicării exacte a misterului, depinde validitatea lui. Copilul până nu judecă, nu face păcate și dar nici nu să cere absolut a fi supus penitenței, ei cel mult al deprinde spre corectare din mica sa copilărie. Păcatele mentale sînt mai grave, de cât cele materiale; așa a minți, a invidia, a te truși, a face nedreptate etc. este mai greă, păcătînd ast-fel, de cât a fura ceva pentru a mânca, a te desfrâna etc. Păcatele materiale adese pōrtă în ele și pedepsa pentru păcat, ca desfrânarea. Acumularea de multe păcate materiale aduce inevitabil mōrtea, după cum țice Sf. Apostol Pavel. Dacă misterul penitenței (pocăinței) este atât de trebuitor naturii omenești, apoi pentru ce Protestanții adică Calvinii și Luteranii l'au lepădat? Sub pretext că Statul prin clerici s'au făcut stăpân pe conștiințele omnilor, ei l'au lepădat. Dar absurd, chiar de ar fi existat, nu justifică abolirea misterului. Cel ce l'a dat a cunoscut mai bine natura noastră, că are nevoie adică de corectare. În Creștinism confesiunea să face individual, și când ar îndrăzni un cleric a divulga secretul profesiei lui, el pe lângă că este, după canōne, pedepsit cu pedepsa păcatului, apoi și mai perde și gradul sîn, adică preoția, atât de grea și riguroasă este pozițiunea preotului spiritual ce ar divulga. Apoi mai scim, tot din canōne, că cele spuse de divulgator să n'aibă nici o valōre de agravare pentru penitent, orî care ar fi spusese divulgătorului.

s'aũ dat Apostolilor de la Hristos, când au ȃis: Luați Duh Sfint, cãrora veți erta pãcatele sã vor erta lor. Și de la Apostoli Arhierelor: De la Arhierul Preoților. Iarã datori sînteți sã știți voi Preoților. Cã trebuiaște sã învățați pre ceta ce vin la Ispovedanie, sã albã umilința în inimã, și sã le parã rãu de pãcate, și sã se ispovedulascã far de fãțarnicie, avãnd gãnd cã'ș vor îndirepta viața sa. Cã deca nu are acẽstea, atuncea nici ertare de pãcate nu va dobãndi. Precum ȃice Scriptura, de nu vã veți pocãi toți veți peri *).

*) Duhovnicul trebuie sã fie om cult și bẽtrãn și experimentat spre a însufla încrederea penitentului. Dupã cum sã întãmplã în lumea civilã. la bõle cãntãm și consultãm pe doctorii cei docti, mai reputați și mai experimentați spre a ne vindeca mai sigur de bõle corporale. Tot așã sã facem și cu bõlele sufletesti, cãci bolnãvindu-ni-se sufletul prin mulțimea pãcatelor, curãnd ni se va bolnãvi și trupul, acẽsta-i sigur. Noi nu cunoștem raportul intim dintre trup și suflet și nici înrãurirea sufletului asupra corpului; scim însă pe cale experimentalã cã adesea sã bolnãvesc și chiar mor cei încãrcați de pãcate și le pãrtã cu ei, fãrã ale arunca de la ei prin misterul Confesiunii. Proverbul Român *„mõre de ciadã ca chițigoial*, are rațiunea lui. Chițigoial pentru cã i s'a rãpit libertatea, omul pentru cã i s'a îngreueat conștiința de crime ori a slãbit prin fapte imorale. Decî cel îngreueat cu pãcate, nu pãte scãpa de muștrarea conștiinței de cãt confesindu-le Duhovnicului cu sinceritate, umilința și întristare, regretãnd din suflet situația sa și dorind cu zãdãrire de inimã, cu cãințã adevãratã, cu dorința aprinsã în inima și gãndul sãu de așã ameliora situația, scãpãnd de pãcate prin o asprã cãințã. Numai așã va putea sã se mântulascã de pãcate cel suferind, dacã le va spune Duhovnicului tãte și cu sinceritate. Cãnd cine va va încerca ale nega ori ascunde, sã fie sigur cã de acele fapte nu s'a mântuit. Doctorul vindecã numai de bõla spusã și vãduțã pe suferind, nu și de cea ascunsã, pentru cã n'o scie. Atãtea pãcate deslãgã Duhovnicul cãte i s'a spus, pe cele secrete și ascunse nu le deslãgã, pentru cã nu le cunoște și nu le știe. Se cere astã ȃi, ca Spiritualul sã albã multã abilitate în modul întrebãrilor puse penitenților. Alt-fel de pãcate fãptuește un judecãtor, altele ca totul un profesor, și altele un negustor sãu un avocat. În alt mod sã se adreseze la un om cult și alt fel la un om din popor. În genere greutatea pãcatului depinde de libertatea individului, de timp, loc și împrejurãri etc. de participarea conștiinței la pãcat. Mare deosebire este între crimã și pãcatele ȃilnice, ȃise și usuale, adicã obișnuite. Pãcatele sã cãntãresc în greutate dupã cãt am participat la ele prin adesiunea voinței nãstre. Sã nu aderãm ușor la pãcat și atunci de multe pãcate vom scãpa. Pãcatele inconsciente, deși sînt unele grele nu sînt însă pe deplin responsabile, ba cãte

Iosa umilință a avea în inimă cea ce vine să se ispedulască, intru acesta chip puteți să-l învățați. Întâi ținându-l: Aduți aminte fiule: Cine taste acela, pre carele scârbim cu păcatele noastre, că taste singur Dumnezeu făcătorul nostru, după al cărula chip sintem făcuți din nimica, și noi ne depărtăm de la dinsul pentru neascultarea. Și cum că Dumnezeu taste viața noastră intru carele viem, și El ne ține pre noi, și ne hrănește, ne milulaște, ca un părinte milostiv spre fil. Iar noi cu neascultarea noastră il mâniem, și vola lul nu o facem, ci slujim voii trupului, și lumel. Și cum că de mare bine ne lipsim pentru păcat, Moștenirea Ceriului o plardem, și vrăjmași lul Dumnezeu nu facem, și in iad a fi moștenitori ne gătim ⁵⁾.

odată de loc, n'avem nici o răspundere. In tot casul cel ce vine la ispedanie trebuie să albă gând sincer și curat de ași îmbunătăți viața, regretând cu durere de inimă faptele de până atunci, apoi după penitență să începă o viață nouă, morală și în conformitate cu preceptele Creștinismului. In genere confesorul trebuie să dea sfaturi și povețe vil penitentului, tocmai așa după cum și doctorul prescrie medicamentele reclamate de bóla suferindului spre a se îndrepta. Trebuie spiritualul să'i arate penitentului că prin repetirea chîr și a păcatelor ușore, acelea devin cu timpul grele, că păcatele mici atrag pe cele mari, iar acestea crimele. *Cel ce fără astăzi un ou mîne va fara un boă*, dice proverbul, și așa mai încolo. N'am vedut măcelar să se impresioneze de vărsare de sânge și nici pungașul să se spăimânte de furt. Să nu ne jucăm cu focul, nici dar cu repetirea păcatelor.

⁵⁾ După cum fisicește corpurile ne așine nu se atrag, tot așa nu pôte fi contact ori raport între vici și virtute moralește. Prin urmare omul prin păcat apucă calea victului și se îndepărtază singur de la Dumnezeu. Instrăinarea de la Dumnezeu ne mână direct spre Infern. Păcatul făptuit nu produce de cât momentan sau plăcere materială sau satisfacție ambițioasă și nemorală, pe când persistența în bine și virtute ne procură apropierea tot mai mult de Dumnezeu, starea fericirii îngerești. Cum nu e o analogie între întunec și lumină așa nu este nici un raport, nici o asociație între fapta bună și fapta rea. Să ne ferim dar mereu de păcate, pentru că făptuirea păcatului ne apropie prin rețetire de situația animalului, pentru că pecus animal înșamnă, de unde se derivă și cuvîntul păcat, și apoi experiența ne probéză acesta. N'am vedut om corupt și vițiat, bun de ceva în lumea aceasta. Viața noastră este scurtă, deja eu numai întâlnesc de cât foarte rar persoanele cu care am copilărit, studiat și trăit în viață, e mi se pare o altă lume și aștept

Pentru acela dar dator stătem să suspinăm din inima noastră, să ne aducem aminte de moarte, și să ne îngrozim de judecata cea ne fălarnică, și să ne spălmântăm de iad, și să plângem. Iară încă nu'ți pierde nădejdea fiule de mântuirea ta, ci crede, că Dumnezeu milostiv taste, și primеște pre toți ceta ce să întorc la dănsul intru pocăință. Și te rogă lui, împreună cu noi păcătoșii, ca să'ți dea ertare de păcate, și să te primescă intru pocăință ca un Părinte milostiv. Și nu ascunde nimica înaintea mea nici te rușina, că și noi omeniū asemene pătimași sântem. Și Dumnezeu stă nevăduł între noi de ascultă ispovedania ta.

Și altele asemenea puteți să aduceți aminte precum taste

să'ți urmez și eu. Pentru ce dar să nu'mi prepar din timp liniștea conștiinței, abținându-mă, după puțință, de păcat, mai ales de cele intelectuale, pentru că sînt grele și mai diabolice; cāt pentru cele materiale ne priveză natura însăș de la un timp. Să se observe că păcatele intelectuale, aū o responsabilitate mai mare, pentru că puteam să nu le fac și le-am săvîrșit. Aceste sînte meditații trebuie să preocupe pe spiritual, cānd vine spre pocăință înaintea sa penitentul. Ferice de Duhovnicul care prin sfaturi morale, prin icōne vii între bine și reu între Raiū și Infern, deosebește separarea, între viața momentană, care de fapt nu l de cāt o vale de plāngere pentru cel ce a gustat'o, și între viața vecnică e o distanță nemăsurat de mare și pe care o perdem cu atāta ușurință. Să ne apropiem tot mai mult de lumină săvîrșind fapte bune. Si dacā se întāmplă să cādem cāte odată tentați de spiritul rēu, să ne sculăm curānd din cādere prin penitență și să nu desperăm de situația noastră. Numai prin voință fermă și persistentă ne putem mântui, desperarea duce direct spre infern. Milostivirea lui Dumnezeu este nemărginit de mare, nu mai dacā voim noi cu sinceritate a ne curăți de păcate, o putem acēsta obține (cāștiga) ușor de la Dumnezeu. „*N'am venit să chem pe cei drepți, ci pre cei păcătoși la pocăință*”. Să nu se credă în mod naiv, că epidimiile orī canonisirile prescrise de Duhovnic penitentului pentru espiaarea de păcate pot fi valabile în tot modul. Fariseismul este aspru condamnat de Sf. Scriptură. Nu ingenuncheurile des repetite, nici posturile formale, nici manifestările externe numai, ne vor putea pune surați și spālați de greșale înaintea lui Dumnezeu! Acestea sînt folositōre numai cānd sînt asociate de inimă înfrāntă și smerită, de regrete pentru păcate și de ferirea de a mai cādea în păcate. Mult folosește păcatului spre îndreptarea lui umilința și disprețul contra păcătoșului, abținerea de al repēti. Ferice de cel ce are asemenea forță morală!

învățătura la Moltivénice. Și iarăși să'i aduceți aminte păcatele, să nu fie fost mândru, sau lacom la bani, sau leneș spre cele Dumneđeescu, sau învrăjbit cu cine-va, sau curvariū, sau mozaviriū, sau să nu fie băgat pe cine-va în nevoe, sau să nu fie legat cu afurisanie Arhierescă *).

Și altele mai multe puteți întreba, și mai ales socotind în ce dregătorie taste, și în ce vârstă. De unde lesne să pot aduce aminte păcatele. Să nu fie făcut strămbătate cui-va. Sau păcatul cu ce față l'aū făcut, și în ce vârstă. Și cu voe aū de silă, și în loc sfint aū în alt loc, și în vrême de lipsă aū nu.

Acéstea tôte, și altele socotindu-le, de nu are vre un păcat, carele numai Arhieretul îl pôte deslega. Atunce voi să'i cetiți molitvele de dezlegare. Și canon să'i dați după măsura păcatelor, (Inșă nu îngreindu'l). Sau milostenie să facă, sau post, sau alte rugăciuni după socotela vóstră.

Iară de aū făcut cui-va vre-o strămbătate, să o întórcă. Că alt canon nu să dă pentru strămbătate, fără numai întórcerea. Că și de aū tăgăduit pre Dumneđu, iară să se întórcă la dânsul cu mărturisire, că într'alt chip nu să primște în Beserică.

Și iarăși dic: Fiți purtători de grijă, pentru mântuirea ómenilor, și'l învățați să se ispoveduască și ei singari, și

*) În acéști parte Mitropolitul Teodosie insistă asupra influenței ce trebuie să aibă Duhovnicul asupra penitentului, de al prepara spre a-i câștiga încrederea sa și a'și confesa tôte ranele sale, spre a-i putea el în urmă să-i prescrie medicamentele spirituale, de a se putea vindeca de bóla sa morală. De aceea observăm că nu trebuie, de cât în casuri excepționale, de a se investi cu puterea de a lega și deslega păcatele (cu cartea de Duhovnic) pe orî ce individ, destul c'ar fi preot; oi trebuie să fie om învățat, experimentat în ale vieței și apt în arta de a convinge prin sfaturi. De și avem în Evhologiile noastre imprimate o mare serie de întrebări, Duhovnicul nu trebuie să se țină de ele ca tipicale, ci să le considere ca modele și să se modifice după starea socială și politică a penitentului. După cum difereste om de om, tot asemenea se deosebeste și activitatea indiviđilor, și prin urmare și păcatele ca și virtuțile lor. Acésta atárnă de la capacitatea spiritualului.

pre feciorii săi, într'un an de patru ori, sau pentru nepu-
tința și odată în postul cel mare, ca să nu móră ómenii
neispovediți. Inșă când Iaste témere ca să nu móră bol-
navul neispoveduit, și Preotul nu póte să mērgă, pentru
că Iaste bolnav, sau Iaste în Liturghie, póte să trimită și
pre Diacon iscusit, sau de nu Iaste diacon, și pre alt om
iscusit, ca să asculte ispovedania lui, și de va vedea că
nu va trăi până va veni Preotul, póte să'l și cuminece, pre-
cum învață la Pravilă Cap. 153. Și apoi acel Diacon, sau
Mirénul, dator Iaste să spue Preotului TaInile mortului. Și
Preotul după bună socotéla sa, să dea învățătură celor cu
mortul, să facă pentru dânsul ce va socoti, și Molitva de
ertăclune îl va celi la pogrebanie după obiceiū ⁵⁾.

⁵⁾ În Biserica noastră Ortodoxă în vechime Confesiunea era publică
și pedepsa vinovatului de asemenea era publică, s'a suspendat acest
mod de confesiune spre a nu se contagia de păcate grele urechele ne-
vinovate încă ale credincioșilor tineri. Iată ce cetim în confesiunea lui
Mitrofan Critopol la pagina 135: Πάλαι μὲν ἡ Ἐκκλησία φαίνεται δι-
τὰς κολάζουσα τοὺς ἀμαρτανοντας etc. „Din vechime Biserica se vede
că pedepsea îndoit pe cei ce păcătuea¹⁾). Astă-ți în Biserica noastră
Confesiunea să săvîrșește în secret și individual. Acésta-I greu numai
pentru clerul catolic celibatar, pentru aceea s'a introdus modul săvîr-
șirei Confesiunii oreular. Consultând și pe Meletie Sirig în combaterea
contra Confesiunii eretice, edată sub numele lui Ciril Lucaris, dice între
altele: „Pentru că nici fiul cel curvariu nu s'ar fi mântuit numai cu
părerea sa de rău în inima sa, dacă n'ar fi adăugit încă prin cuvinte
pronunțate mărturisirea lui (Luc. c. 13. v. 5. Mat. c. 16. v. 19). Iar cei ce
tagăduesc acest act (Luteranii și Calvinii) care-I partea cea mai im-
portantă a pocăinței, (adică de a expune oral păcatele), pe care act
l'am numit mister, pentru ca prin el primește ertarea de păcate de la
preot, mie 'mî pare că nu diferă de loc de Novațieni. Pentru că nici
aceștia nu lăsaū loc penitenței la cei ce ar fi căduț în păcate în urmă
după botez; nici aceștia nu lasă, la căfi sînt de al lor, nici un mister
ca să se corecteze cei ce au căduț în păcat. „ (Veđi opera citată p. 89).
Aceștia ridică prin urmare ori-ce mod de reabilitare pentru păcătoși în
Biserica lor. Și se póte să existe Biserică fără ómeni păcătoși? Acesta-I
greșala cea mare a Luteranilor și Calvinilor, duc pe ómenii sinceri la
desperare, care-I păcatul cel mai grav în Creștinism. Mitropolitul Teo-
dosie dice că chiar dacă „*nă tăgăduit pre Damnedă (póte) iară să
se întórcă la dînsul cu mărturisire, că într'alt chip nu se primește*

¹⁾ Veđi Monumenta fidei ecclesiae orientalis, Ernestus Julius Kimmel,

Pentru Sfînta Cîmencătură.

Ce iaste și cum trebuiaște să se păzască, și cui să cade să se dea.

Sfînta Cîmencătură, iaste singură petrecerea Trupului și a Sîngelui lui Hristos supt chipul pâinei și al vinului, carea ne dă noaă dar, ce hrănește sufletul, și ne împreună pre noi cu Hristos.

Zicese singură petrecerea Trupului, și a Sîngelui lui Hristos. Că singură firea Trupului lui Hristos, și a Sîngelui lui, supt chipul pâinii și al vinului petrece, și Hristos întreg și nedespărțit iaste, în fiește-care pîrticică. Carele supt acêste pîrticêle vădute în chipul pâinii, și al vinului, să dă noaă însuși nevădut, și darul lui, carele hrănește sufletul nostru, și ne împreună pre noi cu dînsul ⁶⁾.

în Biserică“. Am admirat mult dulcêța expresiunilor ourat românești din acest mister. De aicea urmêză ca Mitropolitul Teodosie, ca și Mitropolitul Ștefan, predicesorul sêu, erău ômenți fôrte culți, cunosceau perfect grecește și aveau un stil din cele mai clare și mai frumôsă în românește. Ei dar cultivau limba română, alt-fel nu-mi explic de unde provine acest stil elegant, ușor și curat românesc.

⁶⁾ Acesta-i misterul cel mai însemnat dintre tôte și absolut necesar orî-cărui creștin respectiv de mântuirea lui, pentru acest cuvînt și învățatul Mitropolit Teodosie îl tratêză mai pe larg și mai în special de cât pe cele-l-alte. Teodosie Mitropolitul se exprimă ast-fel definind acest mister: *„Sfînta Cîmencătură iaste singura petrecerea Trupului și a Sîngelui lui Christos, sub chipul pâinei și a vinului, care ne dă nouă dar și hrănește sufletul și ne împreună pre noi cu Christos*“. Cuvîntul singur trebuie luat în sens de chiar, real, îndreptat acest cuvînt contra Luteranilor și Calvinilor, cari nu admit că în realitate sub forma vëdută a pâinei și vinului comunicăm real cu Corpul și Sîngele însuși a lui Christos, ci numai tipic, conform credinței celui ce comunică. În Confesiunea Ortodoxă definiția acestui mister sună ast-fel: 1) *„Sfînta Euharistie, adică Trupul și Sîngele Domnului nostru Iisus Christos, sub vederea pâinei și a vinului, în care există cu adevărat și propriu present, adică este de fapt Iisus Christos*“. Acêsta-i credința Bisericeî Ortodoxă. Între noi și Catolicul este același credință în acest mister; ne deosebim numai în materia misterului. Noi între-

¹⁾ Veđi monumenta fidel pag. 179 de E. Kimmel.

Dicesă supt chipul pâinii și al vinului, dându-ne noaă a

bunțăm pâne dospită, iar Apusenii azimă. Ca să se vadă clar că noi ne ținem de vechia datină și de expresia Scripturii, aducem ca dovadă acestea față de Catolici. Iată ce citim în Confesiunea lui Mitrofan Critopol în această cestinne: „În cina domnescă se cere mai întâi materia, predată de însuși Christos, iar această pâneă dospită, (Ἐζυμωσ) una și amestecată, adică vin cu apă amestecat, conform dicerei (Prov. 9. v. 2). Înțelepciunea ș'a dădit eiș casă ș'a întărit'o cu șapte stâlpi și au junghiat sacrificeile sale și au turnat în păharul ei vin etc. Convintul a amesteca nimic alt nu însemnă de cât a amesteca între ele done lievide. La aceste dacă cine-va ar contradice sîntem gata a-i răspunde: Respectiv de pâneă dospită (Ἐζυμωσ), se vede că și Christos pe acesta a întrebunțat'o. Acesta-i evident și din numire și din timpul (întrebunțare). Căci nu va găsi cine-va în Sfinta Scriptură (ἄζυμα) azima numită pâne, ci saū azimă saū pâne azimă. Evangeliștii însă toți ne spun despre Christos: Și luând pâne (ἄρτον) și nu azima (ἄρτον ἔζυμωτον), ci simplu pâne (ἄρτον) ceea ce însemnă pâne dospită ori frământată (ἄρτον ἐζυμωτον). Dar dic, că în Emmaus să dice că Christos a luat pâneă... unde înfrângere cunoscut s'a făcut ne vedut, acesta s'a săvîrșit în interiorul sêrbătorilor Paștelor, când era interzisă ori-ce mîncare dospită. Prin urmare azimă a fost pâneă frântă, atunci cum de nu s'a numit simplu pâne? La acesta noi dicem: Emmaus era oraș etnic și nu al Iudeilor, la care nu se cunoștea întrebunțarea azimilor. Dar ce comun între ucenicii Domnului și între etnici? Și cum puteau aceia să întrebunțeze pâne dospită în timpul sêrbătorilor Paștelor? Mai întâi, probabil că erau etnicii proseliți, veniți curând cătră Creștinism și pentru aceea nu erau inițiați în tôte (obiceburile) ebraice ca să le observe cu atâta rigurositate, în cât cu totul să desprețuiescă azima. Al doilea, a învățat de la Domnul a neglija asemenea nefolositoare obiceiuri, precum și păzirea cu exactitate a Sâmbetei; auzînd de la Acela: Sâmbăta este făcută pentru om, iar nu omul pentru Sâmbăta... Mai mult încă a fost nevoiți să facă acesta, fiind că erau în un oraș etnic unde era greu de a găsi azimă, ce trebuiau să mînce ei? de cât numai pâneă dospită, imitînd întru acesta pe Dumnezeușul David, când în timp necesar a mîncat pâinile punerei înainte împărțind și celor ce erau cu dînsul, ceea ce nu'i permis altora, de cât preoților a le mîncea? Că era în adevăr pâne, adică pâneă dospită aceea pe care a frânt'o la Emmaus Domnul, se dovedește prin aceea că era în oraș etnic, unde era greu a găsi pâne azimă și apoi nicăiri nici o dată în Sf. Scriptură azima nu se numește pâne, ci saū pâne, azimă saū numai azimă. Ceea ce s'a frînt Evangeliștii o numesc simplu pâne, ceea ce însemnă în adevăr pâneă dospită“¹⁾. Dacă am citat acest loc, este numai pentru a se putea răspunde cu temei Catolicilor, că sînt greșiți când întrebunțeză ca materie în acest sacrament azima, iar nu pâneă dospită. Sfinții Părinți au mai interpretat că prin pâneă dospită se indică și suferința patimilor Domnului în ultimile zile a le Crucificării.

¹⁾ Veđi Mitrofan, Critopol Confesiunea Ortodoxă pag. 119. ediția Kimmel.

ști, că numai chipurile, al pâinii și al vinului rămân cu Trupul, și cu Sângele lui Hristos. Adecă albéța, negréla, ră-tunjirea, dospéta, dulcéța, căldura, răcéla, și altele. Iară firea pâinii, și a vinului nu iaste că saū mutat în însuși Trupul, și Sângele lui Hristos. Precum însuși Domnul la Cina cea de Taină pentru pâne aū đis: Acesta iaste Tru-pul meū. Și pentru Pahar: Acesta iaste Sângele meū. Și într'alt loc: Trupul meū adevărat iaste mănăcare, și Sângele meū adevărat iaste băătură. Și acésta aū đis, arătând cu adevericłune. Că nu iaste firea pâinii, și a vinului în Sf. Cuminecătură, ci numai mănăcare și băătură. Adecă chi-purile ce s'aū đis mai în sus, al pâinii, și al vinului, iară firea iaste a Trupului și a Sângelui lui Hristos ⁷⁾.

⁷⁾ În acest loc Mitropolitul Teodosie accentuăză puternic diferența existentă între Ortodoxii și Lnteranii orł Calvinii, carli nu cred în realitatea prezenței lui Christos, de cât ipotetic prin expresii ce ei nu maī le pot înțalege, adecă cu pâne, sub pâne în pâne etc. Aicea este vorba de transubstanțiație, orł după vechia expresie românească, e vorba de prefacerea materiei în Corpul și Sângele real a lui Christos, cu care credem din totă inima că comunicăm și ne nmim cu Christos. Cuvin-tele: „*Acesta este Trupul meū și acesta este Sângele meū*, nu sînt expresiuni tipice, acésta să probéză prin însuși đisele lui Christos, *Tru-pul meū cu adevărat este mănăcare și Sângele meū cu adevărat este băătură*. Și iarăși: *Cel ce mănăncă Trupul meū și bea Sângele meū intra mine petrece și Eū intra el*. Cu nici un chip nu să pot interpreta aceste cuvinte, de cât în sensul admis de tradiție, că Christos este real în comunicarea cu pânea dospită și în vinul amestecat cu apă caldă. Cel ce întrebuițéză azimă saū interpretă în mod tipic a-cesse cuvinte nu comunică cu Christos în realitate, comform tradiției. Este adevărat că cuvîntul transubstantiatio, grecește μετασώσις și ro-mânește prefacere sînt mai posterior întrebuițate de teologii, de și lu-crul de fapt așa este. Iată ce citesc în Meletie Sirig: În cartea sa nu-mită ἀντιρρησις 136: „Întru cât nu se găsește ast-fel de cuvînt μετασώσις la vechii părinți ai Bisericei și noi convenim. Pentru că dacā nu se născoccea nici o erezie, aparte pentru acest mister, în acele timpuri, ascultând pe acei ce negaū prezența cuvîntului lui Dumnezeu în trup. Carli điceaū că imaginar—după aparență—s'a făcut Dumnezeu om, acela împreună cu acésta negaū că și acest mister este adevărat, admițîndu-l spiritual și imaginar. De aceea și Sf. Părinți carli trăiau atunci, nu saū îngrijit să formeze noi cuvinte,—termine teologice—. Tot asemenea nu găsım în Sf. Scriptură cuvîntul de ὁμοούσιος—din cređul nostru—

Acastă sfință și mare Taină, trebuia să se slujască cu pâine dospită, din făină de grâu curat, și din apă ne amestecată cu alt ceva. Și vinul să fie iară ne amestecat cu alt ceva, nici cu pelin, intru carele și apă nu multă să amestecă la Proscomidie, spre pomenirea Apoi ce aū eșit din Căstele lui Hristos, când l'aū inpuns ostașul cu sulia. Precum ținem noi în Besérica Răsăritului. Și pentru încropul ce'l turnăm în potir după ce sfărâmăm sfințul Agnet, iară trebuia să se știe, că nu trebuia să turnăm mullă, ce fôrte puțină, ca să nu biruiescă apa gustul vinului, care închipuia cãldura, cãldura credinței plină de Duhul Sfinț *).

consubstanțial ori de o sfință —dar lucrul de fapt există o sumă de texte în Sf Scriptură, mai în ales Sf. Ioan Evangelistul. Iată ce ne spune tot Meletie Sirig la pagina 137: „*Ἀπὸ ἀπ' οὐ ἤρχισα νὰ μεταβῶμαι ἡ αἰρέσις τοῦ Βερεγγαρίου καὶ εἰς κλίματα τὰ εἰδικὰ μας, ὅπου δὲν θέλει νὰ εὐρίσκειται οὐσιωδῶς τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου εἰς τὰ ἄχραντα μυστήρια, τότε ἡ μετασῴσις εὐρέθηκε καὶ ὠνομάσθη μὴ ἔχουσαν καν μίαν διαφορὰν εἰς τὴν ἔννοιαν ἀπ' ἐκείνην ὅπου ἔλεξαν οἱ καλοὶ θεολόγοι τροπὴν ἢ μεταβολὴν ἢ μεταστοιχείωσιν, καθὼς εἴπαμεν.*” Dar de când a început a se răspândi erezia lui Beringariu și în părțile cele ale noastre (între Ortodoxi) că nu s'ar afla substanțial Corpul și Sângele Domnului în preacuratele misterii, atunci s'a aflat (născocit) transubstanțiatia—μετουσίωσις și s'a numit. ne având nici o deosebire respectiv de sensul acela pe care-l exprimau vechii teologi. vre o schimbare sau prefacere sau străfacere. cum am spus“. Numai contactul, unirea cu Christos prin comunicare, asociația perpetuă cu El și creștinului acea forță, ce a spălmântat lumea, îndemnându-l spre fapte mari creștine și spre sfințenia lui. Nu se mai teme de nimica, într'armat cu Harul divin, își găsește liniștea că și în suferinți, precum martirii și toți sfinții. Noi nu putem aprecia imensa valoare a acestui sfinț miater, de cât când vom deveni vrednici de a comunica cu demnitate. Creștinul care nu se îngrijaște a fi în comuniune cu Christos prin împărășire, nu diferă mult de omul natural. Nu cunoștința Creștinismului face pe om perfect, ci aplicația lui.

*) În partea acăsta se ocupă demnul Mitropolit de a da precepte ritualistice preoților, când pregătesc prosfora. Se înțelege că acele prescripții ritualistice sunt imperios reclamate pentru validitatea misterului și pentru ferirea preotului de a cădea în grea răspundere. Se înțelege de la sine că aplicarea cu exactitate a părții ritualistice din partea preotului probă pe deplin că el e convins de misiunea ce represintă, pentru aceea din totă vechimea cunoșc că în țara noastră servitorii Bisericești, după Chirotonie, au stat mult timp pe la Episcopii ori pe la

Iară după turnarea incropului, nici cum să nu mai îndrăzneşti să torni nici din vin, nici din apă, măcar de s'a şi sfârşi din potir cumenecând ómenii. Că trebuiaşte să socoteşti o Preote, mai înainte să ştii că(ţi ómeni sânt să se cuminece, şi aşa să potriveşti să torni din vin, şi din apă la Proscomidie, să fie de ajuns la toţi, încă şi particélele din NI, şi din CA, să tai cu copia cât vel socoti că vor fi de ajuns, că din Bogorodiciină şi din Cisturile Apostolilor, şi din Cisturile ci să scot pentru vii şi pentru mor(ţi, n'avem poruncă să cumenecăm. ci le lăsăm pe Discos, până cumenecăm, şi apoi le pune Diaconul, sau Preotul în potir cu pază. Apoi acoperind Potirul, îl lasă pre Préstol, şi să întórce spre ómeni, şi dice: Spási Boje Liudi svoia. Apoi când Potiriul de trei ori dice: Lii, Voznésaíisia na Návsa Boje⁹⁾.

preo(ţi bétrâni ai conduce, instrui şi pové(ţui la exacta aplicare a ritualismului. În Biserica noastră Ortodoxă ritualul este şi mult şi greu de executat, şi foarte variat, de aceea cei de curând hirotoni(ţi au nevoie sim(ţită de a fi ini(ia(ţi în óficiul lor de către cei mai bétrâni şi cunoscétori. Cu bucurie véd că Episcopii noştri to(ţi sunt zeioşi ca preo(ţi Eparhiilor lor să fie buni bisericási şi capabili în ale preo(ţi. În Biserica Apusului sunt anume persóne cari deprind pe candida(ţi în ale ritualului chiar înainte de hirotonie. La noi nu este acest obicei şi nu este réu, pentru multe cuvinte. Noi să ţinem la obiceiurile noastre Ortodoxe cu ori ce pre(, acésta ne va face cinste în-tot-dé-una.

⁹⁾ Şi în acéstă parte tot de regule ritualistice se ocupă vrednicul Mitropolit Teodosie, de unde se vede că-i plăcea mult regularitatea şi pompa Bisericească, era omul Bisericei—onóre lui. Apoi intră în altă cestiune. „*Insă pentru săvírşirea tainei aceştia să ştii că atunci ce schimbă firea pâinei în Trupal lui 'hristos, şi firea vinului în Sângele lui Christos, când după ce ne rugăm la D-deu cu „Dómne trimite Duhul téu Sfint“ dicem cuvintele acestea: fă pâinea acésta cinstit Trupal Christosului téu, iar paharul acesta cinstit Sângele Christosului téu, schimbându-le pre dênsele cu Duhul téu cel Sfint“*. În acest loc ni se arată când se efectua real şi în mod nevédut transubstan(ţia adevă prefacerea. Intre noi şi Catolicii este iarási o mică deosebire şi asupra timpului, dar fiind de mică importan(ă o trec cu vederea. De ordinar la Catolicii se săvírşeşte liturgia mai înainte sfin(ită, avénd ostia deja prefăcută. La Glava 164, se dá în Pravila mare pove(ţe, ce trebuie să facă preotul când s'ar vârta Sfintele etc. Tot odată se constată că Mitropolitul Teodosie cunoştea foarte bine Pravila intitulată: „*În dreptarea Legii*“ pe care foarte des o cité(ă şi de unde ş'a extras mult material pentru tratatul său despre Sfintele Misterii.

Însă pentru săvârșirea Tainii aceștia să știți. Că atunci să schimbă firea Pâinii în Trupul lui Hristos, și firea Vinului în Sângele lui Hristos, când după ce ne rugăm la Dumnezeu cu: Gsdi ije pre stăii svoi duhă. Dăcem cuvintele acestea peste Agneț: Sotvori ubo hlébâ sei cistnoe télo hatvoe. Adică: Iă Pâinea acesta cinstit Trupul Hristosului tău. Și peste Potiriu: Aeje vo ciași sei cestniuui Crop Hrista tvoégo. Adecă: Iară ce laste în păharul acesta cinstit Sângele Hristosului tău Și peste amândoa: Prelojivâ Ias Duhomâ tvoim slăimă. Adică: Schimbându-le pre dânsule cu Duhul tău cel Sfint. Iară încă să știți, că trebuia să diceți cuvintele acestea cu umilință, și să gândiți cum că să schimbă firea pâinii și a vinului în Trupul și Sângele lui Hristos. Și să nu diceți numai cu gura, Iară gândul să fie aiurea. Și cum că atunci să săvârșăse această Sf. Taină, așa ne învață pre noi a crede Sf. Besérecă a noastră, precum găsim la Pravilă, Cap. 164 Însă de folos lucru Iaste a ști, că ne cumenecă cu Trupul și cu Sângele lui Hristos pentru aceste pricin. Ca să ne împreunăm cu Trupul și cu Sângele lui Hristos fiind în viața acesta, și să nu fim osebiți de atâta sfințenie. Și ca să petrecă însuși Hristos întru noi precum aș dis: Cela ce mănâncă Trupul meu, și bea Sângele meu, întru mine petrece și Eu într'ânsul Și ca să nu fim osebiți de Hristos viața noastră, că el viața Iaste, precum aș dis: Cela ce mă mănâncă viu va fi pentru mine. Și Iarăși: De va mânca cineva din pâinea acesta va fi viu în vecl.

Că Iară dice acolo: Adevăr dic voao: De nu veți mânca Trupul Fiului omenesc și de nu veți bea Sângele lui, viața nu veți avea întru voi ¹⁰).

¹⁰) Aicea Mitropolitul Teodosie arată timpul când se face transubstanțierea Sfințelor, că preotul se cuvine să fie convins de această sfințenie, gândul și mintea sa să o aibă restrânsă absolut numai la acest mare act al prefacerii. De asemenea descrie importanța ce trebuie să I dea preotul acestui act și cuviința ce datorește să arate și cu exteriorul

Pentru paza Sfintei Cumenecături.

Acastă poruncă vă dăm, ca să fie sfințele și infricoșatele Tainii intru mare pază, și cinste. Adecă: Acastă cinste, dator taste tot creștinul, așa Preotul, ca și Mireanul a da sfințelor și prea curatelor Tainilor lui Hristos, ca însuși lui Hristos. Că el singur taste întreg și ne despărțit, intru fișe carea particică, precum am mai dis. Și nu numai în Beserecă pre Sf. Préstol, ce și în tot locul altul ori unde să află. Ori mergând să cumenecați pre cineva. Nu fiește cum trebuie să mérgeți, amestecându-vă între ómeni, și vorbind unele și altele netróbnice, și fiind sftnta Cumenecătura în sân, ci în mâini. Incă și cu sféșnic aprins înainte, precum au făcut creștinii mai nainte, și precum și acum fac mulți creștinii iscusiti prin alte părți, ca să vază și alții și să cază cu frică la dânsele. Ci și voi înșivă datorți sânteti să faceți, și pre alții al învâța, ca să cază înaintea sfințelor cu credință dicând: Cređ Dómne și mărturisesc, că tu ești Hristos Fiul lui Dumneđeu celui viu, Carele ai venit în lume să mântuești pre păcătoși, dintru cari cel dintâi sint eu.

Și când veniți la casele ómenilor să cumenecați pre vre un bolnav, și atunci nu trebuiaște să puneți fiește cum sftnta Cumenecătura, ci pe masă cu frică, și să stați în

seu față de Sfințele Sfințelor. Respectul și cuvinta sa trebuie să fie vedute și în exterior spre a însufla credincioșilor evlavie spre aceste sfințe deși sfințe. În fine arată Mitropolitul însemnătatea mare și necesitatea absolută a creștinilor de a comunica anual cu Sfințele Daruri; se bază numai pe texte Scripturistice argumentând Mitropolitul marea importanță a comunicării norodului creștin. „Cel ce mănâncă Trupul meu și bea Sângele meu intru mine petrece și Eu întru el“. „Cel ce va mânca din pânea acesta viu va fi în véc“. Și de nu veți mânca trupul fiului ómenesc și de nu veți bea sângele lui, viață nu veți avea în voi. În sfârșit preotul trebuie să citéscă capitule din Sf. Evanghelii Ioan de la Cap. 6—8 spre a putea convinge pe popor sfátuindu-l și punându-le înainte textele Scripturii pronunțate de însuși dátătorul Legii Iisus Christos.

piclóre, înaintea sfințelor, până ce veți cumeneca pe bolnavul. Iară să nu șadeți jos împreună cu mireni, și să începeți a vorbi de unele și de altele. Că așa nici o pildă bună nu veți fi altora. Că și alții vădându-vă pre voi că nu cinștiți sfințele Taîni nu le vor cinsti. Și așa veți cădea în păcat de morțe ¹¹⁾.

Pentru acésta vă dăm voao acéstă poruncă Preoților, ca să aveți întru mare cinste și întru pază Sf. Cumenecătură. că auđim că mulți din voi nepricepuți, fără de nici o témere de Dumneđu, nici rușine de ómeni, țin Sfintele, și tofricoșatele Taîni în locuri necinstite, prin casele sale, prin cue prin lăđi, ca să nu facă ostenelă să mérgă la Beserică.

Deci dar socotiți óre cadese să se ție Sf. Cumenecătură prin case făr de cinste, de vréme ce Iaste singur Hristos, înaintea căruia stău ingerii cu cutremur. Cu adevărat nu să cade. Și vă dăm încă poruncă să nu să ție măcar și în casa popel, că nu Iaste loc sfințit de Arhieredu, nici oltar, nici beserică, ce Iaste casă și adunare de bun și de răl. Unde

¹¹⁾ În acéstă parte insistă Mitropolitul Teodosie a atrage atențiunea preoților asupra actului Sfințirei Sfințelor *întru mare padă și cinste*. Să instruească pe poporaní asupra însemnătății Sfinței Enharistei. După acésta arată și o povăță către preoți de câtă cuviință și respect trebuie să fie preotul când umblă cu Sfintele asupra sa la nevoi de a comunica pe bolnavi. La noi Români n'am întâlnit acest obicei vechi creștin, dar în Orient l'am văđut des, adică: Când se duce preotul cu Sfinta împărtășire pe stradă sau cărări la casa bolnavului pentru a l împărtăși, merge înainte sa eclesiarhol sau dascălul cu lumină aprinsă înainte, iar acésta pentru respectul datorit Corpului și Sângelui lui Iisus Christos. *Apoi când veniți la casele ómenilor să comunicați pe vre-an bolnav, atunce na trebuie să puneți fește cum Sfinta Cumenecătură, ci pe masă cu frică, și să stați în piclóre înaintea Sfințelor până ce veți comunica pe bolnav*, iar acésta pentru respectul cel datorit și pentru îndemnarea și a creștinilor spre respect cătră sfințe; *Iară să nu ședeți jos, împreună cu mirenii și să începeți a vorbi de unele și de altele*. Respectul cel arată în cele religioase preotul să transmite și celor ce privesc și sunt de față, și înalță chiar importanța preotului în fața Creștinilor, îl atrage respectul și dragostea lor și l laudă admirându-l însemnătatea funcțiunei lui preoțești. În tot cazul respectul către cele Sfințe, impune din partea sa tot o dată și respectul tuturor către persóna sa ca preot.

și cuvinte spurcate să grăesc, încă și împreunări trupești să fac ca într'o casă, și altele asemene lucruri netrébnice, că așa făcând voi cea ce învățați pre alții să cinstescă Trupul, și Sângele Domnului, singuri vă veți afla necinstitori, fiind lucru sfânt în loc necuvios fără de nici o témere.

Ci ne având nici o nevoie, sau fugă pentru robii, sau pentru ciumă și pentru alte întâmplări réle, să țineți Sf. Cumenecătură în Sfântul Oltar, pre Pristol, în vas curat, cu pază, ca să nu ajungă șorecii să o mănânce. Iară de iaste vre o întâmplare de fug creștinii pentru niscare nevoi, și întâmplări réle, atuncea avem slobozenie a purta Sfintele pre unde vor fi fugind creștinii, numai iară să să ție Sfintele în loc curat, și cuvios într'o ladă curată.

Și unde să va pune lada să fie în loc de cinste, nici să îndrăznescă cineva să șază pre dânsa fără de socotélă. Că pentru aceea ne cinste veți da voi sēma preoții înaintea lui Dumnezeu¹²⁾.

¹²⁾ În acest loc iarăși dă povețuirii Mitropolitul cum să umble cu Sfintele preotul, unde și cum să le păstrede în mare cinste. *Și vă dăm încă poruncă să nu se ție (Sfintele) măcar și în casa popei că nu este loc sfințit de Arhiepiscop, nici Altar, nici Biserică, ci casă și adunare de bunii și de răii, unde și cuvinte spurcate se vorbesc etc.* Cât știu preoții noștri țin Sfintele prin casele lor, iar acesta pentru a le avea la îndemână în casuri de trebuință. Mi amintesc că chiar tatăl meu le ținea pe Cordă în camera sa și ne spunea că acolo este Sfânta Euharistie spre a fi noi copii cu respect pentru acel loc. Este adevărat că Sf. Corp trebuie de ordinar conservat în Biserică și anume în chivot, pe Sfântul Altar, dar dacă preotul posedă și o cameră unde poate fi singur, atunci poate să ție Sfintele și în casa sa. Ne mai spune Mitropolitul Teodosie că la *nevoie sau fugă pentru robii sau pentru ciumă și pentru alte întâmplări réle..... atunci au slobozenie a le purta pe unde vor fi fugind Creștinii, numai să se ție Sfintele în loc curat, într'o ladă curată.* La casuri de resunerite, războaie și fugiri de vrăjmași purtau preoții Sf. Daruri cu ei și când mergeau la războiuri preoții români însoțiau armatele române și săvârșau Sf. Liturgie prin lagărele armatelor române. Acest fapt încă se probedă prin o epistolă de la 1728 scrisă de Patriarhul Chrisant, la Iași, ea sună așa:

„Acosta se face fără pregăt, adică se da voe de către Arhiepiscopii localităților, să se săvârșască Sf. Liturgie în locuri și în case curate numai cu antimiste, fiindcă și acesta s'a găsit cu cale, pentru că

Încă trebulaște cu mare pază să știți, cui să cade să dați Sf. Cumeneătură, și cui nu să cade, și cine iaste datoriu să cuminece pre bolnav. De acésta să socotiți cu frică, ôre iaste creștin bolezat, și împreună cu Besereca, acela căruia veți să dați sfintele; și ôre ține tôte învățăturile Beserecii Răsăritului după lege aū ba. Și ôre crede că Hristos iaste întreg, și ne despărțit, întru fiește care pârțicică supt chipul Pâinii, și al Vinului. Și ôre ispoveduitu-său de păcatele sale, aū nu. Pentru că cel neispoveduit iaste mort pentru păcate, și iaste vrăjmaș lul Dumneđu. Și ne vrédnic fiind, judecata morții vecinice mănâncă și bea, nesocotind Trupul, și Sângele Domnului, precum ăice Apostolul. (I. Cor. 11) ¹³⁾

antimistele prestóelora sfínțite să le țină locul. Și acésta se face la noi, la scaunul Patriarhal, la Arabii deșertului, unde negăsindu-se Biserici să trimit de noi preoții circuitori (perioadeviți) și săvîrșesc Sf. Liturgie în peșteri și alte locuri, în puterea antimistului sfínțit. Iar iubitorii de Christos Domnitori și ai Valahiei și ai Moldovei, în timpul când se afla în expediții, (în lagăre), avénd ei preoți cu antimiste, săvîrșesc Sf. Liturgie în corturi hotărâte și pe dram și în or ce alte locuri se află sau ublând sau stând cum făceau odinioară iubitorii de Christos Impărații noștri')... Cât pentru bólele Contagióse (molipsitóre) ciuma și holera, am întâlnit în documentele bisericești multe dispoziții luate de Cler, apoi rugăcluni care se făceau pentru încetarea acestor grele lovituri date Țerilor Românești și care de ordinar nreau după invaziunile barbare, or după ocupațiile acestor țeri de armatele rusești, sau turcești câte o dată.

¹³⁾ Aicea dá poveștiri preoților de a nu comunica pe or cine și or când, ci mai întâiu trebuie să observe și să cerceteđe pe cel ce se presintă spre împărtășire, dacă s'a ispoveduit, adică s'a curățit de păcatele sale de până atunci făptuite, dacă are purtare creștinăscă „*Ne vrednic fiind judecata morții vecinice mănâncă și bea, nesocotind Trupul și Sângele Domnului*”. Prin urmare nu se cuvine a împărtășel pe cel nepregătiți pentru acésta. Trebuie dar preotul să prevină pe enoriașii săi să se spoveduiescă anual și să se împărtășască. Nimeni nu știe când îi va veni sfârșitul vieții, când are nevoie de a fi comunicat

¹⁾ Vedi Analele Academiei Române pe anul 1903—1904, pag. 60.

Că așa celor nevrédnici, voi Preoților, dând Trupul, și Sângele Domnului, veți fi protivnici poruncii Domnului, carele ȳice să nu dați sfințele căinilor. (Mat. VI). Ci de aceștea cari vor fi de acel féltu, și nici înainte morții lor nu vor vrea să se ispoveduască, vă dăm poruncă să nu' l cume-necați. Iară de va fi fiind toate poruncile. Atunce să purtați grija să nu móră necumenecat pentru lénea vóstră. Că de va muri necumenecat, poruncescuți Sfinții Părinți, să fie oprit acela Preot de Preoție un an, și ce trebuie a face pentru dânsul, ȳaste învățatură la Pravilă. Cap. 167.

Pentru cel învrăjbit cu cineva veți ști, că poruncesc Sfinții Părinți la Pra. Cap. 168. Să nu' l primești prescurile la Beserecă, nici să' l cumineci. Că spadă de amândoa părțile ascuțită ȳice acolo, că bagi în sufletul lui, și tu cați în păcat de mórte. Iară de va muri învrăjbit, ai învățatură tot acolo ¹⁴⁾.

Pentru muerile carele aũ bărbați eritici, adecă: Calvini, saũ Luterani, saũ Papistași, saũ Păgâni, adecă Turci, saũ Tătar, saũ Jidov, veți ști că de trăesc cu dânsii numai pentru căsătoria, și légea nu'ș o lasă, așa poruncesc Sfinții Părinți la Pravilă, Cap. 161. Alte prinóse ale lor să le pri-

ca creștin. Trebuie să fim tot-dé-una gata și preparați spre a ni se ptea administra Sfânta comunicare.

¹⁴⁾ Dacă preotul ar fi neglijent pentru îndatoririle lui de preot, din cauza lenei saũ din trândăvie, ș'ar muri un enoriaș ne comunicat, un an preotul să fie oprit de preoție, după capul 163, din Privila îndreptarea Legei. Dacă însă are știință sigură că enoriașul ce are trebuință de cuminecare în ultima óră, Mitropolitul Teodosie este foarte aspru dispunând: „*Vă dăm poruncă să nu-i cuminecați*“ pe cei nevrédnici. Este foarte greu de aplicat astă-đi această riguróasă dispoziție. Toți suntem păcătoși, dar foarte mulți din murinđi revin din erorile și greșalele lor și cer cu umilință și îndușoare, cu frângere de mâni și zdrobire de inimă regretând trecutul seũ și cer îndurare de la D ȳeu, cáindusă. Cere cu insistință a fi cuminecat, în asemenea împrejurare clericul nu póte refuza Sf. Cuminecătura murindului. Timpul penitenței nu depinde absolut de durată, ci se póte să se obțină și în scurt or momentan, cum avem atâtea casuri chiar în Sf. Scriptură.

mescă Preotul, adecă lumânări, și untul-de-lemn, și rugăclune pentru Iale să facă. Iară prescurile să nu le primescă, nici Liturghie pentru dânsule să nu facă, nici să le cuminece, ci numai de să vor fi ispoveduind de păcatele sale, să le dați Aghiazmă, și Anaforă, ca să nu să obidescă și să să întorcă de la credință de tot la păgânătate, sau la eres. Iară când vor vrea să moră, atuncea să le facă maslu, și alte rugăcluni, și să le cuminece.

Și pentru Țigani, încă și pentru Români, cari nu țin poruncile, nici să ispoveduesc, ci sânt numai cu numele creștin. Iară vă dăm poruncă, să căutați, să'i învățați legea lui Dumnezeu, și să'i certați să se ispovedulască, măcar într'un an odată, și să le spuneți că aveți poruncă ca acesta. Că de nu vor pazi Beserica, și de nu să vor ispovedui, măcar într'un an odată, veți să'i lăsați să moră necumenecați. Iară însă voi să socotiți, pre cela ce'i veți vedea că să întorc, și să ispoveduesc să'i cumenecați, ori de câte ori veți vedea că sânt vrédnici, și gata. Iară pre cari veți vedea că petrec întru neascultare, ori țigan fie, ori rumân, pe acela să nu cutezați a cumenecarea în viața lor, fără numai când să vor întorce cu pocăință. Iară la mórtea lor, de să vor ispovedui, și le va părea rău de păcate, atuncea să'i cumenecați, precum vedeți că Iaste porunca Sfinților Părinți. De muerile creștine ce țin păgâni, ca să le cuminece Preotul la mórtea lor de să vor ispove lui. Iară de nu vor vrea nici înainte morți sale să să ispovedulască, atuncea să'i lăsați să moră așa necumenecați, ca pre niște ne ascultători, că de'i veți cumeneca vă veți osândi, neștiind cui dați Sfinta Cumenecatură. Iară de va peri limba cuiva, din cela ce nu s'au ispoveduit nici odată, și'i va fi spus păcatele sale altui creștin, și va mărturisi acela că sau întors, și au plâns de păcatele sale, și au dorit să se cuminece, și de va spune acel creștin păcatele aceluia voao Preoților, atuncea tot să nu'l lăsați să moră necumenecat, și

străin de atâta sfințenie, pentru acea întorcere a lui ¹⁶⁾.

Pentru pruncii mici, cei sugători, s'au cei înțărcați, până ce nu știu a face răulăți, vă dăm învățătură, să învățați pre părinții lor să nu le dea să sugă, sau să mănânce, și așa să'i cumenecați în toate posturile, și mai adese. Ca iară aș dis, că pentru neînvățătura voastră, nu'și mai aduc ome-nii copii mici să'i cumenecați, nici la Paști, ce numai le

¹⁶⁾ In acest loc Mitropolitul Teodosie dă povețe pentru femeile că-sătorite cu eretici sau păgâni. Observăm că Teodosie numește eretici și pe Luterani ori Calvinii și pe Papistași. Păgâni sunt Turcii, Tătarii și Judanii. Din Cronicari cunoștem multe cazuri nenorocite când aceste hoarde barbare năvălind în țerile noastre jefuiau, ucideau și robeau mulțime multă de norod, mai ales femei și copii. Unele din femei trălau în căsătorie cu acei barbari, fără ași schimba religia. In acest cas învață bunul și blândul Mitropolit Teodosie, cum trebuie să se porțe preotul cu aceste femei, când voesc să rămână în Creștinism și vin la Biserică. Spune că prosforile, adică prescurile aduse de ele să nu le primescă nici să slujască Sf. Liturgie cu asemenea ofrade, iar untul-de-lemn, luminările sa le primescă, să nu servescă Liturgiï pentru ele, să se rōge însă și să facă rugăciuni pentru dinsele. Când ar cere să le cu minece să refuțe, numai la ceasul morței, arătând căința să la comunice. Asemenea cađuri au existat multe învechime în țerile noastre, cum ne spun Cronicarii, astă-đi, mulțămită lui D-đeu, asemenea cađuri aș dispărut. Vin în urmă la Țigani și la Români, cari nu se ispeduesc, *ci sunt numai cu numele Creștinii*. De aceștia sunt foarte mulți în timpurile noastre și fericit va fi preotul care va ști să zmulgă la timp și să curățe holda sa de neghini, cluinii și pălămiđile ce rēsar în enoria sa. Preotul trebuie să aibă paciența mare, răbdare nestărsită, cunoscând natura omenescă că-i plecată din fire mai mult spre rēu de cât spre bine, să fie îngăduitor și lesne ertător cu cei ce se întorc de la rēu. Cu violente, amenințări și mēsuri rigurose adese nu se câștigă nimica, ci mai tare atății spre îndărătnicire pre viciiași, din contra cu blândețā, cu bunătate mai ușor se obține un bun rezultat. Iată opinia Mitropolitului Teodosie în această cestiune: *Iară pe carii veți vedea că petrec întru neascultare, or Țigan, fie or Român, pre aceia să nu cutezați a-i cumineca în viața lor, fără numai când se vor întorče cu pocăința*.

Mie 'mi pare prea aspră pentru present această dispoziție, pōte că atunci se putea aplica, astă-đi greū de tot. Cu toate că și Mitropolitul Teodosie lasă la aprecierea clericului cult, când un păcătoș în ora morței cere ertare și declară acesta în fața altora, chiar și dacă i s'ar lega limba, preotul ascultând pe martori că s'a căit și cere îndurarea divină, „atunci tot să nu'l lăsați ne comunicat și strein de atâta sfințenie“.

dați Paștii. (Carele vom da învățătură mai în jos ca să nu le mai dați, pentru pricinile ce veți vedea). Și așa mor mulți necumenecați, cu mare păcat al vostru. Pentru cela ce va vărsa deca să va cumeneca. De nu va fi fost bolnav, și va fi vărsat de multă mâncare, și băutură, pre acela să'l canoniți, precum învață la Pravilă, Cap. 170. Iară de va fi bolnav, și va vărsa, a doaoară să nu'l mai cumenecați, și de nu va muri să'l canoniți fără greutate, precum iară acolo învață. Și cum omul trebuia să se ție în curățenie de cătră muiarea sa, când să gătește să să cuminece. Și pentru cela ce să săblăznește, tot acolo aveți învățătură ¹⁶⁾.

Încă trebuia să mai știți, că la vreme de nevoie slobozește Pravila Sfinților Părinți, Cap. 153. Și pre diacon, sau pre călugăr monah, sau pre alt mirin să cuminece pre bolnav. Numai, vă dăm poruncă ca numai la vreme de nevoie să să facă acesta, când va fi cineva din voi Preoții bolnav, sau de nu va fi alt Preot, sau de va fi Preotul în Liturghie, sau de vor fi mulți bolnavi, și va fi temere de morțe. Sau în vreme de clumă. Și de veți ști că laste vrednic acel om să să cuminece. Și cum că laste ispoveduit, sau îl mărturisesc cel de acasă că laste vrednic. Iară ne fiind aceste întâmplări, nici de cum să nu cutezați să dați sfintele pre alții, că veți greși, ne știind cui să dă Trupul, și Sângele Domnului, și voi veți da sēma

Și pentru acesta mai vărtos vă dăm această porunca. Că auzim că unii din voi, nici fiind bolnavi, nici altă întâm-

¹⁶⁾ În acest loc sunt dispoziții curat ritualistice, când s'ar întâmpla ca preotul din greșală să verse sfintele daruri, lucru ce greu se întâmplă și în care împrejurare nenorocită pentru el, atunci trebuie să începă a doua oră Sfințirea Sfințelor etc. Învățătura dată de Mitropolitul Teodosie este luată din capitolul 164 a Pravelei „*Indreptarea Legii*”. Când din nenorocire s'ar întâmpla un asemenea caz preotului trebuie să urmeze după povățuirea din acest capitol. Asemenea va urma și când una numai din speciile, adică or pânea or vinul sau apa caldă s'ar vărsa, va începe iarăși din nou Sfințirea Sfințelor, îndeplinind partea ce lipsește. Dupre această cestiune sunt date povețe și în Liturgiile în introducere.

plare având, pentru lénea saũ fiind béti, ei trimit și pre
copii mici de cuminecã, și numai socotesc ore laste omul
vrédnic, aũ nu laste. Ci iarã vã poruncim ca acéla sã nu
mai fie. Cã pre carele vom aũdi, cã netemându-se de Dum-
neđeũ, face așa, mare certare va avea unul ca acela. Și
iarã vã ȓic: Când va vrea vre un Preot din voi sã mérégã
în cale undeãva, saũ va avea altã zãbavã, sã róge pre alt
Preot vecin al saũ sã'i pãzescã noria lui, iarã sã nu's lase
turma pustie, precum aũdim cã mulți fac din voi. Cã de
va peri cineva ne cãutat voi veți da séma precum am ȓis.
Pentru sfintele daruri de sã vor strica, avem învățaturã la
Prav. Cap. 165, ce trebulaște sã facem.

Pentru cã de sã va vãrsa Sf Cumenecãturã, iarã avem în-
vãțaturã la Pravila, Cap. 164. Cã de sã va întâmpla sã sã
vêrse mai nainte de Vohodul cel mare, atunce Preotul iarã
sã facã a doaoarã Proscomidie, și sã obãrșascã tóte, încã
și molitva Predlojeniei, și iarã sã încépã de unde aũ lãsat.
Și altele precum învață tot acolo.

Iarã încã știți, cã de sã va vãrsa vinul mai nainte de
sfintire, adecã mai nainte de ce ȓicem: Aeje vãciași sei
cestnuiu Crovã Hrista tvoego. Saũ de veți vedea cã laste
numai apã în potiriũ, iarã vin nu e, atunce sã vãrsați a-
cea apã într'un vas curat, și sã turnați alt vin, și puținicã
apã, ȓicând: Elinã ot voinã Copiemã Rebra ego probode,
i avie izãiide Crovã i voda, iproci Și apoi sã încépeți a
ȓice încet nu cu glas mare, de la acéste cuvinte: Tacojde
i cياșu poveceri gliã. Și Piite otneia vei, tot încet. Și sã
cetiți și Molitva acésta: Pominaiu šte ubo. Și apoi rãdi-
când puținel numai Potiriul, iarã nu și Descosul, sã ȓiceți:
Tvoia ot tvoij. Și sã cetiți și Molitva: Ește prinosimãti. A-
șijderea și: Gsdi prestãii svoi Duh, cu stihurile lui. Și dupã
acéla sã blagosloviți numai peste potiriũ, ȓicând: Aeje vo
Ciași sei sotvori cstnuiu crovã Hrista tvoego. Și iarãși
blagoslovind numai peste potiriu, sã ȓiceți: Prilojpsiu Du-

homă tvoimă stăimă. Apol veți săvârși cele ce urmază ¹⁷⁾.

Iară de să va întâmpla acésta după ce ați dis cuvintele: Aeje vo ciasi sei. Sau încă și când veți să vă cumenecați, atunce (măcar de vă veți și zăbovi) iară așa să faceți, începând de la Edină ot voină, iproci. Apol: Tacojde i ciasu, iproci, și célealalte. Și Aeje vo ciasi sei, iproci, precum disem mai sus, numai peste pahar blagoslovind, Apol și célelalte molitve să le celiți deărândul până la priciastenie. Și așa vă veți cumeneca, și veți sfârși Sf. Liturghie.

Așijderea de va fi băgat cineva în potir oțel, iară nu vin, tot așa să faceți. Și apa acela o veți bea după ce veți mânca sfințele; iară oțetul îl veți îngropa supt oltariu. Așijderea să faceți de veți vedea înaintea sfințeniei, sau după sfințenie că pâinea a fost stricată, sau mucedă pentru ne paza. Și acea pâine o veți mânca după ce veți potrivi sfințele. Așijderea de să va întâmpla, sau șorece să mănânce Sf. Agneț pentru ne paza, sau vre un copil să'l la órecum să'l mănânce, iară înaintea sfințeniei, ori după sfințenie, atunce voi să începeți altă Proscomidie, începând de la Bovospominanie Gsda Bga, iproci. Și toate célealalte ce să duc peste Proscură, cu molitva Preșlojeniei. Apol să începeți de la acest loc al Molitvei: Sosimi imăi blajeinăimi silami. Adică. Bănoști vneije predat băivașe, până în sfârșit tot încet. Apol: Priimite i iadite, numai la Discos arătând. Și Molitva, Pominaiuște ubo; și Tvoia ot tvoij, și célealalte deărândul. Apol să blagosloviți numai Sf. Pâine, ducând: Sotvori ubo hlébă sei, iproci. Apol: Prelojivă i duhomă

¹⁷⁾ Aici se continuă tot această cestiune întâmplată sub diferite forme și în deosebite cazuri. Invățăturile date sunt luate tot de capitoul citat al Pravelei. Se dovedește pe deplin că Mitropolitul Teodosie se ocupa serios cu cititul cărților Bisericești, mai ales a celor ce tratau despre administrarea Bisericească, ca Pravila, pentru că pururea pe ea se bazează, dând povețe.

tvoimă, numai peste Discos blagoslovind, apoi célealalte tóte, și așa vă veți cumeneca. Inșă vă dăm învățatură ca să fiți cu pază, să nu fie unele ca acéstea, ca să nu cădeți în păcat de mórte. Pentru cum trebuie să sfărâmați Sf. Agneț, și să'l uscați, și să'l țineți peste tot anul pentru bolnavi, aveți învățatură la Penticostar, Luni séra după Paști ¹⁸⁾.

(Va urma).

C. Erbiceanu.

¹⁸⁾ Și în acéstă parte tot acéstă cestiune se continuă și se sfârșește. In povețele date de Mitropolitul Teodosie preoților este foarte obiectiv, se bazéză numai pe disciplina pozitivă bisericéscă, cuprinsă în „In-dreptarea Legii“, și care de curând se tipăriră la Târgoviște. Deșteptă înșă atențiunea preoților de a veghia pururea să evite asemenea cazuri grave, dîcându-le: „Inșă vă dam învățatură ca să fiți cu pață să nu ge unele ca acestea și să nu cadeți în păcate de mórte“.

O PROCESIUNE RELIGIOȘĂ ÎN BUCUREȘTI LA 1765.

Domn Țării Românești era Ștefan Mihaiu Racoviță Voevod (Martie 1764—Septembrie 1765)¹⁾,—un stăpânitor rău în puterea cuvîntului și sub toate raporturile. Creatură a vestitului Iordachi Stavarachi, influentul și puternicul capichehaie al Țărilor Române la Pórtă, care făcea și desfăcea Domni după voie și nevoie ²⁾,—el, Ștefan Voevod, în scurta sa domnie, ascultă și împlini până la una poruncile celui «prin mîna și puterea» căruia moștenise tronul fratelui său Constandin, mort din beție. Pe unii din boerii tae, cu alții infundă temnițele, și pe cei mai mulți îi silește să pribegescă iar poporul îl împovărează cu biruri nouă și grele; și cînd acesta s'a sculat cu împotrivire, Domnul însuși, în fruntea Arnăuților și a Turcilor se îl risipește răspîndind gróza morții în mulțimea alunată sub dealul Mitropoliei ³⁾ Tóte acestea pentru ca să mîntue în exil o domnie urgisită de șapte-spre-dece luni, după ce puternicul său sprijinitor se mîntui și el, prin ștréng, în Țarigrad, la 27 August 1765 ⁴⁾.

Pe de-asupra acestor rele mari, molima ciumei ce bîntuia

¹⁾ Iorga, *Geneologia Cantacuzinilor*, București 1902, p. 138 și 144, notele. Idem, *Documentele Familiei Callimachi*, București 1902, I, p. CXXXIX și CXLV.

²⁾ Veđi pentru activitatea acestuia, Iorga, *Doc. Fam. Callimachi*, I, prefața.

³⁾ Memoriile Banului Mihai Cantacuzino în *Geneologia* sa, ed. cit. a d-lui Iorga, pag. 138 - 144 și *Doc. Fam. Callimachi*, l. c.

⁴⁾ Iorga, *Callimachi*, I. p. CXLIV.

la Constantinopol ¹⁾ se întinse și în Țara Românească, în București mai ales. Mântuirea putea veni acum numai de la mila și îndurarea Celui de Sus, pe care trebuia să, ca totdeauna în calamitățile mari, să le imploră cu toată solemnitatea. În acest scop «vedând norodul îngrijat de năpraznica mărte a cîmpei», cu toții, Domn, boeri, mitropolit, episcopi, arhierii, preoți și mulțimea norodului se înțeleg a îndrepta rugăciunile lor către Dumnezeu prin mijlocirea unui Sfânt. Dar «*Sfântul Bucureștilor*» Dimitrie Basarabov, ce-a îndeplinit și îndeplinește acest rol până în zilele noastre, pe atunci, la 1765, nu era încă în București ²⁾. Deci s'a hotărât să se aducă Sfântul de la Mănăstirea Bistriței (Vâlcea), Grigorie Decapolitul, a cărui moște fuseseră aduse din Serbia de Barbul Banul Craiovescul cu vre-o 250 și mai bine de ani mai înainte.

Și așa, după ce Sfintele moște au fost aduse în București și așezate în Mitropolie, în Dumineca ce în anul acela cădea la 1 Mai, se fac rugăciunile prin procesiune religioasă, pe care o conduc: Mitropolitul Țării Grigorie, al Sardelor (Lydia) Nicodim ³⁾, al Ierapoliei (Palestina) Matei ⁴⁾, al Iliopolei (Galathia, Asia mică) Serafim ⁵⁾, Episcopul Grevenilor (Serbia) Hrisant ⁶⁾, al Râmnicului Parthenie, proin al Buzăului Rafail, al Cervenilor (Bulgaria) Neofit ⁷⁾, al Drinopolei (Drinovar adî, Serbia) Mitrofan cu mulțime de egumeni și preoți. Cu toții, împreună cu Domnul și «cu toată politia» s'au coborît din Sf. Mitropolie în Livadia Dom-

¹⁾ Iorga, *Callimachi*, I, p. CXLVI.

²⁾ Sf. Dimitrie Basarabov a fost adus în timpul Mitropolitului Grigorie, la 1774 Iulie 13. Moștele lui au fost hărăzite Bucureștenilor de generalul rus Petru Saltincov. Lesviodox, *Istoria Bisericească*, București 1845, p. 406.

³⁾ Era în București cel puțin din 1764. *Condica Sfintă*, București 1886, p. 174.

⁴⁾ Ales în Mitropolia din București. *Condica Sfintă*, p. 156.

⁵⁾ Era în București din 1757. *Condica Sfintă*, p. 171.

⁶⁾ Asemenea era în București din 1749. *Condica Sf.*, p. 158.

⁷⁾ Ales tot în București în 1752 Nov. 13. *Condica Sf.*, p. 161.

Acastă alegere ca și a lui Matei al Ierapoliei s'a făcut în București și aleșii au fost hirotoniți pe timpul păstoriei Mitropolitului Ungro-Vlahiei *Neofit*, care juca rolul unui al doilea Patriarh în Răsăritul ortodox. *Cond. Sf.*, p. 163.

nescă ¹⁾, unde s'a oficiat o sfeștanie spre sfințirea norodului; de aci trecând Dâmbovița aù intrat în Curtea Domnescă ²⁾ pre pòrta din mijloc și eșind pre cea din jos aù mers cu Sfintele mòște pe ulița Bãrbierilor, pe cea Mare a Șàlarilor, pre la Hanul lui Șarban-Vodã și al M-tirei Stavropoleos, pe ulița Sfintului Ioan, pânã ce pe po. l la vale aù intrat din nou în curtea Domnescă pe pòrta din sus ³⁾; apoi eșind prin cea din mijloc aù trecut din nou Dâmbovița în Livadia Domnescă, pentru a se urca la Sf. Mitropolie, unde a fost așezat Sfintul.

Așa se facu procesiunea religiòșã din 1 Mai 1765, în București. O cunòștem dintr'un hrisov domnesc din 23 Mai acelaș an (Biblioteca Academiei Române, No. 30/XLIV, perg. mare), prin care Domnul Ștefan Racovița acordã anumite privilegii M-tirii Bistrița, în care s'aù păstrat și se păstrează Mòștele Sfintului Grigorie Decapollitul.

Iată acel hrisov:

Io Ștefan Mihalu Racoviț(ă) Voevod, b(o)jie(u m(i)l(o)s-tilù g(o)sp(o)d(a)r Vlah(iscoi). Pinele întru care din fulger sã nasc mǎrgãritariurile, nu numai întru acẽ vrème au cinstẽ lor, când au într'ãnose mǎrgãritariul, ci și dupã despãrtire lor de mǎrgãritar cinstẽ lor nu-și pierd. Și de vom lua sãma multe vom afla între heri a cãrora piale mai mult preț are dupã ce sã despart de dãnosele, de cât când era vii; în cât și la copaci putem afla asemenẽ cã cõja copacului celui cu bunã mirèzmã, adecã scortìșoara, dupã ce sã desparte de copaciu, atuncẽ mai de trebã taste pãmãntenilor și doctorie de tãmãduire la multe neputințe. Cu cât mai vãrtos sã cade sã socotim noi pravoslavnicii actasta la mòștele Sfinților plãcuții lui D(u)mn(e)zeu: cã acește ca niște

¹⁾ Livadia Domnescã era pe malul drept al Dâmboviței la pólele dealului Mitropoliei și al Bisericii Michai-Vodã. În fațã, peste Dâmbovița avea Curtea Domnescã.

²⁾ Curtea Domnescã era pe atunci tot cea veche, care peste câti-va ani se va pãrãsi cu totul. Ea era pe malul stâng al Dâmboviței, cam pe întreg locul cât ține actuala piața Sf. Anton pânã la stradele învecinate: Smãrdan, Lipscani, Moșilor și Șerban Vodã.

³⁾ E greu de stabilit corespondentele acestor uliți dupã orãnduirea actualã a Bucureștilor. Cetitorul își pòte face o suficientã idee de topografia lor, dacã vom spune cã ele înconjurau Curtea Domnescã cea veche, care am arãtat unde era.

pine a mai scumpe mărgăritari și după despărțire lor de suflet, atunci au prețul cel mai înalt la acela care îl pricepe a prețui acest fân de materii.

Cu adevărat lucru a pravoslaviei lăste a cinste moaștele sfinților lui D(u)mn(e)zeu și a le da cinste ceta ce să cuvine de pe datorie. De vreme ce vedem că Moisi și fil lui Izrail la atăta cinste avé moaștele pré frumosului Iosif, carele murise în Eghipet, cât când au vrut să lasă din Eghipet le-au luat cu dânșii ca o comoară și le-au dus împreună în pământul făgăduinții și le-au așăzat cu cinste în Sihem, satul lui Iacov, căci au fost drept și plăcut lui D(u)mn(e)zeu, precum și vilața lui îl arată. Precum și trupul lui Moisi după ce au murit s'au îngropat de însuși D(u)mn(e)zeu în pământul Moav, aproape de casa lui Fogor știut numai de însuși până în zioa de astăzi, de a căruia cinste zavistuiind dilavolul să prigonița cu Arhangelul Mihail, că nu s'ar fi căzut unu trup de proroc atăta cinste, pricinuind că au ucis și omu pre eghiptenul, căruia nu i-au adus Arhangelul altă judecată de hulă, de cât numai ce i-au zis să cêrte D(o)mnul (ca pre un zavistnic cinstit celor vrédnici de cinste) cum au proslăvit D(u)mn(e)zeu și moaștele prorocului Elisel, că ducând jidovi pre un mort să îngroape (de frica unor tâlhari ce-l întâlnise) au aruncat pre mort într'o groapă în care fiind moaștele prorocului, cum s'au atins au înviat mortul. Că așa proslăvește D(u)mn(e)zeu pre cel ce l proslăvesc pre el, și în vilață și după moarte. Precum și Iacov Edesénul Dascalul Sf(ă)ntului Efrem scrie: Cum că dreptul Noe la vreme potopului, când au intrat în corabie au luat împreună și cinstitele moaște ale lui Adam cu sine în corabie nădăjduindu-să că prin rugăciunile lui să va mântui din potop, precum s'au mântuit, și după potop le-au împărțit la câte trei fii săi spre paza sănătății și a vieții lor.

Cu adevărat plăcut lui D[u]mn[e]zeu -iaste cinste Sf[i]ntelor moaște, fiind-că încă de la dreptul Noe s'au început cinstire Sf[i]ntelor moaște.

Ci dar de vreme ce din pronița și buna voință a Marelui și pré înaltului D(u)mn(e)zeu ne-am învrednicit de am venit și noi Domn și oblăduitor în părintescul nostru scaun al Țării aceștia, pre lângă altele ce ne nevoim spre ocărmuire

și povațuire creștinescului acestuia norod a Țării aceștia, pentru folosul și binele de obște, văzând norodul îngrijat de năprasnica moarte a clumei (după judecățile lui D(u)mn(e)zeu cele necuprinse de minte omenescă) înșălinându-ne cum că în ținutul Țării noastre la Mănăstire Bistrița să află întregi moaștele sf(ă)ntului pré cuviosului părintelui nostru Grigorie Decapolitul carele întru viața sa au fost pe vrémé împărăției lui Leon al Armeniei la lt 837 ¹⁾, dup(a) al șaptele sobor, fiind până acum la lt 1765 ani 928, născut în Isavrila și crescut întru una din Decapol ce să chiuma Irinopol, petrecându-și viața sa cu plăcere d(u)mn(e)zelască și minunând pre mulți cu minunile, cu pace s'au pristăvit în D(o)mnul ²⁾. Și au fost tănuit pân(a) când D(u)mn(e)zeu vrând să proslăvescă pre cei ce proslăvesc pre el, au eșit vésťe moaștelor sf(ă)ntului pretulin(en)é; de care auzind răposatul Banul Barbul Craiovescul ce au fost pre acé vrémé în stare putincioasă aici în țară și prin ajutorul lui D(u)mn(e)zeu și cu stradanita și cheltuiala sa le-au fost adus de le-au așăzat la Mănăstire sa Bistrița ³⁾ la lt: 7006 [=1498] ⁴⁾ unde

¹⁾ Metachronism: *Leon V Armeanul* a domnit între 813—820.

²⁾ Date scóse din *Viețile Sfinților*. Sfințul Grigorie Decapolitul se prăznuște la 20 Noembrie. A se vedea spre pildă pentru viața sa: *Viețile Sfinților*, ed. M-rei Neamțu-Secu, 1811, vol. pe Noembrie, p. 181 saș orî ce *Mineia*, la data de 20 Noembrie.

³⁾ Fundată de boerî Craiovești la sfîrșitul secolului al XV lea. Prin prefacerile ce a suferit ulterior Mănăstirea, pisania cea veche s'a perdut, așa că nu putem cunoște exact anul fundării ei (Tocilescu, *Raportari asupra câtor-va mănăstiri din țară*, Analele Academiei Române, ser. II, t. VIII, p. 42 sq.). Chrisovnl de înzestrare al M-tirii cu bogate proprietăți e însă din 1494 (*Românismul*, revistă, București 1870, p. 156),—an ce pôte fi luat ca acel al fundării.

Barbul Banul, otitorul M-tirii Bistrița, e cel mai mare dintre frații Craiovești (asupra lor v. studiul d-lui Ionnescu-Gion, în *Revista pentru arheologie, istorie și filologie*, București 1902, a IV, p. 74 sq.). La 1520 Barbul Banul întră în cinul călugăresc luând numele de *Pahomie* (Alex. Lăpădatu, *Vlad Vodă Călugăral*, București 1903, p. 31, nota) și s'a înormîntat probabil la fundăționea sa. O copie după un tabloș mural ce represinta neamul Craioveștilor însoțind pe Barbul Banul în momentul plecării la M-tire spre a intra în cinul călugăresc să păstréză și ađi la M-tirea Bistrița (V. Tocilescu, *Raporturile citate*, în Analele Academiei române, I o.). E foarte bine și frumos reproduc în cartea d-lui Șt. Grecianu, *Eraldica română*, București 1901, p. XXXI, anexă.

⁴⁾ Anul acesta e de sigur luat din inscripția de sub portretul Bar-

să află și până acum la lt: 7273, trecând an¹ 267. Și intru aciaștă trecere de vrème nici cum nu s'au adus aice în crașul Bucureștii la nici un Domn. Dar Domnița mé n'am lăsat a fi lumina supt obroc, ci să-s(ă) pue în sfășnic, să lumineze tuturor celor din casa pravoslaviei. Deci numai de cât împreună cu Sfințita sa părintele mit(ropolitul) Țării Chir *Grigorie*¹⁾, cu Dum(nelor) blagorodnicii boiari și de obște cu toții, cu mare osărdie am făcut rugăminte cătră Sfințita sa, ca să bine-volască a ni să da noao celor ce de mult îl doritam. Și Sfințita sa priimind rugăminté noastră, cu mare pompă împreună cu Sfințita sa părintele proin episcop al Râm(nicului) Chir *Grigorie*²⁾, și cu Sfințita sa părintele episcopul Râm(nicului) Chir Parthenie cu părinții ig(u)m(en) de acolo, cu preoții, cu mulțime de norod s'au rădicat sfintele moaște în sicriul său cel de argint, ce iaste făcut de răposatul Costandin Voiv(ă) Șarban la lt: 1656³⁾ și s'au pus în Sfânta Mitropolie a Bucureștilor. Deci când au fost Duminică zi întâi de Mai⁴⁾ am plecat și noi cu toată poliția și cu mulțimé norodului de am mers în Sfânta Mitropolie și cu mare evlavie ne-am închinat Sfintelor moaște spre căști-gară blagosloveniei. Și împreună cu Sfințita sa părintele

bului Banu de la Bistrița, unde se cetește: 1498 (Tocilescu, *Raporturile citate*, l. c.). Anul când au fost aduse mōștele nu se pōte deci ști; pentru proveniența lor sârbescă a se vedea Iorga, *Manuscripte din Bibliotecii străine*, în *Anal. Acad. Rom.* ser. II, t. XX, p. 246.

¹⁾ Conosentul mitropolit ce-a condus, la 1770, deputația Țării la Petersburg, ca să ofere Impărătesei Caterinei a II-a, Țara Românească. A păstorit între 1760—1787. *Condica Sf.*, 182.

²⁾ Episcop Râmnicului între 1748—1764, când și-a dat paretisis. Fusese egumen al M-tirii Cozia. Ap. Lesvioudax, *Istoria bisericăscă*, București 1845, tabla episcopilor de Râmnic și Noul Severia, și *Condica Sf.*, p. 156, nota 261.

³⁾ De Dōmna Bălașa a Voevodului numit, Cf. *Cronica Țării a lui Stoica Ludescu*, în *Magazinul istoric pentru Dacia*, IV, p. 336. O descriere contimporană a acestui sicriu ne a lăsat Paul de Alepo, în memoriile sale. V. Emilia Cioran, *Călătoriile Patriarhului Macarie de Antiochia în Țările române* (1653—1658), tesă de licență, București 1900, p. 171; o alta modernă și completă la Tocilescu, *Raporturile citate*. Pentru sicriul anterior, de lemn de chiparos, făcut de Radul Mihnea, v. Odobescu, *Revista română*, București 1861, I, p. 707.

⁴⁾ ¹/₁₂ Mai¹² în 1765, cade într'o Duminică, așa cum mărturisește hrisovul.

Mit(ropolit) Chir *Grigorie*, i părintele Sardeon Chir *Nicodim*, i părintele *Ierapoleos* Chir *Mathe*, i părintele *Iliu-poleos* Chir *Serafim*, i părintele *Grivenu* Chir *Hrisanth*, i părintele episc(op) Răm(nicului) Chir *Parthenie*¹⁾, i părintele proin episc(op) al Buz(ăului) Chir *Rafail*²⁾, i părintele *Cervenu* Chir *Neofit*, i părinte(le) *Drinopoleos* Chir *Mitrofan*³⁾, și igumenii toți, și preoții, și cu toată mulțime norodului am rădicat moaștele sf(ă)ntului cu ne-spuse plânsuri și vărsări de lacrimi (mai ales parte femeiască cé duloasă) și am pogorât în livade de s'au făcut o s(fe)ștanie spre sfințire norodului. Iar după ce s'au săvârșit os(fe)ștania am rădicat Sfintele moaște și am plecat pre podișorul de peste Dâmbovița prin poarta din mijloc a Curții Domnești și am eșit pre poarta din jos, mergând înainte mulțime norodului și preoții slovoslovind și stropind ulițele și norodul cu aghiasmă. Și așa am mers cu Sfintele moaște pre ulița bărbierilor, pre ulița cea mare a șălarilor, pre la hanul lui Șarban-Vod(ă), pre la hanul Stavropoleos și am eșit la ulița la Sf(ă)ntul Ioan; de acolé pe pod la vale am intrat în Curtea Domnescă pe poarta din sus și apoi iarăși prin poarta din mijloc, prin livade, până iarăși la Sfânta Mitropolie. Și s'au așăzat Sfintele moaște cu mare cinste înainte Sf(ă)ntului Oltariu în strana cé mare, slăvind și mulțămind toată mulțime de un dar mare ca acesta ce au dat D(u)mn(e)zeu oamenilor, nădăjduindu-ne toți rugăciunilor Sf(ă)ntului, cum că și noi și toată țara ne vom ușura de greutățile ce avem; și va curăți D(om)nul pământul norodului său.

Drept acela și Domnița mé de o învrednicire mare ca actasta, pre lângă toută buna cucernicie ce o avem către Sfântul, ne cunoscum datorî și către lăcașul său; deci după mare mila lui D(u)mn(e)zeu carele ne-au cinstit cu trepta Domniei Țării aceștia, printr'acest cinstit și bine închipuit hrisov al Domniei méle, actasta izbrănim și hotărâm Dom: măcar că sfânta mănăstire Bistrița cu orânduiala ei ce să

¹⁾ Episcop între 1764—1773. Lesviodox, *op. cit.*, l. c.

²⁾ Episcop între 1757—1764. Lesviodox, *op. cit.*, tabla episcopilor Buzăului *Cond. Sfântă*, p. 172, nota 290.

³⁾ Pentru toți acești arhiepiscopi străini, a se vedea mai sus, introducerea noastră.

orânduise de la lăfa dascălilor) i a doftorulul ot Crațova să scosese din dăjdile vist(eriei), dar Domnita mé ne-am milostivit de am rădicat și aclastă dare de lăfă, ca să fie cu totuluş tot slobo la și scutită de toate dăjdile vist(eriei)¹⁾. Incăt și când la vre-un păs ar da alte mănăstiri scutite, aclasta să nu să supere de nimic (iar la vrémé ce vor da socotéla alți ig(u)m(eni) să dé socotéla și ig(u)m(enul) aceștiil sf(înte) mănăstiri).

Numai și părinții de acolo prin mijlociré Sf(ă)ntului să roage pe D(u)mn(e)zeu în toată vrémé pentru bună staré și întremaré Țării aceștiia. Și afură din vrémé ce s'au hotărât a fi veniré Sfintelor moaște, ori când ar fi trebuință la vre-o vrémé de nevole ca acéla (ferescă D(u)mn(e)zeu) și le-ar scrie de aicé, —numai de cât cu cuvințioasă cînsté să rădice moaștele Sf(ă)ntului să vie aici. Că aclastă milă pentru aclasta s'au făcut ca mănăstiré și părinți să să ajutoreze la trebuințele lor și cu veniré Sf(ă)ntului să să folosescă norodul la nevoile lor. Iar veniré Sfintelor moaște acest fel s'au hotărât a fi: după ce va face Sfînția sa părintele episcopul anastasis la Sfânta Episcopie, a trefa zi în săptămăna cé luminată să mérgă la mănăstiré Bistrița să rădice Sfintele moaște, și cu pohvala²⁾ ce s'au arătat mai sus să le aducă aicé spre blagoslovenita norodului, și aicé să zăbovescă până la Ispas, și împreună cu totoarceré Sfînției sale la Episcopie să rălice și Sfintele moaște cu cînsté sa să le ducă la mănăstiré sa. Iar de s'ar îndemna ori-cine pricinuind ca să rămăe aicé de tot Sfintele moaște, pre unul ca acela prin Sfînția sa părintele Mitropolitul Țării Chir Grigorie și prin toți arhieriei ce s'au numit mai sus, îl supunem groaznicului blestem și arhierestiilor afurisanii, având pre Sfântul aicé înprotivitor vieții și dincolo părăș sufletului.

Rugăm dar pre alți întru H(ri)s(tos) frați Domni să întărescă aclasta alsiosie³⁾ pentru dragosté Sfântului, ca să-l albă ajutorul întru Țaclastă viață și în célalaltă⁴⁾ prin rugă-

¹⁾ Constantin Mihail Racoviță hotărise prin chrisovul său din 1763 Iulie 30 (orig. Acad. Rom. 28/XCIV) ca din veniturile M-tirilor Bistrița și Arnota să se plătescă dascălii de la șcôla elinescă și slovenescă precum și doftorul orașului Crațova.

²⁾ Laudă, pompă.

³⁾ Privilegiu.

ciunile lui odihnă și răpaos în lăcașurile Sfinților celor ce văd fața lui D(u)mn'ezu. Intărind Domnita mé hrisovul acesta cu însăși credința Domniei méle *Io Ștefan Mihai Racoviț(ă) Voevod* și cu credința prē tubiților Domniei méle fi: *Mihai Voevod, Constandin Voevod*; și mărturiî punem pe toți cinstiții și blagorodnicii boțari ai Domniei méle: Pan Toma Crețulescul vl Ban, Pan Radul Vacărescul vl Dvor(nic), Pan..... vl Log(ofăt), Pan Athanasie Ipsila(n)t vl Spăt(ar), Pan..... vl Vist(ier), Pan Thoma Rafail vl Post(elnic), Pan Ioniță Guliano vl Cluc(er), Pan Dimitrie Fotachi vl Pah(arnic), Pan Iordache Caragé vl Stol(nic), Pan Ianacachi, Roset vl Com(is), Pan Mihalachii vl Pit(ar); И тѣмъ речѣ гласимъ. Și s'aŭ scris hrisovul acesta în anul al doilé al Domniei méle, aici în scaunul orașului Bucureștil, la It: de la zidire lumii 7273 Mai 23, de Popa Floré dascalul slovenesc de la școala domnéscă cé slovenéscă ot S(ve)t(i) Gheorghie cel vechiu.

Monogram: Io Ștefan Mihai Racoviț(ă) Voevod, m(i)(o)s-tițu b(o)jieiŭ g(o)sp(o)d(ar) Vlah(iscoi).

Subscriși: Noi Ștefan Voevoda

Șarban vl Log(ofăt) procitoh

Costandin Katargiul biv vel Ag(ă) procit..

Alex. Lăpădata.

P. S. La nota 2, p. 61 să se adauge: Manuscripte românești cu viața Sf. Grigorie Decapolitul circulau destule în Țările Române. Cele mai multe erau de proveniență bistrițană. Așa pentru a nu cită, din cele cunoscute, de cât pe cele scrise pe la jumătatea sec. al XVII^{-lea}, adecă înaintea documentului ce publicăm, menționăm mss. din Biblioteca Academiei Române No: 2516, 2520 și 2522.

A. L.

IISUS ȘI SAMARINEANCA

Una din pericopele evanghelice, care din cele d'ânteiu timpuri a atras atențiunea, nu numai a sfinților părinți, ci și a tuturor credincioșilor și a teologilor, pentru coprinsul ei didactic este fără îndoială evangelia, pe care sfânta noastră biserică a hotărît a se citi în Duminica a V^{ea} după învierea Domnului din morți.

În zilele noastre, coprinsul acestei evanghelii, care se resumă în dialogul Mântuitorului cu femeia Samarineancă, la puțul numit al lui Iacob, lângă cetatea numită Sihar, atrăgând deosebită atențiune și admirațiune a celor ce se ocup cu istoria evanghelică, i-au făcut să compună tot felul de disertațiuni asupra acestor cuvinte ale Domnului și să se silască din toate puterile lor a pătrunde și respica adevăratul lor înțeles.

Despre cele coprinse în această pericopă evanghelică, voinđ a întreține pe cititorii Bisericei Ortodoxe, pentru claritatea cestuinc și înlesnirea studiului, reproducem mai întâi în întregul ei această pericopă.

«Și părăsind Iisus Iudeia, aș mers iarăș în Galilea. Și trebuia să trecă prin Samaria. Deci aș venit în cetatea Samariei, carea se chiamă Sihar, aprópe de satul, care 'l-aș dat Iacob fiului său Iosif. Și era acolo puțul lui Iacob, iar Iisus ostenit de cale, ședea acolo la puț, și era ca la al

șaselea ceas. Venit-aŭ o muere din Samaria să ia apă. Zis-aŭ el Iisus: Dă-mi să beaŭ (Că ucenici lui să dusesse în cealate, să cumpere bucate). Deci aŭ zis lui muerea Samarineancă: Cum tu fiind jidov, ceri să bei, de la mine muere Samarineancă? Că Jidovi nu se ating de Samarineni. Răspuns a Iisus, și aŭ zis ei: De ai ști darul lui Dumnezeuŭ, și cine este, carele grăește ție: dă-mi să beaŭ tu ai fi cerut de la dânsul, și ți-ar fi dat apă vie. Zis-aŭ lui muerea: Dâns! Nici ai cu ce scôte apă, și puțul este adânc: dar apă vie de unde ai? Aŭ doară tu ești mai mare de cât Iacob părintele nostru, care aŭ dat nouă puțul acesta, din care și el aŭ băut, și feciori lui, și dobitocele lui? Răspuns aŭ Iisus și aŭ zis ei: Tot cel ce va bea din apa această va înseta iarăși; Iar cel ce va bea din apa, carea eŭ voiŭ da lui, nu va însetoșa în veac; ci apa, carea voiŭ da lui va fi întru el izvor de apă curgetoare în viața de veci. Zis-aŭ către dânsul muerea: Dâns! Dă-mi această apă, ca nici să mai însetoșez, nici să mai viŭ aici să iaŭ apă. Zis-aŭ el Iisus: Mergi și chiamă pe bărbatul tău, și vino aici. Răspuns-a muerea, și aŭ zis lui: Nu am bărbat. Zis-aŭ el Iisus, bine ai zis, că nu ai bărbat: că cinci bărbați ai avut: și acum pre cine ai nu-ți este ție bărbat: iaŭ adevărat ai zis. Zis-aŭ lui muerea: Dâns! Vêz că profet ești tu. Părinți noștri în muntele acesta s'aŭ închinat: și voi ziceți, că în Ierusalim este locul, unde se cade a se închina. Zis-aŭ el Iisus: Muere! Crede-mă, că va veni vreme, când nici în muntele acesta, nici în Ierusalim ve veți închina Tatălui. Voi ve închinați, cărui nu știți: noi ne închinăm cărui știm: că mântuirea din Iudea este. Ci vine vremea, și acum este, când închinători cei adevărați, se vor închina Tatălui cu duhul și cu adevărul. Că și Tatăl pre uni ca aceștia caută, cari să se închine lui. Duh este Dumnezeuŭ: și cine se închină lui, se cade să se închine cu duhul și cu adevărul. Zis-aŭ lui muerea: Știm că va să vie Mesia (carele

se chiamă Christos): când va veni acela, va spune nouă toate. Zis-aŭ ei Iisus: Eŭ sunt cel ce grăesc cu tine. Și atunci aŭ venit ucenici lui, și se mira, căci grăia cu muerea: însă nimenea nu i aŭ zis: ce cauți? Saŭ ce grăești cu dânsa? Iar muerea aŭ lăsat vadra sa, și aŭ mers în cetate, și aŭ zis ómenilor: Veniți, și vedeți pre omul, carele mi-aŭ spus mie toate, câte am făcut, aŭ dóră acela este Christos? Deci aŭ eșit din cetate, și venea la dânsul. Iar între acestea 'l-aŭ rugat pre el ucenici, zicând: Invătătorule! Mânâncă. Iar el aŭ zis lor: Eŭ am a mânca bucatele, care voi nu le știți. Iar ucenici grăia între sine: Aŭ dóră i aŭ adus lui cine-va să mânânce? Zis-aŭ lor Iisus: Mâncarea mea este, ca să fac voia celui ce m'a trimis pre mine, să săvîrșăsc lucrul lui. Aŭ nu voi ziceți că încă patru luni sunt, și secerișul vine? Iată zic voue: ridicați ochi voștri, și vedeți holdele că sunt albe, și aprópe de seceriș. Și cel ce va secera plată va lua și va strânge rodul întrú viața vecilor: ca să se bucure dinpreună și cel ce sémână, și cel ce seceră. Că de acésta este cuvîntul cel adevărat, că altul este cel ce sémână, și altul cel ce seceră. Eŭ v'am trimis pre voi să secerăți, unde voi nu v'ați ostenit: alți s'aŭ ostenit, și voi ați intrat întrú ostenela lor. Iar din cetatea aceia mulți aŭ crezut într'ensul din Samarineni pentru cuvîntul muerei carea mărturisea, că mi-aŭ spus mie toate, câte am făcut. Iar dacă aŭ venit la dânsul Samarineni, 'l-aŭ rugat, ca să rămie la ei: și aŭ rēmas acolo douē zile. Și cu mult mai mulți aŭ crezut pentru cuvîntul lui. Iar muerei zicea, că de acum nu pentru vorba ta credem: că înșine am auzit, și șlim, că acesta este adevărat Mântuitorul lumei Christos¹⁾.

Câtă înțelepciune! Câte învățături înalte! Cu drept cuvînt ele aŭ atras pururea atențiunea și admirațiunea tuturor. Fie-care cuvînt din narațiunea acestui dialog coprinde

¹⁾ Evangel. Ioan. Cap. IV, v. 3—42.

o întrégă învățătură, despre ființa și natura creștinismului, cu privire la edificarea morală a credincioșilor învățături evangelice.

În adevăr, multe sunt învățăturile, coprinse în cuvintarea Domnului cu Samarineanca. Aci însă vom examina în deosebi trei puncte:

I. Proeminența învățături evangelice și a religiunii creștine, care are menirea d'a coprinde întreg genul uman și a chema la mântuire pe toți fiți lui Adam.

II. Cum învățătura evangelică este singura, care renaște pe om moralmente, și III. Cum învățătura evangelică este singura, care ne învață, cum trebuie a ne închina și a prea mări pre Dumnezeu.

Proeminența religiunii creștine, asupra tutului religiunilor și chiar asupra *monoteismului Vechiului Testament*.

Mântuitorul, precum ne descrie evangelistul, urma a părăsi Iudea și a se reîntorci iarăși în Galilea. Trecerea sa era naturalmente, precum el ne arată, prin Samaria. Aci, la puțul lui Iacob, el provodcă un dialog cu o femeie, ce venise a lua apă și în acest dialog el expune adevăruri înalte și principii fundamentale a le evangeliului său. El spune Samarincel și prin ea nouă tutului, că evangeliul său nu are în vedere nu numai pe Iudei sau Samarinceni, ci toate nemurile pământului, pe păgâni și pe toți ómeni. Că învățătura și religiunea ce propoveduește este de la Dumnezeu, care chema la mântuire deopotrivă pe toți fiți săi, fie el Iudei, Samarinceni sau păgâni.

Iudei și însuși apostoli Domnului, la început mai ales, erau stăpâniți de idea, că numai poporul Iudeu este poporul lui Dumnezeu, că mântuirea este pregătită numai pentru el în deosebi și pentru nimeni alți, că însuși Mesia urmază a se trimite numai către Iudei și numai pentru el, ca pe el să-l mântuiască. Cu alte cuvinte el erau dominați

de exclusivismul iudaic, care în fanatismul ce domina acest popor, se credea singurul popor ales, vrednic de mântuire și îndreptățit a primi toate darurile de la Dumnezeu. Unii din ei mai aveau credința într-o cât-va mai largă, că se pot mântui și dintre păgâni, însă numai aceia, care vor primi circumcisiunea, vor deveni proseliți ai iudeilor, vor intra în viața și moravurile acestora și se vor uni cu ei într-o tîntă. Numai astfel vor putea și ei să speră, că se vor putea împărtași de împărăția, pe care o va întemeia Mesia, împărăție, pe care Iudeii o credeau cu desăvîrșire pămîntescă și politică, pentru înălțarea și gloriificarea nămului lor, tîntă prejudeții și credințe greșite.

Măntuitorul, prin cuvintele evangeliului său, spune iudeilor, că tîntă aceste credințe ale lor nu sunt drepte. El le arată că împărăția, pe care are a o întemeia pe pămînt, nu va fi o împărăție pămîntescă, ci o împărăție a lui Dumnezeu, împărăție spirituală, în care să se prea mărească și glorifice numele lui Dumnezeu între omeni. El le zice: «Impărăția mea nu este din lumea această. De ar fi împărăția mea din lumea această, slugile mele s'ar nevoi, ca să nu mă dau jidovilor. Iară acum împărăția mea nu este de aici» ¹⁾. El le spune, că a venit pentru a mărturisi adevărul și că adevărul trebuie să domnască în împărăția sa, ca toți acei ce sunt dintru adevăr să asculte glasul său și să fie părtași împărăției sale ²⁾.

Isus spune dar tuturor, că a venit pentru a întemeia împărăția, în care să domnască adevărul, dreptatea și cultul său închinarea adevăratului Dumnezeu și la această împărăție chiamă spre a fi părtași deopotrivă pe toți omeni, fie ei Iudei sau Samarineni, fie ei păgâni, căci toți sunt făpturi ale lui Dumnezeu, toți sunt chipul său și toți au

¹⁾ Ioan XVIII; 36—37.

²⁾ Comp. locul citat.

nevoe de renașterea morală, pe care numai învățătura sa evanghelică pôte a le o da și numai prin ea se pot ridica și învrednici de a fi fiți ai lui Dumnezeu.

Cuvîntarea saŭ dialogul Mântuitorului cu femeia Samarineancă pune în mirare și în mare nedomirire, atât pe această femeie, cât și pe apostoli Domnului. Femeia zice: *Cum tu, care ești Iudeu ceri să bei apă de la mine, care sunt femeia Samarineancă?* Iar apostoli, când se întorc din satul apropiat, unde se dusese ca să cumpere cele necesare pentru hrana lor, *saŭ mirat*, ne spune istorisirea evanghelică, *vězându-l pre el vorbind cu femeie Samarineancă.*

Iudei, în egoismul lor național, desprețuiaŭ pe totă lumea, nu numai pe păgânii, dar chiar și pe Samarinenii, către aceștia mai ales aveaŭ mare ură și dispreț și nu voiaŭ să aibă cu ei nici un fel de relațiune. Nu se amestecaŭ nici odată Iudei cu Samarinenii, fie că aceștia locuiaŭ ținutul dintre Iudea și Galilea, un pămînt adică, care altă dată aparținuse împărăției celor zece triburi ale lui Israel. După sfărîmarea împărăției acestora și ducerea Iudeilor în captivitatea Asiriană, aŭ pătruns aci păgânii, cari amestecându-se cu puținii locuitori Iudei, ce mai rămăseseră în țară, aŭ format un fel de popor mixt, care din aceste timpuri a început a fi cunoscut sub numele de Samarinenii. Deci, fiind că poporul acesta la origina sa era un amestec de Israeliiți cu păgânii, de asemenea și religiunea lor era tot astfel, un amestec de credințe iudaice și idololatre, până când un ȳre-carele Manase a reformat religiunea lor, avënd drept basă cele cinci cărți ale lui Moisi și a curățit-o de toate elementele străine și idololatre.

Iudei însă, în toate timpurile și chiar după întorcerea lor din captivitate și după aceea până în zilele Mântuitorului, desprețuiaŭ și urău cu ură de moarte pe Samarinenii, nevoind ca să aibă nici un fel de amestec cu dęnși. soco-

tindu-î pre el necurați, iar numai pe ei singuri de adevărați Israeliți. Ura acésta era comună și reciprocă și, precum Iudei uraŭ pe Samarineni, tot ast-fel și aceștia la rândul lor, 'i ură pre ei, ne voind a avea uni cu alți nici o comunicare saŭ amestec.

Ura și disprețul acesta reciproc, Mântuitorul 'l condamnă prin însuși exemplul vieței sale. El rupe și desființază ura și vrăjmășia de vécuri între aceste două popóre, înfrățindu-le și arătând prin ei tutulor, că învătăura și religiunea sa este menită a sfărîma și desființa tótă vrajba și despărțitura, care exista între popórele vechi între dênsele.

În pilda sa cu omul Samaritan 'l arată pre acesta mai filantrop, mai bun și cu mai multă iubire, de cât pe Iudei și în narațiunea celor zece leproși, cari s aŭ curățit, pe Samarinenul vindecat 'l presintă ca tipul omului recunoscător, pentru bine-facerile priimate de la Dumnezeu. Iar despre sutaș el zice, că atâta credință, câtă a avut acesta, nu a aflat nici în Israil. Iar după învierea sa, trimițend pe sfinți săi apostoli să predice evangeliul sêu, le zice: *«Mergeți în tótă lumea și învățați pe tóte popórele.*

Prin tóte acestea Mântuitorul învață pe apostoli săi, că învătăura evangelică este pentru toți ómeni, că are a înfrăți și uni pe tóte națiunile pămîntului, căci toți sunt creaturi și fii ai aceluiași părinte Dumnezeu. Pentru acésta ast-fel înțeles evangeliul, el ast-fel a fost și predicat de apostoli Domnului. Sf. Apostol Pavel, inspirat de cuvintele Domnului, spune tutulor în epistola sa către Galateni, că față de predica învătăturei evangelică: «Aŭ există Iudeu saŭ Elin, nu este rob saŭ slobod, nu este parte bărbătésă saŭ femeiască, că voi toți unul sunteți întru Christos Iisus»¹⁾.

II. În a doua ordine de idei, cuvîntarea Mântuitorului cu Samarineanca, coprinde învătăura despre renașterea morală a omului prin evangeliu.

¹⁾ Galateni. III, 28.

În adevăr, dacă se observă cu atențiune cuvîntarea Mântuitorului cu femeia Samarineancă, vedem că el nu ciarcă a-î vorbi despre adevăruri abstracte ale învățătorei sale, ci din contră, de la început o face atentă asupra vieței sale, el 'i zice: «Și bărbatul acesta, pe care 'l ai acum, nu este bărbatul tîu, adică, nu-î este ție un soț legiuit. El o muștră deci pentru viața sa neregulată și caulă a o face să simțā și să înțelegā starea neregulată a vieței sale, să se căiască, să se îndrepte și să se întorcā iarāși la Dumnezeu, adică, să se renascā moralmente, părăsind păcatul și fără de legea și intrând în calea dreptăței și a vieței.

Deci dar, Mântuitorul cu deadinsul caulă, în cuvîntarea sa cu femeia Samarineancă, renașterea morală a aceștia, adică, îndreptarea morală a omului păcătos. Cuvintele sale, prin care face atentă pe femeia Samarineancă asupra stărel sale morale, sunt în cea mai strânsă legătură, cu cea-ce Mântuitorul zice cu altă ocașiune: «Dacă cine-va nu se va renaște de sus, nu va putea vedea împărăția lui Dumnezeu»¹⁾.

Reflectând dară la înțelesul cuvintelor Domnului din cuvîntarea sa cu femeia Samarineancă, se pôte zice, că cel întîi pas, pe care omul trebuie să 'l facă întru îndreptarea sa, este să-și îndrepte viața sa, să trăiască creștinește, o viață curată, dreaptă și sfintă și să dovedescā prin ea frica și iubirea sa către Dumnezeu, cum și iubirea către aprópele. Să fie deci drept și temător de Dumnezeu, iubitor către aprópele, să urască rēul și păcatul și să se silescā a face numai binele. Numai cel ce face voia Tatălui meu celui din ceruri, zice Mântuitorul, cu altă ocașiune, numai acela pôte intra întru împărăția cerurilor, adică întru împărăția lui Dumnezeu. Temerea de Dumnezeu, păzirea poruncilor sale, adică îndeplinirea și practicarea voiei sale celei sfinte în viața omului, cum și iubirea către aprópele, sunt con-

¹⁾ Comp. Ioan. III, 3.

dițiuni sine-qua-non, pentru îndreptarea omului, adică, pentru renașterea sa morală și dobândirea împărăției cerurilor. Cel ce ajută pe cel în lipsă și însetat, cel ce adăpostește pe străini și miluește pe cel sărac și lipsit de cele necesarii, cel ce cercetează pe cel bolnav și poartă grije de cel nenorociți, unul ca acesta, zice Mântuitorul, la judecata viitoare va dobândi viața de veci. Dumnezeu, cel plin de îndurare voește ca și noi să fim de asemenea milostivi și filantropi. Acela se cunoaște, zice Domnul, că este cu adevărat următor al său, carele iubește pe cei-alți. Acela păzește evangeliul, care dovedește prin faptele sale, că are iubire către toți cei-alți oameni, pentru că întreaga învățătură evanghelică se poate zice, că se resumă prin cuvintele: „*Iubiți-vă uni pre alți*“.

Și în adevăr, acesta este caracterul distinctiv și proeminența învățaturii evanghelice, față de toate învățăturile religioase și de toate religiunile profesate de omenire. Netăgăduit au fost învățăturii, cari recomandă credincioșilor mai mult sau mai puțin practicarea binelui pentru a complăce zeilor, nici una însă din ele nu s'a ridicat, ca să recomande iubirea frățească către toți oamenii și chiar către vrăjmași. Singură învățătura evanghelică și cuvântul Domnului ne a vestit nouă acest mijloc al renașterii și al prefacerii noastre morale, prin îndreptarea vieții noastre și prin practicarea dreptății, păzind poruncile lui Dumnezeu, iubindu-l pe el și pe aproapele nostru, ca pe noi înșine. Iar renașterea această morală o vedem în cuvântarea Mântuitorului cu femeia Samarineancă, expusă în mod practic, pentru ca s'o înțeleagă și să o urmeze, și cuvintele sale acestea sunt normă pentru tot acela, care voește a se îndrepta și a fi părtaș împărăției cerurilor și vieții veșnice.

III. În cuvântarea Mântuitorului cu Samarineanca vedem, că el o învață, că religiunea duhului, cum și închinarea spirituală către Dumnezeu, sunt și cuprind adevărata religiune și adevăratul cult către Dumnezeu.

Tote religiunile vechi fiind greșite în bazele lor fundamentale, având și propoveduind idei greșite către Dumnezeu, propagați și cult greșit. Ele mărgineați cultul numai în temple și la jertfelnice. Plecând de la ideea greșită, că zeii locuiesc numai în temple și acolo aproape de om, erau de față la jertfele și rugăciunile ce li se aduceau. Pentru acesta credincioșii idololatri, cu toți erau cuprinși și stăpniți de aceste idei. Inuși Iudei și Samarineni erau molipsiți de această credință: Uni crezând, că Dumnezeu cel adevărat se adoră numai în templul din Ierusalim, (Iudei), iar ceilalți (Samarineni), el se adoră numai în templul de pe muntele Garizim.

Mântuitorul, în cuvntarea sa, arată greșite toate aceste credințe, chiar și acelea a Iudeilor și a Samarinenilor. El învață pe femeia Samarineancă și prin ea pre noi toți marele adevăr, că Dumnezeu este Duh, adică nu este ceva material, care să fie mărginit și cuprins într'un loc ore care, ci duhul cel curat, absolut, nemărgnit și perfect, carele este pretutindeni de față și pentru acela îi zice, că închinători cel adevărați se pot închina și ruga tot-dă-una, în tot timpul și în tot locul. Va veni ora, zice el, și este aproape ora acesta, când închinători cel adevărați „*se vor închina pretutindeni Tatălui vostru cel din ceruri cu duhul și cu adevărul, căci Duh este Dumnezeu și cei-ce se închină lui, trebuie a se închina cu duhul și cu adevărul*“¹⁾

Acelaș adevăr și acelaș principiu înalt îl predică și apostolul Pavel în fața Areopagului Atenian: «Dumnezeu, cel ce a făcut lumea acesta, zice el, și toate cele ce sunt în ea, fiind Domnul cerului și al pământului, nu în biserică făcute locuște, nici de mâini omenești i se slujește, nelipsindu-i ceva, de vreme ce el dă tuturor viață și suflare și toate» ...²⁾.

¹⁾ Ioan. Cap. IV, vers. 13 și 14.

²⁾ Fapt. Apost. XVII, 24.

Acelaș lucru 'l spune și primul martir al bisericei creștine, în cuvintarea saū mai bine zis în rugăciunea sa, pe care a pronunțat-o cu puțin înainte de a fi ucis cu pietre: «Cel prea înalt nu locuește în biserică făcute de mână omenești, precum zice profetul, cerul 'mă este mie scaun și pământul razim picioarelor mele. Ce casă veți zidi mie și care este locul odihnei mele, că toate acestea le-aū făcut mâna mea și ale mele sunt toate acestea»¹⁾.

De la ideia de loc Mântuitorul vine a arăta modul, cum trebuie a se adora adevăratul Dumnezeu. Pe când toate popoarele vechi, neexceptându-se nici chiar Iudei și Samarineni, credeau, că modul cel mai nemerit și cel mai propriu de a adora Divinitatea, era de a aduce daruri și sacrificii, atât de mulțumire, cât și pentru expierea păcatelor. Iisus arată Samarineni și prin ea nouă tutulor, cum trebuie a se adora adevăratul Dumnezeu. Duh este Dumnezeu, zice el, femeii Samarince și cel ce se închină lui, trebuie a se închina cu duhul și cu adevărul. De la formele externe ale cultului idololatrii, Iudeu și Samarinean, Mântuitorul ne înalță la cultul cel adevărat al inimii și al cugetului nostru, care trebuie a ne apropia de Dumnezeu, atât pentru a ne ruga lui, cât și pentru a-i mulțumi saū a arăta căinața pentru păcatele noastre. El ne învață, că cultul acesta spiritual este singurul, care ne apropie de el, care ne înalță la înțelegătorul său jertfelnic, este singurul cult rațional, demn de om și potrivit divinității. Mântuitorul ne învață, că Dumnezeu cere să ne apropiem de el cu cugetul și cu adevărul, cu spirit, trebuie să ne înălțăm mintea și inima către el, să-i mulțumim, să-i arătăm iubirea noastră, sentimentele și tot cugetul nostru.

Cultul spiritului, ca singurul cult demn de om și potrivit lui Dumnezeu, 'l aū preînchipuit în prezicerile lor mulți din

¹⁾ Isaia. Cap. 66, vers 1 și 2.

profeți Vechiului Testament. Ast-fel, în cartea profetului Isaia Cap. I, vers. 10 și următoarele, citim: «Ascultați cuvântul Domnului, Domni Sodomi și luați aminte la legea lui Dumnezeu poporul Gomorei: „*Ce 'mi este mie de mulțimea jertfelor voastre, zice Domnul. Sătul sunt de arderile de tot ale berbecilor și seul mieilor și sângele juncilor și al țapilor nu voesc. Nici să veniți să vă arătați mie, că cine au cercat acestea din mâinile voastre?* Nu veți mai adoaage a călca curtea mea. De veți aduce mie făină de grâu, tămie indeșert, uriciune este mie. Lunile cele nouă ale voastre și Sâmbetele și zioa cea mare, nu le voi suferi; postul și sărbătorile și praznicile voastre le-au urit sufletul meu. Făcutu-v'ați mie spre sațiu, nu voi mai suferi păcatele voastre. Când veți ținde mâinile voastre către mine, întorce-voi ochi mei de către voi; că mâinile voastre sunt pline de sânge. Spălați-vă curățiți-vă, ștergeți răutățile din sufletele voastre, din naintea ochilor mei, părăsiți-vă de răutățile voastre. Invățați-vă a face bine, căutați judecata, mântuiți pre cel năpăstuit, judecați săracului și faceți dreptate văduvei. Și veniți să ne întrebăm, zice Domnul: și de vor fi păcatele voastre ca mohorciunea, ca zăpada le voi albi; iară de vor fi ca roșela, ca lâna le voi albi. Și de veți vrea și mă veți asculta, bunătățile pământului veți mânca; iar de nu veți vrea și de nu mă veți asculta, sabia va mânca pre voi, că gura Domnului a grăit acestea»¹⁾.

Aceiași idee o găsim și în Psalmi. Ast-fel în psalmul 49, cu privire la sacrificii, găsim următoarele: «Ascultă, poporul meu, și voi grăi ție: Dumnezeu, Dumnezeul tei sunt eu. Nu pentru jertfele tale te voi muștra, și arderile cele de tot a le tale înaintea mea sunt pururea; Nu voi priimi din casa ta viței, nici din turmele tale țapi. Că a le mele sunt toate fearele țarinei, dobitocele în munți și boi»²⁾ iar

¹⁾ Isaia Cap. I, vers. 10—20.

²⁾ Psalm 49, vers. 8—12.

În psalmul 50, David rugându-se pentru păcatul său zice: «Că de ai fi voit jertfă, aş fi dat: arderile de tot nu le vei bine-voi, jertfa lui Dumnezeu, duh umilit, inimă înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi».

Dar toate aceste preînchipuiri și îndemnuri profetice, nu au avut aproape absolut nici o influență asupra poporului Iudeu și asupra Samarinenilor. Numai Mântuitorul a putut spune realitatea preînchipuirilor, punând capăt cultului extern al sacrificiilor Vechiului Testament. Numai în Biserica lui Iisus Christos creștințoși s'au înălțat cu duhul și cu adevărul, la acel cult preînchipuit de profeți. Pentru această cultul Bisericii creștine este desăvârșita descoperire și înființarea adevăratului cult. Mântuitorul zice Samarinenici și tuturor următorilor săi: *Duh este Dumnezeu și cei-ce se închină lui, trebuie a se închina cu duhul și cu adevărul*. Înțelesul este, că Dumnezeu fiind spiritul absolut, deci ființă spirituală, pentru aceia și cultul potrivit lui trebuie să fie spiritual. Pentru această cultul spiritului este cultul adevărat al lui Dumnezeu. Numai atunci, zice el, te închini și adori cu adevărat pe Dumnezeu, când te transporti și apropii de el cu duhul și cu adevărul. Când i descoperi totă inima, sufletul și cugetul tău, când i exprimi sentimentul intim al sufletului tău, când i descoperi toate mișcările vieții tale, laudându-l și prea mărindu-l, sau rugându-te sincer și din inimă pentru ertarea păcatelor tale.

Cuvîntul Domnului către Samarinenca și către Apostolii săi a avut puterea Dumnezeiească, de a aboli cu desăvârșire chiar și în iudaismul posterior cultul sacrificiilor. Iar cuvîntul acesta, ori unde s'a propovedit el prin predica evanghelică, acolo pretutindeni au dispărut jertfele și în locul lor s'au înființat și au domnit cultul spiritului și al adevărului. Pretutindeni au încetat formele externe și în locul lor s'au introdus adevăratul sacrificiu spiritual, apropiindu-se omul de Dumnezeu cu cugetul său și aducându-l jertfă prin rugăciune, descoperirea intimă a vieții și a faptelor sale. Și

ast-fel de la el omul s'a învățat, cum trebuie să se închine lui Dumnezeu.

Multe dar și mari sunt adevărurile învățătorei evanghelice, coprinse în cuvîntarea acésta a Mântuitorului cu femeia Samarinéncă. Aci am ținut a arăta în deosebi și a explica aceste trei mari idei, cari aparțin în deosebi învățătorei evanghelice și cari au fost baza predicii apostolice, tăria Bisericei și a învățătorei creștine în toate timpurile, anume universalitatea religiunii creștine, renașterea omului prin ea și modul, cum trebuie a se închina el și a adora pe adevăratul Dumnezeu.

Prin caracterul său de religiune universală, creștinismul are superioritate și proeminență asupra tuturilor religiunilor, în care omenirea a crezut și va crede în decursul vécurilor. Ea le covîrșește, căci chiamă la Dumnezeu creatorul cerului și al pămîntului, pe toți ómeni. Prin puterea harică, ce lucrează într'ensa, învățătura religiunii creștine renaște cu adevărat pe om. Istoria moravurilor tuturilor religiunilor, profesate de omenire până în ziua de astăzi, mărturisește și va mărturisi pururea puterea de regenerare a creștinismului asupra vieții morale și intelectuale a omului, precum și asupra tuturilor datoriiilor sale în societate. Iar cultul dictat de învățătura evanghelică prin glasul Mântuitorului, cult prin care omul se cuvine a se înălța și apropia de divinitate, va fi pururea adevăratul cult al omului, căci la un ast-fel de cult, omul prin propriile sale puteri în decursul vécurilor, nu s'a putut ridica, nici nu'l a putut concepe. El ne a fost descoperit de însuși Fiul lui Dumnezeu și este și va fi pururea singurul cult, demn pentru om și potrivit pentru divinitate.

Iată marele adevăruri coprinse în cuvîntarea Mântuitorului cu femeia Samarinéncă.

C.

OMILIILE LUI AFRATE.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVII-lea No. 12).

Despre dragostea creștină — Omilia II^a.

Este sigur, iubitul meu, că totă legea și profeții constă numai în 2 precepte, după cum ține Salvatorul nostru: Acela, care nu se convinge, legea și profeții sunt mici spre a-l convinge, (N. Tr. — Pote alusiune la Luca XVI, ₃₁) Salvatorul nostru ține iarăși: În aceste 2 porunci stă legea și profeții (Mat. XXII, ₄₀), adică când fie-care iubește pe Domnul Dumnezeu-l său din tot sufletul său, din totă puterea sa și din totă posesiunea sa (N. Tr. — Din toate facultățile lui — comp. Mat. XXII, _{37—30}) și iarăși când fie-care iubește pe aproapele ca pe sine însuși.

Când tu examinezi aceste 2 porunci de cari atarnă totă puterea legii și profețiilor (atunci înțelegi) că, dacă aceste 2 porunci, de cari atarnă totă puterea legii și profețiilor sunt întărite în inima și mintea oamenilor, nici legea și profeții nu ar mai trebui să fie scrise, căci legea nu este scrisă pentru cei drepti, ci pentru cei nedrepti (I. Tim. I, ₉). Deci legea este pusă pentru cei nepioși. Dacă dreptatea ar rămâne între oameni legea nu ar mai fi dată. Dacă legea nu ar fi pusă, puterea lui Dumnezeu nu s'ar fi făcut cunoscută la toate generațiunile și în toate minunile în cari s'a arătat. Prin călcarea ordinului de (casa lui) Adam, s'a introdus morțea

în lume și s'a arătat puterea lui Dumnezeu, în vreme ce toți oamenii înviață la finele timpului, când se nimicește puterea morței. Din cauza celor împii s'a arătat puterea lui Dumnezeu în zilele lui Noe în apele deluviului. Abraham pentru că a păzit dreptatea, care este în lege, și încă nu fusese pusă legea, s'a manifestat puterea lui Dumnezeu prin dreptate în acela că el a întors captivitatea Sodomei prin puterea lui Dumnezeu și nu 'și a întins mâna la pradă, Dumnezeu 'i-a dăruit după aceea: Răsplata ta va fi mare pentru dreptatea ta (Gen. XV, 1). Lui nu 'i a fost pusă legea (și totuși) a (arătat) făcut faptele legii și (nici) nu i s'a cerut lege pentru dreptatea lui. Tot ast-fel și Isaac și Iacob, fil lui, nu a fost nevoie să li se dea lege pentru dreptatea lor, pentru că părintii lor le-a poruncit să facă dreptate și judecată, după cum este scris că dăce Domnul le Abraham: Eu știu că el a poruncit fiilor sei de după el ca să păzescă toate poruncile mele (Gen. XVIII, 19). Și Iosif încă a păzit dreptatea legii, neascultând de stăpâna sa. El dăce: cum voi face eu acest rău mare și voi păcătui Domnului? (Gen. 39, 9). De asemenea Moise a pădit dreptatea legii negând că el este fiul ficei lui Faraon (Ebr. XI, 24). De aceea Domnul 'l-a socotit vrednic de a da poporului seu legea prin el. Tote acestea arată operile legii, dar pentru dreptatea lor nu era dată lege, ei înșiși 'și sunt lege (Romani II, 14).

Când însă a sosit timpul legii atunci s'a adăugat lui (legea) din cauza rătăcirii (Gal III, 19). Scriptura demonstra adăogarea legii. Pentru ce așa dar a fost adăogată legea, dacă nu pentru chemarea popoarelor, căroră le era promisă mai înainte de (a fi) legea. Și legea a fost păzitor și educător (Gal. III, 24) până când a venit acea sămînță întru care au fost bine-cuvîntate popoarele. Cuvîntul de jurămint, care a fost dat lui Abraham, este promisiunea Aședemîntului celui Nou, acel (cuvînt) pe care 'i 'i dă Dumnezeu: Intru sămînția ta se vor bine-cuvînta toate popoarele pămîntului

(Gen. XVIII, 18; XXII, 18; XXVI, 4). Și acel cuvânt al aședemintului, care a fost promis lui Abraham, cu 430 de ani înainte de a fi pusă legea, că întru seminția lui se vor bine-cuvînta popoarele, este Mesia. Legea însă a fost (dată) după acești 430 de ani, Abraham, când a primit această promisiune era de 85 de ani. Și din acel timp până ce Iacob a intrat în Egipt sunt 205 ani. de la intrarea lui Iacob în Egipt până la eșirea poporului sub Moisi sunt 225 de ani. Timpul șederei fiilor lui Israel în Egipt este însemnat 430 de ani. De ce dar, iubitul meu, de vreme ce el a locuit acolo 225 de ani, este scris 430 de ani? Pentru că din acel timp (se începe) acela ce s'a ȳis lui Abraham? «Știind să știi că locuitor va fi neamul tȳu în pȳmintul, care nu este al sȳeu, și 'l va munci pre el, și vor servi lor 400 de de ani (Gen. XV, 13). În acel timp în care s'a ȳis lui Abraham cuvintul acesta: Ve! avea un urmaș (Gen. XV, 4) prin credinȳă s'a format în inima lui Abraham (cuvintul acesta dupȳ cum este scris: «A creȳut Abraham în D-deu și i s'a socotit lui acesta spre credinȳă» (Gen. XV. 6). Și chiar cuvintul (N. Tr. în sens de idee, gȳnd) sclaviei în car! aș slujit fiil sȳeu în Egipt s'a conceput în inima lui Abraham și a început a prevedea cum va fi neamul lui în sclavie și inima lui era (deja) robind în Egipt. Ast-fel și Isaac și Iacob aș cugetat la robie, și cugetarea lor era servind în mijlocul Egiptului. Servitutea neamului lui Abraham i se promisese mai înainte de a fi nȳscuți. Cuvintul acela s'a ȳis cu 15 ani înainte de nașterea lui Isaac. Promisiunea sclaviei a fost (fȳcutȳ) mai înainte de intrarea în Egipt cu 205 ani. Promisiunea cȳ întru neamul lui Abraham se vor bine-cuvînta tȳte nașionile (a fost datȳ) mai înainte de lege cu 430 de ani Galat. III, 17). Nu este posibil ca legea sȳ desfiinȳeze promisiunea. Aș dar legea a fost adȳogȳtȳ la cuvintul promis mai înainte de a se implini timpul ei. (promisiunei).

Cuvîntul acela a fost pădit 1794 din timpul în care a fost promis lui Abraham și până ce s'a realizat. Și cuvîntul acela rămase în padă 1364 de ani după darea legii. Cuvîntul acela a fost mai înainte de cât legea cu 430 de ani. Când a venit a început de a mai pădi legea. Legea însă și profeții se cuprind în acele două precepte despre care dice Mântuitorul nostru: cuvînt este scris: totă legea și profeții până la Ioan Botezătorul au profetizat (Mat. XI, 13). Și Domnul nostru a dis: Nu sunt venit a strica legea și profeții, ci spre a le împlini (Mat. V, 17). Iarăși este scris: adevărul legii prin Iisus s'a făcut (Ioan I, 17).

Dar ce lipsea legii și profeților și de ce avea nevoie spre a putea fi împlinite? dacă nu (pentru) că în ele era ascuns testamentul care este cuvîntul acelei promisiuni. Așa dar nu a fost închis acel Testament, care a fost dat prin Moisi, până ce nu a venit acest Testament, Nou, care este (dat) mai întâiu și mai înainte promis, dar mai pe urmă consemnat; și a murit acel, care a adus acel Testament (comp. Ebrei IX, 16, 17) și s'a adevărit amândouă Testamentele și a făcut pe amândouă unul și legea preceptelor prin preceptele sale a abrogat (Efeseni II, 14, 15). La venirea Salvatorului nostru legea a încetat de a mai fi întrebuințată și el s'a adus pe sine (sacrificiu) în loc de sacrificiile legii; și a fost dus ca un miel spre sacrificiu în loc de miel împăcării; a fost omorât pentru noi taurul grăsimii, ca nu cum-va să se ceară de la noi ca să aducem (sacrificii) pe fiil turmelor; a venit și a fost urcat pe cruce, ca să nu se mai pretindă de la noi jertfe și sacrificii; a dat sângele său pentru toți omenii, ca să nu se mai pretindă de la noi sângele animalelor; a intrat în templu nefăcut de mîni; a fost preot și săvârșitor al sînțeniei (Ebrei 9, 11, 22). Din timpul în care a venit a început acela de a mai păzi legea. Din timpul când 'l-a legat pre el, sîrbătorile lor sunt legate cu lanțuri (Ps. 118, 27). Și pentru că a voit să judece pe cel drept.

a depărtat (a făcut să dispară) judecătorii din mijlocul lor. Pentru că a aruncat domnia lui, a luat de la ei domnia, pentru că a venit acel a cărui era domnia; a fost adus jertfa vie pentru noi și a făcut să înceteze sacrificiile lor. Și așezat fiul lui Israel fără sacrificii, fără altare și fără ca să îmbrace efodul și să întrebuițească unsoari. Așezat (din mijlocul lor) visiunile și profeții, pentru că nu așezat pe profetul cel mare. A fost umplut (înlocuit) Testamentul cel dintâi prin un altul. Cele bătrâne și cele vechi sunt fapte ale legii și ele așezat. Din acel timp în care a fost dat (acest) nou, a încetat acel vechi. Nu numai din timpul venirii Salvatorului nostru așezat desprețuite sacrificiile, ci înainte de acel timp nu 'i mai plăceau jertfele lor, după cum este scris: Nu mănâncă carnea vițelilor și nu bea sângele țapilor (Ps. 50, 13), ci mai ales sacrifică lui Dumnezeu laudă (glorie, mărire), și dă Celui prea Înalt voturile tale (Ps. 50, 14). Și iarăși se dice: Inima smerită Dumnezeu nu o desprețuește (Ps. 51, 19). Și iarăși nu în sacrificii este plăcerea mea și nu la alocauste de pace cuget eu (Ieremia VI, 20). Jertfele (plăcute) lui Dumnezeu sunt spiritul umilit (Ps. 51, 19). Isaia profetul iarăși dice: Nu cer de la voi multe sacrificii, dice Domnul (Is. I, 11). Și iarăși le dice: Am desprețuit și am lepădat sărbătorile voastre și nu miros sacrificiile voastre. (Am. V, 21; comp. cu Is. I, 14).

(Va urma).

Diac. Dr. I. Popescu.

IISUS ȘI NICODIM DIN ARIMATEIA.

În istoria evangelică persoana fariseului Nicodim din Arimatea se presintă cu deosebită însemnătate. *Este singurul fariseu, despre care istoria evangelică ne relatează lucruri bune și numai bune.*

Despre Nicodim se amintește în sânta Evanghelie de la Ioan în trei anumite împrejurări. Întâi se istorisește că Nicodim a venit într-o noapte la Domnul, carele, primindu'l, a avut cu el o lungă cuvîntare. El voia a cunoște pre Domnul, învătătura sa și modul cum omul se mântuește prin credința în Iisus Christos. Domnul îi spune tot adevărul și el crede întru El. Cuvîntarea acăsta este coprinsă în cap. III vers. 1—21. A doua oră se face amintire despre el la acelaș evangelist, când Nicodim ȳa, în fața, Archiereilor, Cărturarilor și a Fariseilor, probabil în Sinedriu, apărarea Domnului și a învățătorei sale, ocasiune cu care el este bânuit de colegii săi, membri ai Sinedriului, că și el ar fi dintre următorii Domnului (comp. Ioan VII, 50). În fine, în locul al III, acelaș evangelist ne spune că Nicodim, împreună cu compatriotul său Iosif, tot din Arimatea, au cerut și obținut de la Pilat spre a lua după cruce corpul Domnului și a'l înmormînta. Aci se istorisește cum aceștia l'au și luat și îmbălsămându'l cu amestecătură de smirnă și aloi ca la una sută litre, l'au înfășurat în giulgu cu aromate, după obiceiul Judeilor, și l'au pus în mormînt nou, în care nimeni nu fusese pus până atunci (comp. Ioan XIX, 41).

Acestea sunt singurele locuri din istoria evangelică în cari se amintesc despre Nicodim.

Tradițiunea bisericii, și se poate dice, chiar a timpurilor apostolice încă se ocupă de el ca despre o persoană însemnată a timpurilor mesianice, relatându-ne foarte multe lucruri, dar cari nu pot fi în totul probate. De el se ocupă și chiar Talmudul, însă aci se pare mai mult o confundare cu un alt Nicodim.

În literatura apocrifă a Noului Testament, avem chiar un evangeliu care poartă numele lui Nicodim; ceea ce probază necontestat însemnătatea sa în istoria timpurilor apostolice, după raporturile sale cu Domnul

Tradițiunea posterioară, prin glasul lui Fotiū, adaogă că el a fost, în cele din urmă, un mărturisitor și următor pe față al învățăturai Domnului; că ar fi fost botezat de Petru și Ioan și că perđându-și, din cauza acésta, demnitatea sa de membru al Sinedriului, a fost nevoit să fugă din Ierusalim, petrecându-și ultimile sale zile în Palestina, în țarina care aparțineea vărului său Gamaliel. În fine, de domeniul apocrif, sunt o mulțime de știri, cōprinse în Talmud, în evangeliul, care poartă numele său și în alte scrieri posteriore, până la Fotiū, care și el în biblioteca sa ne amintește despre Nicodim cel ce a venit noptea la Domnul și a cređut după aceea întru El, apărându-l în Sinedriu și luând parte la înmormintarea sa.

Din istoria evangelică cunoștem că Nicodim, era de origine, precum s'a đis, din Arimateia, Fariseu și membru al Sinedriului. El se presintă cu o însemnătate și pozițiune cu desăvîrșire deosebită, atât față de Iudei, cât și față de învățătura Domnului și de persoană însuși a Mântuitorului.

În adevăr Domnul, chiar de la începutul predicei sale, se ridică cu putere și cu totă autoritatea glasului său Dumnezeuesc în contra Fariseilor, contra învățăturai lor și mai ales contra faptelor și a vieței acestora, detestându-i în tot modul și în totă vremea ca pre cei mai periculoși pentru moralitatea poporului. De la început chiar El spune Apostolilor săi: *«Amin. Amin đic vouă, că de nu va întrece dreptatea vōstră mai mult de cât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra întru împărăția lui Dumnezeu»*¹⁾. După aceea în tot timpul cât a predicat

¹⁾ Mat. Cap. V, vers. 20.

Evangeliiul mântuirii, a sfătuit pre toți să se păzescă de Farisei, ca de ómenii cei mai perversi și periculoși. Iar în ultimele zile ale vieții sale pămîntești, cuvintele sale la adresa acestora sunt fulminante: «Pe scaunul lui Moisi au ședut cărturarii și fariseii; leci tóte câte vor dice vouă să «le țineți, țineți-le și să le faceți, iar după faptele lor să «nu faceți, că ei dic și nu fac. Că legă sarcini grele și cu «anevoe a le purta și le pun pe umerile ómenilor, iară ei «nici cu degetul seú nu vor să le clătescă, ci tóte faptele «sale le fac, ca să se arate ómenilor»..... Apoi urmază o întregă descriere și apostrofare înfricoșată a învățurii Fariseilor și a Carturarilor, pe care o presintă ca fățarnică și vătămătoare, și pre ei însuși ca primejديوși poporulul, pentru împlinirea legii¹⁾.

Din istoria evangelică cunóstem de asemenea purtarea vrăjmașă a Fariseilor către Domnul, până ce. în cele din urmă, ei au unelii și fapului prinderea și uciderea Sa. Cunoștem d'asemeni cum ei nu s'au mulțămii numai cu acesta. Purtarea lor vrăjmașe au avut'o, după aceea, și față de Apostoli și de toți următorii lor.

Nici odată Mântuitorul, precum se vede din istoria evangelică, nu a aprobat pe Farisei întru nimic și nici nu a stat de vorbă cu ei, pentru ca să-l învețe, căci ei nu voiau a se lumina de lumina evangelică. Și ori de câte ori s'au apropiat de El, ei, sau trimișii lor, nici odată n'au fost sinceri, ci tot-d'auna cu scopuri rele, și de rea credința, ca să'l ispitescă, să'l prindă în cuvinte sau să caute chiar a'l și ucide.

Un exemplu singular cu desăvirșire deosebit, ni-l presintă în istoria evangelică, persóna fariseului Arimatian, Nicodim. El vine la Iisus, cu inimă curată și cu bună credință, ca să se lumineze cu lumina învățurii sale. El vine nóptea la Iisus, iar Domnul 'l primește și 'l descoperé tot adevérul. Ce s'a întâmplat după acel dialog, al lui Nicodim cu Domnul, istoria evangelică nu ne spune. Ceea ce știm este că, după aceea, fiind vorba în Sinedriu, unde și el era membru, despre Domnul și învățatura sa 'l vedem luându-l apărarea și cu

¹⁾ Mat. XXIII, 2 și următoarele. Întreg acest capitol cuprinde cele mai înfricoșate apostrofări la adresa cărturarilor și a fariseilor.

acastă ocaziune este apostrofat de colegii săi, că ar fi și el dintre următorii Mântuitorului. Apărarea sa și cuvintele acestora, ne dau a înțelege, că harul evanghelic luminase ochii săi, și harul mântuirii coprinsese inima sa. Iar dacă acestea nu dovedesc în d'ajuns credința sa, faptul ultim din istoria evanghelică, raportat despre el, ne dovedește pe deplin, că el era cu adevărat credincios și următor al cuvintelor Domnului; căci ce alta l'ar fi putut îndemna de a cere trupul de pe cruce al Mântuitorului și a îndeplini către el, expunându-se, ultimile datorii obișnuite la înmormintare, dacă nu iubirea și credința, ce o avea, de sigur pôte până aci într'ascuns, și numai în inima sa către Domnul.

Raporturile acestui singur fariseu fruntaș către Domnul, istorisite și coprinse în evangheliul de la Ión, sunt pline de învățătură edificătoare pururea către noi creștinii, căci ele ne învederă credința lui Nicodim, dovedită prin faptele vieții sale.

Iată ordinea acestor raporturi ale lui cu Domnul, așa cum sunt raportate în istoria evanghelică:

1. Despre Nicodim, în primul loc, sfântul Evangelist Ión ne istorisește, că el ar fi venit noaptea la Domnul, carele primindu-l a avut cu el o lungă cuvîntare. Dialogul lui Nicodim cu Domnul după narațiunea acestui Evangelist cuprinde următoarele: «Și era un om din farisei, Nicodim numele lui, Domn iudevesc: Acesta a venit către Iisus noaptea și a zis lui: Rabi! Știm că de la Dumnezeu ai venit învățător: că nimeni nu pôte aceste semne să facă, carele faci tu, de nu va fi Dumnezeu cu dînsul. Răspuns-au Iisus și a zis lui: Adevărat, adevărat grăesc ție, de nu se va naște cine-va de sus, nu va putea vedea împărăția lui Dumnezeu. Dis-a către el Nicodim: Cum pôte omul să se nască fiind bătrîn? Aă doară pôte a doua oră să intre în pântecele mamei sale și să se nască? Răspuns-a Iisus: Adevăr, adevăr grăesc ție, de nu se va naște cine-va din apă și din duh, nu va putea să intre întru împărăția lui Dumnezeu. Ce este născut din trup, trup este și ce este născut din duh, duh este. Nu te mira căci dîc ție: cade-să vouă a vă naște de sus Duhul, unde-l este voia suflă, și glasul lui auzi, ci nu știți de unde vine, și unde merge, așa este tot carele este născut din Duhul. Răspuns-a Nicodim.

«și l-a ținut: Cum pot să fie acestea? Răspuns-a Iisus și l-a ținut: Tu ești învățător al Israel, și acestea nu le știi? Adevăr, adevăr grăiesc ție, că ce știm grăim și ce am văzut mărturisim, și mărturia noastră nu primim. De am ținut vouă cele pămintești și nu credeți, dară de voiți dice vouă cele cerești cum veți crede? Și nimeni nu s'a suit în cer, numai acela ce s'a pogorât din cer Fiul omenesc, carele este în cer. Și precum Moisi a înălțat șarpele în pustie, așa se cade ca se înălța Fiul omenesc. Ca tot cel ce crede întru el, să nu piară, ci să aibă viața veșnică. Că așa a iubit Dumnezeu lumea, cât și pre Fiul său cel unul născut l-a dat, ca tot cel ce crede întru dînsul, să nu piară, ci să aibă viața de veșt. Că n'a trimis Dumnezeu pe Fiul său în lume, ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască lumea prin El. Căla ce crede întru El nu se va osindi, iară carele nu crede, iată osindit este, că nu a crezut întru numele ca unuia născut Fiului lui Dumnezeu. Iară acesta este judecata, că lumina a venit în lume, și a iubit omeni mai virtos întunerecul de cât lumina, că erau faptele lor rele. Că tot acela ce lucră rău, urăște lumina și nu vine la lumină, ca să nu se vadă lucrurile lui, (că sunt rele); iară acela ce face adevăr, merge spre lumină, ca să se arate lucrurile lui, că întru Dumnezeu sunt lucrate»¹⁾.

Acesta este primul loc din Evanghelie unde se amintește despre Fariseul Nicodim.

Casul lui Nicodim, precum se vede, este singular și deosebit însemnat în istoria evanghelică și pentru aceea Ioan Evangelistul l' raporta cu toate amănuntele. ce l' încungiuă. Nicodim este singurul dintre fruntașii poporului Iudeu, cu pozițiune înaltă și distinsă în neamul său, fariseu și membru al Sinedrului, care vine cu bună credință și inimă curată la Iisus, spre a afla mântuirea prin învățatura sa evanghelică. Faptul este cu atât mai însemnat, cu cât el, temându-se de iudei, vine noaptea la Iisus, iar Domnul l' primește pre el, cunoscând curățenia inimii și sinceritatea sa, pe care și el o mărturisește clar prin primele cuvinte, ce adresă Mântuitorului: „*Învățătorule! Zice el, știm că de la Dumnezeu ai venit învățător. Că*

¹⁾ Ioan. Cap. III, Vers. 1—21.

„nimeni nu p^ote aceste semne să facă, pre carele „le faci tu, de nu va fi Dumne^ze^u cu dinsul“. Și atunci Domnul, cunosc^znd cugetul s^u cel curat, 'l arată calea m^zntuirii. Ac^zstă idee domină într^zga cuv^zntare a sa cu Nicodim.

În exemplul lui Nicodim, carele, precum se va vedea, a cre^zut în Domnul, se citesc adev^zurii mari și adinci. Ne^ztăgăduit, el ocupa o pozi^ztiune înaltă în Israel și era impus în neamul s^u prin pozi^ztiunea sa materială și morală. Era Domn în Iuda, precum ne spune Evanghelistul, a^zică unul dintre fruntașii cel mai impuși, de sigur prin averea și pozi^ztiunea sa materială. Era fariseu, adică, făcea parte din aceia, cari în Israel, se credea^u a fi singurii pov^zțuitorii al poporulul și cunosc^ztorii al Legii și al Scripturilor. Era membru al Sine^zriului. Avea dar în neamul s^u cea mai înaltă pozi^ztiune, bucurându-se de t^otă înfăetatea. Cu t^ote acestea, precum se vede nu-'l multămește nimic din t^ote acestea, nici înalta sa pozi^ztiune materială, nici cea morală. Și auz^znd despre Domnul, se duce la El cu inimă curată și bună credință, pentru a-și satisface dorința morală a sufletului s^u.

În adev^zer, pre Nicodim, nu-'l putea multămi nici pozi^ztiunea sa socială, nici starea sa morală. El vedea, că, nici averea, nici înfăetatea, nici prejudi^ztiunile religioase în care se afla secta Fariseilor din care el făcea parte, nu putea să îi dea liniștea sufletescă; m^zntuirea după care trebuia să umb'e tot Iudeul drept și tem^ztor de Dumne^ze^u. Pentru ac^zsta el vine la Iisus, carele îl primește și îi arată calea m^zntuirii pe care el o dorea și după care înseta sufletul s^u.

Ideia principală, care domină întregul dialog al Domnului cu Nicodim este *renașterea morală a omului sau dobândirea m^zntuirii prin primirea învăț^zturei evanghelice*. Nico^zlim aflase de sigur de predica M^zntuitorului și de minunile săvârșite de el. M^zrturie întru ac^zsta sunt chiar primele cuv^znte, cu cari el se adres^zază Domnului. El știa și era convins, că Iisus Christos adusese în lume un alt spirit de viață religioasă, *spiritul adev^zerului, al sfințeniei adică al curățeniei și al dreptății*, singurul prin care se renaște omul și se învrednicește

de împărăția cea spirituală a lui Dumnezeu, împărăția pe care Domnul venise a o înființa și întemeia în lumea această. Pentru aceea ține lui Nicodim: «*De nu se va naște cine va de sus, nu va intra întru împărăția lui Dumnezeu*». Și din cele ce urmăază, rezultă clar înțelesul acestor cuvinte, anume, că tot omul, carele va fi cuprins de alt spirit, afară de acela al adevărului, al sfințeniei și al dreptății, unul ca acesta nu poate intra întru împărăția lui Dumnezeu; cu alte cuvinte el nu poate fi creștin adevărat. Unul ca acesta va fi coprins de spiritul înșelăciunii, de al prefacerii și al vicleniei precum erau fariseii, din care făcea parte și Nicodim, căruia Domnul îi ține: «Să lepede toate acestea și să se renască, căci de nu se va renăște de sus cu duhul și cu adevărul, nu poate intra întru împărăția lui Dumnezeu, nu poate dobândi mântuirea.

Dacă reflectăm asupra cuvintelor Domnului, din acest dialog al său cu Nicodim, carele recunoște trimiterea Dumnezeiască a Mântuitorului, și voește a se mântui prin primirea învățătorei sale, vedem că Domnul cere de la Nicodim trei lucruri: *căința, credința și faptele doveditoare ale credinței*. Iar din cele relatate în urmă în Evanghelia despre Nicodim se dovedește, că el a îndeplinit aceste trei condițiuni și deci s'a învrednicit a fi cu adevărat următor al Domnului și membru vrednic al împărăției sale.

Mântuitorul îi cere căință pentru trecutul său, de care îi ține a se lepăda pentru a se renăște. Îi ține să lepede pe omul cel vechiu, să lepede, după cuvântul Apostolului Pavel, pe omul păcatului, pe omul deprinderilor celor rele și înjositoare și să devină omul cel nou întru Iisus Christos; căci ce alt este căința și pocăința, dacă nu ura și desprețul către păcatul săvârșit, căința pentru faptele cele rele, și în acelaș timp, făgăduiala sinceră și din inimă, că cu adevărat se va îndrepta lepădându-se de tot ce a pângărit sufletul său. Exemple despre o astfel de căință sunt multe, atât în istoria Vechiului Testament, cât și în însăși istoria evanghelică și în istoria bisericii creștine. Biserica noastră pururea ne pune în vedere exemplele de căință și pocăință a lui David, a lui Petru, a Fericitului Augustin și alții. Toate acestea au de bază prima condițiune ce se impune pentru

renașterea morală a omului, pe care Domnul vedem, că o cere aci lui Nicodim.

Din cuvintele Domnului către Nicodim vedem, că a doua condițiune pentru mântuirea ce i se, cere este credința în Iisus Christos. Să cre 'ă adică din totă inima, din tot sufletul și din tot cugetul său în Domnul, pe care Dumneșeu 'l trimise pentru a mântui lumea și a reîntorče pe om readucându-l iarăși la Dumneșeu, de la care 'l depărtase păcatul. Nicodim știa, că Iisus, Domnul nostru, *este calea, adevărul și viața*, pentru aceea vine la el spre a se lumina cu lumina adevărului și a crede întru el, pentru a dobândi mângâerea sa sufletescă și mântuirea. El era convins de acésta și întrebările sale către Domnul dovedesc credința sa.

Din faptul venirii lui Nicodim la Iisus și din credința sa, ne învățăm că pentru a dobândi mântuirea, trebuie a lăsa toate, cinste, întâetate, avere, etc. și a ne apropia cu cuget curat, cu căință și credință către Domnul.

Dar reflectând asupra înțelesului desăvârșit al cuvintelor Domnului către Nicodim, câte învățături nu putem afla? Înainte de toate ne învățăm, că pentru dobândirea mântuirii, pe lângă căința de păcat și credința în Christos, trebuie a face și fapte, prin cari să se dovedescă, acésta credință ceea ce vedem că se cere lui Nicodim și el face. Căci credința, dacă nu este însoțită de fapte bune, dice Sfintul Apostol Iacob, este mōrtă. A dice cine-va, că crede în Christos, fără a dovedi prin fapte acésta credință, însemnă că nu o are; căci adevărata credință, se arată prin fapte și anume prin faptele cele bune. Atunci se dovedește creința cui-va, când viața și faptele sale sunt conforme cu acésta credință. Iar întru cât faptele sunt contrarii voinței lui Dumneșeu, renașterea și mântuirea omului nu se desăvârșește. Ambele, credința și faptele, sunt de o potrivă necesarii, căci ele dovedesc în adevăr părăsirea căei păcatului și a fără de leget, și tocmai acésta se vede la Nicodim, precum dovedesc următoarele două istorisiri evanghelice, despre viața și purtarea sa posterioară venirii sale la Domnul.

II. A doua narațiune evanghelică, unde se amintește despre Nicodim, este următoarea: «Și s'au făcut pricire în popor pentru el (Iisus). Iar unii dinire ei vreaș să-'l prinđă pe Iisusul, ci nimenea nu 'șta pus mâinile pre el. Și au venit

«slugile la Arhieret și la farisei și le au ȃis lor aceia: «Pentru ce nu 'l aȃi adus pre dtosul? RĂspuns-au slugile, «nici odată nu a grăit om, ca acest om Deci au rĂspuns «lor Fariseii: Au dĂră și voi v'aȃi inșelat? Au dĂră cine- «va din Domnĭ au cređut intr'insul, sau din Farisei? Ci «poporul acesta, carele nu știe legea blestemat este. Zis'au «cĂtre dtașit Nicodim, carele venise la el nĂptea, unul fi- «ind dintre dĭnșii: Au dĂră legea nĂstră judecĂ pre om, «de nu va auđi de la dĭnsul, mai 'nainte, și va cunĂște, «ce sĂ facĂ? RĂspuns-au și 'l au ȃis lui: Au dĂră și tu «ești din Galileea? Ispitește și veđi, cĂ profet din Galileea «nu s'a sculat. Și s'a dus fiește carele la casa sa»¹⁾.

Acest al doilea loc, in care se amintește despre Nicodim și din care rezultă, cĂ faptul istorisit s'a intĂmplat după ce acesta fusese la Domnul, spre a se lumina cu lumina e- vangelică, este fĂrte insemnat pentru persĂna lui Nicođim cĂci aci il vedem fațĂ de Arhieret și Farisei, deci, fațĂ de cĂpeteniile lui Israil și membril al Sinedriului din care și el face parte, cĂci Evangelistul adaogĂ: *unul dintre dĭnșii*, el, luĂ apĂrarea Domnului, pentru care aceștia, adicĂ Arhieret CĂrturarĭi și Fariseii bĂnuindu-'l de urmĂtor al Domnului, il sfĂtuiesc sĂ se lepede de el, ca de un profet falș.

ApĂrarea acĂsta a lui Nicodim este fĂrĂ indoialĂ fructul credinței sale in invĂțătura MĂntuitorului. Ea dovedește, cĂ el a cređut cu adevĂrat in Domnul, atunci cĂnd il venise la el precum se aratĂ și aci, nĂptea— și Domnul il povĂtuise, ce trebue sĂ facĂ pentru a sa mĂntuire. Credința sa deci in Domnul o priimise, dar se vede, cĂ el nu devenise in cĂ intru tĂte urmĂtor al sĂu, ci mai mult o pĂstra intru sine, fĂrĂ a fi pre fațĂ dintre cel ce urmau pre Iisus.

Dar cea-ce adeversc, cĂ el a fost, de și intru ascuns mai multĂ vreme, unul din cel ce au cređut in Domnul, este fĂrĂ indoialĂ faptul ultim din istoria evangelicĂ relativ despre el.

III. Evangelistul Ioan raportĂnd istoricul patimilor Dom- nului și mĂrtea sa pre cruce, este singurul dintre evan- gelisȃi carele inre altele, raportĂ și urmĂtoarele: «După a- «cestea²⁾ rugat'a pre Pilat, Iosif cel din Arimateea (fiind

¹⁾ IĂn. Cap. VII. Vers. 43—53.

²⁾ AdicĂ dupĂ ce Domnul murise pre cruce.

«ucenic a lui Iisus, pre ascuns pentru frica jidovilor), ca
 «să ia trupul lui Iisus: și a îngăduit Pilat. Deci a venit și
 «a luat trupul lui Iisus. Și a venit și Nicodim, (carele ve-
 «nise la Iisus noaptea întâi), aducând amestecătură de smirnă,
 «și de aloiu, ca la o sută de litre. Și luară trupul lui Iisus
 «și l-au înfășurat pre el în glugiu cu aromatele, cum este
 «obiceșul jidovilor a se îngropa. Și era în locul acela, unde
 «se răstignise grădina, și în grădină mormint nou într-
 «care încă nimenenea nu s'a fost pus»¹⁾.

Purtarea lui Nicodim, față de Domnul, istorisită aci de
 Evangelist, este prinosul credinței și al iubirei sale pe care
 a avut-o și a păstrat-o în tot timpul de când fusese la el
 și îl învățase ce trebuia să facă pentru a dobândi Împărăția
 Cerurilor, adică pentru a se mântui.

Pe lângă Nicodim, în istorisirea Evangelistului mai apare
 și Iosif, tot din Arimateea, d'asemenea persoană însemnată
 și fruntaș în Israel, ba încă acesta este care la inițiativa
 d'a merge la Pilat și cere corpul Domnului spre a-l înmor-
 mânta, ceea ce și obține. De sigur fiind în acelaș loc cu
 Nicodim erau cunoscuți și precum ne arată Evangelistul,
următor și el al Domnului, însă nu pre față, ci
într'ascuns de frica Iudeilor, cam tot ast-fel, precum
 era pe la această epocă și Nicodim. Și ambii urmărind de
 sigur d'aprope cele întemplate Domnului și vedând minu-
 nile ce au avut loc la patima și mărtea sa pre cruce, s'au
 hotărât a se da pre față de discipoli și următorii al sîi și
 cu autoritatea de cari dispunea, ca persoane impuse în Israel
 se presint la Pilat și obțin trupul Domnului care se afla pre
 cruce mort. Evangelistul ne arată și darurile acestor doi
 credincioși, cum ei adică au adus de la dinșit miresmele
 și aromatele cu cari au uns trupul Domnului, cum l'au
 înfășurat în glugiu și l'au pus într'un mormint nou, în care
 nimeni până atunci nu fusese pus.

Dacă ar lipsi cu desăvîrșire ori-ce altă știre despre Ni-
 codim de la venirea sa la Domnul și până aci, singură a-
 cestă faptă îl prea înalță și îl prea mărește între aceia cari
 s'au învrednicit a vedea pre Domnul și a crede întru El.
 Dar când între această faptă, semn vădit al credinței și al

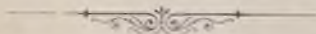
¹⁾ Ioan Cap. XIX v. 38—41,

Iubirei sale către Domnul exista și apărarea pe care el o face Domnului față de Arhierii și Carturarii în Sinedriū, când aceștia acusaū pre Mântuitorul și voiau chiar a pune mâinile lor pre el și a-l da morței, atunci ce îndoeli mai pōte fi cā el nu a crezut întru Domnul și cā nu a fost unul dintre următorii lui? Singură acēstā istorisire despre puterea cea nobilā și plină de iubire a lui Nicodim către Domnul este de ajuns și confirmā cu prisosință iubirea sa desāvīrșitā și credința sa în Iisus Mântuitorul. Ea confirmā tōte tradițiunile posterioare despre botezul lui Nicodim și despre însemnāteea pe care el a avut-o în acele timpuri pentru apārarea învęțăturei evangelice și lāțirea ei cum și pentru protecțiunea pe care aū întimpinat-o Apostolii Domnului în Sinedriū, după învierea și înălțarea Domnului când vedem cā aci în locul lui Nicodim le ia apārarea Gamaleil pre care tradițiunea îl arată a fi un vār al lui Nicodim, de sigur și acesta ca și Nicodim și Iosif, următorii și discipolii întru ascuns al Domnului.

Nu dar fără temei istoria evangelicā dā atāta însemnătate lui Nicodim și face din el, alături cu Apostolii, o persōnā atāt de distinsā. Nicodim creșēnd în Domnul, prin însemnāteea persōnei sale și puterea de care se bucura în Israel a fost de mare folos și prin el evangeliul și însuși apostolii aū cāștigat fōrte mult, precum vedem pre Iosif, pre Gamaleil și alții; cari cu toții aū ajutat Biserica și pre Apostoli, iar acesta, precum tradițiunea ne afirmā chiar cu perderea pozițiunei și a demnităței sale din Sinedriū, cāci primind botezul și devenind desāvīrșit următor al lui Christos, pe față le a perdut tōte acestea, refugându-se la țarina lui Gamaleil, unde 'și-a petrecut ultimele sale zile.

Acēsta este și ast fel cunōște istoria evangelicā, prin glasul evangelistului Ioan, pre Nicodim.

Drag. Demetrescu.

CRONICA BISERICESCĂ.

1.

Clădirile de Biserică.

În anii din urmă în general clădirile noastre nu se mai fac ca altă-dată. Acum totul se clădesce ca peste câte-va decenii să dispară. În vechime din contră tot ce se clădia par'că purta în sine pecetea eternității. Ori ce se clădia ca să nu mai móră! De aceea, când comparî o clădire din vechime cu una din dîilele noastre rêmăi uimit de soliditatea celor d'intăi. Dacă monumentele noastre religioase stremoșești n'ar fi fost construite în asemenea condițiuni de soliditate, astă-đi n'ar mai exista nici unul. Multe din bisericile noastre de astă-đi s'aú construit așa, că atunci când se ajungea la acoperiș trebuia să le părăsiască. Altele au crăpat și amenințatî căderea numai după câțiva ani!

Biserica ca zidire e o instituțiune publică. Nu se pôte fi indiferent chipul cum se întrebuintează banul bunului credincios, însă sărac, cum și al văduvei. Și unul și altul daú dinarul cu tótă inima! Și noi să-l lăsăm să fie întrebuintat fără nici cel mai mic control?.. Pentru asemenea motive la Casa Bisericeii s'a întocmit un regulament pentru înlăturarea neajunsurilor și bunul mers al lucrurilor. Iată acest regulament:

MINISTERIUL CULTELOR ȘI INSTRUCȚIUNEI PUBLICE

ADMINISTRAȚIA CASEI BISERICEI

CAROL I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României.

La toți de față și viitori, sănătate.

Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice,

Am decretat și decretăm:

REGULAMENT

PENTRU

Executarea construcțiilor de Biserici, reparațiuni, case parohiale, atenanțe, etc.

CAPITOLUL I

Dispozițiuni generale.

Art. 1. Ori-ce construcțiune de Biserică, reparațiuni, case parohiale, atenanțe etc., din comunele urbane sau rurale, trebuie să îndeplinescă condițiunile ce se stabilesc prin regulamentul de față.

Art. 2. Terenul, destinat pentru construcțiunea unei Biserici, trebuie să aibă o suprafață astfel în cât să poată obține de jur-împrejur o izolare de cel puțin 10 metri de vecinătăți.

Art. 3. Alegerea terenului va fi hotărâtă și prin rezultatele sondajelor, ca să nu fie pământ de umplură, hasnale sau puțuri înfundate, gropi de gunoă acoperite și altele.

Art. 4. Ori-ce construcție de Biserică, reparațiuni, etc., fie în comunele urbane sau rurale, trebuiesc executate după un plan și devis în regulă, ambele aprobate de către Administrațiunea Casei Bisericești înainte de începerea lucrărilor.

Art. 5. Administrațiunea Casei Bisericești nu se poate pronunța asupra proiectului de Biserică complet depus spre aprobare, dacă nu este mai întâi încuviințat de către Chiriaria respectivă.

Art. 6. Art. 4 din legea asupra clerului mirean face parte integrantă din acest regulament.

Art. 7. Nimănu-l este permis a lua dispozițiuni pentru darea în întreprindere sau regie a lucrărilor fără o prealabilă aprobare a Administrațiunei Casei Bisericeî.

CAPITOLUL II

Presentarea proiectului și devisului.

Art. 8. Ori-ce proiect, prezentat Administrațiunei Casei Bisericeî, trebuie să fie în dublu exemplar și să cuprindă următoarele piese:

a) Planul de situație (pe scară de 0.005 m/m. pe 1 metru) bine cotat; pe acest plan se vor arăta vecinătățile, pozițiunea Bisericeî, nivelmentul locului raportat la stradă sau șosea, și cel puțin patru sondaje, arătându-se cota pămîntului sănătos raportat la trotuarul stradel sau șoseleî;

b) Planul fundației (pe scară de 0.01 c/m. pe un metru), pe acest plan se va arăta punctat forma zidăriei destinată a fi susținută de aceste fundațiuni, adică planul parterului;

c) Planul parterului (pe scara de 0.01 c/m. pe 1 metru), pe acest plan se va arătat punctat diferitele retrageri sau forme arhitectonice al zidăriei;

d) Planul invelitōrei (pe scara de 0.01 c/m. pe un metru), pe acest plan jumătate în sens longitudinal, se va indica construcția lemnăriei, pozițiunea turlelor, coșurilor, ventilațiunilor și conturul cornișei sau streșinei; iar în cea-l-altă parte se va arăta invelitōrea, jghlaburî, guri de burlane, etc;

e) Secțiunea longitudinală (pe scară de 0.01 c/m. pe 1 metru).

f) Secțiunea transversală (pe scara de 0.02 c/m. pe 1 metru), prin axa turlei pandocratorului;

g) Fațada principală (pe scară de 0.02 c/m. pe 1 metru);

h) Fațada laterală (pe scară de 0.02 c/m. pe 1 metru);

i) Antemăsurătōrea;

j) Devis estimativ;

k) Memoriu descriptiv în care se vor arăta populațiunea, care trebuie deservită de acel locaș; calculul grafic de rezistență necesară;

l) Pentru tâmplă (catapelmă) și mobilier se va presenta

planuri (pe scară de 0.05 c/m. pe 1 metru) și devisul în regulă spre aprobare

CAPITOLUL III

Planuri-tip.

Art. 9 Spre a se înlesni facerea de proiecte în condițiile de mai sus, spre a servi de model pentru administrațiile comunale sau epitropiile, care n'au mijloace să angajeze un personal special spre a întocmi asemenea proiecte, Administrațiunea Casei Bisericei va întocmi planuri-tip.

Art. 10. Planurile-tip întocmite de Administrațiunea Casei Bisericei vor fi de patru feluri:

- a) În lemn;
- b) În zidărie cu una turlă;
- c) În zidărie cu două turle, și
- d) În zidărie cu trei turle.

Administrațiunea Casei Bisericei poate libera o serie de planuri, după o cerere făcută în regulă; asemenea poate întocmi și devisul necesar, dându-i-se seria de prețuri din localitățile respective.

CAPITOLUL IV

Licitațiunile, execuțiunile și recepțiunile.

Art. 11. Licitațiunile pentru lucrările ce trec de 10.000 lei se vor ține la localul Administrațiunii Casei Bisericei, sau unde va crede de cuviință această Administrațiune, la care vor fi față epitropul său un delegat al lor.

Art. 12. Pentru orașele sau comunele depărtate, licitațiunile se vor ține în localul primăriei respective, fiind față și delegatul Administrațiunii Casei Bisericei.

Art. 13. Pentru lucrările a căror valoare nu trece peste 10.000 lei, licitațiunea se va ține în cancelaria epitropiei sau la primăria comunel, fiind față și delegatul Administrațiunii Casei Bisericei.

Art. 14. Pentru ori-ce licitație, Administrațiunea Casei Bisericei, spre a putea dispune trimiterea delegatului său în localitate, cel în drept vor încunoștința în mod precis ziua, ora și locul, cel puțin cu 15 (cinci-spre-dece) zile înainte de termenul ținerii licitațiunii.

Art. 15. Resultatul licitațiunii se va înainta Adminis-

trațiunei Casei Bisericei o dată cu un concept de contract, în dublu exemplar, spre aprobare, și numai în urma aprobării se va încheia cu adjudecatarul cuvenitul contract.

Art. 16. Ori-ce licitațiunii nu pot avea ființă înainte de a se comunica Administrațiunei Casei Bisericei mijlocele de care se dispune și ori-ce angajamente pentru facerea construcțiunei Bisericei.

Execuțiunii.

Art. 17. Înaintea începerii lucrărilor se va aviza Administrațiunea Casei Bisericei spre a trimite delegatul său, care va trasa pe teren planul clădirei.

Art. 18. Afară de controlul personalului tehnic al Administrațiunei Casei Bisericei, care va face ori de câte ori se va crede de cuviință și cel puțin o dată pe lună, cei în drept sunt ținuți a avea zilnic la punctul lucrărilor un conductor de lucrări cu cunoștințe tehnice, sau cel puțin un supraveghetor, după importanța lucrărilor.

Acest personal va fi recomandat Administrațiunei Casei Bisericei spre aprobare și plătit de cei în drept.

Art. 19. O dată săpăturile fundațiunilor terminate, nu se va putea începe în nici un caz zidăria în fundație înainte de a fi constatată natura terenului de către delegatul Administrațiunei Casei Bisericei.

Art. 20. La punctul lucrării va fi o condică parafată, șnuruită și semnată de cei în drept, în care se va nota mersul lucrării, ordinele de zi și ori-ce dispozițiuni luate.

Art. 21. În timpul execuțiunei nu e permis nimănui a face veri-o schimbare în proiect sau devis, fără o prealabilă aprobare a Administrațiunei Casei Bisericei.

Art. 22. Situațiunile provisorii întocmite în dublu exemplar se vor înainta lunar spre verificare și aprobare Administrațiunei Casei Bisericei.

Art. 23. Situațiunile definitive a lucrărilor, înaintată Administrațiunei Casei Bisericei spre verificare și aprobare, nu i se va da urmare de cât după o minuțioasă verificare la fața locului.

Recepțiunii provisorii și definitive.

Art. 24. Recepțiunea provisorie va fi făcută numai când lucrarea va fi complet gata.

Art. 25. Recepțiunea provisorie se va face de către Administrațiunea Casei Bisericei, prin delegatul său, fiind față antreprenorul său cel în drept.

Art. 26. Recepțiunea provisorie se va face după prevederile contractului și în conformitate cu condițiunile generale de lucrări publice ale Statului. Anul de întreținere va decurge de la data procesului-verbal de recepție provisorie.

Lichidarea lucrării se va face după întocmirea situațiunei definitive, care va cuprinde:

a) Măsurătórea definitivă după natură, împreună cu estimatiya;

b) Planurile necesare după natură, spre a servi la verificare.

Art. 27. Recepțiunea definitivă se va face de către Administrațiunea Casei Bisericei, prin delegatul său, fiind față și cel în drept.

Art. 28. Nu se póte face recepțiunea definitivă a lucrărilor de cât după un an de la recepțiunea provisorie.

Art. 29. Procesul-verbal de recepțiune provisorie sau definitivă va fi iscălit de cel în drept la fața locului și întocmit în trei exemplare, din cari un exemplar se va înmâna antreprenorului, un exemplar celor în drept. Iar unul se va lua de către delegatul Administrațiunei Casei Bisericei, care îl va înainta locului competente.

CAPITOLUL V

Lucrări făcute în regie.

Art. 30. Tóte lucrările, ce se vor dispune a fi executate în regie, vor fi supuse tuturor condițiunilor arătate în acest regulament

Art. 31 și cel din urmă.—Ministrul Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunei publice este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a presentului Decret.

Dat în Bucuresci, la 16 Martie 1904.

CAROL

Ministrul cultelor și
instrucțiunei publice,

SP. HARET

No. 917.

II.

| *Biserica și Școlă.*

În nenumărate rînduri s'a spus și în această revistă cum și în revistele speciale pedagogice, că între biserică și școlă trebuie să existe cea mai strînsă legătură. Scopul suprem al unei bune educațiuni e de a forma copiilor caractere religioșo-morale. Și cum educațiunea se începe în familie și se termină în mare parte în școlă și prin ea, urmază că Școlă nu pôte rămâne departe de Biserică și de învățaturile ei. De aceea considerăm ca dispozițiuni bine chibzuite și cu fericite consecințe cele coprinse în noul regulament pentru disciplina internă a școlălor normale, și în cele pentru aplicarea legăi învățămîntului primar normal.

Iată cum sună articolul 242 din regulamentul de disciplină al școlălor normale:

«In fie-care Duminică și sêrbătore elevii vor merge la biserică îmbrăcați cât se pôte mai curați și în ordinea cea mai cuviincloșă.

Numai elevii din infirmerii sînt scutiți de a se duce la biserică. Plecarea de la școlă va avea loc tot-d'auna de la orele 8 și 10 m. dimineța. Elevii, cari aũ fost din ajun înscințați, la acea oră sînt cu toții pregătiți, se arangază pe douê rînduri se face apelul nominal de monitorul șef și orînduiți în colônă de marș plécă după ce s'aũ inspectat din nou în privința curățeniei halnelor.

Elevii merg la biserică conduși de monitorul șef și de pedagogul de serviciu dacã existã pedagog.

La biserică corul școlăi cîntă tot-d'auna Sf. Leturghie sub conducerea unui elev din clasa ultimă și sub aprópe priveghere din partea maestrului de musică, care e obligat a merge tot-d'auna la biserică, când merg și elevii.

În timpul serviciului religios elevii vor păstra o ținută potrivită cu sanctitatea locului unde se află și care să nu dea loc nici la cea mai mică bãnulală.

Nici unui elev nu-i este permis a eși din biserică sub nici un cuvânt în timpul serviciului divin; vorba, risul etc. vor fi cu cea mai mare severitate pedepsite.

Acestă ordine se va aplica întocmai și școlilor de fete.

Art. 79 din regulamentul pentru aplicarea legii învățămîntului primar normal prevede în ceea ce privește școlile primare urbane, că Duminica și sărbătorile elevii și elevele vor fi conduși de către institutori și institutóarele lor la biserică spre a asculta serviciul divin. Lipsirea institutorilor sau elevilor se va considera ca o absență de o jumătate de zi și va atrage după sine pedepsa cuvenită. Asemenea îndatoriri se impun și învățătorilor și învățătoarelor și se obligă încă învățătorii să întemezeze cu elevii și coruri bisericesti.

Deprinderea póte deveni o a doua natură. Copiii mergînd din frageda vîrstă la biserică pot să se obișnuiască s'o iubească și să asculte de sfintele ei învățături. Rămîne acum ca preoțimea noastră să profite de frumoasele dispozițiuni ale regulamentelor școlare și să facă ca sfînta noastră Biserică să-și îndeplinească înalta ei menire pe acest pămînt.

III.

De ale Clerului.

N u m i r i .

— Preotul supra-numerar Dimitrie Dumitrescu, de la parochia Pumești, jud. Teleorman, este numit pe ziua de 1 Martie a. c., paroch la acea parochie.

— Preotul supra-numerar Gheorghe Iovițu, de la parochia Pitulașu, jud. Mehedinți, este numit pe ziua de 1 Martie a. c., paroch la parochia Balotești, acel județ.

— Preotul supra-numerar Ión Ionescu, de la parochia Toma Cosma din urbea Iași, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la acea parochie.

— Preotul supra-numerar Eremia Ionescu, de la parochia Bréza-de-jos, jud. Prahova, este numit pe ziua de 1 Martie a. c., paroch la acea parochie.

— Preotul supra-numerar Ștefan Dumitrescu, de la parochia Chióra, jud. Ialomița, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la acea parochie.

— Noû hirotonitul în preot Traian Andronescu, este numit paroch pe ziua de 7 Martie a. c., la parochia Scurta, jud. Putna.

— Noû hirotonitul în preot Nedelea Georgescu, Licențiat în Teologie, este numit pe ziua de 15 Martie a. c., paroch la biserica parochială «Sf. Nicolae» din urbea Alexandria.

— Noû hirotonitul în preot Ión Cercel, este numit pe ziua de 15 Martie a. c., paroch la parochia Voroveni, jud. Muscel.

— Preotul supra-numerar Gheorghe Resuperiță, de la parochia Pocreaca, jud. Vaslui, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Rediu, acel județ.

— Noû hirotonitul în preot Mihail Grigoraș, este numit pe ziua de 15 Martie a. c., paroch la parochia Totești, jud. Suceva.

— Noû hirotonitul în preot Ión Gh. Păunin, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Predești, jud. Dolj.

— Noû hirotonitul în preot Ilie G. Turcu, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Rastu, jud. Dolj.

— Noû hirotonitul în preot Nicolae N. Ionescu, Licențiat în Teologie, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia «Sf. Treime» din urbea Slatina.

— Noû hirotonitul în preot Stanciû Sălceanu, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Mihăeștii-de-jos, jud. Olt.

— Noû hirotonitul în preot Ión Bălănescu, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Răstóca, jud. Putna.

— Noû hirotonitul în preot Teodor Novac, Licențiat în Teologie, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia «Sf. Ilie» din urbea Bêrlad.

Transferări.

— Preotul paroch Teodor Mera, de la parochia Dumești

jud. Vaslui, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Martie a. c., la parochia Bahnariți acel județ.

— Preotul paroch Miron Constantinescu, de la parochia Bârzeu-de-pădure, jud. Gorj, este transferat pe ziua de 1 Aprilie a. c., în aceeași calitate la parochia Polovragi, acel județ.

— Preotul paroch Grigore Drăgan, de la parochia Hălucești, jud. Român, este transferat pe ziua de 1 Martie a. c., în aceeași calitate la parochia Porcești, acel județ.

— Preotul paroch Dimitrie Calapăr, de la parochia Talpa, jud. Némțu, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Aprilie a. c., la parochia Bălăcita, acel județ.

— Preotul paroch Gheorghe Iordăchescu, de la parochia Ortakioi, este transferat în aceeași calitate, pe ziua de 1 Aprilie a. c., la parochia Medamkioi, același județ.

— Preotul paroch Ión Grigorescu, de la parochia Nalbant, jud. Tulcea, este transferat în aceeași calitate, pe ziua de 1 Aprilie a. c., la parochia «Sf. Gheorghe», din urbea Tulcea.

— Preotul paroch Ión Popescu, de la parochia Piscurile-Sărdănești, jud. Gorj, este transferat pe ziua de 1 Aprilie a. c., în aceeași calitate la parochia Văleni, com. Gârbovu, acel județ.

— Preotul paroch Ștefan Bărbulescu, de la parochia Răchita-de-Sécă, jud. Dolj, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Aprilie a. c., la parochia Séca-Tenără, acel județ.

— Preoții supra-numerați Andrei Bumbulescu, de la parochia Tițești și Radu Ruhai, de la parochia Boișóra, amândoi din județul Argeș, sunt transferați în aceeași calitate pe ziua de 1 Aprilie a. c., unul în locul altuia.

— Preoții parochi Grigore Răileanu, de la parochia Dimăcheni și Petru Cozma, de la parochia Ibănești, amândoi în județul Dorohoi, sunt transferați în aceeași calitate pe ziua de 1 Aprilie a. c., unul în locul altuia.

— Preotul paroch Ion Topală, de la parochia Idriciu, jud. Fălciu, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Aprilie a. c., la parochia Pocréca, jud. Vaslui.

— Preotul paroch Petru Duca, de la parochia Pocréca, jud. Vaslui, este transferat în aceeași calitate, pe ziua de 1 Aprilie a. c., la parochia Munteni de-jos, acel județ.

D e m i s i u n i .

— Preotul paroch Dimitrie Focșa, de la parochia Neorești, jud. Némțu, a demisionat din postul său pe ziua de 1 Aprilie a. c., din cauza vârstei sale înaintate și a infirmității corporale.

— Preotul Ión Mitache, de la parochia Chióra, jud. Ialomița, a demisionat din postul său, pe ziua de 1 Aprilie a. c. din cauza vârstei sale înaintate.

— Preotul paroch Emil Simionof, de la biserica parohială «Sf. Gheorghe», din urbea Tulcea, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie a. c., din postul de paroch, rămânând supra-numerar la acea biserică. (Biserică cu fonduri proprii).

— Preotul paroch Stan Criveanu, de la parochia Rastu, jud. Dolj, a demisionat pe ziua de 17 Martie a. c., din cauza vârstei înaintate.

D e c e s e .

— Preotul paroch Dimitrie Petrescu, de la parochia, Polovragi, jud. Gorj, decedat la 10 Februarie a. c.

— Preotul paroch Ștefan Bălăcenu, de la parochia Butoiești, jud. Mehedinți, decedat la 1 Februarie a. c.

— Preotul supra-numerar Nicolae Duhovnicu, de la parochia Tisa, jud. Vâlcea, decedat la 3 Februarie a. c.

— Preotul paroch Radu Teodor, de la parochia Lița, jud. Teleorman, decedat la 17 Ianuarie a. c.

— Preotul supra-numerar Ión Siteanu, de la biserica parohială Cuvioasa Paraschiva din urbea Galați, decedat la 18 Februarie a. c.

— Preotul supra-numerar Alex. Bășianu, de la biserica filială «Sf. Voevodă» parochia «Precista» din urbea Galați, decedat la 29 Februarie a. c.

— Preotul Constantin Georgescu, fost paroch al parochiei Voinésa, jud. Vâlcea, decedat la 29 Februarie a. c.

— Preotul paroch Nicolae Popescu, de la parochia Valenț, com. Gârbovi, jud. Gorj, decedat la 2 Martie a. c.

— Preotul paroch C. Lupușoru, de la parochia Diochești, jud. Putna, decedat la 8 Martie a. c.

— Preotul supra-numerar Mihail Dragomir, de la biserica «Sf. Gheorghe și Modest» din urbea Galați, decedat la 12 Martie a. c.

E x e l n d e r i.

—Pentru motive de ordin strict duhovnicesc, monahia Dionisia P. Nicolaŭ din Monastirea Țigănești, județul Ilfov, excludându-se din tagma monahicĂsĂ pentru tot dĂ una și urmĂnd pe viitor a fi consideratĂ ca mirĂncĂ; se aduce acĂsta la cunoștința publicĂ.

IV.

RomĂnii din Imperiul Turcesc.

Diarele strĂine ne spun, cĂ Sinodul marelui Bisericii Patriarhale din Constantinopol ar fi respins cererea RomĂnilor din Imperiul Turcesc ca sĂ se rĂge lĂ Dumnezeu în limba RomanescĂ. AșteptĂm date sigure în acĂstĂ privință și atunci ne vom spune și noi cuvântul. De o cam datĂ ne vine greu sĂ credem ca Patriarchia ecumenicĂ sĂ ia o asemenea hotĂrire, care nu pĂte fi nici creștinescĂ, nici orthodoxĂ.

G.

Rec. be

DARE DE SĂMĂ.

«Minunea din drumul Damascului» Tesă de licență a d-lui Grigore Pișculescu

Dintre lucrările însemnate prezentate înaintea facultății de teologie ca tesă de licență, printre cele de frunte poate să fie pusă și această lucrare. Dl. Pișculescu este absolvent de liceu și bacalauriat și d-sa din marea dragoste ce o avea pentru aprofundarea științelor religioase s'a hotărât a urma cursurile acestei facultăți. Și le a urmat cu deplin succes, fiind unul din cei mai zeloși elevi. Astăzi d-sa tot din dorința de a se instrui mai departe, s'a înscris la universitatea din Cernăuți, dorind ca să obțină diploma cea mai de sămă ce să dă de către această facultate, adică titlul de doctor în teologie.

Chiar din introducerea ce o face la lucrarea sa se poate vedea că avem înaintea o scriere bună, muncită și scrisă din convingere. E în totul originală, căci acest subiect până acum nu a fost tratat de nimeni în forma în care ni-l prezintă autorul. După cum singur spune, nu s'a folosit la alcătuirea tesei de față de cât de o mică scriere tradusă din englezește și pe ici pe colea de Introducerea în Noul Testament a lui Friedrich Bleek, în colo, atât felul de împărțire al materiei, cum și expunerea este proprie a sa.

Ideea urmărită este apologia Creștinismului. Voește să dovedească, că convertirea Sf. Apostol Pavel este o minune, o împlinire a unui ordin dumnezeesc și că acest fapt are în sine o forță apologetică neînvingătoare, pentru a dovedi dumnezeirea lui Christos și a religiei fundată de dînsul.

Intrîga lucrare e împărțită în șase capitole. În primul capitol vorbește de creștinarea lui Pavel și citează partea a doua din epistola către Galateni (1, 11—16), în care Pavel

chiar arată că doctrina creștină l-a fost dată prin descoperire de Iisus Christos și amintește Galatenilor faptul creștinării lui destul de cunoscut în acel timp. Mai departe arată unde se află în Faptele Apostolilor părțile privitoare la convertirea lui Pavel și reproduce o parte din cuvântarea pe care a ținut-o el poporul din Ierusalim, vorbind de pe treptele cazărmei Antonia, (cap. XXII) privitoare la creștinarea lui. Către Damasc Saul pornește într-o zi, ține autorul, suflând amenințare și omor împotriva ucenicilor Domnului, după ce, de la marele arhieru, luase scrisori de recomandare către sinagogile din Damasc, ca pe toți următorii căii lui Christos, să-1 aducă legați la Ierusalim. Dar, când era aproape de Damasc, ziua în amiaza mare, o lumină extraordinară, întrecând strălucirea soarelui, un fulger circular, învelie pe Saul și îl culcă la pământ. Și pe când tovarășii lui de călătorie, spălmântați de flacăra cerescă își reveneau în fire, pentru el, numai pentru el, fulgerul se făcu voce, topia arama inamică a inimii lui și o turna din nou—minune istorică în vece strălucitoare!—: Pavel inimă creștină, Pavel Apostolul lui Christos. Acestea sunt cuvintele autorului țesei, asupra acestei minuni.

Mai departe continuă arătând orbirea lui Pavel, vindicarea lui de către Anania, botezul lui, și fixează data convertirii lui Pavel în anii 34—38 ai erei vulgare. Pavel ese la predică, ese la luptă pentru Christos, chiar în Damasc, înmărmurind pe Iudei cari îl știaū cine este. El acum începe să înțelégă scripturile, căci dumnezeesca descoperire l' înarmase puternic în vorbe și în fapte; degetul lui Dumnezeu îl alinase. Propoveduirea lui, rezumată și păstrată în epistolele sale e o tâlcuire a operei Mântuitorului, făcută cu o putere de sintesă, de adâncire și de clarificare într'adever divină. Cu drept cuvânt spune autorul țesei, că Dumnezeu a ales pe Apostolul Pavel ca să tâlcuească lumii pe Christos și lucrarea Sa în lume.

În puține cuvinte Dl. G. Pișculescu expune învățătura marelui Apostol, arată călătoriile făcute de el, orașele mai însemnate în care a predicat. După ce cutreeră cea mai mare parte a Asiei, ajunge la Troas și de aici în urma îndemnului ce a primit de la Domnul trece în Europa și anume în Macedonia, unde avu un deosebit succes. De aici

trece în Atena și în Corint, în orașele culte prin eselență ale lumii păgâne. Pretutinderii desfășoară o activitate supraomenescă. Facile aprinsă adevărului învierii, dăce autorul, el își poartă flacăra pretutinderii, veclnic biruitor. Însoțit de câțiva tovarăși credincioși, lipsit adesea de cele necesare vieții, el merge din țară în țară, din oraș, în oraș, spunând celor din neamul său și celor străini, marea taină ce fierbea în inimă-i, dragostea lui Dumnezeu pentru omenire. Vindică pe mulți de multe patimi, ca: mândria, vrajba, răsunarea, desfrânarea etc., îl curăță în apa botezului și îi primenește cu hațna cea albă a dragostei creștine, întru suprema sărbătore a Venirei Domnului.

La sfirșitul celei a treia călătorie misionară, Pavel se întorțe la Ierusalim. Aici Iudeii, cu toții, se ridicară contra lui și îl deteră în mânilor autorității romane. Mai mult de doi ani stătu în închisore, în Cezarea Palestinei, de unde ca cetățean roman, apelă la Cesarul. În anul 61 sau 62 intră în Roma prin poarta Capenă. Doi ani stătu ca prisionier, în Roma și cuvintul lui pătrunse până în casa Cesarului. De acum nu se mai știe nimic sigur. Se crede că el a scăpat din închisore și a propoveduit pe Christos până în Spania și numai după cinci ani, după ce a fost prins a doua oră, a dobândit nevestejita cunună martirică. Acesta este, în puține cuvinte, cuprinsul primului capitol din lucrarea de față. Am căutat, pe cât posibil, să-l redau în stilul înflorit și curgător al autorului.

Dar mintea omenescă e liberă și rebelă, cu aceste cuvinte începe capitolul al doilea. În față a ce nu pricepe ea, adică mintea omenescă, se dă înapoi și se revoltă, ca un armăsar în față unei bariere. Acestă barieră e minunea, e ideea că Sf. Pavel a putut să fie convertit prin minune.

Autorul dovedește că minune a fost lângă Damasc, nu întâmplare, că minunea există. Pavel s'a convertit la credința lui Christos în urma unui amestec, dumnezeesc, și a unui ordin prea înalt, căci ce alt-ceva ar fi putut să-l convertescă? Acesta o mărturisește însuși Apostolul în epistola sa către Galateni, cum și în cea către Filipeni în mod deosebit de categoric. Ce alt-ceva a făcut pe Pavel să execute în viață această schimbare, dacă minunea din drumul Damascului nu a fost minune? Ce a putut să-l facă să jert-

féscă o situație făcută, o reputație crescândă, o religione, un neam și să la pe umăr lemnul infamiei, crucea sclavilor răsvrățiți și răstigniți? În acest mod se întrebă autorul asupra acestui minunț și apoi răspunde arătând, că dacă cine-va ar jefui minunea din drumul Damascului de caracterul ei suprafiresc, bruscând mărturiile Sf. Pavel și respingând amintirile Bisericei, atunci totul nu e de cât o invențiune, o perdea pictată, lăsată peste vre-un câștig, peste vre-un interes, peste vre-o ambițiune sau pasiune, pe care Pavel le urmărea în umbră; sau dacă această întâmplare a fost, atunci ea e un accident de călătorie pe care Pavel, naiv și superstițios, a luat-o drept o întâmpinare din partea lui Christos, sau a fost numai o halucinațiune, o vâlvore a unor creeri aprinși și deschilbrați. Decl. sau că Pavel a susținut un neadevăr, sau că s'a amăgit pe sine însuși, sau că a fost un om neintreg, care a crezut că vede și aude a ocea, ce a vădut și a audit numai în capul lui. În modul acesta liberii cugetători ori tăgăduesc de tot minunea, ori o primesc pe jumătate, dar ca o întâmplare fără importanță, ori o primesc complect, dar pe socotela insanității. O dată stabilite aceste trei puncte, prin care e combătută minunea din drumul Damascului, autorul trece mai departe combătându-le pe fie-care în parte în capitolele III, IV și V și dovedind adevărata existență a acestei mari și dumnezeiești minuni.

Între acei ce tăgăduesc minunea din Damasc sunt materialisți, iar în secolul al XVIII filosofii marelui enciclopedii în cap cu Voltaire. Ei presupun că Apostolul Pavel s'a convertit pentru interes și numai din interes. Această presupunere aparține materialismului vechi și nou, vulgar și filosofic. Acest principiu al lor nu se poate aplica lui Pavel. El făcându-se Apostol al lui Christos, pierduse și pozițiunea lui, și legăturile-l de rudenie și de prietenie și renumele și viitorul. Interesul ar fi fost dacă rămânea în legea și în poporul, pentru care se arătase atât de zelos. Pavel ar fi înaintat în drumul vieții salutat până la pământ de cetele poporului ales. Tóte acestea el le-a socotit pagubă, le-a socotit gunoai. Situația creștinilor din acel timp nu era de invidiat; toți aprópe erau ómenii cei mai umiliți și mai nebăgați în sémă. Acesta o spune și Pavel în epistola sa către Carinteni I, 26. Autoritatea politică și religioasă deslănțuește asupra lor

aceeași urgie ca și asupra Invătătorului. II bale, îl închide, omorâ dintre ei un diacon, îl gonește din Ierusalim și din Iudea și în acest moment de ură, de furie și dușmănie intră Pavel în Creștinism. Ce folose, ce câștig venea el să caute aici? Intre acești ómeni urméri(i) de stăpânire, blestema(i) și lepăda(i) de neamul lor, sărácii) complect, pribegi pe drumurile Siriei și pe căile Mediteranei? Pavel cunoștea de aproape totē acestea. El nu numai că n'a avut nimic de la creștini pentru ostenele sale, dar nici măcar îndesutularea primelor nevoi trupești n'a voit să albă. La dinsul se observă cel mai suprem desinteres, căci muncea cu mâinile și și nópte ca să-'și câștige singur hrana și îmbrăcăminte. (I Tesaloniceni II, 9; II Tesaloniceni III, 7—8; I Carint. IV. 11—12; II Corint. XII, 14).

În așa mod răspunde autorul la prima acușățiune a materialistilor, cum că Pavel a trecut la Creștinism pentru un interes ordinar, material și răspunsul dat e pe deplin satisfăcător. Acum dovedește mai departe că nici gloria amețitoare, nici autoritatea peste comunitățile creștine, nu l-a îndemnat la acēsta. Predica mântuirii irita pe învățații iudei și invita la ironie pe filosofil págâni. Aici nu era vorba de cinste și de slavă, ci de energie pentru a înfruta disprețul și hula tuturor. El nu caută să placă ómenilor, ci să fie adevăratul slujitor al Domnului (I Corint. II, 1—4; I, 10; I, 22—23; IV, 13). Fuga din Damasc, lapidarea din Lystra bătaia și închisórea din Filipi, numai glorie lumescă nu l-a adus. Chiar autoritatea lui asupra comunităților nu era așa de mare, după cum s'ar crede. El era vecinic călător din oraș în oraș, din țară în țară, mai întot-dé una la arat și nici o dată la secerat, când holdele propoveduirii se coceau, el ara și semēna cine știe pe unde. El trebuie să fie stabil într'un loc, ca să potă căpăta autoritate și acēsta nu era conformă cu tendințele ce el le urmărea.

Așa dar Apostolul Pavel, dice cu drept autorul, nu s'a creștinat nici pentru curiositatea lumii, nici pentru episcopisirea comunităților creștine, nici pentru interes, și explicarea ce o dau materialistii minunei din Damasc, rămâne fără temeu.

În capitolul al IV autorul țese de față dovedește tot cu alăta siguranță că nici ignoranța, nici superstiția nu a fost

causa care să facă pe unii să creadă în minunea din drumul Damascului, după cum nu fusese nici interesul. Această categorie de protivnici formează direcțiunea explicărei naturale, care vede în minună niște fapte mărite și transfigurate din ignoranță. După ei minunea acesta nu ar fi de cât o întâmplare de călătorie sau o indispoziție din sdruncinul drumului. Dar s'ar putea dice că Pavel și-a schimbat viața și sufletul din cauza unui leșin sau a unor friguri rele, sau din cauza unei oftalmii trecătoare? Lăsând la o parte niște asemenea obiecțiuni care n'ar merita nici un răspuns, autorul trece mai departe la Ernest Renan. Acesta în scrierea sa «Les Apôtres» susține că Apostolul Pavel și-a năpustit legea și neamul din părere de rău și din căință pentru răutățile cu care își încărcase sufletul față de creștin. Renan descrie în mod poetic calea Damascului, unde s'a petrecut minunea și dice că Pavel găsi în locul acesta vedenii grozave, fiind-că le purta în spiritu-l. Gróznicul rol de gide, pe care era să-l jöce față de creștin, ajungea pentru el de nesuferit. Fie că un delir cu friguri, adus de bătaea sórelui, ori o oftalmie l'a apucat în repezclă, fie că un fulger l-a luat vederea cât-va timp, fie că izbucnirea trăsnetului l'a trântit la pămînt și l-a produs o sdruncinare cerebrală, care l-a împedicat simțul vederii, puțin importă. Starea sufletului seu, remușcarea sa la apropierea orașului, în care era să pue virf răutăților sale, acestea fură adevăratele cause ale convertirii în mijlocul halucinațiilor ce vedu, ce audi el? Vedu pe însuși Iisus dicându-l în ebrește: Saule, Saule, de ce mă prigonești? În acest mod o explică Renan minunea de pe drumul Damascului.

Ipotesa acesta a lui Renan o combate Dl. Pișculescu, arătând că ea este nejustificabilă și inconsistentă. Creștinarea Apostolului Pavel s'a făcut în niște condițiuni cari zădărnicesc ori ce ipotesă de intermediari sufletești. Convertirea lui a urmat unui semn dumnezeesc. Sufletul lui Pavel era inaccesibil remușcării. Dacă Pavel, care luase parte la uciderea diaconului Ștefan, avea remușcări, atunci de ce nu vede nici una din aceste icône urmăritore, ci vede tocmai icóna lui Iisus Christos, pe care nu-l veduse nici odată? Remușcarea lui Pavel ca să fie logică și psihologică, trebuia să l scótlă înainte, chip și voce, pe prizoniți săi, iar nici

de cum pe Iisus Christos. Cuvintele de Saule, Saule, de ce mă prigonești, nu se potrivesc cu starea sufletescă pe care l-o atribue Renan, căci dacă el era neclintit în dușmănia lui, atunci numai putea avea remușcări. Dacă Renan admite aceste cuvinte dumnezeiești, atunci își sfărămă cu totul ipoteza pe care 'și a clădit convingerile sale. Această întrebare a Domnului dovedește că starea sufletescă a lui Pavel era cea arătată în Faptele Apostolilor cap. IX. Așa dar minunea acésta n'a fost nici accident de drum, nici indispoziție de călătorie, nici remușcare.

După ce limpedește aceste puncte, autorul trece, în capitolul al cincilea, și cel din urmă, la combaterea direcțiunii științifice moderne, care vede în minune izbucnirea unor puteri-talnice până acum, dar esplicabile cu vremea—ale sistemului nervos. Înaintea acestei direcțiuni minunea din drumul Damascului e considerată ca un fenomen sufletesc morbid. Autorul teșei arată că acésta știință e cu totul nouă și basată numai pe ipoteze, că cei cari o represintă și lucréză în coprinsul ei, aũ párerile cele mai diverse. Dacă acești învățați spun că minunea este o nebunie, ei sunt obligați să demonstre cum că nebunia e capabilă să răstórne lumea și s'o facă la loc mai bună de cât este. Apostolul Pavel, în epistola către Corintenți, arată că a vedut pe Domnul și că s'a arătat nu numai lui în drumul Damascului, dar s'a arătat și lui Petru și celor doi-spre dece, apoi la peste cinci sute de frați, apoi lui Iacob și în urmă tuturor Apostolilor. Dacă Pavel a avut halucinații, sau a fost coprins de nebunie, atunci același lucru trebuie să se dică și de toți aceștia. Póte cineva să susție că toți aceștia aũ avut un creer și un sistem nervos la fel cu al lui Pavel? Față de minunea din drumul Damascului, ipotezele doctrinei celei noi nu are nici o valóre, căci cine citește epistolele marelui Apostol nu va lipsi să pricepă că Sf. Spirit s'a revărsat în realitate asupra aleșilor Domnului. Acest capitol îl închee Dl. Pișculescu arătând în cuvinte forte frumoșe și înălțătoare activitatea Apostolului Pavel, triumful Creștinismului prin el și prin cel-l-alti soți ai lui, înlăturarea filosofiei păgâne și a tuturor relelor ce decurgeau de aici.

Ultimul capitol e concludsiunea întregel lucrări. Aici face o sintesă a tuturor obiecțiunilor pe care a avut să le com-

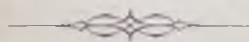
bată. Arată ca Sf. Pavel a fost cel mai desinteresat om din lume, n'a știut ce e remușcarea, a fost desăvârșit de întreg la minte, energic cum istoria nu-l are pereche, credincios și consecințat căii Domnului până la martiriu.

Recomand tuturor credincioșilor această scriere, căci va fi ca un balsam întărilor pentru convingerile lor. O recomand și celor ce să îndoesc de realitatea minunilor, căci aici vor afla calea cea adevărată, vor fi sdruncinați și învinși în credința lor și vor pleca cu bucurie pe drumul Domnului, pe drumul adevărului și al luminii eterne. Va fi o plăcere pentru ori cine va citi cartea de față, o plăcere spirituală care aduce după sine adevărata mulțămire sufletească. Stilul e cât se poate de înflorit. Limba e frumoasă, adevărat românească și plină de expresiuni poetice. Autorul e pe deplin stăpân al materiei pe care o expune în scrierea sa și dovedește o credință religioasă din cele mai tari.

Am făcut această dare de semă mai amănunțită pe de o parte pentru ca să arăt frumusețea conținutului ei, pe de alta ca ori cine va citi aceste rânduri, să poată să-și arunce o privire în trecutul cel plin de putere și dumnezeire al Creștinismului, să cunoască mai de aproape pe acel ce a fost adevărata columnă a Creștinismului în timpurile cele mai viforoase.

Cartea e scrisă pe înțelesul tuturor, fără frase pompoase, fără subtilități filosofice, așa că poate fi citită și înțelesă de ori cine. E o lucrare mult mai bună de cât ca pentru începător, ceea ce probază că a citit mult și a asimilat mult. Îi doresc deplin succes acolo unde se află astăzi și nu mă îndoesc un moment că va ajunge un distins și cult reprezentant al științei teologice în țara noastră.

M. P

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice D-ului Nicolae Petrescu enoriaș bisericii Mavrogheni din Capitală, care a bine-voit a transforma puțul din curtea aceleia bisericii în cișmea americană și a dăruit bisericii un ștég în valoare de 300 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Anica Georgescu, strada Libertății No. 38, enoriașă bisericii Sf. Nicolae Vlădica-Prund din Capitală, care a bine-voit a dăruți 1000 lei numerar, spre a se întrebuința la construcția bisericii.

Se aduc mulțămiri publice D-ului Dumitrache Ionescu, șoseua Basarab No. 95, care a bine-voit a dăruți bisericii Oboru vechiū, două steaguri de alamă în valoare aproximativă de 220 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Chiriaca I. Cociū, care a bine-voit a îmbrăca în argint, icōna cea mare Impăratăscă a Maicei Domnului de la biserica Isvorul nou din Capitală, costând 875 lei.

Se aduc mulțămiri publice Epitropiei bisericii Sf. Voevodă din Capitală, care, prin intervenirea Casei Bisericii, a dăruit bisericii Popatatu un policandru de bronz cu 24 lumini.

Se aduc mulțămiri publice D-lor Const. D. Costovici, Primarul orașului T.-Măgurele, Iōn D. Iliescu, ajutor de primar, Christ. M. Dumitrache și N. B. Cernat, antreprenorul bisericii catedrale Sf. Haralambie din acel oraș, care au bine-voit a oferi fie-care câte 320 lei pentru a se cumpăra patru vitrouri bisericii amintite, reprezentându-se pe ele S-șii Constantin și Elena, Sf. Iōn, Invierea și Sf. Nicolae, patronii donatorilor. Asemenea D-lor Antoche Petrescu, Demostene Marcopulo, Dr. Mihail Lupescu, Gh. A. Ivănuș, D. Maimarol Architect, B. G. Caravia și Const. I. Delugan din T. Măgurele, oferind fie-care câte 240 lei, pentru a se cumpăra tot la acea biserică șapte vitrouri, reprezentând pe sfinșii patronii ai donatorilor.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Elena N. Flămânda, proprietară în comuna Șotînga, Jud. Dâmbovița, care a bine-voit a face următoarele ofrande la biserica parochială și cea filială din cătunu Teișu și anume: un Apostol legat cu argint, sf. Vasa, o Evanghelie îmbrăcată din nou cu plisă, argintată și aurită, două Epitrahile, o față pe sf. Masă lucrată cu croșeta și un poios pe care l'a argintat pentru biserica parochială; iar pentru biserica filială din Teișu a spoit cu argint sf. Potir. Tote aceste în valoare de 350 lei.

Se aduc mulțămiri publice D lui Constantin Alecsandrescu, legător de cărți din București, care a bine-voit să dăruiască, pentru biserica Bolnița din Curtea de Argeș, o Evanghelie frumos legată.

Se aduc mulțămiri publice pioșilor creștini mai jos notați, cari au bine-voit a contribui cu bani, pentru cumpărarea a diferite obiecte necesare bis. din com. Stoiceni, Jud. Argeș și anume: Preotul Ión Stănescu cu 88 lei pentru un Triod, Pentecostar, Ostoich mare, Leturghie, Apostol și un Mineiū toate legate, ediția Sf. Sinod; Ión Bălan 21 lei pentru o evanghelie legată în piele și o masă pe Sf. Preot; Constantin Predescu Epitrop și Preot I. Ciușescu un dulap pentru biblioteca parohiei, în valoare de 45 lei; T. Olteanu, N. Marin Radelo, Gh. N. Neguț, T. Paraschivescu, Șt. Pătrașcu, D-tru Pr. I. Ceaușescu și M. Ionescu Invățător, fie care câte 12 lei, idem o pólă la Iconostas în valoare de 5 lei; un număr de douăzeci locuitori cu câte 1 lei; șase locuitori cu câte 2 lei; N. Bădoi 3 lei și alți locuitori fie-care de la 20 până la 60 bani, cu care saū complectat Mineele pe toate lunile, iar P. S. Aghasescu Nifon Ploșteanu a donat o carte de cântări bisericești pe note în valoare de 5 lei.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor din căt. Bondoci, parochia Vața, Jud. Olt, care au bine-voit să dăruiască bis. filiale din acel cătun: un rând vestminte preoțești, un chivot și o cruce de botezat, toate în valoare de 240 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioșe mai jos notate, cari au bine-voit a dona bisericeii din parochia Săca Beleșugata, Jud. Olt, mai multe obiecte și anume: D-l Tache și Petrache Neagu, un stég în valoare de 85 lei; D-l Gh. Alexandrescu notar com. Dănășa, una candelă de argint de cbina, în valoare de 30 lei; Preot M. Bădulescu, T. Riga, Ión Stoica, Fircă Dărvă, R. Gheorghită, Matei Fl. Fircă, M. Radu Gheorghită, Sandu Mândroș, R. Savu și I. Mihailă au cumpărat un epitaf în valoare de 100 lei și o candelă de argint în valoare de 30 lei; D-na Ilinca Bănulescu a contribuit cu 15 lei; D-l Fl. Badea cu 2 lei; M. Rogoveanu cu 5 lei și alți locuitori cu 8 lei, la cumpărarea unei bedernițe în valoare de 30 lei.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor din parochia Ciomăgești, Jud.

Olt, carei au bine-voit a contribui cu suma de 134 lei 80 bani, la cum-
părarea a 12 Minee necesare bisericeii din acea parohie.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pióse mai jos notate, carei au
bine-voit a dona bisericeii „Mavrodolu“ din orașul Pitești, diferite o-
biecte și anume: D-l Dimitrie Livitopol, două sfeșnice împărătești de
alamă și unul de nichel cu trei lumini pentru sf. Masă, toate în valóre
de 2000 lei; D-ra I. Dinescu, o perdea pentru ușile împărătești și un
așternut pentru Iconostas, ambele de mătasă cu broderii; D-na Elisaveta
Acruvescu, o îmbrăcăminte de rips pentru sf. Masă; asemenea D-l Di-
mitrie V. Iónin, farmacist în C. d. Argeș, a bine-voit a dărui bisericeii
filiale „Adormirea“ parochia Curtea Domnăscă, din orașu C. d. Argeș,
un felon, epitrahil, încingătoare și o pereche de rucavițe de creton.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pióse mai jos notate, carei au
bine-voit a dărui bisericeii din com. Merișani, paroch. Valea-Boanăscă
diferite cărți și anume: D na Ecaterina și soțul D-sale Dimitrie Oibanu,
cărțile: Sf. Evanghelie ediția III-a, Liturghierul și Apostolul, legate cu
piele, în valóre de 37 lei și D na Mina cu soțul D-sale Pandele Geor-
gescu, trei Minee pe Octombrie, Noembrie, și Ianuarie, legate cu piele
și pânză, în valóre de 33 lei.

Se aduce mulțămiri publice D-lui Ión Ștefănescu, secretarul parochi-
tului Curței de Apel din Craiova, care a bine-voit să dăruiască bise-
riceii filiale „Sf. Nicolae din Târg, parochia, „Adormirea“ din orașul
Slatina, trei fețe de masă; pentru sf. Masă, Proscomidie și Iconostas.

Se aduc mulțămiri publice D-nei G. Gogulescu, din orașul Pitești,
care a bine-voit să dăruiască schitulul „Trivalea“ din acel oraș, un
acoperământ pentru sf. Masă în valóre de 100 lei

Din partea Chiriarchiei Sfintei Episcopii a Hușilor, se aduc căldurose mul-
țămiri D-nei Cleopatra Laptieru, proprietara moșiei Sârbești din
Județul Vaslui, pentru că a bine-voit a dona bisericeii din Sârbești fi-
liala parochiei Pribești, un rând vestminte preotești de mătasă în va-
lóre de 200 lei.

Epitropia Bisericeii Sf. Nicolae din comuna Căldăresci Jud. Buzău,
aduce mulțămiri D lui Stan I. Căruțașu din numita comună dăruiind-
cestei sfinte bisericeii o cădelniță de argint în valóre de 60 lei și un
cazan de aramă pentru botezat copii în valóre de 45 lei.

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopii din Huși, se aduc căldurose mul-
țămiri D-lui Gh. Dumitru Buicu, din Albești, care a dărunit bisericeii
filiale din parochia Corni Județul Fălciu 2 felinare și D-nei Maria Lă-
zăreanu din orașul Bêrlad care a dărunit bisericeii parochiei Hănășeni,
Județul Tutova, un policandru de lemn aurit și trei chilograme lumi-
nări de ciară curată.

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopii de Huși, se aduc căldurose mulțămiri D-lui Ión Negrea proprietar în comuna Cbtrești Județul Vaslui, care a bine-voit a dăruii bisericii parohiale de acolo, un rând vestminte, sfințe vase, un chivot, o cadelniță, patru candelă și două sfeșnice, tôte în valôre de 400 lei. De asemenea și locuitorilor din cătuna Delești, cari aș bine-voit a cumpăra pentru biserica Bana Vestire din acea cătună, un rând de vestminte, un chivot, două sfeșnice și două candelă, tôte în valôre de 300 lei.

Din partea Chiriarchiei Sfinței Episcopii de Huși, se aduc căldurose mulțămiri persônelor pioșe notate mai jos cari aș bine-voit a contribui la restaurarea bisericii din parochia Tăcuta, Județul Vaslui, cu semele arătate în dreptul se-cărnia și anume: Domnul D. Dobrescu proprietar moșiei Tăcuta cu suma de lei 8221; Onor. Primăria Com. Tăcuta 1500 lei; D-l Const. Ștefănescu Primar 100 lei; Preot Ectochia Dimitrii Sachelar 50 lei; D-l Ión Danosă Invătător 20 lei; D-l Vasile Ciobanu adj. de Primar 20 lei; Gheorghe Ocnénu notar 20 lei; Matei Mitru 40 lei; Constantin Moloman 20 lei; Ión Moloman 10 lei; Năstase Alexandrescu 20 lei; Nicolae Florea 30 lei; Manole Iacobi 20 lei; Ión Vieru 30 lei; Ión Alexandrôiei 10 lei; Nică Dolhan 15 lei; Ión Ștefănescu 20 lei; Const. Chelban 15 lei; Const. Gh. Ili 20 lei; Pavel Iescu 15 lei; Vasile Const. Tudosă 15 lei; Simion Poinariu 15 lei; Ión Moșădu 10 lei; Ión Horghidan 10 lei; Gheorghe Moloman 20 lei; Gheorghe Pușcașu 15 lei; Ión Timoște 10 lei; Spiridon Șerban 10 lei; Ión Crășmariu 20 lei; Ión Anton 20 lei; Nică Gherasim 15 lei; Ión Gh. Ili 10 lei; Ión I. Alexandrôiei 25 lei; Ili Lucașu 10 lei; Lupu Serban 5 lei; Gheorghe Todereșoiei 5 lei; Ión Șerban 10 lei; Ión Gorcea 15 lei; Petrea Todereșoiei 15 lei; Ión I. Tudora 10 lei; Andreola Giuseppe 20 lei; Osvait Zucata 20 lei; Ión Mertican 10 lei; Gheorghe D. Dolhan 10 lei; Petrea Mitru 10 lei; Ión Mitru 10 lei; Const. Tudora 10 lei; Ión Ili 50 lei; Vasile Ili 20 lei; Vasile Tolan 10 lei; Teodor Pricope 10 lei; Dimitrie Lupu 10 lei; Teodor Ostan 20 lei; Petrea Biberșadă 8 lei; Const. Caia 20 lei; Ión Clapan 10 lei; Vasile Iftine 15 lei; Elena C. Alexandrôiei 5 lei; Maria Carp. Crășmariu 10 lei; Nicolae Gherasim 5 lei; Teodor a Săicai 10 lei; Dimitrie Dolhan 10 lei; Gheorghe Gav. Tudosă 15 lei; Nicolai Gâza 10 lei; Ștefan Ili Papurici 20 lei; Andrei Nechita 30 lei; Ión N. Chelban 15 lei; Ión Munteanu 10 lei; Ión a Marandei 10 lei; Spiridon Creangă 5 lei; Vasile Cosma 50 lei; Teodor Cojocariu 10 lei; Teodor I. Moloman 20 lei; Maria D. Tudosă 10 lei; Ión Lungu Clapan 20 lei; Gavril Cojocariu 20 lei; Nicolae Șarubariu 20 lei; Ión Cojocariu 20 lei; Lupu Serban 10 lei; Gheorghe Poinariu 15 lei; Cost. Tudosă 15 lei; Nicolae Tudorache 10 lei; Haralamb Morariu 20 lei; Vasile D. Tudosă 20 lei; Constantin Pușcașu 15 lei; Vasile Pricope 16 lei; Alecu Balan 20 lei; Gheorghe a Marandei 10 lei; Vasile Ión Gav. Tudosă 15 lei; Iftimia Mih. Tudosă 5 lei; Gh. Bosinceanu 10 lei; Anica Gh. Crășmariu 10 lei; Vasile a Todireșei 10 lei; Andrei Ostan 20 lei; Gh. Gorcea 20 lei; Elena V. Poșcașu 10 lei; Petrea Cojocariu 20 lei; Grigore Morariu 20 lei; Dimitrie Cojocariu 20 lei;

Elena Gh. Bocăneș 10 lei; Gh. Sarghie 20 lei; Năstase Gherasim 20 lei; Vasile Gr. Clapan 10 lei; Andrei Sărghie 10 lei; Dimitrie Horghidan 10 lei; Dimitrie Iftimie 10 lei; Marghiola Clapan 20 lei; Toder Mitogeriu 50 lei; Gh. Călin 20 lei; Tache Mititelu 20 lei; Frantz Brucăr 20 lei; Victor Iancu 40 lei; Gheorghe a Gavrilăiei 20 lei; Iacob Bârleanu 20 lei; Ștefan a Todiresăiei 10 lei; Ión a Smarandei 20 lei; Gheorghe Bombea 20 lei; Costache Rotariu 30 lei; Petrache Chelariu 30 lei; Dimitrie Crancană 5 lei; Haim Herbat. 30 lei; Ión Agape 15 lei; Const. Gogu 15 lei; Alexandru Șerban 10 lei; Vasile Butnariu 10 lei; Const. Popovici 10 lei; Costache Chișcan 10 lei; Costache Mardar 20 lei; Gheorghe Stoleriu 15 lei; Nicolae Dumbravă 10 lei; Ilina P. Lărgeanu 5 lei; Ștefan Pinteș 10 lei; Ión Chele 10 lei; Ión Crășmariu 5 lei; Alecu Sudan 10 lei; Gheorghe Sâmboianu 10 lei; Tască P. Lărgeanu 5 lei; Dimitrie Alexa 10 lei; Nicolae Pinteș 5 lei; Ión Bereșanu 5 lei; Gheorghe Cheban 5 lei.

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopii din Huși, se aduc căldurose mulțămiri persoanelor pioșe, mai jos notate, cari au bine-voit a face donațiunii bisericii Sf. Ioan din Huși și anume: D-na Ștefana Popa, care a oferit un rând de vestminte preoțești de Adamasc în valoare de 80 lei. D-lor Ión Vălcu și Hristache Mitcu pentru două clopoțele de bacfon în valoare de 35 lei, precum și D-lui Gh. Minciu pentru 5 kilograme luminări de clară galbenă curată în valoare de 32 lei. De asemenea, D-nei Rarița I. Vișan, care a dăruit bisericii din parochia Móra Domnăscă, comuna Valea-Rea, Județul Vaslui, un rând vestminte preoțești, în valoare de 80 lei.

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopii din Huși, se aduc căldurose mulțămiri persoanelor pioșe notate mai jos, cari au bine-voit a face donațiunii bisericii „Sfinții Voevođi“ din parochia Hălărești, Județul Tutova și anume: Enoriașilor mai sus numitei parochii, care au contribuit cu suma de 350 lei pentru cumpărarea a două rânduri de vestminte preoțești. D-lui Ștefan Dabija, perceptor fiscal pentru una cristelniță de tablă dublă în valoare de 18 lei, și Cucernicului paroch. Iconomul Ión Spiridonescu, care cu a sa cheltulală a făcut pentru biserica amintită 20 de străni bine lucrate și văpsite, un analog și un dulap cu gîmuri pentru proscomidie de asemenea bine văpsit.

IUBIREA CĂTRE IISUS CHRISTOS.

În Istoria Evangelică Mântuitorul, când a fost ispitit de trimiși Cărturarilor și Fariseilor, asupra însemnătați sau a preferinți, ce trebuia să a fi date preceptelor legii, spre a se ști adică, care din ele este mai mare și mai însemnată? El le a răspuns, resumând întreaga învățătură a legii și a profeților în cuvintele: «Să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău cu totă inima ta, și cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău, acesta este întâiu și mai mare poruncă; iar a doua asemenea aceștia: Să iubești pre de aproapele tău, ca pre tine însuși. Întru aceste două porunci totă legea și profeți atârnă»¹⁾.

La viclenia lor ispitire Mântuitorul, fără a ține seamă de răutatea lor și scopurile ce urmăreau, le spune tot adevărul, învățându-i temelia credinței pentru mântuirea lor. El le arată, că de la iubirea către Dumnezeu și către aproapele, depinde totă pietatea și totă religiositatea lor. El le arată, că acestea sunt începutul și temelia credinței și a mântuirii lor.

¹⁾ Mateiu XXII 37 și 38.

Aceiași învățătură Mântuitorul o repetă foarte adesea, învățând pe discipoli săi și printr'euși pre noi toți credincioși, că Iubirea către Dumnezeu și către aproapele, trebuie s'o avem pururea înaintea ochilor noștri, ca cea întâi datorie și obligațiune morală, ce avem de îndeplinit. Sunt foarte multe locurile Scripturii, în cari se arată cuvintele Domnului și ale Sfinților săi Apostoli, prin care ni se recomandă cu deadinsul această Iubire către Dumnezeu și aproapele. Dar tot în cuvintele Domnului și ale Apostolilor vedem, că centrul acestei Iubiri este Iisus Christos și învățătura sa evanghelică. Că Iubirea noastră către Dumnezeu și aproapele nu se desăvârșește, de cât prin Iubirea și credința în el, ca în Mântuitorul, Domnul și Dumnezeul nostru.

De asemenea sunt multe locurile din istoria evanghelică, unde el zice Apostolilor săi și prin ei nouă tuturor, a crede întru el. Iar Sfinți Apostoli la rândul lor, îndemnându-ne cu de adinsul la această credință și Iubire, fără de care nu există și nu poate fi mântuire. Este însă un loc însemnat din istoria evanghelică, unde Mântuitorul, cu puțin înainte de patima sa, insistă asupra credinței și Iubirii, ce trebuie s'o avem către el, învățând și povățuind pre sfinți săi Apostoli și prin ei pre toți credincioși învățătura sa.

Acest loc este coprins în Sfânta Evanghelie de la Ión, Cap, XV. Vers 1—17. Cuvintele Domnului coprinse aci sunt următoarele: «Eú sunt vița cea adevărată, și Tatăl meu lucrătorul este. Tótă mlădița, carea nu aduce întru mine ródă, o lepădă: și tótă carea aduce ródă, o curățește, ca mai multă ródă să aducă. Iată voi curăți sunteți, pentru cuvântul care am grăit vouă. Rămâneți întru mine și eú întru voi. Precum mlădița nu póte să aducă ródă întru sine, de nu va fi în viță, așa nici voi, de nu veți fi în mine. Eú sunt vița, voi mlădițele, cel ce locuște întru mine, și eú întru el, acela aduce ródă multă, că fără de mine nu puteți face nimica. De nu va rămânea cine-va întru mine,

se va scóte afará, ca mládița, și se va usca, și o vor aduna, și o vor bága în foc și va arde. De veți rămânea întru mine, și cuvintele mele de vor rămânea întru voi, ori-ce veți vrea, veți cere și va fi vouá. Întru acésta saú proslávit Tatál meú, ca rodá multá sá aduceți și sá fiți mie ucenici. Cum m'a tubit pre mine Tatál, și eú am tubit pre voi: rămâneți întru dragostea mea. De veți ținea poruncile mele, veți rămânea întru dragostea mea: cum și eú poruncile Tatálui meú am păzit, și rămâiu întru dragostea lui. Acésta am gráit vouá, ca bucuria mea întru voi sá rămână, și bucuria vóstrá sá se plinescá. Acésta este porunca mea, ca sá vă iubiți unul cu altul, cum v'am tubit eu pre voi. Mai mare dragoste, de cât acésta nimenea nu are, ca sá-și pue cine-va sufletul sêu pentru prieteni sêi. Voi prietenii mei veți fi, de veți face câte poruncesc eú vouá. De acum nu vă mai chem pre voi slugi, cá sluga nu știe, ce face Domnul sêu: ci pre voi v'am chemat prietenii, pentru cá tóte, cele ce am auzit de la Tatál meú, am arátat vouá. Nu voi m'ați ales pre mine, ci eú v'am ales pre voi, și v'am pus, ca sá mergeți, și roda sá aduceți și róda vóstrá va rămânea: ca ori-ce ați cere de la Tatál întru numele meú, sá vă dea vouá. Acésta poruncesc vouá, ca sá vă iubiți unul pre altul¹⁾

Aceste cuvinte, după ordinea lor chronologică, fac parte din ultimile cuvinte ale Domnului. El le a spus sfinților sêi Apostoli, cu puțin înainte de moartea sa. Se crede chiar la cina cea de laíná și pentru acésta forte mulți theologi, cari se ocupá în deosebí cu studiul Scripturei, véd în ele un fel de testament al Domnului, ultimile sale memorabile cuvinte și accentuând însemnátatea lor, le faú drept voința sa ultimá și le compará cu voința ultimá a fie-cáruí muritor, zicând: Dacă ultimile cuvinte a fie-cáruia din noi. tre-

1) Ión. Cap. XV; 1—17.

buesc a fi ținute și respectate, adică aduse la îndeplinire, cu cât mai mult cuvintele Domnului, pronunțate în prețioasa morțel sale? Acestea trebuie fie-care creștin să le aibă înscrise și adânc săpate în inima sa, căci el zice: «Eu me duc la Tatăl cel din ceruri; rămâneți întru mine credincioși, rămâneți întru iubirea mea și atunci rămâneți întru iubirea mea, dacă vă iubiți unul pre altul, căci întru această iubire se resumă învățătura mea; iubiți-vă unul pre altul, precum și eu v' m iubit pre voi și fiți gata a muri unul pentru altul, așa precum eu merg a muri pentru voi».

Sunt multe și de mare însemnătate învățăturile, cuprinse în aceste cuvinte ale Domnului. În ele vedem în deosebi, că cel ce nu rămâne întru învățătura lui Iisus Christos, unul ca acesta rătăcește și se pierde, așa precum se usucă vița, dacă nu este la tulpina sa. Vedem apoi, că acela iubeste pe Christos, care păzește poruncile lui, iar păzirea această a poruncilor nu constă din simple vorbe, ci din fapte, cari se le adevăresc. Ele sunt, cari arată adevărata iubire. În iubirea către Iisus Christos vedem, că se resumă toate preceptele învățăturii și această iubire, fiind iubirea către Dumnezeu. Mântuitorul o conlăgă și identifica cu iubirea către aproapele. Vedem în fine, că această iubire o arată și dovedește Domnul Apostolilor și nouă tuturor credincioșilor, aducându-se pe sine jertfă pentru păcatele oamenilor, ca lumea întrăgă să se mântuiască și să iasă de sub greutatea înșelăciunii și a păcatului și să fie povățuită și condusă la curățenie, adevăr și sfințenie.

Dar tema de căpetenie, ce domină întreaga cuvintare a Domnului, în pericopa mai sus amintită, este iubirea ce trebuie și pe care suntem datorți a o avea, pentru Iisus Christos și învățătura sa și reflectând ne putem întreba cu drept cuvânt; I, Pentru ce, sau dacă se cuvine să iubim pre Iisus Christos și II, Dacă se cuvine, cum trebuie să-l iubim, a-

dică, care este modul și mijlocul cel adevărat, prin care să ne arătăm iubirea noastră către el.

1. Datori suntem să iubim pre Domnul și învățătura sa

Mântuitorul era așteptarea întreg genului uman și în deosebi a poporului ales. Omenirea întrăgă, căzută prin primul om sub greutatea păcatului și depărtată de la Dumnezeu, ea prin propriile puteri, cu tot geniul filosofilor, cu toate eforturile și povătuirile profeților, nu s'a putut ridica din mizeria, în care o încătușase consecințele păcatului, trâia departe de Dumnezeu, departe de lumina și harul mântuirii. Dumnezeu are milă și îndurare de făptura mâinilor sale și trimite în lume pe Fiul său unul născut, spre a mântui pre om. Iisus Christos deci, fiind Mântuitorul lumii, el este acela, carele prin venirea și învățătura sa a povățuit lumea și ne a adus pre toți la Dumnezeu, spre a ne face părtași de harul său și a ne mântui. Cum nu suntem datorți a-l iubi pentru această milă, îndurare și binefacere? Dacă în raporturile noastre sociale suntem datorți semenilor noștri recunoștință și iubire pentru toate binefacerile, ce primim unii de la alții, ba încă, după învățătura sfintei noastre religii, suntem datorți a înlina iubirea noastră și asupra vrăjmașilor, atunci câtă recunoștință și câtă iubire suntem datorți Fiului lui Dumnezeu, care a venit în lume, ne a povățuit la adevăr și la totă fapta cea bună și prin patimile și mórtea sa de cruce, a luat asupra sa greutatea păcatului, ne a scos din întunerecul idolatriei și al neștiinței, ne a readus iarăși la Dumnezeu și ne a făcut părtași harului său.

Sub respectul religios și al moravurilor în deosebi starea omenirii, până la aparițiunea luminei evangelice, era detestabilă sub toate punctele de privire. Istoria este martoră a înfricoșatei decadente morale și religioase, în care omul ajunsese, condus și călăuzit de puterile sale proprii și

de năzuințele naturei sale, stăpânită de urmările neascultării și ale păcatului. Omenirea întrégă, afară de micul colț al Palestinei, se afla în cea mai josnică și degradată idolatrie. Tóte popóarele se inchinau unor ast-fel de zeități, despre cari Platon cu drept cuvînt a putut zice, că ar fi fost mai bine și mai preferabil, ca tinerimea să nu-î cunoască, iar Seneca striga sus și tare, că zei, prin exemplele lor, înrăutățeau pre ómení. pentru-că nu există crimă, pe care Mitologia să nu o fi atribuit zeilor. Deci tóte popóarele chiar și acelea, cari făceau parte din marele imperiu Roman, ne spun geniile acestor timpuri, erau cuprinse saú de cea mai desăvîrșită necredință, saú bravaú ori și ce lege și preceptă morală, fiind călăuzite de interes, de plăcere, de satisfacerea tutului vițiilor, saú în fine erau stăpânite în cultul și religiunea lor și chiar în viața de tóte zilele, de ast fel de superstițiuni, sub presiunea magilor, găcitorilor și a tot felul de înșelători, în cât semăna mai mult a cete de bigoți și fanatici inconștienți, exploatați în modul cel mai nerușinos, de cât a ființei raționale, făcute după chipul și asemănarea plul Dumnezeú, cel întru tóte bun și sfînt. De aceste prejudiții și degradări morale, nu era scutit nici chiar poporul Iudeú, care se inchina unui singur Dumnezeú, după cum ne dovedesc reprimările, ce îi fac profeti și trimiși lui Dumnezeú în diferite timpuri.

Insuși filosofi, acele geni extraordinare, ce s'aú arătat în sânul popórelor, n'aú cuvinte îndestule, pe o parte să-și arate nemulțumirea lor, față de zei, iar pe d'alta, ca să îndemne poporul, să le desprețuiască cinstea, cu care ei îi onora; iar mare parte dintr'înși au căzut în necredință.

În timpurile Mântuitorului, mai mult de cât ori-când, omenirea întrégă se afla în cea mai desăvîrșită decadență morală, sub tóte punctele de privire religioase, filosofice, sociale etc. Filosofi acestor timpuri, depărtându-se cu totul de la învățăturile vechi filosofi, pline de înțelepciunea lui

Socrat, Platon și Aristotel, cari 'și întemeiau într-aga lor învățătură, pe marile idei despre existența lui Dumnezeu, spiritualitatea și nemurirea sufletului, ei în aceste timpuri, săd se îndolau despre toate acestea, considerându-le ca lucruri îndoelnice și cu neputință de a se putea dovedi și ast-fel aruncau în spiritele tutolor ómenilor îndolala și necredința, sau învătau pe față, fără rușine și fără temere cel mai josnic și degradat materialism, tágânduind cu desăvârșire ori-ce idee nobilă și înaltă și povătuind pe toți numai la cultul materiei, la cultul simțurilor și satisfacerea plăcerilor, sau în fine erau aprofundați și se îndeletniceau la tot felul de învățături próste, superstițioase, priimind ca bune toate uneltirile și meșteșugirile magilor și ale augurilor, silindu-se în acelaș timp ca să le justifice prin raționamente filosofice.

Când dar ast-fel era starea religioasă și morală a ómenilor și când toți erau stăpâniți de ast-fel de idei, pe de o parte josnice, iar pe de alta pline de viclenie și de falșitate, nu este de mirare, că în aceste timpuri domnea pretutident crima și nedreptatea. În adevér, nici o dată nu s'a văduț o mai mare corupțiune și o mai mare depravare a moravurilor, ca în timpurile acelea, când s'a arătat harul evangelic prin Iisus Christos. Nici o dată îndrăsnelile criminale n'aũ fost exercitate mai cu curagiu și pe față, ca atunci, nici o dată legăturile familiare și sociale nu s'aũ vedut mai slabe și destrăbălate, ca atunci. Lipsa de respect către bine, dreplate și adevér, iar disprețul către acestea era în culmea sa. Seneca, contimporanul acestor timpuri, de înfircioșată decadentă morală, dice: «Toate sunt pline de crime și fără de legi, fără de legile, cari domnesc în lume și pretutident sunt în așa grad, în cât este cu neputință d'a se tãmădui. Pare că ar fi o luptă și o întrecere, ca fie care să facă o crimă, cât se póte mai mare; iar năzuința către furtișag și răpire din di în di se mărește, din

contră rușinea se micșorează și dispare. Lipsind cu desăvârșire ori-ce respect, către tot ce este bun și serios, domnește desfrinarea. Păcatele nu se săvârșesc mai mult întru ascuns, ci sub ochi și în fața tuturilor. Rêntatea domnește pretutindeni pe față, iar inocența, nu numai că este rară, dară a lipsit cu desăvârșire. Legea pretutindeni este călcată de toți, pretutindeni toți, ca cum ar fi înțeleși, se silesc din toate puterile lor, ca să confunde și să amestice tot ce este bun și cuviincios, cu ceta-ce este rău și imoral».

Decadența morală, în care se afla societatea omenescă în aceste timpuri, chiar și la popoarele prelinse culte și civilizate, se învederă din moravurile lor, din credințele lor religioase, din legile și organizația lor socială, din superstițiile, de cari erau stăpâniți, cu un cuvânt din întreaga lor viață și modul de trăi. Pretutindeni, chiar și în lumea Grecă și Romană, erau apoteosate viciul și nedreptatea. Impărații și omenii, a căror viață era cunoscută de toți, ca înjosită și decădută, erau apoteosați și mulțimea obligată a le aduce sacrificii, ca unor zei nemuritori. Cruzimea și ferocitatea, care aveau loc în luptele cu gladiatori și în amfiteatre, se consideraū de popor ca o plăcere deosebită. Disprețul către servi, apăsarea și purtarea neomenosă a stăpânilor către ei, înjosirea și degradarea femeii, vor fi puzura în istorie mărturia cea mai evidentă, despre starea și decadența morală a omenirii, înainte de aparițiunea creștinismului. Era un haos moral, iar lumea nu avea în conducerea și viața ei absolut nici o busolă, după care să se orienteze

Când dar o astfel de stare morală, degradată și decăzută domnea pretutindeni, cum trebuie a fi privită lumina evangelică și ce datorim Fiului lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Christos, care a adus o în lume, spre a lumina pre om și a-l scote din întunerecul și umbra morții, în care se afla, readucându-l iarăși la Dumnezeu și Părintele genului uman?

Glasul Domnului, care a adus în lume adevărul și dreptatea și învățând pe om, prin sfânta sa religie, ca acestea să călăuzescă toți pașii omului, în toate mișcările vieții sale, a schimbat cu desăvârșire fața lucrurilor și a inaugurat o nouă viață în lume, viața cea adevărată, care leagă pe toți oamenii între dânsul, considerându-l ca frați, deopotrivă în drepturi și datorii, în fața oamenilor și a lui Dumnezeu, Părintele tuturor, plin de milă și îndurare către fiul său.

Prin învățătura evanghelică, predicată de Domnul, lumea se reînnoiește și intră prin religie în creștină, întemeiată pe învățătura sa, în adevărată viață socială, morală și religioasă, viață întemeiată pe dreptate și adevăr.

Pentru această învățătura Domnului și harul ei, ori unde s'a arătat și a fost primită, a făcut minuni și a transformat pe omul cel vechiu, pe omul păcatului și al întunecului, în omul cel nou, în omul luminei, în omul dreptății și al adevărului, schimbându-l cu desăvârșire moravurile și viața și transformându-l în creatură nouă, cu adevărat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, așa cum el a eșit la început din mâna Creatorului, și același minune, același prefacere, același înnoire, prin puterea harică, ce lucrează în evangheliu, o săvârșește învățătura Domnului și Mântuitorului nostru până în ziua de astăzi, ori unde ea se arată și este primită de omenirea, care se mai află încă în întunecul idolatriei și al superstiției. Pretutindeni, învățătura evanghelică și glasul Domnului, desființează și nimicesc idolatria și superstiția, iar în locul lor, se introduce cultul singurului adevărat Dumnezeu, al lui Dumnezeu cel Sfânt și bun, plin de milă și îndurare, drept și Părinte ceresc al tuturor oamenilor. Dar de odată cu primirea învățăturii evanghelice, credincioșii ascultând de glasul Domnului, atunci de îndată viața și moravurile lor devin curate și sfinte; morala lor, adică principiul moral, ce domnește între ei, este iubirea către Dumnezeu și către

apropoale, înfrățirea universală și filantropia către toți omenii. Pretutindeni, unde învățătura evanghelică se primește și glasul Domnului se ascultă, lipsește răutatea, pisma și ura. Dispare cruzimea, iar în locul lor, iubirea către aproapele, considerându-l ca frate; pretutindeni dispare servituzinea, omenii sunt socotiți deopotrivă în fața legilor și a lui Dumnezeu, viața conjugală se sfințește, iar femeia se înalță la demnitatea de om.

Învățătura evanghelică și glasul Domnului pretutindeni, unde se arată și se primește de om și popore, istoria timpurilor ne dovedește, că în tot-d'auna a avut și are chiar și astăzi atâta putere, în-cât reînnoește totul și dă tuturilor viață nouă, în care domnește adevărul, binele și dreptatea.

Singură învățătura evanghelică, predicată omeniei prin glasul Domnului și al Sfinților săi Apostoli, a adus în lume acea religie, care a înălțat pre om din starea de decadență, în care se afla, inspirând tuturilor principiile unei morale, dătătoare de viață și demnă de om.

Fața cu această bine-facere Dumnezească, care s'a revărsat asupra noastră prin Fiul lui Dumnezeu, câtă iubire, recunoștință și devotament suntem datorți către acela, care a priimit a lua chipul robului și a suferi mărta de cruce, pentru păcatele noastre. Dar Domnul însuși ne a dat nouă exemplul datoriei, ce avem a-l iubi din totă inima, din tot sufletul și din tot cugetul nostru. Iubirea sa sinceră și călduroasă el o arată mai întîiu către discipoli săi și alături cu el către toți, cel-ce veni la dînsul și ast-tel prin învățătura, ce el a predicat și prin biserica ce a înființat, a înflăcătat tuturilor nou spirit de viață morală, spiritul adevărului, al dreptății și al iubirii. El dară, fiind cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, ne a renăscut prin duhul său, făcându-ne fii ai lui Dumnezeu. El a săvîrșit lucruri, pe cari nimeni dintre muritori nu a putut a le face. A descoperit omenilor adevăruri, la cari mintea omenescă nu sa ridicat

și predicându-le, le-a întărit prin exemplul vieții sale, care a fost supunerea desăvârșită la voia lui Dumnezeu, supunere care s'a arătat prin mărtea sa de cruce. Domnul dar a făcut pentru om aceia-ce era hotărât în economia Dumnezească pentru mântuirea omului. Prin mărtea sa de cruce a împăcat omenirea cu Dumnezeu și a re-lus-o iasăși în calea cea dreaptă, de la care se depărtase. El este pentru noi, pre cum însuși zice: „*Calea și adevărul și viața*.”¹⁾ căci prin el și prin glasul învățaturii sale am intrat în calea cea dreaptă, în calea vieții. Prin el învățătura sa, omenirea a fost și este luminată cu lumina cea adevărată. Prin el omenirea s'a mântuit și noi ne mântuim, căci a scăpat și scăpăm de mărte și întunec și trăim într-o lumină, adevăr și viață. El este într'un cuvânt a ceia-ce spune cu glas mare Sfântul Apostol Pavel, mijlocitorul între Dumnezeu și omeni. El este, care ne a adus pre noi și ne a împăcat cu Dumnezeu. El este Mântuitorul lumii. Iată pentru ce suntem datorii a'l iubi, cu iubire desăvârșită, care se cuvine lui Dumnezeu.

II. Dar dacă datorii suntem a iubi pre Domnul, este timpul a ne întreba. *cum și în ce mod* putem a ne arăta adevărata iubire către el.

Domnul, în marea sa iubire pentru némul omenesc, prin exemplul vieții sale, ne a învățat nu numai că suntem datorii a'l iubi, dar și cum trebuie a'l iubi. Iar răspunsul la această din urmă întrebare, 'l avem chiar în cuvintele sale din pericopa evanghelică mai sus numită: „*Dacă păziți poruncile mele, zice el, atunci rămâneți și sunteți într-o iubire mea.. Acesta este porunca mea, ca să vă iubiți unul pre altul..*” Deci dar, prin aceste cuvinte el ne învață, că atunci cu adevărat 'l iubim, când duhul său rămâne într-o noi, când iubirea către apró-

¹⁾ Ioan XIV; 6.

pele, pe care el a arătat o și a propovedit-o mai pre sus de cugetarea și puterea omenescă, va fi intru noi, când ura către cel-l-ai(și) omenii va fi departe de noi. Iar sentimentul de iubire, filantropie și dragoste frățescă va stăpâni inimile noastre.

Respectă și iubește pe apropoalele tău, ne zice dar Mântuitorul, în porunca sa, silește-te să nu'l vatămi cu nimic, din contră ajută'l intru toate și atunci ești cu adevărat următor al lui Iisus Christos, 'l iubești și păzești porunca sa. Respectă tot ce este al apropielui tău, respectă viața și onoarea sa și tot ce aparține lui și atunci împlinești cu adevărat porunca Domnului.

Insemnătatea poruncel aceștia, a iubirei către apropoale, pe care Domnul o indentifică cu iubirea către sine și deci cu iubirea către Dumnezeu, se cunoște atunci, când cine-va cugetă la starea, în care se afla omenirea, înainte de aparițiunea luminel evanghelice și la pornirile răsbunătoare, cari se aflau în om, precum și la dispozițiunea și înclinarea tuturor, mai mult de a vătăma și face reu apropielui, decât de a respecta tot ce este al său și a-l iubi. Adese-orî, chiar cel mai neînsemnat motiv este destul și se socotește ca causă bine-cuvîntată pentru mulți, spre a se răsbuna contra apropielui, a-l ataca onoarea, ba chiar a-l ridica și viața.

Cine este cel ce cugetă atunci, că a ridica mâna criminală cotra apropielui, deci contra fratelui? Este crimă înfricoșată, este călcarea poruncel Dumnezeiești. Cum trebuie a se califica fapta aceluia, carele, ridicând viața apropielui el ridică viața creaturei, făcute dupe chipul și asemănarea lui Dumnezeu, ridică viața ființei, pe care Dumnezeu i-a dat-o? Unul ca acesta nu atacă pe însuși Dumnezeu? Nu distruge voința sa? Nu calcă porunca, care oprește acesta? Cugetă ore unul ca acesta, că dreptatea Dumnezeiească, Dumnezeu însuși va cere de la el sângele fratelui său?

În Legea cea Veche sunt o mulțime de porunci, coprinse

în Decalog, care să îngrădească pornirile pătimase ale omului către aprópele seú. Acolo s'a zis: „*Să nu ucizi, iar cel ce va ucide, vinovat este judecáței. Domnul, a interzis chiar și supărarea contra fratelu*“¹⁾.

În cea mai strânsă legătură cu această cestiune stă fără îndoială respectarea onórei aprópelui. Dacă în adevér a ataca viață aprópelui este lucru mai rar și mai greú se înduplecă chiar și cel réi la acesta, căci crima omorului îngrozește chiar și pe criminal, sunt însă fórté mulți aceia, care atacă onórea aprópelui, calomniind și vorbind de réu, fără cel mai mult scrupul de conștiința crezând, că prin acesta nu fac nici un réu, și cu tóte acestea ei sávîrșesc o crimă, aprópe egală cu acela, care atacă viața semenului seú. Fórté mulți moralísti merg până acolo, încât să nu facă deosebire între cel ce atacă viața sau onórea aprópelui și unul și altul, zic ei, sunt deopotrivă vinovați. Cel ce ucide, zic aceștia, ridică de odată viața aprópelui, iar cel ce atacă onórea 'l expune, spre a fi mort moralmente în sánul societáței. Și cu drept cuvint, uni ca aceștia calcă porunca Dumneđească, care oprește de a mărturisi mărturie mincinosă contra aprópelui, unul ca acesta nu urméză porunca Domnului, care a zis „*Să ne iubim uni pre alți*“. El deci nu este nici sub precepta Legii Vechiului Testament, nici sub harul evangelic, ci le calcă pe amîndouă.

Iubirea către aprópele, coprinsă în precepta Domnului, întru care el ne învață a rămânea, pentru a fi cu adevérat discipoli ai seú, coprinde respectul vieței, respectul onórei, respectul averei, respectul tuturilor, celor ce aparțin aprópelui nostru. Dar ea coprinde nu numai respectul, ci și iubirea adecă, datoria ce avem de a apăra pe aprópele nostru și tot ce este al seú, păzindu-ne de a nu-l aduce nici un fel de vătámare pe de o parte, iar pe de alta de a fi dispuși

¹⁾ Mat. V, 22.

sufletește către el, onôrea și bunurile sale, cu Iubire sinceră, curată și adevărată.

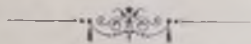
Precum viața, onôrea și bunurile aprópelui se pot ataca în multe feluri, prin cuvinte și fapte, de asemenea și iubirea către el se poate arăta în multe chipuri. Precum din ură și răutate, isvorăsc toate uneltirile în contra aprópelui, de asemenea din iubire și bunătate isvorăște tot binele, ce putem să facem aprópelui prin cuvinte și fapte, pentru a ne arăta iubirea noastră către el. Dacă Mântuitorul a pus atât de mare preț pe precepta acésta, în-cât a coprins întru ea tot scopul învățăturai sale, fie-care din noi trebuie să înțelegă, cât de însemnată este acésta preceptă și cât este ea de folositoare ómenilor și întru acésta istoria omenirei din toate vécurile este martoră. Tóte relele, cari au adus dezastru némurilor, al statelor, al societăților, al familiilor și chiar al indivedelor, au pornit din ura și răsbunarea unora contra celor-l-alți. Și din contră acolo, unde a fost iubire și armonie, pace și bună înțelegere, au înflorit și prosperat toate. Pentru acésta Mântuitorul cuprinde tot binele și totă fericirea și prosperitatea următorilor săi în acésta preceptă, arătând că prin ea și numai prin ea dovedim iubirea noastră către el. Prin ea și numai prin ea dovedim că suntem al săi, că păzim poruncile și învățătura sa.

Iată dar cum Mântuitorul ne învață a-l iubi. Dar când gândim, cât suntem astăzi de departe întru împlinirea celei mai de căpetenie porunci a le sale, fie că ne pretindem, că suntem următorii ai învățăturai sale, este ceva ulmitor! Fórté mulți creștini pare că se întrec, întru a vătâma pe aprópele. O luptă pentru existență, care nu a rare ori degeneră în tot felul de uneltiri, pentru a ne apropia cu nedreptul aceia ce nu este al nostru și a vătâma pe aprópele, este astăzi mai mult de câte ori când singura și aprópe unica preocupare a multor creștini. Părăsit-au precepta Domnului, părásit-au cuvintele și sfaturile sale, de a

Iubi pe aprópele, ca pre noi înși-ne și de a nu face celorl-
l-ai, ómeni aceia ce nu voim să ne facă nouă ómeni.

Dar glasul Domnului lucréză și va lucra tot-d'auna în
inimile adevéraților sêi credincioși. Aceștia n'aũ lipsit și nu
vor lipsi în véc, căci cuvntul Domnului este etern, dreptate
și adevér și tot-d'auna, cel-ce'l vor ține și'l vor urma,
vor fi pururea societatea adevéraților sêi credincioși, societate,
în care să domnescă frica lui Dumnezeu, iubirea către
el și aprópele, societate în care să domnescă dreptatea și
adevêrul, căci din acestea constă iubirea către Dumnezeu
și către aprópele și acestea păzindu-le și ast-fel lucrând,
iubim cu adevérat pe Iesus Christos, Domnul și Mântuitorul
nostru.

C.

ENCICLICA MITROPOLITULUI TEODOSIE.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, an. al XXVIII-lea No. 1).

Pentru paștile

*Ce faceți la ziua Invierii Domnului Hristos,
și dați omenilor Anaforă cu vin.*

Poruncim aceia să nu să mai facă, pentru multe și adevărate pricinl, și pentru multă strâmbătate ce să face pentru dânsule legit năstre cel Pravoslavnice.

Intâi că omenil să lasă în nădejdea Paștilor, și nu să ispoveduesc în postul cel mare, și nu să împreună cu trupul și cu sângele Domnului. Și pentru că mulți nepricepuți și nelnvęțați pot să socotescă, că destul le va fi lor cătră spesenie a lua Paști, precum și sânt mulți, și așa în lăta viața Paști numai ce laă, și necumenecându-se, rămân asemene dobitócelor până la mórte. Și mulți pot și în eres ca acesta să cađă, đicând: Că acéstă Anaforă cu vin laste Taină ca și Sfânta cumenecătură, părându-le, că acea pâine próstă, și acel vin prost laste Trupul, și sângele lui Hristos. Când Trupul, și sângele Sfinției sale laste Taină mare, și infricoșată, carea să săvârșaste la Sfânta Liturghie, și să face din Pâine carne, și din Vin sânge, cu o lucrare óre carea nevăđută, precum am đis mai sus. Iară Anafora nu laste Taină, nici Trupul și sângele Sfinției sale, ci laste

Pâine blagoslovită, din carea să scöte Sfântul Agneţ. Şi au socotit Sfinţii Părinţi să să dea numai celor ce să cuminecă, peste totă vrémea cealaltă, când să săvârşaste Sfânta Liturghie şi nu să cuminecă, pentru mai mare curăţie, şi Sfinţenie a lor, intru aducerea aminte de Sfânta Cumenecătură, ca să să gătéscă, şi să să curăţéscă, mai nainte până ce nu să cuminecă, cu rugăminte, cu post, cu ispovedanie, şi atunci să se preceştulască cu Sfintele Taini, intru sfinţenie şi curătenie, şi ertare de păcate, precum dicese la Sfânta Pravilă, cap. 166 ¹⁾.

¹⁾ Mitropolitul Teodosie în acest loc combate un abuz, nu ştiu de unde împrumutat şi introdus la noi, acesta. Să dădea după Învierea întâia, la toţi creştinii anaforă în acea zi. După cât îmi amintesc, tatăl meu fiind preot, trimetea regulat în noaptea Invierei la ciobanii de la Târlă şi la argaţi anaforă, şi ei o primeau şi o mâncau cu mare evlavie. Ei de bună seamă credeau că se împărtăşesc, ceea ce nu era exact, ci numai o oare din partea lor provenită, din ignoranţă. În Valachia se practica ceva şi mai rău în ziua Paştelor, cum ne spune Mitropolitul Teodosie. Este, cum ştim cu toţii, obiceiul până astăzi în biserica noastră, pe la ţară, mai ales în Moldova, ca tot ţăranul să ducă la biserică, în ziua de Paşti, paşl şi ouă roşii la biserică, una din paşl o ia ţăranul în legătura lui şi o duce acasă, care apoi tălată o împarte la toţi cei din casă, care o mănâncă. Până aici nu este nimic rău, căci ţăranul nostru mănâncă din ofrandă dusă de el la biserică, unde bine-cuvîntându-se de preot se sfinţeşte acea pască, din care pască participă gustând şi ei câte o mică parte. Iată însă erorea mare ce o descrie meritosul Mitropolit Teodosie. Că adică unii din preoţii din neştiinţă de carte dădeau ori trimiteau la cei ce nu puteau să vină la înviere pârtelele din pasca sfinţită, apoi ne mai spune că îmbibă ori pune în acea pască din Sf. Corp, cu alte cuvinte pervertea menirea Sfintei Euharistii şi înjosea Taina Comunicării, împărtăşindu pe toţi, fără nici o preparare şi fără să se fi ispovedit. Se înţelege de la sine că asemenea act nu putea fi săvârşit de cât de un cleric ultra ignorant, care nu putea face deosebire între taina Comunicării şi unul lucru sfinţit. Este o enormă deosebire între anaforă, care 'i numai bine-cuvîntată de preot, şi din care prescure s'a scos sfântul Agneţ la proscodie, şi din care agniţ ne împărtaşim prefăcându-se real în Trupul şi Sângele lui Iisus Christos prin rugăciunile săvârşite de preot şi între restul prescurei, ce în urmă se împarte la creştinul sub numirea de anaforă, la sfârşitul sf. Liturghii. Lipsa de necunoştinţă din partea clericilor ignoranţi inducea pe credincioşii în erezii. Crezând poporeni ca participând, când mâncau o pârteică din pască, că ei se împărtăşeau în tot anul odată, prin această

De unde vedem, că Anafora Iaste ca cum ar fi o slugă, și un vestitoriu al unuia Domn mare, carele vestește că vine Domnul. Și așa sfânta Anaforă, măcar că nu Iaste stăpânul, și Domnul Hristos, dar o dăm mai înainte? de Sfânta Cumenecătură, numai celora ce cu drag așteptă venirea Domnului său Hristos, și o cinstesc ca pre o solitoare a mântuirii sale, și celora ce, gătindu-se să la sfânta anaforă, să țin întru curățenie, ferindu-se încă și de împreunarea trupescă, întru cinstea sfintei Cumenecături Iară nu tuturor și celor ne gata, precum învață la Pravila tot întru acelaș capitol ¹⁾.

Deci de vreme ce Părinții Sfinți n'au blagoslovit să la toți Anaforă, nu să cade să să dea tuturoră nici la Paști. Ce precum fac toți creștinii pravoslavnicii în totă lumea, pre cel ispoveduiți și grijiți, învățându-i întâi ce Iaste Sfânta Cumenecătură, după învățătura mai sus disă să-I cumenecați. Iară pre pruncii cei mici să-I cumenecați fără de nici o indoială, precum ați auzit. Iară întâmplându-se vre o smintelă cui-va din cei ce s'au obicinuit a să cumeneca, și nu va putea să să cuminece, acela să la Anaforă, cum Iaste obicelul; Iară de să va fi gătit să la Aghiazmă, să-I

și neglija de a se mai ispovedui și a merge la biserică spre a se împărtași anual. După ce Mitropolitul Teodosie încercă a le descrie deosebirea între Mister și lucrul sfințit numai, apoi adaugă: *Anafora nu este Taină, ci Iaste pâne blagoslovită din care să scote sfântul Agneț*. Cât despre anaforă, fiind restul pâinei blagoslovite se împarte la finele sfintei liturghii credincioșilor. Anafora se la în tot-deauna pe nemăncate, și represintă unirea credincioșilor împărtașindu-se cu toții din acea pâne bine cuvintată. Nu știu să fi existat în Moldova asemenea praxe eretice, eu n'am întâlnit.

¹⁾ În această parte, cum vedem, descrie Mitropolitul Teodosie importanța și însemnătatea anaforei, și spune că ea *nu se da tuturoră și celor negata*, acesta n'am știut-o până acum, și îmi pare că este prea riguros Mitropolitul în cerințele sale, bazându-se pe capitolul 166 din marea Pravila „Indreptarea Legel”. Nu e menită omenirea a ajunge la perfecțiunea monacală, pentru că atunci nu se poate prierpe crearea lui (Adam și a Evei) și nu se poate explica „Creșteați și vă înmulțiți și umpleți pământul”. Când are a se împărtași cine-va, nu mănâncă absolut nimica înainte.

dați și aghiazmă. Căci că mai multă gătire trebuia să albă, cea ce să gătește să la aghiazmă. Așa și celor ce nu s'au cumeneat nici o dată, pentru nepurtarea de grijă a mântuirii sale, de să vor fi ispoveduit să le dați anafora ne amestecată cu vin, pentru acea scandala ce am dis mai sus. Saū cu bună socotela și aghiazmă să dați celula ce să va fi ispoveduit, și să va fi gătit cu gătire bună. Și să-l certați cu învățatură cuvioasă, să se gătească în cealealte posturi ce vor veni ca să se Cuminece ¹⁾.

Iară celor ne ispoveduiți nici odată, și celor ce nu să supun jugului Legii, nici aghiazmă, nici anafora să nu le dați, ca să vadă că și acelea sânt daruri sfințite, și nu să cade a le da tuturor. Și să-l certați precum v'am învățat mai sus, spuindu-le că Iaste porunca Sfinților Părinți, să fie și osebiți de credincioși unii ca acela, nu cum să li să dea Aghiazmă, și anafora, până ce să vor supune Jugului Legii. Căci că noi alte pași nici nu credem a fi, fără de numai Hristos Mântuitorul, carele să dă noao intru Sfânta Cume-

¹⁾ După ce lămurște Mitropolitul că este o mare deosebire între anafora și Sf. Eucharistie, apoi învață pe preoți să comunice pe toți creștinii ispoveduiți și pregătiți pentru a primi Comunicarea. Este curios, ca Mitropolitul Teodosie spune că cel ce are vre o smintelă, să nu fie împărtășit, ci să i se dea *anafora*. Noi *anafora* o luăm în toate zilele când asistăm la Sf. Liturghie și nu considerăm anafora ca ținând loc sfintei împărtășiri. De asemenea ne vorbește Mitropolitul Teodosie și de luarea Aghiezmei, *iară de se va fi pregătit să ia Aghiazmă, să-i dați și Aghiazmă*. Mai întâi nu l lucru explicit, anafora poate fi considerată ca mai însemnată de cât Aghiazma. Acesta-i o simplă apă sfințită, pe când din prescură s'a scos Sfântul Agueț. Altă vorbă e când vine cestiunea de Aghiazmă mare, adică de la Boboteză. În Valachia am întâlnit expresia ne corectă, când umblă preotul cu di întâi se dice aicea: „Vine preotul cu botezul“, pe când în Moldova se dice: „Vine popa cu di întâi“, ceea ce-i mai corect. Nu se umblă cu botezul de cât la ajunul Bobotezei în totă Moldova, pe când în Valachia nu-i acest obicei. Am văzut cum s'a dat Aghiazmă mare, de la Boboteză unuia în loc de a-l împărtăși, nu însă aghiazmă ordinară. Și în acest loc dar, deși nu spune expres Mitropolitul Teodosie, noi trebuie să înțelegem Aghiazma Mare. Cuvântul aghiazmă se derivă din grecește ἀγιασμα—aghiazmă.

necătură. Deci nici să numim alte paști, nici să dăm Creștinilor acest feliu de paști ¹⁾.

A doua, ca să nu să smintescă cine-va din voi, să amestece cu Anafora ceva din Sf. Comenicătură, precum înțelegem, că încă și fac unii nesocotiți.

Ca așa făcând totă anafora să va uni cu Trupul și cu Sângele lui Hristos Și în loc de anaforă va da celor nedestoinici Trupul și Sângele Domnului Hristos Și așa pre sine să va osândi ca și Iuda, carele au dat pre Domnul său în mâinile celor nedestoinici ²⁾.

¹⁾ Aicea merge până la extrem Mitropolitul Teodosie, pe acele timpuri pôte se puteau lua asemenea măsuri aspre, astă-și nu sfătuesc pe preoți a procede cu rigore și asprime asupra creștinilor cari nu îndeplinesc cu exactitate prescripțiile religioase. Dacă am voi ale aplica, rezultatul ar fi că mai toți creștinii ar trebui excluși din Biserică. Bine ar fi să procedăm ast-fel? Nu, să nu facem acesta. Procedura cea mai bună, mai folositoare și potrivită misiunii noastre este acesta: A-și sfătui zilnic pe creștinii, și prin vorbe și prin discursuri pregătite, în ori ce loc și în ori-ce vreme, și în biserică și în casă și pe drum și în adunările lor, vorbindu-le de însemnătatea sufletului lor, de mărtea ce ne astéptă pe toți, ne știindu-și ceasul când va veni, de răsplata dată omeniilor de Dumnezeu după faptele lor, de mustarea conștiinței de păcat și în fine de alte multe chestiuni, ce îi interesază mai mult. Făcându-le zilnic acesta educație, creștinii vădând pe preot desinteresat îl vor asculta și vor urma pe calea bisericeii, măcar în parte, de odată. Preotul de și va osteni mult, să nu desprezeze în datoria lui, să știe că dacă a reușit a convinge o mică parte, curând îl vor urma pe aceștia cu toții. Oamenii sînt în pornirile lor ca oile, unde se duce una se duc toate. Depinde dar de abilitatea preotului de a considera preoția ca un sacrificiu și abnegație la început, căci în urmă-și vor veni toate. Preotul interesat și trândav este cel mai disprețuit individ din societate. De acesta să vă feriți ca de foc. Nu mai așa purtându-se între poporâni săi ca cloșca între iubiții săi puși, va putea înrădăcina între poporâni acea iubire naturală ce o are fiul către părinți. Atunci preotul va merita pe drept numirea ce i se dă de popor „părinte”, atunci influința lui morală va fi sus rădicată și bine meritată, atunci vor fi buni și mari patrioți, povățuind pe păstoriții lor la pașuni mănăse; atunci unde va fi păstorul, în jurul lui va fi și turma. Pentru-că pe păstorul cel bun, ce-și pune sufletul său pentru oile sale, acelea 'l cunosc și ele viu după dînsul, cum ne spune Sf. Ioan Evangelistul.

²⁾ În acest loc ne dă pe față înțeleptul Mitropolit prostia săvîrșită de unii preoți ignoranți și le poruncește: *Să nu amestece cu anafora ceva din Comenicătură, precum înțelegem că încă și fac unii ne-*

Și luând daruri, precum aveți obiceiul voi Popii a lua oua, sau bani pentru Paști, și fiind Paștile amestecate cu Sfânta Cumeneătură, va vinde Trupul și Sângele lui Hristos, care lucru iaste foarte ticălos al face, căci că Trupul și Sângele lui Hristos nu să dă în preț, ci în dar, precum scrie la pravilă, cap. 4, list 8. Iară cine ar băga Cumeneătură în paști și să va afla, acelaia i să va lua și Popia, ca unui vândătoriu de sfinte, căci împreună cu Anafora va vinde pre Hristos. Incă și acelaia ce va în răzni de va cere plată căci Cuminecă pre cineva, i să va lua Popia. Că iară auzim, că unii din voi fac niște eresuri ca această, că nu vor să cuminece nici pre sănătos, nici pre bolnav până nu' plătește. Și iarăși cela ce va mai face acesta, de va mai da omenilor Anaforă cu vin, unul ca acela de la noi mare certare va avea ¹⁾.

socotiți. Să înțelege de la sine că asemenea cleric numai merită a purta numele de preot, pentru-că faptu este crima crimelor din punct de vedere dogmatic și inosește cu totul importanța Creștinismului aplicat prin disprețul cel' practică în sfinte Misterii. Mă abțin de a califica asemenea abuzuri extreme. Cine nu calcă a popă mai bine ar face dacă s'ar lepăda singur de ea, să dică ca și călugărul stricat, când ș'a aruncat culionul din cap. Acela, se dice, ca alăturându-se pe lângă un gard și voind să'și lepede chipul călugăresc, a scuturat puternic din cap și culionul cădându-l din cap, fostul călugăr înturaându se și privind culionul în par se dice că s'ar fi exprimat așa: „Nici te-am pus, nici te iaș”. Așa să facă și preotul nedemn.

¹⁾ Este un vechi obicei în Biserica Creștină ca credincioșii să aducă ofrande la biserică, din aceste o parte se lua de cătră clericii, pentru că din acestea să întrețineau și numai o mică parte se dădea și producătorului spre a gusta și el din ofranda bine-cuvintată. Dar să vede că abusiv la noi popii luau totă ofranda, pentru că proverbul dice: „Să te ferescă Dumnezeu de lăcomia popei”. Voi popii aveți obiceiul de a lua ouă, daruri și bani pentru Paști, dice Mitropolitul, făcând speculă cu Paștele, amestecând în ele din Sf. Comunicătură, de aceea Mitropolitul indignându-se dice: *Iară cine ar băga Comunicătură în paști și să va afla, acelaia i se va lua și popia, ca unul vindător de sfinte, căci împreună cu anafora a vindat pe Christos, încă și acelaia ce va îndrăzni de va cere plată căci comunică pe cineva, i se va lua popia.* Am vădut și în timpurile de acum asemenea purtări cu totul nedemne și imorale din partea unor preoți, că până nu-i plătește poporanul său prețul, nu merge să îngrope, se bo-

Pentru taina căsătoriei.

Ce iaste căsătoria, și cum trebuiaște să se păzescă.

Cinstita căsătorie iaste împreunare după lege, a bărbatului și a muerii cu bună voința amândurora, și cu blagoslovenia Preotului, după rândulala Sf. Bisericii a Răsăritului. Pentru carea trebuiaște să știți, că alta iaste Logodna, alta iaste Cununia. Și la Logodnă numai schimbarea să face cu inelele, și cu Molitve precum aveți învățatură la Molitvenic ¹⁾

teze etc. Am citit că au avut și procese câți-va dintre preoții noștri din această cansă. Ori-care ar fi cuvântul, preotul, rămâne tot vinovat și înaintea legii și a conștiinței sale. Este adevărat ca preotul nu poate trăi cu aer, are și el femeie, copil și trebuie să li dea mâncare. Dacă de la turma ce o păstorește i se refuză întreținerea, sînt alte căi legale la care poate invoca un preot, mai ales legile. Mulțămită lui Dumnezeu, astăzi clerul nostru își are pâinea absolut necesară garantată de Stat. El nu trebuie să refuze de a se duce, când este chemat, poate însă să se plângă autorităților în drept de a fi răsplătit pentru munca sa, n'are însă dreptul a cere înzăcit și a apecula pe credincioși cu misiunea sa de preot. În dar al luat, în dar dă, mai ales de la Sf. Misterii este interzis a lua ceva. Când însă un poporan voește să-i facă serviciul de lux, de care ar putea fi dispensat, poate să i le facă preotul însă cu plată. Astăzi timpul e ban și dar și preotul luându'l de la ocupația sa și întrebuințându'l pentru tine, trebuie să'l plătești, conform gradului și rangului său. Ori-ce serviciu ritualistic trebuie plătit preotului, după cum plătim pe Doctor, când îl chemam la bóla noastră. Acesta i și drept și corect. Înțeleg ca preotul să nu pretindă nelegal, să nu abuzeze, dar să'și cêră dreptul pentru munca sa, este absolut drept și înaintea lui Dumnezeu și înaintea ómenilor.

¹⁾ În această parte dă Mitropolitul Teodosie definiția Căsătoriei, de și cam puțin riguroasă. Cunoște ori cine definiția din *Mărturisirea Ortodoxă*, dađ aicea și definiția lui Critopol care-i acêsta: *Nunta este unirea legală între bărbat și femeie făcută pentru moderarea pasiunilor și pentru reproducerea speciei*¹⁴. De și pare cam prea filosofică, lipsește însă consimțimîntul părților, este însă bună. E curios că după Reformă excluđendu se căsătoria dintre misterii la ei, a ramas un simplu contract, ceea ce au înceroat unii a introduce această greșală și la noi în Ortodoxism. Ar fi mare greșală a se admite, pentru că atunci ar fi și desfrînarea mai mare și pentru Stat ar fi o disoluție complexă a moravurilor. La noi pururea s'a făcut Căsătoria prin Biserică. Am dat în *Evhologiu* lui Coresi, din 1565, peste o curiozitate în actul

Pentru carea logodnă cu Molitve, vă poruncim ca să nu o mai faceți mai înainte până ce nu vin la Biserică să să cunune. Ci să faceți în Biserică Logodna, și schimbarea înțelelor cu Molitvele, și să dați otpustul. Apoi veți începe Cununia după obiceiul Pentru aceste pricină, că mulți după ce fac logodna cu molitve, ei să lasă și întorc, și acia

Căsătoriei, care de signr e venită de la Reformați și se pare că a fost și aplicată în Transilvania, pe la locurile pe unde era mai mare îndu-înța lor în unele părți. A avut dar loc căsătoria prin simplu contract și între Români din Transilvania, n'am întâlnit așa ceva și la Români din Principate. Pentru însemnătatea faptului și cunoștința tuturor transcriu aicea acel contract după cum l'am găsit în Coresie, în manuscrisul No. 93 la Academia Română: „Cin la cununie, ce se zice jurământ. Popa așa întreabă: Frate dragă, voea ție această fată, legea lui) Dumnezeu să o iași la tine, să'ți fie căsătorie ție. Iar popa zică: Dat ai credința ta cuiva altia fără de acesta? Răspunde el: N'am dat nici unia. Iară popa așigdera zică: Soro dragă, voea ție la acest om bun, au cest volnic cu legea lui) Dumnezeu să mergi la ei (s)pre locuirea de voie. Iar popa grăescă: Data i credința ta altuia au ba, fără acestui om bun? Apoi dică popa: Prindeți-vă mâinile drepte unul altuia și să dică popa bărbatului: Drept ce frate bun (numele) pe această Jupănesă o iași ție (s)pre căsătorie de voe i) popa: Zi după mine cuvintele jurământului. Eu (numele) juru-mă astăzi înaintea lui Dumnezeu celui viu și înaintea Bisericeii (cei) sfințe a lui, cum această fată bună, au nevasta au jupănesă (numele) iao ea (o iași) mie (s)pre căsătorie de vec, în legea lui Dumnezeu și pre ea nu voi lăsa până la mărtea mea, nici în strigle (în strigle) rea, ni în bună, așa să'mi ajute Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, un Dumnezeu drept“. Asemenea jurământ face și fata. „După aceea popa blagoslovește pre ei, drept ce, că acești oameni buni (numele) cu voia (după) legea lui) Dumnezeu, în această viață a căsătoriei de voie. Lor li e să locuiască unul cu altul într'una și cuprinsul mâinilor sale într'una și cu credințele sale și naintea lui) Dumnezeu și naintea acestor oameni buni uluesc și arată. Drept acea dreptate eu încă pre ei blagoslovesc într'una cu puterea lui) Iisus Christos. Popa să pue mâinile peste capetele lor, (și) grăescă: În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, lui Dumnezeu celui ce într'una iau împreună omul unul de câtră altul, să nu (se) despartă“. Acesta-i aprôpe totă ceremonia contractului căsătoriei în Molitfelnicul lui Coresie. Mai urmăză alte rugăciuni accesorii. Dacă am publicat acest contract, am făcut'o pentru cunoștința preoților și combaterea contractului numai în căsătorie. Deatul sintem noi de moleșiți, acesta ne ar mai lipsi se schimbăm soțiile ca și rufele săptemănal. Decăderea moravurilor ar progressa enorm, mai ales în clasa țarenilor, ceea ce ar produce curând chiar disoluția Statului, pentru-că ar lipsi rigôrea în membrii Statului.

Iaste cu păcat. Și încă mai ales, că unii vor să să facă Popi, și de li să vor ceti Molitvele, și apoi să vor lăsa, și să vor logodi cu altele, și să vor lua, nu să pot face popi, încă nici atunci de va fi fost logodnica culva cea dentăi logodită cu altul. Precum dice la pravilă, cap. 58. Iară în case când să logodese, să și facă numai schimbările inelelor, fără de molitve, pentru acele pricinii ce s'au dis. Și în Beserecă deca vor veni, li să ia inelele, și li să face schimbarea inelelor cu cuvintele acestea: Obruciaetsia ravă Bjiia, iproci ¹⁾.

Însă când nu să cade să să facă nici logodnă nici nuntă, avem învățătura la Pravilă, cap. 202. Și cărea este nunta pe lege avem învățătura cap. 203.

Pentru că a doaoa încă și a treia nuntă poate fi, și pentru care pricinii, avem învățătura la Pravilă, cap. 205 și 206. Iară a patra nuntă cum că Iaste cu totul fără de lege, și cum că acel om trebuia să fie lipsit de totă slujba Beserecii până nu să va despărți, avem învățătura tot acolo ²⁾.

¹⁾ Trece după acesta Mitropolitul Teodosie în a descrie trebuința unificării Logodnei Bisericești cu Cununia și dovedește necesitatea acestui act ceremonial. Logodna făcută Bisericește avea consecințele ei canonice, și logodindu-se de timpuriu unii, cu timpul stricău logodnile, iar urmările erau grave pentru ambele părți, mai ales pentru bărbați. Dacă logodnicul era candidat de preoție, nu se mai putea hirotoni, dacă logodea cu alta, trebuie să fie din spită îndepărtată, pentru că fosta logodită, deși desfăcută, se considera ca soție a sa. În Nomo-canone exista o serie mare de legislațiuni bisericești și civile, privitoare la cei ce stricău logodirele prime. Iată cauzele juste pentru ce Mitropolitul Teodosie învață pe preoți de a nu mai săvârși prin case logodiri înainte de cununie, ci să le facă de o dată cu cununia în Biserică. Le spune preoților să numai săvârșască logodna cu cerimonii prescrise în Molitvelnic, ci numai schimbarea inelilor, ceea ce nu se considera ca logodnă legală, ci se putea strica fără consecințe multe, întorcându-se numai între părți darurile de la logodnă, când se făceau între părți.

²⁾ În această parte ne vorbește Mitropolitul de cestiunea, de câte ori se poate căsători omul în Biserica Ortodoxă? După canone, de trei ori, dar strict după prescripție „Îndreptareii Legii” și la a doua și a treia căsătorie, căsătorinții fac un mic canon bisericesc or epitemiu, astăzi acesta numai are loc. A patra căsătorie nu este admisă în Ortodoxism, după părerea părinților și se consideră ca destrinare, de aceea și dis-

Aicea încă vă mai dăm poruncă, ca să căutați să dați poruncă celor ce vor să se cunună, ori fie rumâni, ori fie țigani, nimica să nu mănânce, nici să bea, până ce să vor cununa, măcar fie cât de târziu. Că nu avem slobozenie ca să cununăm pe cineva după ce mănâncă și bea. De vrème ce Căsătoria Iaste Tatnă Sfântă, precum dice Pavel cătră Evrei, cap. 13, stih. 4. Cinstită e Nunta între toțe, și patul nespurcat. Și iarăși. cătră Efeseni, cap. 5. Tatna acésta mare Iaste. Și de Iaste Tatnă precum vedem, că face pre doi un trup, nu trebuiaște dar să fie așa necinstită. Precum audim că fac mulți din voi Preoții, de cununăți pre omeni béți, nimica socotind că cu mare păcat acésta faceți ¹⁾.

pune Mitropolitul Teodosie că cei ce ar contracta abusiv a patra căsătorie „să fie lipsiți de totă slujba bisericească până na se vor despărți”. Acésta în puterea Capitulilor 205 și 206 din Travia „Indreptarea Legii”. Să se consulte aceste capitule. După codul civil la noi se pôte contracta civil și a patra căsătorie.

¹⁾ Aicea voește Mitropolitul Teodosie a opri abuzurile din societate, care par a fi existând atunci, că adică ori ce individ, de ori ce grad social, să nu fie logodit și cununat de cât după sfârșitul liturghiei, și că căsătorinzi să se presinte la Biserică postți, apoi darea I posibil să se împărtășască, și apoi să se procedă la cununie, făcându se mai întâiu logodna și imediat urmând cununia, ceea ce să și face până astăzi la noi. Obicețul de a se cununa sara între orele 7—11 este obicețiu nou împrumutat la Români din Occident și cuprinde în sine fôrte multe neorândueli bisericești, plus că înjosește acest Sfint Mister. Am asistat la aseminea Nunți, la care și se presintă mai mult o ocazie a te amăza. cu privirile tale, de cât a asista la săvîrșirea unui act sfint. Obiciade nescărșite, rasuri și vorbiri neîntrerupte între nuntași, distracții de tot felul, pe când ar trebui ca publicul să fie serios, pentru că atunci are loc efectuarea unui sacrament în favoarea căsătorinșilor, iar publicul este invitat la acea ceremonie ca martori și ca solicitanți de bine de la Dumnezeu pentru cei ce se unesc prin căsătorie pe totă viața. Nu este dar de loc potrivită săvîrșirea Nunților sara la biserică, și ar fi fôrte meritos Ierarhul care ar reuși a readuce pe Creștini iarăși la vechia datină de a săvîrși preoții nunțile numai după liturghie și nu sările, cum rău s'a deprins societatea actuală. Ași avea multe de spus în acésta cestiune, dar pentru present prefer tăcerea. Mai sunt în timpul nostru și alte obiceiuri, care ar trebui să lipsescă. Cum: nu intră o altă pereche de căsătorinzi în Biserică, când în lăuntru este altă pereche, apoi trebuie să aștepte ca Biserică să fie măturată, după nunta

Pentru Taina Maslului.

Ce iaste Maslul și cum trebuiaște să să păzescă.

Ungerea cu unt-de-lemn, carea o numim Maslu. Acesta o aū rânluit Hristos, când aū trimis pre Ucenicii săi câte doi să propoveduască. Și el ungea cu unt-de-lemn pre mulți bolnavi, și' l tāmăiua. După acēia aū luat Besérecă obicēi de face Masluri. Și aū întărit acēta Sfântul Iacov la postania sa. un te dice: De boléște cineva între voi, să chłame Preoții Beséreci, și să să róge pentru dānsul, ungāndu' l pre el cu unt-te-lemn, în numele Domnului, și rugāinea credinței va mātui pre cel bolnav, și' l va scula pre el Domnul, măcarā și păcate de va fi făcut, să vor erta lui. De unde vedem că de mare folos iaste Maslul la omul bolnav, mai vārtos de vrēme ce și ertare de păcate, și mātuire sufletului să face prent'ārsul. Măcar că sănătatea trupului nu de pururea să face, ci mulți mor venindu-le vrēmea ¹⁾

ce a fost. Pentru ce aceste? Nu sunt superstiții enrat? Se dau din puști și pistóle, și aprind rachete și câte o dată se întâmplă și pericole. Este adevērat că la Nunți ȳmenii se veselesc, de la acēsta nu l oprește nimeni, dar de la acte zgomotóse și periculóse de la superstiții trebuie lumea consiliatā a se feri și a le evita pentru binele lor și respectul datorit Misterului Cāsătoriei. Chiar și cāntecele prea decoltate ale lāutarilor trebuie sculātate, pentru că ele nu aduc de cāt desfrānare între nuntași. Este destul omului tiner natura lui, nu-l mai aprind; și nu-l mai bulmāci, prin cuvinte iritátore. Prin acestea nu l faci de cāt rēu tineretului.

¹⁾ Masle grecește *Ευχέλαιον* adică Ungerea cu unt-de-lemn, este una din cele șapte taine în Biserica nōstrā Ortodoxā. Metrofan Critopol așa difinește acest Mister: „Maslul este servirea oficiatā de cātrā Biserică prin unt-de-lemn și rugāciuni pentru credincioșii bolnavi“¹⁾. Meletie Sirigg spune, ā acest Sf. Mister este îndiintat de însuși Iisus Christos: *πιστεύομεν νā εἶναι διατεταγμενον ἀπὸ τὸν Ἰδιον, ἐκείνον Ἰησοῦς. Διὰ τὴν καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὸ ἐμαρταχειρίζονταν παρόντος ἔτι τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν κόσμον, ὡς λέγει ὁ Μάρκος ὁ Ἐβανγελιστὴς, ὅτι ἤλευρον ἐλάτω πολλῶς ἀρρώστους καὶ ἐθεραπεύειν.* Adică: Credem că (acest mister) este instituit de însuși acela Iisus. Pentru că și Apostolii îl sāvîrșau fiind încă present Iisus în lume, după cum dice Evangelistul Marco: că ungeau pe mulți bolnavi cu unt-de-lemn și se vindecau. (Marco ca b v. 13. Consultă și

¹⁾ Veđi Monumenta Fidel Ecclēsie Orientalis pag. 151.

Pentru acesta vă dăm învățatură, ca să siliți să faceți la ómenii bolnavi Masluri pentru ertarea păcatelor lor. Numai să știți că întâi trebușete să ispoveduiți pre bolnav apoi să'l faceți Maslu. Pentru că Maslu iaste întărirea Sfințel Ispovedaniei, și pren ungerea cu untul-de lemn acesta cu credință, să înmulțește Darul lui Dumneđeu în cel bolnav, și de au ulla niscare păcate de nu le au spus la Ispovedanie, iaste să iartă pren Taína acesta. Iară ómulul ne ispoveduit nu iaste cu cale să i să facă Maslu.

De vréme ce la Ispovedanie să citește Molitva de deslegarea păcatelor; Iară aicea numai să face rugătime ca să iarte Dumneđeu păcatele bolnavului, și să'l înmultescă Darul său într'ansul, și să'l scóle din bóla.

Și iară să știți că Sfinții Apostoli numai pre cei bolnavi ungea cu unt-de-lemn, precum vedem că poruncéște și Sf. Iacob; Iară acum său obicinuit de fac masluri și celor sănătoși. Decí de vréme ce iaste obiceiú că acesta, să póte face Maslu și celor sănătoși, pentru ertarea păcatelor lor, și înmulțirea Darului lui Dumneđeu într'ansul. Iară celor ce le-au perit limba, și pruncilor celor mici, cari cu păcate nu să întină, și ómenilor celor nebuni până ce nu'și vin în fire, Maslu nu să face ¹⁾.

Iacob (5. v. 14). Și iarăși tot Sirig ne spune, aducénd dovadă pe E-vangelistul Mateiú: καὶ πάλιν, ὁ λόγος αὐτῶ ἐν τῇ πρασί, ἀναστῆ ἐν τῷ φωτί... Ἄλλ' ὅσα ἐδοκίμησεν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτις ἔργων, καὶ ἀπὸ τοῦ ὁμοούσιου καὶ συνάριθμου τοῦ Πνεύματος. Adică: Si iarăși, ceea ce vă spun vouă la întunec (or aparte), spuneți-le la arătare... Dar câte au învățat (Apostolii) de la Christos și D-leul nostru și de la cel consubstanțial și coetern Spirit al său. (Veți Mateios Σοφίας pag 89). Din aceste locuri dar se constată ce este acest mister de origină divină. Mitropolitul Teodosie iarăși se exprimă în *Enciclica Ortodoxă a luat obiceiú de a face Maslu chíar de la Christos. Tot o dată (ca și reflexia, că nu-i indispensabilă sănătatea trupului tot-de-una, „Iară că sănătatea trupului nu deapărarea se face, ci mulți mor venindu-le vremea“.*

¹⁾ În această parte Mitropolitul Teodosie explicând necesitatea și importanța acestui mister aduce unele teorii, ce nu le-am întâlnit nicăiri. Așa poruncind preoților de a se sili de a face Masle Creștinilor bolnavi

Aicea iară vă dăm poruncă, ca nici decum să nu îndrăzniți să ungeți pruncii mici mai înainte de botez cu acest unt-de-lemn sfințit la Masluri, nici cu untul-de-lemn sfințit la Bdenii. Pentru că untul-de-lemn la botez să sfințește cu Molitva sa cea obiceiuită. Care iaste: Blăco Gsdi Bje otța nșihă, ije suștăimă vâcovcezea, iproci. Iară untul-de-lemn

pentru ertarea păcatelor lor, apoi le spune că mai întâiu să ispoveduască pe cel bolnav și apoi să le facă Masle, mai spune că dacă la Ispovedania sa individul a nîtat să spună unele păcate, acum i se iartă; de unde i-a venit în minte Mitropolitul Teodosie a lega și desvolta asemenea teorii la acest mister? Acésta probéază îndejuns că Mitropolitul Teodosie era om cult și profund Teolog. El voea să justifice și să convingă lumea Creștină despre necesitatea reală a acestui mister în Biserică. Tot Mitropolitul Teodosie ne mai spune că s'a introdus în Biserică a se face Masle și celor sănătoși, și el admite ca bun acest obicei, spre sporirea darurilor lui Dumnezeu în acea casă or familie. Mai spune apoi că la pruncii mici și celor ce li s'aun legat limba și la nebunii să nu li se facă masle. Pentru ce? eu nu înțeleg rezonul. Ceea ce adaug eu ca reflexiune este: Că toate Sfintele Mistere sunt canale, căi ori vehicule nepricepute de noi, dar prin care Sfintul Spirit dă, trimite harurile sale celui ce primește unul din Misterii. Noi nu vedem de cât partea externă, materia misterului, cum însă ni se comunică grația divină prin acel Mister acésta n'o știm, și acésta-i partea tainică a acestui act Sfint. De multe ori cel ce participă la un mister și cred, pentru că acésta i condio sine qua non, n'ai credință nu comunica cu nici un Mister, constată însă credinciosul o satisfacere nespusă de mare morală, o împuternicire în starea sa. Tote aceste rezultate atárnă de la credința vie, de la puterea credinței credinciosului. De aceea bine s'a dis: „*Fără credință nu este cu putință a plăcea lui Dumnezeu și iarăși „Credința ta te a mântuie, mergi în pace“.* „*Crede și te vei mântui*“ și *fie ție după credința ta.* Prin urmare de la noi depinde în cele mai multe cazuri pentru ca aceste mijloce de mântuire să ne fie pe deplin folositoare și trupește și sufletește. Să avem Credință tare și nestrămutată în Sfânta Credință dată de Iisus Christos Domnul și Mântuitorul nostru. Mai adaug aicea și următorea aspră observare.

Tote Misteriile sunt date numai pentru om, pentru că numai omul, ca ființă cugetătoare se pôte înălța cu mintea sa către Dumnezeu și numai cu omul Dumnezeu pôte avea raport or relație indirectă, iar nu și cu cele lalte creaturi, pentru că ele n'aun putința de a se înălța spre Dumnezeu prin un cult. Misteriile dar ca căi prin care ni s'a promis de a ni să comunica harurile dumnezeiești sunt menite a fi practicate numai asupra oamenilor în viață, nu și asupra celor lalte creaturi ori la alte împrejurări grele din viața omenescă. Zic acestea pentru că am întâmpinat într'o enciclică a meritosului Mitropolit Veniamin, unde se oprea cu asprime pe preoți de a mai săvirși Sfintele Masle, pentru că-i Mister, la neploare, la

de la Masluri, și cel de la Bdenit. Iaste sfințit cu Molitvele sale. Nici să îndrăzniți după ce bolezați prunciți să' ungeți cu de acest feliu de unt de-lemn în loc de mir mare. Că apoi veți avea mare certare, precum s'au dat poruncă mai sus ¹⁾. Inșă să știți că untul-de-lemn trebuiaște să fie curat fără de nici o amestecătură, și să sfințește la această Molitvă. Gsdivo milosti i voștedrotah tvoihă iproci. Carea sint datorți să o dică câte șapte preoți de sint șapte, iară de sint trei, să să rânduiască să o dică de 7 ori. Unde iară să știți, că mai puțin de 3 preoți n'avem poruncă să facă Maslul, precum Iaste la Pravilă, cap. 66. Și iară să știți, când ungeți pe bolnavul, să diceți această Molitvă: Otce stăii

secete mari, la alungarea omidilor de pe acături, când se obiceiuit preoții ignoranți a face Sfotele Masle. Am mai întâlnit aicea în București un obicei rău, un fel de cerșitorie mai nobilă și mai ademenătoare, făptuită de țigance or femei sărace, care cer ajutor pe la Craștini și prin case, pretextând că au bolnav în casă și voesc să' facă Sf. Masle și n'au mijloce, se rogă de a o ajuta spre ași realiza dorința. În fond însă este o minciună mare. Pote că acest obicei să a face Masle la bolnavi, să se fi întărit și prin această dispoziție luată de Mitropolitul Teodosie: „să faceți la ómenii bolnavi Masle“.

¹⁾ În acest loc Mitropolitul valoros combate un abuz, provenit tot din cauza ignoranței preoțești. Faptul este foarte grav în sine, de aceea să mulțămim lui D-zeu că am scăpat de preoții vechi bucheri și de totul necărtনারী, hirotoniți Clandestini peste Dunărea, la Isaiu (Vidin) și pe aiurea pe parale de Vlădicii nedemni Greci. Astă di ori ca Clerici Român pricepe ce-i dogmă, ce-i Mister, ce-i Ceremonie. Mult am dorit această și D-zeu mi-a dat zile de am văzut cu ochii renașterea ori rădicarea Clerului iubitei noastre Țări la gradul ce i se cuvinse. Acum depinde de el ași menține situaținea sa frumoasă și a și o ameliora în viitor, conform aspirațiunilor omenești. Un lucru să știe însă Clerul, că nefăcând nimica, și stând în trândăvie, lene, dedându-se la laconie, la distracții lumești și părăsindu-și terenul, se poate cu vremea să cadă din situația sa, iar unde a fost. Cel ce intră în apă și nu dă din mâini, ori nu știe să înoțe este amenințat a se îneca. Ași regreta și în mormint când măcar de unii dintre Clerici n'ași fi înțeles, pentru că atunci ași avea rolul celui părăsit în pustiū, al cărui glas nu fu audīt de nimeni. Când ziua neorocită va sosi pentru Cler, atunci mulți mă vor poamei, dar va fi târziu și în deșert, Cartagina a perit.

vraciu dșamă i télomă ișimă, iproci, tótă precum Iaste tn Molitvennic ¹⁾

Iată dară că cu îndemnarea și ajutorul Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt, acela de ce doriām vā pusem înainte voao preoților. Adecă, Taīnele Sfintei Beserici, căroro noi Arhieriei sintem ispravnicī, și după noi, voi preoții, și le-am arătat ce sint Sfintele Talni fiește carea deosebi, și de cele ce am văduț că să fac inprotiva învățăturilor Apostolești, și ale Sfinților Părinți v'am dat învățătură, cu acēstă socotelă precum ați văduț. Deci să căutați să le țineți întregi, nelintinate, și ne schimbate, și cele protivnice să nu le mai faceți; iară cele adevărate, și drēpte să le faceți cu tótă purtarea de grijă, precum vedeți că Iaste porunca Sfinților Părinți. Că cine din voi va cuteza a face afară de învățatura și voia sfinților Părinți, ce s'au arătat, și peste porunca acēsta a noastră, și'l vom afla, unul ca acela bine să știe, că nu numai certare mare după vina sa va avea de la noi, ce încă și de Preoție ca un neascultătoriu să va lipsi, și ce e mai înfricoșat se'și aducă aminte, că să va lega cu legături véclnice din răspunsul nefățarniculul judecătoriu, și întru întunérecul cel osebit la muncă să va tri-

¹⁾ În ambe aceste pericope ferește Mitropolitul Teodosie pe Clerici de a nu cădea în erezii administrând acest Mister, ori în superstiții. Să vede că unii preoți neputând distinge cu capul lor necultivat ce-i Sf. Mir și ce-i unt-de-lemn Sfințit la Masle ori la bdenie cum țice Mitropolitul. Acești preoți neștințori de ale Bisericei, ungeau cu acest unt-de-lemn Sfințit numai prin o rugăciune specială de preot, ungeau țic cu el pe pruncii botezați, pe cari trebuia să i pécetluască cu Sf. Mir. Am întâlnit și expresia *Mir mare* și *Mir mic*, aceste expresii nu sunt admisibile, pentru că deși la aparență este tot unt-de-lemn, în fond, însă e o deosebire esențială. Sf. Masle, țice Mitropolitul că trebuie să se săvîrșască de 7 sau cel puțin trei preoți, *că mai puțin de trei preoți n'avem poruncă să facă Sf. Masle*. Cu tôte acestea la cerința insistență și la absolută lipsă de a fi prezenți trei preoți, se pōte săvîrși și de unul, cum este obiceiū în Transilvania, din cauza lipsei de preoți. La noi însă n'am auđit să se fi săvîrșit acest Sf. Mister, de cât cel puțin de trei preoți. Și este de dorit ca așa să se urmeđe și în viitor, fiind oă în text se țice: „chemați preoți“, prin urmare mai mulți.

mite, ca un netrăbnic și nepurtătoriu de grijă, a îmuli Talantul stăpănului său, și a cinsti Cinul Preotului ¹⁾. Iară pre carele vom vedea, sau vom auzi de dănsul, că cuprinde far vicieșug învățatura Sfinților ce s'au țin, și ascultă și de porunca noastră acesta, acela de la noi va avea Blagoslovenie, și rugă cătră mai marele Arhiereu Hristos, ca să'l întărească spre plinirea poruncilor, și să'l facă părtaş acel plale ce vor lua slugile cele credincioase, ce pörtă grija și de a sa, și de a multora mântuire ²⁾

Și iarăș vă mai dăm Duhovnicăscă învățatură, după datoria Arhieriei noastre, precum mai sus, așa și aicea. Să stați fiilor bărbătește în cinul acesta al Preoției, la carele sântei chiemați, să purtați grija de Turma ce vi s'au incredințat, și să îmuliți Talantul Preoției, carele s'au dat voao de la Stăpănul Hristos, purtând grija ca să agonisiți suflete, iară să nu piardeți. Și pildă să fiți altora, iar nu smintela. Intâi voi plinind poruncile lui Dumnezeu. Că vădând cei

¹⁾ Terminând tratatul său asupra Misteriilor Mitropolitul Teodoșie, face o mica conclusie într'un stil mișcător și cu totul teologic. După ce arată care l-a fost planul scrierii sale, adică de a învăța pe preoții Eparhiei sale, după datoria ce are, însemnătatea și aplicarea Sfințelor Misterii asupra Creștinilor Români Ortodoxi, după ce le probă că în esență Creștinismul practic și real constă în aplicarea asupra Creștinilor a Sfințelor Misterii, apoi îi învață pe preoți cum să se ferescă de a face greșale în aplicarea lor, cum se evite erorile teoretice și să nu cadă în păcate de morțe, săvârșindu-le greșit Realizarea lor, ori cum se țină cu terminul teologic, validitatea lor atarnă de la exacta îndeplinire a formelor exterioare. Le mai arată în urmă vrednicul Mitropolit că s'au furișat unele greșeli grave la săvârșirea unor Misterii: ca la Botez, Comunicare, Sf. Masle etc. etc. Și-i stătuște să se îndepărtețe de acele greșale și-i îndemnă a se ocupa cu seriozitate de misiunea lor pastorală, adică a se îngriji de mântuirea Creștinilor.

²⁾ În această parte Mitropolitul spune deschis preoților ce li așteptă de la neîndeplinirea datoriilor lor, că încă și de preoție pe neascultători îi va lipsi; iar celor vrednici le promite răsplătă, care constă, cum se știe în darea de titluri de onore ca: Econom, blagocin etc. ori se promovă spre protopopiat, când el va auzi că ei cuprind fără vicieșug învățatura Sf. Părinți. Le mai făgăduște răsplata cerescă veșnică de la Arhiepiscopul Arhierieilor Christos și le declară că și el se va ruga lui Christos ca să i întărească spre plinirea poruncilor și să-i facă părtași Raiului.

proștii faptele vóstre bune, vor face și ei asemenea bunătăți. Iară vădându-vă pre voi pildă răotășilor, nici o îndreptare nu vor face, și mulți vor cădea în păcate de mórte, pentru neînvațatura, și nesocotéla vóstră. Că de veți fi purtători de grijă, tóte cu socotéla făcându-le, cu adevărat și pre voi singuri vă veți mântui, și pre cea ce vă vor asculta pre voi, și singuri vă veți face părtaș slugii cel credincióse, ce au imulțit Talantul Domnului său, și veți intra într-o bucuria Stăpânului Hristos, căruia, ca Stăpânului și Arhiereului Arhiereilor vă dăm spre pază, și cu înălțare de mântuiri îl rugăm, ca să vă păzescă de cele protivnice, și să vă întărească, ca să puteți sluji Sfinției sale într-o dreptate, și să vă lumineze mințile să puteți cunoște calea adevărului, și să vă invrednicescă ca fără de rătăcire să puteți povașii Turma, ce vă iaste pe sémă, la Impărăția Ceriului.

Acéstea rugând ca să dăruiască Stăpânul Hristos, încă vă poștim ca și pentru păcatele nóstre să nu pregețați a face rugăciune la Sfântul Jertăvnic, și Dumneșeu vă va răsplăti cu acel bine véclnic. Carele al dobândi, și al avea în véclii nesvârșiiți pre toți împreună să ne invrednicescă Sfinția Sa. Amin.

Sfârșitul a șapte Talni ale Sfinței Besericii, și lui Dumneșeu (1).

1) Aicea face un fel de apel către preoți ca să se ambiționeze de a fi demni de misiunea lor în ocazii grele. El le dice: Să stați filor bărbătește în cinul acesta al preoției la care sunteți chemați, să purtați grijă de turma care vi s'a încredințat. Câtă nevoie are poporul de un preot luminat! El pòte numai la nevoi, întristări și nenorociri a-i îndulci amărăciunea șilei, a-l ridica moralul decăduț prin nenorociri supravenite asupra-l, a-l încuraja, a-l povățui către calea cea bună, prin sfaturile lui religioase, a-l întări în credința sa nestatornică și în fine a-l opri de la fapte arbitrare, răsvrătiri, revoluții sociale și de la crime. Valórea unui preot meritos este nedescris de mare și Comuna ce posedă un asemenea preot, pòte să se fálască că e scăpată de nenorociri. Chiar și situațiile grele devin mai suportabile, când ai un sprijin sigur în preotul satului ori Comunei tale.

Indiferentismul religios și mijlocele de a-l remedia¹⁾.

Tot omul care s'ar apuca să cerceteze starea morală intelectuală din societatea noastră orășenescă, se va isbi de un fapt invariabil: complecta desinteresare față de ideea religioasă. Ómenii care n'aũ nici un motiv de a fi dușmanii religiunii, simt o greutate parcă, numai cât aud tratându-se vre o chestiune religioasă. Individualități distinse ca cultură și inteligență își obosesc atenția chiar de la început când le vorbești ceva în acest sens. A te încerca să remediezi această stare, numai după simpla constatare a faptului, înseamnă a nu fi nici odată sigur de succes. Cauza este, că e posibil ca răul să vie dintr'o parte, iar d-ta să aplici lécul în altă parte. Până nu ne vom da sémă de situațiunea indiferentismului religios și de căile prin care intră și se propagă, nu vom putea lucra cu eficacitate spre stăvilirea lui.

Înainte de toate facem o constatare: că indiferentismul religios se perpetuează la noi prin forța curentului. Curentul acesta spre indiferentism fiind în plină putere, duce la vale pe toți cei ce se nasc sub domnia lui. Este aci o mare analogie între forțele morale și cele materiale. Apele unui riu luptă cu turbare să-și deschidă un drum nou. Vijie, se rostogolesc preste petre și preste copaci și în fine își croesc o albie nouă când s'aũ saturat de cea veche. Apele

¹⁾ Conferință ținută la societatea culturală „Viitorul“ din Iași, în ziua de 27 Februarie 1904.

care vin în urmă merg liniștite pe drumul nou croit. Ele nu mai au nevoie să lupte, pentru că altele au luptat în locul lor. Cam tot așa se întâmplă lucrurile și în societate. La început a lucrat câți-va pentru formarea unui curent anti-religios. Sprijiniți pe tot felul de date științifice pe care le credea în afară de ori-ce discuțiune, ajutați de o falsă interpretare a doctrinelor religioase, și-au pus toate puterile la lucru până când au reușit să împingă opiniunea publică într-o pozițiune ostilă religiunii. Au reușit. Cei ce au lucrat în acest sens au trebuit să lupte cu multă încordare până ce au pornit curentul. Cei ce au venit după dinșii nu mai aveau nevoie să pue în lucru atâta forță, fiind-că curentul era deja format. Cei ce au venit în al treilea rând s'au simțit duși de curentul anti-religios, l-au găsit firesc și merg înainte. În această situațiune suntem azi. De la furia celor dintâi, de la dușmănia luptătorilor contra religiunii, lucrurile au mers domolin în se și putem spune că azi lumea este mai mult indiferentă de cât dușmană religiunii. Ca și apele care la început sunt zgomotoase până și-au format albia, așa sunt și spiritele. Ele au intrat în albia indiferentizmului fără să mai albă furia celor ce au început săparea albiei. Comparați mișcarea de pe la 1860—1870, mișcarea celor de la «Contemporanul», lupta celor de la «Revista Teologică» și vă veți convinge că iverșunarea era altă-dată cu mult mai mare. Încă o dovadă este faptul că azi găsim voci autorizate care pledază cauza religiunii. Așa de mare e puterea curentelor sociale și așa de strașnic tirte om după om că fie-care crede că acesta e cursul normal al lucrurilor. Dacă d-nul Găvănescu și-ar fi tipărit «Pedagogia» sa cu 30—40 de ani în urmă, și dacă ar fi arătat neputința opozițiunii dintre știință și religiune, așa cum arată în această carte, se expunea să fie luat în ris. Așa era curentul. Dacă d-nul Bogdan, profesor de științele naturale, în conferința sa de la Ateneul din București, ar fi spus pe timpul când mișcarea anti-religioasă era în florie, că atât timp cât va exista un creier cugetător, se va ocupa cu misteriosul conducător al lumilor¹⁾, dacă d-nul Bogdan ar fi spus acestea cu 30 de ani în urmă era tratat ca retrograd de publicul cititor.

¹⁾ Revista „Reînvierea“ No. 1, Botoșani.

Aşa era curentul și dintr'a lui nu puteai să-l scoți.

Curentele sunt maril tiranți ai opiniunii publice pe care n'o lasă să sugere liber. Astă-zi, de exemplu este curentul ca învățământul trebuie să exceleze mai mult în educațiune de cât în instrucțiune. Să fi încercat să spu asta între 1860—1870 și îndată era tratat de visionar.

Și mișcarea anti-religiösă a fost un curent de felul acesta. El s'a mai domolit și s'a prefăcut în indiferentismul de azi. D-nul Găvănescu spune în cartea citată că de unde până mai acum 10—20 de ani religiunea era privită cu dușmănie, acum, din contră, e privită cu simpatie. Iată, deci, un simptom că impetuoșitatea curentului s'a domolit.

Din toate aceste sbuciumări însă am rămas cu un rezultat: lumea nu mai are motiv de a fi dușmănoșă religiunii, dar a devenit indiferentă. În această cale merge acum societatea orășenească și e greu s'o scoți dintr'însa. Năvala șivoiului duce la val pe imprudentul care s'ar încerca să-l oprască. Ar trebui să fi un erou al gândirii ca să te smulgă dintr'însul și în afară de influența lui să cugeți liber. Și faptele dovedesc că există și de aceștia. D-nul dr. Paulescu, profesor la facultatea de medicină din București nu s'a sfii să se pronunțe pentru principiile religiöse. Exemplele acestea însă sunt rare. Studiul a condus pe doctorul Paulescu la aceste concluziuni, și nu totă lumea are puțința de a studia. Trebuie să fi întemeiat și înarmat când faci ast-fel de lucruri sau ajungi la cutare păreri, dar marele public n'are cum se înarma. Ce dic eu să se înarmeze ca să se întorcă la ideea religiösă. Marelui public i se dă încă hrană care îl dispune contra religiunii și aici trebuie să vie influența noastră.

Priviți marele număr de funcționari de la telegraf, poștă, vamă, căile ferate, funcționarii comerciați de tot felul, așa putea dice marea majoritate a publicului orășeneșc. De sigur că studiile în nici un caz nu i-au împins să fie dușmanii religiunii. Studiile lor sunt de așa natură că n'au nici în clin nici în mână cu religiunea. Pentru ce atunci au și ei aceiași atitudine față de d'nsa ca și adevărații dușmanii?—Curentul, d lor, curentul, sau trezit într'însul și merg după d'nsul și așa e de mare puterea lui, că țirte pe om fără să mai cêră consimțimintul rațiunii acestuia. În Noembrie trecut (1903) în București o babă incultă, proprietara

unei case, vădând icóne la chiriaşul său, începu să-şi dea aere de liber cugetătoare. «Eū sunt de sistemul ă! nou», spunea ea. Ce studii! au condus óre pe babă la «sistemul ă! nou» de ura icónele?—De sigur că nici unul. Explicaţiunea e aceeaşi: curentul, moda.

Am spus însă că curentul acesta e alimentat, şi nu vreaū să afirm ceva fără a dovedi. Dacă nu tótă lumea póte studia, este ceva însă de care nu se póte lipsi: distracţiunile intelectuale. Tot cel ce lucrăză cu mintea, are nevoie s'o hrănescă din când în când cu ceva. Copiii începînd de pe la 14—15—16 ani, marele număr de funcţionari de care am amintit mai sus, ce fac în orele libere? — Pot să afirm că mare număr dintr'înşii citesc. Ei bine aci e buba! Citesc multe lucruri vătămătoare sentimentului religios, fiind că ce e favorabil n'au unde găsi. Aci e marea plagă din viaţa intelectuală a publicului oraşenesc. De aci se alimentăză duşmănia, dar mai cu sémă indiferentismul religios. Presa zilnică şi literatura e tot ceea ce însufleteşte publicul mijlociu din oraşe. Lucrările speciale nu le citesc de cât ómenii specialitaţi, fiind că sint mai grele de înţeles şi n'au farmecul şi interesul operelor literare. Acestea se adaptăză unui mare număr de inteligenţe şi nu obosesc mintea. Tot omul care a început să cugete, care a eşit din viaţa copilăriei, dă góna aci. Dacă hrana acésta literară va fi sănătósă şi nu va fi vătămată de alte influenţe, putem spune că mult ne va ajuta în formarea caracterelor sănătóse. Din nenorocire hrana intelectuală a publicului nostru nu se prezintă ast fel. Literatura franceză care are multa trecere, este gustată tocmai în ce are mai dezgustător şi mai greşos. Cum voiţi să avem ómeni cu simţire pentru religiune, când literatura li hrăneşte cu nesimţire? Romanele c-le mai scandalóse şi obscene forméză hrana de predilecţiune a multora. În tóte aceste volume, rar se găseşte vre o vorbă favorabilă religiunii, ori dacă spune ceva despre dinsa numai în bătăe de joc. E greu cuiva să lepede halna indiferentismului când cartea îl îndemnă întocmai la indiferentizm. Omul citeşte volume întregi, vede personagi! intrând rând pe rând în scenă, dar totul se învîrteşte în jurul vieţii acestora animalice, plină de plăceri şi fără nimic serios. Vede viaţa întrégă a personagiilor din romane, dar în tótă acésta viaţă

nu se zărește nici o preocupățiune de idela religioasă. Creerul care citește se deprinde și el cu idela unei vieți ca cea din carte, visază o lume de plăceri, o viață de desfătare și huzurélă, iar viața religioasă nu se găsește nicăeri, fiind-că nici în carte nu i s'a dat vre-un loc. Pe cei născuți în indiferentizm, citirea unei ast-fel de literatură în care nu e nici pomenelă de religiune, trebuie să-l cimenteze în indiferentizm. Pentru un creer tinăr, ba chiar și pentru unul mai bătrîn, dar cu puțină cultură, care n'are aparatul critic de a prinde ce e bun și a lăsa ce e rău, literatura acésta e tare periculósă. Eū de multe ori m'am gândit la marele număr de funcționari cu câte 4 clase gimnaziale, cum trăesc într'un în indiferentizm religios fără păreche. Nenumărați impiegați de mișcare exilați prin gări depărtate, ce-or fi făcînd larna nopțile lungi și friguróse? Mulți citesc și dovadă am faptul că multe reclamațiuni am vedut că ziarele și revistele venite în comuna apropiată de gară, le luaū de le citeaū funcționarii gării, iar destinatorii la așteptaū cu săptămănil. Nenorocirea e că atăți ómeni care aū nevoie de citit, nu găsesc nimic care sub forma literară să-i introducă în frumusețele religiunei. Literatura profană sapă religiunea și noi n'avem nimic să-i luăm prada din gură.

Vedeți prin urmare că mare număr din cei ce citesc, nu ajung pe la Strauss și Darwin, literatura mai cu sēmă e domeniul lor intelectual. Ba unii, și nu-s puțini nici aceștia, citesc romanele de senzație ce le publică ziarele în foileton. Tóte aceste lucrări însă, prezintă cititorilor viața fără nici o urmă de sentiment religios. Din acésta cauză și indiferentizmul religios se perpetuază, căci literatura citită de publicul românesc e favorabilă indiferentizmului. Ea introduce pe om în viața acésta materială, fără Dumnedu și ast-fel cititorul se împetrește într'însa. Omul merge cu curentul indiferentizmului din societate, iar literatura îl ține în acésta cale.

Aș fi nedrept când aș spune că tótă literatura saū ori-ce literatură are acest efect. Vorbesc numai de aceea cu care se deslătéză societatea românescă mijlocie, societatea acésta care nici n'o poți numi cultă, dar nici n'o poți pune în pătura de jos a populațiunii. Pe lînga acésta, nu putem spune că ori-ce literatură are aceste urmări, ci afirmăm

lucrul acesta despre literatura franceză care e în vază la noi. Și dintr'acesta chiar se citește ce e mai slab și mai ucigător pentru moral, fiind-că cititorul nu poate deosebi care e bun și moral. Romanele rele sînt tot-d'auna în număr cu mult mai mare, pentru care se și răspîndesc mai mult. Sînt chiar unele lucrări literare valoroase, totuși peste măsură de dușmane religiunii. Să luăm, de exemplu, romanele lui Zola care au multă trecere în societatea românească. Cine ar putea nega calitățile lor? Sînt contrare însă scopului nostru, lovesc religiunea.

În situațiunea acésta, credința noastră are în față un veșnic pericol. Omul se naște în mijlocul indiferentizmului celor-l-alți, crește într'însul, iar cărțile ce forméză hrana lui intelectuală, îl educă tot în acest sens. Nu ne aflăm ôre în fața unui veșnic pericol? Și lucru mai dureros este că indiferentizmul acesta se scobórá tot mai jos pînă la popor, exemplul se comunică, nepăsarea cuprinde lumea pînă în păturile de jos, săvîrșește fapte fără a se mai gîndi că e creștină, și lată și demoralizarea căștigând teren.

În zadar însă vom constata unele situațiuni triste, dacă nu ne vom sili să le găsim și leacul lor. M'am gîndit, dacă literatura acésta cu care societatea românească se hrănește, perpetuéză indiferentizmul religios ôre n'ar fi bine să luptăm și noi pe acelaș teren? N'am putea noi ôre ca cu arma cu care unii susțin indiferentizmul noi să-l alungăm? Eu cred că ar fi acésta o probă de pricepere și de dibăcie tactică. Arma care lovește cu efect într'unul, pöte tot cu atît efect să lovéscă și în altul.

Da! e bine să lucrăm și noi pe terenul literaturii religioase, și după cum este o literatură care slăbește religiunea, tot așa vom putea avea și noi alta care s'o întărescă.

În urma unui fapt care a avut loc în țara noastră, nici n'ar mai fi nevoie de insistat asupra acestui lucru. Acest fapt este aparițiunea și traducerea în românește a celebrului roman al lui Senkiewicz «Quo Vadsi». Acest roman este un exemplu răsunător de cît pöte face o literatură împregnată de ideile religioase. Tocmai din cauză că e roman, adică scriere potrivită cu gustul timpului, fie-care s'a grăbit să-l citéscă. Și ziarele de acum 3—4 ani, mai cu sémă «Apărarea Națională», ne dau dovadă că nu s'a citit

fără lolos. A produs o impresiune de tot nouă și profundă în publicul cititor din România, l-a dispus în favoarea ideilor religioase, l-a făcut să simțā pentru un moment niște emoțiuni înalte și cu totul superioare emoțiunilor vieței materiale. Din nenorocire n'am avut multe lucrări de felul acesta ca să le punem în mână publicului. «Quo Vadis» a avut o influență trecătoare și lumea a rămas iar sub stăpânirea literaturii nepăsătoare față de religiune.

Să analizăm puțin faptul acesta și să tragem dintr'însul învățămintele folosite. Pentru ce romanul «Quo Vadis» s'a răspândit și citit?—Pentru că era o lucrare conformă gustului de aži al publicului. Să fi făcut o carte de istorie cu aceleași idei și nu ți-o citea. Sau să-l fi pus de-asupra alt nume, de exemplu «Creștinismul sub Nerone» și iar nu-l citea. Așa-l gustul publicului și după gust trebuie să-l servim și noi, alt-fel te refuză. Aci e câmpul nostru de lucru, să răspândim ideile religioase și să le facem simpatici prin literatură. În răspândirea ideilor, literatura are darul că nu apeleză numai la mintea, ci și la inima cititorului.

Romanul lui Slukiewicz ne-a pus înainte un învățământ pe care ar fi păcat să-l desprețuim. Ne învață că dacă voim să alungăm indiferentismul religios, să recurgem la literatura religioasă. Cu scrierile speciale: Catehizme, istorii, tratate speciale, nu reușim fiind-că nimeni nu simte interes să le citescă.

Situațiunea acestā de silă față de tot ce e religios este un rău, în acelaș timp însă este și un fapt real pe care nu-l putem alunga cu discursuri de banchete că Românul e religios. Datoria noastră este că odatā ce-am constatat faptul să căutăm care-s mijlocele potrivite de a-l stăvili. Găsești o dispozițiune în public, folosește-te de dinsa, nu umbra să crezi alte dispozițiuni, căci și munca e mai mare și reușita problematică. Găsești în public o dispozițiune spre literatură, n'o discuta de e bună sau rea. Servește-te de dinsa, dā la luminā lucrări literare favorabile religiunii și dā-le în mână publicului. A căuta să crezi dispozițiunea ca să citescă tratatele speciale de religiune, e muncā în zadar.

La noi este tendența de a da în mână poporului scrieri

religiöse, dar trebuie să ştii ce să-I dai. A începe cu vieţele sfinţilor, înseamnă a greşi calea. Vă întreb eu veţi fi părţi în mil şi mil de exemplare aceste scrieri, dar cine le va citi?—Tot ómenii pioşi. Apoi dacă e aşa, imi laú îndrăznéla s'o spun că nimic sau puţin de tot am câştigat. Cel pios e pios şi fără vieţele sfinţilor. E bun acest lucru de a hráni pietatea creştinului, dar scopul nostru este mai întins: nu numai pe cel pioşi să-I servim, ci marea mulţime a celor indiferenţi. Pe aceştia nici vorbă că nu I poţi servi cu vieţele sfinţilor. Indată ce va vedea pe copertă, de exemplu, «Viaţa Sf. Vasilie,» poţi fi sigură că nici n'o deschide. Aşa e curentul şi cu vieţele sfinţilor de sigur că nu I putem opri. Trebuie să dai omului hrană după gustul lui, adică să aibă aparenţa celor care îi plac. E cestiune de meşteşug aci. E ceea ce faci cu persoanele care nu vor să ia unele doctorii rele la gust. I-o dai într'o capsulă, în ceai, cafea etc. I ai făcut gustul lui, dar şi tu 'ţi-ai ajuns scopul. Dă-I lui aparenţa, opreşte-ţi ţie fondul şi îi mulţamit.

Vedem prin urmare că tipăritura vieţelor sfinţilor nu e o operă care să ne ducă la mari rezultate. Eú afirm cu toată convingerea că «Quo Vadis» a adus pe dece părţi mai bune rezultate. Dă-I lumii doctoria aşa cum vrea ea, îmbrăcată în halna literară şi cările se vor citi.

Acelaş sórtă ca şi vieţele sfinţilor o au şi alte lucrări prea speciale. Nu se pot răspândi în public. Am fost foarte surprins acum vre-o 3 ani, când am găsit în cazarma regimentului 3 de artilerie din Brăila un catehizm. E bine blata carte era foarte rău tratată, nimăruí nu-I trecea prin minte că ar merita să fie citită. Eraú însă şi alte cărţi, cum de exemplu, istoria războiului independenţei de Coşbuc, anecdotele de Speranţă. Aceste erau citite. Motivul?—E cel care l-am spus, că nu se adreséză numai minţei, ci pune în joc toate facultăţile omului. Vrei să-ţi citéscă cine va volumele, vrei să pătrundă în public?—Fii dibaci, nu pune titluri de care fuge lumea, dá-i ceva atractiv, imbrac'o în forma cea mai gustată.

Cred că am lăsat să se zăréscă care este ideea mea în scopul stăvilirii indiferentizmului. Trebuie înfiinţată o bibliotecă care să se prezinte cu acelaş fast literar ca oricare bibliotecă de acest-fel. Nu e nevoie nici măcar să in tici că

s'ar ocupa cu religiunea, căci pe noi nu forma ne interesează, ci fondul. Am putea-o, de exemplu, numi *Biblioteca celor mai bune romane morale*, sau numai *Biblioteca morală*, și am putea traduce acțiunile scrierilor literare favorabile religiunii. «Biblioteca de popularizare» din Craiova și «Biblioteca pentru toți» din București ne-ar putea da o idee în această privință.

Străinii au priceput cu mult înainte de noi folosul acestor biblioteci și de mult le-au înființat. Ba sînt un puternic mijloc de luptă și de propagare a ideilor creștine. În America există bibliotecă *Pansy* care își răspândește volumele neîncetat, luptând în chipul acesta pentru a ține pe creștinii în calea datorțiilor religioase și a-l feri de indiferențism. Iată cum se rostește catalogul unei librării¹⁾ despre această bibliotecă: «Probabil nici un autor în viață n'a exercitat «asupra poporul american o influență atât de mare și «care să se pōtă compara cu a lui *Pansy*. Mil și mil «de familii citesc cărțile sale în fie-care săptămână și este «incalculabil efectul în călăuzirea dreptel simțirii, cugetării și viețuirii»²⁾.

Anglia ne oferă un exemplu demn de atențiunea noastră. Intrînsa mișună o mulțime de scrieri literare religioase, ceea ce însemnă că sînt și cititorii. Poeme religioase chiar, din care și mie mi-a cădut una în mînă, trădăză totînsa mișcare literară religioasă din această țară. Nu numai atât, dar acolo trăește și o presă religioasă. Nu presă ca a noastră pentru omeni speciali, ci presă pentru toți creștinii. Rezultatul?—Poporul englez este religios mai mult de cît ne putem închipui noi. Chiar mare parte din literatura profană a «cestei țări nu e ostilă, ci favorabilă religiunii. În catalogul unei librării stăine³⁾ de ale religiunii, găsesc o carte intitulată *The light of the World* (lumina lumii) de Edwin Arnold. Iată cum ziarul *Daily News* reconmandă această carte:

¹⁾ Wesleyan Methodist Book Room, London.

²⁾ Probably no living author has exerted an influence upon the American people at large at all comparable with „Pansy's“. Thousand-upon thousands of families read her books every week, and the effect in the direction of right feeling, right thinking and right living is incalculable. Pag. 11.

³⁾ The English library, Heinemann and Balestier. London.

«Mulțimea cititorilor care au fost desfățați și luminați de «The light of Asia» (lumina Asiei, altă lucrare a aceluiaș autor) se vor întorce spre acest nou volum ca după o «vie așteptare. Într-aga țesătură și destinațiune a lucrării «este de a scote în relief aspectul vesel și înălțător al creștinului creștine comparată cu cea a lui Buda»¹⁾.

Vedeți, Domnilor, cestiuni de înaltă știință tratate în literatură. Iată deci o lucrare care combate părerea unora că creștinismul ar fi inferior budismului. Ținând sémă de faptul că e lucrare literară, nu face o discuțiune științifică, ci scote la lumină partea morală, tocmai așa după cum face și „Quo Vadis“, și tocmai acesta ne trebuie și nouă. Cu acelaș subiect fă o scriere apologetică și cu lăta valoarea ei nu o vor citi de cât ómenii speciali. Englezul a pus-o în forma literară și cu chipul acesta a pus-o la îndemâna tuturor. Felul acesta de a proceda al Englezilor ne arată tot caracterul lor practic. Ei au priceput că slăbirea religiunii numai bine nu le-ar aduce, iată-i deci luptând pentru întărirea ei. Faptele dovedesc că nu fără succes.

Am fugit tot-de-una de afirmațiunile vagi care nu aduc convingere și am căutat să mă pun în realitatea faptelor. Intrebuințez și acum această procedură pentru a vă dovedi evidența susținerii mele.

Toți ați citit scrieri religioase, toți aveți în minte pasagi dintr'insele și știți atracțiunea care o au pentru spirit. Știți atracțiunea care ar avea-o pentru un indiferent în materie de religiune, când i-ați da să citescă aceste cărți. Cea mai mare parte sunteți părinți de familie, deci nu sunteți în neștiință de felul cum ar primi copiii cărțile religioase pe care le-ați citit. Luați, de exemplu, tratatul *Despre Preoție* al Sf. Ión Gură-de-Aur, tradus în românește de părintele Călinescu, luați din tezele noastre de licență, lucrările apărute mai nouă, combaterea vieții lui Iisus a lui Renan de Guettee, tradus în românește de părintele Miron. De sigur că știți atracțiunea care ar avea-o pentru tineret aceste cărți. Cred

¹⁾ The multitude of readers who were delighted and instructed by „The Light of Asia“ will turn to this new volume with lively expectation. The whole burden of the poem is to set forth the joyful aspect of the Christian faith as compared with that of Buddha.

că sunteți de acord cu mine că nu le-ar citi, măcar că pentru noi sunt destul de interesante. Pentru lumea indiferentă însă aceste lucrări n'au interes, și dacă le-ar citi, apoi numai de silă și lute se vor plictisi.

Comparați începutul ori-cărei lucrări religioase cu începutul acestui roman religios: «Cititorul să mă întovărășescă într-o după ameză din Septembře a anului 302 în stradele «Romei. Sorele se scobóră spre asfințit, peste două césuri «nu va mai fi pe cer. Cerul este fără nouri, atmosfera răcorită. Locuitorii se îndreptă cu grămada, unii spre grădinile lui Cezar, alții spre acele ale lui Salustiu, pentru «ași face primblarea de séră și a afla știrile zilei»¹⁾.

Iată un început frumos, abia ai intrat într'insul și te ispitește să treci mai departe. Dă în mâna unui elev de liceu această carte, în mâna unei domnișore, a unui mic funcționar care și hrănește mîntea cu tote năzdrăvăniile și romanele de senzație, și n'are nici un motiv s'o respingă, fiind-că totul îl atrage. Dă'î în mână viața sfintului care pentru noi e un lucrăr și cască de la prima pagină. Și romanul acesta (Fabiola de cardinalul Wiseman) îți dă învățături religioase mai multe de cât lucrările speciale chfar. Dar din cauza formei acesteia de povestire în care se prezintă, nu obosește de loc pe cititor. Nici o liturgică nu m'a lămurit mai bine despre catacombele creștinilor ca acest roman. Și nu acesta e cel mai bun. Sînt multe altele cu mult superioare care date în românește ne-ar aduce aceleaș servicii cari le-a adus și altor țări.

În Franția, ca și în Anglia există o ast-fel de literatură religioasă. Biblioteca populară catolică (bibliothèque populaire catholique) le răspândește și romanul acesta din care v'am citat începutul e cel dintâi dintr'însa. Aceiaș constatare o facem și pentru Italia. Totuși nici Franția, nici Italia nu se pot compara cu Anglia în mulțimea lucrărilor de acest gen.

La noi singurul care a priceput eficacitatea scrierilor religioase de acest fel este P. S. Episcop de Rîmnic D. D. Atanasie. Morala sa pentru copii este o voluminoasă nuvelă, ba parcă chiar întrece întinderea unei nuvele. Este o po-

¹⁾ Fabiola ou l'église des catacombes, par le cardinal Wiseman, Paris, Lethielleux pag. 5.

vestire întinsă care e minunată pentru vrîsta copilăriei. Să fi scris tot cu acest titlu o lucrare morală pentru copii, și să fi început a înșira: să fiți buni, ascultători de părinți, silitori etc. Ar fi fost o carte fără nici o atracțiune pentru, fiind că totul se referă numai la minte. Din contra, această carte așa cum e scrisă are totă dulceața povestirii și nu obosește, trezește interesul tocmai pentru că e povestire.

În țara noastră bibliotecile s'au înființat multe. De câțiva ani s'a înființat societatea «Steaua» care și a luat însărcinarea de a scote lucrări pentru popor. Dar nu e pentru noi, căci poporul care-l are în vedere e cel sătesc, iar eu vorbesc de cel orășenesc. Aci este indiferentismul cel îndrăcit care apoi se scoboră la sate. Aci romanele lui Cătușe Mendès domnesc nesupărate de nimeni. Ce bine ar fi să avem puțința de a face pe d-șora X și pe d-șora Y să citească romanele noastre. Dată fiind starea societății, acestea sînt singurele lucrări religioase pe care le-ar citi.

Iată deci punctul de plecare în lupta contra indiferentismului. Ne trebuie o bibliotecă morală în care să dăm pe românește cele mai bune romane religioase ale străinătății. Asta-i singura carte religioasă care poate fi citită de toată lumea. Este singura care poate disputa locul literaturii profane.

O dată ce prin acestea ai dispus pe cine-va cu bună voință spre religie, poți să treci mai departe și să-i dai scrieri care în fața întâi nu i-au plăcut. Trebuie să dobîndești mai întai terenul favorabil în sufletul omului și apoi poți să-ți sădi multe într'insul. Cel mai principal însă și cel mai greu lucru este ca întai terenul să-l stabilești. Nu poți lucra în abstract, fiind că ți-i munca în zădar. Nu poți da ori-cui viețile sfinților, fiind-că nu e teren în sufletul omului în care să se prină. Din contra, terenul favorabil lucrărilor literare existînd, acestea trebuie să le punem în mîna tineretului. În chipul acesta vom obține alt teren: favorabil religiei, și numai după ce l'ai obținut pe acesta poți să dai omului și lucrări speciale care acum numai pe noi ne interesază. Nu se văd nenumărate scrieri religioase de valoare care nu se citesc? De ce? Din cauza indiferentismului religios, din cauza totalei disinteresări a societății față de tot ce e religie. Tot ce scutură perdeaua acesta a vieții materiale-animalice nu place. Câtă vreme va exista acest in-

diferentism, nu se va citi nimic din scrierile religioase speciale. Numai spre literatură nu e indiferentism, numai ea e privită cu simpatie, deci pe acest teren pune-te la lucru. Asta înseamnă a proceda în concret, a proceda de la situațiunii clare și definite spre scopuri cugetate și lămurite.

Să dăm pe românește romanele religioase cele mai de valoare din apus, să contrabalansăm și să neutralizăm influența lui Catulle Mendes și a lui Zola în familii, să punem înaintea tineretului icône vii din istoria Creștinismului. «Țara» de la 26 Februarie 1904 povestește un caz cum niște copil din Paris, citind scrierile de aventuri ale lui Jules Verne și Mayne-Reid, așa s'a'au entuziasmat că a'au pornit și ei în lume după aventuri. De ce n'am putea entuziasma și noi lumea după subiectele palpitate din istoria Creștinismului? Icône pline de viață să'i punem înainte, de acele care comunică căldura mai mult la inimă de cât la minte. Și să dăm în limba noastră chiar romanele profane, dar favorabile religiunii.

Tot în chipul acesta unii vulgarizază știința. O dau în forma de roman și citirea în acest cas e plăcută, e o distrațiune, care produce mult. Omul mult mai mult se impresionază de povestirile din viață. Să'i puși înainte ómenii în carne și óse ca cum ar trăi. El vede atunci viața societății cum se rostogolește dinaintea ochilor, mai ușor prinde ce e bun și detestă răul. O simplă expunere de idei însă, care nu se vede de loc legată cu viața, n'are acea putere de a se comunica. Ori cât de îndemănatecă și valoroasă va fi expunerea, obosește mintea.

Invățămîntul acesta de care alții s'a'au folosit înainte de noi să nu'l dăm uitărei. Este cel mai bun mijloc de a câștiga partea cullă a societății.

Când mintea copilului începe a se còce, când cea dintâi scânteie a vieții sufletești inteligente începe a se afirma într'insul, ați vădut cum dă góna la romanele de senzație și la volumele de halduci? Eh! Când să ai cu ce hrăni această frumoasă dispozițiune! Când s'o îndrepti în curentul ideilor religioase morale, ce mult am câștiga! Și mulți din acești copii vor deveni persoane de valoare în societate, iar temelia pusă de noi va putea fi pe tótă viața un izvor de acțiunii folositoare religiunii.

În lipsa unor cărți bune ei se apucă de Bujor Halducul, trec apoi la romanele «Contele de Monte Christo» și «Dama Voalată», ajung apoi la literatura mai serioasă, dar pentru moral tot ucigătoare și merg ast-fel până la capăt. Resultatul?—Resultatul este acela că în toate aceste scrieri, desfășurându-li-se pe dinaintea ochilor fel de fel de scene din viață, dar fără ca religiuinea să ocupe vre-un loc într'însa, se deprind și ei cu idela că într'adevăr religiuinea n'are ce căuta în viață.

Știi că există la noi o bună, frumoasă și laudabilă idee: aceea de a da în românește scrierile Sf. Părinți. De se va realiza vre-odată această idee, am avea de însemnat un progres în întărirea religiuinei noastre. Să nu ne facem iluziuni însă despre eficacitatea imediată a acestei proceduri. Cel ce le vor citi vom fi noi și creștinii cari mai poartă interes de studiile religioase. Prin urmare, cu toată valoarea scrierilor Sf. Părinți, ele nu se vor putea răspîndi mult, sau și răspîndite nu se vor citi. Vom a lue mari servicii pietăței creștinului și, dacă acesta e scopul cu scrierile Sf. Părinți, el este ajuns. În masa mare însă a celor indiferenți nu vor pătrunde. De ce?—Pentru că se prezintă în haïna religioasă, iar gustul lumii e altul. Eū mă gîndesc la toți omenii aceștia cari trăiesc fără religiuine, duc o viață absolut materială, mă gîndesc la micii funcționari, la tineretul de ambele sexe, cari se ocupă cu distracțiunii ușurele, aceștia nu citesc nimic din ce se prezintă sub haïna religioasă. Conformeză-te gustului lor și-ți ajungi scopul. Dă-le literatură religioasă, numai să fie literatură și vor citi.

Omenii culți citesc scrieri religioase din trebuința de a ști și alte domenii, de a avea o cultură generală complectă. Aceștia citesc și scrierile Sf. Părinți. Marea majoritate însă a lumii semi-culte, acesta nu e chip s'o scoți din gustul ei. Fă un compromis cu dînsa: dă-i religiuinea în forma literaturii și atunci Incrul se schimbă.

Acum vre-o 4 ani, un prieten al meu era la spitalul Colței în București. Într'o zi, îmi spune el, iată doi preoți catolici care începură a întreba cine sînt catolici în spital. Și începură a împărți la cărți religioase. Îmi închipui ce balsam va fi fost acesta pentru bolnavi în monotonia timpului care se scurge în spital. Să facem și noi ca dînsii. Să răspîndim scrieri.

Presupun că avem deja biblioteca acésta religiósă morală înființată, că avem cite-va volume tipărite, tot nu vom fi făcut destul. Este de trebuință să purtăm grijă de răspîndirea lor, căci se știe că la noi sórta cărților este de a putrezii prin poduri nevindute. Numai a tipări cărțile și a le ținea apoi fără a căuta să le introducem în public, ar fi ca cum am avea medicamentele în farmacie și nici un doctor nu s'ar găsi care să le dea bolnavilor. Aci putem spune că noi stntem mai favorizați de cît alții. Avem organe care pot lua asupra lor sarcina răspîndirii: preoții. Preotul își știe pe degete poporânii săi. Știe care sînt sentimentele față de religiune în cutare casă, care în alta, știe deci unde e nevoie să introducă ast-fel de cărți. Ba cred chiar că părinții doritori de buna creștere a copiilor vor fi bucuroși cînd copilul vor avea în mînă ast-fel de cărți.

Mai este alt-ceva și mai însemnat: bibliotecile parohiale. Aceste bibliotecî ar putea fi niște mici centre de cultură romantică religiósă. Preotul care cu diferite servicii religióse intră prin casele poporânilor săi, de multe ori ar putea invita pe copii să frecventeze aceste bibliotecî. Pune pe un copil în fața bibliotecii, ce-are să-ți citéscă el? Teologia dogmatică, morală, expunerea credinței ortodoxe?— Feréscă Dumnezeu. Numai prin literatură l-ai putea atrage la bibliotecile parohiale. În sfîrșit acesta e un lucru care rămîne la bunul tact al preotului. El póte chema pe unii la biblioteca parochială, altora să le dee cărțile acasă, cum va crede el. Ceea ce observăm noi este că preotul și bibliotecile parohiale sînt cele mai bune organe pentru răspîndirea romanelor religióse.

La mărturisire unii preoți dau de citit din sf. Scriptură. Cu mult folos ar putea tot așa de bine să le dea de citit un roman religios. Cu acelaș succes ar putea lupta și profesorii de religiune. Cu introducerea acestui abiect în clasele superióre a V și a VI el ia o nouă față. Elevii din aceste clase de sigur că vor începe să întrebe pe profesorii de multe cestiuni. Ei sînt în vîrstă cînd inteligența începe a deveni preponderantă și atunci multe cestiuni li se ivesc în minte pentru care caută lumină. Ei sînt în timpul cînd omul prinde gust după literatură și profesorul cu mult folos le-ar putea recomanda romane care să servéscă cauza nós-

tră. Când se face istoria bisericească, li s'ar putea indica lucrări care pun în relief frumoasa viață a creștinilor din timpurile primare.

Multe, multe în fine ar putea fi căile prin care am putea introduce literatura religioasă, dar pînă n'o avem stăm cu mâinile în sîn, uitându-ne cum alții ne iaș terenu. Sunt multe scrieri pe care copiii le citesc otrăvindu-le sufletul, fapt care se rezolvă apoi într'un tofricoșat în indiferențism religios.

Cel mai potrivit început pentru stăvilirea indiferențismului religios, cred că este literatura religioasă. Mi-ar plăcea dacă s'ar încinge o discuțiune pe acest teren, dacă presa religioasă ar lua parte, căci într'un fel trebuie să lucrăm. Materialismul practic al vieții de tôte zilele, caracterizat prin indiferențism față de religiune, ne înădușă. Trebuie să deschidem sufletului artera prin care să respire viața religioasă. Să nu ne bazăm pe iluziuni care dau o falsă idee de realitatea faptelor. Să nu ne legănăm pe speranțe deșarte și asigurări în credința strămoșilor noștri, ci să lucrăm noi pentru întărirea acestei credințe. *Laboremus* adică să muncim a ăș Septimise Sever când a murit. *Laboremus* să dicem și noi, căci numai cu *laboremus* se obțin situațiunile traînice și adevărate.

Iulia Scriban

Licențiat în Teologie.

RAPORTUL DINTRE RELIGIUNE ȘI MORALITATE

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea No. 1).

ÎN FILOSOFIE ȘI TEOLOGIE.

O astfel de explicațiune dată autonomiei rațiunii ar fi pus în legătură relativa autonomie a rațiunii omenești cu rațiunea dumnezeiască, sau autonomia cu teonomia, libertatea voinții cu dependența ei de D-zeu, moralitatea cu religiunea, dar Kantienii s'aū temut de o astfel de explicațiune și aū persistat în unilateralitate și inconsecvență, respingînd ori-ce influență din afară asupra voinții și chiar și influența dumnezeiască, care formeză ființa adevăratei autonomii.

Cum că moralitatea nu se poate susține fără ajutorul religiunii o mărturisește în mod indirect însuși Kant în contradicere cu sine însuși. El n'a putut tăgădăi că rațiunea practică sau voința declarată de el autonomă este influențată de sensualitate sau de răul radical, mai mult chiar, că puternica sensualitate subjugă slaba rațiune. Odată recunoscută acesta el n'avu încotro și pentru a putea restabili echilibrul între rațiunea mai slabă și sensualitatea mai forte trebui să admită intervenirea dumnezeiască, să recurgă la ajutorul revelațiunii supra-naturale, care a promulgat legile morale și a înființat—pentru asigurarea prosperității lor—o comunitate morală pozitivă, Biserica. În această ordine de idei Kant fu silit să recunoască și necesitatea și realitatea grației.

Pentru atingerea idealului moral, omul, cu rațiunea întunecată și robită de sensualitate, are absolută nevoie de ajutorul grații dumnezeiești, care să-l ajute.

Ast-fel Kant ajunse să recunoscă că religiunea este indispensabilă pentru moralitate; cu toate acestea rolul pe care attit Kant cit și adepții săi îl dau religiunii este numai secundar, religiunea are să dea mână de ajutor moralității, cînd acésta nu mai pôte merge înainte cu forțe proprii.

Lacunele și inconsecvențele moralismului kantian au atras asupra-i între altele asprele critici a renumitului Teolog *Volkmar Reinhard* († 1812)¹⁾ și a așa zișilor filosofi ai creștințel: *Iacobi* († 1819), *Hamann* († 1788) și *Herder* († 1803).

Dintre filosofi de mai tîrziu, continuatori ai filosofiei lui Kant merită să fie citați: Fichte, Herbart, Beneke și Lotze.

1) *Iohann Gottlieb Fichte* († 1814) a parcurs mai multe stadii în dezvoltarea filosofiei sale. În primul stadiu, în care era admiratorul lui Kant, el reduce cu desăvîrșire religiunea la morală. Ordinea morală în lume este singurul divin. Prin acțiunile drepte divinul acesta se preface în noi în ceva viu și real. Nu există nici un motiv pentru care să admitem, că în afară de ordinea morală a lumii ar exista și o ființă aparte pe care s'o considerăm de cauză a moralității. «*Ori-ce credință în ceva dumnezeesc, care coprinde în sine ceva mai mult de cît noțiunea de ordine morală a lumii, este pentru mine o eróre și ceva foarte nedemn de o ființă rațională*», zice el. Religiunea și moralitatea sînt aci unul și acelaș lucru sau bine zis religiunea a dispărut pentru a face loc moralității. Împlinirea datoriei este, după Fichte, singura fericire și întreținerea sentimentului de datorie unicul mijloc de a cunoște pe Dumnezeu și a trăi adevărata viața cerescă încă aflîndu-ne în cea pămîntescă. Nu fără dreptate a fost dar Fichte acuzat de ateism.

În stadiul de mai tîrziu al dezvoltării filosofiei sale, în faza panteistică, Fichte suferă de defectul contrariu: lasă moralitatea să fie absorbită de religiune.

¹⁾ „System der christlichen Moral“, 5 volume, 1788 și „Ueber den Kleingeist in der Sittenlehre, 1801.

Inrudit în idei cu Fichte, dar pe adevăratul drum, se află Gottlieb E. Aug. *Mehmel* († 1840) după care religiunea și moralitatea concură spre atingerea unuia și aceluiaș scop: întemeierea împărăției lui Dumnezeu pe pământ ca scop unic și veșnic al existenței nămului omnesc. Religiunea, după *Mehmel*, consideră pe om în dependență de Dumnezeu, iar moralitatea în stare de autonomie și independență.

2) *Ioh. Friedr. Herbart* († 1841) nu s'a pronunțat de cît ocazional în chestiunile de filosofie religioasă. Din spusese sale rezultă că după el religiunea stă față de moralitate în raportul de la cauză la efect. Aderenții săi *Drobisch* († 1896), *Thilo* († 1894), *Flügel*, *Schöl*, folosindu-se de împrejurarea că *Hart* însuși are numai îndrumări asupra răspunsurilor de dat în marile chestiuni de filosofie religioasă, au construit fie-care din ei sisteme cărora le au dat numele de *herbartiene*.

3) *Friedr. Ed. Beneke* († 1854) pornește de la Kant, dar ajunge cu totul la alte concluziuni de cît el. După *Beneke* religiunea este absolut indiferentă față de morală. Ceia ce au amîndouă comun este numai opozițiunea față de sensualitate și înălțarea mai pe sus de ea. Datoriile către Dumnezeu nu există, ci numai către omeni și sentimentele religioase n'au nici o valoare intrinsecă, ci numai deșteptă în suflet aspirațiuni mai înalte.

4) *Hermann Lotze* († 1881) ingeniosul teist speculativ, care a căutat să pună în armonie realismul cu idealismul, pluralismul cu monismul, mecanismul cu teologia, recunoște împreună cu Kant primația moralității față de celelalte domenii ale activității omenești și o pune în legătură nu numai cu religiunea, ci și cu mecanismul legilor naturii.

În compromis cu alte sisteme punctul de vedere al moralismului kantian s'a conservat, mai mult sau mai puțin modificat, pînă în timpul de față sub numele de *Semikantianism* și *Neokantianism*. Cel mai de frunte reprezentanți ai acestor două direcțiuni sînt: *Friedr. Alb. Lange* († 1875), *Fries* († 1843), *Pierson* (olandez) și teologii *Alb. Ritschl*, *Hermann*, (profesor în Marburg) *Lipsius*, *Kaltan*, (profesor în Berlin) *Kierkegaard* (danez) († 1855) ș. a. Cătră caracteristica acestor două direcțiuni este negarea ori-căru-

punct de contact între metafizică saŭ speculaŭiunea filosofică ŝi între teologie, ŝi reducerea însemnătăŭii religiunii la moralizare. În susŭinerea acestor puncte teologii aŭ accentuat cu o deosebită putere rolul moralizător al Creștinismului.

Schelling († 1854) 'și luă ca punct de plecare filosofia lui Fichte, pe care 'și propuse a o perfecŭiona ŝi trecu în dezvoltarea cugetării sale prin mai multe faze de cît Fichte. La început ca panteist naturalist nu lăsă nici un loc moralității alături de religiune, ci rolul ei îl atribui artei. Mai tîrziu ca teist, stînd sub influența imediată a teosofiei lui Iacob Böhme, subordona moralitatea întru totul religiunii. În a treia fază, în timpul așa zisel filosofii pozitive—care nu este alt-ceva de cît panteism emanaŭionist—moralității 'i revine iarăși un rol prea mărginit, așa în cit putem zice că la Schelling moralitatea este aprópe cu desăvîrșire neglijată din cauza prea marelui atenŭiunii pe care el o dă chestiunilor speculative.

De școla Schellingiană țin:

1) *Eschenmayer* († 1852), care limpezi ŝi sistematiză principiile nebulóse din morala lui Schelling, întărindu-le cu idei kantiene. Eschenmayer distinge trei regiuni în morală: morala sentimentului saŭ evdemonistă, morala raŭiunii saŭ independentă ŝi morala credinței saŭ cea religiósă. Trăind despre această din urmă specie de morală el pune în legătură strînsă ŝi organică moralitatea cu religiunea.

2) Renumitul teolog *Karl Daub* († 1836) în prima fază a dezvoltării cugetării sale Daub deveni celebru prin opera sa: «*Iuda Iscariotul saŭ consideraŭiuni asupra rîului în raport cu binele*» (1816).

3) Teosoful *Franz von Baader* († 1841) ŝi 4) *Friedrich Krause* († 1832) întemeietorul Panenteismului, care susŭine un raport de coordinare între religiune ŝi moralitate ŝi contopirea moralei teologice cu cea filosofică.

Hegel († 1831) renumitul filosof autor al teorii panlogismului pune religiunea alături de artă, ca una din formele de manifestare a spiritului absolut, iar morala o pune alături de drept ca formă de manifestare a spiritului obiectiv. Din însă-și această împărŭire reese cu evidentă că morala este tratată mai mult din punctul de vedere social, ŝi că religiunea este privită mai mult din partea ei teoretică,

cu toate că Hegel urmărește mai amănunțit și mai temeinic de cît ori-care alt filosof din nainte de el evoluțiunea istorică a sentimentului religios. În astfel de condițiuni este greu a stabili un raport imediat între religione și moralitate. Un raport de felul acesta există, dar nu direct între religione și moralitate, ci între religione și stat, ca expresiunea cea mai înaltă a moralității. În această ordine de lucruri există o legătură intimă și cauzală între religione și moralitate, căci forma în care adevărul se prezintă mulțimii și sub care principiile de morală și găsesc aplicațiunea lor în viață este religionea. Cînd religionea nu consună cu principiile de moralitate, care sînt tot odaltă și principiile de drept după care se regulamentază viața indivizilor în state, atunci se produc în stat desbinări și conflicte, pe care el este dator să le reprime cu forța, dacă n'a știut să le evite punnd în armonie religionea cu moralitatea. Cum vedem dar pentru Hegel, al cărui idol este statul, atît religionea cît și morala sînt instrumente de care statul se servește pentru menținerea ordinii și pentru asigurarea fericii cetățenilor.

Insemnătatea capitală pe care o are, după Hegel, istoria în filosofia religiunii, ca și în celelalte domenii ale cugetării omenești, a făcut ca școla creată de el să cultive cu predilecție istoria. Nici un alt filosof afară de Aristotel, n'a găsit mai mulți adepți de cît Hegel printre teologi, dar iarăși, în nici o școală filosofică nu s'au produs vederi atît de disparate și contradictorii, curente atît de opuse ca în cea hegeliană. Așa zisa dreptă hegeliană, a rămas pe cît s'a putut fidelă ideilor lui Hegel, sau le-a modificat și combinat în așa fel că din ele au rezultat sisteme mărețe, pe cînd stînga hegeliană, continuînd dialectica maestrului, s'a culundat în speculațiuni abstracte și infructuoase terminnd în materialism și ateism.

Între Hegelienii, care au căutat să pună filosofia în serviciul teologiei, avem de numărat pe teologii: Daub († 1836), Marheineke († 1846), I. Ulr. Wirt († 1879), Fr. I. Strahl († 1861), Vatke († 188.), Plank († 1880), Biedermann († 1885), Otto Pflleiderer (actualmente profesor în Berlin) și pe filosofil Imm. Herm. Fichte († 1879), Phil. Fischer († 1885), Harms († 1880), Ed. Zeller (profesor emerit în Stuttgart) ș. a.

Din extrema stîngă sînt de amintit: Feuerbach († 1872), David Fridr. Strauss († 1874), Ruge († 1851), Ferd. Christ. Baur († 1860), Schwegler († 1857), Brumo Baur († 1882), filosoful Michelet († 1893), socialiștii Lassal († 1864), Marx († 1883), Max Stirner († 1856) ș. a.

De acord cu Hegel în tratarea moralei ca știință socială, dispunînd de o dialectică tot așa de puternică ca a lui, dar de un idealism, care amintește de Plato, de un colorit pan-teistic, care amintește de Spinoza și cu perspective mai largi este marele teolog și filosof *Schleiermacher* († 1834). Morala lui Schleiermacher este pur religioasă și însemnăta-tea sa pentru morala religioasă a timpurilor următoare este tot așa de mare ca a lui Kant pentru cea filosofică. Sub influența lui Schleiermacher stau cei doi mari teologi moraliști *Rich. Rothe* († 1867) și *Is. A. Dörner* († 1884).

Impulsul lui Schleiermacher se datorește și mișcarea mai nouă, care dăte moralei nu numai caracter pur religios, ci și colorit confesional (protestant). Dintre fruntașii acestei mișcări sînt demni de amintit: Chr. Fr. Schmid († 1852), Palmer († 1875), Beck († 1878) și așa zisii Luterani noi: Harless, von Oettingen, Hofmann, Frank, Luthardt și Martensen (danez).

Inrudit cu Fichte și cu Schelling, dar cu o direcțiune proprie de cugetare este pesimistul *Schopenhauer* († 1860). Filosofia schopenhaueriană are în genere caracter moral. Ultimul substrat al lumii este, după el, voința orbă, care treptat treptat se ridică la cunoștință și conștiință de sine. De vreme ce tot ce există este numai închipuire, iar realitate adevărată este numai durererea și suferința, ținta finală către care trebuie să tindă tot omul este nimicirea voinții de a trăi. Adevărata fericire este neexistența. Știința care învață cunoșterea acestor adevăruri este metafizica. « *Metafizica este adevărul și imediatul sprijin al moralității*, zice Schopenhauer. *Chiar de la obîrșie ea este morală, căci e construită din stofa moralei, din care cauză eș aș fi putut da metafizicii mele, cu mai mult drept de cît Spinoza, titlul de morală* » Dar metafizica este, după Schopenhauer, identică cu religiunea sa și religiunea celor culți, după cum religiunea este metafizica celor inculte¹⁾

¹⁾ Vezi capitolul 17 din adaosele făcute la lucrarea „Die Welt als

și ca atare religiunea este luată drept bază a moralității. Morala schopenhaueriană este însă ascetică ca morala Budismului, de ale cărui învățături Schopenhauer a fost mult influențat. Fiind-că vina cea mai mare a omului este de a se fi născut, de aceia mintuirea sa nu poate sta de cît în desfacerea de viață, de existență, prin nimicirea voinții de a trăi. Virtutea morală: dreptatea și iubirea de oameni înlesnește calea pentru ajungerea mîntuirii. Cunoscînd că în lume totul e numai aparență, că în semenii săi se vede pe sine însuși, că prin urmare suferința lor e suferința sa, omul compătimizește pe semenii săi, evită de a le face rău și se silește după puteri a le ușura suferința. Cu acesta este el pe calea către negarea desăvîrșită a voinții de a trăi, care este adevărata mîntuire. Renaștere într'o altă viață mai înaltă nu există, fiind-că acesta ar fi continuarea suferințelor.

Continuator și popularizator al filosofiei pesimiste a lui Schopenhauer este *Eduard von Hartmann*. În numeroasele sale opere Hartmann încercă să se ridice peste pesimismul lui Schopenhauer și să realizeze împăcarea optimismului cu pesimismul. El crede a fi găsit formula acestei împăcări în filosofia inconscientului, care, în afară de cite-va idei sănătoase și originale, constă dintr'un amestec de concepțiuni panteistice, naturaliste, mistice și teiste. Istoria și viața universului este istoria patimilor lui Dumnezeu intrupat în lume. Desfacerea lui Dumnezeu de lume sau mîntuirea lui care este tot odată și mîntuirea lumii și a omului—ambii suferind împreună cu Dumnezeu—este scopul final al lumii. Nici una din religiunile existente n'a ajuns la cunoșterea acestui mare adevăr. Singură religiunea monistă a viitorului—care va consta în cufundarea în Dumnezeu și înlăturarea actelor simbolice, a elementelor estetice, a reminiscențelor istorice etc. din cult—este în posesiunea adevărului. Pe această religiune, zisă și religiunea spiritului, se bazează adevărata moralitate, moralitatea spiritului. Realizarea liberării lui Dumnezeu și cu el și a noastră, din legăturile lumii este ținta urmărită de morală.

Abrogarea cu desăvîrșire a religiunii și înlocuirea ei cu

Wille und Vorstellung" intitulat: „Ueber das metaphysische Bedürfnis des Menschen“.

moralitatea, sau crearea unei morale cu totul independentă de religiune urmărește *Moralismul modern* sau așa zisele *societăți morale*, sau *pentru cultură morală* ori *mișcarea morală*. Acestea 'și au începutul lor în America, de unde s'au răspândit și în Anglia, Franția și Germania¹⁾.

Sînt două curente de deosebit în sinul mișcării moraliste. *Unul*, sprijinindu-se pe filosofia morală a lui Kant, vede în libertate semnul distinctiv, prerogativa per excellenciam a personalității omenești și principiul suprem al moralii, din care decurg toate drepturile și datoriile: drepturile, întru cît fie care om trebuie să pretindă respectarea libertății sale, datoriile, întru cît este ținut și el să respecte libertatea semenului său; *altul*, întemeindu-se pe principiul moralei eudemoniste, proclamă bună-starea individului drept scop suprem, căruia trebuie subordonată întreaga activitate a omului și ordinea socială. Cel dintîi este punctul de vedere al liberalismului politic, după care rolul statului se mărginește la ocrotirea libertății individuale, iar cel de al doilea al socialismului, care predică drepturile suverane ale individului²⁾.

În principiu, Moralismul nu se declară contra religiunii, ci numai o ignorază. Membrii Societăților de cultură morală nu sînt ținuți să-și lepede credințele lor religioase, ci sînt liberi să profeseze ori-ce credință, sînt însă obligați să îndeplinească toate datoriile prescrise de legile de stat și de buna cuviință, să ducă o viață exemplară și să contribuie

¹⁾ Ca cei mai însemnați moralisti putem cita pe: *C. Coignet*: „La morale indépendante, dans son principe et dans son objet“, 1869; *Robert Owen* „Das rationale System der Gesellschaft“, 1870; *William Salter*: „Die Religion der Moral“, tradus din englezește în nemțește de Georg von Gizycki (1885) pe atunci profesor la Universitatea din Berlin; „Moralische Reden“. 1889 (trad. de Gizycki); *Stanton Coit*: „Die ethische Bewegung in der Religion“, 1890 (trad. de Gizycki); *Gizycki*: „Moralphilosophie, gemeinverständlich dargestellt“, 1888; *Graue*: „Die Unabhängigkeit der Moral von der Religion“, 1892. Contra moralismului a scris: *Wallascheck* în opera sa: „Ideen zu einer praktischen Philosophie“, 1886; *M. Keibel*: „Die Religion und ihr Recht gegenüber dem modernen Moralismus“, 1891. Aci putem aminti și interesanta teză de licență în teologie a D-lui I. Florescu-Dimbovița, „Morală independentă de religiune“, București 1903.

²⁾ Vezi O. Pfeleiderer; „Moral und Religion“. 1872.

după puteri la propășirea binelui în lume. În fapt, moraliștii nu s'aû putut ține de aceste reguli de viață, ci aû degenerat în ateism, declarând războiul oricărei religii—cum a făcut «National Secular Society», al cărui reprezentant extrem, Brandlaugh, preica exterminarea cu forța a religiei, —sau aû adoptat cite-va idei religioase, ori chiar o anumită religie. Aci aparține: Societatea «American Secular Union» cu organele ei «The Open Court» și «The Monist», apoi «British Secular-Union», «Gesellschaft für ethische Kultur» (în Berlin) și Francmassonismul. Altit direcțiunea radicală moralistă, cit și cea moderată, dovedesc prin ținuta lor, că moralitatea este inseparabilă de religie, căci cea dintâi face din ateism o religie, iar cea de a doua face uz în practică de religie, pe care n'o recunosc în teorie.

În timpul de față în filosofia morală germană domină ideile lui *Eduard von Hartman* (despre care am vorbit mai sus), ale lui *Nitzsche* († 1900), *Wundt* (profesor în Leipzig), *Paulsen*, *Simmel* (profesori în Berlin) și *Iodl* (profesor în Viena)

Nici unul din aceste sisteme de morală nu recunoște legătura dintre religie și moralitate.

Morală lui *Nitzsche* este contrară tuturor sistemelor existente de morală, ea este morală celui mai tare, asupra omului, a instinctului, a voinții de putere. Morală tradițională este numită de *Nitzsche* morală sclavului, iar a sa morală stăpînului. Bine este, după el, tot ce sporește în om sentimentul puterii, voința spre putere, puterea însăși, rău este tot ce provine din slăbiciune, iar fericire sentimentul puterii crescînde, învingerea predicatorilor. Primul precept al iubirii de omenii este de a le ajuta să piară. Compătimirea este cel mai mare viciu ¹⁾.

Morală lui *Wundt* este evoluționistă, a lui *Paulsen* ²⁾ u-

¹⁾ *Ed. Hartmann*: „Nitzsche's neue Moral“, în „Preussische Jahrbücher“, 1891, Mai; *E. Bach*, „Entwickelungsethik“, 1895; *I. C. Kreidig* „Geschichte und Kritik des ethischen Sceptizismus“, 1896; *G. Simmel* „Fr. Nitzsche, Eine moral-philosophische Silhouette“, *Zeitschrift für Philosophie*, 1896, etc. etc.

²⁾ Asupra moralei lui *Paulsen*, *Wundt* și *Hartmann* vezi lucrarea lui *Carl Stango*: „Die christliche Ethik in ihrem Verhältnis zur modernen Ethik: Paulsen, Wundt, Hartmann“, Göttingen 1892.

tilitaristă, a lui Simmel socialistă și a lui Iodl raționalistă (în sensul lui Rousseau).

Danezul *Harald Höfding*, profesor la Universitatea din Copenhaga și cel mai însemnat filosof danez contemporan, întemeiază asemenea morală sa numai pe psihologie și istorie, fără a recurge la ajutorul metafizicii sau la al religiei.

Marele scriitor și filosof rus *Leon Tolstoi* susține cu tărie dependența moralei de religie pentru că ea nu este numai o consecință a religiei, ci este deja implicită în religie. «Morală este cuprinsă în explicația dată vieții de către religie și din această cauză nu poate nici într'un caz să fie separată de religie¹⁾ Noțiunea de religie este însă pentru Tolstoi alta de cât cea admisă în de comun de teologi, locul lui Dumnezeu îl ține în religie sa universul. El definește religie ca relația în care stă omul cu nesfârșita lume înconjurătoare sau cu origina ei. Din această cauză moralitatea decursă din religie tolstoistă nu este moralitatea înaltă și plină de viață a Creștinismului, ci o moralitate exclusiv ascetică, care pretinde nu numai sacrificiul individului pentru totalitatea indivizilor, ci și renunțarea atât la individualitatea proprie cât și la totalitatea individualităților spre a servi lui Dumnezeu prin practicarea dragostii către aproapele.

¹⁾ Ideile expuse aici și în general cele asupra raportului dintre religie și moralitate se găsesc în broșura „Religion und Moral“, tradusă din rusă în nemțește de Sophie Behr. Această broșură a fost scrisă de Tolstoi ca răspuns la întrebarea adresată lui și multor alți învățați în 1893 de către Georg von Gizycki, directorul revistei moraliste din Berlin „Ethische Kultur“, asupra însemnătății cuvintului religie și a raportului dintre religie și moralitate. Aci genialul scriitor rus exprimă părerea, că este absolut imposibil să existe moralitate fără religie.

CONCLUZIUNE.

Excursiunea în domeniul Istoriei religiunilor ne a arătat că religiunea și moralitatea stau într'un raport, care—inceptnd de la cele mai primitive forme de religii și înaintnd spre cele mai superioare—devine din ce în ce mai intim pînă ce 'și găsește în fine expresiunea desăvîrșită în că păreriile filosofilor și teologilor asupra acestui chestiunii Creștinism. Din excursiunea făcută pe cîmpul Istoriei filosofii, și în legătură cu acesta și pe al teologii creștine, rezultă sînt împărțite și că—dacă vom a le clasa—ele se reduc la următoarele trei modalități: I. Religiiunea și moralitatea sînt entități de sine stătătoare și *a*) după unii (materialiștii, evoluționiștii, moraliztii radicali, Aristoteles ș. a.) nu vir în atingere una cu alta, iar *b*) după alții (Leibniz, Schleiermacher, Rothe ș. a.) stau în raport de reciprocitate, influențnd una asupra celei-l-alte; II. Ambele sînt unul și acelaș lucru (Hegel, Feuerbach, I. St. Mill, Coit); III. Una din ele este obîrșia celei-l-alte și anume: *a*) după unii (Spinoza, Deistii, Kant) moralitatea, iar *b*) după alții (misticii, pietiștii, Harles, Hofmann) religiiunea.

Falsitatea punctului al doilea de vedere este evidentă, căci, după cele ce am văzut în prima parte a studiului nostru, nu se pôte tîgădui că există religiiuni care n'au nici o influență asupra moralității (d. ex. religiiunile naturiste), după cum sînt și religiiuni (Budismul la origina sa) și persoane (atei și sceptici), care admit și practică o anumită moralitate, fără a primi vre una din ideile, care stau la baza ori-cărei religiiuni.

Ce se atinge de aserțiunile punctelor întai și al treilea, fie-care din ele conține cite o parte din adevăr: Cel dintai, pentru că religiiunea și moralitatea sînt doi factori diferiți, care nu trebuie confundați unul cu altul, dacă nu vom să cădem în erorea de principiu a punctului al doilea; cel de al treilea ca chestiune de principiu, căci în raportul dintre religiiune și moralitate nu pôte fi vorba de o simplă coordonare, pentru că atunci ar trebui să le vedem pe amindouă progresind sau decăzind cu pași egali, ceia ce n'are

loc în tot dé una, căci une ori vedem religiunea luînd înaintea moralităţii, înălţindu se şi menţinindu se în regiuni ameliore, iar moralitatea remind jos, umilită şi nebagată în sémă, cum se întimplă în misticism, iar alte ori moralitatea prinde aripă, pe cind religiunea e nesocotită şi repudiată, cum se vede în moralism

Adevăratul raport dintre religiune şi moralitate este după noi următorul:

Religiunea şi moralitatea sînt ca doi soţi care trăesc (sau cel puţin trebuie să trăiască) în cea mai deplină înţelegere şi armonie, ajutîndu-se şi sprijinîndu-se reciproc, sînt ca lumina şi căldura, ca inteligenţa şi voinţa, ca teoria şi practica. Avînd fie care individualitatea sa, ele pot trăi şi fiecare în parte, dar nu pot ajunge la deplina dezvoltare, la scopul fiinţării lor, de cit în traiul la o laltă. Una fără de alta este ca lumina lunii, care nu încălzeşte, sau ca căldura sobii, care nu luminează, ca inteligenţa lipsită de braţul voinţii sau ca voinţa lipsită de lumina inteligenţii, ca teoria rămasă nepusă în practică sau ca practica făcută la voia întimplării, fără călauza teorii.

Că întietatea revine religiunii ca parte teoretică, ca inteligenţă şi lumină, nu mai încape discuţiune.

Prioritatea ei se invederează şi mai mult, dacă privim mai de aproape fiinţa ei şi a moralităţii. Religiunea constă în deschiderea de bună voie a tuturor porţilor vieţii sufleteşti pentru primirea de influenţe supranaturale, miraculoase, necunoscute dar crezute, iar moralitatea în activarea liberă a voinţii după anumite norme de conduită. Aşa dar, pe cind moralitatea se reduce la o singură facultate a sufletului, la voinţă, religiunea îmbrăţiseza întreaga viaţă sufletească. Afară de acesta, religiunea fiind înrudită de aproape cu metafizica filozofică se ocupă nu numai de om şi de tot ce cade în domeniul simţurilor, ci şi de supranatural şi transcendent, şi am putea afirma fără să greşim că supranaturalul este propria sa sferă, în timp ce morala se mărgineşte în sfera imanentei, are aplicare numai la om şi nici aci la întreaga sa fiinţă, ci numai la sfera voinţii şi la anumite cugetări.

Religiunea înfloreşte moralitatea, dînd impuls voinţii şi emulînd-o în aspiraţiunile ei morale prin motive împrumutate din nesecatul isvor al credinţii Ea prezervă de dispe-

rare, cînd scopul n'a fost atins, sprijină bunele intențiuni cînd încep a se clătina, pune activității noastre o țintă mai pre sus de sensualitate și lărgeste orizontul idealului moral deschizînd perspectiva ajungerii la fericirea veșnică. Cu cît religiunea este mai înaltă cu atît mai mult se simte influența ei bine făcătoare asupra moralității ¹⁾. Conștiința morală se limpezește, se luminează, și cunoaște mai bine îndatoririle sale și află cu înlesnire mijlocele cele mai nemerite pentru a le împlini, și adevărata sancțiune a datoriei, cînd stă sub înrîurirea binefăcătoare religiei. Cu un cuvînt moralitatea se înalță cu atît mai sus cu cît ascultarea ei față de religiune este mai desăvirșită. Dovadă e Creștinismul.

Dar și moralitatea la rîndul ei influențează religiunea. Cînd conștiința morală nu mai este satisfăcută cu moralitatea unei anumite forme de religiune și 'și creiază noi idealuri, la a căror realizare tinde, atunci și religiunea trebuie să-l urmeze neapărat. Tote reformele religioase au un caracter moral, așa Creștinismul în Iudaism, Protestantismul în Romano-Catolicism, Budhismul în Brahmanism etc. Atît de adevărat este acesta în cît valoarea unei religiuni nu se judecă după ideile care o compun, ci după doza de moralitate ce conține și după felul cum știe s'o infiltreze în viața adeptilor săi.

Din descrierea raportului dintre religiune și moralitate urmăm:

I). Că morala nu pöte nici decum să țină locul religiunii, în timp ce religiunea în formele ei superioare înlocuește cu öre-care succes, sau mai bine zis produce o moralitate, care e un bun surrogat al adevăratei moralități;

II). Moralitatea independentă de religiune nu este adevărată moralitate, cum zice L. Tolstoi:

„Prescripțiunile de morală seculară neîntemeiate

¹⁾ Din aceste puține ovvinte se pöte vedea că religiunea atît prin învățăturile cît și prin partea ei cultică pöte influența în bine și în rău (după cum este mai superioară sau mai primitivă) asupra moralității. Acösta fiind quintesența celor ce urmau a fi expuse pe larg în capitoul special despre „Înrîurirea elementului dogmatic și cultic asupra moralității“ și fiind siliți a scurta cît mai mult studiul de față, ne dispensăm de a mai trata aparte, acöstă cestiune cum făcuserăm planul de la început.

pe învățătura religiunii se asemănă întocmai cu ceia ce ar face un om, care, neavînd nici o cunoștință de muzică, ar lua locul capelmaestrului și ar începe să gesticuleze cu brațele prin aer în fața muzicanților de profesiune ai unei orchestre în plină acțiune. Prin inerție și prin ceia ce muzicanții știu de la capelmaestrul de mai înainte, orchestra ar continua o bucată de vreme, dar este evident că mișcările baghetei de dirijor făcute de unul care nu înțelege cîtuși de puțin muzica, nu numai n'ar fi de nici un folos, ci de sigur cu timpul ar încurca pe muzicanți și ar discompune orchestra. O astfel de confuziune începe a se produce în gîndirea oamenilor timpului nostru, în urma încercărilor făcute de acei care vor să dea omenirii o morală care nu se bazază pe religiune...¹⁾

I. MICHĂLCESCU.

Licențiat în teologie. Doctor în filosofie.

¹⁾ Contele Leon Tolstoi, op. cit. p. 36.

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Seculul al XIX-lea.

(Urmare. Veđi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea No. 1).

Data	Luna
------	------

1811	Iunie 24.
------	--------------

Exarhul Gavriil Bănulescu, face următoarea rândueală pentru preoți, în ce chip să se urmede:

- 1) La 50 case de gospodari să se scutescă un preot, un diacon sau dascăl Când sunt câte doi sau trei preoți, atunci numai unul să fie scutit, să i se dea 8 fălci pământ de cultivat și să i se scutescă de imaș 16 vite, pentru vitele ce vor trece peste 16 să plătescă câte 20 parale de vită.
- 2) Pentru semănătură până la 3 chile să nu plătescă dijmă.
- 3) Vinul ce-l vor face la viile lor vor plăti dijmă, dacă va fi pe moșii străine.
- 4) Vor plăti dijmă pentru cultura tutunului.
- 5) La livezile din jurul caselor lor nu vor plăti nimic.
- 6) Preoții n'au voie a ținea vin sau altă băutură la casele lor spre vindare. Nu vor plăti nimic pentru 20 vedre vin pentru trebuința lor.
- 7) Preoții cari sunt supra-numerați nu vor fi obligați la slujba celor 12 zile pe an ca țaranii, ei vor plăti câte doi lei de casă.
- 8) Unde vor fi până la 70 de gospodari să fie tot un preot, dar de la 80 de gospodari să fie scutiți doi preoți.
- 9) La ținuturile de munte

Data	Luna
------	------

1811	Sept. 27.
------	--------------

se vor da preotului 5 fâclci de pământ, iar nu opt¹⁾.

A organizat după sistemul rusesc și dicasteriile țerilor Românești în Moldova dispune a se introduce următorul Regulament. 1) Ori-ce hârtie intrată în consistoriu de la Exarhul Gavriil sau de la Vicarul său Dimitrie, Episcopul Benderului și a Achermanului și *Vicar Metropoliei Moldovei*, să se înregistreze într'o Condică. Protocol numită, să se dateze ș'apoi să se presinte judecătorilor. 2) Pe masa Consistoriei va fi o altă condică tot protocol numită, sau registru de intrare în care amploiații vor scrie în resumat cuprinsul și natura cerirei și apoi judecătorii vor pune rezoluțiile trebuitoare, apoi vor judeca pe rând cerile de pricină venite, conform canónelor și legilor, urmându-se așa cu toate hârtiile intrate. 3) După ce se vor rezolva toate hârtiile, se vor păstra copii de pe ele cu data zilei și hotărârea judecătorilor. 4) După hotărârea dată se vor espedui acele dispoziții subscrise de judecători, păstrându-se în cancelarie un resumat subscris de judecători și numerotat. 5) Când un Cleric este cădută în judecată pentru ori ce pricină, ori desfrânare ori beție, să se facă cercetare de protopop ori blagocin, sprijinită de marturi de credință și cu jurământ, apoi judecându-se și găsindu-se acuzările drepte și întărite cu jurământ să se pronunțe pedepsa, după legile bisericesti și politicești și hotărârea s'o aducă la cunoștința Exarhului sau a Vicarului său, Episcopul Benderului și a Achermanului 6) În pricinele de desfacerea Casătoriei să se pădăscă următoarele: a) Când căsătoriile sunt făcute în grade prea apropiate și oprite de canóne. b) Când unul din soți este cuprins de un vițiu și este căsătorit cu altă persoană. c) Când se constată că o parte este precurvară. d) Când una din părți a dispărut de la viața

¹⁾ Uricarul vol. IV, pag. 111.

Data	Luna	
		<p>conjugală. e) Când o parte a fost condamnată la închisore pe viață, jalabele acestora nici să se primescă. 7) Pentru fie-care pricină trebuie să se formeze o actă, ori dosar sau delă, separat. 8) Judecătorii nu trebuie să judece pe la casele lor private, ci în tribunal și opiniunea luată cu majoritatea membrilor, scriindu-și minoritatea socotința lor aparte pe hotărîre. 9) Ori cîți membrii judecătorii vor fi de față, judecata să se facă fără amânare. 10) Nici o pricină civilă să nu se judece de consistorie și vice-versa. 11) Casurile pentru hirotonii să nu se primescă la Consistoriu, ci să se dea la Vicarul Metopoliei, și acesta le va trimite Consistoriului. 12) La fie-care lună să se presinte un referat Exarhului de câte pricinii s'au judecat în cursul lunii și câte au rămas neresolvate. 13) Atît judecătorii cît și împričinații datoresc respect locul unde se judecă, întrebuițînd cuvinte line, blînde conforme evlaviei locului¹⁾.</p>
No. 12 1811	Iulie 1.	<p>Se dă poruncă să nu se mai ia mai mulți bani pentru cununii de la poporanii, de către protopopii cari abuzau; ci numai 2 taleri bani 20 și cu pecetluirile Mitropoliei. 1810 Iulie 1.</p>
No. 29 1811	Sept. 10.	<p>Se dă poruncă de la întăitul comitet al Principatului Valachiei ca toți preoții și diaconii din țară să care proviat pentru armata rusescă și anume 2100 care. Mitropolitul face cunoscut Episcopului a se conforma ordinului.</p>
No. 73 1811	Sept. 12.	<p>Se pune la contribuție de bani Monasterile pentru oștea rusescă, avînd nevoie de bani.</p>
No. 120 1812	Oct. 2 Decem. 16.	<p>Se cere sfertul Sf. Gheorghe de la Preoții. Mitropolitul Teodosie din cauza slăbiciunii sale înaintate în vîrstă se paretisește și divanul recomandă de Mitropolit pe Nectarie, Episcop de Râmnic²⁾. Data este greșită.</p>
1812	ianuar 10.	<p>Mitropolitul Nectarie cere prin anafora de la Domn să i se înapolască moșiile Mitropoliei, ce</p>

¹⁾ Uricarul V. XV, pag. 238 etc.

²⁾ Cond. No. II, M. B. Academia Română.

Data	Luna
------	------

1812	Decem. 15.
------	---------------

1812	Decem. 16.
------	---------------

aũ fost arendate pentru datoriile Mitropoliei de cãtrã Ignatie,..... ci fiind cã tuturor de obște intr'acest principat le aũ fost știut, cã Prea Sf. Sa pãrintele Ignatie, ce era adus de Ruși și pus la Mitropolie a fost in tiastimã stãpãnitor pãnã la Octombrie 2 ce aũ trecut..... Arendașii aũ fost ruși la moșiile Mitropoliei și s'aũ dat economicos. Mitropolitul reclamã cã de la 2 Octombrie arendașii sã înceteze¹⁾.

Dionisie Lupu n'a recunoscut datoriile personale ale lui Nectarie ca datorii ale Mitropoliei. Mitropolia era datore cu 45,500, dintre care 31,000 de la Dosotheiũ, iar 12,500 de la Ignatie. Datoriile cu înscrisuri aulice (αὐληκαί) aũ fost recunoscute, dar s'a interzis Mitropoliților de a mai da sinete aulice. Datoriile reclamate asupra lui Nectarie eraũ personale și-l privea pe el sã le plãtescã, iar nu Mitropolia, așã a hotãrit comisia economicã prin încheerea ei²⁾.

Un sinet iscãlit de Mitropolitul Nectarie și de Episcopul, cu nume deschis, pentru a împrumuta bani pe numele Mitropoliei. Fãceau fanarioții Mitropoliți și Episcopul datorii enorme pe comptul Bisericii Romãnești³⁾.

Sã recunõește de Patriarch Mitropolitul Veniamin in tãte drepturile lui, «care s'aũ fost retras de o parte și de bunã voe, nu însă și de Archiepiscopie, dar de Episcopie lepãdãndu-se pentru grelele pricinã cunoscute de toți»⁴⁾.

N. B. Inochentie Archimandritul Egumenul Sf. Nicolae din Botoșani de la Monastirea Popãuți se declarã cleric a Patriarchului de Antiohia... „fãrã a putea vre-o datã sub orice cuvînt a cere de la pãmîntul Moldovei ca sã fie chivirnisit și miluit cu vre-o Monastire, sau mai mult a ñice la vre-o întãmplare de schimbãri a Episcopilor locului, se pot cuvînta mãcar, a mã provivași Episcop in pãmîntul Moldovei“. Declarație scrisã și subscriasã de

¹⁾ Cond. No. II, M. B. Academia Romãnã.

²⁾ Cond. No. II, M. B. Academia Romãnã.

³⁾ Vol. V, 1812—1844. Acad. Rom.

⁴⁾ Condica Sf. a Mitr. Mold.

Data	Luna	<p>el la 1819, spre a se putea face Arhieriu titular. Este hirotonit Inochentie cu titlu Iliopoleos în Paraclisul Mitropoliei 1819, Octombrie 20¹⁾.</p>
1812	Mai 8.	<p>Exarhul Gavriil încunoștințedă pe președintele Crasno Milașevici de abuzurile ce se fac cu hirotoniile, și face un regulament de a opri abuzurile din Biserică și obligă Consistoriile de a-l explica preoților (să se consulte Bis. Ort. pag. 198 XVI).</p>
1812	Noem. 16.	<p>Boerii Divănești fac anafora către Domnul Caragea prin care se pronunță, că după paretisirea de bună voe a Mitrop. Dositheiu, spre a nu rămânea scaunul Mitop în veduvie, că dintre cei trei episcopi să se numescă ca Mitropolit Nectarie al Râmnicului, ca mai bătrân și mai virtuos în ale Archieriei. Domnul dăce: «Am ales și am hotărât ca să aședăm și să provi-văsim pe Preasf. Sa numitul Archieriei Chir Nectarie, Mitropolit acestel de D-deu păditei «Domneștel noastre țări a Ungrovlahiei»...»</p>
1812	Noem. 20.	<p><i>Către D-ilor Boeri Caimacani, rezoluție.</i></p> <p>După Bulurdizma ce s'au dat la jaluba doritorilor de învățatura meșteșugului psaltichiei pentru cerirea ce fac eu a li se rândui dascălul Macarie, și să le paradosescă tin musichin, după a căroră cerere chemând pe Macarie, răspunsă că și cuvioșia sa are rîvnă, precum din mica sa copilărie s'au nevoit de au învățat acest meșteșug, pohtește a face paradosis, și prea cu cuviință ar fi, și podóbă patriei noastre a se lumina cei ce vor avea rîvnă. Noi din parlina ca unul ce numitul se află patriot, până este în vrîstă să pôtă să paradosescă, am hotărît să-l aducem aicea în Mitropolie, dându-i-se tote cele trebuinclose cum și lăfă. Dar fiind că nu se mulțumește numai cu lefa cea orînduită de la Mitropolie, să bine-voiți D-vostră a-l orândui și de la cutia obștiei cât se va socoti cu cuviință spre</p>

¹⁾ Cond. St. M. Mold.

Data	Luna	
		<p>mângâerea și indemnarea sa, fiind-că și mai înainte urma lăfă de la Epitropie dascălului ce paradosa acest meșteșug. 1812 Noembrie 20 Ioșif Argeș. Constanție Buzău.</p>
1812	Decem. 16.	<p>Nectarie încunoștiintedă prin publicație numirea sa de Mitropolit după paretisirea proin Mitrop. Dositheiu de bună voe pentru bătrânețe. Nu amintește despre Ignatie nimic. 1812 Decembrie 16.</p> <p>1810, 1811, 1812 venitul Mitropoliei pe timpul lui Ignatie adus de Ruși.</p> <p>Venituri încasate 235.403 lei parale 27. Chelt. 14.383 lei, rămân 221,020 lei parale 27, saū cheltuit în total 253.855 și, cheltuit mai mult lei 32.835 parale 4.</p>
No. 88	Iunie 2	<p>Neapărată trebuință fiind pentru a se face cercetare de starea tuturor bisericilor Eparhiei Mitropoliei de sunt cu toate cele de trebuință și în stare bună precum se cere, și pentru slujitorii lor de să pōrtă cu totă cuviincloșă rânduială și de urmēdă datoriilor preoțești precum însuși Sfinții părinți le-au aședat și easte dator fiește carele preot a le pădi întocma, cum și Protopopii ținuturilor acestei Eparhii de sunt următorii sfătuirilor și hotăririlor nōstre ce saū dat fiește-căruia în vremea ce saū rânduit în slujba protopopiei, ca să se ferescă de tot felul de jafuri și de apucări nedrepte. Și acesta nu de către alții, ci de către înșine noi Archiepiscopul aceștia Eparhiei prepuind a se face spre ai și blagoslovi și ai mângâea pre toți eparhioții cari sunt încredințați păstoriei nōstre după cum și Sfintele Canōne ne îndatoresc ca adesa-ori să cercetăm turma și să o întărim prin duhovnicescă sfătuire de a se întemea întru lucrările faptelor bune și întru toate cele pricinuitoare de sufletēșca mântuire, spre a lui Dumnezeu plăcere. Ca nu cum-va din neimplinirea acesteia datorii să găsescă vrășmașul fapturii omenești prilej a bântui, aducēnd întru rătăcire</p>

Data	Luna
------	------

pe vre-una din oile turmii pentru care avem a da samă.

Dar fiind-că după vécul și rânduelile de acum și după greutățile vremilor easte cu totul din înprotivă a împlini înșine aceeași datorie, pentru că cea întâi împiedecare (afară de alte greutăți) easte ca Mitropol. pentru trebuințele obștiei pūrura trebuie să se afle la scaun. Rămâne dar ca acésta datorie să o împlinim prin trimiterea epistolielor acelor cuprindătore cu învățăturile a însuși Mântuitorului, care fiind în alte limbi sau lălmăcit și tipărindu-se sau dat în lume, și cât se pôte prea încetul să mai scot și altele și earăși se vor da, cu tóte că pôte unii din nesocotința și putem dice și din ne îndeletnicire și indulcirea la cetirea Dumneđeestilor Scrip'turi să îngreuedă și binelui în multe feluri; însă datoria noastră măcar prin aceste a o împlini, când de față către fiește-carele eparhiot nu putem a ne arăta și prin viū grăiū a le face cuvinclósă sfātuire. Și pentru căutarea de bună stare și întocmirea bisericilor și buna purtarea a slujitorilor am trimis din partea noastră pre cel socotit de vrednic Drept acésta fiind-că pentru pricinile însemnate mai sus nu putem îndeplini înșine acésta a noastră datorie, iată că prin acésta a noastră carte rânduim cercetătorii bisericilor protopopilor, preoților și diaconilor din totă Eparhia Mitropoliei pe Cucernicia Sa Sachelariul Antonie protopopul ținuțului Iași, și parte din statul judecătorilor Dicasteriei Mitropoliei: Care are să urmede osebitelor ponturi ce i sau dat iarăși cu a noastră iscălitură. Decl tuturor Cucerniciilor vóstre iconomi și protopopi, preoți și diaconi de la ținuturile acestei Eparhii a Mitropoliei, poruncim să vă arătați supuși și ascultători către numitul Sachelarie la sfātuirile și povățuirile cele de folos ceva da din partea noastră spre îndreptarea tuturor nerânduelilor care se vor afla prin eparhie. Căci pentru carele va urma din protivă înștiințându-ne va fi adus

Data	Luna

aicea întru răspundere și după vinovăție își va lua și Canonul. Acésta.

Pricinile ce are să cerceteze cucernicia Sa Sachelarie Antonie, Protopopol ținutului Iași și asesor Dicasteriei Mitropoliei.

1) La fiește-care biserică din toate târgurile și satele ținuturilor eparchiei Mitropoliei, iaste datorî a merge și a le cerceta, de iaste sfințită, de sunt sfinte vase, veșminte, cărți, creștelniță bună, în care să pólă afunda pruncul ce se va boteza, și cu toate cele de trebuință, și de iaste acoperită, păreții grijiți și ingrădită, și care va fi lipsită de aceste și negrijită să o pecetluască neslujindu-se în trânsa până când vor face citorii sau poporeniți toate acele de trebuință.

2) Preoții și diaconii din fiește-care sat să se cerceteze la rânduelile slujbei preoțești și diaconești, precum lucrarea Dumnedeestei liturghii, Sfintul Maslu, botezul, cununie, sfințirea apei, și de aș păucenie, așa dar carele nu va fi cu desăvîrșită știință și nici păucenie, nu va fi avînd, să'l deprindă bine dându-i și pucenie de la care va lua pentru ostenelă ce va face cu învățatura a fiește căruia câte un leu de nume. Și pentru carele îi va fi slobod, peste havaetul hotărît de patru-spre-zece lei a puceniei, pentru câte luni vor fi trecute peste vade, va lua câte zece parale pe lună socolindu-se acésta spre canon, făcând și catagrafi de toți preoții, diaconii și dascălii ce vor fi în ființe, care sat și carii scutiți vedînd și cărțile de scutelă și carii plătiind dajdie și de ce stare și de le sunt purtările cinstite precum trebuie a fi un slujitoriū bisericesc și căți gospodari sunt în fiește-care sat, care catagrafi să fie osebite pe fiește-care ținut.

3) Să cercetéză prin toți preoții și diaconii cât plătesc banii dajdiei, și de la anul 1803 și până acum pe cărțile bisericii ce saū dat protopopilor ca să le împartă pe la bisericesti și preoți, care cărți sunt aceste urmétóre cu hotărît prețul lor, adică: Teofilactul trei decii lei, Chi-

Data	Luna
No. 86	Iunie 21.

riacodromuri, fálcul evangheliei douăzeci și cinci lei, bagoslovie de ce lei, simbolul patru lei, douăzeci parale, panahida un leu, molebnicu tipărit pe vremea noastră doi lei, câți bani au dat pe fiște-carele carte mai mult peste prețul hotărât mai sus, și precum va afla de la fiște-carele, dreptul și adevărul în frica lui Dumnezeu fără asuprire, să înștiințeze ca să ea de la noi povățuire pentru ceea ce au luat mai multe.

4) Să cercetă în fiște-care sat de nu sau făcut cununie cu amestecare de singe trușeli sau duhovnicești, și de se va afla vre-una, să cercetă cu amăruntul pricina rudeniei și în ce vreme sau cununat, de ce preot sau dat peciú și prin mărturia a cărula preot, și de au știut preotul.

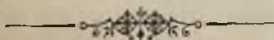
Biserica Nașterea prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu din Mahalaua Tălpălarilor de aceea din orașul Iași, care easte zidită de boierii Cantacuzinești cu care fiind și smerenia mea ru-denie încă din vremea ce mă aflam episcop a Sfintei Episcopii a Hușului său fost dat de către boierii ctitori supt a noastră purtare de grijă.

Acum dar socotind pentru cea mai bună întemeierea acestui Dumnezeu lăcaș și paza bunilor rândueli bisericești și pentru că Sfinta Episcopie a Hușului nu are aceea în Iași metoh, unde preasfințitul Episcop să-și albească liniștită odihnă în vremele ce trebuința îl cere a veni de la Episcopie la Iași. Cu primirea boierilor ctitori și cu a noastră bună-voință prin această a noastră Arhipăstorască carte o face metoh Sfintei Episcopii a Hușului, cu toate ale ei din lăuntru și din afară, în care dându-se în samă Preasfințitul Episcop Chir Meletie numita biserică cu averea ei, prin arătătorul isvod anume de fiște-care, asupra cărula va avea atât. Pr. Sa cât și în urmă pe care D-deu îl va alege și îl va orându-i în locul P. Sfintei Sale la scaunul acestei numite Sf. Episcopii, totă stăpânirea și purtarea de grijă ca pentru însuși numita E-

Data	Luna	piscopie. Intărindu-se scrisórea cu pecetea Mitropoliei și cu a vóstră iscălitură.
		1812 Iunie 21.
		Isc. Mitropolitul Moldovei. (L. S.).
1812	Martie 30.	Ignatie al Ungrovlahiei reclamă de la Episcopul Argeșului banii șcólelor ¹⁾ .
1812		Ignatie scrie ordin către protopopi de a trimplini de la preoți banii șcólelor plus, doue Costande după obiceiú. Ast-fel vor fi pedepsiți ²⁾
1812	Noemb 20.	Iosif al Argeșului numește pe Macarie dascál de psaltichie și aședă șcóla în Metropolie. Salariul se plătea de Metropolie și de la Cutia obștei ³⁾ .
No. 6.		
1812	Martie 30.	Se cer banii șcólelor de la preoți și Diaconi câte 2 tal. 60.

(Va urma).

C. Erbicsanu.

¹⁾ B. Ort. XVI, pag. 108.

²⁾ B. Ort. XVI, pag. 110.

³⁾ B. Ort. XVI, pag. 112.

OMILIILE LUI AFRATE.

(Urmare, Vești Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea No. 1).

Și acesta este cuvîntul frumos, bun și potrivit de care ține Salvatorul nostru că atîrnă legea și profeții. Pentru că așa ține Domnul nostru: O singură literă, iod, nu va trece din lege și profeți pînă ce nu se vor împlini toate (Mat. V, 18). A luat legea și profeții și le-a făcut să atîrne de aceste două precepte, fără ca (prin această) să-și perdă ceva din ele puterea sa. Dacă cine-va observă cu atențiune acest cuvînt, găsește că în realitate cuprinde: observarea legii și a tot ce este scris în ea (și exprimat) sub acest cuvînt: «să iubești pe Domnul Dumnezeuul tîu din tot sufletul tîu, din toată puterea ta și din toată inima ta» (Deuteron. VI, 5 și Mat. XXII, 37). Tot ceea ce se face în lege (tinde a 'i face) să se apropie de a iubi pe Domnul Dumnezeuul lor; și fie-care să iubească pe aproapele trupului (în text «cîrnel») seî ca și sufletul seî. Aceste două precepte sunt mai pre sus de cît toată legea. Când 'ți pul inima ta și observi legea, (vedî) la începutul ori și cîrel legî (câ) așa este scris: Eî sunt Domnul Dumnezeuul tîu, care te-am scos din pîmîntul Egiptului, nu 'ți face, cu mine, tot chipul și toată asemînarea (Exod. XX, 2, 4). Dacă cine-va nu 'și

face alt Dumnezeu (atunci) se supune aceluî cuvînt de care atîrnă legea și profeții. Eu 'mî aduc aminte, iubitul meu, că 'îi am scris că legea nu este dată pentru cei drepți, pentru că cine păzește dreptatea este mai pre sus de acel ordin al legii și profețiilor. Adevărat este cuvîntul pe care 'l a dîs Domnul nostru: «Nu va trece litera iod din lege și din profeții» pentru că în aceste 2 precepte este coprinsă și (de ele) atîrnă.

Ascultă dar, amicul meu, interpretarea cuvîntului acesta. Dacă cine-va dîce: Pentru ce este scris că Israeliții aũ ședut în Egipt 430 de ani, pe cînd lui Abraham i s'a promis că vor fi (numai) 400 de ani, și de ce li s'a mai adăogat 30?— eu 'îi voi arăta, iubitul meu, cum stă lucrul. Cînd a venit plinirea vremii, (adică s'aũ împlinit) 400 de ani, a fost trimis Moise ca să 'i scape. Cînd a omort pe Egiptean și ei (Israeliții) aũ desprețuit pe liberatorul lor (Alusiune la Es. II, 12 sq.) și Moise a fugit la Median și fiind încă mîniã asupra lor, aũ rîmas trei-zece de ani în Egipt. El dîc lui Moise: Cine te-a pus stăpîniilor și judecator peste noi? Desprețuind pe liberatorul lor mîniã lui D-șeu 'i-a ținut (încă) 30 de ani în mijlocul Egiptului. Moise a rîmas în Median 30 de ani. Cînd însă (apăsările) persecuțiunile asupra lor s'aũ înmulțit, 'i-a scos din Egipt. Ast-fel de răbdare a arătat Dumnezeu. Mai întîi el aũ fost pe lepsiți pentru că aũ desprețuit pe Moise; al doilea pentru ca să se împlinescã desfrăul Amoreilor, a adăogat poporului, mai mult de cît promisese lui Abraham, 30 de ani. Amoreilor le-a rîsplătit (pentru desfrăul lor) cu 70 de ani: 30 în Egipt, 40 în pustie. Cînd s'aũ împlinit 470 de ani, umplîndu-se (ajungînd la culme) desfrăul Amoreilor, 'i-a adus pe ei în pămîntul făgăduit.

Să știi însă, iubitul meu, că Dumnezeu nu are (nu este supus la) lege. Cînd crește și micșorează, cînd adaogă la ceea ce este puțin. În zilele lui Noe, din cauza nedreptății

ómenilor, a promis că vor fi ómile omului 120 de ani; și 'i a distrus în anul al 600^{lea} al vieții lui Noe. Scris este: 120 de ani vor fi pe pământ. (Gen. VI, 8). În al 600^{lea} an al vieții lui Noe 'i-a distrus pe ei, (deci) 'i-a micșorat cu 20 de ani. Și iarăși este scris: Când s'a înmulțit nedreptatea regatului păcătos al casei lui Efraim, pe când domnea peste ei Ierobeam, flul lui Nabat, care a păcătuț și a făcut și pe Israel să păcătuiască, li s'a făgăduit, prin profeția lui Isaia că după 56 de ani va cădea Efraim din lume (Ies. VII, 8. comp. și XVII, 3). În anul întâiu al lui Achaz s'a dat ordinul acesta și în anul al patrulea al lui Ezechia a venit asupra lor Salmanassar, regele Assiriei, și după el Teglatpalassar, care 'i-a scos din țara lor. Achaz a domnit peste ei 16 ani și în anul al patrulea al lui Ezechia fură supuși de regele Assiriei. Numai 20 de ani au trecut și Efraim a fost scos din mijlocul poporului. S'a micșorat deci de la ei cu 45 de ani. Acesta este ce s'a óis mai înainte «și-a pus timp și nu s'a împlinit, după cum fusese stabilit».

(Va urma).

Diac. Dr. I. Popescu.

BOGATUL ȘI LAZĂR.

Förte adesea ori, dar mai ales provocat de împrejurări, Mântuitorul predică învățătura sa evanghelică în pilde.

În pilde Domnul expune förte lămurit nu numai învățătura credinței, dar mai ales admirabilele și dumnezeieștile sale învățături morale, pline de tot felul de povățuiri, unele mai folositoare de cât altele, îmbrățișând întreaga noastră viață și fiindu-ne de folos sub toate raporturile.

Povățuirile morale coprinse în pildele Domnului, călăuzesc și conduc pe om dându-i povățuiri drepte și folositoare în toate împrejurările vieței sale. Ele îi arată ceea ce trebuie să credă pentru a fi adevărat creștin și următor al lui Iisus Christos și în acelaș timp îl povățuiesc cum trebuie să trăiască și să se porțe către Dumnezeu, creatorul său, cărula trebuie să se închine și să-l adore, și cum trebuie să trăiască în viața sa, îndeplinindu-și după percepțele învățăturii evanghelice, datoriile către sine însuși, și către aproapele și către toți semenii săi.

În numărul pildelor Domnului este și frumoasa pildă despre un bogat öre-care nemilostiv comparat cu săracul Lazăr. Prin ea Mântuitorul ne arată și ne învață multe și mari

adevăruri la credința noastră și ne dă în acelaș timp multe și folositoare învățături și povețuiri morale.

Coprinsul acestei pilde, care ni s'a conservat în Sânta Evanghelie de la Luca, este următorul: «Era un om ôre-carele bogat, și să îmbrăca în porfiră și în vison, veselindu-se în tôte zilele luminat. Și era un sărac ôre-carele, anume Lazăr, carele zăcea înaintea ușei lui plin de bube. Și poftea să se sature din sfărământurile, care cădea din masa bogatului; ci și căni venind lingea bubele lui. Și aū murit săracul, și l' aū dus îngerii în stnul lui Avraam: și aū murit și bogatul, și îl aū îngropat. Și în iad ridicându și ochii săi fiind în muncă, vădu-au pre Avraam de departe, și pre Lazăr în stnul lui. Și el strigând aū dis: Părinte Avraame! Miluește-mă, și trimite pre Lazăr, să'și întingă vârful degetului în apă, și să'mi recorască limba mea, că mă chinuesc în văpala acésta. Iară Avraam aū dis: Fiule! Aduți aminte, că ai luat cele bune ale tale în viața ta, și Lazăr așîșderea cele rele: deci acum acesta aici se mângăe, iar tu te chinuești. Și preste tôte acestea între noi, și între voi prăpastie mare s'aū întărit, ca cel ce ar vrea să trecă de aici la voi, să nu pôta, nici de acolo la noi să trecă. Și aū dis: Rogu-te dar părinte, ca să'l trimiți în casa tatălui meu: că am cinci frați: să le mărturisescă lor, ca să nu vie, și ei la acest loc de muncă. Și aū dis Avraam lui: Aū pre Moisi, și pre profeți: să-l asculte pre el. Iară el aū dis: Ba, părinte Avraame: Ci de va merge cine va din morți la dinșil, se vor pocăi. Și i-aū dis lui: Dacă pre Moisi, și pre profeți nu ascultă, măcar de s'ar și scula cine-va din morți, nu vor crede¹⁾).

Cât nu s'a scris și câte reflexuini nu s'aū făcut în decursul celor două deci de vécuri asupra acestor cuvinte ale Domnului, și cu tôte acestea frumoșa pildă este și va fi

¹⁾ Luca. Cap. XVI, Vers. 19—31.

BOGATUL ȘI LAZĂR.

Förte adesea ori, dar mai ales provocat de împrejurări, Mântuitorul predică învățătura sa evanghelică în pilde.

În pilde Domnul expune förte lămurit nu numai învățătura credinței, dar mai ales admirabilele și dumnezeieștile sale învățături morale, pline de tot felul de povățuiri, unele mai folositoare de cât altele, îmbrățișând întreaga noastră viață și fiindu-ne de folos sub toate raporturile.

Povățuirile morale coprinse în pildele Domnului, călăuzesc și conduc pre om dându-i povățuiri drepte și folositoare în toate împrejurările vieței sale. Ele îi arată ceea ce trebuie să credă pentru a fi adevărat creștin și următor al lui Iisus Christos și în acelaș timp îl povățuiesc cum trebuie să trăiască și să se porțe către Dumnezeu, creatorul său, cărula trebuie să se închine și să-l adöre, și cum trebuie să trăiască în viața sa, îndeplinindu-și după perceptele învățătorei evanghelice, datoriile către sine însuși, și către a-propele și către toți semenii săi.

În numărul pildelor Domnul este și frumoșa pildă despre un bogat öre-care nemilostiv comparat cu săracul Lazăr. Prin ea Mântuitorul ne arată și ne învață multe și mari

adevăruri la credința noastră și ne dă în același timp multe și folositoare învățături și povățuiri morale.

Copriusul acestei pilde, care ni s'a conservat în Sânta Evanghelie de la Luca, este următorul: «Era un om ôre-carele «bogat, și să îmbrăca în porfiră și în vison, veselindu-se «în toate zilele luminat. Și era un sărac ôre-carele, anume «Lazăr, carele zăcea înaintea ușei lui plin de bube. Și pof- «tea să se sature din sfărământurile, care cădea din masa bogatului; ci și câini venind lîngea bubele lui. Și aũ murit «săracul, și 'l aũ dus îngerii în stînul lui Avraam: și aũ «murit și bogatul, și il aũ îngropat. Și în tad ridicându și «ochii sêi fiind în muncă, vedut-aũ pre Avraam de departe, «și pre Lazăr în stînul lui. Și el strigând aũ dis: Părinte «Avraame! Miluește-mă, și trimite pre Lazăr, să'și întingă «vârful degetului în apă, și să'mi recorască limba mea, că «mă chinuesc în vâpala acêsta. Iară Avraam aũ dis: Fiule! «Aduți aminte, că ai luat cele bune ale tale în viața ta, «și Lazăr așîșderea cele rele: deci acum acesta aici se măn- «gâe, iar tu te chinuești. Și preste toate acestea între noi, «și între voi prăpastie mare s'aũ întărit, ca cel ce ar vrea «să trecă de aici la voi, să nu potă, nici de acolo la noi «să trecă. Și aũ dis: Rogu-te dar părinte, ca să'l trimiți în «casa tatălui meu: că am cinci frați: să le mărturisescă «lor, ca să nu vie, și el la acest loc de muncă. Și aũ dis «Avraam lui: Aũ pre Moisi, și pre profeți: să-l asculte pre «el. Iară el aũ dis: Ba, părinte Avraame: Ci de va merge «cine va din morți la dtașil, se vor pocăi. Și i-au dis lui: «Dacă pre Moisi, și pre profeți nu ascultă, măcar de s'ar «și scula cine-va din morți, nu vor crede»¹⁾.

Cât nu s'a scris și câte reflexuini nu s'aũ făcut în de- cursul celor două deci de vécuri asupra acestor cuvinte ale Domnului, și cu toate acestea frumoasa pildă este și va fi

¹⁾ Luca. Cap. XVI, Vers. 19—31.

pururea pentru întréga omenire isvor limpede, luminos și dătător de viață, din care să se extragă învățăminte folositoare pentru toți oamenii, în toate timpurile.

Aceeași putere de renaștere morală pe care cuvintele din pilda Domnului, a avut-o atunci asupra sfinților săi Apostoli și asupra tuturilor celor ce au crezut întru el, aceeași putere și aceeași valoare morală o are și astăzi și o va avea tot-d'una cât va exista omenirea; căci acela ce a spus aceste cuvinte a fost mai pre sus de oameni, și el a investit cuvântul său cu puterea și trăinicia dumnezeirii sale, *ca să fie pururea cuvânt viu și dătător de viață morală omului*. Dar Domnul și Mântuitorul nostru a adus pre pământ, nu numai învățatură nouă de credință, ci și învățatură morală nouă. El a voit a înoui pre om, adecă societatea omenescă, sub toate raporturile în mod cu desăvârșire practic resumând tot ce trebuie să facem în cele trei mari datoriile capitale, datoriile omului către Dumnezeu, care l-a dat ființa și existența aci pre pământ, datoriile către sine și datoriile către apópele său către ceilalți oameni.

Sub toate aceste trei raporturi învățătura evanghelică a descoperit omului *tot adevărul și totă dreptatea*, pe care el trebuie să o creadă, să o mărturisască și să o urmeze aplicând-o în viața sa și călăuzindu-se de ea în toate mișcărilor vieții sale. Iar *adevărul și dreptatea, revelate de învățătura evanghelică* au fost singurele cari au putut renaște pre om și reînoui ast-fel moralmente întréga omenire prin o dreptă și adevărată credință în Dumnezeu, prin o credință rațională și demnă de om și prin o morală care să înalțe și să înnozeze cu adevărat pre om în raporturile sale cu semenii săi.

În adevăr, numai când se compară societatea creștină, și omul creștin în sufletul cărui se află cu adevărat și domnește credința în Iisus Christos și morala predicată de

el, cu starea omului și a societății înainte de aparițiunea luminei evanghelice, numai atunci se vede marea deosebire și regenerarea morală ce s'a adus prin învățătura sfintei religii ce s'a adus omului *de sus*, prin Insuși Fiul și Cuvintul lui Dumnezeu.

Starea socială a oamenilor în lumea păgână și chiar în cea iudaică, așa precum se cunoaște din istorie, judecată mai ales după viața și moravurile ei, este înflorătoare din toate punctele de privire. Aci nimic nu înalță pre om, nimic nu-l nobiliza sufletul, nimic nu-l îmbânzește moravurile și sălbăcia în care se află, și cu care se purtau unii către alții, și nu numai către vrăjmași, sau către străini și către cei de alt neam, dar chiar între fiii aceluiași popor ba încă chiar între membri aceleși familii, fiul către părinți și vice-versa, sau frați, către frați.

Departate de ei ideea de dreptate; iar ideea de iubire frățescă și egalitate în fața lui Dumnezeu și a legilor, sînt necunoscute. Nimeni nici o dată nu s'a gândit, că omul este dator să părăsască ori-ce idee de răzbunare și că este dator să iubească nu numai pe cei ce îl fac bine, dar chiar pe cei ce ne fac rău. Mila și filantropia sînt, de-aseenea necunoscute în lumea păgână și abia câte o dată din când în când licărise între iudei, dar ei o practica numai către cei de același neam cu ei. Cine s'a gândit vre-o dată în lumea păgână la institute și aședeminte filantropice, la societăți de bine-facere și altele care s'a înăugurat și vedut numai la creștinii și numai în lumea creștină de pretutindenți?

Aceea ce a deosebit de la început societatea creștină și în genere pe creștinii din cei-l-alți oameni, a fost iubirea către aproapele și simpatia și compălimirea frățescă pe care creștinii au avut-o și au practicat-o către toți oamenii fără deosebire. Ei n'au ură, nici dispreț către nimeni, din contră iubesc sincer, cu iubire frățescă pre toți, și extind iubirea lor chiar

și asupra inamicilor. Câtă deosebire între viața și moravurile creștinilor și ale celor-l-alți omeni! Iar această viață la ei este obligațiune morală care se impune de învățătura credinței ce o au și o mărturisesc.

Cu aparițiunea Creștinismului încep a se vedea asiluri și spitale pentru orfanii, pentru săracii și bătrânii; încep a apare tot felul de institute și așezăminte, cari în lumea păgână, sau erau cu totul necunoscute, sau abia se vedeau din când în când; dar câtă deosebire între ele și ale creștinilor! Apoi aceea ce în lumea păgână era o excepțiune palidă cu desăvârșire comparată cu ceea ce era în Creștinism, în lumea creștină instituțiunile și întreprinderile caritabile de tot felul împodobesc toate orașele și toate provinciile locuite de ei.

Nu este acesta un fenomen cu adevărat extra-ordinar, care a impresionat și atunci întreaga omenire și continuu atrage admirațiunea tuturor până în ziua de astăzi? Mulți privindu-l au mers până acolo, în cât să numescă religiunea creștină, *religiune filantropică*, căci în adevăr iubirea către aproapele, așa cum o predică această religiune, a fost necunoscută omenilor și tuturor religiunilor pământului.

Dar nu suntem în drept a ne întreba de unde și cum s'a făcut acesta? Nu suntem în drept a întreba, cine a insuflat omenirei și cine a adus în lume această filantropie necunoscută, această iubire curată și sănătă, pe care omul prin propriile sale puteri, n'a putut-o concepe nici odată? Cine a fost acela, care a mutat inimile tuturor omenilor din societatea păgână, din acea societate, unde în locul filantropiei domnea disprețul și ura către aproapele, deosebirea între liber și sclav, deosebirea între neamuri, cari mergeau până acolo, în cât se desprețuia unii pre cel-l-alți, până într'atât, în cât nu-l considerați de omeni, iar cel liber avea dreptul și asupra vieții sclavilor? Și dacă chiar în lumea clasică Grăcă și Romană, sacrificiile și petrecerile costați multe vieți de ființe umane? Ce trebuie a dice despre starea societăților națiunilor barbare și sălbaticе?

Totă această nedomirire dispore însă, când cunoștem cuvintele și învățătura evanghelică a Domnului nostru Iisus Christos! Numai învățătura sa explică totă nedomirirea și regenerarea întreg genului uman; căci numai acolo unde a fost cunoscută și s'a primit această învățatură, numai acolo s'a vădit regenerarea moravurilor. Deci dară, ea este aceea, care a săvârșit această mare minune socială. Ea este care a inspirat tuturor adevărata iubire către aproapele, iubire prin care s'au deosebit și se deosebesc pururea societățile creștine.

Una din învățăturile evanghelice, prin care Domnul nostru ne îndemna la iubirea către aproapele și la iubire curată și sănătă, la iubire desinteresată și cu adevărat creștină este și pilda bogatului nemilostiv, față cu săracul Lazăr, pildă în care se condamnă cu totă energia în diferența și nepăsarea celor bogați către cei săraci și se arată, că această nedreptate, care multora pare în lumea această nepedepsită, ea va fi pedepsită dincolo de mormânt în viața viitoare, unde dreptul Judecător va da fie-cărui după faptele sale și vor merge, după cuvântul său, *cei-ce au făcut cele bune întru învierea vieței, iar cei-ce au făcut cele rele întru învierea osândirei.*

Multe sunt învățăturile dogmatice și morale, cuprinse în pilda această. Aci ne vom ocupa în deosebi de două: 1-*iu Cum Domnul ne învață datoria sau obligațiunea morală pe care Domnul ne învață, că suntem datori s'o îndeplinim, în această lume, către cei săraci și în suferință; și al 2-lea El care învață că există o viață și o judecată viitoare dincolo de mormânt, în care virtutea se va răsplăti și răutatea se va pedepsi.*

Dar înainte d'a intra în examinarea acestor două idei și învățături fundamentale pe care le cuprinde pilda ce formăm obiectul acestui studiu, este bine a lămuri câte va cestiuni cară au dat naștere la idei cu desăvârșire eronate asupra înțelesului ei adevărat.

Maî întâi trebuie a lămuri termenii principali ai pildei. Ei sunt *Bogatul* și *Lazăr*. În pildă Mântuitorul condamnă pre bogat, și fericește pe săracul Lazăr. Condamnarea bogatului însă este nu pentru faptul că era bogat, ci pentru că era *bogat nemilostiv*, pentru că el; *nemilostiv fiind*, a desprețuit în această lume pe săracul Lazăr, adică pre acela cari se află în lumea acesta în miserie, lipsă și suferință. Domnul condamnă pre bogatul nemilostiv, pentru că el a profitat în lumea acesta de toate bunurile și a abuzat, petrecând în tot felul de desfătări, neavând milă și îndurare de cei-ce se află în lipsă și suferință.

Metafora acestei condamnări este cuprinsă în cuvintele: „*Murind bogatul a fost îngropat*. Prin aceste cuvinte Mântuitorul ne dăce că a fost depus în mormint de al săi, adică de acela care 'l încongluraă și 'l lingușău, și cu acesta pentru el s'a sfârșit totul! Din contră, Domnul fericește pe săracul Lazăr. Fericește pe acela care în lumea acesta suferise și îndurase tot felul de miserii, fără a huli. Metafora fericirei este exprimată prin cuvintele: „*Iar el murind, a fost luat de îngeri și ăus în sinul lui Abraam*“.

Cei doi termenii principali ai pildei, *bogatul nemilostiv* și *săracul Lazăr*, personificând, cel d'întâi, neascultarea și călcarea poruncilor lui Dumnezeu, precum reese din context, iar cei d'aldoilea, supunerea fără murmur la tot ce Dumnezeu dă omului în lumea acesta, prin ei Domnul ne învață, că totă fericirea saă nefericirea noastră atărnă de la păzirea poruncilor Dumnezești. Din coprinsul pildei, Domnul ne mai învață, în acelaș timp, că pregătirea saă timpul de încercare și penitență, pentru dobîndirea împărăției cerești, pentru viața de veci care ne așteptă dincolo de mormint, unde fie-care va lua răsplata după faptele sale, ce a făcut, este lumea acesta, în care suntem datorii a face număi binele și a ne pădi de rău, pentru a îndeplini cu adevărat voea

cea sfântă a lui Dumnezeu și a ne face părtași împărăției sale.

Sunt și alte multe idei și învățături, în această pildă dar toate stau în legătură strânsă cu aceste două, care alcătuiesc ideea fundamentală. Din înțelesul cel adevărat al celor doi termeni principali ai pildei rezultă că nu bogăția este condamnată aici de Domnul. El dar nu ne spune, că pentru cei bogați împărăția cerurilor ar fi închisă, iar sinul lui Abraam ar fi destinat numai pentru cei săraci. Din contră și cei din lăiu pot intra întru împărăția cerurilor întrebându-bine, ca buni economi averea precum și săracii cei răi, nu pot a se învrednici de împărăția lui Dumnezeu.

Stabilit ast-fel înțelesul cel adevărat al pildei, să venim la cele două idei fundamentale, ce domină întregul ei cuprins, pentru a se vedea sublima învățatură, ce Domnul, ne-o arată în această pildă a sa.

Iⁱⁱⁱ. *Datoria de a milui pe cei săraci și suferinși.*

Dacă cea mai înaltă lege morală a învățurii creștine este iubirea către aproapele, este indiscutabil că suntem dator să ajutăm și să miluim pe cei săraci și în suferință; căci cum alt-fel putem a ne arăta iubirea noastră către cei nenorociți adică către aproapele, dacă nu miluindu-l? Acela care vede pe aproapele său în suferință și nenorocire și nu voește a-l ajuta sau este indiferent către el, unul ca acesta nu este adevărat creștin. Sf. Apostol Ión zice: «Intru această am cunoscut iubirea lui Dumnezeu, că el 'și-a pus sufletul său pentru noi și noi dator suntem pentru frați să ne punem sufletele. *Iar cel ce are averea lui și vede pe fratele său având lipsă și închide inima sa de către dînsul, cum rămîne iubirea lui Dumnezeu întru dînsul? Să nu iubim fiii mei, cu cuvîntul nici cu limba, ci cu fapta și cu adevărul și întru această cunoștem, că suntem din adevăr și înaintea lui vom încredința inimile noastre*»¹⁾.

¹⁾ I^{ca} Epist. Ioan Cap. III, Vers. 16—19.

Se află deci ómení, precum reese din cuvintele Apostolului, ca și bogatul din pildă ce explicăm, cari stau indiferenți și nepăsători înaintea celei mai extreme nenorociri și mizerii a aprópelui. Sînt bogați, cari pentru satisfacerea momentană a plăcerilor lor și ca să se desfăteze, risipesc averi întregi, iar prezentându-li-se ocasiunea de a da cel mai mic ajutor celor nenorociți, ei 'l refuză cu dispreț. Imaginea descrisă în persóna bogatului nemilostiv din pilda Domnului este tipul unor ast-fel de ómení, pentru că uni ca aceștia, prin o ast-fel de purtare și viață a lor, desprețuesc și calcă tótă dreptatea Dumneđeescă și ómenescă. Pentru acésta ei sînt condamnați și în fața ómenilor și înaintea lui Dumneđeú, pentru pécatul și purtarea lor neumană.

Dumneđeú a înzestrat pe om cu simțimintele cele mai înalte și mai nobile. Omul are suflet și conștiință și dacă se referă la ele pentru a afla judecata asupra unei ast-fel de fapte și purtări, de sigur, ele 'l vor răspunde tot-d'auna, că trebuie să compătímescă și să ajute *pe cei în mizerie și nenorociri* și că lucrând alt-fel, lucréză contra conștiinței și a dispozițiunilor nobile a le sufletului lor.

Dar óre, trebuie să uităm, că cei ce se află în lipsă, suferință și nenorociri, sunt și ei făpturi ale lui Dumneđeú, ca și noi? Trebuie să uităm că și aceștia sunt ca și noi fi ai acelulaș Părinte Dumneđeú? Trebuie să uităm că și aceștia sunt frații noștri? Iar dacă așa este, atunci drept și uman este, ca noi să avem tóte fericirile, abondență întru tóte, să facem cea mai mare risipă pentru satisfacerea plăcerilor, iar pe frații noștri vėdėndu-l în cea mai mare mizerie, să nu-l ajutăm? Dar afară de vocea conștiinței, avem învățătura evangelică ce ne impune prin pilda acésta a Măntuitorului și alte multe locuri din Sánta Scriptură ca datorie sacră, de a ajuta pe cei săraci și nenorociți.

Măntuitorul, prin învățătura sa evangelică, chtar de la

începutul predicii sale, a zis: «*Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui*». Pretutindeni spiritul învățaturii evanghelice consună cu înțelesul acestor cuvinte, căci se ține: «*Milă cer, iar nu jerttă*»; Ceea ce înseamnă că creștinii cei adevărați trebuie să facă fapte filantropice.

Pentru acesta vedem pe Mântuitorul fericind și bine-cuvântând pe cel ce au dat să mănânce și să bea celor înlănmândați și însetoșați, cari au îmbrăcat pe cei goți, cari au adăpostit pe cei streini sub acoperământul lor și pe acela, cari au vizitat și mângăiat pe cel bolnav și în închisore. În altă parte vedem, că Domnul laudă pe Samaritanul cel bun și milos, carele a miluit și a îngrijit de cel cădută în tâlhari. Sf. Apostol Iacob, urmând cuvântul Domnului, ne învață d'asemenea să compătimim și să ajutăm pe aproapele, dovedind ast fel credința noastră, prin faptele noastre. El ține: «Ce folos este frațului mei de ar ține cine-va că are credință, iar fapte nu are? Aș putea credința să-l mântuiească pre el? Că de va fi fratele sau sora goț și lipsit de hrana cea de toate țările și ar ține lor cine-va dintre voi: mergeți cu pace, încălziți-vă și vă saturați și nu le-ardă lor celor de trebă trupului, ce folos ar fi? Așa și credința dacă nu are fapte, moartă este întru sine»¹⁾.

Ce alt pot însemna toate aceste sfaturi și îndemnuri la iubirea către aproapele, dacă nu obligațiunea morală, impusă de învățatura evanghelică, ca una din cele d'întâră datorit, ce avem de îndeplinit?

Dar dacă învățatura evanghelică ne îndemnă la îndeplinirea acestei datorii, ea cere în acelaș timp, ca iubirea noastră către aproapele să fie *adevărată filantropie*, să fie *sinceră, adevărată și reală*. Ea trebuie a fi sinceră, căci totă iubirea către aproapele sau filantropia, făcută numai din spirit de ostentație sau din silă, nu este filantropie. Sunt

¹⁾ Iacob. Cap. 1; 14—17.

mulți, cari ajută pe aprópele numai ca să se trâmbițede bine-facerea lor și să se audă și să se laude numele lor pretutindenți de toți. Pentru acesta mult mai vrednici de laudă sunt acela cari fac binele fără interes și chiar fără a fi știuți. Aceștia sunt adevărații creștini și iubitori de aprópele, căci Domnul a dis: „*Să nu știe stânga ce face dreapta*“¹⁾. Numai cel ce lucră ast-fel fac binele în totă sinceritatea și cu totă curățenia sufletului, căci el nu urmăresc, nici un scop și nici un interes personal pentru el.

Dar iarăși dacă învățatura evangelică cere ca totă bine-facerea și iubirea către aprópele să se practice fără sgomot și fără a se trâmbița numele bine-făcătorilor, cere a se face chiar în secret acesta nu înseamnă că dacă vre-o dată se cunoște acel ce face binele și se știe, bine-facerea nu ar fi sinceră și desinteresată. Totul este scopul. Când bine-facerea se face cu o ast-fel de intențiune, atunci ea își perde valórea morală; precum 'și-o perde și când este făcută spre a trage folóse proprii personale din ea.

Bine-facerea sau iubirea către aprópele, învățatura evangelică mai cere să fie *reală și adevărată*. Ea nu trebuie să se mărginescă numai la simple vorbe, ci trebuie dovedită prin fapte care să o învedereze. Sântul Evangelist Ioan lámurește foarte bine iubirea cea adevărată și o deosebește de aceea care constă numai în vorbe góle. El dice: „*Fiii mei să nu iubim numai cu cuvântul, nici cu limba, ci cu fapta și cu adevărul*“²⁾.

Dar aci este locul a reflecta mai ales asupra acelor care din gură fac mult caz despre actele lor filantropice și despre filantropie în genere, iar cu fapta și cu adevărul, sunt departe d'a îndeplini preceptul iubirei către aprópele. De câte ori bogații nu véd și nu cunosc frații ai lor în extremă miserie și nenorocire fără a le veni în ajutor, iar din gură spun

¹⁾ Comp. Math, VI, 2.

²⁾ I. Ioan III, 18.

că ei au milă de ei și îi compătimesc? Unii ca aceștia sunt ca și bogatul din pilda evanghelică a cărui inimă a fost totodată una împietrită față de săracul Lazăr, ce zăcea la poarta sa.

Dar Mântuitorul spre a arăta cât de mare virtute este iubirea către aproapele și cât este ea de folositoare celor ce o au și o împlinesc, precum și cât de mult pecătuesc acela carel disprețuesc această poruncă, el lăgă în această pildă, obligațiunea d'ă iubi pre aproapele cu sôrta ce ne așteptă dincolo de mormint, în viața viitoare. Cel ce au păzit și îndeplinit iubirea către aproapele și în genere preceptele sântei și dumnezeiești sale învățături, pe unii ca aceștia el ne învață că îi așteptă viața de veci întru împărăția lui Dumnezeu. Unii ca aceștia murind, vor fi luați, ca și săracul Lazăr, ne țice el, de ingerii Domnului și duși în sinul lui Abraam, adică întru împărăția vieții; iar cei ce au călcat poruncile sale, și nu au iubit și miluit pre aproapele, unii ca aceștia se vor îngropa, ca și bogatul nemilostiv și vor rămâne adică întru învierea judecâței, unde îi așteptă pedepsa de vecl. Domnul ne arată și ne învață în acelaș timp prin pilda această, că de la viața și purtarea noastră în această lume atărnă viața ce ne așteptă dincolo de mormint pe fie-care. El ne spune că acolo cei ce am făcut cele bune, aci pre pământ păzind poruncile sale, vor lua recompensa vieții; iar cei ce au făcut cele rele, călcând voea sa cea sântă și dumnezeiască, vor fi pedepsiți. El lăgă această viață a noastră *de adevărata viață, de viața eternă*. Dar acesta este al doilea punct de învățură coprins în pilda bogatului nemilostiv față de săracul Lazăr.

După cuvintul Domnului, coprins în această pildă există o viață viitoare și o judecată în care virtutea se va recompensa, iar răutatea și păcatul se va pedepsi.

Că această viață va fi, pentru noi creștinii este, precum s'a țis articol de credință, după care toți cei ce credem în Dumnezeu, prin Iisus Christos, sfârșindu-ne în această viață,

adormim în Domnul cu speranța învierii, spre a trăi în veci într-u el.

Mulți s'au îndoit și încă sunt cari se îndoiesc, dar pentru credincioșii cei adevărați, învierea morților și viața viitoare este *dogmă a credinței*, așa de sigură, precum este însăși credința noastră în existența lui Dumnezeu și năntuirea ce ni s'a adus prin Fiul și Cuvîntul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Christos, carele a venit în lume, om făcându-se și suferind mórtea pe cruce pentru păcatele noastre. Este credința tare, sigură și adevărată.

În adevăr în lumea acesta trebuie să fie cine-va nu numai necredincios, și cinic, ca să se îndoiască despre existența unei vieți viitoare ce ne așteaptă dincolo de mormînt, dar chiar rău și pervers și din natura sa îndărătnic, ca din răutate să respingă adevărul; căci totul în lumea acesta ne incredințeză că nu este cu puțință, ca omul să se sfirșescă aci pe pămînt ca și animale și să nu existe pentru el ceva mai mult.

Dacă privim viața omului, raporturile sociale, dreptatea și mai ales nedreptatea care domnește în lumea acesta, pentru cel ce crede în existența adevăratei dreptăți, și judecă, cum dreptatea se distribuie în lumea acesta, de ómeni, este cu nepuțință să nu credem că trebuie să existe pentru om, ființa cea creetă dupre chipul și asemănarea lui Dumnezeu cel etern, o altă viață în care să domnescă *dreptatea și adevărul*.

Dar de s'ar considera această credință chiar ca o simplă dorință piósă a credincioșilor ea încă este de mare folos și mare mângăere sufletescă omului în această lume. Când ne gândim însă câtă îngrijorare ca să nu dicem frică inspiră omului în viață, faptele și pornirile sale către păcat credința că va fi o viață unde el, dacă trece nepedepsit în lumea acesta, va fi pedepsit pentru cea ce a făcut rău aci pe pămînt. Și cât îndemn la resemnare în nenorocire,

cât indemn la bine și la virtute este credința că în o altă viață se va face totă dreptatea desăvârșită, tot binele se va răsplăti și tot păcatul și răutatea se va pedepsi ce trebuie să cugetăm despre această credință pe care o are în sine tot omul ?

După credința noastră învierea morților și viața viitoare face parte din acele adevăruri dumnezeiești pe care credându-le trebuie să ne inspirăm de ele în toate mișcările vieții noastre. și este o credință dreaptă întemeiată și rațională.

Existența și realitatea vieții viitoare ne este încredințată de autoritatea cuvintelor Domnului. Acelaș lucru ne confirmă sfințele scripturi; vocea conștiinței noastre, mărturia tuturilor popoarelor pământului din toate timpurile și convingerea ce au avut-o despre ea toate geniile filosofice.

Domnul nostru Iisus Christos, nu numai în pilda acesta, dar în multe ocaziuni a încredințat pre sfinții săi Apostoli și prin ei pe noi toți: «*Că va fi o înviere și o viață viitoare*»¹⁾.

Pentru acesta Apostolii și sfinții părinți ai Bisericii au socotit învățătura despre învierea de apoi și judecata și viața viitoare ca dogmă fundamentală a credinței noastre și au pus-o în simbolul credinței sub formula sumară: «*Aștept învierea morților și viața veacului ce va să fie*».

Este dar mărturia cea mai autorizată despre acesta, este glasul Domnului al cărui cuvânt este *Adevărul*. El de foarte multe ori a afirmat acest adevăr, și sfinții săi Apostoli l-au predicat pretutindeni și tuturilor²⁾.

Dar învățătura acesta o găsim propoveduită și de profeții Vechiului Testament³⁾, fie-că mulți dintre Iudei în timpurile Mântuitorului nu credeau⁴⁾.

¹⁾ Comp. Mat. XXII, 23 și locurile paralele de la Marcu și Luca. Fap. Apost. XXIII, 8. Luca XIV, 14; Ión V, 29; XI, 24, 25. Comp. și Fapt. Apost. IV, 2; XVII, 32; XVIII, 1 etc.

²⁾ Comp. Rom. I, 4; I Corint. XV, 12, 42; Ebr. VI, 2; XI, 35 etc.

³⁾ Comp. Eccles. XII, 7; Înțelep. Sol. XXIII.

⁴⁾ Comp. Math. XXII, 23 etc.

Ea este însă confirmată de conștiința noastră, de mărturia de credință a tuturor popórelor, din cea mai profundă anticitate și până în zilele noastre și de cel mai mari cuge-tătorii al omenirei.

Credința despre o viață viitoare este adânc săpată în conștiința noastră. Omul de la început a simțit că Dumnezeu nu l-a creat numai pentru această viață pămîntescă, căci el tot-d'auna a simțit nevoia de a ajunge la perfecțiuni mai înalte și mai sublime. El a aspirat și aspiră la perfecțiuni pe care nu a putut și nu poate a le atinge nici avea în lumea acesta trecătoare. El, deși muritor și imperfect aspiră la lucrurile cu desăvârșire perfecte și eterne.

Omul urmărește în viața sa și aspiră să ajungă la dreptatea și adevărul absolut, precum și la bunătatea cea mai desăvârșită. El tinde a cunoște desăvârșit pre însuși Dumnezeu, principiul binelui, al adevărului și al dreptății. Tóte acestea însă nu le poate afla și cunoște desăvârșit aci în această lume, atunci cum este cu puțință ca morțea să pună capăt și să lase neîmplinite aceste aspirațiuni înăscute în sufletul omului? Cum este cu puțință ca mormîntul să curme totul și omul să rămână fără a atinge idealul înăscut în sufletul său, idealul la care el aspiră în tótă viața sa.

Aceeași voce a conștiinței tot-d'auna a încredințat pe om despre existența unei alte vieți dincolo de mormînt. O astfel de viață tot-d'auna i-se presintă absolut necesară, pentru ca în ea să se dea satisfacțiune dreptății, care de multe-ori în lumea acesta rămâne neîndeplinită. Este cu neputință, ne spune vocea conștiinței, ca dreptatea, bunătatea și adevărul adesea apăsate și nerecunoscute, să rămână astfel pentru tot-d'auna; iar cei-ce au făcut cele rele în lumea acesta scâpând de rigórea legilor, să rămână nepedepsiți. Dacă însăși dreptatea omenescă caută a pedepsi pe cei răi, pentru a da dreptate celor nedreptățiți și apăsați, cum va fi cu puțință ca dreptatea dumnezească să îngăduie, ca cei răi, cari s'au bucurat în lumea acesta, să

rămână nepelepsiți? Viața și judecata viitoare dincolo de mormint este dar o cerință dreaptă și rațională reclamată de dreptatea dumnezească. Pentru acea conștiința internă a omului aspiră și va aspira tot-d'auna la ea, căci omul poartă în sine înăscut sentimentul dreptății și al perfecțiunii.

Dar pe lângă acesta cum trebuie a se explica mărturia universală din toate timpurile a tuturilor oamenilor, cari au crezut și cred în o viață viitoare? S'au încercat, este adevărat mulți să tăgăduiască și să slăbescă acest argument, arătând, că sunt popoare cari n'au această credință. Acestea însă din răutate și cu intențiune de a nega adevărul au confundat credințele întunecate și neprecise a unor triburi sălbatică cu însăși credința lor în viața viitoare. Cum puteau și cum pot sălbaticii, cu desăvârșire lipsiți de orîși ce fel de cultură, să precizeze anume punctele de credință, cu privire la viața viitoare? Dar această neputință a lor din cauza stărei rudimentare în care se află, însemnă oare că ei sunt lipsiți de această credință, cu care ei încep și termină toate actele lor religioase, pe cari le au și le practică?

Că această credință despre o judecată și viață viitoare, dincolo de mormint, este înăscută în om și reclamată de conștiința sa. se mai adevărează din faptul, că toate geniile filosofice, din toate timpurile au recunoscut-o aproape în unanimitate și au admis-o, silindu-se a o descri, spre a cunoaște omul cum va fi această viață. Platon. în una din cele mai însemnate scrieri ale sale, ne prezintă pe Socrate, discutând și instruind pe discipulii săi, despre nemurirea sufletului. Ce dar este nemurirea sufletului, dacă nu viața și judecata viitoare, ce așteaptă pre om dincolo de mormint? Când dar mărturia conștiinței și credința tuturilor popoarelor din toate timpurile, mărturia tuturilor geniilor filosofice, dar mai pre sus de toate Sânta Scriptură și cuvintul Domnului, ne încredințază despre nemurirea sufletului și viața viitoare, trebuie a se mai îndoi cine-va despre aceasta?

Dar dacă credința în viața viitoare, la care Domnul prin

pilda bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr, ne îndemnă a cugeta și a ne gândi cu deadinsul, spre a o dobândi petrecând o viață curată și sântă în această lume, păzind poruncile sale și făcând milostenie, aceste două virtuți mari evangelice, milostenia adică și credința în nemurirea sufletului și viața viitoare, au fost în deosebi virtuți, cari au împodobit pururea viața piosă a strămoșilor noștri. Este greu a găsi în istoria popoarelor, chiar a celor creștine acte de pietate, religiositate și filantropie ca la străbunii noștri. Iar în credința despre nemurirea sufletului și viața viitoare, putem dice, că ei au fost neîntrecuți. Străbunii noștri sunt cunoscuți în totă lumea creștină și mai ales în lumea creștină ortodoxă de răsărit, prin actele lor filantropice. Iar în pietatea lor religioasă, atât pentru a'și eterniza memoria, cât și pentru a se perpetua și după trecerea lor din viață actele lor pioase și filantropice, ei înălțau biserici și monumente religioase, și inzestrau aceste biserici cu tot avutul lor. Tote acestea le făceau pentru poimenirea sufletului lor.

În ast fel de credință și pietate religioasă trăind ei totă viața lor, ne-au lăsat exemplul cel bun de imitat, căci ei împliniau cuvântul Domnului și pilda bogatului nemilostiv, față de săracul Lazăr, nu li-se putea aplica, de cât spre folosul lor și mângâerea sufletescă căci ei cu avutul lor trăiau în lumea acésta conform învățătorei evangelice, fiindule adecă bogăția ca mijloc pentru alinarea suferințelor celor lipsiți și dobândirea vieții viitoare.

Dar cât suntem noi, urmașii lor, departe de viața lor piosă și adevărat creștină. Fie ca pilda acésta a purtării bogatului nemilostiv, față de săracul Lazăr, să rodă și în sufletele noastre ródurile pietății, religiosității și filantropiei, cari împodobeau viața străbunilor noștri, pentru cari erau admirați în întreaga lume ortodoxă și cu drept cuvânt. căci ei dovedeau credința lor prin faptele lor cu adevărat creștinești.

Drag. Demetrescu.

PREDICĂ

PARABOLA SEMĂNĂTORULUI.

Sfinta Evanghelie pe care am citit'o astă-dî, fraților creștini, a fost despre semănătorul care a eșit să semene. E o pildă a Domnului Christos și prin-tr'însa dă învățatură fie-căruia ca să se potă judeca pe sine după credința și faptele sale, iar de altă parte muștră cu înțelepciune și blândețe pe cei ce se abat din calea dreptății fie prin ispitele lumii, fie prin neștiința lor. Pilda e scurtă, dar cuprinde multă muștrare și multă dojană, și fiind-că se întâmplă că voi, fraților, după puterea minții vosre nu puteți înțelege întru adâncurile ei pilda acésta numai auzind'o citită de mine din Evanghelie, am să vă-o citesc a doua oră și să vă-o tâlcuesc cu amănuntul, ca să vedeți și voi gândurile cele ascunse ale Domnului Christos, nu numai vorbele sale.

Mântuitorul și-a încheiat pilda cu vorbele: Cine are urechi de auzit să audă, și tot aceste vorbe vi le spun eu acum dintru început, căci mă voiu strădui să vă vorbesc și limpede și pe înțelegerea voastră, așa ca să prindeți până în temeliiile ei rostul pildei, și va fi că numai aceia nu vor înțelege-o, cari n'au voit să aibă urechi ca să audă.

Intr'o di Domnul Christos plecând, ca să învețe poporul, a ajuns pe malul mării și s'a adunat după dinsul mult popor ca să'l asculte. Ca să'l potă auți cu toți, El a intrat într'o corabie ce era lângă mal și s'a urcat pe podul ei și așa de sus vorbi mulțimei, care sta îngrămădită pe țarm. Și le-a vorbit multe învățături și pilde, și între cele multe le-a spus și pe acesta:

«Eșita sēmănătorul să semene sēmînța sa. Și sēmānind, unele grăunțe au cădūt lângă cale, și au venit paserile cerului și le-au māncat. Altele au cădūt pe locuri petroșe, unde n'aveau pāmīnt mult și îndată au și rēsārit, căci nu era pāmīntul adīnc. Dar cānd a rēsārit sōrele s'au îngālbenit, și neavēnd rādācinā s'au uscat. Iar alte grăunțe au cădūt între spini, și au crescut spinii și le-au coplēșit. Dar altele au cădūt pe pāmīnt bun și au făcut rod īnsutit». Atāta e tōtā pilda. Acum vē vēd nedumeriți filor, și vē mirați, ce învățaturā mare să fie īn povestea asta? Ea nu spune alta de cāt pățania unū sēmānător, cum se pōte īntāmpla și altora, că o parte din sēmīnță i-au māncat'o paserile, o parte n'a putut crește de spini, altā parte a rēsārit și s'a uscat și numai abīa a patra parte a rodit. Ce lucru mare este īn īntāmplarea pe care a spus'o Domnul Christos, și pentru ce a spus'o? Bāgați bine de sēmā, fraților creștini, că Domnul Christos, ca Dumneșeu ce era, știa ce spune și pentru ce, și pēcat de mōrte am face numai gāndindu-ne cu gāndul că El ar fi putut să vorbescā și vorbe degeaba. Ceea ce El a spus, e o pildā, iar pilda una spune și alta o īnțelege. Decī alt-ceva a īnțeles și Māntuitorul, cānd a vorbit de sēmānător și de sēmānatura sa.

Māntuitorul Christos s'a numit pe sine īnsuși sēmānător, cu tōte că El nici odatā īn viață n'a se-

mănat grâu ori alte semințe ca plugarii. Dar înțelegea sămănător de învățături dumnezești, de cuvinte folositoare, de sfaturi bune, de adevăr și de dreptate. Căci toate acestea sunt ca o sămânță în sufletul oamenilor, și ea poate să se usuce, ori poate să prindă rădăcini în suflete, poate să lase sufletul tot sterp cum l'a găsit, ori poate să dea rod într'insul. Așa dar, Mântuitorul nostru era un sămănător, și sămânța învățăturilor sale e sămănată în sufletul nostru al tuturor câți ne numim creștini ai lui Dumnezeu și urmăm învățăturile celui răstignit pe cruce pentru păcatele lumii. Christos a fost Sămănătorul cel mare, al lumii întregi și al adevărului cel fără prihană, iar sămănătorii mai mici suntem cu toții câți ne nevoim să facem binele după învățătura lui Christos, câți ținem poruncile Domnului și povățuim și pe alții să le ție. Mai întâiu, sămănători suntem noi preoții, cari păzim casa Domnului și sădim prin cuvânt în inimile voastre învățăturile legei, apoi sămănători sunt toți acela dintre voi cari trăiți după dreptatea celui vecinic și dați aprôpelui vostru pildă de bună purtare și povețe și sfaturi creștinești. Părinții cari își cresc copiii în frica lui Dumnezeu, sunt sămănătorii cuvintelor legei, iar rodul cel bogat îl vor vedea în copiii lor, căci copiii cei buni sunt cununa părinților și bucuria bătrânețelor. Fericiți vor fi, fraților, toți acei cari să străduesc să umble pe căile Domnului, toți aceia cari sămăna cuvintele adevărului și ale dragostei și ale iubirei de oameni, și bucura-se-va sufletul lor când sămînța sămănată de ei va fi cădută pe pământ bun, adică în suflete curate și primitoare de lumină și de adevăr!

Acăsta este fraților pilda cu sămînța cădută pe pământul cel bun, care răsărind frumoasă a dat rod însutit. Pământul cel bun sunt oamenii cari primesc

învătăturile legei creștine și le iaū în suflet, aud cuvintele și povețele și le înțeleg și nu se mai abat din legea lor. Pe aceștia nici ispitele, nici grijile vieții, nici nimic pe lume nu'i mai deslipește de Dumnezeu cel adevărat, și viața lor fericită este și deapururi fericită le va fi șederea în locașul dreptilor, după moarte.

Am dis de grijile vieții, fraților, aceste griji sunt mai ales spinii din pildă. Mulți dintre voi sunteți buni, auziți și înțelegeți cuvîntul lui Dumnezeu, primindu'l, dar lăsați de ađi pe mâine cele ce sunt rinduite de legea creștină, orî v'abateți din cale nu cu gîndul ca să mergeți înainte pe calea cea rătăcită, ci ca să ve întorceți iarăși. Dar făcînd ađi așa și mâine așa, de și sufletul ve e bun, păcatul se îngrămădește într'insul până ce'l ucide. Voi faceți ca omul care, trecînd pe o cărare printr'o grădină frumoasă, calcă un singur pas pe stratul pe care e oprit să calce, ca să rupă o flóre, și dice în sine-și, ce este atăta lucru? Adevărat, nu e nimic, dar călcînd un singur pas aici, un singur pas dincolo și într'altă parte, tótă grădina a călcat'o, stricînd'o fără să fi vrut. Orî faceți ca omul, care vedînd câte-va fire de neghină în holda sa, nu le plivește, căci atătea fire n'o să'i strice holda. Peste câte-va zile, când vine iarăși, vede și într'alt loc câte-va fire, și le lasă, đicînd ca mai înainte. Iar când vine a treia oră, găsește tótă semănătura copleșită de neghină și numai știe ce să-i facă. Așa se strică o grădină, orî holdă, și așa se strică și omul.

Căci iată, unul dintre voi, bun creștin și cu dorință de a fi plăcut lui Dumnezeu, dice într'o Duminică: «Astă-đi n'am plăcere să merg la biserică. Eū mē duc în tóte Duminicile, și n'am lipsit de la biserică numai țin minte de când; pentru data asta o să mē erte Dumnezeu». Aici își arată șarpele capul.

O face de data asta, și o va mai face odată, căci i se va părea puțin lucru, și va face-o tot mai des, până ce în urmă se va obicinui să nu'i pese, dacă merge ori nu mai merge la biserică. În sufletul acestui om bun au biruit spini și sămînța cea bună, și sămînța a perit. Iată că bogatul, care ține la legea lui Christos, într'o sərbătóre se duce cu ómenii săi la câmp, numai de rîndul acesta țice el; căci are frică să nu plouă și să'i strice finul, deci trebuie să'l adune astă-đi; ori are de adus snopii, ori are altă grijă mare. O face odată, căci are să'l erte Dumnezeu și o face de multe ori până ce în sfârșit nu se mai gândește la ertarea lui Dumnezeu, și din creștin bun s'a făcut necreștin. Unul trăind necunoscut are tótă voința bună să-și legiuiască traiul în fața lui Dumnezeu și a ómenilor, dar țice: Acum n'am parale, îndată ce voi avea pentru cheltuiala nunței, mă voi cununa; iar când are bani, țice: Acum n'am vreme, căci e timpul lucrului cu zor, și am de făcut una și alta, după felul muncii sale. Și așa cu tótă voința lui, ca drept creștin ce este, prelungeste lucrurile, căci Dumnezeu vede nevoile lui, și are să'l erte. Iar în urmă, trecînd și vremea și copleșind și spini și sămînța cea bună din sufletul seu, el rămîne în nelegiuirea pecatului seu. Iar altul, încređut în bogăția sa, nu'i pasă nici de Biserica lui Christos, nici de legile Domnului, nu pentru că sufletul ce'l are e reu, și orb, ci pentru că averea îl face mândru și nebăgător de sémă de cele-l-alte câte sunt pe lume, afară de el și de bogăția lui. Acest fel de ómeni, fraților, sunt pămîntul bun al pilde lui Christos, pămîntul care ar fi roditor, dar plin de spini fiind și crescînd spini copleșesc și înăbușesc sémăntura răsărită. După cum țice evanghelistul Matei: «Iar sămînța cea semănată între spini, a-

ceștia sunt cei ce aud cuvîntul dar grija lumei și amăgirea bogăției înecă cuvîntul din ei».

Spinii sunt grijile, amăgirile bogăției, poftele și petrecerile și toate acelea care se par omului lucruri trecătoare și lesne de ertat din partea lui Dumnezeu, dar care îmulțindu-se ca buruienile, ca neghina și ca pirul și asemeni spinilor din evanghelie, acoper tot ce e bun și nimicesc cu vremea ceea ce se vede a fi vrednic de cele dumnezeiești. Lene și nepăsare, și încredere și trufie, și alergarea după împlinirea poftelor, și téma de pugubă și altele de acestea sunt spinii cei răi ai pildei lui Christos.

Dar, fiilor iubiți, pilda Mântuitorului vorbește și de sămânța cădută pe loc petros, care a răsărit iute, dar a și perit iute, căci n'avea rădăcină. Cum să mai înțelegem și asta? Vai, iubiții mei fii, dintre toate cea mai lesne de înțeles e tocmai acésta, căci mai toți dintre voi sunteți pămîntul cel pietros al pildei. Voi știți ale vóstre cu descăntece, cu baere, cu vrăji, cu sărbători băbești și cu credințe deșarte căți perî pe cap, iar toate acestea sunt pămîntul cel pietros, iar sémînta învățăturilor dumnezeiești cade pe acest loc petros și nu prinde. Că, dacă veniți Duminica și sərbătorile la biserică și audiți cuvintele lui Dumnezeu la sfînta slujbă cum și ale mele, ca și acum, vă întorceți cu sufletul spre cele adevărate și vă speriați de păcatele vóstre și vă puneți în gând să vă întorceți spre cele sufletești. Dar asta ține, după vorba noastră din bătrîni, de Joi pîna mai apoi, căci n'apucați s'ajungeți de la biserică acasă și iarăși vă întorceți la obiceiurile vóstre. Iar cei mai tari de inger, vă mai gândiți la cuvintele mele pîna a doua și, iar de Lună începeți iarăși cele știute pîna în cea-l-altă Duminică. Toate vă intră pe o ureche și vă es pe cea-l-altă.

Sfânta Scriptură vă învață să vă feriți de ocări și de blesteme, și voi luați învățătura când o auziți, dar vă țineți de ea? V'ați ține, dacă sufletul vostru n'ar fi sufletul cel petros, dacă obiceiurile vóstre n'ar fi mai tari de cât credința. Învățăturile sfinte nu prind rădăcini în voi, căci n'aū pămînt unde să prindă. Și chiar de prind pentru o di două, după cum sórele venind usucă sēmănătura, așa și la voi venind prilejul vă nimicește învățătura, și faceți rēul ca și mai înainte. Dacă vi se spune să vă puneți încrederea în Dumnezeu și în sfînta Biserică și să vă supuneți legilor, vă înduplecați cu gîndul cătă vreme vă stați în minte vorbele mele, dar iute iute le uitați și iarăși vă puneți încrederea în semne și deochluri și apă neînceptută și în cărbuni stinși, și vă luați după căte o babă, care vă dice: Ci taci, soro, ce te mai iei după vorbele popei! Și așa faceți cum e mai mare rușinea pentru un creștin; vedeți ce e bine și faceți din potrivă! Căte vorbe frumoșe le auziți din sfînta Evanghelie, vă plac și le cunoșteți că sunt dumnezești, dar atăta e, până ce le auziți, că după aceea tot după cele ale Satanei alergați. Și așa faceți și cu alte învățături ale celor ce vă voesc binele, ale învățătorului și ale altora, tóte le cumpăniți și le găsiți bune, dar după aceea tot după capul vostru lucrați și după cum ați apucat. În felul acesta îndărătnici și ușuratici și fără scaun la minte voi sunteți, ca omul căruia i-a spus unul și apoi altul și în urmă mai mulți că spre dreapta e drumul cel bun și adevărat și mai scurt până unde avea el să mērgă, și vede și el și cunoște că numai acesta pòte să fie, și a apucat pe el, dar după dece pași s'a întors și a luat'o pe drumul cel-l-alt din stînga. Cine are urechi de auzit să audă!

Acum, despre sēmînța cădută lângă cale și pe care

ceștia sunt cei ce aud cuvîntul dar grija lumii și amăgirea bogăției înecă cuvîntul din ei».

Spinii sunt grijile, amăgirile bogăției, poftele și petrecerile și toate acelea care se par omului lucruri trecătoare și lesne de ertat din partea lui Dumnezeu, dar care îmblîndu-se ca buruenile, ca neghina și ca pirul și asemeni spinilor din evanghelie, acoper tot ce e bun și nimicesc cu vremea ceea ce se vede a fi vrednic de cele dumnezești. Lene și nepăsare, și încredere și trufie, și alergarea după împlinirea postelor, și téma de pugubă și altele de acestea sunt spinii cei răi ai pildei lui Christos.

Dar, fiilor iubiți, pilda Mântuitorului vorbește și de sămânța cădută pe loc petros, care a răsărit iute, dar a și perit iute, căci n'avea rădăcină. Cum să mai înțelegem și asta? Vai, iubiții mei fiș, dintre toate cea mai lesne de înțeles e tocmai acésta, căci mai toți dintre voi sunteți pămîntul cel pîetros al pildei. Voi știți ale vóstre cu descăntece, cu baere, cu vrăji, cu sărbători băbești și cu credințe deșarte căți perî pe cap, iar toate acestea sunt pămîntul cel pîetros, iar sămînța învățăturilor dumnezești cade pe acest loc petros și nu prinde. Că, dacă veniți Duminica și sărbătorile la biserică și auziți cuvintele lui Dumnezeu la sfînta slujbă cum și ale mele, ca și acum, vă întorceți cu sufletul spre cele adevărate și vă speriați de păcatele vóstre și vă puneți în gând să vă întorceți spre cele sufletești. Dar asta ține, după vorba noastră din bătrîni, de Joi până mai apoi, căci n'apucați s'ajungeți de la biserică acasă și iarăși vă întorceți la obiceiurile vóstre. Iar cei mai tari de inger, vă mai gândiți la cuvintele mele până a doua și, iar de Lună începeți iarăși cele știute până în cea-l-altă Duminică. Toate vă intră pe o ureche și vă es pe cea-l-altă.

Sfinta Scriptură vă învață să vă feriți de ocări și de blesteme, și voi luați învățătura când o auziți, dar vă țineți de ea? V-ați ține, dacă sufletul vostru n'ar fi sufletul cel petros, dacă obiceiurile vóstre n'ar fi mai tari de cât credința. Învățăturile sfinte nu prind rădăcină în voi, căci n'au pămînt unde să prindă. Și chiar de prind pentru o di două, după cum sórele venind usucă sēmăntura, așa și la voi venind prilejul vă nimicește învățătura, și faceți rēul ca și mai înainte. Dacă vi se spune să vă puneți increderea în Dumnezeu și în sfinta Biserică și să vă supuneți legilor, vă înduplecați cu gândul cătă vreme vă stați în minte vorbele mele, dar iute iute le uitați și iarăși vă puneți increderea în semne și deochiuri și apă neincepută și în cărbuni stinși, și vă luați după căte o babă, care vă ȃice: Ci tacă, soro, ce te mai lei după vorbele popei! Și așa faceți cum e mai mare rușinea pentru un creștin; vedeți ce e bine și faceți din potrivă! Căte vorbe frumoșe le auziți din sfinta Evanghelie, vă plac și le cunoșteți că sunt dumnezești, dar atăta e, până ce le auziți, că după aceea tot după cele ale Satanei alergați. Și așa faceți și cu alte învățături ale celor ce vă voesc binele, ale învățătorului și ale altora, tóte le cumpăniți și le găsiți bune, dar după aceea tot după capul vostru lucrați și după cum ați apucat. În felul acesta îndărătnici și ușuratici și fără scaun la minte voi sunteți, ca omul căruia i-a spus unul și apoi altul și în urmă mai mulți că spre dreapta e drumul cel bun și adevărat și mai scurt până unde avea el să mērgă, și vede și el și cunoște că numai acesta pōte să fie, și a apucat pe el, dar după dece pași s'a întors și a luat'o pe drumul cel-l-alt din stānga. Cine are urechi de auzit să audă!

Acum, despre sēmînța cădută lângă cale și pe care

paserile cerului au mâncat'o, n'aş avea să vë spun multe, căci pilda Mântuitorului vorbeşte despre ómenii cei mai ticăloşi în purtarea lor, cari nici nu voesc măcar să asculte cuvintele Evangheliei şi urgisesc Biserica şi hulesc pe Dumne-deu. Precum seminţa nici n'a prins rădăcină, căci paserile au şi mâncat'o, tot aşa în sufletul unor ómenii învăţăturile lui Christos, nu prind nici un fel de rădăcină nici măcar de aci pe mâine, fiind-că Satana, vrăşmaşul lui Dumne-deu, îi stăpâneşte şi nu le dă răgaz să asculte de cele spuse de Mântuitorul lumii,

Mântuitorul Christos a avut să biruască păgânii, şi mai ales pentru păgânii a înţeles vorbele acestea, cari nu voeau să-l cunoscă şi urechii aveau şi nu voeau să'l audă şi bajocoreaŭ pe Dumne-deul cel viu pentru dragostea ce o aveau de idolii lor. Dar noi, cari suntem creştinii din moşi strămoşi, nu suntem dintre aceia pe cari ar putea să ne mustre Christos. Şi, cu toate acestea imi întorc cuvîntul, filor iubiţi, şi cu inima plină de durere vë spun că sunt şi între noi unii vrednici de mustrarea cea mai cumplită a Domnului. Aceştia sunt smintiţi, că nu le pot dice alt-fel, cari stând câtă-va vreme pe la oraşe, fie ca învăţacei, ca soldaţi, ca lucrători ori slujbaşi şi mai ştiu eŭ ce, vin prin sate cu nebunii de ale lor, pe care le-au vedut pe dos prin oraşe, ori cu sminteli pe cari nu le-au înţeles şi le-au vedut pe dos. Aceştia încep să supere inimile drept credincioşilor cu blestematele şi de Dumne-deu afurisitele lor vorbe, că nu este nici un Dumne-deu, că e nebunie să te închini şi să mergi la biserică, pentru că boerii aşa fac prin oraşe. Că boerii nu ţin posturile, nu se rógă sfinţilor, nu fac mătâni şi rid de proştii cari le fac, şi altele de acestea, de ţi se întristeză inima când le audi şi ţi se pare că se surpă cerul pe tine. Cum îi mai rabdă Dumne-deu

pe acești păcătoși, cari aduc prin sate asemenea lucruri nerode! Așa să știți că toate sunt minciuni câte le spun aceștia, deci gonțiți-i de pe lângă voi și nu vă potriviți vorbelor lor. Căci boerii prin orașe sunt tot așa de creștini și cred în Dumnezeu ca toți creștinii. Eu o ȳic de boerii născuți și crescuți în credința noastră românească, cei drept credincioși, căci prin orașe sunt tot felul de nĂmuri strĂine, de altă lege, unii cari nu cred in Dumnezeu, orĂ in biserică orĂ in legiuitul post. Aceștia nu sunt nici RomĂni, nici de legea nĂstră, și eu știu cum au sĂ dea sĂma inaintea lui Dumnezeu de cele ce cred și fac. Dar boerii RomĂni țin cu sfințenie legea lui Christos, căci cine a fĂcut bisericile cele frumoșe și monastirile cĂte le avem, și cine le-a inpodobit cu tot felul de odĂre, și cine le-a dat moșii, nu boerii nĂștri? Unde ați audit voi de un boer, orĂ de un cĂrturar, RomĂn de al nĂștri, cĂ 'și-a bĂtut joc de preoți și de biserică, și cĂ l'ar fi inmormintat fĂră preoți ca pe pĂgĂni? Chiar de ar fi cĂte unul așA, acela smintit și lepĂdat de legea nĂstră creștinescĂ a fost, iar noi dupĂ cei smintiți și dupĂ cei rĂtĂciți sĂ ne luĂm? Și dupĂ strĂinii din orașe, cari au altă lege? CĂci și aceștia dacĂ nu fac și nu cred cele rĂnduite de sfința și drept credincioșA BisericĂ a nĂstră, cred și fac ale legel lor. Dar ce avem noi cu acĂsta?

Iar acești nevrednici cari dintre al nĂștri sunt și vreau sĂ vĂ invețe cum fac strĂinii de prin orașe, blestemul lui Dumnezeu il ingrĂmĂdesc pe capul lor, cĂci pĂcat de mĂrte fac, fie din neștiințĂ, fie din smintire de minte și din stricĂciune a sufletului. Ei sunt sĂminta de lĂngă cale, adicĂ din drumul Ăme-nilor, pe care o mĂnĂncă paserile cerului, Diavolii cari pĂzesc vĂzduhul și pe mĂna Diavolilor au sĂ incapĂ in ințunicul cel mai din afarĂ. Feriți-vĂ de

eî ca de ciumă, fraților, că ve încărcați sufletul cu păcat numai ascultându-î ce vorbesc în rătăcirea lor. Ticăloși de aceștia au fost în tot-d'a-una în lume, și-î cunoștea și înțeleptul Solomon, de aceea dice într'un loc: *«Zis-a nebulul în inima sa: nu este Dumnezeu și apoi: Mai bine să te întâlnească o ursăică lipsită de pui, de cât un nerod când îl apucă nerozia.»* Iar Domnul Christos a făcut de mult pomnire despre eî, și i-a certat și cu biciul i-a bătut și i-a scos din biserică.

Ați înțeles acum, fiilor iubiți, ce este sămînța cădută între spinî care închipește grijile vieței, ce e sămînța cădută pe loc petros care închipește pe cei porniți spre credințe deșarte și orbiți de obiceiurile apucate și ce e sămînța pe care o mănăncă paserile cerului. Dacă ve cunoșteți pe voi înși-ve și ve uitați în sufletul vostru, ușor ve este să ve vedeți în pilda acésta ca într'o oglindă. Sunteți creștini ai lui Dumnezeu, spuneți deci cu mâna pe inimă, dacă nu simțiți adevărul că unii dintre voi sunteți sămînța cădută între spinî, că lăsați de pe o și pe alta cele bune și cuvintele lui Dumnezeu le uitați cu totul, și ve lăsați sufletul să vi se încarce de păcate, spre bucuria Diavolului, până ce în urmă ajungeți pe drumul cel fără de mântuire. Spuneți apoi, dacă nu sunteți voi sămînța cea neroditoare de pe loc petros, căci auziți vorbele Domnului și tot la ale vóstre ve întorceți, la cele neplăcute lui Dumnezeu, la fapte rele, la înjurături, la ocări și blesteme, la certuri și birfelî, la vrăji și descântece, la traiul fără cununie și la neîmplinirea celor leguite. Și să spue cei ce sunt sămînța măncată de paseri, dacă sunt între voi și de aceștia, cum nu le crapă obrazul de rușine și nu intră în pămînt de spaîmă, când hulesc numele cel sfînt a lui Dumnezeu, și nu ved că pedépsa lui Dum-

neșeună cumplită este, căci al lui e trăsnetul și potopul și mórtea și tótă urgia Iadului.

Nu așa, filor! Smulgeți spinii, tăeții și aruncați în foc! Puneți pămînt bun pe locul cel petros și nu lăsați paserile cerului să s'apropie de sēmănatură. Căci Domnul Christos ne-a vorbit și de sēmînța cădută pe pămînt bun, care a dat rod însutit. Străduiți-vă să fiți pămînt bun în care sēmînța adevărului creștinesc să prindă rădăcini, să crească spre bucuria vóstră și a tuturor celor drepti și să dea róde, ca s'aveți parte de fericire și pe lumea acésta și pe cea-l-altă, căci acésta de aici scurtă este, după vorba Psalmistului: «Omul e ca iarba și dila le lui ca roua de pe câmp, așa se va trece», iar cea-l-altă nesfirșit de lungă este și de a pururi, căci întinderea ei numai are capăt.

Străduiți-vă, după puterile vóstre, să ascultați și să prindeți în suflet poruncile legei și cuvîntul lui Dumneșeú, căci eú după puterile mele vi-l arăt destul și vė îndreptez pe calea cea dréptă. Să ne ajute Dumneșeú să-i putem urma póruncile, ca să fim fiii lui cei iubiți și la a doua venire să stăm de-a drépta lui cu dreptii din raú, și să ne bucurăm de apururi că ne a învrednicit Dumneșeú să fim pămîntul cel bun din pilda Sēmănătorului. Căci noi și spinii i-am tăiat, și locul petros l'am făcut bun, și paserile cerului le-am alungat! Așa să fie, fraților, și Duhul Sfint să se scobóre în inimile vóstre, după cum eú me rog pentru acésta, și după cum se va milostivi Dumneșeú. Amin.

M. P.

CRONICA BISERICĂSCĂ.

I.

Sesiunea de Primăvară a Sf. Sinod.

Sf. Sinod al Bisericeii noastre a fost convocat în sesiune de primăvară pe ziua de 1 Mai c. Ședințele sale au ținut până Vineri 14 Mai, când această sesiune a fost închisă. Multe chestiuni au venit în discuțiunea Sf. Sinod. Vom publica în numărul viitor al acestei reviste procesele-verbale ale ședințelor, căci e bine ca cetitorii să cunoscă ce se discută și rezolvă de către Sf. Sinod. Amintesc de o cam-dată următoarele chestiuni importante: La facultatea de teologie se află două catedre vacante și anume: a) Cea de *Dogmatică și Simbolică*; b) Cea de limba ebraică și introducerea în Vechiul Testament. Pentru catedra de Dogmatică și Simbolică Sf. Sinod a recomandat să fie numit Dl. *Ioan Mihălcescu*, licențiat în teologie și doctor în filosofie. Pentru cea-l-altă catedră Sf. Sinod a opinat să fie pusă la concurs. Prin urmare concursul va hotărî cine să fie numit la această catedră.

O chestiune de cea mai mare importanță, care preocupă pe totă lumea e *lipsa de preoți la sate*. După multă discuțiune s'a admis de Sf. Sinod, ca Dl. ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice să prezinte la toamnă un proiect de lege, prin care să se admită hirotonisirea de preoți ajutători, acolo unde va fi nevoie. Acești preoți vor fi plătiți de comune, cărora li se va aplica legea de urmărire, dacă nu se vor ține de angajamentul luat.

Trebue accentuat însă, că numărul parohiilor actuale rurale va rămâne intact și că preoții parochi și actualii supranumerari vor fi plătiți din budgetul statului potrivit legei.

A venit în discuțiunea Sf. Sinod și chestiunea cercurilor culturale la țară. Dl. Ministru s'a rugat ca preoții să nu stea de o parte de aceste cercuri, atât de necesare pentru luminarea satelor noastre și chiar pentru binele membrilor, care formeză asemenea cercuri. Dl. ministru a stăruit ca aceste Cercuri să fie presidate de preoți, căci poporul de la țară să uită cu încredere, acolo unde se află preotul. Și dacă preoții vor merge mână în mână cu învățătorii, atunci putem nădăjdui mari progrese la țară.

Sf. Sinod a hotărît, ca preoții să ia parte la Cercurile culturale, căci sunt folositoare. De alt-fel în cele mai multe eparhii preoții iau deja parte la aceste cercuri și rezultatele date sunt din cele mai îmbucurătoare. Numai prin activitatea strâns unită a preotului și învățătorului se pot înlătura relele de care suferă poporul nostru rural.

S'au mai discutat și alte chestiuni și asupra cărorora vom reveni în numărul viitor.

II.

Poetul V. Alexandri

Academia Română a luat inițiativa să se ridice un monument lui V. Alexandri, cel mai mare poet al poporului Român. În scopul acesta a întocmit liste de subscriere și le-a răspândit în mijlocul poporului pentru ca orî și cine să pătă da ceva după puterile sale. E un fel de subscriere națională și se primesc ajutóre și de la bogați și dinarul văduvei. Iată apelul care însoțește listele întocmite de Academie:

Academia Română, îndată după mărta lui Vasile Alexandri întâmplată în August 1890, s'a preocupat de ridicarea unui monument marelui poet național. În ședința de la 7 Septembrie acel an, d. Dim. A. Sturdza a făcut propunerea ca Academia să deschidă liste de subscrie națională pentru ca, sub a ei îngrijire să se adune fondurile trebuitoare. Atunci însă s'a făcut unele obiecțiuni și subscrierea s'a amânat.

Anul trecut, Academia, aprobând o nouă propunere a d-lui I. C. Negruzzi, a decis să se pună în fruntea acestei lucrări spre a se îndeplini ast-fel o mare datorie națională de recunoștință. În acest scop, în luna Decembrie trecută, s'a făcut și împărțit liste prin administrațiunile centrale: școlilor de toate gradele, parohiilor rurale, unităților militare, instanțelor judecătorești, serviciilor Ministerului de Finance, ale Ministerului de Lucrări Publice, comunelor urbane și altor servicii dependente de Ministerul Domeniilor, instituțiilor de credit, Corpurilor legiuitoare și multor persoane particulare.

Aceste liste au în fruntea lor următorul apel:

Totă România știe că *Vasile Alexandri*, dulcele cântăreț de la Mircești, este cel mai strălucit reprezentant al geniului poetic al poporului românesc precum și al culturii naționale în secolul de regenerare politică și culturală a neamului nostru. Numele lui *Alexandri* este strâns legat de toate luptele, de toate biruințele pe care le-a câștigat acea eroică generațiune de patrioți, care a scos pe Români din decăderea în care erau cufundați și a format Regatul român modern din vechile Principate—Regatul încoronat cu gloria războiului și a biruinței.

El a fost înfăptuitorul culegător al poeziilor populare românești și de la acel izvor limpede și curat s'a inspirat el când a luat lira în mână lui măească spre a cânta Doinele și Lăcrămiorele sale. În Pasteluri a descris frumusețea pămintului nostru cu atâta farmec și dușoșie, cum nu s'a mai făcut din nimeni. Pentru Teatrul Național nimeni n'a lucrat ca dînsul, iar scena noastră n'are astăzi repertoriu mai bogat ca al bardului de la Mircești. Geniul literar al Românilor prin el s'a făcut cunoscut în străinătate și cântul gîntel latine a răsfrânt gloria dobîndită de dînsul asupra întregului neam românesc.

Războiul nostru de independență a găsit în Vasile Alexandri

pe poetul inspirat, care în ostașii noștri a cântat vitejia voinicilor români în versuri care vor mișca și vor entusiasma generațiunile cele mai depărtate.

Unul asemenea poet, unul asemenea luptător, unul asemenea patriot se cuvine să i se înalțe un monument, care să-i eternizeze gloria și să documenteze iubirea și recunoștința pe care poporul român este dator să i le păstreze.

Academia Română, al cărei membru strălucit Alexandri a fost, urmărind preocuparea ce a avut-o încă din anul trecerii lui la cele de vecinicie, se adresează poporului român ca să subscrie, fie-care după a lui putere, în listele ce sunt destinate a aduna fonduri pentru ridicarea unui monument cântărețului dulos și curat V. Alexandri.

Președintele Academiei Române, P. S. Aurelian.

Secretar general, D. Sturdza.

*

Poetul V. Alexandri e cel mai idealist al nostru. El a cântat în cea mai frumoasă limbă țara lui, poporul român, cum și virtuțile acestui popor. Nemuritoare vor rămâne pastelurile lui, legendile lui și poeziile eroice!.....

El a cântat Dumnezeuirea și sfintele adevăruri eterne!

Christos Mântuitorul din morți a înviat

Și fruntea-i ca un soare,

Lucind peste popore,

Fiori de nemurire în lume-a împrăștiat.

Christos, Deul Credinței, eșit-a din mormînt!

Ș'a sa reînviere

Ne arată că nu piere

Dreptatea și credința și adevărul sfînt!

Și într'un imn adresat lui Ștefan cel Mare el ne spune:

Etern, A-tot-puternic, O! Creator sublim,

Tu, ce dai lumii viață și omului cuvînt,

În tine crede, speră întreaga Românie.....

Glorie ție în Ceruri, glorie pe pămînt!

*

Dar cine nu cunósce vederile, sentimentele și frumoșa limbă a lui Alexandri?

III.

De ale Clerului.

N u m i r i.

— Noû hirotonitul în preot Constantin Tebeica, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Stâncuța, jud. Brăila.

— Preotul supra-numerar Constantin Dumitrescu, de la parochia Ionești, jud. Gorj, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Butoești, jud. Mehedinți.

— Preotul supra-numerar Ión Teodorof, de la parochia Sarighiol, jud. Tulcea, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la acea parochie.

— Preotul supra-numerar Luca Șerbănescu, de la parochia «Sf. Nicolae», din urbea Călărași, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la acea parochie.

— Preotul supra-numerar Ión Guță, de la parochia «Sf. Nicolae» (Ciurchi), din urbea Iași, este numit pe ziua de 15 Aprilie a. c., paroch la acea biserică.

— Preotul supra-numerar Alexandru Arion, de la biserică filială «Sf. Lazăr», parochia Barnovski, din urbea Iași, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la biserică parochială «Sf. Atanasie și Chiril» din aceeași urbe.

— Preotul supra-numerar Ión Paraschivescu, de la parochia Drăgănești, jud. Vlașca, este numit pe ziua de 15 Aprilie a. c., paroch la acea parochie.

— Noû hirotonitul în preot Ión Andreescu, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Schitu-Golești, jud. Muscel.

— Preotul Gheorghe Niță, fost paroch la parochia Stănișești, jud. Tecuci, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Drujești, jud. Tutova.

— Preotul supra-numerar Gheorghe Badea, de la biserică parochială din parochia Șuici, comuna Șuici-Morăști, jud. Argeș, este numit pe ziua de 1 Maiu a. c., paroch la acea parochie.

— Preotul supra-numerar Florea Lăzărescu, de la pa-

rochia Comănița, jud. Olt, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la acea parochie.

— Preotul supra-numerar Teodor Budescu, de la parochia Sgârcești, jud. R.-Sărat, este numit pe ziua de 1 Maiu a. c., paroch la acea parochie.

— Preotul supra-numerar Constantin Dinulescu, de la parochia Valea-Cocu, jud. Argeș, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la acea parochie.

Transferări.

— Preotul supra-numerar Gheorghe Resmeriță, de la parochia Pocreaca, jud. Vaslui, numit fiind paroch la parochia Rediș, s'a revenit asupra numirei la acea parochie și s'a numit la parochia Dumești, același județ.

— Preotul paroch Dimitrie Baltag de la parochia Hăr-pășești, jud. Iași, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Aprilie a. c., la parochia Găești, acel județ.

— Preotul supra-numerar Dimitrie N. Ionescu, de la parochia Ciutești, jud. Argeș, este transferat pe ziua de 1 Aprilie a. c., în aceeași calitate la biserica filială din cătunul Burluși, pendinte de parochia Duculești, acel județ.

— Preoții parochi Vasile Aposteanu, de la parochia Bal-tișora, și Grigorie Aposteanu, de la parochia Frățești-Birnici, ambii din jud. Gorj, sunt transferați în aceeași calitate pe ziua de 1 Aprilie a. c., unul în locul altuia.

— Preotul paroch Alexandru Anastasiu, de la parochia Copăcenti-Mogoșești, jud. Ilfov, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Maiu viitor la parochia Sintești, acel județ.

— Preotul paroch Marin Popescu, de la parochia Uda-Clocociov, jud. Teleorman, este transferat pe ziua de 1 Aprilie a. c., în aceeași calitate la parochia Uda-Paciurea, acel județ.

— Preotul Badea Abăluță, fost paroch la parochia Dră-gănești, jud. Vlașca, este transferat pe ziua de 15 Aprilie a. c., în calitate de preot supra-numerar la parochia Măgura-Lăcianca, acel județ.

— Preotul paroch Constantin Marinescu, de la parochia Caloperu, jud. Dolj, este transferat pe ziua de 1 Maiu a. c., în aceeași calitate la parochia Prejba-Malu-Mare, acel județ.

— Preotul Constantin Grigorescu, fost paroch la parochia

Șuicl, comuna Șuicl-Morăști, jud. Argeș, este mutat pe ziua de 1 Maiu a. c., în calitate de preot supra-numerar, la parochia Șuicl de peste Topolog, același județ.

— Preotul Ștefan Rudeanu, supra-numera de la biserica filială din cătunul Rudeni, parochia Șuicl, jud. Argeș, este transferat pe ziua de 1 Maiu a. c., în aceeași calitate la biserica parochială, din acea parochie.

— Preotul Constantin I. Popescu, fost paroch la parochia Mărgăritești, jud. R.-Sărat, este mutat în calitate de preot supra-numerar, pe ziua de 1 Maiu a. c., la parochia Bogoza, acel județ.

— Preotul paroch Ión Vasilescu, de la parochia Răcătău, jud. Bacău, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Maiu a. c., la parochia Diocheș, jud. Putna.

D e m i s i o n i.

— Preotul paroch Dimitrie Ganea, din parochia Oancea, jud. Covurlui, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie a. c., din postul său de paroch.

— Preotul paroch Badea Abăluță, de la parochia Drăgănești, jud. Vlașca, a demisionat pe ziua de 15 Aprilie a. c., din postul de paroch la acea parochie.

— Preotul paroch Constantin I. Popescu, de la parochia Mărgăritești, jud. R.-Sărat, a demisionat pe ziua de 1 Maiu a. c., din postul de paroch la acea parochie.

— Preotul paroch N. Georgescu, de la parochia Gorganu-de-mijloc, jud. Muscel, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie a. c., din postul de paroch de la acea parochie.

D e c e s e.

— Preotul paroh Ión Manoliu, de la parochia Icușeni, jud. Botoșani, decedat la 20 Martie a. c.

— Preotul supra-numerar Vasilie Mănescu, de la parochia «Sf. Gheorghe», din urbea Ploești, decedat la 19 Martie a. c.

— Preotul paroh Gheorghe M. Sachelarie, de la parochia «Sf. Nicolae», din urbea Călărași, decedat la 20 Martie a. c.

— Preotul paroh Pavel Popescu, de la parochia Panciu, urbea Panciu, decedat la 1 Aprilie a. c.

— Preotul supra-numerar Constantin Vasiliu, de la parochia «Precesta», din urbea Târgu-Ocna, decedat la 30 Martie a. c.

— Preotul paroh C. Niță, de la parochia Sintești, jud. Ilfov, decedat la 7 Aprilie a. c.

— Preotul paroh Ión C. Roșioru, de la parochia Sgârçiți, jud. R.-Sărat, decedat la 11 Ianuarie a. c.

— Preotul supra-numerar Ión Ștefan, de la parochia Costești, jud. Buzău, decedat la 12 Ianuarie a. c.

— Preotul paroh Constantin Ionescu, de la parochia «Sf. Nicolae», (Ciurchi) din urbea Iași, decedat la 12 Aprilie a. c.

— Preotul supra-numerar Ión Rădulescu, de la parochia Bulbucata, jud. Vlașca, decedat la 11 Martie a. c.

— Preotul supra-numerar David Iliescu, de la parochia Jazu, jud. Ialomița, decedat la 3 Aprilie a. c.

— Preotul supra-numerar Mihaiu Costache, de la parochia Podul-Bărbierului, jud. Dâmbovița, decedat la 7 Aprilie a. c.

— Preotul paroh Marin Duhovnicu, de la parochia Cămănița, jud. Olt, decedat la 29 Martie a. c.

— Preotul supra-numerar Gheorghe Popescu, de la parochia Obilești-Noi, jud. Ilfov, decedat la 16 Aprilie a. c.

— Preotul paroh Ión Gh. Arsenescu, de la parochia Valea-Cucu, jud. Argeș, decedat la 30 Martie a. c.

— Preotul paroh Ión Cămărăscu, de la parochia Botești, jud. Bacău, decedat la 8 Aprilie a. c.

IV.

Serbarea lui Ștefan-cel-Mare.

Pentru pomenirea lui Ștefan-cel-Mare și a oștenilor lui, care se va face la 2 și 4 Iulie a. c., după cum am spus în numărul trecut al acestei reviste, s'au admis de Sf. Sinod în ședința de la 14 Martie 1904 să se citească următoarele rugăciuni:

La Ectenie:

a) Incă ne rugăm pentru odihna sufletelor repauzaților robilor lui Dumnezeu: Ștefan Voevod și cei împreună luptători pentru biruința sfintei cruci și pentru mărirea neamului nostru, și ca să li se lerte lor totă greșala cea de voe și cea fără de voe.

b) La rugăciunea: Dumnezeu! durerilor.....

Însuși Dămine sufletele repauzătorilor noștri străbuni: Ștefan Voevod și oștenii lui, cari au luptat și s'au jertfit pentru apărarea legii și a neamului românesc, le odihnește în loc luminat, în loc de verdăță.....

c) La Vosglas:

Că tu ești învierea, viața și odihna repauzătorilor robilor Tăi, a străbunilor noștri Ștefan Voevod și războinicul său, cari pepturile lor le-au făcut hotar și zid de apărare pentru Biserica Ta, Christose Dumnezeu nostru.....

d) Rugăciunea de dezlegare (a doua):

Stăpâne mult milostive Dămine iisuse Christose..... robilor Tăi străbunilor noștri: lui Ștefan Voevod și celor ce împreună cu dînsul au luptat pentru susținerea evangheliei Tale și pentru apărarea neamului românesc, iartă-le ori-ce au greșit întru această viață, cu cuvîntul, cu fapta sau cu gîndul, deslegându-le și legătura, care este pusă asupra lor..... sufletele lor adevărate să se așeze cu sfinții.....

După care urmămă imediat:

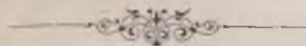
Iară și iară, plecând genunchii noștri, Domnul să ne rugăm.

(Iar în genunchind tot poporul, preotul cetește din genunchi, cu voce înaltă sârbătorească, rugăciunea ce urmămă):

Dămine Dumnezeu puterilor, cea ce cu negrăită înțelepciune ocârmuești lumea și în dreapta Ta ții sôrta popórelor; cea ce înalți și smeriți popórele, le risipești și iarăși le înnoești, după sfatul Tău cel nepătruns de mintea noastră, auzi-ne pe noi, nevrednicii, cari cu genunchii plecați cu inima înfrîntă și smerită cădem înaintea Măririi Tale și îndrăznim ați aduce ca o tîmăe bine mirositoare jertfa inimilor noastre drept mulțămîta pentru marile Tale faceri de bine, ce ai revărsat asupra neamului românesc, care pe Tine te proslăvește, și 'l-ai învrednicit vécurii întregi să fie apărarea creștinătății, l-ai trimis vitejii fără pereche, cari să ducă sfînta Ta cruce la isbîndă, și acum, prea bunule Impărat-noi urmași ai aleșilor Tăi, străbunilor noștri viteji, cu crămi te rugăm, iartă l pe ei de toate greșalele ochia Panclu, în împărăția Ta; iar pre noi caută cu mila Ta părintescă dragoste și ne fă vrednic Vasiliu, de la părinteșii noștri, care a decedat la 30

neam și de țară; invrednicește-ne și pre noi cum al invrednicit pe străbunii noștri ca, de se va simți trebuință, să fim aleșii Tăi întru apărarea Bisericii Tale celei sfinte și a patriei noastre; să este și întărește în inimile noastre rîvna sfîntă de-a ne jertfi și noi pentru moșie, neam și lege; mai cu dinadinsul Te rugăm, Domne al puterilor: insuflă în inima tineretului nostru focul cel sfînt al dragostei de neam și de lege împreună cu duhul ascultării de povețele ocăr-muitorilor, pe cari tu i-ai pus spre binele neamului nostru; întărește inima și brațul oștenilor noștri, dându-le duhul vitejiei, pe care străbunilor noștri cu prisosință le ai dat; luminează mintea celor pe cari i-ai rînduit povățuitori ai oștirilor și i inarmază cu vitejia, cu care ai inarmat pe alesul Tău luptător Ștefan Voevod, a cărui pildă fă să rămână vecinic povățuitoare între noi, cari suntem rîvnitori a înălța sfînta Ta Cruce și Evanghelie și a lupta pentru strălucirea ei. Părinte al luminilor, încălzește inimile și luminează mintea căpeteniilor noastre bisericesti, ca să povățuiască Biserica Ta română după bună-voința Ta; unsului Tău, pe care Tu i-ai trimis nouă, Regelul nostru lubit, păstrează l darurile cu cari i-ai împodobit și i lungește viața între noi spre binele și fericirea neamului și spre lauda și preamărirea numelui Tău, Amin.

G...

a) Încă l...
 bilor lui Dumne...
 pentru biruința stu...
 și ca să li se lerte
 de voe.

Copie dupe raportul stariței Sfintei Monastiri Văratecul Județul Neamț No. 100, înregistrat în Cancelaria Sfintei Metropolii Moldovei sub No. 819 din 30 Aprilie 1904.

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

Cu adânc respect Vă aduc la cunoștință că, în urma ordinilor instructive ce mi-ați dat cu ocazia instalării subscrisei în postul de superioară al acestei Monastiri, am ținut cuvântări Duminicile pe la toate Bisericele din această Monastire, pentru ca monachiile și surorile din sobor să ia cunoștință atât de dorința Inalt Prea Sfinție Văstre, cât și de dispozițiunile regulamentului Sfintului Sinod pentru disciplina monachală.

Cuvântarea ce am ținut succesiv la fie-care biserică, respectuos Vă-o comunic în copie odată cu acesta cu rugămintea ca să bine-voiți a examina procedura ce am luat și a mi da ordin instructiv de cele ce s'aũ putut scăpa din vedere din parte-mi și de modul cum trebuie să le completez și să le aduc la îndeplinire. Tot odată Vă supun la cunoștință că pentru aducerea la deplinire a dispozițiunilor Art. 30 și 31 din regulamentul Sfintul Sinod pentru disciplina monachală am mijlocit D-lui Prefect de Județ cu adresa No. 93 ca cel întâi să dea ordine Primarilor din Județ și cel al doilea Parohilor respectivi, ca să oprască vagabonagiul său pribegirea monachiilor și surorilor de la o monastire la alta, ori umblarea prin lume fără trebă.

Sunt a Inalt Prea Sfinției Văstre
Întru tot supusă și prea plecată.

Starița (ss) *E. Teodoru.*

Cuvióse și iubitelor Maice.

Vé mulțămesc din suflet pentru încrederea și dragostea ce ați avut a me alege păslóre de suflete acestui sfint locaș, ce este sorț al Marcei lui Dumneđeú Iisus Christos Mântuitorului lumel, Carele prin sfatul cel mai înainte de veci; prin voința Tatălui și lucrarea Sfintului Duh, a bine-voit a se intrupa din Sfînta Fecloră Maria și a se jertfi pe sine prin mórte de cruce, pentru a ne rěscumpăra din robia vechlului pėcat strėmoșesc. Prin Crucea și mórtea sa, a călcat și biruit cu totul puterea diavolului vrășmaș ne împėcat al omenirei. Prin mórtea sa de Cruce, ne a deschis calea împėrăției ceriurilor, ce era închisă pentru toți ómenii, chiar însuși Sfînților Prooroci și Mucenici, cum aú fost Macavel și alții. Căci și sfinții toți mergeaú în iad înainte de venirea lui Christos în lume; prin milostivirea milei voind a pătimi, a se omori și a treia di a învia.

Vedem prin acestea, cât de înfricoșal pėcat a fost neascultarea sėtrmoșilor, călcând porunca lui Dumneđeú prin sfatul șarpelui în care intrând diavolul i au îndemnat a pėcătui, și acel pėcat, acea călcare de poruncă și neascultare «aú luat drėplă rěsplătire», cum ne spune dumneđeescul Apostol.

Așa că din neam în neam, pe toți i-a robit și ținut în temnițele iadului, în cele mai de-desupt ale pămîntului, cum ne spun sfintele scripturi. Insuși Sfintul și cel mai mare dintre cei născuți din omení, Ión Proorocul și Mergătorul înainte, cel ce s'aú învrednicit fiind în trup, a se atinge de Creștetul Stăpânului la riul Iordanului și a vedut slava Dumneđeirei Sfintei Treimi, pe Duhul Sfint pogorându-se în chip de porumb și glasul Tatălui mărturisindu-l. Nici acesta dic, nu a scăpat de iad. Până ce liberatorul și Mântuitorul lumel prin mórtea sa de bună-voe, s'a pogorit în cele mai de jos ale pămîntului și ca un Dumneđeú și Stăpán a-tot Puternic, a scos pe toți ómenii cel ținuti din veci în legăturile cele nedeslegate, ci numai el însuși Fiul lui Dumneđeú și Dumneđeú fiind, a putut a le sfărâma și scóte pe toți, ducându-l întru slava sa negrăită și împėrăția sa nesfírșită.

Acestea știindu le prin convingerea atător minuni săvtr-

șite în lume, nu numai de Iisus Christos Mântuitorul, ci și de Sfinții Apostoli și urmașii lor, cărora le-a dat puterea Mântuitorul nostru prin credința întru numele lui, ale face și a le săvârși.

De aceea sunt în gróză și frică mare. «Dacă dreptul abla se mântuește» — ce voi răspunde Eu înaintea nemitarnicului, strașnicului și dreptului Judecător? Cum 'mi pot lua asupra 'mi răspunderea mântuirii atâtor sute de suflete? Infricoșat de grea 'mi este poziția în care m'a pus dragostea Sfinției Voștre de a mă alege óe de jertfa. Da! grea sarcină, povóră grea peste slabele mele puteri. Dar? Nădăjduesc în milostivirea Bunului Dumnezeu cel ce ne-a mângâiat și în acésta că «Unde vor fi doi sau trei adunați întru Numele meu, în mijlocul lor voi fi și eu».

Nădăjduesc în dorul de bine ce 'l au și cuvioșele Maice din Consiliul Spiritual și Economic și în energia buna voință de care sunt însuflețite, ca împreună lucrând, mă vor ajuta la cele ce datoriam să fac și urma.

Nădăjduesc asemenea în Cuvioșele Maice mai în vârstă și bătrâne, că în tot locul și pasul vor supraveghea ucenișii Sfinției lor ce le au în ascultare, și le sunt încredințate spre a le povățui la totă fapta bună, ca cele ce sunt dătătoare de sémă înaintea lui Dumnezeu de a lor mântuire și înaintea legilor Țării de a lor conlucit.

Avem legea Sfintului Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Române după care trebuie să urmăm. Mai întâi că, Noi nevrednicele suntem sau ne numim călugărițe prin halna ce purtăm, și mai presus de halne, prin infricoșatele făgăduințe ce am dat înaintea Oltarului, înaintea lui Dumnezeu căruia îi dvoresc mil de mil de Arhangheli, Ingeri, Scaune, Domni, Incepătoriile și Puterile, Heruvimi și infricoșatii Serafimi; toți stând cu frică și cu cutremur, ascultând poruncile Stăpânului și urmându le pe ele.

Noi, dic, prin călugărie ne am pus în rândul ingerilor.

Dacă ingerii ne fiind trup, ci duhuri neincetate slujitoare Dumnezeirei și totuși stau cu frică și cutremur înaintea lui Dumnezeu, cu cât mil de mil de ori datoriam suntem Noi cele ce purtăm trup și suntem impilate și îngolțate mai mult sau mai puțin cu păcate, a sta suntem datore cu frică și cutremur în Biserică, casa lui Dumnezeu și mai cu osebirie în sf. Oltariu.

O! «Infricoșat lucru este a cădea în mâinile Dumnezelui celui viu». Acestea cunoscându-le din Sfintele Scripturi, și știind că «De ar dobândi omul totă lumea acésta și își va perde sufletul său» nimic nu a folosit, căci pentru vecie s'a pierdut.

De ar fi viața omului de o mie de ani, saū și de mai multe mil chlar, ar fi ca și o picătură de apă în apele mării în asemănare cu viitoră viață vecinică și fără de sfârșit, unde lumea e neînsurată, unde bucuria e negrăită, unde fericirea e nesfârșită și neajunsă de mințea omenescă.

Să ne rugăm întru tot în-luraturii Dumnezelui din adâncul sufletelor noastre, a ne lumina și povățui în calea poruncilor sale spre mântuirea noastră. Să ne sîrguim tubitelor și buzelor mele Matce și Surori, din toate puterile spre a ne face datoria ce avem. Ne tăgăduit este că aveți dragoste și serviți Sfintei Mame Biserica, care ne hrănește sufletește și trupește, ne adăpostește și când greșim ca omeni și apoi cădem cu umilință rugându-ne, ne iartă cu milă și îndurare, păzindu-ne și acoperindu-ne despre veduții și nevăduții vrășmași, și alte de multe feluri ispite, necazuri și nenorociri ce suntem nevoiți ale întâmpina aicea «în valea plângerilor unde tot capu e în durere și tot sufletul în amărăctune». Dar avem nedejde vie că: nimenea din cel ce alergă la tine nu este rușinat Prea Curată Matca lui Dumnezelui. Având deci acest sprijin, această nădejde, să servim cu dragoste, cu frică și cu cutremur pe apărătoarea creștinilor și ajutătoarea lor.

Și precum unele dintre Sf. Vostre serviți ca Eclisiarhe și Sf. Altar unde Ingerii de frică își acoper fețele, neîn-drăsnind a se uita spre jertfa cea mai pre sus de ceruri, unde se junghie dîlnic Mielul lui Dumnezelui pentru ertarea păcatelor noastre, unele ca cântărețe, altele ca citețe și toate într'un cuvînt sintem puse în rînduella ingerilor... Apoi cum vom da sîmă înaintea strașnicului Judecător în ziua judecăteli? Când noi în loc să luăm aminte cum glăsuște dîlnic la Sf. Liturghie. «Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte Sfinta Jertfă în pace a o aduce». Noi în Sfintul Oltariu vorbim, ba și ședem jos fără nici o sfială, în Biserică vorbă, ba unele își dau voe a și rîde, căci vine satana urătorul de bine și de mântuirea neamului omenesc

și ne înboldește a păcătui, de și se pare unora pôte că nu e nimic, în realitate însă e păcat de mörte, căci acesta ne-păsânță, atrage pedepsa Dumneđească. «Să nu ei numele Domnului Dumneđeului tēu în deșert», căci vei fi osinuit.

Dacă înaintea unul Impērat pămintesc nu pôte nimenea îndrāsni a face vre-o necuviință, a dice vre-o vorbă măcar ne-socotită fără să nu-și atragă urgia imperătēscă. Ce rēs-puns vom da înaintea Impēratului Impēraților, Stăpānul tuturor și Dumneđeū. Aceste nesocotințe ale nōste, au atras asupra-ne și multe bule din partea lumenilor. De aceea, Înalt Prea Sfințitul nostru Stăpān, Părintele Metropolit, ne a ținut o cuvintare chiar în ziua instalārei în Biserica Mare, cum cred că ați auzit, cum-că sînt multe rele care trebuiesc îndreptate, conformāndu-ne disciplinei monahale, și care nu se va supune, va veni însuși Înalt Prea Sfinția Sa ale îndrepta. Acea îndreptare va fi strașnică—ca și Cuțitul în mânele Medicului, cum dice Sfinta Evaghelie. «De te smintește Ochul tēu, scōtel, de te smintește māna sau piciorul taele». Atuncia amar ne va durea, atāt pe acelea ce nu ar voi-ferēscă bunul Dumneđeū—a se supune și îndrepta, cum și pe mine care dorind, doresc din tot sufletul, a nu vē atinge nici cel mal mic necaz sau supārare. Iatā pe scurt poruncile ce mi-a dat Înalt Prea Sfințitul nostru Stăpān. A păzi cu sfințenie pravila și liniștea cuvenită în Biserică, unde sînt datōre tōte monahiile și și nopte a veni la Biserică, afarā de acele bolnave sau întrebuintate la alte servicii ale M-rei ce să cer dīlnic.

Căci fericitīi Ctitorī când ș'aū jertfit averile dāndu le pe la M-rei pentru întretinerea bisericilor și ajutorirea viețuitōrelor din ele, scopu le-a fost că aceste viețuitōre, afarā de lumea cea bāntuită de multe feluri de necazuri și nenorociri ale lor, copiilor, familiilor lor, dāri către Stat și aite multe necazuri. Acestea dīc, fiind mai libere și mai apropiate de Dumneđeū, vor servi și și nōpte lui, și se vor ruga pururea pentru bine-făcētoril lor, pentru fericitīi Ctitorī, pentru pacea și întemeerea Țārei, acelora ce ne stăpānesc și obladuesc și în scurt cum în tōte dīlele să rogā Sfinta Biserică, datōre sīntem și noi a ne ruga din tot sufletul și inima nōstră.

În biserică să fie liniște absolută, să nu vōrbēscă unele

cu altele, să nu umble prin biserică, afară de Eclisierhile de serviciu și acestea să calce ușor și lin. În Sfântul Oltar să nu mérégă nimenea la Sfânta Proscomedie și mai cu sémă Malce tinere, ci să dea în mâna Preotului liturghia cu pomelnicul la ușa Oltarului din stânga (sau în mâna unei bétrâne) și preotul va da sémă înaintea lui Dumnedeu de credința celea ce ia dat. În timp de cum se blagoslovește Sfânta Liturghie să nu mai umble nimenea prin biserică, nici să se închine pe la icoane, ci tóte să stea cu dragoste, respect și evlavie ascultând cu frica lui Dumnedeu serviciul Sfintei Liturghii, după terminarea cărea se vor închina cu pacea și regula cuvenită.

Afară de Biserică în viața particulară a fie-cărei monahii, la tîrguri, ermaróce, la Băltătești și alte stațiuni de băi, nu are voie a se duce nici o călugăriță tineră cu șiacuri, dulceți sau alte rocodeii, Malca care 'și va trimite ucenica va fi canonică, iar tinera va fi scósă din tagma călugărescă. Malcele beține ce au de vinđare rocodeia lor pentru înlesnirea hranei dîlnice, se vor duce cu vre-o mirencă al duce lucrurile, iar sub nici un cuvînt ucenica tineră ce va avea ea sau o altă din Monastire. Nici o monahie nu are voie a eși pe pórta Monastirei a se duce unde-va, fie la vre-o Monastire, orașe sau sate fără biletul Stariței, la Monastirea Neamțului, Tîrgul Neamț și Piatra sînt poftite persoanele în drept de supraveghere, a trimite la urma ei pe ori-care Monahie o va găsi fără bilet, conform Regulamentului Sfintului Sinod pentru disciplina monahală.

Malcele ce vor voi a primi musafiri, nu vor putea fără învoirea Stariței Monastirei. Nu se vor primi omeni necăsătoriți la gazle pe la călugărițe tinere ori cât de bună ar fi conduita lor. Nu se vor primi evrei sau evreice cu nici un preț, care ar cuteza a lua vre una sau unul sub cuvînt că e ba Neamț ba Francez, vor fi sterse din subvenția ce li se dă de la stat. Nu este ertat nici unei monahii ce de nevoie—de bună sémă—își închiriază casa pe lună sau sezon, a se angaja servitoare musafirilor, nici a se duce în excursiuni cu ei spre al servi. Nu are voie nici o malcă și mai cu osebite e interzis cu totul călugărițelor tinere a eși la plimbare fie la vale, fie la poénă, sau ori unde aiurea, cât va ținea sezonul în timpul musafirilor, ci își va

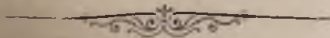
căuta cu râvnă de Biserică, de lucru, chilia sa și ascultarea sa. Ori-care monahie ar cuteza a se huli și critica una pe alta către mușafiri vor fi aspru canonisite, căci: «Va) lumel de smintelă, dar mai va) prin cel ce vine smintela». Inalt Prea Sfințitul Stăpân toate acestea le-a hotărât spre folosința noastră, căci ca un bun Păstor și Părinte, vede greșalele și se îngrijește, aude criticile lumel și se scârbește de morțe; pentru care ni-a poruncit, îndemnat și povețuit la luarea aminte spre îndreptare. Dacă care-va ar nesocoti și nu s'ar supune acestor ordine de disciplină Monahală, va fi canonisit conform acestel legi.

Aceste condițiuni le-a pus și Inaltul Guvern, chiar acum la instalare, mi-a cerut a slărui pentru îndreptarea unor asemenea fapte. Nădăduesc în milostivirea lui Dumnezeu și în înțelepciunea Sf. Vostre, că nu voi avea dureroasă nenorocire a nesocoti cine-va ordinele date pentru folosul nostru moral și material. Incă o dată vă rog și vă invit, a ne sârgui din toate puterile spre îndreptarea faptelor ce ne pôte causa nenorociri de acelea care în urmă vom voi a le îndrepta și urma, și nu se va putea fiind prea târziu, făcându-ne vinovate de călcarea legilor și poruncilor ce ni s'a dat.

Domnul Dumnezeu să ne lumineze, înțeleptască și povețuască cu milă și îndurare în calea sfințelor sale porunci, Amin.

(sa). *Starița E. Teodoru.*

(L. S).

Cele dece porunci explicate de Damaschin.

Găsiind într'un manuscript, din biblioteca mea, câte-va istorisirî morale și mult edificătoare pentru cei prudenți și serioși, am socotit că-i bine ale traduce în românește, deși manuscriptul este vechi și cuprinde o sumă de scurtări paleografice, așa că citirea sa nu-'î posibilă de cât de un paleograf. Manuscriptul a fost scris de Mitropolitul Porfirie, pe atunci pe când îl scria era ieromonah, și fusese Egumen Monastirei patriarcale și împărătești a Sf. Ioan, în Insula din Marea Négră, lângă Tasalonic, aproape de Sezopol, cum se constată din o notă pusă la sfârșitul Manuscriptului. Manuscriptul acesta devine foarte însemnat și prin aceea că scriitorul seu Porfirie, a ajuns Mitropolit al Niceei și la 1642 a fost trimis la Sinodul din Iași, de sub Vasilie Lupu, ca președinte al Sinodului, conducând desbaterile lui, ținute în Biserica Sfinților Trei-Ierarhi din Iași. Mai este însemnat acest Manuscript și prin aceea, că dintre toate nomocano-

nele manuscrise ce am studiat, aproape 50 la număr, câte le posedă astăzi Academia noastră, acest Manuscript este cel mai apropiat de textul nomocanonului lui Manuil Malax și după care, cu foarte mică adausă, a fost tradus și s'a imprimat Indreptarea Legei, sub Ștefan Mitropolitul Ungro-Vlachiei la Târgoviște 1652. Eu am găsit pe la 1863 acest Manuscript în Monastirea Golia din Iași, împreună cu un alt manuscript, Tipicul Sf. Sava, scris la Ierusalim și care de sigur a fost tot proprietatea Mitropolitului de Niceea Porfirie. Acesta, trecând după sfârșitul Sinodului din Iași, în Rosia a lăsat de sigur aceste manuscrise în țară la noi. Acesta-i proveniența acestui însemnat Manuscript autograf al președintelui Sinodului din Iași este scris la 7108=1600. Scrierea este lisibilă, icóna scrisorei frumoasă. După Nomocanonul Manuel Malax, Porfirie a mai adaus în Manuscript și câte-va istorisirii frumoase morale, îndemnătoare pentru cititorii cuminiți spre a-și îndrepta inclinările și deprinderile lor de la reu spre bine, arătându-le calea și primejdia mare, pentru viitor, ce-i așteptă, fără doar și poate, dacă nu-și vor îndrepta purtarea lor. Cu deosebire, pe lângă rélele fizice ce urmază pe pecătos, ca umbra pe om, după comiterea pecatului, pentru că după Sf. Apostol Pavel, adunarea de multe pecate pe spinarea sa, un pecătos își aduce luiși o viață suferindă, îngrozitoare, durerosă, și apoi mórtea teribilă; mai este încă ca pedepsă pentru pecat pe această lume și muștrarea consciinței pentru pecate, neliniștea pecătosului, pentru tot-dé-una, lucru

care este mult mai de nesuferit și cumplit dureros în această viață, și apoi mai este încă și o altă amenințare, o sabie a lui Damocles, ce stă asupra noastră, este munca de veci în Iad ca pedepsă eternă pentru păcatele noastre făptuite și neexpiate ori curățite prin căința aspră în această lume. De aceea rog pe cititorii noștri clerici a fi cu atenție la sensul ce represintă aceste explicări și a se folosi la ocazii de cuprinsul lor. Că tentațiunile duc la păcat și acestea necombătute la păcate de mörte și crime, este lucru știut, că căința adevărată ori penitența scapă sufletul păcătos de la mörtea vecnică, iarăși este lucru cunoscut; urméză numai noi să volm.

**Din Damaschin monahul, ipodiaconul și studitul.†
Cuvînt în limba vulgară grăcă în Dicalogul lui Moisi.**

Sunt zece porunci care le-au rânduit D-deu lui Moisi ca să le vestescă lumii, și care le va indeplini, se va duce la Raiu; iar care le va călca se va duce la Iad.

Intăia poruncă și orânduire a lui D-deu este, să nu te închini la alt D-deu străin, de cât la cel ce a făcut pre om și pământul și totă lumea.

A doua poruncă este, ca să nu pronunți numele lui D-deu pentru ori-ce lucruri întâmplătoare sau la lucruri mincinoase.

A trela poruncă este, să păzești și să respecteți sărbătorile.

A patra poruncă este, să respecteți pe tatăl tău și pe mămă-ta.

A cincea poruncă a lui D-deu este, să nu uciți.

A șésea poruncă este, să nu curvești.

A șéptea poruncă este, să nu furi nici o dată nici un lucru străin.

A opta poruncă este, ca să nu mărturisești fals or mincinos.

A noua poruncă este, ca să nu dorești femeea aprăpelui
tău sau a altui om strein.

A decea poruncă este, să nu râvnești nimic a altuia, nici
casa lui, nici țarina lui, nici sluga lui, nici or ce alt lucru
nimica.

Acestea sunt cele mari dece porunci a lui D-zeu, care se
numesc *Decalog*. Aceste dece porunci le-a scris D-zeu și
le-a dat lumii ca să le aplice or săvârșască.

Prin urmare cinstiți Creștinii, dacă voim să mergem la
Raiu și la bunurile ce sunt acolo, să ne hotărîm ca să
facem acestea ce spun cele dece porunci. Și înțelegeti ce
însamnă cea întâia poruncă a lui D-zeu.

Întâia și cea mai mare poruncă a lui D-zeu este, ca să
nu cređi în alt D-zeu de cât în Christos care este D-zeu
adevêrat, și afară de El nu este altul. El a făcut pe om
și pămîntul, El a poruncit și s'a făcut ingerii, acesta a zidit
pe strămoșul Adam și din el s'a făcut tot neamul omenesc.
Acesta este care ține totă lumea. Acesta pentru păcatele
omenilor s'a pogorât din ceriū pe pămînt și s'a întrupat
din sfinta fecioră și Născătoarea de D-zeu Maria și este om
desăvârșit în toate ca și noi, afară de păcat, și a trăit pe
pămînt trei-deci și trei de ani și a mâncat și a bîut, ca om
ce a fost, apoi a fost rîstignit și a murit de mânele neleg-
titorilor Evrei. Și nu doară că s'a rîstignit dumnezeirea
lui, adică D-zeu, ci omenirea, adică trupul pe care l'a avut
Christos, acela a fost rîstignit și a murit, și după trei zile
a înviat iarăș cu trupul lui, și s'a arătat Apostolilor după
cum era în lume. Apoi iarăși s'a suit la ceruri cu trupul
ce avea pe pămînt (dar schimbat). Pentru-că ca D-zeu ce
a fost Christos, nu a lipsit nici din ceruri, nici de pe păm-
nt, nici de pe mare, nici din totă lumea. Dar ca om, ce
era numai pe pămînt, era ca sôrele, care este aședat pe
ceriū și totuși cuprinde or străbate tot pămîntul cu rațele

sale. Acesta este întâia ce voim să credă tot creștinul, pentru că cel ce nu crede că Christos este adevărat Dumnezeu și că alt Dumnezeu afară de El nu este, acesta nu este nici se numește creștin, ci este ca nămurile or păgânii carii dic că sunt Profeții.

Pentru acésta ne numim și creștini, pentru-că credem că Christos numai singur este Dumnezeu.

Înțelegeți dar cinstiți creștini, cine este acela care calcă porunca lui D-deu, acela care crede în alt dumnezeu de cât Christos, acela este ca și Elinii (păgânii) care credeau fie-care în dumnezeul său. Și iarăș cel ce crede în visuri, în magie și în gâcituri și în alte descântece, ca legături, în vraje și în alte lucruri diavolești, acela este în afară de lege și afară din Biserică, pentru-că toate acestea sunt lucruri drăcești, și cel ce le crede și le practică acela se duce cu dracu în munca cea de vecl. De aceea bunii și cinstiții mei creștini, nici odată să credeți în visuri, pentru că diavolul pentru ca să înșele pe om și dorește ca să fie pedepsit, de multe ori arată vedenii în somnul omului și le implinește în timpul zilei, numai ca să credem în visuri, spre a fi pedepsiți. De aceea să fim cu băgare de sémă cât putem în aceste lucruri. Nici vrajile să nu le credeți pentru că vraja este meșteșug drăcesc, și cel ce vrăjește sau va vrăji, acela nu are parte cu Christos, ci este și cu sufletul și cu trupul dat dracului, cu toate că audiți acolo, unde vrăjește, o femeie că se aduce numele lui Christos și a Preacuratei și a Sfinților celor iără de arginți și numele altor sfinți, de aceste înșelătorii drăcești. Pentru că și pescarul când pescuește pește în mare cu undița, nu o aruncă gólă numai în mare, ca și cum vădind'o pești ar fugi, ci pune și mâncare înșelătoare în undiță, asemenea este și vraja. Dacă ar aduce numai numele dracilor, întru nimica n'ar reuși cu vraja; dar pentru ca să înșele pe creștini de a fi pedepsiți pentru vrăjitorie, pentru aceea aduc la mijloc și numele Sfinților și dic, cum

nu pot vrăji și se scólă, dar diavolul ca să viclenescă pe ómenii, le dă pentru un scurt timp bóle ca să se vrăjască și să se dea draculul, și la bólele de la aceștia. De aceea boeri și cinstiții creștinii, nimeni să nu vè înșale la vraji sau la scamatorii săi să lege, animalele ca să nu fie mâncate de gura lupului, nici pe însoțiții să-i lege nici legături să nu faceți la ómenii bolnavi, și nici să credeți în visuri. Pentru-că cel ce spune acésta face pe D-zeu mincunos, care a făcut corbul. Ce-i vinovat corbul său altă pasăre. Și nici să diceți că cutare are rău mers, iară altul șchiop, pentru că toți ómenii sunt făptura unui D-zeu. Nici să dicem că cutare di este bună și cutare este rea, pentru-că tot D-zeu a făcut toate diilele și toate sunt bune pentru om. Elinii (păgânii) diceau că a-veau dei buni și răi. Pentru cele bune că sunt făcute de zeii buni și cele rele de zeii răi. Nu se cuvine să credem că același D-zeu a creat și bune și rele. Nu ómenii sunt și buni și răi, adică unii sunt făcuți de D-zeu bun, alții răi, ci cel răi a devenit așa din pricina păcatelor lor, din greșalele lor, iar nu pentru-că așa a voit D-zeu, pentru-că D-zeu lubește ca toți ómenii să fie buni și sfinți și între aceștia și complace a fi, pentru ca să-i primescă pe toți în Raiu. Dar ómenii pentru-că sunt ispitiți de poște și de diavolul devin răi și nenorociți, și pentru acésta nu-i de vină D-zeu, când omul prin abuzul său de libertate săvârșește păcate. Pentru-că D-zeu a lăsat totă libertatea (alegera) lui (liberul arbitru), și voința, ne-restrânsă întru nimica. Dacă omul, lubește și practică binele său réul, atunci singur numai omul este răspunător de fapte. Prin urmare nici o dată să nu facă omul nimic din cele ce le-am numit rele, și contra întâii porunci a lui D-zeu; pentru-că cel ce va face fapte rele nu are parte cu Christos, ci numai cel ce va făptui lucruri bune, acela este fiu și prieten lui Christos

A doua poruncă a lui D-zeu este, să nu pronunțăm numele lui D-zeu pentru lucruri netrebnice, adică să fim cu băgare

mare de sémă să nu jurăm fals ori nedrept, nici pe Sf. Evanghelie, nici pe Biserică și nici pe nimic alt lucru sfânt. Chiar și adevărat jurând mare păcat îți ei asupra sufletului tău. Dar nici să dicem: pe D-zeu spun adevărul, nici să te juri cu cuvintele: pe Preasfânta Fecioara Maria, nici pe ceru, nici pe pământ, nici pe capul tău, pentru că nu poți să faci nici un fir de păr negru sau alb, ci numai așa, așa și nu, nu. Ci să te juri numai cu formula: așa să 'mi fie primită rugăciunea, iar mai mult de cât acesta este o pedepsă pentru sufletul omului. De vine împrejurarea să fii trimis și în temniță, să nu juri de cât adevărat, nici o dată minciinos or fals. Mai bine este să pierd ceea-ce ai, să dai celor ce te urmăresc, de cât să juri fals. Mai de preferat este să fii pedepsit în lumea acesta în tot timpul, de cât să fii muncit în lumea cea-l-altă mil de mil și miliarde de ani și care n'au sfârșit; mai bine este să mori aicea pe pământ de cât să calci în picior numele lui Christos. Căci atunci în cea-l-altă lume devii sfânt și moștean Răului, pentru-că și Sfinții Martiri, ca Sfântul Dimitrie și Sf. Gheorghe și alți Sfinți Martiri cu nimic și prin nimic alt nu s'au sfințit și mântuit, ci numai pentru că au suferit pedepse (chinuri) pe această lume pentru numele lui Christos. Prin urmare și voi cinstiți creștini, dacă voiți să ajungeți ca martirii, nu badjocoriți pe D-zeu și să jurați pe înfricoșatul său nume, nici drept fiind, dar încă când jură cine-va fals, câtă muncă veclnică îți ia asupra-și. De asemenea nici să insulti cu numele lui D-zeu, ca și cum v'ar trece vre-o mânie or cludă, acesta să nu mai faceți, pentru că și pentru acesta aduceți pedepsă sufletului vostru. Ci or ce va păli omul în viață în de obște trebuie, este dator să bine-cuvintețe pe D-zeu, or dacă s'ar bolnăvi sau ar sărăci, or iar muri copil, or femeea lui, sau una din slugile lui, să injuri numele lui D-zeu. Pentru că D-zeu este numai bunătate și cunoște interesul omului. Ci atunci să dică așa: sunt vrednic să sufăr și mai multe ne-

cazuri pentru că sunt păcătos și nenorocit. Pentru-ca D-zeu toate relele ce îngăduie asupra oamenilor, toate le îngăduie numai pentru păcatele noastre, chiar rane mortale, fomete și boli, ca să știe omul că a ajuns de nesuferit și că nu umblăm pe calea arătată de D-zeu prin poruncite lui, pentru aceea să întristat și ni a pedepsit, ca un părinte pe fiul său. Apoi să știm că El nu ne pedepsește atât, cât îl amărăm noi prin păcatele noastre de tot felul, căci dacă ne-ar pedepsi atât cât suntem vinovați, într'un ceas ne-ar ucide pe noi toți și ni-ar arunca în munca veșnică, pentru multele noastre păcate; dar ca iubitor de omul, mult milostiv și îndelung răbdător, cum este, nu ne pedepsește cu toată mânia sa, ci puțin ne bate, pentru ca să ne pocăim cu cântă de lacrimi de toate păcatele noastre. Pentru aceea ori cât ne pedepsește, noi să nu-L înjurăm, ci să bine-cuvîntăm numele lui cel Sfint. Și în tot cazul să ne inculpăm pe noi de greșale și nu pe D-zeu, pentru că El ne-a dat voință liberă.

A treia poruncă a lui Dumnezeu este, ca noi să păzim, să respectăm toate sărbătorile de peste an. Adecă toate Duminicile de peste tot anul, cari sînt în număr de 52. Asemenea câte sărbători cad în intervalul săptămînei, ca Buna-Vestire, ori Nascerea Domnului (Crăciunul). Să sărbătorești și să ții trei zile, să nu lucrezi, asemenea și la Boboteză să ții trei zile, iar la Paști totă săptămîna, iar la Pogărirea Duhului Sfint trei zile, la Înălțare o zi, la Cruce una și la Florii una. Sumbăta lui Lazăr o zi, și în sf. mare Vineri, asemenea Sămbăta mare, lucru să nu faci în aceste zile. La Schimbarea la față o zi, la Adormirea Mamei Domnului Iarși o zi și la Nascerea ei Iarși și la Intrarea în Biserică o zi, asemenea la Intimpinare. De asemenea să ții sărbătorile înainte Mergătorului Ioan, adecă la 24 a lunii Iunie, când-și nașterea sa, la 29 August este ziua când i s'a tăiat capul pentru numele lui Christos. Apoi Iarși să serbezi când se întâmplă de cad în cursul săptămînei a-

mintirea altor sfinți ori sărbătore, să o prăznuiești și pe aceea, și cele douăspre dece sărbători ale Sfinților Apostoli, ca la 29 ale lunii secerișului. Ba încă și ziua Sf. Ioan Teologu s'o ții la 8 ale lunii lui Maiu, asemenea a acelui Sf. Sfant la 26 a lunii Septembrie. Și iarăș a Apostolului Luca și a celui întâi chemat Andrei, a lui Chrisostom, a Marelui Vasilie și a lui Grigorie Teologul și a Marelui Nicolae, precum și a altor sfinți mari martiri să le prăznuiești zilele lor, toate aceste să le ții, dacă voești să ți dea Dumnezeu multă bunătate și odihnă în această lume și în Raiu. precum a Marelui Dimitrie, a Sfantului Gheorghie, a Sfantului Theodor și altor mari sfinți. Apoi când sărbătorești să nu bei și să te îmbeți, ca un animal și să faci și alte lucruri drăcești, ci să te duci la biserică și să ascuți vecernia sfințului, și utrenia, și Sf. Liturghie, și așa să te duci la casa ta, să te veselești și să laudi pe Dumnezeu, și dacă ai bucate de prisos să dai la săraci ca să te bine-cuvinteze, atunci ți va da și ție Dumnezeu mai multe bunuri. Iar dacă sărbătorești un sfinț sau faci praznic, să nu chemi pe bogați și pe boeri, care nu au nevoie, ci chlamă pe săraci, cari nu pot să ți răsplătesca fapta; pentru-că de vei chema pe bogați, Dumnezeu nu ți va da haruire, pentru-că acela te pot răsplati. Apoi iarăș să iai aminte la Duminicile anului și la sărbătoreea ta să nu lucrezi nici un lucru, nici să neguțitorești, nici să joci la hasard ori-ce fel de jocuri și dansuri, pentru că sunt lațuri diabolice spre a te prinde. Elinii (păgânii) Ateii și cei rătăciți, cari n'au credința în Dumnezeu cel adevărat, cari nu cred că vor fi judecați după faptele lor, acela au făcut de acestea, și jucau și beau și se îmbătau și se veseleau cu jucării. Dar noi creștinii n'avem voie să prăznuim așa sfințele sărbători, ci când este sărbătore, să nu lucrezi, ci să te odihnești liniștindu te amintește-ți cu ce ai supărat pe Dumnezeu în zilele trecute, adu ți aminte de păcatele tale, amintește-ți de pedepsa pe-

catelor, amintește-ți de mărte, amintește-ți că ai a fi muncit pentru păcate și suspină și te căește de ele, plângi și te întristeză. Vizitează pe omul mai desăvirșit spre a te edifica, dute la cel mai bun spre a-'ți spune ce bine trebuie să faci spre a merge la Rațu. Acésta să faci când n'ai ce să faci alt-ceva, ci să nu stai la vorbe deșarte și desfrânate ori să te duci la întâlniri cu ómeni neregulați in purtări, nici să umbli pe ici și pe colea spre a vedea persoane străine, pentru că se va tulbura mintea și ți se va aprinde imaginația; nici iarăși să bei și să mănânci toată ziua ca un animal. Măncarea și bēutura ta să fie puțină, căci din multă mănăcare și multă bēutura nu rezultă nici un bine, ci ți cheltuești averea ta, ți îngreuezi trupul, îl dispuși spre rele și îl perdi sufletul. Apoi poftele trupului tēu să inflăcăreză și'ți aduni dorinți urite in inima ta, ți perdi mintea și judecata drēptă și te vești aruncat in păcate și superi pe Dumnezeu, iar tu te perdi sub pretext că te desfătezi și te predai in totul diavolului și faptelor lui. De aceea fi cu băgare de sēmă la mănăcarea multă și la beția ucigătoare. Cu deosebire, ferește te de beție, pentru că-l mama tuturor vițiilor. Căci spun sfinții părinți a Bisericei noastre: Că beția duce la curvie, la furt, la ucidere și la tôte. Chiar dacă se îmbată cine-va, dar nu face nici un reu, totuși intristeză pe Dumnezeu prin fapta sa urâtă și el devine atunci stăpânit de patima beției, numai pôte fi stăpân pe sine, pe voința lui, obiceiul ori dracu drept dīcēnd, îl stăpânește și este gata la tôte rēlile in ori-ce minut. Este sclavul sclavilor. In așa stare devine cel stăpânit de ori-ce patimă. Tôte sunt posibile, dar nu tôte ne sunt de folos, dīce Sf. Apostol Pavel. Experiența ne probéză adevărătatea faptului. Să ne ferim dar de a fi captivați de patimi, pentru-că atunci suntem perduți pentru vecie. Să sērbătorim sērbătōrea pentru înțărirea noastră trupescă și sufletescă.

Și acésta să ți la sērbători, când stai fără de trēbă și

ești cu vre un om la vorbă, nici o lată tu să nu condamni și să îți de rău pe alți oameni, nici să'i vorbești de rău, nici să spui ceva rău asupra cul-va, ci numai cuvinte bune și cuviințose să spui pentru că va fi bine și pentru sufletul tău. Să nu vorbești de rău pe alt om care nu i de față, dacă îți-i vrăjmași să nu'l vorbești de rău pe acela, atunci și alt om în aceeaș di de va vorbi de tine de rău și te va condamna. Pentru-că vorbirea de rău este un mare păcat pentru om, și ascultă ce dice Christos: nu judecați ca să nu fiți judecați. Dacă nu vorbești nici odată de rău pe alt om, păcatele tale sunt ertate. Acesta este a treia poruncă a lui Dumnezeu, ce am tratat o, cinstiți Creștin!

A patra poruncă a lui Dumnezeu este, să iubești pre tatăl tău și pre muma ta și să'i respecti cât poți mai mult. Nici odată să nu pronunți cuvint nepotrivit în fața lor. Nici odată să nu-i lași să flămânzască sau să înseteze și să sufere, că te vor blestema și atunci mi de bunuri de le vei face nimic nu-ți vor folosi, ci numai ori ce-ți vor dice să le faci din totă inima. De te vor duce și la închisorea pentru datoriile părinților tăi și acesta s'o suferi, pentru ca părintele este ca un al doilea Dumnezeu pentru tine în lumea acesta. Și nu numai pre tatăl și pre muma ta să-i cinstești, dar încă și pe cele-l-alte rude ale tale și pe vecinii tei, pe frații tăi mai mari și pe toți bătrânii neamului tău să i cinstești ca pe părintele tău și să-i saluți și să te scoli înaintea lor, să te scoli tu să le faci loc, dacă voești să le ai blagoslovenia lor (considerația lor), spre a înainta și să ajungi și tu să fi cinstit de alții; pentru că dacă respecti pe cel mai mare de cât tine, respectezi pe Dumnezeu. Nici odată în viața ta să nu înjuri pe bătrân fie al tău sau străin, bogat sau sărac, pentru că atunci insulti pe Dumnezeu și'l necinstești. Nici de te-ar ocări unul mai bătrân de cât tine să nu'l înjuri nici să mi te împotrivești, nici să-ți rădică ochii tăi să'l privești, ci plecă capul

tău și ascultă poveștile celui mai bătrân de cât tine, pentru-că sfatul celui mai bătrân sunt cuvinte Dumnedeești. Nici odată în fața celui mai bătrân de cât tine să nu i te împotrivesți, nici să'i lași cuvintul din gură, ci să'i lași să și povestescă spunerea cum o știe acela. Apoi dacă te va întreba și pe tine spune cum te pricepi ori cum știi, iar dacă nu te întreabă, taci ca să învești. Nici odată când ești cu unul mai bătrân la o masă nu te așaza tu cel întâi lângă bucate, nici să bei cel întâi, nici să începi cu convorbirea. Nici iarăși să nu te așezi mai înaintea celor mai bătrâni, de ar fi și săraci, ci te așază tu mai la urma tuturor. Fii atent să nu spui vre-o vorbă necuviincloasă în mijlocul lor ca să ridă de tine acela ce trebuia să te respecte, căci atunci mai bine era să fii mort de cât desprețuit. Apoi când stai la vorbă cu oameni mai bătrâni, tu caută să devii mai înțelept spre a te respecta toți oamenii. Fii cu luare aminte pentru îndestularea ta, să nu bei nici odată mai mult, nici să vorești să te arăți că ești mai volnic și să bei mai mult de cât puterea ta, pentru-că te faci ucigaș tie însuși. Vinul mult a doborât la pământ multe vieți de oameni, mulți sau sinucis și au murit din cauza multei băuturi. De aceea și tu nu te îmbărbăta la băutura. Mai bine să vezi pe alții beți și tu să ridi de ei, de cât să te vadă pe tine alții beat și să ridă de tine. Chiar când te ar îndemna la băutura multă, nu'i asculta, mai de preferat este să te scoli de la masă flămând și însetat, de cât să te scoli beat și să nu'i dai socotelă de ce faci. Mai bine să te sfădești cu oamenii de cât să amărăști pe Dumneșeu. Ia aminte și păzește sfaturile mele frumoase, dacă vorești să moștenești Impărăția Cerurilor.

A cincea poruncă a lui Dumneșeu este, ca tu să nu uciți nici odată om. Nici creștin, nici păgân, nici pe ori-ce fel de om. Dar nici să ai vrăjmășie și inima rea către un creștin, adică să nu te învrăjmășești cu cine-va și să îți ură,

pentru că hotărâște Domnul în Sf. Evanghelie, că dacă iubești pe prietenul tău ce har vei avea de la Dumnezeu, ci dacă iubești pe vrăjmașul tău, atunci ai multă plată de la Dumnezeu. Și iarăși hotărâște, ca să iubim pe toți oamenii după Dumnezeu, pentru ca să fiți și voi fiul lui Dumnezeu. Macar de te-ar bate ori te-ar injura sau te-ar amări cu ceva ori te ar nedreptăți sau ori-ce alt 'ți ar face să nu'l ai de vrăjmaș, pentru că Dumnezeu pe cel ce ține minte răul îl urăște și'l desprețuește și nici jârfta lui nu o primește. Căci El vrăjmășie nu are în Sine, ci este numai bunătate, plouă de asemenea și asupra celor păcătoși ca și asupra dreptilor, apoi răsare soarele de o potrivă și asupra dreptilor și asupra păcătoșilor. Cel ce nu ține vrăjmășie asupra cui-va, acela este fiu și moștean a Împărăției lui Dumnezeu. Și să știi și acesta că dacă ai vrăjmășie cu un creștin sau mare sau mică ori câte bunătați ai face, toate sunt pierdute deja, măcar deți vei da și viața ta pentru numele lui Christos, totuși nu te va avea Dumnezeu în harul său. Numai dacă te vei împăca iubind pe vrăjmașul tău, și atunci fă ori ce bine îți se va părea pentru sufletul tău, însă intru cât ai vrăjmășie asupra cui-va, ori ce vei face este deja pierdut, cu toate că tu nu ții greșit vrăjmașul tău, mergi însă și'l fă închinăciune să te erte. Atunci ai crăpat capul dracului și faci bucurie lui Dumnezeu și la toți îngerii lui. Iar dacă tu numai ții vrăjmășie și te ducl și i te închini și nu voești să te erte, lasă'l atunci că'l va judeca Dumnezeu. Tu să nu'ți răsbuni asupra lui, pentru că dacă voești tu să'ți răsbun asupra vrăjmașului tău, atunci Dumnezeu nu'l mai judecă; ci iartă'l tu ori-ce greșală 'ți ar fi făcut. Dacă a nedreptățit și tu îl erți, atunci îl va judeca Dumnezeu și tu vei afla mare har de la Dumnezeu, pentru că ai ertat pe vrăjmașul tău. De aceea țice Apostolul: Dacă vrăjmașul tău este flămând, dă-l să mănânce, dacă-l însetat, dă-l să bea, și dacă vei face așa, ja-

rătec mare și flacăra de foc aprinși asupra capului lui. Și pentru iubirea cea multă a ta, Dumnezeu 'ți va da multe bunătați. Și iarăși hotărăște Dumnezeu în Evanghelie: Că dacă vei erla tu vrăjmașul tău greșala sa și Dumnezeu 'ți va erta greșalele tale, iar dacă nu vei erla voi greșalele vrăjmașilor voștri, nici Dumnezeu nu va erla greșalele voștre. Și apoi ôre câte păcate de ale noastre le iartă Dumnezeu, și noi păcătoșii și nenorociții să nu ertăm altora greșalele lor. Dumnezeu hotărăște: Să nu avem vrăjmășie și noi nu'l ascultăm, spuneți-mi cât de mare greutate este să se mântue cine va pe sine însuși? Christos ce hotărăște: Că dacă nu vom erla noi pe vrăjmașul nostru nu ne va erla și pe noi Dumnezeu, dacă noi vom erla greșalele altuia, Dumnezeu ne va erla și nouă greșalele noastre. Pentru acest cuvânt dar să ertăm pe vrăjmașul nostru, ca să ne erte și pe noi Christos Dumnezeul nostru. Apoi să nu te bucuri nici odată de mórtea vrăjmașului tău sau de nenorocirea lui, nici să te asociezi cu alt cine va ca să ucidă pe vrăjmașul tău, căci este mai bine de a nu'l ucide, pentru-că atunci Dumnezeu nu te va condamna ca ucigaș al vrăjmașului tău și nu te vei perde pentru vecie. Ia aminte să nu vrăjmășești pe vrăjmașul prietenului tău, adecă: tu n'al vrăjmaș, dar prietenul tău are, și tu ca să faci față prietenului tău, te faci vrăjmaș vrăjmașului lui. Acesta tu să n'o faci nici odată. Mai de preferat este să te arăți răce cătră prietenul tău, de cât să'ți faci pe un om vrăjmaș, ce nu'ți a greșit. Mai bine este să'l iubești pe amândoi, de cât pe unul să'l iubești iar pe altul să'l urăști. Acestea ce le-am istorisit este a cincea poruncă a lui Dumnezeu.

A șasea poruncă a lui Dumnezeu este, să nu dorești femeea aprópelui tău nici a altui om străin; pentru că cel ce iubește femeie străină de cât pe a lui este și curvar și prea curvar. Acela este cu totul de-iat dracul. Pentru că dacă va iubi femeea altuia, va iubi și altul femeea sa, și în

grópa care sapă să arunce capul altuia, tí va arunca pe al
său. De aceea ferește-te de femeea omului străin sau de
fiica, sau de sclava, ori servitorea altuia, veđi să nu te faci
de răs și să'ți perđi mintea ta prin ea. Fii atent să nu te
înșale frumuseța și drăgănelele femeesti, că'ți vei perde min-
tea și vei ajunge ca un nemernic. Dacă voești să nu ne-
bunești, țineți ochii în jos, nu șede și te curiosita de fru-
museța femeel, amintește-ți căți s'aũ nenorocit de asemenea
șerbie, că'ți aũ fost rușinați și că'ți pe nedreptul, sau sinucis.
Amintește-ți că'ți s'aũ perđut viața lor în asemenea stări
drăcești și nimica n'aũ câștigat, ci numai osinda veclnică
sufletului lor. Când te aruncă vrăjmașul adevărului diavolul
în ast fel de cugetări satanice, tu să nu fii învins, tu să
nu cađi în cursă, adu'ți aminte de pedepsa ladului, adu'ți
aminte de înfricoșata di a morței. Amintește-ți că pentru
o scurtă plăcere a trupului teú te vei munci veclnic în
munca de foc a ladului. Amintește-ți că ce vei folosi dacă
vei săvârși păcatul. Să nu te arunce dracu în cugetări de
acestea și să'ți spună: fă păcatul, ca iarăși te vel pocăi,
pentru că nu cunoști cėsul morței tale. De unde știi că nu
vel muri mâne? De unde cunoști dacă vel ajunge până a
doua di? Și atunci ce va deveni sufletul teú? Cine te va
putea ajuta? Cine te va scăpa din munca ce te așteptă?
Care nu încetěză nici odată. Căt poți luptă ca să nu fap-
tuești lucruri de acestea spre a scăpa de munca de vecl.
De aceea adu-ți aminte și te ferește căt poți creșline de
curvie, că în adevăr pentru moment păcatul apare plăcut,
dar după fapt se arată mai amar de căt otrava. Să nu te
îvingă voinicii în lucruri neregulate și rele și să te duci
cu ei la femei, și așa fugi de casa străină ca de culcușul
leului și cuibul șerpelui; pentru că limba femeel și cuvini-
tele ei sunt ca mreja în care se bagă și se prind paserile
și numai aũ mai mult scăpare. Așa și cel ce prinde prie-
teșug și lubire cu o femeie străină, nu mai are scăpare

până ce nu móre. Să nu'ți bagi în cap și să zici: Să fac dragoste cu ea și iarăși mă voi despărți și o voi lăsa. Nicl iarăși să zici: Numai s'o sărut și atunci o voi lăsa, pentru-că aceste cugetări sunt diabolice și manevrăză dracul ca puțin câte puțin să te prindă în laț și apoi să te arunce în munca de vecl, tu caută să nu te prinzi. Asvârle cu totul din mintea ta acéstă gândire satanică. Nu prefera iubirea femeii pentru iubirea lui Christos. Nu prefera munca de vecl pentru Impărăția Cerurilor. Nu alege pentru tine o órá de bucurie și de plăcere pentru bucuria Raiului. Nu face plăcerea dracului ca să se veselăscă de păcatele tale și să amărăști pe Christos. Nu căuta să se bucure necurașit demoni și se mähnești și intristezi pe sfinții ingeri. Pentru-că de câte ori cade omul în păcat, diavolii mult să veselesc, iar Dumnezeu se amărăște împreună cu toți ingerii. Prin urmare, iubiți creștinii, câți iubiți pe Christos și voiți să moșteniți bunurile Paradisului, nu faceți fapte de acestea rele, pentru cari să bucură și se veselesc dracii, ci să căutam să fugim de ele pentru ca să se veselăscă Dumnezeu și să ne invrednicăscă de Impărăția Cerului.

A șeptea poruncă a lui D-zeu este, să nu furi nimica strein lucru nicl o dată. Ci dacă găsești pe pământ aruncat vre-un lucru strein și știi al cui este, să îl dai îndărăt. Dacă nu știi al cui este, să întrebi o săptămână, două pentru ca să se afle proprietarul lucrului pierdut ca să îl dai, și dacă nu se va afla, atunci să fie al tău. Și iarăș să nu nedreptățești pe vre-un om și să-l iai ce-l a lui pe față or în ascuns, pentru-că și acesta furt este, și mai mult de cât furtișag. Și iarăș, la sama când scii să conduci pe vre un om cum să-și facă un bine sufletului său și tu nu'l conduci și acésta este păcătuire mare. Apoi iarăș minciuni nicl o dată să nu spuți în magazia ta, adică la piața ta, pentru ca să câștigi, pentru-că tot furt se numește și acesta, dar pe ascuns, ba e mai rău de cât furtul. Pentru-că furtul 'l știe proprietarul, dar când îl mințești și-l iai al său, sau ceva de al

lui, nu știe, de aceea este mai ră fapta de cât furtul. Puneți în mintea ta, că ești tu acela, și altul voește să te înșale, cum îți s'ar părea? De asemenea și tu când înșeli pe altul în vindărea ta, faci mult rău ce-l vede D-deu. Apoi iarăși să mai știi că dacă împrumuți și nu dai înapoi după cum ai luat și acesta-l furt și mare nedreptate. Pentru-că el îți-a făcut bine și tu ai devenit nemulțămitor (ingrat). De asemenea dacă cumperi ceva și nu i dai prețul lui exact și acesta se dice furt pe față. Nici o dată, tu creștine, să nu îți placă ce-l nedrept, pentru-că dacă și pari indiferent pentru nedreptate, tu nimica nu câștigi, a doua di vei perde îndoit și nu vei pricepe, ci numai aduci pedepsă sufletului tău. Cunoște bine, că dacă tu nedreptățești pe altul, măcar de ar fi și bogat și la ceva de al teă, D-deu însă nu suferă acésta. Iarăș i-o ia în altă di îndoit și nu știe, ba mai ai și pedepsă sufletului în cea-l-altă lume. De aceea cât poți la aminte de aceste fără de legi ca să nu cați în mreja diabolului, de unde nu vei avea scăpare nici o dată.

A opta poruncă a lui D-deu este, să nu mărturisești fals or mincinos, când cunoști bine cestiunea și te întrebă, spune adevărul și nu-l ascunde, or ce ar fi. Iar dacă nu cunoști adevărul și te rogă cine-va ca să juri fals, pazește-te să nu duci în muncă vecnică sufletul tău, măcar banii de (i-ar da, or galbeni, albi minte de a nu fi înșălat și să mărturisești fals, pentru că acela se pedepsește trupește, iar tu sufletește, 'ți lai munca ladului pe vecie. Și pentru acesta devii dator și tu care ai mărturisit fals să plătești îndoit paguba și să te mărturisești și să-ți faci canonul și cu multe ostenele vei scăpa de așa mare păcat. De aceea nici odinioară să nu te înșeli să mărturisești fals, și să-ți perdi sufletul tău.

A noua poruncă a lui D-deu este. ca să nu poștești nici femeea, nici copilul, nici animalul apropiat tău, pentru-că desfrânarea cu copil și cu animale este cea mai grea dintre toate păcatele. Cu femeea ta nu este păcat, după cum spune Apostolul: Nunta l cinstită și patul nespurcat. Apoi iarăș

până ce nu móre. Să nu 'ți bagî in cap și să dici: Să fac dragoste cu ea și iarăși mē volū despărți și o voi lăsa. Nici iarăși să dici: Numai s'o sărut și atunci o voi lăsa, pentru-că aceste cugetări sunt diabolice și manevrēză dracul ca puțin câte puțin să te prindă în laț și apoi să te arunce in munca de vecl, tu caută să nu te prinđi. Asvârle cu totul din mintea ta acēstă gândire satanică. Nu prefera iubirea femeii pentru iubirea lui Christos. Nu prefera munca de vecl pentru Impărăția Cerurilor. Nu alege pentru tine o óră de bucurie și de plăcere pentru bucuria Raiului. Nu face plăcerea dracului ca să se veselēscă de păcatele tale și să amărăști pe Christos. Nu căuta să se bucure necurații demoni și se mähnești și intristezi pe sfinții ingeri. Pentru-că de câte óri cade omul in păcat, diavolii mult să veselesc, iar Dumnezeu se amărește împreună cu toți ingerii. Prin urmare, iubiți creștinii, căli iubiți pe Christos și voiți să moșteniți bunurile Paradisului, nu faceți fapte de acestea rele, pentru cari să bucură și se veselesc dracii, ci să căutăm să fugim de ele pentru ca să se veselēscă Dumnezeu și să ne invrednicēscă de Impărăția Cerului.

A șéptea poruncă a lui D-deu este, să nu furi nimica strein lucru nici o dată. Ci dacă găsești pe pămînt aruncat vre-un lucru strein și știl al cui este, să il dai îndărăt. Dacă nu știl al cui este, să întrebi o săptămână, douē pentru ca să se afle proprietarul lucrului perdut ca să il dai, și dacă nu se va afla, atunci să fie al tēu. Și iarăș să nu nedreptățești pe vre-un om și să-i iai ce-l a lui pe față or in ascuns, pentru-că și acesta furt este, și mai mult de cât furțișag. Și iarăș, la sama când scii să conduci pe vre un om cum să-și facă un bine sufletului sēu și tu nu'l conduci și acēsta este păcătuire mare. Apoi iarăș minciuni nici o dată să nu spui in magazia ta, adică la piața ta, pentru ca să câștigi, pentru-că tot furt se numește și acesta, dar pe ascuns, ba e mai rău de cât furtul. Pentru-că furtul 'l știe proprietarul, dar când il mințești și-i iai al sēu, sau ceva de al

lui, nu știe, de aceea este mai ră fapta de cât furtul. Puneți în mintea ta, că ești tu acela, și altul voește să te înșale, cum îți s'ar părea? De asemenea și tu când înșeli pe altul în vindarea ta, faci mult rău ce-l vede D-deu. Apoi iarăși să mai știi că dacă imprumuți și nu dai înapoi după cum ai luat și acesta-t furt și mare nedreptate. Pentru-că el îți-a făcut bine și tu ai devenit nemulțămător (ingrat). De asemenea dacă cumperi ceva și nu i dai prețul lui exact și acesta se dice furt pe față. Nici o dată, tu creștine, să nu-ți placă ce-l nedrept, pentru-că dacă și pari indiferent pentru nedreptate, tu nimica nu câștigi, a doua zi vei perde îndoit și nu vei pricepe, ci numai aduci pedepsă sufletului tău. Cunoște bine, că dacă tu nedreptătești pe altul, măcar de ar fi și bogat și la ceva de al tău, D-deu însă nu suferă acesta. Iarăș l-o la în altă zi îndoit și nu știe, ba mai ai și pedepsă sufletului în cea-l-altă lume. De aceea cât poți la aminte de aceste fără de legi ca să nu cadi în mreja diavolului, de unde nu vei avea scăpare nici o dată.

A opta poruncă a lui D-deu este, să nu mărturisești fals or mincinos, când cunoști bine cestiunea și te întreabă, spune adevărul și nu-l ascunde, or ce ar fi, iar dacă nu cunoști adevărul și te roagă cine-va ca să juri fals, pazește-te să nu duci în muncă večnică sufletul tău, măcar banii te ț-ar da, or galbeni, albi minte de a nu fi înșalat și să mărturisești fals, pentru că acela se pedepsește trupește, iar tu sufletește, 'ți lai munca ladului pe vecie. Și pentru acesta devii dator și tu care ai mărturisit fals să plătești îndoit paguba și să te mărturisești și să-ți faci canonul și cu multe ostenele vei scăpa de așa mare păcat. De aceea nici odinioră să nu te înșeli să mărturisești fals, și să-ți perdi sufletul tău.

A noua poruncă a lui D-deu este, ca să nu poștești nici femeea, nici copilul, nici animalul aprôpelui tău, pentru-că desfrânarea cu copil și cu animale este cea mai grea dintre toate păcatele. Cu femeea ta nu este păcat, după cum spune Apostolul: Nunta l cinstiță și patul nespurcat. Apoi iarăș

când este Duminică sau o sărbătoare mare, atunci cu con-
 înțelegerea femeii ferește-te, pentru-că D-zeu ți-a dat femeia
 pentru facere de copil și nu pentru curvie. Să ne uităm
 la animalele necuvintătoare cum 'și păzesc anotimpul lor,
 și numai o dată pe an au contact. Să ne înțelepțim și noi
 ca nu veclnic să fim munciți în vecii vecilor în Iad.

A zécea poruncă a lui D-zeu este. să nu poștești nimica
 a altuia, nici țarina lui, nici via lui, nici casa lui, nici sclava
 lui, nici ori or-ce alt lucru. Căci dacă tu rivnești lucru
 altuia, și altul 'ți va rivni lucrul tău. Și iarăș când are cine va
 avuție și lucruri și tu nu ai, să nu-l invidiezi, nici să-l riv-
 nești, de și este mai bun de cât tine. Dacă cine-va este
 mai bun de cât tine în arta sa, sau în or ce alt, să nu-l
 invidiezi, ci lucrădă și tu în acea artă să ajungi a fi mai
 bun de cât acela, ca alții să te zulipsască. Nici o dată tu
 să nu pronunți cuvint rău, pentru cel mai bun de cât tine.
 Pentru-că și acesta-l invidie asupra omului.

Acestea ce le-am istorisit, iubiți creștini, sunt cele dece
 mari porunci a lui D-zeu ce le-au dat lumii pentru a le
 aplica și practica or ce om. Care le va face, va fi fericit
 și va merge în Raiu, acolo unde nici o dată amărăciune
 nu este, nici noapte nu este, nici iarnă, nici fome, nici sete
 și nici or ce alt fel de rău, ci numai bucurie și veselie va
 fi acolo. Acolo sunt toți sfinții unde se bucură și se ve-
 selesc, acolo sunt arbori de totă frumusețea, de totă plă-
 cerea și mult mirositor, în cât nimeni nu pôte să descrie
 mirosul plăcut al acelora și frumusețea lor. Și iarăș cine va
 desprețui una din poruncile ce am istorisit, va merge în
 pedepsa de veci, și va vețui veclnic împreună cu dracul
 în Iad, dacă nu se va pocăi. De aceea, cinstiți creștini, să
 ne pășim de or ce păcat, de curvie, de furt, de calomnie,
 de intrigă, de magie, de descântece, de legături și preservare
 (ἀποφολακτά), de vrăjmășie, de ținerea aminte de rău, de
 mâncare multă și de bătură multă, de invidie, de omor
 și de rivnire. În sfârșit de tot răul. Căci cel ce va face numai

una dintr'acestea, este pedepsit, dacă nu se va pocăi. Și în tot timpul să ne dedăm a face numai bine. Să iubiți pe toți cum voește D-zeu, să facem milă și să păzim sărbătorile, să cinstim pe cel mai bătrân de cât noi, să nu stăm la vorbe deșarte, să nu ne persecutăm unul pe altul, să nu ne îmbătăm ca păgânii, să nu ne dreptărim unul pre altul, ci să economisim de la noi pentru acel ce n'aū unde să-și plece capul spre ai ajuta. Dar de și ne a ispitit dracul și am căzut în vre-un păcat, din aceste spuse mai sus, să nu cădem în desnădejduire, nici să dicem că nu putem să avem mai mult mântuire, ci să cădem la pocăință, să ne mărturisim greșalele la un duhovnic, să nu ne rușinăm ca să spunem duhovnicului nostru păcatele noastre. Mai bine să suferim rușinea aceea la un om duhovnic, de cât să ne rușinăm atunci când va fi a doua judecată, în fața a mil de mil și miriarde de îngeri și omeni. De aceea să ne pocăim, să ne căim de păcatele noastre, să ne mărturisim până avem vreme, pentru-că furul și mórtea sunt de opotrivă (nu știm când vor veni). Nu știm când ne va lua mórtea. De aceea să nu ne amăgim dicând: că astă-di să facem păcatul și mâine ne vom pocăi și ne vom mărturisi, pentru-că nu știm ce ni se pōte întâmpla până mâine. De aceea este mai bine ca astă-di să încetăm, să numai păcătuim și să punem început bun, ne sunt destul atâtea păcate făptuite. Ce am câștigat prin multa îmbuibare? ce bun am adus sufletului prin beție? și cu ce neam ales din păcate făptuite în atâta timp? nenorociri de tot felul, bōle, sărăcie, miserie, neputință, rușinări etc. și la urmă: respata păcatelor este mórtea grea și dureroasă. Sunt acum doi trei ani de când păcătuim, spuneți conștiinței tale, cu ce te-ai ales la urma urmei, cu nimic de cât cu mustrarea perpetua a conștiinței tale pentru păcatele grave, plus muncă perpetuă în Iad. De aceea să punem de acum început bun pentru a ne găsi mórtea în pocăință. Pentru-că mulți a dis decusară, că mâine mă voi pocăi și mulți înaintea răsăritului

zorilor, au fost jertfă diavolului, cu toate cugetările bune, sau făcut clironomi ladului. Mulți a spus așa, ș'au murit de o dată, mulți au fost sănătoși decusară și înainte de a se lumina de ziua, unul sau inecat plutind pe mare, alții au fost trăsniți de fulgere, alții au murit otrăviți cu venin, altora li sau legat limba și n'au putut să se mărturisescă. De aceea să nu neșuitorim trăgându-măntuirea sufletului nostru și să nu înșelăm pe D-zeu că măne ne vom pocăi. Numai astăzi al vreme, astăzi dar te pocăești, măne de vei greși, măne te vei pocăi mărturisindu-ți păcatul tău.

Aceste cuvinte ce le-am spus mai sus, din cele de ce porunci ce ni le-a trimis prea bunul D-zeu cu Moisi în lume, și dacă le vom păși, aici pe pământ vom petrece în liniște și ne ispițiți or turburați de vrăjmașii intelectuali și senzuali, iar dincolo ne vom învrednici în vecinica Împărăție a Cerurilor, unde sau învrednicit a fi cei ce au viețuit bine și plăcut lui D-zeu, unde fie să ne întâmplăm și noi cu toții, cu harul și cu iubirea de omenii a Domnului nostru Iisus Christos, căruia i se cuvine slavă, cinste și închinăciune, împreună cu Părintele cel fără de început și cu Prea Sfințul și bunul și de viață făcătorul său Duh. acum și în veșii vecilor, Amin.

Nu știți până acum cine este autorul interpret a acestor de ce porunci, el se numește Damaschin și în Manuscript îi cetesc și epitetul de Studit. Era dar un călugăr cult din Monast. Studișilor din Constantinopol, care există și astăzi, după cum cu ochii am vedut'o de curând. În tot cazul tratatul este foarte serios și potrivit de a fi citit locuitorilor noștri în Biserici în locul predicii. Mult bine va face Clericul care va explica țaranilor noștri a se feri de atâtea păcate grele de care este bătuită acum țărănimea, arătându-le că numai lor își face rău păcătuiind.

C. *Erbiceana*.

Sumarele ședințelor Sf. Sinod din sesiunea de primăvară 1904.

Ședința din 22 Octombrie 1903.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața, sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat.

P. S. Episcop al Rîmnicului, Secretar, citește apelul nominal al P.P. S.S. Membri. Prezenți 16.

P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos, Secretar, citește sumarul ședințelor precedente, care punându-se la vot, se aprobă.

DI. Prim Ministru intră în sala ședințelor.

Se comunică de la biuroū suplica mai multor proți din orașul Bărlad și Jud. Tutova, prin care rîgă a se interveni la Onor Guvern să bine-volască a le da gradația prevădută în Legea Clerului. Se decide a se pune la dosar.

În privința proiectului de regulament privitor la conferențele preoților, amănat în ședința precedentă a se ceti când va fi față și *DI. Ministru*, în urma discuțiunei, la care au luat parte mai mulți P.P. S.S. Membri precum și *DI. Prim Ministru*, se decide a se înainta acel proiect de regulament, în copie, la Onor. Minister, spre a lua cunoscință de el și *DI. Ministru*.

P. S. Episcop al Rîmnicului, citește raportul Comisiunei aleasă pentru a'și da părerea asupra cererilor candidaților înscriși la catedra vacantă de Drept bisericesc de la Facultatea de Teologie din București. Se aprobă concludiu-

nile raportului, care sunt pentru trecerea ca profesor a D-lui D. G. Boroianu la catedra de Drept Bisericesc și a Păr. Icon. Nazarie la cea de Dogmatică, rămăind ca Onor. Minister să publice vacantă catedra de Teologia Morală.

P. S. Arh. Nifon Ploeșteanu, citește următoarele rapoarte ale comisiunei pentru cercetarea lucrărilor de musică bisericească.

Raportul, relativ la manualul intitulat: «Cântările Trio-dului» elaborat de Dl. I. Popescu Pasărea, maestru de musică la Seminarul Nifon și Central. Se aprobă conlusiunile raportului, cari sunt de a se aproba numitul manual.

Idem, relativ la manuscriptele înaintate de Dl. Constantin P. Pop, cuprindând cântările Sf. Liturghii, puse pe notațiune liniară.

Se aprobă conlusiunile raportului, cari sunt de a nu se aproba aceste manuscripte.

Idem, relativ la manuscriptul intitulat: «Serviciul înmormintărei laicilor» pe psaltichie, înaintat de preotul Ioan Rădulescu din Focșani. Se aprobă conlusiunile raportului, cari sunt de a se aproba numitul manuscript.

Idem, relativ la manualul de cântări, intitulat: «Noul Anastasimatar», înaintat de D-nul N. Severeanu, maestru de musică la Liceul din Buzău. Se decide a nu se aproba acest manual.

Idem, relativ la manualul intitulat: «Antologia Musicei eclesiastice» înaintat de D-nul Oprea Dumitrescu, maestru de musică din Rimnicul-Vâlcei. Se aprobă conlusiunile raportului, care sunt de a se aproba numitul manual.

Idem, relativ la manuscriptul intitulat: «Liturgia Sf. Ioan Chrisostom» pe notațiune liniară, înaintat de D-nul G. Buiuc, diplomat al Conservatorului din București. Se aprobă conlusiunile raportului, care sunt de a se trimite acest manuscript prin intermediul D-lui Ministru al Cultelor, D-lui D. Chiriac, profesor de principii și Armonie la Conservatorul de musică din București spre a-l cerceta în partea tehnică și a face un referat asupra acestei lucrări, și după acesta se va putea pronunța și comisiunea Sf. Sinod în cunoștință de cauză.

Idem, relativ la manuscriptele de cântări bisericești, pe psaltichie, înaintate de Administratorul Școlilor române din

Turcia prin Onor. Minister al Cultelor. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se înapoia autorului menționatele manuscrite.

P. S. Episcop al Romanului, citește raportul comisiunii de petițiuni, relativ la suplica P.P.S.S. Arh. titulari, de a se mijloci la Onor. Guvern să le prevadă în buget și P.P. S.S. Lor onorarii, potrivit înaltului grad ierarhic pe care l'au în Sf. noastră Biserică.

În urma discuțiunii la care au luat parte I. P. S. Mitropolit al Moldovei, arătând, că spre a se veni în ajutorul P.P.S.S. Arh. titulari membri ai Sf. Sinod, I. P. S. Sa crede, că ar fi bine a se îndeplini dispozițiunile testamentare ale unora din biserici cum este de pildă Colțea, Crețulescu și altele, de orice în testamentele Ctitoriale ale acelor biserici se prevede a avea și Arhieru.

D-nul Prim ministru promite că va face atent pe Dl. Ministru al Cultelor asupra acestei chestiuni. Sf. Sinod decide a se înainta raportul comisiunii în copie la Onor. Minister.

P. S. Arh. Solronie Craioveanu, citește următoarele raporte ale comisiunii pentru Revistă și Tipografie.

Raportul relativ la suplica înaintată de Societatea Cântăreților bisericești în București precum și aceea a locuitorului român în Transilvania Gh. Cârțan, prin care cer a li se da gratuit cărți de ritual din Tipografia Cărților bisericești. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de trecere la ordinea zilei.

Idem, relativ la suplica monahului Dionisie Barbu din schitul Crasna-Isvórele, jud. Prahova, de a i se încuviința să cumpere cărți Teologice din Tipografia Cărților bisericești cu prețul pe jumătate. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de trecere la ordinea zilei, iar suplicantul să se adreseze la autorii respectivi ai Cărților.

Idem, relativ la suplica monahului Macarie Gușcă de a se da gratuit din Tipografia Cărților bisericești un rând de cărți de ritual pentru un schit de monahi înființat de curând în ținutul Caransebeșul din Austro-Ungaria. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de trecere la ordinea zilei.

Idem, relativ la adresa Ministerului Cultelor—Administrația Casei Bisericești—cu care s'au înaintat 20 exemplare proiect de buget al Tipografiei Cărților Bisericești pe anul

1904/905. spre a se distribui P.P. S.S. Membri, spre a lua cunoștință. Se aprobă concludsiunile raportului, cari sunt de a se lua act despre acesta, de óre-ce proiectul de buget in cestiune s'a distribrit deja P.P. S.S. Membri,

Idem, relativ la adresa aceluiași Minister. prin care rógă a se stabili formatul, felul caracterelor tipografice și al hârtiei pentru imprimarea Noului Testament în 10.000 exemplare, după ediția de Neamț. Se aprobă concludsiunile raportului, cari sunt: ca formatul să fie acel dat de comisiune, textul așezat pe două colóne în pagină, titlurile capitulelor să se tipărească cu petit cursiv, iar textul cu garmond, locurile paralele de sub text cu petit, iar hârtia va fi cea mai bună posibilă proporțional cu formatul, Asemenea se decide ca la o altă ediție să se scotă și într'un format mai mare.

Idem, relativ la adresa aceluiași Minister, prin care comunică că de óre ce Sf. Sinod a hotărât ca controlul material al Revistei «Biserica Ortodoxă Română» să nu trecă încă la Casa Bisericei; raportul Tipografiei Cărților Bisericești privitor la plata pe care urmază să o facă comitetul Revistei acelei Direcțiuni, pentru imprimatul și ornatul a două cărți de rugăciuni, nu privește pe Administrația Casei Bisericei, ci Sf. Sinod va dispune cum va crede de cuviință, ca Direcțiunea Tipografiei să fie despăgubită de suma cheltuită în comptul Revistei. In urma discuțiunei la care au luat parte mai mulți P. P. S. S. Membri precum și D-nul Prim-ministru, se decide a se amâna cestiunea privitoare la Revista, împreună cu celelalte lucrări, până la sesiunea viitoare.

D-nul Prim-ministru, citește Mesagiul Regal de închiderea sesiunei.

Ședința se ridică la ora 12 din zi.

Președinte (ss) *Iosif Mitropolit Primat.*

Secretar (ss) *Athanasie al Rimnicului.*

Ședința din 1 Mai 1904.

Sesiunea ordinară de primăvară a Sf. Sinod s'a deschis cu solemnitătea obicnuită, făcându-se în catedrala Sf. Mi-

tropolii cuvenitul Te-Deum la ora 10 dimineața, în prezența P.P. S.S. Membri și a D-lui Ministru al Cultelor și Instruc. Publice, iar la ora 10^{1/2} s'au făcut sfințirea apei în sala ședințelor Sf. Sinod, după care Dl Ministru a dat citire Mesagiului Regal de deschiderea sesiunii.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, declară sesiunea deschisă.

P. S. Episcop al Rîmnicului, Secretar, citește apelul nominal al P.P. S.S. Membri. Prezenți 14, în concediu 2.

Se citește sumarul ședinței ultime din sesiunea de toamnă 1903 și punându-se la vot se aprobă.

Se alege, prin aclamațiune, după propunerea I. P. S. Președinte, același P.P. S.S. Secretari, cari au fost și în sesiunea de toamnă a anului trecut, și anume: P. S. Episcop al Rîmnicului și P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos.

Asemenea se alege prin aclamațiune, tot după propunerea I. P. S. Președinte, același membri în comisiuni, care au fost și în sesiunea de toamnă, și anume: în comisiunea de petițiuni: P. S. Episcop al Romanului și P. S. Arhiepiscopul Nifon Ploșteanu și Calist Botoșeneanu; în comisiunea pentru cercetarea cărților de curs primar: P.P. S.S. Episcopul al Argeșului, al Rîmnicului și P. S. Arh. Sofronie Craioveanu; în comisiunea pentru cercetarea cărților de învățămînt religios, cursul secundar: P.P. S.S. Episcopul al Hușilor și al Dunărei-de-Jos și P. S. Arh. Meletie Gălățeanu; în comisiunea pentru cercetarea cărților de muzică: P.P. S.S. Episcopul al Argeșului și al Romanului și P. S. Arh. Nifon Ploșteanu; în comisiunea pentru Revista și Tipografie P.P. S.S. Episcopul al Argeșului și al Rîmnicului și P. S. Arh. Sofronie Craioveanu.

Se dă citire următoarele comunicări:

Adresa Ministerului Cultelor, Administr. Casei Bisericești cu care înaintedă în copie, adresa Primăriei Capitalei privitoare la dărâmarea bisericii Sf. Nicolae dintr'o di din parochia Biserica Eni.

Idem, a Minist. de Război, cu care înaintedă, în copie, adresa P. S. Episcop al Romanului, privitoare la dispozițiunea luată de P. S. Sa de a nu cânta muzica militară la înmormântările militarilor.

Idem, a Sf. Mitrop. a Ungro-Vlahiei, prin care comunică

că, în urma votului Sf. Sinod, averea și suma de 135.000 lei, cu care s'a răscupărat terenul pe care a fost clădită biserica Sf. Nicolae din Prund, a trecut la biserica Sf. Nicolae Vlădica spre a se reconstrui din nou această biserică; aceea ce s'a și făcut. Dar epitropia numitel biserici, nerespectând drepturile câștigate ale personalului bisericii Sf. Nicolae din Prund, rîgă a se supune din nou casul Sf. Sinod, spre a se hotări cele ce va crede de cuviință.

Idem, a aceleeași Sf. Mitropolii, cu care înaintedă raportul Protoiereului de Prahova, împreună cu mai multe acte, prin care se cere deslipirea cătunului Predești de la parochia Tinosu și alipirea lui la parochia Tăriceni.

Idem, a aceleeași Sf. Mitropolii, cu care înaintedă petiția locuitorilor din cătunele Târșorul Vechi, Stăncuța și Zahanaua, jud. Prahova, prin care cer ca aceste cătune să formeze o nouă parochie, înaintându-se și raportul Protoiereului respectiv de constatarea menționatelor cereri.

Idem, a aceleeași Sf. Mitropolii, cu care înaintedă raportul Protoiereului jud. Teleorman, însoțit de mai multe acte, privitoare la cererea locuitorilor din com. Principele Ferdinand, de a se deslipi numita comună de parochia Salcia și a forma o parochie deosebită pe baza art. 2 aliniat ultim din legea clerului.

Idem, a aceleeași Sf. Mitropolii, cu care înaintedă dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Tache Ștefănescu, Nichifor Ioan și C. I. Dumitrescu din M-rea Cernica, Nicolae Petrescu din M-rea Sinala; și a surorilor: Tudora Ioan, Ioana Tolică, Veronica Gheorghe Canela, Iordana Gheorghe, Ana Nicolae, Constantina Matei, Petra Dănescu, Ana Bológă și Maria Mesaru din M-rea Pasărea; Alexandra Constantinescu, Flórea Volnea Nicolae, Maria Teodorescu, Ioana Hagi Radu Velicu, Maria Paraschivescu, Dobra Ioan Stan, Elena Marinescu, din M-rea Țigănești; Maria Borzoș și Maria C. Călineți din M-rea Viforita; Maria Iordache Teleanu din M-rea Zamfira.

Idem, ale Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei, cu care înaintedă dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Teodor Moroșanu, Alexie Al. Oniga, Ioan Moroșanu, Mihail V. Bobu, Vasile Rugina și Ioan Sandu Sofronie din M-rea Neamțu-Secu; Ioan Mocanu din M-rea

Bistrița; Mihalache Spiru din M-rea Gorovei; Mihail G. Boroianu din M-rea Râșca; Ioan Cojocaru din schitul Boureni, jud. Suceva; Vasile G. Arsinte din schitul Durău, jud. Neamțu; și ale surorilor: Ecaterina Clompei născută Budeanu, Ecaterina Rusu, Maria Huțșor, Ecaterina Ungureanu, Elena Cojocaru, Agripina I. Glavan și Elena V. I. a Grigoriei din M-rea Agafon, jud. Botoșani; și a surorii Victoria P. Stoenescu din M-rea Văratecu, călugărită în cas de băla.

Idem, a Sf. Episcopii a Rîmnîcului, cu care înaintedă raportul Protoiereului, jud. Mehedinți împreună cu o petițiune a locuitorilor din com. Cloroborenî, prin care cer să fie detașați de la parochia Dămen și să se înființede o nouă parochie sub numele de Cloroborenî, cu biserică parochială biserica cu hramul Sf. Nicolae.

Idem, a aceleeași Sf. Episcopii, cu care înaintedă petiția epitropilor bisericei din com. Almăjelu, jud. Mehedinți, prin care cer să fie scutiți de straje și prestație.

Idem, a Sf. Episcopii a Romanului, prin care răspunde la adresa Sf. Sinod, relativă la încuviințarea cununiei religiose a locuitorului N. S. Macovei din com. Ruginești, jud. Putna, arătând că nu pôte să acorde săvârșirea cununiei religiose tinerilor N. S. Macovei cu Ecaterina Alecu Enache, pentru că se află în gradul al 5-lea de ru lenie, iar nu în al 7-lea cum aș arătat ei.

Idem, a aceleeași Sf. Episcopii, cu care înaintedă petițiunea cântăreților din parochiile rurale, jud. Putna, prin care cer îmbunătățirea sôrtel lor.

Idem, a Sf. Episcopii a Argeșului, cu care înaintedă petițiunea locuitorilor din cătunul Căpățâneni, com. Corbeni-Căpățâneni, jud. Argeș, prin care se cere înființarea unei noi parohii în acel cătun, cu biserică parochială Sf. Voevodî.

Idem, a aceleeași Sf. Episcopii, cu care înaintedă un dosar cu actele privitoare la cererea de călugărire a fratelui Drăguț Ivașcu din M-rea Robața, jud. Argeș, călugăruit în cas de băla și rógă a se aproba călugărirea numitului frate.

Idem, a Sf. Episcopii a Hușilor, cu care înaintedă trei tablouri de parochiile din jud. Fălciu, Tutova și Vaslui, cu modificările necesare precum și pentru înființarea de noi parochii.

Idem, a Sf. Episcopii a Dunărei-de-Jos, cu care înaintedă

dosarele cu actele privilegiate la cererea de tundere în monachism a fraților: Anton Ión Mănăilescu din M-rea Cocoș, jud. Tulcea; Mihail Țuțuianu, din schitul Saun, jud. Tulcea, precum și pentru aprobarea călugăririi efectuată în cas de bolă a surorii Maria Plotna din M-rea Celic-Dere, jud. Tulcea.

Tote acestea se trimit la comisiunea de petițiuni.

Adresa Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, cu care înaintedă cererile însoțite de câte un memoriu, în copie, ale candidaților înscriși pentru ocuparea catedrei de Teologia Dogmatică și Simbolică de la Facultatea de Teologie din București, spre a recomanda pe unul din candidați, conform legii învățământ. secundar și superior.

Idem, a aceluiași Minister, cu care înaintedă cererile însoțite de câte un memoriu, în copie, ale candidaților înscriși pentru ocuparea catedrei de Limba Ebraică, Introducerea în Testamentul Vechiu și Arheologia Biblică de la Facultatea de Teologie din București, spre a recomanda pe unul din candidați conform legii învățământului secundar și superior. Acestea se trimit la comisiunea aleasă prin aclamațiune, compusă din P.P. SS. Episcop al Argeșului, al Râmnicului și al Dunărei-de-Jos.

Adresa Sf. Mitropolit a Ungro-Vlahiei, cu care înaintedă un manuscris de predică intitulat «Pășune duhovnicăscă a tuturor drept măriturilor creștini» pe toate Duminicile și Sărbătorile de peste an, cu un apendice, elaborate de P. C. Arhim. Evghenie Humulescu, care roagă a se cerceta și a i se acorda înalta bine-cuvântare de a le imprima.

Petiția Econ. Dr. C. I. Popescu și Pr. I. Constantinescu-Lucacl, cu care înaintedă două exemplare intitulate: Dogmele religiunii creștine ortodoxe și Morala creștină, spre a se cerceta și aproba ca cărți didactice.

Acestea se trimit la Comisiunea pentru cercetarea cărților de învățământ religios, cursul secundar.

Adresa P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos, prin care comunică că în zilele de 1—3 Mai fiind ocupat în Eparhie cu ocaziunea vizitei M.M. L.L. Regele și Regina și A.A. L.L. Regale, Principele și Principesa, Moștenitorii Tronului, roagă a i se acorda concediu de la 1—4 Mai inclusiv. Se acordă concediul cerut.

Petiția P. S. Arh. Melchisedec Piteșteanu, prin care roagă

a i se acorda concediu pentru întreaga sesiune de primăvară, fiind bolnav. Se acordă concediul cerut.

Raportul Comitetului Revistei «Biserica Ortodoxă Română», care coprinde darea de semă asupra gestiunii financiare a Revistei pe anul 1903—1904, în 20 exemplare, pentru P.P. S.S. Membri. Se amână pentru ședința viitoare.

Adresa Minist. Cultelor, prin care comunică că, a aprobat ambele propuneri din adresa Sf. Sinod No. 236, privitoare la manualele de învățămînt religios. a) Ca manualele să se prezinte la Sf. Sinod în manuscris spre cercetare și b) Ca să se cerceteze mai întâi de comisiunea Ministerului și apoi să vie la Sf. Sinod.

Idem, a aceluiși Minister. Administr. Casei Bisericești, prin care comunică că, cu Inaltul Decret Regal No 2899 s'a recunoscut ca biserică parohială, biserica Sf. Nicolae din cătunul Cuciuc-Kioi, jud. Constanța, cât și numele parohiei să fie Cuciuc-Kioi în loc de Caciamac.

Idem, a Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, prin care comunică că fratele Vasile Vasi din M-rea Keia-Teleajenul, călugăr în cas de băla, a încetat din viață.

Idem, a Direcțiunii Tipografiei Cărților Bisericești, prin care supune la cunoștință, că a trimis gratuit, conform ord. Sf. Sinod, un rând de cărți de ritual broșate, școlii de cântăreți din Câmpu Lung.

Idem, a aceleiași Direcțiuni, prin care supune la cunoștință, că a dat un rând de cărți de ritual, gratuit, conform ord. Sf. Sinod, școlii de cântăreți din Galați. De toate acestea se ia act.

Adresa Minist. Cultelor Administr. Casei Școlilor, cu care înaintedă câte 15 exemplare din cărțile imprimare de Minister pentru Seminarul, spre a se da P.P. S.S. Membri și pentru bibliotecă.

Idem, a aceluiși Minister Administr. Casei Bisericești, cu care înaintedă 20 exemplare, dare de semă asupra gestiunii Tipografiei Cărților Bisericești pe anul financiar 1903—1904, spre a se distribui P.P. S.S. Membri. De acestea se ia act și se decide a se distribui P.P. S.S. Membri.

Scrisoarea D-lui General G. Manu, cu care trimite 12 exemplare intitulate: Discursurile și omiliile Patriarhului Fotie, în câte două volume, tipărite în limba Grecă, pe care

D-sa le oferă P.P. S.S. Membri ai Sf. Sinod. Se decide a se aduce mulțămiri D-lui General Manu din partea Sf. Sinod, de către Inalt Prea Sfințitul Președinte.

Terminându-se comunicările,

P. S. Episcop al Rîmnîcului, rîgă pe Sf. Sinod și pe D-l Ministru să bine-volască a hotărî asupra cestiunei de a se trece și Revista «Biserica Orth. Română» sub controlul Ministerului, în ceea ce privește partea materială, adică aprobarea budgetului și controlul gestiunii financiare, după cum s'a făcut și în privința Tipografiei Cărților Bisericești.

P. S. Arh. Calistrat Bêrlădeanu, rîgă a se amâna rezolvirea acestei cestiuni pentru ședința viitoare. Sf. Sinod aprobă.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, rîgă a 'i acorda concediu de la 4—7 Maiu, fiind ocupat în Eparhie. Se acordă concediul cerut.

Ședința se ridică la orele 11^{1/2} și se anunță ședința viitoare pentru Marți 4 curent orele 9 dimineța.

Președinte (ss) *Iosif Mitropolit Primat.*

Secretar (ss) *Pimen al Dunărei-de-Jos.*

Ședința din 4 Maiu 1904.

Ședința se deschide la ora 9 dimineța, sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat.

P. S. Episcop al Rîmnîcului, Secretar, citește apelul nominal al P. P. S. S. Membri. Prezenți 12, în concediu 4.

P. S. Episcop al Dnnărei-de-Jos, Secretar, citește sumarul ședinței precedente, care punându-se la vot se aprobă.

D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, intră în sala ședințelor.

P. S. Episcop al Rîmnîcului, citește următoarele comunicări:

Adresa Sf. Mitropolitii a Ungro-Vlachiei cu care înainteză un dosar cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a suorei Ana Andrei Stoica, din M. rea Susana, județul Prahova.

Idem, a Sf. Mitropolit a Moldovei și Sucevei, cu care înainteză trei dosare cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a surorilor: Maria Irimia, Maria Conuș și Ioana Th. V. Chirilă din M-rea Văratecul.

Idem, a Sf. Episcopii a Romanului, cu care înainteză un dosar cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a D-lui Eftimie Vasiliu petrecător în acea Sf. Episcopie.

Idem, a Sf. Episcopii a Argeșului, cu care înainteză un dosar cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fratelui Moșe Nica din M-rea Robaia.

Petiția D-lui Valerian Pașcanu din Iași, cu care înainteză un memoriu relativ la internatul Facultății de Teologie. Tote acestea se trimit la comisiunea de petițiuni.

Cererea societății studenților în Teologie de a i se da gratuit o colecțiune din Revista «Biserica Ortodoxă Română» de la aparițiune până în prezent și pe viitor, precum și câte un exemplar din Evanghelie, Cazanie și cele 12 Minee. Se trimite la comisiunea pentru Revistă și Tipografie.

Petițiile P.P. S.S. Arhieriei Meletie Galațeanu și Sofronie Craioveanu, prin care roagă a li se acorda concediu pentru ziua de 4 Maiu, fiind ocupați la un serviciu religios. Se aprobă concediul cerut.

Propunerea P.P. S.S. Arhieriei, membri a Sf. Sinod, prin care roagă a se mijloci către D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice spre a oferi în mod gratuit și P.P. S.S. Lor câte un număr de exemplare din Monitorul Oficial, care li s'a suprimat de cât-va timp. Se decide a se recomanda cererea D-lui Ministru al Cultelor.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, roagă a i se prelungi concediul ce i s'a acordat în ședința de la 1 Maiu încă cu o zi și tot odată a se acorda concediu și P. S. Arh. Ghenadie Bacaoanul pentru ședința de la 4 Maiu. Se acordă concediile cerute.

P. S. Episcop al Rîmnicului, arată că, de ôre-ce în ședința precedentă, Sf. Sinod a amânat pentru ședința acésta de a hotărâ asupra cesțiunei dacă trebuie să trecă și controlul material al Revistei «Biserica Ortodoxă Română» la Ministerul Cultelor, duple cum s'a făcut și pentru Tipografia Cărților Bisericești, roagă a se rezolvi acum acésta cesțiune.

Procedându-se la vot cu apel nominal, rezultatul votului a fost, șapte voturi pentru, patru contra, fiind și o abținere. Ast-fel Sf. Sinod a decis ca să se comunice Onor. Minister că s'a primit propunerea de a trece la Administrația Casei Bisericeii, și controlul material al Revistei, cu obligațiunea pentru comitetul redactor al Revistei ca pe viitor să presinte, ca și Direcțiunea Tipografiei, regulat în fie-care an S-tului Sinod dare de sēmă atât în ce privește gestiunea cât și întregul mers material al Revistei, pentru cunoștința Sf. Sinod.

P. S. Arb. Nifon Ploeșteanu, citește următoarele raporte al comisiunii de petițiuni:

Raportul privitor la cererea de tundere în monahism a fraților: Tache Ștefănescu, Nichifor Ioan și C. I. Dumitrescu din M-rea Cernica. Se aprobă conlusiunile raportului, cari sunt de a se admite călugărirea numiților frați.

Idem, a fraților: Nicolae S. Petrescu din M-rea Sinaia. Se aprobă conlusiunile raportului, cari sunt de a se admite călugărirea numitulul frate.

Idem, a surorilor: Tudora Ioan, Ioana Tolică, Veronica Gheorghe Canela, Iordana Gheorghe, Ana Nicolae, Constantina Matei, Ana Bológă, Petra Dănescu și Maria Mesaru din M-rea Pasărea. Se aprobă conlusiunile raportului, cari sunt de a se admite călugărirea numitelor surori.

Idem, a surorilor Alixandrina Constantinescu, Flórea Voinea Nicolae, Maria Teodorescu, Ioana Haği Radu Velicu, Maria Paraschivescu, Dobra Ioan Stan și Elena Marinescu din M-rea Țigănești. Se aprobă conlusiunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numitelor surori,

Idem, a surorilor Maria Borzoș și Maria N. Călineț din M-rea Viforita și a suorei Maria Iordache Teleanu din M-rea Zamfira. Se aprobă conlusiunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numitelor surori.

Idem, relativ la cererea de a se deslipi cătunul Predești de la parochia Tinosul și a se alipi la parochia Tăriceni din județul Prahova. Se aprobă conlusiunile raportului comisiunii, care sunt de a se admite cererea.

Idem, relativ la cererea de a se înființa o nouă parochie din cătunul Căpațăneni, comuna Corbeni-Căpațăneni, județul Argeș. Se aprobă conlusiunile raportului, cari sunt de a

se trimite cererea P. S. Chiriarch respectiv spre a dispune să se facă cercetare în localitate.

Idem, relativ la cererea cântăreților de la parochiile rurale din județul Putna, de a li se îmbunătăți sôrta. Se aprobă concludsiunile raportului comisiunei, cari sunt de trecere la ordinea dîlei

Idem, relativ la adresa Sf. Mitropolit a Ungro-Vlachiei, privitoare la plângerea preotului Christache Popovici în contra epitropiei bisericii Sf. Nicolae-Vlădica, că nu respectă drepturile câștigate ale personalului fostei biserici Sf. Nicolae din Prund, care a trecut împreună cu totă averea acelei biserici la biserica Sf. Nicolae-Vlădica. Se aprobă concludsiunile raportului, cari sunt de a se interveni la Onor. Minister al Cultelor, ca din oficiu să se impună epitropiei bisericii Sf. Nicolae-Vlădica din Prund de a menține salariile personalului desființatei biserici, cum și drepturile câștigate, iar în cas când epitropia nu va asculta nici de data acesta, atunci s'a să nu se sfințescă noua biserică până ce epitropia va intra în legalitate, sau ca fondul desființatei biserici să treacă la altă biserică săracă.

Idem, relativ la adresa Sf. Episcopii a Romanului privitoare la cererea locuitorului N. S. Macovei din com. Ruginești, județul Putna de a i se încuviința cununia religioasă cu femeea Ecaterina Alecu Enache, fiind în gradul al 5-lea de rudenie. Se aprobă concludsiunile raportului comisiunei de a se lăsa cazul la chibzuința și clemența P. S. Episcop al Romanului. S'a aprobat asemenea și propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei ca pe viitor P. S. Chiriarch să acorde săvîrșirea cununii religioase acelor persoane, cari de și în grade de înrudire oprite de canóne, totuși se vor fi cununat civil.

Idem, relativ la adresa Onor. Minister de Resolu privitoare la dispozițiunea luată de către P. S. Episcop al Romanului de a nu cânta musica militară la înmormintările militarilor. În urma discuțiunei urmată la care au luat parte P. S. Arh. Calist Botoșeneanu, Nilon Ploșteanu, Calistrat Berlădeanu precum și P. S. Episcop al Romanului, arătând motivele pentru care a luat acea dispozițiune și conchișînd că se va supune hotărârei Sf. Sinod. Asămenea P. S. Episcop al Rîmnicului care arată că, după cum

În tot de-una Biserica noastră Română a fost tolerantă și împăcluitoare și acum va hotărâ cum va crede mai bine, spre a se respecta și regulamentele militare, în care se prescrie modul cum trebuie a se face înmormintările militarilor distinși, dar trebuie asemenea a se respecta și canoanele sfintei noastre Biserici. De aceea P. S. Sa crede că, este bine a se menține în ceea ce privește înmormintările militarilor, usul de a cânta musica militară, însă nu și în curtea bisericii, precum nici în cimitire, ci numai la locuința decedatului și pe cale până la cimitir.

P. S. Sa arată apoi că cu părere de rău a vădut, că într-o biserică din Craiova, corul bisericii a cântat niște cântări, care nu se cuvine a se cânta în biserică și a atras atențiunea episcopilor acelei biserici de a nu mai permite în viitor asemenea cântări, căci canoanele Sf. noastre Biserici opresc asemenea cântări în biserică și citează canonul 59 al sinodului din Laudicia în care spune: «*Nu se cade deosebiți psalmi a se dice în biserică, nici cărți necanonisite, ci numai cele canonice ale Testamentului Nou și ale celui Vechiu*». De asemenea și canonul 54 relativ la cântările cu instrumente. Pentru acesta, dice P. S. Sa, se cuvine să respectăm toate legile și regulamentele, dar nu mai puțin se cuvine a fi respectate de toți și canoanele Sf. noastre Biserici. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt: Ca P. S. Episcop al Romanului să revină asupra dispozițiunii ce a luat, căci obiceiul de a cânta musica la morți se practică de multă vreme și în toate Eparhiile.

Ședința se ridică la orele 11^{1/2}, anunțându-se ședința viitoare pentru Sâmbătă 8 Mai curent la orele 9 dimineața.

Președinte (ss) **Iosif Mitropolit Primat.**

Secretar (ss) **Athanasie al Rimnicului.**

Ședința din 8 Mai 1904.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat.

Prezenți 15 P.P. S.S. Membri, în concediu 1. Este prezent și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice.

Se citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot se aprobă.

F. S. Episcop al Dunărei de-Jos, Secretar, dă citire următoarelor comunicări:

Adresa Ministerului Cultelor, Administrația Casei Bisericești, relativă la modificările ce urmărește a se face în regulamentul pentru Revista «Biserica Ortodoxă Română». În urma discuțiunii urmate, se decide a se trimite la comisiunea pentru Revistă și Tipografie.

Idem, a Sf. Mitropolit a Ungro-Vlahiei, cu care înaintează un dosar cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a surorii Elena Nicolae I. Zate, din M-rea Samurcășești.

Idem, a aceleiași Sf. Mitropolit, cu care înaintează raportul Protoiereului, jud. Vlașca, prin care cere a se declara de parochială biserica filială cu hramul Nașterea M. Domnului din cătunul Bila, unde este reședința comunei.

Referatul Direcției Cancelariei Sf. Sinod, privitor la judecarea preoților: Vasile Apostoleanu, de la parochia Redișu, com. Dolgeșu, jud. Roman, Dimitrie Sion, de la parochia Bula, jud. Bacău, Alex. Molăș, din com. Burdusacii, jud. Tecuci și Gheorghe Arghir, de la parochia Blăgești, jud. Bacău, caterisiți de spiritualul Consistoriului al Eparchiei Romanului.

Petiția preotului Ión Penescu, din com. Vișina, cu care înaintează un memoriu cu rugămintea de a fi supus aprecierii și soluțiunii Sf. Sinod.

Tóte acestea se trimit la comisiunea de petițiuni.

Idem, a D-lui profesor Badea Mangăru, înscris între candidații la catedra de Dogmatică și Simbolică de la Facultatea de Teologie din București, cu care înaintează trei exemplare din lucrarea sa intitulată «Sistemul Dogmatic al lui Tertulian». Se trimit la comisiunea respectivă.

Idem, a D-lui Ión Zmeu, protopsalt al Sf. Episcopiei de Argeș, cu care înaintează trei manuscripte pe psaltichie, intitulate: Catavasierul musicesc, Tomul Utreniei și Tomul liturghiei, elaborate pentru școlile de cântăreți și seminarii și rîgă a se cerceta și aproba.

Asemenea înaintează pentru biblioteca Sf. Sinod un exemplar din «Anastasimatarul practic» și unul din «Gramatica de musică» imprimate.

Idem, a D-lui N. Severeanu Maestru de muzică la Liceul Haj teu din Buzău, cu care înaintă «Noul Anastasimatar» imprimat.

Acestea se trimit la comisiunea pentru cercetarea manualelor de muzică.

Idem, a D-lui Ión Mihălcescu, prin care supune la cunoștință că dacă va fi numit la Catedra de Dogmatică și Simbolică de la Facultatea de Teologie, va intra în cler, în intervalul de trei ani de la data începerii funcționării sale ca profesor la acea catedră.

Idem, a preotului I. Rădulescu din Focșani, prin care supune la cunoștință, că a înaintat P.P. S.S. Membri câte un exemplar din lucrarea sa intitulată: «Rânduiala înmormintărei laicilor» și pentru bibliotecă două exemplare. De acestea se ia act.

Idem, a epitropiei bisericii Sf. Nicolae-Vlăhica din Prund din Capitală, prin care roagă a se reveni asupra hotărârei luate în privința salariilor personalului fostei biserici Sf. Nicolae din Prund. Se decide a se trece la ordinea zilei.

Se comunică și scrisoarea Sanctității Sale Prea Fericitul Patriarh ecumenic al Constantinopolului D. D. Ioachim, relativă la trecerea prin Macedonia a fostului Mitropolit Primat Ghenadie. Sf. Sinod decide a i se da citire imediat. În urma unei discuțiuni, la care au luat parte I. P. S. Mitropolitul Primat, Președintele, I. P. S. Mitropolit al Moldovei, P.P. S.S. Episcopul al Râmnicului și al Dunărei-de-Jos și P. S. Arh. Nifon Ploșteanu precum și D-l Ministrul Cultelor. Sf. Sinod decide a se răspunde la această scrisoare a Sanctității Sale Prea Fericitul Patriarh ecumenic. Se suspendă ședința. La redeschidere se dă citire răspunsului la scrisoarea amintită, care s'a primit în unanimitate și s'a semnat de către toți P.P. S.S. Membri prezenți Terminându-se comunicările:

P. S. Episcop al Hușilor, dă citire raportului comisiunii pentru cercetarea manualelor de învățămînt religios, cursul secundar, privitor la manuscrisul de predică intitulat: «Pășune Duhovnicăscă pentru hrana sufletăscă» a drept măriturilor creștini, pentru Duminicile și serbătorile de peste an, înlocuite de P. C. Arhimandrit Evghenie Humulescu. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se aproba numita lucrare.

P. S. Arh. Meletie Gălățeanu, citește raportul aceleiași comisiuni, relativ la manualele de învățămînt religios, elaborate de cucernicii preoți Dr. C. I. Popescu și I. Constantinescu-Lucaci. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se aproba acele manuale.

P. S. Arhiereu Nifon N. Voșteanu, citește următoarele raporte ale comisiunii de petițiuni:

Raportul privitor la cererea de tundere în monahism a surorii Anica Stoica din M-rea Susana. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se admite călugărirea numitelor surori.

Idem, a surorilor: Maria Ieremia, Maria Conuțu și Ióna T. V. Chirilă din M-rea Văratecul. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se admite călugărirea numitelor surori.

Idem, a fratelui Eftimie Vasiliu aflat în serviciul bisericeii catedrale a Sf. Episcopii a Romanului. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se admite călugărirea numitului frate.

Idem, a fratelui Moise Nica din M-rea Robaia. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se admite călugărirea numitului frate.

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu, citește următoarele raporte ale comisiunii.

Raportul relativ la cererea de tundere în monahism a fraților: Tudor Muroșanu, Alexie Al. Oniga, Ión Moroșanu, Mihail V. Bobu, Vasile Rugină și Ión Sandu Sofronie din M-rea Neamțu-Secu. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se admite călugărirea numiților frați.

Idem, a fratelui Ión Mocanu din M-rea Bistrița. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se admite călugărirea numitului frate.

Idem, a fratelui Mihail G. Boroianu din M-rea Râșca. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se admite călugărirea numitului frate.

Idem, a fratelui Ión Cojocaru din schitul Boureni, jud. Suceva. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se admite călugărirea numitului frate.

Idem, a fratelui Vasile Gh. Arsinte din schitul Durau, jud. Nâmțu. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se admite călugărirea numitului frate.

Idem, a fratelui Mihalache Spiru din schitul Gorovești, jud. Dorohoi. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se admite călugărirea numitului frate.

Idem, a surorilor: Ecaterina Clompei, Ecaterina Rusu, Maria Huțușor, Ecaterina Ungureanu, Elena Cojocaru, Agripina I. Glavan și Elena V. I. a Grigoriei din M-rea Agaston. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se admite călugărirea numitelor surori.

Idem, a surorii Victoria P. Stoenescu, călugărită în cas de bătă, dându-i-se numele Veniamina. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se recunoște călugărirea numitei surori.

P. S. Arh. Sofronie Craioveanu, citește raportul comisiei pentru Revistă și Tipografie, relativ la cererea Societății studenților în Teologie de a i se da gratuit o colecțiune din Revista «Biserica Ortodoxă Română», de la aparițiune până în prezent și pe viitor, precum și câte un exemplar din Evanghelie, Cazania și cele 12 Minee. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se admite cererea societății studenților în Teologie.

Terminându-se lucrările înscrise la ordinea zilei, ședința se ridică la orele 11^{1/2}, anunțându-se ședința viitoare pentru Marți 11 curent, la ora 9 dimineața.

Președinte (ss) *Iosif Mitropolit Primat.*

(ss) Secretar (ss) *Athanasie al Rîmnicului.*

Sedința din 11 Mai 1904.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat.

Prezenți 15 P.P. S.S. Membri, 1 în concediū.

Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă, primindu-se propunerea P. S. Arh. Calist Botoșeneanu, ca pe viitor să se publice și în Revista Sf. Sinod «Biserica Ortodoxă Română», sumarele totocmai cum se publică și în Monitorul Oficial.

Se dă citire următoarelor comunicări:

Adresa Sf. Episcopii a Argeșului, cu care înaintedă un dosar cu actele privitoare la cererea de tundere în mona-

hism a preotului Tudorache Tănăsescu din M-rea Robaia.

Petiția preotului caterisit Grigore Dobrescu, fost supranumerar la parochia Ghelengie com. Gara-Omer, jud. Constanța, prin care roagă a fi grațiat. Se trimite la comisiunea de petițiuni.

P. S. Episcop al Rîmnicului, arată că, adresa Ministerului prin care se propune modificările ce ar urma să se facă regulamentului Sf. Sinod pentru Revista «Biserica Ortodoxă Română» conform regulamentului interior al Sf. Sinod (art. 37), urmедă a se citi în trei ședințe succesiv. În urma discuțiunii urmate, se decide a se citi în 3 ședințe adresa în chestiune a Minist. Cultelor.

P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos, citește raportul relativ la recomandarea unuia dintre candidații înscriși pentru catedra de Teologia Dogmatică și Simbolică de la Facultatea de Teologie. În urma discuțiunii urmate se primește propunerea P. S. Arh. Calist Botoșeneanu, semnată de 12 P.P. S.S. Membri, ca pe viitor să nu mai fie numiți profesori la Facultatea de Teologie de cât Clerici hirotonisiți, conexasă cu concludsiunile raportului, care sunt că se recomandă candidatul Ion Mihălcescu spre a fi numit agregat la catedra de Teologie Dogmatică și Simbolică de la Facultatea de Teologie din București.

P. S. Episcop al Argeșului, citește raportul relativ la recomandarea unuia dintre candidații înscriși pentru catedra de L. Ebraică, Arhiologia Biblică și Introducerea în V. Testament. În urma discuțiunii urmate, punându-se la vot, cu apel nominal opiniunea de a se ține concurs pentru ocuparea acestei catedre, rezultatul a fost 7 voturi pentru concurs, 5 contra, fiind și 2 abțineri.

P. S. Episcop al Romanului, citește următoarele raporte ale comis. de petițiuni:

Raportul relativ la cererea ca cătunele Târgșorul vechiu, Stâncuța și Zahanaua, din jud. Prahova, să formeze o nouă parochie. Se aprobă propunerea P. S. Episcop al Rîmnicului de a se amâna, spre a se discuta chestiunea privitoare la modificarea și înființarea de noul parochil când va fi față și D. n. l. Ministru.

Idem, relative la cererea de călugărire a fratelui Mihail Tușianu, din Schitul Saun, jud. Tulcea, precum și la re-

cunoșterea călugăriei săvârșită în cas de bătă a fraților: Anton Ion Mănăilescu din M-reă Cocos, jud. Tulcea, Drăgut Ivașcu din schitul Robaia, jnd. Argeș și a surorii Maria Plotna din M-reă Celic Dere, jud. Tulcea. Se aprobă concluziunile rapórtelor, care sunt de a se admite călugăria numitului frate, precum și recunoșterea călugăriei săvârșită în cas de bătă a fraților și a surorii numite.

Idem, relativ la memoriul înaintat de D-l Valerian Pașcanu, din Iași, privitor la Internatul Facultății de Teologie. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se trece la ordinea zilei.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu, citește următoarele rapórt ale aceiași comisii:

Raportul relativ la apelul preoților: Vasile Apostoleanu, de la parocchia Rediu, com. Doljești, jud. Roman, Dimitrie Sion, de la parocchia Buda, jud. Bacău, Alex. Motăș, din com. Burdusacii, jud. Tecuci și Gheorghe Arghir, de la parocchia Blăgești, jud. Bacău, caterisiți de Spiritualul Consistoriului al Eparchiei Romanului. În urma discuțiunii urmată, se aprobă a se casa sentințele de caterisire, fără trimetere la alt Consistoriul, totuși numiților preoți să se facă dojană de către P. S. Episcop eparchiot, pentru că nu au cerut aprobarea Chiriarchului și au săvârșit cununii în grade de rudenie, oprite de Biserică.

Idem, relativ la cererea preotului Voicu Stănescu, din com. Alimănești, jud. Olt, de a fi reprimat în Eparchia Argeșului. În urma discuțiunii urmată, se aprobă concluziunile raportului de a se lăsa la aprecierea P. S. Episcop ca să-l reprimască după ce va obține carte canonică de permutare de la Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei.

P. S. Arh. Meletie Gălățeanu, citește raportul comisiei pentru cercetarea cărților de învățămînt religios, cursul secundar, relativ la manualele intitulate: «Dogmele religiei Creștine și Noțiuni de Morală Creștină», înaintate de D-nii: D. Boroianu și V. Oiaga, profesori. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se aproba menționatele manuale de învățămînt religios.

P. S. Episcop al Hușilor, citește propunerea semnată de șese P.P. S.S. membri, ca Sf. Sinod să intervină prin I. P. S. Președinte către Onor. Minister ca toate ședințele

de divorț să fie aduse și la cunoștința P.P. S.S. Chiriarchi, spre a se putea evita unele neregularități. Sf. Sinod aprobă această propunere.

P. S. Episcop al Dunării de-Jos, rîgă a i se acorda concediu pînă la finalul sesiunii. Se aprobă concediu cerut. Asemenea se aprobă concediu pentru ziua de 12 Maiu curent și P.P. S.S. Arhierii Callist I Botoșeneanu, Meletie Gălățeanu, Ghenadie Bacaonul și Sofronie Craioveanu.

Terminându-se lucrările înscrise la ordinea zilei, ședința se ridică la orele 11^{1/2}, anunțându-se cea viitoare pentru Mercuri 12 curent, la orele 9 dimineața.

Președinte (ss) *Iosif Mitropolit Primat*.

Secretar (ss) *Athanasie al Rîmnicolui*.

Sedința din 12 Maiu 1904.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat.

Prezenți 12 P.P. S.S. Membri, 4 în concediu.

Se citește sumarul ședinței precedente și punendu-se la vot se aprobă.

Se dă citire următoarelor comunicări:

Adresa Minist. Cultelor, cu care înaintedă spre cercetare două manuscrise aprobate de Minister, intitulate: «Explicarea Evangheliilor» de Iconomul Dr. C. I. Popescu. Se trimite la comisiunea pentru cercetarea manualelor de învățămînt religios, cursul secundar.

Idem, a Sf. Mitropolit a Ungro-Vlahiei, cu care înaintedă un dosar cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fratelui Ión D. Roșculeț, din M-rea Cheia, jud. Prahova. Se trimite la comisiunea de petițiuni.

P. S. Arh. Nifon Ploesteanu, citește următoarele raporte ale comisiunii pentru cercetarea manualelor de Musică

Raportul relativ la manuscrisele de psaltichie intitulate: «Catavasierul musical, tonul Utreniei și tonul Liturghiei» de D-l Ión Zmeu, protopsalt al Sf. Episcopii a Argeșului. Se aprobă concluderile raportului, care sunt de a se a-

proba menționatele manuscrise cu observațiunile făcute de comisiune.

Idem, relativ la Noul Anastasimatar, imprimat de D-l N. Severeanu, maestru de muzică la Liceul din Buzău. În urma discuțiunii urmată, se aprobă concluziunea: că comisiunea 'și menține raportul făcut în sesiunea de toamnă 1903, prin care a respins menționatul manual.

Același P. S. Raportor, citește următoarele rapoarte a le comisiunii de petițiuni.

Raportul relativ la cererea de grațiere a caterisitului preot Grigore Dobrescu, fost preot supra-numerar la parohia Ghelengic, com. Cara Omer, jud. Constanța. În urma discuțiunii urmate, se aprobă a se lăsa cazul la aprecierea și milostivirea P. S. Episcop respectiv, și dacă numitul preot va da probe de adevărată îndreptare și pocăință să i se îndulcăască sorta și să 'i reabiliteze.

Idem, relativ la cererea preotului Ión Penescu, hirotonisit în Dobrogea, de a 'i se permite să officiede cele preoțești în comuna sa natală Vișina, jud. Vlașca. În urma discuțiunii urmate, se aprobă concluziunile P. S. Raportor de a se lăsa cazul la aprecierea P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos, de a 'i da o nouă parohie în Dobrogea.

Idem, relativ la adresa Sf. Mitropolit a Ungro-Vlahiei, privitoare la cererea de tundere în monahism a fratelui Ión D. Roșculeț din Mrea Cheia, jud. Prahova. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numitului frat-.

Idem, relativ la adresa aceleeași Sf. Mitropolit, privitoare la cererea de a se înființa o nouă parohie în satul Bila, com. Bila Căminésca din jud. Vlașca. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt: că cererea fiind deja satisfăcută de Sf. Sinod, se va comunica l. P. S. Chiriarh că cererea locuitorilor este deja satisfăcută de Sf. Sinod, dar ca ei să aștepte până când Onor. Guvern va da ființa legală noilor parochii votate de Sf. Sinod.

P. S. Episcop al Romanului, citește următoarele rapoarte ale aceleeași comisiuni:

Raportul relativ la raportul Cucernicului paroh al parohiei Buna-Vestire din R. Vâlcea, însoțit de un tablou cu numele sfinților, care ar fi bine să se albă în vedere la darea nu-

melor copiilor, când li se scôte actul de naștere de la Oficiul Stărei Civile. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se trimite raportul și tabloul înaintat de acel paroh. P. S. Episcop al Rîmnicului spre cele ce va crede P. S. Sa de cuviință.

Idem, relativ la adresa Sf. Episcopii a Rîmnicului, cu care înopotadă petiția epitropilor bisericii din com. Almăjelu, jud. Mehedintși, prin care cer a se mijloci să fie scutiți de strajă și de dăile de prestație ale șoselei. Se aprobă concluziunile raportului care sunt de trecere la ordinea dălei.

Idem, relativ la adresa Sf. Mitropolii, privitoare la cererea de tundere în monahism a surorii Elena N. I. Zlate din M-rea Samurcășești. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numitelor surori.

Idem, relativ la adresa Sf. Episcopii a Argeșului, privitoare la cererea de tundere în monahism a cucernicului preot Tudorache Tănăsescu, din schitul Robaia, jud. Argeș. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite călugărirea numitului preot.

P. S. Episcop al Rîmnicului, citește pentru a treia oară adresa Ministerului relativă la modificările propuse a se face regulamentului pentru Revista «Biserica Ortodoxă Română». Se trimite la comisiunea pentru Revistă și Tipografie. În urmă P. S. Episcop al Rîmnicului, arată că ar fi bine să se ceară certificate de moralitate de la aceia care fac denunțuri în contra preoților și numai după ce vor presenta asemenea certificate să se procededă la cercetare, căci prin acesta s'ar împușina numărul denunțătorilor. 2) Că unui epitrop de biserică și înșusesc drepturi pe care nu le au după lege și după Sf. Canone și merg atât de departe, mai ales cei de la biserică cu fonduri proprii, în cât nesocotesc chiar dispozițiunile care se ia de către P.P. S.S. Chiriarhi. Pentru acesta P. S. Sa crede, că ar fi bine ca D-l Ministru să ia măsuri, ca epitropii să se mărginescă numai în exercitarea atribuțiunilor pe care legea le acordă, și a se supune dispozițiunilor luate de P.P. S.S. Chiriarhi. 3) Că în regulamentul privitor la construcțiunile bisericesti se cuprind dispozițiuni, care îngreuedă lucrările. Așa de pildă, se cere a se dovedi existența fondurilor bănești necesare pentru o construcțiune de biserică, când să știe că cele mai multe

bisericii, mai ales la țară, s'aă făcut și se fac de creștini prin pantafuze.

În urma discuțiunii urmata la care aă luat parte mai mulți P.P. S.S Membri, se decide a se amăna aceste chestiuni spre a discuta când va fi de față și Dl Ministru.

P.P. S.S. Arh. Calistrat Bărlădeanu și Nifon Ploșteanu, rōgă a li se acorda concediū pentru ziua de 14 Maiū. Se aprobă concediul cerut.

Terminându-se lucrările înscrise la ordinea zilei, ședința se ridică la orele 11 $\frac{1}{2}$, anunțându-se ședința viitoare pentru Vineri 14 Maiū, la ora 9 dimineața.

Președinte (ss) *Iosif Mitropolit Primat.*

Secretar (ss) *Athanasie al Rimnicului.*

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Seculul al XIX-lea.

(Urmare. Vedi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea No. 2).

Data	Luna
1812 No. 119	Iunie 14.
1812 No. 145	Iunie 4.
No. 165	

S a pus o dare de 12.000 lei asupra părții Bisericești pentru întreținerea armatei.

S'a pus o dare de 15,000 lei asupra preoților pentru plata porțiunilor de carne trebuitoare la armata de la Dunărea, armata Rusescă.

Din acest periclisitc copil după cărțile Divanului i după poruncile noastre, ce s'au dat către partea bisericescă pre largă pliroforie, vei lua Preasf Ta de vanița(?) stăpânirei și de trebuința ce are Valahia a se ajutora cu slujba fiilor s'ei cel adevărați, Divanul nădăjdueste că păstoreasca rivnă cu care vei povățuiturma ceeste încredințată Preasf Tale să-și arate prothimia la această urmare pricinuitore de mântuire pentru țară și trebuințioasă la acest de acum peristasis, pôte și la cele viitoare de folos. Prothimia Preasf Tale se va cunoște din grabnica și buna săvirșire ce va lua această delicată Ma ea în Eparhia Preasf. Tale și ca un bun păstor vei face ceea ce se cuvine datoriei Preasf. Tale, ca să se implinască această atât de trebuință și folositoare pentru

Data Luna

patrie mades, remind etc. (Acastă poruncă i dată către toți Episcopul de cătră Ignatie).

1812 Iulie 14

Preasf. de Argeș Chir. Iosif.

No. 163

Pe largă pliroforie vei lua Preasf. Ta dintr'acastă copie de ponturile nizamului ce au dat Vistieria, cu intr'adins orânduți cercetători pe la județe spre îndreptarea celor până acum urmate jafuri ce se făcea locuitorilor de către slujbași, și pentru ca nu care cum-va acei orânduți Cinovnici, cercetători de la Vistierie să se unescă cu ispravnicii sau cei-l-alți slujbași și să nu urmeze întocmai hotărîrea ponturilor ce li s'au dat, am dat poruncii protopopilor din Eparhia noastră trimițându-le și câte o asemenea copie ca să privergeze cu cercetări subțiri și tainice și când vor vedea împotriva cuprinderii ponturilor urmări, numai de cât să ne înștiințeze spre a se face îndreptare; dar și Preasf. Ta asemenea poruncii vei da protopopilor din Eparhia Preasf. Tale trimițându-le și câte o copie asemenea după ponturi la fie-care ca să știe ce cercetări sunt a se face de către acești orânduți Cinovnici, și când vor vedea împotriva urmării să înștiințeze Preasf. Tale și Preasf. Ta Nouă. *Ignatie.*

No. 168

1812 Iulie 1

Cucernice Protopópe Ivane al plășei Rușii-de-Vede sud Teleorman i molitfelor vóstre preoți, diaconi și țarcovnici dintr'acastă plasă Arhierescă blagoslovenie vă trimitem: După acesta vă înștiințăm că la acesta de acum stare a Țării Patria are trebuință a se ajutara de fii săi, Excelența sa mai marele Comandir al Armiei Impărătești până acum au arătat multe semne de dragoste ce are cătră norodul Valahiei. Au și dat pentru acesta inscrisă voe, precum ve veți pliroforisi din cărțile Divanului, ce s'au dat cătră toate ispravnicaturile i cătră toți locuitorii de obște dintr'aceste 12 județe de dincóce de Olt, trebuie să se întocmescă un trup de catane după analoghia numărului locuitorilor, cum și

Data

din județele de peste Olt, asemenea un trup de panduri. Acastă nouă oștire va avea hrana ei, îmbrăcăminte, leafă și casă de odihnă de la stăpânire și va sluji tot-de-una în launtrul hotarilor Valahiei pentru pașa țarel. Boerul cel ce iubesc cinstea și mântuirea Patriei au arătat la această mare rivnă; nădăjduim dar că și partea bisericească va arăta mai multă prothimie de cât ori cine altul, fiind datoria așa, și va fi fală când alte nemuri vor vedea cât iubește cinstea Valahiei Patriei Sale această Țară, când își avea armele sale și se ocrotea de însuși fiul sêl era slăvită și se temeau de dinsa vecinil împrejmuitoari; iar de când au lăsat armele se calcă de cătră toți cel mai de nimica ómeni, și au ajuns țară la starea care o vedem, și nu rămâne alt. de cât numai buna voința locuitorilor, și ca să cunoscă cât este de folos și de mântuire a se ocroti țara chiar de cătră fiii sêl cel adeverați. Așa dar Cucernicia ta primind porunca acêsta numai de cât să o publicuești la toți preoții din plasă și preoții ca niște duhovnicești părinți ai norodului să îndemneze pe enoriașii sêl ca să arate rivnă mare la această slujbă a Patriei, și nădăjduim că vor vedea toți de obște în scurta vreme o bună prefacere la tóte lucrurile, și să fiu blaglovit. (S'a trimis circulară la toți protopopii asemenea). *Ignatie Mitrop.*

No. 216

1812 Sept.

14.

Se obligă tóte Eparhiile a da preoții 2100 care să aducă proviantul din Brăila la Ploesti și li s'a plătit câte 10 parale pe ceas fie-cărul preot. «Credem însă ca de obște să fie cunoscut áte prăpădenii și pagube saũ pricinuit preoților la cărarea acestei zaharale, mai ales în vreme de iarnă, unora li s'aũ prăpădit boii, altora carul și altora și boii și carul. Și fiind-că a pururea fac supărare preoții eparhiilor cu jalube arătând prăpădenia lor și fiind-că necontenite ceriri cu a li se plăti acele perdeni, după cuprinderea poruncilor ce erau spre îndemnarea lor, și după dreapta poruncă, poftim pe slăvitul Divan să

Data	Luna	
1812		<p>chiozulască și să orândulască de unde să se primescă acești bani al chiriei ca să se împartă preoților și să avem răspunsul slăvitului Divan.</p> <p>Domnitorul Ioan Gheorghe Caragea, da hrisov ca să nu se mai facă abuziv preoți și diaconi de prisos spre paguba Vistieriei. Apoi cei de prisos să se trimită la alte sate când lipsesc, restul în plus să se pue la bir. Să se hirotomisescă numai cu voea lui Vodă prin anafora întărită de El și care va arăta lipsa de preot dovedită.</p>
1812		<p style="text-align: right;">1813, Februarie 4.</p> <p>«Moldova însă cu totă situația ce i s'au făcut la această mare criză, se vede că infloresce în toate lucrurile. Mitropolitul Veniamin s'au suit iarăș pe scaunul păstoresc, după o cerere obștască iscălită de trei părți din locuitorii Principatului, în care întreprindere el n'a fost stăruitor, nici indemnător măcar, pentru că se hotărise a trăi monachicește în Monastirea Neamțului tot cursul vieții sale, fiind bun călugăr, dar fratele Preasf Sale, Spătarul Șerban Negel, pe urmă vornic, om de lume, neputând mistui poziția în care se puse Veniamin Mitropolitul, și prin care i se va împedeca viitorimea, în preună cu boerii au făcut toate chipurile a-l instala iarăș, după ce s'a retras Gavriil din Molova în Rusia¹⁾.</p> <p>Sub Domnia lui Scarlat Calimach, din cauza închiderii orașului și a carantinelor de frica Ciumei, apoi a abuzurilor Zapciilor pe la bariere s'a resculat poporul, mai ales mahalaua Tătărașii, cu 1,000 ómenii ș'au intrat în târg la 9 ore dimineața cu arme, cu petre etc. au mers la Mitropolie ș'au rădicat pe Mitropolitul Veniamin și l'au pus în fruntea lor ca și pe toți boerii ce-l întâlneau pe strade. Calimah auzind de răscolă Tătărașanilor au adunat arnăuți cu Bim bașa Sava, au închis porțile la Curte s'au</p>

¹⁾ Dragiș V. II, p. 24.

Data	Luna
------	------

pus pe neferi la metezeze. Ajungând poporul la palat neferii au ucis vr'o 8 ómeni nevinovați, atunci poporul s'a infuriat și a început a striga, jos porțile de la palat, și să se dea foc în tot orașul... «Mitropolitul Veniamin fiind în mijlocul lor, și vădend deznădăjluirea cea mare a orășenilor, a ingenunchiat îndată și l'a rugat să stea, făgăduindu le că va isprăvi el tóte cererile ce aveau de făcut către Vodă. Blândeța deci și smerenia Arhiepiscopului întru atâtă a pătruns ouhurile sălbatice a prostimel, în cât a potolit negândit furia cea aprinsă de răsbunare a mulțimel, și au făgăduit să-l asculte dacă se îmbracă cu mijlocirea din partea lor către stăpânitorul țarei». După ce au convenit ca să ceră schimbarea Hatmanului și a Agăi de oraș și să se introducă buna orânduală la Carantine și în administrație. «Mitropolitul atunci s'a pornit, ne întovărășit de nimeni, în spre porța palatului, unde sporise grija în cel mai de pe urmă grad la urlatul poporului, care amenința și residența domnescă și orașul». Vădend armanții pe Mitropolitul că vine fără popor, au contenit din inpușcare și au dat de știre Mareșalului celui Mare și el s'a înfățișat din partea lui Vodă. Înțelegându-se asupra condițiilor s'au schimbat acei funcționari înalți și s'ar fi înfățișat poporului cel din nou numiți, poporul a mulțămît Mitropolitul „*prin metanii și sărutare de mână*“ s'au pornit pe la casele lor, ducend mai întâi pe păstorul lor în slavă, ca niște reliqui Sfinte la Catedrală, unde el ajungend, după obiceiul ce păstra de când s'a născut, a nu ținea parale, a deșartat saltarele scrinului, cu cât i s'a întâmplat atuncea, împărțindu-le poporului și bine cuvântându-l sa depărtat¹⁾. Obștesca adunare presintă D-lui Scarlat Alexandru Calimah V. V. o anafora prin care descriu în amărunt veniturile Țarei, bogățiile

1812	Octom. 2.
------	--------------

¹⁾ Dragici V. II, pag. 100—105.

Data	Luna	
1812	Octom. 15.	marî în vite și în produse pe care le-a pierdut Moldova prin răpirea pe nedrept a Basarabiei. Între altele dic: «Întru deznădăjduirea întâmpinării, sosind lumina mântuirii cu prefacerea păceli, vădend că din trupul Moldovei, partea cea mai bună și însufleșirea hranei și împuternicirea, s'a deosebit, apoi ca niște slugi credincioase înștiințăm că, din întregimea Moldovei lipsesc acum șase ținuturi!... Apoi enumeră venitul acei părți și producția sa și cer ca să fie scutită țara după analogie de birul ce plătea către Pörtă ¹⁾ . Mitropolitul Veniamin este rechemat din Monastirea Neamțului de a-și relua scaunul, de către Scarlat Alexandru Calimah V. V. care în decretul său dic: «Deși avem încă mai înainte știința despre expulzarea voastră prin violență pe timpul guvernământului și a administrației anterioare ²⁾ . Din declarația Maiorului Antonie Mavrichie se constată că intriga asupra Mitropolitului Veniamin a fost țesută în Moldova de către Bălșești, ce erau instrumente rusești ³⁾ ».
1812	Oct. 1.	Mitropolitul Veniamin este cerut cu insistență de toți boerii țării să-și relia scaunul, și este primit în triumf. De asemenea și orașenii îl chiamă cu glas de bucurie, de ale veni iarăș pe tron protectorul lor, al săracilor sprijinitor, al nenorociților mângâetor, al bolnavilor, orfanilor și văduvelor vecnic bine făcător etc. etc ⁴⁾ .
1812	Aprilie 9.	Gavriil Exarchul scrie din St. Petersburg către Nectarie Episcopul Rimnicului, că Ignatie Mitropolitul a fost chemat în Rosia și că va ținea locul de Mitropolit Iosif al Argeșului, căruia i se va da pe sémă averea Mitropoliei prin trimisul Protoiereu Cuminski, va presida divanul

¹⁾ Uricarul V. 3, pag. 343.

²⁾ Ist. Mitr. Mold. p. 49.

³⁾ Veđi Ist. Mitrop. Moldovei pag. 50.

⁴⁾ Ist. Mitr. Mold. pag. 51 și 52.

Data	Loc	
1812	Decem. 29.	și i se vor supune lui toți Episcopii, ca și Exarchului când va lipsi ¹⁾ . Patriarhia acceptă strămutarea și promovarea la Mitropoliat a Episcopului de Rîmnic Nectarie și dă ecdoș ²⁾ .
1812	Ianuar 10.	Iposifii de Mitropolit Nectarie al Rîmnicului face anafora către Domn prin care arată că Ignatie, fostul Mitropolit, <i>era adus de Ruși</i> , au dat abusiv moșiile bisericești în arendă câte pe cinci și trei ani, și pretind arendașii că au plătit banii toți înainte, că această arendare este abuzivă și iconomicoasă, că n'au avut dreptul a arenda de cât până la Octombrie 2, când au eșit din țară armatele rusești, cum s'a făcut și cu vîndarea Ocnelor și a Vămilei, și se roagă de a se anula contractele închipuite, și a trimite pe arendași la cel ce a arendat moșiile fără drept să-și reclame banii ³⁾ .
1812	Martie 27.	Mitropolitul Ignatie dă bisericile Mănescului și Precupeții-Noi sub privegherea și Epitropia lui Dionisie Lupu Sevastis ⁴⁾ .
No. 140	1812 Oct. 5.	Să introducă un disc la sărbătorii pentru a se ajuta Monastirea Colța pentru ptohotrofon și spital
No. 134		Se pun din nou la dări pentru oștirea rusească Monastirile și Episcopii.
No. 217		Se dă ordin să se împlinescă de la preoți și țarcovnici banii Contribuțiilor.
No. 37		Se dă ordin să se scotă banii școlilor fiind casa în lipsă. Idem No. 31, 1812 Martie 10.
1812	Martie 9.	Să se scotă ploconul Sf. Constantin câte taleri 5 și două Costande, după obicei și de la țarcovnici numai ploconul, iar nu și sfertul de unde 3 taleri și două Costande.
No. 45	1812	
1812	Aprilie 25.	După pricina ce ne da prin noi Excelenția sa Ghinarar Crasnomileșev, precedentul acestor
No. 65	1812	
1812	Maiu 8	

1) Vol. X, pag. 31

2) Vol. VIII, pag. 64.

3) Vol. II, pag. 206.

4) Vol. II, pag. 193.

Date | Luna

No.

1383

1812 Aprilie
29.

două principaturi pentru catahrisis ce ar fi în-
teles Excelenția sa că se urmădeă într'această țară
la madeaăa hirotoniilor, preoților și diaconilor,
după darea jalubelor a două sate de peste Olt,
de mulțimea preoților și Diaconilor, ce s'ar fi
aflând locuitori într'acele două sate. Cu tôte
că turburarea vremelor de acum nu ne îndem-
nedeă a ne lăți mai mult cu darea nizamului,
nu numai aceste pricină de hirotonii, ci și a
altor bune întocmiri bisericesti; dar pre cât am
socotit că se pôte, după darea vremilor, am al-
cătuit aceste alăturate ponturi, care s'au făcut
cunoscute de noi și slăvitului Divan. Poruncim
dar ca și Consistoria talmăcind ponturile pe
limba romănescă să le facă știute și cunoscute
la toți cel bisericesti mari și mici din Eparhia
Mitropoliei, mai virtuos protopopilor, trimițân-
du-se asemenea copii spre a fi ca o pravilă
următoare de acum înainte la pricina hirotoniilor
și a celor l-alte coprindețore bune orândueli, în
tocmai, fără de nici o simintire.

Iscălit. Ignatie Mitropolitul Ungrovlahiei.

*Regulamentul pentru hirotonii făcut de
Ignatie Mitropolitul.*

1) Să nu se facă mai mulți preoți și diaconi
fără nevoe.

2) Candidatul să albă scrisoarea de la Păr-
călabul districtului și locuitori, că este liber de
dări, că este cinstit și moral și că-l vor de
preot, apoi se va face cercetare spirituală ca-
nonică.

3) Starea presentă a Valachiei nu îngădue
a se pune în aplicație leguirile Europei, pentru
că Bisericile n'au venit și nici țara nu le dă
salar, apoi n'au nici venituri tihirale și se
mulțamesc să trăescă ca și cel-l-alți locuitori;
de aceea dacă într'un sat este o biserică, trebuie
să fie doi preoți, ca unul să stea dîlnic la oficiu.
Dacă la un sat sunt mai multe biserici, atunci
să fie numai un preot de biserică.

Data	Luna

4) În orașe enoriile mici să aibă un preot, cele mari când au 50 enoriași, să aibă doi, când sunt 100 enoriași să fie trei preoți.

5) Cel hirotonit preot ori diacon pentru o biserică să nu se poată permuta alurea fără permisia Arhiepiscopului.

6) Să se facă o catagrafie a Clericilor Ungro-Vlahiei și cel ce se va permuta fără voie să nu mai aibă dreptul de a liturgisi.

7) Să se facă cărți pe numele preoților în ce comună (sat), district ori plasă e, spre a nu se putea strămula alurea, alt fel mutându-se să fie argos.

8) Mitropolia și Episcopii să țină condict de hirotoniți și să vadă și ei dacă-i lipsă de preot și să nu hirotonisască numai după cererea locuitorilor, ci să cerceteze și ei dacă-i lipsă.

9) Protoiereii să trimită la fie-care patru luni liste de preoți morți, și să-i ștergă din condictă.

10) Când într'un sat sunt mai mulți preoți, să stea acolo, să nu se ducă în altă parte, apoi cel mai vechi să rămână preot, iar cel alt să se pună la dări.

11) Când sunt hirotoniți cu voea Mitropolitului și sunt mai mulți într'un district, să nu se facă noi hirotoni, ci să se trimită unde este lipsă în alte districte dintr'aceștia.

12) Birnicii, scutelnicii sau poșlușnicii să nu se hirotonisască preoți ori diaconi fără de mare nevoie. Dacă s'ar hirotoni prin înșelăciune protoiereul să fie argos, iar locuitorii globiți.

13) Ori ce enorie ori cât de mare să nu poată avea mai mult de cât un diacon.

14) Servitorii bisericești, dascălii să fie doi scutiți pentru o biserică și să se ia dintre fiii de preoți, și numai la nevoie dintre birnici, care să fie scutiți atunci de bir.

15) Ca preoții de sate să nu fie supărați de proprietari, cum și de locuitori, pentru dări,

Data	Luna
------	------

1813

clacă, angărit etc. Acesta pentru preoții care nu sunt în plus și au cărți arhieresti.

Io Ión Gheorghe Caragea v. v. i Gospod...

Iubitorilor de D-deu Sf. Vostre Episcopi Argeșit Chir Iosif și Buzău Chir Costandie, Sf. Ta părinte Sevastis Chir Dionisie, Sf. Ta părinte Pogonianis Chir Dionisie, Sf. Ta părinte Vrața Chir Sofronie, Sf. Ta părinte Hrisopoleos Chir Lavrentie. Vă facem Domnia mea în știre că după paretiris ce au dat înscris Preasf. sa Părintele proin Mitropolit Chir Dosilheiū, făcându-se arătare prin anafora de către D-lor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Domniei mele pentru Preasf. Sa părintele proin Episcop Rimnicul Chir Nectarie că s'ar cuveni a se provi-răsi la arhieraticescul scaun al Mitropoliei acestei de D-deu păzită Domneștei noastre Țări și această a D.-Sale arătare chibzuindu-se de către Domnia mea, și fiind primită, am și întărit'o, și încă de la..... ale trecutului Dechem-vrie, l'am făcut pe Preasf. Sa în Domnescul nostru Divan ipopsifios al Mitropoliei Ungro-Vlahiei, pre cum vă este știut. Acum dar fiind-că au venit de la Preasfințitul icumenicesc Patriarh și patriarșască i sobornicescă carte ecdasis de a săvirși după orândulală și psifosul Preasf. Sale, după bisericeștile Canóne, de către cei ce se vor găsi cu cale de Dominia mea, precum prin deosebită scrisóre a Preasfințitului Patriarh ni se face acesta cunoscută; iată dar orânduim Domnia mea pe Preasf. Vostră și poruncim ca mătne Sâmbată la 18 ale acestei luni, adunându-vă la Sf. Mitropolie să săvirșiți psifosul după orândulală, cu urmare întocmai, precum în Patriarșască și sobornicescă adosis se cuprinde: Tolco pisah gosp. mi...¹⁾. 1813 Ianuarie 17. (L. S.) Vel. Log.

1813	Martie
	29.

Mitropolitul cu Episcopii fac anafora Domnului prin care reclamă că s'au sporit pentru dările

¹⁾ Vol. II, pag. 203.

Data | Locul

la preoți numărul lor peste 3,500 punându-se și șchiopii și orbi și neputincioși și scutiți la dări pentru cutia mililor și școle, ca să plătescă cinci taleri, și se roga ca numărul să nu se sporască al preoților, (deși în realitate era mult mai mare); Domnul la 1813 Aprilie 6 a lămite cerirea lor, de a nu spori numărul de 3,500, dar rădică darea de la 5 taleri la 8 taleri de preot¹⁾.

1813 | Ianuar
13.

Apostilul lui Vodă pus pe anafora a boerilor.

«Cinstiților și credincioși D. Vostră veștilor boeri al Divanului Domniei mele, veți vedea arătarea ce ne face printr'acastă anafora Preasf. Sa părintele Mitropolitul, asupra căruia poruncim Domnia mea să chibzuiți de se cuvine a fi temelnică vindarea și cumpărătorea arendei moșiilor Sf. Mitropolii, când pe acea vreme s'î tratarise aici kongresul pentru încheerea păcel și tuturor era știut că proin Mitropolitul Ignatie era strein și adus și orânduit aici Mitropolit de cea de atunci Rusescă stăpânire și să arătați Domniei mele prin anafora». biv vel Log

Boerii se pronunță că n'avea drept Ignatie să arendeze de cât până la 2 Octombrie 1812, cât a fost ocupația rusescă. Domnul Caragea dă un Hrisov la 1813, Aprilie 14 în care se dice..... «hotărâm ca până la împlinirea anului, a ică până la viitorul Sf. Gheorghe să ție acel arendași arendile ce au cumpărat de la Mitropolitul Ignatie, și apoi să rămie slobode tote arendile pe sama Mitropoliei, și arendași de vor fi dat bani mai mulți, de cât până la viitorul Sf. Gheorghe să-î ceară și să-î caute de la acela căruia l-au dat.

1813

Nectarie dă carte de încunoștiințare că s'ia ales și hirotomit în locul său la Râmnicul Vâlcel

¹⁾ V. II, p. 205.

Data	Luna
------	------

Galaction, Egumenul Govorei, om plin de calităţi bisericesti şi politiceşti.

1813, Ianuarie 22.

Nectarie Mitropolitul dă o circulară către protopopii a face revizie Bisericilor de aŭ cele trebuie, sf. vase, cărţi, de sunt curate, să nu săvîrşască a 4 Cununie, să îndemne pe cei ce trăesc cu posădnice să se căsătorască, pentru fermeci şi fermecare să cercelege, pentru cei ce dic că din morţi se fac strigoi, şi de se va întâmpla unde vaşi una ca acesta să nu îndrăznescă să ardă după cum fac unii din neştiinţă, ci să le dea învăţatură după cum scrie la Pravila cap. 388, apoi pentru Gramaticii cum să fie, şi să se pună la dări preotesele şi diaconesele veduve.

1813, Ianuarie.

Se opresc Archiereii titularii de a sluji la Biserici, fără prealabilă voe a Mitropolitului, da Episcopii Ţarei pot servi ori unde şi ori când.

1813, Februarie 10.

Nectarie dă o circulară ca să nu se mai săvîrşască a 4 Cununie, din cauza neştiinţei preoţilor. De aceea toate cununiile trebuie să alba biletul protopopului, alt fel să nu cunune preoţii.

1813, Februarie 4.

1813 Ianuar

Mitropolitul Veniamin dă preotului Eftimie următoarea Carte de scutire, din care se vede clar care erau dările preoţilor pe acele timpuri.

«Cucerniciei Tale preote Eftimie, de la ţinutul Sucevei blagoslovenie. Preotul Constantin din satul Ţoleşti de la acest ţinut venind la noi s'aŭ jeliuit că se află cu o casă grea de copii şi neputincios de a plăti dajdie, arătându-ne spre încredinţare o carte a noastră de scutală din cela rând. Deci de este cum arată, sărac, va plăti acum banii *Cârjei*, iar pentru banii *poclonului* Mitropoliei nu se va supăra nici într'o vreme, de cât *banii şcolelor* îl va da împreună cu răsurile lor neapărat, şi cartea această a noastră va rămânea la mână sa spre apărare, iar de va fi în stare ca să plătescă

Data	Luna

dajdie vei lua cartea de la mâna lui și o vei trimite aicea. Acesta și să fie blagoslovit.

(Iscălit. Veniamin Mitropolitul Moldovei.

Din acest Bilet de scutelă se constată că erau 2 soiuri de dări către Chiriarchie, banii Cârjei, ai ploconului Mitropoliei și banii Școlilor și Spitalelor pe care le plăteau preoții anual. Suma varia după situația Țării. Am mai întâlnit și banii pentru hramul Mitropoliei. Apoi veneau dările pentru Protoiereul plășei, banii bastonului, și plata pentru cei chemați în judecată. Această dare o plăteau și civilii, mai ales la defaceri și în trași nelegiuit. Protopopii erau agenți administrativi nu numai ai Bisericii, ci prin Biserică și ai puterii Civile, și acesta adese ori. Mai era o dare curioasă când cineva era executat pentru ne-plata ori împlinirea unei porunci, era trimiterea bumbașirului cu treapad și plata clubotelor.

(Va urma).

C. Erbiceanu.

LITERATURA RELIGIOȘĂ.

I.

Două Biblioteci de mănăstiri: Ghighiu și Argeș..
Catalog și extrase de N. Iorga. București. Institutul de arte grafice și editură Minevra, 1904.

Mănăstirile noastre au mai păstrat ici și colea din vechea și importanta activitate literară călugărească. La Ghighiu și mai în urmă la Dălbăuți s'a găsit o adevărată comoră de felul acesta. Nu voi uita nici o dată bucuria ce manifesta Dl. Iorga, când descoperia câte un manuscris mai de seamă. Era bucuria bărbatului învățat și iubitor înfocat al produselor literare din trecut!.

În această broșură Dl. Iorga face o scurtă descriere a manuscriselor și tiparilor mai de seamă aflate atât la Ghighiu cât și în biblioteca Episcopiei de Argeș. E un mare serviciu ce-l face domnia sa teologilor și tuturor acelor, care se ocupă cu vechea literatură. Iată un bogat material pe care-l pot folosi în deosebi teologii noștri pentru tezele lor de licență și pentru diferite alte studii!

Amintesc din manuscrise următorul: «A sfântului părintelui nostru Archiepiscopul Chesariei Cappadochiei tălcuire

la Apocalipsis a sfântului Apostol și evanghelistului lui Hs. Ioan Bogoslovul de pe elleniă pre slovenesce dialect scôsă și bine alătuită de cuviosul preot Lavrentie Zizania; iară acum în zilele prea luminatului Domn, lo Constandin Basarab Voevod cu voia și cu porunca prea sfințitului Chir Teodosie Mitropolitul Ungro-Vlachiei, de pe slovenie pre rumânie așezat în anul de la zidirea lumii 7212, iar de la Hs. 1704». La sfârșitul prefeței: «Al Blagocestiei tale pohtitor de vecinicile bunătăți: *Tarasie Ieromonahul*, carele am făcut acastă predislovie slovenescă, iar de sfinția sa părintele *Damaschin*, episcopul Buzăului s'au scos pre rumânie».

În urmă se găsesc următoarele stihuri după suma capetelor ce se află în Apocalips și pe care le reproduc aici pentru frumuseța lor și fiind-că până acum nu erau cunoscute:

Mulțămită lui Dumnezeu celui în Troiță slăvit,
 Cel ce ni-ai învrednicit de am ajuns la săvârșit.
 Fie numele lui în veci bine-cuvântat,
 Că cu darul lui cel prisositor pre noi ne ai îndemnat,
 Și cu a sa prea înaltă și buna voire
 Ni ai ajutat de am scris a Apocalipsului Tălcuire
 Primeaște, cetitoriule, și fă ostenință,
 Indulceaște-te de aceste cuvinte ce-s cu umilintă,
 Că aciastă tălcuire pre suflet îl veseleaște,
 Creaște-l și spre roduri bune îl întăreaște.
 Îl întorțe spre umilire și-i dă îndrăznire
 Ca să nu să teamă de a lui Veliaru împrotivire.
 Drojdiile răntății, ceale reale și strivite,
 Le risipeaște, le face ca zaharul îndulcite,
 Că aduce omului răvnă și aducere aminte
 A să părăsi de răntățile ceale scârnave de mai nainte.
 De venirea lui Antihristu și de sfârșit pe largu scie,
 Ca s(ă) se ferească cei lămurii și bunii de a lui măestrie.
 Spune și de goana lui cea cumplită și grealele războaie,
 Ca inima cea tare ca fierul să o prefacă și să o moaie.
 Munca păcătoșilor în multe locuri o arată,
 Carii vor lua răsplătire pentru a lor rea faptă,
 Iară veselii și bucuriia dreptilor pe largu s'au povestită.
 Acelor ce ai adus roduri de pocăință și s'au ostenitu;
 Și zice că să vor desfăta întru bucuriia cea neînserată,
 În cetatea Ier(u)s(a)limului cerescă, cea prea-înaltă,

Carea pân acum nu ochiul a văzut sau urechia a auzit,
 Ci nici la inima omului încă nu s'a udit.
 Unde răciala, întunerecul și scârba lipseaște,
 Că Hristos, soarele dreptății, pre toț îl încălzește,
 Că cu privirea îndestulării lui cia d(u)mnezeiască
 Pre cei inbiți lui și aleși în veci va să l veseliască.
 Fă m(i)lă, H(ri)sto(a)se, pentru a ta multă îndurare,
 Ca să ne ferim cei învăluiți întru ispite de alunecare.
 Dă ne ca vremea cia seurtă întru bunătăți să o săvîrșim.
 Și de binele cel veclnic ne rugăm să nu ne lipsim,
 Ci cu îndurarea și m(i)lostivirea ta cia multă
 Zdrobeaște fălcile vrăjmașilor ce cu noi luptă.
 Fie iadul dracilor și păgînilor spre moștenire,
 Iarū noao raiul, bucurie, veselie și fericire.
 Stă mijlocitoare și cea ce ti-a născut pre tine, H(ri)sto(a)se,
 Impărăteasa Cerinului, maica luminii, cia cu raze luminoase.
 Sileaște, grăbește, roagă pre fiul tău neîncetat
 Ca să ne învrednicească pre noi raiului celui desfătat. Amină.

După aceste stihuri găsim cuvintele: Al tutulor mie ascultător și slugă plecată smerit, nevrednic cu sarcina păcatelor încărcată. Ioannū D-m (Damaschi).

Prin urmare aceste frumoșe stihuri sunt datorite lui Damaschin, fost episcop de Buzău și Râmnic. Damaschin e cunoscut ca un poliglot și un zelos talmăcitor și tipăritor de cărți religioșe pe românesce. Multe din talmăcirile sale au fost tipărite de urmașii săi episcopii Clement și Filaret. Epoca acestor trei mari episcopi a fost cea mai frumoșă epocă din viața literară a Episcopiei Râmnicului.

*

În manuscrisul «Orbirea celor tineri» «Cele două căi: Sfatul răutății și al bunătății» «Ithica, ieropolitica sau filosofia învățătoare de obiceiuri, cu simboluri și întâli cu chipuri luminată spre îndreptarea și folosul celor tineri» talmăcit din limba rusescă de Archimandritul Ghenadie, proigumenul Cozian în anul 1747, se află următoarele versuri frumoșe datorite acestui învățat călugăr:

1.

O tânărule, iubește ceale deșartate,
Ț'ai legat ochii și ai pus crucea după spate,
Bătăcit-ai calea ta, te'nuseci prin negură,
Iar demonii la tine caseă a lor gură.

2.

O cale lată scrie, cu flori așternută:
Pre ia mergu cei desfrânați și cu trufă multă.
Altă cale prea 'ngustă, de mărăcini plină,
Pre care dreptii sue veaseli la lumină.

3.

Sfatul cel rău a adus pagube mari foarte,
Cum s'aū întâmplat și 'n Edem o jale de moarte;
Iar sfatul cel bun lucra slavă și viață,
Cum la Cartea Facerii pe strămoș învață.

4.

Cel ce ceriul, pământul și iadul domnește,
Pre cei buni și pre cei răi, pre toți miluiește,
Că de la toți voiaste mulțămind să-l slăvim.
Dreptatea, adevărul, pre vecini să iubim.

5.

Tare iaste credința cea cu fapte bune,
Precum evanghelistul luminat ne spune:
Credința de vei avea măcar cît un grăunțu,
Poți și'n mare să arunci pre cei mai silnicii munți.

6.

Celorū ce pre Dumnezeu din sufletu iubescū,
Toate bunătățile pururea le sporescū,
Ca ou aripi către ceri mintea să înalță,
Ca să scape de vânători, de cursă și de lață.

7.

Avraam patriiarhul, de la Dumnezeu
Luó poruncă să junghie pre iubit fiul său,
Dar pentru Isaacū și toț jertfa s'aū rânduit
Fiulū tatălui cerescū, mielșelul cel iubit.

8.

Minnată poruncă cu grije prea mare:
Să iubim pre Dumnezeu, Siraș ne dă tare.
Celor neascultători greale muncii le puoc,
Iară celor temători multe daruri bune.

9.

Silnică e dragostea și tare credința;
Legate cu nădejdia au toată putința:
Când petrecū dinpreună, săntză, coif, anghiră;
De săgeți și de arme nimioū nu să miră.

Carea pân acum nu ochiul aŭ văzut saŭ urechia aŭ auzit,
 Ci nici la inima omului încă nu s'aŭ suit.
 Unde răciala, întunerecul și scârba lipsește,
 Că Hristos, soarele dreptăței, pre toț îi încălzește,
 Că cu privirea îndestulării lui cia d(u)mnezeiască
 Pre cel iubiți lui și aleși în veci va să I veseliască.
 Fă m(i)lă, H(risto)se, pentru a ta multă îndurare,
 Ca să ne ferim cel învăluit întru ispite de alunecare.
 Dă ne ca vremea cia scurtă întru bunătăți să o săvârșim.
 Și de binele cel vecinic ne rugăm să nu ne lipsim,
 Ci cu îndurarea și m(i)lostivirea ta cia multă
 Zdrobește fălcile vrăjmașilor ce cu noi luptă,
 Fie iadul dracilor și păgînilor spre moștenire,
 Iarŭ noao rain, bucurie, veselie și fericire.
 Stă mijlocitoare și ceia ce ti-aŭ născut pre tine, H(risto)se),
 Impărăteasa Ceriului, maica lumini, cia cu raze luminoase.
 Silește, grăbește, roagă pre fiul tău neîncetat
 Ca să ne învrednicească pre noi raiuŭi celui desfătat. Amină.

După aceste stihuri găsim cuvintele: Al tutulor mie ascultător și slugă plecată smerit, nevrednic cu sarcina păcatelor încărcată. Ioannŭ D-m (Damaschi).

Prin urmare aceste frumoșe stihuri sunt datorite lui Damaschin, fost episcop de Buzău și Râmnic. Damaschin e cunoscut ca un poliglot și un zelos tălmăcitor și tipăritor de cărți religioșe pe românesce. Multe din tălcurile sale aŭ fost tipărite de urmașii săi episcopii Clement și Filaret. Epoca acestor trei mari episcopi a fost cea mai frumoșă epocă din viața literară a Episcopiei Râmnicului.

*

In manuscrisul «Orbirea celor tineri» «Cele două căi: Sfatul răutăței și al bunătăței» «Ithica, ieropolitica saŭ filosofia învățătoare de obiceiuri, cu simboluri și întâiu cu chipuri luminată spre îndreptarea și folosul celor tineri» tălmăcit din limba rusescă de Archimandritul Ghenadie, proigumenul Cozian in anul 1747, se află următoarele versuri frumoșe datorite acestui învățat călugăr:

1.

O tănărul, iubește ceale deșartate,
Țai legat ochii și ai pus crucea după spate,
Rătăcit-ai calea ta, te'nueci prin negură,
Iar demonii la tine cască a lor gură.

2.

O cale lată scrie, cu flori așternută:
Pre ia mergu cei desfrânați și cu trufă multă.
Altă cale prea 'ngustă, de mărăcinii plină,
Pre care dreptii sue veaseli la lumină.

3.

Sfatul cel rău au adus pagube mari foarte,
Cum s'au întâmplat și 'n Edem o jale de moarte;
Iar sfatul cel bun lucra slavă și viață,
Cum la Cartea Facerii pe strămoș învață.

4.

Cel ce ceriul, pământul și iadul domnește,
Pre cei buni și pre cei răi, pre toți miluiește,
Că de la toți voiște mulțămind să-l alăvim.
Dreptatea, adevărul, pre vecini să iubim.

5.

Tare iaste credința cea cu fapte bune,
Precum evanghelistul luminat ne spune:
Credință de vei avea măcar oit un grăunțu,
Poți și'n mare să arnuți pre cei mai silnicii munți.

6.

Coloru ce pre Dumnezeu din sufletu inbescă,
Toate bunătățile pururea le sporescă,
Ca cu aripi către ceri mintea să înalță,
Ca să scape de vânători, de cursă și de lața.

7.

Avraam patriiarhul, de la Dumnezeu
Luă poruncă să junghie pre iubit fiul său,
Dar pentru Isaac și toți jertfă s'au rânduit
Fiul tătălui curescă, mielușelul cel iubit.

8.

Mînnată poruncă cu grije prea mare:
Să iubim pre Dumnezeu, Sirah ne dă tare.
Color neascultători greale munci le pune,
Iară celor temători multe daruri bune.

9.

Silnică e dragostea și tare credința;
Legate cu nădejdia au toată putința:
Când petrecu dinpreună, săntză, coif, anghiră;
De săgeți și de arme nimic nu să miră.

10.

Frumoasă e bodoaba scumpă, luminată,
Iară urătă iaste haina întinată:
Darul e strălucire, păcatul stricare,
Voești a fi făr de foc, aũ diamant tare.

11.

Tovitũ al lui Tovie plecând la Gavail,
Luó povață pre sí(ă)ntul arhanghel Rafail:
Pre acesta să luãm și noi la cetatea de sus,
Să ne fie povață la dulcele Isus.

12.

Nici spre dreapta să lăsăm, nici spre stânga parte
Mintea și ochii noștri spre lucruri deșarte:
Meiciul merge cât de 'ncet, calea dreaptă ține
Făr de necaz ajunge la vârf și margine.

13.

Pescariul cu undița în ape vânează,
Ostenitũ pentru tine prea mult priveghiază;
Cu'nvățăturĩ și slujbe te scoate din muncă
Slujitoril biser(i)cești, și la cerl te-aruncă.

14.

În tot chipul pre părinți cariĩ te-aũ născut,
Măcar bunl, măcar răl, după cum ai avut,
Cu dragoste să-ĩ cinstești, ca și acești doi frați
Ce cantă părinții săl, de foc sănt apărați.

15.

Bisear(i)ca lui Solomon Dumnezeuũ umbreaște.
Într'ansa poruncile legiĩ să ceteaște,
Ca pre părinți și dascăli Dumnezeuũ a toate,
Fiiĩ zice să le dea cinste pân la mórte.

16.

Dragostea, înceluindũ, minunat omoară,
Scârba ca și dragostea la moarte pogoară.
În ce chip și pre Eghel înneacă-ĩ în mare:
Mulți avură în lume această tâmplare.

17.

Tatãl are feciorii săl cînd bl(a)g(o)sloveaște,
Casa lor cu bun noroc, sporind, o întărește,
Iar blestemul maică sa o destemeiază:
Gândește la aciasta și te luminează.

18.

Preaslăvit era tatăl, maica, luminată,
 Cî'ntrn tot norodul său nici urma să arată;
 Pre amândoi dinpennă moartea i aș surpată
 Și slava cu feciorii în pămînt s'aș surpată.

19.

Domnul cu 'nțelepciune stăpînirea așază,
 Ca binele și răul tuturor să vază,
 Deci stăpînirii nu fi cu ceva protivnică,
 Căci ca Dathan, Avrion morții vei fi vreadnică.

20.

Cu pronie Dumnezeu împarte stăpîniri
 Celor drept și lui pleacă stăpînii cu blânde firii,
 Iar celor răi dă stăpînii neajunși de minte,
 Norodului aducând dovezi însutite.

21.

Cei ce slujesc multora, multe aș și trude,
 Și nu numai pre ai săi, ci pre toți țin rude,
 Fieștecui slujăște; pentru toți ostenescă,—
 Ca cocorăi în straje, pre toți îi odihnescă.

22.

Feciorul cel dezmirdat, neduplecat și rău,
 Ce-l inbeaște maică-sa dragă și tatăni-său,
 Ce iaste cu mintea prost și nimic procopsit,
 E ca un cal neînvățat ce stă în grajdă hurănit.

23.

Ca să câștigi bun nărav și bune învățături,
 Ca s(ă) pierzi varvaria și alte cusuri,
 Mergi la școala cea mare, la Academie (sic),
 Să 'nveți știință și altă bună politică.

24.

Marea numim viața și cu reapezi maluri.
 Ci nu toți bine înnoată prin grealele valuri,
 Iar cel ce citeaște cărți, prea lesne înnoată,—
 Că știe vânturile în ce chip să poartă.

25.

Frumoasă e voroava, cuvioasă foarte,
 Unde cu tăcerea toț a îndrepta pate:
 La chipul lui Harpocrat, cu mintea să privești,—
 Că'nvață, cu tăcerea ori-ce ai să-ț isprăvești,

26.

Dragi sânt tinerețele, sânt și luminate,
Cândü aș rușinare și alte bune fapte:
Pretutindenea să slăvescū cu podoabe mari,
Că'n coroanele craești scumpi mărăgitarī.

27.

Vreamea acoperea toate, vreamea piarde toate,
Vreamea strică câte sânt, vremea aduce moartea,
Iar numai adevărul în veaci moștenește
Vremile descopere și toate păzește.

28.

Adevărul să grăești, uraște minciuna,
Gura și cu inima să ți fie tot una:
Ce e, iar ce nu, nu; putred să nu vorbești,
Că, de vei fi statornic, bun nume-ți dobândești.

29.

Celor răi și sălbatici Domnul ne învață
Bland cu pace să grăim în dos și de față,
Ca un magnis ce trage hierul cătră sine,
Aiți și tu blândețele armă lângă tine.

30.

Somnul e chipul morții și scârbelor mumă,
Iar trezvia e arma și scăpare bună,
Somnul, leania, dulceața pre mulți aș amăgit,
Pre Sampson, pre Sisara, cu alții ei-aș peritū.

31.

De vreame ce ai vrăjmaș și pornescū să-ți strice,
Nu te mira că-s cumplit și-s ca niște bice.
Scapă ca Iov oare-când, supt multa răbdare,
Că nimeni nu-s fără de vrăjmaș, căț trăescū supt soare.

32.

Veasel și foarte groaznic acest simvólū cinstitū
In ziua cîa de apoi lumii va fi ivitū:
Să l iubim pre elū aici, în creștinești fapte,
Ca pre dnuși și vrăjmaș să-i bată departe.

33.

Copiil ce să primblă sus în picforoage,
Li să pare fi nalt și mulț va să-i roage:
Mai fără minte să văd cei cu firea naltă:
Gândind că-s mai înțelepți, îngămfaț fiind, saltă ¹⁾.

¹⁾ Aici suprim patru versuri greșite.

34.

Focul într'ntunareea lui înă mulțeaște,
Focul, pufoasa pierzând, aur lămureaște;
Așijderea dragostea toată e lumină:
Incălzeaște, curătă, de pace e plină.

35.

Cetatea stând de asupra munților, departe,
Să veade de n'are băști săi turnuri înalte,
Dar, cu toț pace având, nimin' nu o strică:
De tirani, de alți silnici n'are nici-o frică.

36.

Inprotiva oglinzii tot chipul să veade,
Măcar drept, măcar strămbu, dara cui vei creade?
Așa sănt deoarte jelbile omenești,—
Iar tu cu dragoste pre toți să-i odihnești.

37.

De ești bogatū sau săracū, măcar în ce vreme,
Iubeaște pre priiatenī cu aceste seamne,
Nici viiața, nici moartea să nu te despartă
De prieteșugul lorū, cum leagia învață.

38.

Prieteșugul tocmīt iaste și statornicū,
Iar cel nepotrivit slab și amăgealuicū,
Că oala cu căldarea ce tocmire are?
Cel săracū 'cu cel bogat mică asămănare!

39.

Pre fiul plugarinūi șarpele omorând,
Iar tatāl cu săcurea cada lui crămpotind,
Rămasă sămnu de vrajbă; deci, vorbind de pace,
Iar șarpele răspunsă: să nu crez c'am face.

40.

De și mușcă șarpele și chitul inghite,
Dintr'aceștea doftorī să facū neoprite,
Așa și de la vrăjmași, totdenna vine
Folos pentru multe trebī, și ne grijim bine.

41.

Bețivī, orice vârstă, iar mai mult cel tinerī,
Fum, amețeli poartă'n cap, sănt cruzi ca nește fieri;
Golī de slavă și stricaț, groș și fără minte,
Limbuți, trufași, cu arțag, la siefi mai fierbinte.

42.

Cinstită e vorba și patul nespurcată:
De va putea cineva să trăiască curată,
Ingerilor întocma, și ca frumosi crini
Ce petrecu cu frumseța prin iuții măraoini.

43.

De te-ar ruga featele, de-ar plânge de tine,
Fugi ca de niște sireni și glasuri streine,
Că mulți oameni de sireni să inghit pre mare:
Așa'n lume prin dulceți mulți vin la pierzare.

44.

Nu strunele tot da glas, nici adnc cântări,
Ci tocmirea strunelor slobod dulcei răsunări,
Și obștirea întru sfaturi nu va fi tocmită,
De n'or avea dragoste și vorbă unită.

45.

Rămășița de pâine Domnul bunului dar
Zis aș necenicilor, după milă și har
Nimica să nu piară, ci tot să adune:
Pentru chivernisire, dă învățătură bune.

46.

Sf(ă)ntul Apostol Pavel la Efesean scrie:
Iubirea de argint e idololatrie.
Iubitorul de argint Iudei s'aș sămănat
Și lui Crezus cel Iacom, al Midii Impărat.

47.

Păsărariul la câmpuri pre pasări vânează,
Așa și răpitoriți nu să'ndestulează
A despuia pre săraci: pun prea multe trude;
Ci la strașnicul județ toate vor răspunde.

48.

Incepând copiii mici să deprinză umblétu,
Cad incoace și'ncoalea, că nu pot umbla dreptu,
Așa pate și scumpul, că, unde n'aș gândit,ă,
In deșert avearea lui, alfiți o'ă chialtuită.

49.

Bogația tot curge: din dat ia pnteare;
Din mâna lui Dumnezeu niciodată piare.
Apa, cu cât iaș din rîu, nimica nu scade;
Nici avearea ce o daș milă la noroade.

50.

Tare e priceaperea sf(ă)ntă și cinstită,
Până când zavistia nu iaste înmulțită,
Și stâlpii, pân stă drept, stă bine, neclătit,—
Că și din povara lui petrecea întărită.

51.

Privind sarcina altora, a noastră nu vedem,
Clevetim tot pre alții și de streini rădém,
Dăm pricină la tot omul, ș(i) celor departe;—
Iar negoțul cel hiclean îl purtăm în spate.

52.

Căderile altuia dorești să le vezi:
Răsboi drăcesc e acesta cu fealini de mreji.
De nevoia altuia nimicū să te bucuri,
Că focul lămurește aurul spre lucruri.

53.

A scoate așapocul din ochii altora
N'am pregeta a face și ar plăcea multora,
Dar întâiu să cuvine bărna ce o purtăm
Din ochii noștriți cei orbi afară să o dăm.

54.

Ahiorul (*sic*) Olofern, lăudând sfânta leage,
Porunci ea supt Vethulū de copaci să-l leage;
Ce și acelū mare dux luō foarte grea plată,
Prin mâna Iudithei cea prea-înțeleaptă.

55.

Focū de coa la vulpilorū Sampson aū legatū,
Foc iaste bărbatul răū de dracul învățatū:
Acela holde aū ars, câmpii cu bucate;
Iar acesta, cu păra, cetăți și palade.

56.

Orice bine am face saū orice răutate,
Saū de preț micū saū mare, de aceastea toate
Știință fie tuturorū că, precum le lucrăm,
Și acum și la județ cu iale ne aratăm.

57.

Naintea îngerul, Ioan cel prea-sfântū
Cade jos la piclōre, iar elū, de la pământ
Sus rădicându l, zice: Tovarăș îm ești:
Cu acest mod pre Dumnezaū se cade să-l cinstesti.

58.

Vezi naimea lui Isus un voinică îndrăcită
 Și, cumplit păimind, sufletul ș'au spăsită,
 Ci mai cumplit pătinesc și mai multă trudă
 Iubitorii de cinste pentru slavă crudă.

59.

Scrtă iastă viața și deșertăciune,
 Plină de lacrimi și foc și de-amărăciune;
 Mai slabă e viața decit niște bășici,
 Ca prin țevi din gură slobod prunciil ceî micî.

60.

Pasărea alchională în mare departe
 Cuibă face pentru pacea, în valuri prea-nnalte —
 Așa și cunoștiința cea prea luminată
 Făr' de grije în scărbe isate apărută.

61.

Cela ce va să iubească dreptă și adevărată
 Pre Domnul, în frica lui să fie deșteptat,
 Că frica Domnului dragoste dorește,
 Cum și vântul din cărbuni bărubă scornește.

62.

Pre tarî și pre cei tineri moartea biruiaște,
 Pre stăpân și pre bătrânii nimic ocoleaște,
 Precum și lui Evshiei, de broască țastoasă
 Ci-o slobodi un vultur, capul îi sparsă.

63.

Tot lucrul cumpănă și vreme iubeaște,
 Tot lucrul pă potrivă spre bine sporeaște;
 Că măsura și vremea trebuie la toate, —
 Că acestea podobesc stăpânirei și fapte.

64.

Vasul tău de-l vei păzi cu fapte curate,
 Umplea-l-vei de scumpeturi și de aromate;
 Vi-va în mâna Domnului lăcaș D(u)hului Sfânt,
 Iară de va fi spurcat, spart va fi pre pământ.

65.

Măcar ceni-ar vrea fapte bune să să 'nveață.
 Câte una să se împă cu bune blândeaște:
 Pasărea cu zburatul de jos să înalță,
 Și cel ce calcă pe treapte, a sui să'nveață.

66.

Ci(ne) mergea pe o cale, să meargă nainte,
 La fărdelegi înapoi să nu ia aminte:
 Muierea dreptuîi Lot din Sodoma eși,
 Iar deacă cîntă înapoi, bolovan să sfărși.

Le-am reprodus aici aceste versuri fiind-că sunt vrednice de studiat și fiind-că doresc să atrag atențiunea teologilor asupra egumenului de la Cozia.

În numărul viitor voi publica titlul manuscriselor găsite la Dălhăuți aprópe tóte cu conținut religios și necunoscut pînă acum.

II.

Recl

„*Biserica Ortodoxă Română*“, de I. Mihălcescu și V. Puiu. Broșura a VIII-a din biblioteca societății Steaua. Institutul de arte grafice Carol Göbl—Rasidescu, București 1904. Prețul broșurei 15 bani.

*

Am mai vorbit în colónele acestei reviste despre Societatea Steaua și despre scopul ce urmărește. Am spus că această societate are de scop de a lucra pentru întinderea învățaturii în popor, prin tipărirea și răspândirea de scrieri și publicațiuni *morale, patriotice* și de *folos practic* și pentru împedecarea prin tóte mijlócele legiuite a răspândirii de scrieri și publicațiuni imorale sau cu tendințe contrarii statului și ideii naționale române.

Pînă acum a publicat șapte broșuri cu scop patriotic și utilitar, iar cea de a opta are titlul de «*Biserica Ortodoxă Română*» și are următorul cuprins: *Împărțirea și forma bisericii*; sfintul altar și odorele lui Sinul bisericii și odorele lui. Tinda și odorele din ea. *Vestmintele sfinte sau odăjdiile*: vestminte diaconesci, preoțești și arhierești. Cărțile bisericești. *Despre sêrbători*: Sêrbătorile domnești, de ale sfinților, naționale. *Slujbele dumnezești*: Proscó-

midia, Liturghia catehumenilor, credincioșilor. *Despre sfintele taine. Cărmuitorii bisericești. Eparhiile din țară. Administrația Casei Bisericii.*

Prin urmare, cine are la îndemână această cărțicăă poate să se facă cunoscut cu chestiunile principale privitoare la sf. noastră Biserică. Chestiunile acestea sunt expuse într-o limbă ușoară în cât broșura poate să fie pusă la dispozițiunea orî și cui, chiar cu puțină cunoștință de carte. E înlocuită această broșură în așa chip, încât poate să fie la îndemâna tuturilor: a celor bogăți și a celor săraci, a celor bătrâni și a celor tineri. Reproduc cuvintele cu care am însoțit această lucrare, fiind-că e bine ca cititorii să-și cunoască mai lămurit rostul. «Sunt mulți ómenî, cari se numesc creștini, fără să știe de ce se numesc ast fel! . . . Sunt mulți creștini, cari merg la biserică, fără să-și dea sémă de importanța serviciului dumnezeesc și a lucrurilor sfinte,—fără să fie luminați în ce stă credința lor! Nu sunt óre mulți creștini cari nu știu pentru ce se închină?...

Societatea «Steaua» urmând scopul de a publica scrieri prin mijlocul cărora să se lumineze toți Românii, a găsit cu cale, că o scriere ca acesta asupra Bisericii noastre Ortodoxe trebuie publicată spre a fi la îndemâna tuturilor. Acel ce vor ceti-o, mult folos vor avea, fiind-că e o mică comoră de cunoștințe necesare pentru Românul Creștin Ortodox!

Cei din Societatea «Steaua» se bucură, că au putut să facă acest serviciu cititorilor!»

O recomandăm cu tot dinadinsul cititorilor acestei reviste spre a o răspândi în mijlocul credincioșilor.

Pe ce :

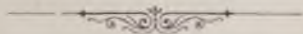
III.

Mărturisirile și cele mai însemnate reguli de credință ale Bisericii Ortodoxe (Θησαυρος τῆς Ὁρθοδοξίας), cu textul original și cu observațiuni intro-

ductive de Ioan Mihălcescu, licențiat în teologie și doctor în filosofie. Cu o prefață de profesorul dr. Albert Hauck. Lipsca 1904

Lucrarea acésta e de o importanță deosebită, atât pentru Biserica Ortodoxă, cât și pentru cea catolică și protestantă și în sfârșit pentru toți acei, cari doresc să cunoscă regulile de credință ale Bisericii. O lucrare în felul acesteia nu e de cât a lui *Ernest Kimmel* publicată în 1844 sub titlul de «*Libri symbolici ecclesiae orientalis*», iar după mórtea sa publicată în a doua edițiune în 1850 de către Hermann Weissenborn sub titlul de «*Monumenta fidei ecclesiae orientalis*». Ambele edițiuni nu se mai găsiău însă, așa că se simția o mare nevoie pentru relipărire sau pentru întocmirea unei noul colecțiuni. Dl Mihălcescu în bună înțelegere cu învățatul profesor de la facultatea de teologie din Lipsca s'a hotărât să publice «*Un tesaur al Ortodoxiei*», utilizând edițiunile existente, însă completându-le și dezvoltându-le. Lucrarea D-lui Mihălcescu e cea mai completă în acest fel și aparițiunea ei a fost bine primită de lumea teologică străină. Ni se umple sufletul de bucurie, când vedem tineri teologi de al noștri, că muncesc cu atâta zel și serioșitate ca Dl. Mihălcescu. Acesta e un indiciu sigur, că încetul cu încetul vom avea și noi o viață literară teologică

G..

ȘAPTE BISERICI CU AVEREA LOR PROPRIE.

Am avut ocasiunea să vedem în timpul cel mai scurt ródele date de legea pentru înființarea și organizarea Casei Bisericei. Acéstă lege primită óre-cum cu scepticism de acei cari numai aveau încredere că pe terenul bisericesc se mai póte face ceva bun, aũ ajuns astă-đi să o considere ca pe o lege care va aduce cel mai mare folos pentru binele și prosperarea Bisericei Române Ortodoxe. Se știe de mulți desordinea ce era în administrarea averilor bisericilor parohiale și mai ales a acelor cari aveau óre-cari fonduri. Acum, prin acéstă lege s'a pus capăt tuturor abuzurilor. Budgetul fie-cărei biserici este verificat și controlat de aprópe de Administrația Casei Bisericei, abuzurile sunt înlăturate și fie-care epitropie, care are ceva fonduri, lăsate prin testamente sau donațiuni, este obligată a se conforma dorinței testatorului. Orice abatere e pedepsită după legile financiare ale Statului, iar cei cari ar întrebuița alt-fel veniturile, de cât cum e stabilit prin budget, sunt urmăriți în averile lor proprii. Așa dar, din punctul de

vedere financiar, suntem asigurați pe deplin. Orî cine vă putea de acum înainte să lase cu deplină siguranță atât cât va dori, din averea sa, pentru folosul bisericeii, sau pentru pomenirea de veci a numelui său, și să fie convins că dorința sa va fi lege pentru această admirabilă instituție.

Dar nu numai în această direcțiune se vede lucrarea în bine a acestei administrații. Până acum locașurile Domnului, mai cu sémă cele de la țară, erau lăsate cu totul în părăsire și numai pe ici pe colea se mai găsea câte un om cu frica lui Dumnezeu, care să repare coperișurile prin cari ploa, zidurile cari cădeau, pictura acoperită de fumul luminărilor, etc. sau să dea în schimbul hainelor zdrențuite câte un rînd de haine noi, orî să înlocuască cărțile vechi și pe cari nu se mai putea citi, cu cărți noi și curate. Și aici prin legea Casei Bisericeii s'a adus un mare bine. De și veniturile acestei instituțiuni sunt încă mici, cu toate acestea nu s'a uitat a se trece în bugdet atât în anul trecut, cât și anul acesta, câte o sumă, pentru a se veni în ajutorul bisericilor sărace din comunele rurale. Vor ridica glasul lor preoții și vor ruga pe Dumnezeu pentru sănătatea celor ce au lucrat pentru îngrijirea Casei Domnului, prin alcătuirea acestei legi.

Nu au ramas uitate nici sfintele Monastiri, locașuri de amintire piósă a trecutului nostru când trist, când măreț și glorios. Au și ele partea lor, și chiar o bună parte în bugdetul Casei Bisericeii. S'a început o mișcare înbucurătoare și înălțătoare pentru cel care

simte creștinește, căci monumentele noastre naționale și de mare preț, numai sunt lăsate peirei, ci se restaurează și se readuc la splendoarea trecută. O activitate nouă se desfășură. Bisericile zidite de marele Ștefan Vodă ca cele din Hârlău, Botoșani și Dorohoiu sunt aproape terminate ca exterior și formeză o podobă artistică pentru țara noastră. S'a început a se restaura în acest an și biserica de la Borzești, lăgănul copilăriei lui Ștefan cel Mare, se restaurează Znașagul mărăța Monastire cu un însemnat trecut istoric și de o mare frumusețe arhitectonică, se restaurează monastirea Călușul din județul Romanați cum și altele.

Tot prin ajutorul Casei Bisericești s'a restaurat monastirea Vărăticul și acum se restaurează monastirea Agapia, ambele arse de foc în anii trecuți. În curând vom avea să ne bucurăm și în acelaș timp să ne mândrim, când vom vedea restaurate și cele două biserici Stavropoleos și Zlătari, frumoșe și interesante prin arhitectura lor cum și Mitropolia din București. Lucrările vor începe chiar în vara acésta. Întrégă acésta mișcare de restaurare a sfințelor locașuri se conduce cu multă energie și devotament de Administrația Casei Bisericești.

S'ar putea spune mult de folóșele ce le aduce acésta însemnată instituție datorită D-lui Sp. Haret. Mă mărginesc însă numai la cele arătate mai sus, căci scopul ce-l urmăresc de data acésta este de a face o scurtă dare de sémă asupra scrierei ce a apărut de curând și care e intitulată «Șapte Biserici».

Lucrarea e făcută sub îngrijirea Casei Bisericești și e în-

soţită de o frumoasă introducere a D-lui P. Garboviceanu, Administratorul acestei Case. E tipărită cu multă eleganţă de către institutul de arte grafice Carol Gobl şi sunt demne de admirat splendidele ilustraţiuni în număr de trei-deci şi şapte, cari represintă vederile interioare şi exterioare ale bisericilor, catapetesme inscripţionate şi chipurile pioşilor donatori. Formatul cărţii este în quarto şi cuprinde 274 de pagini. La sfîrşit sunt alăturate două-spre-dece anexe din cari dece sunt planurile diverselor moşii, iar două represintă spiţa familiei Ghica şi a familiei Creţulescu. Chiar coperta făcută de arhitectul acestei Administraţii, N. Mihăescu, este o lucrare de artă.

Citez aici, în întregul ei, introducerea D-lui Garboviceanu, căci presintă o deosebită importanţă, şi e bine să fie cunoscută de cititorii revistei noastre, cari în cea mai mare parte sunt clericî:

INTRODUCERE.

Biserica noastră ortodoxă a fost singura instituţiune în trecut la care s'aû adăpat minţile şi inimile Românilor, fie pentru trebuinţele lor religioase, fie pentru cele naţionale. Ea a fost instituţiunea în jurul căreia s'aû adunat Românii în vremuri grele; ea a fost care i-a îmbărbătat la muncă şi la luptă pentru apărarea şi păstrarea legei şi a moşiei; ea este, care ne-a păstrat graul în marea masă a poporului şi prin urmare şi naţionalitatea!

Biserica a fost totul In ea vedeau Românii sprijinul şi mântuirea!

Vrea cine-va o dovadă prin comparaţiune despre acesta?
. . . N'are de cât să-şi îndrepte privirea la fraţii noştri!

din afară de regat. Ce ar fi frații noștri din Transilvania și Ungaria, dacă n'ar fi strănși uniți în jurul Bisericei și al conducătorilor ei! Nu e oare o primejdie pentru frații noștri din imperiul turcesc, fiind-că nu li se dă voie să aibă și ei o biserică ortodoxă națională? . . .

Atunci se poate foarte ușor explica de ce totă gândirea și simțirea Românului a fost îndreptată în trecut numai spre biserică; de ce a făcut el atâtea jertfe pentru ea. Rămâi ulmit, când îți arunci privirea de la un capăt al țării până la cel-l-alt și vezi ce au făcut Românii pentru Biserica lor. Era o datorie sfântă pentru Români în trecut, ca să dea pentru biserică o parte din avutul lor, considerată ca partea sufletului. De aci mulțimea bisericilor și monastirilor în țara noastră, înzestrate cu multe podobe și cu multe moși! Mai mult, Românii, în dragostea lor creștină, au trimis nenumărate averi și în alte țări pentru apărarea și întărirea creștinismului ortodox!

Nu se scie ce s'ar fi întâmplat cu bisericile scaunelor patriarcale și cu altele, dacă n'ar fi fost caritatea creștină a Românilor! Dar cu muntele Atos? Nu există aci aproape nici una din vechile lavre, care să nu poarte pecetea bine-facerilor românești. Țările române erau sprijinul și puterea creștinilor ortodoxi din imperiul turcesc!

*

Numerósele averi lăsate bisericilor și în deosebi monastirilor, fie închinare, fie neînchinare, au fost secularisate în 13 Decembrie 1863. Ceea-ce s'a făcut, e bine făcut, o dată și pentru tot-d'auna! Vocea poporului e vocea lui Dumnezeu! Au țipat însă călugării greci și s'au jeliuit la totă lumea. Țipătul lor a fost audiat în dreapta și în stânga! N'au mai putut face însă nimic, căci s'a convins și lumea, că ceea-ce se hărăzise pentru Biserică și ortodoxism, se întrebuința în alte scopuri și adesea chiar contra poporului român . . . Călugării greci doreau ca Țările-Române

să fie róbe pentru tot-d'auna intereselor naţionale grecesci! Ce hotărîse poporul român nu se mai putea deslega fără voia lui!

*

Maî sunt însă biserici cu averea lor proprie şi nădăjduim, că vor mai căpăta şi altele, căci cine dă astă-dî pentru bisericile ortodoxe române dă şi pentru sufletul lui şi pentru ţara lui. S'au dus timpurile de la 1863! Ţara noastră e acum liberă şi neatárnată şi Biserica ortodoxă autocefală. Nu ne mai batjocoresce şi umileşte străinul, fie în cele politicesci, fie în cele bisericesci.

*

În anul 1902, luna lui Aprilie 1, s'a inaugurat instituţiunea numită *Casa Bisericeî*. Scopul acestei Instituţiuni între altele e şi acela de a controla ori şi ce avere bisericescă sub ori-ce formă ar fi şi ori de cine s'ar administra. Controlul acesta se face pentru ca asemenea avere să nu se întrebuiţeze de cât potrivit cu voinţa testatorilor şi a donatorilor. Ce bun lucru ar fi fost şi ce urmări fericite ar fi avut pentru Biserica Română Ortodoxă în general şi pentru multe aşedeminte bisericesci în special, dacă această instituţiune ar fi fost întemeiată de mai multă vreme! Dacă s'ar fi întemeiat o dată cu secularizarea, asigurându-i-se ca mijloce materiale numai o mică parte din venitul averilor secularizate, statul n'ar mai avea astă-dî nici o grijă, fie pentru întreţinerea personalului bisericesc, fie pentru întreţinerea monumentelor religioase strămoşesci! N'am mai fi astă-dî măhniţi, când vedem, că n'avem mijloce îndesulătoare pentru repararea şi restaurarea monumentelor religioase istorice! Afară de acesta, câte averi bisericesci n'au dispărut şi nu s'au întrebuiţat la destinaţie, fiind-că n'a fost cine să se intereseze de ele!

Să mulţămim însă lui Dumnezeu, că s'a întemeiat această instituţiune bisericescă şi acum. Să fim bucuroşi şi recu-

noscetori, că s'a găsit un ministru al Cultelor ca Dl Sp. Haret, care a pus atâta inimă în cele «Circa sacra» și a făcut să se îndeplinească una din sfintele și cele mai mari dorințe ale Bisericii noastre. Am convingerea adâncă, că viitorul va arăta, cât de folositoare e și pentru Biserică și pentru Țară această instituțiune.

*

Administrația Casei Bisericești a crezut, că e bine și folositor să dea publicității câte-va note asupra bisericilor cu averile lor proprii. De o cam dată s'au ales șapte biserici și anume: Biserica Sf. Spiridon-Noș, biserica Sf. Vineri Herasca, biserica Slobozia, biserica Sf. Ilie, biserica Crețulescu, toate din Bucuresci, cum și biserica Sf. Treime (Știrbei) și Sf. Ilie din Craiova. Inetul cu inetul se va da publicității note și asupra altor biserici.

Administrația Casei Bisericești crede că va putea însă cu timpul să publice monografii întocmite de cunoscători și asupra monumentelor noastre istorice și religioase. E o datorie să se dea la ivelă comorile noastre artistice uitate prin munți, sate și orășele și să se arate și trecutul cel plin de slavă pentru lege și țară al monumentelor, în care se ascund asemenea comori! Cel ce spune aceste cuvinte n'are pană de maestru să arăte și altora ceea-ce simte sufletul lui în această privință! . . . Recunoscem, că ceea-ce facem acum nu e o lucrare complectă, însă e un început. Cu timpul lucrarea se pôte desăvirși. Eram datori să facem acest început, fiind-că sunt biserici cu un trecut și cu o avere destul de însemnată și despre care numai puțină lume are cunoscință! Biserica e o instituțiune publică, o instituțiune vie și tot ce are și tot ce face trebuie cunoscut de public. De aci în parte și origina acestei lucrări!

Adaog că cu adunarea notelor pentru această lucrare, s'au ostenit și D-nii Rădulescu Niger, Gr. Popescu-Brésta și Victor Puiu, funcționari ai Casei Bisericești.

Petre Garboviceanu.

Voi face acum câte o scurtă dare de sémă asupra fie-căreii din aceste șapte biserici:

Biserica Sf. Spiridon-Nou din București. Temelia acestei biserici a fost pusă de Scarlat Ghica, Domnitorul Țării Românești în anul 1766. El este întemeietorul acestui sfânt locaș. Murind însă în acest an, fiul său Alexandru Scarlat Ghica, termină zidirea bisericeii în 30 Septembrie 1768, adăogându-i clopotnița și alte îmbunătățiri. Biserica a fost închinată sf. Spiridon al Trapezundeii și sf. Visarion al Larisei. Forma ei primitivă se cunoște numai de pe o pecete rămasă din timpurile vechi. În 1852, fiind ruinată, Epitropia, cu aprobarea Domnului Barbu Dimitrie Știrbei o rezidește din temelie. Lucrarea s'a început în 1852, s'a terminat în 1858 și în 8 Noembrie 1860 s'a sfințit cu mare pompă. Biserica fusese înzestrată de la început, de către Alex. Scarlat Ghica cu fonduri și cu legate din care se întreține și până astăzi. Ea este una din cele mai frumoase și mai încăpătore în București. Forma turnurilor a fost schimbată în 1885. Din fotografiile alăturate în scrierea de față se poate vedea cum erau mai înainte și cum sunt acum. Clădirile vechi cari se află împrejurul bisericeii, au fost dărâmate și totă curtea s'a transformat într'o frumoasă și mare grădină înconjurată cu grilaj de fier. Înapoia bisericeii, în partea despre stânga s'a construit casa parochială, cum și cancelaria epitropiei.

Epitropia acestei biserici a fost stabilită chiar de primul ei fondator Alexandru Scarlat Ghica, compusă din Mitropolitul Țării, marele vistier (ministru

de finanțe) și din marele postelnic (ministrul de externe). Ca episcop administrativ a însărcinat pe spătarul Dumitrache Ghica, ca pe unul din neamul său, urmând ca el și urmașii săi să-și desemneze pe succesori.

Pe lângă bunurile donate de Alexandru Sc. Ghica pentru întreținerea acestei biserici, chiar de la început au fost lăsate și altele de către mulți pioși creștini, cari par că aprópe întrec pe cele lăsate de întemeitorii bisericii. Moșiile pe cari le posedă astăzi biserica sunt: Gura-Ialomiței, Pițigaia-Orăștii, Frătești-Bălănoaia, Băbeni-Lipovu, Măxineni-Spiridoneanca, Rușii-de-Vede, Dulceanca-Albești și Gurbănești-Vulpești, toate producând un venit de 111,200 lei anual. Budgetul acestei biserici pe anul 1903—1904 arată la venituri suma de 128,904, iar la cheltueli tot aceeași sumă. Pute că acest budget ar fi putut lăsa și un mic escedent. Veniturile cheltuite în întregime nu duc în tot-déuna la rezultate bune, mai cu sémă la acest gen de instituții.

M. P.

RELIGIUNEA CREȘTINA CEA MAI FOLOSITORE OMULUI.

(STUDIU APOLOGETIC).

Omul, deși din firea sa, precum ne învață Sf. Scriptură, înclină mai mult spre cele rele, cu toate acestea, cât privește persoana sa, mai ales, el caută a năzui spre cele bune și de folos sieși. Călăuzit de instinctul conservării de sine și sub impulsivitatea egoismului și a dorinței de a trăi cât mai bine și mai fericit în această lume și de a se înălța mai presus de cât semenii se, îl vedem tot-d'a-una căutând să-și apropieze tot ce iar fi spre binele și folosul său. Când este ceva care 'l-ar aduce vre-un folos, fie pentru prosperarea sa materială, fie pentru perfecționarea stărei sale intelectuale și morale, tot-d'a-una, umblă, caută și își dă toate silințele să albă și să dobândească pentru sine acel profit material sau moral.

Netăgăduit că aceste năzuințe, care n'a lipsit nici o dată omului, se datorește totă prosperitatea, totă cultura și totă civilizațiunea antică și modernă la care a ajuns popóarele vechi și cele din zilele noastre; și cu cât această năzuință întru a prospera și a se perfecționa a fost mai stăruitoare, mai puternică și mai chibzuită și cumpănită, cu atât individul și societățile și popóarele au ajuns la grade mai înalte de cultură și civilizațiune, și 'și au asigurat bunul trai, onórea și chiar întâietatea în lume.

Dar această năzuință către cele bune și de folos stărei

materiale și morale a omului, dar mai ales stărei sale materiale, în țările noastre a ajuns aproape unica și singura preocupare a tuturor. Ea este, se poate dice o preocupare generală care se observă fără deosebire la toți oamenii și toate straturile sociale, fie ele culte sau inculte, ale oricărei națiuni. Toți caută să prospereze și cugetă cu dinadinsul la mijlocele prin cari să le succedă mai lesne atingerea acestui scop.

De aci întreprinderi de tot felul; de aci tot felul de preocupări pentru înființare de instituțiuni, cari să asigure dezvoltarea intelectuală și morală a societăților și națiunilor, cum și prosperitatea lor materială.

În această preocupare generală pentru cele bune și de folos, adică pentru dezvoltarea și prosperarea sub toate raporturile indivizilor, a societăților și a națiunilor, pe toți îi vedem îndreptându-și privirile către acele întreprinderi, instituțiuni și aședeminte, de la cari cred și speră a trage folose mai mari. Pe acestea le cultivă, și pentru ele nu se dau înlături de la nici un sacrificiu. Din contră toți lasă în părăsire și negligază tot ce cred că nu aduce nici un folos individului, societăței sau statului. Aprecierea utilitară însă adesea ori nu este adevărată și reală; aproape pe toți îi călăuzește un fel de moia, alte ori prejudiți, și chiar idei preconcepule pentru anume întreprinderi sau instituțiuni, a le avantagia în defavórea altora.

Dar ideile utilitare fiind astăzi mai mult de cât ori când preocuparea generală a tuturor popórelor din occidentul civilizat al Europei era natural să ne preocupe și pe noi. Românii, mai ales că noi în multe, ne aflăm în urmă și de arte de acele popóre îmbétrânite în cultură și civilizațiune prin cari își au înlesnit mijlocele de trai sub toate privirile. La noi, unde era totul de făcut, și unde, în tendința noastră de a ne apropia de cultura și civilizațiunea statelor mai înaintate, trebuia a ne organiza sub toate privirile, se

înțelege de la sine, că preocuparea utilitaristă, mai ales, trebuia pusă înainte de toate. Pentru acesta în epoca de organizare socială în care ne aflăm, era natural ca mai marii și conducătorii noștri să-și îndrepte privirile lor, înainte de toate și să cugete a crea și cultiva în deosebi acele instituțiuni cari se contribuie cu pași repezi la cultivarea prosperarea și progresul neamului nostru românesc, rămas în urmă, din cauza împrejurărilor și nenorocirilor prin cari trecuse. În această preocupare, pentru organizarea și consolidarea statului, cuvântul de ordine pentru toți părea a fi: «Să ne ocupăm și să sacrificăm totul pentru acele instituțiuni cari sunt absolut indispensabile și aduc folos statului. Iar dacă în această preocupare generală se ridică vre un glas pentru Religie și Biserică, răspunsul aproape stereotip din partea tuturor era: Ea poate să mai aștepte. Mulți însă de și nu cu glas mare, diceau: Ea nu aduce nici un folos; și așa se explică pentru ce în preocuparea generală, pentru organizarea și consolidarea statului, Religiunea și Biserica, rămăneau tot-d'a-una pe planul al doilea, ca să nu dicem, că erau neglijate. S'a făcut însă și pentru ele în timpurile din urmă mult, dar față cu avântul și sprijinul ce s'au dat tuturor celor-l-alte instituțiuni, era de dorit, ca Biserica, care pururea a fost cea mai de folos neamului nostru, să fie de o potrivă protegiată și cultivată ca și cele-l-alte aședeminte ale neamului nostru, ca ea să le poată da forța morală, de care au necesitate, și fără de care multe din ele nu dau nici un folos real neamului. Trebuia dată o deosebită atențiune pentru cultivarea credinței noastre strămoșesci, care prin Biserica neamului nostru, s'a identificat întru toate cu interesele și nevoile noastre naționale. Și este de dorit, ca și timpul nu poate fi nici o dată trecut, ca această atențiune bine-voitoare să se îndrepte către Biserică, sufletul naționalității și al moralității poporul nostru și să nu se uite nici o dată istoria trecutului, când în împrejurările cele mai grele, am trăit mai numai prin Biserică.

Preocuparea utilitaristă care astăzi domnește în toată lumea sa în lumea creștină din Occidentul Europei, acolo a dus pe mulți la dispreț și chiar ură către Biserică și Religione; cu toate că în această ură și dispreț al lor s'au ascuns tot felul de patimi și interese omenești. Între noi Românii însă să nu fie una ca acesta. La noi credința creștină, fiind credința ortodoxă, ne-a fost pururea de folos și ne va fi; și dacă trebuie să avem o religione, când este dovedit prin istoria religiunilor, că religiunea creștină, în puritatea ei, este cea mai bună și de folos pentru om, iar noi tocmai această religione curată și adevărată o avem, și ea, precum ne arată istoria neamului nostru, ca credința noastră strămoșască ne-a fost de folos, nu mai rămâne nici o îndoielă că ea ne va fi pururea. Deci trebuie să facem totul, chiar din punctul de vedere al utilitarismului nostru național, ca credința noastră strămoșască și Biserica neamului nostru să fie pururea în fruntea instituțiilor noastre însușindu-le pe toate prin sublimele și eternele învățături ce le predică.

Dar dacă religiunea creștină n'ar fi fost de folos omenilor, ei de sigur nu ar fi primit-o, și nu ar fi îmbrățișat-o cu atâta căldură, entusiasm și așa de repede; căci ea nu s'a impus nimănui și nici o dată cu forța. Singur adevărul și folosul real ce îl aduce omului în viața sa aci pe pământ, înălțându-l în același timp cu mintea sa și să sepre o viață viitoare dincolo de mormânt, a fost cauza pentru care această religione, de la început, a fost îmbrățișată de toate popoarele lumii și toate s'au înălțat, au prosperat și s'au cultivat sub toate privirile prin ea, ajungând la civilizațiunea țărilor noastre, care nu se poate datori de cât principiilor moralei evanghelice, singurele care au putut aduce omenirea la adevăratul progres, cultură și civilizație.

Superioritatea și foloșele reale ale religiunii creștine pentru om rees în deosebire din comparațiunea ei cu celelalte re-

ligiuni profesate de om și din viața, cultura, civilizațiunea și starea morală a omului sub regimul acestei sfinte religii și sub regimul oricărei alte.

Religiunea creștină este singura religie care a satisfăcut idealul pe care omul îl nutrește și îl căuta prin sentimentul religios născut în el.

În adevăr. Acum douăzeci de secole se petrece în istoria omenirii un fapt extra-ordinar și însemnat: «Într'un colț al Palestinei, anume în orașul Betleem, în o casă de animale, se naște un prunc. Copilăria și tinerețea sa, o petrece în Nazaret, fără zgomot și aproape fără a fi cunoscut de cine-va. În anul al treisprezecelea al vieții sale începe a predica poporului său Evangelia mântuirii și predică trei ani neîntrerupți, minunându-se toți de cuvintele, faptele și minunile sale. Este persecutat în neamul său, trădat de unul din chiar discipolii săi. Inimicii și mai mult poporului său îl pedepsesc cu moarte de cruce. El înviată a treia zi și se înalță la ceruri, de unde venise. Atunci cei doi-sprezece discipoli ai săi, pe care îi alesese din rândurile celor mai neînsemnați oameni ai societății, încep a continua predica sa: «Pocăiți-vă, dă-i ei tuturor, credeți în numele lui Iisus Christos din Nazaret și veți avea mântuire». La glasul lor acesta, mulți de iudei și păgâni cred în Christos și astfel biserica creștină se întemeiază în Iudea, în Asia și Europa. De atunci învățătura religiei creștine nu încetează a se predica, și această învățătură evanghelică, comparată cu grăunțele de muștar, crește și se înalță degrabă în arbore mare și puternic, sub ramurile cărora se adăpostesc toate neamurile pământului. Crucea lui Christos ca semn al credinței sale se înalță pretutindeni până la marginile lumii, și la popoarele cele mai depărtate care cred în El. Iisus Christos se prea mărește și se laudă ca Dumnezeu de toți oamenii, fără deosebire de trib, de limbă și națiune și fiind încă în viață Apostolii sau ucenicii Domnului, Evangeliiul

«se predicase pretutinden! și Christos era adorat ca Dum-
«neđeũ până la marginile pământului».

Cui se datorește acest triumf extra-ordinar al învătăturei
Celui crucificat? Discipolii săi omeni neînsemnați, fără cu-
noștințe retorice și filosofice, fără cultura și știința secolului,
reșesc prin învățatura ce ei predicaũ să dobândescă pre
toți pentru credința în Iisus Christos

În acestã repede răspândire și îmbrățișare de cãtrã toți
a Evangeliului noi credincioșii nu vedem alt de cât *minune*
dumneđeiascã. După credința noastră, Dumneđeũ deschide
ochii minții oamenilor spre a cunoște adevărul, spre a vedea
ce le este de folos, și a eși din rătăcirea în care se aflau,
pentru a urma și îmbrățișa învățatura cea folositoare și de
suflet mântuitoare.

Dar ore clar între creștinii toți admit faptul acesta ca
minune dumneđeiascã? De sigur nu. Sunt și de acela cari
se îndoiesc întru credința lor sau îl tăgăduiesc; toți aceștia
însã se împotrivesc, sau din îndărătnicie și rãutate ome-
nescã, sau anume din scopuri premeditate, fie cã în inima,
sufletul și cugetul lor recunosc puterea lui Dumneđeũ care
a lucrat prin Apostolii și trimișii Domnului întru a vesti o-
menirea Evangeliul mântuirii. Îndărătnicia acestor fi rãtã-
ciți întru credința și judecata lor, a făcut ca religiunea creș-
tinã sã fie continuu apãratã și sã se scrie asupra coprin-
sului ei apologii sau cuvinte de apãrare clar și în zilele
nãstre.

Dar cum era cu putință sã nu primescã omenirea lumina
evangelicã, când învățatura adusã oamenilor de Cel pogorit
din ceruri umplea inima și sufletul lor de tot ce ei doriaũ
și căutaũ prin sentimentul religios.

Ne tăgăduit cã omul prin sentimentul sãu religios urmã-
rește și aspirã un ideal. Prin el omul, în expansiunea su-
fletului sãu, își manifestã dorința intimã care coprinde și
exprimã nevoile ce-l apasã; iar aceste nevoi sunt și se pot

reduce la trei categorii: „*Nevoi intelectuale sau ale minții și cugetului său, nevoi morale sau ale inimei și ale sentimentelor sale și nevoi ale conștiinței.* Prin religione omul nu caută alt de cât a'și satisface aceste nevoi; si pentru satisfacerea lor așa fel îl îndemână natura sa, în cât nu pôte resista.

Aceste nevoi ale omului nimeni și nimic nu le pôte satisface așa cum le reclamă natura sa care i le indică și îi impune a le satisface pentru a fi mulțămît. Ele nu se pot satisface de nici o știință umană, de nici o cultură și de nici un sistem filosofic. Ele nu se pot satisface nici de religiunile pe care omul în imaginațiunea sa și viclenia sa 'și le-a închipuit și inventat. Probă întru acesta este întregă istoria clasicismului și a tuturilor religiunilor păgâne, pe care omenirea le-a profesat aprópe șese mil de ani, până la aparițiunea luminei evangelice. Tote, una după alta s'au succedat și au dispărut, iar nevoile omului aũ rămas aceleași, fără ca mintea și cugetul său să fie satisfăcute, fără ca inima sa să fie încălțită, calmată și îndreptată, fără ca conștiința sa să fie împăcată.

Singură religione creștină prin învățatura evangelică satisface aceste nevoi ale omului, pentru că ea nu este produs al omului, nici inventată de om, ci Dumnezeu însuși a descoperit-o omului prin însuși Fiul său unic, Domnul nostru Iisus Christos. Pentru acesta ea este de cel mai mare folos pentru om; căci cuprinde *adevărul, sântenia și dreptatea*, de care omul trebuie să fie călăudît în toate mișcărilor vieței sale și singurele acestea sunt cari satisfac cele trei feluri de nevoi simțite de om în viața acesta. pentru a fi bine și fericit și pentru a se putea pregăti pentru adevărata viață ce așteptă pe île-care din noi dincolo de mormint, adică pentru viața eternă.

Tăria religiunei creștine, este *adevărul, sântenia și dreptatea*, pentru că acestea fiind de folos omului în viața

acésta, și acestea căutând să le afle prin sentimentul religios înăscut în el, religiunea creștină este singura care i le oferă, deci ea este cea mai de folos pentru el în viață.

Sub impulsul sentimentului său religios, omul caută și urmărește un ideal, cu care să-și lege întreaga sa viață și care să-l călăuzescă în toate. Să-l mângâie în întristare și în nenorocirile ce-l apasă, să-l dea speranța unui viitor mai bun și să-l ajute în nevoi, povățuindu-l tot-d'a-una la cele bune și de folos, la tot ce poate să facă fericirea și mulțămirea sa sufletescă aci pe pământ. El caută divinitatea.

Ast-fel omul îndată ce începe a cugeta și înțelege, 'l vedem că aspiră și caută să se ridice de la cele vădute, la cele nevădute; de la cele cunoscute, la cele necunoscute. El caută să se ridice și să se înalțe de la sine, către o ființă mai pre sus de el, către o ființă de care simte că depinde existența și sôrta sa aci pe pământ.

În această tendință și aspirațiune a sa, i se presintă inevitabil înainte trei cestiuni și caută continuu deslegarea lor. El caută să afle ce este această ființă mai pre sus de sine, cauza tuturilor ființelor. Care este natura ei și raportul ei către lume. Caută să afle și să cunoscă despre sine, începutul său și de unde vine viața și totă înțelegerea sa și inteligența omenescă. El se întreabă dacă viața se va sfârși odată cu mórtea sa, aci pe pământ, sau va fi și va exista și după aceea. În acest din urmă cas el se întreabă, ce sôrtă va avea după mórte? Care va fi raportul său către ființa supremă și infinită? Cu un cuvânt, călăuzit de sentimentul său religios, el caută a ști *ce este Dumnezeu, ce este sufletul și care este raportul omului, ca ființă vie și rațională către Dumnezeu*. Și aceste trei cestiuni sunt expresiunea generală a nevoilor omului, ca ființă rațională, liberă și logică. Răspunsul la acestea 'l caută prin cultivarea religiunii, iar adevăratul răspuns rațional și satisfăcător pentru om nu 'l-a putut da, de cât numai religiunea creștină.

Acest adevăr se constată în totă evidența sa când se examinează, pe de o parte fondul tuturilor religiunilor, pe care omul le-a avut și le-a profesat, iar pe de alta tot ce a putut produce filosofia și știința umană asupra acestor cestiuni.

În adevăr, ideea fundamentală și baza tuturilor religiunilor necontestat, este divinitatea, adică ideea despre Dumnezeu. Dar cum au prezentat pre Dumnezeu omul și religiunile? În toate, afară de creștinism, ideea despre Dumnezeu este, nu numai alterată, ci cu desăvârșire falsă; ea este chiar nimic. Omul caută un ideal, un Dumnezeu, și aceste religiuni îl prezintă mai mult, un număr infinit, la care ori cine poate, după capriciul său, să adauge tot ce vrea. Toate puterile naturii sunt apoteozate. Tot ce vede omul în cer și pe pământ divinizează și consideră ca Dumnezeu. Varietatea și numărul lor este infinit. Toate aceste religiuni prezintă omului spre închinare și adorare dumnezeii buni și răi. Cel dintâiu făcând bine, cel de al doilea făcându-l rău și răsunându-se contra lui. Prezintă omului dumnezeii cari, deosebindu-se întru dinșii, se războiesc unii contra altora, în cât bietul om de teamă nu știe pe care să prefere și căruia să se închine. Acești dumnezei, în mare parte sunt oameni pătimiți, având aceleași nevoi și, aceleași patimi mai groznice de cât oamenii. Dar ce dă? Omul în amăgirea sa divinizând și apoteosând tot ce îl încongiura și făcându-și lui dumnezeii, după chipul și asemănarea sa, l-a făcut mai rău, mai criminal și mai corupt de cât el însuși. Acești dumnezei sunt mincinoși, nedreți, înșelători, nemilostivi, neînțerați, corupți și stricați. Aceștia sunt dumnezeii omului în religiunile păgâne; ei sunt întruparea extremă a tuturilor patimilor și viciilor omenești, și cu toate acestea sunt considerați și adorați ca zei, fie că ei reprezintă tot ce poate să fie mai degradat și înjosit.

Dar amăgirea omului nu s'a mărginit numai aici. El a voit ca pre zeii săi, să-l albească cu sine, să-l vadă și să-l

pipăe cu mâinile sale. Pentru acesta a divinizat tot ce i-a eșit înainte. O bucată de marmoră sau o bucată de lemn, au servit ca materie, din care omul să-și facă deii săi și înaintea lor să-și plece genunchile și să-l adore. Acesta și astfel este idololatria în toată splendoră și apogeul ei și astfel este în toate religiunile, lipsite de revelațiunea divină. Despre toate aceste religii și despre toți acești dumnezei, inventați și plâsmuiți de om, cu drept cuvânt Sf. Apostolul Pavel, definindu-l foarte ingenios, a putut dice: «Omenii cunoscând pre Dumnezeu, nu l-au prea mărit ca pre Dumnezeu, nici i-au mulțămît ci s-au făcut zadarnici în cugetele lor și s-au întunecat mintea și inima lor și au schimbat mărirea cea nestricată a lui Dumnezeu întru asemnarea chipului stricat al omului, a paserilor, a patrupedelor și a tărătorelor. Au schimbat adevărul lui Dumnezeu în minciună și au respectat și adorat creatura în locul creatorului, singurul care trebuie a fi bine cuvântat în veci¹⁾».

Iată ce noțiune și ce idee despre Dumnezeu au putut oferi omului religiunile idololatre! Toate în loc de a înălța pre om către un ideal, l-au pogorit mai pre jos de sine, la animale și obiecte neînsuflețite, degradându-l astfel și înjosindu-l, în loc de a-l înălța și moralisa.

Dar să vedem ce învățau pre om toate aceste religii, cu privire la sufletul său cum și la natura și sfârșitul omului. Fără a ne lăsa în toate amănuntele superstițiunei mitologice, ele toate, este adevărat, că par a mărturisi principiul dătător de viață și existent în ființa noastră, mai mult sau mai puțin ca independent de trup, dar nici una din aceste religii, cu tot numărul cel infinit al diferitelor mitologii, n'a putut precisa, nici spune dacă rămâne ceva din om după morțea sa. Unele din ele s-au ridicat până la un fel de umbre sau preînchipuirii, fără a o putea determina dacă sunt trup sau suflet și aceste umbre, unele din aceste religii învățau

¹⁾ Comp. Roman I, 21 și următoarele.

că vor relua viața, pe care au avut-o aci pe pământ, însă în alt loc, în tartar sau iad, sau în câmpiile elisee. De vor fi în fericire sau nefericire, ele nu știu nimic. Unele par a inclina către o fericire josnică, altele către o pedepsă materială fără nici un scop. Ele nu știu nimic despre scopul final al omului și al sufletului său. Unele credeau, că sufletele se vor reintorci, spre a însufleți alte trupuri, altele că vor trece iarăși în repaosul lor, iar altele că vor înceta de a exista. În genere totul se reduce la idei obscure și întunecose. la indoelă, contradicții și visiuni, nefiind nimic cert și sigur.

Ce învățături morale putea scote omul din toate acestea? Cu ce se putea el edifica în viața de toate zilele și ce putea spera el în viitor? Ce putea să-l mângâie în întristare și nefericire și ce putea să-l înfrâneze, față de pornirile pătimase ale naturii sale? El nu știa nimic despre sine, despre natura sa, despre scopul și menirea sa în lume. Nimic nu-l întărea în o credință despre o viață viitoare; nimic nu-l îndruma către bine, nimic nu-l intimida măcar sau opri de a face răul. La acesta se resumă totă învățătura fabuloasă a religiunilor păgâne cu privire la om și la sufletul său.

Tot ast-fel toate aceste religiuni nu învătau pe om nimic clar și sănătos și cu atât mai puțin ceva rațional, despre raportul său cu Dumnezeu. Și cu drept cuvânt Când religiunile idololatre n'au putut oferi omului cunoștința despre adevăratul Dumnezeu, cum puteau ele să-l facă cunoscut adevăratele raporturi, cari să unescă pe om cu Dumnezeu? Deii religiunilor păgâne se îngrijesc mai mult de el însuși, de cât despre omenii; iar alții nu vor să știe de nimic, ci vor să trăiască fericiți și impasibili, fiind cu desăvârșire indiferenți de tot ce este muritor. Dacă vre-o dată aceste religiuni pogorâ pe deii pre pământ, ei vin, nu pentru a face bine, ci pentru a face rău. Ei aduc războaie nesfârșite și toate crimele dintre ei, iar lumea o transformă în teatrul tu-

turor neînțelegerilor, al vrăjmășiilor și al crimelor. Cu toți se tem, în loc de a-i iubi. Dar deit păgânii par a nu avea nevoie de iubirea oamenilor, nici de a le o inspira. De altminterea era și natural, cum putea cine-va să iubească deit reii, deit capabili de totă crima și fără de legea, deit cari nu erau de cât mâniați și porniți cu răsbunare tot-d'auna asupra oamenilor; iar aceștia pentru a-i îmblânzi, trebuiau să le aducă daruri și să le sacrifice tot ce aveau mai scump, mai prețios și mai iubit sufletului lor. Nu se mulțameau numai cu sânge de viței și tauri; era nevoie de sângele copiilor și al însuși închinătorilor. Iar pe lângă acestea toate, în multe locuri, și la mulți deit, în templele lor, se săvârșeau faptele cele mai degradatoare și rușinoase pentru onorea omului și se consideraau toate acestea *ca cea mai plăcută olocaustă adusă deilor!*

Cum puteau toate acestea să satisfacă rațiunea omului? Cum putuau să-i mulțămescă și să-i satisfacă sentimentul său religios, care căuta pre Dumnezeu, pentru a-i adora și a i se inchina lui? Era elementar ca fie care să judece și să înțelegă că ast-fel de lucruri, acțiuni josnice și pretențiuni absurde, nu puteau veni de la idealul pe care omul urma natural să-l aibă despre Dumnezeu. Toate, în ochii fie cui, nu puteau fi socotite de cât prejudeții omenești, ba cele mai multe, mai înjosite de cât tot ce putea fi mai rău și mai degradat în omenire.

Dar mulți din apărătorii acestor religii, chiar în zilele noastre dic: «Toate aceste religii și prejudeții erau pentru vulg și masele ignorante, pentru poporul de jos, corupt și degradat. În multe părți și în timpuri diferite, spiritele geniale s'au ridicat contra acestor prejudeții și au protestat continuu contra lor; iar filosofia de altă parte, adaugă acești admiratori ai vechiului clasicism, a rezolvit cu îndestulare toate cestiunile a căror rezolvire o urmărește și dorește omul prin sentimentul său religios.

Curioasă logică. Masele trebuiau să fie condamnate a zăcea în tot felul de superstiții! Dar pentru ce? Admiratorii clasicismului răspund: Așa li se cuvenea. Motivul? Pentru simplul rezon că erau vulg și popor de jos, ne răspund. Ele nu trebuie să cunoască adevărul și dreptatea. Ele nu trebuiau să se înalțe, nici să aspire la vre-un ideal. Acesta se cuvenea numai celor culti. Nobililor și Filozofilor?! Numai aceștia erau omenii, după această logică, și numai ei erau dispensați de amăgirea în care trebuia să se afunde celălalt, întreg pogorul.

Dar este măcar adevărat faptul că filozofia, care în toate timpurile era numai pentru un cerc restrâns, rezolvise în destulă măsură toate cestiunile de care ardea sufletul omului și a căror cunoștință o căuta prin sentimentul său religios și dorea să o albească?

Să luăm filozofia greacă, ca cea mai bună din toate, ca singura care le-a covârșit și s'a înălțat mai pre sus de toate, covârșindu-le atât prin înălțimea de cugetare, cât și prin profunditatea ideilor. Ce ne spun despre Dumnezeu filozofii înainte de Socrate? Unii dic că Dumnezeu este aerul, alții că este focul. După unii el este lumea, după alții sufletul lumii, care era unit cu lumea, așa precum sufletul este unit cu corpul în om. Unii tăgăduiesc și negă cu desăvârșire pre Dumnezeu; alții îl confundă cu universul. Ast-fel era credința Stoicilor, a căror morală a făcut atâta șgomot în lumea veche în cât în toate timpurile era și este chiar și astăzi vestită; așa în cât, pentru mulți, și cu drept cuvânt este o îndoială dacă aceștia credeau în Dumnezeu.

Unii din filozofi, foarte renumiți și reputați, învățau că există două principii primordiale eterne ambele, spiritul și materia, sau principiul binelui și al răului. Atunci pe care din amândouă să adore omul, pe unul, sau pe ambele? Alții iarăși, tot așa de renumiți și distinși afirmau cu tărie că universul însuși este Dumnezeu, care este din vechi și nu va

avea sfârșit. Trebuia dar, după ideea acestora ca omul să adore natura sa universul, din care și el însuși făcea parte. Ce labirint!

Se va dice însă: Platon avea și predica idei mai clare și mai lămurite despre Dumnezeu. Ne tăgăduim. Platon în sistemul său filosofic concepea o idee mai spirituală despre Dumnezeu, deosebindu-l de univers. Dar mult mai probabilă este opiniunea că nici Platon nu s'a ridicat până la ideea de a concepe un Dumnezeu viu, personal precum ne afirmă toți istoricii vechilor sisteme filosofice ¹⁾. Ce putea omul să adore în Dumnezeul lui Platon, care n'avea nici voința, nici omnipotența, nici nimic? Cum se putea apropia de el și cum putea să-l concéapă? Pentru acésta multora le era mai lesne a se arunca în brațele acelor care nici nu afirmau că există Dumnezeu, dar nici nu negau existența lui, căci unii ca aceștia îndoindu-se dacă există Dumnezeu, precum și dacă există unul sau mai mulți, se aflau în fața nedomiririi și ast-fel erau și în necredință; căci îndoela nu liniștește sufletul, nici satisface rațiunea. Din contră se pôte dice, că mai degrabă amăgirea, dar în acest cas totă isbânda filosofiei se confundă cu superstițiunea.

Filosofia nu a putut spune omului nimic cert și hotărât nici despre suflet. După unii sufletul era un aer foarte subțire, o parte eterică sau o apă cu desăvârșire subțire și ușoră; după alții era sângele, care circulă în organismul omului. Au fost și de acela, care-l considera ca nematerial și spiritual. Dar după mörte? După unii el murea odată cu trupul; alții credea, că cade într'un somn profund, într'o desăvârșită nesimțire; cu alte cuvinte că se distruge. Pitagora atribula sufletului un scop cu desăvârșire curios. După el sufletele ómenilor părăsind trupurile lor la mörte intrau în alte trupuri, pentru a le da viață, apoi eșind și din acelea intrau în altele și așa mai departe, fără a se sfârși

¹⁾ Comp. Zeller, Erdmann, Ueberweg—Heinze.

vre o dată această trecere sau emigrare din trup, în trup. Acesta este învățătura despre metempsicosa, care mai întru nimic nu se deosebește de Mitologie. Insuși Platon, deși avea o idee mai înaltă despre suflet; dar întru acesta mai nu se deosebește de Pitagorienl. Cel puțin nemurirea, la el, nu este de cât o continuare a existenței, unele personalitatea sau individualitatea sufletului se nimicește în sufletul universal, lumea. Ast-fel că, ceea ce afirmă de o parte, deduce în cea-l-altă. Singur Socrat pare a se fi apropiat mai mult de adevăr, dar și la el, precum se vede din ultimele sale cuvinte, nemurirea este o simplă speranță și acesta slabă.

Cât privește chestiunea raportului omului cu Dumnezeu, filosofia absolut nu spune nimic. Și cu drept cuvânt neputând precisa nimic și neavând nici o idee clară despre Dumnezeu, cum putea să spună ceva asupra raportului său cu lumea și cu omul? Chiar dacă anticitatea clasică ar fi avut credința filosofică într'un Dumnezeu personal, încă nu ar fi putut stabili, nici desvolta o învățătură asupra raporturilor sale cu lumea și cu omul. Întâiu, pentru că cunoștința acesta ar fi fost proprietatea unui cerc foarte restrâns de cunoscători, iar al doilea că, pentru a se uni cine-va cu Dumnezeu și a stabili un raport cu el, nu este de ajuns numai să știe și să cunoscă că el există, ci să știe și să cunoscă ce este el către dînsul și ce trebuie să ceară de la el. Dacă Dumnezeu nu iubește pe om și el în sine nu este iubire, atunci cum poate iubi pe om. El poate fi infinit, omnipotent; dar în cazul acesta voește el fericirea omului, iubește el pe om? Asupra acestui cuvânt nimeni dintre filosofi n'a spus nici o dată nimic.

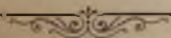
Iată dar că sub toate raporturile nici filosofia nu a putut spune nimic cert și hotărît omului, nici să stabilească raportul său cu Dumnezeu. Ea nu a putut a-i da adevărata idee despre el, nici despre Dumnezeu nici despre suflet.

Cu alte cuvinte nu a putut satisface nevoile intelectuale, morale și ale conștiinței, pe care omul caută a le îndeplini prin sentimentul său religios.

Acestea țin generic despre religiunile păgâne în genere, care nu au cunoscut revelațiunea divină și despre filosofie, care nu s'a putut înălța să conceapă adevărul, dovedesc că nici una, nici cea-l-altă n'au putut rezolvi problemele căutate de inteligența omului, anume nu i-a putut spune adevărul despre Dumnezeu, despre suflet și despre raportul său cu divinitatea. Nicăieri omul nu a putut afla lumina și adevărul. Și dacă se cade, ca încheind aceste reflexiuni, generale asupra foloșelor religiunii creștine pentru om, înainte de a le arăta să întrebăm împreună cu Pilat, ce este, adevărul, pe care omul pururea a căutat să-l afle prin religiune, auzim vocea cea dulce a lui Iisus Christos, singura care ne răspunde: „*Eū sunt adevărul și viața. Ascultăți cuvintele mele și va trăi în véc sufletul vostru*“. Glasul acestei învățături, este singurul care descopere omului tot adevărul și dreptatea, satisfăcând nevoile sale intelectuale, morale și liniștindu-l conștiința, prin aceea, că-l învață tot ce este *drept, bun și de folos lui*, atât în lumea acésta, cât și pentru sufletul său în viața viitoare. Iar acest glas nu-l aflăm de cât în învățatura evanghelică, adică în învățatura bisericeii și a religiunii creștine despre care urmăm să vorbim în numărul viitor.

(Va urma).

Drag. Demetrescu.

CRONICA BISERICĂ.

I.

O procesiune religioasă.

Seceta a bântuit și bântue și anul acesta o mare parte a țării noastre. Sunt localități, unde n'a cădut nici o picătură de plöe de multă vreme. Vitele n'au ce mânca, fiind că iarba a perit! Ömenii privesc îngrijorați cum munca lor de anul acesta n'are să dea nici un rod! Cu un cuvint: Iarăși sărăcie într'o parte a țării ca și în anul 1899!

S'a rugat lumea și la țară ca și la orașe, să se milosivăscă Dumnedeu și să trimită plöe câmpurilor. S'au făcut procesiuni cu sfintele icöne și s'au rugat credincioșii cu totă căldura sufletului! O procesiune însă religioasă ca cea de Duminică 6 Iunie e rar s'a vedut în capitala țării noastre. Mil de ömeni, tineri și betrâni, bogați și săraci în frunte cu peste o sută de preoți și cu P. Sf. Nifon Vicarul Sf. Mitropolii au insoțit în căntări möztele Sf. Dumitru Basarabov de la biserica Sf. Mitropolii până la piața Victoriei de la șosea. Aci s'a făcut rugăciunea apei, la care a asistat și M. S. Regele și A. Sa Regală Principele Ferdinand. Abia la ora 2 p. m. s'a dus fie-care între ale

sale. Pe la ora 5 p. m. Dumnezeu s'a milostivit de rugăciunile credincioșilor săi și a trimis o ploe bine făcătoare asupra capitalei și asupra țării întregi aprópe. Credința cea fierbinte a poporului a fost răsplătită de bunătatea lui Dumnezeu!

II.

De ale Clerului.

N u m i r i.

— Nou hirotonitul în preot Grigore N. Popescu, este numit pe ziua de 1 Aprilie a. c., paroch la parochia Gorganu-de-Sus, județul Muscel.

— Nou hironitul în preot Ión Anca, este numit pe ziua de 1 Maiu a. c., paroch la parochia Lița, județul Teleorman.

— Nou hirotonitul în preot Gheorghe Leu, este numit pe ziua de 1 Maiu a. c., paroch la parochia Oancea jud. Covurlui.

— Preotul supra-numerar Gheorghe Popescu, de la biserica filială «Cuv. Paraschiva» din urbea Panciu, este numit pe ziua de 1 Maiu a. c., paroch la biserica parochială din acea urbe.

— Nou hirotonitul în preot Isaia C. Popescu, este numit pe ziua de 1 Maiu a. c., preot la biserica schitului Bunea, jud. Dâmbovița.

— Nou hirotonitul în preot Gheorghe V. Tutoveanu, este numit pe ziua de 15 Maiu a. c., paroch la parochia Andreiași, jud. R. Sarat.

— Nou hirotonitul în preot Stan B. Nicolau, este numit pe ziua de 15 Maiu a. c., preot la Sf. Monastire Rătești.

— Nou hirotonitul în preot Gheorghe Costăchescu, este numit pe ziua de 1 Maiu a. c., paroch la parochia Slobozia Mândra, jud. Teleorman.

T r a n s f e r ă r i.

— Preotul paroch Constantin Teleman, de la parochia Hermeziu, jud. Iași, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Aprilie a. c., la parochia Hărpășești, acel județ.

— Preotul supra-numerar Teodor Dimitrie, de la parochia

Amara, jud. R.-Sărat, este transferat pe ziua de 1 Maiu a. c., in aceeași calitate la parochia Grădiștea-de-Sus, acel județ.

— Preotul paroch Andreiū Boghiū, de la parochia Țepoiū, jud. Tecuci, este transferat pe ziua de 15 Maiu a. c., in aceeași calitate la parochia Bălănești acel jud.

— Preotul paroch Ilie Chirița, de la parochia Rîmești, jud. Vâlcea, este transferat pe ziua de 1 Iulie a. c., in aceeași calitate la parochia Isvoru, acel județ.

— Preotul paroch Gheorghe P. Popescu, de la parochia Bărtăluși-Clăcași, jud. Tutova, este transferat in aceeași calitate pe ziua de 1 Iunie a. c., la parochia Buda, jud. Tecuciū.

D e e s e.

— Preotul supra-numerar Ión Petre, de la parochia Cochirleanca, jud. Buzeu, decedat la 6 Aprilie a. c.

— Preotul supra-numerar Vasile Ștefănescu, de la parochia Liteni, jud. Suceva, decedat la 20 Aprilie a. c.

— Preotul paroch Gheorghe Alexandrescu, de la parochia Bogdănești, jud. Suceva, decedat la 28 Aprilie a. c.

— Preotul supra-numerar Ión Căculescu, de la parochia «Buna-Vestire», din urbea R. Vâlcei, decedat la 26 Martie a. c.

— Preotul paroch Ștefan Nicolae, de la parochia Balta, jud. Dolj, decedat la 4 Aprilie a. c.

— Preotul paroch Ștefan Popescu, de la parochia Găstești, jud. Vlașca, decedat la 22 Aprilie a. c.

— Preotul paroch Ión Băltățeanu, de la parochia Socolești, jud. Mehedinți, decedat la 12 Martie a. c.

— Preotul paroch Gheorghe Bărbuleanu, de la parochia Vărleni, jud. Vâlcea, decedat la 2 Maiu a. c.

— Preotul supra-numerar Ión C. Blidea, de la parochia Copăcioasa, jud. Gorj, decedat la 8 Maiu a. c.

— Preotul supra-numerar Babea Albu, de la parochia Cerșani-de-Sus, jud. Argeș, decedat la 18 Aprilie a. c.

— Preotul supra-numerar Paraschiv Tănăsescu, din parochia Slobozia, jud. R.-Sărat, decedat la 24 Ianuarie a. c.

— Preotul paroch Constantin Răducan, de la parochia Valea-Teancului, jud. Buzeu, decedat la 26 Martie a. c.

— Preotul paroch Stan Popescu, de la parochia Băscă-Rosiiel, jud. Buzeu, decedat la 1 Februarie a. c.

III.

Pomelnicul lui Ștefan cel Mare și al boerilor săi

În numărul trecut al acestei reviste am publicat rugăciunile ce se vor citi cu ocasiunea serbării lui Ștefan cel Mare de la 2 și 4 Iulie a. c. și care s'au aprobat de Sf. Sinod. În numărul acesta publicăm și pomelnicul lui Ștefan cel Mare și al boerilor săi, căci merită să fie cunoscut de toți Românil, și să ne aducem aminte cu evlavie de Ștefan și de toți ai lui din cea mai măreță epocă a scumpei noastre «Moldova».

Ștefan-Voevod;		Alexandru,	}	fiu;	
Bogdan-Voevod, părinte;		Iliaș,			
Oltea, mamă;		Petru,	}	fiu;	
Ioachim,	}	Bogdan,			
Ioan,		frățî;			Bogdan-Vlad,
Christea,			Petru Rareș,		
Sorea,	}	Olena,	}	fiice;	
Maria,		surorî;			Cneajna,
Mărușca,					Maria Cneajna,
Evdochia de la Chiev,	}		}	soțî;	
Maria de la Mangop,					
Maria fiica lui Radu-Vodă,					
Maria Rareș.					

B O I E R I :

Albu spătarul,	Bou Dragoș, vornicul,
Alexa, pârcălabul de Orhei,	Boueanu Ioan, pârcălabul de Neamț;
Andreica paharnicul,	Brăescul Iurie vistierul,
Arbure, pârcălabul de Némț,	Braevici Duma vornicul,
Arbure Luca, portarul Sucevei,	Brudur Duma, pârcălabul de Hotin,
Bălco, pârcălabul de Cetatea Albă.	Bucium Ion, pârcăl. de Chilia,
Bârsa stolnicul,	Buhte, pârcălabul de Chilia,
Bode vornicul,	Calopod Petre stolnicul,
Boldur Simion, vornicul,	

Cânde Toma,	Hudici Iațco,
Cernat Steful,	Huru Ilic,
Chiracole vistierul,	Iachimovici Petrică,
Ciocârlic,	Iliș, pârçălabul de Suceava,
Ciopei, pârçălabul de Neamț,	Ion paharnicul,
Ciortorovski Andreica, pârçălabul de Orhei,	Isac vistierul
Clănău spătarul,	Isaia vornicul,
Coste, pârçălabul de Sorooca,	Iuga Ignatie vistierul,
Cozmița,	Iuga postelnicul,
Crasniș vornicul,	Ivancu pitarul,
Crețeanul Hodca, pârçălabul de Neamț,	Ivancu, pârçălabul de Orhei,
Dajbog, pârçălabul de Neamț,	Ivașcu, pârçălabul Chiliei,
Damancușevici Stețcu,	Julici Oană,
Danovici Coste paharnicul,	Luca, pârçălabul Cetăței-Albe,
Dima, pârçălabul de Neamț,	Manoil pârçălabul de Hotin,
Dinga,	Mârzea, pârçălabul de Cetăței-Albe,
Dobrul logofătul,	Măteș stolnicul,
Dolha Jurjea,	Maxim, pârçălabul de Chilia,
Dragoș,	Mic-Crai vornicul,
Dumșa postelnicul,	Micotă, pârçălabul de Neamț,
Dvornicovici Starciul, pârçălabul de Cetăței-Albe,	Micotici Grozea, pârçălabul de Orhei
Eremia postelnicul,	Mihău spătarul,
Fetion,	Movilă Cozma paharnicul,
Frunteș Ion stolnicul,	Modruz Iliș.
Gangur Radu, pârçălabul de Orhei,	Mușat, pârçălabul de Hotin,
Gherman, pârçălabul de Cetăței-Albe,	Negrilă paharnicul,
Goian vornicul,	Negrilă, pârçălabul de Hotin,
Gotcă Fete, pârçălabul de Roman,	Neagu, pârçălabul de Chilia,
Grumaz Ion, staroste de Cernăuți,	Oană, pârçălabul de Cetăței-Albe,
Hrăman, pârçălabul de Cetăței-Albe,	Oanță, pârçălabul de Roman,
Hrană vornicul,	Olovenco,
Hrincovici Ivașco,	Orăș Costea,
	Oșel vornicul,
	Oșel Mihail,
	Pașco postelnicul,
	Petru pârçălabul,
	Petrică comisul,
	Pisc Radul stolnicul,
	Pitic Lazu spătarul,

Ponici Petru, pârcał.	Sucevel, Tăutul Ion logofătuł,
Purece, pârcałabul de Hotin,	Toader paharnicuł,
Reațeș, pârcałabul de Neamț,	Toader, pârcałabul de Hotin,
Săcară Ion, pârcałabul de Roman,	Toma logofătuł,
	Toma stolnicuł,
Sacăș spătaruł,	Vălce, pârcałabul de Roman,
Șandrovici Cozma,	Vascu,
Șandru, pârcałabul de Dorohoi,	Vlaicu, pârcałabul de Hotin,
Șandru, pârcałabul de Roman,	Vlaiculovici Duma, staroste de
Șarpe Cozma postelnicuł,	Hotin,
Sin, pârcałabul de Hotin,	Vrânceanuł spătaruł,
Stanimir vistieruł,	Zbiare, pârcałabul Cetăței-Albe,
Ștefan pârcałabul de Hotin,	Zubco paharnicuł.
Șlibor Hodca vornicuł,	

IV.

Un ordin circular.

P. S. Episcop de Argeș, D. D. Gherasim Timuș a trimis P. C. protoierei în ziua de 27 Aprilie a. c. un ordin de cea mai mare însemnătate. În acest ordin se cuprind învătățuri cum să se pörte preotuł în activitatea sa păstorală. I se spun între altele ca să ia parte și la cercurile culturale învătătoresci, unde va putea să-și arăte vederile sale și de unde va putea să câștige tot-dé-una ceva nou. Se cuvine preotułu să stea în bună armonie cu tötă lumea și în deosebi cu învătătoruł, tovarășul său de luptă pentru lumina poporuluł. Să susțină preotuł de asemenea și pe medici și veterinari în sfaturile pe care le dau aceștia, căci sunt folositoare sănătăței tuturor, cum și viețuitoarelor cu care se ajută omuł la ușurarea traiuluł. Reproduc acest ordin spre a fi citit de toți.

«În dorința de a se promova cât mai mult activitatea pastorală a preoților din această a Nöstră de D-đeū păzită Eparhie, s'a înființat în cele două județe câte o societate a cleruluł unde frații întru Christos vor avea ocaziune să

se cunoscă mai de aproape, să 'și comunice cunoștințele lor religioase și să se ajute reciproc la nevoie.

Cu mare mulțămire sufletească constat că aceste instituțiuni Clericale ș'au dat rólele lor cu prisos,—mulțămită interesului ce P. C. V. purtați. Așa la acestea s'au ținut mai multe conferințe pastorale în care s'au tratat subiecte potrivite cu nevoile timpului ca spre exemplu: în contra alcoolismului, în contra cetirii cârtilor vătămătoare etc.

Acestea sunt niște începuturi, dar începuturi cât se poate de bune, care Ne fac să sperăm, pentru viitor la o activitate și mai mare și mai rodnică.

Am dori ca la noile conferințe ce vor avea loc de aici înainte și la cari toți preoții sunt obligați a lua parte, să se discute: Despre ținuta preotului atât la serviciu cât și în societate; despre mai demna întrebuințare a costumului preoțesc; despre ocupațiunile serioase pastorale; despre dragostea ce trebuie să domnescă între preoți,—prin cari mai ales vor da societății un frumos exemplu de unire «prin această vă va cunoște pre voi lumea că sunteți ucenici ai mei, de veți avea dragoste între voi»; despre cauzele decadenței morale; despre concubinagiu; despre indiferența religioasă etc.

Tot atunci se vor discuta modul cum trebuiesc înlăturate relele cari bântuesc societatea creștină; cum preoții vor putea deveni adeverații păstori cari să 'și pună sufletul pentru turmă și să nu cruțe nici o ostenelă ci neincetat să predice cuvântul lui D-deu cu vreme și fără vreme pentru a deștepta sentimentul religios ce pare a fi amortit.

Poporul nostru este religios și acesta se poate vedea din sacrificiile făcute de dînsul pentru ridicarea de biserici și înfrumusețarea lor, cum și din dragostea ce are a merge cu mic cu mare la biserică la anumite sêrbători din cursul anului.

Preotul trebuie să se folosescă de această rîvnă, așa să'l înlemne a ținea cu tărie și nestrămutat la legea strămoșescă, să iubească pe mama noastră comună—Biserica—care ni-a dat viața duhovnicescă și îngrijește de noi, ca să mergem cu siguranță și ne abătuți pe calea vieții.

Preotul în predicile sale, pe lângă explicarea învățăturilor Evangelice, va căuta să între și în viața de toate zilele a poporenților săi, și anume: le va atrage atențiunea asupra

curăteniei sufletului și a corpului; asupra încetării de ori și ce lucru în timpul sărbătorilor; va combate uratul obicei ce au credincioșii de a alerga duminicile și sărbătorile pe la târguri și a se lipsi ast fel de singura mângâiere sufletescă ce i se oferă din partea Bisericii.

Un mijloc nemerit pentru a insufla creștinilor dragostea de biserică și de servitorii săi, credem a fi introducerea Căntărilor și lecturilor de Duminică, cum se află și în alte părți; căci după dăsa Apostolului, «cum vor crede dacă nu li se va propovedui».

Duminicile și sărbătorile toți credincioșii dar mai ales copiii cari au terminat școala primară să fie a lănați la un loc anumit și acolo preotul să-i deprindă a ceti rugăciuni letur-gice și Psalmi, să-i învețe a cunoște pe lângă rugăciunile cari le au auzit în școlă dogmele principale ale religiunii Creștine, care sunt conținute în Simbolul Credinței; a ceti Apostolul, cum și unele cântări ușore pe care să le execute în biserică; și mai întâi de toate să-i învețe a se închina.

Prin aceste ocupațiuni poporenii, atât cei mari cât și cei mici, nu numai că vor învăța a se închina lui Dumnezeu, a cunoște religiunea Creștină și a iubi Biserica, dar vor fi puși la adăpost contra înclinațiunilor imorale, contra conversațiunilor necuviincioase și vătămătore și contra faptelor rele.

Acesta este cercul Cultural al Preotului, Cerc restrâns, dar destul de mănos pentru păstoriți.

Pe lângă acestea preotul este dator a sta în bună armonie cu toată lumea dar mai ales cu învățătorul, cu care are a lupta pentru luminarea poporului român, mai mult încă să la parte, pe cât e posibil la cercurile Culturale învățătoresci unde va avea ocaziune să-și arăte ideile sale și de unde poate să capete ceva nou.

Să susțină pe medicii și veterinarii în sfaturile pe cari aceștia le dau fiind-că ele sunt folositoare sănătății tuturor, cum și a viețuitoarelor cu cari se ajută la ușurarea traiului.

Numai așa lucrând preoții își vor atrage stima din partea societății, vor atrage lumea la biserică, cari astăzi sunt aproape goale; iar înaintea nemitarnicului Judecător, când în ziua judecătoarei își vor da seama atât de dinșii cât și de sufletele încredințate lor, cei ce vor fi lucrat bine în via Dom-

nului, vor auzi cuvintele: «Bine slugă bună și credincioasă peste puțin ai fost credincios. peste multe te voi pune întru întru bucuria Domnului tău», iar cel ce vor fi trăit cu nepăsare față de misiunea ce li s'a încredințat vor auzi sentința dată celui ce a ascuns talantul în pământ.

Acestea sunt dorințele Nostre P. C. Protoiereu și pentru a lor îndeplinire Ve invităm să luați toate măsurile convenite; căci prin această veți aduce mulțămire sufletescă atât mie cât P. C. V. care mă ajutați cu atâta zel și cu atâta rivnă în purtarea sarcinei Apostolatului».

V.

O catedrală Episcopală în Galați.

Orașul Galați e și reședința P. S. Episcop al Dunării-de-Jos. Cu toate acestea în Galați nu e o singură biserică, care să potă fi considerată ca o catedrală! Singura, care servea de catedrală a trebuit să fie închisă pentru că amenința să cadă. Era prin urmare o mare nevoie ca atât P. S. Episcop, cât și Guvernul nostru să se gândească la construcțiunea unei catedrale. Cu toate că mijlocele bănești ale țării au fost mai restrinse în anii din urmă, totuși s'a rezervat o sumă din escedente pentru ca să se potă începe această lucrare cât mai în grabă. Și pentru ca să la parte la această lucrare cât mai mulți arhitecți români s'a publicat de către Casa Bisericii un concurs pentru facerea planurilor și cu perspectiva de a conduce lucrările pentru acel care va reuși întâiul. Iată condițiunile acestui concurs:

MINISTERUL CULTELOR ȘI INSTRUCȚIUNII PUBLICE
ADMINISTRAȚIUNEA CASEI BISERICII

Disponând construirea unei biserici catedrale episcopale în Galați, publicăm concurs între arhitecții români pentru alcătuirea unui ante-proiect în conformitate cu următorul program:

P r o g r a m

Ante-proiectul va cuprinde următoarele două piese:

1) Planul de situație pe scara de 0,005 m/m pe 1,00 m. în preună cu poziția catedralei; — planul locului se găsește la Administrația Casei Bisericeii.

2) Planul parterului pe scara de 0,01 c/m. pe 1,00 m.

3) Planul invelitorei pe scara de 0,01 c/m. pe 1,00 m.

4) Situațiunea longitudinală pe scara de 0,01 c/m. pe 1 m.

5) Situațiunea transversală cu vederea spre tâmplă pe scară de 0,01 c/m. pe 1,00 m.

6) Fațada principală pe scara de 0,01 c/m. pe 1,00 m.

7) Fațada laterală pe scara de 0,01 c/m. pe 1,00 m.

8) Un memoriu descriptiv în privința materialului întrebunțat, a stilului adoptat cum și a volumului înfășurării exterioare a clădirii considerată de la nivelul trotuarului până la cornișa corpului bisericeii și turlelor.

Ante-proiectul se va depune la Administrațiunea Casei Bisericeii în termen de trei luni de la data publicației, adică în ziua de 25 August a. c., până la orele 5 p. m., sub un motto, iar numele autorului, închis într'un plic sub un acelaș motto.

Ante-proiectul va fi întocmit pentru suma de 300 000 lei fără pictură și mobilier.

Se va avea în vedere că lungimea catedralei să nu fie mai mică de cât 35 m.

Ante-proiectul va fi întocmit în stil bizantin, concurenții inspirându-se după vechile noastre monumente religioase românești cum de asemenea și decorațiunile vor fi cu motive artistice românești.

Pentru ante-proiectul clasificat întâi, se va da un premiu de 4.000 lei; al II-lea 3 000 lei; iar al III-lea 1.500 lei; câte-și trele rămânând proprietatea Casei Bisericeii.

Concurentul care va obține premiul I, va fi însărcinat

cu facerea proiectului definitiv și conducerea lucrărilor pentru cari i se va plăti și un onorariu de 3,50% asupra lor, în care se cuprinde și plata conductorului.

Ministru, (ss) Haret.

Administrator, *Gârboviceanu*.

Nădăjduim, că arhitectul român se vor inspira de la frumoșele biserici vechi, ce se află de alungul țării noastre și vor întocmi planuri pentru această catedrală, care se face cinste priceperii și gustului Românului.

G...

Un cuvînt asupra Gramaticii lui Ienăchiță Văcărescu.

Se știe că „*Observațiile saū băgările de sēmă asupra regulelor și orîndueleur gramaticii rumânești*“ alcătuite de Ienăchiță Văcărescu s'au tipărit în două edițiuni în acelaș an 1787: una la Rîmnic în tipografia Sfintei Episcopii de acolo, și alta la Viena în tipografia lui Iosif nobil de Kurzbeck. Se mai știe iarăș cum că ediția râmnicenă precede celei vieneze în titlul căreia se spune lămurit că ea s'a „*tipărit acum intru al doilea rînd*“.

Sub acest raport nu mai incupe deci nici o îndolală: Cartea dată în lucrare în Ianuarie¹⁾ eră deja tipărită la începutul lui Aprilie 1787, spre mulțumirea tuturor. Căci Iată cum își îndreptățește Domnul Țării Românești de atunci, Nicolae Petru Mavrogheni v. v., privilegiul acordat tipografiei Episcopii de Râmnic la 12 Aprilie, același an: «De vreme ce «din multele cărți ce am luat Domnia mea înștiințare că «se tipăresc de-apururea de tipografia Sfintei Episcopii «Râmnicului, — *urmédă să ia multă folosire nu numai «neamul românesc și creștinesc ce lăcuește în pământul țării Domniei mele, ci încă și tot cel-alt «după aiurea ce să poslășaste de acéstă limbă ro-*

¹⁾ Data precuvîntării lui Ienache Văcărescu.

«*mănescă*. Și mai vârtos fiind-că și dumnealui cinstitul și credinciosul boerul Domniei mele lanache Văcărescu vel vistier aŭ arătat Domniei mele că și Gramatica limbii românești *ce acum întâiu s'aŭ alcătuit de dumnealui și acum întâiu s'aŭ tipărit în fericite zilele Domniei mele*, tot la această tipografie s'aŭ tipărit. Și ne-aŭ arătat după toate aceste indestulate întipăriri ce face mai sus disa tipografie că are lipsă de ómenii cei trebuincioși ce ar putea să dea ajutor la tipărit și la alte poslușanii ale tipografiei; de care ómeni când s'ar putea îndestulă tipografia s'ar face mai cu îndestulare tipăririle cele trebuincioase și folositoare *la neamul românesc*: Domnia mea rãvnind de folosirile obștii și care cu bucurie am vedut acum întâiu tipărită Gramatica românească în zilele Domniei mele, din care are să se folosescă obștea,—după arătarea și rugăciunea ce și Dumnealui vel vistier ne-aŭ făcut pentru această tolesnire, am cugetat a bine-voi ca să hărăzim privileghiū la tipografia mai sus disei Sfinte Episcopii, ca să pótă ținea lude șase scutiți și apărați de dajde și de veri ce alte orândueli ... ca să poslușescă la trebile tipografiei»¹⁾).

Aceste frumoase cuvinte—scóse dintr'o carte domnescă emanată din cancelaria unuia din cei mai străini de țară Domni fanarioși pe care l-am avut, care nu putea lega măcar două vorbe românești—fără vrere ne întorce gândul la cronici și scriitorii noștri bisericești din secolul al XVII^{lea}, acel al culturii naționale, care știură să dea expresie în scris într'un mod atât de fericit conștiinții unității noastre etnice. Și dacă motive bine-cuvântate nu ne-ar face să le socotim ca fiind alcătuite sub torturirea aceluia ce cu deosebită dragoste a cultivat limba românească, a aceluia care testă urmașilor săi Văcărești:

¹⁾ Doc. Orig. Bibl. Acad. Rom. 56/XCII.

«Las vouă moștenirè
 «Creșterea limbii românești
 «Și-a patriei cinstirè»;—

De sigur c'am fi datori să scădem cu unul măcar numărul relelor cari au contribuit în vre-o măsură ôre-care la căderea în multe privințe a țărilor române în vremea domniilor fanariote. Dar nu pentru acesta le-am citat, ci pentru a sprijini cu ele părerea d-lui prof. N. Iorga cum că nu forma exterioară mai simplă a publicațiunii eșită de sub tescurile tipografelei Episcopale din Râmnic trebuie considerată ca pricină a reeditării ei într'o tipografie din Viena în același an chiar¹⁾. Nu, căci Ienăchița Văcărescu a fost se vede mulțumit de produsul tipografiei râmnicene, drept ce intervine la Domnul sêu—cum s'a vădut—pentru acordarea de privilegii numitei tipografii; și așa a rămas se vede chiar și după retipărirea Gramaticii sale la Viena, căci pentru același motiv intervine la 1792 pe lângă Mihail Costandin Șutu v. v.—cum vom vedea—ca să reînnoiască și să întărească privilegiile acordate tipografiei de Mavrogheni.

Atunci se naște întrebarea: unde trebuiesc căutate pricinile retipării în același an chiar a „observațiilor“ Văcărescului? Răspunsul la această întrebare se poate părea banal și fără însemnătate. Într'adevăr cesiunea nu presintă nici un interes pentru gramatic și filolog câtă vreme amândouă edițiile sunt aidoma și deosebirea lor constă numai într'atât într'u cât în ediția vieneză s'a eliminat introducerea lui Văcărescu precum și închinările din titlu către Domn, Mitropolitul Ungro-Vlahiei Grigorie și Episcopul Râmnicului Filaret. Nu tot așa însă se presintă cesiunea pentru istoricul literar și cultural mai ales. Căci dacă bună-ôră se va putea dovedi că retipărirea Gramaticii lui Văcărescu venea din altă parte de cât de la autor însuși și că această reli-

¹⁾ Istoria literaturii române în sec. al XVIII-lea, București 1901, II, p. 278 notă.

tipărire răspundea unei necesități de cultură românească în monarhia vecină; — atunci se va fi dovedit: că apariția ei a fost un eveniment cultural cu mult mai însemnător și că cercul ei de înrăurire a fost cu mult mai larg de cât am putea crede; că deci n'au fost deșerte nădejțile exprimate în cartea domnască de mai sus, relativ la opera Marelui Vistier, din care urma „*să ia multă folosire nu numai neamul românesc și creștinesc ce lăcuște în pământul țării Domnii mele, ci încă și tot cel-l-alt după aiurea ce să poșlășaște de această limbă românească*“.

Și tocmai acestea le susținem și vom căuta să le dovedim noi. Anume. Ediția vieneză nu s'a putut face de înăchiță Văcărescu, care n'ar fi avut nici un motiv să-și elimineze introducerea și închinările din titlul cărței către Domn, Metropolit și Episcop. Ci așa cum se prezintă ea, după toate indiciile, s'a făcut «cu învoirea înaltel ocârmuirii» și pentru «folosul școlilor românești». Într'adevăr Ardealul pe acea vreme stătea sub liberala ocârmuire a împăratului Iosif al II-lea, care dăduse la 1781 cunoscutul său edict de tolerență, prin care tuturor confesiunilor li se îngăduia susținerea de școli și biserici, — deci și Românilor neuniți, cari își deschiseră o sumă de școli. Peste ele fu numit director *Dimitrie Eustratevici*¹⁾, autorul gramaticii alcătuită la 1757 pentru Domnul Țării Românești Constantin Mavrocordat²⁾. La Viena în tipografia «chesaro-crâiască a neuniților Români și a Sârbilor a boerului Iosif de Curtbec» — unde s'a retipărit și Gramatica lui înăchiță Văcărescu — începuse a se tipări o sumă de cărți pentru școlile românești neunite. Așa la 1774: *Catehisis mic a legii grecești neunite* pentru tréba pruncilor neuniți rumânești; la 1777: *Ducere de mână către cinste și dreptate*; la 1784: O nouă

¹⁾ A. Bârseanu, *Istoria școlilor române gr. or. din Brașov 1902*, p. 9.

²⁾ Iorga, *op. citat*, II, p. 271 sq.

ediție a *Catehisisului* de la 1774, *ortografie sau scri-sórea dreptă* pentru folosul școlilor rumânești; și la 1785: *De lipsă cărțice* pentru a neuniților rumânești mici școle, *Aducere de mână către Aritmetică, Invățături cres-tinești și carte trebuitoare pentru dascălii școlilor românești neunite*.

În Blaj și Sibiu de asemenea se tipăriau tot felul de cărți pentru folosul școlilor. O gramatică românească nu era însă, căci a lui Klein-Șincai¹⁾ din 1780 era latinescă și nu pentru școle.

Se va fi simțit deci lipsa unei atare cărți și va fi fost bine venită acea a lui Ienache Văcărescu, care—eliminându-i-se părțile indicate mai sus—s'a acomodat ast-fel tre-buinței de cultură cezurată, ce li se îngăduia pe atunci Ro-mânilor din Monarhia vecină și s'a tipărit tot în tipografia cărților școlilor românești neunite a lui *Kurțbec*.

În aceste împrejurări se pot găsi numai pricinele reti-pării: în același an chiar a „*observațiilor*“ lui Văcărescu la Viena. Și cu arătarea lor credem c'am dat răspunsul cel mai nemerit—dacă nu singurul cu puțință—întrebării puse mai sus. *Retipărirea Gramaticii lui Ienăchiță Văcărescu venea din altă parte de cât de la autor însuși și răspuncea unei necesități de cultură românească în Monarhia vecină*. Acesta este încheierea paginilor de mai sus.

Ediția rimnicenă a Gramaticii rămase pentru Ienăchiță Văcărescu cea recunoscută chiar și după apariția ediției Vienneze. Căci iată cum își îndreptățește Mihail Constantin Șuțu v.v., în cartea sa de la 28 Iulie 1792, reînnoirea și reîn-tărirea privilegiilor acordate tipografiei Episcopiei de Rimnic, de Nicolae Mavrogheni: «căci nu numai se tipăresc cărți

¹⁾ *Elementa linguae Daco-romanae sive Valachicae.*

«din destule românești ci mai vârtos și elinești; și multe
«dintr'acestea se dau în har pe la Sfintele Biserici și pe la
«cel ce aș trebuință de dânsule. După cum ne-am incre-
«dițat mai vârtos de la dumnealui cinstit și credincios
«boeriul Domniei mele vel vistier Ianache Văcărescu ce ne-aș
«arățat că între alte și gramatica românească ce s'aș alcătuit
«de dumnealui întâiș într'acéstă limbă, *câte cărți s'aș*
«*tipărit de acestea s'aș făcut tôte har pe la pă-*
mânteni»¹⁾.

Alex. Lepădatu.

¹⁾ Org. Rom., Acad. Rom. 104/XCII.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Alecu Mărăcineanu, din com. Căpătura, plasa Cricov-Podg. jud. Prahova, care la restaurarea bisericeii din acea com. a contribuit pentru tâmplă și la alte reparații cu suma de 800 lei, de asemenea un policandru 400 lei și două sfeșnice de 500 lei; Preotului Nicolae Ionescu cu soția sa 600 lei, cum și tuturor locuitorilor din acea com. care au contribuit cu sume mai mici.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Niță Vasilescu, comerciant în com. Segarcea din deal, jud. Teleorman, care timp de doi ani a întreținut bis. cu vinul necesar Sf. Liturghii. Asemenea Preot. Andrei V. Popescu, I. T. Popa, Stan Sorici, N. Dote. Fl. Scarlat, Dragomir Ceaușu, T. Ignătescu, Fl. Bucă, N. Bucă, Stan Hristescu și alții 210 enoriași din acea com., care au contribuit pentru cumpărarea unui chivot de argint de China, un epitaf și unor cununii de argint de China, toate în valoare de 240 lei.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor din căt. Olteanca, com. Segarcea din vale, jud. Teleorman, care au contribuit cu suma de 244 lei 20 bani, pentru cumpărarea unui clopot, necesar bis. din acel cătun.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Dobre Marinescu, din căt. Olteanca pendinte, de com. Segarcea din Vale, care a bine voit a dona bis. din nou construită în acel căt. 120 lei, pentru cumpărarea unei Evanghelii. Marin Enache 62 lei, pentru un cazan de botez; cum și tuturor locuitorilor din acel căt. care au contribuit cu diferite sume în ziua sfințirii bisericeii.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, care au bine-voit a dona bis. din Chiojdencea, pl. Cricov-Podg. jud. Prahova, diferite obiecte și anume: Stan Stoica Ciortan, un chivot în val. de 100 lei; Gn. Barbu, un rând sf. vase, în val. de 100 lei; Dimitrie Gheorghiu, un chivot, în val. de 100 lei; Gh. Panaitescu, un miruitor, în val. de 10 lei; Ghițu G. Năstăscoiu 5 lei; Traian Constantinescu și Dimitrie Rădu-

lescu, din Sinaia, câte 2 lei; șapte locuitorii cu câte 1 leu și alții trei-șapte și șapte, care au contribuit cu sume mai mici; D-l Gheorghe Barbu, a dat 8 lei 25 b. și alții 50 omeni, cari au completat suma de 305 lei pentru cumpărarea unei colimvitre de aramă, pentru bis. filială „Sf. Dumitru“, din Nucet.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au dăruit bis. din com. Ghimpeșeni, jud. Teleorman, diferite obiecte și anume: Iarohul bis și Pr marele acelei comune, un Epitaf pictat artistic pe pânză, în val. de 100 lei; D-na Constantina N. Grigorescu, una candelă de argint, în val. de 35 lei și Radu Popescu, cântăreț, una candelă argint de China, în val. de 17 lei.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor: Toma Niculae și Gh. Bercescu, din com. Malu, jud. Ialomița, cari au bine-voit a dona bis. din acea com. Cel dintâiu un antimis, în val. de 4 l. 25 b., iar cel d'al-doilea un Evhologiū, în val. de 11 lei.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor din com. Ghimpeșeni, jud. Teleorman, cari au bine-voit a contribui cu suma de 155 lei, pentru cumpărarea unui rând de vestimente preteștii complete ca: Stibar, telon, epitrahir, cingătoare, o pereche rucavițe, precum și trei procovețe, pentru bis. din acea comună.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor în număr de una sută șese din com. Ghimpeșeni, jud. Teleorman, cari au bine-voit a contribui cu suma de 95 lei, pentru cumpărarea unui chivot de argint de China, pentru bis. din acea comună.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ión Calinderu, Administratorul Domeniilor Corónei, care a bine-voit a dona bis. din oăt. Sudiți, jud. Ilfov, o sobă pentru Sf. Altar, în valóre de 40 lei.

Din partea Chiriarchiei Sîntei Episcopii din Huși, se aduc căldurose mulțămiri Domnului V. Herghelegiū care a bine-voit a dăruí bisericeii Sf. Dimitrie din Huși, un Caldabru argintat în valóre de 150 lei. De asemenea, persoanelor pioase notate mai jos, cari au dăruit diferite obiecte, bisericeii din parochia Mărășeni, județul Vaslui și anume: Ión Vasiliū și soția sa Elena, o frumoasă perdea de dantelă în valóre de 12 lei; Ión Popluc și soția sa Casandra, 6 chilo lumânări în valóre de 36 lei; D. Corogeanu și soția sa Flórea, una candelă de nichel în valóre de 2 lei; Preotul Tb. Mihăilescu și soția sa Eva, una cruce de argint în valóre de 35 lei; Andrei Cazacu și soția sa, patru chilo lumânări; Daniil Donciū cu soția sa, una pereche paltale de argint; Maria N. Ignat, un Epitrahil în valóre de 27 lei; și Preotul C. Manoiilescu cu soția sa Elena, cari au procurat bisericeii 2 cărți de ritual în valóre de 15 lei.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Alecu Mărăcineanu, din com. Cep-tura, plasa Cricov-Podg. jud. Prahova, care la restaurarea bisericii din acea com. a contribuit pentru tâmplă și la alte reparații cu suma de 800 lei, de asemenea un policandru 400 lei și două sfeșnice de 500 lei; Preotului Nicolae Ionescu cu soția sa 600 lei, cum și tuturor locuitorilor din acea com. care au contribuit cu sume mai mici.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Niță Vasilescu, comerciant în com. Segarcea din deal, jud. Teleorman, care timp de doi ani a întreținut bis. cu vinul necesar Sf. Liturghii. Asemenea Preot. Andrei V. Popescu, I. T. Popa, Stan Sorici, N. Dote, Fl. Scarlat, Dragomir Ceansu, T. Ignătescu, Fl. Bucă, N. Bucă, Stan Hristescu și alți 210 enoriași din acea com., care au contribuit pentru cumpărarea unui chivot de argint de China, un epitaf și unor cununii de argint de China, toate în valoare de 240 lei.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor din căt. Olteanca, com. Segarcea din-vale, jud. Teleorman, care au contribuit cu suma de 244 lei 20 bani, pentru cumpărarea unui clopot, necesar bis. din acel cătun.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Dobre Marinescu, din căt. Olténcia pendinte, de com. Șegarcea din-Vale, care a bine voit a dona bis. din nou construită în acel căt. 120 lei, pentru cumpărarea unei Evanghelii. Maria Enache 62 lei, pentru un cazan de botez; cum și tuturor locuitorilor din acel căt. care au contribuit cu diferite sume în ziua sfințirii bisericii.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, care au bine-voit a dona bis. din Chiojdéncia, pl. Cricov-Podg. jud. Prahova, diferite obiecte și anume: Stan Stoica Ciortan, un chivot în val. de 100 lei; Gu. Barbu, un rând sf. vase, în val. de 100 lei; Dimitrie Gheorghiu, un chivot, în val. de 100 lei; Gh. Panaitescu, un miruitor, în val. de 10 lei; Ghițu G. Năstăsoiu 5 lei; Traian Constantinescu și Dimitrie Rădo-

leson, din Sinaia, câte 2 lei; șapte locuitori cu câte 1 leu și alți trei-
zeci și șapte, care au contribuit cu sume mai mici; D-l Gheorghe Barbu,
a dat 8 lei 25 b. și alți 50 omeni, cari au complectat suma de 305
lei pentru cumpărarea unei colimvitre de aramă, pentru bis. filială „Sf.
Dumitru“, din Nucet.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au
dăruit bis. din com. Ghimpeșeni, jud. Teleorman, diferite obiecte și
anume: L'arohul bis și Pr marul acelei comune, un Epitaf pictat artistic
pe pânză, în val. de 100 lei; D-na Constantina N. Grigorescu, una
candelă de argint, în val. de 35 lei și Radu Popescu, cântăreț, una
candelă argint de China, în val. de 17 lei.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor: Toma Nicolae și Gh. Ber-
cescu, din com. Malu, jud. Ialomița, cari au bine voit a dona bis. din
aceia com. Cel dintâiu un antimis. în val. de 4 l. 25 b., iar cel d'al-
doilea un Evhologiu, în val. de 11 lei.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor din com. Ghimpeșeni, jud. Te-
leorman, cari au bine voit a contribui cu suma de 155 lei, pentru cum-
părarea unui rând de vestimente preoțești complete ca: Stihar, felon, e-
pitrahir, cingătoare, o pereche rucavițe, precum și trei procovețe, pentru
bis. din acea comună.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor în număr de una sută șese
din com. Ghimpeșeni, jud. Teleorman, cari au bine-voit a contribui cu
suma de 95 lei, pentru cumpărarea unui chivot de argint de China,
pentru bis. din acea comună.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ión Calinderu, Administratorul Do-
meniilor Coronei, care a bine voit a dona bis. din oât. Sudiți, jud. Ilfov,
o sobă pentru Sf. Altar, în valoare de 40 lei.

Din partea Chiriarchiei Sfintei Episcopii din Huși, se aduc căldurose
mulțămiri Domnului V. Herghelegiu care a bine-voit a dăruia bisericii
Sf. Dimitrie din Huși, un Candelabru argintat în valoare de 150 lei.
De asemenea, persoanelor pioase notate mai jos, cari au dăruit diferite
obiecte, bisericii din parochia Mărășeni, județul Vaslui și anume: Ión
Vasilii și soția sa Elena, o frumoasă perdea de dantelă în valoare de
12 lei; Ión Popl no și soția sa Casandra, 6 chilo lumânări în valoare
de 36 lei; D. Corogeanu și soția sa Florea, una candelă de nichel în
valoare de 2 lei; Preotul Th. Mihăilescu și soția sa Eva, una cruce de
argint în valoare de 35 lei; Andrei Cazacu și soția sa, patru chilo lu-
mânări; Daniil Donciú cu soția sa, una pereche patiale de argint; Maria
N. Ignat, un Epitrahil în valoare de 27 lei; și Preotul C. Manoiulescu
cu soția sa Elena, cari au procurat bisericii 2 cărți de ritual în va-
loare de 15 lei.

Din partea Chiriarchiei Sfintei Episcopii din Huși, se aduc călduröse mulțămiri D-ului Alexandru Ghișescu din Huși care a bine voit a dărui bisericii parohiei Sârbi din Județul Tutova, un rând complet de sfin-te vase, de argint masiv și sufiate cu aur în valoare de 520 lei; Idem persoanelor pioase mai jos notate cari au contribuit la împrejmuirea bisericii din parohia Hăsești, Județul Fălciu și anume: Ion Ariton 4 lei; Ștefan Chiriac 4 lei; Emandachi Baltag 3 lei; Ion Gh. Baltag 2 lei; Ion Ioniță Guțu 2 lei; Nicolae Baltag 2 lei; N. V. Teodor 4 lei; Ilie I. Sevescu 2 lei; Gh. Arit. Bocman 2 lei; Gavril I. Popa 3 lei; Nistor Bocman 2 lei; Danil Bocman 5 lei; Ion C. Tôder 3 lei; Vasile Guțu 2 lei; Grigore Guțu 2 lei; Const. Andronachi 2 lei; Gh. Gavril Bocman 1 leu; Iordache Plăcintă 2 lei; Const. Blalaș 3 lei; V. Gh. Ilie Bogoș 6 lei; Const. Cucu 4 lei; Tb. Sandu 5 lei; Ștef. Sandu 4 lei; Const. Cucu 4 lei; Gh. I. Ursachi 2 lei; P. Gh. Bugoș 2 lei; I. Nistor 5 lei; Gavril Sandu 5 lei; Stamate Gh. Sandu 5 lei; D. Coatachi 2 lei; D. I. Gav. Popa 2 lei; V. Ionescu 3 lei; Ion Petcu 4 lei; V. Obreja 3 lei; Gh. Bugoș 3 lei; Gh. Gh. Bugoș 2 lei; C. Bugoș 2 lei; C. N. L. Popa 3 lei; Gh. L. Popa 2 lei; D. Munteanu 3 lei; N. L. Popa 3 lei; V. Petcu 5 lei; Gh. Neculcea 2 lei; Gh. Petcu 4 lei; Gavril Bejenaru 3 lei; Gh. Carti 2 lei; Th. Baltag 2 lei; Alex. Frumnsachi 3 lei; Ruxandra E. Joc-bine 2 lei; Lupu Grigore 1 leu; Th. I. Pârciu, 2 lei; C. I. Pârciu 2 lei; Mih. I. Popa 2 lei; Gh. Dragomir 4 lei; Mih. I. Theodor 1 leu; N. Cucu 3 lei; D. Guțu 8 lei; M. Th. Dima 1 leu; Mihaï Gazamâr 2 lei; I. Năstase 3 lei; Ruxanda V. Baltag 2 lei; Ilie Dachin 2 lei; Gh. Grigoriță 4 lei; V. Gh. Gligoriță 2 lei; Gh. Gavril Popa 2 lei; Iftime Butmala 3 lei; Th. V. Petcu 2 lei; Iord. Busna 5 lei; V. Proca 2 lei; Sandu M. Popa 3 lei; Gh. V. Obga 2 lei; Gh. I. Ursachi 3 lei; Th. L. Guțu 2 lei; Gh. I. Mocănașu 2 lei; C. N. Pascu 3 lei; C. Sandu 6 lei; N. V. Thöder 15 lei; C. Antonică 6 lei; I. Ariton 8 lei; Th. Sandu 6 lei; Gh. Petcu 8 lei, 75 bani; Gh. I. Ursachi 3 lei; I. Plăcintă 3 lei; Alex. Sevescu 2 lei; V. Stan 2 lei; C. Bogoș 2 lei; I. Gavril Popa 2 lei; P. I. Gavril Popa 2 lei; Niță Garat 2 lei; Cosma Ciacâr 3 lei; Grigore V. Sandu 2 lei; Gavril Gh. Popa 2 lei; N. Bordeanu 2 lei; V. A. Gherasim 2 lei; Alex. Sandu 2 lei; I. Gh. Popa Sevescu 2 lei; I. A. Pepa 4 lei; Gavril Bosa 4 lei; Th. Catană 2 lei; Cost. I. Gociu 2 lei; Ambrosă Bogoș 3 lei; I. M. Pârciu 2 lei; Ștefmi I. M. Pârciu 3 lei; Cost. I. Pârciu 1 leu; Th. Cazama 2 lei; Ion Mocănașu 3 lei; Gavril Hârjeu 2 lei; Păr. Băd. 2 lei; Th. I. Neclau 2 lei; Ștef. Nistor 3 lei; N. Pintilă 2 lei; Icăil Miron 4 lei; N. Catanu 2 lei; Ion Gh. Sevescu 2 lei; Costache Dochiu 2 lei; D. Ursachi 2 lei; P. Cart 2 lei; I. M. Caza-mâr 1 leu; V. N. Pârciu 2 lei; Gh. V. Stan 2 lei; Ștef. Th. Catană 2 lei; C. Băduc 2 lei; Gh. I. Bocman 1 leu; I. Gh. Baltag 2 lei; Sandu Munteanu 2 lei; I. Necula 1 leu; I. V. Băoalea 2 lei; Ștef. I. Sevescu 1 leu; Ion Guțu 4 lei; Gav. Gherasim 1 leu; Stamo. Beșleag 1 leu; Alex. C. Buță 3 lei; C. L. Bejenaru 1 leu; I. N. Mocanu 2 lei; Lupu Mocanu 1 leu; Gh. Jacote 2 lei; Alex. Pârciu 2 lei; N. Petcu 1 leu; V. Lazăr 1 leu; Gh. M. Guțu 2 lei; Alex. Gherasim 2 lei; I.

Th. Sandu 2 lei; Grig. Th. Sandu 2 lei; Ioniță Petcu 2 lei; C. Antoniu 1 leu; Gh. I. Guțu 3 lei. Deosebit înăa ne ajunsul scândurilor un rest și pișonele sa dat de D-l D. Vasiliu, amnarii la porți și la totă ograda s'a dat parte de Primarul Ion Vasiliu, parte de preot Sterian Guțu, parte de I. Stan și Andrei Popa.

Din partea Chiriarchiei Sfintei Episcopii de Huși, se aduc căldurose mulțămiri persónelor pióse mai jos notate și anume: Domnilor Ștefan Moldovanu și Th. Costin, care a bine-voit a dărui bisericeii Sfintul Dimitrie din Huși, una Evanghelie legată în email, în valóre de 125 lei; Gh. Colceag Ionescu, pentru un Sfint Chivot de argint curat, suflat cu aur în valóre de 1200 lei; și Dómnul Țana Ivanciú Țenn, pentru o pereche cununii de nichel argintat. Idem Domnilor Gr. Darie, care a dărui bisericeii Sf. Gheorghe tot din Huși, luménări în valóre de 36 lei; Hristache Ionescu, (luminări) în valóre de 9 lei; Dimitrie Eșanu, (Idem) în valóre de 10 lei; Vasilie Cleon, pentru cumpérarea unui rind de vestminte preotești, în valóre de 100 lei. și Alecu Ionescu, pentru doue sfeșnice de alamă în valóre de 75 lei. Idem Dómnul Elena Gh. Nichită, din parochia Crețestii de-Jos și D-lui Costache Filimon, carii au dărui bisericeii acelei parochii, cea întâi, un rând de vestminte preotești în valóre de 100 lei, iar oel de al doilea, doue sfeșnice de lemn, în valóre de 16 lei. De asemenea D-lor Gr. C. Oncu, Petrache Onciu, Gh. Vulpe, Th. Butnariu, St. Școfariu, Naste Țară Lungă și Nicolae Gheorghiu, care au cumpérat pentru biserica parochiei Dumbrăveni din județul Vaslui, 2 sfeșnice mari și un Sfint Chivot, în valóre de 150 lei, precum și D-lui Th. Gherasim, pentru una cruce, una candelă și 2 prapure în valóre de 210 lei; Idem, Dómnul Ana Corvisiano, proprietara moșiei Suceveni, din județul Tudova, care a bine-voit a dărui suma de 100 lei, bisericeii din parochia Bogdana același județ.

Din partea Chiriarchiei Sfintei Episcopii din Huși, se aduc căldurose mulțămiri enotiașilor parochiei „Sf. Dimitrie“ din Huși, anume: Petrachi Cordon și Ivanciú Gh. Stoian, care au bine-voit de a cumpéra pentru biserica numitei parochii, una feréstră colorată, represintând „Pogorirea Sf. Duh“. Idem „Administrației Domeniului Corónei“, care a dărui tot materialul necesar, pentru împrejmuirea Cimitirului parochiei Dobrovăț, din Județul Vaslui, în valóre de 150 lei.

Din partea Chiriarchiei Sfintei Episcopii din Huși, se aduc mulțămiri persónelor pióse mai jos notate și anume: Dómnul Elena Țașcă, din orașul Bérhad, care a bine-voit a dărui bisericeii Sfintul Nicolae Eșanu, din acel oraș, un rând complet de vestminte preotești, în valóre de 350 lei; Domnului și Dómnul Baron Enea din comuna Munteni de-Jos, județul Vaslui, carii au bine-voit a dărui bisericeii parochiei Munteni de-Jos 2 sfeșnice, una masă, una prostire, una prosop și luminări, tóte în valóre de 60 lei; și Domnului V. Condurache Harabagiú, care a contribuit cu suma de 275 lei, la cumpérarea unui policandru mare pentru biserica Sfintul Dimitrie din Huși.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri persónelor mai jos notate cari au bine voit a dona bisericeii din parochia Dedulești, jud. Brăila obiectele arătate în dreptul fie căruia după cum urmédă: Voica A Ruzea o față de masă de pânză pentru Sf. Masă în valóre de 20 (douăzeci) lei, două perdele borangic în valóre de 15 lei și un atég zugrăvit în valóre de 110 lei; Dómna Ecaterina B. Mironescu, două perdele de rețea pentru icónele Impărătești, în valóre de 10 (zece) lei; Dómna Nécșa Z Popesou, două perdele de borangic frumos lucrate tot pentru Sf. Icóne.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos, aduce mulțămiri D-lui Ștefan Ciorbă, din comuna Somova, jud. Tulcea, care a dăruit bisericeii din Țisa comună, un rând de vestminte preotești în valóre de 240 lei; cum și D-lor Gh. Th. Jeliu, care a donat bisericeii din comuna Potur acelaș județ, un policantru în valóre de 375 lei; Nicolae Gheorghe, Neicioiu Décu, Enciu Petrof, Dumitru Iliev și Cristu Ivanciu, fie-care câte una candelă, în valóre de de 35 lei; Neicioiu Décu, una candelă și una cruce în valóre de 58 lei; Simeon Efreim, una cruce, în valóre de 25 lei; Jeliu T. Jeliu, una candelă, în valóre de 35 lei și una cruce, în valóre de 40 lei; Peicioiu Jeliu și Elena P. Ivanov, una cruce, în valóre de 120 lei; Tânase Nedelcu, una candelă și una cruce, în valóre de 75 lei; Chirciu Mihail, una cădelniță și una pereche cununii, în valóre de 65 lei și Drăgan Veleu, una pereche cununii, în valóre de 20 lei.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri Domnului Moise N. Pacu, profesor și avocat din Galați, care a bine voit a dona școlii de cântăreți bisericești din urbea Galați, câte 2 exemplare din cărțile D-Sale: Morala Evangelică și Morala Creștină, precum și Iconomului Nicolae V. Pavliu, din urbea Constanța, care a dăruit tot acestei școli, din opera Sf. Sale două exemplare: Cântările din săptămána patimilor pe psaltichie.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri persónelor mai jos notate, cari au bine voit a dona bisericeii Prea Cuv. Paraschiva din parochia Chiseani, județul Brăila, obiectele notate în dreptul fie căruia după cum urmédă: Una strană arhierescă lucrată și sculptată frumos în lemn de tei în valóre de 150 lei, făcută cu spesele locuitorilor: Marin Tudor, Stan Băcă, Manoiu Grigore, Ilie Girip, Ghiță Anghel, Marin Stanciu și Drăghicel Dinu. Un rând sfinite vase de argint plake poleite cu aur, în valóre de lei 100, donat de preotul paroch respectiv Ión Berteștenu. Un rând vestminte cu fir în valóre de lei 140 donat de D-l Petrace Constantinescu. Una cruce de argint pe Sfinta Masă, în valóre de lei 40, compărată din cotisația enoriașilor. Una cruce mai mică de argint, în valóre de lei 20, donată de episcopul bisericeii, Manole Mihalcea; și una pereche cununii, în valóre de lei 16, donată de Marin Tudor și Iancu Dârnea.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri persónelor mai jos notate, cari au bine-voit a contribui cu obolul lor la reparațiunea bisericeii

Adormirea Maicii Domnului, din parochia Topalu, jud. Constanța, după cum urmărește: Dinu Mocanu, Nécșu Ilie, Gh. Cristian, Apostol Marcu, Dimitrie Boghénu, Ión Gh. Cantacuzino, Ion D. Boghénu, Nicolae Socariciu, Cristian Nécșu, Pandelescu Zane, Constantin Șincan, Nicolae Maren, Dobrescu Vulpe, Gh. Cheșes, Radu N. Cocor, David Nécșu, Dimitrie Tudor, Constantin Lazu, Costică Sotiriș, Radu Nécșu, Petre Socariciu, Mitu Nécșu, Crăciun M. Socariciu și Apostol Decu.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos exprimă mulțămirea persoanelor mai jos notate, cari au bine-voit a dona bisericeii din parochia Caraorman, din județul Tulcea, obiectele notate în dreptul fie cărnă, după cum urmărește: D-lor Egor Moise, Nechita Grigoriș, Grigore Conțulenec și Egor Andreenco, cari au reparat casa parochială cu propriile lor mijloace, cheltuiind pentru această suma de 1400 lei; D-lor Ión Conțulenec, Simeon Conțulenec și Grigore Conțulenec, cari au donat bisericeii un policadru și 2 sfeșnice toate în valoare de 600 lei; și în fine întregeii obștii a locuitorilor din diasa parochie, cari au donat un sfeșnic în valoare de 160 lei și o icoană a Sf. Maria Magdalina, în valoare de 60 lei.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos aduce mulțămirea persoanelor mai jos notate, cari au contribuit cu bani la procurarea de obiecte sacre donate bisericeii parohiale, Sf. Nicolae, din parochia Rușeșu, din județul Brăila, Sachelarul Gheorghe Berdan, a contribuit cu suma de 50 lei, D-l Petcu Șerban cu 50 lei, D-l Zota Chilă cu 50 lei, D-l Nécșu S. Mușat cu 50 lei, D-l Zaharia I. Cazacu cu 50 lei, D-l Stan Dumitrașcu cu 50 lei, D-l Nécșu Cristisor cu 50 lei, D-l Radu I. Cazacu cu 50 lei, D-l Nécșu Nécșu Căpățină cu 25 lei, D-l Manolache Carapcea 25 lei, D-l Dumitrache Popescu cu 25 lei, D-l Dumitru S. Boboceca cu 25 lei, D-l Gheorghe O. Dumitrașcu cu 25 lei, D-l Drăghiciș Radu Zota cu 25 lei, D-l Radu S. Mușat cu 25 lei și D-l Dumitrache Căpățină cu 10 lei, în total suma de 585 lei cu care s'au cumpărat un rând complet de veștminte preoțești din stofă brocate cu fir de aur; un rând veștminte bisericești negre, cu galon alb, adică felon, epitrahil, una pereche rucavițe, cingătoare și un rând acoperăminte, cumpărate de D-l Dumitrașcu Zota cu 100 lei, precum și una cruce de argint de China suflată cu aur, pentru sf. Masă cumpărate idem cu 65 lei; Una cruce mică de argint de China portativă cumpărată de D-l Ión Drăghiciș Zota cu 10 lei; Un rând de acoperăminte de stofă verde cu fir galben cumpărate de D-l Ión R. Tôder; un steg bisericesc, cumpărat de D-l Nicolae Ionel; Un steg bisericesc nou pictat stil bisantin cu franjuri și eincuri aurii, cumpărat de Onor Administrația Domeniului Coronei cu 130 lei; patru candelabre de argint de China, fie care câte 14 lei, cumpărate de Domniș: Ghiță Mihailă, Tânase Buzatu Drăghiciș Zota, Chilă și Cristea Vlad; două Candelabre de argint de China, cu câte șapte candelabre fiecare, având câte șase brațe cu prisme roșii, cumpărate de Domniș: Vasile Epure și Costache Chițulescu cu 180 lei. Una candelă de argint cu trei brațe pentru luminări, servind de serafim, cumpărate de D-l Gheorghe Bănică cu 35 lei. Una pereche cununii argint de China suflate cu aur, cumpărate de D-l Tache Căpățină cu 30 lei. Una tiplotă

de argint suflată cu aur pentru căldură, cumpărată de D-l Trandafir Simon cu 5 lei. Una cruce de lemn mare portativă, pictată stil bizantin, cumpărată de D-nii: Ión C Popovici, șeful domeniului Rușețu, Petru Miraiu, contabelul domeniului și Iulius Mihalcea, șef de cultură a domeniului cu 60 lei. Una iconiță mică, Nașterea Domnului nostru Iisus Christos, cumpărată de D-l Ioniță Ionel cu 12 lei. Două felinare de alamă galbenă, cumpărate de D-nii: Ghiță Ghica și Neagu G. Oprea cu 24 lei. Un glob lucrat în tablă de alamă cu geamuri de sticlă, pentru a se înveli Sf. Chivot, cumpărat de D-l Sandu Ticu cu 20 lei. Două sfeșnice mari împărătești de argint de China metal alb garantat, cu câte trei facke mari verticale, gravate cu inscripție, unul cumpărat de D-l Ion Cazacu cu 350 lei, și unul cumpărat de preotul sachelar Gheorghe Berdan cu 150 lei și D-l Cristea Teodor Ión cu 200 lei, în total ambele 700 lei. Una pólă în jurul sf. Mese de șifon lucrată în dantelă, donată de Dómna Roza Ivanov, în valóre de 20 lei. Două perdele de bumbac țesute național, pentru icónele împărătești, donate de Dómna Ana I. Căpățină I, în valóre de 8 lei. Cinel rogojinii pentru așternut în biserică a 2 lei una, cumpărate două de D-l Pană Băboiu, două de D-l Constantin Deciu și una de D-l Costache Bobocea.

Chiriarchia Dunărei-de-Jos aduce mulțămiri persónelor mai jos notate cari au contribuit cu sumele indicate în dreptul numelui fie-cărui, pentru procurare de obiecte sfinte bisericeii din cătunul Caclamak, comuna Mahmut-CuIs, județul Constanța și anume: Ión Dobrea Costea, 10 lei pentru procurarea unui mirnitor și 125 lei pentru un rând de vestminte preoțesti complete, dând și obștea restul de 125 lei în acelaș scop; Ștefan Popa, o Evanghelie îmbrăcată în catifea, în valóre de 125 lei și Gheorghe Munteanu, 4 lei pentru procurarea unei perechi de cununii. Idem, persónelor de mai jos cari au donat bisericeii din comuna Ostrov, plasa Hârșova, șisul județ, următórele obiecte: Preotul Epaminonda Mihăilescu, Zaharia Codrescu, Tânăsache Apostol, Gherghișan Iordache și Postole Scăpău, câte 20 lei; Deacu Sbarlea 10 lei și Cullea Oncea 15 lei, pentru procurarea unei Sf. Evanghelii în valóre de 125 lei; Dobre Dake, Stan Dake, Ioniță Dake, Anghelața I. Roșu, Gheorghe Buzatu, Vasile Ioniță, Gheorghe Panică și Stanciu Geambașu, fie care cu câte 10 lei, pentru procurarea a două sfeșnice cu câte trei lumânări; Costea Ocer, Ión Gh. Coman, Ioniță O. Mateiu, Vasile Cucuiak, Nicolae N Lungu, Vasile Tudoran, Gh. Cojocaru, Ión Ocenu, Tudor Ghenea și Ión Topor, câte 10 lei, pentru procurarea unui chivot de argint în valóre de 100 lei; Gherghișan Iordache, Grigore Mavrodin, Nicolae Baltag și Ión I. Roșu, câte 10 lei pentru procurarea unei sfinte cruci de argint, în valóre de 40 lei; Zaharia Codrescu, Lupașcu Panică, Ión Soiu, Drăgnoiu Nedelcu, Gheorghe Brăileanu și Dumitru Gh. Bălan, fie care câte 18 lei, pentru procurarea a 6 candelă de argint, în valóre de 128 lei; Tânase Macri, una candelă de argint, în valóre de 35 lei și Mitu Stan, lei 10, pentru procurarea unui sfințit Antimis.

TOLERANȚA RELIGIOȘĂ.

Tôte religiunile profesate de ani s'au basat pe bigotismul și fanatismul, de cari însuflețiți și aprinși închinători lor, pe de o parte au voit a le impune cu amenințări, cu forță și pedepse tuturilor, celor ce erau de altă credință; iar pe de alta, sub impulsul tot a fanatismului și a bigotismului, nu puteau suferi pe cei de altă credință. Ura și răsbunarea lor mergeau până a se vrăjmăși de morțe uni pe alți. Singură religiunea creștină, precum ne dovedește istoria propagării și a întemeerii sale, a fost departe de a aprinde în sufletul credincioșilor ei bigotismul și fanatismul, ura și răsbunarea contra celor de altă credință. Ea nici nu s'a impus nimărul cu forță, nici nu a propagat ura, disprețul și răsbunarea contra celor ce n'au priimit-o s'au au fost de altă credință.

Biserica creștină, însuflețită de ast-fel de idei, de toleranță și iubire către cei de altă credință și către cei-ce au persecutat-o, a urmat exemplul și sfatul dat de însuși Domnul întru acésta. Iar locul și întâmplarea din istoria evangelică, unde Mântuitorul dă acest sfat următorilor săi și le cere a fi toleranți și iubitori ai acelora, cari i vor urli și persecuta, este raportat de Sf. Evangelist Luca, în capitolul IX al evangeliului său, versurile de la 51—56. Aci se țice:

«Şi a fost când s'au umplut ȃilele innălţării lui, şi el 'şi-a întărit faţa, ca să mergă în Ierusalim. Şi a trimis vestitori înaintea feţii sale: şi mergen:ii au intrat într'un oraş al Samarinenilor, ca să-'i gătescă lui. Şi nu l'au priimit pre dntsul, că faţa lui era mergend în Ierusalim. Şi vădend ucenicii lui, Iacov şi Ioan, au ȃis: Dómne, voeşti să ȃicem să se pogóre foc din cer, şi să-'i mistulască pre el, precum şi Ilie a făcut? Iar Iisus întorcându se 'l-a certat pre dinşii, şi a ȃis: nu ştiţi al căruia duh sunteţi voi? Că Fiul omului n'a venit să piardă suflete omeneşti, ci să mântulască. Şi au mers într'alt sat».

Acéstă întâmplare saũ istorisire evangelică este dovada cea mal strălucită a spiritului de toleranţă al religiunei creştine. Domnul a muştrat pe Apostoli săi iubiţi, Iacob şi Ioan, arătându-le, că ei şi toţi cei-ce vor crede în el, trebuie să fie departe de orî şi ce fel de răsburare, contra aceloră ce je ar sta împotriva, nu l ar priimi saũ le ar face vre un rău. Cuvintele: Nu ştiţi a căru duh sunteţi voi, cu cari Domnul muştră şi întâmpină cererea de răsburare a Discipolilor săi, cari erau porniţi şi cereau prin el de la Dumnezeu pedepsă Samarinenilor, cari în fanatismul lor religios nu l priimise, sunt expresiunea spiritului, ce trebuie să domnescă în biserica lui Iisus Christos. Aceste cuvinte ale Domnului au mare însemnătate, cu privire la toleranţa religioasă Samarineni n'au voit a priimi pe Domnul şi Discipoli săi, cari Iudei fiind mergeau să se închine la templul din Ierusalim. Iar el din fanatismul şi bigotismul religios, cu alte cuvinte, din netoleranţă şi lipsa de respect, către credinţele şi ideile religioase ale acestora, n'au voit a l priimi. Şi când Discipoli, în indignarea lor, voesc să răspundă cu o pedepsă Dumnezeuască la acéstă netoleranţă a lor, Domnul le zice: «Voi nu ştiţi al căru duh sunteţi? Ca cum le ar fi zis: «Prin ceea-ce voi cereţi, daţi a înţelege, că voi n'aţi înţeles, caracterul şi spiritul învăţătorei mele. Eũ continuu până a um v'am sfătuit şi v'am învăţat să fiţi fără răutate, să fiţi în-

delung răbdători la toate greșelile și rătăcirile celor-l-alți, să vă fie milă de ei și să căutați cu iubire și blândete, să-l întorceți de la calea cea rea. Eu pururea v'am zis, că veți merge în lume să predicați evangheliul meu, în tocmal ca oile în mijlocul lupilor, fără a întrebuița mijloace materiale, fără a întrebuița forța și violența, fără aur, fără argint, că veți fi urmăriți, persecutați și dați pe mâna puternicilor pământului. V'am spus, că fericiți sunt cei-ce vor fi persecutați pentru evanghelia mea, iar voi astăzi, uitând toate aceste precepte și sfaturi, ce v'am dat, cereți în aprinderea sufletului vostru de fanatismul Iudaic, ca Dumnezeu să pedepsescă și să distrugă acest sat, pentru că locuitorii lui au altă credință. pentru că ei cred, că în muntele Garizim se adoră Dumnezeul cel adevărat, iar noi mergem a ne închina lui, după credința noastră, în Ierusalim».

Mustrarea acesta, cu care Domnul certă pe Apostolii săi, se pot aplica pururea în toate timpurile tuturor aceloră, cari aprinzându-se de fanatismul pentru ideile și credința lor, se dau la acte de răsbunare și violență contra semenilor lor, purtându-se către ei cu răutate și vrăjmășie. Tot-d'una unora ca acestora li se poate aplica cuvintele Domnului și dacă sunt creștini vor fi întrebați: «Ați nu știți sau ați uitat a cărui spirit sunteți voi? Că sunteți următorii aceleia, care a predicat iubirea și blândetea, iar nu ura, răutatea și răsbunarea.

Din istorisirea evanghelică și din cuvintele Domnului ne învățăm, că trebuie să respectăm ideile și credințele religioase ale celor-l-alți, ori cari ar fi ele, cât de greșite, nu însă cu respectul acela de a le priimi și îmbrățișa, căci ele pot fi, precum am zis, absurde, false sau greșite, a le respecta întru atât, adică a nu întrebuița forța, ca ei să se lepede de ele sau să le părăsescă. Fie-care om, fiind înzestrat de Dumnezeu cu judecată, el având dreptul de a cugeta, are în acelaș timp și libertatea de a alege și ași forma convin-

gerea despre orî și ce, deci și despre cele religioșe. Acesta este un drept natural, necontestabil fie-cărui om. Fie-care este respunzător de ideile și credințele sale, dar călăuziți de învățătura evanghelică, dacă vedem pe fratele nostru, că are idei greșite, că a căzut în amăgire și deșertăciune, tot dreptul și totă datoria noastră creștină, față de el este ca să ne silim, să-l convingem cu cuvîntul și discuțiunea, în mod rațional, despre rătăcirea sa și să căutăm a-l convinge și aduce la cunoștința adevărului și a dreptății. Forța și violența sunt incompatibile cu învățătura religioasă creștină, căci ele sunt mijloace neertate și nepermise de dreptatea și blîndețea, ce ne o impune învățătura evanghelică; ele nu conving. Cel mult, cel silit și forțat pôte să se prefacă, că primește ideile noastre, în realitate însă el 'și conservă pe a le sale și dacă nu pe față, cel puțin în inima și cugetul său, ca și Galileu va șopti: «Și cu toate acestea se mișcă». Puterea forței și a violenței nici odată nu pătrunde în adîncul inimei și al cugetului. Acolo singur cuvîntul, rațiunea și convingerea, care descopere adevărul pôte să pătrundă. Tot cel ce voește a impune ideile sale altora, ca aceștia să le primească din totă inima, din tot sufletul și din tot cugetul lor, trebuie să fie convingiți; prin forță, violență sau persecuțiune, nu se pôte obține nimic. Din contră se atacă cel mai sacru drept a nume, dreptul de a cugeta și raționa.

Singură libertatea și toleranța pot aduce rîde adevărate, conforme cu principiile sfînte și liberale ale creștinismului. Din contra, acestea se atacă și se desprețesc, cînd intervine ura, intoleranța sau persecuțiunea. Nimeni, nici odată conform acestor principii, nu trebuie să silască pe cel-l-altă a primi forțat ideile sale, impunînd celor-l-altă tăcere și supunere, căci atunci în locul libertății și al toleranței intervine ura, răsbunarea și chiar resboiul, care n'a lipsit, orî de cîte ori fanatismul a înlocuit libertatea și toleranța. Probă

Întru acesta este, înainte de toate, istoria primelor secole a propagării creștinismului.

În adevăr, dacă aruncăm o privire asupra începutului propagării și întemeierii religiei creștine, vedem că în dezvoltarea ei, învățătura evanghelică și a luat tot avântul, respectând libertatea conștiinței și toleranța religioasă. Primii creștini în primile secole, au fost cei mai credincioși acestor principii, cu privire la toleranța și libertatea religioasă. Din contra, Romani și Elini, care dominau lumea atunci, cu puterea armelor și a științei, s'au arătat față de creștini, cei mai netoleranți. Ambele aceste două popore nu s'au deosebit întru nimic de cel-l-alti barbari și idololatri. Din contra, au persecutat pe creștini neputându-l suferi, pentru ideile lor religioase. De altmintrelea ei au fost intoleranți și mai înainte, probă condamnarea lui Socrate, a lui Anaxagora și a altor filosofi din Grecia și Roma. Față de creștini însă, ei erau intoleranți, în numele religiei lor păgâne strămoșești, dar cu toată această netoleranță religioasă creștină făcea progrese pretutindeni, întemeindu-se tot mai mult și crezându-o toți, pe unde ea se arăta și predica. Creștinii sufereau toate persecuțiunile, fără să murmure și fără să se potă apăra. Ei nu invocaă în favoarea lor și nu cereau pentru ei, decât libertatea conștiinței și rugau pe imperatori și puternici pământului, ca să fie și pentru ei aceeași toleranță, cu care aceștia se purtau către următorii și credincioșii celor-l-alte religii. Ei răspundeau religioasă evanghelică și credința lor numai prin puterea predicii și a convingerii, prin exemplul vieții lor, prin tăria credinței, prin răbdarea și înfruntarea tuturor pericolelor, dându-și pentru această credință, chiar sângele și viața lor.

«Religioasă, zice fericitul Lactanțiu, nu trebuie să fie silită, iar răspândirea ei trebuie să se facă mai mult prin puterea predicii, decât prin luptă și violență, ca ast-lel ea să fie priimită cu bucurie și convingere. Noi creștini, zice el

mai d-parte, nu pretindem, nici nu silim pe ómení, ca sã se inchine Dumnezeuul nostru, carele este Dumnezeu a tóte și nici nu ne întristãm sau infuriem, dacã cine-va nu priimește credința nóstrã¹⁾. Acelaș lucru și aprópe de acele-iași expresiuni se servesc în scrierile lor și alți pãrinți și scriitorii bisericești, cu mult mai 'ninte de Lactanțiu, chiar în acele timpuri, când creștinismul era persecutat pretutindeni. Cele mai frumoșe exemple întru acésta le aflãm în scrierile lui Tertulian²⁾, Iustin³⁾ și în genere la toți apologeții secolului II și III.

Cuvintele apologeților și în deosebi a le martirilor ne învederézã, cât de convinși erau primi creștini despre ideile înalte ale libertãței și toleranței religioșe. Ei, în mijlocul persecuțiunii celei mai aprige și intoleranței, erau binevoitori, blânzi și toleranți, față de toți, iubindu-i fãrã deosebire și fãrã sã ținã sémã, cã aceștia 'i urãu și persecutãu de mórte. În aceste prime secole aũ avut loc chiar și între dinșii discuțiuni violente, aũ apãrut chiar eresii și schisme, dar a fost departe de ei ori și ce urã sau persecuțiune religioșã. Ereticii și schismatici erau combãtuți prin cuvintele și scrierile pãrinților Bisericeii; dar în tótã acéstã luptã nu se întrebuintã, de cât cuvintul, rațiunea și convingerea, nici odatã n'a fost întrebuintãtã violența sau forța. Episcopi Asiei-Minore aũ pãstrat usul, ereditat aci încã din timpurile Apostolului Ioan, cu privire la timpul serbãrei Paștelui, de-și Roma 'i condamna pentru acésta. Episcopi Africei insistaũ în ideile lor, cu privire la botezul ereticilor, fie-cã majoritatea bisericilor aveau cu desãvtrșire alte idei asupra cestiunii. Basilide 'și desvolta public invězãtura sa în Alexandria, Saturnin în Antiochia, Valentin în Roma și alți gnostici în alte pãrți a le lumii creștine. Montaniști,

¹⁾ Lactanțiu *Institutiones*. V.

²⁾ Tertulian. *Ad Scapulam* Cap. II.

³⁾ Iustin. *Apol.* I. Cap. II, 4.

Manichei și următorii lui Marcion erau răspândiți aproape în toate provinciile Imperiului Roman. Ideile lor erau combătute de Biserică, contra lor se scrieră învățăturile drepte, raționale și conforme cu învățătura cea adevărată a Bisericii, dar totul se mărginea aici, nică-erți persecuțiune, contra și mărul nu se întrebuița forța sau violența, din contra, cu tot timpul de asuprire și persecuțiunea din partea păgânilor și a Iudeilor, între ei nu era de-cât iubire, toleranță și libertate. Ordinea religioasă reclama ca acela, cari se depărtau de la adevărata credință sau predicaui idei false, în numele adevăratei învățături a lui Christos, uni ca aceștia erau scoși din comunitatea credincioșilor, ca să se știe și cunoscă de toți, că ei nu sunt adevărați credincioși și proповедitori ai învățăturai evangelice. Eliminarea lor acesta se făcea prin glasul unanim al Bisericii, prin hotărârea adică sinodală, a celor ce conduceau și administrau Biserica lui Iisus Christos.

Cu secolul al IV și în deosebi cu timpurile lui Constantin cel Mare, de când creștinismul deveni religie permisă și dominantă în imperiul Roman, Biserica creștină fiind luată sub scutul și apărarea statului și a puternicilor împărați, spiritul de toleranță începu din ce în ce a fi o-re-cum incompatibil, cu ordinea de stat și cu pacea și liniștea biserică. Aceste timpuri încep a se arăta și în rândurile creștinilor fanatici, cari urmăreau pe eretici și pe păgâni, ba chiar să dedeă și la violențe și persecuțiuni, cu toate că Biserica a protestat tot-d'auna contra acestor violențe.

Ordinea de stat cerea, ca după proclamarea creștinismului, ca religie dominantă în statul Roman, să se apere și să se susțină cu toate puterile și mijloacele posibile, o singură religie, iar toate celelalte să lipsescă și astfel vedem pe imperatori ordonând, ca jertfele să înceteze. Templele păgânilor să se închidă, să fie date creștinilor, ba unele să fie chiar distruse și arse. În zelul lor, uni împé-

rați au mers până acolo, în-cât să impună pedepse, ba chiar și morțe, acelor ce ar cădea în idololatrie. Sau deosebit întru acesta prin zelul lor excesiv împărații Constantin, cei doi Teodosii, Grațian și Iustinian. În zadar protestau părinți cei mari și distinși ai Bisericii contra acestor măsuri. În zadar spunea, că numai puterea spirituală a învățătorei creștine putea să-l asigure triumful ei desăvârșit. Glasul acestor predicatori ai evangeliului nu era ascultat. El era adesea-ori înăbușit de strigătul impetuos al celor fanatici, cari credeau, că ast-fel servesc mai bine Biserica și credința creștină.

Ast-fel vedem, că școlile filosofice, în cari se preda știința, retorica și tot ce aparținea clasicismului și religiunii păgâne sunt închise. Iar dascăli acestor școli urmăriți și chiar exilați în confinile imperiului. Aceeași sortă o aveau și eretici. Scrierile lui Arie au fost arse și el însuși exilat. Iar următori săi strimțorați și persecutați, ca vrăjmași ai creștinismului. Nestorie morde de asemenea în exil. Priscilian este victima ideilor sale, fie-că mulți episcopi, convinși de spiritul de toleranță al învățătorei evanghelice, protesteză contra condamnării sale.

Se observă însă, că toate aceste violențe și persecuțiuni, departe de a asigura unitatea și pacea Bisericii, ele din contră, îmulțeau tot mai mult eresiile, turburările și schismele și ast-fel vedem, nu numai Biserica lui Iisus Christos, dar și întreg imperiul, în timp de mai multe secole, turburat de certele și persecuțiunile religioase. Biserica privea cu remanare la toate acestea. Pentru menținerea ordinii, a păcii și a unității bisericești ea se mulțamea cu respectarea usului păstrat ab antiquo în Biserică, de a exclude adică, din sinul ei pe toți acela, cari atacaū sau falsificaū credința cea adevărată și nu voiaū a o mărturisi, așa precum se păstrase de la început prin tradițiune în Biserică. Ast-fel că, dacă în aceste timpuri câte odată toleranța evanghelică a fost în-

lăturată de fanatismul unor zeloși, casurile au fost rare și ele deosebit, că au fost desaprobatе și stigmatizate de Biserică, ele însă n'au dat naștere la lupte religioase, nici la războaie, nici s'au făcut vre-odată în aceste timpuri, condamnări la moarte în numele Bisericii, cum ne a fost dat să vedem în timpurile posterioare.

Intoleranța, persecuțiunile în sinul Bisericii creștine și luptele religioase, și au ajuns apogeul lor în evul meziu și numai în părțile apusului.

Biserica Romei este știut cu câtă cruzime a urmărit și persecutat pe eretici în aceste timpuri. Istoria și aduce aminte cu orăre de timpurile Inchizițiunii, care de apururea sunt și vor fi o pată neagră asupra acestei Biserici. Apoi, cine nu cunoaște, cât au suferit țările catolice, Italia, Franța, Germania și mai ales Spania, din cauza persecuțiilor și a luptelor religioase, care nu se datoresc, de-cât numai intoleranței și fanatismului. În Franța de sud s'au ridicat chiar cruciate, în timpul lui Inocențiu III, contra Albigenților. După aceea intoleranța și persecuțiunile s'au îndreptat contra celor, ce voiau reforma Bisericii: Viclev, Hus, Ieronim de Praga și Savonarola, au suferit moartea, pentru că n'au voit să renunțe la ideile lor. Reforma la rândul ei în Germania, în Elveția și în Franța, din cauza intoleranței a dat naștere, nu numai la persecuțiuni între credincioși, dar chiar la războaie, în care au căzut victime sute de mii. Istoria și aduce aminte cu orăre de ele și în deosebi de înfricoșata noapte a sântului Bartolomeu, întâmplată în an. 1572. Tote acestea s'au întâmplat din cauza intoleranței și a fanatismului religios, care sunt diametral opuse principiilor, predicate de evangeliul Domnului nostru Iisus Christos, care nici odată și nici în un timp n'au putut fi aprobate de el.

Cu evul meziu s'au sfârșit, pentru a nu se mai întorche, timpurile de netoleranță și fanatismul religios, chiar și în sinul Bisericii Romane. Astăzi pretutindeni se recunoaște

și este garantată de legile tuturor țărilor civilizate toleranța, conform principiilor evanghelice și libertatea de a cugeta și de a gândi, chiar și întru cele religioase, rămânând bine înțeleles vrăjmași ai Bisericii și străini de stînul ei toți acela, cari atacă dogmele credinței și învățăturile Bisericii, în stînul căria ei se află. Statele creștine astăzi, nu numai că recunosc, dar chiar apără toleranța, dictată de sfînta și curata învățătură a evangeliului lui Iesus Christos. În spiritul acestei toleranțe este liberă ori-ce discuțiune. Nu se permite însă violență, atacuri sau întrebuițarea de mijloce nedemne și reprobate de morala publică.

Statele creștine din occidentul Europei și America au mers până acolo, în cât n'au impedit nici un fel de convingere și idei religioase noi, nici un fel de eresuri și formare de religii. Pentru această se vede, că în aceste state, mai cu sémă în Germania, Anglia și America, s'au înmulțit tot felul de biserici pretinse creștine, cu idei și credințe deosebite între dinsele. Insuși vechi catolici, cari s'au despărțit de Biserica Romei, cu ocaziunea recunoșterii infailibilității papei, și continuă în libertate cultul, credința și ideile lor religioase.

Incheind aceste reflexiuni, cu privire la cuvintele Domnului despre toleranță și (ținînd sémă de timpurile, în cari trăim, putem zice, că toleranța și libertatea religioasă, trebuie să fie desăvârșită, dar ea nu trebuie să-și iasă din limitele sale, pentru că atunci nu s'ar mai respecta nimic și când fie-care ar face ceea-ce ar crede și ar voi, atunci, precum istoria ne dovedește, în locul păcii și al ordinii, domnește desordinea și anarchia. Biserica este societate organizată, în care, precum în ori-ce societate ast-fel și în ea, trebuie să domnescă și să se respecte legile, după cari ea se conduce, pentru ca să fie pace și ordine necesarii bunului mers, progresului și prosperității ei. Cel-ce aparțin acestor societăți, aparțin de bună voe. Nimeni nu este silit, dar

dacă aparțin și voesc a aparține, atunci trebuie să respecte legile ei, să se supună lor, știut fiind, că nimăru! nu! este permis a le desprețui, călca sau insulta, fără a fi tras la răspundere de faptele sale. Toți credincioși sunt datori să păstreze credința și legile Bisericii, pentru a fi credincioși și devotați fi ai ei.

Ast-fel a înțeles Biserica lui Iisus Christos toleranța. În Biserică, ca și în societate, trebuie să fie și să domnească deplină libertate, însă în același timp pace, ordine și respect, fără acestea totul duce la anarhie, iar Biserica lui Iisus Christos, pururea de la început a fost exemplu de libertate, pace și ordine, toleranță desăvârșită, dar în același timp respect credinței și tuturor așezămintelor Bisericii, din partea tuturor acelorora, cari compun Biserica și sunt devotați fi ai ei.

C...

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Seculul al XIX-lea.

(Urmare. Vedi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea No. 3).

Data	Luna	
1813	Aprilie	Hrisovul lui Caragea spune că erau 3500 preoți, afară de călugării hirotonisiți și cei de pe la Monastiri și plăteau la casa milelor și a școlilor câte 5 taleri ¹⁾ .
1813	ianuar	Se reclamă de Divan că orânduețele făcute de Ignatie, ale moșiilor Metropoliei, și Episcopiiilor de câte pe 3 și 5 ani luați banii înainte, au fost abuziv și că nu trebuie recunoscute de țară. Domnitorul pune rezoluția:
		«Cinstiților și credincioșilor D-vastră veliților boeri ai Divanului Domniei mele, veți vedea arătarea ce ne face printr'acastă anafora Preasf. Sa părintele Mitropolit, asupra căria poruncim Domnia mea, să chibzuiți de se cuvine a fi temeinică vinđarea și cumpărătorea arendei moșiilor Sf. Mitropolii, când pe acea vreme se tratarisa aici congresul pentru incheerea păcel; și tuturor era știut că proin Mitropolitul Ignatie era strein, adus și orânduit aici Mitropolit de cea de atunci rusescă stăpânire, și să arătați

¹⁾ Cond. No. II, M. B. Ac. Rom.

Data	Luna	Domniile mele prin anafora. Boerii hotărăsc să se țină arendile în samă numai până la 1812, Octombrie 2 ¹⁾ .
1813	ianuar 13.	Un sinet cu nume deschis, altul din 20 Decembrie, altul Aprilie 19, altul Mai 2 ²⁾ .
1813	Decem. 23.	Mitropolitul Ignatie se justifică că n'a furat nimica din averea Mitropoliei și a Monastirilor, că este gata a dovedi că banii sunt cheltuiți pentru lucruri făcute la Mitropolie. Că Monastirile erau pline de datorii, că Mitropolia asemenea din cauza deselor schimbări de Mitropolii, care reclamau cheltuieli.
1813	Iulie 29.	Că Rosia a făcut mult bine Țărei, alt-fel ar fi avut dese schimbări de Domni trebă foarte dăunătoare pentru Țară (Adresa e către Consulul Ghica ³⁾)
1813		Domnul Caragea Gheorghe, dă un Hrisov în favoarea Episcopiei pentru vinăriei și alte prerogative ⁴⁾ .
1813		Hrisov de la Ion Caragea Gheorghe, prin care se dă Craiovei dreptul de a avea școlă în Monastirea Obedenarului, după Hrisovul vechi dat de Constantin Vodă Ipsilant, la 1803, Octombrie 17. S'a clădit 20 odăi, pentru dascălul I și al II, cu 20 de ucenici și a unui Doctor a poliției. Era școlă sub Epitropii aleși, fără a se amesteca ctitorii, și ia dat privilegiu. Veniturile erau destinate pentru școlă, iar Epitropii dădeau socotela anuală Calmacanului și ctitorilor. Mai dădea 150 taleri Episcopia Rimnicului și Calmacanul 150. Salariile: 3,250 Dascălul I, și 1,200 întreținerea. Dascălul al II 500 și la 12 ucenici 1,000 taleri pentru mâncare și îmbrăcăminte, iar restul de ucenici, 8 până la 20 aveau învățătura numai, 120 ucenici erau la un Epistat și 120 la dascălul românesc. (Aceste dispoziții ale lui Ipsilant).

¹⁾ Cond. No. II, M. B. A. o. Rom.

²⁾ Vol. V, 1812—1844. M. B. A. o. Rom.

³⁾ Vol. M. B. 1812—1844.

⁴⁾ Docum. Ep. Rîm, No. 228.

Data	Luna	
1813	Aprilie 6.	Iar Caragea aŭ adaus venit 150 taleri de la Polcovnicul i storâl armaş şi al doilea logofât 300 taleri din iratul podurilor, tot venitul anual era de 3690 taleri. 1560 taleri dascâlul I, 600 taleri dascâlul al II, 240 la doi dascâli româneşti, 800 taleri la 10 fectori de boeri scâpătaşi, câte 80 taleri pe an, 300 taleri la 5 (cinci) dascâli româneşti din 5 judeţe, câte 60 taleri pe an de unul. Epitrop era Episcopul de Rimnic, CaImacanan Craiovei şi Boerul Divanului ¹⁾ . Caragea Gheorghe Domnul, dă un Hrisov prin care hotărăşte să se ia 5 taleri de preot pentru şcole. Mitropol. şi Episcopul declară că numărul preoţilor este de 3500, iar banii nu ajungea, să se ia de la fie-care preot câte taleri 8 (opt) ²⁾ .
1813	ianuar	Nectarie ipopsifiŭ de Mitropolit Iosif al Argeşului şi Constandie al Buzêului, fac o anafora către Domn, prin care cer ca țârcovnici de pe la Biserici să fie scutiți de bir şi angarale, pentru că murind preoții, din ei să hirotonească preoți, ca unii ce știu a ceti și rân luelile bisericesti le cunosc ³⁾ .
1813	ianuar 19.	Nectarie ales Mitropolit, face cunoscut să i se pomenescă numele prin Biserici. Colegiul e-lectorat era: Viața Domnului și alegerea prin sfatul cinstitei boerimi adică a divanului. Mitropolitul Teodosie a paretisit și s'a retras la Braşov.
1813	Aprilie 1.	La instalarea Mitropoliților se făceau cheltueli foarte mari, dându-se presente în banii personalului Domnitorilor și la alte persoane oficiale, apoi gratificări, așa că succesiunea ce o primea un Mitropolit sau Episcop, era o datorie enormă asupra casei. În acest scop său inventat din vechime darea Cârjel. Nectarie dice în anaforaua către Domn: «că vă amintim cu smerenie, că în pădita de D-deŭ această țară a Valahiei a pre-

¹⁾ Docum. Ep. Râmnicului.

²⁾ Bis. Ort. p. 113, XVI.

³⁾ Bis. Ort. p. 206, XVI.

Data	Luna	dominat un obicei vechi, și ca să dă o lege locală veche, ca să lăse și Mitropolitul și Episcopul la înția lor înaintare, un fel de dar pe care vechiul obicei îl numește în limba patriei poclonul Cârjel, de la toți preoții și diaconii, pentru cheltuelile ce după filotimia lor urmădea la înaintare..... Mitropolitul lua din toate Eparhiile, iar Episcopul numai din Eparhia lor. Spune că Cozma Mitropol. a luat câte 14 lei de preot când s'a făcut Episcop la Buzău, iar ca Mitropolit câte 10 lei de preot, că Mitropolitul Dositeiș a adunat acest poclon prin pitac domnesc, Nectarie cere de la Domn să i se dea și lui pitac de a aduna poclonul, urmat ce a întâmpinat grele cheltueli la înaintare, apoi că viața este mult mai scumpă acum, prin urmare să se ridice cantul ¹⁾ .
1813	Iulie 24	In urma acestei anaforale, Domnul Gh. Caragea dă un pitac Mitropolitului de a lua darea Cârjel câte 13 lei de preot și Diacon ²⁾ .
1813	Febr. 8	Mitropolitul Nectarie, dă ordin de a nu primi prin biserică la serviciul pe Arhierii streint titulari, de cari erau mulți pe la Biserici dese închinat. Numai cu voe înscrisă, adică cidos pentru care trebuia să se plătescă o sumă, li se permitea. Numai trei Arhierii titulari ai Țerei aveaŭ voe a servi în țară fără cidos ³⁾ .
1813	Ianuar	Nectarie dă un ordin către Protoierii pentru buna administrare și disciplină bisericască ce trebuie pădita pretutinden ⁴⁾ .
1813	Febr. 4	Domnul Gheorghe Caragea, dă un Hrisov prin care oprește abuzul hirotoniilor prea multe și pe bani, și prescrie formele ce trebuie să îndeplinescă candidatul de hirotonie. Se constată că poporul alegea pe candidat cându-i o mărturie. La Monastiri Egumenii, iar la proprietăți parti-

¹⁾ Bis. Ort. p. 225. XVI.

²⁾ Bis. Ort. p. 225. XVI.

³⁾ Bis. Ort. p. 228. XVI.

⁴⁾ Bis. Ort. p. 231. XVI.

Data	Luna	cularii stăpânii lor îl recomandă. Se oprește a se lua de la hirotonie mai mult de cât prevăd pravilile împărătești. Se oprește aspru orice hirotonie fără cunoștința Logofetei ¹⁾ .
1813	Iulie 11	Boerii Țerei, din cauza clumei să institue spitalul la Dudești și se impune o dare de 50,000 lei pentru îngrijirea clumaților ²⁾ .
1813	Martie 25.	Se formează lista de venituri școlilor din Iași, între care preoții contribuau cu 15,355 lei, câte doi lei și 16 parale de preot. Apoi veneau Mitropolia, care plătea deosebit pe psalți și profesorii Moldoveni și Greci cari erau la școle, Episcopii, Monasterile pământene și închinat sumă de 31,195 lei. Iar Vistieria și alții dădeau anual sumă de 6,795 lei ³⁾ .
1813	Iunie 13.	Domnitorul Scarlat Alexandru Calimah dă un Hrisov de orânduială ce trebuie a păși orașul Huși către Episcopie, și-i întărește drepturile sale de a percepe dări de la orășani și de la traficul ce se va face în târg, din toate produsele ⁴⁾ .
1813	Decem. 23.	Mitropolitul fost Ignatie, justifică administrarea lui pe timpul cât a fost Mitropolit, că n'a luat bani de ai Mitropoliei, că veniturile le-au cheltuit pentru Mitropolie, că închirierea moșiilor a făcut-o pentru binele Mitropoliei. Că a fost numit de Rusia.
1814	Sept. 22.	Dionisie Sevastias (Lupu) este numit îngrijitor la Biserica Visarion din București ⁵⁾ .
1814	Aprilie 10.	Mitropolitul Nectarie, dă o circulară regulând cum să se percăpă în viitor banii școlilor și ai milelor de la preoți, în două, vedele Sf. Gheorghe și Sf. Dimitrie ⁶⁾ .
1814	August 27.	Epitropia școlilor reclamă să se facă reparația școlilor sfărâmate în timpul ocupației ru-

¹⁾ Bis. Ort. p. 303. XVI.

²⁾ Bis. Ort. p. 308. XVI.

³⁾ Uricarul V. 3, pag. 178.

⁴⁾ Uricarul V. 5, pag. 1.

⁵⁾ Cond. No. II, Acad. Rom.

⁶⁾ Bis. Ort. p. 114. XVI.

Data	Luna	
1814	Octom. 8.	sești, declară că au 24,895 lei. Mai cer boerii ca banii strânși de la preoți, jumătate să fie pentru școle și jumătate pentru mii ¹⁾ . Să Hotărăște prin pitac Domnesc, că fie-care preot să dea câte 60 de parale pentru reparația școlilor ²⁾
1814	Octom. 30.	Se constată prin Mitropolit că Protoiereii abuzau foarte mult cu strângerea banilor pentru școle și poclonul Mitropoliei. Un Protopop Petrița dă înscris că a jefuit pe preoți și că va înapoia banii ³⁾
1814	Sept. 18.	Nectarie Mitropolitul dă poruncă către protoiereii, de a numai abuza globind și jefuind fetele și femeile ce presupun că ar fi cădud în fapte de curvie. Protopopii pândeau asemenea învinuiri numai pentru lăcomia de câștig. Se opresc asemenea glóbe ⁴⁾ .
1814		Nectarie dă o circulară către Protoiereii de a încunoștiința pe preoți a se abține de la viața neregulată, carii erau porniți la o beătură peste măsură ⁵⁾ .
1814	Febr. 23.	Se impune o taxă pentru clasele avute la căsătorie, care se percepea de preoți se trimetea la Mitropolie la cutia milosteniilor, 20 lei boerii cl. I, 10 lei cl. II și 5 lei cl. III ⁶⁾ .
1814		Românii din Transilvania cer de la împăratul Austriei de a le conserva vechile datine de a avea Episcopi Români din neamul lor și a li se lăsa școlile românești, unde-și cultivau limba și naționalitatea ⁷⁾ .
1814	Iunie 20.	Scarlat Calimah v. v. dă un Hrisov de mi-luire Seminariului Socola, și scutește cele din Hrisovul lui Moruz 1806, apoi mai dă: «Iată prin acest al nostru Hrisov întărit și cu adăugire ho-

1) Bis. Ort. p. 118. XVI.

2) Bis. Ort. p. 119. XVI.

3) Bis. Ort. p. 216. XVI.

4) Bis. Ort. p. 220. XVI.

5) Bis. Ort. p. 222. XVI.

6) Bis. Ort. p. 309. XVI.

7) Bis. Ort. p. 8. XVII, foarte însemnat document.

Дата	Луня
1814	ianuar 9.
1808	Iulie 2.

tărm numitei Monastiri, acestei Monastiri alica: Să albă a lua pe totă luna câte 10 lei milă din vamă, câte patru oca unt de lemn, patru oca lumtăni de clară și una oca tămte. Iarăș, din vamă pe fiește care lună..... Iar pe lângă acesta mai adăugăm încă Domnia mea, ca găsindu-și Monastirea 30 luzi ómeni străini, aduși de acum înainte de peste hotar, fără bir și fără nici un amestec cu locuitorii țarei aceștia, caril să fie adeveriți și prin mărturia diregătorilor marginei pe unde il va trece că sunt străini precum se hotărăște, să rămte apărați și scutiți de birul Vistieriei și de tóte alte dări și havalele, ce vor fi asupra altor locuitori¹⁾.

1814 ianuar
9.

Se trimetea cercetarea divorțului la o persónă, ca lui Dionisie Lupu și Mitropolitul refera Domnului rezultatul. Vol. 8 pag. 72.

1808 Iulie 2.

Auafora pentru deschicarea a trei Monastiri ot Spitalul de ciună. Se făcea abuz cu contribuțiile puse pe Monastiri pentru Spitalul Colțea și pentru alte cheltueli cu armatele rusești în cât Monastirile rămase sărace, dispun să nu se mai la veniturile lor, de cât la bóla ciunei și pentru darea școlelor. Iscăliți:

Gavriil Mitropolit și Exarh al prea bunului și îndreptătorului Sinod a totă Rosia. Al Ungrovlahiei Dositheit, al Rimnicului Nectarie, Iosif Episcop de Argeș, Costan tie Episcop de Buzeu, Arhimand. Visarion Pogonianel, Dionisie Ilnipoleos Epitr. Sf. Spiridon Arhimand. Visarion Văcărăștenu, Gavriil Arhimand., Gheorghitis Arhimand, Ignatie Radu. Arhimand. Mihaliotis Chirilos. ὁ ἡγούμενος Σταταρίου σοφράννος. Neofel Egumen τοῦ ἁγίου Ιωαννου. Τιμόθεος ἡγούμενος Σαβροπόλεος Δαυηλ, ἀρχ. τῶν ἀγίων ἀποστολῶν.

Popa Voicu Iconom și protopop, Popa Nectarie Schevofilax, Popa Teodosie Probadecticon, Vasilie ieret ipomnimatistis, Popa Neculai Sa-chelar, Popa Ștefan Logofăt, Popa Constantin

¹⁾ Uricarul V. II, pag. 46.

Data Luna

dascălul Evangheliei, Popa Neculai ἐπι τῶν χειροποιετῶν, Ierel Radu ἐπι τῶν κτίσιν. Popa Mihael ἐπι τῶν ζωνάτων.

Ignatie cu mila lui Dumnezeu Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahiei. Fiind că luam înștiințare că unii din preoții poliției Bucurștilor reu nărăviți fiind, s'ar fi primblând prin cârlume și rachierii dându-se spre beătură de vin și rachiu fără de nici o rușine și sfială că se află parte bisericescă și nu se cuvine a se afla întru acest fel de netrebnicie petrecând; de aceea poruncim că Consistoriul să îngrijască a da porunci la toți preoții poliției ca de acum înainte să nu mai îndrăznescă vre-unul a intra în cârlume sau în rachierii, căci după cercările ce am a face pe talnă prin credincioșii omenii noștri, pe care va găsi prin cârlume sau rachierii aducându-se aici pedepsa îi va fi lipsirea.—Al Ungrovlahiei Ignatie.

1814

Prea Înălțate Dōmnel

Cu plecată anafora arătăm Măriei Tale că din viclenele urmări ale unora din neguțitorii de aicea din București s'au stins și s'au prăpădit câte-va case de boeri mari de starea întâia, ajungând la lipsă și sărăcie vrednică de jale, căci din lăcomia lor dând clironomilor acele case știute de risipitori, marfă cu preț încărcat și împrumutări de bani cu (m)arele dobândi, drept zalog moșiile și alte acareturi, și silindu-l (la) plată, după ce l-au făcut de ș'au vîndut lucrurile putem dice și fără prețul cel cuviincios și au rămas ca niște nemernici în patria lor, tot nu sau putut plăti de dănsii, ci au ajuns și la scăpătăciune și au rămas și datorii din pricina lor: Pentru care, fiind că înălțimea ta ești dăruit din pronia cea de sus, părinte al Patriei cu rivnă și dorire spre fericirea și binele tuturor supușilor Măriei Tale de obște, iar mai ales spre întregimea neamului boeresc, îndrăznim a face Înălțimei Tale obstescă și plecată rugăciune. ca

Data	Luna

să bine-voești) a da luminată întărire la această anafora a noastră, ca de acum înainte feciorii de boeril cei răsipitori și fără de Epitropi și ne ajunși, în vîrstă de ani 25. afară de cei ce sunt supt Epitropi, măcar fie și căsătorii, s'a'u cu cin de boerie, să se dea supt Epitropia Preasf. Sale părintelui Mitropolit și a unuia din părinții Episcopi, și niminea din neguțitori să fie volnic a le da împrumut cătuș de puțină marfă sau lant sau a face ver-ice aleșveris cu dînșii, ci când va avea trebuință acel fecior de boer pentru hrana și înbrăcăminte a lui, sau pentru iconomia casei să mîergă să arate Prea Sfinției lor părinților Arhieriei și pliroforisindu-se Preasf. lor că acea trebuință este neapărată și cu cale, prin știrea și iscălitura Preasfinției Sale, să aibă voie a se împrumuta, iar fără de această orînduială făcînd vre-o împrumutare, să știe acel neguțitor că cu hotărîre se va osîndi, după pravilele Impărătești, a rămînea păgubaș, cum nici numele unor risipitori ca aceia să nu fie volnice a face datorii pe numele acestor fel de copii și a le supune lucrurile supt zelogire, căci se vor osîndi de a răspunde acea datorie, pierdînd zestrele D-lor, care această hotărîre după ce se va trece în condica Divanului să se scotă copii asemenea și să se trimită la tôte cinstitele consulaturi și la starostea de negustori, ca să se facă cunoscut tuturor de obște și apoi să se dea la Sf. Mitropolie în păstrare, spre a nu găsi vre-unul pricină că n'a'u știut. Iar hotărîrea rămîne la Măria Ta.

1814, August 16.

Nectarie al Ungrovlahiei, Radu Golescu Vel Vistier, Constatin Filipescu Vel Vistier, Dumitrașcu Brâncoveanu Vel Ban, Constantin Crețulescu Vel Ban, Radu Slătineanu Vel Vornic, Barbu Văcărescu Vel Vornic, Constantin Bălăceanu Vel Vornic, Dimitrie Racovița Vel Logofăt, Gheorghie Slătineanu Vel Vornic, Gheorghie Filipescu, Dimitrie Racovița, Ghorghache Filipescu Vel

Data	Luna	Logofăt, Constantin Filipescu Vel Logofăt, Fochache Vel Logofăt, Nestor Clucer.
1815		Consulul rusesc mijlocește la Domn ca să remină bine arendate moșiile date de Ignatie Rușilor arendași, căci ei au plătit banii ¹⁾ .
1815	Octom. 12.	Nectarie scrie către toți Episcopii de a trimite banii școlilor ²⁾ .
1815	Martie 2.	Repetă ordinul de sus spre a se împlini grabnic banii ³⁾ .
1815	Decem.	Venitul școlilor, după un raport al Episcopiei școlilor era de 54,931 lei plus veniturile Monastirei Glavaciocul, iar Domnul dă un Hrisov întărind referatul Eforiei școlilor ⁴⁾
1815	Iunie 3	Preoții luau parte la administrația civilă și în special la poliția sanitară pentru a se altoi copiii și a se evita necurătenii și boalele contagioase ⁵⁾ .
1815	Decem. 24.	Nectarie dă ordin către Protoierii să nu abuzeze cu luarea <i>dărei bastonului</i> așa numită în favorul Protopopilor; carii în loc de 7 taleri luau cât puteau, deși erau plătiți, li se ordonă a lua numai câte 5 lei. Acesta exista și pe timpul lui Dositeiu ⁶⁾ .
1815		«Retrăgându-se Gecii la Țarigrad după maziilia lui Calimah au lăsat Moldova foarte săracă, luând milioane cu dînsii. O mare ciumă au urmat în cursul acestei ocărmuirii din năprasnă, care au trecut și în Rosia, cu toate carantinele ce avea. Tot poporul deci se îngrozise de furia sa, și au postit o săptămână cu mic cu mare, după sfătuirea Mitropolitului Veniamin, cu a cărui rugăcuni necurmăte prin toate Bisericile, a vrut Dumnezeu a o lăta îndată» ⁷⁾
1815		Mitropolitul Veniamin împreună cu boerii face

1) Cond. No. II, Acad. Rom.

2) Bis. Ort. p. 121. XVI.

3) Idem.

4) Bis. Ort. p. 125. XVI. Să se vadă anaforaia p. 126.

5) Bis. Ort. p. 311. XVI.

6) Bis. Ort. p. 313. XVI.

7) Dragici Vol. II, pag. 106.

Data lună

1815 Mai

o anfora către Volă, în urma tânguinei locuitorilor că zapcii și slujbașii Divanului îi svântău cu jafurile și mituirele pe la judecăți, și pentru a se pune capăt abuzului, propune ponturi cât are să dea cine-va având pricină la Tribunal. Tot în aceste ponturi se legtuiește și asupra tâlharilor și a ucigașilor precum și asupra imprumuturilor pe țidule și despre neexacta plată a lor la vedele de către boerii ce se împrumută. (Biblioteca mea).

Mitropolitul Veniamin înființând Seminarul în Monastirea Socola unde era Monastire de maice mai înainte, și îngrijindu-se ca nu cu timpul să se obiectede de ce s'au schimbat destinaținea testatorului și ast-fel să lase școla sa tubită în nesiguranță, cere la Patriarhie o confirmare a strămutărilor făcute de el, adică că Călugării din Agapia au fost duși la Secul iar Călugărițele din Socola la Agapia, Patriarhul trimite o hotărîre Sinodală prin care confirmă cele făcute de el: «...Acest fel de economie se vede că cu cuvînt au uneltit și Preasfințitul Mitropolit al Moldovei, carele pre aceea de D-zeu păzită Eparhie canoniceste o ocârmuește, prea cinstitul și Exarhul Plaiurilor, întru Duhul Sfînt tubitul și doritul nostru frate și împreună slujitor Chir Veniamin, pentru aceste următoare din Eparhia sa, și supuse Sfintei Sale Mitropolit, trei Sfinte Monastiri, a Agapiei dicem, a Socolei și a Văratecului; căci vădend Monastirea Agapia rău și fără tocmire ocârmuindu-se, și pre monahii cei întru dânsa ce nevoiați (carii abea era la număr 15), vădend că viețuia fără orânduială de capetele lor și că prindea numai locul, i-au mutat într'alte Monastiri și în purtarea de grije a Eghemenilor dintr'acelea i-au supus, lucrând petrecerea cea cucernică și potrivită podvigulul lor, celui Călugăresc. Iar pre Călugărițele din Socola, puține fiind și acestea la număr și care și a loruş ocârmuire aicea și acolo se purta, și întru nu puține neorânduiele cu adevărat, si în vătă-

Din Luna

mare sufletescă cădea, și nu mică smintelă da, pre acestea în Monastirea Agapia le au aședat, unind cu acesta și pre cel-alaltă Monastire a Văratecului, locuință de femei și acesta aflându-se și indestul număr de călugărițe avend, alegând Preasfinția Sa și aședend întru fieș-care, Starețele cinstite și care avea ispitire de monahicésca ocârmuire..... Iar pe Monastirea Socola o au arătat școlă obștescă spre a se învăța într'insa fiil scâpătaților preoți de acolo, spre a se hrăni și ocroti din veniturile Monastirei, și dascăli pentru acesta ispitiți au aședat caril paradosesc în obicnuita limbă a locului totă învățătura, încă și dogmaticésca Bogoslovie a lui Ión Damaschin din limba Elinésca, fiind tâlmăcită în limba locului, și Sfințitul Catihis asemenea fiind tâlmăcit și împreună cu acestea paradosesc și psaltichia cântătoare).... «și după tote vederată este folosința cea de multe feluri ce izvorăște fiilor nevoașilor preoți, din prefacerea Monastirei întru școlă». După acestea apoi hotărîrea patriarhală deslégă de afurisenia fondatorilor acestor aședăminte atât pe Mitropolitul Veniamin, cât și pe Starețele Elisabetha și Magdalina¹⁾.

1815 August
21.

Mitropolitul Veniamin scrie Protoiereulul Lazăr Asachievič din Liov ca să cumpere niște Documente de la un Domn de acolo, care sunt de interes pentru țară, și să întrebe pe Budal ce stăvil ar putea propune în Seminariul Socola și în ce limbă și cât ar pretinde spre a-l angaja ca profesor²⁾.

1815

1816 Iunie 8

Bugetul școlii era de 55.000 lei.

Fostul Mitropolit Ignatie constrâns de Consulul rusescu ce a făcut cu banii luați de la arendași anticipat, el declară că 98,978 lei 37 parale să fie scădute de la arendași, din partea sa, prin urmare a furat banii și prin urmare prins

¹⁾ Uricarul Codrescu pag. 224, Vol. II.

²⁾ Uricarul Vol. VII, pag. 68.

Data	Luna	cu mâna în sac, a răspuns după metoda rusească: <i>acestaș a vōstre? poftimă-vile¹⁾</i> .
1816		Se formedă pentru salariile profesorilor de la Academia Sf. Sava, de către Divanul Terei în suma de 55 mil lei. Tot atunci se face cista de bani școlilor de la Monastiri pământene și închinat în număr de 43.
1816	Octom 12.	Mitropolitul protestă asupra numărului preoților, pretextând că este prea mare și că nu poate scote banii școlilor de la ei. Nu este exact numărul era mai mare. De aceea boerii răspund cu multă demnitate că mențin hotărîrea luată asupra numărului de 3500 preoți ²⁾ .
1816		În Tipografia Exarhicască a Chișinăului se imprimă în Românește un Catihs tradus din Rusește, cuprindend Canónele Apost. ale Sf. Părinți, Regulamentele Rusești bisericești privitoare la Preoți. S'au mai imprimat și un Molitfelnic Mare și alte cărți, prin urmare era îngăduită servirea bisericească în limba Românească. (Biblioteca mea).
1816	Aprilie 1.	Rescriptul Împăratului Alexandru al Rosiei prin care recunoște Basarabenilor dreptul lor abantiquo, trimis către Exarhul Gavriil, între altele dice: «Scopul nostru este să hărăzim provinciei aceștia privilegiul de a se governa după legile și datoriile lor, și că toate clasele locuitorilor acei țări să aibă drituri egale a se bucura de dreptățile și moștenirea strămoșilor săi». Aceste privilegii său dat pentru că locuitorii asuprași de hrăpitori se refugiau în Moldova ³⁾ .
1816	Aprilie 23.	Monastirile contribuau pentru școle cu suma de 12000 lei. Preoții în număr de 8138 plăteau 54.931 lei, câte 6 lei și 30 parale, plus răsura 10 parale. La întărirea de Domn. Darea s'a ridicat la 8 taleri.

Condica 1810—1816 Aoad. Rom.

¹⁾ Cond. No. II, Acad. Rom.

²⁾ Bis. Ort. pag. 208. XVI.

³⁾ Uricar Vol. V, pag. 60.

Condica 1841 Academia Româna.

Mitropolia din Târgoviște avea la 1841: 74 familii robi și 232 suflete, numai la Mitropolie, la schiturile alții mulți

Însemnare de iraturile școlilor politiei Craiovei, de unde au să ia și cum au să se împartă la vale arată.

Taleri	Par
2296	32
2000	
400	
300	
300	
150	
400	
5856	32

Pop. 2 la leu ce să popresc pe fieș-care Duminică din leșile Divanului i ale departamenturilor din suma de taleri 7656

De la cutia milosteniei, bez 240 ce se popresc de Preasfinția Sa părintele Episcopul pentru dascălii românești de la patru județe, cari se împart de Preasfinția Sa.

400 De la vama domnescă.

300 Din veniturile Monastirei Obodeanu.

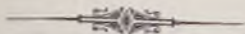
300 De la casa podului.

150 De la Logofătul al treilea al Divanului i polcovnic și armaș.

400 De la Sf. Sa părintele Episcop, însă 150 cel orânduiri prin hrisov și 240 cel poprește de la cutia milosteniei și 10 de la Preasfinția Sa care sau îndatorat a-l răspunde chiar Preasfinția Sa la patru dascăli românești din 4 județe bez Județul Doljiu

(Va urma).

C. Erbiceanu.

SLAVA DELA VECERNA SFINTILOR IERARHI DIN 30 IANUARIE

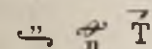
LUCRATĂ IN STILUL IRMOSO-CALOFONIC

La 21 Mai 1904

DE

DOMNUL ȘTEFAN POPESCU

Post Profesor de Musică Risericescă la Seminarul Central și Nifon Mitropolitul,
acum fiind în vîrstă de 30 de ani.

Ehul al 6^{lea} lăt. T

re tri îm bi ți le e e du hu u u lu ut
ce e le e de e ta a a i nă pre pur tă
to ri î de Dumne ze e e u pă a a a ri i inți
a a a stă a azi să a a-i la a a u u u dăm
pre ce e ce e a u cîn ta a a a at a a u ci i in
tat în mi i i j lo o o o cul Bi se e e e ri i
i i cei cîn ta a a a a a ci i in ta a
a re e e e e i în to oc mi i i in toc mi

i i i i tã de cu viin tã ä ä äri Du u um ne e
 e ze e e ești o Tre i i i i i i i
 me neschimba a a a tã o fi i i in tã și
 o Du umne ze i i i i re e emã ä ä rind
 pre sur pă to o o o rii lui A a r i e și
 pre a a pă ră to o rii dre e e ept cre e e din
 cïo o o și i i i lor q pre ce ei ce se roã a a a
 a a gã q tot de-a u u u u na Do o om nu u u
 u lui sã mi lu ia a as cã su u u u flete e
 le e noa a a a stre.

Alta: Slava dela Laude, din Joia Sfințelor Patimî,

Lucratã de acelaș.

Ehul al 6tes lãt. $\text{C} \text{ n} \text{ T}$

 es brã ca a tu u u u-m'aũpre mi i
 i ne de hal ne e le e me e e e
 e e e le și m'aũim brã ä ca a a a a

at cu ha a a ai nă ro o o și i i
 i i e pu u u u s-ău pre ca pul me e e
 e e e u cu nu u u nă ă de e e e spi i i in i
 și mi-a a u da a at tre e e sti i i e în mi
 na mea a a cea drea a a a ap tă ca să-i sfă
 râ am pre e e e i ca va a a se e e e le o
 la a a a riu u u u lui.

Cuvînt politico-religios ținut la hramul Bis. Sf. Mitropolii din București. |

Acest discurs este vrednic de studiat cu deamă-runtul. Compuitorul a fost un om inițiat bine în toate afacerile politice și cunoștea Istoria Patriei. A avut loc pronunțarea acestui discurs în fața Domnului și a Mitropolitului Țarei la anul 1807, când domnea în Valachia pentru a doua oară Alexandru Ipsilant și când intrasă în țară armatele rusești. Importanța acestui discurs consta în aceea că divulgă țelul politicei rusești, de pe acele timpuri privitoare pe Români, apoi arată pe față și ideile mari ale bărbaților noștri Români-naționaliști de pe atunci; cum adică cugetau ei la formarea unui singur Stat Românesc încă pe atunci! Acesta pe la 1807. Ideea Unirei am întâlnit-o adese în vechile monumente naționale. Ea a fost visul tuturor strămoșilor noștri. Până acum presupuneam numai că au existat asemenea ideale naționale între omenii noștri politici, acum le ved chiar scrise de omeni simpli. Să se cugete bine asupra sen-

sului cuvintelor din acest discurs interesant. Chiar expresiile și frazele din acest cuvînt sunt însemnate încă și din punct de vedere literar. Iată acest discurs:

Prăznuirea bine-credincioșilor, de Dumnezeu în coronărilor și întocmai cu Apostolii Constantin și Elena.

«Ca alt sôre prea luminat astă-đi ne-a răsărit, că de stă-pânul Christos dorind, închinăctunea idolilor a urit. Biserici a ridicat pe pămînt celul ce s'a răstignit pentru noi. Care-l-ă învrednicit prin chemare a căștiga nu numai schip-trul de împărăție trecătoare, ci și în ceruri le-au hărăzit cu-nuna cea nevestejită a vecnicilor fericiri.

O cât este de înaltă chemarea ce se face de la Ziditorul tuturor! Că ôre când a chemat pre acel fericit Avraam din slujba închinăctunei idolești și l'a făcut tată a multe neamuri, așîderea pre minunatul Constantin, prin semnul Cinstitei Cruci, cel închipuite pre ceriū cu niște strălucitoare stele, îl chiamă pe anume, înscris cu slove rimlenești (latinești): *Constantine! Cu acésta să biruești pre vrăjmasii tēi.* Că iată te-am hărăzit bucurie lumel, începător a multe împărății și domnii creștinești.

De acésta luminată chemare cēta slăviților Apostoli bucurându se. îl chiamă și ei, ca să dănuțiască împreună; căci l-ă învrednicit iubitorul de ômeni a fi părtaș la cinstea *Apostoliei* și la bucuria fericirilor, ca pre cel ce întocmai ca și dînșil saū ostenit pentru cea în Christos dreptă credință. Îl chiamă fericitul Pavel ca să se îndulcēscă și amândoi împreună de nespusa bucurie a chemărei lor, prin care (pe) prea luminatul acesta Pavel din rătăcirea j dovēscă izbăvindu'l, îl face vas ales, să pórte numele Lui înainte Domnilor și a Împărăților, ca se lumineze neamurile cele întunecate. Iar (pe) prea fericitul Constantin din întuiericul închinăctunei idolești l'aū scos de asupra idolilor și a întărit dreptă credința la tôte laturile lumel. Îl chiamă și totă

cea fără număr mulțime a purtătorilor de biruință muce-
nică, să se bucure împreună cu dnoșii la cerșca împărăție
cu cel ce cu ferbinte rivă a rădicat din temelie biserică
în slava lui Dumnezeu spre prăznuirea lor, silobind ca-
piștile idolești și risipin lu-le cu totul, ca pre niște organe
ale vicleșugului drăcesc și pricinuitoare de atâtea gróznice
cazne, și vârsări de sânge ale drepților, sute de ani ¹⁾.

Insă eū acum pomenind pentru cele de atunci gróznice
cazne ale Creștinilor mă smeresc foarte, mă smeresc dic,
pentru lucrurile ce se prefac în curgerea vremilor și măh-
nit mă dau puțin înlătur de la cuvîntul meu, socotind:
Oare ce va fi acéstă de acum ispită ciudată? Că lată no-
ródele creștinești de căli-va ani cêrcă niște cumplite du-
rerī, niște amare primejdī, nu atâta de la silnica stăpâ-
nire ²⁾ cât de la cel ce se numesc a fi de neamul stăpâ-
nirii, și ei numal dóră chip de óment mai pórtă, iar la
cruzimea lor cea cumplită sunt ca niște lupi sêlbateci, carī
aū rădicat viața și aū așternut pusteire mul preste lóte păr-
țile stăpânirii lor, aū sagetat cu ucidere, aū stins cu pră-
zile și cu alte jalnice năpăstī pre noródele cele smerite cu
robia de mulți ani ³⁾, care și până aicea la acéstă păzită de
Dumnezeu Valachie ajungēnd acei urīți vrăjmași, ce arcă să și
arâte obiectnuita cruzimea lor, cea de urăclunea pusteirii ⁴⁾.

Dar s'aū rușinat, că cu urgie laū împins înapoi cea ne-
văduță puternică dréptă a lui Dumnezeu! Prin armele ful-

¹⁾ Face aluzie la persecuțiile seculilor primare și la sfărîmarea ido-
lor fapte cunoscute în istorie.

²⁾ Face aluzie că noi eram atunci guvernați de străini și expuși la
grele ispite din partea Turcilor și a slujbașilor lor.

³⁾ Aci face aluzie oratorul la jafurile lui Pazvandoglu, la persecu-
țiile ómenilor din peninsula Balcanică că adică ar fi servit ca niște
instrumente órbe politicei rusești, din care cauză sunt striviți fără ju-
decată de Pórta Otomană. Veđi Meletie Sergiu: Amintiri din Istoria
Bisericească.

⁴⁾ Și în acest loc face aluzie tot la Pazvandoglu, care a trecut Du-
nărea și a făcut în mai multe rânduri jafuri în Tară.

gerătoare ale prea puternicului și pravoslavnicului nostru împărat Marele Alexandru Pavlovič¹⁾. Caut să vedă în ce chip și de unde să va putea face vre-un ajutor spre mântuirea și a acelor mult necăjiți creștini. «Iată departe de acest vechi vedă un semn de mântuirea lor; precum pentru neamul israelitenesc, că precum aceia fiind căduți oșescând în robie cumplită la Egipteni, așa și aceștia se izbăvesc de Dumnezeu cu niște și înfricoșate minuni, prin mâna povățuitorului lor Moisi. Vedă și la altă vreme bun semn, pe un Is. Navi, surpând și risipind prin sabie fulgerată totă sămînța cea rea a împăraților din pământul lui Hanaan, de a căru ferbinte rivnă, ce era pornită spre cucerire de tot a spurcatelor neamuri celor urite de Dumnezeu, într'una din zile și sorele ș'au oprit călătoria și sta în loc de privește la vitejiile luminatului bărbat, cum desrădăcinază până în sfârșit stăpânirile cele viclene și necurate.

Mal vedă la altă vreme pe un Gedeon, dar întristat cu totul și mahnit, când în silnică robia lui Madiam aflându-se cu norodu israelitenesc, i s'a ivit un înger de-î vestește bucuria izbăvirei, dîcîndu-l: *Domnul e cu tine, tare și cu putere*. Iar acel necăjit suflet din prisosul mahnirei răspunde: *Oare mai este încă Domnul cu mine?* Și de este Domnul cu noi pentru ce ne-au aflat toate rălele acestea? Și unde sunt minunile lui câte le au spus părinților noștri? Acuma, dar, de va întimpina sub bună-vestire cu nădejdea mântuirii pe un Igegon (Domn) mahnit, ori pe un mult întristat bun păstor, sufletesc părinte, sau pe un necăjit suflet a unui blagorodnic boer, ori pe alt ipochimen (personă) smerit de amarele suspinuri, pentru atâtea

¹⁾ Rusia era pe atunci proclamată de protectoare a Ortodoxiei și sprijinită pe acest drept internațional, făcea și desfăcea în Principate cum îi plăcea conform vederilor sale diplomatice panslaviste! Noi Români știu c'am suferit multe daune din cauza năvălirilor oștirilor rusești în Principate.

necazuri ce au creștinii de la vrăjmași în toate laturile lumii ¹⁾, socotesc, că din prisosul măhnirei așa vor răspunde zicând: *Că iaste Dumneșeu cu noi, credem. Dar pentru ce ore ne-au aflat toate relele acestea? Și unde sunt semnele cari ne-au spus părinții noștri? Unde iaste cea de mirare a vécurilor înțelepciune, carea locuia în pământul nostru? Unde sunt celățile strămoșești și orașeie cele vestite în carele atuncea, pe vremea Marelui Constantin și a altor împărați creștini înfloreau așa ca frumoșea Ralului cum și lăcașurile (Bisericile) lui Dumneșeu? Unde este slava cea veche a strămoșilor noștri, care strălucea până unde soarele s'au întins razele? ²⁾* Ci eă la un parapon ca acesta ce s'ar face de cătră totă mulțimea Creștinătăței, cel necăjite și amărite, dic, că iată acum ca niște lepădași ne-am făcut robi, nu volă opri însă răspunsul de mângăere și arăt: că pentru firea noastră, de vreme ce hotărîrea dumneșească iaste într'acest chip: Ca să se nască și se móră, cum și ori-ce lucru ce să incepe, are sfârșit. Iată dar că stăpânul tuturor n'a voit a fi în lumea acesta nici un lucru stătător; și de au slobozit atunci pre Egipteni să necăjască cu silnică robie pre norodul lui Istrail, acea rătate înfricoșată le gâtea Egiptenilor un mormint în fundul Mării Roșii. Că în cea din urmă nici unul dintr'ânșii n'a scăpat dintr'acel mormint. Iar norodul cel necăjit în robie s'a izbovit de Dumneșeu cu *mână tare și cu braț înalt*, fiind povățuit prin marele Moisi. Cum și totă rădăcina cea blestemată a multor împărății hananești au desrădăcinat'o prin mâna aceluși Is. Navi.

¹⁾ În acest loc face aluzie autorul la Domnul țarei și la Metropolit, cari erau în grele nevoi din partea Turcilor, cum vom vedea.

²⁾ Aicea oratorul face aluzie la puterea Romanilor și la situația biserică și politică prosperă a Daciei Traiane pe timpul Marelui Constantin care se ocupase de Dacia, cum știm și se vede că Romanii coloniști aveau deja câștigat un renume pentru apărarea patriei lor Dacia, la acesta să referă și se vede de mai sus.

Așisderea și puterea cea multă a oștirilor lui Madiam, ce era în mulțime ca locustele, au surpat'o de tot, numai cu trei sute de bărbați, prin mâna lui Gedeon. Ce dar niște ispite ca acestea și altele multe obișnuiește Dumnezeu ale orindui ca să se facă arătată puterea lui în vremea izbândirei Lui. Iată sorta acesta s'a mutat la Europa, ci așteptă-ți mutarea și de acolo. Că vremile sînt niște organe ce lucrează schimbarea tuturor lucrurilor. Lasă pe cele mai vechi premeniri, că sînt prea multe, și te uită la Polonia cea vestită, că vei vedea-o bătuită și împărțită, mai uită-te și pre alte părți ale Europei și vei vedea multe feluri de premeniri și niște cludate schimbări a lucrurilor celor vechi ¹⁾.

Că Marele înțeleptul acesta Ziditor, cu adinca înțelepciune ocărmuind lucrurile în multe feluri și în multe chipuri, toate după cum 'i place le potrivește în cumpănă dreaptă—este fapt cunoscut. Pronia Dumnezească neîncetat alergînd cu un umblet fără sunet și cu o glăsuire neauzită, dice unuia: să se scole și altuia să cadă, unuia să împărătească și altuia să se supue. Unuia să se ascundă și altuia să se ivescă, și ore cine va grăi lui, ce ai făcut? Sau cine va putea măsura adîncul înțelepciunii Lui: Că el stăpânește puterea, el judecă cu blîndeță și îngrijaște pentru toate, cu mullă apărare ocărmuind lumea, pentru că numai la dînsul iaste *să potă și cât vrea și când vrea*, și toate ori câte se fac, nimica nu se pôte face fără cumpănirea lui cea dreaptă ²⁾.

Impărăția cea vestită a pravoslavnicilor, care a ținut'o pe rînd împărățit cel din urma Marelui Constantin, mai mult de una mie de ani, la vederea noastră, cea după omenesca înțelegere s'au cunoscut a fi surpată și mai ales neamurile de prin prejur, spre pohvala lor, tot de-una clevețind'o ca

¹⁾ Să știe că desordinile interne, trufia și ambiția vană a provocat pe puteri a'și împărți între ele Polonia spre a restabili ordinea.

²⁾ Acesta-i o idee din cele mai sublime ale credinței creștine. Noi nu pricepem rațiunea ultimă a schimbărilor din Univers și dintre omeni.

pe o pier lută cu totul. Dar nu lasă așa, ci Pronia lui Dumnezeu, mai ales vrând să o ocrotască au smuls-o de acolo de la Vizantia și a trimis-o să crească la neamul Rușilor cel smerit și n'a-ău pierit împărăția pravoslavnicilor¹⁾, nu s'a-ău ascuns supt pământ lumina cea adevărată cu pricina mutării din loc. Că marele Constantin pentru că s'a-ău născut a murit, iar pentru că a murit viețuește în vecl și cu îndrăsnela ce are către Dumnezeu, își ocrotește schiptrul lui. Că iată până a nu se face mutarea împărăției. Dumnețelasca Pronie cu câte-va sute de ani înainte, au semănat la acest neam a Rușilor întâiu sămânța pravoslavnicel creștine, în vremea fericitilor Cnezi Viadimir și a altor vrednici de laudă bărbați²⁾.

Și s'a-ău gătit norol vrednic a ținea cu mult cumpăt și cu înțregă virtute atât sămânța bunel creștine cât și sceptrul cel înfrumusețat de Marele Constantin cu semnul Cinstitel Crucel, ce au vedut pe cerlu.

Îi avea dumnețelasca Pronie (pe Ruși) ispitiți și lămu-

¹⁾ Iată aicea ideea curioasă, care face până astăzi fală și baza politiceel cugetărilor rusești, mai ales în poporul de jos, iar de politica diplomatică ve-înlic a fost urmărită această idee, că alică Rusia este succesoră împărăției Bisantine și dar și a Ortodoxismului pravoslavnicel, că în sine Rosiei îi a încredințat apărarea Creștinismului Ortodox și dar și a popoarelor Ortodoxe din Imperiul Rusesc. Nu știu cum s'a încuibat această falșă idee și între Ruși și pe care au divulgat-o în timpurile posteriore când invadaă în Principate armele rusești, nu știu zic cum s'a răspândit între Călugării Români, căci am aușit-o de la mai mulți prin Chinoviile noastre și chtar scriitorul acestui discurs este un călugăr din chinovia Cernica. Nu-i cunosc numele din călugărie, dar pe când era mirean se numea Marin logofătul, atât știu despre autorul scriereel până acum.

²⁾ După constatările rigurose ale științel, noi Români suntem creștini Ortodoxi încă din jumătatea secolului al II, pe când Rușii sunt Creștinați abea în secolul al IX-lea. Prin urmare este neexact ceea ce spune acest orator. Noi Români am fost prin secolul al XVI, al XVII și al XVIII, necontrașis ocrotitori și apărători Ortodoxismului precum și a tuturor popoarelor Ortodoxe din Imperiul Turcesc. Ace-ța-i un adevăr bazat pe monumente vechi, consulte-se scrierea mea Bibliografa Grécă, și se va convinge ori-oine de adevăr. Prin urmare este falșă și această idee a oratorului.

riți. Că după atâta robie infricoșată, care a cercat de la Tătari, mai mult de două sute de ani, cum și alte cumplite necazuri, ce după vreme avea, și de alte stăpâniri erezicești, care era mai puternici de cât ei. Iar flórea credinței cei pravoslavnice nu s'aũ scuturat de la dânsa vrednitate și nici șarpele nu s'aũ putut apropia de ei, ca să-și verse veninul, or măcar să veștejască câtuși de puțin florile prea frumoșe ale pravoslaviei lor¹⁾. Și cu aceste vrednice de laudă răbdări ca cu niște cununii de biruințe împodobindu-se—i-aũ hotărât înțelepciunea lui Dumnezeu vrednici de schiptrul împărăției Marelui Constantin²⁾.

Că după ce s'aũ sculat din căderea supunerii și s'aũ făcut slobodii prin mare răzbóe, se obladuia cu Cnejie de sineși și se sporea cu multe biruințe spre vrăjmași până când s'a ivit acel vestit Marele Petru. Carele aũ împodobit pământul său cu slava cea prea înaltă a schiptrului de Imperator, a cărula ostenele, așezămînturile și vitejiile sale, câte aũ făcut spre vrăjmași, pentru buna stare a Impărăției, a le cuprinde cu laude, trebuesc niște ritori cu multă voróvă. Iar eũ de una numai abea mă minunez, arátată în faptă, adică minunata premenire la acest neam, la care am ajuns Ore cum aũ putut atuncea (din ómenii sêlbaticii să facă domestici)? de se vąd acum în mare laudă a lumii, cu atâta înțelepciune și supunere la pravilile ostășești; atât de iscusiți la meșteșugurile rêsboelor, atât de infricoșai și gata a întâmpina la tótă măestria ori ce pornire a vrăjmașilor, după cum s'aũ făcut cunoscut lumii în dizele cele mult laudate în vremea fericitelor Impărătese Ana și Elisabeta și Ecaterina; în cât cei ce aũ chibzuit meșteșugurile rêsboelor mai înaintea lor cu câte-va sute de ani, pot dice că acum rivnesc la vrednicia lor și la apucarea armelor³⁾.

¹⁾ Aicea se face aluzie la Biserica papală.

²⁾ Iată o concluzie falșă, care a intrat în poporul rusesc și de care aũ fost atinse și une-ori contagiata popórele Ortodoxe din Imperiul Otoman.

³⁾ Dar astă dî cum se petrec lucrurile? Oare nu se va face o alăt prefacere după voința lui Dumnezeu în altă parte?

Aicea dar Iaste o milă dumnezească. Aicea o mână puternică nevădută. Aicea un Duh bun; aicea un Duh drept și credincios s'aū pogorât de la Dumnezeu și a ajuns și spre toate laturile lumii acestea, mai ales către pravoslavnicii creștini, ca să se bucure cu mare nădejde pentru mântuirea ce le-aū gătit mila lui Dumnezeu prin infricoșatele arme ale prea puternicului și însuși stăpânitorului nostru Împărat, Alexandru Pavloviț, carele Iată ș'aū întins puterea armelor de aū înconjurat marea și uscatul asupra vrăjmașilor Creștinătății.

Moldavia fericită, și acastă bine-cuvintată, vestită Valahie, după Dumnezeescul ajutor de sus, urmând mila și neadormita purtare de grijă cea fără de preget a pravoslavnicului Împărat, se vĕd împodobite cu prea înalta oblăduire a Măriei Sale, de se sprijinesc și se apără la niște Iuți vremi ca acestea Că Iată cu multă dorire și căldurosă rivnă, purtând grijă a întins neadormita privighere spre toate părțile, ca să nu se atingă norodul cu vre o primejlie vătămătoare de către vrăjinași¹⁾. Și în ce chip vestitul Marele Moisi, alesul de Dumnezeu, organul cel însuflețit, cu care aū lucrat mântuirea de la Eghipt a acelul norod, cu minune prin Marea Roșie, asemenea înălțimea ta de la înțelepciunea lui Dumnezeu te-ai ales a fi mijlocitor de mântuire²⁾. Căci cu Dumnezeesca puterea lui aū cunoscut de nainte primejdia ce era să se întâmple și aceștii Patrii de către vrăjmașii carii aū pustiit multe poliții (Turcii), de aceea ai alergat mai din

¹⁾ Aicea oratorul declară că armata rusească era un organ inconștient al Providenței, mai cunoștem că pe aceste vremi de restriște Valahia și Moldova, erau amenințate de toate pericolele dinic, că poporul era vecinic în bejenii, iar Bucureștii amenințați cu jaf și pustiire (aș se consulte situația țărilor descrise de Fotino în *Istoria Daciei Vechi* Volum. II, pag. 488—494.

²⁾ Domnul Alexandru Ipsilant fiind rusofil s'a refugiat în Rusia când a simțit că-l condamnat la distituire și decapitare, iar când a revenit a doua oră Domn, a venit sprijinit și apărat de armele rusești, intrase armatele rusești în Principate.

vreme povătuindu-te în călătorie fără preget, ca să câștigi mântuirea norodului, și cu prea înțeleptele și cuviincloșele osteneți ai întâmpinat prea buna norocire cea izbăvitoare a acestui norod din mâna cumpliților vrăjmași¹⁾. O, și cât iaste de lesne în mâna lui Dumnezeu lucrarea minunilor. Că mai 'nainte cu puțin de acestă minunată izbăvire, că pe lângă altele se insamnă la nevinovatul norod și ispita morței, Dumnealor blagorodnicul boeri până la o vreme s'aū luptat cu acei vrăjmași, ca cu niște hiare sēlbatice, dar neputând sta mai mult de față, luminându-i Dumnezeu, aū pus în lucrare o înțeleptă meșteșugire prin care i-aū amăgit pe aceia și aū scăpat din mâna lor.

După aceea Preasfințitul, bunul Păstor²⁾, numai singur cu óstea bisericescā da rēzboiū și biruia pe vrăjmași, nu cu virtutea trupului, nici cu lucrarea armelor, ci cu arma slujbei cei de rugăciune către Dumnezeu, intrarmându-se vitejește aū dat rēzboiū într'acele necājite țile și mai ales în cele de pe urmă amărute țile, puind în faptă, fără preget ori-ce mijloce înțelepte, de potolea din ți în ți urgia vrăjmașilor, ce o aveaū gafa ca să o verse asupra norodului. Într'acest chip amăgindu-se vremea din ceas în ceas, iată numai oă până în ceasul cel de pe urmă, precum o altă Mare Roșie pre Egipteni, așa și pre ei i-aū cuprins de o dată înfricoșatele arme ale provoslavnicului Impērat, de-i surpa și împingea morții, cu gróznică fuga lor. Și o minune a lui Dumnezeu! numai într'un ceas se schimba îngrozirea morței în bucuria vieței.

Ci o! Preasfinte, bunule Păstor al Moldovei și blagorodnicilor persoane, acum deși sunteți despărțiți cu trupul, iar cu Duhul aflați-vē aicea, cu Preasfințitul bunul Păstor al

¹⁾ Numai cunoșcēnd starea de jale în care era atunci Valahia, și pōte cine va da sēmă de ceea ce țice acest orator.

²⁾ Era pe atunci Mitropolit Valahiei, Dositēiū Filitis, și pe care Rușii l'aū distituit apoi la 1810.

Ungrovlahiei, cu blagorodnicii boerii și cu tot norodul, și vă bucurați împreună într'această și strălucită de prăznuirea Marelui Constantin și a fericitei Elenel! Veniți și vă indulciți cu vederea și de acele multe dorite blândete, de acele milostive mângăeri și prea înalte haruri ale prea înălțatului oblăduitorului acestor pădite de Dumneșu pravoslavnicu Principaturii, făcând și rugăcuni de obște către milostivul Dumneșu, pentru fericita viață a prea puternicului și însuși stăpânitorului, pravoslavnicului împărat, Marele Alexandru Pavlovici, izbăvitorul Creștinătăței, ca să-i supue sub pictorele lui pre toți vrăjmașii!).

Vol săvârși dar cuvîntul de cele ce am grăit acum cu puțină istorie pentru vrednicile lor și veți asculta!

1) În acest loc autorul ne spune că împăratul Rosiei este protectorul Ortodoxiei și a tuturor popoarelor mici din Imperiul Otoman. De fapt lucrul stă alt-fel, adică: Rusia caută să absorbă în ea popoarele mici, pe Români, Sârbi, Bulgari, Țințari etc. etc., iar acesta sub masca Ortodoxiei, ori a pravoslaviei. Că noi Românii am fost creștinii cu multe secole înainte de Slavii, este fapt istoric pozitiv, necombătut. Că noi Românii am fost apărătorii de fapt ai Ortodoxismului seculi îndelungați se probă prin date pozitive multe și bine precizate: ca donațiunile pe la Monastirile din Sf. Munte al Atonului etc., ca imprimarea și răspândirea cărților ritualistice la Grecii, Arabii și Bulgarii etc., ca influențatori de școli și în Principate și afară pentru ei, ca hărăzitori de sume enorme, plătiind de mai multe ori valorile Patriarhatelor etc. etc. Dar pentru a se convinge pe deplin cititorul despre acest adevăr, aduc aici o pericopă tot dintr'un discurs a acestui orator anonim, în care se arată clar, cine am fost noi Românii din acest punct de vedere considerați. Aduc acest loc, mai ales că eu n'am întâlnit în nici un scriitor, deși am studiat multe manuscrise românești, în care să se spună hotărîtor că noi Românii în primul loc am fost sprijinitorii, ocrotitorii și ajutătorii popoarelor Ortodoxe, ce erau subjugate de Turci, iar acesta în secolul al XVI, XVII și al XVIII.

Iată acest loc al oratorului anonim:

..... „De vreme că acel prea înțeles Sirah a tăcut despre laudele celor vrednici de pomenire ai neamului său; iată dar 'mi arată calea a dice și eu acum: Tari intra războe an stătut fericitii Domnii cei vechi a acestei Valahii, și în local vitejilor celor mai vechi de cât dânșii intra laude. Că nu în puțina vreme s'aŭ lăptat cu văjmașii lor spre ocrotirea norodului cum și pentru Obștesca Pravoslavie (Ortodoxie), a locuitorilor țării.

Mare e Constantin întâiul Impărat al Creștinilor, după ce s'aû luminat cu credința lui Christos, făcutu s'aû începător a multor împărății și domnii creștinești. Dintre acele dar se trage și Domnia acestei bine-cuvintate Valahii, *întru carea pravoslavnică Biserică sta neclătită de furtunile eresurilor, aflându-se sprijinită cu neadormită privighere de pravoslavnicii Păstorii turmei lui Christos.*

Și ore în ce chip volu lăuda cum se cade pre domnii cei ce aû arătat începătura Samoderjitiei (neatărâneli independenței) acestei țări creștinești? Cu care vrednicie de cuvînt volu putea mări pre acea neadormită privighere și grijă a bunilor păstori spre paza acestei pravoslavnice turme? Cum volu ferici mai cu îndestulare și pe blagorodnicii boeri a acelor vremi, că aceștia toți împreună cu Domnii lor s'aû fost zidit pre dînșii întru așa tare temelii spre paza Patriei încât (prin ajutor de la Dumnezeu), cu vredniciiile cele mult lăudate ale rezbóelor, aû întâmpinat ș'aû sprijinit, în câte-va sute de ani, luțimea cea cu nevoie de oprit a neamurilor europienești, din partea cea de peste munți, cari adese se pornea asupra-le cu reșbóe ¹⁾, ca se stingă lumina slobođeniei lor, să vestejască și ródele pravoslaviei lor, dar nu l-aû putut supune. Ci mai ales că prin toate greutățile acelor vremi, care mai tot-dé-una singerate de rezbóe, iar pravoslavia lor înfloreă, zidiriile sfințelor Bisericii se îmulța și se înălța, întru slava lui Dumnezeu ²⁾. Cum și în vecii cei mai de pe urmă pe deplin s'aû cunoscut *adevărata rîvnă a creștinilor, străjuindu-și Patria cu vredniciiile bărbății, prin neadormita privighere.* În vremea ce s'aû luțit din partea răsăritului vîforul cel cu mult mai gróznic, de cât cele trecute furtunli:

¹⁾ Face aluzie la persecuțiile Românilor din Transilvania de către catolicii asupra Ortodoxiei Românilor. Lucrul este adevărat istoricește.

²⁾ Acestea le apune pentru timpurile cele înainte de descălicarea a II-a

dărâmand și pustiind sfintele zidiri (Biserici) prin Bulgaria, prin Traci și prin toate părțile, ajuns'au și până la muma tuturor cetăților creștinești de au supus'o în adâncă surpare și de acolo s'au stins frica cea vrednică de necontenite lacrimi până la tot felul de neam ¹⁾. Și dar aceste întâmplări pentru ce sfârșit se vor fi orinduit? În nepricepere aflându-me, veți chema pe fericitul David să vă spue: Că judecățile lui Dumnezeu snt adinc mult, și cine dar au putut măsura adincul judecăților lui?! Iar eu voi urma spre săvârșirea cuvîntului și iată privesc la starea Domnilor dintr'acele vremi, la așezarea (organizarea) blagorodnicilor boeri, cum și la virtutea oștirilor lor. Și-i vez că sînt un norod mic, îndrăznela ostașilor, părea puțină de tot a putea sta în protiva puterilor celor mari, cari cu o sêlbatecă pornire au înolat peste apa Dunărei și în multe rînduri au năvălit asupra țarei se o cuprinde ca se o robescă cu totul; dar iată că cei puțini la cumpânitura puterei n'au perdit așa pe lesne nădejdea ajutorului de la Dumnezeu, *ci ca niște vrednici și cu căldurosă rivnă, inferbântași spre paza Patriei, pentru frica morței nu se suferă a și perde slobozenia lor*; ci au stătu vitejește împotriva străinilor puteri și în multe rînduri la u întors înapoi, gonindu-i și împrăștiindu-i; care aceste lupte cu rezboe nu în puțină vreme au stătu. *Cu așa mijloc dar al vărsărilor de sînge, pe încet, pe încet au adus lucrul ca niște vrednici cu adevărat*, de au perdit nu mai mult acea veche Samoderjie (independență) și de au perdu'o acêsta, ci ca și când n'ar fi perdit nimica, când pravoslavia lor (nădejdea vieții cel de veci) le-au rēmas în pace și nesupărată, când zidirile sfintelor biserici mai cu asupră le-au nalțat și le-au îmulțit, împodobindu le

¹⁾ În acêstă parte are în vedere cuceririle turcești din Balcani supunerea în sclavie a acelor popore și căderea Constantinopolului în mâna Turcilor.

și întărindu-le cu vrednice cuvîncioase hărăzită, și n'au lipsit semnul prea Cinstitei Cruce de la cele înalte vîrfuri ale sfințelilor biserici, ce sînt zidite întru slava Domnului nostru Iisus Christos, Fiul lui Dumnezeu, carele au primit a pătimi și a se răstigni pe cruce de bună-voe pentru toate creștineștele norode, care cu dréptă credință mărturisesc și se închină sfințelii Învierei ceî de a trela și ¹⁾).

Vrednicii dar stînt de nelncetată pomenire acelii fericitei Domni, acel pravoslavnicîi păstor al turmei UngroVlahiei, cum și acel blagorodnicîi boer al țării a căroră ostenelele cele impodobite cu dréptă credință, fie cinstite înaintea lui Dumnezeu în vecl. Amin. ²⁾).

Asemenea rugăciuni să se aducă cătră a-tot Țîitorul Dumnezeu pentru îndelungata și fericita viață a Io Constantin Alexandru Ipsilant Voevod, Prea Înălțatului nostru oblăduitor împreună cu prea luminata Dómnă și domnițele odrasle ale Mărielor lor, luminații beizadele. Pentru bună starea Înălțimii Sale cu biruință spre toți vrăjmașii veduți și neveduți, să-l înorocescă creștineștile arme și să-l sporéscă cu biruință, ca óre când pre vestitul acela Is. Navi, să-l blagoslovéscă cu izbândi asupra vrăjmașilor ca pe acel minunat Gedeon, carele au surpat puterea cea multă a lui

¹⁾ Aicea face aluzie la luptele Românilor contra barbariei Turcilor și bravurile noastre

²⁾ Aicea se termină pasagiul despre vitejiile și luptele ce au purtat strămoșii noștri seculii întregi pentru neam și pentru Ortodoxie în genere. Aș dori ca acest loc să nu fie dat ultărei la ocazii și cuvîntărilor panigirice naționale de cătră clericii noștri, aprinđindu-se și ei de zelul călugărului din Cernica, căci de acolo-î acest orator ca monah Ceeace susținem este fórté adevérat și istoricește probat. Să nu se mai cante dar că Rusia este protectórea Ortodoxismului. Noi Români am fost și mai mult timp și mai din vechime și în împrejurări mai grele ocrotitorii popórelor Balcanice, precum Rusia să știe că sub frumosul pretext al apărării Ortodoxismului a voit și voește să înghită și să slavoniséscă toate popórele Ortodoxe din Imperiul Otoman, precum și pe Turci la urma urmei, pentru a se realiza visul de aur rusăac: O turmă și un Păstor. Destul acestea pentru omul inteligent.

Madiam, numai cu 300 de bărbați. Ca fără zăbavă, cu ajutorul lui Dumnezeu, să aducă spre aceste pravoslavnice principaturi cea mai înaltă fericire, cea mai vrednică stare a bucuriei deobște. Până când prin stăpânescul grațiu ne va mângăea dicând: Fericiți sânteți voi noule Istraile, că cine iaste asemenea vouă noroi ales și mântuit de Domnul.

După rugăciunea către Dumnezeu, prin totă plecătunea și cuviincioasa supunere să dicem: Primește prea înălțate oblăduitorule ca un prinos aceste puține cuvinte, cari le aū înființat astă-dzi luminata prăznuire a celor în tocmăi cu Apostolii Constantin și Elena, aleși și chemați spre bucuria oștilor creștinești de cel a-tot-puternic Dumnezeu, cărula se cuvine totă mărirea în vecii vecilor. Amin.

Notă. Cu multă greutate am putut discifra acest discurs, fiind foarte încurcat în manuscrisul ce posed.

C. E.

Cărțile necanonice¹⁾ și apocrife ale Vechiului Testament²⁾.

Afară de cărțile canonice avem altele pe care Biserica le primește, le dă 6re-care valoare, însă nu le socotește ca canonice. Acestea sunt: Tobie, Iudit, Baruch, Epistola lui Ieremia, Cartea a 3-a a lui Ezra, Înțelepciunea lui Solomon, cartea lui Isus, fiul lui Sirach, Trei cărți ale Macabeilor, Rugăciunea lui Manase; Adaosurile la Daniil: Cântarea celor 3 tineri, Istoria Susanei și Istoria idolului lui Bel și a omorării balaurului; Adaosurile la Estir: Visul lui Mardocheu, Decretul lui Artaxerxe, Rugăciunea lui Mardocheu și a Estirei; Descrierea mai pe larg a intrării Estirei la regele; Decretul regelui și observarea despre însemnarea visului lui Mardocheu. În fine Psalmul 151.

Aceste cărți au fost scrise parte în limba ebraică, parte în limba greacă. Fiind recomandate de Biserică spre a se citi, ele au fost numite: «cărți bisericești», «cărți de citit», sau «cărți necanonice».

Cărțile apocrife, propriu zise—neprimite de Biserică—sunt următoarele: Cartea IV a lui Ezra, Cartea IV a Macabeilor, Prologul la Înțelepciunea lui Solomon, Adaosul la cap. 42 din Iob, O prefață la Plângerile lui Ieremia. În fine 18 Psalmi atribuiți lui Solomon. La unele edițiuni vechi ale Bibliei se

¹⁾ Asupra cărților *canonice*, vezi Biserica Ortodoxă Română, Anul XXV No. 8 și continuare (6 numere).

²⁾ Acest articol, în ce privește întreg conținutul său, se publică pe propria răspundere a autorului.

află adăogate și aceste cărți: sp. es. în edițiunea rom. tipărită la 1688 în București.

Cuvîntul «apocrif» îl găsim, din timpurile cele mai vechi, în două însemnări: 1) Apocrife se numeau sau acele cărți cari se *țineau secrete* 2) sau acele a căror—origină era—obscură.

În păgânism găsim o mulțime de scrieri care se țineau ascunse, pentru ca nu cum-va să se confunde cu cele ce erau date la iveală de magi sau de unii înșelători sub numele lui Zoroastru, Herma, Sanchoniathon, sau Sybilele. Aceste scrieri erau păstrate în templu și numai preoții aveau voie a le folosi. Așa Clement Alexandrinul (Stromata I, 15, 69 Migne tom, VIII, ser. gr. col. 774 sq) spune că partizanii lui Prodicus se laudau că ei posedă Βιβλους ἀποκρύφους ale lui Zoroastru. De sigur că aci nu era vorba de cărți a căror origină este necunoscută ci de cărți care trebuiau a se ținea secrete. Cărțile religioase ale Frigienilor se numeau asemenea ἀποκρύφα Βιβλία și la Romani «libri reconditi». — Cicero în «pro domo» c. 54 dice, despre Sybile, că sunt «secreta carmina». În acest înțeles cărțile apocrife aveau oarecare valoare.

Apocrife însă sunt și acele cărți *earum ocula origo non claruit patribus* (Augustin de civitate dei XV. 23, 4 Migne 41) și nu «secreta» pentru că ar fi ținute «in aliqua auctoritate» (contra Faustum 11, 2). În acest sens scrierile erau socotite ca fără valoare.

Înțelesul de «necanonic» al cuvîntului «apocrif» stă în legătură cu însemnarea ce o avea la Ebrei. La Ebrei se obișnuia ca scrierile sante, cari, din oare-cari motive, nu se mai puteau întrebuița, sau să se ascundă, sau să se îngrope. Pentru această *ascundere* au verbul קָנַן (propriu dis a păstra). Însă tot același termen întrebuițau și pentru cărțile, pe care, din oare-cari motive, le socoteau ca ne fiind bune pentru întrebuițarea publică. (În acest sens este קָנַן =

a declara de necanonice). Asemenea scrierî răspindeau mulți magi și vrăjitori ebrei punînd cărțile lor sub numele lui Solomon, Moisi sau Abraham, sau luaî persoane biblice și le îmbrăcau cu caractere păgâne (Clement Alexandrinul. Stromata lib. VI, c. 6 Migne tom. IX).

La *părinții bisericești* găsim numele de apocrife întrebuițat mai mult în sensul de la Ebrei. La *Origen* (Epistola ad Africanum C. 9 Migne, ser. gr. XI, col. 65 și Comment in Math. tom. X, Migne ser. gr. XIII, 879 sq.) este ἀποκρύφος = secretus. Contrariul este κοινός, δηθημεύμενος = vulgatus, publicus. *Didym Alexandreanul* (ad Acta Apost. 8, 39, Mign, tom. 39 ser. gr. col. 1669). *Eusebiu* (hist. eccl II, 23, 25) numește δηθημεύμενοι cărțile ce se află în întrebuițarea Bisericii. Faptul că ereticii, profitând de ideea că există cărți «ascunse», dedeau la lumină scrierî coprindeînd învățăturile lor eretice, contribui la lățirea însemnării «necanonice» = eretice pentru apocrife.

Cărțile eanonice fiind adunate în un canon scrierile apocrife nu au fost primite în canon și ast-fel, mai târziu, se înțelegea sub apocrife acele cărți, cărî, de și volau a trece ca canonice, totuși nu au fost primite de Biserică pentru că se știa că «non eorum esse quorum titulis praenotentur» (Hyeronimus Epist. 7 ad Laetam Migne XXII, ser lat 877), căci «si illorum essent, recepta essent ab Ecclessia» (Augustin Advers. legis et Proph I, C. 20). De aceea sub apocrife se înțelege «ceteras Scripturas .. quas in ecclessiis legi noluerunt». (*Rufinus* in exspos. Simb. Apostol. Migne XXI), (compară: Was heisst apocryphisch? in Theolog. St. u. Kritik 1829 p. 141; 1853 p. 267 sq. Real-Encyclopedie-der proth. Theol. u. Kirche. cuv. «Apocrypha». Bibel-Lexicon von Wetzer u. Welte).

În sensul în cărî noi, ca și biserica protestantă, avem cuvîntul de apocrife a fost întrebuițat întâi de Carlstadt. Ađî cu titlul de cărți apocrife se denotă, de și nu deplin esact, cărțile ce nu sunt primite în canon.

Ebreii aveau o mare grijă pentru cărțile lor sante păstrându-le în templu, obiceiū ce se află și la alte popore orientale. Acastă grijă ne dovedește că ei au procedat cu multă scrupulositate în recunōșterea autorității cărților și primirea lor în canon. În canonul Ebreilor nu se află nici una dintre cărțile necanonice și nici vre-o apocrifă. Chiar Bleek, (theolog. St. u. Kritiken 1853 p. 267 sq.), care este foarte indulgent față de cărțile necanonice, dice că «este forte probabil că în canonul Ebreilor nu s'a aflat *nici o dată* alte cărți, de cât cele ce se află aci» (p. 322). Acest rezultat 'l căpătăm și din examinarea scrierilor lui Filo și Iosif Flaviū, cari n'au considerat aceste scrieri de o autoritate egală cu cele canonice și nici nu le citedă. Iosif Flaviū, numără numai 22 de cărți și spune că cele, cari s'au scris de la Artaxerxe încōci nu mai sunt de aceeași autoritate cu cele de până la el, căci cu Maleachi a încetat spiritul profetic în Israel. Dacă aceste cărți se află în Septuaginta, cauza este că ei nu recunoșteau încetarea spiritului profetic odată cu Maleachi. Că Alexandrinenii ar fi avut un alt canon diferit din cel din Palestina, acēsta este o afirmațiune greșită. Deci nu se pōte pune nici un temeiū pe faptul că scrierile necanonice sunt în Septuaginta și trage de aci conclusiuni că ele sunt canonice.

În *Mischna* se interdice de a se învăța limba grēcă, ca un mijloc spre a se feri să citescă cărțile necanonice. (Sota c. 9 § 14). *Gemara* (Baba Kama fol. 82. 2) citeadă proverbul «anatema să fie cel ce învață pe fiul său înțelepciunea grēcă». Chiar Iosif Flaviū (Antiq. I, XX C. 12 § 1) dice că Ebreii țin studiul limbii grece de profan. *Tractatul* Sinhedrin (fol. 90) dice: **וְאֵלֹ שְׂאִין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא** **הָאוֹמֵר אֵין תְּחִיָּה הַמָּטְרִים מִן חֲתוּרָה מִן רַ עֲקִיבָא אוֹמֵר אִף** **הַמְצֻנִים** — eretice.

Cuvîntul însă vine de la אָפּאַר = afară. Cățile necanonice fură numite הַפְּסוּדוֹת pentru că ele nu se păstraū în locuri închise ca cele canonice. Locul de mai sus se află și în Talmud unde (fol. 106^b) se aiaogă: R. Iosef dice «că în cartea lui Isus Sirah nu trebuie a se ceti». Asemenea în (fol. 116^a) (la Eccles. 12, 12) dice: cine aduce în casa sa mai mult de 24 cărți (ale Vechilului Testament) acela aduce pustiire sp. es. cartea lui Isus Sirah sau a fiilor Tigla.

Părinții Bisericești au avut o mare grije pentru cărțile Vechilului Testament, pot dice că chiar se vedeau constrânsi a avea grijă de ele, presupus fiind dorința lor creștină, de a nu se împrăștia scrieri vătămătoare sufletelor credincioșilor. Fără îndoelă însă. *cu o siguranță absolută*, nu vom putea nici o dată ști clar. dacă în adevăr aceste cărți, care noi le ținem astăzi de necanonice erau desconsiderate sau erau stimate ca având ore-care autoritate. Asupra acestor scrieri se află ore-care întunec, care de sigur nu va fi nici o dată înlăturat» (Keerl «Die Apokryphen des Alt. Test. 1852. p. 23»). S'au făcut cercetări întinse și nu s'a putut ajunge la un rezultat definitiv.

Din cercetările făcute asupra părerei ce aveau Iudeii asupra acestor scrieri ajungem la concludsiunea, că ele erau considerate ca necanonice și erau foarte mult criticate. Dar ni se obiectează că și unele scrieri canonice au fost atacate de rabinii și deci acest motiv nu este dătator de ton. Salvatorul omenirei Domnul nostru Iisus Christos nu a dat nici un catalog al scrierilor canonice, ci le a numit numai după împărțirea lor. Argument de mare valoare dar care poate fi folosit după voe. Positiv este faptul, că nicăiri nu se găsește în Noul Testament o urmă, care ar da ocasiune la a se *presupune* că Mântuitorul și Apostolii au considerat aceste cărți ca canonice. Ne rămân părerile Părinților Bisericești.

Părinții Bisericești aveau în adevăr o mare grijă de cărțile ce erau în mâinile creștinilor. Dar, cum în timpul celor

Întâiu iubiri, reflexiunea rămâne în al doilea rang și inima se umple de sentimentul primirei grației și al păcel, tot așa era la început în Biserica creștină. Ea era atentă, în primul rang, și sărbătorea cu bucurie că a ajuns în posesiunea adevărului etern. Ea cugeta asupra adevărilor fundamentale ale mântuirii mai mult de cât asupra canonului. Părinții Bisericii posedau cărțile de unde scoteau adevărurile fundamentale și erau convinși de autenticitatea lor. Dacă mai apăreau și altele, de sigur că imediat 'și îndreptau ochii asupra lor, și dovedindu-le eretice, le combăteau cu mult curajiu. Cum însă aceste cărți nu combăteau adevărurile fundamentale, deci nu erau eretice, au trecut cu mai multă ușurință prin porțile criticei sfinților părinți și astfel ne explicăm pentru ce unii din sfinții părinți le citéză. Așa cartea *Enoh* și *Esra* până la *Augustin* erau foarte mult citate și întrebuinate. (*Fabricius Codex presendo-epigraphus* partea I, pag. 161 sq.). *Clem. Rom* (I Cor. 55) citéză pe Iudit cea fericită lângă Ester ca exemplu de vitejie femească. *Barnaba* 19. 9 e alusiune la Sirach 4. 31. *Policarp* (epistola) c. 20 citéză Tobie 4. 10. *Iustin Martirul* (Apol. I, 46) se referă la adaosul din Daniil. *Clem. Alexandreanul* citéză pe Sirach cu: Scriptura Dumnezească; «Înțelepciunea», «dice», «grăește» saū le pune pe aceeași tréptă cu scrierile lui Solomon. (*Stromata* IV. 515—V. 583). *Irineu* (*Haeres.* V. 35) socotește cuvinte din Baruch ca dise de «Ieremia propheta». Iar adaosurile din Daniil (Istoriairea lui Bel din Babel) le socotește ca istorisiri ale lui Daniil. *Tertulian* se provocă la Sirach cu: «sicut scriptum est» (*Exort. Cast.* c. 2) și în «adv. Valent». c. 2 relativ de înțelepciunea lui Solomon cu: «ut docet sophia non quidem Valentini sed Solomonis». *Ciprian* în «de orat. dominica» citéză cu formula: «sicut scriptum est, Scriptura divina dicit» locul din Sirach, Tobie, Baruch. (Veđi Olariu pag. 321. *Geschichte des Alt. Testamentes* de Diestel p. 20 și 22 și Keil op. cit. pag. 648 Nota 9).

Cuvîntul însă vine de la חוץ = afară. Cățile necanonice sînt numite חזונים pentru că ele nu se păstraŭ în locuri închise ca cele canonice. Locul de mai sus se află și în Talmud unde (fol. 106^b) se aŭgă: R. Iosef ŭice «că în cartea lui Isus Sirah nu trebuie a se ceti». Asemenea în (fol. 116^a) (la Eccles. 12, 12) ŭice: cine aduce în casa sa mai mult de 24 cărți (ale Vechiului Testament) acela aduce pustiire sp. es. cartea lui Isus Sirah sau a fiilor Tigla.

Părinții Bisericești aŭ avut o mare grijă pentru cărțile Vechiului Testament, pot ŭice că clar se vedeă conștrânși a avea grijă de ele, presupus fiind dorința lor creștină, de a nu se împrăștia scrierî vătămătoare sufletelor credincioșilor. Fără îndoelă însă, *cu o siguranță absolută*, nu vom putea nici o dată ști clar, dacă în adevăr aceste cărți, care noi le ținem astăzi de necanonice erau desconsiderate sau erau stimate ca avînd ôre-care autoritate. Asupra acestor scrieri se află ôre-care întunec, care de sigur nu va fi nici o dată înlăturat» (Keerl «Die Apokryphen des Alt. Test. 1852. p. 23»). S'aŭ făcut cercetări întinse și nu s'a putut ajunge la un rezultat definitiv.

Din cercetările făcute asupra părerei ce aveaŭ Iudeii asupra acestor scrieri ajungem la concludiunea, că ele erau considerate ca necanonice și erau foarte mult criticate. Dar ni se obiecteză că și unele scrieri canonice aŭ fost atacate de rabinî și deci acest motiv nu este dătător de ton. Salvatorul omenirei Domnul nostru Iisus Christos nu a dat nici un catalog al scrierilor canonice, ci le a numit numai după împărțirea lor. Argument de mare valoare dar care pôte fi folosit după voe. Positiv este faptul, că nicăieri nu se găsește în Noul Testament o urmă, care ar da ocașiune la a se *presupune* că Mântuitorul și Apostolii aŭ considerat aceste cărți ca canonice. Ne rămân părerile Părinților Bisericești.

Părinții Bisericești aveaŭ în adevăr o mare grijă de cărțile ce erau în mînile creștinilor. Dar, cum în timpul celor

Întâi tubiri, reflexiunea rămâne în al doilea rang și inima se umple de sentimentul primirei grației și al păceli, tot așa era la început în Biserica creștină. Ea era atentă, în primul rang, și sărbătorea cu bucurie că a ajuns în posesiunea adevărului etern. Ea cugeta asupra adevărilor fundamentale ale mântuirii mai mult de cât asupra canonului. Părinții Bisericii posedau cărțile de unde scoteau adevărurile fundamentale și erau convinși de autenticitatea lor. Dacă mai apăreau și altele, de sigur că imediat 'și îndreptau ochii asupra lor, și dovedindu-le eretice, le combăteau cu mult curajiu. Cum însă aceste cărți nu combăteau adevărurile fundamentale, deci nu erau eretice, au trecut cu mai multă ușurință prin porțile criticei sfinților părinți și ast-lel ne explicăm pentru ce unii din sfinții părinți le citază. Așa cartea *Enoh* și *Esra* până la Augustin erau foarte mult citate și întrebuinate, (Fabricius Codex presendo-epigraphus partea I, pag. 161 sq.). *Clem. Rom* (1 Cor. 55) citază pe Iudit cea fericită lângă Ester ca exemplu de vitejie femească. *Barnaba* 19. 9 e alusiune la Sirach 4. 31. *Policarp* (epistola) c. 20 citază Tobie 4. 10. *Iustin Martirul* (Apol. I, 46) se referă la adaosul din Daniil. *Clem. Alexandreanul* citază pe Sirach cu: Scriptura Dumnezească; «Înțelepciunea», «dîce», «grăește» sau le pune pe aceeași treptă cu scrierile lui Solomon. (Stromata IV. 515—V. 583). *Irineu* (Haeres. V. 35) socotește cuvinte din Baruch ca dîse de «Jeremia propheta». Iar adaosurile din Daniil (Istoriașirea lui Bel din Babel) le socotește ca istorisiri ale lui Daniil. *Tertulian* se provcă la Sirach cu: «sicut scriptum est» (Exort. Cast. c. 2) și în «adv. Valent». c. 2 relativ de înțelepciunea lui Solomon cu: «ut docet sophia non quidem Valentini sed Solomonis». *Ciprian* în «de orat. dominica» citază cu formula: «sicut scriptum est, Scriptura divina dicit» locuri din Sirach, Tobie, Baruch. (Vezi Olariu pag. 321. Geschichte des Alt. Testamentes de Diestel p. 20 și 22 și Keil op. cit. pag. 648 Nota 9).

În favorul acestor cărți mai vine și împrejurarea că mare parte din creștinii erau din păgâni. În lupta contra Iudeilor accentuau mulți dintre creștinii ideea că ei erau falșificatorii canonului, idee ce contribui la formarea unei indoeli asupra canonului. (Vezi Haevernick p. 82. I). Iustin Martirul în Dialog c. Tryph. acuză pe Iudei că au falșificat Scriptura (Migne tom. VI ser. gr. col. 673 (84) comp. și § 68, 71, 73 din acest dialog) și ast-fel au lăsat să trecă, ca canonice, apocrifele, cari erau scrise în grecește.

Tot acest fapt 'l constatăm dacă ținem socotela, că pentru studierea în original a cărților Vechiului Testament, erau necesare ôre-care cunoștințe limbistice pe cari nu toți Părinții Bisericești le posedau. Ei cunoșteau însă grecește și se foloseau de Septuaginta.

Totuși numărul celor cari citază și scrierile apocrife este mic și neînsemnat față cu al acelor, cari, prin o examinare mai amănunțită, le-au dat adevărata valoare. Voi cita pe aceștia aci în aceeași ordine în care am făcut și la scrierile canonice.

La Melito (pe la a 2-a jumătate a sec. II) se citază pe lângă cele canonice numai *Înțelepciunea*.

Iustin Martirul, de și multe din ideile lui le a luat din cărțile necanonice, totuși nu face us de ele ci le consideră ca neegale cu cele canonice (Haevernick Eius I p, 72. Zastrau «De Iustini Martyris biblicis studiis» p. 25 respective notele 76, 77, 78).

Origen (185—253) spune că sunt 22 de cărți, totuși are și unele din cărțile necanonice. Așa *epistola Ieremia* pe care lörte lesne a trecut'o sub numele *Profetului Ieremia*. De asemenea citază și *Înțelepciunea* lui Iisus Sirach, Tobie, Iudit. Aci se vede influența Septuagintei. De ea voește a se libera când spune, despre cărțile *Macabeilor*, că ele nu sunt în canon (Migne. XX ser. gr. col. 881).

Conciliul din Laodicea (363 sau 364 după alții 372) citează și pe *Baruch* și *Epistola lui Ieremia*. (Protestanții nu recunosc autenticitatea catalogul Conciliului din Laodicea. Sunt 2 cataloage. comp Bickel Th. St und Kritiken 1830 pag. 591 sq.).

Eusebiu Pamfiliu (sec. IV) este de părerea lui Melito (Migne XX ser. gr. col. 396).

Athanasie († 373) consideră înțel. lui Sol., Sirach, Es-tir, Iudit, Tobie ca bune a se ceti proseliților. (Migne XXXIX Epist. fest) XXVI ser. gr. col. 1437 (157).

Ciril de Ierusalim († 386), numărând cărțile canonice, spune că numai acestea sunt cărțile ce noi trebuie să citim și cari nu au nimic comun cu apocrifile. Migne XXXIII ser. gr. col. 498 XXXV).

Grigoriu de Nazianz († 390) numără numai pe cele canonice (Migne XXXVII ser. gr. col. 472, 473).

Basilu cel Mare ȳice, în «Homilia in Principium Proverbiorum», că nu cunoște mai mult de cât *trei* cărți ale lui Solomon, adică Proverbiile, Eccles. și Cântarea Cântărilor, care sunt destinate pentru a se folosi omenii de ele. (Migne tom. XXXI ser. gr. col. 388).

Amfilochiu († 395), în lambii săi către Seleuc, numește apocrifile parte îndolose, parte bănuitoare și chiar periculoase. Numărând numai scrierile canonice încheie cu cuvintele: «hic est voluminis divinitus dati canon certissimus».

Anastasia Sinaitul (560) ȳice în Hexameron c. VII: «Viginti quique duobis libris enumerat omne vetus suum Testamentum» (Maxima bibl. Veterum Patrum, pag. 886, col. 2 jos).

Leontin Bizantinul (580) numără numai cărțile canonice și ȳice, după ce le a numărat: «Acestea sunt cărțile canonice care au fost recunoscute atât de Biserica veche cât și de cea nouă (ταῦτα ἐστὶ τὰ κανονιζόμενα—Βιβλία ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ παλαιὰ καὶ νέα). De Sectis Act. II. Galandii biblioteca tom. XII, pag. 628 sq.).

Epitanū († 404) numără numai 22 cărți canonice și ține că Înțelepciunea lui Solomon, care se ține Panaret, a lui Isus Sirach, sunt folositoare, dar nu sunt luate în canon. (De mens. et ponder. Migne tom. XVIII col. 243 (162) comp. și Adversus haereses. lib. I. De Epicureis Migne XVI, col. 214 VI, 9).

Conciliul Trulan (681) aprobă aceea ce s'a făcut în conciliul din Laodicea, care nu recunoscuse de canonice nici una din cărțile, cari nu erau recunoscute ca atare de întreaga Biserică.

Ion Damaschen († 754) numără numai pe cele canonice și, de și numește Înțelepciunea lui Solomon și Sirach cărți frumoase, totuși nu le numără la cele canonice (Migne XCIV ser. gr. col. 1177—1179).

Nicefor Patriarhul Constantinopolului († 828) are dintre cele necanonice numai pe Baruch.

El împreună cu *Nicefor Calist* (1330) dic, că apocrifele sunt cărți, cari dau de bănuială.

Zonara ține, că Biserică a recunoscut canonul de la sinodul din Laodicea și al altor bărbați mari ai Bisericii (can. 59 Laodicea).

Sinodul din Constantinopol (672) distinge cărțile canonice de cele necanonice (vezi Onciu pag. 397 Kimmel. Monum. fidei Eccles. orient. pars II, pag. 225).

In Biserica Latină. Ilariū de Pictaviu († 366) (Migne IX ser. lat. col. 241 § 15) numără, bazat pe tradițiune, numai cărțile canonice.

Conciliul din Hypo (393); *Conciliul din Cartagina* (397) nu le citează pe toate. Baruch lipsește; iar *Cresconius*, episcop african, în colecțiunea sa, nu are cărțile Macabeilor.

Rufinus († 410), numărând cari sunt cărțile canonice, adaugă «sciendum tamen est, quod et alii libri sunt, qui non sunt canonici sed ecclesiastici a maioribus appellati sunt» (Migne XXI col. 373).

Ieronim (§ 420) citează, în Prologo galeatus, cărţile canonice şi apocrife specificând, care sunt apocrife (comp. libri Solom. et Melachim) In Prefatio In Ezram (Migne XXVIII, col. 1471), spunând că «apud Hebraeos Ezrae Nehemiaeque sermones in unum volumen», adaugă că »quae non habentur apud illos.... procul abjicienda». In Epistola ad Laetam, indemnând la citirea Scripturii, dice: caveat omnia apocrypha. Et si quando ea non ad dogmatum veritatem, sed ad signorum reverentiam legere voluerit, sciat non eorum esse, quorum, titulis praenotentur» (Migne 22 ser. lat. col. 877).

Grigorie-cel-Mare (600) numeşte, în Homilia IX în Ezechiel, pe Tobie «un înţelept», pe când cele-l-alte cărţi ale Vechiului Testament le citează cu: «Sf. Scriptură dice».

Conciliul din Hippo şi apoi cel din Cartagina au priimit toate apocrifele în canon. Această decisiune ne arată mare influenţă şi vază de care se bucură Septuaginta. Este clar, că acest sinod a luat o asemenea decisiune numai sub influenţa renumitului *Augustin*, care, la rânul lui, nu s'a putut libera de influenţa şi vază Septuagintei. Este bine însă să ştim cum înţelegea Augustin cuvântul «canonic». Macarie în Theologia sa Dogmatică (tradusă de P. S. Timuş p. 427) spune că Augustin a înţeles sub canonice «tote cărţile fixate sau confirmate prin canoanele sau legile bisericeşti». Aşa dar el întrebuintează cuvântul «canonic» în un sens mult mai larg. Acestel păreri se asociază D-l Onciū şi alţii. Consună această părere cu coprinsul scrierilor lui Augustin? In adevăr vom găsi că el nu dedea scrierilor apocrife aceeaşi autoritate, ca celor canonice. Este adevărat însă că şi el, în «de doctrina christiana», (II, 8 Migne 43, ser. lat. col. 40 sq.) numără şi cărţile apocrife. Dar în acelaş loc observă asupra Înţelep. şi Ecclesiastului «quadam similitudine Solomonis esse dicantur», şi în «de civitate dei» (XVIII, C. 36. Migne 41 ser. lat. col. 596), numărând cărţile canonice, adaugă

și cartea Maccabeilor, „*quos non Iudaei sed Ecclesia pro canonicis habet*“; în «*contra Gaudentium*» (lib. I. C. XXI, 38. Migne 40 col. 729) dice, că, de și «*Iudaei non habent hanc Scripturam (quae appellatur) Macabaeorum, sicut Legem et Prophetas et Psalmos*», totuși că «*recepta est ab Ecclesia non inutiliter*», pentru că coprinde istoria unor martiri. Deci Augustin numea «*canonice*» acele scrieri, care sunt primite de toate bisericile, iar cele «*eorum occulta origo non claruit patribus*» apocrife. (De civitate Dei XV, 23. Migne tom 41 col. 460 comp. «*contra Faustum*» 13. 5. M. tom. 42 col. 283 și 33. 9 col. 517) Cele canonice, adică cele aprobate de toată Biserica, trebuiesc citite *mai întâiu* (de acel, care voesc să cunoscă Scriptura), apoi trebuiesc citite acele pe care «*quaedam non accipiunt*» etc. Aceste trepte în citirea scrierilor le recomandă a se observa, ca nu cum-va un suflet slab să fie periclitat prin minciuni și prin cele ce se recomandă în alte scrieri, care sunt contra rațiunii sănătoase. (De doctrina christiana lib. II, C. VIII. Migne 34, col. 40 sq.). Sunt o mulțime de scrieri apărute «*sub nomine veterum prophetarum*», dar aceste scrieri «*apud Iudaeos et apud nos in auctoritate non essent*» (de civitate dei lib. XVIII, C. 38 Migne 41 col. 598).

Superioritatea și autoritatea cărților canonice s'a recunoscut în tot-de-una față de cele-l-alte scrieri de mai târziu (contra Faustum XI, c. V. Migne 42 col. 248). Ceea ce este mai important pentru noi este, că el recunoște că de la Ezra nu s'a mai ridicat nici un profet în Israel și numai până «*hoc tempus Prophetas habuit populus Israel*» (de civitate Dei lib. XVIII, C. XXVI. Migne 41 col. 583; asemenea și C. XVII, C. I. Migne tom. 41 col. 523). Augustin recunoscând că, canonice sunt numai acele cărți, care sunt primite de toate bisericile, dice, că numai acelea trebuiesc citite mai întâiu, căci ele au fost și sunt în mare autoritate la iudei și la creștini. Profeți au fost la iudei numai până la Ezra. Toate

cărțile apărute mai târziu nu sunt de aceeași autoritate ca cele de mai înainte. Cărțile Maccabeilor nu sunt la iudei, cartea Înțelepciunii și Sirach „*se dice*“ a fi asemenea cu ale lui Solomon.

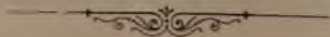
Augustin când este muștrat de creștini că a luat un citat din Înțelepciune, ca din o scriere canonică, nu se referă la canonicitatea cărții, lucru ce de sigur 'l ar fi făcut când el ar fi fost convins. (de destinatione sanctorum CXIV, 26. Migne 44. col. 979).

Dacă urmărim mai departe biserica latină vom vedea cum mulți bărbați de știință ai ei fac deosebire între canonice și necanonice, pe când alții le dau aceeași valoare: *Beda* (730), *Alcuin*, *Rabanus Maurus* (830), Petru de Clugny (1130), Hugo de S-te Victoire (1140), Hugo de S. Caro (1244), chiar Cardinalul Cayetan (1530), în epistola către Papa Clement VIII, dice, că atât Episcopii cât și conciliile, trebuesc a se orienta după Ieronim. Acestea și alte voci ale multor savași nu au fost ascultate și pe de o parte văda de care se bucura traducerea latină, pe de alta, ura contra protestanților, a făcut pe membrii conciliului de Trident să ridice apocrifele pe aceeași treptă cu cele canonice.

Biserica Ortodoxă Orientală, s'a pădit de o asemenea abatere. Ea recunoște ca canonice numai acele cărți, care s'au bucurat în tot-de-una în Biserică de o autoritate netăgăduită și care au fost recunoscute ca atare de sântii părinți ai ei. (Vezi No. cărților canonice în Biserica Ortodoxă XXV, No. 8).

Dacă unul dintre Părinții Bisericii au dat ore care autoritate și unora dintre scrierile neprimite în canon, Biserica întregă, bazată pe Tradițiunea Sântă, s'a păzită de a introduce asemenea cărți în numărul celor canonice.

Diacon I. Popescu-Mălăești.

PREDICĂ

DESPRE CÂRTIREA ÎMPOTRIVA LUI DUMNEDEU.

Fiilor iubiți,

Omenii cari au obiceiul de a cârti, sunt nesățioși în cârtirea lor și ori-cum ar eși lucrurile făcute de alții, ei află tot-dé-una vorbe împotriva. Sf. Ioan Botezătorul învăța poporul să se pocăiască, iar în urma lui, Domnul Christos veni să propoveduască adevărul și dreptatea. Iar cârtitorii au găsit și pentru unul și pentru altul prilej de cârtire și de hulă. Căci vedând pe Ioan Botezătorul postind cu atâta asprime, ei diceau: Iată-l, nici pâne nu mănâncă, nici vin nu bea, decî are vre un diavol într'însul. Și ast-fel cărteau asupra lui, că nici nu bea, nici nu mănâncă și trăește numai cu puterea celui necurat. Venind apoi Christos, 'l au văduț mănâcând și bînd și atunci au început să strige asupra lui și să dică: Ce prooroc este acesta, care mănâncă și bea și este prietenul vameșilor și al păcătoșilor? (Luca VII, 33, 34). Așa dar pentru cârtitori nici unul nu făcea bine, nici cel ce mânca nici cel ce nu mânca.

Neamul acesta rău și neînțelept al cârtitorilor nu s'a stins nici o dată de pe lume. Omenii rei de gură,

unii cu patima hulei, alții cu a clevetirei, alții cu a bârfelei și a cărtirilor, iar alții cu a înjurăturii și a blestemelor, de aceștia vor fi tot-dé-una, căci numai înțelepciunea este asemenea grâului care nu crește singur și cere îngrijire, iar prostia și nebunia sunt ca buruenile, cari cresc de capul lor pe lângă toate gardurile. Și toate acestea prostie sunt și nebunie pentru om, și asemenea sunt buruenilor netrebuitoare.

Domnul Christos, când îl huleau și-i spuneau vorbe clefetitoare ostașii și jidovii, întrebându-l în bătae de joc de ce nu se dă jos de pe cruce, dacă e Dumnezeu, Domnul Christos atunci a ridicat ochii spre cer și s'a rugat: Iartă-le, Dómnne, căci nu știu ce fac. El, în dumnezeesca bunătate a inimei lui se ruga pentru ei, să-i erte Tatăl ceresc, căci nu au pricepere să știe ce păcat fac cu asta.

Acum, poate că nu știu, dar poate că știu. Dacă nu știu ce fac, atunci nebunie și prostie este fapta lor; iar dacă știu, răutate este fapta lor și cere pedepsă mai mare. Cu alte vorbe, unii au gură rea din obicei-nuință, fără să albă răutate, ci vorbesc așa ca să nu tacă. Acestora le umblă gura fără nici o noimă. Dar dacă n'au răutate, ei fac cu toate acestea rău, și fără de voință strică și aduc necinste și pagubă de-apropelui. Iar cei-l-alți, cari cu știință și cu voință au gură rea, cărora «din prisosul inimei le vorbește gura» aceștia sunt urgia lui Dumnezeu și aspră judecată vor avea. După cum a zis Mântuitorul despre Capernaum, orașul cel plin de clefetitori și cărtitori: «Iată grăesc vouă, că în ziua judecăței mai ușor îi

PREDICĂ

DESPRE CÂRTIREA ÎMPOTRIVA LUI DUMNEDEU.

Fiilor iubiți,

Omenii cari au obiceiul de a cârti, sunt nesățioși în cârtirea lor și ori-cum ar eși lucrurile făcute de alții, ei află tot-dé-una vorbe împotriva. Sf. Ioan Botezătorul învăța poporul să se pocăiască, iar în urma lui, Domnul Christos veni să propoveduască adevărul și dreptatea. Iar cârtitorii au găsit și pentru unul și pentru altul prilej de cârtire și de hulă. Căci vedând pe Ioan Botezătorul postind cu atâta asprime, ei diceau: Iată-l, nici pâne nu mănâncă, nici vin nu bea, decî are vre un diavol într'insul. Și ast-fel cârteau asupra lui, că nici nu bea, nici nu mănâncă și trăește numai cu puterea celui necurat. Venind apoi Christos, 'l au vedut mîncând și bînd și atunci au început să strige asupra lui și să dică: Ce prooroc este acesta, care mănâncă și bea și este prietenul vameșilor și al păcătoșilor? (Luca VII, 33, 34). Așa dar pentru cârtitori nici unul nu făcea bine, nici cel ce mânca nici cel ce nu mânca.

Neamul acesta rău și neînțelept al cârtitorilor nu s'a stins nici o dată de pe lume. Omenii răi de gură,

unii cu patima hulei, alții cu a clevetirei, alții cu a bârfelei și a cârtirilor, iar alții cu a înjurăturii și a blestemelor, de aceștia vor fi tot-dé-una, căci numai înțelepciunea este asemenea grâului care nu crește singur și cere îngrijire, iar prostia și nebunia sunt ca buruenile, cari cresc de capul lor pe lângă toate gardurile. Și toate acestea prostie sunt și nebulie pentru om, și asemenea sunt buruenilor netrebuitoare.

Domnul Christos, când îl huleau și-l spuneau vorbe clevetitoare ostașii și jidovi, întrebându-l în bătae de joc de ce nu se dă jos de pe cruce, dacă e Dumnezeu, Domnul Christos atunci a ridicat ochii spre cer și s'a rugat: Iartă-le, Dómnne, căci nu știu ce fac. El, în dumnezeesca bunătate a inimii lui se ruga pentru ei, să'î erte Tatăl ceresc, căci nu au pricepere să știe ce păcat fac cu asta.

Acum, póte că nu știu, dar póte că știu. Dacă nu știu ce fac, atunci nebulie și prostie este fapta lor; iar dacă știu, răutate este fapta lor și cere pedeapsă mai mare. Cu alte vorbe, unii au gură rea din obicei-nuință, fără să aibă răutate, ci vorbesc așa ca să nu tacă. Acestora le umblă gura fără nici o noimă. Dar dacă n'au răutate, ei fac cu toate acestea reu, și fără de voință strică și aduc necinste și pagubă de-apropeliu. Iar cei-l-alți, cari cu știință și cu voință au gură rea, cărora «din prisosul inimii le vorbește gura» aceștia sunt urgia lui Dumnezeu și aspră judecată vor avea. După cum a dis Mântuitorul despre Capernaum, orașul cel plin de clevetitori și cârtitori: «Iată grăesc vouă, că în ziua judecării mai ușor îl

bine? Că dacă n'a făcut'o bine, atunci nu e nici Atot Înțelept, nici Atot știutor, ca să știe cum e mai bine, nici Atot Puternic, căci pôte o fi știut și n'a putut s'o facă cum e mai bine! Ce vorbe sunt acestea? Eu mă tem să nu mă inghită pământul de viu, numai pentru că le rostesc, atâta urgie este în ele! «Că putea s'o facă Dumnezeu alt-fel!» Fără îndoelă, putea. Dar de ce n'o fi făcut'o? Să te miri, căci dără tu știi mai bine, omule muritor, știi mai bine cum trebuia s'o facă Dumnezeu, și a greșit că a făcut'o cum știe El, și nu cum știi tu cu capul tău, pe care'l porți între umeri! «Că s'a dat Dumnezeu pe partea cutăruia să'i iasă toate bune»: Nu dice așa, omule, căci cu asta nu cârtești numai, dar și hulești pe Dumnezeu, căci îl crezi nedrept și pătimăș și părtinitor. El lasă să răsară sórele sêu și peste bunica și peste rēi, căci toți sunt fiii Lui, și de ce să vrea El rēul tău, când nu vrea rēul nimēnui? Dimpotrivă, El vrea binele tuturor, nu numai al unuia; dar dacă tu singur nu-ți vrei binele, cum să ți-l dea Dumnezeu? El vrea să te tot ridice, tu mereu te dai în jos, El te ia de mână să te ducă pe drumul cel drept și tu te împotrivești ca în fața șarpelui, și te tragi pe drumul cel cu prăpastie. Atunci Dumnezeu te ia și cu asprimea, ca un părinte bun cu fiul sêu, și te mai bate cu milă, ca să te cumințești. Și dacă n'ajută nimic, atunci te lasă în voea ta, dar de departe e cu ochiul tot la tine și ți'ajută să te îndreptezi, și se bucură când te vede că te cumințești și te ridică!

Așa face Dumnezeu, fraților! Căci, dacă un pă-

rinte bun e tot cu ochii după fiul său, îl vrea binele chiar și când are mânie pe el și îl alungă pentru răutatea lui, și tot nădăjduiește că se va îndrepta, și 'l ar primi cu drag înapoi, ori când s'ar întorce. Dacă un părinte, care e numai om zidit de Dumnezeu, o face așa, cu cât mai cu durere o face Dumnezeu, cel ce ne-a ținut pe toți?

Așa face Dumnezeu, nu cum vi se pare vouă că părtinește și umblă cu nedreptate.

Așa face Dumnezeu, iar unul dintre voi, cărtitorii fără de minte, îl socotiți ca pe unul dintre voi, ba încă mai pe jos de cât voi, căci dacă îndrăzniți a dice că una ori alta El n'a făcut-o bine și ar fi putut să o facă alt-fel, însemnă că vă țineți mai cu minte de cât El, și 'L judecați, și întru asta iarăși vă țineți mai pe sus de cât El, căci, după obiceiul lumii, cel cu minte are să judece pe cel prost și nu prostul pe cel cuminte, și așa voi cei cuminiți îl judecați pe El cel prost! Nu vă crapă obrațul de rușine, fraților?

În felul acesta cărtiți voi, nu numai împotriva faptelor lui Dumnezeu, ci și împotriva celui mai mare dar pe care vi-l l'a dat, împotriva vieții voștre. Ah! țin a vieții voștre, ca să mă țin de obiceiul vorbirii dîlnice, căci viața pe care o trăiți și o trăim cu toții nu e a noastră, e tot a Lui. El singur o poate da și tot El singur ne o poate lua când voește. Ne a dat-o ca să ne bucurăm de ea și s'o trăim mulțămindu-i că ne-a dat-o, și ne-o ia, ca în schimb să ne gătască altă viață vecinică.

Și a împodobit Dumnezeu cerul cu soare, cu lună

și cu stele, și a împodobit câmpul cu flori și delurile și munții cu păduri, și ne-a dat ochi ca să le vedem toate acestea, și a împodobit pământul ca pe o mirésă, și toate le-a făcut ca să fie farmec și bucurie, și ne-a dat ródele pământului ca să fie omului spre îndes-tulare. «Creșteți» a dis «și ve înmulțiți, voi ómenii, și stăpâniți pământul». Și ne-a făcut mai cu price-pere de cât toate vietățile pământului, ca să le putem stăpâni.

Și totuși se găsesc atâția hulitori ai vieței. Aceștia ȓic că totă viața pe lume e numai o vale a plângerei, o nesfârșită durere, un rėsboi ce se face fără ca să știe cei ce se bat, pentru ce se bat, și pentru cine, și fără să aibă nădejde că au să biruiască vre-o dată, orí s'ajungă la pace ca să aibă odihnă și sfârșit al necazurilor. Aceștia nu ved în lume de cât ticăloșie și lacrimi, amaruri și scârbă. Dar in-tru acésta ei se întind prea departe, și nu bagă de sémă că făcându-se hulitori ai vieței, hulitori ai lui Dumnezeu se fac. Că de ȓic ei: «mai bine nu m'aș fi născut», împotriva voinței lui Dumnezeu vorbesc, și blestemându-se pe sine, pe Dumnezeu 'l bles-temă. Căci Dumnezeu e singurul dătător de viață, și óre pe Dumnezeu vrea să-l înfrunți creștine, de ce ȓi-a dat viață? El e Atot Înțelept și știe de ce te-a trimes pe lume, și cum îți vine ȓie să cređi că El. Dumnezeu dragostei cel fără sfârșit, și al bunătăței vecínice, ȓi-ar fi vrut ȓie rėul? Că ar fi făcut El lumea numai ca să fie un loc de caznă și de ticăloșie? Că a suflat sufletul sėu în gura omului, numai ca să su-

pue sufletul acesta la trude și necazuri, lăsându-l fără de mângăere? Că n'a dat omului ochi, de cât numai ca să plângă, și simțire în trupul lui numai ca să simtă mai tare durerile?

Hulă, aducătoare de mörte este acesta, împotriva lui Dumnezeu, căci cređi pe Ziditorul lumii drept un nesocotit, care n'a știut pentru ce zidește pe om, un nelegiuit care se pörtă cu atâta asprime și care se bucură de necazurile omului. Astupă-ți creștine, urechile, rupe de pe tine hăinele tale și fugi, când auđi hulindu-se în chipul acesta, și rögă-te ca să 'ți curătești sufletul de această hulă! Și ca de unul ciumat să te ferești de omul hulelor, căci trăsnetul din cer 'l pândește și pămëntul de sub el așteptă ceasul când să se deschidă și să-l inghită.

De ce vă blestemați viața? De ce cărtiți asupra Domnului că v'a dat'o? De ce, pentru nimica tötă, vă apucați cu mânele de cap, parcă cine știe ce mare noroc a dat peste voi? De ce vă blestemați ceasul în care v'ați născut și de ce vă blestemați părinții? Așa fac numai nebunii și desnădējduiții când le perde Dumnezeu mintea orī când ajung în cea din urmă gródă a unei morți năprasnice. Dar de ce cărtiți voi și vă văetați cei ce n'aveți pricina?

Tötă điuva scöteți oftaturi, și vă turburați pentru or-ce neajuns, fie cât de mic, și ca neputincioși ce sunteți, vă văitați și strigați: «de cât așa viață, mai bine să mori!» Sau, «n'ar mai avea maica odihnă în pămënt ca m'a făcut pe lume!» și alte de acestea. Frumöse vorbe, ce să đic? Și cu scaun la minte tre-

bue să fie omul care le rostește! Adevărat e, că mai ales femeele au darul cel mare de a cărti pentru tot nimicul, dar sunt și bărbați destui. Acum fie femei, fie bărbați, cei ce au urâtul obicei și păcătoasă patimă de a cărti, și iașu pedepsa și pe lumea asta, căci singurii se pedepsesc ducându-și viața tot în oftaturi și plâns, când, într'adevăr n'au nici pentru ce să oftețe, nici pentru ce să plângă. Sunt mulți filor iubiți, dintre cărtitorii vieții cari își dau diavolului sufletul și viața, căci își lăgă funia de gât și se spânzură, ori s'aruncă în puț, ori își fac sémă singuri într'altfel.

Acésta e pedepsa acelor vecinic nemulțămiiți cu viața și cu Dumneșeu, pedepsa de aici pe care și-o dau singurii, iar în cea-l-alta lume vor avea altă pedepsă, pe care o va hotări Dumneșeu. De aceea omeni buni, câți aveți păcatul acesta de a fi vecinic nemulțămiiți și vecinic cu credința că sunteți prigoniți de Dumneșeu, lăsați-vă de nebunia acésta și, dacă sunteți slabi, întăriți-vă sufletul cu cunoșterea adevărului. Nici Dumneșeu nu e nedrept, nici viața nu e o amărăciune, ci cântarul minții vóstre este stricat și nu cunoște adevărul măsurii. Pentru voi tóte sunt rele, cum le face Dumneșeu, și tocmai prin acésta vă sunteți înșiși chinătorii voștri. Uitați-vă la cei ce sunt mulțămiiți cu viața, judecați că sunt atâtea mai săraci de cât voi, și nu se plâng, mai nevoeși întru puterile trupului și póte bolnavi și nu se vaită cât e ziua, și au póte mai grele și mai adevărate nevoi și poveri mai omoritoare de cât voi și nu blestemă nici pe Dumneșeu, nici pe părinții lor, și nu-și urgisesc viața. Invățați-

vă să rubiți viața și s'o trăiți, pe cât e cu putință, în veselia sufletului și întru mulțămirea inimei, și nu umblați cărtind ca nebunul împotriva tuturor și hulind cele date de Dumnezeu. Acestea vi le spun pentru pacea și liniștea voastră, pe care n'o aveți, câtă vreme sufletul vostru e tot răsvrătit și inima de apururi plină de otrava ciudei și a mâniei. Gândiți-vă că numai de la diavolul, cel ce s'a răsvrătit împotriva lui Dumnezeu și de aceea a fost aruncat din cer împreună cu totă glota lui, numai de la el vă poate veni uritul îndemn al murmurării fără sfârșit și al aruncării de blesteme nesocotite asupra voastră înși-vă.

Bucurați-vă de viața, filor, și purtați cu bărbăție greutățile ei, și laudați pe Domnul în loc să-l huliiți și să-l cărtiți. Fiți ca omul care tace și face, nu ca mișelul care stă cu mâinile în sin și se vaetă de tote, când e în sóre plângendu-se că nu e în umbră, și când e în umbră plângendu-se că nu e în sóre. E grea viața pentru mulți și poate pentru toți, dar văetându-te și blestemând'o n'o faci mai ușoră. E nebunie cărtirea acésta, fraților, nebunie și păcat și nu va rămânea nerăsplătită, căci o urgisesc și ómenii și Dumnezeu cel drept, care a pedepsit pentru cărtirea lor pe Iudei în pustie cu fómă și sete, și cu mânia lui care nu părtinește.

M. P.

RELIGIUNEA CREȘTINA CEA MAI FOLOSITORE OMULUI. (STUDIU APOLOGETIC).

(Urmare. Veđi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea No. 8, pag. 321).

După calculul Bibliei omenirea întrégă¹⁾ a stat aproape șase mii de ani privată de revelațiunea divină. În acest lung interval de timp, dominată de bigotism și fanatism, dar mai ales de superstițiune și-a imaginat și făurit sie-și tot felul de religii; nici una însă, precum am vedut, nu a putut da omului aceea ce el căuta: *Adevărul, dreptatea și sănțenia*. Nici una nu l-a putut satisface nevoile sale intelectuale și morale; nici una nu l-a putut mulțămi și liniști conștiința sa agitată, întunecată și înrătățită prin greutatea păcatului original ce o apasă.

Părăsit de Dumnezeu și lăsat în propriile sale puteri, el a căutat să ajungă la satisfacerea nevoilor sale intelectuale și morale, și la liniștea conștiinței sale pe altă cale. A căutat să le dobândiască prin cultivarea științei și a filosofiei, dar

¹⁾ O singură excepțiune era poporul Iudeu, căruia prin Moisi i s'a dat legea și credința într'un singur Dumnezeu. Dar și acest popor, în decursul vécurilor, fórte de multe ori s'a depărtat de la adevărata credință închinându-se idolilor și înotând ca și celelalte popóre în idolatrie.

și aci a rămas acelaș. Mai mult chiar, a intrat în haosul nedomirirei și al nepriceperii, neștiind ce să alégă de bun și adevărat în noianul multiplelor soluțiunii pe care geniile agere ale filosofilor le oferea la cestiunile a căroră cunoștință sufletul omului o doria spre a se folosi în viața sa, și a se putea cel puțin îndruma către *adevăr, dreptate și sântenie*.

Ast-fel nici una, nici alta nu a putut să-l dea aceea ce el căuta. Nici politeismul cu mulțimea infinită și variată a formelor sale religioase, nici filosofia cu diferitele sale sisteme și teorii, nu au putut să-l satisfacă nevoile sale intelectuale și morale. Nici una, nici alta, n'au putut cel puțin să 'l călăuziască la *Adevăr, Dreptate, și Sântenie* în această viață. Și nu au putut, căci cunoștința acestora era mai pre sus de puterile și concepțiunea omului. Ea depindea de descoperirea Dumneedească, *singura prin care se poate cunoște desăvirșit Adevărul, Dreptatea și Sântenia*.

Inceputul revelațiunii divine îl aflăm în religiunea monoteistă a Iudeilor, adică în scrierile sfinte ale Vechiului Testament; iar descoperirea desăvirșită a *Adevărului, a Dreptăței și a Sânteniei*, o avem în revelațiunea evangelică, dată nouă prin însuși Fiul și Cuvîntul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Christos. El fiind *Viața, Adevărul, Dreptatea și Sântenia*, a putut să le descopere și omenilor, și ast-fel, prin sânta religiune ce a adus și întemeiat pe pământ, a putut da omului tot ce sufletul seu căuta prin cultivarea sentimentului religios înăscut în el. Îi a putut da tot ce rațiunea și cugetul seu căuta, iar inima și conștiința sa doria să albă. Îi a putut da tot ce putea să-l fie de folos aci pe pământ în viața de toate zilele pentru ca să fie imagină demnă de Dumnezeu Creatorul seu; pentru ca să fie cu adevărat ființă rațională, aspirând în totă libertatea la tot idealulul posibil prin știință, cultură și civilizațiune, și în acelaș timp ființă morală, practicând tot

binele și totă dreptatea, ferindu-se de rău și făcând binele ca ast-fel să ajungă prin o conștiință curată și liniștită la dreptatea și sântenia, prin care omul să se pólă cu adevărat asemenea lui Dumneđeū¹⁾. Singură dar învățătura e. vangelică, revelată ómenilor prin Fiul lui Dumneđeū, a putut călăuzi sentimentul nostru religios, pe calea cea dreaptă a adevărului. Singură ea a putut spune omului tot adevărul, asupra cestiunilor ce căuta să le afle, și să le cunoscă prin cultivarea sentimentului religios. Singură ea a putut spune omului, *ce este Dumneđeū, ce este sufletul, și care este raportul omului, ca ființă rațională, către Dumneđeū Creatorul său*. Singură ea, oferind omului adevărata cunoștință a acestora, i-a satisfăcut nevoile sale intelectuale și morale și în acelaș timp i-a liniștit conștiința, și l'a îndrumat către *Dreptate, Adevăr și Sântenie*.

Dar începutul descoperirei dumneđeșli asupra adevărului, dupre care sufletul omului înseta, 'l vedem în Sânta Scriptură a Vechiului Testament. Singure aceste scrieri, dintre vechile monumente religioșe, ordon poporului Iudeū să credă și să recunoscă *numai un singur Dumneđeū*.

Când Moisi este trimis de Dumneđeū spre a elibera pe poporul Iudeū din sclavia Egiptului, el întrebă pe cel ce 'l trimite: „*Ce voiți spune către ei? Și atunci a arătat Dumneđeū către Moisi dicénd: „Eū sunt cel ce sunt. Și a dis, așa veți dice fiilor lui Israil Cel ce este, m'a trimis la voi. Și a dis Dumneđeū către Moisi: Așa veți grăi fiilor lui Israil: „Domnul Dumneđeul părinților noștri, Dumneđeul lui Abraam, și Dumneđeul lui Isaac, și Dumneđeul lui Iacob m'a trimis la voi. Acesta este numele meu vecinic și pomenire a neamurilor neamurilor“²⁾.*

¹⁾ Comp. Math. V. 48.

²⁾ Comp. Exod. III, 13—16.

Iată Dumnezeu de care avea nevoie omul și pe care 'l căuta. *Dumnezeu fără început, etern, neschimbat, tot de-una același și cauza tuturor celor ce există.* El este Dumnezeu, pe care universul 'l anunță creator al tuturor. Este Dumnezeu a cărui mărime o vestește natura întrégă prin imnele sale, pe cari de și urechea omului nu le aude, dar inima și sufletul său le simte. El locuște întru lumina cea ne apropiată, și nimeni din ómenī nu l-a putut velea. El umple cerul și pământul; iar cerul și cerul cerurilor, nu 'l pôte cuprinde pre El, căci este nemărginit. Puterea sa este putere fără margini, căci nu se mărginește de nimic și nimic nu o pôte impiedica. Voința sa este asemenea desăvârșită. Tot ce voește face cu cuvîntul; El poruncește și totul se supune poruncel sale. El dice și cuvîntul său devine fapt și realitate¹⁾.

Dar de și infinit și nemărginit, El nu este departe de fiecare din noi. El este în tot timpul și în tot locul de față: «Unde mă voiū duce de la Duhul teū și de la fața ta, unde mă voiū ascunde, dice Psalmistul? «De mă voiū sui în cer, «tu acolo ești; de mă voiū pogori în iad de față ești; de voiū lua aripile mele de dimineța și mă voiū duce la mării și acolo mâna ta mă va povățui și drépta ta mă va întări». Nimic nu se pôte ascunde de El; nimic nu pôte să fie necunoscut de El; în zadar omul s'ar ascunde întru întunerecul nopței; noptea la El este lumină, și întunerecul cel mai nepătruns, pentru El este lumina zilei.

De ar cerca omul să mărginescă chiar întru sine cugetările sale, de nu le ar face niménuī cunoscute, El cunoște tóte; El ve le tóte; El cercetédă tóte și face cunoscut nu numai faptele săvârșite întru întunerec, dar chiar gândurile și intențiunile cele mai rele ale ómenilor. Val același, care a cugetat cele rele și a cărui inimă și cuget este necurat. Val

¹⁾ Comp. *Geneza. I. vers. 3 și următoarele.*

aceluia, a cărui cuvânt nu este adevărul și a cărui fapte nu sunt bunătatea și dreptatea. Dumnezeu cel ce știe și cunoște tot, descopere pretutindeni și tot de-una lăte El vedește faptele și chiar gândurile și cugetările. ce n'au fost aduse la îndeplinire.

El nu voește ca chipul și făptura mâinilor sale,—omul—, să facă rău, căci El este Bun, Drept și Sfânt. Ochitul Său este curat, și nu voește să vie la făpturile sale cugete și lucruri rele și necurate. Acestea îl îngrozesc, căci El este curat și Sfânt. Serafimii și Cheruvimii stând în jurul Său, strig și cânt continuu: *«Sfint, Sfint, Sfint Domnul Savaoth, «plin este cerul și pământul de mărirea lui»*. Care dintre muritorii pronunță numele Său cel Sfânt fără frică și cutremur când cugetă la mărirea și atot puternicia Sa? Dar iarăși care este acela care să nu se încredă în El și să L invoce cu încredere când cugetă la bunătatea Sa cea nemărginită?

El este bun, mult Milostiv și Îndurător El este îndelung răbdător și mila Sa în veac preste cel ce se tem de El. Bunătățile Sale se renoesc pururea și nici o dată nu încetă către cel ce pădesc poruncile Sale. Promisiunile Sale sunt sigure și neschimbate; căci El Insuși este pururea același și neschimbat. Tot cela ce speră în El cu credință primește de la El mila și îndurarea Sa. Unul ca acesta nici o dată nu va rămânea rușinat.

Iată Dumnezeul vestit omenilor de revelațiunea divină! Care dintre legiuitorii, (dice Massillon¹⁾), au vorbit sau au arătat așa ceva despre divinitate? Care s'a apropiat măcar de revelațiunea evanghelică? Nimeni!

Istoria este martură. Se cunoște tot ce legiuitorii popoarelor și geniile filosofice au spus despre Dumnezeu. Ideile și cuvintele lor sunt de față. În nici una din vechile le-

¹⁾ Comp. Massillon sur la vérité de la religion.

gluiri și la nici unul din filosofi, nu se văd ideile pe care revelațiunea evanghelică ni le-a făcut cunoscute despre Dumnezeu. Nimeni nu s'a înălțat să spună că El este *Atotputernic, Infinit, Creatorul tuturor celor vădute și nevădute, Bun, Înțelept, Sfânt, Drept și Părinte al tuturor ómenilor plin de milă și îndurare*. Nimeni nu a arătat dreptatea și bunătatea Sa; nimeni nu a spus că dreptatea și bunătatea Sa, sunt în vec aceleași, iar cuvântul Său pururea adevăr.

Dacă cu adevărat mai pre sus de lumea acésta și mai pre sus de om există o ființă supremă și eternă, de care depinde tot ce există și prin a căreia putere și voință se conservă lumea, de sigur, ast-fel de ființă nu póte fi de cât așa cum e descoperă și descrie învățătura evanghelică. Numai creștinii se închină și adorează un singur Dumnezeu, Creator al cerului și al pământului, Creator al luminii și al întunecului, al tuturor celor vedute și nevădute. Numai ei adorează un Dumnezeu omnipoten, pretutindeni de față, carele conduce și conservă toate prin înțelepciunea Sa, autorul și cauza a tot binele și pedepsitorul răului. Numai creștinii cinstesc, prea măresc și adorează după cuviință acésta ființă supremă, aducându-Î cult și sacrificii, nu din cărnuri și sânge de vițel, tauri și berbeci, ci din imne și cântări de laudă și mulțămire, aduse lui din inimă curată; din imne spirituale, înălțătoare provenite din respect și iubire. Numai ei îl prea măresc și adorează cu imne și cântări, în care îl mulțamește pentru bine-facerile primite și 'L rogă să se îndure către cel păcătoși, și să fie pururea milostiv și îndelung răbdător.

Singurii creștinii atribuesc lui Dumnezeu tot binele și totă fericirea de care se împărtășesc în lumea acésta. Singurii ei, după învățătura evanghelică, recunosc că ei însuși sunt vinovați pentru toate rele și nefericirea ce li se întâmplă; căci după acésta sfintă învățatură. Dumnezeu este cauza și

principiul, adică izvorul nesfârșit de unde isvorăște tot binele și lăta fericirea noastră. Iar noi, ómenii fiind-că din natura noastră înclinăm mai mult către rău și ne dăm mai mult la faptele cele rele, de cât la cele bune, d'aci cauza rēulul și a tatulor nenorocirilor ce ni se întâmplă. Singur creștinii sunt cari, în credința lor, sper și aștept de la Dumnezeu rēsplată pentru credința ce au pădit și pentru faptele bune ce au săvârșit; iar rēsplata este a se învrednici în ziua cea de apoi de harul și milostivirea Sa. Singuri ei sunt cari, creșdend în dreptatea dumnezească, știu cu siguranță că totă nedreptatea, păcatul și fără-de-legea, ce vor săvârși, vor fi pedepsite de dreptul Judecător, care va da, la judecata cea drēptă, în viața viitoare, fie căruia rēsplata și pedēpsa după faptele sale. Ce idei, ce învățatură și ce credință póte fi mai înaltă și mai sublimă de cât această învățatură pe care o au și o profesedă creștinii despre Dumnezeu, ființa supremă, pe care o adoră și căreia i se închin și o prea măresc¹⁾.

Singur Dumnezeu creștinilor, fiind Dumnezeu revelațiunei, este Dumnezeu cel adevărat. Revelațiunea divină légă pre om cu Dumnezeu prin legătură logică și rațională. Revelațiunea ne arată și presintă pre Dumnezeu, Creatorul al tuturor celor ce exist, vedute și nevēdute. Ea ne spune în acelaș timp că omul este făptura mânilor Sale, imagine după chipul și asemēnarea Sa. Revelațiunea divină spune omului, că înainte d'a crea Dumnezeu materia, din care s'a făcut tot ce există, nu a fost nimic. Ea ne învață că Dumnezeu, în puterea sa cea nemărginită, prin cuvântul Sēu, a adus la ființă tot ce există, cerul și pământul și tóte câte sunt într'insele.

Omul însuși, coróna creaturilor după această învățatură, a fost și el creat tot de Dumnezeu. Trupul lui a fost făcut

¹⁾ Comp. Massillon sur la vérité de la religion.

din pământ, iar Dumnezeu a suflat asupra lui duh de viață și l'a făcut ființă vie, după chipul și asemănarea Sa, căci a suflat asupra lui suflare de viață nematerială și eternă. Ast-fel revelațiunea divină ne învață că Dumnezeu este cel ce a creat tot ce există; Lui se datorește totă viața din cer și de pe pământ, și El prin providența și bunătatea sa le conservă și le conduce.

Revelațiunea ne spune că voința Sa cea bună și sfântă a creat tot ce există și ei se datorește conservarea lumii vădute și nevădute, căci dacă ea ar lipsi, toate s'ar nimici și n'ar mai rămânea nimic. Un cuvânt să dică și tot ce există ar peri, tot ast-fel cum prin cuvântul Său au fost create și aduse la ființă. Dar Dumnezeu fiind bun și milostiv nu distruge ceea ce a creat, ci conservă. El este cel care, în bunătatea și mult milostivirea Sa, îngrijește de conservarea și viața ființelor vii ce a creat și le dă la timp hrana și subsistența. El este cel ce trimite la timp ploua din ceruri și face ca pământul să dea la timp rodirile sale spre a umplea de bucurie și mulțămire inimile noastre. Revelațiunea ne spune: «De la tine Dumnezeule toate așteptă spre a le da lor hrana la timp, căci dându-le tu vor aduna. Întorcându-ți tu mâna ta, toate se vor umplea de bunătați; iar întorcându-ți tu fața ta se vor turbura; luavel duhul lor și se vor sfirși și se vor întorce în pământul lor. Trimite-vei duhul tău și se vor zidi și se va renoui fața pământului».

Dar revelațiunea făcându-ne cunoscut providența dumnezească despre tot ce Dumnezeu a creat, ne învață că omul este în deosebi obiectul acestei providențe. Ea ne învață că Dumnezeu, de la început, a avut către om nu numai o deosebită milă și îngrijire, dar în același timp îngrijire continuă. Ea ne învață că Cel etern și Atot puternic are pururea în mâinile sale firul vieții noastre, Din înălțimea cerurilor privește continuu și pururea cu milă și îndurare

pre pământ asupra omului. El observă veclnic toate mișcărilor noastre. De ce ne vom teme? Nimic nu se întâmplă în viața noastră și voea sa. Insuși perii capului nostru sunt numărați. De ce să ne îndoim, sau de ce să ne întristăm?

«Friviți paserile cerului, ne învață revelațiunea divină, «căci ele nu sémână, nici seceră, nici nu adun în visterii, și Tatăl nostru cel din ceruri le hrănește. Dar noi nu ne deosebim cu mult de acelea?»

Iată Dumnezeu. Iată Ființa supremă, cum nici una din religiuni n'a putut face cunoscut omului, cum nici unul din geniile filosofilor nu l'a putut concepe și predica omenilor. Dumnezeul revelațiunii predicat omenilor de învățătura evanghelică a fost cu desăvârșire necunoscut religiunilor celor vechi păgâne și idololatre, El a fost de asemenea necunoscut filosofiei. El este singurul adevăratul Dumnezeu pe care omul îl căuta și după care sufletul și inima sa înseta. El singur a putut mulțami toate aspirațiunile și ce omul pretindea să afle în divinitate și aștepta de la ea pentru binele și folosul său, iar omul adorându-l se simte mulțămit și conștiința sa îl spune că acesta este cu adevărat Ființa supremă după care sufletul său înseta. El simte și rămâne mulțămit că acesta este Dumnezeul pe care îl căuta și de care avea nevoie. El simte și recunoște că acesta este Dumnezeul cel adevărat, singurul în stare a răspunde la nevoile sale intelectuale și morale, singurul care poate a-l liniși conștiința sa, căci închinându-se Lui adorându-l recunoște și îl prea mărește Dumnezeu înfinit, bun, drept, sânt, mult milostiv, Dumnezeu adevărat al tuturor și preste toate și în bunătatea și iubirea sa către om conducător al lui către *Adevăr*, *Dreptate* și *Sânțenie*, singurele care dau omului mulțămirea și liniștea conștiinței sale aci pe pământ.

Dar revelațiunea evanghelică, adică învățătura religiunii creștine dând omului adevărata idee și conștiința despre Dumnezeu, îl arată în același timp și adevărata legătură ce

el o are cu Ființa supremă. Îi descoperă misterul ființei și al existenței sale pre pământ, cum și scopul său destinul său. Revelațiunea îi spune: Omule, trupul tău este făcut de Dumnezeu nu pentru vecnicie, ci creatură saă făptură vremelnică, supusă stricăciunii ca să trăiască sau să viețuiască pre pământ dar, și cu și înaintând să se apropie de mormint, spre a se întorce ast-fel în pământul dintru carele a fost luat. Îi spune că este în tocmăi ca flórea câmpului, care dimineța resare și înflorește, iar séra se ofilește, se usucă și se sfirșește. Revelațiunea însă spune în acelaș timp omului că el este făptură după chipul și asemenarea lui Dumnezeu. Îi spune că este ființă rațională, că este înzestrat cu puteri spirituale, carl îl fac capabil să curóscă pre Dumnezeu, să'l iubéscă și să'l adoreze; să cunóscă ce este bun și ce este rău, ce îi este de folos și ce îi póte fi vătămător. Îi spune în acelaș timp că puterea spirituală a ființei sale, spiritul său, nu se va sfirși o dată cu trupul său, ci după mórtea trupului, spiritul său se va reintorci iarăși la acela ce a suflat asupra omului duhul de viață, făcendu'l ast-fel ființă vie, chipul și asemenarea lui Dumnezeu. Revelațiunea spune omului că el, deși cu trupul este o ființă efemeră sau vremelnică, dar după spiritul, cu care Dumnezeu l'a înzestrat, este nemuritor. După mórtea trupului el va trăi spiritualmente vecnic, viața individuală conscientă, viața pe care o crede și o speră cu tária credinței; că o va avea dincolo de mormint, după această viață pământéscă.

Religiunile cele vechi păgâne și idololatre n'aū putut da omului nici o idee precisă și clară despre sufletul său și despre scopul vieței sale aci pre pământ; iar unii din filosofi, și acesta trebuie să o mărturisim, că aceștia aū fost aprópe ca și inspirați, aū recunoscut că în om există ceva mai presus de partea materială a trupului său; dar ne puténd spune tot adevérul, aū caracterizat această parte, adică

spiritul omului, ca o scânteie a luminei divine, care după moarte se reîntorce întocmai ca o picătură îarășt în oceanul din care a eșit și revenind acolo se perde. Revelațiunea evangelică însă spune omului: Ești legat cu Dumnezeu prin spiritul de viață ce Dumnezeu a suflat asupra't) făcându-te ființă vie după chipul și asemnarea Sa, dar ești diferit și te deosebești de El. Ești muritor, dar ești în acelaș timp nemuritor. Nemurirea ta însă se deosebește de aceea a lui Dumnezeu și nu se confundă, nici nu se mistue în nemurirea Lui; căci tu ești creatură, iar El Creator. Dincolo de mormint te așteptă viața de veci, unde vei da semă de faptele tale. Acastă viață creștinul o așteptă cu încredere și siguranță. Ea nu este o simplă speranță fără temel. După învățatura evangelică, creștinul așteptă cu credința desăvirșită ora în care Dumnezeu prin moartea trupului introduce pre om în viața de veci spirituală. Credința sa este așa de tare și temelnică în cât pentru el cerul și pământul vor trece și se vor sflrși, iar el va trăi pururea prin voea, puterea și iubirea lui Dumnezeu Creatorul său

Dar ce așteptă pre om dincolo de mormint în viața viitoare? Bucurie sau întristare; fericire sau nefericire? Se va afla el acolo numai în fața bunătăței și a tot milostivirei dumnezeești, sau va fi și în fața dreptăței Sale? Revelațiunea evangelică deslégă și această problemă grea și întunecășă. Cuvntul lui Dumnezeu ne spune prin glasul lui Moisi că omul a eșit din mânele Creatorului curat, bun, drept și destinat pururea pentru fericire și în acelaș timp pentru nemurire. El se bucura de fața și prezența lui Dumnezeu. El însă prin păcatul neascultărei a perdut această fericire; s'a depărtat de la Dumnezeu și s'a lipsit de harul, mila și bunătatea sa. Dumnezeu însă având milă de făptura mânilor sale a chemat pre om la sine prin glasul Fiului Său, Unui Născut. Și ca un Părinte plin de iubire și îndurare l'a readus îarășt la Sine arătându'l calea vieței: adevărul, dreptatea

și sântenia, singure lui de folos în viața acesta. Ast-fel, prin Fiul lui Dumnezeu s'a restabilit iarăși raportul său legătura omului cu Dumnezeu, legătura iubirei; d'a cunoște a-dică omul pre Dumnezeu și d'a face sânta sa voe.

Pecatul care intrase în lume și domnia cu întunerecul său și umbra morței în care deținea omenirea, încetădă. Omul care încetase d'a cunoște pre Dumnezeu și a'l adora, revine iarăși la El și la cunoștința adevărului, pregătit prin promisiunile pe care Dumnezeu, în mila și îndurarea Sa către omul cel căzut și depărtat de la Sine, le da din când în când prin trimișii Săi în poporul Judeu. Promisiunile acestea, devin depositul sacru ce se păstra ca o licărire a luminii divine pentru cunoșterea celui așteptat spre a mântui pre om. Ast-fel Mântuitorul ce vine în lume și ridică pre om readucându'l iarăși la Dumnezeu, este însuși Fiul Său, Unul Născut, singurul carele putea aduce pe pământ Adevărul, Dreptatea și Sântenia, căci El însuși era Adevărul și izvorul dreptății și al sfințeniei, Dumnezeu însuși fiind cu adevărat.

Dar el, Dumnezeu fiind, se face om pentru marea Sa iubire de omeni, El predică omului Adevărul despre Dumnezeu și îl arată tot ce'l este omul de folos în viața acesta pentru a se pregăti pentru viața viitoare. El însuși suferă morțea, iar morțe de cruce pentru păcatele noastre. De atunci zidul și prăpastia cea înfricoșată ce despărțea pre om de Dumnezeu, Creatorul Său, dispăre, legătura iubirei revine și omul intră iarăși în Harul lui Dumnezeu, cunoscându-L și adorându-L. Prin Iisus Christos Fiul lui Dumnezeu, omul devine iarăși fiu al lui Dumnezeu, căci însuși Fiul lui Dumnezeu s'a făcut om și a' adus pre om la Dumnezeu.

Prin Iisus Christos omenii revenind iarăși la Dumnezeu, el intră desăvirșit în Harul Său. Creștinii se închină Dumnezeului celui adevărat descoperit prin revelațiunea adusă

ómenilor de însuși Fiul lui Dumnezeu închinându-se Lui și adorându'L, I se închină și îl adoră din iubire, căci El însuși a chemat la Sine pe om din iubire. În cultul și închinarea creștinilor, dispăre frica și starea de înjosire și servitudine care domnia în toate religiunile străine de revelațiunea divină. Aci omul prin cugetul și inteligența cu care Dumnezeu l'a înzestrat se ridică în mod intelectual și spiritual până la Dumnezeu Creatorul Său și-L adoră și prea mărește spiritualmente cu cugetul și cu adevărul.

Dar în tot cultul și în totă legătura spirituală ce legă pre om cu Dumnezeu, credința sa este neclintită, după cuvântul Domnului, că viața acesta va trece și se va sfirși, iar omul, creatura după chipul și asemnarea lui Dumnezeu, este destinat pentru o altă viață, pentru acea viață pre care l'a descoperit-o însuși Iisus Christos, pentru viața eternă. Credința acesta se resumă în următoarele: Prin Iisus Christos s'a nimicit păcatul ce apăsa ómenirea, s'a risipit întunerecul nesciinței despre Dumnezeu și l'a luat locul Adevărul, Dreptatea și Sântenia. Prin Iisus Christos omul a intrat într'o viață nouă, viață adevărată și demnă de el ca ființă rațională. Prin această viață, aci pre pământ, el se pregătește pentru viața viitoare ce așteaptă pre credincioșii dincolo de mormint, unde se vor bucura de bunuri și fericiți pe cari ochiul nu le-a vădut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s'a suit.

Care religiune, care sistem filosofic a descoperit saú a spus ómenilor atari adevăruri? Care a putut când va să'l îndrumeze către ast-fel de adevăruri, către o ast-fel de dreptate și către o viață atât de curată și sântă precum o recomandă ómenilor religiunea creștină?

Istoria religiunilor vechi se cunóște tot așa de bine cum se cunóște și teoriile tuturor filosofilor neamurilor pământului și cu toate acestea nimeni nici odată n'aú putut oferi ómenilor ceva cert, bun și înălțător. Nimic care să'l fie

de folos, nici pentru viața de totă zilele, nici să'l înalțe la idealul unei vieți viitoare eterne ce l'ar aștepta dincolo de mormint.

Religiunea creștină dar, singură a oferit omului aceea ce el căuta. Singură ea l-a făcut cunoscut tot adevărul, după care sufletul său înseta; singură ea l'a îndrumat către Dreptate și Sântenie și liniștea conștiinței sale. Care altă religiune a înălțat și ridicat pre om acolo unde l'a adus religiunea creștină? Care l'a putut folosi, fie pe tărâmul intelectual, fie pe tărâmul moral atât cât l'a folosit religiunea creștină prin principiile de învățătură evanghelică și prin învățătura morală, ce a adus'o în lume? Nu rezultă d'aci că singură religiunea creștină este singura de folos omului. Dar ea fiindu l de folos, este singura care îl aduce tot binele și totă fericirea. Despre acesta însă în numărul viitor.

Dray. Demetrescu.

SĂRBĂTORIREA LUI ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFĂNT.

I.

La 2 Iulie 1904 s'a'au împlinit 400 de ani de la mórtea marelui domn al poporului român. Și cum de la mórtea sa urmașii n'a'au putut să'î pomenescă numele după cuviință cel puțin la câte o sută de ani, fiind-că împrejurările au fost protivnice, tocmai acum la 400 ani a voit bunul Dumnezeu, ca poporul român de pretutindenă să'l pomenescă și să'l sărbătorească! N'a fost sat în țara românească, unde clopotele bisericilor să nu fi chemat la rugăciune și la serbare pe tot poporul românesc. În primele zile ale lunii Iulie a fost o mișcare patriotică în țara noastră, cum rar s'a mai vădut.

II.

Și cum să nu fi sărbătorit noi Români pe acel, despre care moșii și strămoșii noștri spuneau, *că seamăn pe lume n'are, afară numai de mândrul sóre?* Cum să nu fi sărbătorit pe acel, a cărei *întreaga viață n'a fost de cât o luptă înverșunată pentru*

lege și moșie? Pe acel, pe care Papa de la Roma 'l numea: »*Atletul lui Christos*» și 'l scria: »*Biru-nțele tale înțelepte și viteze au adus atâta mărire numelui tău, în cât toate gurile 'l repetă și toate inimile 'l slăvesc*». Pe acel, despre care un mare scriitor polon de pe acea vreme, vorbind despre lupta de la Podul Înalt ne spune: »*O bărbat minunat, cu nimic mai pre jos de cât vitejii cei de demult, de cari noi ne minunăm atât de mult! Dănsul este cel dintâi între Principii lumii, iar în timpurile noastre a câștigat o izbândă atât de strălucită asupra Turcilor. După cum judec eu prea vrednic este ca lui să i se încredințeze oblăduirea lumii toate și mai virtos povățuirea oștilor creștinești asupra Turcilor, lui să i se încredințeze de toți creștinii*».

A avut marele Ștefan resboe cu toți vecinii, și în deosebiri cu puternicii Turci, și pe toți i-a biruit. Numele lui Ștefan era pe buzele tuturor din țară și ajunsese să fie pronunțat cu respect și peste hotare. Ce s'ar fi întâmplat ăre cu frumoasa lui Moldova și cu creștinătatea, dacă nu era el stânca de granit contra hordelor turcești și tătărăști?.....

III.

Frumoșe și entusiasmăte sărbări au fost în deosebiri în București, capitala regatului român, la Putna în Bucovina, locul mormintului lui Ștefan, și la Borzești în județul Bacău, locul născerei lui Ștefan. Am fost față la București și la Borzești; iar despre cele petrecute la Putna am citit și mi s'au istorisit și de martori

oculară. Pretutindeni a fost multă lume la serbare: tineri și bătrâni, bărbați și copii. Biserica a înălțat rugăciuni către Dumnezeu pentru pomenirea numelui lui Ștefan, a neamurilor și boerilor săi și pre cele mai înalte căpetenii ierarchice ale ei. La Borzești veniseră strănepoții rezeșilor lui Ștefan în haine de serbătoare din cele mai depărtate colțuri ale județului. A fost o serbare vrednică de poporul român!

IV.

Orî și unde s'a făcut serbarea, s'a vorbit despre Ștefan și virtuțile lui. În București a vorbit Dl. Sp. Haret, ministrul cultelor și al instrucțiunei publice, Dl. I. Bogdan, decanul facultăței de litere. La Academia Română a vorbit Dl. I. Kalenderu, președintele ei și Dl. D. Sturdza. La Borzești Dl. Radu Porumbaru deputat, Dl. Dr. C. Istrati, Dl. Sp. Haret. La Putna Dl. Onciul, profesor de istorie la universitatea din București, Dl. Gr. Tocilescu, asemenea profesor de istorie, profesorul Tornovschi etc., etc.. La Rimnicul Vilcei P. S. Episcop Athanasie a ținut o prea frumoasă cuvîntare. Pentru ca citorii acestei reviste să cunoscă în parte ce s'a spus de acest mare Domn al neamului nostru, public aici trei din aceste cuvîntări. Cititorii le vor cunósce însă în curând pe tóte, căci Dl. Haret a rugat pe Dl. N. Iorga să adune tot ce s'a vorbit cu această ocasiune și să se publice la un loc pe socotéla ministerului cultelor și instrucțiunei publice.

V.

Cuvîntarea D-lui Sp. Haret, ținută la serbarea din București.

S'ad împlinit 400 de ani astăzi, aproape chiar în césul acesta, de când s'a stins, în totă strălucirea gloriei sale, cel mai mare dintre ómenii mari, care au ilustrat trecutul neamului românesc. Și, dacă ar fi să se măsore mărimea omului, nu după întinderea țării sale, ci după puterea de concepție, după energia și priceperea în execuție, după pătrunderea genrală a tainelor viitorului, ar trebui ca neîntrecutul nostru Domn să se numere, nu numai ca cel mai mare Român, dar și ca unul din cele mai puternice genii ce a produs vre odată neamul omenesc.

Grele erau pentru noi Românii vremile, când fiul lui Bogdan-Voia își puse coróna pe cap. Țara era mică, slabă, cu populație rară și săracă; hotarele ei din toate părțile erau înconjurate de vecini puternici, ale căror poște nu erau nici o dată săturate, a căror invidie nu era nici o dată adormită, pe a căror vorbă nu se putea pune nici o dată temelie. Despre răsărit, hotarul țării era bătut de ultimele, dar furiósele valuri ale potopului de barbari, care, timp de o mie două sute de ani, trecuse di'ntr'acolo peste noi asupra Europei. Din miază-zi, năpădisese nolantul otoman, care cu patru ani mai înainte aruncase la pământ cele din urmă rămășițe ale vechel imperății romane. La apus și la miază-noapte, aveam vecini, ale căror gânduri umblau după căștiguri ușore, dar nu puteau înțelege primejdia comună a creștinătății. Înlauntru, țările române erau sfîșiate de lupte care făceau să se schimbe domniile la câte trei patru ani mai tot-de una cu ajutor strein. Oștile ungurești, poloneze și turcești își făceau într'una drum, ca să aducă un domn nou, sau ca să gonéscă pe cel de mai înainte, prădând și sărăcind țara la fie-care invazie nouă.

În ast-fel de vreme l-a luat coróna fiul vitézului Bogdan-Vodă. Câte-va zile l-au fost de ajuns ca să pună pe fuga pe nemernicul ucigaş al tatălui său; dar o jumătate de secol nu l-au mai putut clinti din loc vijeliile pornite în contră l fără încetare. O jumătate de secol Ştefan-Vodă îşi în-viţeşte sabia contra vrăşmaşilor cari curg asupra lui din toate părţile; şi pe toţi îi răzbeşte. Trufia sa şi laudăroşia unora, puterea nerezistibilă a altora, reaua creştinţă a tuturor, s'au zdrobit pe rind pe peptul de aramă al domnului moldovean.

Grele, dar frumoase vreme au fost acelea! Frumos era spectacolul unui petec de pământ şi al unui puţin de omenie, cari, nelafricoşaţi, ţineau pept unei lumi întregi, pentru apărarea moşiei lor. Frumos era să se vadă ţărâ-nimea ridicându-se ca un singur om la glasul Domnului său, şi înarmată numai cu cöse şi topore, risipind ca pulberea în vânt mulţimea fără număr a vrăşmaşilor! Mare şi înălţător era a se vedea cauza creştinătăţii, pe care cei mari şi puternicii nu ştia să o apere, sprijinită cu atâtă foc şi noroc de neînfrînta sabie românească! Dar mai presus de toate, neîntrecut era eroul, arhanghelul răsbunător care neadormit alerga de la un hotar la altul, zdrobind şi spulberând pre toţi cei cari i se puneau în cale!

Abea de un an se scoborise în mormint un alt mare Român, Ion Corvin, care, şi el în vremea lui, înţelesese primejdia otomană, şi singur îşi pusese peptul ca să-o stăvilască. După dînsul nimeni nu mai ştiu să ţină sus stégul pe care-l purtase el. Puterile cele mari creştine îşi risipiră vremea şi forţele în rivalităţi josnice şi în lupte sterpe Dacă ţara Moldovei, nu ar fi dat lumii Pe Ştefan-Vodă, nu ar fi fost pôte în vremea aceea nimeni care să-şi dea seama că istoria lumii se afla la un moment, când avea să se alégă dacă omenirea îşi va urma drumul înainte, sau va avea să dea din nou înapoi cu o mie de ani. Ştefan Vodă a în-

teles acésta, și de aceea îl vedem timp de 47 de ani, neavând odihnă, cătând să deștepte interesul creștinătății să înighebeze alianțe, alergând până prin Italia și Germania, pentru a întorče cu fața spre răsărit frontul de apărare al Europei. Muncă percută! Pe când Ștefan numai cu țaranii lui oprea și împingea înapoi valul năvălitor, vecinii lui își băteau capul cum să-l ingenunche, ei, pigmeii ridiculi, pe dinsul, uriaș.

Dar dreptatea cea de sus a dat fie-căruia după faptele sale. Ștefan însuși a pus la jug pe acela, cari năzulau să pună jugul pe gâtul Moldovei; și, nu după mulți ani, jugul otoman, mult mai greu ca cel de la Dumbrava Roșie, fu pedepșa celor cari îl lăsaseră fără ajutor, atunci când el își punea peptul pentru creștinătate.

Sunt patru sute de ani de atunci, și pare că a fost ieri. Au trecut preste noi nevoi mari, în mijlocul cărora neamul nostru a fost în pericol de a se perde. Cu toate acestea, amintirea marelui Domn a rămas vie în sufletul Românilor, și neștersă va rămânea ea pentru totdeauna. Din Vrancea până în Hotin și din Suceva până la Chilia, se povestesc încă împrejurul vetrei, izbândile lui Ștefan cel Mare și Sfânt, și în credința sa naivă, poporul și astăzi nădăjduiește în ajutorul lui, ori de câte ori se găsește în nevoi grele.

Și grele au mai fost vremile prin cari a trecut el, de când a închis ochii Ștefan Vodă! Nu i-a fost cruțată nici una din suferințele, cari pot să lovescă un popor: umilințe, invații, îngustare de hotare, de toate au trecut peste noi.

Aniversarea pe care o serbăm azi Româniimea întregă, ar fi trebuit să fie serbată încă de trei ori înaintea noastră. Dar cum era să se serbeze? La o sută de ani după săvârșirea eroului, tronul lui era ocupat de un nevrednic care îl închinase urmașilor robilor de la Dumbrava Roșie, și care cu dînșii împreună zădărniciise vastele proiecte ale unuia alt

mare Voevod, Mihaiu Viteazul. După altă sută de ani, țara ajunsese în pragul perioadei celei mai triste a istoriei sale, când coróna lui Ștefan și Mihaiu avea să se prefacă în gulguman pentru capelele rase la cefă ale veneticilor din Fanar. La a treia sută de ani, acești venetici aduseseră neamului românesc la cea mai din urmă treptă a căderii și a umilinței, îl rușinaseră, îl îngenuchiaseră, și amândouă țările erau în punctul de a fi ocupate pentru șease ani de aști străini.

În așa împrejurări, cine se mai putea gândi să sărbătorească amintirea Voevodului, a cărui spadă fusese gróza dușmanilor? Pentru țară ar fi fost indoită durerea prezentului, la amintirea gloriei trecutului; iar pe gloatele de străini ce căduseră asupra ei, imaginea eroului de la Baia, de la Racova și de la Cozmin l-ar fi îngrozit.

Ne a fost dat nouă. cel de ađi, să putem serba, așa cum se cuvine, gloria lui Ștefan-Voevod. Astă-đi, în 1904, când ne uităm înapoi și vedem pe unde am trecut din ăiua când a închis ochii marele Domn, ni se pare că de pe un munte înalt ne-am prăvălit în fundul unei prăpăstii, de unde, numai cu osteneli și cu pericole nenumărate, abia am ajuns să ne ridicăm până în virful muntelui din față.

Pentru întâia óră, de patru sute de ani, poporul românesc se regăsește unit și tare în launtru, respectat în afară. Unirea țărilor surori, Ștefan cel Mare se silise să o facă, și a luptat pentru dinsa o viață întregă, vărsând și róe de sânge.

Cu c sută de ani mai târđiu, Mihaiu Viteazul a și reușit un moment să o realizeze, tot pe câmpul de bătălie. Căci pe atunci ideea unirei fraților era așa de departe și așa de neînțelesă de mintea gloatei, în cât numai cu sabia se puteau gândi să o realizeze unit ca Ștefan sau Mihaiu, a căror agerime depășea priceperea și prevederea contimporanilor. Dar suferințele comune apropie și înfrățesc pe o-

ment mai mult de cât ori ce. Cel patru sute de ani de umilințe și necazuri, ce au trecut peste noi, au făcut mai mult pentru cauza unirei de cât victoriile de la Cetatea Dâmboviței și de Râmnicul-Sărat și de aceea, îndată ce împrejurările ne-au lăsat un moment de răsufu, ideea unirei a izbucnit de o dată de la un capătă până la cel-alt al ambelor țări, și s'a impus nu numai înăuntru, dar și Europei întregi.

Sunt abia 45 de ani de atunci; mulți din noi am trăit anii aceștia, și am luat chiar parte la desfășurarea evenimentelor. Am văzut cu ochii noștri cum din două neînsemnate provincii s'a făcut un stat modern; am asistat la nașterea și creșterea lui, la botezul lui de sânge; l'am văzut crescând în putere și înțelepciune, ca un tânăr atlet, și întinzând brațe de ajutor și altora în nevoie; am luat și noi parte, cu inima, cu sufletul sau cu sângele nostru, la răsplătirea, cu virt și îndesat, a secolelor de rușine trecute; și am lucrat și noi, mari și mici, la desăvârșirea visului care nu a fost dat marelui Ștefan să-l vadă împlinit.

Póte dar marele și sfântul Domn să rețea în pace somnul său cel vecinic. Dacă sute de ani a tresărit în mormint atunci când neamul său se părea în primejdie de pierire, astăzi póte să doarmă liniștit; căci Românii, uniți în gânduri și în simțiri, viteji ca'n vremile lui, înțelepți și hotărâți, vor ști să-și apere moșia cum a apărat-o și el.

Fie ca această zi mare, când inimile tuturor Românilor bat împreună, însuflețite la amintirea lui Ștefan cel Mare și Sfânt, să fie legătura care să ne unescă pe toți în același gând de iubire de țară și de sacrificiu pentru gloria și tăria ei! Acesta va fi adevăratul și cel mai scump prinos pentru eroul de la Putna.

VI.

Cuvîntarea D-lui N. T. Tarnovschi, profesor la facultatea de teologie din Cernăuți, ținută la serbarea din Putna.

Dacă caut în jurul meu și văd aici adunați mii și mii de frați din toate țările locuite de Români, apoi nu știu pe cine să-l fericesc mai întâiu pre Ștefan Vodă cel Mare, că chiar după 400 de ani după moarte are parte de amoare și venerare atât de mare, sau pre voi, fraților, că de și a trecut un timp atât de îndelungat, arătați așa de multă amoare și venerare unui bărbat vrednic al nemului vostru? Căci Ștefan este ferice, că a putut lăsa nouă tuturor așa o dragoste și venerare către sine; dară și noi sîntem fericiți, că am păstrat cu sfințenie această dragoste și venerare din nem până în ziua de astăzi. 400 de ani trec astăzi de când Ștefan cel Mare a părăsit viața acesta pămintescă, și totuși ați venit la dînsul cu o amoare aprinsă, ca și când l-ați fi avut ieri sau alaltaeri în mijlocul vostru. Ferice de voi, că știți păstra amoare bărbatului voștri mari! Și mare într'adevăr, mare bărbat era Ștefan Vodă! El nu era numai un duce genial și vitez, dară într'una și un ocărmuitor înțelept și drept și vrednic și un creștin plin de credință și pietate.

Cine cunoște istoria noastră română de la întemeierea Moldovei și a Munteniei ca state independente, până la unirea principatelor și suirea pe tron a înțeleptului și vitezului principe Carol I, își va concede, că în tot răstimpul acesta, atât în Moldova cât și în Muntenia, n'a mai existat o epocă de domnie mai glorioasă și mai strălucită, de cât a lui Ștefan Vodă cel Mare, domnul Moldovei (1457-1504).

Pe vremea aceea, țara Moldovei era amenințată din toate părțile de dușmani. Ștefan avea a se lupta nu numai cu

popóre învecinate creștine, dară și cu hordele tătare și mai ales cu Turcii, dușmanii cei mai crânceni din timpul acela, cari amenințau cu năvala lor totă creștinătatea. Și în toate luptele acestea Ștefan a rămas biruitor! Așa de vite și scântelore erau privirile, așa de lute și năprasnic era atacul, așa de minunat era geniul militar al lui Ștefan, că nici un dușman nu-l putu rezista! Mai ales prin isbândile sale asupra Turcilor, Ștefan și-a câștigat merite neperitóre nu numai pentru țara Moldovei, dar chiar pentru totă Europa; căci cine știe până unde ar fi ajuns puvotul osman, dacă Ștefan cu óstea sa viteză nu l-ar fi pus slavilă.

Tóte aceste se pot spune astă-dí la acest loc sfint, și totuși nu lui Ștefan, ci mai vârtos lui Dumneđeú se cuvine laudă. «Dați mărime numai Dumneđeului nostru (V. Moisi 32, 8)» citim în Sf. Scriptură. Deși Ștefan era un duce vitez, energic și cu minte, totuși era numai o uneltă în mâna A tot puternicului. Dacă Ștefan posedea el calitătii alese de domnie ca nimeni altul, în cât scriitorul Poloniei, Dlugoș, s'a simțit îndemnat a dice, că lui Ștefan «i se poate incredința domnia și stăpânirea lumii întregi», atunci cui i se cuvine laudă pentru acesta, de nu dátătorului a totă darea bună, de nu lui Dumneđeú, care «împărțește darurile sale deosebi fie căruia precum voește (I. Cor. 12, 11).

Dacă ti era dat în viața-ti lungă a repurta atâtea victorii glorióse, a birui pe atâtea dușmani, cui avea să mulțămescă el și cui țara lui, grația acesta, de nu A tot puternicului, care tot-dé-una ti stătea în ajutor, îl scotea nevătămat din toate luptele, ca în bătrânețe adânci să móra în pace de o mórte blândă.

Cine póte să credă, că o țară mică ca Moldova cu o óste mică la număr, ar fi putut birui atâtea împărătii și atâtea armate dușmane, dacă Dumneđeú n'ar fi învrednicit-o de ajutorul său prea puternic? Numai Domnul a putut plânta în inima lui Ștefan o energie fără sémân de

mare, a putut întări brațele lui cu o putere, căreia nu a putut rezista nimeni. Privind la viața cea plină de lupte, de învingeri de mărire a lui Ștefan, trebuie cu mulțămire să mărturisim: «Mare ești Dómnne, și minunate sunt lucrurile tale și nici un cuvint nu este destul spre lauda minunilor tale». Tu prin Ștefan ai biruit pre dușmanii neamului și ai legii noastre. Ție deci se cuvine mărire înainte de toate».

Ștefan Vodă cel Mare s'a distins însă, lubiților, nu numai ca duce genial și viteț, ci și ca ocârmuitor înțelept și drept. El introduse în Moldova mai bună rânduêla și cârmuire înțeleptă. El deschise țerii sale isvóre noul de bună stare și avuție, cultivând cu dragoste agricultura și promovând comerțul și dând supușilor pildă bună, cum el prin cruțare și simplitate, prin trezie și cumpătate, prin muncă și sârguință au să chivernisescă cu talantul primit de la Domnul. Și ce e lucru mai mare, Ștefan era și ocârmuitor drept. «In zilele lui» citim în panegiricul lui Ștefan cel Mare, compus de Archimandritul Vartolomei Măzărênu, «strâmbătatea era înădușită și legată; dreptatea săracului cel bogat nu o putea îneca, cel puternic nu o putea călca. Departe de la el era tótă măgulirea; minciunii în curtea lui nu puteau intra; nepăstuitoarele părți și clevetiri erau izgonite... Dreptatea pe scaun împêrăția, și nu ea lui, ci el el supus și slujitor era».

Și dacă Ștefan în marginile cele înguste ale unei țeri mici și în timpul de grea cumpănă prin care trecea țara a putut să facă, ca în ea să domnescă bună rânduêla, dreptatea și bunăstarea, óre cine nu cunoște și aici ajutorul celui Prea Înalt? Domnul l a condus și l-a arătat calea pe care avea să mêrgă, ca să fericescă supușii săi, Domnul se cuvine așa dară laudă și lui trebuie să mulțămim întâi, dacă sub Ștefan cel Mare în Moldova de pe atunci a domnit rânduêla și buna cârmuire.

Dacă am vorbit până acum despre vitejia, înțelepciunea

și dreptatea lui Ștefan, n'am numit încă virtutea lui cea mai frumoasă și cea mai măreță, adică dragostea lui fierbinte către Dumnezeu și poruncile dumnezeiești. Mai ales virtutea acesta l-a făcut pe Ștefan mare, și cu deosebire ea îl va păstra memoria în vecl. Tronurile și națiunile se sting de pe fața pământului, dară faptele cele bune, care le-am făcut spre mângâierea și edificare altora, acestea rămân în vecl, ne însoțesc dincolo de mormint și numai ele verbesc pentru noi la Domnul.

Și multe fapte bune a mai plinit Ștefan cel Mare, cât timp a trăit aici pe pământ, Pururea îl era aminte de premărirea lui Dumnezeu și de fericirea timpurie a supușilor săi.

Nu știu ori de a împlinit alt cine-va dintre cel mari al pământului dorințele sale de creștin așa, cum le-a împlinit Ștefan. Împlinirea poruncilor dumnezeiești și a celor bisericiești, era o cerință ardentă a sufletului său, îl era lucrul cel mai plăcut între toate lucrurile. El pururea înălța rugă fierbinți la Domnul, nu începea nici un lucru fără a implora ajutorul cel de sus și nu strășea nici un lucru fără de a da mulțămită A tot puternicul. De câte ori repurta învingere asupra dușmanilor săi, de atâtea ori drept mulțămită lăcașuri lui Dumnezeu înălța. În acest chip a împodobit el Moldova cu peste 40 de biserici, înzestrându-le toate în mod munificent cu moși și odore scumpe. Întărirea bisericel drept măritore și apărarea legii strămoșești, de acesta îl era aminte tot-dé-una, la acesta gândea, la acesta cugetă el și și noapte. Și cu câtă dragoste nu purta el grija de fericirea tuturor supușilor săi, mai ales însă a celor săraci și necăjiți? Pre căți nu l-a mângălat, pre căți nu l-a ajutat, pre căți nu l-a hrănit. «Din sânul lui, ca dintr'un izvor nesfârșit milele curgând, pre cel ce avea trebuință îl adăpă. (Panegiricul lui Ștefan cel Mare de arch. Vartolomeu).

Așa a fost Ștefan în totă viața lui «Mare» și «Mare» a

rămas și la mörte, inaintea căreea mulți alții din cei mai mari ai pământului duc frică ne mai pomenită. Ștefan și-a păstrat tăria sufletului și energia spiritului și în césul morții, semănând sórelul, care e acelaș când apune séra și răsare dimineța; căci Ștefan era Creștin cu adevérat religios și pios.

Intristaților auđitori! În césul acesta când ne aflăm lângă mormintul celui mai mare domn al Moldovei, ca să serbăm cu deosebită solemnitate aniversarea centenarului al 4-lea de la mörtea lui, e înainte de tóte dorința nóstră comună a tuturor, a ne împreuna în o jertfă și rugăciune și a implora de la Domnul repaus fericit pentru sufletul servului său Ștefan Vodă. Căci care suflet e atât de curat inaintea A-tot puternicului judecător, ca să n'aibă lipsă de mijlocirea bisericei. Dele Domnul ca rugăciunea nóstră comună să aducă sufletului marelui Vodă Ștefan pacea și fericirea eternă.

Da, Dómnne, fă ca el să pauzeze la tine în pace și fericire, iară pre noi cei ce ne aflăm încă în această vale a plângerii, întărește-ne și ajută-ne, ca să plinim cursul vieții aceștia.

Bine-cuvîntă, Stăpâne, pre tot poporul român și în deosebi pre acela, care din depărtare mare au venit încóce spre a lua parte la serbarea de astă-đi, arătând ast fel, că sunt aprinși de dragostea fierbinte către unul dintre cei mai mari și vrednicii fi ai neamului lor.

Bine-cuvîntă, Dómnne, pre archiepăstorul nostru Vladimir, care a bine-voit a veni însuși încóce și a face în persoană rugăciunile pentru odihna sufletului piosului și de Dumnezeu iubitorului Vodă Ștefan cel Mare, al fericitului ctitor al monastirii Putna și al altor monastiri și biserici din diecesă, pre care tóte le-a inzestrat cu venituri și averi mari, din care alt bărbat mare și nobil, fericitul Impérat al Austriei, Iosif II, împreunându-le cu averile dăruite bisericei

nóstre de alți ctitori fericiți a fondat fondul religios, ale cărui bine faceri se revarsă asupra tuturor fiilor bisericei drept măritóre din Bucovina.

Bine-cuvintă, Stăpâne, și pre bunul, dreptul și înțeleptul nostru Impărat, Francisc Iosif I. cărula biserica drept măritóre și poporul românesc din Bucovina are să mulțămescă atâtea bine faceri și care în bunătatea inimel sale în tot-de-una se îngrijește cu atâta dragoste pentru bună starea noastră religioasă, culturală și economică. Susțineni I Dómnne, împreună cu prea înalțata casa împărătăsca în pace, liniște, sănătate deplină și întru zile îndelungate spre fericire noastră și a tuturor popoarelor monarchiei. Amin.

VII.

Cuvintarea P. S. Athanasie, Episcopul Rîmnicu-lui, ținută la serbarea din Rîmnicul-Vâlcei.

Dacă vreo odată s'a adevărit pe deplin vorba că: «*glasul poporului este glasul lui Dumnezeu*», ea s'a adevărit în numele, ce poporul a dat Marelui Ștefan, adică *cel Sfînt*. În adevăr nici unuia din Domnitorii țerilor noastre nu l'a dat poporul numele de Sfînt, ca slăvitului Voievod, a cărui amintire de patru ori seculară o s'ărbătorim astăzi; și poporul l'a dat acest nume, adănc încredințat că n'a fost alt Domn ca Marele Ștefan iubitor de patrie până la jertfirea pentru ea, plin de umilință și de evlavie, iubitor de boerii și supușii săi, iar mai ales de dreptate, părinte îndurător, dorind fericirea tuturor, însuflețit de credință în Dumnezeu întru toate caile sale, vrednic de dragostea și cinstea tuturor. Decî dar pentru acésta l'a numit *Sfînt*. Ca atare Domnul Ștefan nu are trebuința de laudele noastre. Punendu-și împreună cu vitejii săi piepturile zid de apărare pentru lege și pentru țară, el cu ai săi 'și-au făcut numele nemuritor și 'și-au asigurat slava cea veșnică.

Și dacă serbăm amintirea Lui, o facem nu pentru el, ci pentru noi, pentru ca să ne încălzim și să ne îmbărbătam cu pilda lui cea măreță de iubirea de țară, de lege și de neam.

Ține Sfânta Evanghelie, că Mintuitorul după ce a intrat în Ierusalim, unde poporul l'a întâmpinat cu stâlpi de fînă și cu cântări de biruință, a fost înștiințat de ucenicii săi, că o cetă de bărbați pioși dintre Elini, doresc al vedea. Atunci Mintuitorul a răspuns lor zicând: *A venit căsul ca să se proslăvescă fiul omului. Amin, amin grăesc vouă, grăunțul de grâu cădând pe pământ, de nu va muri, el singur rămâne, iară de va muri, multă rodă aduce. Cea ce 'și iubește sufletul său perde-l va pre el și cea ce 'și urăște sufletul său în lumea acésta, în viața cea veșnică îl va pădi pre el. De slujește cine-va mie, mie să urmeze și unde voiți fi eu, acolo și sluga mea va fi și de va sluji cine-va mie îl va cinsti pre el Tatăl... Părinte proslăvește numele Tău». Deci a venit glas din cer: «Și am proslăvit și iarăși voiți proslăvi», iar norodul care sta și audea zicea: «Tunet se făcu». Alții ziceau: «Inger grăi lui». Răspuns-au lor Iisus și a zis: «Nu pentru mine s'a făcut glasul acesta, ci pentru voi». Ast-fel și serbarea ce se săvârșește astăzi de la un capăt al țării până la cel-l'alt, nu atât pentru Ștefan se săvârșește, cât mai ales pentru noi El 'și-a urit sufletul său în lumea acésta, căci în tot căsul îl punea în primejdie pentru apărarea țării și a creștinătății, de aceea îl păzește în viața cea veșnică. El a urmat Mintuitorului care și-a dat viața răscumpărare pentru lume și 'i-a urmat înălțând locașuri sfinte spre lauda numelui Său și spre propovăduirea credinței Sale cel mintuitor; de aceea petrece acum în locașurile dreptilor și ca unul ce a slujit Mintuitorului este cinstit de Tatăl cel ceresc.*

Cu multă dreptate poporul a numit *Sfint*, pe acest Mare Domn; căci el a apărat cu primejdia vieții sale cele mai sfinte bunuri din acesta lume: *moșia și credința*, do-
 vadă numeroșele războaie pe cari Ștefan Vodă le-a purtat în timpul Domniei sale, cu dușmanii pământului și al neamului nostru, precum și al creștinătății. În această privință dăce un panegirist al Marelui Domn: *Care Voevod mai multe războaie a avut? Care Domn mai multe biruințe a făcut? Și acestea în deosebite timpuri și locuri, cu deosebite nămurii. Ca tulgerul de la răsarit la apus a străluminat. Marturi sunt Leșii, care cu singele lor a roșit pământul nostru! Marturi Ungurii, care își vedură satele și cetățile potopite de foc! Marturi Tătarii, care cu ințimea tugei n'a scăpat de ferul lui! Marturi Turcii, care nici în fugă nu-și putură afla mintuirea! Marturi sunt toate nămurile de prin prejur, care a cercat ascuțișul săbiei lui». Audă acesta ostașii noștri și pună întru inimile sale ca și ei cu aceeași vitejie să lupte pentru țară.*

O altă însușire a omului drept și sfânt este smerenia, prin care se încrede mai mult în ajutorul lui Dumnezeu, de cât în însuși puterile sale; tot binele care 'l face îl dă lui Dumnezeu, socotind în partea sa numai neputințele și neajunsurile. Ast-fel a fost și Marele Ștefan. Înainte de a pleca la război spre apărarea patriei, chema în ajutor pe Dumnezeu cu rugăcuni ferbinți atât el însuși cât și prin sfinții slujitorii. Îl vedem înainte de a începe războaiele alergând prin crierii munților și prin fundul pădurilor spre a îndemna pe Sihastri și Monahi să facă rugăcuni pentru biruință. «*Părinte rogă să biruim*» dăcea el Sihastrului din Muntele Neamțului. Iar după biruință, cât de mare era smerenia lui către Dumnezeu! Biruitorii cei trufași atribuesc totul istețimii lor, puterii și curajului lor, meșteșu-

gului armelor lor, puterei și curagiului lor. Nu așa făcea Ștefan. După fie-care biruință el alerga la biserică și în genuchind înaintea altarului striga cu cea mai mare umilință: *«Tu ai biruit, o Dómnne! Numele Têu fie lăudat!»* În urma strălucitei înfringeri a Turcilor la Podul Înalt, lângă Vaslui, el împreună cu toți ostașii săi să supun la un post aspru de patru zile. *«Arătatu-s'a ū Ștefan Vodă după acel Răsboia, dice Cronicarul, plecat cu biruință; de la singur Dumneđeŭ aŭ numărat că este isbânda. Patru zile nici o mâncare n'aŭ mâncat fără numai pâine cu apă»*.

De aici putem învăța toți atât ostașii căror s'a pus datoria sfântă de a apăra țara și a'și da viața pentru ea, cât și cei-l'alți cetățeni a lua scăpare în primejdii și necađuri la Dumneđeŭ de unde vine ajutorul și lui a'î da mulțumită vrednică pentru tot binele săvirșit, iar reul și neajunsurile a le socoti că vin de la singură neputința omenească.

Smerenia este condiția cea mai de căpetenie a tóttă pro-pășirea și deplinătatea omului în bine; laudă deci fie Marele Ștefan că s'a arătat biruitor smerit în răsboie și nouă ne-a lăsat o pildă așa de frumoasă.

Apoi bunătatea și dreptatea lui nu sunt mai puțin vrednice de laudă. Nu numai către boeri și oșteni era drept și darnic, ci către toți supușii săi. Pe un Aprod îl înălța la vrednicia de Vornic și din Purice îl face Movilă. Din el după vremuri aŭ eșit înalții Dregători bisericesti și chiar Domnitori. Pe un oștén, care 'și perduse mâna în lupta de la Răsboeni și trăta la bordeiul său necăjit, având de abia un plung și doi bol cu care 'si ara bucățica de pământ spre a'și scóte din el hrana zilnică, îl îmbogățeste de odată, dându-i plug cu șase bol și o întrégă moșie, să o albă de plugărie. Iar facerile sale de bine către toți, cine póte să le numere? *«Pe câți nu ajuta, dice panegiris-*

tul mai sus citat. *Câte lecióre sărace de părinți mângăiate, câte familii hrănite, din sânul lui ca dintr'un izvor nesfârșit milele curgând, adăpau pe cei ce aveau trebuință*. Pe toți dar ajuta, pe toți îmbrăbăta, pe toți mângăia.

Aceste fapte sunt roduri strălucite ale unei credințe vii și tari, de care Ștefan Voivă ne-a dat o pildă nu mai puțin strălucită. Nu numai că înainte de fie-care luptă lua scăpare la ajutorul lui Dumnezeu și după izbânda aducea Dumnezeului oștirilor cuviincioasă mulțămire, ci încă înălța spre lauda numelui Său și locașuri Dumnezeiești. În patru-șapte de biserici și monastiri, ridicate de el, se proslăvește Dumnezeu și se vestește neamului nostru credința, vitejia și bunătatea Marelui Ștefan de peste patru sute de ani! Rugăciunile înălțate către Dumnezeu de către slujitorii Altarului în cele patru șapte de biserici, precum și sfânta jertfă ce s'a adus în acel lung timp pentru sufletul fericitului lor ctitor, negreșit l-au câștigat ertarea păcatelor ce, ca om a putut săvârși. În această credință a împodobit el pământul țerei cu biserici și credința lui l-a mântuit. Această credință vie și lucrătoare l-a fost scut ocrotitor până la césul cel mai de pe urmă. Pe patul morței înainte de a-și da obștescul sfârșit, una din cele dintâi îngrijiri ale lui pentru binele și fericirea țerei a fost a îndemna pre sfetnicii săi și pre toți boerii care îl înconjurau, a nu cruța nimic, nici chiar viața, pentru apărarea credinței, îmbrăbătându-l cu nădejdea în Dumnezeul părinților noștri, care nu-l va lipsi de ajutorul său la acest lucru.

Credința deci a însuflețit pe Ștefan în totă viața lui. Ea ținea pe atunci locul înălțelor învățături și al filosofiei din timpurile noastre. N'avem bărbați învățați din acele timpuri dar avem atâția viteji plini de dragoste către țară și de rîvnă pentru binele obștesc, iar printre acești viteji, un Mircea, Ștefan și Mihail, strălucesc ca niște luceferi.

Atât este de mare puterea credinței. Și această credință, Ștefan a moștenit-o în mare parte de la Domneștii săi părinți cari, din frageda lui vîrstă și chiar ca Domn, îl povățuiau la fapte, ce nu se pot privi alt-fel de cât ca urmări ale credinței în dreptatea cauzei pentru care lupta. Numai în virtutea acestui simțimînt mama marelui Ștefan, în loc de a primi pe fiul său, acoperit de răni și zdrobit de oboseala luptei, să se adăpostescă în cetatea Nîmțului, îl îndemnă sub amenințare de a nu-l mai privi ca fiu, să se întorcă la oștire și să mōră pentru țara sa. Ea avea credința tare, că de și fiul său ar muri pe cîmpul de luptă, numele și sufletul său nu vor peri. În mintea și inima ei erau adînc înrădăcinate cuvintele Mintuitorului: «*Cel ce crede întru mine de va și muri, viu va fi*». Adică cel ce-l devotat unei cauze sfînte—și ce cauză mai sfîntă pōte fi de cât apărarea legii și a moșie—chiar de ar muri luptând pentru ea, în vecl viu va fi. Și la marele Ștefan s'a adevărit acest cuvînt Evanghelicesc. El a murit acum 400 ani, însă numele său, pomenirea sa, viază neîncetat. Amintirea sa n'a pierit nici o zi din poporul său, căci n'a fost și nici va fi și, în care el să nu se pomenescă. fie de către preoți la sfîntele slujbe în bisericile de el înălțate, fie de către urmașii celor pe cari l'a încercat cu faceri de bine, fie însfirșit de tinerimea, care învață în școli mărețele lui fapte.

Deci Ștefan Vodă este viu, Ștefan Vodă este sfînt, pentru faptele sale cele mari, pentru smerenia, dreptatea și credința sa. Numele său e vestit nu numai în țară ci de parte peste hotare. Să păstrăm, iubitorilor, în mintea și inima noastră cu sfîntenie pilda strălucită ce ne-a lăsat acest Mare Domn și să ne silim a o urma fie care în parte în cercul nostru de activitate. Ostașii să 'și încălzescă de aici inimile cu focul cel sfînt al dragostei de țară, să fie gata tot-dé-una la luptă pentru apărarea ei și a'și vărsa chiar

sângele lor. Ocârmuitorii și toți dregătorii să învețe de aici a închina binelui patriei totă puterea minții și a voinței lor. Părinții să învețe de aici a-și crește copiii în credință și evlavie. În sfârșit obștea poporul de sus și de jos să învețe de aici a-și lubi legea și moșia, a fi gata pentru cele mai mari jertfe, a săvârși toate faptele bune pentru folosul obștesc, iar mai pre sus de toate a fi înșulții de smerenie și credință în Dumnezeu și în isbânda lucrului bun. Ast fel cugetând, ast-fel lucrând își vor agonisi nu numai o neștearsă amintire la urmași din neam în neam cât va fi țara și poporul Românesc, ci și vrednică răsplătă de la cel mai mare în această viață, precum și fericirea deplină de la Dumnezeu, în viața aceasta și în cea veșnică de care, fie, ca toți să ne împărtășim acum și pururea și în vecii vecilor Amin.

VIII.

Din toate acestea se vede, că inițiativa luată de Dl. Sp. Haret pentru serbătorirea acestui mare Domn al neamului nostru a reușit pe deplin. În deosebire, în părțile țerei unde a domnit marele Ștefan, serbarea a ajuns punctul culminant! Și acesta se poate explica foarte ușor, fiind că după tradițiunea vie, nimic nu s'a făcut bun în țara Moldovei de cât numai de Ștefan cel Mare și sfânt. Iată ce scrie Kogălniceanu său A. Russo într'un Calendar din 1845: «Românul 'l atribue tot ce-l pare curios, mare, vitejesc și chiar neînțeles. Ori-ce cetate, ori-ce zid, ori-ce val, ori-ce șanț întrebă-l cine l'a făcut: el îi va răspunde, Ștefan cel Mare. Ori-ce pod, ori-ce biserică, ori-ce fântână, ori-ce curte sau palat vechiu, el le va raporta eroului său. Ori-ce bunătate, ori-ce aședemint ale caruia ră-

mășițe mai trăgăneză până astă-zi, ori-ce legiuire omenescă, ori-ce puneri la cale înțelepte, Ștefan Vodă le-a urzit. În sfârșit, acest Domn pentru Moldoveni resumă toate isprăvile și instituțiunile făcute în cinci veacuri, de atâtea stăpânitori»¹⁾.

După poporul român din părțile unde a domnit Ștefan, el e cel mai mare erou, cel mai bun Domn și cel mai evlavios. Toate calitățile alese ce impodobesc pe un om mare și sfint le insuma Domnul Ștefan în sine!

Serbarea lui Ștefan cel Mare de către întregul popor român și are importantul ei rost educativ. Mai întâiu un popor, care și aduce aminte neîncetat de moșii și strămoșii lui, care totă viața au luptat în greu pentru moșie și lege, acel popor merită să trăiască, acel popor are un viitor în lume! Un popor, care nu știe să aprecieze momentele strălucite din trecutul său, e un popor fără viitor! Istoria e adevărata călăuză a popórelor!

În al doilea rând, serbarea acesta e făcută pentru folosul nostru sufletesc. Cum să nu fim noi mândri, că facem parte dintr'un popor, care a avut bărbați ca Ștefan, cel prea mărit de toate popórele și conducătorii lor de pe vremuri? Cum să nu ne întărim noi sufletesce spre a lucra și cu mai multă energie pentru moșia și legea noastră?... Prea mărirea virtuților lui Ștefan să ne fie un puternic îndemn de a munci fără contenire pentru bunurile comune poporului din care facem parte. Iată și frumoșele cuvinte

¹⁾ N. Iorga, Istoria lui Ștefan cel Mare pentru poporul român, p. 306.

cu care 'și începe partea I, *Vartolomeu Măzăreanu*, egumenul Monăstirei Putna, din neintrecutul panegiric asupra lui Ștefan cel Mare. «Obiceiul retoricilor când laudă este neamul intru laudele cele strălucite să pue. Iar noi de acésta nu avem trebuință; pentru că mărimea faptelor acestui Domn covârșește înălțimea neamului din care a eșit. Cine nu știe că *Ștefan* dintr'acea domnescă rădăcină a odrăslit, care pe pământul Moldovei cu multe vrednicii l'au umbrît? Dar in loc că neamul cel luminat ațâță trufia altora, acesta cu cât s'a vedut mai de neam, cu atât mai vrednic să se facă a silit. Căci judecă, că din fapte ori se întunecă, ori se strălucește neamul. Pentru acésta nime de acest nume a neamului să se trufească l'a vedut, depărtându-se cu totul de socotéla acelor cari, moși și strămoși laudați numărând, celor mai necuviincioase fapte urméză, sub acel nume strălucit, gândind că hărnicia părinților e a lor. Iar acesta uî-tând acele a moșilor de era niscai-va fapte laudate, nu-și aducea aminte fără numai ca să le facă, ori să le întrecă. Așa dar la osteneală fără preget, la odihnă fără desfrânare, la primejdii fără de frică, s'a făcut acela ce a cinstit pe a sa seminție, iar nu pe dînsul strămoșii»^{*)}).

Acésta să ne fie sfîntă învățatură din frumoșele sərbări pentru pomenirea Marelui Ștefan!..

P. G...

^{*)} Cuvînt de pomenire vechiului Ștefan Voevod cel Mare, Domnul Moldovei, făcut pe la anul 1762 de Vartolomeu Măzăreanu, Tip. Carol G6bl 1904

*Copie de pe raportul P. C. Revisor Eparhial, al
Eparhiei Huşilor No. 9 din 24 Aprilie 1904, înreg.
la No. 515 din 24 Aprilie 1904.*

Prea Sfinţite Stăpâne!

Prin art. 63, din regulamentul, pentru punerea în aplicare a legii Clerului Mirean, Revisorul Ecclesiastic este obligat ca la finele fie-cărui an să înainteze Episcopului respectiv, un raport care să cuprindă 2 părţi: 1) Privitoare—curat la administraţia generală a Eparhiei, 2) Privitoare la toate cauzele ce s'aŭ prezentat spre judecata consistoriului eparhial; în conformitate deci cu citatul art. vin şi eu acum P. S. Stăpâne, ca Revisor Ecclesiastic al Eparhiei Huşilor şi vă înaintez raportul respectiv pe anul 1903/904, (adică de la 1 Aprilie 1903, până la 1 Aprilie 1904), pe care raport potrivit alianţelor cuprinsă în citatul art., l'am împărţit în două părţi:

Partea I^a: *Privitoare curat la administraţia Generală a Eparhiei*

În această privinţă după cele constatate cu ocaziunea inspecţiunelor trimestriale ce am făcut la fie care din Protoieriele, ce depind de această Eparhie conform art. 62, din regulamentul pentru punerea în aplicare a legii Clerului Mirean, şi al căror rezultat l'am înaintat P. S. Văstre, la timp cu anumite raporte, cu profund respect, Vă supun la cunoştinţă că administraţia generală a Eparhiei, în decursul acestui an a fost în deobşte bună; mersul afacerilor privitoare pe cancelariile Protoiereilor s'a făcut regulat şi la vreme,

căutându-se a se aduce la îndeplinire în cel mai scurt timp, posibil diferitele însărcinări primite de Protoierul conform legilor și regulamentelor bisericești; arhivele aflate în cancelariile Protoierilor se află în regulă aranjate, cu dosarele bine cusute și bine păstrate și în fine câte și trei Protoierii ș'aū depus toată silința de a și îndeplini îndatoririle, ce-l privesc conform legii și regulamentului Clerului Mirean, chiar și pe cea impusă de art. 46 din regulament, pentru punerea în aplicare a legii Clerului Mirean, (de și nu chiar în totul) de a vizita toate Bisericile din Protoieratul lor, cel puțin odată pe an, cu toate că erau împedecați de la acesta din lipsă de mijloce, față de micul salariu, ce primesc actualmente.

P'rea Sfințite Stăpâne!

În întreaga Eparhie a Hușilor se află 246 parohii dintre care 15 urbane (6 în Huși, 7 în Berlad și 2 în Vaslui) și 231 rurale, (68 Fălciu, 78 Tutova și 85 Vaslui), cu un total de biserici de 462, deci pe lângă cele 246 biserici parohiale cu un plus de 216 biserici filiale (51 în jud. Fălciu, 110 în jud. Tutova, dintre care 7 în orașul Berlad și 55 în jud. Vaslui, dintre care două în orașul Vaslui) în privința stărei materiale ca zidiri, apoi în jud. Fălciu sunt 53 biserici de zid, (51 bune și două rele închise), și 66 de lemn (32 bune, 17 mijlocii, 13 proste și 4 ruinate). în jud. Tutova sunt 67 biserici de zid (39 bune, 23 mijlocii, și 5 în ruină), 42 de lemn (14 bune, 21 mijlocii, și 7 în ruină), cum și 86 de vălătuci (25 bune, 41 mijlocii și 10 în ruină), în jud. Vaslui sunt 56 biserici, de zid (43 bune, 6 mijlocii și 7 rele), și 86 de lemn, (42 bune, 29 mijlocii, și 15 rele).

În urmă pe de o parte, a uezilor și repetatelor sfaturi ce P. S. Vostră, ați dat enoriașilor, episcopilor și preoților respectivi, cu ocaziunea vizitelor canonice ce ați făcut prin Eparhie încă de la venirea P. S. Vostre, în capul acestei Dumneșeu pădite Eparhii, iar pe de altă parte prin rigorosele măsuri ce ați luat prin circularile No. 1640, 1641 și 1642 și No. 1646, 1647 și 1648 din anul 1903, trimise către P. C. Protoierii, ca bisericile ce nu îndeplinesc condițiunile de bună stare materială să fie închise și să se la

grabnice măsuri de repararea sau restaurarea lor, atât în interior cât și în exterior, neperdându-se din vedere și sfatul ca împrejurimile bisericilor să se țină și ele în bună stare și curățenie plantându-se etc. În urmă dicit a acestora s'a și început repararea multor Biserici, iar acolo unde ele se aflau prea în ruină, s'a început chiar restaurarea lor, așa în decursul numai a acestui an 1903/904, s'a pus în reparație 43 biserici (27 parohiale și 16 filiale), dintre care cele mai multe s'a terminat și sfințit deja și sunt în construcție 8 biserici parohiale, 2 filiale și 2 capele de cimitir, la care cred de cuviință a adăoga că și în primul an al Arhipăstoriei P. S. Văstre, s'a pus în reparație 25 de biserici, (14 parohiale și 11 filiale și au fost în construcție 4 biserici parohiale, (3 continuate și în 1903) 5 filiale (3 continuate și în 1903 și o capelă de cimitir terminată deja de atunci).

Tote aceste reparațiuni sau construiri de biserici, s'a făcut de către enoriașii respectivelor biserici ajutați fiind și de către creștinii bine voitori din coprinsul Eparhiei, de la care s'a adunat bani prin așa numitele Condiții de milă sau pantahuse aprobate de P. S. Văstră, așa în anul 1902/903, au circulat 8, iar în 1903/904 21 Condiții de milă, dintre care 5 au fost pentru trebuinți în afară de Eparhia Hușilor, nu este mai puțin adevărat însă că și proprietarii de prin satele respective unde s'a făcut și se fac ast-fel de reparații sau construiri de biserici, au dat și ei mai mult sau mai puțin obolul lor arătându-se ast-fel vrednici urmașii strămoșilor noștri, proprietarii care-i se îngrija de Casa lui Dumnezeu, mai mult poate de cât casa lor proprie cu deosebire vrednic de amintit este fapta mai pre sus de laudă a pioșilor creștini: Dămna și Domnul Stroe Beloescu, senator din Bêrlad și Dimitriță Gocan, fost proto psalt la biserica Golia din Iași, carei singuri s'a luat sarcina de-a zidi din nou câte o biserică și anume: Cel din I biserica parohială din cătuna Grivița de lângă Bêrlad, unde D lor au mai făcut deja un frumos local de școlă primară, iar cel din urmă biserica Parohială din cătuna Basga (Satul său natal), jud. Fălciu, biserică care la terminarea ei va putea fi considerată ca una din cele mai frumoase din Eparhie, pictura singură costând peste 10,000 lei. Pe lângă Condițiile

de milă de mai sus, în anul acesta și chiar și anul trecut au mai circulat în această Eparhie bilete de la 4 loterii și anume: I) Pentru construirea bisericii «Buna-Vestire din orașul Buzău». II) Pentru construirea bisericii parohiale din lărgușorul Negrești, jud. Vaslui. III) Pentru repararea monastirei «Râșca» din jud. Suceva, și a IV) Pentru societatea leagănului din București. În această eparhie mai sunt o mănăstire de maice și un schit de călugări și anume: mănăstirea Alăm, în jud. Tutova, cu o superioră și 132 monahi, având tot o dată și 4 preoți de mir și un diacon și schitul Rafaila din jud. Vaslui, cu un superior și patru monahi.

Personalul bisericesc din Eparhia Hușilor se compune actualmente din 232 parohi, rurali și urbani, (67 în jud. Fălciu, 82 în jud. Tutova și 83 în jud. Vaslui), 67 preoți supranumerari, urbani și rurali, (23 în jud. Fălciu, 33 în jud. Tutova și 11 în jud. Vaslui), 10 diaconi, (4 în Huși, 4 în Bêrlad și 2 în jud. Vaslui), 480 cântăreți, (146 în jud. Fălciu, 174 în jud. Tutova și 160 în jud. Vaslui), și 22 Paracliseri, (6 în Huși, 14 în Bêrlad și 2 în Vaslui), la cari se mai adaugă, personalul deservent la Sfânta Episcopie, compus din un Arhimandrit de scaun, 3 preoți, 2 diaconi, 2 psalți, 2 canoanrhi și 2 paracliseri, în special personalul urban e compus, în Huși din 16 preoți, 6 diaconi, 14 cântăreți, 8 paracliseri și doi canoanrhi, în Bêrlad, 2 preoți, 4 diaconi, 27 cântăreți, 14 paracliseri. Iar în Vaslui, 2 preoți, 2 diaconi, 4 cântăreți și 2 paracliseri. Dintre toți preoții din întreaga Eparhie, 6 sunt Licențiați în Teologie, 16 cu 8 clase seminariale, iar restul cu 4 clase seminariale, sau cu școala Catihetică; toți diaconii sunt numai cu patru clase seminariale, cântăreții și paracliserii sunt cea mai mare parte, cu cursul făcut pe la dascălii mai buni de la unele biserici din orașe, iar de acum, câți-va din locurile ce devin vacante de cântăreți, se tot completează cu absolvenții ai școlilor de cântăreți din Huși și Bêrlad, mai ales în urma circularilor, P. S. Vostre No 1643, 1644 și 1645/1903, către P. C. Protoierul, ca pe cântăreții ne-cunosătorii de specialitatea lor, sau vicioși să-i raporteze, ca treptat să fie înlăturați din postul lor și înlocuiți cu alții mai merițiși.

Cea mai mare parte din parohi în urma circularii P. S.

Văstre, No 497, 856 și 860/1902, s'au procurat deja chivotele speciale pentru păstrarea Sf. și Marelui Mir, îngrijindu-se de asemenea mulți din preoți ca cu ajutorul căpătat de la enoriașii lor să cumpere veșmintele bisericesti necesare serviciului Divin, veșminte care la mare majoritate a bisericilor cu deosebire la țară erau cu totul vechi și deteriorate. Serviciul Divin în Duminică și sărbători se fac acum mai regulat în urma circularii No. 150/1902 prin care s'au introdus condicite de prezență la parohii, iar preoții își îndeplinesc mai regulat datoria de a predica în biserică în urma circularilor P. S. Văstre, No. 1060, 1061 și 1062/1902, prin care P. C. Protoierii sunt invitați a forma și înainta tablouri de toți preoții din județ, cu notarea în dreptul fiecărui de a ținut predică saă nu.

Un lucru foarte îmbucurător se mai observă acum la țară, aproape în fiecare Duminică și sărbătoare învătătorii se duc la Biserică și ascultă serviciul Divin. (pe alocurea cântând și în cor) și acesta mai ales în urma circularilor No. 297, 298 și 299/1902, repetate cu No. 1391, 1396 și 1397/1902, pe care P. S. Văstre în baza art. 27 din legea învătămintului Primar, le a-ți trimis către P. C. Protoierii invilându-i a încunoștința pe parohii rurali, ca din 3 în 3 luni să raporteze dacă învătătorii au frecventat regulat la biserică cu elevii lor.

În decursul acestui an (Aprilie 1903), s'a înființat noul cimitir «Eternitatea», în orașul Huși, înlocuindu-se astfel vechiul cimitir din jurul bisericii Sf. Ión. Au decedat în totă Eparhia, un preot paroh și 2 supra numerari, și s'au hirotonit 2 preoți parohi, unul în jud. Vaslui și altul în jud. Tutova (în Bêrlad), 20 preoți găsiți mai merițoși au fost înaintați la diferite ranguri onorifice și anume: 10 s'au făcut Sachelari, 5 Iconomi și 5 Stravrofori. S'au dat de asemenea 27 dispensă de căsătorie pentru cas de înrudire: una pentru a se face nuntă în post, iar o cerere de dispensă de înrudire a fost respinsă. Prin circularile No. 1411, 1415 și 1417/1902, s'au luat măsuri ca toți parohii rurali, să stea cu locuința în cuprinsul parohiei conform art. 13 din legea Clerului Mirean, de ôre-ce se observase că unii, de și puțin, locuiau în satele vecine; iar prin circulara No. 201/1903, s'a pus în vedere preoților a vorbi la diferite ocațiuni, su-

punerea la legea obligativității și trimiterea la școală a copiilor.

Acésta P. S. Stăpâne, am avut de spus în privința administrației bisericești, din Eparhia Hușilor în decursul acestui an 1903/904.

Partea a II^a: *Privitoare la judecata bisericească*

În decursul acestui an s'a'au supus judecăteli spiritualelor consistorii 18 preoți și 2 diaconi, cari repartizați pe județ ar reveni: 12 preoți și un diacon din jud. Vaslui, 4 preoți din jud. Tutova și 3 preoți și un diacon din jud. Fălciu, cauzele dărilor în judecată au fost beția și scandal, refus de serviciu, neglijența în serviciul față de poporâni, neservire regulată la biserică, neregulă în arhivă și acte de contabilitate ale parohiei, reaua administrație a avutului bisericesc, pentru călcarea art. 30, 38, și 40 din regulamentul episcopilor bisericești, năpăstuirea cântăreților lor, servire în altă eparhie, purtare bruscă cu enoriașii lor, raporte false și inducerea în eróre a autorităților bisericești.

În cele 20 de cazuri: 2 acușați au fost achitați, 2 amănați a se judeca în anul următor, iar 16 pedepsiți și anume: 2 cu aspră dojană arhierescă, 5 cu canonicare și serviciu la Sf. Episcopie de la o săptămână până la o luna, unul cu suprimarea salariului pe o lună, 2 cu oprire de serviciu pe o lună și suprimarea salariului, 1 cu oprire de serviciu, suprimarea salariului și permutarea în altă parohie, 1 cu perderea parohiatului și permutarea ca supra-numerar în altă parohie, 2 permutați ca parohi în altă parohie, și în fine doi cu oprirea de serviciu și suprimarea salariului până vor da probe de îndreptare acești doi din urmă, pedepsiți unul la 28 Maiu 1903, iar altul la 29 Maiu 1903, au fost grațiați de P. S. Vóstré cu ocaziunea sêrbătorilor Crăciunului din 1903, deci după ce au suferit pedepsa lor timp de 7 luni de zile.

P. S. Stăpâne, atât cu ocazia diferitelor cercetări la care am fost trimis, cât și cu ocazia diferitelor procese ce au venit la consistoriu, atât anul acesta cât și anul trecut, am constatat că mare parte dintre preoți, mai ales sâteștii devin vinovați din cauză că nu știu nici măcar obligațiunile ce li se impun de legile și regulamentele bisericești, pe care nu le citesc de cât numai atunci când nevoea 'i face să caute

o chestiune óre-care ce 'l privește momentan, iar nici de cum cred că nu le-añ citit în totul spre a'și da samă de ele. De aceea părerea mea și pe care cu profund respect o supun P. S. Vostre, este că mai ales acum vara, preoții să fie concentrați pe rând la Protoieriile respective unde după ce vor ceti și învăța de acasă toate legile și regulamentele bisericesti ce-l privesc să fie ascultați asupra lor, așa să li se facă explicațiunile necesare, unde nu añ înțeles după cum se face și cu învățătorii mai slabi, care în timpul vacanței mari sunt chemați la așa numitele cursuri de repetiție.

Al Prea Sfinției Vostre
supus și devotat servitor.

Revisor Ecclesiastic

(ss) *Iconom Stavrofor Ión Andraescu.*

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Enfrosina Const. A. Filitis, proprietară în comuna Eucov, județul Prahova, care a bine-voit a dona bisericeii din cătunul Pleașa acel județ, patru icône mari pictate în valoare de peste 100 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Elena C. Tronariu, care a bine-voit a dona bisericeii din comuna Poiana de Vărbilău, județul Prahova două perdele cusute cu arniciu.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Tudorache Costea și D-lui Cârstea Pena din orașul Ploești, cari au bine-voit a dărui bisericeii din com. Berceni județul Prahova, un cazan pentru botezatul copiilor în valoare de 70 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-șorei Elena Carageale din București care a bine-voit a dona bisericeii din comuna Leurdeni, județul Muscel un rând de vestminte bisericești, procovețe pentru acoperirea Sf. Vase, una cadelnită, asemenea lumânări de ceară curată, smirnă etc.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Victoria V. Ilescu și D-șorei Elena M. Popescu, din comuna Balaci, jud. Teleorman cari au bine-voit a dărui bisericeii din acea comună, cea dintâi una perdea de rețea pentru icôna Maicei Domnului și o pâlă de catifea, iar cea de a doua, o perdea de borangie brodată cu fir, pentru icôna Domnului Christos.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Iosif Sotirescu proprietar în comuna Ciocești-Mândra, județul Teleorman, care a bine-voit a dona bisericeii

din acea comună un epitaf, un epitrahil și o linguriță toate în valoare de 150 lei.

Se aduc mulțămiri D-lui Ilie Neagu și soției D-sale Alexandrina din București șoseua Chiselev, cari au bine-voit a dona bisericeii din com. Adunați-Butași, județul Vlașca o cadelniță de argint de china în valoare de 60 lei.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pioșe mai jos notate, cari au bine-voit a dona bisericeii din comuna Obedeni, județul Vlașca diferite obiecte și anume: Locuitorul Marin Iordache a dăruit un rând de vestiminte preoteștii de catifea în valoare de 120 lei; Radu Ghebaru a dăruit trei candelice nichelate în valoare de 50 lei și Locuitorul Marin Iordache a cumpărat șase candelice nichelate în valoare de 40 lei.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor din comuna Mereni-de-Jos, județul Vlașca, cari au bine-voit a contribui cu suma de 308 lei, pentru cumpărarea unui clopot, două sfeșnice împărătești și un policandru pentru biserica din acea comună.

Se aduc mulțămiri publice d-lui Iosif Sotirescu din comuna Ciocăști-Mândra, județul Teleorman, care a bine-voit a dăruii bisericeii din acea comună un epitaf și o linguriță de argint în valoare de 150 lei.

Se aduc mulțămiri publice obștei locuitorilor din căt. Dobreni, jud. Ilfov, plasa Sabar și societății „Patria” din Burești, care prin reprezentantul său Edgard C. Aslan, din Dobreni Câmpurel, au contribuit și cumpărat o Evanghelie ediția Sf. Sinod legată în plus și argint în valoare de 115 lei pentru biserica din acea comună.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pioșe mai jos notate, cari au bine-voit a dona bisericeii din comuna Andrășești, județul Ialomița, diferite obiecte și anume: Manda Rădulescu o pereche perdele de casă în valoare de 10 lei; Paraschiva Gh. Scurtu două perechi perdele în valoare de 20 lei; Comana Preotéasa din comuna Cegani și epitrahil în valoare de 25 lei și Gh. Mocanu din comuna Albești o masă de lemn cu așternutul ei în valoare de 14 lei.

Se aduc mulțămiri publice d-lui Costache Macoveiș, care a bine-voit a dăruii cinci copaci de stejar la facerea bisericeii din Star-Chiojd, județul Prahova.

Se aduc mulțămiri publice pioșilor creștini din comuna Călugăreni, județul Prahova, plasa Cricov-Podgoria, cari au bine-voit a contribui

cu diferite sume de bani pentru zugrăvitul bisericii parohiale din aceea comună.

Se aduc mulțămiri publice d-lui Căpitan Constantin Grigorescu din Galați, stradă Grădina-Veche, care a bine-voit a dăruii bisericii din comuna Comana, județul Vlașca un epitrafii de plisă în valoare de 20 lei.

Chiriarchia Sfintei Metropolii Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice enoriașilor din parochia și comuna Cristești, plasa Coșula, jud. Botoșani, în frunte cu D-na Elena Teodor Christescu, mare proprietară și Elisabeta Andrei Moisiu, cari au avut dragostea creștină să ajute la complectarea sumei de 540 lei, cu cari s'au cumpărat mai multe obiecte și odore bisericose pentru biserica parochială „Sfinții M. M. Voevodii”, din numita parochie și comună.

Chiriarchia Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice D-lui George Iuncu și soției sale Maria, cari au dăruit bisericii Sfinții Voevodii, din parochia Gbigoesti, comuna Șerbești, jud. Némț, o Evanghelie îmbrăcată cu argint de China și un Sf. Chivot tot de același metal, în valoare de 220 lei; D-lui Gheorghe Borș și soției sale Aglaia, proprietari în județul Bacău, pentru un rând vestminte preotești de plisă cu matasă, o candelă mare, o candelă mică, ambele de argint de china și șase perdele de bumbac cu fir, în valoare de 320 lei; Preotului Paroh St. Mariaș, pentru un rând vestminte preotești și un rând de acopereminte pentru Sfintele Vase; D-nei Maria I. Filipescu, pentru un steg și o față de adamască pe Sf. Masă; D-lor Petriachi și Vasile Borș, pentru două fânare pentru paradă.

Chiriarchia Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice D-lui Ión Săbăreanu din urbea București, strada 11 Iunie No. 9, pentru donația ce a făcut sfintei Monastiri Agapia din județul Némț, constând din o sinie pentru colivii, o cristelniță pentru sfințirea apei, ambele în valoare de 140 lei.

Chiriarchia Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice persoanelor notate mai jos, cari au contribuit pentru cumpărarea unui covor și trei prosopuri în valoare de 50 lei și 50 bani, pentru biserica parochială Sf. Sava din Urbea Iași, cu ocaziunea brașului acestei biserici; Preotul V. Ionescu, parochul acelei biserici 10 lei; D-nii Gh. Ropală 2 lei; Gh. Dima 2 lei; Gh. Nițescu 1 leu; Ilie Dimitriu 2 lei; Const. Gheorghiu 2 lei; Th. Dimitriu 1 leu; Alex. D. Handoca 6 lei; Diaconul Zamfir Buznea 2 lei; D-nele: Pia Grigoriu 4 lei; Ecaterina Filipescu 3 lei; N. C. Botez 50 bani; Negruț 1 leu; S. Miculescu 1 leu; A. Pucheria 1 leu; L. D. 1 leu; Zoia Carp 2 lei; Alexan. Nicolau 1 leu; Elena A. Paraschivescu 1 leu; Elena Tiseacu 50 bani; M.

Casian 2 lei; A. Leonte 50 bani; D-șórele: Ecaterina Davidel 1 leu și 50 bani; C. Gheorghiu 2 lei. Asemenea tot pentru acea biserică a mai donat D-na Pia Grigoriu luminări în valóre de 30 lei; Dl. Grigore Iamandi 2 chilo unt-de-lemn 3 lei; Preotul D. Borcea 1 chilo unt-de-lemn 1 leu și 50 bani; Econom Ion Gotcu 2 chilo tãmăe 4 lei; Dl. D. Constantinescu 2 chilo luminări galbene 10 lei; Dl. Colciag 2 $\frac{1}{2}$ chilo lei mînări albe 9 lei și D-na Ecaterina Popovici $\frac{1}{4}$ chilo smirnă 2 lei.

Chiriarchia Sf. Metropolií a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice D-lui Petre Tudosă notarul comunei Sărca din județul Iași, care a donat bisericeí parohiale din Lungani disa comună, un poli-candru de nichel, în valóre de 180 lei.

Chiriarchia Sf. Metropolií a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice preotului Sacerdotescu Nicolae de la biserica parohială „Precista“ din orașul Pétra-Némț, care a dăruit bisericeí filiale Sfinții Vocevoși, din acea parohie, un ránd de vestminte preotești și un ránd procepte în valóre de 300 lei. D-lui Constantin Covrig șis și Dudáu, care a donat bisericeí parohiale „Adormirea“ din mencionata parohie două prapore (stéguri) în valóre de 80 lei, precum și D-lor Ion Savin, V. N. Popa și C. Ciauș, cari au donat 50 lei pentru repararea unei cadelnițe de argint și cusutul unui ránd de vestminte, tot la mencionata biserică.

Chiriarchia Sfintei Metropolií a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice, persónelor notate mai jos, cari au donat mai multe obiecte, bisericeilor parohiale și filiale din județul Botoșani, după cum se specifică mai jos: Bisericeí parohiale „Adormirea Maicei Domnului“ din parohia Stănceni, comuna Bălșeni, sau donat de enoriașii parohiei un chivot, două sfeșnice, o trichea, o pereche cununii, o candeluță de argint de china, un ránd de vestminte preotești și o Evanghelie îmbrăcată cu catifea avënd Evangheliștii și hramul bisericeí brondate pe ea; iar bisericeí filiale din Tocileni, un ránd de vestminte preotești tóte în valóre de 630 lei Bisericeí parohiale Sf. Ierarch Nicolae și S-ții Impérați Constantin și Elena din parohia Călugăreni comuna Mănăstireni, sau donat de locuitorii Gh. Th. Costăș și Vasile Th. Baltag două sfeșnice de lemn în valóre de 8 lei. Bisericeí parohiale S-ții Impérați Constantin și Elena din parohia Tudora, sau donat de către D-na Safta M. Poterăș un lăvicer de lână în valóre de 6 lei; Cântărețul Costache M. Poterășu o candelă de argint în valóre de 10 lei, și o Evanghelie ediția Sf. Sinod îmbrăcată cu catifea roșie și ornată cu iconițe de argint chinezesc în valóre de 100 lei; Preotul Vasile Crudu un epitaf în valóre de 75 lei, trei sfeșnice de argint chinezesc în valóre de 50 lei și o trichiă cu trei sfeșnice tot de argint chinezesc în valóre de 35 lei. Bisericeí parohiale Sf. Ion Botezătorul din urbea Botoșani, s'a făcut de D-na Maria Ionescu născută Balauca, patru coronițe de argint la icónele din catapetésma, cheltuind în total suma de 248 lei și 40 bani.

Chiriarchia Sfinței Metropolit a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice locuitorului Gh. Ciobotaria, care a donat bisericii parohiale Sf. Ierarh Nicolae din parochia Călugăreni, comuna Mănăstireni, județul Botoșani, o cruce de argint de china în valoare de 25 lei, și locuitorului Vasile Moroșanu, care a donat un chivot de argint de china în valoare de 70 lei, tot pentru acea biserică.

Chiriarchia St. Metropolit a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice Preotului Gheorghe Mireuțe din parochia și comuna Bucium, județul Iași, care a donat bisericii Sfinței Monastiri Agapia, din județul Némț, două policandre de bronz aurit, în valoare de 3000 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui General Dr. Androcle Fotino, care a bine-voit a contribui cu 4000 lei la reconstruirea bisericii filiale "Sf. Nicolae" din comuna Cioroboreni, parochia Dănceni, jud. Mehedinți înzestrând-o cu: policandru de bronz, candelă, cruci și Sfinte Vase, toate de argint și un epitaf și steag.

Se aduc mulțămiri publice D-ilor Constantin și Liza Velimărescu, proprietarii din comuna Moțăței, județul Dolj, care au bine-voit a dona bisericii din acea comună, două sfeșnice de argint pentru Sf. Pristol,

Se aduc mulțămiri publice pioșilor creștini din parochia Dărvari, județul Mehedinți, care au bine-voit a contribui la înzestrarea și înfrumusețarea bisericii Sfinții Voevodă, din numita parochie și anume: Marin Nicola Cerceel cu soția sa au dăruit o Evanghelie legată în pluș de mătase încrustată cu icôna învierii și cei patru Evangheliști, aurită în valoare de 100 lei; Marin Oprică o pereche cununii de argint de china în valoare de 20 lei. Epitropia a contractat cu Frații Block din București pentru un rînd vestminte preoțești în valoare de 200 lei, cum și mai mulți locuitori, care au contribuit cu sume mai mici.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, care au contribuit la cumpărarea unei Evanghelii legată în catifea și argint de china în valoare de 125 lei și pe care a dăruit-o bisericii St. Gheorghe din comuna Galicea, județul Dolj și anume: Preotul M. Galicoescu, paroh local cu 25 lei și D-nii: Florea Apostol 20 lei; P. Dumitrescu învățător 10 lei; Frații Iónid, I. Durlănescu, Zisu Dimitriu, David Ștefănescu și Petru Voiculescu cu câte 5 lei; Hristea Gănescu 3 lei; Ștefan Popescu, Firu Stănescu, Ilie Predescu, Fl. Bădescu, Firu Ilie Durlan, Dumitru I. Voicu și Ilie Lascu Cîndă cu câte 2 lei; Marin Apostol, Nicolae Șt. Neagoe, Marin Stănescu, Ștefan Bogdănescu, Șt. Oprescu, Costache Chirișescu, Ion Minciunescu și Filip P. Dudaș cu câte 1 leu.

Se aduc mulțămiri publice la toți locuitorii din parochia Gogosiu, comuna Gogosiu, plasa Jiu de sus D brava, județul Doljiu, cari au binevoit a contribui fie-care cu diferite sume de bani la repararea bisericei Sf. Nicolae din numita parochie.

Se aduc mulțămiri publice Cucernicului Preot Ion Gomoiu și locuitorului Dumitru I. Ionescu, din comuna Almăjel, județul Mehedintz, cari au binevoit a cumpăra o pereche cununii în valoare de 20 lei și le-au dăruit bisericeii din numita comună.

Din partea Chiriarchiei Sf. Episcopii din Huși, se aduc călduroase mulțămiri, persoanelor pioase mai jos notate și anume: D-lui Iorgu Motag, proprietar în comuna Oșești din județul Vaslui, care a binevoit a dărui bisericeii parochiei Oșești 500 lei; D-lor Grigore Stavrache și N. Graur din parochia Vicoleni, județul Fălciu, cari a făcut pentru biserica parochială a acelei parochii, cel dintâi o clopotniță în sumă de 200 lei; iar cel de al doilea 14 strane în sumă de 30 lei; idem locuitorului Gh. Creangă, care a cumpărat pentru biserica filială a parochiei Vicoleni din acelaș județ, un policandru în valoare de 60 lei și un chivot în valoare de 94 lei. De asemenea D-nei Tudora Gheorghiu, care a oferit bisericeii Sf. Ion din Huși un rând de vestimente preotești în valoare de 85 lei; D-lui Vasile Bujder, care a procurat acelei bisericeii cărți de ritual precum și persoanelor ce au contribuit la cumpărarea luminărilor necesare bisericeii și anume: Ion Lăcatuș cu 12 lei; N. Holovate 6 lei; Const. N. Bucoveneanu 4 lei și 50 bani; I. S. Istrate 3 lei; Matei a Ilenei 3 lei; I. Șt. Darie 2 lei; Ieremia Darie 1 leu și D. V. Gheorghe 1 leu.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Efrasina Constantinii din urbea Vaslui, care a binevoit a dona bisericeii din parochia Bogdănești, plasa Târgu-Simila, județul Tutova următoarele obiecte și anume: Un proschimitar al Sf. Munte al Atonului, o Psaltire veche, un Ceaslov format octavo, vechi și două chilograme luminări de ceară curată.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor mai jos notate, cari au binevoit a contribui la cumpărarea mai multor odăraș pentru biserica filială Sf. Nicolae din parochia Bereasa și anume: Ioan Cucu 100 lei; D. D. Avram 170 lei; Ioan Buraga 30 lei; Zamfirachi Buraga 36 lei; Gh. Avram 36 lei; Cost. Z. Buraga 35 lei; Grigore Pavel și Dumitru Avram câte 100 lei. Vasile Buraga, Vasile Avram, Vasile Buraga și Vasile Spiridon a dăruit 100 lei; Ioan Cucu, Preot M. Lăpteaș, C. Z. Buraga și V. Buraga a dăruit 150 lei.

Din partea Chiriarchiei Sfintei Episcopii din Huși, se aduc călduroase mulțămiri D-nei Elena Colonel Ionescu din orașul Vaslui, care a binevoit a dărui bisericeii Sf. Ioan din acel oraș, două rânduri de vestimente

preoțești în valoare de 700 lei. Idem. Concernicului preot Ión Coamă, parochiul parochiei Botești din județul Fălciu, pentru un chivot de lemn, în valoare de 40 lei, sculptat de însuși Cucernicia sa, și dărnit bisericeii numitei parochii, precum și D-lei Grigore Drăgănilă, care a dărnit aceeași biserică o sfântă Icoană pentru Catapitêsă, în valoare de 12 lei.

Din partea Chiriarchiei Sfutei Episcopii din Huși, se aduc căldröse mulțămiri persônelor pîose mai jos notate, cari au bine-voit a contribui la facerea din nou a unui grîlaj în jurul bisericeii parochiale din parochia Bereasa, județul Vaslui și anume: Vasile Spiridon 10 lei; Vasile Scripcariu 2 lei; Ión Timofte 3 l. și 50 bani; Lascarachi Stângaci 1 l. și 50 bani; Petr. Murgeacu 1 l. și 50 bani; I. Boghiu 5 lei; V. Gh. Popa 7 lei; Catinca Gh. Perju 6 lei; Petrachi Ciuvanu 9 lei; I. Agapi 7 lei; Nani Zaharia 8 lei; I. Trandaf 6 lei; Marghiola I. Cristea 4 lei; Gh. Crețu 1 l. și 50 bani; C. C. V. Perju 6 lei; Ioana Bumbu 50 bani; Catinca I. Macsin 70 bani; I. C. Perju 3 lei; Gh. I. Perju 3 l. și 50 bani; Gh. Pester 7 lei; Alecu R. Ciureanu 6 lei; Cost. Stroescu 7 lei; Gh. Cercel 22 lei; I. C. Buraga 7 l. și 50 bani; Gh. D. Murgescu 6 lei; Paraschiva Mocanu 3 lei; N. Mușuleț 5 lei; Grig. Ciureanu 7 lei; Dumitru Lazăr 1 l. și 50 bani; Catinca Carpu 1 leu; Const. Tăbăcariu 5 lei; Dumitru Avram 2 lei; Mih. Saveanu 1 leu; Nicol. Răschitar 1 l. și 20 bani; Iancu Andronic 4 lei; V. Crețu 70 bani; Dumitru Murgescu 6 lei; Soltana Antohi 2 lei; Iancu Gheorghiu 5 lei; Catinca Iamandi 4 lei; I. Cihodariu 8 lei; Dumitru Cibotaru 5 lei; Maria Căprioar 6 lei; Iordachi Danțu 9 l. și 40 bani; Toma Agapi 13 lei; I. Becher 2 lei; Pavel Tăbăcariu 4 lei; Ioan N. Perju 7 lei; I. Iamandi Perju 1 l. și 50 bani; Iacob Gh. Popa 7 l. și 50 bani; Constantin Diaconescu 3 lei; Cost. Agapi 5 lei; Vasile Andronic 8 lei; Const. Mocanu 8 l. și 50 bani; Ioana Andrieasă 6 lei; Timofte Mușuleț 7 l. și 50 bani; Pav. Perju 4 lei; Ioan Pontași 7 lei; Gh. Căpățîna 6 lei; Gh. Ciureanu 2 lei; I. Toma Perju 7 lei; I. Pester 6 lei; Gh. I. Vasiliu 5 lei; Gh. Stamate 5 lei; Catinca Petr. Murgescu 3 lei; Iancu Boghiu 7 l. și 50 bani; Const. V. Perju 40 bani; Dumitru Munteanu 50 bani; Maranda Pruteanu 90 bani; I. Holbanu 5 lei; N. Căpățîna 1 leu; Const. Timofte 2 lei; Gh. Murgescu 5 lei; Gh. I. Ciureanu 7 lei; Elena Stănescu 2 l. și 50 bani; Const. C. Perju 7 lei; Petrachi Agachi 2 lei; Ioan Vaeiliu 4 l. și 50 bani; Const. Vasiliu 8 lei; I. Bulbașu 7 lei; Grig. V. Perju 2 lei; Petrachi Șuțuțin 5 l. și 50 bani; Gh. M. Popa 5 lei; Tasia Manolescu 6 lei; Ilie Spiridon 5 lei; C. Moisi 1 leu; Dumitru Trandaf 2 lei; Gh. C. Romașanu 2 lei; Petre Tăbăcariu 4 l. și 50 bani; Maranda Murgescu 50 bani; Dumitru Spătaru 5 l. și 50 bani; Petre Rotaru 7 lei; Const. Becher 2 lei; Const. Cihodarin 4 lei; V. Stoenescu 5 lei; Nic. Petrov (Invetșător) 8 lei; Dumitru Pandeler 4 lei; Dumitru D. Pandeler 5 lei; Ioan Euachi Andronic 1 l. și 50 bani; I. Munteanu 1 leu; Gh. I. Căpățîna 4 lei; Iancu șase cînte 1 leu; Ghiniță Pruteanu 1 leu; Const. Radu 5 lei; Maria Chiaburoia 2 lei; Dumitru Manoter 4 l. și 50 bani; Elena Fulga 80 bani; Maria I. Perju 1 leu; Dumitru Ciureanu 5 lei; Gh. Bosieanu 4 lei; Gh. Tudose 7 lei; Anton Luțe 3 lei;

Gheorghe Bencher 2 lei; Nicolae Agapi 4 l. și 50 bani. Se mai aduc mulțămiri publice și următoarelor persoane pioase, care au bine-voit a contribui pentru cumpărarea mai multor odore pentru aceeași biserică și anume: Presvetira Maria Lapteș 90 lei; Gh. Cercel 135 lei; Nicolae Răschitor 300 lei; Const. M. Popa 100 lei; Toma Agapi 30 lei; Gh. I. Ciureanu 35 lei; Grig. Ciureanu 36 lei; I. Cihodariu 36 lei; Preot M. Lapteș, Const. Popa Epitrop, Petrachi I Ciureanu, Toma Agapi, Petrachi Agapi și Vasile Olariu, veștminte preoțești în val. de 450 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, care au bine-voit a dona diferite obiecte, bisericilor din Eparchia Sf. Episcopii de Buzău și anume: D-l Mihalache Popescu a donat bis. din Slobozia-Galbenu, jud. R.-Sărat, un rând veștminte preoțești, în val. de 210 lei și D-na Virginia Datculescu, luminări în val. de 50 lei și o tōcă de fier în val. de 25 lei; D-l Cristea Cocârlea, două felinare în val. de 30 lei pentru bis. din Vișau și locuitorii: Ene Ciocârlan și Ion S. Ciocârlan, un policandru de metal în val. de 50 lei; iar D-l Toma Leica, din com. Capsancea, jud. Tulcea, a donat bisericeii amintite, un steg în val. de 85 lei; Administrația Domeniilor Coronei, care a bine-voit a face donație bis. din parohia Domnița, jud. R. Sărat, următoarele cărți: Musica Bisericească de Arhiepiscopul Nifon Ploesteanu, Calendarul bisericesc pe anul 1899 de Arhiepiscopul Sofronie, un Calendar pe 1900. de același autor și una carte „Preoții Sătești“, de Victor Puiu; D-l I. Roman, din com. Tâmboești, dăruind bis. din parohia Slimnicu, un chivot și una cădelniță, ambele în val. de 100 lei; Obștea locuitorilor din căt. Puești-de-Sus, a dat 1300 lei, cu care s'a reparat bis. filială din acel cătun. Trifon Milea, a dăruit bis. din parohia Puești, una cădelniță în val. de 70 lei și una căldărușe în val. de 17 lei; D-l Mihail Bălăceanu, aceleleași bis. a donat una iconă, Invierea Domnului și Sf. Gheorghe în val. de 8 lei și locuitorul Ion Dima a dat 70 lei pentru văpsitul ferului după acoperișul acelei bis. Onor Administrația Domeniilor Coronei, a donat bis. din parohia Domnița, o carte „Cântările Triodului“, de Econ. N. V. Paveliu din Constanța; Preotul N. Ghizdeanu, din com. Fundeni, jud. Buzău, a dăruit nouei bis. ce s'a construit în parohia Zoita, toate Sf. Vase necesare serviciului Divin, în val. de 250 lei; Ion I. Enache, din com. Fundeni, un Chivot de argint, în valoare de 120 lei și D-l Gh. Lambrescu, din com. Zilișteanca, una cruce pe Sf. Masă și o candelă cu trei lumini, în val. de 85 lei; iar D-l I. St. Ilie, din parohia Delu Sărel, a dăruit bis. din aceea parohia, o cruce de argint, în val. de 40 lei; Nicolae Gh. Constantinescu și Nicolae Năstăsescu, o pereche cununii, în val. de 50 lei și Toder R. Stănilă, o cădelniță de argint de China, în val. de 30 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Elena Costică Fleva, din com. Socratici, plasa Grădiștea, jud. R.-Sărat, care a bine-voit a dăruii bis. din aceea comună, una Evanghelie, îmbrăcată cu argint și poleită cu aur pe

ambele părți, în val. de 160 lei; cum și parohului acelei bis. Sachel. St. Nicolau, care a bine-voit a dona acelei bis. un rând otăjdii de mătase, în val. de 150 lei.

Epitropia Bisericii cu hramul Sf. Nicolae, din com. Căldăresci, plasa Câmpu, jud. Buzău, aduce căldurose mulțămiri D-lui Stan I. Căruțașu, din această comună, care a dăruit acestei Bisericii un rând de vestimente preoteștii, în valoare de lei 149 bani 10 și D-lui Petre Toma, care a dăruit una anaformiță și un vas cu robinet pentru spălătoare, în valoare de 40 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Gheorghe Rusu, zorniaș bis. Sf. Nicolae din Buzău, care a bine-voit a dona Cimitirului un clopot, în val. de 224 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ión Calinderu, Administratorul Domeniilor Coronei, care a bine-voit a face bis. din parohia Piscu, jud. R. Sărat, următoarele îmbunătățiri: Un postament la strana Arhierescă, reparații de zidărie, vâpsitul în ulei de două ori acoperișului bisericii și clopotniței, precum și zidăriei pe din afară, toate în val. de 560 lei 20 bani; D-ru Dumitru Plopeanu, a donat numitel bis. o cădelniță, în val. de 25 lei; Ión Topeiș, una pereche rucovițe, în valoare de 5 lei și Ión Mocanu, una masă de lemn și o față de masă de in și bumbăcel, în val. 14 lei; Onor Administrația Domeniilor Coronei, a făcut bis. din parohia Domnița, următoarele îmbunătățiri: reparația temeliei bis. vâpsitul și reparația învelișului, reparația pardoselei și vâpsirea pe din afară, peste tot, toate în val. de 1109 lei, și un număr de douăzeci și patru locuitori din parohia Știubeiș, au contribuit cu suma de 270 lei pentru cumpărarea mai multor obiecte sacre, necesare bis. din acea parohie

Se aduc mulțămiri publice obștei locuitorilor din Găvănești, jud. Buzău, care a bine-voit a contribui cu suma de 183 lei 85 bani la cumpărarea unui chivot, unei Sf. Crucii și a două sfeșnice mici de alamă, necesare bis. din acea comună; D-lui Andrei N. Belciș, din urbea Mizil, dăruind bis. Adormirea Maicei Domnului din acel oraș. o pereche sfeșnice de alamă și două petre piramidale pentru așezat sfeșnicile, toate în val. de 1600 lei și D-lui Anton Carp, proprietarul moșiei Găești, care a bine-voit a dărui bis. din com. Goidești, un epitaf, în val. de 100 lei.

Se aduc mulțămiri publice pioșilor creștini mai jos notați, care au bine-voit a veni în ajutorul reparațiunii bis. din parohia Optași, jud. Olt, cu diferite sume de bani și anume: Marin Popescu, com. Corbu, cu 200 lei; Preotul V. Constantinescu, com. Tătulești, cu 100 lei; M. Con-

stantinescu, I. M. Marinescu și Pr. Al. Marinescu toți din Optași cu câte 200 lei; Victor Vasilescu și Ilie Dumitrescu cu câte 100 lei; P. măriă com. Optași cu 165 lei din budget. ofrande din bucate de la e-noriași din Optași 145 lei; Stan Mihaï 150 lei; Iosif Paul 40 lei; Alex. Stancu 150 lei; Const. Stoica, N. Constantinescu, Alecu Constantinescu, Marin Mihaï, Stan Dumitrescu, Mariu Spiridon, Stan Tânase, Ión Stoica Șerban, Const. I. Banicioiu, Ión Tudorició și I. Constantinescu cu câte 20 lei; Ilie Petrașcu din Optași cu 50 lei; Ión Nicolae Mironi, Maria Duică Zorescu și Niță Fl. Bușă cu câte 15 lei; Radu Stanciu și Ión Popescu cântăreț cu câte 30 lei. și un număr de 47 locnitori cu suma mai mică.

Se aduc mulțămiri publice persónelor pioase mai jos notate, care au bine voit a dona mai multe rânduri de vestminte și obiecte Bisericele parohiale din comuna Coteana, jud. Olt și anume: D. lor Teodor Georgescu și P. Vasilescu, arendași localnici, două sfeșnice portative, ambele de argint plake de la Radivon, în valóre de 300 lei și un stég, în valóre de 100 lei; D-na Ecaterina Georgescu, două rânduri de perdele, una dveră și una pólă pentru iconostas, tóte de mătase fină. D-lui Nae Milcovean, Primar și D-na Florica Milcoveanu, două rânduri de vestminte, unul de fir în valóre de 160 lei și unul de mătase în valóre de 120 lei, una îmbrăcăminte de stofă bună creton pentru Sf. Prestol și analog și una candelă de argint plake în valóre de 20 lei; D-lui N. Pădureanu, dirigintele școlei și epitrop cu D-na N. Pădureanu, două candelă de argint plake, una în valóre de 35 lei și cea l-altă 20 lei; Protoul paroh St. Stoichicescu, Sachelarie, donă candelă de argint, în valóre de 40 lei; D-lui Grigore Chiriacescu cu D-na Maria Chiriacescu, una Candelă de argint cu trei sfeșnice la Pantocrat în valóre de 60 lei și una de argint, în valóre de 30 lei; D-lui Rădoiu Bădescu cu D-na R. Bădescu, una candelă de argint, în valóre de 36 lei, un stég, în valóre de 80 lei și un miruitor de argint (cruce), în valóre de 20 lei; D-lui Ivan Marinescu cu D-na Anica Marinescu, una cruce mare de argint pentru Sfânta Masă, în valóre de 30 lei și una cădelniță tot de argint, în valóre de 30 lei; D-lui Marin Trușescu cu D-na Teodora Trușescu, două sfeșnice de argint pentru Sf. Masă, în valóre de 40 lei și una candelă tot de argint, în valóre de 20 lei; D-lui Costache Țonea, epitrop, cu D-na Iana C. Țonea, una candelă de argint, în valóre de 20 lei; D-na Eana Țonea Cojocar, una tavă pentru Sf. Anafora și două fețe de mese de bumbac vârgate pentru colivar; D-na Ióna Vasile Conca, una pólă pentru iconostas brodată în lânărie.

Se aduc mulțămiri publice, Prea Cuviosului Arhim. de Scaun al Sf. Episcopii de Argeș, Meletie Gibescu, care, din multă dragoste către casa Domnului, a dăruit bis. catedrale a Episcopii de Argeș, o prea frumoasă cruce, sculptată în lemn și îmbrăcată în argint,

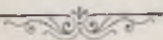
Se aduc mulțămiri publice următorilor pioși creștini, și anume: Onofrie Popescu, Gh. Onofrie, N. Ponova, I. Mihai Ciobanu și Onofrie Florea, care au bine-voit a dăruii bis. filiale „Sf. Teodor Tiron”, parohia Șerboieni, jud. Argeș, un rând vestimente preoțești, în val. de 126 lei. De asemenea, mai multor enoriași, care, în frunte, cu D-l Invătător I. Georgescu, au bine-voit să dăruiască bis. parohiale amintite, un rând vestimente preoțești, în val. de 126 lei, cum și Sf. Vase în val. de 80 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioșe mai jos notate, care au bine-voit a contribui la cumpărarea unei cruci de argint pentru bis. parohială Bratia-din-Deal, com. Cremenari-Flămânda, jud. Argeș, și anume: Ilie Ciocan, cu 20 lei; Preot I. Popian, cu 10 lei și Zamfir Tudorin, cu 5 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Filoteea Marin Ghinea, din com. Merișani, jud. Argeș, care a bine-voit, a dona bis. din acea com. următoarele cărți: un Aghiasmatar, Acatistul Sf. Filoteea, Mărturisirea Ortodoxă, ed. Sf. Sinod, și rândueala Sf. Proscomidii, toate în val. de 13 lei și 50 bani.

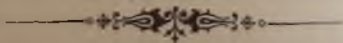
Se aduc mulțămiri publice D-lui Constantin Alexandrescu, legător de cărți, din București, care a bine-voit să dăruiască bis. Sf. Episcopii, Curtea-de-Argeș, una Sf. Evanghelie, ediție nouă, frumos legată și împodobită cu petre.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Trifon Marinescu, comerciant în com. Colțu-Ungheii, jud. Argeș, care a bine-voit a dăruii bis. din acea com un sfeșnic mare de lemn, frumos lucrat, cu 40 lumini, în val. de 30 lei

A V I S

Direcțiunea Seminarului „Veniamin“ din Iași, aduce la cunoștință că în luna Octombrie viitor se va sărbători Centenarul Seminarului și roga pe toți foștii elevi ai Seminarului să-și trimetă adresa cum și ori-ce știință ar avea despre foștii lor colegi. De asemenea roga pe toți foștii elevi, cari sunt autori, să-și trimetă câte un exemplar din operele D-lor, Direcțiunei Seminarului, spre a se expune cu ocazia sărbărei.

Istoria împăratului Amfilog și înțelesul Sf. Liturgii, precum a văzut împăratul în Biserica Ierusalimului.

La anii dela nașterea lui Iisus Christos (1009) împărăta la Țarigrad Roman Diogen, iar în țara Asiriei ținea steagul împăratul Amfilog. Deci fiindu-i împăratului Roman frică și blând, care împărat să ridică asupra-i călca țara lui și o strică. Iar el numai ce i era lucrul a ședea în cetatea Țarigradului și a se jucă în table. Deci fiind Jidovii pizmașii și viclenii neamului creștinesc, aflară prilej ca acesta de strânsară dascalii lor, cei mai mari la cetatea Ierusalimului și sfătuiră zicând: De nu vom strică acum Biserica creștinească, care este deasupra gropii lui Christos, în zilele acestui împărat Roman celă ce ne face supărare numai cu birul, iară Amfilog nu ne mai face supărare nimic nici odată, putere nu vom mai avea. Că iată din toată lumea vin creștinii ce să închină gropii lui Christos. Și cu sfatul tuturor scrisă o carte la împăratul Amfilog întracestaș chip: Cinstite împărate Asiriene și a toată Mesopotamia, fiind Măria ta ca și noi străin de legea creștinească și noi prieteni Măriei tale, că am înțales că împăratul Roman vrea să ți ia

Împărăția, ci noi ca niște prieteni ai Măriei tale într'alt chip te sfătuim; să stringi toată puterea oștelor Măriei tale și vin-o la Ierusalim de strică Biserica de deasupra gropii lui Christos, în carea cred ei, și după aceea auzind ei de puterea împărăției tale te vor lăsa în pace și trimiseră acea carte foarte cu taină mare. Iar împăratul Amfilog acestea auzind, ca un puternic, să măhni foarte crezând cuvintele Jidovilor, și numai decât porunci D-lor săi să strângă toate oștele lui și să se gătească de rezboi, și numai decât să porni ca un leu neastâmpărat asupra Bisericii lui Christos și sosind în țara Palestinei adică (a) Ierusalimului, ce limbă poate spune, ce mână poate scrie câte răutăți au pățit creștinii (de) dânsul. Că avea 150 de pedestrași și 60 de călărași și toți voinici. Era 5000—6000 robi creștini. Iară spurcații Jidovi în toată țara Palestinei făcea veselii și jocuri, că era porunca împăratului nici un voinic din oastea lui să nu facă supărare sau nevoie neamului Jidovilor. Întru acea vreme ținea scaunul Patriarhiei Sfântul Metodie, și auzind de atâta groază de acestui împărat păgân și groaznic că vine asupra Bisericii lui Christos cu mânie, pohti să se mute dinaintea acei mâni a lui Dumnezeu la cetatea Antiohiei; iar un preot călugăr ce l chema Ioanichie împodobit cu toate bunătățile cele sufletești zisă către Patriarh: cinstite părinte lasă-mă pe mine păcătosul aicea la Sfânta Biserică a gropii lui Christos, că după zisa sf. tale nu ne va lăsa pre noi săraci, nici locul sf. tale spre stricăciune. Atuncea zisă Patriarhul către dânsul: Doamne, cea ce ai întărit Apostolii tăi spre mărturisirea propovedaniei limbilor celor strașnice, pre Mucenici spre mărturisirea credințe lui Christos înaintea împăraților celor păgâni și tirani și groaznici Sfinția Sa să te întărească și pre tine cu darul Duhului Sfânt, ca să poți sta împotriva acestui pară de foc, fără de sațiu de sângele creștinilor, carele iaste Amfilog împărat. Și zicând aceste cuvinte îl blagoslovi și-i zisă lui Ioanichie

patriarhul: Rămâi cu Christos la locul Sfinției Sale și păzește Biserica lui după tocmeala ta. Și numai decât purcesă Patriarhul la Antiohia; iară preotul Ioanichie rămasă întru sfânta Biserică a gropei lui Christos, și în toate zilele făcea sfânta liturghie și alte rugă dumnezeiești cu inimă sfântă și cu suflet curat, ca să izbăvească Christos Biserică Sfinției Sale de pizma Jidovilor și de mânia celui împărat groaznic. După aceea puțină vreme sosi și împăratul Amfiлог cu atâtea întunerece de oști la cetatea Ierusalimului, și văzând cetățenii închisă cetatea, și creștinii căli eră în Ierusalim și fiind pentru ce vine acel împărat, ei cu toată osârăia siliră să nu dea cetatea, ci mai bine, ziseră, să murim cu toții decât să vedem Biserica Legii stricată. Întru acea vreme era mulți Jidovi și făcură gâlceavă mare în cetatea Ierusalimului decât creștinii și numai decât să ridicară Jidovii și făcură o gâlceavă mare înaintea noastră cu pace și nici un rău nu vom păți de (la) dânsul. Și fiind creștinii mai puțini n'au îndrăznit a face sfadă. Iar păgânii Jidovi deschisără cetatea și ieșiră toți robii lor întru întimpinarea lui Amfiлог împăratul cu multe daruri, ca să pornească pre împărat spre sângele creștinilor cu mânie. Atunci împăratul Amfiлог intră cu mândrie în cetate și mearseră la casele lui David. Mearseră și mai marii Jidovilor după dânsul părănd pe creștini și rugând pe împăratul fără zăbavă să ardă Biserica deasupra gropei mormântului lui Christos. Și fiind vremea de dimineață zisă împăratul pre puterea marilor D-zeilor mei, căci nici nu vom mânca nici vom bea până nu vom arde Biserica creștinească. Auzind acestea Jidovii ieșiră de la împăratul cu multă veselie și numai decât chemă împăratul pe stratigi (generali) și căpitani oștirilor și le zisă degrab să mergeți cineș cu voinicii lui și să sfărâmați acea casă de adunare a creștinilor din toată lumea până în temelie, ca să nu se mai pomenească numele ei în veciu. Atunci acei căpitani ascultară pre im-

păratul și mersără cu toată puterea lor asupra Bisericii lui Christos. Iară Dumnezeu cel ce este intru tot prea puternic, vrând să arăte minunea Sf. Sale, în locu unde au înviaț, coborând un nor spre Biserica lui și numai putură afla căpitanii unde este Biserica și întorcându-se la împăratul și ziseră: Noi împărate nu am putut afla Biserica creștinească să o stricăm, că am umblat tot Ierusalimul și nu o am găsit. Auzind acésta împăratul de multă mânie ce se aprinsese întru inima lui, să ridică din scaunul său și răcnind ca un leu cu multă mânie, zisă: V'au prilesbit creștinii cu farmecile lor de grăiți minciuni ca acestea. Și numai decât chemă pre un Domn a lui, ce'l chemă Musaip, adecă boer de taină a împăratului, și zisă împăratul cătră dânsul: Cum mai curând să te duci cu voinicii mei, și întâi să iei toate vasele cele scumpe din Biserica cea creștinească și după aceea să i dai foc să arză. Mai pe urmă mă voiu duce și eu cu calul meu și o voiu risipi până în temelie, precum m'am jurat pre puterea marilor Dumnezei. Și pre cine vei găsi la Biserică să-i aduci la mine. Și atunci degrab se dusă boiarul Musaip la Biserica gropei (mormântului) lui Christos și lăsându-l Dumnezeu întră în lăuntru și nu găsi pe nimeni în Biserică numai pe preotul Ioanichie și cu un diacon a lui gătindu-se de sf. liturghie și numai decât sări asupra lui ca un leu nestâmparat de mânie, vrând a prinde pe preot să-l trimiță la împăratul, precum îi poruncisă. Iară Dumnezeu cel ce va toți să se spăsască, ca tinzând ei mâinile să apuce pe preot, îndată i se țâpini mâinile ca de hier și nu le putea întorce cătră el, precum au făcut Dumnezeu lui Roboam oarecând, împăratul Istrailtenilor, când tinsă mâna spre prorocu lui Dumnezeu. Atuncea Musaipul să pricepă că iaste păgân și simți puterea credinței lui Christos, și cum numai decât căzu la picioarele preotului cerând er-tăciune și grăind: Sfânte părinte, roagă-te lui Dumnezeu, ca să-mi vie mâinile la locul lor, că de acum înainte mă voiu

afla și eu întru credința lui Christos. Atuncea zise preotul către dânsul: Iartă-te singur Christos fatu meu, numai ci te du de spune Împăratului să vie aicea, că am nădejde pre Dumnezeu că mai minunate lucruri va vedea, blagoslovindu-l acel preot sfânt, iarăși veniră mânila la firea lor. Atuncea acel boiar se dusă la împăratul și-i spusă de toate, fiind cuprins întru întunericul păgânătăței împăratul, și îndemnat de Jidovi cu mare mânie zise către acel boiar: Voi câte visați toate le credeți, mie îmi este a plini jurământul, pentru că se nu mânia pre Marii Dumnezei. Că pentru aceasta am venit până aicea că se arz acea casă de rugă a creștinilor, ca să nu se mai pomencască numele ei în toată lumea. Iară voi ați luat mită de la creștini și voi spuneți povești de acestea. Atunci zisă Musaipul: Împărate, din cuconia mea (pruncia) îți slujesc și dintru sfaturile mele n'ai pățit nici o sminteală, iară de vreme ce nu crezi, ostenește Măria ta până acolo și vei vedea un lucru strașnic de carele îți spuiu. Atunci împăratul ca un pardos viclean și rău se umplu de mânie și zisă: Pentru mai mare rugăciunea creștinilor și pentru rușine voi face și aceasta; până în trei zile Biserica Creștinească o voi face grajliu cailor și altor dobitoace, până mi se vor odihni și oștile, iară după trei zile o voi strică din temelie ei. Și numai decât porunci de aduseră toți cai și catării și toate cămilile și încăleacă și el pe un cal cu multă mânie, mersară asupra Bisericii lui Christos, dacă întră înlauntrul Bisericii, zisă de băgară toate dobitoacele acelea în Biserică, iară preotul vrând a sluji sfânta leturghie, nimic nu se înspăimântă de groaza puterei împăratului, ci după obiceiul său ieși la mijlocul bisericii și cu lacrimi și cu frica lui Dumnezeu, începă acestea: Adică Doamne trimite mâna ta din locașul tău cel de sus, și mă întărește spre slujba acestei sfinte jertfe. Și împreună cu glasul preotului fu un tunet strașnici de la Dumnezeu și de frica acelui tunet căzură toate dobi-

toacele împăratului moarte, câte bagase în Biserică. Și vădând această minune împăratul Amfilog, și văzând foarte se speria și porunci slugilor să scoată acele dobitoace moarte din Biserică, și zisă către domni și către capitani săi, să-mi aduceți scaunul Meu aicea la această Biserică să șez, că nu mă voi duce de aicea, până nu va isprăvi acest popă slujba și după aceea voi rescumpăra paguba mea, care mi s'au întâmplat aicea. Și voi fiți cu toții aicea până în sfârșitul acestei slujbe. Și aducându-i scaunul, șezu cu multă trufie, precum este prea iubitorilor lumii; iar Dumnezeu cel ce-și iubește lucrul mânilor sale, adevărat pre om și nu poștește nimărui perire și pre toți îi trage către cunoștința dumnezeirei Sale. trimisă Duhul cel Sfânt și luminează inima lui Amfilog împărat, ca să cunoască și să priceapă taina sfintei liturghii și în urma lui să cunoască și alte neamuri creștinești înțelesul sfintei liturghii și Duhul Sfânt deschisă ochii și inima împăratului și început cu osârdie a asculta sfânta leturghie. Și cum început preotul a se apropia de sfântul jertfelnic îndată să lumineze fața lui ca soarele și Oltarul se luminează de strălucirea Duhului Sfânt. Iar când luă preotul prescurea în mâna cea stângă și Copia în mâna cea dreaptă și zisă: Întru pomenirea Domnului Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Christos, atuncea văzu împăratul unde s'au coborât mulțime de îngeri, aducând în mijlocul lor un cocon (prunc) cu frumusețile mai mult decât toate podoabele și frumusețile acestei lumi, și cu mare cinste și frică îl pusă la sfântul jertfelnic, în mâinile preotului. Și cum zisă preotul: Junghe-se mielul lui Dumnezeu pentru viața a toată lumea și mântuirea, atuncea văzu împăratul unde junghie preotul în coastă pruncul cel frumos. Atuncea zisă împăratul către Domni: Să-i vedeți ce lucrează acel popă, de omoară el fără de toată mila cel cucon, mai frumos decât toată lumea. Și eu gândeam să-mi fie mie acest cucon, fecior de suflet, să l iau la mine,

iară popa acesta l'au junghiat și l'au omorât. Și numai decât porunci să pue străji înprejurul Bisericei să nu scape popa din Biserică pe undeva. Că se jură împăratul Amfilog, pe puterea împărăției sale, că după ce va isprăvi popa aceea slujbă să'l omoare cu moarte cumplită, pentru groaza morței acestui cucon, că văzu împăratul unde preotul junghie acel prunc și cursă din coastele lui sânge și apă. Și după aceea începă popa a aduce jârtfa pentru oameni. Iar împăratului îi deschisă Dumnezeu ochii inimii lui și văzu unde era preotul încunjurat de ingeri, și luă jârtfa oamenilor celor drepti din mâinile preotului și o ducea la cer; iară jârtfa oamenilor celor răi, cari nu aduceau dintru agonisita dreaptă, și cu inimă curată o ardea în focul nestâns. Iară când zicea preotul Blagoslovită e Impărăția Tatălui și a Fiului și a Sf. Duh, într'acel ceas văzu împăratul unde să lumineze Biserica în chipul pietrei diamantului și Oltarul să umplă de lumina Duhului Sfânt. Și când zise preotul: Pentru cei ce inoată pe mare, pentru cei ce călătoresc în cale, și pentru cei bolnavi, atunci arată Dumnezeu împăratului toată lumea și marea și uscatul. Pe mare vedea corăbiile învăluindu-se de valuri și cum zisă preotul aceste cuvinte să alină marea și să bucurară oamenii câți erau în corăbii, pe uscat vedea călători, ferindu-i ingerii de toate nevoile și primejdiile, pe bolnăviții câți erau creștini, îi tămăduiau ingerii și câți erau să se despartă de lume le suia ingerii sufletele și le duceau înaintea lui Dumnezeu, ca se dea samă de lucrurile sale. Văzând acestea împăratul se umili foarte în sufletul lui și începă mai cu deadinsul a ascultă sfânta leturghie. Iar preotul cum zise: Preasfânta Curată, prea blagoslovita Stăpâna noastră de Dumnezeu născătoarea, atuncea văzu împăratul Amfilog unde s'au coborât din cer multe cete de ingeri și în mijlocul lor coborî Impărăteasa cu stemă în cap și îmbrăcată cu toate podoabele, covrșind toate frumusețele acestei lumi. Și acea

Împărăteasă era Maica Precista și cum veni în Oltariu stătu înaintea Sf. Prestol și cu lacrimi începă a se rugă cu toți îngerii lui Dumnezeu pentru toată Creștinătatea și pentru toți păcătoșii și când ieși preotul cu văzduhul, văză împăratul unde era Arhanghelul Mihail și Gavriil, unul de-a dreapta și altul de-a stânga, și ducea pe preot cu mare cinste în Oltariu. Iară când zisă preotul: Doamne sfinte, cela ce o iihnește pre sfinți, atuncea văză împăratul unde luară doi îngeri sf. Evanghelie și o ținea în văzduh cu mare frică, până ce ceti Apostolul, și când zisă preotul: Împărate Ceresc, atuncea luă pe preot și'l ducea cu mare cinste înaintea sfântului prestol; iar când începă preotul a ceti sfânta Evanghelie, atuncea văzură împăratul unde veniră patru îngeri luminați și începură a luă fie-careși soroc din gura preotului și cu mare laudă le ducea înaintea înfricoșatului Scaun a lui Christos. Acestea văzând împăratul Amflog foarte să întristă și să înfricoșă și zisă cătră Domnii săi: Mare putere are legea Creștinească. Și când zisă preotul: Că milostiv și iubitor de oameni ești, atuncea văză împăratul pre un inger ieșind din Oltar cu un vas de cristariu, luminat, împodobit cu multe pietre scumpe, plin de mir scump, cu bune mirezme, de care mirezme se umplu toată Biserica și cu acel mir scump începă a pomăzui ingerul credincioșii lui Christos, și neaflând creștini mulți în Biserică, pentru frica împăratului Amflog, veni ingerul la dânsul și-i zisă: Iată Sf. mir rămâne că nu sunt creștini mulți la această sfântă Biserică, ci pentru groaza spaimei tale au fugit. Tu vei da seamă înaintea înfricoșatului Județu a lui Christos. Atuncea împăratul Amflog și cu credinciosul său Musaip strigară cu glas mare: Miluește-ne pre noi solule al spăsăniei noastre, de acum înainte vom crede și noi întru credința lui Christos, așisderea zisă și alți Domni ai împăratului, câți erau în Biserică cu dânsul. Și dacă au miruit ingerul cu acel mir sfânt, îndată tuturor

s'au deschis ochii inimii, că mai înainte numai împăratul vedea acea vedenie. Iară când zisă preotul: Câți sunteți chemați eșiți, atuncea văzu împăratul și toți Domnii unde veniră îngerii și legară pre oamenii cei păcătoși și îi scoasă din Biserică afară din mijlocul celor credincioși, ca să stea afară până la sfârșitul sfintei leturghii. Și când zisă preotul: Că sub stăpânirea ta, atuncea văzu împăratul și cu Domnii lui că s'au coborît din cer mulțime de îngerii întunecați ai Satanei și duceau vine de greșale asupra preotului. Atuncea îngerii cei luminați le ieșiră înainte cu arme de foc, de-i gonia afară din Biserică. Și cu mare frică și cu cinste luară sfintele daruri împreună cu preotul și făcură vehodul, precum este obiceiul credincioșilor creștini, încunjurând pe preot cu arme de foc până veniră la sfântul prestol, cu mare frică luară sfintele daruri din capul preotului și le pusară pe sf. prestol, cântând: Sfânt, Sfânt, Sfânt e Domnul Savaoft. Iară când zisă preotul către Diacon: Duhul Sfânt să se coboare preste tine, atuncea văzură împăratul pre Duhul Sfânt ca un porumb coborîndu-se din cer și odihnindu-se preste sfintele daruri și toată Biserica se implu de bună mireazmă a darului Duhului Sfânt și Oltarul se lumina mai vârtos de cât razele soarelui. Și când zisă Diaconul: Să iubim unul pre altul ca intru un gând să mărturisim, atuncea văzu împăratul coborîndu-se din cer Dumnezeescul Părintele nevăzut cu 12 Heruvimi și sărută sfântul agneț, zicând: Acesta este Fiul meu cel iubit, carele curățește păcatele la toți oamenii, cari cred într'însul și iară să sui Sânția Sa la cer. Și văzând împăratul Amfilog minune ca aceasta, plânsă cu amar și zisă: O păcătosul de mine! Pentru ce mă născui intru această lume de n'am murit când m'au născut maica mea. Și când zisă preotul: Să stăm bine, să stăm cu frica lui Dumnezeu; deatuncea văzu împăratul că iarăși s'au coborît Duhul Sfânt deasupra preotului și se odihni deasupra capului preotului și umbrin-

du-l cu lumina luminei milei Sântici Sale. Și când zisă preotul: Să luăm aminte sfânta Înălțare, atuncea văzū împăratul precum s'au înălțat Sfântul Agneț, adecă pruncul cel junghiat, precum vedea împăratul Amfilog în văzduh, și îndată veniră 40 de mii de Serafimi și incunjurară sf. preotul cu multe arme infricoșate. Iară când zisă preotul: Cântare de biruință, atunci văzū împăratul că se coboară patru mii de Heruvimi având unul câte șase aripi, cu două își acoperea fața, iar cu două își acoperea picioarele și cu două sbură, și glas de umilință cânta: Sfânt, Sfânt, Sfânt e Domnul Savaoft, cel ce a făcut cerul și pământul și toate câte sunt în cer și pe pământ. Și îndată iarăș să deschisără cerurile toate și să coborî singur Dumnezeu cu multe cele de ingeri și iarăș sărută pre Fiul său zicând: Cine va crede întru Fiul meu și se va boteza, dobândiva împărăția mea, și când zisă preotul: Luați mâncăți, acesta iaste trupul meu, atuncea văzū împăratul Amfilog unde se umplū Biserica de lumină și de multe cete de ingeri și zise cu toții o cântare cu un glas și în auzul tuturor fu tunet mare. Amin. Atuncea Sf. Agneț se făcū adevărat trupul lui Christos la vederea împăratului Amfilog și a tuturor Domnilor lui. Iară când zisă preotul: Beți dintru aceasta toți, că acesta iaste sângele meu, atuncea văzū împăratul unde se pogorî ingerii din cer și luă păcatele oamenilor celora ce eră în Biserică și le ardea cu focul cel nevăzut. Iară când zisă preotul: Mai ales pre preasfânta curata, slăvita noastră de Dumnezeu născătoare, atuncea văzū împăratul unde se deschisără întineri ul cel împărțit și să coborî ingerul lui Dumnezeu acolo și spusă veste bună creștinilor, câți erau acolo închiși, spunându-le bucurie ca să se mângâe și ei pentru cinstea Maicei preciste. Și când zisă preotul: Adecă și ne dă nouă Stăpâne cu o gură și cu o inimă a te cânta și a te slăvi, atuncea văzū împăratul Amfilog coborându-se un Serafim dtn cer și zise creștinilor ce era în Biserică, în-

tr'un ceas să stați toți cu un gând și cu o gură, să vă rugați lui Dumnezeu pentru toate greșalele voastre. Iară când zisă preotul: Și ne învrednicește pre noi, Stăpâne, cu îndrăznire și fără osândă a te chema, atuncea văzû împăratul unde se coborî Arhanghelul Mihail și Gavriil și în-genunchiară în mijlocul Bisericei și împreună cu alți creștini începuse a ceti: Tatăl nostru carele ești în ceruri. Și când zise preotul: Capetele voastre Domnului să le plecați, atuncea văzû împăratul unde ieși un inger din Oltar și purta cununi de aur și le punea pe capetele creștinilor lui Christos, mersă și la împăratul și i pusă și lui o cunună în cap și-i zisă: Iată această cunună te va spodobi, de vei fi și tu creștin. Și patimi și munci pentru numele lui Christos și înaintea scaunului Sfinției Sale vei purta această cunună în veci desfărșiți. Și auzând acestea împăratul foarte se bucură întru sufletul său și cu lacrimi începu a se ruga lui Dumnezeu ca să'l spodobească Sfântului Botez. Și iarăș văzû împăratul Amfilog pre oameni aceia, ce vorbea în Biserică în vremea sfintei leturghii, că ședea Diavolul călare pre dânșii și îi îndemna spre toate vorbele ale lumii, ca să nu asculte cuvintele lui Dumnezeu. Iară când zisă preotul: Blagadația, adevă că bun dar a unuia născut Fiului tău și îndurarea lui: Atunci iarăș văzû împăratul unde se coborî din cer singur Părintele Ceresc, adevăratul Dumnezeu și luă sf. Agneț de pe discos și îl împărți singur cu mâinile sale cele sfinte și-i dede și preotului, zicând: Primește, slujitorule al tainelor mele, și mănăncă adevăratul trup al Fiului meu, celui iubit, carele fu muncit și omorit de spurcați Jidovi, pentru păcatel a toată lumea. Așisderea și la păhar zisă: Beți dintru acesta toți ipoci. Iară când zisă popa: Înălțe te la ceruri Dumnezeule și preste tot pământul mărirea ta. Atuncea văzû împăratul unde s'au coborît toate cetele îngerești și cu toti sfinții spre Oltar și cu mare cinste luară pruncul acela care văzû împăratul

Amflog junghiat și omorît, întreg și viu și mai luminat de cât soarele și îl dusără cu multe cântări sufletești spre scaunul Dumnezeirei, carele este spre cer. Văzând acestea împăratul Amflog căzû cu față la pământ și zisă: Doamne Iisuse Christoase nu te îndură nici de mine păgânul și păcătosul robul tău. Nu mă lăsa pre mine că și eu sunt zidirea ta și a mânilor tale, ca să nu fiu intru întunericul și intru păgânătatea mea, ci miluește-mă cu darul Sfințirei Tale cel bun, și atunci veni glas din cer grăind cătră dânsul. Boteazete de două ori, o dată cu apă și cu Duhul Sfânt altă dată și cu sângele tău și după aceea vei fi în ceala acestor sfinți, cari ai văzut. Și când zisă preotul: Adecă, iartă pre cei ce iai primit, tainele cele sfinte și făcătoare de vieață. Atuncea văzû împăratul unde veni împrejur un tnger strașnic și luă toate păcatele preotului, care eră scrise pe catastisele dracilor și le arsă în focul nestâns, și de bucuria aceea care se arată asupra preotului de la Dumnezeu, să lumine făța lui ca razele soarelui și rămâind acel preot curat de păcatele sale. Iară după ce săvârși preotul sfânta leturghie luă sfânta anaforă și o dusă la împăratul. Iară împăratul zisă intru ispita: Ce îmi aduci aceste fărămături de pâne? Că eu team văzut că ai tăiat un prunc și carnea aceluia o ai mâncat. Dar pentru ce îmi aduci și mie, că team văzut ce ai încrat și voiu să te judec după fapta ta și după cum am judecat, cu moarte cumplită voiu să te omor. Iar preotul acela fiind umbrît de Duhul Sfânt, numai decât să pricepû că este luminat cu darul Duhului milei lui Dumnezeu și cu îndrăznire zisă împăratului: Împarate, mai ales ești împărăția ta decât mine păcătosul înainte lui Dumnezeu, că eu am slujit cu această pâne taina slujbei lui Dumnezeu, însă decât îmi este pricepirea intru sufletul meu, că altă nu știu nimic, numai ce zic Împărăției tale să primești această sfântă anaforă, adecă darul Bisericei. Iară după ce te va spodobi Dumnezeu sfân-

tului Botez, te vei spăla de păgânătate și de toate păcatele tale, atuncea vei lua și această taină minunată a prea sfântului trup și sângelui lui Christos. Atunci Amfilog Împăratul și împreună cu toți Domnii lui căzură în Biserică la picioarele preotului zicând: Botează-ne și pre noi în legea creștinească. Preotul zisă: Împărate, în legea creștinească nu este slobod preotului a boteza pre împărat s'au pre Domn, fără știrea patriarhului sau a arhierelui acela, nu mai de mare nevoie a morței, ci încă mai vărtos, și cu dreptate este lucrul acesta, fiind Maria ta împărat mare și slăvit de mulți oameni, trebuie să te boteze Patriarhul, a căruia blagoslovenie stăpânește toată lumea, ci eu fiind un preot te sfătuiesc pe împărăția ta să trimiți la Antiohia să vie Patriarhul. Sfinția Sa te va lumina cu sf. Botez. Și numai decât trimise împăratul Amfilog la Antiohia pe credinciosul său Musaip, scriindu i carte la Patriarh intraceastă chip: Sfinte părinte, a toată lumea, carele ești povățuitorul sufletelor omenești spre calea Împărăției Cerului, nu te îndură nici de mine păcătosul, ca să nu fiu întru întunerecul păgânătăței, că iață Dumnezeu cel milostiv nu va să piarză nici un om, ci toți va să se spăsască și spre cunoștința adevărului să vie. Numai nu s'au îndurat nici de mine păcătosul, ci mi-au arătat taina credinței Sfinției Sale cea ascunsă și neștiută. Deci și eu nu mă arăta-i neascultător poruncii lui, ci acum am făcut din leu Siriac. mieluşel blând, carele m'aŭ fost ridicat asupra creștinilor și asupra Bisericei lui Christos. Deci Sfinția ta lasă toată frica și spaima și vin'o de mă botează pre mine și pre toți Domnii mei, ca să ne învrednicim și noi Sfântului Botez. Deci cetind'o această carte Patriarhul foarte se veseli întru sufletul lui și ingenunchind la pământ mulțami lui Dumnezeu și zisă: Mărescu-te pre tine Doamne Dumnezeul meu, căci cu înțelepciunea socotinței Tale ai apărat Biserica Ta și neamul creștinesc de meșteșugul Diavolului și a păgânilor de Jidovi.

Că Diavolul lucrează printr'înșii și prin niște vase ale sale; iar Sfinția ta ca un stăpânitor firei omenești toate le ai locmit spre folosul creștinilor și a tot Ierusalimului. Care iaste locul Sfinției Tale. Și sculându-se de la pământ numai de cât purcese la cetatea Ierusalimului și îndată porunci Domnilor săi ca se strângă toată mulțimea oștilor lui și cu toată podoaba și cu mare mărire ieși intru întimpinarea Patriarhului. Și văzând Patriarhul că vine împăratul cu multime multă de oameni foarte să intristă și cu lacrimi să ruga lui Dumnezeu, că gândea să nu fie vre-un meșteșug de înșălăciune. Iar împăratul dacă se apropia de Patriarhul, îndată descălecă de pe calul lui și făcū Patriarhului trei metanii cu capul la pământ și-i zisă: Luminătorule al sufletelor, și vas curat de locuința sufletului și Duhului Sfânt, și apucă pe Patriarhul în brațele sale și'l sui în căruța împărăției sale și numai decât purcesă spre cetatea Ierusalimului și dacă sosi la cetate cu toată pohvala, mersă la Biserica gropei lui Christos și făcū Patriarhul sfânta leturghie, după aceea-l spovedi pe împăratul și mult il învăță și'l învrednici Sfântului botez și il învrednici și sfintei cuminicături și ieși din Biserică și merseră la casele lui David și să ospătă cu ospățul cel ce plăcea lui Dumnezeu, precum il învățase Patriarhul pre împăratul. Iar oștirilor le dete voe împăratul să se veselească și să facă toți ospăț, cineși pe la gazda lui. După aceea zisă Patriarhul împăratului: Pentru sufletul împărăției tale care l'ai luminat astăzi cu Sf. Botez și te ai spodobit a te împreuna tainei lui Iisus Christos, mă rog și eu păcătosul, sluga lui Dumnezeu ca unui împărat pravoslavnic să nu treci rugăciunea mea aceasta. Împăratul încă ingenunche înaintea Patriarhului și zisă: Cinstite părinte, eu cu totul m'am închinat Sfântului Ierusalim și Mormântului lui Christos, și sunt sub blagoslovenia Sfinției tale, și ori ce vei zice Sfinția ta toate îți vor fi în voe. Măcar de mi-aș perde și împărăția și viața pentru lui-

boval lui Iisus Christos. Atuncea văzu Patriarhul că s'au coborât mila lui Dumnezeu pe capul împăratului și se odihnește Duhul Sfânt pre capul lui și în inima lui și îndrăzni împăratului și zisă: Să slobozești împărăția ta creștinii, cari sunt robia oștilor tale, că nu este cu dreptate fiind împărăția ta creștin și să vezi creștini în amară robie și în locul creștinilor să dai împărăția ta Jidovii, cari sunt pismașii legii noastre cei creștinești și a acestui loc sfânt. Atuncea zisă împăratul: Puțină-i cererea ta sfinte părinte, iar cu adevărat, multă pismă au Jidovii spre creștini, au vrut să lucreze și acesta și lucrul lor se va întoarce spre capul lor. Numai sfinția ta te du și odihnește, și să fie cest lucru cu taină mare. Și cum să dusa Patriarhul, chemă împăratul pre Domnii lui cei credincioși și cari se botezasă împreună cu împăratul și zisă către Domni: În ce chip am putea face ca să putem aduce acest lucru la cale, să nu ne scape nici un jidov, ci pre toți să-i dăm întru robia oștilor și pre creștini să-i slobozim. Atuncea respunse credinciosul său Musaip: Împărate, trebuiește să chemăm pre boerii lor și să le zicem: Să trimiță în toată Palestina și să strângă pre toți Jidovii, să vie la Ierusalim, la veselie să privească când va arde Biserica deasupra gropii lui Iisus Christos, și într'acest chip toți vor veni. Acest sfat plăcu împăratului și la toți Domnii lui și îndată trimisă împăratul de chemă pre toți Jidovii, căți erau în Ierusalim și le zisă: Eu după cuvântul poruncii voastre am poftit și eu și știind că'mi sunteți prieteni buni toate am lucrat după pofta voastră; numai ce n'am putut lucra carele vă este spre plăcere de cât sufletele. Și am socotit cu sfetnicii mei, cei mai credincioși, ca să vie toți jidovii din toată Palestina, cu mueri și cu copii lor, să privească cu toții, împreună când vom aprinde Biserica deasupra gropii lui Christos. Și arzând'o vom porunci oștelor mele de'i vor desrădăcina temelilele, ca să nu se cunoasca nici locul unde au fost. Și

cu mare veselie voiu da cetatea Ierusalimului pe mâna voastră; iară pre creștini voiu scoate afară. Deci auzând aceste cuvinte Jidovii foarte să veseliră, și cu multe cuvinte mulțămiră împăratului, făgăduindu-i multe daruri scumpe ca și mai înainte, de au și priceput de creștinătatea împăratului, dar Dumnezeu cel înțelept întunecă firea lor și nu pricepură și ieșiră de la împăratul, spuseră această veste bună tuturor Jidovilor și veselindu-se cu ospete mari, scriseră cărți în toată Palestina și la toți Jidovii ca să vie fără zăbavă ca să vie cu mic cu mare, cu fete și cu copii și cu toate podoabele lor, la această veselie și praznic mare, și numai decât să strânsără toți Jidovii, cu toate avuțiile lor, la cetatea Ierusalimului. Iar mai marii Jidovilor mersără la împăratul cu multe daruri scumpe, și zisără: Cinstite împărate, iată noi după pohta împărăției tale, după cum te-ai făgăduit să faci acel lucru fără zăbavă, zisă împăratul: Astăzi voiu plini polita, pentru că Amfilog împăratul când au vrut să ardă Biserica lui Christos pentru pohta voastră, și îndată porunci împăratul de chemă pre toți voevozii și căpiteniile oștilor și zisă împăratul către căpitani: Noi am lucrat creștinilor fără cale, am lucrat că pe mine păgânii m'au îndemnat spre acest lucru, adecă Jidovii. Că iată iam strâns pre toți ca pre niște învrăjbitori de împărați, aicea în cetatea Ierusalimului, înaintea noastră. Pentru aceea să-mi jurați cineș cu voinicii lui, să vă împărțiți să incunjurați cetatea Ierusalimului ca să nu scape nici un Jidov, ci pre toți să i prindeți și să-i legați. Iară de va scăpa vre unul din Jidovi, în locul aceluia unuia din voi voiu tăea capul. Și atuncia să dusără voinicii aceia, gâtiți cu toate armele lor și cu Voevozii lor. Și strângându-se toată puterea oștilor, incunjurară Ierusalimul și închisără porțile cetății și pre toți Jidovii îi prinsără îi legară și toată avuția lor li o jăfuiră. Și i spusără împăratului: Cinstite împărate, porunca împărăției tale am făcut. Atuncia împăratul să veselii

și zisă: Pășăți acum de rescumpărați creștinii din robie, și pentru un creștin să dați trei jidovi. Și așa fură sloboziți toți creștinii dintru amara robie. Iară Jidovii căzură în mreaja care o au fost gătit creștinilor lui Christos și Bisericeii. Iară sfânta cetate a Ierusalimului rămasă curată de neamul cel spurcat al Jidovilor, de atunci până acum la stăpânirea Împărăției turcești. Atuncea chemă împăratul pe Patriarbul și îi zisă: Părinte Sfinte, eu păcătoșul cererea și pohta Sfinției tale am plinit și pre creștini iam slobozit din robie și pre toți iam trimis careș pe la locurile sale cu cinste. Deci eu te rog pe Sfinția ta ca să nu treci cererea mea, ce să mi te milostivești spre mine greșitul, să mă spodobesti Sfântului botez și Sfântului cin ingeresc. Auzind acestea Patriarbul foarte să întristă și zisă cătră împăratul: De toate căle ai lucrat Împărate vei luă plată bună, de cătră milostivul Dumnezeu și toate sunt spre folosul lui Dumnezeu și a sufletului Împărăției tale. Iară cinul călugărării nu-ți este de nici o treabă, că împărăția ta ești născut în scaun împărătesc și crescut întru multe desmerdăciuni și acum ești împărat mare și slăvit de mulți oameni; iară vieața călugărilor celor adevărați este foarte grea și silnică. Trebuiește călugărului celui adevărat întâiu să aibă post mult, a doua, rugăciune cătră Dumnezeu netncetat, a treia închinăciune multă cu capul la pământ, a patra, să aibă sărăcie de bunăvoe și să nu fie mândru. Lucrurile acestea și alte asemenea acestora cine va ținea, acela este călugăr adevărat. Responsă împăratul și zisă: Părinte, toate acestea cu ajutorul lui Dumnezeu și a Domnului meu Iisus Christos am nădejde că le voiu plini, ca în locul împărăției voiu îndrăgi smerenia și sărăcia de bună-voe, în locul desmerdăciunelor acestei lumi voiu iubi postul, dintru care se naște curăția, în locul apucărilor cu nedreptul. Voi împărți toată avuția mea săracilor. Auzind aceste cuvinte înțelepte de la împăratul Sfântul Patriarh, pricepu că iaste voia lui

Dumnezeu să se spolobească împăratul cinului călugăresc, și numai decât purcesă Patriarhul împreună cu împăratul la Sfânta Biserică a Sfântului Sion și cetindu-i moliftetele îl spodobî Sfântului cin Ingeresc și cu multe cuvinte îl învăță cum va ținea pravila călugărească și zisă: Să se ase-mene Împăratului Marchian, carele ținea steagul împărăției Țarigradului și acel împărat pe de desupt purta haine de jale, adecă negre de păr, iară pe deasupra purta caftane împărătești, și pentru unele ca acestea s'au spăsit și iaste sfânt. Așa și Împărăția ta să faci, deasupra acestor negre pune haine luminate ca să cunoască ostașii și Domnitorii, și săzâni în scaunul împărăției tale, precum te va învăța Duhul Sfânt și după aceea vei propovedui legea lui Christos și altor oameni întunecați în păgânătate, apoi vei lua munci pentru numele lui Christos și te vei boteza adoua oară cu sângele tău pentru Christos. Alta iarăș mă rog, fiule să scrii o carte la împăratul nostru Roman Dioghen ca să-i fie milă de acest sf. loc ca să nu' l calce fiecă pizmaș, că mulți păgâni au pizmă pe acest sf. loc și pe această Biserică a gropii lui Christos. Atuncea porunci împăratul Amfilog de scrisă o carte la împăratul Roman, într'această chip: Eu mare împărat Amfilog, a toată Siria și Mesopotamia scriu carte la fratele meu Roman Dioghen Împăratul Țarigradului și a toată țara grecească sănătate. Ama frate, s'au întâmplat într'acest an că mi au scris Jidovii o carte cum că Împărăția ta ai vrut să vii cu oști grele asupra mea să-mi iei împărăția, și îndemnându mă ca să stric și Biserica creștinească, care este deasupra gropii lui Christos; deci eu fiind îndemnat de minciunile lor, mi-am strâns toată puterea oștirilor mele și m'am dus în țara Palestinei și multe răutăți am făcut și robii creștinilor, până am sosit la cetatea Ierusalimului și am vrut să stric Biserica lui Christos tocmai din temelie, dar Dumnezeu cel bun nu s'au îndurat nici de mine, ci mi-au arătat taina sfintei

liturghii și dintru acea vedenie minunată m'am spodobit Sfântului Botez și sunt astăzi creștin, și am scos pe toți Iidovii din cetatea Ierusalimului. Pentru aceea, te rog frate, să-ți fie milă de acest sfânt loc, că Biserica aceasta este maica sufletelor noastre. Ca să nu te înșale păgânii de Iidovi ca să mai intre în Ierusalim, ori să îndemnezi pre alți împărați păgâni asupra Bisericei lui Christos, că pre mine m'au îndemnat, dar bine n'am făcut. Acestea ți-am scris și fii sănătos. Și dete această carte în mâna Patriarhului ca să o trimită la împăratul Roman. Iar împăratul Amflog să sculă cu toate oștile și luându și ziua bună de la Patriarh să duse la țara sa, cu multă lucrurie. Și dacă sosi la scaunul său ieși fratele său Chendian, cu toți cetățenii, cu multă pohvală, întru întimpinarea lui, cum sosi la casele împărătești. Și sosind vremea pusă masă după obicei și văzând Chendian pre fratele lui Amflog că nu mănâncă bucate de tot felul să miră foarte mult și zisă către împăratul: Cinstite împărate, ce poate fi acest lucru de te osebești de noi cu bucatele, de nu mănânci cu noi, care lucru nu l'ai mai făcut până acum. Respunse împăratul: Acum nu este vreme de această vorbă, iară după aceea veni și cum să sculă de la masă împăratul chemă pe frate-său Chendian și spusă toate pe rând, iară dacă auzi Chendian de acestea începă a plânge și zisă împăratului: Botează-mă și pre mine frate, ca să mă spodobesc și eu sfântului și binelui de veci. Și îndată-l boteză și pre dânsul împăratul și împărți Amflog toată avuția sa săracilor și așăzără în scaunul împărăției sale pre un Domn al său și purcese Amflog împreuna cu fratele său și cu alți Domni și începură a propovedui legea lui Christos tuturor păgânilor și sosind la o cetate ce să chemă Maliopte începură a propovedui numele lui Christos și mulți păgâni să intoarsără la credință și văzând acestea păgânii să umplură de mânie și cu toții să porniră asupra împăratului. Îi tă-

ieară capul, iară pre ceilalți îi ucisără cu pietre. Și și detără sufletele în mâna lui Dumnezeu, iară trupurile lor le luară niște creștini și cu mare cinste le îngropară unde și până în ziua de astăzi fac minuni multe. Pentru rugăciunea Sfinților tăi Mucenici miluește-ne pre noi Doamne Iisuse Christoase ca să petrecem și noi într'această lume deșartă vieța noastră fără de sminteală. Ne păzăște de vrăjmașii noștri, iar în cealaltă lume ne spodobăște cu sfinții tăi. Amin.

Notă. Și am scris eu mai micul între Dieaci, Ioan Logofăt 1797.

Sfârșitul împăratului Amfilog pentru înțalesul sfinte liturghii, și al Ierusalimului. Și s'au scris aceste sfinte Istorii a împăratului Amfilog în luna lui Iunie 26 s'au sfârșit, iară începutul au fost când m'au prinsără în catane. Anul de la zidirea lumei 7286, de la Christos 1778.

C. E.

RELIGIUNEA CREȘTINA FACE FERICIREA OMULUI.

(STUDIU APOLOGETIC).

În două numere precedente ¹⁾ am văzut cum religiunea creștină este singura religiune folositoare omului. Am văzut că ea, cuprinzând *Adevărul, Dreptatea și Sfințenia*, satisface în mod drept și rațional nevoile intelectuale și morale ale omului. Am arătat în acelaș timp, că singură aceeaș religiune, cultivând sentimentul religios al omului, îl înalță acolo, unde sufletul său aspiră. Dar religiunea creștină cuprinzând tot Adevărul, toată Dreptatea și Sfințenia, la care omul aspiră prin sentimentul său religios și fiind singura religiune, care îl mulțamește, îi liniștește conștiința, *ea este în acelaș timp singura religiune, care îi procură fericirea aici pe pământ și îl pregătește pentru nemurire și vieța eternă, ce ne așteaptă dincolo de mormânt.*

Profetul Isaia, ridicându-se cu spiritul său profetic la timpurile fericite ale lui Mesia, la timpurile acelea, când oamenii vor trăi sub harul învățătorei evanghelice, îndeamnă pre ludei și prin ei pre toți oamenii să lase totul și să ur-

¹⁾ Veđi Biserica Ortodoxă Română, No. 3 și 4.

meze lui Christos și învățături sale El zice: «Cei înse-
 «tați mergeți la apă și câți nu aveți argint mer-
 «gând cumpărați și mâncați și mergeți și cumpă-
 «rați fără de argint și fără de preț, vin și grăsimi.
 «Pentru ce cheltuiți argintul nu în pâni și oste-
 «neala voastră nu în sațiu? Ascultați-mă pre mine
 «și veți mânca cele bune și se va deslăta întru
 «bunătăți sufletul vostru. Luați aminte cu urechile
 «voastre și urmați căilor mele. Ascultați-mă pre
 «mine și va fi viu întru bunătăți sufletul vostru
 «și voi pune vouă lege vecinică»¹⁾.

În adevăr, numai însușit de spiritul profetic și luminat de Dumnezeu Isaia putu cu atâtea secole mai înainte să vadă lumina evanghelică și să descrie timpurile cele fericite pentru om ale lui Mesia. Numai luminat de Duhul lui Dumnezeu putu să le descrie atât de clar, atât de sumaric și prin așa puține cuvinte. Cine ar fi putut, prin o imagine așa de convingătoare și prin așa puține cuvinte, să caracterizeze mai bine și mai lămurit două lucruri. Întăiu: Imprudența sau nebunia aceloră, cari caut binele, fericirea și bunul suprem, acolo unde ele nu exist, adecă alături și în afară de învățătura evanghelică; iar al doilea, să arate siguranța, că oricine poate cu adevărat, fără osteneală și fără muncă să afle tot binele și însuși bunul suprem, acolo unde el există, adecă în învățătura lui Iisus Christos, în Evangheliul său.

Profetul Ieremia, însuflețit și el de acelaș spirit profetic ca și Isaia, muștră pre Izrail prin glasul Domnului, că s'a depărtat de Dumnezeu și legea sa. El le zice: «Două rele
 «a făcut poporul meu: m'a părăsit pre mine iz-
 «vorul apei vieței și își a săpat luiși fântâni sur-
 «pate, cari nu vor putea țineă apă»²⁾.

¹⁾ Isaia LV, 1—3.

²⁾ Ieremia II, 13.

Dar acela, care confirmă glasul profeților și ne asigură, că învățătura evanghelică este izvorul cel adevărat, dătător de viață și fericire pentru om, este însuși Iisus Christos. El zice: *«Iar cel ce va bea din apa, care eu voiu da lui, nu va însetoșa în veac. Ci apa care voiu da lui, va fi întru el izvor de apă curgătoare în viața de veci»*¹⁾.

Cuvintele profeților sunt povățuitoare. Ele ne duc la lumina cea adevărată, la lumina cuprinsă în învățătura evanghelică; dar cuvintele Mântuitorului sunt lămurite și convingătoare, că învățătura religiunii creștine, adică credința în Iisus Christos este pentru om singura învățătură, care poate să-i facă fericire aici pe pământ și să-i asigure și fericirea eternă dincolo de mormânt. Căci, după cuvântul Domnului, singură această învățătură este *râul de viață curgător în această viață* și pentru cel ce o are și o păstrează, *va fi pururea râu de viață, adică va trăi prin ea în veci*. Ce dar fericire mai mare și mai desăvârșită caută sau așteaptă omul?

*
**

Dacă omul prin religiune, adică prin cultivarea și manifestarea externă a sentimentului său religios, prin credința, ce o are și prin practicile religioase, ce le săvârșește, caută deslegarea celor trei mari probleme, ce îi stau înainte, dacă caută să știe ceva sigur despre Dumnezeu, despre sufletul său și despre raportul său cu Dumnezeu, apoi nu este mai puțin adevărat, că sufletul său nu rămâne satisfăcut, mulțumit și liniștit, decât numai prin soluțiunea, ce dă acestor cestiuni religiunea creștină. Se observă însă, că omul urmărind și căutând să afle adevărul prin religiune, îl urmărește, nu numai prin puterea minții și a cugetărei sale; nu!

¹⁾ Ioan IV, 14

urmărește numai prin inteligența și rațiunea sa, ci este călăuzit și chiar stăpânit, nu arare ori, de dorinți sufletești, de dispozițiuni ale inimei, de astfel de înclinări, cari sunt mai mult sau mai puțin aproape aceleași generale și comune mai la toți oamenii. Inima omului are și ea aspirațiunile și dorințele sale, caută și ea ceva, care să o mulțamească, un tesaur de mângâiere, care nu este alt decât aceea ce cu toții numim fericire, pe care tot omul o caută și dorește să o aibă.

Fericirea, pentru orice muritor, este un cuvânt magic și nu este om, care să nu se gândească la ea și să nu tresalte, când cugetă, că ar putea-o dobândi. Chiar umbra, licărirea sau razele ei, pentru un singur moment, sunt în stare să deștepte în om toate dorințele, să-l atragă, ba chiar să-l și subjuge.

Dar cât de diferit este judecată și apreciată fericirea de oameni! Unii caut și cred, că vor afla fericirea în dobândirea bunurilor pământești ale lumii aceștia. Cu cât mai mult aur și argint vor agonisi și vor avea, cu atât își inchipuesc, că vor fi mai fericiți! Singur aurul și argintul își inchipuesc și cred, că îi vor face fericiți. Dacă toată gândirea, preocuparea, străduința și lupta lor nu este, decât pentru a agonisi avere, aur și argint, devin cu desăvârșire sclavi, închinători și adoratori ai lui Mamona, carele prinzându-i în mrejele sale, îi face sclavi ai săi, mai nefericiți de cât săracul, care trăește zi cu zi din munca și sudoarea feței sale, fiind însă liber, liniștit și mulțămit. Alții văd fericirea în agonisirea de proprietăți și bunuri terestre. Cu cât mai multe țărini, case și palate vor avea și vor dobândi, cu atât cred, că vor ajunge și vor fi mai mulțămiiți și mai fericiți! Dar și acestia, dobândindu-le, devin sclavii lor îngrijați pururea de ale putea păstră și avea. Conservarea lor însă le turbură intru atâta vieața și conștiința, încât inviază pe cel sărac, care nu are decât coliba sa, în care

trăește liniștit, mulțămît și fără grije, în sânul familiei sale, mângâindu-se pururea cu ai săi.

Alții caut a află fericirea în desfătări și plăceri ale lumii aceștia, ba încă unii chiar în dobândirea și desfătărilor cele mai josnice și mai degradate. Cel ce voește să fie fericit, după socoteala acestora, trebuie să uite cu desăvîrșire ori ce grije și necaz și să petreacă numai în plăceri și desfătări, căci viața este scurtă și foarte de grabă ajungem la mormânt, cu care, după ei, se închee și se sfârșește totul!

Alții cred, că vor ajunge a fi fericiți prin mărirea și fericirea, ce vor avea în lumea aceasta. Își inchipuesc, că cu cât vor atrage mai mult luarea aminte și admirațiunea semenilor săi asupra lor, cu atât vor fi mai fericiți, fără să cugete dacă faptele, prin cari se vor renumi, vor fi fapte bune și plăcute lui Dumnezeu și de folos oamenilor.

Dar câte nu sunt vederile și aprecierile oamenilor asupra fericirii? Unde este chip și puțință ale enumera pre toate? Câți nu merg până acolo să pună dobândirea fericirii chiar în mâncare, băutură, somn, mândrie, îngâmfare etc. etc.!!

Măsura aceasta de cugetare, varietatea cea mare și infinită de-a aprecia fericirea, fiecare după a sa dorință și capriciu, dovedește un lucru: *Nesiguranța*. Dovedește, că omul sub impresiunea sentimentelor și a năzuințelor sale trupești, *caută fericirea acolo unde ea nu este*. Iar aceasta se învederează din experiența de toate zilele a tuturor oamenilor, din toate timpurile; căci oricare dintre muritori, după ce a ajuns și a dobândit ceea ce a dorit, în loc de a se simți fericit, din contra s'a simțit mai nefericit decât cum era mai înainte de ași realiza dorința ardentă, ce avea și în care își inchipuia a află toată fericirea.

Nemulțămirea sufletească pentru fericirea dorită și dobândită dovedește în modul cel mai evident, că toate dorințele și toate fericirile după cari umblăm și cari credem, că ne vor mulțămi și liniști, ele nu umplu inima și

sufletul nostru. Și pentru ce oare? Răspunsul, de sigur nu poate fi altul decât că, *aceea ce noi credem și socotim fericire, în realitate nu este*. Toate fericirile crezute de noi sunt trecătoare, iar sufletul și inima noastră dorește ceva mai bun și mai trainic. El caută și dorește o fericire continuă, durabilă și eternă. Iată pentru ce nu se poate liniști și mulțami cu lucruri trecătoare și temporale. Sufletul și inima noastră doresc fericirea, dar în același timp voesc a afla în ea binele desăvârșit, bunul suprem, care nefiind în fericirile temporale și trecătoare ale lumii aceștia, inima și sufletul nostru rămân reci și nemulțamite la dobândirea lor.

Tot dar ce este temporal și de scurtă durată, neputând da omului fericirea dorită de inima și sufletul său, rămâne ca ea să fie căutată aiurea. Și cu toată osteneala, ce și-a dat omul să o capete pretutindeni, în cele ce-l încungioară aici pe pământ, el nu a putut să o afle. Istoria omenirii este martoră, că omul prin propriile sale puteri, nu a putut-o afla. Aceeași istorie ne învață, că această fericire i-a fost descoperită prin învățătura evanghelică.

Numai în Evangheliul lui Iisus Christos s'a putut afla aceea ce omenirea în toate veacurile a căutat. Numai această învățătură i-a putut umplea inima și sufletul de mângâerea dorită, de speranța ce o nutreă și de iubirea, de care era cuprinsă.

Dar să vedem cum această fericire desăvârșită, pe care o oferă omului învățătura evanghelică, satisface dorința ardentă a inimei și a sufletului său?

Am văzut, că omul nu rămâne mulțamit cu realizarea dorințelor și aspirațiunilor sale întru dobândirea bunilor pământești. Am văzut, că nimic din ceea ce este trecător nu-l poate liniști și mulțami. Din contra, dobândirea lor îi pot arunca în momente și timpuri de nefericire și chiar de desnădăjduire. Și cu drept cuvânt. Dorim ceva, care

credem că ne-ar face fericirea; dobândim, și îndată nenorocirea ne ajunge, sub o formă sau alta. Pierdem averea, în care ne desfătăm și care eră toată mângâerea și fericirea noastră. Să periclitează pozițiunea, în care eram și cu care ne mândream și ne îngâmfam. Din bogați și cu pozițiuni înalte ajungem săraci, în mizerie, nebăgați în seamă și chiar desprețuiți. Ne cuprind boale înfricoșate, cari ne ruinează organismul și ne paralizează toate planurile, ce puneam la cale pentru viitorul și fericirea noastră. Dar cine poate enumera toate nenorocirile, ce se pot întâmpla omului dintr'un moment într'altul și cum din culmea bună-tăților și a fericirii, în care se află, de o dată se vede căzut și aruncat în cea mai mare nenorocire, încât ajunge să-și blesteme și ora și ziua, în care s'a născut, invocând moartea, spre a-i curmă suferințele și nenorocirile ce l'a cuprins. De câte ori nu vedem oameni, chiar sub ochii noștri, din culmea fericirii căzuți în cea mai neagră mizerie și nenorocire și căutând mângâere, dar unde să o afle? La oameni? Dar și ei sunt supuși aceluiași nenorociri, în cari sunt căzuți, cei ce le cer ajutorul și mângâerea. Iar ajutorul și mângâerea lor chiar de le-ar da-o, nu poate fi decât momentană sau de scurtă durată. Ei pot, în nenorocirea ce ne apasă să ne aducă simple alinări temporale, dar noi avem nevoie de o mângâere mai mare, mai durabilă, de ceva, care să ne scoată din nenorocirea în care suntem căzuți și să ne scoată pentru totdeauna.

S'au văzut iarăși și cazuri din rău în mai rău. Oameni cuprinși de nenorocire, pentru a o risipi sau pentru ca să scape de întristarea și supărarea, ce le apasă sufletul, se dau la distrațiuni și tot felul de desfătări și plăceri. Dar acestea cât pot să dureze? Pentru câtă vreme vor adormi sau mortifica pre cel întristat sau căzut în nenorocire? La sfârșitul lor întristarea, supărarea și chiar nenorocirea nu-l apasă cu mai mare greutate? Nu se întâmplă chiar, că aceste

abuzuri să-i aducă noi nenorociri și noi mizerii asupra capului și să l-arunce în culmea nenorocirii pentru totdeauna?

Când se constată, că oamenii nu ne pot da mângâerea dorită și nimic din cele ce ne încongioară, nu ne poate scoate din starea de nenorocire și nefericire în care cădem, atunci nu se cade oare a ne întreba, unde poate omul afla mângâerea sufletească și fericirea, pe care inima și sufletul său căuta să o dobândească? Cine poate să ne mângâe, când oamenii și tot ce este în lumea aceasta pământească nu ne poate da aceea, ce sufletul și inima noastră dorește? Iar dacă nu avem aceea ce sufletul nostru dorește, putem oare zice, că suntem fericiți? Este cu puțință ca acela, care nu are ceea ce dorește și nu are nici măcar făgăduința sau speranța, că va avea, să fie mulțămît? Dar făgăduința și speranța cea sigură a fericirii, cine ne o poate da? Aici auzim glasul Domnului singurul care, ne poate liniști și mulțămi inima și sufletul. Este glasul Lui, care zice «*Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia*»¹⁾. Acesta este glasul Adevărului, glasul Dreptății. Dar iarăși, cum ne vine oare mângâerea cea adevărată și fericirea dorită prin glasul său, adecă prin învățătura evanghelică? Ascultați.

Învățătura evanghelică ne prezintă pre Dumnezeu, ca izvorul tuturilor bunătăților. Sântul Apostol Iacov zice: «*Toată darea cea bună și tot darul desăvârșit, de sus este pogorindu-se, dela Tatăl luminilor, la care nu este schimbare sau umbră de mutare*»²⁾. Dumnezeu, după învățătura evanghelică, este lumina cea adevărată, care ne luminează și ne povățuește la tot binele. El renaște sufletul nostru prin Duhul său cel Sfânt și ne dă cunoștința celor spirituale dela el, izvorul cunoștinței celei adevărate. El muștră lumea, pentru relele și păcatele săvârșite și cere ca fiecare

¹⁾ Comp. Mat. V, 4.

²⁾ Iacov I, 17.

să se îndrepte, iar îndreptarea se face prin renașterea spirituală, a lecă prin prefacerea omului vechiu în om nou, prin prefacerea din om al păcatului și al nedreptății, în om al dreptății, întru care domnește curioșia și alevărul¹⁾.

După învățătura evanghelică Dumnezeu este, cel ce ne întărește, și ne dă puterea de a învinge răul prin bine²⁾. El ne întărește, pentru a putea păzi rânduiala cea bună, prin Duhul său cel Sfânt, care ni'l dă întru noi. El, prin iubirea care ne o arată și de care ne împărtășește, ne dă puterea de a învinge toate nevoile și toate piedicile, ce ni se pun, de a face binele și de a 'l urma întru toate³⁾.

Învățătura evanghelică ne spune, că noi nu trebuie să căutăm cauza nenorocirilor, ce ne vin în întâmplări nenorocite și fatale, nici în oameni. Chiar atunci, când nu putem cunoaște cauza, trebuie să o căutăm totdeauna în noi înșine. Este adevărat, că nu arare ori mersul lucrurilor și cursul natural după care credem, că ni se întâmplă nenorocirea pare a fi ceva fatal, că cum ar fi ceva, căruia nu putem sta contra și nici că am fi putut face alt fel. Ni se pare, că am fi o jucărie al unei soarte fatale și oarbă, și de aici pentru mulți supărarea și mânia contra unei pretinse soarte fatale, ba chiar furia și disperarea. Glasul lui Dumnezeu însă prin învățătura evanghelică ne spune, că nu trebuie a invinui pe nimeni pentru nenorocirile noastre. El ne învață, că în tot ce ni se întâmplă în această lume este mâna providenței sale, care conduce toate după legi tainice și nepătrunse de mintea și priceperea omului, dar după legi drepte și eterne. El ne învață, că Dumnezeu este care conduce totul și nimic nu se face fără voia și știrea sa. Iată punctul de razim și de mângăere pentru om, în orice întâmplare și în orice ne-

¹⁾ Galat. V, 23; I Corint. II, 12—14; Ioan III, 5; Efez. IV, 23—24.

²⁾ Romani XII, 21.

³⁾ II Timot. I, 14; Romani VIII, 37.

norocire. Increderea că așa este voia cea dreaptă și sfântă a lui Dumnezeu. Că nu este în lume și în întâmplările vieții noastre nici o necesitate oarbă, nici o fatalitate în mânia căria omul ar fi o jucărie, după cum credeau mulți dintre filosofi timpurilor vechi.

Dar învățătura evanghelică ne mângâie și ne liniștește inima și sufletul, sub toate punctele de privire. Chiar și atunci când ne prezintă pe Dumnezeu ca pedepsitor al nostru, ea nu ni-l prezintă ca pe un tiran, care pedepsește după cum vrea, după porniri ale sale nedrepte. Din contră, ea ne învață, că el ne pedepsește ca un tată bun și plin de adevărată iubire. *«Fre carele iubește Dumnezeu»*, zice Sfântul Apostol Paul în epistola sa către Ebrei, *‘l ceartă, și bate pre tot fiul pre care ‘l primește..... Iar aceasta spre folos, ca să ne împărtășim sfințirii lui’*¹⁾

Este adevărat, că această învățătură și modul acesta de mângâiere al învățătorei creștine pare multora curios, necredincioșilor le pare chiar pueril și scandalos. Dar trebuie întrebat, cel ce se află în nenorocire și disperare câtă mângâiere și mulțămire și liniște sufletească află în tăria credinței în Dumnezeu, singrul sprijin și liman, ce îi mai rămâne, când tot ce este în lume l’au părăsit. Dar, negreșit, ca să aibi această mângâiere, mulțămire sufletească și liniște, se cere ca inima, sufletul și însuși mintea și cugetul omului să fie renăscute²⁾. Iar renașterea o dobândește tot prin învățătura evanghelică. Dar cum se face aceasta?

Cel ce crede și se lipește cu tot cugetul și inima sa de învățătura evanghelică și ascultă glasul celui ce vorbește, prin această învățătură mântuitoare de suflet, acela încetul cu încetul, treptat și pe nesimțite chiar, se renaște. Renăscându-se el ajunge a crede și a fi convins, că averea și bu-

¹⁾ Epistola către Ebrei VII, 6—10.

²⁾ Romani XII, 2.

nurile pământești ce a pierdut și chiar ființele cele mai iubite a căror pierdere o plânge și pentru cari inima și sufletul său sunt zdrobite de înfrustare, nu erau tesauri și ființe neperitoare și nesupuse stricăciunii, ci toate bunuri pământești și temporale și ființe, cari, prin moarte, trec în altă viață, trec la viața cea adevărată și vecinică. Ajunge a crede și a se convinge, că nu trebuia a 'și pune toată speranța sa în ele, nici a adora mai mult decât pre însuși Dumnezeu¹⁾. Creștinul cel adevărat, acela întru care lucrează și rodește învățătura evanghelică, vede în pierderea bunurilor pământești, în nenorocirile ce 'l lovesc și chiar în pierderea ființelor sale mult iubite, un îndemn spre a se trezi și a 'și îndrepta conștiința sa. Vede un înlemn al părintelui ceresc, că la el și numai la el să cugete și lui și numai lui să închine inima și cugetul său, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, care zice Corintenilor: *«Noi să nu «privim la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd, «că cele ce se văd sunt trecătoare; iar cele ce nu «se văd sunt vecinice»²⁾*. Adevăratul următor al lui Christos, în toate încercările nenorocite ale vieții sale, ori care și ori cum ar fi ele, el vede o încercare din partea lui Dumnezeu, pentru a 'și arăta credința sa, supunerea și adevărata sa iubire către Dumnezeu; el vede un mijloc sigur de pregătire, pentru dobândirea împărăției cerurilor³⁾. Dar atunci când el are astfel de credință, câtă alinare și cât balsam vindecător îi este această credință în suferințele și nenorocirile sale? Cu ce tărie de credință, cu câtă speranță sigură primește el cuvântul Apostolului, care zice: *«Că Dumnezeu muștră și pedepsește pre acela pre care 'l iubește? Cu cât curagiu și bărbăție suferă și ce poate să 'l mai intimideze*

¹⁾ Math, X, 37.

²⁾ II Corint. IV, 18.

³⁾ I Petru I, 6—9; Faptele Apostolilor XIV, 22.

sau să 'l întristeze, ori să 'i amărăscă vie(a)? Nimic, căci el atunci, în orice moment de întristare sau suferință, zice ca și Impăratul David: «*Nu am deschis Doamne gura mea, că tu ești acela ce ai făcut și faci toate*»¹⁾. Iar prin această răbdare, credință tare în Dumnezeu, cu speranță sigură, că el în marea sa iubire nu 'l va părăsi până în sfârșit, învață a se închina și a adora pre Dumnezeu cu adevărata iubire fiască, atât când este fericit, voios și mulțămît în lumea aceasta, cât și atunci când se află încercat sau coprins de mizerie și nenorocire. Totdeauna se închină lui cu aceeași credință și curățenie de suflet și totdeauna, fericit sau în nenorocire își pleacă voios genunchile, binecuvântând pre Dumnezeu și supuindu-se fără murmur în fața nepătrunselor taine ale iconomiei sale dumnezeiești.

Alipirea desăvârșită a omului cu inima și cugetul său de învățătura evanghelică, spre a se supune ei și a o urma întru toate, nu este lucru tocmai ușor. Voința, aspirațiunile și dorințele omului sunt totdeauna opuse voinței dumnezeiești și această deosebire este piedica cea mai mare, de a se supune voinței lui Dumnezeu și de a afla mângâierea sa întru ea, iar nu în împlinirea aspirațiunilor și a dorințelor sale. Dar și această piedică se ridică și dispăre tot prin povățuirea, ce ne o dă învățătura evanghelică, care pune în vedere celor ce cred în Iisus Christos, d'a supune voința lor, voinței dumnezeiești. De a voi adecă omul, nu aceea ce voește el, ci aceea ce voește Dumnezeu și de a se mulțami, nu cu împlinirea celor dorite de el, ci cu ceea ce 'i dă Dumnezeu. Iisus Christos însuși ne-a dat exemplul acesta al supunerii vocii noastre la voia cea Sfântă a lui Dumnezeu. El însuși înainte de patima sa rugându-se Tatălui a zis: «*Dar nu precum voesc eu, ci precum voești tu*»²⁾.

¹⁾ Psalm. XXXVIII, 10.

²⁾ Math. XXVI, 39, 42.

Dar chiar și această renunțare la propria noastră voință și la dorințele și aspirațiunile noastre nu este lucru ușor. Ea reclamă sacrificii mari și mare virtute și abnegațiune din partea noastră. Și cu toate acestea, fără această supunere și abnegațiune nu se poate atinge fericirea mult dorită și liniștea conștiinței, căci experiența zilnică dovedește fiecăruia în momentele mai ales cele grele ale vieții, că fără această supunere nu se simte împăcat în conștiința sa, nu se simte fericit. Și cu drept cuvânt, căci nu ceea ce noi voim și dorim este bunul suprem, sau cel puțin binele și fericirea, ce ne-ar putea fi de folos, ci voia lui Dumnezeu Tatăl, precum ne învață Apostolul când zice: *«Să nu vă închipuiți veacului acestuia, ci să vă prefaceți întru înnoirea minții voastre, ca să cercați voi, ce este voia lui Dumnezeu cea bună și plăcută și desăvârșită»*¹⁾.

Numai atunci, când omul supune voia sa voiei celei bune, sfinte și desăvârșite a lui Dumnezeu, numai atunci există armonie desăvârșită între Dumnezeu creatorul și între om creatura mânilor sale. Armonia nu este decât în supunerea fiilor către voia cerescului părinte, așa precum într'o familie ea este, când toți fii urmează, se supun și ascultă voia și sfatul tatălui lor. Iar armonia aduce cu sine liniștea, pacea, mângâerea și împreună cu acestea pacea și mulțămirea conștiinței, a inimii și a sufletului, fericirea mult dorită. Și atunci creștinul chiar de va fi în scârbă, întristare și nenorocire, el se va întrista și va plânge, dar va plânge mângâindu-se întru plecarea genunchilor. Va afla mângâerea sa închinându-se Aceluia, dela care așteaptă cu credința și speranța sigură, mângâerea și fericirea dorită, căci este încredințat și convins de iubirea Lui.

¹⁾ Roma. I XII, 2.

In ori ce ispită și nenorocire va cădea creștinul, atunci va avea călăuză glasul Sfântului Apostol Iacov, care zice: «*Toată bucuria să aveți, frații mei, când cădeți în multe feluri de ispite; știind că ispita credinței voastre lucrează răbdare; iară răbdarea lucru de-săvârșit să aibă, ca să fiți desăvârșiți, întregi și întru nimica lipsiți*». Și astfel urmând va fi tare și desăvârșit în credința sa, că el caută mângâerea și fericirea acolo, unde ea este cu adevărat. Atunci va înțelege desăvârșit glasul profetului Isaia, care vorbind Ebreilor, prin ei îndeamnă pre toți oamenii la lumina evanghelică, ce o va aduce oamenilor Mesia, cel mult așteptat și dorit, va înțelege desăvârșit indemnul cuvintelor sale, când prin glas profetic zice: «*Mergeți cei insetați la apă și câți nu aveți argint, mergând cumpărați și mâncați și mergeți și cumpărați fără de argint și fără de preț vin și grăsime.... Ascultați-mă pre mine și veți mânca cele bune și se va desfătă întru bu-nătăți sufletul vostru*»... ¹⁾ Atunci va înțelege desăvârșit și se va încrede cu totul în Dumnezeu și numai în el. Și în ori ce ispită a vieții sale va zice împreună cu Sfântul Apostol Paul: «*Bine este cuvântat Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Christos, Părintele milelor și Dumnezeul a toată mângâerea; cel ce ne mângâe pre noi în tot necazul nostru*»... ²⁾ Credința desăvârșită în Dumnezeul cel adevărat este singura, care dă omului mângâerea și prin ea liniștea și mulțămirea conștiinței, adică fericirea, care îi umple inima și sufletul său și îl face să fie mângâiat întru sine chiar și atunci, când îl apasă cea mai mare și mai apăsătoare nenorocire. Iar aceasta este cu atât mai adevărat, cu cât omul în încercările nenorocite ale vieții cade în desperare totdeauna, când

¹⁾ Comp. Isaia LV, 1—3.

²⁾ II Corint. I, 3—4.

va ști că și Dumnezeu 'l-a părăsit. Atunci întristarea îl apasă și sdrobește, fără a putea avea vre o mângâiere.

Cum că religiunea creștină este singura, care oferă omului mângâierea întru necazuri și fericirea, adică mulțămirea conștiinței, a inimei și a sufletului este, că omul chiar în momentul suprem al vieții sale, în fața morții, numai prin credința în Dumnezeu se mângâie și ea este singura, care îl face a adormi pentru vecie mulțămit. Dar aici fiind toată lăria credinței creștine, toată proba, că ea și numai ea oferă omului fericirea, pe care inima și sufletul său o caută și dorește, fără a o afla în lumea aceasta, cestiunea merită a fi examinată a parte.

Drag. Demetrescu.

(Va urma).

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Secolul al XIX-lea.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea No. 4).

Data	Luna	Talari	Par.	Cum să se dea.....	însă
		2000		Dascălului Elinesc cel mai tătău.	
		1000		Dascălului Grecesc al doilea.	
		500		Dascălului Grecesc al treilea	
		1000		Dascălului Franțuzesc.	
		120		Dascălului Românesc ot Obedeann.	
		120		Dascălului Românesc ot Sf. Troiță	
				a jud. Doljului	
		120		La un Epistat.	
		640		La opt feciori de boeri.	
				1 Copil al Medel. răposatului Enache Simpățeanu.	
				1 Copil Medel. Aniței Argintoiacăi.	
				1 Copil Sărdăresei Ilincăi Bibescăi.	
				1 Fecior Craznaresei.	
				1 Fecior Poenarului.	
				1 Fecior Milescului Hristofi.	
				1 Fecior Viicșoreanului.	
				1 Fecior Brataianului.	
				1 Nepot părintelui Episcop.	
				2 Ce se vor arăta mai pe urmă.	
				11	
				30 de copii săraci au să învețe fără plată la câte trei dascălii, care se vor arăta mai pe urmă prin deosebit pitacii nostru.	

Data Luna

Taleri Parale

669

Banii ce prisosesc școalelor din leat 814, 815 și 816.

Au rămas la casa școalelor prisos din arătați trei ani, după socoteala ce s'au paradosit, epistatu școalelor, prin osebit catastis ce s'au iscalit și de noi, trecând cești trei ani, venitul școalelor pentru cheltueli.

450

Sunt să se implinească de la Preasf Sa părintele Episcop, Chir Galaction, cei popriți de Preasf. Sa, pe acești de mai sus arătați ani leat 814, 815 și 816 cu numirea că iau dat la trei copii sāraci.

150

Dela D-lui Caimacanu biv. vel spatar Const. Șuțu pe leat 816.

1269

Acești bani toți care nu s'au implinit să se implinească și să se păstreze la casa școalelor, dându-se cu cobândă.

Dela Divanul Craiovei.

D-lui Chir Barbule Pleșoescu, Epitropule al școalei Craiovei, după așezarea și lămurirea ce s'au făcut printraceastă foae iratului școalelor de unde este să se ia, și cum să se împartă dascărilor, de copii ce sunt a învăță și a luă leafă precum și alte orânduile ce se arată. Să fi D ta următor înlocmai cu a luă și a dă i a se păzi ceea ce să cuprinde și să arată înscris. 817.

400

La patru dascăli românești din patru județe câte 100 unul pe an, cari bani eră să i răspunză Preasf Sa părintele Episcop fără de a se amestecă Epistatu la dânsii.

5900

5846 32

0054 8

Să scade suma din sus a iratului.

Acești taleri 54 și parale 8, fiindcă

Data	Luna	Tineri	Pari.
			<p>nu se ajung a se implini cu iratū ce mai sus se arată, suma cea orânduită, ce tot mai sus se arată, îl orânduim a se da iarăș din iratu Monastirei Obedeauu, spre a se implini toată suma de tineri 5900 ce se arată.</p> <p>Insemnare de opt feciori de boeri ce s'au orânduit să ia leafă.</p> <p>2 ai Poenarului.</p> <p>1 al Părtăresei.</p> <p>2 ai Brătășanului</p> <p>1 al Toroceancăi.</p> <p>1 al Slugerului Bădică Crăznaru.</p> <p>1 a lui Stavrache Crăznaru</p> <p>Insemnare de dărvarii și rândușii ce se cuvin a se da pe la dascăli de către Epistatu școalelor pin Scutelnicii ce sunt orânduți prin Hrisov.</p> <p>3 Dărvari dascălului celui mare.</p> <p>2 Dascălului al doilea.</p> <p>2 Dascălului Franțuzesc.</p> <p>1 Dascălului al treilea Grecesc.</p> <p>7</p> <p>2 Rânduși să se dea la dascălii grecești, însă la cel dintăiu și cel de al doilea din țigani Monastirei Obedeauu, iar nu din Scutelnici.</p> <p>Insemnarea de copii ce s'au orânduit să învețe carte franțuzească, fără plată la dascălul franțuzesc al politiei, care li s'au orânduit prin luminată hotărâre domnească.</p>
1817	Ianuar		
	16.		Da circulară către Protoierei pentru scoaterea banilor școalelor dela preoți. Apoi amintește că se apropie scoaterea ploconului Sf. Mitropolii. Acești bani îi lua Mitropolitul ¹⁾ .
1817	Martie		
	26.		Metropolitul Nectarie declară argos de arhierie în tot hotarul țării Românești pe Grecul

Opt alături opt de coplăcit
tineri în pe an.

¹⁾ Bis. Ort. p. 214. XVI.

Data Lună

1817

Arhiepiscopul Acachie Palada al Laudichiei, pentru că s'a arătat schiopatând și bărfind ca un ne-intelept și asupra Metropolitului¹⁾

Metropolitul Grigorie, pe când era încă diacon a scris în grecește o combatere asupra dialogurilor lui Neofet Duca, care era profesor în București, și care editând o scrisoare a lui Eschil și comentând o a introdus în ea multe idei contrare învățătorei Bisericii Ortodoxe. Intre altele în acele dialoguri ataca Biserica, ca îngaduitoare abuzurilor și superstițiilor, lovește fecioria, postul etc. Duca studiind în Germania s'a molipsit de ideile Luterane și Calvinice. Cartea este intitulată: *Ἀντίρρησις εἰς τοὺς ἐν τῷ ἑβδωμάρῳ τοῦ Ἀλεξάνδρου προσκολληθέντας διαλόγους τοῦ ἑδουκάκου Νεοφύτου Δούκα 1817.* (În Biblioteca mea). În această combatere se dovedește erudiția lui Grigorie, citând multe peicope din Sf. Părinți și din Tradiția Bisericească. Aceasta dovedește că Grigorie era foarte mult cetit în Sf. Părinți. Cartea i scrisă în limba veche greacă, și în un stil elegant.

1817

Domnul Scarlat Calimah primește instrucții dela Reuf Pașa despre conduita ce trebuie să țină față de Austria, care căută a așeză în Moldova un Episcop latin. Poarta este în contra tendinței politice a Austriei de a se așeză un Episcop latin în Țara Moldovei²⁾. După raportul Consulului Austriac Raab, numărul Catolicilor în Moldova era de 40,000 suflete, cetățeni români și birnici³⁾.

1817 Iulie 20

Nectarie Milost Boj Mitropol. i Arhiepiscop Ungrovlahiei.

Cucernice protoपोape Nico.... Văzând luminata poruncă a Măriei Sale lui Vodă, că s'au pus să dea Monastirile dajnice taleri 26.000, pentru prefacerea Spitalurilor de ciomă și după

¹⁾ Bis. Ort. p. 218.

²⁾ Ist. Mitrop. p. 87.

³⁾ Ist. Mitrop. p. 90.

Data / Luna	
1818 Febr. 20.	<p>cisla ce s'au făcut aicea la Mitropolie de obște egumenilor au ajuns a da și Monastirile acestui județ suma ce se arată mai jos. Poruncim sfinției tale ca în soroc de 10 zile or însuși să și trimiți banii cu oamenii întra-dins, s'au să-i dea Cucerniciei Tale să i trimiți fără zăbavă aici la Mitropolie, ca să se dea D lor boeri epistați să nu se zăticnească lucrul spitalului, căci făcându se zăbavă peste mai sus zisul soroc, li se va trimite oameni domnești, mumbasiri cu treapade.</p> <p style="text-align: right;">Iscălit. Nectarie (Mitropolit).</p>
1818 Febr. 20.	<p>Se da carte Domnească Episcopului de Argeș Iosif, cedân lu-i-se Monastirea Cozia, ca unuia ce i cunoscut de virtuos și binefăcător etc. i s'a dat personal aceasă Monastire, nu ca s'o încorporeze la Episcopiea de Argeș. I s'a pus condiție să plătească pe vieată 550 lei anual la școale, 1.200 lei când ar fi ciumă în țară, și să întreție Monastirea în bună regulă.</p>
1818 Iulie 27	<p>Dionisie Lupu a fost mai înainte și la Tismana Egumen cu titlul Sevastias.</p>
1818 August	<p>Epistola Moldovanului către un Valahian înainte de Elerie¹⁾</p>
1818	<p>Epistola Munteanului ca răspuns la a Moldoveanului²⁾.</p>
1818 Martie 2	<p>Ordonă Nectarie scoaterea banilor școalelor. Se constată că numărul preoților eră mai mare de cât 3,500.</p>
1818	<p>Se publică legile lui Ioan Grigorie Caragea, prin care legiuirile pentru căsătorie și desfacere sunt întocmai după nomocanoane și după Pravila Târgovișteană.</p>
1818 Febr. 20.	<p>Iosif Episcopul de Argeș primește pe sama sa Monastirea Cozia prin Hrisov Domnesc pentru meritele sale bisericesti.</p>
1818 Mai 12	<p>Monastirea Tismana este din nou scutită a avea fără dăjdii 26 locuitori spre a nu fi bân-</p>

¹⁾ Bis. Ort. pag. 200. XIII. (Să se consulte ca situație politică).

²⁾ Bis. Ort. pag. 255. XIII. (Interesată a se consulta).

Data	Luna	Eveniment
1819	Iulie 23	Iuila de tâlhari, conform hrisoavelor și aceea dintre panduri, carii cu rândul să o păzească de hoși. Metropolitanul Dionisie rânduește pe Arhiman-dritul Gherasim, de a geră afacerile Episcopiei de Buzău, iar veniturile să le perceapă Metro-polia pentru plata datoriilor. În acest sens Ghe-rasim dă un înscris ¹⁾ .
1819	Iulie 27	Constandie Episcopul de Buzău își dă dimisia din Episcopat, sub pretext c'ar fi bolnav, dar au fost alte cauze și anume: Să că o petiție lui Voia de către Eparhiști în contra Episco-pului, în care se cetește: «...Dar din rea nenorocire iubitorul de Dumnezeu, Sf. Sa Episcopul Bu-zăului Chir Constandie, împotriva polvigului său purtându-se, nu numai că nu se face dimpreună ajutor la acea nădăjduită, a duce la bine starea acestei Eparhii, ci și poprește cele bune, adecă câte eră cu puțință a săvârși incuviințată cinste și cuvioasa petrecere a celorlalți Arhieri. Vieța sa cea netrebnică au ajuns să facă numele său de obște defăimat, și a se uri de toți cei binecredincioși Și ce este mai urit, că rău-tatea sa, îmbătrânindu-se în inima sa, nu este cu puțință a se mai nădăjdui schimbarea de năravurile sale. Deci ne rugăm de Maria Ta, ca să scape scaunul lui Christos de acest chip de om prefăcut în lup...» ²⁾ . Distituirea Domnească ³⁾ .
1819	August	Galaction al Râmnicului declară că Episco-pia sa n'are nici o datorie ⁴⁾ .
1819	Mai 1	Marele Logofăt prin pitac convoacă Divanul pentru alegerea de Mitropolit ⁵⁾ .

¹⁾ Cond. No. II, Acad. Rom.

²⁾ Cond. No. II, Acad. Rom.

³⁾ Bis. Ort. XIII. Acest caz este unic în felul său, cât cunosco, ca Eparhiții să ceară în corpore înlăturarea unui Episcop. Lucrul în sine este canonic, pentru ca Eparhiții în loc de a fi edificați prin Episcop, din contră erau conduși la destrăbălare prin faptele sale rele. Nu pot afirma, că ar fi adevărate faptele pentru care era inculpat. El era nepot lui Dositeiu Filitis, fost Mitropolit până la 1880. El era grec de neam.

⁴⁾ Bis. Ort. XIII.

⁵⁾ Idem.

Data	Luna	
1819	Maiu 9	Patriarhul Grigorie confirmă alegerea lui Dionisie Lupu ¹⁾ .
1819	Octom. 24.	Vine din partea sinodului din Constantinopol recunoașterea lui Dionisie ca Mitropolit ²⁾ .
1819	Maiu	Inscrisul dat de Mitropolitul Dionisie Consului Rus ³⁾ .
1819	Maiu	Incunoștițează pe Consulul rus din București că-i ales de Mitropolit ⁴⁾ .
1819	Iunie	Răspunde Patriarhul Grigorie pentru darul de 8,000 lei ca recunoaștere era un peșchiș ⁵⁾ .
1819	August 9.	Dionisie arată starea materială deplorabilă a Mitropoliei rămasă pe urma Mitropoliților fanarioți.
1819	Aug. 10	Și Boerii fac anaforă lui Vodă în acest sens.
1819	August	Domnitorul Șuțu dă un Hrisov, prin care regulează modul de a nu se mai imprumută Mitropoliții și Episcopii cu bani. Li se interzice de a mai da obligațiuni aulice, adecă pe numele caselor. La August 24 se pune apostilul pe anaforalele de mai sus, întărindu-se cererea de a mai face contractări pe numele Instituțiilor Bisericești fără voia Țării.
1819	Aprilie 22.	Mitropolitul Dionisie dă inscrist Domnitorului că l va ascultă în toate ⁶⁾
1819	Maiu 1.	Se întărește de Mitropolit ⁷⁾
1819	Iunie 8	Duminică în vremea Domnului Scarlat Alexandru Calinah V. V. S'a întâmplat zurbalăc

¹⁾ Bis. Ort. XIII.

²⁾ Idem.

³⁾ La Academie dat de mine.

⁴⁾ La Academie dat de mine.

⁵⁾ Idem.

⁶⁾ Bis. Ort. XIII, p. 673.

⁷⁾ Bis Ort XIII, p. 674. Să spune de bătrâni (Mitropolitul Iosif Nănescu răposat acum) ca alegându-se Mitropolit în adunarea țării Dionisie Lupu, unul din alegători, Marele boer Văcărescu, s'a adresat Mitropolitului non ales cu cuvintele: „Acum să văd Preasfinte, să nu mai rămâe nici o capră“, și Dionisie a răspuns ironic: „Dor nu mă numesc de geaba Lupu“. El era de familie nobilă, și ieră foarte bine educat, știa perfect și scria grecește și franțuzește.

Data	Luna
------	------

		<p>indestul de simțitor în Târgul Iași, încât vr'o 24 de oameni s'au omorât și vr'o 26 s'au rănit de norod, împușcându-i armata din curte, și s'au înlămplat această tragedie bietilor nenorociți la porțile curții gospod. Și aceasta s'au pricinuit mai mult din pricina lazaretului pentru boala ciumei Mergând norodul cu mâinile goale cerând îndestularea lor și pentru alte jafuri și năpăstuiiri și strâmbătăți ce au făcut Domnului în țară și pe la târguri. Au mai ținut zurbava și a doua zi, omorându-se din norod încă vr'o 10 oameni de către răii și nemiloșii și lupii arnauți. Și a treia zi s'au mai potolit, deschizându-se porțile curții, și apoi au conțenit¹⁾.</p>
1819	Iunie 13.	<p>S'au mazilit, prăpădenia oamenilor, Scarlat Calimah V. V. făcându-se Domn în loc, Măria Sa, Mihail Grigorie Șutu V. V. la Moldova, înbrăcând caftan de Domnie din mare dragoman al Porții, și la 24 a lunii acestia au venit în orașul Iași Capiolanu Măriei Sale cu aceste vești²⁾.</p>
1819	Iulie 16	<p>Metropolitul Dionisie reclamă la autoritatea civilă să se cerceteze cu rigurositate, ce călugări străini au venit în București, unde sunt călugăriți? și dacă nu pot justifica situația lor, să fie trimiși la melania lor³⁾.</p>
1819	Dec. 4	<p>Se suspendă funcțiunea de Ecclesiarhie, ce este din timpul dascălului pe lângă Domnie, iar în București s'a schimbat de Ipsilant, aducând un Arhimantrit Grec în locul unui preot. Serviciul Ecclesiarhului era a fi față la venirea în Biserica veche a Domnilor și a îngrijii de serviciul Bisericii Gospod. De acum rămâne un Arhimadrit, care e ca superior Bisericii. Această schimbare ori desființare se cere de Dionisie</p>

¹⁾ Documente Diverse 1663—1848. Acad. Rom.

²⁾ Idem.

³⁾ Vol. II, M. B. p. 18 și 19.

Data / luna	Lupu, Domnul admite cererea și pune Biserica Gospod sub autoritatea Metropolitului ¹⁾
1819 Mai 25	Dionisie Lupu se împrumută cu 2000 ²⁾ .
1819 Iulie 20	Ghalaction al Râmnicului se împrumută cu 3,333. Acest sinet este subscris la 1824 și de Neofet al Râmnicului ³⁾ .
1819 August 1.	Ghalaction se mai împrumută cu 567 și iarăși subscris Neofet la 1824 ⁴⁾
1819 Decem. 29.	Gherasim Arhimandritul se împrumută pentru Buzău cu 100,000 lei cu procente 7 $\frac{1}{2}$ la pungă pe lună ⁵⁾ .
1819 Decem. 29.	Dionisie Lupu se mai împrumută cu 100,000 lei. cu procente 7 $\frac{1}{2}$ la pungă ⁶⁾ .
1819 Iulie 19	Gherasim Arhimandritul este însărcinat a administra Episcopia Buzăului până la alegerea Episcopului. «a nu face nimic bisericesc și politicesc fără știrea și povața Preasf. Sale, nu voi face nici o mișcare sau pornire întru nimic, și fiindcă la ardica mea în scaunul Episcopiei este a face cheltuele, Preasf. Sa cum va ști să economisească acele cheltuele și să orânduască oamenii Preasf. Sale pentru strângerea venitului Episcopiei, până ce se va plăti de toată datoria, dându-mi-se mie numai trebuințioasele cheltueli și oamenilor Episcopiei» ⁷⁾ .
1819 Iulie 27	Costandie al Buzăului paretisește din cauza slăbiciunii sale și-și cere iertare de la toți ⁸⁾ .
1819 Sept. 1.	I se dă prin Hrisov domnesc (Șuțu) fostului Mitropolit Nectarie Monastirea Sadova, cu toate moșiile pe vieață, după ce a paretisit (demisionat ⁹⁾)
1819 Iulie 27	Costandie al Buzăului nepot lui Dositeiu Fi-

¹⁾ Vol. III, M. B. Acad. Rom.

²⁾ Vol. M. B. 1812—1844.

³⁾ Idem.

⁴⁾ Idem.

⁵⁾ Idem.

⁶⁾ Idem.

⁷⁾ Vol. II, p. 279 Academia Română.

⁸⁾ Vol. II, p. 284. Academia Română.

⁹⁾ Vol. II, p. 293. Academia Română.

Data	Luna
1819	August 4.
1819	Maiu 9
1819	

lilitis, a lemissionat sfortal, pentru purtarea sa necoreclă bisericește. Pitacul Domuului Șuțu zice: *Ἀναγνώστας τὴν κοινήν ὑμῶν ἀναφοράν εἰς ἀποδεξάμενοι τὸ ἐν αὐτῇ ἐνλογοῦτατον ζήτημα, ἀμέσως ἐξώσαμεν ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Μπουζέου τὸν πρῶτον ἐν αὐτῇ ἐπίσκοπον Κωνσταντῖνον, ὡς ἀνοσιουργὸν ἄνδρα, καὶ μακρὰν ἀπέχοντα τοῦ κατὰ Χριστὸν πολιτένματος...* Episcopul îl acuza: «...Dar din nenorocire iubitorul de D-zeu Sf. Sa Episcopul Buzăului Chir Costandie, în protiva podvigului său purtându-se, nu numai că nu se face împreună ajutor la acea cu nădăjduilă aducere la buna stare a țării, ci și poprește acele bune, câte adecă era cu putință a săvârși și incuviința cinste și cuviincioasă petrecere a celorlalți Sf. Arhieri. Vieța sa cea netrebnică au ajuns să facă numele său de obște defăimat, și a se urt de toți cei binecredincioși etc.¹⁾. Vodă 'l trimite la Tismana în surgun, sub paza egumenului.

Galaction Episcopul Râmnicului deciară că Episcopia sa n'are nici o datorie aulicească la această dată²⁾

Patriarhia votează strămularea lui Dionisie Sevastias la Metropolia din București, după incunoștiințarea Domnească, ca ales de boeri, clerici și popor³⁾

Dionisie Metropolitul, Iosif al Argeșului, Costandie al Buzăului și Galaction al Râmnicului dau o anaforă Domnului în contra înmulțirii Bisericilor papistasești, zicând că până acum era numai o Biserică în București, una în Câmpul Lung și alta în Râmnic, dar că acum au mai făcut una la Dudești fără învoirea nimănui, și un Episcop Iosif al Nicopolului, au început a înșela norodul prost cu meșteșugurile sale; Deci ei se roagă să-l trimită Domnul la urma

¹⁾ Vol. II, p. 316 Academia Română.

²⁾ Vol. II, p. 322. Academia Română

³⁾ Vol. II, p. 325. Academia Română.

Data	Luna	sa și pentru poporul papistănesc să aducă din Transilvania vre-un Român ¹⁾ .
1819	Octom. 27.	Un Hrisov dela Niculae Șuțu prin care recunoaște dreptul Episcopului de Râmnic să ia vinariici dela toti oamenii ce vor avea vii pe moșia Sf. Episcopii ²⁾ .
1819	Aprilie 22.	Dionisie Sevastias (Lupu alegându se Metropolit, dă un in scris Domnitorului Fanariot Șuțu, prin care se leagă de mâni și de picioare a nu face nimic fără prealabila înțelegere cu el și prin voia lui ³⁾ .
1819	Iunie 3	Domnitorul Șuțu Alex. dă Monastirea Cozia Episcopului de Argeș Iosif pe vieață a-i încasă veniturile și a plăti la casa școalelor 550 lei ⁴⁾ .
1819		Dionisie Lupu alegându-se Metropolit este nevoit să dea un în scris Consulatului rusesc Pini, că ori ce împrejurare voiu anunța Excelenței Voastre abuzurile vătămatoare Patriei ⁵⁾ .
1819		Mitropolitul Dionisie încunoștiințează pe Consulul rusesc de alegerea sa ca Mitropolit al Ungrovlahiei și declară că se va sili după putere a i se arăta destoinic ⁶⁾ .
1819	August 9.	Metropolitul Dionisie cu Episcopii săi face o anafora prin care arată situația materială a Bis. Valahe, datoriiile ei făcute anterior și împrumaturile abuzive numite aulice, ἀοληκαί ⁷⁾ .
1819	August 10.	Boerii Țarei fac și ei o expunere Domnitorului tot asupra acestei cestiuni ⁸⁾ .
1819	August	Domnitorul Șuțu dă un Hrisov prin care oprește împrumaturile pe numele Metropoliei ori a Episcopie ⁹⁾ .
1819	Iun. 20	Eparhia toată a țării fac anafora către Vodă

¹⁾ Vol. IX, M. B. Acad Rom.

²⁾ D. No. 410.

³⁾ Bis. Ort. p. 672. vol. XIII.

⁴⁾ Bis. Ort. p. 682. XIII.

⁵⁾ Bis. Ort. p. 876. XVI. Acest act l'am dăruit Academiei Române.

⁶⁾ Bis. Ort. pag 897. XVI.

⁷⁾ Bis. Ort. pag. 906. XVI.

⁸⁾ Idem.

⁹⁾ Idem. Să se consulte Istoricul pe scurt al începutului Seminarilor din Valahia de I. P. Metropolit Iosif Naniescu. Bis. Ort. pag. 1. XVII.

Data	Luna
------	------

prin care se plâng că papistașii se amestecă și amenință liniștea Bisericii

În toată țara erau numai 3 biserici papistașești, în București, Câmpu-Lung și Râmnic. Că au adus acum un episcop al lor, numit de Nicopoli și fac propaganță, și că ș'au făcut și școală. Cer alungarea episcopului și încetarea școlii¹⁾.

1819	Octom. 4.
------	--------------

Metropolitului Nectarie i s'a dat pe toată viața Monastirea Sadova, prin hrisov domnesc, de Ioan Alex. Nicolae Șuțu.

1819	Martie 12.
------	---------------

Era psalt la Metropolia din București: Νεκταριος μοναχος Ἱεραπολιτης..... Nectarie ieromonah din Ivir (Monast. în Sf. Munte Atos).

(Va urma).

C. Erbiceanu.

¹⁾ Vol. IX, pag. 2. Acad. Rom.

PSALMI.

Dintre toate cărțile, cari compun Vechiul Testament nici una nu a fost și nu este mai mult întrebuințată, la serviciul divin, ca psaltirea. Deja primii creștini și de atunci întreaga lume creștină, în toate timpurile, au întrebuințat-o. Chiar la catolici, la 1229 în conciliul de la Tuluza, când au interzis laicilor de a mai ceti biblia, psaltirea nu a fost atinsă de această interdicție. Era și natural. Ce sunt psalmii altceva de cât poesii pline de duioșie, pline de sentimente religioase pornite din o inimă arsă de dorința de a se mântui? Ca model de poezie sunt de o frumusețe neîntrecută. Din ei aspiră omul sentimentul adevărat de religiositate izvorât din fântâna nesecată a revelațiunei divine, a spiritului divin.

Unii dintre psalmi sunt fructul unei inimi zdrobite de greutatea păcatelor și care caută și imploră milostivire. Alții ai unui suflet care înalță rugăciuni de laudă și mulțămire creatorului universului, pentru că i a fost scut și pavază neclintită în nevoi, și se întrece a-l preamări. Alții, în fine, sunt fructul unei inimi apăsate de întristare, dar plină de încredere în Dumnezeu.

Vieța lui David—autorul celor mai mulți psalmi—a fost

plină de tot felul de schimbări. De la viața poetică de păstor trecu imediat la viața bogată a unei curți regale, ca apoi să ducă viața—dacă aş putea-o numi astfel—de pribeag. Poet talentat, inimă impresionabilă, o dată se plânga de soarta sa, altă dată, plin de căință, vărsa lacrimi de durere și cu sufletul slobit se rugă lui Dumnezeu să îl miluească; iar altă dată pătruns de sentimente religioase și cu conștiința curată, mulțamea și înălță laude și mărire Creatorului.

Această bogăție și varietate de sentimente și mai pre sus de toate «spiritul de sus, care se oglindea în ea» a făcut ca psaltirea să fie întrebuințată de toată creștinătatea de pe suprafața globului, mai mult de cât toate celelalte cărți ale Vechiului Testament.

Tot sufletul insetat de mântuire, tot omul în suferință găsește în psalmi un izvor de alinare.

La noi psaltirea se întrebuințează foarte mult în biserică. Este însă, din nenorocire, foarte puțin cetită de credincioși și chiar de preoți. În predici nu este întrebuințată mai de loc, deși coprinde cele mai frumoase idei și sentimente religioase, este plină de admirabile comparațiuni luate din natură și se găsesc expresiuni alese și semnificative. O scuza pentru necitirea psalmilor este în faptul că în multe locuri sunt greu de înțeles. Psalmii, ca și toate poeziile, se disting prin tonul și stilul lor maiestos, dar clar, scurt, ex-abrupto chiar. De aceea multe expresiuni trebuiesc explicate. Suntem chiar nevoiți, spre a pătrunde în cugetul poetului, să cercetăm timpul când a compus el acel psalm, evenimentele cari au dat motiv la compunerea lui și astfel a ne introduce în starea sufletească în care se găsea în momentul inspirațiunei.

Nu cred că fac un rău dacă încep să dau fraților preoți și doritorilor de cultură și educațiune morală, traducerea și mici comentarii la acești psalmi. Intențiunea imi este să

comentez numai psalmi întrebuițați mai mult în biserică, ca cei de la Vecernie, Ceasuri, etc. Am comentat însă și ps. 1 și 2 pentru a nu lăsa tocmai pe acești doi psalmi atât de frumoși și interesanți.

Foarte frumoase și edificatoare sunt reflexiunile, asupra psalmilor, coprinse în comentarul lui Berthier tradus, dar amplificat și acomodat spiritului bis. noastre, de Prea Sfințitul Episcop al Argeșului, D. D. Dr. Timuș.

În comentarul ce urmează dau mai multă atențiune părții teoretice din explicarea unui psalm.

În traducere mă conduc numai de textul masoretic pe care îl compar cu Septuaginta, Peșito. Vulgata, Targumii, traducerea lui Aquila, Symmach, Teodotiu și Ieronim cari se găsesc în Biblia polyglotta din Londra și în Exapla lui Origen din Migne «Patrologia». Foarte rar consult traducerea arabă, de oare-ce ea nu presintă o mare valoare critică, fiind făcută după Septuaginta.

Psalmul I.

I) 1. Fericit bărbatul, care nu umblă în sfatul necredincioșilor și nu stă în calea păcătoșilor și pe scaunul batjocoritorilor¹⁾ nu șade.

2. Ci în legea Domnului (este) voea lui și la legea lui cugetă ziua și noaptea.

3. Și așa este ca un pom plantat lângă izvoarele apelor, care dă fructul (său) la timp(ul său) și frunza lui nu veștejește, și tot ceea ce face, prosperă.

II) 4. Nu tot astfel necredincioșii; ci ca pulberea pe care o spulberă vântul.

¹⁾ Textul ebraic = celni syriac și targumii. Aquila are: „καθῆδρα χίμαιρας“ deci ca și cel ebraic. Symmachus are: καθῆδρα ἐπιθετών“ (mîncinoșilor, înșelătorilor). Septuaginta, Vulgata și traducerea arabă au: „cathedra pestilentiae“.

5. De aceea nu vor sta necredincioșii la judecată, nici păcătoșii în a lunarea dreptilor.

III) 6. Căci Iahve cunoaște calea dreptilor; iar calea păcătoșilor va peri.

Psalmul se împarte în 3 strofe denotate cu I, II, III.

Vers. 1. אֲשֶׁר־ Are un meleg la patach spre a arăta că ș'va trebuie a se pronunța (comp. Gr. de mine § 7, b. 2) ca și în ps. 32₂; 40₅. Tradițiunea însă diferă în punerea lui meleg. La unele edițiuni este pus la ș'va, la altele la patach. Se derivă de la אָשַׁר (Gen. 30₁₃, ps. 72, 17 etc.) înrudit cu יָשַׁר = a fi drept. Ca formă unii cred a fi st. cstr. pl. de la אֲשֶׁר־. Alții combat această afirmațiune susținând că nici יָשַׁר din יָשַׁר־ (dedesubt) nu este semnul pluralului. După comentatorul ebru, Rași (1040—1105) cuvintele אֲשֶׁר־ הַאֲשֶׁר sunt o expresiune care denotă o categorie de psalmi, tot așa ca și cuvintele כִּסּוּר, קִהְלָה, יָשַׁר etc. Am tradus cu prezentul «umblă», «stă», «șade» pentrucă în Ebraică perf. se întrebuințează pentru evenimente, fapte îndeplinite în trecut, dar cari *se repetă și în present*, căci sunt basate pe experiență. Astfel este în cazul de față. Nu putem traduce «care nu a umblat» pentru că atunci se poate înțelege că cel ce «umblă» pe căile necredincioșilor poate fi fericit. Acest mod de întrebuințare al perf. este comun limbilor semitice. «Praeteritum saepe de eo, quod quis facere solet, vel quod *omni tempore eodem modo* se habet, ἀριστῶς usurpatur, atque per nostrum praesens commode exponitur» (Rosemüller Scholia in psalmos. p. 23—Gesenius Lehrgebäude p. 763). Toate traduceriile au prezentul (vezi Exapla lui Origen).

Cele trei cuvinte: רָשָׁעִים, הַבְּטָאִים și רָעִים exprimă gradele depărtării de Dumnezeu.

רָשָׁעִים sunt *necredincioșii*, „*impii corde*“, cari se aseamănă cu marea iritată (Is. 57₂₀ sq.). La ei se vede ho-

tărirea (Iob. 21¹⁶), direcția voinței (Iob. 22¹⁸), principiul vieții lor (Ibidem 10³); toate acte, cari se manifestă în *statul* ce dau. Cuvântul stă în legătură cu verbul arab *raşaa* (cu ʔ la fine) = a fi moale, slab, fără energi, adică slab în ce privește credința, moralitatea.

הַבְּאִים «păcătoșii» sunt «*peccatores opere*», «ἀμαρτωλοί» cari se disting prin modul lor de lucrare, de vieață, prin *drumul* (דֶּרֶךְ) ce au luat.

לִצְדִים (de la צָדַק = a batjocori) sunt «*illuses ore*», «*irrisores*»; cei cari stau (כִּסֵּיבֵי) fie numai «*sedes*», sau chiar și «*consensus*» în adunări (Ies. 5¹⁹) și iau în răs pe cei, cari sunt credincioși Domnului. Nu numai în cuvinte, dar și prin fapte desprețuesc pre Dumnezeu. De aceea și în Proverb. 3³⁴ sunt puși alături cu עֲנִיִּים = nelegiuți. Ei sunt acei, cari nu își păzesc gura și limba lor (proverb. 21²⁴) și nu se tem nici de Dumnezeu, nici de oameni (Ies. 28¹⁴ sq). Cum au celit cei LXX când au tradus «*pierzători*» nu pot să știu.

הַלֵּךְ a *merge*, a *umblă* are aici însemnare etică, ca și Micha VI¹⁶; Ier. VII²⁷ unde stă în legătură cu מַעֲצִיבָה. În Cronica 22⁵ este tocmai cu עֲצָה = sfat, povață.

Textul siriac—Peșito—are în loc de „*stat*” „*cale*” așa că am traduce: «*care nu umblă în calea necredincioșilor*».

דֶּרֶךְ *drum* «*via*, saepissime pro instituto et ratione vendi», calea, drumul vieții omenești. Peșito traduce: «*cugetare, gândire*» (comp. Ex. 18²⁰; Ies. 55⁷).

Poetul are aici o gradațiune foarte frumoasă, care se exprimă:

prin רְשָׁעִים = necredincioși; עֲצָה = sfat și הַלֵּךְ = a umbla; de o parte; prin הַבְּאִים = păcătoși; דֶּרֶךְ = cale, drum עֲמִד = a sta, și prin לִצְדִים = batjocoritorii; כִּסֵּיבֵי = scaun יֹשֵׁב = a șede; de altă parte.

Deci în acest vers poetul inspirat descrie starea celor credincioși în mod negativ. El face o deosebire

psihologică foarte fină Spiritul său pătrunzător ne pune înaintea scara depărtării de Dumnezeu, arătând cum cel ce se lasă odată amăgit de statul celor necredincioși va ajunge până la a nu mai se feri de ei, ci a sta în adunările lor. Un asemenea bărbat nu poate fi fericit.

Vers: 2 atât sintactic, cât și ca idee stă în strânsă legătură cu vers. 1. În vers. 1 arată ce nu trebuie să facă omul spre a fi fericit; în vers. 2 spune pozitiv ceea ce trebuie să facă spre a fi fericit.

Versul 1 este format din o propozițiune verbală negativă introdusă prin לֹא (*lô*, *lôz*=nu) căruia de obicei îi urmează perfectul. Contrariul unor asemenea propozițiuni se introduce prin כִּי אֵין = ci, din contră (v. 2).

תִּירָה (= lege) însemnează în adevăr și «învățătură», totuși aici trebuie a se înțelege «lege» căci este deja determinat prin cuvântul următor (יְהִי). De altfel chiar partea a doua a versului ne arată aceasta. Cugetă la lege spre a o aduce la îndeplinire, a o pune în practică. Acesta este și motivul pentru care stă aici imperfectul. În vers 1 este perfectul, o acțiune *implinită*. Aici este o acțiune care *durează* și este de dorit a dura, căci *numai cel ce cugetă încontinuu la legea Domnului va fi fericit*.

יִשְׂמַח = a avea plăcere (inclinatio); a voi.

הִגָּה = exprimă starea în care se află cel ce meditează în tăcere asupra unui lucru; este «animi cogitatio» (Ios. 1^a) (הִגָּה cu בְּ). Cei ce cugetă în inima lor (בְּיַד לִבָּם) sunt opuși celor ce vorbesc cu gura (אֲפֵרֵי-פִי) (ps. 19₁₆; 49₄). *Poetul cugetă aici la acei, cari nu numai în gând repetă preceptele Domnului, dar cari se silesc a se obișnui cu punerea lor în practică*. De aceea întrebuițează el verbul יִשְׂמַח = a voi. Cel credincios, cugetând «ziua și noaptea» la «legea» Domnului, «voește», se silește să o practice, să o îndeplinească.

Vers. 3. Cu acest vers se începe descrierea stărei omului fericit. Perfectul (הִידָה) arată o *acțiune îndeplinită*. Vau consecutiv (וַיִּדָּה) arată că cele ce urmează sunt o consecință a celor ce preced. Dacă omul îndeplinește cele zise în vers. 1 și 2 atunci consecința este vers. 3 (v. consecutiv). Starea descrisă în vers. 3 este dată ca *sigură, îndeplinită* (perfectul), pentru că condițiunile din vers 1 și 2 sunt singurele mijloace de a ajunge la fericire. Imperfectul יָדָה (dā), יָבֹרֵךְ (veștejește), יִצְלִיחַ (prosperă), exprimând o acțiune care *durează*, sunt puse spre a gradă și mai mult starea înfloritoare a celor credincioși. În textul ebraic stau în propozițiune relativă, având de subiect pe אִישׁוֹ (adica יְיָ).

יִצְלִיחַ însemnează (în Hifil): a face ca ceva să prospere (Gen. 39²³); a duce la bun sfârșit (Ps. 37⁷); a isbuti (II Cron. VII¹¹; 31²¹; Dan. VIII²⁴, etc) așa că în însemnarea primă este Iahve subiect; în a doua omul cel drept; în a treia ar fi fapta celui drept. Mai logic este a considera aici ca subiect apropiat «omul cel drept, credincios». Ca cauză primară a prosperării faptelor lui este Dumnezeu.

Cu acest vers se termină descrierea stărei omului fericit. Poetul, spre a da descrierei sale un colorit mai frumos și spre a face o impresiune mai adâncă, întrebuințează una din comparațiunile cele mai frumoase și în același timp semnificative, care a trebuit să fi impresionat mult pe auditor.

Vederea unui pom înverzit, plin de putere face pe tot omul să creadă că atât pământul cât și îngrijirea lui au fost bune. Pomii plantați lângă ape sunt simbolul prosperității, preînchipuiesc pe oamenii dreți. Au rădăcini puternice (שֹׁרֵשׁ spre deosebire de נִסְבִּיחַ) așa că nici o vijelie nu îi poate strică, nu îi poate mișca de la locul lor. Rădăcinile unui asemenea pom se întăresc, se întind în pământ, căci

el este alimentat cu apă, cu umezeală din canalele¹⁾, (διδέξεται τὸν ὕδατος) cari vin din toate părțile și îl fac apt de a da *fructul său* la timpul său, fără a te face să aștepti în zadar. Un asemenea pom nu suferă de căldura verii. Frunzele lui nu cad, nu se usucă. (Ier. 17₉). A primit tot la timp hotărât (Ps. 104₂₇); la timp anumit va da și fructe.

Să cogetăm puțin la starea omului drept și vom vedea că este similară cu a unui asemenea pom. «Binecuvântat este și bărbatul, care se încrede în Dumnezeu» (Ier. 17₇). Apa dătătoare de viață izvorăște din percepțele lui Iahve. Furtunile vieții nu îl înspăimântă, căci Domnul este scut împrejurul celor ce îl ascultă (Ps 3₄; comp. cu Ier. 17₁₃). Preceptele Domnului sunt arbore de viață. Targumii au și relatat cuvântul «pom» (פֶּרֶץ) cu «arborele vieții» (עֵץ חַיִּים), căutând astfel să se apropie de ideea poetului. Fructele «omului drept» sunt «faptele bune» săvârșite la timpul lor.

Vers. 4. De aici începe descrierea stărei necredincioșilor. LXX adaogă: „ὄχι ὅπως οὐρανός, ὄχι ὅπως” și la finele versului „ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς”. Acest adaos îl are și

¹⁾ Din מַיִם חַיִּים (isvoarele apelor) unii trag concluziunea că psalmistul trebuie să fi cunoscut Egiptul și Babilonia, unde se aflau asemenea canale de irigațiune sistematică. În Palestina, cum se poate vedea din Deut. 11₁₇, unde se spune că Canaanul nu este ca Egiptul, care se poate asemăna cu o grădină de legume, nu se aflau asemenea canale și irigațiuni. Deci tabloul este împrumutat de la alte popoare și psalmul este compus târziu de tot. Această susținere este greșită. După Proverbi 21₁, inima unui rege este în mâna lui Iahve, ca și pârâncile de apă. În Eccl. 2, sq. Solomon zice: מַיִם חַיִּים יְיָ = îmi făcui lacuri (rezervoare) de apă (pentru a îmi nda o pădure.....). Trei din aceste lacuri se mai află și astăzi lângă vechiul *Etam*. Ce însemnează toate acestea de cât că și Iudeii îndeplineau statul pe care Virgiliu (în Bucolice) îl dădea Romanilor: „Claudite iam rivos, pueri; sat prata biberunt”? În acest caz psalmistul nu avea nevoie să împrumute această comparațiune de la streini.

Vulgata și traducerea arabă, căci ambele sunt făcute după Septuaginta. Unii din codicii siriaci repetă: לֹא הִכַּנְנָה (nu astfel); alții au aceste cuvinte scrise la margine, ca glosă. De altfel adaosul acesta nici nu 'și are locul aici, căci micșorează efectul tabloului ce poetul ne pune înainte. *Necredincioșii sunt contrariul celor credincioși. Ei sunt ca pleava de pe arie. Fără rădăcini în jos, fără tructe sus. Cea mai mică suflare de vânt îi spulberă, îi imprăștie ca și pleava de pe arie* (Ier. 4₁₁; Isaia 17₁₃), *îi aruncă în abisul profund al chinurilor, pasiunilor și nelegiuirilor lor unde îi duce necredința și abaterea de la legea lui Iahve.*

Punerea articolului (הַרְשָׁעִים) «necredincioșii» este espre-sivă și baljocoritoare. Este întocmai ca și cum poetul îi ar arăta: «uite! necredincioșii.....».

Vers. 5. עַל-כֵּן («de aceea») introduce propoz. următoare, ca o consecință din vers. 4, ca ceva care rezultă din calitatea necredincioșilor. Prin לֹא (nu) se neagă versul întreg. (Casuri unde לֹא neagă chiar și o a doua propozițiune paralelă sunt multe sp. es. ps. 9₁₉ etc).

קוּם a sta, a se susține (nu «a invia») ca și עָמַד ps. 130₅; 5₆; Naum 1₆; Maleachi 3₂. Targumii traduc לֹא-יִבְרָאוּ cu לֹא יִבְרִין = nu se vor justifica.

מִשְׁפָּט = judecată desemnează actul judecăței în sine însuși, «judicium κατ' ἐξουχίαν», după cum se vede și din faptul că cuvântul este articulat (מִשְׁפָּט în loc de מִשְׁפָּט). Aceasta este judecata la care Dumnezeu examinează faptele tuturor oamenilor și îi răsplătește după merit (Rom. II₁₆; comp. cu I Cor. 4₅). La o asemenea judecată nu pot stă, nu se pot susține, necredincioșii. Septuaginta și deci și bibliile românești traduc cu «nu vor invia la judecată», arătând astfel că trebuie a cugeta la judecata ultimă. Targumii traduc pe מִשְׁפָּט cu בְּיוֹם רַבָּא (în ziua cea mare), adică judecata

ultimă. Tot asemenea cred și comentatorii ebrei. Aceasta poate că a fost și cugetarea poetului, căci el știa bine că deși în lumea aceasta adesea cei drepti sufăr, totuși la judecata ultimă își vor lua toți răsplată după faptele lor. Inșă nu este nevoie să schimbăm însemnarea verbului קים = a stă, cu «a învieă». Chiar în limba noastră zicem: «nu vei putea să stai cu mine la vorbă, nu vei putea ține piept cu mine etc».

„עַרְךָ צְדִיקִים” = *adunarea dreptilor* formată din acei, cari pentru cugetările, sentimentele și faptele lor plăcute lui Dumnezeu, formează o adunare (Ps. 111₁) la care cei necredincioși aparțin numai în aparență, căci «nu toți cari fac parte din Izrael, sunt Izraeliți» (Rom. 9_a). Această aparență dispare înaintea judecăței divine. Nouă ni se pare că toți oamenii formează o singură adunare. Înaintea lui Dumnezeu însă cei răi sunt despărțiți de cei buni. El îi desparte cum se desparte grăul de pleavă, oile de capre. Grăul—oamenii drepti—se pune în magazii, la loc bun. Pleava—cei necredincioși—este luată de vânt, va peri (תֵּאָבֵד v. Gr. mea § 85 b.) pentru că «lahve cunoaște» căile și faptele tuturor oamenilor.

Vers. 6. וְיָ = *pentru că, căci* motivează pe «nu vor stă la judecată». Cele zise în vers. 5 sunt posibile numai din cauza celor din vers 6. De aceea acest וְיָ servește și ca legătură între ambele versuri.

וְיָ = *cunoaște* (în sensul de «a aproba»). Contrariul ps. 101₄ cu «a nu aproba») ca și ps. 37₁₃; Deut 2₇; și ca „ὅτι οὐδέποτε ἔγνω ὁμάς” Mt. 7₂₃; și „ἔγνω ἄποστολὸς τοῦ ὄντος ἀποῦ” (II Tim. 2₁₉). Este cum zice proverbul latin un «nosse cum affectu et effectu», adică o cunoștință bazată pe legătura intimă dintre «cunoscător și cunoscut», dintre subiect și obiect, o cunoștință perfectă, obiectivă pe care numai Dumnezeu o poate avea și în executarea căreia

se manifestă atât grația și iubirea lui de oameni, cât și dreptatea și puterea lui. Targumii traduc: «cunoscută (clară) este înaintea lui Iahve» (דגלי קרם יהיה).

דֶרֶךְ = drum este o expresiune figurată pentru *mersul vieții*.

«*Calea dreptilor*» este viața acelor, care au ca scop ultim pe Dumnezeu.

«*Calea păcătoșilor*» este viața acelor, cari cred că scopul ultim se află în ei înșiși.

De aceea și viața dreptilor este un «drum etern (עולם דרֶךְ) ps. 139₂₄), pe când viața celor păcătoși «va peri» (האבד) ps. 9₁₉; 112₁₀). *Drepții vor merge în viața eternă. Păcătoșii, necredincioșii pier, se scutundă în noaptea eternă a chinurilor*¹⁾.

(Va urma).

Diacon Dr. Popescu-Mălăești.

¹⁾ Autorul, timpul compunerii psalmilor și caracterul poeziei ebraice vor formă subiectul unui capitol special.

MANUSCRISELE GĂSITE LA MONASTIREA DĂLHĂUȚI

DE DOMNII

N. IORGA și P. GARBOVICEANU.

Aceste manuscrise se află acum la Academia Română.

I. *Psaltire tălmăcită*. La sfârșit: «S'au scris de Costandin vtori orfan Popii Fl(orii)» dascăl slovenesc; am sfârșit misița August 20 ot Hristos veleat 1755». Note: «Această carte ce să numește psaltire tălmăcită o am cumpărat eu Silvestru Ieromonah, fiindcă foarte am iubit a avea cărți pentru mângăerea mântuirii sufletului; și pentru aceasta am scris ca să se știe că este a me, 1782». Apoi: «Această psaltire tălmăcită cumpărând-o și cetind vre-o cătăva vreme, apoi o am dat Sfântului Schit de la Dălhăuți, ca să fie pentru ertarea păcatelor mele celor multe. Eu Silvestru Ieromonah». — Fol.

II. a) *Vederea lui Chir Daniil*. b) *Viața și muconia ce i s'au întâmplat Sfântului mucinic Anastasie, tatăl lui Chir Daniil, în cetatea Telvinul*. Notă finală: «Și s'au tălmăcit de dascalul Ilarion dupre limba elinească pre limba runănească; de la anul 1763». 8°.

III. *A cuviosului părintelui nostru Petru Damas-*

chin cartea întâia și a doua. La sfârșitul cărții întâia se dă data transcrierii: 1772 Iunie 29, și următoarea notiță: «Această dumnezeiască carte mi-au dăruit-o un bine credincios și bun nevoitoriu părinte, spre a sa pomenire, mie mult păcătosului Ieroshimonah Samuil nac(ialnicul) Sf. Schit Sihastru, 1815 Octombrie 27». Iar la sfârșitul cărții a doua: «Să se știe de când s'au cutremurat pământul tare, în ziua de prea Cuvioasa Paraschiva, la șapte ciasuri din zi, leat 1802, Octombrie 14¹⁾» 4°. Hârtie turcească²⁾.

IV. Cartea, adecă învățăturile ale celui dintru sfinți, a prea cuviosului și de Dumnezeu purtătorului Părintelui nostru *Efrem Sirianul*, ce sânt pline de umilință cătră îndemnareă pocăinții..... ce s'au scris acum în zilele prea înălțatului Domn al Moldaviei *Costandin Dimitrie Moruz Voevod*, cu toată cheltuiala Sfinții Sale Părintelui Neofit, starețul ot Schitul Vrancea; lei 14 s'au cheltuit pentru scris.

«S'au scris în sfântul schit ot Vrancea, în anul de la Hristos 1780, prin osteneala lui Ioan Tip, iar acum Ieromonah Ilarii care am scris³⁾. Fol.

V. a) *Din viața a prea cuviosului Părintelui nostru Filiomon pustnicul: cuvânt pentru țăr de grija minții.* b) *A prea cuviosului Părintelui nostru Isac Sirin, episcopul Ninevei și pusnicul: pentru rânduiala celor noi începători și așăzarea și cele ce nu să cade acelora.* Sec. al XVIII^{lea} 4°. Notiță. «Această carte

¹⁾ Însemnări identice pentru acest mare cutremur, mai vezi la Iorga, Manuscrisele Monastirii Cernica în *Biserica Ortodoxă*, XXVI, p. 224 și Idem. Donă bibliotecii de Monastiri: *Ghighiu și Argeș*, București 1904, p. 54, No. 10.

²⁾ Cf Iorga, Manuscrisele Cernicâi, l. c., p. 210, No. 15.

³⁾ Pentru Efrem Sirianul v. Iorga, Manuscrisele Cernicâi, *Biserica Ortodoxă* XXVI, pp. 213, No. 85 și 229, No. 184. Idem, Două biblioteci de Monastiri: *Ghighiu și Argeș*, pp. 23 No. 2, 24 No. 7 și 53 No. 2.

iaște a Sf. Schit din Vrancea, leat 1785 Avgust 18. Ilarion Jeromonah¹⁾).

VI. a) *Mărturie pentru Sfântul Calist* a lui Meletie al Atinilor; din besericeasca istorie, partea 14, cap. 15. numărul 8^a). b) *Cuvânt la Schimbarea la Față* a Domnului nostru Iisus Christos, August 6. c) Luna lui Iunie în 19 zile: *Viața prea cuviosului Părintelui nostru Paisie cel Mare*, scrisă de prea cuviosul Ioan Colov. Sec. al XVIII^{-lea} (1786). 4°.

VII. «Grăunte de muștar». Cuprinde: α) Cuvânt întâi: pentru mărturisirea Domnului nostru Iisus Hristos în proțiva jidovilor celor orbiți și rătăciți; β) Cuvânt al doilea: pentru rătăcirea jidovilor; γ) Cuvânt al treilea: pentru jidovii ce i-au lepădat Dumnezeu pre dâșșii și au ales în locul lor pre noi creștinii; δ) Invățătura la creștini cum să se depărteze dela jidovi, ca să nu umble în calea lor; ε) Stihuri cu numele și cu poleca mea, al numitului mai jos smerit. (Din acrostih reese: *Nicolae Botezatul*, din care se vede că autorul manuscrisului era un jidov botezat).

Lăsăm să urmeze predoslovia manuscrisului, interesantă în felul său:

«Fiindcă am văzut pre unii creștini, care fac sfinte biserică, ca să rămăe după sfârșitul lor; iară alții fac fântâni; iar pentru alții după moartea lor fac rudeniile lor. Dar eu, fiindcă m'am născut al doilea (i e: hotezat), când eram de treizeci și opt de ani, pentru aceasta eu rudenie nu am, ca să facă vre-o pomenire după sfârșitul meu sau vre-o beserecă sau altă cevaș pomană, ca să rămăe pomenire după moartea mea; nu am cu ce, căci m'am lepădat de lume și am primit sarăcia pentru Hristos. Am socotit dară și am făcut cu ajutorul lui Hristos această cârticică mică,

¹⁾ Pentru Isac Sirin v. Iorga, *Manuscrisele Cernicâi*, I, o., p. 221 No. 114.

²⁾ Cf. Iorga, *Ghîghia și Argeș*, p. 46, No. 29 și Idem, *Manuscrisele Cernicâi*, I, o., p. 219, No. 96.

numai trei cuvinte, în numele Sfintei Troițe, ca să fie pomeneire după sfârșitul meu. Și am numit pre dânsa: «*Grăunte de muștar*»; precum grăuntele de muștar iaste mai mic decât toate semințele și omul de ar avea creștință cât dânsul de mare, ar putea muta munții dintr'un loc într'altul. Pentru că așa au zis singur Domnul nostru Iisus Hristos la Sfânta Evanghelie. Așa și această cârticică mică iaste mai mică decât toate sfintele cărți creștinești. Și cu nădejdea lui Hristos, dacă vor ceti jidovii într'ansa, trebuie negreșit să vie la lumină, adică la sfântul botez; și să se boteze un jidov iaste așa greu lucru, cum ar muta un munte dintr'un loc într'alt loc, fiindcă șade Satana învechită și înrădăcinată ca un munte în inima lor. Și mai mult am făcut cârticica aceasta, pentru ca să celească creștinii, ca să știe da răspuns la jidovii cei necredincioși, care începe cu proclitul lor talmud.

Și mă rog, fraților întru Christos, cetitorilor, dacă veți găsi ceva greșală în cârticica aceasta, să mă ertați, ca să vă iarte Dumnezeu și pre voi; pentru că nu iaste om negreșit pre pământ. Și cer ertare, ca să ne învrednicim la împărăția ceriului, la odihna cea vecinică. Amin. Eu Nicolae cel mai mic și mai prost, în sfântul Ostrov al Cernicăi. La anul de la Christos, Mântuitorul lumii: 1792. 4°.

VIII. *Intrebări bogoslovești și cu răspunsuri*, adunate după scripturile Marelui Atanasie și dela alți părinți, și tâlcuite pre limba românească de Ianache biv vel Postelnic. În tipografia școlii Văcăreștilor, la anul de la zidirea lumii 7249 (=1741), de Popa Stoica Iacovici. 4°.

La sfârșit: «Și s'au scris aceasta bogoslovie de pre alt izvod la leat 1792 Ianuarie 25».

Din această notiță se pare că copietorul n'a avut înaintea cartea cea tipărită (un exemplar la *Academia Română*, 8° mic, 70 foi, cu titlul de sus), ci tot un manuscris. Manuscriptul mai conține: *a) Divanul lui Pilat*; *b) Scri-*

soarea lui Pilat către Tiberie Impărat, și c) Scri-soarea lui Chesar Impărat către Pilat Domnul.

IX. Incipit: «Această carte cu multe rugăciuni: întâiu, a-catistul prea Sfintei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născă-toare și puru(rea!) Fecioarei Mariei, al Adornirei Sfintei sale¹⁾; al doilea, al celui dintru sfinți părintelui nostru Nicolae ar-hiepiscop Mireilor Lichei, făcătorul de minuni; al treilea, a-catistul sfintei marei mucenite Varvara, care rugăciuni sunt foarte de suflet folositoare. Acum pentru folosul a multora s'au scris, cari vor voi să le citească.

«S'au scris la sfântul schit al Găvanului în zilele prea lu-minatul Domn Io Alexandru Moroz Voevod, pre vremea când păstoria prea sfințitului episcop Buzăului *Dositei* și la acest sfânt lăcaș Găvanul era naționalic și stareț sfinția sa părintele schimonah *Dionisie*. Și eu cel mai ticălos decât toți ticăloși, care am scris cu nevrednice, Visarion Ieromonah, Aprilie 20. 1793» 8°.

X. *Cărticică*, care are nume de trimitere a tot cuprin-zătoare, scrisă de prea înțeleptul Chir Evghenie, dascalul școlii cei acum de curând adunate în muntele cel cu nume sfânt; care câte una câte una, numărând în scurt izvodirile ceale nouă ale latinilor, le vâdește cu muștrare. Și s'au dat acum la iveală prin tipariu în zilele prea sfințitului a toată lumea patriarh Chirio Chir Chiril, către carele s'au și închinat. În Țarigrad, în anii dela mântuirea lumii 1756.

La sfârșit un cuvânt al copietorului sau tălmăcitorului către cetitor, fără ca acela să-și spue cine este Sec. al XVIII^{lea}. 4°.

XI. *a) Impărăția lui Octavie Chesar. b) Invățături creștinești.* Sec. al XVIII^{lea}. 8°.

XII. *Pravila Sfinților Apostoli.* Sec. al XVIII^{lea}. 4°.

XIII. Miscelaneu. Cuprinde: *a) Vieța prea cuviosului pă-rintelui nostru Vasilie-cel-Nou, scrisă de Grigorie ucenicul*

¹⁾ Cf. Iorga, *Ghighiu și Argeș*, pag. 51 No. 39.

lui cel din cetatea cea mare a Țarigradului, a căruia pomenire să săvârșește în luna lui Martie în 25 de zile; 6) Pomenirea Sfintei Teodorei, Dechemvrie 30 au adormit; prolog slovenesc, tipărit la Stolnița Moscului, anii 7272 (= 1764); 7) Vămile; 8) Cugetarea Sfântului Grigorie pentru iudoi; 9) Tâlcuire dela ingeri: pentru cetate, pentru judecata cea înfricoșată, pentru plata dreptilor¹⁾. Sec. al XVIII^{-lea}. 4°.

XIV. *Pateric pe alfa vita*, sau cuvânt și isprăvile îndreptărilor precum au viețuit prea cuvioșii părinți și au învățat pre alții, cari au poftit viața călugărească, foarte de folos celor ce vor asculta cu credință²⁾. Sec. al XVIII^{-lea}. 4°.

XV. *Irmologhion*. Notă finală: «Această carte iaste a Sfinției Sale Ananie Ieromonah din Sfânta Mănăstire Râșca; și s'au preascris de smeritul între monahi Ghedeon păcătosul, 1808 Maiu 18». 4°.

XVI. *Psaltichie*, cu text grecesc, compozițiuni de ale lui Petru Lampadariu. Sec. al XIX^{-lea}. 4° mic.

XVII. *Psaltichie*, cu text grecesc, compozițiuni de ale protopsaltților Ioan și Daniil, și alții. Sec. al XIX^{-lea}, 8° mic.

XVIII. *Psaltichie*, cu text grecesc și românesc. Sec. al XIX^{-lea}, în 8°.

XIX. *Isaac Sirul*: Cuvinte. Cele nouă dela început. În-ceputul sec. al XIX^{-lea}³⁾. Fol.

XX. *Apologhia Apostolului Pavel*. Sec. al XIX^{-lea}, în 4°, rusesc.

XXI. a) Incipit: «In 7 zile ale lui Dechemvrie facem pomenirea Sfintei Filotiei fecioarii, ale căria Sfinte moaște se află întregi în Țara Românească, în biserica domnească cea din târgul Argeșului: *Slujba Sfintei Filotiei muce-*

¹⁾ Pentru Vasilie-cel-Nou v. Iorga, *Manuscrisele Cernicâi*, l. c., pp. 211, 221 și 219 la No. 21, 33 și 100. Idem, *Ghichiu și Argeș*, p. 25 No. 17.

²⁾ Cf. Iorga, *Ghichiu și Argeș*, p. 59 No. 22.

³⁾ Vezi mai sus, No. V.

niții dela Argeș. La sfârșit: «Această slujbă iaste făcută de părintele Isaac Schimonahul și dascalul Sfintei Monastiri Neamțul». «S'au prescris: 1829, Septembrie 2»¹⁾. *b)* «*Rânduiala chipului celui mare al Ingerilor, adecă al Shimniciei*». Sec. al XIX^{-lea}. 4°.

XXII. *Urmare de rugăciune pentru izbăvirea celui ce pătimește de bântuiala și asupraea duhurilor celor necurate*, cu care rugăciune mulți se folosesc și să și izbăvesc. Invățătura în ce chip să urmează aceasta. La sfârșit: «Această sfântă carte s'au preascrie de mine mai jos iscălitul acum în anul 1853 Septembrie, cu cheltuiala cuvioșiei sale P. Vinedict, arhimandrit și stareț sfântului Schit Dălhăuț. Monah Porfirie». 4°.

Alex. Lăpădatu.

¹⁾ Cf. Iorga, *Manuscrisele Cernicâi*, p. 211, No. 22.

PREDICĂ

PENTRU RUGĂCIUNE.

(RUGĂCIUNEA DE OBȘTE).

«Și pacea lui Christos hotărăscă în inimile
voastre, la care ați și fost chemați în-
tr'un singur corp, și faceți-vă mulțămitori».
(Colos. III, 15).

Mântuitorul nostru Christos a murit răstignit pe cruce, ca să răscumpere păcatul lumii. De bună voe s'a dat pe sine-și morței, mântuind omenirea de pierzarea cea vecinică, pe care Satana a pregătit-o și a adus-o în lume prin amăgirea celor dintâiu oameni, când în chipul șarpelui vorbitor a îndemnat pe Adam și Eva să mănânce din fructul oprit și să se facă asemeni cu Dumnezeu. În marea sa iubire de oameni El s'a dus la moarte ca mielul la junghiere, și luând asupra sa toate păcatele celor ce l-au iubit și îl vor iubi, a șters prin moartea sa păcatul strămoșesc și ne-a spălat de el, ca să fim iarăși curați în fața lui Dumnezeu.

El, unul, a pătimit pentru toți, și a murit pentru toți; rugăciunile lui cătră Dumnezeu au fost făcute

în numele tuturor câți au voit să fie mântuiți. Numai pentru aceștia a murit, căci acei ce n'au voitsă-l cunoască din împietrirea inimii lor și din orbirea sufletului, și acei ce n'au voit și nu voesc mântuirea, aceștia au rămas tot în păcatele lor și de aceea închisă le este poarta împărăției Tatălui.

Dumnezească pildă ne-a dat Mântuitorul prin moartea sa, fraților creștini, și rog pe Dumnezeu să vă dea pricepere îndeajuns ca să cunoașteți pilda aceasta întru adâncul ei și să luați din ea învățatură. Rugăciunile Lui și patimile Lui, și moartea Lui n'au fost pentru sine, nici pentru doi ori pentru o sută, nici pentru un singur neam, ci pentru toate neamurile pământului câte sunt sub soare. Dar mântuirea n'a venit tuturor, căci nu toate l-au primit pe El. Câte însă se vor întoarce și-l vor primi, ori în zilele noastre, ori de acum înainte, parte de mântuire vor avea.

Voi auziți cum se roagă preoții în biserică nu numai pentru cei ce sunteți de față, ci pentru toți. Și pentru cei ce sunt în oaste, și pentru cei ce călătoresc pe mare, și pentru cei ce sunt pe munte, și pentru cei vii și pentru cei morți, și pentru cei răi și pentru cei buni, și pentru păgânii cari nu cunosc numele Dumnezeului celui adevărat, ba chiar și pentru cei ce-l cunosc, dar îl hulesc cu bajocură. Să nu vă fie cu mirare, că noi preoții ne rugăm și pentru cei răi și pentru păgânii hulitori. Așa ne poruncește cuvântul lui Dumnezeu, căci Dumnezeu este Tatăl tuturor, buni și răi, și pentru toți are grija unui părinte și pe toți ar voi să-i vadă buni. De aceea ne

rugăm pentru cei răi, ca să vie Duhul Sfânt asupra lor și să-i întoarcă pe calea cea adevărată și să deschidă inimile păgânilor, cari nu cunosc pe Dumnezeu ori îl hulesc, ca să primească lumina cea adevărată și să se închiză gura lor cea hulitoare. Căci Dumnezeu nu se bucură de cel păcătos, ca să-l ție întru păcat și întunecime, numai ca să-l poată pedepsi; el se bucură de întoarcerea păcătosului și de pocăința lui, ca să-l poată ierta. Indurarea și iertarea sunt bucuria celui a-tot înțelept, nu pedeapsa și răzburarea.

De aceea, fraților, preoții urmând pilda Mântuitorului se roagă pentru toți oamenii, că toți sunt fii aceluiși Părinte din cer. Iar porunca dumnezească este să ne rugăm pentru toată lumea, nu numai pentru noi înșine. Atunci cu adevărat vom fi vrednici de împărăția lui Dumnezeu, când fie-care ne vom ruga pentru toți, după cum ni se cere. Căci zis-a Mântuitorul Christos: Rugați-vă unul pentru altul. Iar Pavel Apostolul: Să nu poarte fie-care grijă numai de ale sale, ci fie-care și de ale altuia să poarte grijă. Iar acestea le-a zis el, nu numai la rugăciune gândindu-se, care este cel mai lesne lucru, ci și la purtarea între oameni, la milostenie și dragoste, la facerea de bine și la îngrijirea de cei sărmani și goi și strămtorați de nevoie.

☩ Dar cum vom face, ziceți voi, ca să ne rugăm pentru toată lumea? Fi-care pentru nevoile sale se roagă, așa ziceți. Zic și eu, fie-care pentru ale sale. Dar dacă fie-care dintre noi ar trăi în vârful mun-

telui, singur, fără să știe de altă lume, atunci cu adevărat n'ar avea pentru cine să se roage decât numai pentru sine, numai pentru nevoile sale. Noi însă trăim om lângă om, și fie-care avem nevoie de cellalt, ori într'un fel ori într'altul. Deci ne rugăm unul altuia pentru ajutor. Nimeni nu poate fiilor, să dea ajutor altuia, decât atunci când poate și are, de aceea ne rugăm ca Dumnezeu să dea fie-căruiia atât cât să aibă putere să ajute din avutul său și pe altul. Căci nu toți le putem avea toate. Ce ați zice voi fiilor de cerșetorul care s'ar ruga lui Dumnezeu numai pentru sine, ca Dumnezeu să-i dea cât de multă milostenie, iar celorlalți oameni, tuturor, să nu le dea nici un bine? Căci lui, oamenii cei ce au, îi dau milostenie; dacă aceștia n'au, de unde să-i dea? Deci, când cerșetorul se roagă pentru alții să aibă, pentru sine se roagă și pentru ale sale, iar când s'ar ruga numai pentru sine, și l-ar ascultă Dumnezeu, atunci împotriva lui însuși s'ar ruga, căci nimeni nu i-ar putea da milostenie. Dar noi nu suntem cerșetori, ziceți voi. Să ne ferească Dumnezeu, fiilor, de acest lucru! Nu sunteți cerșetori.

Dar câtă vreme omul are nevoie de om, fie-care cerșim ajutorul altuia, tu al meu și eu al tău, și suntem tot ca cerșătorul. Și apoi, frați creștini, în fața lui Dumnezeu toți suntem oameni. Unii prin munca noastră avem cele ce ne sunt de trebuință, alții prin înțelepciune, însă toate ne vin tot numai prin mila lui Dumnezeu, tot Lui îi cerem ajutorul, căci El ne poate întoarce spre rău ne poate

zădărnici munca și ne poate abate înțelepciunea. Nimeni nu este nici tare în fața Lui, nici mare, nici bogat, nici cuminte. Bogățiile sunt pentru El ca pleava, și fierul în mâna Lui e ca lemnul putred, zice în cartea lui Iov, unde se vorbește de puterea oștirilor și a bogățiilor. Deci slabi fiind cu toții de o potrivă, ce este a se ruga unul singur pentru sineși, și pentru nevoile și neputințele sale, când nevoile unuia sunt ale tuturor? De aceea zice Domnul: Rugați-vă unul pentru altul. Fiecare și pentru altul să se roage, căci pentru altul rugându-se, pentru sine se roagă.

Vă încerc, fiilor iubiți, cu o pildă. Și vă rog să luați bine seama. Fie-care dintre voi vă rugați, câți sunteți părinți, pentru toți copiii voștri, nu numai pentru voi. Și de ce faceți așa? Pentru că sunt ai noștri, ziceți, și pentru ai noștri ne rugăm. Așa este. Dar acum să vedem mai departe. Dacă oastea noastră pleacă la războiu, ca să apere țara și averea noastră, nu este așa, fiilor, că noi cu toții ne rugăm pentru dânsa. Că dacă ea n'ar avea noroc în războiu și ar fi biruită și tăeată, durerea nu ar fi numai a oștirea, ci și a noastră, a tuturor. Căci dacă dușmanul ar pătrunde în țară, atunci noi am trebui ori să mergem să-i ținem calea și să ne războim, ori să fugim în toate părțile, lăsându-ne casa și avutul pe mâna vrășmașilor. De ce ne rugăm dar pentru oastea noastră? Pentrucă, pentru ale noastre ne rugăm. Așa este, fiilor. Dar toți creștinii la un loc nu sunt ei oaste mare, oastea lui Christos, și nu suntem și noi

dintru această oaste? Iar vrăjmașii creștinătăței păgânii, cari nu cunosc pe adevăratul Dumnezeu, nu caută ei să facă războiu oștirea lui Christos, nu vin cu ură și cu bajocură să șteargă de pe pământ numele de creștin? Dacă este așa, trebuie să ne rugăm pentru toți creștinii, ca fiecare să fie ca toți și toți ca fiecare vrednic de a se lupta vitejește. Și de ce ne rugăm pentru oastea lui Christos? Pentru că și noi, fiecare pătaș suntem al hulei și ocării ce ne o fac păgânii; deci când ne rugăm pentru oastea lui Christos, pentru ale noastre ne rugăm. Dumnezeu însă dorește pace și bună voire între oameni, și dacă cei ce nu cred într'insul ne fac răul, asta o fac pentru neștiința și întunericul sufletului lor. De aceea trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu să-i învrednicească și pe ei cu știință și lumină și să le ridice orbirea întru care zac. Că de se vor întoarce aceștia către Domnul, pace vom avea și noi din partea lor și vom fi mai mulți cei ce vom lauda numele Domnului, și din vrăjmași ai lui Christos pătași îi vom avea și împreună ne vom lupta contra ispitei Diavolului. Rugându-ne lui Dumnezeu pentru păgâni, tot pentru ale noastre ne rugăm. Iată, filor, că ori ne rugăm pentru copiii noștri, ori pentru neamul nostru, ori pentru toată creștinătatea, ori pentru toată lumea, tot pentru ale noastre ne rugăm.

Când se arată puterea lui Dumnezeu întru cele ce sunt răzbunătoare și înfricoșate, vouă vi se imoae sufletul și, poate fără știre și numai din obicinuință, vă rugați o clipă lui Dumnezeu pentru toată lumea.

Eu înțeleg întâmplările cumplite, incururile mari, moartea cu năprasnă, furtunile cu trăsnete și altele de acestea. Atunci, în cutremurul spaimii, vă simțiți cât de slabi sunteți în fața lui Dumnezeu. Când trăsnește tare și aprinde casa vecinului ori îl ucide, care dintre voi nu se simte înforat și care dintre voi nu-și face cruce, cu răsuflarea oprită în gură, și nu zice cu vorba ori cu gândul: «Apără Doamne pe toată lumea!» Și când auziți de o moarte cumplită și năpraznică a unuia, ori că l-a strivit copacul căzut fără veste, ori că a alunecat pe râpă cu car cu tot și s'a făcut o grămadă de carne, ori că i s'a întâmplat într'alt fel o moarte înfricoșată, care dintre voi nu se zgudue de groază când aude povestindu-se de peirea năpraznică a semenului său, care dintre voi nu-și face cruce, rugându-se: Apără Doamne și fe-rește pe toată lumea. Nu este așa fraților? Așa este, căci fiecărui dintre noi i se poate întâmpla la fel, căci cine se poate mândri că-și știe sfârșitul vieții, și cine a făcut legământ înscris cu Dumnezeu că va trăi fără primejdii și va muri când va vrea omul și nu când va vrea Dumnezeu?

Cu adevărat, câte odată e și bătea lui Dumnezeu în întâmplările acestea cumplite. Căci pe păcătos, mai de vreme ori mai târziu îl ajunge bătea lui Dumnezeu, și întru aceasta însuși păcătosul își grăbește peirea, căci rămâne în nelegiuirile sale. Dar uneori aceste întâmplări cumplite și moartea cu năprasnă pot să vie și din negrija omului, ori dintr'alte pri-cini. Atunci nu sunt bătea lui Dumnezeu, cu toate

că se întâmplă cu voea Lui. Cine poate să știe rânduirile cele vecinice ale Domnului și rostul lucrărilor sale?

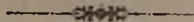
Dar ori cum ar fi, fraților, ori bătae a lui Dumnezeu, ori întâmplare nenorocită, de ce ne rugăm noi pentru toată lumea, când vedem și auzim acestea? De ce numai în fața primejdiei obștești, care ne amenință pe toți la fel, de ce numai atunci ne vine în gând să urmăim porunca Scripturei și să ne rugăm pentru toată lumea?

Luați aminte, fraților iubiți, că primejdia obștească ne face pe toți să ne vedem asemeni de slabi să ne apărăm unul pe altul și să ne rugăm pentru toată obștea. Dar noi luăm ca primejdie numai ceea ce ne înspăimântă ochii și ne înfricoșează auzul. Primejdia cea mare însă, e cea vecinică, este pierzarea sufletului, este iadul cu caznele lui cele nesfârșite, este mânia lui Dumnezeu și judecata Lui cea dreaptă, care pe toți ne va ajunge. Acolo să ne fie ochii de-apururi, la viața care ne așteaptă după moarte. Datoria fiecăruia este să caute să scape de primejdia osândeii vecinice, și poate scăpa numai în viața asta, căci în cealaltă numai e scăpare. În viața aceasta, urmând căile Domnului și împlinind poruncile Lui. Iar între aceste porunci este și aceea care ne cere să ne ajutăm unul pe altul, să ne apărăm unul pe altul, să ne iubim unul pe altul și să ne rugăm îngrijindu-ne nu numai fiecare de ale sale, ci fiecare și de ale altuia. Dacă ne cere Dumnezeu să iubim pe de-aproapele, e lesne de priceput, că pentru cel

pe care-l iubim trebuie să ne și rugăm. Să-l apărăm și să-l ajutăm, căci fiecare e slab și numai cu toții împreună suntem tari. Aceasta este legea și împlinirea legii, fraților. Pentru împlinirea ei a murit Domnul Christos, luând asupra Sa toate păcatele lumii. El nu numai că a trăit pentru toți, și pentru toți s'a rugat Tatălui din cer, dar a și murit pentru toți.

De aceea luați în suflet învățăturile Evangheliei. Ajutați pe cel strâmtorat și ajuns la nevoie, arătați calea celor rătăciți, milă să aveți pentru cei ce plâng și sufer și să nu faceți nedreptate nimănui. Să vă purtați cu toți oamenii bine, fără mândrie și fără patimă, dreaptă credință având întru Dumnezeu cel ce e Tatăl tuturor și de o potrivă răzbunător al călcării legii. Aceasta să fie, fraților, rugăciunea voastră pentru toată lumea, să ne știm cu toții frați ai aceluiași Tată și ca frații să împărțim bucuriile vieții și frățeste să ducem poverile, după cuvântul Apostolului (Efes. III, 6) ca să fie neamurile împreună moștenitori și împreună un singur trup, și împreună părtași făgăduinței lui Dumnezeu întru Iisus Christos prin Evanghelie. Amin.

M. P.

APOLOGETICA LUI TERTULIAN

SAU

APARAREA CREȘTINILOR ÎN CONTRA PAGÂNILOR.

C A P. I.

*Este calmea nedreptăței de a condamna religionea creștinilor
fără a o cunoaște.*

Dacă nu vă este permis, suveranilor magistrați, ai imperiului roman, cari faceți judecățile voastre în public și în locul cel mai înalt al acestei cetăți; dacă nu vă este permis, din cauza prejudiciilor și a furiei poporului să vă informați exact asupra acuzațiunii creștinilor; dacă teama sau respectul uman vă împinge a vă depărta în această singură ocaziune de principiile stricte ale justiției; dacă ura contra numelui de creștin,—cum s'a întâmplat nu de mult—prea dispusă a primi denunțări, până și de la copii și servitori, astupă urechile la ori-ce apărare judiciară, atunci, să poată cel puțin, adevărul să pătrundă până la voi, pe calea secretă a scrierilor noastre.

Adevărul nu cere milă, de oarece persecuțiunea nu-l înspăimântă de loc; străin fiind pe pământ, el se așteaptă ușor să găsească vrăjmași. Fiu al cerului, numai aici își are tronul

său, speranțele, crezământul și gloria sa. Aici, el nu dorește de cât un singur lucru: de a nu fi osândit, fără să fi fost ascultat. Ce aveți de temut pentru legile voastre, de ați îngădui adevărului, să se apere în centrul imperiului lor? Nu cumva, puterea lor s'ar arăta cu mai multă strălucire, condamnând adevărul, fără a-l auzi? Mai departe, ura, ce vă atrage o nedreptate așa de revoltătoare, vă dă de bănuț, că voi nu refuzați a-l asculta, decât pentru că știți, că n'ați mai putea să-l osândiți, dacă l'ați fi ascultat.

Iată întâiul motiv al plângerei noastre: Această ură nedreaptă în contra numelui de creștin. Insuși ignoranța voastră, care ar părea, că trebuie a fi scuzată, este tocmai aceea ce probează această nedreptate și o face și mai criminală. Cât de nedrept este să urâști ceea ce nu cunoști! Întru cât nu cunoști ceva, este nedrept să-l urâști, chiar dacă din întâmplare, ar fi vrednic de ură. Fără îndoială, numai cunoștința crimei poate să întemeeze ura voastră și s'o facă legitimă iar nu întâmplarea. Fără această cunoștință, cum s'ar justifica ura voastră? Apoi, dacă voi urțiți, fiindcă nu cunoașteți, pentru ce nu vi s'ar întâmpla să urțiți, ceea ce nu merită ură? De aici, conchidem că, voi nici nu ne cunoașteți, atât cât ne urțiți și că ne urțiți pe nedrept, întru cât nu ne cunoașteți

Ignoranța voastră este un marlor, care nu vă scuză, ci vă condamnă. Toți aceia, cari ne urau altă dată, fără să știe cine eram, încetează de a ne urî, de îndată ce ne știu. Numai decât se fac creștini; și veți consimți, că aceasta se petrece, întru cât ajung la cunoștința cauzei. Ei încep a urî ceea ce erau și a mărturisi ceea ce urau. Numărul lor este acum atât de mare, că nu se mai poate preciza; și cineva se plânge amar, că cetatea este împresurată, că satele, insulele, castelele sunt pline de creștini; că de ori ce vârstă, sex, condițiune și demnitate aleargă cu diumul să se toroleze printre ei. Și nu conchideți de aici, că este ceva

bun ascuns în religiunea noastră? Voi nu vreți nici să părăsiți acele bănueli insultătoare, nici să vă asigurați prin voi înșivă despre adevăr; cu această ocaziune, chiar și curiozitatea este moartă. Vă place să nu cunoașteți ceea ce alții doresc să cunoască și vă mai pretin leți ai judecă! Cu atât mai mult meritați critica lui Anacharsis, care critică pe cei cari apreciau pe muzicanți, fără a fi înșiși muzicanți. Vă place să nu știți, fiindcă pentru voi este un lucru hotărât, să urți. Prin urmare, ceea ce voi nu știți, prejudecați, că este așa și așa, cum vă vine la socoteală, de oare ce, dacă ați ști, n'ați mai putea urt. Totuși, adâncindu-vă în aflarea adevărului, sau veți găsi, că nu este motiv de ură,—în care caz fără îndoială, trebuie să încetați de a urt pe nedrept; sau veți descoperi, că ura voastră este motivată și atunci, departe de a o stinge, veți stăruî și mai mult în ea, legitimând-o chiar.

Dar în sfârșit, ziceți voi: prin faptul că un mare număr de oameni îmbrățișează creștinismul, nu urmează de aici, că este un bine. Câți indivizi nu îmbrățișează în toate zilele viciul! Câți dintre dezertori nu sunt virtuoși! Nimeni nu tăgăduște lucrul acesta. Cu toate astea însă, printre cei pe cari viciul îl răpește, nu se găsește nici unul, care să îndrăznească a l socoti drept virtute. Natura a pedepsit răul, sau prin teamă sau prin rușine. Cei răi caută să se ascundă; tremură, dacă sunt descoperiți; tăgăduesc, dacă sunt învinovați; ei nu mărturisesc, decât de abia când sunt chinuiți, sau chiar nu se dau pe față de loc. În sfârșit, oșândiți fiind, își fac lor înșiși cele mai vii muștrări, se desnădăduesc, sau nevoind a se recunoaște de autorii răului, ce l mărturisesc, ei atribuesc destinului său stelei—zodiei—furiile și ratăcirile patimelor lor. S'a văzut vre-o dată asemenea om printre creștini? Un creștin nici o dată nu roșește, nu se căește, afară numai de cazul, când n'ar fi fost în totdeauna creștin. Dacă este părat ca atare, cu aceasta el

se mărește: dacă este inculpat, el nu se apără; întrebând fiind, el mărturisește sus și tare; osândit fiind, el mulțamește. Ce fel de rău este acesta, care n'are nici unul din caracterele răului: nici teamă, nici rușine, nici subterfugii, nici căință, nici părere de rău? Ce fel de rău este acesta, al cărui presupus vinovat se bucură; acuzațiunea căruia este obiectul dorințelor sale; pedeapsa căruia face fericirea sa? Nici n'ați putea să taceți de fanatism, aceia ce sunteți convinși, că ignorați.

C A P. II.

In judecata creștinilor, se calcă toate legile.

În sfârșit, dacă este sigur, că noi suntem criminali și încă prea criminali, atunci, pentru ce noi nu suntem tratați, ca și ceilalți criminali? Pentru aceleași crime, nu trebuie tot același tratament? Ceilalți acuzați pot să se apere și prin ei îșiși și prin avocați plătiți; ei au toată libertatea, la context și replică, pentru că legea oprește, ca cineva să fie condamnat, fără a fi ascultat. Dar, numai creștinilor singuri nu le este de loc permis, să vorbească pentru a proba nevinovăția lor, pentru a apăra adevărul și pentru a împiedeca o judecată nedreaptă. Un singur lucru—trebuincios urei publice—se cere pentru a-i condamna: mărturisirea numelui lor și pentru această crimă a lor, nu încapă nici o cercetare; pe când, dacă este vorba de oricare alt criminal, nu este de ajuns ca el să se numească: omorător de oameni, nelegiuit, amestecător de sânge, dușman al statului—însușiri cu cari suntem onorați noi creștinii—, ci voi 'l întrebați, încă înainte de a-l judeca, despre toate împrejurările, calitatea faptului, asupra locului, timpului, modului, asupra martorilor, tovarășilor și numărului lor. Cu toate acestea, ar trebui tot în același mod, să scoateți dela creștini, mărturisirea crimelor, ce li se impută, de pildă: câte inceste ar

fi comis, apărați de întuneric, câți copii sugrumați ar fi mâncați, câte mese, câți bucătari, câți câini or fi luat parte? Într'adevăr, câtă glorie n'ar fi câștigat acei magistrați, cari ar fi descoperit, că vr'un creștin ar fi mâncat o sută de copii!

Noi găsim, că cercetarea în contra creștinilor a fost interzisă Pliniu cel Tânăr, guvernatorul Bitiniei, după ce condamnase la moarte pe câțiva creștini; după ce alungase pe alții din slujbele lor, înspăimântat de însăși mulțimea lor, consultă atunci pe împăratul Traian, despre ceea ce ar avea să mai facă cu ceilalți El arată în epistola sa, că afară de îndărătnicia de a nu jertfi zeilor, nu ar fi descoperit nimic altceva despre misterele¹⁾ lor, decât că: «ei se adună înainte de răsăritul soarelui, spre a cântă laude lui Christos și lui Dumnezeu și pentru a întreține printre ei o exactă disciplină; că ei interzic omucidul, adulterul, înșelătoria, trădarea și în de obște, toate crimele». Traian răspunse, că acest fel de oameni nu trebuie să fie căutați într'adins, dar să fie pedepsiți, când ei ar fi denunțați.

Ciudată și nesuferită hotărâre! Traian oprește de a căuta cu tot dinadinsul pe creștini, pentru că ei sunt nevinovați. El cruță și pedepsește aspru, ascunde gânlurile sale și condamnă. Pentru ce contrazici așa de grosolan? Dacă oșândești pe creștini, pentru ce să nu cercetezi despre ei? Și dacă nu-i cauți într'adins, pentru ce nu-i achiti? În toate provinciile, se găsesc detașamente de soldați, pentru a urmări pe hoși. În contra criminalelor de les-maiestate, în contra inamicilor statului, orice om este soldat și închisiția trebuie să se întindă până și asupra tovarășilor și asupra prietenilor intimi. Nu este permis a cerceta serios despre creștini; dar în acelaș timp este liber a-i denunța, ca și când cercetarea ar putea produce altceva, decât denunțarea. Voi

¹⁾ Taine, rituri și învățături.

condamnați pe un creștin denunțat, și opriiți de a-l cerceta cu scrupulositate. El este deci vrednic de pedeapsă, nu pentru că este vinovat, ci pentru că a fost descoperit.

În ju'ecala ce o faceți asupra creștinilor, voi călcați toate formalitățile; pe când pe alții îi puneți la caznă, pentru a-i face să mărturisească adevărul, pe creștini îi chinuiți pentru a-i face să-l tăgăduască. De sigur, dacă numele de creștin ar fi o crimă, noi l'am tăgădui și voi ați întrebuința chinuri, pentru a ne sili să-l mărturisim.

Să nu ziceți, că ar fi nefolositor a descoase pe creștini, să mărturisească crimele lor, pentru că numele de creștin după voi—ia asupra-și și probează toate aceste crime: de oarece, când un ucigaș de om declară crima sa, voi înșivă îl forțați încă să arate împrejurările, cu toată că voi ați avea cunoștința sigură, că acesta nu este decât un omucid. Nedreptatea voastră este și mai revollătoare, de îndată ce aveți o asemenea idee despre creștini, căci obligându-i prin chinuri silnice să tăgăduască, că ar fi creștini, îi faceți să nege cu numele lor, toate crimele, ce presupune acest nume, cum pe nedrept bănuiiți voi. Dar, sunt de părere, că voi nu vreți să piară niște oameni, pe cari îi credeți de criminali; căci obicinuiți să ziceți unui creștin,—presupus de voi ca omucid: tăgăduște, spre a-l lăsa cu viață; în cazul, când el ar stăruî în a mărturisi, că este creștin, atunci dispuneți a fi sfâșiat. Dacă veți proceda cu totul altfel, în contra criminalilor de noi, atunci ne veți găsi nevinovați, și pentru acest cuvânt. nu veți voi, ca noi să stăruim într'o declarațiune, pe care vă credeți obligați s'o condamnați, de și pe nedrept. Un om strigă: *sunt creștin*. El spune ceea ce este și voi voiți să auziți ceea ce nu este. Voi presidați judecățile, pentru a scoate adevărul din gura acuzațiilor și noi suntem singurii, pe carii vreți să ne forțați la minciună. Mă întrebați, dacă sunt creștin; eu răspund, da, și mă dați la chinuri pentru a mă strică. Eu mărturisesc, și se ordoană

chinuirea. Ce s'ar face, dacă aş tăgădui? Pe alţii când tăgăduese, nu-i credeţi uşor; pe noi, dacă vom negă, ne credeţi numai decăt.

O astfel de răstunare a ordinii trebuie să vă inspăimânte şi îngrijoreze că: n'o fi vr'o forţă secretă (demon), care să lucreze pe sub ascuns în contra tuturor formelor, contra naturii chiar a judecăţilor, contra legilor? Căci, dacă nu mă înşel, legile ordoană a descoperi pe vinovaţi şi nici de cum de a-i ascunde; de ai condamna când ei au mărturisit, iar nu ai achita. Lucrul acesta, 'l hotărâsc lămurit decretele senatului şi ordonanţele imperatorilor. Puterea, ai cărei depozitari sunteţi, nu este deloc apăsătoare; ea este regulată prin legi. Căci numai tiranii întrebuinţează chinurile ca drept pedepse. La voi legea nu ordoană chinurile, decăt pentru descoperirea adevărului. Deci dar, serviţi-vă de ele, dacă voiţi, numai pentru descoperirea adevărului: când mărturisirea adevărului a avut loc, mai nainte, chinuirile rămân nefolositoare. Nu rămâne, decăt a pronunţa hotărârea, a face să sufere vinovatul pedeapsa meritală, nescăpând nici decum de aceasta.

Şi care este judecătorul, care să cugete a achita pe un vinovat? El ştie, că aceasta nu-i este permis şi nu va căuta să-l forţeze a tăgădui, pentru a-l găsi nevinovat. Şi, pe un creştin vinovat—dupre voi—de toate crimele, inimic al zeilor, al împăraţilor, al legilor, al moravurilor, al întregii naturi, îl constrângeţi să tăgăduască, pentru a-l putea achita. Aceasta este o adevărată vânzare de legi. Voi vreţi, ca creştinul să tăgăduască, ceea ce face obiectul crimei sale, pentru a-l declară nevinovat, fără voia lui, intrucât el nu vrea chiar torturat să tăgăduască numele şi credinţa creştină. Ce orbire ciudată, să nu vezi, că trebuie a crede mai de grabă pe un creştin, când mărturiseşte despre sine, ceea ce este, decăt atunci, când violenţa torturilor îl constrânge să nege! Puteţi voi conta pe o retractare smulsă în chipul a-

cesta? Și nu este de temut, că acest creștin, după ce a fost achitat, o să-și bată joc de voi și o să se facă iarăși creștin ca mai înainte?

Deci, fiindcă voi procedați, respectiv de noi, cu totul altfel decât cu ceilalți vinovați, încât nu pretindeți dela noi decât un singur lucru, adevărat să renunțăm la numele de creștin,— știut fiind, că noi renunțăm numai când facem ceea ce este interzis creștinilor.—atunci, puteți înțelege ușor, că nu este în cauză vre-o crimă, ci numai numele; acesta este prigonit cu îndărărire, din pricina rivalității religioase sau a demonului, care începe prin a vă împiedeca de a cunoaște, ceea ce sunteți siguri, că nu știți. Astfel, voi credeți, pe socoteala noastră, ceea ce n'a fost dovedit nici o dată și nu voiți să faceți cercetări, de frică să nu găsiți probe contrarii. Vă place să păstrați prejudiciile voastre, pentru a putea din singura noastră mărturisire—că suntem creștini—, să osândiți un nume nesuferit. Pentru aceasta suntem puși la caznă, dacă mărturisim; suntem munciți, dacă stăruim în credința noastră; suntem achitați dacă lăgăduim, de oarece nu se dă lupta decât în contra numelui nostru. În fine, pentruce în ale voastre sentințe de moarte, ne condamnați numai ca creștini, și nu ca omucizi, incestuoși, cu o vorbă vinovați de toate crimele, ce ne imputați? Noi suntem singuri, pe cari osândindu-ne la moarte, vă este rușine a spune pe nume crimele. Dar, dacă vorba *creștin* nu este numele nici unei crime, nu este culmea lipsei de judecăți și a nebuniei, ca să ne destul pentru a ne face criminali?

C A P. III,

Ura oarbă în contra numelui creștin.

Ce zic eu? Ura la auzul numelui de creștin atât de mult orbește pe cei mai mulți, încât chiar lăudând pe un creștin, ei fac o crimă din numele lui. Caius Seius este un om

virtos, se zice, dar păcat că este creștin! Este foarte de mirat, zice un altul, că un om așa de înțelept, ca Lucius, să fi se făcut creștin de odată! Nimeni însă nu bagă de seamă, că Caius este virtos și Lucius este înțelept, numai pentru că sunt creștini; sau că ei nu s'au făcut creștini, decât numai pentru că erau înțelepți și virtuși. Vrajmașii noștri laudă ceea ce cunosc, desaproba ceea ce nu cunosc și strică ceea ce ei știu, prin ceea ce nu știu; în loc de a judeca ce nu cunosc de loc, prin ceea ce cunosc; ei din contră osândesc ceea ce cunosc, prin ce nu cunosc. Alții crezând, că descriu pe creștini drept oameni fără reputație, cum i-ar fi cunoscut înainte de convertirea lor, atât îi orbește patima, încât le tac laude. Ce? Se zice de obicei: Această femeie, atât de independentă și de desfrănată altă dată; acest tânăr, atât de datat plăcerilor odinioară, sau făcut creștini? Din această schimbare a lor, se cuvine onoarea numelui de creștin. Unii, pentru a satisface ura lor, sacrifică propriile lor interese. Un bărbat, deși forțat de a nu mai fi gelos, izgonește pe femeia sa devenită cinstită prin întoarcerea la creștinism. Un tată desmoștenește pe fiul său supus, ale cărui neorânduieii le sufereă, înainte de a fi creștin. Un stăpân alungă pe un rob credincios, pe care îl tratase până aci cu blândețe. Ori ce om, care se îndreptează, făcându-se creștin, se face prin aceasta de nesulerit; atâta biruește ura în contra numelui de creștin, tot binele, al cărui principiu este.

Dar, ce crimă se poate imputa unui nume, dacă nu este în stare să ofenseze urechea, prin vreun sunet sălbatec; nici să prezinte spiritului, idei periculoase, imagini necurate? Nimic de toate acestea nu se observă în cuvântul *Christianus*, care își trage origina dintr'o vorbă grecească, ce însemnează *ungere*—Χρηστὸς—Mai însemnează *dulceață*, când se pronunță puțin corect cu litera *e*—Χρεστὸς—, cum obicinuiți voi, căci nici chiar numele nostru nu vă este bine

cunoscut. Deci, este adevărat, că se urăște un nume inocent, ce-l poartă niște oameni nevinovați. Dar, se zice, că secta se urăște din cauza numelui autorului. Inșă, dacă discipolii primesc numele învațătorului lor, este aceasta ceva nou? De unde vine numele Platonicienilor, Epicurienilor, Pitagorienilor? Stoicienii, Academicienii și au împrumutat numele dela locul unde se întruneau. Gramaticienii dela Aristarchus și Medicii dela Erasistratus; bucătarii dela Apicius. Și-a inchipuit cineva, ca să le facă vre-o crimă din aceasta? Fără îndoială, dacă se va dovedi, că o sectă este rea, că autorul ei este un amăgitor; atunci, se va proba, că și numele este rău, dar din cauza sectei și a autorului. Pentru aceasta, mai înainte de a uri numele de creștin, ar trebui să caute, să cunoască secta prin autor, sau autorul prin sectă. Iar aici, se acuză, se persecută numele de creștin, fără informațiuni și fără vre-o lămurire, nici asupra sectei, nici asupra autorului. Se condamnă religiunea creștinilor și autorul ei, fără a se cunoaște, ci numai după nume.

I'r. N. Georgescu.

Alexandria.

Institute de propagandă Catolică în România.

Țara Românească e țara toleranței religioase. Ori și cine a putut și poate să-și profeseze credința sa în liniște, nesupărat de nimeni. La noi nu există vre-o instituțiune, vre-o asociațiune, cu scopul de a atrage la credința noastră creștină ortodoxă pre cei de altă credință. Istoria ne e martoră că acesta e curatul adevăr.

Biserica catolică dispune de un însemnat număr de instituțiuni cu caracter de propagandă. Idealul acestor instituțiuni e, *că în afară de Biserica catolică nu e mântuire. Cine vrea sa se mântuească, cine vrea să fie fericit să vină în sânul Bisericii catolice.* Comunitatea călugăriților catolice «*Notre Dame de Sion*» conduce instituțiuni de cultură religioasă cu scopul de propagandă. Această comunitate are asemenea instituțiuni la noi în Iași, Galați și București. Multe fete de Români Ortodoxi, care își au primit instrucțiunea și educațiunea în aceste instituțiuni au părăsit religiunea strămoșească, ba altele

s'au făcut chiar călugărițe catolice. Însăși directoarea instituției din Galați e româncă, dintr'o mare familie de boeri români din Moldova.

D-nul Sp. Haret, ministrul Cultelor și al Instrucțiunii publice luând cunoștință de această propagandă a cerut conducătoarelor instituțiilor mai sus amintite să inceteze a mai lucra în această direcțiune și să caute să se supună legilor și regulamentelor școlare ale Statului român în chestiuni de instrucțiunea și educațiunea fetelor de Români Ortodoxi.

Iată ordinul dat de D-nul Haret conducătoarelor institutelor Notre Dame de Sion din Iași, Galați și București:

Doamnă,

De mai multă vreme, atât Ministerul Instrucțiunii Publice, cât și alte autorități, primesc numeroase plângeri, reclamații și denunțări contra institutelor private de fete înființate și conduse de către călugărițele catolice ale congregațiunii Notre-Dame-de-Sion.

În urma supravegherei exercitate de noi, ne-am convins că o mare parte din învinovățirile aduse acestor institute sunt fondate.

Intr'insele învățământul primar așa cum este fixat prin lege, și așa cum este obligator pentru toți copiii supuși români, nu se predă; copiii nu sunt supuși nici unui control în privința împlinirii obligativității învățământului primar nici în ceea ce privește înscrierea, nici în ceea ce privește examenul dela finele anului, așa cum prescrie art. 10 și 11 din legea învățământului primar, limba română este neglesă, *Învățământul religios se posedă la copile ortodoxe într'un număr de ore nesuficiente și de către un*

personal ne competent, uneori de către o călugăriță catolică, după cărți neautorizate sau chiar după manuscris.

În ceea-ce privește educația religioasă copilele, chiar cele ortodoxe, și mai cu seamă, acestea, sunt obligate în mod strict a se supune la toate îndatoririle religiei catolice, atât în Capelă, cât și la celelalte exerciții religioase cari nu se pot impune decât elevelor catolice; ba încă se uzează de toate mijloacele pentru a impresiona imaginația lor și a a determina la dânsule în mod artificial dorința de a părăsi religia părinților lor, și multe din ele chiar de a se călugări în religia catolică. Astfel se explică numeroasele conversiuni de cari avem cunoștință că s'au produs printre ele, sau fostele eleve ale acestor institute, dintre cari unele și-au părăsit țara și au dispărut sustrăgându-se dela afecțiunea părinților lor, și aruncând dolii și dezolarea în atâtea familii. Incidente recente au dat pe față modul cum se operează pentru a se ajunge la asemenea rezultate.

Pentru a pune capăt acestor fapte, pe cari numai îndelunga noastră toleranță le poate explica, Ministerul vă pune în vedere că, de azi înainte, nu vom mai tolera nici o abatere dela legile și regulamentele școlare din partea institutelor Notre Dame-de-Sion, precum și nici o încercare de acțiune asupra copilelor, cu scop de a provoca părăsirea religiei părinților lor. Și pentruca lucrurile să fie bine înțelese, vă punem în vedere cele următoare:

1) Institutul ce conduceți va fi inspectat cât mai des de către inspectorii școlari, inspectoarele școlare, de către revizorul școlar local și orice altă persoană delegată de noi. Dumneavoastră sunteți datoare a le pune la dispoziție toate actele și documentele de cari vor avea trebuință și a le da toate informațiile ce vă vor cere Ei vor asista la cursuri, vor pune întrebări, vor cerceta cărțile întrebuințate, caetele și lucrările elevelor, vor căuta să se convingă de aptitudinile

didactice și de capacitatea corpului didactic al institutului; vor căuta să vadă modul cum elevele își împlinesc datoriile religioase. În urma rapoartelor ce ne vor adresa, și eventual, în urma anchetelor ce vom ordona, Ministerul va lua măsurile ce va crede de cuviință, în conformitate cu legea și cu regulamentele.

2) Veți comunica d-lui revizor școlar local numele și prenumele, naționalitatea și religia tuturilor elevelor, precum și numele și locuința părinților elevelor ce se află în institut, precum și a tuturilor acelor care vor mai fi primite în viitor.

3) Toate elevele române în vârstă de 7—14 ani împlinesc cari nu vor fi absolvit învățământul primar după programa oficială, vor urma acest învățământ întocmai după programa oficială, fără cea mai mică știrbire sau înlesnire. Acest învățământ va putea însă fi repartizat pe 5 ani, în loc de 4 pentru a permite și introducerea limbilor moderne și a muzicii. Cursurile de religie, limba română, istorie, geografie, vor fi predate exclusiv în limba română.

4) Elevele române mai mari de 14 ani și acele cari au absolvit cursul primar după programa oficială, vor fi obligate a urma în limba română studiul istoriei, geografiei și limbii române; iar cele ortodoxe și pe al religiei. Limba de învățământ pentru celelalte materii, poate să fie o limbă străină.

5) Pentru predarea învățământului primar, precum și pentru predarea istoriei, geografiei și a limbii române la elevele române prevăzute la aliniatele precedente se va întrebuința numai personal care să cunoască bine limba română, care să aibă cunoștințele și aptitudinea pedagogică necesară și care să aibă autorizația Ministerului.

6) Pentru elevele române orthodoxe, religia va fi predată de un preot ortodox sau de o altă persoană ortodoxă, anume autorizată pentru aceasta de Minister și care să facă parte din corpul didactic al Statului.

7) Pentru elevele române mai mici de 14 ani cari nu au absolvit învățământul primar, acest învățământ va fi obligator până la absolvirea lui sau până la vârsta de 15 ani. Elevele cari se vor constata că se sustrag dela dânsul, vor fi înscrise în școlile primare publice și obligate a urma acolo, fără prejudiciul altor măsuri ce s'ar lua contra institutului.

8) Toate elevele române de curs primar, vor trece la școlile publice, toate examenele de fine de an, conform art. 11 al. I din lege. Direcția institutului va fi obligată a le trimite la examene.

9) Este interzis în mod absolut ca elevele române ortodoxe, să ia parte în ori-ce fel ar fi și sub ori-ce motiv ar fi, la practicile religioase catolice ori-care ar fi ele.

Credințele religioase ale lor vor fi respectate în modul cel mai scrupulos, și este interzisă în mod absolut orice încercare de orice fel ar fi, de a le abate dela credințele lor și dela datoriile religioase ortodoxe.

10) Direcția institutului este obligată să aibă grija ca elevele române ortodoxe să și împlinească în mod regulat datoriile religiei lor.

Un preot ortodox va fi însărcinat de către direcția institutului, sau în lipsă de Minister, ca să se ocupe cu îngrijirea religioasă a elevelor române ortodoxe.

11) În fiecare Duminică, elevele române ortodoxe vor fi conduse la biserica ortodoxă, cea mai apropiată, ca să asiste la leturghie.

12) Institutul este obiigat a sărbători, întocmai ca școalele publice, zilele de sărbători naționale recunoscute de regulamente.

Punându vă acestea în vedere, vă invit, Doamnă, a vă conforma măsurilor de mai sus, pe care le impunem în virtutea dreptului ce ne dau legile țării și vă atrag atenția, că, contra abaterilor, vom lua măsuri cari vor putea merge până la închiderea institutului.

Vă dăm termen de 10 zile ca să vă arătați măsurile ce ați luat pentru exacta aducere la îndeplinire a acestui ordin.

Cât pentru faptele din trecut, cari au motivat plângerile pomenite la începutul acestui ordin, ne rezervăm a lua măsurile ce vom crede de cuviință.

Ministru (ss) HARET.

*

Directoarele acestor instituțiuni au răspuns în termen la ordinul D-lui ministru. Răspunsul însă a fost neindestulător la cele mai multe îndatoriri legitime ce li se cerea. Vorba aceea: Zi D-ta și noi vom lucra tot cum vom crede noi de cuviință și cum e rostul chemărei noastre în sânul bisericii catolice.

D-nul Haret le răspunde însă în termenii următori:

Doamnă.

La raportul Dv. cu No. 34 din 28 Iulie a. c. și anume la punctele 1, 3, 4, 5, 6, 9, 10 și 11 din acel raport avem onoare a vă răspunde următoarele:

1) Inspectorii și revizorii noștri fiind numiți prin decrete sau prin deciziuni ministeriale, numirea lor este de notorietate publică și ori unde se vor prezenta, ei trebuie să fie primiți ca atare, fără a fi obligați să prezinte decretul sau decizia. În toate școalele private se face așa și nu pentru institutul pus sub conducerea Dv., se va face excepție.

3) O simplă afirmare nu ne este de ajuns pentru a admite că învățământul primar va fi aplicat așa cum cerem noi; trebuie să ni se prezinte planul programei așa cum se va aplica în institut, combinat cu limbile străine și cu muzica și repartizat pe cinci ani.

4) și 5). Trebuie să ni se prezinte lista personalului care va avea să predea învățământul primar, precum și religia,

istoria, geografia și limba română în cursul secundar, împreună cu certificatele lor de studii, ca să vedem dacă împlinesc condițiile ce cerem noi.

6) Să ni se arate care este preotul sau persoana ortodoxă care va predă religia.

9) Nu este de ajuns ca să ni se afirme că elevele nu vor mai lua parte de acum înainte la ceremoniile religioase catolice, căci aceasta este numai unul din mijloacele ce se întrebunțează pentru a lucra asupra spiritului elevelor; înțelegem ca elevele să fie scutite pe viitor, în mod absolut de ori-ce încercare, de ori ce fel, de a se lucra asupra spiritului lor, prin consilii, rugăciuni catolice, lecturi, împărțire de icoane, muzică religioasă catolică și ori-ce alte mijloace de ori-ce fel ar fi.

10) Preotul ortodox îl vom numi noi la timp.

11) Elevele române ortodoxe vor fi obligate de către Dv. ca să meargă în fiecare Duminică la biserica ortodoxă, iar nu vor avea libertatea de a se duce sau nu, după voia lor.

Aceasta va fi o obligație pentru Institut, de a cărei exactă aplicare Institutul va fi răspunzător.

Acordăm un termen de cinci zile ca să răspundeți la prezentul ordin

Ministru (ss) HARET.

*

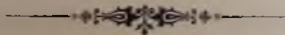
La acest ordin maicele directoare n'au răspuns la termenul fixat, încât D-l Haret s'a văzut nevoit să le dea în judecata Consiliului Permanent de Instrucțiune. Despre hotărîrea Consiliului Permanent vom vorbi la timp.

Aprobăm din tot sufletul nostru măsurile luate de D-l Haret. Ar fi însemnat o badjocură pentru țara noastră, dacă nu se luau asemenea măsuri. Și iată

de ce: *Religiunea noastră creștină ortodoxă e religiune de stat*. Prin urmare statul e apărătorul religiunii sale, fără însă s'o impună altor cetățeni cu alte credințe. Pe lângă aceasta *Biserica noastră Ortodoxă* e o biserică *curat națională*; ea face parte din ființa poporului nostru românesc. Biserica catolică din contră e o biserică cosmopolită. În sânul acestei biserici se pot contopi toate neamurile și limbile! Din aceste puncte de vedere institutele de propagandă catolică ale Comunității «Notre Dame-de-Sion» sunt o primejdie pentru statul român. Le-a găsit primejdioase statul francez, un stat eminentemente catolic, a cărei biserică S. Sa Papa dela Roma o numea și o numește prima fiică iubită a bisericii catolice, iar noi să privim indiferenți, cum ne slăbesc biserica noastră națională? Dar disprețul ce se arată față de legile și regulamentele școlare ale țării, față de studiul limbei române? Mărturisesc, că sunt uimit, cum s'a putut îngădui aceasta până acum!.....

Voiu reveni în numărul viitor.

G...

CRONICA BISERICĂSCĂ.

I.

Sfințirea Bisericilor „Trei Ierarhi“ și „Sf. Nicolae“ din Iași.

În primele zile ale lunii Octombrie se va face sfințirea bisericilor Trei Ierarhi și Sf. Nicolae din Iași. Solemnitatea acestei sfințiri se va face cu o pompă deosebită. Se zice că vor lua parte la slujbă toți P. P. S. S. Membri ai Sf. Sinod. Vor asista la sfințire și Membrii familiei noastre Regale.....

Biserica «Trei Ierarhi» pe lângă biserica din Curtea-de-Argeș e cea mai frumoasă din țara noastră. E restaurată cu un lux orbitor! Trebuie văzută pentru ca cineva să-și poată da seamă de frumuseța ei.

Tot acum se va sfinți și biserica Sf. Nicolae,— biserica lui Ștefan cel Mare. Și această biserică cu toate cele făcute de marele Domn e foarte frumoasă. De altfel Iașul e un oraș de biserici. La ori ce pas găsești ceva nou și ai ce învăța. Aici să vină ar-

hitecții, sculptorii și pictorii noștri să facă studii asupra stilului bizantin amestecat cu motive românești. Aici e o adevărată școală pentru studiile lor. Aici trebuie să vină teologii și adevărații creștini, cari vor să se recreeze sufletește. Iașul cu monumentele sale religioase e un izvor de cultură religioasă și de pietate. Nici o altă bucățică de pământ românesc nu prezintă în direcțiunea aceasta cât prezintă Iașul!

Tot cu această ocaziune se va serbători și 100 de ani dela *înființarea Seminarului Veniamin Costache*. Vom vorbi la timp de această importantă serbare. Amintim numai că aceasta e cea mai veche școală de cultură religioasă din țara noastră. Prin urmare în luna lui Octombrie vom avea în Iași adevărate serbări naționale și bisericești, către care trebuie să se îndrepte gândurile și inimile Românilor!

II.

De ale Clerului.

N u m i r i.

— Preotul supranumerar Manole Al. Poenariu dela parohia Buești, jud. Ialomița, este numit pe ziua de 1 lunie a. c. paroh la acea parohie.

— Preotul supranumerar Vasile Udriș dela parohia Puțeni, jud. Tecuci, este numit pe ziua de 1 lunie a. c. paroh la parohia Galben, acel județ.

Nou hirotonitul în preot Ștefan Ionescu, este numit pe ziua de 1 lunie a. c. paroh la parohia Uda-Paciura, jud. Teleorman.

— Preotul supranumerar Teodor Stănescu, dela parohia Balabancea, este numit pe ziua de 1 Iulie a. c. paroh la parohia Ortakioi, acel județ.

— Nou hirotonitul în preot Petre Slăvuțeanu, este numit pe ziua de 13 Iunie a. c. paroh la parohia Băcești, jud. Gorj.

— Preotul Alexandru Negoescu, fost paroh la parohia Cășcioarele, jud. Ilfov, este reintegrat și numit pe ziua de 15 Iunie a. c. paroh la parohia Albești, jud. Ialomița.

— Nou hirotonitul în preot Ioan A. Chirică, licențiat în Teologie, este numit pe ziua de 1 Iunie a. c. paroh la parohia Schitu-Slobozia, urbea Cămpina.

— Preotul supranumerar Andreiu Sburian dela parohia Zilișteanca, jud. Buzeu, este numit pe ziua de 1 Iulie a. c. paroh la acea parohie.

— Nou hirotonitul în Diacon Gheorghe Georgescu, licențiat în teologie, este numit pe ziua de 1 Iulie a. c. Diacon la biserica parohială «Silvestru» din București.

— Nou hirotonitul în preot Constantin Bocănescu, este numit pe ziua de 1 Iulie a. c. paroh la parohia Goidești jud. Buzeu.

— Nou hirotonitul în preot Constantin Buzescu, este numit pe ziua de 1 Iulie a. c. paroh la parohia Corbu, județul Olt.

— Preotul supranumerar Ioan Nică, dela biserica filială «Sfinții Apostoli», parohia «Precista» urbea Tg.-Ocna, este numit pe ziua de 1 Iulie a. c. paroh la parohia «St. Treime» aceeași urbe.

— Preotul Gheorghe Atanasiu, fost paroh la parohia «Precista» din urbea Bacău, este numit pe ziua de 15 Iunie a. c. paroh la parohia «Sf. Ioan», acea urbe.

Transferări.

— Preotul paroh Ilie Bălașa, dela parohia Coțofeni-dindos, jud. Dolj, este transferat pe ziua de 1 Iulie a. c. în aceeași calitate la parohia Râmești, jud. Vâlcea

— Preotul supranumerar Petru Matache dela parohia Solecu, com. Bilciurești, jud. Dâmbovița, este mutat în aceeași calitate pe ziua de 1 Iunie a. c. la biserica filială din cătunul Muru, parohia Albești-de-Mur, jud. Prahova.

— Preoții parohi Sava Popa, dela parohia Citalchioi și

Vasilie Filip dela parohia Rachel, ambii din jud. Tulcea, sunt mutați pe ziua de 1 Iulie a. c. unul în locul altuia.

— Preotul paroh N. Postolache dela parohia Horgești, jud. Bacău, este mutat în aceeaș calitate pe ziua de 1 Iulie a. c. la parohia Botești, acel județ

— Preoții parohi Vasilie Iliescu dela parohia «Sf. Voevozi» și Petru Crăciunescu dela parohia «Sf. Gheorghe», ambii din urbea Isacea, sunt mutați în aceeași calitate pe ziua de 1 Iulie a. c. unul în locul altuia.

Preotul paroh C. C. Stratulat dela parohia Elisabeta Doamna, jud. Roman, pe ziua de 1 Iulie a. c. la parohia «Sfinți Voevozi» din urbea Tecuci.

— Preotul paroh P. Bocescu dela parohia «Sf. Ioan» din urbea Bacău, este mutat în aceeaș calitate pe ziua de 15 Iunie a. c. la parohia «Precista» acea urbe.

D e m i s i o n i.

— Preotul paroh Ioan Zamfirescu dela parohia Drăgoești-de-sus, jud. Ilfov, a demisionat pe ziua de 1 Iulie 1904 din postul său de paroh și din preoție fiind bolnav și infirm.

— Preotul paroh Gh. Negulescu dela parohia Gornetu-Cricov, jud. Prahova, a demisionat din funcțiune și preoție pe ziua de 1 Iulie a. c.

D e c e s e.

— Preotul paroh Vasilie Aposteanu dela parohia Frătești-Birnici, jud. Gorj, decedat la 4 Maiu a. c.

— Preotul paroh Gh. Popescu dela parohia Ogretinu, jud. Prahova, decedat la 24 Maiu a. c.

— Preotul paroh Teodor Teodor dela parohia Buiești, jud. Ialomița, decedat la 10 Maiu a. c.

— Preotul paroh Ioan Lucovici dela biserica parohială «Sf. Gheorghe» din urbea Hârlău, decedat la 26 Maiu a. c.

— Preoții parohi Teodor Duhovnicu dela parohia Vărești-Dascălu-Crêță și N. Petrescu dela parohia Suhatul, ambii din jud. Ilfov, decedați la 4 Iunie a. c.

— Preotul supranumerar Ioan Miclescu (Minculescu) de la parohia Gornetu-Cricov, jud. Prahova, decedat la 27 Maiu a. c.

— Preotul paroh Ioan Belcianu, dela parohia Albești, jud. Ialomița, decedat la 28 Maiu a. c.

— Preotul paroh Constantin Sandu dela parohia «Sf. Sofia» din urbea Galați, decedat la 17 Iunie a. c.

— Preotul paroh Dimitrie Fuică parohul parohiei Poștești, jud. R.-Sărat, decedat la 8 Maiu a. c.

— Preotul supranumerar Spiridon Dumitrescu in parohia Tâbăraști, jud. Buzeu, decedat la 7 Aprilie a. c.

— Preotul paroh Teodor Fasolă dela parohia Costinești, jud. Botoșani, decedat la 13 Iunie a. c.

— Preoiul sapranumerar N. Dumitrescu dela biserica parohială «Sf. Ioan» din urbea Ploești, decedat la 21 Iunie a. c.

— Preotul paroh Ioan Cornescu dela parohia Sarighiol, jud. Tulcea, decedat la 14 Iunie a. c.

— Preotul paroh N. Moțoc dela parohia Gulia, jud. Suceava, decedat la 23 Iunie a. c.

— Preotul paroh Ioan Stamati dela parohia Târpești, jud. Neamțu, decedat la 30 Iunie a. c.

— Preotul supranumerar Mateiu Simionof din urbea Babadag, decedat la 23 Iunie a. c.

— Preotul supranumerar Ioan Nicolaescu dela parohia Ușurei, jud. Vâlcea, decedat la 1 Iulie a. c.

— Preotul paroh Ioan Achim Davițoiu dela parohia Călești, (pl. Ocolul) jud. Gorj, decedat la 25 Iunie a. c.

— Preotul paroh Marin B. Uzescu dela parohia «Craiovița» urbea Craiova, decedat la 16 Maiu a. c.

— Preotul supranumerar I. Mitache dela parohia Chioara, jud. Ialomița, decedat la 23 Iunie a. c.

— Preotul paroh Christache Alexandrescu dela parohia Balaciu-de-sus, jud. Ialomița, decedat la 28 Iunie a. c.

— Preotul paroh Luca Șerbănescu dela biserica «Sf. Nicolae» din urbea Călărași, decedat la 8 Iulie a. c.

— Preotul paroh Constantin Crăciunescu dela parohia Tigveni, jud. Argeș, decedat la 9 Iulie a. c.

— Preotul paroh Constantin Ifrimescu dela biserica «Sf. Nicolae» din urbea Botosani, decedat la 20 Iulie a. c.

III.

} *O importantă circulară.*

În urma intervenirii ministerului Cultelor I. P. S. Mitropolit Primat a adresat Prea Cucernicilor Protoierei următoarea importantă circulară. Din citirea ei ori cine se poate convinge de frumoasele sentimente ale Înaltului Ierarh al Bisericii noastre pentru înălțarea poporului român. Suntem siguri, că asemenea cuvinte vor pătrunde adânc în sufletele preoților noștri și îi vor încălzi pe toți, dela cel mai bătrân până la cel mai tânăr pentru înalta lor chemare. E nevoie ca toți, fără deosebire, să luptăm pentru înlăturarea relelor de care suferă poporul și în deosebi cel de la țară.

Să-i îndrumăm pe toți în calea Domnului și atunci vom reuși să răspândim fericirea în mijlocul poporului. Să le spunem în numele Domnului: «Vedeți, eu pre voi vă învăț legi și judecați! Păziți-le și le faceți, că aceasta este înțelepciunea și înțelegerea noastră înaintea ochilor poporului, căci auzind toate aceste legi vor zice: Cu adevărat această mare națiune este, popor înțelept și înțelegător» (V Moise, 4. 5—6). Și în alt loc: «Să nu se depărteze cartea legii aceștia din gura ta, ci să cugeți asupra ei ziua și noaptea, căutând a face tot ce e scris în ea. Că atunci vei face calea ta prosperă și atunci vei fi fericit (Iom. I. 8).

Iată această circulară:

Prea Cucernice Părinte,

D-nul Ministru al Cultelor prin adresa cu No. 11265, ne-a comunicat că noua lege comunală, spre a putea fi pe deplin aplicată și a da roadele așteptate, are nevoie de toți

acei ce sunt în măsură a-i da sprijinul trebuincios. între cari fiind și preoții, a mijlocit să li se pună în vedere dispozițiunile articolelor următoare din lege:

Art. 36 din această lege zice:

«În caz de ivirea epidemii, se va convoca îndată consiliul comunal și sfatul satului, la deliberările cărora vor fi chemați să asiste inspectorul comunal, medicul plășei, agentul sanitar, precum și preoții și învățătorii din localitate, spre a se hotărî măsurile ce sunt de luat; iar în caz de ivirea vre unei epizootii, vor fi chemați să asiste la deliberări, pe lângă preoți, învățători și agentul sanitar, veterinarul circumscripției și revizorul de vite.

«Preoții și învățătorii vor fi datori să asiste la aceste deliberări.

Art. 37. «Ori de câte ori consiliul comunal sau sfatul satului, va avea să se ocupe cu chestiuni relative la școală sau biserică, primarul sau delegatul satului vor fi datori să convoace pe învățătorii sau preoții din localitate, spre a lua parte la ședințe și a da consiliului comunal sau satului avizul lor în această privință.

«Primarul sau delegatul satului, care nu se va conforma acestei îndatoriri, se va pedepsi, pentru prima abatere, cu suspendarea, iar la a doua abatere se va aplica pedeapsa revocării.

Art. 92. «Delegatul satului îndeplinește sub controlul și sub supravegherea primarului, însărcinările ce-i sunt date de acesta, conform art. 72 alin. 2; el execută toate dispozițiunile luate de autoritățile superioare.

«Delegatul va cere cel puțin odată pe săptămână informațiuni de la preoții și învățătorii satului și cătunelor, despre starea sanitară a populațiunei; el va încunoștința pe primar, în caz de epidemii și epizotii imediat și înainte de întrunirea sfatului.

«Preoții și învățătorii sunt datori, să informeze pe delegatul satului de toate cazurile de boală, despre cari ar avea cunoștință».

Cum vedeți, din cele ce preced, se atrage atențiunea cercnicilor preoți, asupra datoriilor ce le impun sarcina lor de păstori în mijlocul poporului,—datorii cari privesc atât pe suflet cât și pe trup. Este neîgăduit lucru, că din toate

bunurile pe cari Dumnezeu le-a dat omului, cel mai de căpetenie bun, este sănătatea trupească. De la sănătatea trupească atârnă sănătatea sufletească, fiind în deobște cunoscut că numai într'un trup sănătos poate fi și o minte sănătoasă. Numai omul sănătos poate munci și se poate hrăni; iar sănătatea trupească a poporului, este condițiunea vieții și trăinicia națiunii și a patriei.

Preotul ca păstor sufletesc este îndatorit de oficiul său, să poarte cel mai mare interes pentru sănătatea trupească a creștinilor, urmând întru aceasta pe Inuși Domnul și Mantuitorul nostru Iisus Christos, care a simțit cea mai mare durere, văzând durerile și suferințele poporului și cu milostivire a tămăduit toată boala și neputința din popor.

În mijlocul populațiunii rurale, care pe lângă alte neajunsuri este bătuită și de neștiință precum și de diferite superstiții, preotul este dator să deștepte în popor interesul și datoria ce o are de a îngriji de trupul său pe care Dumnezeu i-l'a dat să fie locaș sufletului, aducându-le aminte că au să dea seama înaintea lui Dumnezeu, dacă vor face altfel.

Știut fiind, că în cele mai multe cazuri, boalele sunt rezultatul diferitelor abuzuri pe care omul le săvârșește conștient sau inconștient, preotul este dator să sfătuiască pe creștini a se feri de viții din care izvoresc diferite boale.

Fiind iarăși în deobște cunoscut, că un trup bine hrănit, este totdeauna mai rezistent în cazuri de boală, preotul să îndemne pe creștini ca să se hrănească cu mâncări nutritive. Să nu-și vândă oule și orăteniile lor, cu cari trebuie să se hrănească pentru ca în schimb să cumpere de pe la orașe tot ce este mai rău ca alimente, sau în loc de hrană, să se otrăvească cu alcool.

Mare importanță în asigurarea sănătății are și curățenia în locuințele și îmbrăcămintea sătenilor. Preotul este dator ca și în această privință să stăruiască cu vreme și fără de vreme ca săteanul pe lângă o mâncare substanțială să poarte grije și de curățenie în îmbrăcăminte și locuința sa; să-i sfătuiască a-și aerisi des odăile lor de locuință, iar curțile caselor să le păstreze în cea mai perfectă curățenie.

Dacă la cazuri nenorocite, boalele să năpăstuesc asupra sătenilor, preotul este dator să alerge cel dintâiu la patul

bolnavului și să-i dea sprijinul trebuitor. Cunoștințele de medicină populară și de igienă ce le-au primit în seminarii, să le folosească în mijlocul populației sătești făcându-i să înțeleagă că nu în zadar li s'au dat învățătura în școală; din contra ei trebuie să fie convinși, ca învățătura să o utilizeze în viața practică pentru binele obștesc.

În timp de epidemii, preotul împreună cu autoritatea comunală să fie umăr la umăr, pentru a înlătura nenorocirea cât mai în grabă.

Dacă săteanul va vedea cum că preotul are milă de el în nenorociri trupești, îl va încongiura pe preot cu iubire, cu recunoștință, și 'i va fi devotat, iar preotul va putea să aibă satisfacția că 'și îndeplinește și cea altă datorie a situațiunii sale pastorale, de a fi ajutat sarcina Statului în rezolvarea problemelor sociale.

Am amintit în cele ce preced, că preotul este dator să îndemne pe săteni a fi cu atenție să nu facă abuzuri în viața lor, ca astfel să fie mai puțin expuși la boale; sunt totuși unele sate, unde sătenii au alunecat în gura celei mai mari mizerii—aceea a beției și a desfrânarilor cari decurg dintr'însa. În asemenea situație, dacă se va găsi vre-un sat, preotul va face bine dacă, își va da silința să înființeze societăți de temperanță, în cari toți membrii ei să se lege cu jurământ înaintea lui Dumnezeu și onoarea lor, de a se înfrâna dela diferite inclinațiuni cu totul stricate.

Cu un cuvânt, preotul este dator să năzuiască ca și sub raportul sănătăței trupești, sătenii noștri să fie la înălțimea cerinței unui om care dator este să muncească și să se hrănească, pentru ca să poată servi cu vrednicie patriei ori de câte ori și pentru ce trebuinți va fi chemat de ea.

O altă datorie impusă de legea comunală este aceea cu privire la Biserică

Dacă pentru trup datori suntem să ne îngrijim, în aceeași măsură trebuie să ne îngrijim și pentru suflet păstrându-l curat de orice înclinăciune sau pornire rea.

Un suflet curat și drept, dovedește pe omul civilizat și cu adevărat creștin. Un suflet pervers capabil de a tăgădui adevărul acolo unde el există, acela nu este al lui Dumnezeu, ci al spiritului celui rău, care urător de oameni a fost dela început și tată al minciunii și farădelegi. Un

suflet curat năzuește spre tot ceea ce este bun; el se întoarce cu oroare de la tot ce este necinstit și respinge cu dispreț călcarea dreptului sau onoarei aproapei lui. Un suflet curat, vede în fiecare din semenii săi un frate al său iubit, pe care dator este să-l îngrijească și să-l respecte.

Trupul și sufletul păstrați în această sfântă situație, alcătuiesc un stat ideal și face să domnească împărăția lui Dumnezeu pe pământ, iar drumurile spre temniță și casă de corecțiune, nici să se cunoască că sunt.

Muma înțelepciunii însă, este temerea de Dumnezeu.

Unde este temerea de Dumnezeu, și rușine de oameni, acolo este adevărata civilizație.

Biserica având la îndemână nesfârșite povești sub raportul acesta, este evident că dator este preotul să se îngrijească de biserică, care este Casa lui Dumnezeu unde se adună creștinii spre a fi împrejurul Părintelui lor Ceresc; de aceea ori de câte ori va fi nevoie să se aplice art. 37 din noua lege comunală privitor la biserică și la școală, dator este preotul să urmeze acestei obligațiuni, cu atât mai mult, cu cât trebuie să explice tuturor că Biserica este mama care trebuie să adăpostească la sânul său pe toți fiii săi. Ea trebuie să fie deci, cât se poate de majestos construită spre a putea fi văzută din oricare unghi al satului, cum și de a fi ținută în cea mai deplină curățenie.

Toate aceste îndemnuri, crezându-le nemerite a vi le aduce la cunoștință, vă invit P. C. Părinte, că întocmai și P. C. Voastră să le aduceți la cunoștința fiecărui preot din acel județ, cu care prilej încă o dată le veți atrage luare aminte, ca să îndeplinească cu strictete îndatoririle legii, pe cât timp cucerniciile lor, sunt chemați să aibă un rol însemnat în sfaturile sătești, pentru toate chestiunile privitoare la Biserica și la sănătatea publică; și astfel făcând vor răspunde pe deplin la îndatoririle lor pastorale, între cari sunt și acelea de a ajuta din toate puterile pe Stat, în rezolvarea problemelor sociale, cum s'a zis mai sus.

Pentru o mai deplină lămurire a fiecărui preot, în chestiunea aceasta, vi se trimite un număr de exemplare din noua lege comunală, spre a da câte un exemplar în mâna fiecărui preot, ca să știe fiecare ce este chemat a face și a rândui în mijlocul populației satești.

Sunt informat, că toți P. P. S. S. Chiriarhi au cerut preoților din eparhiile respective să lucreze în această direcțiune. Suntem fericiți că anunțăm aceasta, fiindcă nimeni nu poate să aibă mai multă trecere în satele noastre ca preotul. El e părintele poporului și cuvântul lui e ascultat când e spus cu convingere și căldură.

G...

PREDICĂ¹⁾

DESPRE RESPECTUL SAU TEMEREA DE DUMNEZEU.

Iubiți Creștini,

Cu ocaziunea sărbătorii de astăzi îmi veți îngădui câteva minute pentru a vă vorbi despre virtutea *temerei sau frica de Dumnezeu*, adică despre acea frică, nu de care are robul către stăpânul său—de frica pedepselor, ci despre acea frică, care vine din dragoste, de a nu supăra pe un asemenea Părinte binefăcător și izbăvitor de rele; despre acea frică ce o au copiii cei buni, care se înfrânează de lucruri necuviincioase, ca să nu măhnească pe părinții lor; despre acea frică ce o are femeia cea bună și înțeleaptă cu vieața to bună-tătătilă, care chivernisește cu multă luare aminte casa și gospodăria sa; în sfârșit, despre acea frică, care, după zisă înțeleptului, slava și bogăția va fi în casa celui ce va avea fericirea de a posedă o asemenea virtute dumnezească. Iată dar despre ce mi-am propus a vorbi, numai vă rog să fiți cu luare aminte.

Iubiți Creștini,

Nimic nu susține pe om mai bine decât darul lui Dumnezeu ca frica sau respectul către El.

În adevăr, frații mei, frica Domnului a fost aceea, care a ținut în darul său pe dreptul Iov, căci totdeauna s'a temut de El.

¹⁾ Se poate zice în orice Duminică și sărbătoare anuală.

Frica Domnului a ținut în grația dumnezească pe bătrânul Simeon, căci era drept și cu frica lui Dumnezeu, zice Sf. Evanghelie.

Frica Domnului a reținut dela păcate pe lu' uto, pe Susana și pe Iosif.

Frica Domnului gonește păcatele, și la cine petrece, întoarce dela acela mânia, zice înțeleptul.

Și iarăși:

Frica Domnului va desfătă inima, va da veselie, bucurie și lungime de zile.

Frica Domnului este începutul înțelepciunii.

Frica Domnului este adevărata călăuză neîndoioasă și statornică, care ne poate îndrepta în viața de aici și ne poate duce la cea viitoare.

Frica Domnului este izvor de veselie, de viață, și pe cel ce o are, îl va face a se feri de lațul morții, zice înțeleptul.

Da, frații mei, cel ce se teme de Domnul de toate meșteșugirile vrăjmașului și de tot statul rău îl va scăpa.

Cel ce se teme de Domnul și de oameni este cinstit.

Cel ce se teme de Domnul este mulțămît cu soarta sa, adecă cu aceea, ce are, și nu râvnește la dreptul apropiatului său.

Cel ce se teme de Domnul nu petrece cu nebagare de seamă, ca să nu mânia pe stăpânul său.

Cel ce se teme de Domnul nu se trândăvește, ci totdeauna se îngrijește de talantul ce are, ca să nu se osândească.

Cel ce se teme de Domnul totdeauna se cearcă pe sine, cum să placă lui Dumnezeu, iar nu lumii.

«Temerea de Dumnezeu este înțelepciunea, și ferirea de rele este priceperea zice dreptul Iov.

«Prin urmare fericit este omul acela, care a aflat înțelepciunea și muritorul care a cunoscut știința. Că mai bună este negușitoria aceasta decât vistiriile aurului și ale argintului; că mai scump este decât pietrele cele de mult preț; nu stă ei nimica improprie, ce este rău.

«Cunoscută este tuturor celor ce se apropie de ea, și tot ce este scump, nu este ei vrednic.

«Lungimea zilelor și anii vieții sunt în dreapta ei, și în slănga ei bogăție și mărire. Din gura ei iese dreptatea, legea și mila pe limba ei le poartă

«Căile ei sunt căi bune și toate cărările ei cu pace.
«Lemn de vieată este tuturor celor ce se lipsesc de dânsa
și celor ce se razimă de ea—pre Domnul întemeiați»¹⁾).

Pentru aceasta și sf. noastră Biserică neincetal în ceamă
pre fii săi—pre credincioșii creștini, spre a practica această
dumnezească virtute—adecă frica sau respectul către Dum-
nezeu, ca cea mai de căpetenie.

«După Dumnezeuul vostru să umblați, și de dânsul să vă
temeți și poruncile lui să le păziți», zice înțeleptul.

Și iarăși:

«Temeți-vă de Dumnezeu și păziți poruncile lui, căci a-
ceasta este de folos omului și pentru acest sfârșit a fost
el creat de Dumnezeu».

Deci și noi, frații mei, să vorbim copiilor—să le arătăm
lor, să i convingem, că *frica de Dumnezeu este onoarea
cea mare, moștenirea cea mai sigură și comoara
cea mai neperitoare*, precum învață dumnezeescul Ioan
Gură de-Aur

În rezumat dar frica de Dumnezeu va da conștiința tu-
tutor datoriilor noastre, va ațăță în noi dorința de a le în-
deplini, va înlesni mijloacele și ne va da putere spre a birui
toate împedecările celui protivnic, fapt pentru care și în-
țeleptul ne îndeamnă: «*Veniți, filor, ascultați-mă pre
mine, căci frica Domnului vă voi învăța pre voi*».
Amin.

Paroh, Iconom Coman Vasilescu.

¹⁾ Comp. Sir. III, 39 sq.

PREDICĂ)
DESPRE CASTITATE.

Iubiți Creștini,

Una din datoriile cele mai de capetenie ale părinților de familie—față de fiii lor, este pătrunderea și cimentarea în ei a virtuții așa zisă a *Castității*, adică a curățeniei sufletești și trupești.

Căci este firesc lucru, frații mei, că dacă prevedința dumnezească a învrednicit pe un tată și o mamă să aibă copii, apoi tot lor le incumbă și datoria de a contribui la îngrijirea lor cu tot aceea ce este necesar pentru dezvoltarea facultăților fizice, intelectuale și morale, formând astfel oameni sănătoși cu trupul, luminați și înțelepți cu mintea, în sfârșit oameni de credință, de curagiu, de conștiință și devotament, folositori lor și semenilor lor.

Din parte ne, ca părinte duhovnicesc al vostru, îmi permit cu ocaziunea acestei sărbători de astăzi, a vă da și eu sfatul meu în această privință, a vă ajuta chiar în această sacră datorie, știind răspunderea ce zace asupra mea că *«dacă cineva nu va îngriji de cei ai săi, și mai cu seamă de ai casei sale, și-a lepădat credința, și este mai rău decât un necredincios»*, precum zice dumnezeescul Apostol Pavel (comp. I Tim. V. 8).

1) Se poate zice în orice Duminică și sărbătoare anuală.

Iubiți Creștini,

Pecum un trandafir se deosebește de spini prin floarea ce el poartă, apoi tot astfel și omul împodobit cu virtutea se deosebește de cel ce n'are această podoabă aleasă.

Castitatea este acea virtute dumnezească, prin care ne silim cu toată stăruința de a stăpâni pornirile cea firească a trupului nostru contra a fel de fel de ispite.

Deci a fi cineva stăpân pe sine, este cea mai frumoasă domnie, precum zice un sf. părinte.

Castitatea este cel mai înalt sentiment al demnității omenești.

Ea este fiica lăuntriceii noastre judecăți—a conștiinței.

Ea este acea putere dumnezească care ocrotește credința creștinului.

Ea este regina tuturor virtuților și fără această virtute dumnezească nici un om nu poate fi desăvârșit moral.

«Castitatea, precum zice un sf. părinte, este sora Ingerilor, dovedirea patimilor, împărăția faptelor bune și moștenirea tuturor bunăților»

Castitatea este necesară omului pentru a-și dezvoltă facultățile sale sufletești, pentru a-și păstra nevătămăla vrednicia și bunul său renume, însfârșit, pentru păstrarea virtuților morale, care trebuie să predomine în individ ca și în societate.

Pentru aceasta înțeleptul zice: *O cât de frumos și de strălucit este neamul cel curat.*

«Și grădina înrumusețează (împodobeste) trandafirul, când se înrumusețează pe sine însuși», zice iarăși un sf. părinte.

«Mare este bărbatul curat, și vrednic de toată privirea ingerilor, zice înțeleptul; căci oasele lui sunt metal, puterile lui de viață sunt o flacără a cerului și în inima lui cea curată se oglindește fața lui Dumnezeu».

Însă adevărata castitate nu stă numai într'o putere cuviincioasă și molestă, ci și în curăția sentimentelor.

În această privință iată cum se exprimă un sf. părinte:

«Fii Cast (curat) cu ochii, cu buzele și cu însuși auzul.

În adevăr, frații mei, prin curăția trupească și sufletească omul înfruntă toate nenorocirile, și în noianul necazurilor și al suferințelor sale, el nu se deznădăjduiește, — nu și pier e credința în Dumnezeu

«Toate sunt curate celor curați; iar cei necurați și necredincioși, nimic nu este curat, zice dumnezeescul Apostol Pavel»

«Inima noastră, zice sf. Ioan Gură-de-Aur, este foarte mult aplicată spre păcat și voința noastră foarte schimbătoare; de aceea trebuie să ne asigurăm și să ne întărim din toate părțile»

Însuși vestitul orator Cicerone, cunoscând puterea și însemnătatea acestei virtuți dumnezeiești, se exprimă astfel, într'una din scrierile sale:

«Să apărăm pe tineri de contagiunea pasiunelor, să întărim sufletul și trupul lor, pentruca într'o zi să poată îndeplini cu izbândă sarcinile civile și militare ale patriei».

«Incheetura de lemn, lăsată în zidul casei, nu se va risipi de cutremur; așa și inima cea întărită în cugetul statului în vreme nu se va teme, zice înțeleptul

Iar cum că părinților de familie le incumbă datoria de a fi cu mare luare aminte asupra creșterii copiilor, din toate punctele de vedere, să ascultăm pe Sf. Ioan Gură-de-Aur ce zice:

«Gândește, că tu ai în casa ta niște statui de aur, adecă copiii tăi, de aceea orânduiește-i, cercetează-i în toate zilele cu mare băgare de seamă, împodobește și formează sufletul lor în tot chipul».

În ce privește însă mijloacele necesare spre păstrarea și cimentarea acestei virtuți dumnezeiești, între altele, sunt: ocupația neconținută, citirea și meditarea scrierilor morale, religioase, istorice și științifice, și deci înlăturarea cu totul a reprezentațiilor scandaloase — a figurilor (tablourilor) obscene.

«Ocupația (osteneala) cea trupească și cugetarea dumnezeieștilor scripturi păzesc curăția», zice un sf. părinte.

«Deci, frații mei, voește cineva să câștige vieța cea curată, întreg înțelept!»

«Atunci înprietenească-se cu cel letreg la minte, cu cel curat (cast) și să urmeze aceluia. Voește el să fie blând, smerit și fără de răutate?»

«Atunci unească-se cu cel blând, smerit și fără de răutate».

«Voește el să caute a se învăța înțelegerea cea duhovnicească? Atunci cu duhovnicești bărbați să vorbească, și toată râvna și dumnezească dragoste dela cel sf se va deprinde.

Incheiu dar cele spuse mai sus cu cuvintele unei înțelepte maxime:

«Dacă floarea îți păzești

«Rodul cel bun dobândești». Amin

Paroh, *Iconom Coman Vasilescu.*

PREDICĂ DESPRE CURĂȚENIE.

Iubiți Creștini,

Nimic nu poate să atragă privirea unui om de bun simț asupra aproapelui său, semenului său ca curățenia; și iarăși, nimic nu poate să producă sau să inspire dezgust ca murdăria sau necurățenia.

«Dacă curățenia este o virtute, apoi murdăria este un viciu sau păcat, zice oarecine».

Curățenia este un semn de civilizație și de moralitate.

«Curățenia este mama sănătății și a ordinii, zice o maximă».

Și iarăși:

«Ordinea și curățenia sunt părinții sănătății».

Curățenia privită în sine este de 2 feluri: trupească și sufletească.

Privită din punctul de vedere trupesc sau higienic curățenia este de cea mai mare însemnătate pentru păstrarea sănătății omului. *De ea fug toate boalele ca și sărăcia de omul harnic*, zice un proverb.

Prin urmare sănătatea covârșește toate bunurile materiale ale omului.

«Un cerșetor sănătos este mai fericit decât un om bolnav, zice oarecine».

Elementul necesar pentru curățenia trupească este apa și săpunul.

Un oarecare învățat din timpul nostru, vorbind despre necesitatea curățeniei trupești a omului, se exprimă astfel: *«Civilizațiunea unui popor se măsoară după cantitatea de săpun ce se consumă».*

În Sf. Scriptură a Vechiului Testament găsim numeroase locuri cu privire la păstrarea sănătății, bunăoară băile și spălările prevăzute în legea evreească; și în caz de boală grea a se chema imediat ajutorul medical.

«De Dumnezeu teme-te, și pe doctor nu-l părăsi», zice înțeleptul Sirah.

Tot Sf. Scriptură ne arată prețul ce trebuie să pună fiecare spre păstrarea sănătății când zice: «Nu este mai bună a-vuția decât sănătatea trupului, și nu este bucurie mai mare decât bucuria inimii.

De asemenea și în proverbele și maximele poporului.

«Sănătatea este mai bună decât toate

Și iarăși:

«Omul sănătos este totdeauna fericit».

Curățenia de murdărie materială este frații mei, un semn vădit al curățeniei sufletești sau interne, adică a inimii și a sincerității morale a vieții omului.

Dela curățenia inimii după învățătura Sf. Scripturi atârână gradul cel mai înalt al comunicațiunii omului cu Dumnezeu—înălțarea spiritului, până a vedea pre Dumnezeu.

Pentru aceasta înțeleptul zice: «cu toată paza păzește inima ta, că dintr'acestea sunt toate eșirile vieții» (Pild. IV, 23).

Și Iisus Christos, în evangelia sa, fericește pe cei curați la inimă:

«Fericiți cei curați cu inima, că aceea vor vedea pre Dumnezeu» (Mat. IV, 8)

Acela dar, care are inimă curată, se numește creștin perfect sau desăvârșit.

Pentru aceasta și Sf. Apostol Pavel în una din Epistolele sale zice: «Creștinul perfect (desăvârșit) are ochii inimii luminați».

Curățenia inimii omului este dovada cea mai mare despre iubirea lui către Dumnezeu.

«Cine se va sui în muntele cel sfânt al Domnului, sau cine va stă în locul cel sfânt al său, întreabă Psalmistul?» La care tot el răspunde: «Cel nevinovat cu mâinile și curat cu inima». (Psal. 23, 5, 6).

Și în alt loc tot el se roagă: Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și Duh drept înnoește întru cele dinăuntru ale mele. (Psal. 50, 12).

Inima, frații mei, în Sf. Scriptură, are mai multe semnificațiuni sau însemnări.

Așa ea însemnează forță, putere, care însuflețește credința cea adevărată și în care sălășluiește pacea dumnezească.

În privința aceasta iată cum se exprimă Sf. Apostol Pavel:
 «Cu inima se crede spre dreptate și cu gura se mărturisește adevărul».

Și iarăși:

»Pacea lui Dumnezeu să se sălășluească întru inimile voastre».

În sfârșit privită din punctul de vedere estetic curățenia unită cu ordinea formează cele mai prețioase mobile ale unei case, ori cât de modestă ar fi ea.

Curățenia este podoaba săracului, zice un proverb.

Deci datoria fiecărui creștin este ca să-și păstreze curăția sa sufletească și trupească.

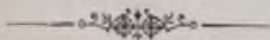
«Lumina trupului este ochiul, zice dumnezeiasca Evangelie; dacă ochiul tău va fi curat, apoi tot trupul ți va fi luminat».

Iar Sf. Apostol Pavel învață pre unul din ucenicii săi iubiți—pe Timotei și prin el pre toți credincioșii creștini în deobște zicând: «Fă-te pildă credincioșilor cu cuvântul, cu petrecerea, cu dragostea, cu duhul, cu credința și cu curăția».

Pentru aceasta și noi, fraților, ca creștini suntem datori a năzuî către curățenia și sfințenia sufletească și trupească, căci, după cuvântul aceluiași Sf. Apostol, *membrele noastre sunt templele Sfântului Spirit*.

«Au doară vom face membrele noastre membre ale desfrânării? Să nu fie! Ci umpleți-vă cu duhul, întăriți-vă unul pre altul cu psalmi, cu savoslovii și cântări duhovnicești, cântând și laudând pre Dumnezeu întru inimile voastre. Amin.

Parob, Iconom Coman Vasilescu.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Nicu Stănescu, proprietar în urbea Câmpina, jud. Prahova, care a binevoit a donă bis. „Sf. Treime“ din acea urbă, un rând de odăjdii, în valoare de 200 lei.

Se aduc mulțămiri publice urmatoarelor persoane pioase, cari au binevoit a dărui toată lemnăria pentru împrejmuirea curței bis. din comuna Tomșani, jud. Prahova și anume: D-ilor Nicu Seodrea din Plocești, N. Georgescu, C. Stănescu și Mihail Georgescu.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au binevoit a dona bis. din comuna Adâncea, jud. Dâmbovița, diferite obiecte și anume: D-lui G. Georgescu și soția sa Iosefina, din comuna Săcueni, au donat una zveră de atlas fin, în valoare de 30 lei și D-l I. G. Domitrescu cu soția sa Zamăra, un epitaț fin în valoare de 100 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Ecaterina Singurof, care a binevoit a dărui bis. Cișmeaua-Mavrogheni din Capitală, o candelă de metal nichelat cu trei lumini.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Sofia Diamandescu, care a binevoit a donă bisericii „Amza“ din Capitală un rând de veștminte preoțești și unul diaconese în valoare de 700 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Niță Popescu, mare comerciant în comuna Titu, căt. Târgu-Titu, județul Dâmbovița, care a binevoit a dărui bisericii parohiale Plopa din comuna Titu, o cădelniță și o cruce îmbrăcată cu argint pentru sf. Masă, ambele în valoare de 45 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Hristache Papadopol, arendașul moșiei Dadilov, județul Vlașca, care a binevoit a donă bisericii din aceea comună o cruce de argint de china cu pedestal în valoare de 60 l.

Se aduc mulțămiri publice D-lui comerciant Stefan Boiangin și soției sale Bălășica din București, cari au binevoit a dărui bisericii din comuna Singureni, județul Vlașca, de Sf. Inviere, patruzeci și cinci făclii pentru policandre și pentru sfeșnice și una făclie de șase chilogr. pentru eșit cu vohodu, precum și untulelem necesar, faptă pioasă, repetată în fie-care an.

Chiriaria Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămiri publice D-lui Alexandru Zdrobici, Directorul Prefecturii Poliției Iași, pentru că a donat bisericii parohiale „Golii” din urbea Iași, o cruce mică de lemn îmbrăcată cu argint, cu scânașul tot de argint, mitra, razele și frunzele sudate cu aur, în valoare de 100 lei.

Chiriaria Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămiri publice următoarelor persoane, cari au făcut donațiuni bisericii „Sfânta Cuvioasa Parascheva” din urbea Botoșani: D-lui Nicolae Theodoru, care a donat un policandru de alamă cu 24 foteze în valoare de 800 lei. D-nei Aurelia Loc-Colonel Elefterescu, pentru o candelă de argint.

Chiriaria Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice următoarelor persoane, cari au făcut donațiuni bisericii parohiale Sfinții Voevozi din urbea Botoșani și anume: D-nei Ortansa C. Cozmovici pentru o perdea neagră în valoare de 12 lei; D-nei Elena Lăzărescu pentru o scoartă de lână în valoare de 40 lei; și D-nei Elena I. Vieriu pentru un șal de lână în valoare de 8 lei.

Chiriaria Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămiri publice următoarelor persoane, cari au făcut donațiuni bisericii parohiale Sfântului Ierarh Nicolae din parohia Valea-Sacă, comuna Bălțătești, județul Neamțu, după cum se vede mai jos: D-lui Ioan Popescu pentru o Evanghelie legată în valoare de 120 lei; D-lui Ilie Vasiliu pentru un sfeșnic mare de alamă în valoare de 156 lei; D-lui Constantin C. Timofti pentru 2 sfeșnice de argint în valoare de 20 lei; D-lui Dimitrie V. Savin pentru o pereche de cununii în valoare de 20 lei; Preoților: I. Preoteșcu și V. Ștefănescu; D-lui N. Vasiliu învățător, precum și enoriașilor: V. N. Timofti, Gh. N. V. Timofti, Vasile Moșneagu; Cântăreții: Ilie Cornea și Gh. Procopie; C. V. Pavel, Toader Bălătescu, Gh. I. Filioreanu, Vasile Popescu, Theodor Iordache Munteanu, Itrații Tolomei și N. Vițelariu, C. V. Andoni, Ioan a Irinei, Constantin Gorgan, Th. Ciobăcu, Gh. Burlacu și alți enoriași au donat un chivot și un epitaif, ambele în valoare de 180 lei.

Chiriaria Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămiri publice persoanelor notate mai jos, cari au donat bisericii parohiale

Sf. Ierarh Nicolae din urbea Hârlău, județul Botoșani obiectele arătate în dreptul fie-căria: Domnilor Arcale Ciornovideanu cu soția sa Ilinoa un Ootoih mare în valoare de 25 lei; I. S. Carale și I. V. Bejan câte un Mineiu pe luna Ianuarie, ambele în valoare de 33 lei; I. P. Lungu, Mineiul pe luna Fevruarie în valoare de 16 lei 50 bani; C. Popovici și Iftimie Durneanu, câte un Mineiu, ambele în valoare de 33 lei; I. Gh. a Cătrinei, Mineiul pe luna Martie, în valoare de 16 lei 50 bani; Gh. Ungureanu și Iacob Bodar, câte un Mineiu pe luna Aprilie, ambele în valoare de 33 lei; N. A. Cugler, Mineiul pe luna Iunie, în valoare de 16 lei 50 bani; V. Andriuță, Mineiul pe luna Iulie, în valoare de 16 lei 50 bani; Gh. Florea și Gh. Nichifor, câte un Mineiu pe luna Septembrie, ambele în valoare de 33 lei; D. Gh. Scripcariu, Mineiul pe luna Octombrie în valoare de 16 lei 50 bani; M. Brotner, Mineiul pe luna Noembrie în valoare 16 lei 50 bani; I. Singeap și T. Gh. Cărlan, câte un Mineiu pe luna Decembrie, ambele în valoare de 33 lei; Epitropia menționatăi biserici, Mineiul pe luna August în valoare de 16 l. 50 b; D. I. N. Lăspizanu, Penticostarul în valoare de 12 lei 50 bani.

Chiriarhia Sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice locitorului Dimitrie Răileanu și soției sale Ioana, cari au donat bisericii parohiale Adormirea Maicii Domnului, din parohia Cerchejeni comuna Dracoșani, județul Botoșani, una Evanghelie legată cu pluș roș, având în față și în dos, icoane pictate pe argint; iar preotul M. Lăpușeanu a donat tot zisei biserici, un rând veșminte de catifea neagră, pentru serviciul postului mare.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Teodor Vlădescu, din urbea R.-Vâlcea, care a binevoit a dărui bisericii filiale „Intrarea în Biserică“, din parohia Lăpușata, jud. Vâlcea, o toacă de fier, în valoare de 50 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Eftimie Ioan Boanță, din parohia Mușătești, jud. Gorjiu, care a binevoit a dărui bisericii filiale „Șerbeștii“, din acea parohie, donă sfeșnice de metal, în valoare de 5 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ioan Gh. Monastireana și soției sale Acrivița, care prin stăruința Cuceru. Preot C. Lupoianu, parohul parohiei Lupoia, jud. Mehedinți, au binevoit a donă bisericii filiale „Sf. Gheorghe“, din căt. valea Monastirei, aceeași parohie o cădelniță de argint de China, în valoare de 25 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Dimitrie B. Tomescu, proprietar din com. Grădiștea, jud. Vâlcea, care din propria D-niei Sale voință, pornită din sentimentul religios, a binevoit a contribui cu suma de 4,000 lei pentru reconstruirea și înzestrarea cu odorele necesare serviciului divin a bisericii din cătunul Strehinești, pendinte de com. Tereuța acel județ, care ee află într-o complectă ruină; faptă laudabilă și demnă de imitat.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Maria Iacobescu, din urbea Craiova, care a binevoit a dărui bisericii din parohia Vlăducenii, com. Pânșești-Măglași, jud. Vâlcea, următoarele cărți: O evanghelie, un Liturghier, un Aghiasmatar de Calinic, un Aghiasmatar ediția Sf. Sinod, un Molitfelnic de Nifon și un Privighier pe note, toate legate cu piele în bună stare.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioase și anume: D-lui Ioan Filip și soției sale Roalia, cari a binevoit a dărui bisericii filiale din Prejoiu, jud. Vâlcea, O Sf. Evanghelie legată cu piele; iar bibliotecii parohiale Frățila, acel jud. D nu Ilie Georgescu, a dărui Istoria Bisericească de Eusebiu Popoviciu, Idem D lui Barbu Roșca cu soția sa Ioana, cari asemenea au dărui bisericii din parohia Gănești, un policandru de bronz

Se aduc mulțămiri publice D-lor: I. M. Gârbovan primar, David Ceaucă, notar, N. Iosiu, Duică Gârbovan, C. I. Daia, Gh. Daia, Gh. Vlăduț, P. Daia, Gr. Stamate, Gh. Gagea, Gh. Paraschivu, Ilie Păuna, D. Vlăduț, C. Gh. Lupu și Gr. Șendrea, cari au binevoit a dona bisericii filiale din com. Șigheștii de Sus, parohia Șigheștii-de-Jos, jud. Mehedinți, un rând odăjdii noi și o cădelniță nouă, un rând de sf. vase noi precum și sf. acoperăminte noi, toate în valoare de 280 lei. Deosebit D-nii: Gh. Daia și Gh. Vlăduț, au mai dărui o cădelniță în valoare de 15 lei, iar D-na I. Cotei, din Severin, o candelă în valoare de 6 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate și anume: D-lui Constantin Cioroiu, care a binevoit a dărui bisericii din comuna Baldovinești, jud. Romanați, un iconostas, o poală și patru perdele de catifea neagră; iar D-na Theodora Petru Roșca, din comuna Balș, o colimvitră de aramă.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ioan I. Achimescu, Notar, din com. Stăniștea, jud. Mehedinți, care a binevoit a dărui bisericii din acea com. o Sf. Evanghelie legată cu pluş de mătăasă, cu icoane pictate pe table cu rame de argint, și a legat și celelalte cărți de ritual, contribuind la toate acestea cu 165 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au binevoit a donă Bisericii „Sf. Voevozi“, din urbea Roman, diferite obiecte și anume: D. Panțiru, una candelă de metal, în valoare de 6 lei; Safta I. Gheorghiu Otea, o îmbrăcăminte pe Sf. Prestol, compusă din două bucăți de stofă de lână brodate cu tertil și fluturi, în valoare de 50 lei, trei procovețe de mătăasă brodate pentru sf. vase, în valoare de 12 lei și o pereche de cununii de metal, în valoare de 25 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ioan Țone, din parohia Bogzești, jud. Roman, care a binevoit a dărui bisericii din acea parohie, un Penticostar legat cu piele ediția Sf. Sinod, în valoare de 13 lei.

Se aduc mulțămiri publice enoriașilor bisericii „Cuvioasa Paraschiva“ și „St. Voevozi“ din parohia Pâncești, jud. Bacău, cari au binevoit a donă, unii obiecte de valoare, iar alții diferite sume de bani pentru procurarea celor necesare la înfrumusețarea și podoaba ambelor biserici.

Se aduc mulțămiri publice enoriașilor bisericii filiale „St. Voevozi“, din parohia Onești, jud. Bacău, cari au binevoit a contribui fiecare cu diferite sume de bani la cumpărarea unui Epitaf, în valoare de 121 lei și 80 bani, pentru biserica din amintita parohie.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au binevoit a donă bisericii filiale „St. Gheorghe“, din parohia Schitu Frumoasa, jud. Bacău, diferite obiecte și anume: D-nul Zamfir Ungureanu, donă sfeșnice lucrate în strung cu mai multe becuri, în valoare de 30 lei; D-l C. Ioan, una perdea de adamască roșie brodată, pentru ușile împărătești, în valoare de 30 lei; V. Cristea, un acoperământ de adamască verde pe st. masă, în valoare de 25 lei, o icoană Maica Domnului cu strana ei, în valoare de 200 lei; D-nii V. Găboreanu și D. Găboreanu, un garderop, în valoare de 40 lei, la care a contribuit D-nii: Dragomir Șosa cu 5 lei; Petrache Goarză cu 15 lei; Preot paroh I. Nalboe cu 13 lei și alții cu sume mai mici; iar bisericii parohiale „Nașterea St. Ioan“, asemenea s'a donat un garderop în valoare de 40 lei, la care au contribuit Preot. I. Nalboe cu 19 lei și Aron Năstasie. N. Marcu și Nicu Popa, cu câte 5 lei, cum și alți pioși creștini cu sume mai mici.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au binevoit a donă bisericii „Adormirea Maicei Domnului“ din comuna Mărășești, județul Putna diferite obiecte și anume: D-nul George V. Negroponte a donat Mineile pe lunile Martie, Aprilie, Mai, Iunie, Iulie și August, Evhologiu, Catavasierul, Arhieraticonul, Prohodul Domnului nostru Iisus Christos, Evanghelia în 12 limbi și o cădelniță de argint de china, toate în valoare de 200 lei; D-nul Costea C. Petrea, Triodul bine legat și un rând veștminte preotești în valoare de 230 lei; D-nul Gh. Nedelen, Octoihul mare legat, în valoare de 28 lei; D-nul Hristea Athanasiu, Apostolul bine legat și o pereche cununii în valoare de 40 lei; D-na Maria Pavel Ionită, Liturghia și Ceaslovul cel mare cu litere vechi, ambele legate în valoare de 20 lei; Dl. Nicolae Bratu, Pentecostarul, o Paaltire mare și una mică, bine legate în valoare de 30 lei; Dl. Ioan Briceanu, Mineiul pe Ianuarie, bine legat în valoare de 20 lei; Dl. Nastase Botez, Mineiul pe Februarie, legat, în valoare de 20 lei; Dl. Ioan Gafta, Mineiul pe Septembrie legat în valoare de 20 lei; Dl. Nastase Gheorghiu, Mineiul pe Octombrie, legat în valoare de 20 lei; Dl. Ioan M. Ursu, Mineiul pe Noembrie legat, în valoare de 20 lei; Dl. Nicolae Manoliu, Mineiul pe Decembrie legat 20 lei; D-na Maria M. Ursu, Orogliul mic bine legat, 10 lei; Dl. Ioan Stoica, Tipicul bisericesc legat, 8 lei; Dl. Ioan Ionescu, Dreptul Bisericesc legat, 9 lei; P. S. Episcop al Eparhiei Romanului D. D. Gherasimu a donat Papa-

litatea Eretică; Dl. Iorgu Dimitrescu din comuna Podu-Bârbierului, județul Dâmbovița a donat Minunile Maicii Domnului și 10 broșuri viețile Sfinților pe 10 luni; P. S. Arhiepiscopul Nifon Ploieșteanu un exemplar „Muzica Bisericească și Creștinismul la Români”; Dl. Theodor Halla un policandru cu 12 lumânări, 100 lei; Dl. Ioan Constantinescu trei stegnice de lemn lustruite, două mari și unul mic, 100 lei; Dl. Stoian Stroe un sfeșnic de lemn lustruit, 15 lei; Dl. Tanasie Grigora un chivot de argint de china, 65 lei; Dl. Pavel Tudorache, un rând veșt-minte preoțești, 120 lei; Dl. Alexandru Staicu și Toader Gatta, un policandru cu 10 lumânări, 250 lei; D-na Dumitra Al. Staicu o colimivitră de aramă pentru botez, 60 lei; Dl. Dimitrie Solomon, un steag, 100 lei; Dl. Vasile G. Grosu o cruce și o candelă de argint de china, 65 lei; Preotul paroh Gh. Apostol 17 volume „Revista Biserica Ortodoxă Română”, Ermenentica Biblică, Lipovianismul și șasezeci și patru cuvinte, carte de predici toate 211 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au binevoit a contribui cu diferite sume de bani la facerea unui felon și epitrahil, cum și donând și alte lucruri pentru biserica filială „Adormirea Maicii Domnului din căt. Recea, parohia Găiceana, județul Târnova și anume: D-na Maria A. Florea, presbiteră, a donat stola pentru un felon și epitrahil, iar următoarele persoane au contribuit la cusutul lor: D-nii Dumitrache I., Popa cu 12 lei dăruind și un lăceș; Arion Garabet cu 5 lei; C. Stupu cu 3 lei; Const. A. Florea, Matei A. Florea, Vasile Popa, epitrop, Ioan Paiu Bătrânu, Paraschiv Stratulat, Si meon M. Hăilescu, D-șoara Ruxandra Dumitriu și Grigore Paiu cu câte un leu; Sultana P. Melian cu 50 bani și o față de masă pentru sf. Masă; Iancu Anastasiu, Vasile Bugaciu, Ioan I. Stratulat, Gh. Cărăușu, Ioan Antonovici și Ioan Munteanu cu câte 50 bani cum și un număr de optsprezece persoane, cari au contribuit cu suma de 3 lei și 20 b. tot pentru cusutul acelor veșt-minte.

Din partea Chiriarbiei Sfintei Episcopii de Huși, se aduc călduroase mulțămiri Doamnei Carolina Leviu, din Iași, proprietara moșiei Cozia, județul Fălciu, care a binevoit a oferi tot materialul necesar spre a împrejmu curtea bisericeii și cimitirul parohiei și anume: 60 tarași mari de stejar, 120 arbori de teiu nule, pari, proprele, spini pentru acoperitul gardului, 6 stâlpi mari pentru clopotnița cimitirului, cum și 10 fâștae pentru temelie proiectată bisericeii ce urmează a se reconstrui din nou. Valoarea totală este în sumă de 1500 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-ilor: Dimitrie Darabau și Nicolae Enache Golea, cari au binevoit a dăru bisericeii din parohia Căcova, jud. Putna, cel dintâiu o cristelniță de aramă spoită, în valoare de 72 lei 45 bani; iar cel de al doilea o cruce de lemn îmbrăcată cu argint de china și sudată cu aur pentru sf. Masă.

A V I S

Direcțiunea Seminarului „Veniamin“ din Iași, aduce la cunoștință că în luna Octombrie viitor se va sărbători Centenarul Seminarului și roagă pe toți foștii elevi ai Seminarului să-și trimeată adresa cum și orice știință ar avea despre foștii lor colegi. De asemenea roagă pe toți foștii elevi, cari sunt autori, să-și trimeată câte un exemplar din operele D-lor, Direcțiunei Seminarului, spre a se expune cu ocazia sărbărei.

DE CENTENARUL SEMINARULUI „VENIAMIN.”

Cu ocaziunea serbării Centenarului Seminarului «Veniamin» din Iași, la începutul lunii Octombrie a. c., Sfântul Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române a dispus a se tipări, în amintirea nemuritorului fondator al aceluși Seminar, fericitul întru pomenire Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Veniamin Costache, cea din urmă traducere a lui, păstrată până acum în manuscris, și anume: «Tălcuirea la cele patrusprăzece Trimiteri (Epistole) ale Sfântului Apostol Pavel, făcută de fericitul Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei și prelucrată de învățatul monah Nicodim din Sfântul Munte Atos».

La această publicațiune, P. S. Episcop al Râmnicului Nouului Severin, D. D. Atanasie, membru al Comisiunii aleasă de Sfântul Sinod pentru a supraveghia imprimarea lucrării, executată în Tipografia Cărților Bisericești, a făcut următoarea precuvântare:

S'a implinit o sută de ani de când fericitul întru pomenire Mitropolitul Moldovei Veniamin Costache, «iubitor de folosul patriei și râvnitor de cele dumnezeiești», a întemeiat Seminarul din Monastirea Socola. El, prin aceasta, cum zic învățații monahi Gherontie și Grigorie din Monastirea Neamțului, «în pământ sec și fără de apă, în limba noastră cea până acum insetată, a izvorit apă vie și spre viața veșnică săltătoare»¹⁾. Câtă însuflețire dovedesc aceste cuvinte pentru redesteptarea culturii noastre naționale! Tot așa a slăvit cu vre o cincisprezece ani mai târziu poetul Paris Mumuleanu întâia școală românească dela Sfântul Sava din București, numindu-o «izvor prea minunat și prea dulce»²⁾.

Seminarul «Veniamin» este însă nu numai întâia școală bisericească din Țară, sau «școală de teologie» cum o numesc aceiași monahi tâlmăcitori, ci și cea mai veche școală românească din Țară.

Istoria școalelor noastre înregistrează astfel în anele sale pentru întâia oară aniversarea centenarului unei școale. Ce serbare înălțătoare pentru Biserică, Școală și chiar pentru întreaga Țară! Pentru Biserică, de oare ce Seminarul «Veniamin» a instruit și educat atâtea mii de clerici, cari au slujit și slujesc Bisericii ca diaconi, preoți și arhierei. Pentru Școală, căci Seminarul «Veniamin» a produs o pleiadă de profesori meritoși pe câmpul instrucțiunii publice, și a fost un stimulent puternic spre înmulțirea școalelor naționale și propășirea instrucțiunii. Pentru Țară, căci mai în toate ramurile vieții publice: în administrație, în justiție, în armată, printre literați, magistrați, medici, ingineri, artiști, agricultori și industriași au fost și sânt barbați, cari și-au câștigat în acest Seminar instrucțiunea generală.

¹⁾ Cuvântul „Către cetitorul” în Teologia Sfântului Ioan Damaschin, tâlmăcită din limba elnească de Gherontie și Grigorie, din porunca și cu cheltuiala Mitropolitului Veniamin; Iași, 1806.

²⁾ Oda râvnitoare spre învățături în „Rost de poezii”; București, 1820. Cităm aicea partea respectivă din această Odă:

Astăzi s'au descoperit
Un izvor prea minunat
Noi celor ce-au chibzuit
Să mulțămim ne'ncetat
Și cu râvnă s'alergăm
L'acest prea dulce izvor, etc.

Fără îndoială, deci, centenarul înființării Seminarului din Iași se poate privi ca o serbare generală.

Dulce est desipere in loco, dice Horațiu. În adevăr, rar prilej de serbare poate fi mai potrivit și mai înălțător decât această aniversare!

Creдем că autoritatea școlară va lua cuvenitele măsuri pentru serbarea aniversării de o sută de ani dela înființarea Seminarului «Veniamin». Aicea ne mărginim a arată partea ce Biserica a găsit nimerit a lua la această serbare.

Sfântul Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române, în considerația caracterului eminent cultural al serbării, a hotărât în ședința dela 8 Mai 1903 a perpetua amintirea ei cu publicațiunea de față. Hotărârea Sfântului Sinod a fost motivată prin următoarea propunere:

«Având în vedere că în anul viitor 1904 se împlinește una sută ani dela înființarea Seminarului «Veniamin» din Monastirea Socola, fundațiune a nemuritorului Mitropolit Veniamin Costache, creșând că este lucru de mare cuviință ca și Sfântul Sinod să aducă marelui Mitropolit prinosul său de recunoștință cu ocazia acestui centenar, propunem a se imprimă cea din urmă lucrare a sa: Traducerea tâlcuiri lui Teofilact la cele 14 Epistoli ale Sfântului Apostol Pavel, prelucrată în limba greacă aplă de Nicodim Aghioritul și tradusă românește de Mitropolitul Veniamin Costache în ultimele zile ale vieții sale, fiind păstrată până acum numai în manuscris».

(ss) *Iosif Mitropolit Primat, Partheniu Mitropolit Moldovei și Sucevei, Gherasim al Argeșului, Dionisie al Buzenului, Athanasie al Râmnicului, Gerasimu al Romanului, Pimen al Dunărei-de-Jos.*

Domnul Ministru de Culte Sp. Haret aderă la această propunere. Mai mult încă, Domnia-Sa declară că Ministerul iă asuprăși costul imprimării manuscrisului.

Sfântul Sinod aprobă propunerea și alege pre episcopii de Argeș și Râmnic a supraveghia imprimarea. Hotărârea sa fu comunicată Ministerului, care a dispus a se copia manuscrisul, și copia revăzându-se, fu dată la tipar.

Iar spre a reinnoi mai mult amintirea Mitropolitului Veniamin, care dela începutul arhipăstoriei sale a strălucit prin fapte de mare folos pentru Biserica și Țară, Sfântul

Sinod, în aceeași, ședință a mai aprobat o propunere, ca după tipărirea lucrării de față să se publice din nou și tâlcuirea lui Teofilact la Evanghelia, tradusă de învățatul Gherontie în Monastirea Neamțul și tipărită cu cheltuiala Mitropolitului Veniamin, Iași, 1805¹⁾.

Iată dar împrejurarea careea se datorește eșirea la lumină a scrierii de față. Această scriere pe lângă că este o traducere a Mitropolitului Veniamin, «ctitorul limbei noastre», oglindește în sine și sinteza istoriei întemeerii Bisericii creștine, a epocii de încheiere și organizare a Bisericii române, precum și a înrăuririi sale asupra culturai neamului românesc.

În adevăr, această carte de tâlcuire la cele 14 Epistoli ale Sfântului Apostol Pavel, ne înfățișează începutul răspândirii Bisericii creștine și icoana măreață a acestui Apostol, «împodobitorul de mireasă al duhovnicescului mire» (pag. 370, nota), adevă talmaciul de Dumnezeu însuflat al așezământului dat omenirii de către Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos.

Este de mare interes a cunoaște bine scrierile Sfinților Apostoli. Căci dacă zorile unei zile de primăvară sânt frumoase, cu cât sânt mai frumoase zorile Bisericii creștine, care a săvârșit înnoirea morală a lumii.

Această carte ne servește de călăuză a urmă pas cu pas pre Apostolul cel mic la trup (*Paulus*), însă mare la duh, care s'a arătat ca fulgerul dela Ierusalim împrejur până la Iliric, apoi prin toată Macedonia, unde sânt ațintite în prezent privirile noastre cu ale Europei întregi, chiar și Scitia nu-i era necunoscută (Colas. III, 11)²⁾; pre «Demostenele Bisericii» (pag. 198, nota), ale cărui cuvinte revarsă veselie și curaj în inimile credincioșilor, și a cărui dialectică nerăpusă astupă gura înțelepților lumii acestea și a necredincioșilor; pre «cerescul călător» (pag. 499), care ca o privighetoare a umplut văzduhul de cântecul cel cu dulce

¹⁾ Monitorul Oficial din 8 Iunie 1903, No. 54, sumarul ședinței Sfântului Sinod dela 8 Mai 1903.

²⁾ Scitia se întindea până în țerile noastre. *Strabon*, Geografia, Lib. VII, c. 4. *Scythia minor* de pe timpul lui Dioclețian și Constantin cel Mare era Dobrogea de azi.

viers al dragostei creștinești, al credinței mântuitoare și al nădejdei mângâitoare; pre izvorul îmbelșugat al filozofiei firești, al moralei și dogmelor celor drepte, din care au băut toți dascalii Bisericei; pre acel ce a unit într'o desăvârșită armonie înălțimea științei duhovnicești cu adâncimea smereniei creștinești (pag. 479, nota); pre acel prin carele grăește și învață Mântuitorul însuși (pag. 358, nota, și tom. II, pag. 176, nota); pre «sufletul de diamant» (Tom. II, 149), care mai mult decât ceilalți Apostoli s'a ostenit și a suferit pentru propoveduirea Evangheliei și întărirea Bisericei¹⁾.

Autorul tălcuirii Epistoliilor Apostolului Pavel este fericitul și sfințitul Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei, cu scaunul în Ohrida. În jurul persoanei lui Teofilact, acestui renumit păstor al Ohridei, s'a țesut un șir de istorisiri legendare. Așa se zice, că el ar fi fost Patriarh al împărăției Româno-Bulgarilor, întemeiată de frații Petru și Asan, cari din îndemnul său ar fi silit pe Valahii din stânga Dunărei să nu mai vorbiască nici să slujiască lui Dumnezeu în limba latină, ci în cea bulgară²⁾. Adevărul în privința aceasta se va arăta mai la vale. Apoi de Bulgaria, de Ohrida din Macedonia de astăzi, ne leagă multe amintiri, ce sânt scumpe nouă tuturor. Chiar acum doi ani un ierarh bulgar, Mitropolitul de Vrața, întimpină pe Majestatea Sa Regele Carol în bisericuța dela Plevna, cu o cuvântare, în care strigă pe ostașii români, morți vitejește pe câmpiile Bulgariei, în războiul pentru neatârnare, să iasă din morminte ca să vadă pre Regele și viteazul lor Căpitan³⁾.

Cu Bulgaria și cu Ohrida am fost în atingeri politice și bisericești încă înainte de închegarea noastră ca stat și

¹⁾ Veți tom. II al acestei lucrări, pag. 151, nota; cuvintele sf. Grigorie Teologul, *Λόγος ἀπολογητικός* n. LIII sq., ap. *Migne*, P. Gr., T. XXXV (1), pag. 462 sq.

²⁾ Această legendă e reprodusă de repausatul Episcop al Romanului Melchisedec, din o carte bulgară, și publicată în *Uricarul* lui T. Codrescu, Iași. Veți și P. Dragomirescu, traducerea cârților de ritual în limba română. Teză de licență în Teologie, București, 1895, pag. 14.

³⁾ Monitorul Oficial No. 169—170 dela 1 și 2 Noemvrie 1902. Vezi și *Nicopole*, Estras din Anal. Acad. Rom., Ser. II, tom. 26, Memoriile Secțiunii Istorice, București, 1904, pag. 23.

de organizarea noastră bisericească. Deși creștinismul pătrunsese pe teritoriul Daciei Traiane încă de pe când o stăpâneau Romanii, cum atestă numeroasele cuvinte de origine latină în biserica noastră și Episcopiile ce se aflau pe malul drept al Dunărei, probabil și pe cel stâng, înainte de venirea Bulgarilor¹⁾, totuși populațiunea țării fiind expusă la năvălirile atâtor popoare barbare ca Goții, Hunii, Slavii, Gepizii, Avarii și a., n'a putut desfășura o viață intelectuală. Strămoșii noștri căutau mai ales a-și apăra viața și moșia, când adăpostiți în găturile Carpaților dinaintea groaznicilor năvălitori, când așezați la câmp, spre a lucra pământul, dacă resuflau mai slobod. În această din urmă situație se aflau strămoșii noștri cudeosebire după jumătatea veacului al cincilea, pe timpul invaziunii Slavilor în Basarabia, Moldova și Muntenia. Cu puterile aproape sleite sub barbarii anteriori, coloniștii Romani n'au putut asimila pe pașnicii Slavoni, cum asimilasera odinioară pe Daci și în parte pe Goți, cari primiseră chiar credința creștină, dinprotivă fură influențați ei înșiși de Slavi mai ales în privința limbei. Când Slavii trec în Peninsula balcanică, făcând loc Bulgarilor, apoi când aceștia întemeiară de-a dreapta Dunărei statul Bulgar și îmbrățișară creștinismul, au intrat în strânse legături cu populațiunea de baștină din dreapta Dunărei, iar prin aceasta și cu cea din stânga Dunărei. De aceea provine că strămoșii noștri priimără limba bulgară sau slavono-sârbească în cult și chiar în viața politică. Dar sub acest înveliș dinafară ei păstrară sâmburele sănătos al iubirei de moșie și de lege, ce după întemeierea Principatelor incolți așa de frumos în acei viteji apărători ai patriei, în acele silințe pentru păzirea neatârănării politice și bisericești și pentru reintroducerea limbei strămoșești în slujba bisericească și în viața politică.

Aceste epoce din istoria noastră națională cuprind în-

¹⁾ Catalogul complet al episcopilor de pe malul drept al Dunărei l'a dat *Erbiceanu*, Istoria Mitropoliei Moldaviei, București, 1888, pag. XXX sq. Despre episcopii aflătoare pe malul stâng, a se vedea și *Ar. Densușianu*, Revista critică literară, Iași, pe Ianuar 1894, p. 5. La Sinodul din Sărdica (a. 347 d. Chr.) subscrie și episcopul „*Antenodorus, a Dacia de Blacena*“. Sub această Dacie, repausatul *Ar. Densușianu* conchide că se înțelege Dacia *Traiană*.

semnate învățăminte. Comunitatea religioasă și pentru un timp chiar politică a poporului nostru cu Slavii dela sud, intrupată în comunitatea limbei timp de aproape 8 veacuri, n'a fost înprotiva dezvoltării noastre sociale. Din contră istoria ne arată că Românii de mai multe ori s'au luptat în unire cu Slavii și cu alte popoare creștine pentru ași apăra țara în contra dușmanului comun. Chiar în pozițiile noastre populare găsim amintiri despre însoțirea dintre Români și Slavi spre a se apăra de barbarii năvălitori, cum erau de exemplu Tătarii și mai târziu Turcii¹⁾. Ce'i drept în acea epocă n'am avut oameni învățați, dar am avut atâți bărbați plini de inimă și de energie, cum a fost un Mircea, Ștefan și Mihai. De aicea se vede că comunitatea credinței înlesnește dezvoltarea morală și socială a popoarelor nu mai puțin decât idea de naționalitate, ce ajunse principiu politic în veacul trecut. Ce s'ar fi ales de poporul nostru în timpul năvălirii barbarilor, dacă aceste oarde s'ar fi călăuzit de principiul naționalității? Comunitatea credinței nu împedecă, ci din contră ajută popoarele de aceeași religie a se dezvoltă paralel, iar naționalitatea ca principiu politic împinge pe poporul dominant la deznaționalizarea poporului subjugat, cum sânt amenințați Românii de peste Carpați, de peste Prut și cei din Peninsula balcanică. Teza susținută de un savant al nostru, că Ortodoxia este un pericol pentru noi Românii, ar avea temeiul, dacă ar viză nu Ortodoxia în sine, ci ortodoxia pe care politica rusă o confundă cu interesele unui naționalism exclusiv²⁾. Nu putem însă admite socotința, după care

¹⁾ A se vedea d. e. frumoasa baladă *Doncilă* în colecția lui Alexandri sau a lui Gh. D. Teodorescu. Această baladă începe astfel:

Intr'un sat dă'l muntenesc
Jumătate românesc
Și jumătate sârbesc
Cum cam multe se găsesc
Pe pământul românesc, etc.

²⁾ Hașdeu, *Papa dela Neva*, conferință publicată de Societatea Tinerimea Română, 1900. De altfel inșiși canoniștii ruși critică organizarea administrativă a bisericii ruse ca anticanonică. Vezi *Biserica Ortodoxă Română* pe Februarie 1904, pag. 1282 sq. Compar. *Candela* foae bisericească literară, pe Mai 1904, pag. 315 sq. Cer-

unitatea credinței ar trebui sacrificată pentru ideea de naționalitate ¹⁾.

Una din cele mai mărețe cuceriri ale veacului al douăzecilea ar fi să realizeze în viața politică principiul Evangelic al înfrățirii popoarelor, în virtutea căruia omul iubește pe toate popoarele, mai ales pe cele de o credință. Acest principiu l'a vestit încă de mult Isaia profetul zicând: «Din Sion va eși legea, și cuvântul Domnului din Ierusalim. Și va judecă între neamuri și va hotări între popoare multe. Și 'și vor face săbiile sale fiare de plug și sulțile sale seceri. Și nu va ridica neam inprotiva altui neam sabie, și nu vor mai învăța a se bate». Ce viață fericită ar duce popoarele când toate s'ar privi ca un popor de prieteni și de frați, precum este numai a soare, care ne încălzește, și un Dumnezeu, care pre toți ne iubește! Acest principiu nu e formulat nicăiri mai deplin decât în Epistoliile Sf. Apostol Pavel. În ele cetim: «Un Domn, o credință, un botez, un Dumnezeu și Tată al tuturor». În ele găsim și aplicațiunea acestui principiu, căci Apostolul zice: «Deci dar, până când avem vreme, să facem bine către toți și

năuți. De asemenea, Tondini, *Le Pape de Rome et les Papes de l'Église orthodoxe d'Orient*, Paris, 1876, pag. 50 sq. și 257 sq. Vezi și Neofit Scriban, Răspuns Guvernului și Sinodului Românesc din 1865, București, pag. 27.

¹⁾ Reprezentantii acestei socotințe sânt unii dintre istoricii noștri tineri și anume D-l. D. Onciul în studiul său: *Papa Formosus în tradiția noastră istorică* și D-l. N. Iorga în *Studii și Documente*, II, p. XLVI. Dar acești istorici știu negreșit, că una din cauzele, cari au făcut pe Români să 'și părăsiască vetrele lor de peste Carpați și să se constituie în Principate aparte sub Domnii lor, au fost și persecuțiile ce sufereau din partea bisericii latine, de care se deosebiau prin credință și prin aspirațiuni, cum se deosebesc până astăzi. Mare lucru este unitatea religioasă pentru un popor. Această unitate religioasă, din fericire, domnește la noi. Datori sântem deci să o păstrăm, iar nu să o zguduim. Un autor apusean afirmă, nu fără dreptate, că naționalitatea este pentru stat ceea ce trupul este pentru suflet. A exagera ideea de naționalitate este ca și cum un om ar căuta să 'și îngrăse trupul și să lase drum liber tuturor pornirilor lui, ceea ce nu-i decât în dauna sufletului. „Ein Überwuchern der Nationalitäts-Gedankens ist demnach wie im Menschen ein Üppigwerden der somatischen Triebe u. s. w.“. *Linsemmann*, *Moraltheologie*, Freiburg i/Br., 1878, pag. 615.

mai vărtos către cei ai noștri de o credință. Biserica creștină în cursul veacurilor a îndeplinit din ce în ce mai mult acest îndemn apostolesc, indulcind moravurile și îmblânzid sălbăcia popoarelor. «Barbarii cei sălbatici din naștere, zice sf. Atanasie cel Mare, cei ce erau plini de furie cât timp slujiau idolilor, se lasă chiar de războiu și se întorc la lucrul pământului îndată ce aud învățătura lui Christos. În loc de a-și innarmă mâinile cu sabie, le întind spre rugăciune; în loc de a se bate între sine, se luptă înprotiva diavolului și li dau războiu prin curăție și prin vitejia duhului»¹⁾.

Epistoliile dumnezeesului Pavel cuprind încă și alte învățături de căpetenie, pe cari Mântuitorul numai le-a atins în Evanghelie, ca și cum ai zice că pâinea se face din făină de grâu și haina din lână sau din in, însă câte se mai cer până să fie gata pâinea sau haina! Așa despre răspândirea religiei creștine la toate popoarele Mântuitorul dă numai porunca: «Mergând învățați toate neamurile...». Iar din Epistoliile Sf. Apostol Pavel învățăm, că deosebirile de neam și de condiție socială nu sânt o pedecă la primirea și propoveduirea credinței creștine: «Nu este elin, zice Pavel, nici iudeu, tăere împrejur sau netăere împrejur, nu este varvar nici schit, nu este rob nici slobod, ci toate și intru toți Christos».

În privința relației dintre Legea Veche și cea Nouă Mântuitorul zice numai: «N'am venit să stric legea sau prorocii, ci să plinesc». Epistoliile Sf. Apostol Pavel învață însă cudeamănuntul, că Legea Veche, cu formele ei dinafară, nu mai are tărie. În locul tăerei împrejur trupești, veni «tăerea împrejur nefăcută de mână» sau credința cea lucrătoare, prin care și Avraam s'a îndreptat și s'a făcut tatăl tuturor oamenilor înainte de a se fi tăiat împrejur (Rom. IV, 9; II, 25). Această învățătură o dă Apostolul și prin cuvintele: «În Iisus Christos nici tăerea împrejur nu poate nimic, nici netăerea împrejur, ci paza poruncilor lui Dumnezeu» (I Cor. VII, 19). Numai din Epistoliile Sf. Pavel învățăm: că Legea Veche este, față de Legea Nouă, ca feciorul

¹⁾ Cuvânt despre întrupare, No. LII. Ap. Migne, Patr. Graec, Tom. XXV (1), pag. 187 sq.

lui Avraam cel născut din slujnică, față de feciorul născut din cea slobodă¹⁾; că preoția Legei Vechi n'a fost cea deplină, căci de ar fi fost astfel, atunci ce mai trebuia să se ridice alt preot «după rânduiala lui Melhisedec? Iar mutându-se preoția, de nevoie se face și legei mutare»²⁾. În locul jertfelor Legei Vechi, ce numai întrețineau în om cunoștința vinovăției, dar nu-i câștigă iertarea de păcate, cum arată profetul Isaia, iar Apostolul întărește că, «cu nepuțință este sângele de tauri și de țapi să curățe păcatele»³⁾, a intrat jertfa Legei Noi, cea adusă pentru păcate o dată, pe cruce, de Iisus Christos (Evr. VII, 27), iar apoi deapănarea în biserică, fără de sânge, sub chipul pâinei și al vinului. Din Epistoliile sf. Apostol Pavel învățăm că Marea Roșie a închipuit apa botezului, norul ce ascundeă pe Evrei de ochii Eghiptenilor, Darul Sfântului Duh, mana, pâinea vieții, peatra din care au curs ape în pustie, pe Christos cel ce ne-a izvorit băutura cea duhovnicească (Vezi pag. 406 sq.). Moise mijlocitorul Testamentului Vechiu este chipul lui Christos mijlocitorul Testamentului Nou, care este mai slăvit decât cel dintâiu, precum e mai slăvit decât casa cel ce a zidit-o (Evr. III, 3). Ar trebui să cităm aici mai ales întreaga Epistolă către Evrei, spre a se vedea cât covârșește Noul Testament pe cel Vechiu, și cum cunoștința de Dumnezeu cea din Noul Testament, adânc săpată pe tablele inimii, adică în conștiință, este mai deplină decât aceeași cunoștință din Vechiul Testament, ce este săpată numai pe table de peatră⁴⁾. Minunată este deci înțelep-

¹⁾ Lucrarea de față, Tom. II, pag. 253, nota 1, de unde se vede că Apostolul Pavel este înainte mergătorul explicării alegorice a Scripturii Vechiului Testament.

²⁾ Evrei Cap. VII, v. 11. Vezi și tâlcuirea Cap. III a Epist. II către Corinteni, în tom. II, pag. 37 sq.

³⁾ Isaia I, 11; comp. Psalm. XXXIX, 9, Evrei X, 4.

⁴⁾ Sf. Părinți desvolară mai departe principiul acesta. Sf. Atanasie cel Mare zice, în scrierea sa *despre întrupare*: „E o nebulie ceea ce pretind Iudeii, că așteaptă încă venirea Mesiei. Căci când încetă profeția și vedenia, de nu după ce s'a arătat Christos, Sfântul Sfinților? Un semn și o dovadă puternică despre venirea lui Dumnezeu Cuvântul este, că Ierusalimul nu mai stă, profet nu se mai ridică, vedenie nu se mai arată. Când a venit cel mai înainte vestit, ce mai e trebuință de cei ce-l vestesc pre el? Când

ciunea Marelui Pavel! În Epistoliile sale vorbește despre toate rânduelile Legei Vechi și arată că au intrat în locul lor altele mai curate, mai înalte și duhovnicești, cari sânt cele ale Legei Noui. Sf. Ioan Gură de Aur aseamănă aceste rândueli astfel: «Acolo (în Legea Veche) litera, aicea (în Legea Nouă) spiritul, acolo sicriul, aicea Fecioara, acolo toiagul lui Aaron, aicea crucea, acolo mielul, aicea Christos, acolo azima, aicea pânea»¹⁾. Invețe-se de aici toți cei iubitori de inovațiuni, toți cei ce voesc să dărâme, să răstoarne, să radă așezăminte venerabile prin vechimea și folosul lor obțesc, însă fără a pune ceva mai bun în loc.

Epistoliile sf. Apostol Pavel au însemnătate și pentru bogăția învățăturilor teologice ce cuprind; așa d. e. despre *ingeri* Evanghelia numai amintește, pe când Epistoliile Sf. Pavel învață anume ce sânt ingerii și care este rânduiala lor. Această cunoștință ne-ar fi lipsit fără ele; de aceea Pavel cu tot dreptul se privește ca descoperitorul lumii cerești, precum Columb e descoperitorul unei noi lumi pământiești. Despre *botez* iarăși Evanghelia numai amintește zicând: «Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui», iar Epistoliile lui Pavel învață mai pre larg ce este credința și ce putere are ea, precum și ce este botezul, a cui închipuire este el, și ce datorii izvorăsc dintr'însul. Despre *biserică*, Evanghelia de asemenea numai amintește, anume că Mântuitorul a întemeiat-o și a întărit-o pe peatră așa că porțile iadului nu o vor birui, pe când Epistoliile Sf. Pavel învață, că această peatră este Christos, iar biserica este trupul duhovnicesc ale cărui mădulări sânt toți creștinii, capul fiind însuși Christos, așa că între toate mădulările trupului bisericeii trebuie să fie aceeași armonie ca între mădulările trupului omenesc²⁾. Despre *stăpânirea*

adevărul a venit, ce trebuință mai e de umbră?... Ierusalimul a stat atâta timp pentru ca oamenii să cunoască în el închipuirile adevărului...» No. XL, apud *Migne*, l. c., pag. 163.

¹⁾ Cuvânt pentru deosebirea Așezământului celui Vechiu și celui Nou, citat în *Dogmatica lui Atanasie Paviul*, Neamț, 1816, pag. 526, nota a. Comp. lucrarea de față, Tom. II, pag. 71. Vezi și tâlcuirea lui Teodorit la epist. către Evrei c. XII, v. 24, nota, și v. 25, nota, în Tom. III al lucrării de față.

²⁾ I Cor. XII, 13 și tâlcuirea acestui loc în lucrarea de față, pag. 459 sq. Comp. și Tom. II, tâlcuirea la epist. către Efeseni IV, 25, pag. 363.

lui Avraam cel născut din slujnică, față de feciorul născut din cea slobodă¹⁾; că preoția Legei Vechi n'a fost cea deplină, căci de ar fi fost astfel, atunci ce mai trebuia să se ridice alt preot «după rânduiala lui Melhisedec? Iar mutându-se preoția, de nevoie se face și legei mutare»²⁾. În locul jertfelor Legei Vechi, ce numai întrețineau în om cunoștința vinovăției, dar nu-i câștigă iertarea de păcate, cum arată profetul Isaia, iar Apostolul întărește că, «cu nepuțință este sângele de tauri și de țapi să curățe păcatele»³⁾, a intrat jertfa Legei Noi, cea adusă pentru păcate o dată, pe cruce, de Iisus Christos (Evr. VII, 27), iar apoi deapănarea în biserică, fără de sânge, sub chipul pâinei și al vinului. Din Epistoliile sf. Apostol Pavel învățăm că Marea Roșie a inchipuit apa botezului, norul ce ascundeă pe Evrei de ochii Eghiptenilor, Darul Sfântului Duh, mana, pâinea vieții, peatra din care au curs ape în pustie, pe Christos cel ce ne-a izvorit băutura cea duhovnicească (Vezi pag. 406 sq.). Moise mijlocitorul Testamentului Vechiu este chipul lui Christos mijlocitorul Testamentului Nou, care este mai slăvit decât cel dintâiu, precum e mai slăvit decât casa cel ce a zidit-o (Evr. III, 3). Ar trebui să cităm aici mai ales întreaga Epistolă către Evrei, spre a se vedea cât covârșește Noul Testament pe cel Vechiu, și cum cunoștința de Dumnezeu cea din Noul Testament, adânc săpată pe tablele inimii, adecă în conștiință, este mai deplină decât aceeași cunoștință din Vechiul Testament, ce este săpată numai pe table de peatră⁴⁾. Minunată este deci înțelep-

¹⁾ Lucrarea de față, Tom. II, pag. 253, nota 1, de unde se vede că Apostolul Pavel este înainte mergătorul explicării alegorice a Scripturii Vechiului Testament.

²⁾ Evrei Cap. VII, v. 11. Vezi și tâlcuirea Cap. III a Epist. II către Corinteni, în tom. II, pag. 37 sq.

³⁾ Isaia I, 11; comp. Psalm. XXXIX, 9, Evrei X, 4.

⁴⁾ Sf. Părinți desvoltară mai departe principiul acesta. Sf. Atanasie cel Mare zice, în scrierea sa *despre întrupare*: „E o nebulie ceea ce pretind Iudeii, că așteaptă încă venirea Mesiei. Căci când încetă profeția și vedenia, de nu după ce s'a arătat Christos, Sfântul Sfinților? Un semn și o dovadă puternică despre venirea lui Dumnezeu Cuvântul este, că Ierusalimul nu mai stă, profet nu se mai ridică, vedenie nu se mai arată. Când a venit cel mai înainte vestit, ce mai e trebuință de cei ce-l vestesc pre el? Când

ciunea Marelui Pavel! In Epistoliile sale vorbește despre toate rânduelile Legei Vechi și arată că au intrat in locul lor altele mai curate, mai înalte și duhovnicești, cari sânt cele ale Legei Noui. Sf. Ioan Gură de Aur aseamnă aceste rândueli astfel: «Acolo (in Legea Veche) litera, aicea (in Legea Nouă) spiritul, acolo sicriul, aicea Fecioara, acolo toiagul lui Aaron, aicea crucea, acolo mielul, aicea Christos, acolo azima, aicea pânea»¹⁾. Invețe-se de aici toți cei iubitori de inovațiuni, toți cei ce voesc să dărâme, să răstoarne, să radă așezăminte venerabile prin vechimea și folosul lor obșteșc, însă fără a pune ceva mai bun in loc.

Epistoliile sf. Apostol Pavel au însemnătate și pentru bogăția învățăturilor teologice ce cuprind; așa d. e. despre *ingeri* Evanghelia numai amintește, pe când Epistoliile Sf. Pavel învață anume ce sânt ingerii și care este rânduiala lor. Această cunoștință ne-ar fi lipsit fără ele; de aceea Pavel cu tot dreptul se privește ca descoperitorul lunei cerești, precum Columb e descoperitorul unei noi lumi pământești. Despre *botez* iarăși Evanghelia numai amintește zicând: «Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui», iar Epistoliile lui Pavel învață mai pre larg ce este credința și ce putere are ea, precum și ce este botezul, a cui închipuire este el, și ce datorii izvorăsc dintr'nsul. Despre *biserică*, Evanghelia de asemenea numai amintește, anume că Mântuitorul a întemeiat-o și a întărit-o pe peatră așa că porțile iadului nu o vor birui, pe când Epistoliile Sf. Pavel învață, că această peatră este Christos, iar biserica este trupul duhovnicesc ale cărui mădulări sânt toți creștinii, capul fiind însuși Christos, așa că între toate mădulările trupului bisericei trebuie să fie aceeași armonie ca între mădulările trupului omenesc²⁾. Despre *stăpânirea*

adevărul a venit, ce trebuință mai e de umbră?... Ierusalimul a stat atâta timp pentru ca oamenii să cunoască in el închipuirile adevărului...» No. XL, apud *Migne*, l. c., pag. 163.

¹⁾ Cuvânt pentru deosebirea Așezământului celui Vechiu și celui Nou, citat in *Dogmatica lui Atanasie Pariul*, Neamț, 1816, pag. 526, nota a. Comp. lucrarea de față, Tom. II, pag. 71. Vezi și tâlcuirea lui Teodorit la epist. către Evrei c. XII, v. 24, nota, și v. 25, nota, in Tom. III al lucrării de față.

²⁾ I Cor. XII, 13 și tâlcuirea acestui loc in lucrarea de față, pag. 459 sq. Comp. și Tom. II, tâlcuirea la epist. către Efeseni IV, 25, pag. 363.

lumească, Evanghelia învață numai că sântem datori a-i da dajdia cuvenită: «Dați cele ce sânt ale Cezarului, Cezarului», pe când Epistoliile Sf. Pavel învață, că stăpânirea lumească este dela Dumnezeu, că este rânduită spre lauda făcătorilor de bine și spre pedeapsa făcătorilor de rău, și că sântem datori a ne supune ei nu numai de frica pedepselor, ci și din conștiință, adecă pentrucă este izbânditoare a lui Dumnezeu. Despre *viesuirea virtuoaasă* și împlinirea datoriilor în general, Evanghelia învață numai pe scurt; așa bunăoară: «De voește cineva să vie după mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-mi urmeze», iar Epistoliile Sf. Apostol Pavel arată anume în ce consistă viața virtuoaasă și dă armele trebuincioase pentru ea, ca una ce este o luptă pe toată viața cu feluritele patimi, cu vrăjmașii văzuți și nevăzuți, înprotiva căror adevărul are a ne sluji ca cingătoare, dreptatea ca platoasă, credința ca pavază, rugăciunea, vegherea și răbdarea ca întărituri. Despre *datoria de a urmă Mântuitorului* îndeosebi, Evanghelia învață numai în câteva cuvinte, pe când Epistoliile Apostolului Pavel nu numai înfățișează în trăsături mărețe exemplul Mântuitorului ca Om și Dumnezeu, ci și îndeamnă totdeuna a urmă acestui desăvârșit exemplu de virtute. Cât privește deducțiunile dogmatice și morale, trase din patimile și învierea Domnului, precum și din întreaga sa viață, acestea se află mai ales în Epistoliile Sf. Pavel. În ele se desfășură pe larg învățătura despre învierea morților, umplând astfel de mângâere pe toți credincioșii. Despre aceste Epistolii Sf. Grigorie Nazianzul zice următoarele: «Cine va putea expune după vrednicie învățătura cea iubititoare de ostenele a lui Pavel? Cine, feluritele povețe ce le dă pentru îndreptare? El pune legi servilor și stăpânilor, dregătorilor și supușilor, bărbaților și femeilor, părinților și fiilor, celor căsătoriți și necăsătoriți. Învață despre înfrânare și îngâmfare, despre înțelepciune și neștiință, despre tăierea împrejur și netăierea împrejur... ș. m. d.»¹⁾ Cu un cuvânt Epistoliile Sf. Apostol Pavel sânt comori de învățături, ce singure pot formă creștini smeriți și statornici,

¹⁾ Vezi *Λόγος ἀπολογητικὸς* ap. *Migne*, P. Gr., Tom. XXXV, n. LIV, pag. 463.

cetățeni credincioși și gata de jertfe, în sfârșit oameni pe cât de evlavioși, pe atât de învățați și de patrioți. Puterea adevărului, adecă a lui Dumnezeu însuși strălucește minunat într'însele, cum se vede din cuvintele lui Pavel în I-a Epistolă către Corinteni: «Cele bune ale lumii a ales Dumnezeu, ca pre cei înțelepți să-i rușineze, și cele slabe ale lumii a ales Dumnezeu, ca să rușineze pre cele tari».

Totuși aceste Epistolii, pe cari Sf. Ioan Gură de Aur, pentru învățăturile ce cuprind, le numește «mai adânci decât marea și mai întinse decât oceanul» (Omil. LV la Fapte), nu sânt așa ușor de înțeles. Insuși Apostolul Petru, care cel întâiu le pomenește, aducând mărturie din ele, ba chiar învățând duple ele supunerea la toate dregătoriile lumesti, și deșteptând asupra lor luarea aminte a credincioșilor, zice: «pre îndelunga răbdare a Domnului nostru mântuire să o socotiți, precum și iubitul nostru frate Pavel, duple înțelepciunea cea dată lui, a scris vouă; precum și întru toate epistoliile sale grăind de acestea, *întru care sânt unele cu anevoe a se înfelege*, care cei neinvățați și neintăriți le răzvrătesc, ca și pre celelalte Scripturi» (II Petr. III, 15).

De aceea de timpuriu s'a simțit trebuința a se tâlcui creștinilor înțelesul Scripturilor. Această trebuință ajunse cu atât mai mare cu cât mai mult timp trecea dela epoca Apostolilor, de când adecă s'au scris cărțile Noului Testament, așa că ele erau din ce în ce mai greu de înțeles. Intre obligațiunile puse clerului de sf. canoane este și aceea de a explică poporului Sf. Scriptură¹⁾. Unul dintre cei dintâiu clerici, dela care ne-a rămas înscris tâlcuiri la Noul Tes-

¹⁾ Canonul 19 al Sinodului al VI-lea Ecumenic, dice: „Se cuvine preostoșii bisericilor în toate zilele, iar mai cudeosebire în Duminici, pre toți clericii și pe norod să-i învețe cuvintele bunei cinstiri, *din dumnezeasca Scriptură culegând înfelesurile adevărului și judecățile*“. Pidalion, Neamț, 1844, foaia 161 sq. Această obligațiune s'a observat în Biserică neinterupt. Istoricul bizantin Niceta Choniates spune, că pe vremea lui Emanuel Comnenul era rânduit în Constantinopol un diacon, ca să tâlcuiască poporului Epistolile fericitului Pavel. Vezi Dositei în *Dodecavilon*, cartea a VIII-a, cap. 12, paragr. 1, citat de Nicodim Aghioritul în prefața la originalul grecesc al acestei lucrări.

tament, și în special la Epistoliile Sf. Apostol Pavel, este Origen, adeseori citat în lucrarea de față¹⁾. Tâlcuirea lui la Epistolia către Romani a tradus-o din ordinul lui Vasile Lupu Domnul Moldovei, împreună cu alte cărți, din latinește în grecește, dascălul Meletie Sirig, cel ce a luat parte la Sinodul din Iași, 1642, când a scris și în contra Calvinilor o carte de mare valoare, publicată în București la 1690²⁾.

Dintre toți tâlcuitorii Sf. Scripturi și mai ales ai Epistoliilor Apostolului Pavel, cel mai distins este Sf. Ioan Gură de Aur. Omiliile sale asupra Epistoliilor Sf. Apostol Pavel sânt în adevăr un cap de operă. Metoda acestui mare dascăl al bisericei este de a da înțelesul literal al textului Sf. Scripturi, fără a se lăsa în alegorii și subtilități. El expune înțelesul istoric, înlătură părutele contraziceri, refuză pe păgâni, iudei și eretici, învață și întărește pre credințioși în virtute. Tâlcuirile lui sânt o vistierie de morală. Ele sânt însă prea lungi și seamănă mai mult a predici decât a tâlcuiri. De aceea tâlcuitorii următori au căutat a prescurtă pe Sf. Ioan Gură de Aur și a face astfel tâlcuirile sale mai lesne de cunoscut. Însemnat este în această privință mai întâiu învățatul Teodorit episcopul Cirului, care de asemenea e citat în lucrarea de față. Tâlcuirea ce el a făcut la Epistoliile Sf. Pavel, deși prescurtare din a Sf. Ioan Gură de Aur, este vrednică de luare aminte prin concisiunea sa și prin aceea că lămurește cu puține cuvinte mai multe lucruri grele de înțeles, în același timp arată legătura și succesiunea ideilor Marelui Apostol. Exemplul lui Teodorit a fost urmat apoi de Sf. Ioan Damaschin, care a făcut asemenea prescurtări din tâlcuirea Sf. Ioan Gură de Aur la Epistoliile Sf. Apostol Pavel. Același lucru făcând și Icuenie episcop de Trica, pela an. 990. Tâlcuirea lui la Epistoliile Sf. Pavel este scoasă din izvorul îmbelșugat al Sf. Ioan Gură de Aur, însă cu multă îngrijire și judecată. Trecând sub tăcere pe alți tâlcuitori greci ai Epistoliilor Sf. Pavel, ca Fotie patriarhul Constantinopolei³⁾, iar dintre

¹⁾ *Migne*, Patr. Graec., Tom. XXIV (4), pag. 853. Fragmente numai în latinește, după traducerea lui Rufin.

²⁾ *Cronicarii greci de Const.* Erbiceanu, București, 1888, pag. XI.

³⁾ Despre tâlcuitorii citați până aici, vezi *Migne*, P. Gr., Tom. LX (9), pag. 391—LXIII (12), pag. 256, Chrisostom; Tom. LXXXII

cei moderni (veac XVI) învățatul Gheorghe Coresie, teolog, filozof și doctoz, ambii citați des în cartea de față și ambii urmând în tâlcuirile lor tot Sfântului Ioan Gură de Aur, vom insistă puțin asupra autorului primitiv al tâlcuirei de față, adecă asupra lui *Teofilact* Arhiepiscopul Bulgariei.

După creștinarea sa sub regele Boris, pela mijlocul veacului al IX-lea, prin misionari și preoți dela Constantinopole, Bulgaria ajunsă mărul discordiei între ierarhia Constantinopolei și a Romei, de oarece și una și alta voiau să aibă jurisdicțiune asupra bisericei bulgare. Din aceste neînțelegeri biserica Bulgariei a folosit întru câțva. Drepturile bisericești ce-i refuză Constantinopolul, i le acordă Roma, dacă se supuneă ei; iar după ce Bulgarii se desgustau de ierarhia latină și intrau iar în legătură cu ierarhia greacă, aceasta recunoșteă faptele împlinite. Astfel biserica bulgară obținū dela anul 869 rangul de Arhiepiscopie sub jurisdicțiunea Patriarhului Constantinopolei, căruia se supuneau bisericește, dela mijlocul veacului al V-lea, și Românii din stânga Dunărei, după Canonul 28 al Sinodului al IV-lea Ecumenic¹⁾, cu o întrerupere de aproape două veacuri după fundarea Arhiepiscopiei Justiniane Prime (535—732)²⁾. Pela sfârșitul veacului al IX-lea biserica bulgară din nou se supuse Romei, dar peste vre-o 30 de ani (932) rupse relația cu Roma, se alipi din nou de biserica răsăritului și fi recunoscută ca Arhiepiscopie autocefală. Impăratul Ioan Zimisces cucerind în ultimul pătrar al veacului al X-lea partea despre

(3), pag. 35—878, Teodorit; Tom. XCV (2), pag. 442—1034, Damaschin; Tom. CXVIII (1), pag. 307—435, Icuente și Tom. CI (1), pag. 1234—1254, fragmente dela Fotie.

¹⁾ Prin țerile locuite de barbari, ce se pomenesec în acest Canon, se înțeleg și țerile locuite de Români, numite pe atunci și chiar până prin veacul al XIII-lea *Scitia*, cum înainte ele se mai numiseră *Goția*, *Hunia* și cum s'au numit mai târziu *Gepidia*, *Cumania*, etc. *Xenopol*, Teoria lui Rösler, în Revista pentru Ist., Arh. și Filol., sub direcțiunea D-lui Gr. Tocilescu, București, 1883, an. I., Vol. II, pag. 124.

²⁾ Arhiepiscopia Justiniane Prime avea jurisdicțiunea asupra bisericilor din toate provinciile Daciei și anume din sudul Ungariei, Bosnia, Serbia, Transilvania, Muntenia și Moldova. Novela a XI-a. *Xenopol*, Teoria lui Roesler. *Neofit Scriban*, Răspuns Guvernului, etc., pag. 15.

nord a Bulgariei, a supus această parte și bisericește din nou Patriarhiei din Constantinopole. Bulgaria fu mărginită acum în partea-i sudică și în Macedonia, pe unde locuiau și Români, păstrând însă neatârnrarea ei politică și bisericească. Dela 982 capitala Bulgariei și a Arhiepiscopiei fu orașul Ohrida, așezat lângă lacul cu acelaș nume, vechiul Lychnides, după Le Quien. Arhiepiscopia Ohridei chiar după dărâmarea regatului bulgar (1019) de împăratul Vasilie al II-lea Bulgaroctonul, își păstră autocefalia, dar scaunul ei de acum înainte fu ocupat de ierarhi greci, dintre cari unul a fost și *Teofilact*, de care avem a ne ocupa.

Dar mai întâiu să urmărim încă soarta acestei Arhiepiscopii de care ne leagă multe amintiri istorice. Arhiepiscopia Ohridei continuă de a exista ca autocefală, chiar după ce frații Petru și Asan restatornicesc imperiul Româno-Bulgar între Dunăre și Balcani, cu capitala Târnova, când Biserica acestui nou stat se recunoaște ca Patriarhie mai întâiu de Roma (1204), apoi și de Patriarhul Ecumenic (1234). După sfărâmarea statului Româno-Bulgar de Turci, Arhiepiscopia Târnovei trecu sub jurisdicțiunea Patriarhiei din Constantinopole, ca și Biserica Serbiei, după cucerirea acesteea de Turci. Numai Arhiepiscopia Ohridei continuă a fi autocefală până după mijlocul veacului al XVIII-lea (1767), când veni iarăși sub jurisdicțiunea Patriarhiei de Constantinopole. Arhiepiscopia Ohridei încă dela recunoașterea Autocefaliei sale se bucură de unele drepturi ale Arhiepiscopiei Justiniane Prime. În veacul al XIII-lea unul din ierarhii Ohridei se intitulează astfel: «Ioan cu mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Primei Justiniane și a toată Bulgaria». Când Patriarhii din Constantinopole se adresau Arhiepiscopilor Ohridei, îi intitulau: «Prea fericit Arhiepiscop al Primei Justiniane și a toată Bulgaria»¹⁾. Pe la mijlocul veacului al XV-lea Arhiepiscopia Ohridei, singura autocefală în întreaga Peninsulă balcanică, făcea parte din statul Serbiei, ceea ce contribuă a se întări din nou în ea ritul slav, care de altfel a continuat a se menține și în Patriarhia Târnovei, cu toate că acolo fusese predominant ele-

¹⁾ *Melchisedec*, Cronica Romanului. *Xenopol*, Teoria lui Roesler.

mentul românesc. Arhiepiscopia Ohridei a avut un rol în organizarea bisericii române. Despre această mărturisesc de repetite ori cronicarii noștrii și Cantemir Vodă¹⁾.

Am spus mai sus, că Arhiepiscopia Ohridei luând locul Justinianei Prime, a exercitat ca atare o jurisdicțiune asupra bisericilor din Dacia²⁾. Să vedem aicea la ce se reduce această jurisdicțiune, de oarce acum e pe deplin stabilit, că biserica Munteniei, ca și a Moldovei, înainte de organizarea lor, precum și după aceea, au stat sub jurisdicțiunea Patriarhiei din Constantinople, exceptând pentru un timp biserica Moldovei, care a stat și sub jurisdicțiunea Mitropoliei Halicului, desființată la 1386³⁾. Deci relațiile bisericești Munteniei și Moldovei cu Ohrida trebuie să-și aibă explicarea lor în oarecari împrejurări particulare, nu numai canonice, ci și etnice.

Cronicarul Miron Costin istorisește, că Alexandru cel Bun a trimis o deputațiune la Constantinople; dar deputațiunea ne aflând acolo nici pe Patriarh, nici pe Împărat, ca să nu se întorcă fără nici o ispravă, «s'a dus la Ohrida, unde găsind pe episcopul de Ohrida și dându-și solia la dânsul, că erau trimiși pentru învățătura legii, luat-au de acolo și preoți și cărți sârbești de toată orânduiala bisericești». Dar mai întâiu biserica Moldovei, prin faptul că se îndreaptă către Arhiepiscopul Ohridei, trebuia să fi rupt relațiile canonice cu Patriarhia Constantinoplei. Istoria ne spune, că aceasta nu s'a întâmplat sub Alexandru cel Bun, ci cu vre-o zece ani mai târziu, și anume, cum afirmă Vodă Cantemir, în descrierea Moldovei, după Sinodul dela Florența, când Patriarhul Constantinoplei s'a unit cu Roma⁴⁾. Deși relațiile ierarhice ale bisericii Române cu Ohrida au fost de scurtă durată, căci după căderea Constantinoplei

¹⁾ Letopisiștele țării Moldovei, Iași, 1852, tom. I, pag. 102. Cronica lui Ureche; vezi și pag. 106, nota I, Cantemir, *Descrierea Moldovei*.

²⁾ *Eusevie Popovici*, istoria bisericească tradusă de Atanasie episcop Râmnic și Gherasim episcop Argeș., Tom. I, pag. 641; București, 1901.

³⁾ *Eusevie*, istoria bisericească, loc. citat, Tom. II, pag. 444.

⁴⁾ *Hașdeu*, Arhiva istor. a. Rom., București, 1865, Tom. I, Part. II, pag. 134.

nu mai rămase nici urmă de unire în biserica Răsăritului, iar biserica din Principatele Române se găsește din nou în legătură cu biserica de Constantinople¹⁾, totuși de atunci începe în biserica Moldovei, ca și a Munteniei, un curent de neatârnavare. Cantemir Vodă chiar afirmă, că Mitropolitul Moldovei are aceeași putere în biserica sa, ca și cel din Ohrida. De aceea s'a urzit autocefalia bisericii noastre.

Un al punct important al istorisirii lui Miron Costin este, că solii Moldoveni au adus dela Ohrida «preoți și cărți sârbești de toată orânduiala bisericeii». Astfel atunci s'au adus păstori și dascăli pentru luminarea popoului, dela Ohrida, precum la începutul veacului al XIX-lea s'au adus atari dascăli în Moldova și Muntenia, de peste Carpați, ca Pop, Fabian ș. a., la Seminarul Veniamin, și Gheorghe Lazăr la școala Sf. Sava. Și precum aceștia au fost Români plini de simțiminte patriotice, adevărați apostoli ai redeșteptării neamului lor, așa aceia au trebuit să fie Români învățați la carte sârbească; până astăzi în Ohrida, ca și în întreaga Macedonie, se află Români. Cum că în Ohrida și în ținuturile vecine se aflau și preoți români, mărturisesc chiar istoricii bizantini²⁾. În acest epizod, istorisit de Miron Costin, vedem încă o reminiscență din timpuri și mai depărtate, adică de pe timpul invaziunii Turcilor în Peninsula balcanică și mai ales de după sfărâmarea statului Româno-Bulgar și al Serbiei, când mulți preoți și călugări cărturari din acele părți au aflat scăpare în țerile noastre, precum odinioară Petru și Asan alergau tot încoaci după ajutor contra Bizantinilor. Intre acești preoți și călugări din părțile Ohridei a fost și Sf. Nicodim, întemeetorul Monastirei Tismana, apoi Solronie și alții, cari se stabiliră în Monastirea

¹⁾ *Ensevie*, ist. bis. cit., Tom. II, pag. 126.

²⁾ *Niceta Choniates*, ap. Hurmuzachi, fragmente din istoria Românilor, citat de *Xenopol*, în Teoria lui Roesler. *Melchisedec*, în viața și operele Mitropolitului Grigorie Țambac. Este deci numai o dreaptă revandicare cererea comunităților românești din Macedonia, susținută de guvernul otoman și de alte state, de a li se cedă în Ohrida și în alte localități, câte o biserică, în care să săvârșească slujba dumnezească, românește. Vezi *Caudela* pe Iunie, 1904, pag. 384.

Neamțu¹⁾, Patriarhul Nifon, ucenic al Arhiepiscopului Ohridei, Zaharia, adus ca Mitropolit în Muntenia, precum și alți mulți, pentru cari binecredincioșii noștri domni și boeri zidiră Monastiri, ce împodobesc țara noastră ca «stelele, ceriul». Acei părinți și urmașii lor întreținură legăturile de credință și de neam cu frații lor din dreapta Dunărei, legături ce avură de efect întemeierea și întreținerea de Monastiri de către Domnitorii noștri prin regiunile de peste Balcani, cum e muntele Atos, precum și trimiterea de ajutoare pentru luminarea populațiunii din Macedonia, cum se face și în zilele noastre. Iată amintirile ce ne deșteaptă Arhiepiscopia Ohridei și Bulgariei, pe al cărei scaun a stat *Teofilact*, autorul tâlcuirii ce publicăm aceea.

Mai sus am numit pe *Teofilact* autor *primitiv* al acestei tâlcuiri, de oarece ea, precum vom arăta mai la vale, fiind prelucrată de *Nicodim Aghioritul*, are într'insul încă un autor.

Teofilact era originar din Constantinopol și grec de neam. El a fost mai întâu ritor și diacon al mării biserici, de unde fu înaintat la scaunul de Arhiepiscop al Bulgariei, în Ohrida.

Scriitorii nu se unesc în privința timpului în care a trăit el. Unii, cum e Meletie Mitropolitul Atenei, în Istoria sa bisericească²⁾, de care se ține și *Nicodim Aghioritul*, în «precuvântarea» la originalul tâlcuirii de față, zic că el a trăit în veacul al X-lea, întemeindu-se pe faptul amintit de *Dositei Patriarhul Ierusalimului*, că *Teofilact* a fost preceptorul lui *Constantin Porfirogenitul*, sub care ei înțeleg pe fratele împăratului *Vasile al II-lea Bulgaroctonul*, mort în a. 1028. Alții, ca *Baronie*, ad an. 870, și *Dositei Patriarhul Ierusalimului*, dic că, *Teofilact* a înflorit între anii 1070 și 1107, sub împărații: *Mihail Duca*, cel ce a dăruit lui *Stefan sfântul*, regele Ungariei, o coroană cu inscripții grecești, și sub *Alexie Comnenul*³⁾. Această dată este inte-

¹⁾ Monastirea Neamțul s'a numit astfel dela cetatea Neamțul din apropiere, iar aceasta luă numele său dela Ordinul Cavalerilor Teutoni, adecă Nemți, cari o zidiră la începutul veac. XIII, dar o părăsiră curând. *Ensevie*, Istoria Bisericească, cit., Tom. II, pag. 25.

²⁾ Vezi *Bisericeasca Istorie*, tradusă de Mitropolitul *Veniamin*, Iași, 1842, tom. II, pag. 222.

³⁾ De această părere este și ierarhul rus, sf. *Dimitrie Mitropolitul Rostovului*, care dize că *Teofilact* a trăit în anii 1070 după

meiată, căci împăratul Mihail Duca (1071—1078) a avut un fiu tot cu numele de Constantin Porfirogenitul, și al acestuia instructor a fost Teofilact, alcătuiind pentru el chiar o scriere intitulată: *Învățătura către Principe*). De asemenea a alcătuit un Cuvânt în lauda împăratului Alexie Comnenul (1081—1118)¹⁾. Apoi Epistolele sale sânt îndreptate către persoane însemnate, ce au viețuit pela sfârșitul veacului al XI și începutul veacului al XII. Din ele se pot urmări fapte istorice petrecute până la anul 1107. Astfel e bunăoară descrierea unor invaziuni de popoare streine în Bulgaria; acestea nu sânt decât invaziunile Normanilor, sub conducerea lui Robert Guiscard și a fiului său Boemund, în Iliria și Bulgaria, ce a avut loc pela începutul expedițiilor cruciate, așa dar pela începutul veacului al XII-lea²⁾. Anul 1107 se presupune ca data morței lui Teofilact.

Aceste puține date sânt suficiente spre a ne face o idee despre rolul ce a jucat el și despre erudițiunea lui. Era versat în literatura și filozofia greacă și latină, ca rari bărbați din timpul său, pentru aceasta a și fost chemat ca preceptor al principelui imperial. Însă el era tot așa de versat și în Sf. Scriptură și în scrierile Sf. Părinți, de aceea din porunca împărătesei Maria, muma lui Constantin Porfirogenitul, a scris comentariile la Evangheliile. A mai scris comentarii la Profeții mici, Faptele Apostolilor, la Epistoliile Apostolului Pavel și la Epistoliile Sobornicești; de asemenea a mai scris omilii asupra Evangheliilor Invierei și la câteva serbători împărătești, în fine scrieri istorice, dogmatice și practice. Scrierile sale ocupă patru tomuri în colecțiunea lui Migne³⁾.

Mai înainte de a ne ocupa cu scrierile sale exegetice, vom da o idee despre caracterul, doctrina și metoda lui în general.

nașterea lui Christos, în zilele împăratului grecesc Roman Diogen. Vezi *Chronograful* său, tradus românește și tipărit în Monastirea Neamțul, 1837, pag. 86.

¹⁾ *Migne*, Patr. Curs., Ser. graec., tom. CXXVI (4), pag. 249 sq.

²⁾ *Migne*, P. G., l. c., pag. 287s q.

³⁾ *Migne*, P. G., tom. CXXIII (1), pag. 31 sq.

⁴⁾ *Patrologia Graec.*, tom. CXXIII—CXXVI

Teofilact, prin cuvioșia vieții și curățenia învățături sale, s'a învrednicit a fi cinstit cu numele de *sfinșil și fericit*. Astfel, deși posterior epocii Sf. Părinți ai bisericii ecumenice, totuși el e socotit ca un vrednic următor al lor¹⁾. Teofilact a fost un ierarh conștient de drepturile sale bisericesti. El a apărat cu energie autocefalia bisericii sale contra celor ce se încercau să o atace²⁾. Vrednice de luare aminte sânt ideile sale despre însemnătatea religiunii în stat. Aceste idei se cunosc din următorul episod despre Împăratul Constantin cel Mare, povestit de Teofilact, în viața sfinților 15 mucenici, cari au pățimit în Strumița (Macedonia), sub Iulian Apostatul³⁾. Teofilact istorisește, că Împăratul Constantin cel Mare a dat o poruncă să iasă din serviciile publice și să părăsească cetatea toți creștinii cari voesc a'și ținea credința lor, mulțumindu-se că nu li se face alt rău și că nu sânt dați la munci. Cum ieși această poruncă, creștinii cei slabi de inger izdată se lepădară de Christos, ca să nu peardă slujbele și să nu iasă din cetate. Iar creș-

¹⁾ *Migne*, l. c., CXXIII (1), pag. 42. Comp. Meletie, Istoria Bisericească, l. c., Nicodim Aghioritul, în precuvântarea la originalul cărții de față. Insuși Mitropolitul Veniamin, traducătorul, îl numește fericit. Vezi tom. II, pag. 254, nota 1. În unele edițiuni ale scrierilor sale, Teofilact e intitulat chiar „Cel întru sfinți Părintele nostru“... Așa opera sa: *Învățătura către Principe are*, într'o ediție veche, titlul următor: „τὸς ἐν ἁγίοις πατρός ἡμῶν“, *Migne*, l. c., p. 39—40. Dimitrie Mitropolitul Rostovului îl numește chiar sfânt. Vezi *Chronograf*, l. c. Tot așa îl numește monahul Grigorie dela Monastirea Neamțul, în viața starețului Paisie, citată mai jos.

²⁾ *Migne*, Patr. Graec, CXXVI (4), pag. 415, epistola 27. Această epistolă conține, la adresa Patriarhului Constantinopolei, care voia să se amestece în Biserica Bulgariei, prin exercitarea dreptului stavropighial, următoarea protestare: „Τίς γάρ ἐν Βουλγαρίῳι μετουσία τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχῃ, μήτε χειροτονίας ἐπ' αὐτῇ δικαία ἔχοντες, λαχούσῃ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον αυτοκέφαλον, μήτ' ἄλλο τι διαβεβαιώμενο κατὰ τοῦτῃς προνομίον...“ Cfr. tom. CXXIII (1), pag. 30. Această epistolă se pare că e citată și de episcopul *Melchisedec* în Cronica Romanului, pag. 53: „Ce drept își însușește Patriarhul Constantinopolei de a se amesteca în trebile bulgărești, când acest popor are biserica sa autocefală și când Patriarhul n'a dobândit nici un privilegiu asupra ei“. Despre dreptul *stavropighial*, vezi *Eusevie*, Ist. bis. cit., Tom. II, pag. 33.

³⁾ *Migne*, Patr. Graec., tom. CXXVI (4), pag. 154 sq.

tinii cei tari în credință, declarară, fără nici o sfială, împăratului, că sânt gata nu numai a lăsa toate serviciile publice și cetatea, ci a și jertfi chiar viața pentru Christos. Atunci Împăratul, mișcat de statornicia lor în credință și de curăția inimei lor, 'i-a lăsat în slujbele ce aveau, iar pe cei ce se lepădaseră de credință, 'i-a dat afară din slujbe și 'i-a gonit din cetate, așa că, acești nefericiți, nesocotind bunurile cele veșnice, perdură și pe cele vremelnice. «Cum 'mi-ar putea fi credincioși mie, dicea Împăratul, unii ca aceștia, când ei cu atâta ușurință s'au lepădat de Dumnezeu lor, și cum ar fi ei consilierii mei, când pe sine înșiși s'au consiliat așa de rău».

Scrierile dogmatice ale lui Teofilact, deși alcătuite nu târziu după dezbinarea Bisericii, în opunere cu ale predecesorului său Leon, se disting prin polemică moderată și spirit conciliant în privința deosebirei de credință între biserica răsăritului și a apusului. Probabil că și de aici au luat îndemn apusenii a face sub Alexie Comnenul, în anul 1113, o încercare de unire cu biserica de răsărit, încercare ce rămasă zadarnică¹⁾. Nu mai puțin însă scrierile lui Teofilact sânt foarte apreciate în întreaga biserică creștină. Scriitorii apuseni chiar citează pe Teofilact în contra altor autori răsăriteni mai riguroși față de punctele diferențiale între biserica ortodoxă și cea de apus²⁾. În deosebi tâl-

¹⁾ O parte din desbaterile urmate la această încercare de unire, și anume disputa fericitului Ioan Furni 'cu Petru episcopul Mediolanului, despre purcederea Duhului Sfânt, este tradusă românește și publicată în *Tălcuirea Antifoanelor*, Neamțu, 1817, la sfârșit. În prefața acestei cărți, „Cătră drept credinciosul cetitor“, Grigorie, pe atunci monah în ascultare la Mon. Neamțul, iar în urmă mitropolit al Ungro-Vlahiei, polemizează cu teologii și cu episcopul din Blaj.

²⁾ Așa, Bonifaciu Finetti, în prefața scrierii lui Teofilact, intitulată: *De Allocutione ad Familiarem circa ea quorum incusantur Latini*, dice: „Et sane, quo nunc animo esset (Teofilactus scilicet), aut quid, amabo, conscriberet, si in *Patriarchatum Historia* a Dositheo conscripta, auctaque a Chrysantho, et Bucherestae (sic) in *Valachia* edita anno presentis saeculi (XVIII) decimo tertio, ea omnia in Romanam Ecclesiam saecula deprehenderent genera calomniarum..“ *Migne, Patr. Graec.*, tom. CXXV (3), pag. 445. Hrisant, ca și dascălul său Dosithe, ambii Patriarhi ai Ierusalimului, au stătut mai mult timp în Muntenia, Hrisant în deosebi ca preceptor al filor

cuirile lui Teofilact sânt laudate de criticii apuseni romano-catolici și protestanți, ca și de scriitorii ortodocși. Intre cei dintâiu vom cita pe Nicolae Berald, care, în precuvântarea tâlcuirii lui Teofilact la Epistoliile Sf. Apostol Pavel, dice: «Aceste tâlcuiri toate răsufă pietate și ortodoxie. Ele se deosebesc foarte mult de tâlcuirile teologilor de rând. Autorul nu numai explică în toate locurile ideile Apostolului, ci chiar se identifică cu ele, o însușire ce se atribue cu dreptul la pușini teologi mai noui»¹⁾. Dintre protestanți (Ecolampadie, amicul lui Melanhton, a tradus și publicat pentru prima oară în limba latină tâlcuirea lui Teofilact la Evanghelia, în 1524; lucrarea lui fu priimită așa de bine, că după șapte ani trebui să se publice o nouă ediție. Cudeosebire sânt însemnate tâlcuirile lui Teofilact la Epistoliile Sf. Apostol Pavel. Invățătul monah Nicodim Aghioritul, despre care ne vom ocupa mai departe, dice: «Dacă ar întrebă cineva: care din tâlcuirile Sf. Apostol Pavel, după cea a Sf. Ioan Gură de Aur, este mai preferabilă și și ajunge scopul mai bine? îndrăznesc a răspunde categoric, că este tâlcuirea sfințitului și fericitului Teofilact, atât pentru curăția înțelesului, cât și pentru concisiunea ei»²⁾. De aceea tâlcuirea lui Teofilact la Epistoliile Apostolului Pavel s'a tradus încă mai de timpuriu latinește, anume la 1469, și s'a tipărit pentru întâia oară, curând după aflarea tipografiei, la 1477, dar sub numele Sf. Atanasie cel Mare, iar a doua oară, sub numele adevăratului ei autor, împreună cu tâlcuirea Evangheliei, în Colonia la 1531³⁾. La sfârșitul Tom. I, ce cuprinde

lui Constantin Brâncoveanu. Ambii cunoșteau deci starea religioasă și politică a țării noastre. Cartea „Despre Patriarhii Ierusalimului“ tipărită în *Târgoviște*, nu în București, și la 1715, nu la 1713, cum dice autorul citat mai sus, e scrisă sub impresiunea unirei unei părți a Românilor din Transilvania cu biserica Romei. Vezi *Bianu* și *Hodoș*, Bibliografia Română, fascicula a 4-a și a 5-a, pag. 501 sq., unde e reproducă prefața acestei interesante cărți.

¹⁾ *Ediția latină* din 1531, Tom. II, Beraldus Lectori. „...In his commentariis pia esse omnia et orthodoxa. etc. Comp. *Mignc.* P. Gr., T. CXXV (3), pag. 482.

²⁾ Vezi *Precuvântarea* lui la originalul grec al lucrării de față, pag. 18.

³⁾ Posedăm această ediție dela regretatul nostru coleg și prieten

tălcuirea Evangheliilor, traducătorul arată cetitorului punctele dogmatice prin care Teofilact se deosebește de apuseni și mai întâiu că neagă purcederea Duhului Sfânt și dela Fiul; observă cu toate acestea, că nimeni n'a tălcuit Evanghelia mai bine decât el: «*Vix enim quemquam invenies, hoc nostro auctore, in sancta dei evangelia, vel exactius, vel etiam locuplelius scripsisse*».

În ceea ce privește metoda, observăm că Teofilact, în tălcurile sale, mai ales la Epistoliile Sf. Pavel, expune pe scurt și corect înțelesul istoric-literar după diferiți tălcuitori vechi și mai ales după Sf. Ioan Gură de Aur, încât cu dreptul se numește parafrastul acestuia. O particularitate a lui Teofilact este, că întrebuintează din când în când și alegorii; dar în tălcurile Sf. Ioan Gură de Aur alegoriile lipsind sau fiind prea rari, Teofilact le-a împrumutat dela alți autori și le-a acomodat foarte bine la locul cuvenit¹⁾, totuși el are și partea sa de originalitate atât în tălcuire, cât și în apărarea adevăratei credințe înprotiva eresurilor, precum și în dezlegarea controverselor din timpul său.

Deși eparhioții săi din Ohrida și din toată Bulgaria vorbeau limba slavonă și cea română, totuși Teofilact a scris tăl-

Arhiereul Varlaam Răileanu Craioveanul, fost elev și director al Seminarului dela Socola. Titlul ei este următorul: *Theophylacti Archiepiscopi Bulgariae, in Quatuor Evangelia Enarrationes*, etc. Idem: *In omnes Divi Pauli Epistolas Enarrationes*. Anno. M.D.XXXI. 2 Tom. fol.

¹⁾ *Migne*, Patr. Graec., CXXIII (1), pag. 42: „In allegoriis et si non cubique solidus, jucundus tamen est“. Și mai departe: „Allegorias quoque, um aut nullas, aut raras apud Chrysostomum invenisset, ex aliorum commentariis suplevit et suis locis optissime accommodavit“. Chiar la începutul tălcuirii Evangheliei lui Matei găsim un exemplu frumos de explicare alegorică a numărului de 4 Evanghelii. Vezi: *A lui Teofilact tălcuire la cele 4 Evanghelii*, tipărite cu blagoslovenia și toată cheltuiala Mitropolitului Veniamin, Iași, 1805. Înainte cuvântare pag. 1: „Jară patru Evanghelii au dat nouă, poate pentrucă cele patru sobornicești fapte bune dintru acestea ne învățăm: bărbăția, înțelegerea, dreptatea și întreaga înțelepciune. Încă și întru alt chip: Patru Evanghelii sânt, de vreme ce stâlpi sânt acestea ai lumii, iar lumea patru părți având: răsărit, apus, miazănoapte și miazăzi, se cuvenia și stâlpii să fie patru. Încă și întru alt chip: Patru Evanghelii sânt, de vreme ce și pe patru acestea cuprind, adecă dogme, porunci, îngroziri și făgăduințe, etc.

cuirile sale în limba elină, nu numai pentru că el însuși era grec, ci și pentru că o parte din tâlcuirile și lucrările sale le-a scris chiar pentru familia împărătească din Constantinopol¹⁾. Cu timpul s'a ivit trebuința ca tâlcuirile sale, mult întrebuițate de clericii și laicii ortodocși, cari cunoșteau limba elină, să fie traduse în limba greacă derând, precum și în cea română, spre a se răspândi cât mai mult. Despre traducerea tâlcuirilor lui Teofilact la Evangheliu și la Epistoliile lui Pavel în limba română vom trata mai departe; aicea ne ocupăm de traducerea lor în limba greacă vulgară. Lucrarea aceasta a împlinit-o dascălul *Nicodim*, un învățat monah din Sfântu Munte, și de oarece, pe lângă tâlcuirea de față, mai multe scrieri ale acestui monah s'au tradus în limba română și s'au tipărit în Monastirea Neamțul, e de folos, credem, a da câteva notițe despre viața și scrierile sale²⁾.

Nicodim s'a născut la 1748 în una din insulele Ciclade, a studiat literatura elină în Smirna și la 1775 a îmbrățișat viața monahală în Muntele Atos. După câțiva ani petrecuți în ascultare pela diferite Monastiri din Sf. Munte și din ostroavele vecine, voi să călătorească în Moldova spre a vedea pe Starețul Paisie, care, pentru viața lui plină de fapte bune, se făcuse renumit în Sf. Munte încă de pela 1762, când se află acolo. Neputându-și îndeplini această dorință, din împrejurări mai pe sus de voința sa, la 1783 *Nicodim* s'a așezat în Monastirea Pantocrator. Acolo petrecu până la moartea sa (1809), dedându-se cu cea mai mare râvnă la studiul Sf. Scripturi și al Sf. Părinți.

Practicând în gradul cel mai înalt umilința monahală, petrecând necurmat în rugăciuni și studiu, *Nicodim* se numește pe sine, în lucrarea de față, «*o lepădătură*» (pag. 367, nota), deși din scrierile sale se vede că posedă o

¹⁾ Într'un condice vechiu, odinioară proprietatea cardinalului Visarion, fost mitropolit al Niceei și unul din cei mai ardente susținători ai unirei dela Florența, cuprinzând tâlcuirea lui Teofilact la Evangheliile lui Marcu și Luca, este o notiță, ce arată că lucrarea s'a făcut prin îngrijirea împărătesei Maria, soția lui Mihail Duca. *Migne*, Patr. Gr., T. CXXIII (1), pag. 35.

²⁾ Vezi biografia sa pusă de editori la începutul Tom. I al originalului grec, după care s'a tradus lucrarea de față, pag. 11 sq.

întinsă cultură, nu numai bisericească, ci și profană; cunoștințe fecunde filozofice, sociale, economice, medicale, astronomice și chiar strategice dă el la iveală în lucrarea de față. Citează ca pe degete poeți, filozofi, istorici, elini și latini, vechi și noi. Scrierile Sf. Părinți le știă de rost. În această scriere spune de repețite ori, că citează din memorie, neavând la îndemână cartea cutărui Sf. Părinte. Așa d. e. în Tom. II, pag. 156 sq., nota, zice: «Insemnează, că acestea le-am scris după singură înțelegerea sfântului, de care-mi aduceam aminte, și nu din cuvânt în cuvânt, căci nu aveam față cartea dumnezeescului Părinte».

Nicodim a desfășurat o mare activitate literară. În timp de 33 ani a compus 27 de scrieri voluminoase, din cari cele mai multe sânt tipărite în Veneția, Viena, Lipsca și Constantinopole. Vom numi aicea numai scrierile la cari se raportă în lucrarea de față și cari mai toate sânt traduse în limba română. Așa cartea despre *Duhovniceștile nevoine*, scriere ascetică, tipărită la 1816 (citată la pag. 94, nota 2, Tom. I și în alte părți). *Exomologhitarion*, adecă sfățuire către cel ce se pocăește, tipărit pentru a treia oară la 1818 în Veneția, citat la pag. 512, Tom I, ș. a.). *Hristoitihia*, sau cartea bunului moral creștinesc (citată d. e. în Tom. II, pag. 375, nota, pag. 379, nota, pag. 386, nota 2, etc.¹⁾). *Carte sfătuitoare*, tipărită în Viena la 1801, o scriere *pastorală*, cu instrucțiuni cum să-și păzească arhiereul și preotul cele 5 simțiri (citată Tom. II, pag. 292, nota. Idem în tâlcuirea Cap. II, vers. 15 al Epistoliei către Colaseni, nota... etc). Această carte este tradusă românește și tipărită în Monastirea Neamțu la 1826. *Apanthisma* (adunare de flori), o colecție de felurite rugăciuni de umilință (citată în Tom. I,

¹⁾ Hristoitihia, după cum I. P. S. Mitropolit Primat Iosif Gheorghian a binevoit a ne comunica, cuprinde o filozofie morală practică și un fel de cod al bunelor maniere. Ea se predă elevilor din clasa cea mai superioară a școlilor grecești, ce au funcționat în Țară până pela 1840. În locurile ce am indicat că se citează, este vorba despre glume, apoi despre modul în care să se facă muștrarea frățească, precum și că creștinul nu se cuvine a cântă în organe și din gură. Ea mai cuprinde și povețe curat de politeță; d. e.: când mergi cu un superior să-i dai totdeauna locul din dreapta, ș. a. Nu știm dacă această carte e tradusă în limba română, ceea ce ar fi de mare folos.

pag. 204 și Tom. II la tâlcuirea Epistoliei către Colaseni IV, 2, nota... etc), de asemenea tradusă românește și tipărită la Neamțu, 1827. *Nevăzul rășboin*, iarăși o carte ascetică, tradusă și tipărită la Neamțu, 1826. *Pidalion*, tipărit în Lipsca la 1800, adesea citat în lucrarea de față sub numele de *Canonicul nostru*: d. e. Tom. II, pag. 254 și 394; de asemenea Tom. III, la tâlcuirea Epist. I Tim. III, 1, nota, etc). Această însemnată carte e tradusă românește de Mitropolitul Veniamin și tipărită la Neamțu, 1844.

Nicodim avu pentru Teofilact indeosebi mare evlavie. Il numește prea înțelept, prea fericit și sfântit (d. e. Tom. I, pag. 356, nota). E însă de părere că a viețuit în veacul al X-lea, deși cu greșală, după cum am arătat mai sus. În anul 1794 Nicodim începă să prelucreze tâlcuirea lui Teofilact la Epistoliile Sobornicești, iar după acestea și tâlcuirea la cele patrusprăzece Epistoli ale lui Pavel, pe cari le compară cu cele patrusprăzece tonuri ale artei muzicale, ce înveselește lumea. Despre tâlcuirea lui Teofilact la Epistoliile lui Pavel, iată ce zice Nicodim, în precuvântarea la originalul scrierei de față: «Fiindcă tâlcuirea aceasta, atât de trebuincioasă și prea folositoare și prea dorită neamului Grecilor ortodocși, a fost scrisă elinește, eră pentru creștinii cei simpli cu adevărat grădină închisă și izvor pecetluit, precum zice Sirah (XX, 30). Pentru aceasta eu, cel mai mic dintre toți, văzând pe frații mei lipsiți de folosul cetirei unei asemenea tâlcuiri și totodată fiind îndemnat de unii frați duhovnicești, foarte râvnitori binelui obștesc al neamului, îndrăsnind, cu rugăciunile Marelui Pavel și ale lui Ioan Gură de Aur și ale lui Teofilact, am tradus tâlcuirea aceasta în limba noastră cea de obște, spre folosul tuturor creștinilor ortodocși mai simpli, ca și ei cetind această tâlcuire să înțeleagă cuvintele dumnezeescului Apostol, ce se cetesc în fiecare zi prin biserici».

(Va urma)

FAMILIA CREȘTINĂ.

Familia creștină s'a deosebit în toate timpurile, chiar dela începutul înființării religiunii creștine. Ea a fost modelul de viață al soților, unul către altul și către copii și s'a deosebit, atât în lumea păgână, în lumea greacă și romană, cât și în lumea iudaică. Pretutindeni familia creștină era admirată prin sfințenia moravurilor. prin datoriile reciproce ale soților, prin creșterea și educațiunea copiilor și în genere prin sfințenia moravurilor.

Învățătura religiunii creștine, povățuind pe om în toate stările lui sociale, n'a lipsit de a'l povățui și asupra stărei sale familiare. Pe lângă sfaturile, ce s'au dat în Vechiul Testament Iudeilor, iar în Noul Testament de însuși Mântuitorul, Apostolul Pavel în epistola sa către Efeseni, consacră acestei chestiuni un loc însemnat. Cuvintele sale au devenit normă evanghelică pentru toți aceia, cari voesc a se căsători și a forma o familie creștină. Iar Biserica, atâta importanță a dat cuvintelor Apostolului, în cât a ordonat, ca aceste cuvinte ale sale să se citească în fața altarului, în momentul solemn, când soții primesc binecuvântarea Bisericii și se săvârșește asupra lor taina nunței.

Iată sfatul, pe care-l dă Apostolul, celor ce se însoțesc și urmează a forma familia creștină:

«Mulțumind pururea pentru toate întru numele Domnului nostru Iisus Christos, lui Dumnezeu și Tatăl. Plecați-vă unul altuia întru frica lui Dumnezeu. Muerile plecați-vă bărbaților voștri ca Domnului. Căci bărbatul este cap muerii, precum și Christos este cap Bisericii: și acesta este mântuitor trupului. Ci precum Biserica se supune lui Christos, așa și muerile bărbaților săi întru toate. Bărbați iubiți-vă muerile voastre, precum și Christos a iubit Biserica, și pre sine s'a dat pentru dânsa. Ca pre ea să o sfințească, curățind'o cu baia apei în cuvânt. Ca să o pue înainte pre ea luiși slăvită pre Biserică, neavând întinăciune, sau zbărcitură, sau altceva de acest fel, ci ca să fie sfântă și fără de prihană. Așa sunt datori bărbații să-și iubească muerile lor, ca și trupurile sa'e: cel ce 'și iubește pre muerea sa, pre sine se iubește. Că niminea nici o dată nu și-au curat trupul său, ci 'l hrănește și 'l încălzește pre el, precum și Christos Biserica. Că mădulări suntem ale trupului lui, din carnea lui și din oasele lui. Pentru aceea va lăsa omul pre tatăl său și pre mama sa și se va lipi de muerea sa, și vor fi amândoi un trup. Taina aceasta mare este, iar eu zic de Christos, și de Biserică. Deci dar și voi, unul fieștecarele așa să-și iubească pre muerea sa, ca pre sine. Iar muerea să se teamă de bărbat.

«Feciori ascultați pe părinții voștri întru Domnul, că aceasta este cu dreptate. Cinstește pre tatăl tău și pre muma ta, (cărea este porunca cea dintâiu întru făgăduință). Ca să-ți fie ție bine, și să fii cu zile multe pre pământ. Și părinți nu vă urgisiți pre fii voștrii întru mânie, ci 'i creșteți pre ei întru învățatura și cercelarea Domnului»¹⁾.

Acestea sunt cuvintele Apostolului, în cari el descrie fa-

¹⁾ Apost. Paul către Efes. Cap. V, vers. 20, VI, vers. 5.

milia creștină, datoriile soților, unul către altul și datoriile lor către copii, precum și ale acestora către părinți. Familia există și înainte de creștinism, ea este necontestat tot așa de veche, ca și omul, însă înainte de creștinism, în păgânism și chiar în lumea civilizată greacă și romană, legăturile conjugale erau așa de slabe și disproporționate, în cât soții, numai soți nu se puteau zice că erau. Moliciunea și corupțiunea domnea pretutindeni și toate descrierile, ce ni s'au păstrat dela istoricii contemporani, descrieri cari ne îngrozesc, sunt abia o slabă imagine a realității lucrului. Ea a adus descompunerea și catastrofa grecilor și a romanilor, din cauză că în timpurile din urmă, sub imperatori mai ales, numai era nimic sfânt și respectat.

Creștinismul, care apărea atunci ca religie nouă, spre a scoate pe om din decadența morală, în care se află și cu el însăși societatea, deci familia, din haosul morali în care căzuse, a trebuit să regenereze înainte de toate familia, baza societății și s'o așeze pe astfel de temelii morale, în cât să poată înalța pe om, să l poată inobilă, îngrădindu-l cu legi morale, pe cari păzindu le să fie societate curată, demnă și sfântă. Spre acest sfârșit învățătura evanghelică, prin giasul Apostolului, declară familia, adică viața conjugală, *de voință a lui Dumnezeu, de legătură sacră*, așa precum însuși Dumnezeu a făcut-o dela început, creând parte bărbătească și femească, adică pe bărbat și femeie, spre a trăi împreună¹⁾.

În adevăr învățătura evanghelică și cuvintele Apostolului, au fost călăuzite de prima poruncă Dumnezească, cuprinsă în Cartea Facerei, Cap. I, 18 și în spiritul acestei porunci a sfințit familia, adică legătura și viața conjugală a bărbatului cu femeea sa, a sfințit viața conjugală în monogamie. Precepta dar Dumnezească din Cartea Facerei, 'și

¹⁾ Genesă. I, 24.

găsește ecoul ei în învățătura evanghelică și în cuvintele Apostolului. Monogamia, care dispăruse aproape cu desăvârșire, este readusă și consfințită în învățătura evanghelică, iar femeea cea desprețuită și degradată, ridicată la demnitatea, ce i se cuvine, de soață și ajutor perpetuu, pentru toată viața bărbatului ei.

Dacă unirea bărbatului cu femeea, pentru a conviețui împreună, a se ajutat reciproc și alcătui familia, atunci unirea aceasta nu se poate face și desăvârși, decât în monogamie. căci iubirea desăvârșită și afecțiunea nu poate să fie, decât între două persoane, bărbatul și femeea, așa încât se poate zice, că însăși natura nunței, adică a vieții conjugale, reclamă monogamia. Toți, cei ce au cunoscut și au studiat viața familiară în restul omenirii, adică în afară de familia creștină, atât la popoarele vechi, cât și la acelea, cari încă și astăzi trăesc în poligamie, cu toți mărturisesc, că adevărata familie, adevărata armonie familiară și fericirea posibilă, nu poate să fie și nu este, decât în familia creștină.

Dar și din punctul de vedere al creșterii copiilor, tot familia creștină prezintă societății toate garanțiile, căci aici tatăl de familie, cu soția sa și consacră toată iubirea și toată îngrijirea asupra creșterii copiilor, lipsind ura, dezbinarea și toate nenorocirile, cari se văd în familie la popoarele, cari trăesc în poligamie.

Pentru aceasta familia creștină, formată și călăuzită de învățătura evanghelică, a fost pururea și este în omenire familie model, familie care a înălțat pe bărbat și în deosebi pe femeie la pozițiune de onoare, făcând din cei ce se unesc întru unirea nunței adevărații soți, egali în drepturi și datorii, desăvârșiți în iubire, cu obligațiunea de a crește pe copiii lor cu frica lui Dumnezeu.

Apostolul Pavel însă prin cuvintele sale, descriind familia creștină, arată în acelaș timp și datoriile soților unul către altul, cum și ale lor către copii și ale acestora către părinți.

Bărbaților, Apostolul le zice, că sunt datori ași iubi femeile sale, ca pre sine însuși. Apostolul arată prin aceste cuvinte, că iubirea este legătura, care trebuie să lege între dânsii pre soții creștini. Iar această iubire trebuie să fie curată, adică lipsită de ori și ce fel de interes și că toți aceia, cari având în vedere interese, ei întru legătura cea sacră a nunței se depărtează de caracterul ei cel curat și sfânt, care se află numai în iubirea desăvârșită sinceră și curată a soților.

O astfel de unire, făcută din calcule și interese, nu este adevărată și lucrurile dovedesc, că de îndată ce iubirea lipsește, împreună cu ea lipsește și armonia și atunci viața conjugală încetează de a fi aceea, ce trebuie să fie, adică firirea soților. De aci indiferența și răceala unuia către altul, apoi lipsa ajutorului și a sprijinului reciproc, în cele din urmă disprețul și ura, nenorocirile de toț felul, până ce legătura nunței devine insuportabilă și ast-fel însoțirea lipsită de iubire se desface.

Dacă astăzi asistăm zilnic la desfaceri de căsătorii, cauza de căpetenie trebuie căutată în lipsa iubirei soților, fără a mai adăoga chiar, că cea mai mare parte din aceste căsătorii s'au făcut din calcule. Necontestat că sunt și alți factori, cari au contribuit și contribuesc la slăbirea legăturii vieții conjugale, ca educațiunea și instrucțiunea, primită în casa părintească, caracterul, moralitatea și alte dispozițiuni sufletești a le soților.

Necontestat, că însuși iubirea nu trebuie a fi socotită, ca ceva cu desăvârșire abstract sau ca o afecțiune oarbă, fără a cugeta la consecințe, trebuie a se avea în vedere și cestiunea iconomică, căci alcătuirea familiei reclamă cheltueli, mai ales în starea de lucruri actuală, dar ceea ce trebuie a nu uita este, ca să nu lipsească un singur moment iubirea sinceră și devotamentul reciproc al soților.

În afară de datoria iubirei unul către altul a soților, A-

postolul în cuvintele sale dă sfaturi, pentru întărirea și prosperitatea familiei, sfaturi cari rezultă din scopul urmărit din viața conjugală a familiei, din nevoile ei, din natura și obligațiunile soților, toate aceste sfaturi devin obligațiuni a le soților, ei trebuie să le păzească, să le îndeplinească și nici un moment să le piardă din vedere. Apostolul spune: Bărbatul este cap femeii, el adevărat este dator să conducă familia. El trebuie să chibzuească, să cumpănească și să îngrijească de tot ce este bun și de folos familiei și casei sale. Femeia este ajutorul și consfătuitorul său, ea este întru toate tovarășul credincios al vieții sale. Aci este însă și întru aceasta se mărginește tot rolul și toată importanța ei, în bunul mers și prosperitatea familiei. Nici odată să nu-și aroge drepturi excesive și superioritate asupra bărbatului. El are datoria să apere familia, contra tuturor pericolelor și contra tuturor atacurilor materiale și morale,

Este dator să lucreze, pentru a procura toate cele necesarii pentru întreținerea familiei. Femeia la rândul ei, pare a fi destinată mai mult pentru casă și aci trebuie să-și consacre tot rolul și activitatea ei, îngrijind ca bun econom, pentru conducerea casei și creșterea copiilor. Societatea modernă pare a voi să scoată pe femei din acest cerc, pentruca și ea deopotrivă cu bărbatul să procure mijloacele, pentru întreținerea și prosperitatea familiei. Tendința aceasta însă întâmpină două mari inconveniente: pe de o parte ocupațiunea femeii în afaceri mercantile și în tranșacții și ocupațiuni de tot felul, alături cu bărbații, amenință cu desăvârșire în tot felul și cu toate mijloacele virtutea femeii; iar pe de alta, liniștea căsniciei, creșterea copiilor și în genere conducerea casei este lăsată în mâinile altora, de unde, precum se vede la tot pasul, rezultă consecințe funeste pentru familie. Ordinea naturală dar a lucrurilor, după chiar spiritul religiunii creștine și cuvintele Apostolului, pare a fi aceasta, ca bărbatul să aibă toată

grija și preocuparea pentru întreținerea, susținerea și apărarea familiei, femea să-l ajute întru aceasta, dar ea să fie conducătoarea și administratoarea gospodăriei.

Pentru aceasta învățătura evanghelică și societatea creștină condamnă pe acel bărbat, care nu este în stare, ca prin munca și ocupațiunea sa să întrețină familia sa; ea detestă pe acela, care ajunge bun zdravăn fiind să trăească după munca femeii, sau din averea ei. Un astfel de bărbat nu are în sânul familiei sale pozițiunea și demnitatea, ce i se cuvine, însăși demnitatea sa de bărbat este umilită și înjosită, iar legătura nunței se slăbește, până ce totul se degradează sau însăși familia se desface. Bărbatul, ce nu este în stare a-și conduce și susține casa sa și a o apăra contra tuturor atacurilor, nu este adevărat bărbat, în spiritul atât al învățăturai evanghelice, cât și al cerințelor sociale, iar datoria femeii este să fie întru toate supusă și ajutor bărbatului, indeletnicindu-se în trebile casei cu creșterea și educarea copiilor. Acesta este cercul propriu de activitate al femeii și datoria ei de căpetenie în viața conjugală, în familie. Atunci fiecare este la datoria sa și o îndeplinește cu sfințenie, păstrându și unul altuia iubirea și afacțiunea curată și neprihănită, păzind astfel și îndeplinind voia cea sfântă a lui Dumnezeu aci pe pământ, păstrând sfințenia și curăția nunței și unul și altul și arătând familia lor curată și sfântă înaintea lui Dumnezeu, cinstită și demoa înaintea oamenilor.

Indeletnicirea în cele casnice și grija, pentru instruirea și educarea copiilor, pare multor femei, mai ales în zilele noastre ceva greu, ba altora chiar un lucru neglijabil și de dispreț. Unele ca acestea fac mult caz de ocupațiuni străine rolului, pe care femeia este chemată să-l aibă în societate, unele ca acestea chiar preferă astfel de ocupațiuni, lăsând creșterea copiilor și îngrijirea casei pe mâinile altora. Dar astfel de femei nu cunosc nici datoria, nici obligațiu-

nile familiei, nici rostul ei, ocupându-se cu lucruri străine de menirea ei, uită că iubirea maternă este sufletul familiei și ea, nu numai în creșterea copiilor, dar și în conducerea și economia casnică, nu se poate înlocui cu nimic. Pruncul, când începe a cunoaște lumea, are nevoie de brațul și căldura mamei, de îngrijirea și iubirea maternă. Crescătoarele și toți educatorii și învățătorii copiilor, contribuiesc este adevărat la educațiunea lor și chiar o completează, dar nici odată nu pot înlocui pe mamă în îngrijirea și iubirea ei. De la ea trebuie să înceapă educațiunea, pentruca să poată da roade bune și să poată încunună toată munca și osteneala, celor ce se indeletnicesc în educațiunea și instrucțiunea posterioară a copiilor.

De asemenea vătămătoare, pentru viața casnică și conjugală, este și tendința acelor femei, cari neglijează ocupațiunile casnice. Familia și casa acestora este demnă de plâns, totul în neregulă, necurătenie, copiii neglijați, iar dacă au pozițiune servitorii sunt a tot puternici și ei sunt, cari pun la cale toate. Apoi, ca culmea ironiei, unele ca acestea se plâng, că merg rău economic, că s'au ruinat, de aci neînțelegerea și chiar desfacerea căsătoriei. Dar întru cât astfel de familii se deosebesc de aceia, cari își petrec viața și averea în cheltueli zadarnice și mai presus de puterile lor?

Cumpăna cea dreaptă și conștiințioasă cunoașterea datoriiilor și îndeplinirea lor cu sfințenie de către soți, preocuparea continuă, pentru bunul mers și prosperitatea familiei, sunt singurele, cari o consolidează și face din ea fericirea omului aci pe pământ. Ferice de acei, ce țin această cumpănă și își îndeplinesc cu sfințenie datoriile conjugale și obligațiunile familiare!

Iar dacă soții cunosc și îndeplinesc cu sfințenie toate obligațiunile lor, cari fac prosperitatea familiei, în primul rând și mai presus de toate, ei au obligațiuni și datorii pentru copiii lor. Ei sunt datori a-i iubi, a-i crește după cu-

vântul Apostolului și a-i educa întru frica Domnului «Părinți, zice Apostolul, să nu urgisiți pre fii voștri întru mânie, ci ti creșteți pre ei întru învățătura și certarea Domnului». Iubirea desăvârșită trebuie să fie legătura dintre părinți și copii, cu atât mai mult, cu cât sentimentul acesta este înăscut în părinți. Dacă se văd cazuri, unde tatăl sau muma urăsc pe fiii lor, toată lumea li consideră drept monștri; ceea ce înseamnă, că datoria iubirei este obligațiune de căpetenie și naturală a părinților, ea se observă în toată lumea, la toate popoarele, în ce grad de cultură și dezvoltare s'ar afla ele. Iubirea și îngrijirea părintească o vedem nu numai la oameni, dar chiar și la toate viețuitoarele pământului.

Călăuziți de datoria iubirei, părinții trebuie să fie pentru copii totdeauna ca îngerii lor păzitori, nu numai a le procura cele necesarii vieții, dar a-i păzi de toate pericolele, căci numai astfel odraslele cele slabe pot crește și deveni membri folositori societății.

După spiritul religiei creștine, precum însuși Apostolul zice, copiii trebuie a fi crescuți întru învățătura și certarea Domnului, căci numai atunci viața și existența, pe care părinții le-a dat-o, le este de folos și ei pot fi creștini adevărați, membri buni și folositori societății. Obligațiunea aceasta este sacră și deopotrivă obligatorie, pentru toți creștinii săraci sau bogați, învățați sau fără cunoștință de carte. Nimeni nu se poate sustrage dela ea, mai ales, când fiecare potrivit pozițiunii sale, poate a însufla copiilor frica de Dumnezeu, respectul și iubirea către oameni, ura și disprețul către faptele cele rele și vătămătoare. Chiar oamenii cei mai lipsiți de mijloace pot însufla copiilor lor, din cea mai fragedă vârstă, iubirea către Dumnezeu și virtute, sfătuindu-i a face bine și a se feri de ce este rău și vătămător și întru aceasta constă tot începutul, toată baza și toată lăria creșterii și a educațiunii copiilor.

Toată educațiunea se poate zice, că se rezumă în culti-

varea morală a omului și învățarea unui mijloc onorabil, pentru dobândirea celor necesarii existenței. Dar educațiunea morală este baza educațiunii de folos omului, atât pentru el, cât și pentru societate și numai o astfel de educațiune, care are drept bază morală, este în spiritul religiunii creștine și în sensul cuvintelor Apostolului Pavel. Pentru aceasta, pentru noi creștinii, toată educațiunea, care nu se bazează pe religiune, este greșită și chiar vătămătoare, căci toate cunoștințele și toate indeletnicirile atunci pot fi de folos omului, când el este călăuzit în toate acțiunile vieții sale, de iubirea către Dumnezeu și către aproapele, care nu i se pot inspira și nu pot face să rodească întru el fapte bune și virtuose, decât numai atunci, când inima sa va fi cultivată și dominată de educațiunea morală și religioasă. Pentru aceasta, cea întâiu și mai de căpetenie obligațiune a părinților față de fi este educațiunea morală, bazată pe religiune, dându-le totdeauna exemplele cele bune.

Apostolul, pentru a complectă descrierea datoriilor și a obligațiunilor membrilor familiei, arată și datoriile copiilor către părinți. El spune, că ei trebuie să se supună părinților lor în toate întru Domnul și amintindu-le legea cea veche, dată de Dumnezeu prin Moisi poporului Iudeu, zice: «Cinstește pre tatăl tău și pre muma ta, ca să-ți fie ție bine și să fii cu zile multe pre pământ»¹⁾.

Ascultare, supunere și respect sunt sfaturile, pe cari Apostolul le dă copiilor, ca obligațiune și datorie a lor, față de părinți. Supunerea și ascultarea cărora urmează respectul, ce decurge din ele, sunt obligațiuni drepte și raționale ale copiilor față de părinți. Sunt obligațiuni drepte și de folos copiilor, față de părinți, cari la rândul lor iubindu-i și făcând pentru ei toate jertfele, dacă fiilor le ar lipsi su-

¹⁾ Exod. XX, 12.

punerea și ascultarea toată muncă și străduința părinților s'ar zădărnici și apoi copiii la rândul lor, neavând respect către părinți, cu ce pot ei să-i mângăie și să-i mulțumească, pentru toate sacrificiile și facerile de bine ale părinților? Sfatul Apostolului sub toate raporturile resumă tot, ce poate fi mai de folos copiilor și în acelaș timp tot, ce poate face mângăierea părinților. De la ascultarea și supunerea copiilor la sfatul părinților, depinde educațiunea bună și îndrumarea către tot binele copiilor, căci cine poate cunoaște mai bine, ce le poate fi lor bun și de folos de cât părinți? Iar de la respectul, ce fii îl dau părinților, depinde toată mângăierea lor pentru sacrificiile făcute.

Acestea sunt sumaric sfaturile date de Apostol, pentru întărirea și prosperitatea familiei. Astfel înțelege învățătura religiunii creștine, trâmbițată prin glasul Apostolului Pavel, familia creștină și datoriile ei. Astfel le resumă el în aceste puține cuvinte, datorii a le soților unul către altul, ca datorii a le lor, ca părinți, față de fii și în fine, ca datorii a le copiilor, față de părinții lor.

Sfaturile Apostolului sunt scurte și sumarice, este adevărat, dar ele resumă și cuprind tot ce poate fi de folos, pentru ca familia creștină să fie, precum a fost și este în toate timpurile, familie model, care se călăuzește de frica Domnului, de iubirea desăvârșită către Dumnezeu și către aproapele și în care domnește binele și virtutea, care fac prosperitatea familiei și prin ea prosperitatea însăși a societății.

C...

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Seculul al XIX-lea.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea No. 5).

Data	Luna	
1820	August 20	Sinodul Patriarhal din Constantinopol laudă măsurile luate de Dionisie Lupu, spre a împuțina hoțomăniile ce se făceau abuziv în toată țara, spre a scăpa de dări și angari.
1820		Asemenea și Patriarhul de Ierusalim, mai ales pentru cei hirotonisiți peste Dunăre la Diu-Vidin etc.
1820		Dă Mitropolitul Dionisie făgăduința că va fi al Țării ¹⁾ . Și a și fost.
1820	Iulie 18-19	Domnitorul Șuțu laudă măsurile luate de Mitropolitul Dionisie contra simoniei ²⁾ .
1820	August 1	Anafraua Divanului către Domnitorul Șuțu pentru a întări cererea Mitropolitului Dionisie și a Episcopilor asupra hirotoniilor, se dă și hrisov domnesc ³⁾ .
1820	Noem. 20	Galaction al Râmnicului se imprumută cu 40,000 lei ⁴⁾ .
1820	Dec. 21	Idem cu suma de 40,000 lei ⁵⁾ .

¹⁾ Bis. Ort. XIII, p. 675.

²⁾ Idem.

³⁾ Idem.

⁴⁾ V. 1812—1844 M. B. Acad. Rom.

⁵⁾ Idem.

Data	Luna	
1820		Domnitorul Șuțu a luat în timpul Domniei lui numai dela Episcopia Râmnicului 419,800 lei ¹⁾ . Comptul este făcut de Neofet al Râmnicului la 1824, Aprilie 30 ²⁾ .
1820		Declarația lui Ilarion Episcopul de Argeș că va fi credincios Domnului spre a putea candida la Episcopia de Argeș ³⁾ .
1820		Mitropolitul Dionisie Lupu dă făgăduință în fața țarei că va fi păstor Român turmei sale românești, că va îmbunătăți soarta Clerului și a Bisericei ⁴⁾ .
1820	August	Boerii Țarei fac o anafora către Domnitorul Alexandru Șuțu de a face să înceteze abuzurile de hirotonii și luarea de bani dela cei ce se hirotonesc de către Arhieriei ⁵⁾ .
1820	August	Patriarhul Grigorie răspunde împreună cu Sinodul Mitropolitului Dionisie, laudând întreprinderile lui de reorganizare și de reformare ale Bisericei Valahe, care gemea sub abuz, simonie, hirotonii peste măsură. Pela începutul secolului erau până la 9000 preoți ⁶⁾ .
1820	August	Patriarhul de Ierusalim Policarp, răspunde Mitropolitului Dionisie la încunoștințarea sa și-i laudă apucăturile sale de organizare și combaterea abuzurilor din Bisericile Valahiei ⁷⁾ .
1820	Martie	Mihail Grigorie Șuțu Voevod, dă un Hrisov prin care întărește din nou școala Greacă și Moldovenească din Botoșani, situată la Biserica Ospenia, și pe lângă veniturile ce avea Biserica, s'au mai adus 875 lei din banii școalelor publice din Iași, și din banii birului 300 lei, plus alte scutiri, ca 10 luzi, pentru trebuința școalei, însă străini. Apoi mai dispune că, din veniturile Bisericei, ținând-o cu toată rânduiala

¹⁾ V. 1812—1844 M. B. Acad. foia 65.

²⁾ Idem. foaia 73.

³⁾ C. I.

⁴⁾ Să se consulte. Bis. Ort. pag. 675. XIII.

⁵⁾ Să se consulte. Bis. Ort. pag. 684. XIII.

⁶⁾ Să se vadă. Bis. Ort. pag. 900.

⁷⁾ Bis. Ort. pag. 902. XVI.

Data Luna

1820

și în bună stare a cuviinței, ceea ce va prisoi să se dea în trebuința școalei, iar mai cu deadinsul să se întrebuințeze în ajutorul copiilor săraci și a streinilor ce vor năzui acolo pentru învățatură și nu vor avea nici o stare, puindu-li-se unora ca acestora o leafă, cât se va socoti pentru hrana și îmbrăcăminte lor, împărțându-se cu învățătura asemenea ca ceilalți ucenici, fără nici o deosebire¹⁾.

Adunarea Moldovei face o anafora către Domn prin care istorisește amărunt că în Moldova n'a fost primit nici o dată de popor Episcop latin și conchide că și acum nu trebuie să se primească Episcop stabil, ci numai visitor, pentru că ar fi îndauna Ortodoxiei și a politicei țării, fiindcă acel episcopat ar pretinde prin Consulul Austriei și drepturi cu timpul²⁾.

1820

Ilarion al Argeșului dă mărturisirea sa de credință, făcându-se Episcop Argeșului.

Naum. Vol. III. No. 258. Academia Română

*Anatoraua boerilor din București către
Marea Biserică asupra Mitropolitului
Dionisie, a Episcopului de Buzău
Gherasim și a Episcopului de Argeș
Ilarion.*

Inchinându-ne cu smerenia Preasfinției Voastre sărutăm preasfânta reaplă după cuviință.

Stăpânirea dacică, parte și aceasta făcând a mării Biserici a lui Christos și de cap aci recunoscând pe respectata voastră înălțime (κορυφήν της), a crezul că este o datorie a ei neînlăturată a se îndreptă către Preasf. Voastră prin această prezentă anafora, pentru căutarea cărmaciului duhovnicesc în această furtună ce ne stă înainte, într'un timp deja de ajuns și în asemenea împrejurări critice, lipsită de mângăerea duhovnicească.

¹⁾ Urioaru V. II, p. 60.

²⁾ Ist. Mitrop. pag. 91.

Data Luna

Respectata de noi Preasfințenie a Voastră, conform închinatei hotărâri sinodale de curând, dată la 14 August către noi, apoi și prin scrișoarea patriarhală particulară adresată către Mitropolitul Dionisie, și cuprinde administrația Preasf. Sale d'aceia, turma sa, și așezarea la cugetările datorite credinței și a zelului său, și către puternica și hrănitoare noastră Impărăție și către poporul dacic, a cărei frâne spirituale sfânta mare Biserică a lui Christos le-a depus în mâinile lui, nepresupunând nimic în protiva caracterului său nici o dată. Dar pentru cuvintele pe care Dumnezeu le știe, bărbatul eșindu-și din minte, a pășit din calea datoriei lui sfinte, neînfricoșându-se nici de ochiul cel a toate văzător a celui Prea Înalt, și nici rușinându-se de haina lui (preoțească) sfințită, a călcat în picioare și cele omenești și cele dumnezeiești, întru nimic socotind înfricoșatele blestemuri sobornicești, cu care Sfântul și Sfințitul Sinod a detunat pe cei ce participau cu rebeliștii (eteriștii) sau cu cuvântul sau cu lucrul sau cu cugetarea în abstract. Se vede însă că Preasfințenia Voastră nu cunoaște de loc cele privitoare la noi și cum acest păstor al nostru duhovnicesc atrage spre sine și pe Episcopii de sub el, nu numai că a declinat din drumul drept făcându-se conlucrător cu eteriștii în deosebite chipuri, și călcând în picioare toate datoriiile lui, dar căzând sub greutatea blestemelor sinodale înfricoșate, nevoind a se pocăi de demenția lui (*παρὰφρονας*), în sfârșit în timpul intrării armatelor neânvinse Impărătești a tugi în Brașov unde stă și până astăzi, perzistând în răutate și în gândurile lui nenorocite. Adesea chemat nu numai de respectații de acum stăpânitori, ci și de propria sa turmă, sub mii de pretexte a amânat întoarcerea sa aicea și n'a voit să înțeleagă.

Un astfel de Mitropolit blestemat sinodicește și după cum nu s'a înfricoșat pe sine nici de

DACA LUNA

ochiul cel a tot văzător al celui Prea Înalt, nici îndemnat la cele datorite de muma noastră Sfânta Biserică să se supue poruncilor și legiuirilor ei, este neprimut de acum în stăpânirea Daciei și tot poporul cu numele de Christos cere în văduvitul Ungrovlahiei tron un nou Mitropolit și așezarea de Episcopi socotindu-i pe aceștia cu drept cuvânt caterisiți. Prin urmare nici el, nici nimenea din servitorii lui să nu se primească în serviciul Sfintei Mitropolii de aicea. Și dar este cu totul necesar și dintre cele mai esențiale (trebi) ca să nu rămâe mai mult văduvind tronul Ungrovlahiei de păstorul său sufletească și pentru mângâierea poporului, și pentru îndreptarea sufletească a acestei stăpâniri ce suferă, devotați noi cei mai jos subsemnați cu modestie, fiind o datorie neînălțurată, conform pronomiilor noastre vechi, și vechilor canoane și obiceiuri, adunându-ne la un loc am ales de Administrator Sfînțitei noastre Mitropolii, deși fără voce, pe Preasfînțitul Troados, Domnul Benedict, ce a trăit mai înainte aicea, care și dela venirea (αίσιας)... armatelor Impărătești învingătoare cu primirea obștească administrează Mitropolia de aicea, și acesta se recunoaște de către Administrația (Guvernământul) Dacică. Un astfel de bărbat înțelept, cinstit, cuvios, fără de răutate, așezat la duh, blând și de Dumnezeu cinstit, credincios Impărăteștii noastre stăpâniri, și trăind vieța în adevăr respectată după Evanghelie până acum, după mărturia noastră unanimă, într'un cuvânt fără patimă în totul, trebuia mai dedemult să primească această îndatorire, și de sigur că iubita noastră Patrie n'ar fi căzut în astfel și atâtea nenorociri, ci judecățile lui Dumnezeu fiind nepătrunse, spre pedeapsa noastră a tuturor a întârziat alegerea lui până acum. Acum de sus luminați și de astfel de Arhieru având trebuință, Dacia îl recunoaște și alergăm la respectata Voastră pentru noi Preasfînțenie și cu umilință cerem ecodosul Vostru patriarhicesc pen-

Data | Luna |

tru votarea lui din partea noastră. Socolim că este de nevoie ca și Arzul patriarhal al Vostru să fie dus mai întâiu în aceasta către Inalta Poartă și să expună că după prerogativele noastre de aici locale s'a făcut alegerea acestei persoane, și că este absolut trebuitor ca să se numească cât mai iute Arhiereul locului în scaunul lui, pentru liniștea sufletelor a întreg poporului, cum am zis mai sus. Cerem pe lângă acestea ca și Arzul vostru patriarhal să fie întărit și de către o dispoziție Impărătească, ca bărbatul să rămână neclintit în orice epocă și să nu urmeze mai apoi intrigi. Și acestea cu umilință. Iar rugăciunile Voastre cele de Dumnezeu ascultate să ne fie nouă pentru viață.

1821 Octombrie.

A acelorasi boeri către prea Inaltul Mehmed Selim Pașa, Valiul Silistrei.

Pentru ca să Vă recunoaștem astăzi de Valiu Dacic al Țării pe Înălțimea Voastră, către voi urmează și să alergăm la orice împrejurare și să cerem ajutor.

Deci, cu curaj Vă referăm că această Patrie a noastră, între atâtea nenorociri ce a suferit cu destulă rușine, vede și pe capul Bisericei că a eșit din drum, atrăgând și pe mai mulți spre nenorocirea acestei Țări. prin unirea lui cu apostazia și pentru ajutorul ce a arătat către ei. Încât după ce a stat nedeslipit de ei în tot timpul cât a petrecut aicea, la urmă când a sosit (αίσωπ)... armatele învingătoare Impărătești în București a fugit la Brașov, unde trăește și până astăzi, fără să aibă scop să vină aicea, după cum se vede din scrisorile lui. Cu toate că nici a se reântoarce aicea nu poate ca să fie primit de noi după regulile Religiei noastre, fiindcă cu purtarea lui el a căzut în blesteme înfricoșate sinodale și se consideră de sineș caterisit. În acest timp, să stea această țară fără Mitropolit, nici credința noastră n'o suferi,

Data Luna

nici este îngăduința..... noastră, ci a fost de nevoie să alegem altul în locul lui, după privilegiile și datina ce avem. Iar aceasta spre mângăierea poporului și pentru îndreptarea sufletelor și a spiritului nostru. Despre acest lucru s'a spus și prin anafora să ne adresăm către patriarhul nostru în celatea împărătească și să-i cerem erdosul său despoticesc, pentru care am și scris cu toții într'o unire și o încredințăm înălțimei Voastre, rugându-Vă cu căldură ca să o trimeteți prin siguranță și să binevoiți ca să ne învrednicim cât mai grabnic de poruncă și răspuns. Iar acestea cu supunere. Iar zilele Voastre să fie dela Dumnezeu fericite și mult înzilit.

1821 Octombrie.

Notă. Această mișcare de opoziție în contra lui Dionisie și a Episcopilor Țării s'a făcut de către boerii rămași în țară, după retragerea Mitropolitului la Brașov prin instigările Mitropolitului de Troadas și alți interesați spre a le lua locurile. Au fost ajutați mult și de politica Turcească, pentru că au fost calomniați că au încurajat și ajutat pe revoluționari or eteriști. Această faptă a avut loc când a intrat în Valahia, armata turcă. Iar Valiului de Silistra i s'a dat o putere nelimitată de către Poartă asupra Valahiei spre a nimici și zdrobi pe eteriști. Prin urmare schimbarea or înlocuirea Ierarhiei în Valahia era proiectată încă de pe timpul lui Tudor Vladimirescu. Murind el, opoziția a și ridicat capul când de teamă Ierarhia Țării s'a retras în Transilvania.

1821 Iulie 20

Consulul Ruscesc mustră pe Mitropolitul Dionisie pentru că a subsemnat cu boeri un act cerând intevenirea Porței¹⁾.

1821 Martie

17
Consulul Rus se retrage din țară și protestează desor. inea comisă de eteriști.

1821 Martie

27
Dă țara jalbă la Poartă apărând pe Tudor și justificând răscoala sa, contra Eteriștilor, pentru care Consulul Ruscesc protestă.

1821 Iulie 8

Mitropolitul caută mijloace de a putea tran-

¹⁾ Bis. Ort. XIII.

Data	Luna	
		sportă documentele Țarei și odoarele Mitropoliei la Brașov.
1821	Iulie 7	Se dă siguranță că Mitropolitul și boerii vor fi apărați în Transilvania.
1821	Iulie	Se apără răscoala lui Tudor Vladimirescu către Împăratul Rusiei.
1821	Sept. 21	Se încunoștințează Mitropolitul de jefuirea ce a suferit averea Mitropoliei.
1821	Martie	Numindu-se Domnitor Valahiei Alexandru Calimah, dă un ordin prin care să iartă cei ce se vor lăsa de Ipsilant.
1821	Apr. 22	O Epistolă anonimă.
1821		Despre Tudor Vladimirescu.
1821	Aug. 30	Porunca Austriei pentru rebeliși.
1821	Aug 21	Pentru Bejenarii Români.
1821	Sep. 18	Se face cunoscut că numai asociați lui Ipsilant sunt izgoniți.
1821	Octom. 1	Apel făcut la Sinodul din Rusia, spre a mijloci la Țar pentru batjocurile din țară
1821		Reprezentantul Rusiei muștră pe Dionisie că n'a publicat grabnic cărțile de afurisenie dela Țarigrad.
1821	Iulie 12	Alexandru Galitzin răspunde Mitropolitului Dionisie la starea țării.
1821	Mar. 25	Răspunsul lui Dionisie către Eustatie.
1821		Plângerea către Consulul Rusesc și fuga la Brașov ¹⁾ .
1821		Venitul Mitropoliei era de 134,644 taleri ²⁾ .
1821	Febr. 22	A venit de peste Prut Excelenția sa și luminarea Sa Alexandru Ipsilant, fiul lui Const. V. V. împreună cu doi frați ai Săii Ipsilânțești și cu Cneazul Cantacuzin, domnind în Moldova și fiind în Iași înălțimea Sa Mihail Grigorie Șuțu Voevod, și peste noapte spre Mercuri 23 Februarie s'a întâmplat omorul Turcilor în oraș, și asemenea s'au omorât și ceilalți Turci de pela celelalte târguri ale Moldovei după aceasta, și s'a vestit goană asupra Turcilor, înălțându-se

¹⁾ Toate în Bis. Ort. XIII.

²⁾ Vol. X. M. B. Acad. Rom.

Data Lună

1821 Noem.
25

cornul Creștinătății și porniri la se Grecii cu loții asupra Turcilor, din loată epicrația Turcească, și au început întâiu a se face oaste creștinească în Eși¹⁾.

1821

Caragea Interpretul sfătuște pe Dionisie să protejeze Grecii din Țară, Dionisie descrie situația Țarei după Eterie către Sinodul din St. Petersburg²⁾.

1821

Relația dată de Mitropolitul Dionisie cu boerii cei rămași în București către Principele Meternih, Ministrul pricinilor de afară al puternicei Austriacești Impărății.

«Cunoscând iubirea de oameni a Chesari-ceștei Impărății și având scăparea noastră la vremi de primejdie în cel cu liniște și bine oblatuit pământ al Impărăției Sale, unde și acum cei mai mulți din noi am năzuit, cu herbintală ne rugăm Înălțimei Tale să piroforisești pe milostivul Impărat, pentru cele d'asupra noastră din toate părțile pătămiri, cu infricoșeri primejdi-oase, care măcar că este cu neputință a le descrie și a le povesti pe toate, dar îndrăznind făcurăm o slabă arătare.

1821

Prea Înălțate Principe! Noi în pace și liniște aflându-ne, fără de veste pentru nepilduitele strămtorări ale săracilor locuitori în Valahia cea mică, unde și tiraniile neomeniților otcăr-muitori au prisosit cu răutățile preste măsură, săracii locuitori luând pe un Tudor Vladimirescu căpitanie lor, s'au aridicat împotriva tiranilor jefuitori, cerând dela Prea Înalta Poartă scăpare de ei, și a dobândi călcatele noastre dreptăți; care cereri ale lor drepte cunoscându-le și noi mai jos iscăliți, ne-am unit cu dânșii și dimpreună cu tot norodul cel pornit de afară și adunat aicea în București, am scris pela toate părțile unde se cuvine, arătând jalnica stare a

¹⁾ V. Documente diverse 1663—1849 foaia 188. M. B. Acad. Rom.

²⁾ No. 1 foia 352 și 182 Octobre 1.

Data/Luna

Patriei noastre, și cerând ajutor spre încetarea rălelor celor făcute și câștigarea dreptăților celor călcate. Tot într'aceia vreme ne-am pomenit dintr'altă parte că intră în ticăloasa noastră țară Prințul Ipsilant, căpetenia unei adunări necunoscută nouă și de tot străină. Acest pârlej găvind tâlharii și făcătorii de rele, adevărați arnăuți, ce din nenorocire s'au aflat risipiți într'acest pământ până într'atât (în) Patria noastră, și de obște pe toți locuitorii i-au jefuit și i-au prăpădit, încât pentru acestea și cea mai nemilostivă și vârtoasă inimă cu neputință este a nu vărsa lacrimi și bunele nume ale prieteșugului și ale unirei le-au prefăcut și cele mai înfricoșate și turburătoare fapte la simțirea omenescă, la care cu neputință și cele mai nenorocoase veacuri să poată da vre-o pildă. Cea de obște pornire a lor asupra tuturor stărilor politiceștii societăți, au silit în scurt pe toți boerii și cea mai multă parte din locuitori a se depărta într'alt pământ străin și fericiți ar fi fost când acea mârnoșă a lor pază i ar fi scăpat din răutățile acelor tâlhari. dar ei cuprinzând toate drumurile au despoiat, au căznit întregi familii ale sugariilor, au necinstit, dărându-le lor vieață numai pentru mai multă simțire a stărei lor cei jalnice. Aceste sălbatic și îngrozitoare ale iadului hiare, căci cinstea au păzit unui neam, a căria slăbiciune, strigările, rugăciunile trebuia să le pricinuească zdrobire de inimă, de ar fi fost aceste necuvioase suflete primitoare de milostivire. Multe fecioare ș'au răpus vieața de multa și sălbatca lor înverșunare și într'atâta de multă grozime au ajuns, care cu neputință este a o povesti cinevaș fără de înfiorare, mume ticăloase desăvârșit le-au batjocorit, acești mai sălbatici decât fiarele fără omenie și fără milostivire, drept jucăria aruncând pe prunci în sus îi sprijineau în ascuțitul săbiilor, și într'aceste jalnice și înfricoșate vederi, părinții lor neputându-și înfrâna necazul

DATA ZILOR

și obida cea dreaptă au cercat și ei însuși turburarea acestor țigri. Într'acest chip au fost mânia gonacilor și îngrozita fugă a celor ce se goneau, încât părinți pe fii, soți pe soții și în scurt toți cele mai iubite, mai scumpe și neprețuite, uitându și sau de bună voe năpustindu-le se răpuneau alergând prin ogrăzi și câmpuri imbrâncindu-se și unul pe altul călcându-se prin strămtori și treceri de gârle și heleștee, încât din mulțimea și greutatea trecătorilor pe poduri umblătoare, dimpreună cu vrâznicii și nevrâznicii ce se aflau deasupra în ape au căzut, și nepuțincioase femei și prunci s'au innecat, sate întregi s'au imprăștiat, iar locuitorii țărani prin crânguri și prin văi, goli și cu trențe ticăloșește înfașurați ca niște dobitoace, flămânzi și însetoșați. În toate părțile, unii despoiați, alții trențăroși și alți în ciudățenie de îmbrăcăminte petrec; căci însuș sărăcia n'a fost destoinică a umbri pe ticăloșii țărani de hripirea acestor tâlhari, ci hrana, vite, toate, îmbrăcăminte, de toate ticăloșii s'au lipsit, încâtă nevoe au ajuns, ca niște vite sălbatece prin păduri să sălășluiască, și dintr'aceste ni se întinde nouă o jalnică zărire a unei desăvârșit întru tot lipsire negreșit, priciuindu-se întru neputință întru care se află acum plugarii de a și semăna araturile cele multe, tâlharii carii au tăiat toată împărțășirea, tot felul de negoț au încetat, a căruia lipsire rădică toată nădejdea de verice ajutor. Orașul nostru cu totul s'a pustiit, nici una din cele din lăuntru și din afară case nebântuite și zărobite n'au scăpat, sfintele locașuri s'au prădat, bisericăștele vase ale sfințelor taine s'au batjocorit, sfintele icoane s'au sfărâmat și s'au călcat și cea mai înfricoșată și de mirare, că de oameni ce mărturisesc a noastră credință. Noi cei ce am rămas în jalnicul nostru oraș ni-au jefuit din însuș casele noastre și prin mănăstiri abea ne-am aflat scăpare. Pe înșine, ca pe niște vinovali în închisori cu groase ziduri închizându-ne, cele mai

Data: Luna

din urmă infricoșări așteptam. Toți tâlharii ar-năuți cuprinzând și stăpânind mai înscurt mai toate județele țării și cele de prin prejurul orașului sate, nu numai toate Monastirile și Bisericele țării le au jefuit și pe toți i-au despoiat, i au imprăștiat, i-au zdumecat, ci într'acest fel de stenahorie i-au adus, încât nu avem de unde să iconomisim nici cele trebuincioase ale hranei băeților ticăloși pământeni. Bani, hrană și toate cele trebuincioase dela noi le cer cu mari și primejdioase infricoșări și cu totul ne topește, o! Inristată simțire, nu care cumva pământeni ce s'au arădicat pentru drepturile lor, vor fi siliți să se bată cu ei pentru hrană și pentru patrioți, neavând de unde să ne căpătuim de bani, de hrană și nutrețul vitelor de neimblânziții arnăuți. ajungând la cea mai desăvârșită neputință a îngrijirei acestora, din lipsirea a tot felul de ocărmuire și risipirea norodului; de aceea și ne aflăm în primejdioasă peire, lângă ne o infricoșată mulțime, la care ne hibzuirea anarhiei zăticnește toată apropierea către glasul dreptului cuvânt Pe lângă aceasta indeșită ceață, de care suntem înconjurați, se află și frica năvălirii Turcilor, căci pe multe sate de pe marginea Dunărei, intrând cu o sălbăticie, au junghiat, au robit, au ars fără milostivire pe oricare au întâmpinat și le-au ieșit înainte, cu cât mai vârtos socotindu-se că au a cădea asupra răsvrătorilor, care Turci prin toate trecătorile ivindu-se pe ticălosul nostru pământ se întaresc. Și cât de curând cu cele mai răle spaime ne infricoșază, în vreme ce suntem nevinovați, precum cercetându se se va dovedi. Să crează bunătatea Înălțimei Tale, că toate acestea este o slabă, dar adevărată perigrifi a patimilor noastre, pentru care patimi mai pe larg pliroforie va putea lua dela Chesarocraiască Aghenție și dela mulți oameni Impărătești sudiți ce locuiesc aci, pe carii nici cea nebiruită umbrire a Măriei Sale n'au putut să-i păzească ne supărați de turbarea

Data Luna

acestor neomeniți arnăuți; ci pe unii cu bani, pe alții cu haine, pe alții cu vite, și în felurimi de chipuri i-au jefuit și i-au păgubit și numai Dumnezeu și bunul împărat poate a ne izbăvi dintr'această jalnică și proastă stare a noastră. Fireasca bunătate a puternicului împărat, frățeasca unire ce are cu împăratul Rosiei Alexandru și prieteneasca dragoste ce are către înalta Otomaniceasca Poartă, ne îndemnează dându-ne mari nădejdi, că prin milostivirea înălțimei Tale, să cădem la picioarele puterniciei Sale spre a se milostivi să asculte cu umilință tânguitoarele glasuri a unui norod vecin, ce pătimește foarte tare, și să bine primească Maria Sa dimpreună cu împăratul Alexandru al Rosiei o mijlocire către înalta Poartă, ca să înceteze pătimirile și stingerile noastre, care ni s'au pricinuit din multele năpăstuiiri și nedreptăți a celor după vreme trimiși dela Poartă otocărmuitori și să ni se dea strămoșeștele noastre privilegiiuri și cele din vechime obiceiuri, cari le au avut pământul, și ne făgăduim în numele Măriei Sale și al Monarhului Alexandru al Rosiei că vom păzi și noi nestrămutate toate câte strămoșii noștri au făgăduit la Prea înalta Poartă, când au cerut o ocrotitoare țării, a căria Porți ocrotire o cerem și o pohtim cu toată dragostea și supunerea. Atât numai herbinte și cu multă plecaciune ne rugăm ca se conteneze cele câte până acum, câte puțin începute nedreptăți și răle obiceiuri urmate de către cei orânduți otocărmuitori, pentru care în multe rânduri jelinău-ne prea puterniciei Porți, s'au cunoscut că fireasca răutate a acelor otocărmuitori rău tâlcuindu-le Porții și prefăcându-le într'alte chipuri, după cum ei au vrut, pentru a le lor interesuri, și nu numai că nu s'au făcut țării vre o mângăere s'au îndreptare, ci și mulți din frații noștri s'au surgunit, au petrecut răle și unii cu viclene și lainice mijloace s'au și omorât, din care pricină se află astăzi țara

Data	Luna

noastră intru cea desăvârșită dărapănare și pustiere, și spre îndreptarea acestor răle urmări, alt mijloc nu poate fi, decât lipsirea acestora. Și adâncă înțelepciune a împărățiilor Sale va chibzui chipul dreptei oblăduiri, care poate liniști și îndrepta dărapănarea acestei țări. Ci dar cu lacrimi ne rugăm împărăției Sale, că atât pentru iubirea de oameni, cât și pentru a dreptului cuvânt de vecinătate, să-i fie milă de un întreg ticălos norod, și binevoind împreună cu Monarhul Alexandru, împăratul Rusiei, protectorul acestei țări, să mijlocească către Înalta Poartă, ca să ne aducă la cea dintâiu stare bună, cu o dreaptă otcârmuire, întemeierea privilegiilor, încât și noi ticăloșii, sub umbrirea a doi iubitori de oameni și de dreptate, mari împărați, rădicându-ne capetele din tîmpilarea jugului nedreptățitor, ce de multă vreme se află asupra noastră, se putem, dimpreună cu toată mulțimea de mântuitoare noroade, să slăvim aceste două sfinte nume: Franțiscul și Alexandru.

(fără dată)

C. Erbiceanu

(Va urma).

PSALMII.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea No. 4).

Psalmul II.

I) Vers. 1. Pentru ce sau iritat popoarele și națiunile cugetă cele deșarte.

2. Regii pământului se resvrătesc și principii se sfătuiesc împreună contra lui Iahve și a Unsului său.

3. «Să rupem legăturile lor și să aruncăm de la noi funiile lor».

II) 4. Cel care locuiește în ceruri râde, Domnul își bate joc de ei.

5. Atunci va zice către ei intru mânia sa, și intru a-prinderea sa li va speria:

6. «Și eu am pus regele meu peste Sion, muntele cel sfânt al meu».

III) 7. «Eu vreau să vestesc o poruncă! Iahve a zis către mine: Fiul meu ești tu, eu astăzi te-am născut».

8. «Cere de la mine și îți voi da popoarele ca moștenirea ta, și posesiune marginile pământului».

9. «Cu sceptru de fer li vei sfărâma, ca vasele olarului li vei zdrobi».

IV) 10. Și acum regi, înțelepțiți-vă! învățați, judecători ai pământului.

11. Serviți Domnului cu frică și vă bucurați cu cutremur!

12. Sărutați pe fiu ca nu cumva să se mânie și să periiți pe cale, căci mânia lui se aprinde lezne; fericit acel, care se încrede în El.

Psalmul se împarte în 4 strofe pe cari le-am denotat cu I, II, III, IV.

Vers. 1. הֲלֹא o particulă interogativă pentru acțiunile făcute fără nici un scop. Acțiunea nelegiuită, rescularea popoarelor, este fără rost. Popoarele se răsvrătesc în contra Celui Care nu se teme de ei, «Care își râde de dănșii». De aceea poetul întreabă ex abrupto, plin de uimire: pentru ce vă revoltați? Sperați să câștigați?

Perfectul רָשָׁע arată că popoarele sau resculat deja, acțiunea este indeplinită— שָׁג exprimă o turburare similară cu a mării infuriate. Este vuetul unei mulțimi sgomotoase, care plină de ură și amenințări, murmură și izbucnește în vorbe amenințătoare căutând, în acelaș timp, să atragă și pe alții a se asocia cu ei.

Imperfectul «cugetă» este pus spre a exprimă scopul resculării. Sau resculat popoarele, dar acum ce fac? «cugetă cele deșarte».

רִיק = în zadar, în deșert (adj. și adv).

הִגַּת = a cugeta, ca și ps. 1₂.

Vers. 2. Continuă, prin imperfect, starea actuală a celor cari sau resculat. «Cugetă la cele deșarte» și «se resvrătesc».

יִשְׁבְּרוּ (comp. II Chron. XI, 13; Iob. I₆; II, 1 etc) trebuie, după Lagarde, Hitzig, Nowack, Wellhausen, a fi schimbat în יִשְׁבְּרוּ = se sfătuiesc. Nu este nevoie de această schimbare. «A sta în fața cuiva», «a se răsvrăți» au sens inimic ca și ps. 5₆ și I Sam. 17₁₀.

רִאשִׁיטִים = principii, magnați „sempot, augusti“ (Iud. V 3). În arabă *razuna*. Aci avem 2 paralele: v. 1 «popoarele» și «națiunile»; v. 2 «regii» și «principii». Cuvintele רִאשִׁיטִים și רְגֻזִים

ar fi trebuit să aibă în proză articol în poezie se lasă articolul foarte des, probabil din cauza ritmului.

נוֹסֵר (se sfătuiesc) cu יָחַד arată reciprocitatea și în același timp și familiaritatea (Ps. XXXI₁₄). Perfectul este pus pentru că rescularea este rezultatul unei consfătuiri (ținute înainte între regi și principii. Ca formă este nifal dela יָסַד. Ar putea fi însă considerat și ca nifal denominativ de la סֹד = consfătuire. LXX și Targumii au cetit נוֹשְׂרוּ = conveniunt. Atunci ar fi bună schimbarea lui יָחַד וְנוֹסְרוּ în יָחַד וְנִשְׁעָנוּ și am avea a traduce: «se sfătuiesc» și «au convenit», «sau înțeles». În asemenea caz נוֹסֵר ar fi pus rău în perfect, căci «convenirea» urmează consfătuirii. Cred însă că atât formele verbale, cât și verbele așa cum sunt în textul ebraic, fără nici o schimbare, exprimă exact cugetarea poetului.

„Contra lui Iahve și a Unsului său“ înseamnă că ei se revoltă contra lui Dumnezeu atât direct, cât și indirect.

מִשִּׁיחַ, Χριστός, alesul, unsul Domnului. El este plin de demnitate și asupra lui nu trebuie ca cineva să își ridice mâna sa (I Sam 24₇).

Ideea din aceste versuri este: *Poetul trăește în timpul unei rescoale generale. Popoarele toate, cu căpeteniile lor, sau turburat, sau resculat contra lui Iahve și a unsului său. Au ținut stat cu toții ce trebuie să facă. Poetul văzând aceasta, chiar dela început, prin însăși particula întrebătoare de care se servește, le arată că aceea ce fac ei este fără scop, căci nu vor reuși.*

Vers 3. Coprinde rezultatul dezbaterilor resculărilor. Popoarele revoltate spun ce voesc. נָחַק în limba arabă însemnează a jupui (detraxit, veluti pellem de corpore). În ebraică, Mișna, Talmud==a rupe de pe (Ier. 2₁₀; 30₁; ps. 107₁₄).

Sufixul *emo* în loc de ehem (Gr. mea § 86 ₂) se referă la Iahve și Unsul său. Ambele verbe sunt în cohortativ exprimând dorința, îndemnarea, ațâțarea reciprocă la revoltă. «Aide» să rupem și să aruncăm de la noi legăturile lor (comp. Gen. 11 ₃).

„*Legăturile, funiile lor*“ sunt toate orânduirile lui Iahve și ale Unsului său, cari, dacă ar voi a le urma, ar fi un jug ușor de purtat (comp. Ies. II ₃).

וּמִנֵּי = *de la noi*, intru cât se referă la popoarele revoltate. De altfel și «dela el» se scrie la fel (comp. Gr. mea § 53 A ₁₄). Acest mod de scriere este palestinian. Babilonenii obișnuiau a scrii מִנֵּי = *de la noi* spre a se deosebi de וּמִנֵּי.

Intrebuințarea cohortativului, modul de exprimare scurt și ritmul armonic și majestos arată cât de mare era iritarea și fierberea acestor popoare. Plini de furie voesc să rupă legăturile ce-i țin și aruncându-le să devie liberi. *Dorința de libertate este care îi roade, însă libertatea lor era contra voinței, contra ordinii divine.*

Vers. 4. În versurile precedente poetul spune ce voesc să facă popoarele, «locuitori ai pământului», contra lui Iahve. În v. 4 spune cine este Iahve. «Locuitor al cerului» (ps. 123 ₁). Plin de majestate și glorie divină tronează peste ei. Lui nimenea nu i se poate asemăna (ps. 113 ₄₋₆); popoarele, cari nu îi servesc lui, pier (Ies. 40 ₁₂; ps. 60 ₁ sq.). El privește la frământarea lor și «râde» שֶׁהָקָה. (שֶׁהָקָה = צֶהָקָה Hoffmann crede că שֶׁ este schimbat în שֶׁ din cauza lui ק Auszüge 90). Mai mult încă. El ca «Adonai» ca Ácel, Care conduce totul cu înțelepciunea sa «își bate joc de ei»¹⁾. Imperfectul arată la ambele verbe că acțiunea durează. Incon-

¹⁾ לַעֲבֹד este mai tare ca שֶׁהָקָה. Însemnarea lor este redată foarte bine în Septuaginta. שֶׁהָקָה = εκ-γελάζω; iar לַעֲבֹד = εκμυζλληρίζω (comp. ps. 59 ₉)

tinuu Dumnezeu își bate joc de cei nelegiuți. El ti lasă să se înalțe până la un punct anumit, mai sus chiar decât merită pentru faptele lor. De acolo, din această înălțime, îi aruncă în abis spre a nu se mai ridica. Acest punct, de unde se prăbușesc, îl fixează «atunci» (אָן) din versul următor.

Vers. 5. Când Domnul vede mândria lor, se turbură, se mânie și întru mânia lui le vorbește. Vorba Lui are efectul unui tunet. Toți rămân ca trăsniți. Zăpăciți și speriați nu știu ce să mai facă; כָּהֵל = a se speria, așa perde cumpătul, ca și ps. 83₆. Spre a se înțelege bine semnificațiunea acestui verb să se observe ps. 6₃; I Sam. 28₂₁.

Aben-Ezra zice că יִרְכַּבּ este un denominativ dela רִכְבָּר = pestă, moarte, nimicire; אֱלֵימוּ o greșală în loc de אֱלֵימוּ = tari, eroi. El traduce: «atunci supărat perde pe eroii lor». Aceasta este imposibil: 1) דָּכַר ca verb în această însemnare se întâlnește foarte rar. Imi pare numai II Chronica 22₁₀; 2) אֱלֵימוּ în însemnarea de «curagioși, puternici» se scrie, cum el însuși mărturisește, în toldeauna cu יוד (אֵל nu אֵל); 3) în textul masoretic, în acest vers, este o frumoasă gradațiune psihologică: «va vorbi, ti va speria». Traducând ca Ezra acea gradațiune dispare.

Observare. Toate imperfectele din celelalte versuri au fost traduse cu prezentul, căci exprimă durata, în sine însăși, a unei lucrări. În v. 5 cu viitorul. Această însemnare viitoare o dă imperf. particula adverbială אָן. Aci imperf. exprimă o lucrare care durează, dar care și *progresează*. Se vestesc întâmplări viitoare (comp. Gen. 24₄₁; ps. 51₂₁; Micha 3₄ etc.).

Vers. 6. După cum strofa întâi (v. 1—3) termină cu cuvintele resculațiilor, tot astfel și cea de a doua (v. 3—6) termină cu cuvintele lui Iahve, care le vestește că regele din Sion, muntele cel sânt al lui, este pus de el, este Unsul său.

וְאֵנִי = și eu, începe o propozițiune circumstanțială. Propozițiunea principală, care lipsește, ar fi: «voi vă resculați contra mea, totuși eu.....» Poetul prin această elipsă a voit

pe de o parte să arate cât este de mare supărarea D-lui contra lor; pe de alta tăria și statornicia voinței Lui, căreia nu i se poate opune nimeni (comp. Gen. 15₂; 18₁₃; ps. 50₁₇).

אָנִי כִּבְיֹתִי מַלְכִּי = a turna — *Targumii* aũ tradus : וּמִנִּיחָהּ עַל טוֹר מְקַרְשִׁי eu *am uns* regele meu și îl am pus peste muntele cel sfânt al meu.

Pesito redă pe נִסַּךְ cu קוּם și traduce «*am pus*».

LXX traduc εἶπὼ δὲ καταστάθην Βασιλεύς ὅπ' αὐτοῦ = și eu *sunt* pus

Vulgata: «... constitutus sum rex ab eo...»

Ieronim: ego autem ordinavi regem meum...

Symmach: Κάγω ἐχρῖσα τον Βασιλέα μου...

Aben-Esra a citit: הַמְלַכְתִּי = ! am făcut rege,

נִסַּךְ însemnează *a turna, a vărsa*. Nu a turna peste ceva, ci a turna ca sp. ex. metalul în topitoare etc. De aceea traducerea «*am pus*» este mai exactă. Chiar în l. asiriacă «*nasaku* = a pune. Iar numirea de «*nasik*» dată principelui (în asir. *nasiku*) și modul de întrebuintare al lui נִסַּךְ în prov. 8₂₃ ne conduce tot la însemnarea «*a pune*». — Cei LXX traducând «*eu sunt pus*» au cetit נִסַּכְתִּי. Dacă cetim cu LXX atunci aici se începe vorbirea lui Mesia. Mai logic este că v. 6 aparține strofeii a doua; iar cuvintele zise de Mesia încep în vers. 7.

Prin «*Sion muntele cel sfânt*» se înțelege întreg Ierusalimul. Textul ebraic este: «*Muntele sânt(eniei mele)*». Când însă un subst. în sf. construct este determinat ca stofă sau calitate de un altul, atunci pronumele în loc de a se pune la nomen regeus se pune la nomen rectum (comp. Dan. 9₂₄ «*orașul cel sânt al meu*». Ies. 2₂₀; Ps. 41₁₀ și traducerea targ. la acest vers).

Vers. 7. Acum vorbește însuși Unsul Domnului. Fără nici o legătură, fără a face vre o introducere, ex

abrupto începe a vesli cine este și care-i este puterea. Poetul este plin de spiritul sânt. El privește tabloul ce i se înfățișează. Psalmul său este reproducerea exactă a acestui tablou; redarea conștiincioasă a celor ce a auzit. De o parte popoarele resculate; de alta Iahve, care privește la frământarea lor zadarnică. Alături «Unsul său». După cum Iahve spune înaintea popoarelor că a pus regele său în Sion, tot asemenea «Unsul său» se raportă la Iahve și le vestește un ordin al lui.

Cohortativul אספרה exprima hotărârea voinței. Construcția lui ספר cu א nu este tocmai obișnuită. Se întrebunțează spre a face istorisirea mai pompoasă. (Comp. ps. 69₂₇; Gen. 20₂ cu אמר; II Chr. 32₁, cu דבר).

קח este *orânduirea*, *porunca* divină pe care o vestește națiunilor revoltate. Este o orânduire neschimbătoare, față cu care mișcarea popoarelor este zadarnică. Nu cred că este bine a traduce «porunca Domnului» în text קח este nedeterminat și are și accentul (־) numit «Olè-vajored» (Comp. Gr. mea , 6.), unul dintre accentele disjunctive principale. *Posito* începe cu «Domnul» un nou vers. (v. 6: vreau să povestesc decretul meu; v. 7 «Domnul a zis»...)

Targumii אמר קימא קימא = vreau să povestesc porunca, pe care Domnul..... *Aquila, Theodotiu, Ieronim* traduc «fortis praeceptum» = un decret tare, luând pe א ca adjectiv. O asemenea expresiune nu este posibilă în ebraică.

Cuvintele «*către mine*» arată că cele ce spune sunt bazate pe inspirațiune de sus, în urma căria îi va zice lui Tată și El lui Fiu (II Sam. VII₁₂₋₁₄). Cum Iahve îi zice: «Fiul meu ești tu», tot asemenea și El poate să-i zică: «Tatăl meu ești tu» (ps. 89₂₇). *Fiul meu* nu este un predicat dat lui, cum în antichitate se dedea regilor numiri ca διογενής, διοτρεφής etc. (Hupfeld, Rosemüller, Nowack etc.).

La greci regii *credeau* că se trag din zei. Chiar demnitatea regală era un dar al lui Jupiter. Mesia însă este numit fiu al lui Dumnezeu nu ca rege, nici chiar numai ca rege al lui Israil, ci numai pentru că întruparea Fiului lui Dumnezeu în timp, nașterea lui din seminția lui David sa făcut în virtutea unei alegeri divine, unei hotărâri luate de Tatăl. Nașterea lui din Tatăl este însă eternă. Când s'a născut El din Tatăl și când s'a hotărât întruparea lui ne spune cuvântul אָסְתָּזִי=astăzi. *Astăzi* însă nu însemnează, după cele zise mai sus, timpul când a fost declarat rege peste toate națiunile, ci timpul când a fost hotărât ca din seminția lui David să se nască Cel așteptat de toate popoarele. Este tocmai un «astăzi» determinat de Acela înainte căruia 1000 de ani ca ziua de eri (comp. Fapt. Apost. 13₃₃).

Din cele zise se înțelege și sensul în care trebuie luat verbul «*te am născut*», יִלְדֶהֱיָהּ ca formă nu este tocmai regulată, căci trebuia scrisă: יִלְדֶהֱיָהּ (comp. Gr. mea § 86 și § 3. d₂; Ier. 15₁₀; 2₂₇; Num. 11₁₂). יִלְדֶהֱיָהּ se întreb și pentru tată și pentru mamă. Aici este activ cu privire la tată. Cu acelaș sens ca și ἀπαύρατος (Iacob I₁₈). Este efectul puterii divine supranaturale. *LXX* traduc: γέννησά με; *Aq. Vulg. Ier. Teodoțiu* «genuit te». *Targumii: te am creat*—(וַיִּבְרָא רַבִּי בְרִיָּהּ)—Unii dintre comentatorii moderni traduc cu: «a adoptă». Nu se poate găsi însă nici un loc unde יִלְדֶהֱיָהּ=a adoptă. Chiar în ps. 87₁₆, care este dat ca dovadă, יִלְדֶהֱיָהּ nu=a adopta (comp. Ilgen «de noțiune filii dei» Iena 1794.—De Wette. Commentar pag. 111).

Din această stare de fiu și tată rezultă stăpânirea ce i se cuvine asupra lumii întregi.

Vers. 8 și 9. *Aceiași putere pe care o are Tatăl peste toată lumea o are și Fiul. Trebuie numai să ceară și toate i se vor da.*

גוים sunt *ἔθνη*, popoarele păgâne căzute în necredință. מַסְיֵ-אֶרֶץ nu marginile Palestinei, ci până la finele pământului, ca ps 59₁₄; Is. 45₂₂. «Dominium hoc Dei non angustis Palaestinae includitur finibus, sed *ad extremos orbis terminos protenditur*, ut proinde ditionem Dei nemo potest effugere». Pentru toate *popoarele* (גוים) pământului sceptrul lui va fi un toiag de fier, care le va distruge cu aceeași ușurință cu care se distrug vasele de pământ (Ier. 19₁₁).

תִּרְעַם de la verbul רָעַע = a sparge = רָצַן, care, în ebraică, este mai mult întrebuințat de cât רָעַע. Acesta este obișnuit în arameică. LXX au citit תִּרְעַם, impf. רָעָה = a paște. *Vulgata, Aquila, Symach, Teodoțiu* ca și Targumii (תִּרְעַם) au tradus cu «a sfârâmă». *Peșito* însă a tradus cu «a paște» — Că trebuie a se celi תִּרְעַם ne arată și הנפצים cu care alternează.

«*Sceptrul de fier*» este simbolul puterii stăpânitoare și prin urmare și al puterii de a pedepsi (comp. ps. 23₄; Micha VII₁₄).

כלי tot felul de vase. יוצר poate însemna ori și ce *formător, meșter*. Prin us se întreb. pentru «*olar*» (comp. II Sam. 17₂₈; Ier. 19₁₁; Is. 30₁₄ etc.).

Vers. 10. Din expunerea celor mai de sus se trage concluziunea. *Cele văzute și auzite trebuie să fie lecțiuni pentru locuitorii pământului. Psalmistul atrage atențiunea nu numai a capilor răscoalei ci a tuturor puternicilor și judecătorilor lumii* (ps. 148₁₁; prov. 8₁₈; comp. Iob. 9₂₄). *Ei trebuie să se înțeleptească; să se lase a fi convinși că numai învățăturile Domnului sunt bune pe cari ei voesc să le lepede.*

Vers. 11 și 12. După această prevenire adresată tuturor căpeteniilor pământului, urmează *dorința, statul expres*

dat de psalmist ca să onoreze și pe Tatăl și pe Fiul.

«Serviți» și «vă bucurați» sunt paralele. גִּיל = a se bucura, nu însă în sensul din Hosea 10₃, ci ca în ps 100₂, în sensul unei bucurii mari, că s-a făcut demn de onoarea de a fi vrednic să fie servul lui Dumnezeu. Sunt veseli că se află un mijloc de a scăpa de pericolul cel mare în care ar fi căzut prin purtarea lor nelegiuată (v 1). גִּיל , a cărui însemnare primitivă este «a dansa în cerc» este ceva mai tare ca שָׂחַח . LXX au tradus foarte bine cu $\alpha\gamma\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}\sigma\eta\varsigma$ $\alpha\upsilon\tau\acute{\omega}\nu$ ἐν τρέμῳ (comp. Ebrei 12₂₈ sq.).

Partea a doua (v. 12) în care se ordoană a respecta pe Fiul, aparține, pentru comentatorii moderni, la așa numitele «cruce interpretum». נִשָּׂק = a săruta (asirică nasaku). Aci sărutarea nu poate avea alt sens decât «a da respectul cuvenit». Obiceiul de a sărută, ca semn de respect, era cunoscut atât în India, cât și Arabia (Niebuhr. Reisebeschreibungen I, pag. 414). Tot astfel la Perși și la alte popoare. Așa Arianus Flavius în «Enhiridion Epicteti» 1₁₉ (la Rosenmüller) zice: Praefecturam quid adeptus? Omnes obvii ei gratulantur, alius *osculatur oculos*, alius *cervicem*. Același obicei era și la Ebrei. Samuel (I cap. 10) sărută pe Saul (comp. I Reg. XIX₁₈; Hos. XIII₂)—Mai mare greutate prezintă cuv. בֵּר .—În sensul de «fiu» este întreb. numai în l. aramaică. Cum însă ps. a fost compus în l. ebraică, în care avem בֵּן = fiu, unii comentatori au citit בֵּר = curățenie; învățătură, disciplină; alții au luat בֵּר ca adv. și au tradus „pure”.—Chiar traducerile cele mai vechi diferă: *Peșito* = *textul masoretic* (בֵּר = fiu)—LXX ($\delta\acute{\rho}\acute{\alpha}\xi\alpha\sigma\eta\varsigma$ $\pi\alpha\upsilon\delta\epsilon\iota\alpha\varsigma$), Syro-hexapla, Targumii ($\text{קְבִירוֹ אִילְפָנָא}$). Itala, Vulgata (apprehendite disciplinam) și Talmudul au cetit בֵּר .—Aquila (osculamini electe), Symmach, Ieronim (adorate pure) au cetit בֵּר ca adverb. Aben Ezra zice că unii

derivă pe נשק dela נשק=arme (Ez. 39₁₀) și astfel traduc: instruite vos armis puritalis». Kimchi crede că בר=aleși, dela בר=alegeți(vă) din I Sam. 17₈. Dintre moderni mulți traduc נשק cu «a se supune» și citesc sau בר, sau socotesc בר ca o greșală în loc de בו (=în el). Grätz în loc de נשקו בר, scrie הַחַיִּיקוּ בַּטּוֹכָר (dați atențiune, țineți (socoteală) de prevestire). Englesul Ceyne citește: בְּקִשׁוֹ פְּנִיָּו = căutați fața lui (comp. ps. 24₆; 27₈).

Dar: בר însemnează pretutindenea numai *curățenie* (ps. 24₄; 73, etc), În senzul lui מוֹסֵר nu se întâlnește nici odată. בר (ca și în arabă și aramaică) nu se întâlnește ca adv. nicăieri.

Deci, sărutarea cuiva fiind considerată ca un semn de respect, consunantele בר nu pot fi citite decât בר=fiu. În acest caz întreb. lui בר, cuv. aramaic, în loc de בֵּרְיָ, cuv. ebraic se explică prin aceea că poetul sa ferit de a pune unul după altul 2 cuvinte, care sună la fel בֵּן (ben). בֵּן (pen). De altfel בר îl găsim întrebuițat, absolut în acelaș mod, în proverbi 31₂ unde este supus chiar flexiunei. Dar nu numai modul de vorbire ne obligă a recunoaște că בר=fiu este mai potrivit, ci și ideia predominantă din acest psalm. După ce a prevenit popoarele că trebuie să asculte și să se bucure în Domnul, este natural să urmeze și indemnul de a ascultă, respectă și onoră pe fiul său. Criticii schimbă textul întru cât, cum vom vedea mai departe, nu recunosc că acest psalm este mesianic.

«Ca să nu se supere» cine? după unii lahve. Sintactic nu ar fi imposibil. Dacă cei LXX traducând: «ca nu când va să se mânia Domnul» au înțeles pe lahve sau pe Fiul, din contextul traducerei nu se poate conchide cu siguranță. Totuși este mai logic a crede că este «Fiul» subiect. Apocalipsul (VI₁₆) ne arată că trebuie să ne păzim a supără pe Fiul lui Dumnezeu, să nu-i ațâțăm mânia. Aci, la stârșitul

versului, se fericesc cei, cari se incred in El, căci in ade-
văr numai increderea in Dumnezeu duce la fericire (ps.
118,; 146,). Psalmistul când ne ordoană să nu supărăm
pe Fiul lui Dumnezeu redă ideile și credințele existente in
poporul său. «Cine nu onorează pe Fiul, nu onorează nici
pe Tatăl, care-l a trimis». Deci nu supărați pe Fiul ca să
nu pieriți.

וְרַךְ ca și ps. 1 v. 1. Aci este acuzativ determinând mai
de aproape pe הַמְרַךְ. Mulți il iau ca «acusativus adver-
bialis» nu «loci».

וְ=căci nu este temporar, ci causativ.

קָטַן poate avea și insemnarea lui «brevi» și a lui «fa-
cile».—Mai des este intrebuintal in insemnarea lui «facile».

בְּ un st. cstr inainte de prepozițiuni și in deosebi
in profeti și in poezie. Mai ales la participiu se întâlnește
foarte des.

*In resumat in acest psalm, care, atât ca formă și limbă, cât și ca cugetări, este unul din cei mai frumoși psalmi din toată psaltirea, poetul scoate la iveală, cu culori vii, vanitatea tuturor trământărilor omenesti contrari învățătorei și orânduiri-
lor divine. Popoarelor revoltate (v. 1), conduse fiind de regii și principii lor (v. 2), cari au hotărât să nu se mai supue orânduiri-
lor Domnului (v. 3), le spune, dela inceput, că toată sbuciumarea lor este nefolositoare. In ceriuri, mai presus de ele, locu-
este Cel a-tot puternic. El privește la faptele lor nelegiuite și râde de chibzuința lor (v. 4). Ca res-
puns la hotărârea lor (v. 3) de a stărâma jugul lui, le spune că in Sion a pus regele său (v. 5, 6), care
este Unsul său, Fiul său (v. 7). Acestuia i se vor supune toate popoarele până la marginile pământ-
ului, căci ele sunt moștenirea dată lui (v. 8). Acele,*

*carî nu se vor supune vor avea să simtă puterea
voinței lui: vor fi slărâmate ca vasele olarului (v. 9).
De aceea poetul le dă un stat înțelept, pe care
trebuie să-l urmeze nu numai regii și principii, ci
și judecătorii pământului (v. 10). Ei trebuie să se
supune lui Dumnezeu și Fiului său, a-l adora cu
trică și cu cutremur (v. 11), ca nu cumva dacă vor
vedea că persistă în rău, să se supere și să fie
perduți pentru totdeauna. Cel ce umblă pe căi rele,
abătându-se dela legea lui Dumnezeu, și nu se în-
crede în El, nu poate fi fericit (v. 12). Numai încre-
derea în El și ascultarea poruncilor lui poate face
fericirea omului.*

* * *

În vers 7 din acest psalm se zice: «Fiul meu ești tu, astăzi te am născut». Cum trebuie să înțelegem noi aceasta? Biserica noastră crede că aci prin «Fiul meu» se înțelege Mesia adică Iisus Christos.

Noi știm că căderea omului în păcat a atras după sine pedeapsa divină. Însă dreptatea și milostivirea lui Dumnezeu nu a suferit ca omul să rămâie fără speranța de mântuire. De aceea îi a fost *promis*: 1) Că urmașul femeii va învinge puterea celui rău 2) Determinând mai de aproape «seminția» din care se va naște zice că va eși din mijlocul poporului Israel. 3) Prin Profetul Natan determină chiar familia din care se va naște «Cel așteptat», adică din familia lui David. Toate aceste profeții erau generale.

Alături de ele sunt: 4) Profețiile din psalmi pe care dacă le comparăm cu cele precedente vedem că sunt mult mai clare, expunând *unele* (cuprinse în ps. 2, 45, 72, 110.); mărirea și gloria lui pământească zugrăvită cu culori luate de la regii pământești; *altele* (cupr. în ps. 16, 22, 40.) suferințele lui pământești, ca o expiațiune adusă pentru greșalele noastre.

Este în adevăr acest psalm mesianic? Că «regele, un-
sul Domnului, fiul său», despre care este vorba în acest
psalm, este Mesia se poate vedea:

I) Din *mărturia tradițiunei Ebreilor*. În Mateiu 26₆₈
Arhiereul întreabă pe Iisus dacă el este în adevăr «Chri-
stos» Fiul lui Dumnezeu. Tot asemenea mărturisește Na-
tanael (Ioan 1₄₈) că Iisus este «Fiul lui Dumnezeu, este
regele lui Israel». Amândouă locurile nu numai că se servesc
de expresiuni identice cu cele din acest psalm, dar atât
întrebarea Arhiereului, cât și afirmațiunea lui Natanael ne
dovedesc că acestea erau *idei* destul de cunoscute tuturor
iudeilor din acel timp. Altfel nu am putea înțelege cum
Arhiereul a pus lui Iisus o asemenea întrebare.

Scriitorii vechi Ebrei până la Ibn Esra și Talmudul sus-
țin că acești psalmi se rapoartă la Mesia. Dacă mai târziu
Iudeii susțin contrariu, cauza trebuie căutată în ura contra
Creștinilor, cari susțineau, cu cuvintele acestui psalm, dum-
nezeirea lui Mesia, care venise și pe care Iudeii nu voiau
să'l recunoască.

II) În *N. Testament* găsim multe locuri unde psalmul
este recunoscut Mesianic. *Faptele Apostolilor*: IV₂₆ ci-
tează primele versuri ale psalmului și le rapoartă la Chri-
stos; ba chiar vede o realizare a celor din vers 1 și 2
din acest psalm în alianța Israelitilor cu popoarele păgâne
contra lui Iisus «τὸν ἅγιον παῖδά». — XIII₃₈ citează chiar
acest vers din psalm ca dovadă de Învierea lui Christos
din morți. În Epistola către *Ebrei* I₅ se citează cuvintele
acestui psalm spre a dovedi că Iisus este mai presus de
îngeri, căci nici unuia din îngeri nu i sa zis «Fiul meu
ești tu» După V₅ El a fost ridicat, prin aceste cuvinte
ale psalmistului, la treapta de mare preot. *Apocalipsul*
II₂; sq; XII₅; XIX₁₅ se rapoartă neapărat la vers 9. Misi-
unea lui Iisus eră nu numai a unui Mântuitor, dar și a
unui judecător. Insuși Mântuitorul amintește adesea în E-
vanghelii că el poartă nu numai șceptrul păcei, dar și

sceptrul de fier care sparge tot peste ceia ce cade. (Mat XXI₄₄; XXIV₅₀ sq. Luc. XIX₂₇)

III) *Exegeții moderni*, cari nu recunosc nimic supra-natural și prin urmare nici inspirațiune susțin că acest psalm nu este Mesianic. *Unii* cred că «Unsul lui Dumnezeu» este poporul Israelit, care va deveni victorios peste toate popoarele pământului. *Alții*, ca Kurtz (Zur Theologie der Psalmen p. 28 sq.), cred că poetul profet a trăit în un timp când popoarele vasale streine, cărora sau asociat și principii inligeni, sau resculat contra regelui din Sion. În o asemenea împrejurare grea poetul mângâie pe rege cu promisiunea dată lui David că el va domni în etern. *H. Schultz* (Alte testamentliche Theologie pag 641) cu care se unește și *W. Nowak*, susține că, la început, acest psalm a fost compus având de obiect un anumit rege din Israel. Poetul urează unui rege contiporan îndeplinirea celui mai mare ideal național — stăpânirea peste toate popoarele. Este ceva natural că în o asemenea poezie descrierea să fie mai pompoasă și culorile mult mai vii ca în proza obișnuită. Cu timpul însă aceste poezii au început a fi întrebuințate la serviciul religios în sinagoge. Ele erau ascultate cu religiozitate și socotite ca cuvinte divine. Coprinsul lor însă nu se mai potrivea pentru nici unul din regii lor, nici de mai înainte, dar nici actuali. Ca subiect al unei asemenea poezii nu putea să fie de cât *un rege*, și anume acela în care erau puse speranțele poporului, acela pe care îl așteptau cu infocare și pe care cărturarii lor îl numeau «Mesiă». Deci acești psalmi au *devenit* mesianici, nu *au fost* mesianici. Nu autorul a profetizat despre Mesia, ci *poporul credincios*, care a considerat asemenea psalmi ca expresiune fidelă a credinței lor. «Pe această cale au devenit mesianici psalmi, cari au avut de subiect pe un rege contimporan poetului». Examinarea *coprinsului* acestui psalm ne arată că asemenea păreri

nu corespund cu realitatea. *Care ar fi regele pământesc la care se referă David?* În timpul lui s'a format coalițiunea Amoniților cu Sirienii (II Sam. X₆) sa întâmplat războiul cu Filistenii (II Sam. V₁₇); luptele din II Sam. VIII. Versul 3 din acest psalm ne arată că popoarele revoltate erau popoare vasale. Nici Amoniți, nici celelalte popoare nu erau, ci au devenit mai în urmă vasale cum se poate vedea din cap. X₁₋₄ (II Sam.) Cu atât mai puțin se poate referi acest ps. la luptele dintre David și *Eșbaal* (fiul lui Saul), sau la revolta lui *Abesalom*, de oarece în ps. se vorbește de revolta națiunilor streine. Afară de aceasta v. 6, unde se numește Sionul munte sfânt, nu se unește cu faptul istoric dovedit că muntele Sion a fost numit sfânt numai după zidirea templului, adică după războiul cu Filistenii. Pe lângă aceasta David a fost uns întâiu în Betleem (I Sam. XVI₁₋₃) și al doilea, după luarea regatului, în Hebron (II Sam. II₁₋₄) aceia ce nu consună cu cele zise în acest psalm. Deci David nu poate fi regele din Sion, care este obiectul acestui psalm.

Solomon? În timpul lui se vorbește numai de răscoala lui Hadad Edomitul și Rezon din Siria (I Reg. XI₁₋₂₅). Răscoala însă a fost terminată fără război. În tot timpul domniei lui Solomon, cum se poate vedea din I Reg. V 4, 5, 18 și I Cronica XXII, 9, a domnit pacea. Deci nu se poate referi nici la Solomon.

Alt rege? După unii ar fi *Azaría* (Uzia); după alții *Hiskia*. Abstracțiune de faptul că limba în care este scris acest psalm nu ne lasă să admitem că ar fi compus așa de târziu, nu găsim nici un eveniment în viața acestor regi la care s'ar putea referi coprintul psalmului.

❖ Este un păcat și o profanare a sentimentelor religioase a crede, cu Hitzig, că ps. se referă la Alexandru Ianeu din familia Hasmoneilor (sec. 2. a. Chr.). Ianneu începî domnia cu omorârea fratelui său și deveni unul dintre

regii cei mai tirani și setoși de sânge (Ewald. Geschichte des Volkes Israels IV 504 sq.).

* * In adevăr nu putem ști cu siguranță, cari au fost evenimentele, care au servit ca motiv ad hoc, totuși putem vedea că spiritul poetului, plin de inspirațiune divină se transportă cu mintea în timpul când al șaptelea înger va trâmbița zicând: «Impărățiile lumii s'au făcut (impărăția) Domnului nostru și a Christosului său, și el va domni în secolii secolilor» (Apoc. 11₁₅, comp. 12₁₀).

* * Dacă nici un moment din viața lui David, cu atât mai puțin a lui Solomon — cari ar fi fost demni a li se dedica o poezie — și nici decum din viața a celorlalți regi, nu a putut servi ca ocaziune pentru poet de a dedica regelui său un imn de laudă, *partea morală a psalmului* nu o putem înțelege decât admitând că întreg psalmul se referă la Mesia.

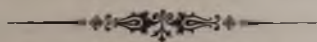
În vers 12 — sfârșitul psalmului — sfătuiește pe revoltati a se purta cu frică și cu respect față de «Fiu» pentruca să nu se supere și ei să fie expuși peirei. Numai acel, care se încrede în El este fericit. Criticul raționalist De Weite recunoaște că chiar dacă purtarea cu respect s'ar potrivi pentru un rege pământesc, totuși nu se potrivește nici de cum sfatul de a se încrede numai în un astfel de rege, dela care ar depinde fericirea omului. Ideea ce aveau Ebreii despre modul de a câștiga fericirea nu se unește cu aceasta. În totdeauna poeții sfătuiesc poporul Ebreu de a căuta refugiu și a se încrede numai în Dumnezeu. «Mai bine este a se încrede în Dumnezeu, decât în oamenii» (ps. 118₉). «Nu vă încredeți în principii, în fiii oamenilor, căci ei nu pot ajuta» (ps. 146₉). «Nu vă încredeți în amici, nu vă încredeți în credinciosul (vostru), de amica ta intimă păzește ușile gurei» (Micha VII₅). Aceste idei servesc de bază psalmului nostru. A crede că ps. 2 se referă la un rege pământesc este a pune pe poet în contradicțiune oi-

rectă cu credința poporului, cu ideile predominante ale timpului său, cu întreaga învățătura a profeților. Spre a scăpa de greutatea ce prezintă vers 12 criticii, cari nu recunosc caracterul mesianic al psalmului, traduc: «sărutați pe fiu ca să nu se supere Iahve», deci schimbă imediat subiectul, așa că tot ce urmează în acest vers se referă la Iahve, nu la fiu. De o asemenea schimbare de subiect nu este nevoie și nici nu ne lasă textul.

Din cele zise se poate vedeă că coprinsul acestui psalm nu poate fi înțeles în mod esact, de cât admitând că se referă la Mesia. Din acest punct de vedere fie-care descriere este înțeleasă, fie-care espresiune este la locul ei, însemnarea fie-cărui cuvânt este mai clară. De aceea până în sec. 11, când a început polemica aprigă dintre Iudei și Creștini, nici un scriitor Ebreu nu a cutezat să'l interpreteze altfel. Dacă în timpul modern sa negat caracterul mesianic al psalmului, aceasta se datorește numai principiilor pe care le apăra interpretatorul, nici de cum faptului că din coprinsul lui nu s'ar putea deduce cu siguranță caracterul lui mesianic.

Diacon Dr. Popescu-Mălăești.

(Va urma).

Despre tentațiuni sau ispite.

Natura omenească fiind imperfectă și atrasă spre plăceri materiale mai mult decât spre virtuți și fapte morale, are nevoie pururea de a fi îmboldită cu îndemnuri și sfaturi morale, spre a se feri omul de rele în această viață. Făptuirea răutăților, de orice fel, aduce ca urmare firească pentru om numai neazuri în viață de nesuferit, îi înmulțește suferințele, îi scurtează pe nesimțite viața și îl aruncă în o sumă de greutăți, boale și nenorociri. Toate aceste nefericite stări, în care poate cădea omul, provin din păcatele ce le săvârșim foarte adese ori, de aceea este foarte de trebuință de a evita noi prin noi asemenea situații și a ne feri din timp de a cădea în păcate grele, ce ne distrag pe nesimțite și sufletul și trupul. Sunt puține păcate, ce le făptuim prin natura noastră, sunt însă foarte multe, grele și rușinoase, cele ce le contractăm prin deprinderi, din mediul social în care trăim. Acestea sunt deprinderile rele, obiceiurile urâte, convorbirile necuviincioase, pornirile neraționale la cari ne provoacă mediul social. De aceea cu multă dreptate să exprimăm proverbul Român: *Că obiceiul este a doua natură*. Așa este, pentru că pierzindu-ne prin rele deprinderi și obiceiuri contractate, adevărata noastră natură, ajungem a fi răi, perversi, desfrânați și plini de toate viciile. Omul natural este mai corect în purtarea lui, exceptând răpirea,

omul civilizată și social este mai rafinat și după contactul, după mediul în care trăește, deprinde obiceiurile străine și devine asemenea lor. *Spunem cu cine te aduni, ca să-ți spun cine ești*, zice alt vechiu proverb. Și așa este. Povestirea ce o voui istorisi mai la vale este o lecție din cele mai edificatoare spre a ne feri de deprinderi rele, de ispite seducătoare, pentru că ne perdem înainte de timp prin nebăgare de seamă. Iată această povestire, tradusă din grecește și care-i foarte frumoasă și folositoare pildă pentru oamenii prudenți și cu mintea în scaun, cum să zice:

Istorisire și parabolă folositoare. Despre om și șarpe.

«Asemănatu-s'au vieța noastră omului Stăpân, ce trăia într'o colibă cu femeea lui și cu fiul și unicul său moștenitor, și avea și o slugă, un cal bun și de mare preț. Eră în acea colibă și locașul unui șarpe otrăvitor. Auzind omul aceasta că șarpele acesta omoară mușcând pe toți cei ce locuisă în acea colibă, și a voit să ucidă pe acel șarpe, dar găsi înaintea găurei șarpelui o monedă, și luând'o el, zisă: Dacă noi vom ucide șarpele nu ne va mai da nouă bani. Și s'a bucurat mult și nu l'a ucis. Ducându-se a doua zi a găsit alți bani și zicea în sine, că acest șarpe nu este vrednic de a fi ucis, ci încă de mare cinste și a trecut mult timp și zilnic ti aducea lui bani și nu l'vătămă întru nimic. Și se veseleă omul cu veselie mare, pentrucă n'a ucis pe șarpe. Mai apoi șarpele a mușcat calul său, și a murit. Căci așa-i vieța părinți și frați, coliba-i lumea, iar șarpele este diavolul, care își întinde mreja veninoasă ca totul să ucidă, iar banii erau dorința cea rea a păcatului, care omoară totul, după cum zice Apostolul: Dorința desăvârșită, naște moartea; dar Dumnezeu adese pentru păcatele și trândăvia noastră, trimite moarte la bucate sau la oameni, ori altă nenorocire, pentru ca să vedem animalele murind, sau altceva, spre a ne cuminți. Văzând omul calul murind din pricina șarpelui, a început al insultă și a se mânia

asupra șarpelui și pe bordeiul lui, zicând: să cuvine să ucid pe șarpe mai înainte de a ne ucide el. Mergând ca să ucidă șarpele, a găsit iarăși bani, după obicei și zice: Iată calul l'am perdut, de ce să pierdem și banii de astăzi. Și l'a lăsat să trăească, și a trecut mult timp și omul găsește zilnic suma lui de bani și nu eră de loc supărat. Iar când a văzut șarpele că omul este nepăsător, vine și-i mușcă sluga lui pe când dormea. Nimeni nu știe ceasul morții. Apoi strigând servitorul, a venit stăpânul său grabnic, blestemând pe șarpe și ceasul în care a intrat în colibă să locuească. Asemenea și noi părinților și fraților, în zilele cele bune nu ne mai aducem aminte de moarte, și în suferință neglijăm, înjurăm viața noastră și ziua în care neam născut, și zicem fiecare să nu ne mai înșălăm cu înșălăciune pentru viață și pentru deșertăciunea ei; și puțin suspinând iarăși ne întoarcem spre păcat și nu ne mai temem de Dumnezeu, și făptuim lucruri mai rele decât mai înainte și nu ne mai amintim nici de pedeapsă și nici de înfricoșatul ceas al morții; căci în tranșăvie și în neferică de Dumnezeu, păcatul își găsește timpul bine venit și curând ne aduce moarte și osândă. Dar să venim la subiectul nostru. Văzând omul pe sluga sa moartă să jură pe numele lui Dumnezeu că are să-l ucidă pe șarpe, și venind la acel loc găsește iarăși obicinuiții bani, și luându-i zice cu bucurie: sluga și calul i-am cumpărat cu preț de bani, iar eu găsesc bani zilnic, cari-i mai mult decât prețul lor, să-l mai lăsăm dar, pentru că nu ne va face rău șarpele și înțunecat și orbit de pofta de bani, adevărat de păcat și de dorul de a se îmbogăți, a lăsat pe șarpe viu. Și a trecut timp mult și n'a fost supărat de șarpe și când a văzut șarpele că omul nu s'a îngrijește de moartea lui de pedeapsă, a venit și a mușcat pe fiul său și strigând fiul său a venit părintele lui plângând și văicărându-se și anatematizând ceasul în care a venit în acea locuință și o a locuit, pentru

că fiul său era unicul născut al său; așa și noi nenorociții și păcătoșii și intunecații la minte așa pățim. Când vedem pe cel mai tânăr murind, ne afurisim vieța, bogăția și slava și zicem că mai bine să nu mai fi cunoscut lumea cu deșertăciunile ei și toate înșălăciunile plăcerilor trecătoare. Ce mai așteptăm noi mizerabilii? Să nu ne mai îngrijim mai bine de lucrurile vieții aceștia, să nu ne mai înșale mai mult păcatul, nici bogăția, nici slava lumii aceștia. Și de acum să ne vaicărăm pentru moartea noastră și se uităm ziua de mâine, să ne punem pe mâncare și băutură și tot felul de păcate să săvârșim, ca desnădăjduiți! Să facem răutăți peste răutăți viclenii și să lucrăm tot felul de fără de legi rușinoase! Vai de ticăloșia noastră! Și văzindu-și omul pe fiul său mort s'a jurat pe numele lui Christos Dumnezeu ca să ucidă pe șarpe, zicând intru sine: până când voi fi eu netrebnic și nu voi uide pe blestematul acesta de șarpe, înainte de a mă uide și pe mine? Și pornind ca să-l ucidă, iarăș a găsit bani mai mulți ca mai înainte și zice: Ce-i de făcut. Fiul meu a murit cum și sluga și calul meu. Noi însă, eu și soția mea suntem sănătoși și nu poate șarpele să ne facă rău, iată mi-am pierdut copilul, servul și calul, pentru ce să mai pierd acum și banii ce-i găsesc zilnic. Și așa a scăpat și de asta dată șarpele, procurându-i în fiecare zi bani mult timp și nefăcându-i rău. Dar când iarăș omul nu bagă de seamă, vine vicleanul diavol sub forma de șarpe și-i mușcă și pe femeea lui. O! Ce mare nebunie și orbire din parte-i! O! înșălăciune pentru bani și pentru slava lumii, cu deșertăciunile ei! Așa vine moartea, în ceasul în care nu te aștepti și ne răpește și ne aruncă în munca de veciu și în viermii cei neadormiți. A venit atunci bărbatul soției plângând și suspinând și auzind de aceasta rudele s'au adunat și plângeau și se vaicăreau pentru prostia și orbirea lui și a murit astfel și soția lui, ș'a rămas omul singur în acea colibă.

L'au sfatuit pe el atunci rudele și pretenii ca să se hotărască să ucidă șarpele blestemat. Aruncându-și privirea omul spre gaura șarpelui vede un mărgăritar jos și luând mărgărintarul s'a întors în locul său, ca și cum ar fi uitat pe soția și pe fiul său, pe serv și pe calul său. Zisă în sine: Fîn lăcă șarpele ș'a schimbat dăruirea banilor în obiecte mai de preț, în mărgăritare, probabil că-și va schimba și otrava sa și nu ne va mai supăra mai mult. O! ce nebulie. O! ce întunecare de minte. Vai, ce înșălăciune seducătoare! Așa ne înșală ispitindu-ne cu plăceri mai mari diavolul, până pune ghiarele pe noi, prin patimi îndulcite, prin bogății, slavă deșartă ș'apoi după ce ne aruncă în noroi, își bate joc de noi. Așa-i realitatea! Ne separă de Dumnezeu prin viclenii lumești și la urmă ne trădă infernului și focului nestins, mustrării conștiinței noastre pentru vecinicie, acolo unde nu este pocăință mai mult, și numai durere nesfârșită. Să căutăm dar să ne ferim de mrejele variate ale diavolului, care arată în tot chipul a ne procura undeți înveninate, în aparență plăceri momentane spre a ne ucide pentru totdeauna! Noi însă, cunoscându-i manevrările lui, înșălăciunile și atracțiunile spre părute plăceri, să fim tari în caracterul nostru, să neîmpotrivim, să știm odată pozitiv, că aceste mijloace de înșălăciune ce le întimpinăm mereu în toată viața noastră nu sunt decât jocuri drăcești de a ne înșală! Dar acest om slab, făptură neperfectă, plin de toate viciile în loc să ucidă pe șarpe, a început a-i curăți locașul lui și al înfrumusețea. Șarpele însă, cu maniera lui dibace, a lăsat și a trecut mult timp și zilnic îi procură mărgăritare. Privind omul simplu mulțimea mărgăritarelor și a banilor se veselea, ca și cum n'a pățit nimica și caută loc sigur unde să-și ascundă tezaurile lui. Apoi viața ș'o petrecu în plăceri de tot felul; și făcându-și și o ascunzătoare sub căpătaul său le a ascuns acolo toate. El o ducea într'o desfrânare continuu și în urgi, ne mai amintindu-și

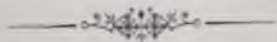
mai mult nici de soția lui, nici de unicul său fiu, nici de sluga și calul ce-l perduse. Vine însă de odată șarpele și-l mușcă de picior, atunci el a strigat cu glas mare, și iarăși s'au adunat la el prietenii și rudele plângând și văicărindu-se și zicând: Nu ți-am spus noi să ucizi șarpele pentru că are să te muște și pe tine? El a chemat atunci doctori mulți, cu multe medicamente la el, dar nu i-au folosit nimic. La urma urmei văzându-se în ceasul morții, părăsindu-l și doctorii, el în desperarea lui a alergat către Dumnezeu rugându-se: *Doamne Dumnezeul milelor, dămi viață numai anul acesta, și nu voi călca mai mult poruncile tale și nici mă voi înșală mai mult, nici de bogăție, nici de plăceri diabolice, nici de slava lumii deșarte. Cunosc acum că în adevăr lumea aceasta este o deșertăciune și amăgire și totul falș în viața aceasta, voi face milostenii la cei lipsiți și săraci.* Și așa ș'a dat cuvântul către Dumnezeu că nu va călca mai mult așezămintele și poruncile lui. Apoi trecând timp, iarăși ș'a uitat de jurământul său și a călcat poruncile lui Dumnezeu, deși îi hărăzise viața, zicând întru sine: am scăpat de anul acesta și șarpele n'are ce-mi face, pentru că el numai este otrăvitor din ceasul acela, fiindcă ș'a vărsat veninul. Omul iarăș s'a întors la viața lui trecută, ca câmile la vărsătura sa; așa facem și noi cu toții nefericiții, nemernicii și păcătoșii! În ispite ne pocăim, ne aducem aminte de Dumnezeu în ceasurile grele. 'L rugăm și cădem la pământ. Capătând însă mântuire din necazuri grele, prin îndurarea nesfârșită a lui Dumnezeu, iarăș neîntorcem la păcate și la vechile noastre plăceri și poște diabolice. Asemenea și acest nefericit om păcătos iarăș găsind mărgăritare procurate de diavolul se mângăea și se veselea desfătându-se în toate, petrecea în nepăsare și în nefrica de Dumnezeu, trăind cu multă răsfățare, bucurându-se de averile sale, îm-

plantat în poștele nerușinate și obscene. Apoi iarăși vine și îl mușcă de mâni pe când dormea și el strigând cu glas mare, iarăși s'au adunat prietenii și rudele lui, ținându-l de rău și zicându-i: *Până când te vei înșală nenorocitele și păcătoșule. Până când nu-ți vei aduna mintea în cap nefericitele! Până când te va suferi Dumnezeu, avarule, coruptule și orbitule. Nu ți ai dat cuvântul cu jurământ și iarăși l'ai călcat. În adevăr pentru tine s'a plinit cuvântul profeției ce zice: Când i-a ucis pe ei, atunci i-a căutat pe ei, când i-a mântuit, atunci mai rău au greșit. Apoi iarăși suspinând și văicărându-se cu lacrimi amare, a început a striga și a zice: *Doamne Dumnezeule meu, știu că am mințit și nu mi-am împlinit făgăduința, dar și acum ascultă-mă pe mine nevrednicul și păcătoșul, nerușinatul și pângăratul, avarul și coruptul, pentru ca să mă pocăiesc și să mă voiu mântui de trei ori nefericitul. Și iarăși ia ascultat rugă cel iubitor de oameni, și cel fără de răutate Dumnezeu, și a trăit iarăși, dar nu după mult timp iarăși, a început a călca poruncile lui Dumnezeu și a venit iarăși, la starea de mai înainte, ba și mai rea. Zicând întru sine: să adun bani mulți ca să dau la săraci, să fac monastiri și pocăindu-mă, mă voiu mântui; căci pentru aceasta mi-a hărăzit Dumnezeu viața. Vedeti dar fraților și părinților înșălăciunea deșărtăciunii vieții, pentru că se lăfărnicește acest nenorocit și păcătos justificându-se că adevărat pentru ca să dea milă la săraci, adună averi. Devenind el iarăși de nu-și mai amintea de ora morții lui, de odată vine șarpele și ia mușcat inima lui, și atunci strigând puternic cu glasul lui, văicărându-se și plângând, și s'au adunat iarăși prietenii și vecinii cum și neamurile lui și i-au zis: *Nenorocite și mizerabile! Nu ț'a prezis ție Dumnezeu despre șarpele otrăvitor, prin moartea calului, slugei tale, fiului și soției tale, prin moartea ta de două ori și***

Dumnezeu ți-a dat viața? Tu în două rânduri tot te-ai înșălat și ai mințit asupra lui Dumnezeu, și ai făcut din nou prietenie cu șarpele. Nu te-au sfătuit toți prietenii și rulele tale ca să ucizi pe șarpe, mai înainte de a te ucide el pe tine. Tu n'ai ascultat de Dumnezeu și de toți sfinții lui din ceruri, tu te-ai fătârnicit pe pământ și ți-ai pierdut sufletul tău. Și a început nenorocitul cu multă întristare și lacrimi amare a striga și a suspină și a ruga pe Dumnezeu, și nu era cine să-l asculte și mulți dintre doctori și osteoitori nu i-au putut nimic folosi, pentru că Dumnezeu se mânieasă asupra-i și nu era cine să-i dea mână de ajutor. La urmă a murit și el nenorocitul și cu trupul și sufletul s'au pierdut. Sunt multe alte istorisiri asemenea, dar pentru scurtimea expunerii încetăm de a le mai enumera. Înțelegând cineva cele spuse aicea zic atâta: cu adevărat și noi proști și orbiți suntem și toți cei ce ne luptăm trăind în viața aceasta trecătoare. Cine dintre noi n'a întristat pe Dumnezeu și rugându-se nu ș'a căpatat mântuirea și fericirea? Apoi iarăș uitând de cele trecute mai dinainte ne înveselim din nou desfătându-ne după obiceiurile noastre. Prin urmare noi suntem vinovați nenorocirii și păcătoșii oricine am fi. Vai de păcătoși, vai de cei ce își duc viața cu nebagare de seamă pentru mântuirea lor, vai de cei ce păcătuiesc și persist în păcate, fără pocăință! Vai de cei ce consideră *răul* de bun, pe când trebuie să știe cu siguranță ce-i așteaptă, pentru că toți suntem supuși morții. Noi trebuie să ne întoarcem pentru totdeauna către Dumnezeul cel milostiv, orice vom fi greșit, numai să regretăm păcatul și să-l părăsim și să ne pacificăm cu El prin pocăință sinceră, prin milostenii și prin lacrimi ferbinți, prin fapte bune și plăcute lui Dumnezeu și să i cerem ajutorul său să nu ne desnădăjduim nici odată. Cel desnădăjduit este cu totul pierdut, și rupt cu desăvârșire dela Dumnezeu în veci de veci. Amin.

Observare. Adesea ne înșălăm noi muritorii induși în ispite și păcate diverse, nu mai din cauză că suntem interesați și nu ne gândim la sfârșit. Câte păcate mici și mari n'am eviță în viața noastră, dacă ne-am desbracă de interesul parsonal. Mai totdeauna interesul ne conduce și făptuim lucruri contra julațăei noastre drepte. Ce mi foloșește bogăția, când mi-am ruinat sănătatea. Interesul individual foarte adesea ne mână orbește la păcat, de aceea izbucnește în interiorul nostru ca o scântee divină remustrarea în conștiința noastră. Aceasta să întâmplă până când încă nu ne-am înnegrit și ponegrit conștiința, căci atunci omul se animalizază și numai simte remustrarea conștiinței sale pentru păcat. Asemenea caz este egal cu moartea morală a individului ori brutalizarea lui. Să ne improtivim și să nu ne conducem în viață de interes, pentru că atunci pe nesimțite vom comite multe păcate. Este un proverb străvechiu, dar rău: «interesul poartă fesul». Să fie sigur că cine se va conduce de acest proverb curând va fi privat de oameni, se vor feri de el, cum se ferește tiracul de tãmăe, pentru că ori ce va spune și ori ce va zice, nu poate fi crezut pentru că-i prea interesat. Se observăm conduita oamenilor interesați și curând ne vom convinge că așa este. Dovada o avem sub ochi, în istorisirea de față căci mânăat de interes acest individ n'a urmat vocii lui interne de a rumpe cu viciul, ori a ucide pe șarpe, care la urma urmei l'a compromis cu totul, adecă l'a ucis și sufletește și trupește. Să ne ferim dar de a fi conduși de interes parsonal în afacerile noastre ori de pofte și să ascultăm de glasul intern al conștiinței noastre, făptuind ceea ce este drept, cuviincios și fălositor pentru omenire în genere și pentru noi a parte.

C. E.

RELIGIUNEA CREȘTINA FACE FERICIREA OMULUI.

(STUDIU APOLOGETIC). ¹⁾

¹⁾ Vezi Biserica Ortodoxă Română, an. XXVIII N. 3, 4 și 5.

În articolele precedente am văzut cum singură religionea creștină poate fi omului călăuză sigură în toate mișcările și în toate momentele vieții sale. căci ea, fiind o convingere pioasă rațională, și o credință tare, îi poate servi ca o busolă sigură, care 'l orientează și povățuește totdeauna la bine, păzindu-l de tot ce este rău și vătămător.

La tot pasul și la toată întâmplarea vieții, bună sau rea religionea creștină îi spune ce trebuie să facă și cum trebuie să se poarte. Ea 'l mângăie în momentele de întristare și nenorocire, și 'l sfătuește a fi cumpătat în momentele cele bune, de bucurie și fericire. Am văzut cum tăria credinței, curată și sfântă face fericirea omului sub toate raporturile și în toate întâmplările vieții sale. Acolo însă, unde tăria credinței se vede, cât este de folositoare pentru om, este netăgăduit, *incercarea cea mare, pregătirea omului pentru viața viitoare.*

Ca muritor, orice om, deci și creștinul privește și așteaptă moartea cu frică și cutremur. Nimic nu îngrozește și nu disperează mai mult pe om, decât cugetarea la sfâr-

șitul său, adică frica de moarte. Momentul acesta înfricoșat, simțindu-l că se apropie, i curmă toate speranțele și îi pare a vedea sfârșindu-se cu el totul. În adevăr ce sunt și ce se alege de toate fericirile pământești. Când moartea vine, toate dispar, toate se nimicesc și toate se sfârșesc pentru cel ce intră în mormânt. Întunerecul mormântului desparte pe muritor de tot ce făcea mărirea și fericirea sa aici pe pământ. Mormântul, pentru toți aceia, cari și au pus inima și sufletul pentru bunurile pământești, inchee și sfârșesc totul. Ei le perd pentru todeauna, de odată cu stingerea vieții lor, căci, după cuvântul Apostolului: *Numai «buna credință este câștig mare și cu indestulare, «de oarece arătat, este zice el, că nimic nu am «adus în lume și de aceea nici nu putem a scoate «ceva, ci în lume având hrană și îmbrăcăminte, «cu acestea indestulați vor fi; iar cei ce vor să se «îmbogățească, cad în ispite și în curse și în tapte «multe fără de socoteală și vătămătoare, care cu «fundă pre oameni în peire și în perzare».*¹⁾

Nimic alt de pre pământ nu putem duce, decât numai trupul nostru, *haina morți*, precum 'l numesc sfinți părinți, care se reîntoarce iarăși în pământul dintru carele a fost luat. De am adunat în toată viața și am agonisit tezaurile și bogățiile lui Cresus, nimic din ele nu ne poate însoți, nici folosi în întunerecul mormântului. Toată bucuria și fericirea ce ele ne procurau, se sfârșește de odată cu moartea, pentrucă ele nu coprindeau și nu erau fericirea cea adevărată, trainică și vecinică la care omul aspiră și pe care sufletul său o dorește.

De am dobândit în lumea aceasta toată mărirea și gloria și de ne am înălțat întru cinste și mărire mai pre sus de toți ceilalți muritori. De s'a cutremurat tot pământul și

¹⁾ I Către Tim. VI, 6-9.

toată suflarea înaintea noastră, și toți s'au prosternat la picioarele noastre, nimic din toate acestea nu ne însoțește dincolo de mormânt. De s'a îndeletnicit cineva în toate zilele vieții sale cu știința. De s'a înălțat cu geniul și talentele sale mai pre sus de ceilalți muritori. De a făcut descoperiri, care au uimit pe toți semenii săi, se sfârșește și el ca toți ceilalți și zace în mormânt întocmai cași cel mai de rând ignorant și incult dintre oameni.

Deși a pus cineva toată speranța sa aci pe pământ, întru legătura sinceră a iubirei către prieteni săi, către soție, către copii, către aproapele, moartea 'l desparte de toate acestea și tutulor celor vii, nu le rămâne decât regretul și intristarea.

Oricât am urmări mai departe seria exemplelor, adevărul este că moartea și mormântul dezleagă, risipește și pune capăt tutulor legăturilor omenești și ia cu sine în întunerecul mormântului toată fericirea pământească; iar gelul ce-'l lasă în jurul mormântului, umple de frică și cutremur pe toți cei vii, și nu pot a nu fi coprinși de frică, când se gândesc la ora cea înfricoșată a morții groază mare coprinde pre toți cei stăpâniți de poftele lumii aceștia, când văd că nimic din cele ce au adunat, au iubit și chiar au adorat în lumea aceasta, nu pot lua cu ei. Frica și îndoiala este însă și mai mare pentru fiecare muritor, când se gândește mai ales că nu știe ce-'l așteaptă și ce va găsi dincolo de mormânt, dincolo adecă de aceea ce-'l desparte de nemurire sau viața cea vecinică.

Nimeni, însă, cu toată frica și cutremurul ce-'l coprinde cugetând la moarte și la sfârșitul său, nu voește și nu dorește ca să rămână în îndoială și nesiguranță. Sufletul fiecăruia este insetat pururea de viață și de fericire, căci oricât ar trăi, dorește tot mai mult să trăiască și toată fericirea ce o simte aci pe pământ, dorește a nu se mai sfârși niciodată. De aceea fiecare nu poate lepădă dela

sine speranța vieții și a fericirii, că ea nu ar trece și dincolo de mormânt. Dar câtă nesigurantă! Câtă turburare sufletească! Cât chin pentru aceia, cari din lipsa credinței, nu pot pătrunde misterul, nici pot avea speranța fericirii și a vieții, ce așteaptă pe cei buni dincolo de totunerecul mormântului!

Dar dacă cel lipsit de harul evangelic este în nesigurantă, conștiința 'l apasă și 'l turbură, nu tot astfel este creștinul, căruia învățătura evangelică i spune tot adevărul și 'i descopere taina cea nepătrunsă de puterile sale procurându-i astfel fericirea, pe care sufletul său o dorește, fericirea cea adevărată.

Dumnezeu, în marea sa iubire, ce a avut-o pentru făptura mâinilor sale, nu a lăsat pe om să se inneze și să dispară în abisul întristării și al disperării. El i-a vorbit prin glasul profetilor și a întărit în urmă toată dreptatea și tot adevărul prin glasul Fiului său, Domnul Nostru Iisus Christos, care a trimis pre sfinții săi Apostoli a-'l vesti tutulor neamurilor pământului.

Invățătura evangelică ne spune, că tot adevărul, toată dreptatea și toată fericirea, la care trebuie să aspire omul, trebuie să fie *speranța învierii*. Pentru aceasta Apostolul zice: «*De nădăjduim întru Christos numai în viața aceasta, mai ticăloși suntem de cât toți oamenii. Iar acum Christos s'au sculat din morți, începătură celor adormiți s'au făcut, că de vreme ce prin om s'a făcut moarte, prin om și învierea morților. Că precum întru Adam toți mor, așa întru Christos toți vor învia. Și tiește carele întru a sa rânduială.*» ¹⁾

Aceasta este fericirea, speranța învierii, speranța vieții viitoare, pe care învățătura evangelică ne o adeverește și

¹⁾ I Cor. XV. 19 - 23.

ne o pune în vedere, ca credință tare, baza mântuirii sufletelor noastre.

Speranța aceasta a învierii, Sfânta Scriptură, adică descoperirea Dumnezească, a pus-o în vedere omului în toate timpurile. Ea vedem că a întărit și a însuflețit pe Iob, risipindu-i toată întristarea, ce-i producea starea de mizerie, în care căzuse. În culmea suferințelor sale el zice: «Știu că vecinic este cel ce mă va risipi și carele va scula pre pământ pielea mea, care suferă acestea că dela Domnul mi-s'a săvârșit acestea, care eu măle știu, care ochiul meu le a văzut și nu altul și toate mie mi-s'a săvârșit în sân. . . »¹⁾

Această speranță a însuflețit și a întărit întru credință pe toți Patriarhi Vechiului Testament, precum însuși Mântuitorul ne încredințeză zicând: «Că ei cu toți, crezând în Dumnezeul lui Abraam, în Dumnezeul lui Isaac, în Dumnezeul lui Iacob, nu credeau în Dumnezeu al morților, ci al viilor, că toți lui viază». ²⁾

Aceeași speranță a însuflețit și a întărit pe David întru credință tare și statornică a învierii, făcându-l să se înalțe cu cugetarea sa și să cânte foarte măestrit în Psalmi săi: «Pentru aceasta s'au veselit inima mea, zice el, și s'au bucurat limba mea și încă și trupul meu se va sălășlui spre nădejde, că nu vei lăsa sufletul meu în Iad, nici vei da pre cel cuvios al tău să vază stricăciune. Cunoscută ai făcut mie căile vieții umpleamă-vei de veselie cu fața ta. Desfătare îndreapta ta până în sfârșit». ³⁾

Domnul a întărit speranța aceasta a credincioșilor, nu numai prin învățătura sa, ci și prin însăși învierea sa. *A murit, dar a înviat, căci moartea nu putea a-l stă-*

¹⁾ Iob XIX 25—27.

²⁾ Luca XX. 37—38.

³⁾ Psalm. XV. 9—11. Comp. Psalm. XVI, 14—15.

«*pâni pre el* ¹⁾). Iar de atunci, tot cel ce crede în Iisus «Christos și în învățătura sa numai este întru îndoiială «despre învierea sa și despre viața, ce ne așteaptă dincolo «de mormânt, căci el însuși zice sfinților săi Apostoli și «prin ei nouă tuturor:

«*Că eu viu sunt și voi veți fi vii*. ²⁾)

Prin învierea sa, precum ne învață sfinți săi Apostoli, el a deschis calea vieții și astfel avem speranța, ca o ancoră puternică și sigură a sufletului nostru, care ne leagă și ne întărește cu credința despre viața viitoare, ce neașteaptă dincolo de mormânt ³⁾).

Viața aceasta viitoare, pe care o sperăm, învățătura evanghelică ne învață că sunt *cerurile cele noi și pământul cel nou*, pe cari trebuie, după făgăduință să le așteptăm și întru care vom locui întru dreptate. ⁴⁾ Viața aceasta viitoare sunt *corturile cele fericite*, unde Dumnezeu va șterge toată lacrima și unde moartea nu va mai fi mai mult, nici plângere, nici strigare, nici durere nu va mai fi mai mult, că cele dăntăiu au trecut ⁵⁾). Viața aceasta viitoare sunt *locașurile, pe care Domnul le a pregătit celor ce cred întru dânsul*, când a zis sfinților săi Apostoli și prin ei nouă tuturor, că *unde eu voi fi, acolo să fiți și voi* ⁶⁾).

Ce dar poate omul în lumea aceasta să aștepte mai mult. Dacă nici această speranță nu-i mulțamește dorința sufletului său, dacă nici întru aceasta nu află mulțămirea și fericirea dorită, atunci unde o va putea afla? Dacă învățătura evanghelică nu asigură omului și nu-l încredințează desăvârșit despre fericirea mult dorită, când probă întru a-

¹⁾ Fapt. Apost. II, 24. Compară și Romani. VI 9—10.]

²⁾ Ioan. XIV 19.

³⁾ Ebrei VI, 18—19.

⁴⁾ II. Petru III, 13.

⁵⁾ Apocal. XXI, 4.

⁶⁾ Ioan. XIV. 3.

ceasta are în această viață, atunci, ce-l poate mângâia sau asigura, că va putea fi fericit dincolo de mormânt? Dar conștiința creștinului adevărat rămâne mulțămită și împăcată cu această învățătură; dorințele sufletului, pe care nimeni și nimic nu-le poate satisface *desăvârșit* în lumea aceasta, rămân mulțamite cu speranța învierii, unde va dobândi bucuria și fericirea dorită. Și cu drept cuvânt sufletul omului, neputându-se mulțami cu bucuria și fericirea temporală și trecătoare, se mulțamește cu fericirea eternă, ce ne așteaptă dincolo de mormânt.

Viața această viitoare, ce ne așteaptă dincolo de mormânt, este după cuvântul Apostolului *împărăția cea nemișcată și statornică* ¹⁾ pentru dobândirea căreia, multime mare de drepti și credincioși au disprețuit toate în lumea aceasta. Împărăția aceasta nemișcată și statornică este după cuvântul aceluiaș Apostol, ²⁾ *patria noastră cerească*. «Pentru această împărăție, zice Apostolul, Moisi mare făcându-se, s'a lepădat pe sine a se numi fiu al fetei lui «Faraon, mai bine alegând a pătimi cu poporul lui Dumnezeu, decât a avea dulceața păcatului cea trecătoare. Mai «mare bogăție socotinț a fi decât vistierile Egiptului ocară «lui Christos, căci el se uită la răsplătire». ³⁾

Pentru această împărăție nemișcată și patrie a noastră cerească, ce ne așteaptă dincolo de mormânt, dreptii Vechiului Testament au suferit toate nedreptățile, chinurile și toate maltratările. Pentru ea, precum însuși Apostolul Pavel mărturisește, el a luptat în tot felul, îndurând toate și înfruntând toate pericolele. «Pentruce dar și noi ne pri-mejduim în tot ceasul, zice el, în toate zilele mor pentru «lauda voastră, care am în Christos Iisus Domnul nostru. «De m'am și luptat ca un om cu fearele în Efes, ce folos

¹⁾ Comp. Ebrei XII. 28.

²⁾ Ibid. XI. 16

³⁾ Ebrei. XI, 24—27.

«mi este dacă morți nu se vor scula? Să mâncăm și să bebem, că mâine vom muri? Să nu vă înșelați! Strică preobiceiurile cele bune vorbele cele rele. Treziți-vă cu dreptate și să nu greșiți. . . »¹⁾

Pentru această împărăție nemișcată și patrie cerească, speranță neclintită a credincioșilor, au suferit în decursul veacurilor celele de martiri, supunându-se torturilor, îndurând chinuri îngrozitoare și suferind chiar moartea. «Pentru ea, după cuvântul Apostolului, unii s'au omorât nepriimind «slobozirea, *ca să dobândească mai bună înviere*, iar alți de batjocuri și de bătaii au luat ispitire, încă și «de legături și de temnițe. S'au ucis cu pietre, s'au herăstruit, ispitiți au fost, cu ucidere de sabie au murit, în «cojoace au umblat și în piei de capre, lipsiți fiind, necăjiți, de rău supărați, cărora nu era lumea vrednică, în «pustii rătăcind și în munți și în peșteri și în crăpăturile «pământului și aceștia toți, mărturisii fiind prin credință, «Dumnezeu ceva mai bun, pentru noi mai înainte văzând «ca să nu ia fără de noi săvârșirea»²⁾. Toți toate acestea le au suferit, zice Apostolul, *pentru ca să dobândească mai bună înviere*.

Apostolul prezice, lupta cea mare și înfricoșată a credincioșilor pentru dobândirea împărăției cerurilor. Chiar în timpurile sale mulți chiar suferise din cele ce el anunță, dar cuvintele sale se adevăresc de cetele nenumărate ale martirilor din cele trei secole ale creștinismului care au suferit moartea cu curagiu nedescris pentru dobândirea speranței așteptate. Pe toți acești chinuți și supuși torturilor și morței, pentru credința în Iisus Christos, ideia învierii și speranța în viața viitoare îi întărea, îi mângâia și îi făcea mulțamiți și fericiți, a se supune torturilor înfricoșate

¹⁾ I Corint. XV. 30 și următoarele

²⁾ Ebrei XI 35 - 39.

și a primi chiar moartea, *considerând-o ca trecerea către fericirea desăvârșită, pe care o așteptau.*

Cel ce crede cu adevărat în Iisus Christos și se edifică pe Dumnezeiasca sa învățătură evanghelică, nu se indoește despre realitatea fericirii dorite, pe care o așteaptă dincolo de mormânt. Unul ca acesta, privind la tăria credinței, celor ce au suferit și au primit chiar moartea pentru Christos, niciodată nu consideră bunurile trecătoare ale lumii aceștia, ca fericirea dorită și așteptată. El vede și se încredințează că moartea risipește toate acestea și mormântul le acoperă. Credinciosul cel adevărat se lipește cu inima și sufletul său de învățatura evanghelică și are credința fermă, că toată nevoița trupezasca, precum zice Apostolul, puțin folosește, iar pielata spre toate este de folos, având făgăduința vieții aceștia de acum și acelei viitoare ¹⁾. Dar fericirea, pe care o preconizează învățatura evanghelică, este strâns legată cu iubirea, pe care omul o datorește către Dumnezeu. Sufletul și toate dorințele omului sunt avide, lacome și nesățioase, dar fericirea, pe care omul o dorește, nu umple sufletul său și nu este desăvârșită, dacă în ea nu există iubirea către Dumnezeu, iubirea curată și sinceră, indispensabilă adevăratei speranțe și fericiri, ce omul dobandește, crezând în Iisus Christos și păzind poruncile sale.

Omul, înainte de a cădea în păcat, avea cu sine iubirea lui Dumnezeu, care era pentru el izvorul și baza desăvârșită a fericirii sale. Cu neascultarea sa însă și căderea în păcat el, pierzând curățenia și sfințenia, cu ele a pierdut și fericirea. Puterea de a iubi a rămas întru el, dar în loc a se îndrepta către Dumnezeu, s'a îndreptat către lucrurile lumii aceștia, către tot ce l'incungiură, și astfel omul a început a se lipi de cele trecătoare, mai mult decât de cele neperitoare și eterne. A început a iubi mai mult lumea de cât pre Dumnezeu; a început a socoti și a crede că întru

¹⁾ I Cort. IV, 8.

cele lumești este și se află toată fericirea sa. Lăsând la o parte pe aceia cari, în extremă degradare morală găsesc fericirea în tot felul de plăceri, unele mai josnice decât altele se observă că foarte puțini sunt acei, cari cuget și judec, că întru acestea nu se află și nu poate ca să fie adevărata fericire a omului. Singuri aceștia văd că desfătarea tuturor acestora sfârșește mai curând sau mai târziu prin neliniștea morală și muștrarea conștiinței celor ce s'au bucurat de ele.

Dacă privim chiar întrebuițarea cumpătată a bunurilor trecătoare ale lumii aceștia, nu este muritor carele să nu se convingă, în cele din urmă, că totul este trecător și că sufletul omului dorește, aspiră și voește a iubi ceva mai presus de tot ce-l încungiuură, mai presus de toate cele materiale și trecătoare,

Iubește omul pe tatăl său, pe muma sa, pe soția sa, pe copiii săi, pe prietenul său, dar această iubire adeseori slăbește și totdeauna se termină cu durere prin pierderea celor iubiți. Tot omul dorește ca această iubire să fie deapănarea, nesfârșită, dar moartea separă pe cei iubiți și cine poate aduce mângâerea sau împlini golul? Tot cel întristat și zdrobit de durere caută mângâerea dar în zadar. Ea nu poate veni, decât dela învățătura evanghelică.

Singură această învățătură ne readuce la origina și destinațiunea noastră. Ea, punându ne pururea înainte pe Dumnezeu și îndemnându ne cu deadinsul ca pre El și numai pre El să-l iubim mai presus de toate, îndestulează inima și cugetul nostru și ridicându ne la cele înalte și Dumnezezești, deschizându ne ochii minței, ne duce la adevărata judecată, că toate cele lumești sunt vremelnice și trecătoare, astfel că nu trebuie a ne alipi de ele cu trupul și sufletul și a le consideră ca idolul nostru de fericire și mulțămire.

Învățătura evanghelică prin glasul lui Iisus Christos, ne prezintă pe Dumnezeu, ca Dumnezeu al iubirei, ca și noi

să fim datori și să putem a-l iubi. Glasul evanghelic ne învață, că Dumnezeu, ca să mântuească pe om de păcat și de înșălăciune, a trimis în lume pe însuși Fiul său, Unul născut. El ne învață că în Iesus Christos s'a arătat iubirea cea mare și desăvârșită a lui Dumnezeu către om: «Întru aceasta s'a arătat iubirea lui Dumnezeu întru noi, zice sf. Evangelist Ioan, că pre Fiul său cel Unul născut 'l a trimis Dumnezeu în lume, ca să viem printr'insul» ¹⁾.

În Iesus Christos s'a arătat nemărginita iubire a lui Dumnezeu către om, în el s'a adevărit, că cu adevărat Dumnezeu, este Dumnezeu al iubirii. Acelaș evanghelist, pe de o parte ne rapoartă cuvintele Domnului, zicând: că așa a iubit Dumnezeu lumea, încât și pre Fiul său «cel Unul născut 'l a dat, ca tot cel ce crede întru dânsul să nu piară, ci să aibă viața de veci». Iar în alt loc zice: «Întru aceasta este iubirea, nu pentru că noi am iubit pre Dumnezeu, ci pentru că el ne-a iubit pre noi și a trimis pre Fiul său, cu răpire pentru păcatele noastre» ²⁾.

Dar în schimbul acestei nemărginite iubiri, Dumnezeu nu ne cere alt, decât ca și noi să-l iubim pre El, iubind pre Iesus Christos, carele este strălucirea mării sale; căci după cuvântul Domnului: «Cel ce a văzut pre Fiul, a văzut pre Tatăl și Fiul iubește pre om, așa precum Tatăl iubește pre Fiul». Iar în alt loc Mântuitorul zice, precum «Tatăl m'a iubit pre mine, așa și eu vă iubesc pre voi» ³⁾.

Cine dar nu înțelege, că tot misterul fericirii noastre, este cuprins în Iesus Christos, carele se aduce pre sine, după voința Tatălui, jertfă pentru păcatele noastre! De aci dar se vede încă, că omul, în iubirea sa către Dumnezeu, are nevoie de perfecțiune; căci el fiind ființă imperfectă, iubirea sa nu poate fi decât imperfectă și deci tot imper-

¹⁾ I Ioan IV, 9.

²⁾ Ioan III, 16. I Ioan IV, 10.

³⁾ Ioan. XIV, 9 XV, 9.

fectă și nelindestulătoare este și fericirea pe care 'i oferă toate cele trecătoare și omenești. Omul are nevoie, pentru a'și satisface dorința sufletului său de o fericire neschimbăcioasă, nemuritoare, căci tot ce este supus schimbării și deci muritor, este nepotrivit cu el, carele este destinat pentru nemurire. Omul are nevoie deci de Dumnezeu, singurul perfect și etern.

Dar pentru ca omul prin iubirea sa să se poată apropia de Dumnezeu, Dumnezeu însuși i a înlesnit calea și aici este taina cea mare a întrupării Fiului lui Dumnezeu, carele Dumnezeu fiind, a luat trup omenesc. Iisus Christos este Fiul al lui Dumnezeu. El este Cuvântul, carele întru început eră la Dumnezeu precum evangelistul spune: «Întru început eră cuvântul și cuvântul eră la Dumnezeu și «Dumnezeu eră cuvântul¹⁾ El este a toate știutor, adecă «cunoaște²⁾ toate precum zice acelaș evangelist Ioan. El «ca și Tatăl are toate întru puterea sa, precum zice Apostolul în Epistola sa către Ebrei³⁾. Orice ați cere dela «Tatăl, ne zice el întru numele meu, aceea voi face, ca «să se mărească Tatăl întru Fiul. De veți cere ceva întru «numele meu eu voi face⁴⁾. Lui i-se închină ingerii. El «iartă păcatele și este acelaș ieri și astăzi și în veac⁵⁾».

Dar Iisus Christos Fiul lui Dumnezeu evangelia ne învață, că este și fiu al omului, adecă om desăvârșit⁶⁾ Sf. Evangelist Ioan ne spune: «Și cuvântul trup s'a făcut și «s'a sălășluit întru noi și am văzut mărirea lui, ca mărirea a unui născut de la Tatăl, plin de dar și de adevăr⁷⁾». Născându-se din Sfântă Fecioară a predicat mântuirea, în-

¹⁾ Ioan I. 1.

²⁾ Ioan II. 25.

³⁾ Ebrei I. B.

⁴⁾ Ioan XIII, 14.

⁵⁾ Comp. Ebrei I

⁶⁾ Marc. II. 10. Ebr. XIII, 8.

⁷⁾ Ioan I 14.

soțit de sfinți săi Apostoli, și a suferit moartea pe cruce. El a fost intru toate om desăvârșit, însă fără de păcat.

Acesta este pre care Dumnezeu l-a trimis. Pre acesta cere să 'l iubim, pentru ca să dobândim aceea ce sufletul nostru dorește, implinind în lumea aceasta toată dreptatea și sfințenia și prin ele asigurându-ne viața viitoare, deci fericirea dorită.

Dumnezeu a înlesnit calea omului. Iisus Christos Mântuitorul fiind Fiul al lui Dumnezeu și fiu al omului, pentru nimeni dintre oameni nu este cu neputință a se apropia de el și a 'l iubi. Nici unul dintre muritori, nu este exclus de la fericirea dorită și fiecare cu propriile sale puteri se poate apropia de ea și poate a o dobândi. Iar el, ca Fiul al lui Dumnezeu, umple sufletul omului de fericirea dorită și ca fiu al omului, 'l atrage și apropie de sine.

Intreaga învățătură evanghelică este martură intru aceasta, căci ea astfel ne prezintă pre Iisus Christos. El a mers prefutindeni, ca om cu sfinții săi Apostoli. Il vedem pe malurile Iordanului, la lacul Genisaret. Il vedem cutreerând toată Iudeea și pustiul și nu s'a sfiit a chiemă la sine pe vameși și păcătoși, nici nu a gonit vre odată mulțimea, care se grămădeă tmbulzindu-se și silindu-se fie-care a se apropia de el și a ascultă cuvintele sale.

Acelaș este Iisus Christos și astăzi. El nu s'a schimbat. Nu 'l vedem cu ochii trupești, dar 'l vedem cu ochii sufletești și ne apropiem de el cu credința noastră când păzim poruncile sale; și cu cât ne apropiem, cu atât sufletul nostru se umple de aceea ce el dorește. 'L vedem același plin de iubire și adevăr, milostiv și credincios precum zice Apostolul; «Milostiv și credincios arhieru, intru cele ce sunt către Dumnezeu, ca să curățească păcatele poporului, că intru ceea ce a pățimit însuși fiind ispitit poate «și celor ce se ispitesc să le ajute» ¹⁾.

¹⁾ Ebrei II, 16—17.

Om fiind ne apropiem de el cu toată încrederea și cu toată tăria credinței, fiind siguri că ne ajută la toată nevoea și neputința. Cel sărman și sărac se apropie cu îndrăzneală, pentru că și el însuși a fost sărac. El însuși mărturisește că nu avea unde să-și plece capul. ¹⁾ Cu îndrăzneală se apropie cel întristat și nenorocit, pentru că el însuși în viața sa s'a întristat și a suferit. A plâns la mormântul prietenilor săi și a fost coprins de întristare, când se află pre cruce, privind pe mama sa, zdrobită de întristare pentru moartea lui. El compătimentește pentru cei întristați și părăsiți, căci el însuși a fost părăsit, de aceia pe cari i-a iubit. El însuși a rămas singur, lepădându-se de el, chiar și aceia cari jurau, că vor suferi moartea pentru el. El compătimentește, ajută și tolărește intru răbdare pe cel insultat, ponegriț și chiar batjocorit, căci el însuși a fost insultat, calomniat și batjocorit pe nedrept. El crede celor ce se află în chinuri și în extremă întristare și nenorocire, căci el însuși a fost coprins de mare întristare, când s'a rugat Părintelui și a zis: *«Intristat este sufletul meu până la moarte» și zicea Apostolilor săi: rămâneți aicea cu mine și priviți și mergând puțin, a căzut pre fața sa, rugându-se Tatălui cereșc și zicând: «Părintele meu! De este cu puțință treacă dela mine paharul acesta».* ²⁾

Cei întristați și coprinși de nenorocire sau amenințați de pericolul pedepselor nedrepte și chiar de moarte, pot alerga la el cu curaj și pot nădăjdui tot ajutorul și toată mângâierea, căci el însuși a fost în această stare, în grădina Getsimani, când părăsit de toți ai săi, se ruga Tatălui și sudori de sânge cădeau pre pământ dupre fața sa. Iar pre cruce fiind și către Tatăl cel din ceruri adresându-se,

¹⁾ Luc. IX 58.

²⁾ Mat. XX XI, 38, 39.

a zis: «*Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, căci mai lăsat*». ¹⁾ Cum dar să nu compătimizească el, să nu fie mult milostiv și să nu ajute celor întristați și nenorociți? Dar cum este cu puțință ca noi cari credem în el să nu ne adresăm lui cu îndrăzneală și să nu 'l iubim? Când el ispitit fiind, precum zice Apostolul, toate le a îndurat. A suferit chiar moartea, pentru ca să ne arate nouă desăvârșita sa iubire. Cum să nu ne întărim întru credință, a alerga la el cu toată încrederea desăvârșită și cum să nu 'l iubim mai pre sus de toate? Iar dacă nici această iubire a sa nu umple inima și sufletul nostru, atunci cu ce se va mulțami el? Ce va aștepta? Sau ce ar căuta să afle?

Dumnezeu prin Iisus Christos este obiectul real al iubirei noastre de a pururea acelaș, bun, drept, mult milostiv, îndurat, plin de iubire și adevăr, perfecțiunii singurele care copriind bucuria și fericirea dorită și așteptată de fiecare om. Iar dacă nici această iubire și milă, ce omul o are prin harul evanghelic dela Dumnezeu, nu mulțamește sufletul său, atunci cu ce se va putea mulțami și îndestulă?

Dar realitatea dovedește că sufletul omului numai în harul evanghelic își află mulțămirea și fericirea dorită. Singur acest har a putut dar și poate da omului aceea ce el de veacuri a căutat și a dorit. Deci singură religiunea creștină întru care lucrează acest har, oferă omului fericirea. Iar aceasta fericire 'i-o oferă în mod desăvârșit. În lumea aceasta trecătoare îi descoperă tot adevărul și toată dreptatea. Îl povățuește numai la bine și la tot ce-i poate fi de folos. Îl pregătește în acelaș timp și pentru fericirea desăvârșită, pentru viața viitoare. Pentru dobândirea aceasta îl pregătește aici pre pământ îndemnându-l și sfătuindu-l să ducă o viață curată și sfântă, și prin pacea și liniștea conștiinței în această viață îi dă asigurare că în adevăr va fi păr-

¹⁾ Math. XXVII, 46.

taș fericirii ce așteaptă pre toți aceia ce au bine plăcut lui Dumnezeu și au făcut voia sa aici pre pământ.

Fericirea dar fiind mai mult obiect al sentimentului și al inimei, decât al intelectului, iar relegiunea creștină coprinzând acest sentiment în toată puritatea și perfecțiunea sa, și în acelaș timp în modul cel mai desăvârșit, ea adresându-se în deosebi inimei, tot adevărul asupra celor de folos lui. Ea singură ti oferă toată mângăerea, toată speranța și iubirea desăvârșită a lui Dumnezeu pentru om și îi dă tot ce sufletul și inima sa dorește, fericirea cumpătată aici pre pământ prin liniștea și pacea conștiinței, făcând pre om astfel mulțămît și fericit aici pre cât este cu putință, asigurându-l în acelaș timp prin speranța credinței despre dobândirea împărăției cerurilor, *fericirea desăvârșită*.

Drag. Demetrescu.

ȘAPTE BISERICI CU AVEREA LOR PROPRIE.

În numărul 3 al acestei reviste am început a face o dare de seamă asupra însemnatei publicațiuni cu acest nume, făcută sub supravegherea D-lui P. Gârboviceanu, Administratorul Casei Bisericeii și pe care D-sa a însoțit-o cu o frumoasă introducere. Această lucrare însemnată, datorită, după cum am arătat, D-lui Gârboviceanu, are o deosebită importanță și pentru teologi și pentru cei ce își iubesc neamul și Biserica, căcili se prezintă plăcuta ocaziune de a-și putea arunca privirile lor în trecutul îndepărtat al Bisericeii noastre și de a vedea sentimentele adevărat românești ale acelor oameni mari și neuitați, cari știeau că ajutând Biserica, ajută neamul din care ei făceau parte.

Am făcut în prima parte a acestui articol o scurtă dare de seamă asupra bisericeii Sf. Spiridon-Nou din București și acum voi trece asupra celorlalte biserici cuprinse în această scriere.

Biserica Sf. Vineri-Herasca. Această biserică are

hramul «Cuvioasa Paraschiva». E situată în București la întretaerea stradei Sf. Vineri cu calea Călărașilor. Pentru întâia oară a fost zidită în anul 1645 de către Jupân Nicolae vel Aga cu soția sa Ioana și cu fiul lor Călin spătarul. Pentrucă acestuia din urmă îi mai zicea și Aganița, atât biserica cât și mahalaoa a dobândit numele de Aganița, pe care l'a păstrat până după anul 1749. Așa cum se află astăzi, a fost reconstruită în 1839 de arhiereul Ioanichie Stratonichias și i s'a mai adăogat și hramul «Botezul Mântuitorului». Murind arhiereul Ioanichie aproape de terminarea bisericei, marele paharnic Gh. Poenaru și-a luat sarcina asupra sa și a terminat-o desăvârșit.

Cu mult mai înainte, în anul 1729, Constantin Băleanu biv vel Comis și fratele său Matei Postelnicul făcuseră danie acestei biserici moșia Pupezenii din județul Ialomița. Această danie a fost întărită prin hrisovul domnesc al lui Grigore Ghica din 14 Iunie 1735, prin hotărârea domnească din 3 Ghenarie 1754 de către Constantin Mihail Cehan Răcovița V. V. cum și prin alte acte de împuternicire. Ca donatori mai însemnați ai acestei biserici a mai fost și neamul Năsturelilor-Herăști. Din veacul al XVIII această familie înzestră biserica și adăogă la ea o școală și un spital. Astăzi pe lângă această biserică se află zidit «Azilul Marelui General și Ban Constantin Năsturel-Herăscu», cunoscut altă dată sub numele de spitalul «Sf. Vineri al boerilor Herăști». Aici se adăpostesc aproape cincizeci de văduve sâr-

mane. Tot pe lângă această biserică se află din timpul cel mai vechiu și o școală. Din venitul averii ce o are, pe lângă întreținerea azilului, se mai împarte ajutoare și la alte cincizeci femei sărmene, cheltuindu-se pentru aceasta suma de peste 19,000 lei. Re-pausatul General Constantin Herăscu-Năsturel, mort în anul 1874, a instituit și premiile pentru scrierile cele mai bune ce poartă numele de premiile Năsturel. Unul din aceste premii este de 5000 lei, altul de 4000 lei, un altul și cel mai mare e de 12,000 lei și se dă din patru în patru ani sub numele de Marele premiu Năsturel. Aceste premii se dau de Academia Română. Binefăcătorul Academiei Române și al acestei biserici, Generalul Constantin Herăscu-Năsturel a fost aghiotant al lui Alexandru Ghica, a fost vornic în timpul lui Bibescu și mare ban și spătar al oștirii în timpul lui Știrbei.

Biserica stăpânește următoarele bunuri: moșia Pupezenii din județul Ialomița cu o suprafață de 3000 pogoane, lăsată de Constantin Băleanu; moșia Năsturel din județul Teleorman de 2600 pogoane, lăsată de Generalul C. Herăscu-Năsturel, cu condițiune de a da Academiei Române jumătate din venitul său anual; moșia Lămătești din județul Ilfov de 650 pogoane, lăsată tot de Generalul C. Herăscu Năsturel și de soția sa Elena Năsturel, născută Băleanu, mai are un corp de case situate în București, strada Sf. Vineri, compuse din șapte prăvălii cu dependențele lor, un alt corp de case în curtea bisericii locuit de personalul bisericii și patru imobile situate în strada

Fraților și Udricani, supuse la embatic. În bugetul pe anul 1903—1904 se observă la venituri suma de 97.197 lei și 19 bani, provenită din venitul moșiilor, din procente, cum și din diverse mici venituri. Cheltuielile sunt tot atât cât și veniturile, adică 97.197,19, în care intră plata personalului bisericeii, cum și a personalului bisericeii de pe moșia Pupezeni, întreținerea bisericeii, reparații etc., satisfacerea obligațiilor testamentare, în care se cuprinde milele, jumătatea din venitul moșiilor ce se cuvine Academiei Române, cum și alte cheltuieli necesare.

Această biserică ca exterior e un monument însemnat pentru capitală, iar ca interior e o podoabă demnă de văzut și admirat pentru bogăția și bucațile artistice ce le posedă.

Biserica Sf. Ilie din calea Rahovei. Data sigură a construirii acestei bisericeii nu se cunoaște. Se crede că a fost zidită cam pe la 1738 de către monahul Isaia Novăceanul, de sora sa Sanda cu bărbatul ei Atanasie, dându-i hramul Sf. Ilie. Enoriașii de pe vremuri ai acestei bisericeii erau în cea mai mare parte plăpămari, pantofari, dogari și vărari și ei aici înălțau rugăciunile lor către Domnul. În anul 1802 cu ocaziunea marelui cutremur biserica se stricase așa de rău în cât amenința ca într'o bună zi să se doboare pe credincioși, de aceea puțini mai aveau curajul să vie aici și să asculte sf. slujbă. Tocmai după 26 de ani dela cutremur s'a hotărât bătrânul vornic Fotache Știrbeiu să zidească o nouă biserică cu hramul Sf. Treime. El a fixat dimensiunile sf. locaș și

a dăruit o bucată de loc în apropiere de casele sale de pe podul Haidâm, sau podul calicilor. Fiindu-i teamă că va încetă din viață înainte de terminarea bisericii a stabilit o epitropie compusă din Neofit episcopul Râmnicului Noul-Severin, Banul Barbu Văcărescu și Vornicul G. Filipescu, care să termine lucrarea începută. Moartea a răpit prea de timpuriu pe bătrânul vornic și astfel n'a putut să vadă împlinită dorința sa cea sfântă. Toată averea sa mișcătoare și nemișcătoare a dăruit-o pentru zidirea și întreținerea acestei biserici. Epitropia a terminat construcția în anul 1838 August 13, după cum se vede din pisania bisericii. În 1874 biserica Sf. Ilie a fost restaurată din nou cu fondurile sale proprii. Pictura din interior a fost făcută de repausatul Tătărăscu.

Ca proprietăți această biserică are: moșia Prisăceni de jos numită și Drăgănescu din județul Ilfov de 854 pogoane, trei corpuri de case cu câte două etaje în strada Rahovei, și alte două corpuri în curtea bisericii, unde locuște personalul bisericesc.

Din bugetul pe 1903—1904, aprobat de Casa Bisericii se vede că veniturile au fost de 37.170 lei, iar cheltuelile de 30.382 lei 30 bani cu un escedent de 6787 lei 70 bani.

A patra biserică, despre care se vorbește în scrierea de față, Biserica Slobozia. În anul 1665, Radu-Vodă Domn al Țării Românești, a ridicat pentru prima oară pe acest loc o biserică cu hramul Sf. Mare mucenic Dimitrie. Cu mult mai înainte, în anul 1631 tatăl său, Leon-Vodă ridicase aici o cruce mare de piatră,

inchinată Sf. Gheorghe, în amintirea celor căzuți în lupta pe care el o avusese cu Aga Mateiu din Brâncoveni (Mateiu-Basarab) capul boerilor pribegi. Această cruce s'a conservat intactă, și ori cine o poate vedea și până astăzi în curtea bisericii Slobozia. Radu-Vodă înzestră biserica cu toate cele trebuincioase, și dă de veci personalului ei scutire de toate birurile. În strada ce poartă și până acum numirea de Leon-Vodă, la întâlnirea acesteia cu calea Șerban-Vodă, se află așezată biserica.

Marele vistier Constantin Năsturel cu soția sa Ancuța, fiica marelui medelnicer Preda Parșcoveanul și a jupănesei, Stanca, înlocuiește această biserică de lemn cu una de zid, și fu sfințită în ziua de 8 Septembrie 1743. Biserica aceasta nouă a fost construită, după cum se vede, în timpul domniei lui Constantin Mavrocordat și i-se dădu ca al doilea hram «Nașterea Maicei Domnului». Toate aceste date se cunosc din pisania așezată în tinda bisericii. Biserica cea veche de lemn a lui Rađu-Vodă a fost mutată în mahalaua Căramidarilor din vale, tot cu cheltueala marelui vistier Constantin Năsturel. Această biserică a servit până în anul 1854, când s'a zidit în locul ei biserica parochială Căramidarii de jos.

Biserica Slobozia, de și reparată în mai multe rânduri, totuși nu poate fi considerată ca un monument artistic de valoare, din punctul de vedere arhitectonic, totuși a satisfăcut și satisface încă nevoile parohiei. E drept că de multă vreme se vorbește că în locul acestei biserici se va construi o alta, care să fie o

podoabă pentru capitala țării, dar până acum, această dorință unanimă, nu o vedem îndeplinită. Epitropiile de pe vremuri au depus pentru acest scop la Casa de Depuneri suma de 146.100 lei în bonuri Funciare-Urbane 5%.

Averea acestei biserici constă din: moșia Urdăreanca sau Tia, numită și Cacaletți, din comuna Tia mare; se întinde atât în județul Romanați, cât și în Teleorman și are 2.432 de pogoane. Această moșie a fost făcută danie de către Dimitrie Urdăreanu, din partea vărului său Petre Urdăreanu, în anul 1778; din 2 perechi de case din calea Șerban-Vodă dăruite una de Stana Văduva și alta de Stana Stamatie; din casele din str. Senatului, dăruite de Ioan Petcu; din casa din curtea bisericii construită pe locul bisericii de preoteasa Zoița, moașa Angelina și Ioana Văduva, și prefăcute de epitropie; din casa din str. Leon-Vodă construită de epitropie; din casa din str. Erodiadei construite tot de epitropie pe un teren donat de Stana Stamatie; și în fine din un loc viran situat în str. Șerban-Vodă.

Daniile făcute acestei biserici sunt, după cum vedem, destul de numeroase și nu numai cei bogați sau gândit la întreținerea acestei biserici, dar și cei săraci, după cum am văzut din enumerarea de mai sus.

Din bugetul aprobat de Casa Bisericeii de pe anul 1903-1904 se vede că veniturile se ridică la suma de 40.329,44, iar cheltuelile tot la aceeași sumă; se așteaptă însă ca din suma de 10.821,72 prevăzută.

pentru deschidere de credite să se poată face o bună economie cu care să se mărească fondul de 146.100 lei.

Acestea sunt cele patru biserici cu averea lor proprie de care s'a ocupat d-l Petru Gârboviceanu, Administratorul Casei Biserici, în lucrarea de față.

Acincea biserică este *Sf. Treime (Știrbei) din Craiova*. Intemeetoria ei a numit-o «Sfânta Troiță» și a fost zidită în anul 1768, în timpul domniei lui Alexandru Sc. Ghica Voevod, având și un hram aldoilea «Nașterea Maicei Domnului». Această biserică a fost ridicată de Dumitrana Știrboia Stolniceasa, fca lui Constantin Strâmbeanu și soția stolnicului Constantin Știrbei. Ea eră de neam mare, căci Constantin Strâmbeanu fusese în 1719 consilier imperial al Oltenii, iar în 1741, Caimacam al Craiovei. Soțul ei, Constantin Știrbei dobândise stolnicia pe vremea lui Caragea și mai în urmă ajunge mare logofăt. Emanoil Roset Vodă în 1770 scutește biserica aceasta și pe slujitorii ei, de mai multe dări și poruncește Banului Craiovei și boerilor ispravnici de a apăra biserica de oerit, vinărit, dijmărit și alte an-garale.

Barbu Știrbei, Biv vel Vornic, în 1811 mărește averea acestei biserici prin o însemnată donațiune, care constă din moșia Broscari din Mehedinți și moșia Mlecăneștii din Doljiu și rânduește ca epitrop al bisericii pe Dumitrache Bibescu Biv vel Logofăt, iar ca legatară pe soția sa Catinca. Dela testamentul acestuia pornește dreptul de administrație al familiei

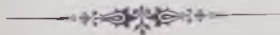
Știrbei asupra averii bisericii Sf. Treime. Fiul adoptiv al marelui Vornic, Barbu Dimitrie Bibescu, care luă numele de Barbu Știrbei a trăit până în anul 1869, domnind în Muntenia după revoluția dela 1848. Înainte de a fi domn, pe când se află ca mare logofăt, înfrumusețează biserica cu o tâmplă nouă, o zugrăvește în întregul ei și îi face daruri mai multe podoabe și odoare. Fiul acestuia Alexandru Știrbei a continuat a avea aceeași grijă față de biserică. Astăzi ca ctitori în viață sunt Gheorghe și Barbu Știrbei fiii lui Alexandru Știrbei. Biserica Sf. Treime a fost reclădită de arhitectul Lecomte du Nouÿ, restauratorul bisericilor Curtea de Argeș și Trei-Ierarhi din Iași, și acum trece printre cele mai frumoase monumente artistice din capitala Banilor.

Averea bisericii este următoarea: moșia Mlecăneștii din județul Dolju, moșia Calapăru din acelaș județ, moșia Milești tot din Dolju, moșia Broscari din județul Mehedinți, două case în Craiova și o casă în București. Moșiile Calapăru și Milești, cum și casa din strada Madona-Dudu au fost cumpărate de epitropie din averea bisericii; tot așa s'a procedat și cu locul din jurul bisericii, pe care se află astăzi grădina. Biserica Sf. Treime dispune de venituri foarte mari. Moșiile și casele produc anual 86.050, cupoanele dela fondul de rezervă 12.000, o parte din vânzarea unei păduri peste 6000 lei; în totul venitul se ridică la suma de 105.892,50. Cheltuelile sunt împărțite astfel: pentru întreținerea bisericii și plata personalului bisericesc 10.880 lei, pentru ad-

ministrație, 25.640 lei, din care numai primul episcop, care e și casier, primește 5.100 lei anual. Episcopul a stabilit un serviciu de consultațiuni medicale gratuite pentru bolnavii din Craiova cum și pentru acei din comunele unde se află moșiile bisericii, pentru acest scop se cheltuiește 13.340 lei. Se dau 20 de burse pentru elevi cum și cărți celor ce se disting la învățătură și s'a prevăzut în budget suma de 10.100 lei; ajutoare se dau la 26 persoane pentru suma de 7850 lei; pentru milostenii s'a prevăzut 3000 lei; pentru ridicarea unui monument lui Barbu Știrbei-Vodă 5000 lei etc. În total cheltuelile se ridică la suma de 86.310, rămânând un escedent de 17.624,25.

De aici se vede că biserica Sf. Treime din Craiova e bine administrată și cu marile ei venituri se îndulcesc multe nevoi. Oamenii pioși din acest oraș așteaptă cu multă nerăbdare terminarea deplină a bisericii, ca serviciul divin, întrerupt de mult timp, să poată reîncepe.

M. P

CRONICA BISERICĂSCĂ.

I.

| *Serbările dela Iași.*

In ziua de 2 Octombrie se va sfinți biserica Sf. Nicolae Domnesc din Iași, în ziua de 3 Octombrie se va sfinți biserica Trei-Ierarhi, în ziua de 4 Octombrie se va serba Centenarul Seminarului marelui mitropolit Veniamin Costache. Rar s'a întâmplat în istoria vieței noastre naționale să avem atâtea sărbări importante într'un singur oraș! De aceea cu drept cuvânt, orașul Iași e în mișcare cum n'a fost de multă vreme. Va asista la aceste serbări întreaga noastră familie Regală. Vor asista toți D-nii miniștrii, mulți senatori și deputați. Va fi o grămădire de lume, vrednică de măreția serbărilor!

Pentru această ocaziune Casa Bisericeii a publicat o broșură festivă asupra bisericilor Sf. Nicolae Domnesc și Trei-Ierarhi. Sf. Sinod a luat hotărârea să se tipărească Comentariile lui Teofilact asupra epistolelor apostolilor, lucrare tradusă de marele mitro-

polit Veniamin și rămasă în manuscris până acum. Din această lucrare a apărut deja un volum, însoțit de o foarte importantă introducere, datorită P. S. Atanasie, Episcopul Râmnicului Nou-Severin. Ministerul Instrucțiunii Publice prin D-nul G. Adamescu, secretarul general al acestui minister, a publicat o voluminoasă și importantă lucrare asupra Seminarului Veniamin Costache. De sigur că se vor mai publica și alte lucrări de persoane necunoscute nouă până acum și despre care vom vorbi la timp. Cu un cuvânt: La Iași vor fi serbări, care înalță sufletul Românului și îi întărește credința în viitor. Se va slăvi în acest oraș numele lui Dumnezeu și al acelor care au lucrat în numele Lui! Biserica și cu servitorii ei sunt în haine de sărbătoare!

II.

De ale Clerului.

N u m i r i.

— Nou hirotonitul în Diacon Gheorghe Georgescu, este numit Diacon pe ziua de 1 Iulie a. c. la biserica parohială «Silvestru» din București.

— Nou hirotonitul în preot Grigorie Bârdan este numit pe ziua de 1 August a. c. paroh la parohia Renghioiu, jud. Gorj.

— Preotul supranumerar Andreiu Sburlan dela parohia Zilișteanca, jud. Buzău, este numit pe ziua 1 Iulie a. c. paroh la acea parohie.

— Nou hirotonitul în preot Constantin Bocănescu este numit pe ziua de 1 Iulie a. c. paroh la parohia Poidești, jud. Buzău.

— Preotul supranumerar Nicolae Stamati dela parohia

Târpești, jud. Neamțu, este numit pe ziua de 15 August a. c. paroh la acea parohie.

— Nou hirotonitul în preot Gheorghe I. Vasilache, este numit pe ziua de 15 August a. c. paroh la parohia Idriciu jud. Falciu.

— Preotul supranumerar Marin Corinescu dela parohia Balașoeni jud. Ilfov, este numit pe ziua de 1 Septembrie a. c. paroh la parohia Căscioarele, acel județ.

— Diaconul Barbu Cătuneanu dela biserica parohială «Adormirea Maicei Domnului» din urbea Turnu-Severin, hirotonit fiind preot, este numit pe ziua de 15 August preot supranumerar la biserica parohială «Sf. Ioan Botezătorul» catedrala acelei urbe.

— Nou hirotonitul în preot Alex Romanescu, este numit pe ziua de 15 August a. c. paroh la parohia Grințieșu, comuna Bistricioara, jud. Neamțu

— Preotul Gh. Popescu, fost paroh la parohia Murgeanca jud. Ialomița, este numit pe ziua de 1 Octombrie a. c. preot supranumerar la biserica filială din cătunul Cara-Omer, parohia Gheringec, jud. Constanța.

— Preotul Vasile Stroescu, fost paroh la parohia Văsuiu, jud. Putna, este numit pe ziua de 1 Septembrie a. c. paroh la parohia Iucșești, jud. Roman.

— Preotul supranumerar Const. Stănilă dela parohia Pleșcoiu, jud. Buzău, este numit pe ziua de 1 Octombrie a. c. preot la Sf. Monastire Rătești.

— Noul hirotonitul în preot Emanoil St. Bogatu, este numit pe ziua de 1 Septembrie a. c. paroh la parohia Smărdan jud. Covurlui.

— Noul hirotonitul în preot Ilie C. Popescu, este numit pe ziua de 15 Septembrie a. c. paroh la parohia Tigveni. jud. Argeș.

T r a n s f e r ă r i.

— Preotul paroh Ștefan Ionescu dela parohia Uda-Paciurea, județul Teleorman, este transferat pe ziua de 15 August a. c. în aceeași calitate la parohia Ionești județul Dâmbovița.

— Preotul paroh Mihail Zăhărescu dela parohia Sf. Maria

jud. Botoșani, este mutat pe ziua de 15 August a. c. în aceeași calitate la parohia Tomești, acel județ.

— Preotul paroh Petru Ianculescu dela parohia Calica, jud. Tulcea, este mutat pe ziua de 15 August a. c. în aceeași calitate la parohia Sarighiol, același județ.

— Preotul paroh Ioan G. Bucur dela parohia Căscioarele jud. Ilfov este transferat pe ziua de 1 Septembrie a. c. în aceeași calitate la parohia Vărăști Dascălu-Creața acelaș județ.

— Preotul paroh Grigore Pagoceanu dela parohia Ciocani jud. Tutova, este transferat în aceeași calitate pe ziua de 1 Septembrie la parohia Muscurei, acel județ.

— Preotul paroh Constantin Ștefănescu dela parohia Serdaru jud. Covurlui este mutat cu cartea canonică în Eparhia Ungro Vlahiei, în aceeași calitate pe ziua de 1 Septembrie a. c. la parohia Copăceni-Mogoșești jud. Ilfov.

— Preotul paroh Grigore Pavileanu dela parohia Ruși jud. Tutova este mutat în aceeași calitate pe ziua de 1 Iulie a. c. la parohia Bărtușu-Clăcași acel județ.

— Preotul Stan B. Nicolau de la Sf. Monastire Rătești este mutat pe ziua de 1 Octombrie a. c. în calitate de preot supranumerar la parohia Tg. Cucului jud. R.-Sarat.

— Preotul paroh Mihail Țigău dela parohia «Buna-Vestire» din urbea Galați este transferat pe ziua de 1 Septembrie a. c., în aceeași calitate la parohia «Sf. Sofia» din acea Urbă.

— Preotul supranumerar Ioan Grigoriu dela parohia «Buna-Vestire» din Urbea Galați este detașat pe ziua de 1 Septembrie a. c. la parohia «Sf. Ioan Botezătorul» din acea Urbă.

— Preotul Iconomu Gheorghe V. Niculescu protoieru al județului Constanța și paroh la parohia Cocargea din acel județ, este transferat în calitate de protoieru și paroh pe ziua de 1 Septembrie a. c. la parohia Nalbant județul Tulcea.

— Preotul Icon Ion Grigorescu protoieru al jud. Tulcea și paroh la parohia «Sf. Gheorghe» din urbea Tulcea este transferat pe ziua de 1 Septembrie a. c. în calitate de protoieru al județului Constanța și paroh la parohia Cocargea acel județ.

— Preotul paroh I. Alexan Irescu dela parohia Sicrita jud. Prahova este mutat în aceeași calitate pe ziua de 1 Octombrie a. c. la parohia Șoimari, acel județ.

D e m i s i u n i.

— Preotul paroh Ioan Zamfirescu dela parohia Drăgoești-de-sus, jud. Ilfov, a demisionat pe ziua de 1 Iulie a. c. din parohie și preoție.

— Preotul paroh Gheorghe Negulescu dela parohia Gornetu-Cricov, jud. Prahova, a demisionat pe ziua de 1 Iulie a. c. din parohie și preoție.

— Preotul paroh N. Dragomirescu dela parohia Capul-Piscului, județul Muscel, a demisionat pe ziua de 1 Octombrie a. c. din postul de paroh și preot din cauză de boală și bătrânețe.

D e c e s e.

— Preotul paroh Luca Șerbănescu dela biserica parohială «Sf. Nicolae» din urbea Călărași, decedat la 8 Iulie a. c.

— Preotul supranumerar Constantin Constantinescu dela parohia Corbii, jud. Muscel, decedat la 13 Iulie a. c.

— Preotul paroh Constantin Crăciunescu, dela parohia Tigveni, jud. Argeș, decedat la 9 Iulie a. c.

— Preotul paroh Constantin Ifrimescu dela parohia «Sf. Nicolae» din urbea Botoșani, decedat la 20 Iulie a. c.

— Preotul paroh Dimitrie Corbeanu, dela parohia Ciulnița, jud. Ialomița, decedat la 19 Iulie a. c.

— Preotul paroh C. Crăciunescu dela parohia Tigveni com. Rătești-Furduești, jud. Argeș, decedat la 9 Iulie a. c.

— Preotul supranumerar Gh. Ieromnimon dela biserica «Dobroteasa», din București, decedat la 20 Iulie a. c.

— Preotul supranumerar Voicu Vasilescu dela biserica parohială «Sf. Gheorghe» din urbea Brăila, decedat la 10 Iulie a. c.

— Preotul supranumerar Ilie Borcea, dela parohia Scorțeni, jud. Bacău, decedat la 3 August a. c.

— Preotul supranumerar C. Constantinescu, dela parohia Corbi, jud. Muscel, decedat la 11 Iulie a. c.

- Preotul supranumerar Gh. Bogdănescu, dela parohia Optași, județul Olt, decedat la 2 August a. c.
- Preotul supranumerar Radu Rohat, dela parohia Tițești, jud. Argeș, decedat la 3 August a. c.
- Preotul supranumerar Niță Ene, dela parohia Bărcănești, jud. Olt, decedat la 1 August a. c.
- Preotul supranumerar Nedelea Călin, dela biserica filială din Cătinul Bălăria, parohia Arsachi, jud. Vlașca, decedat la 22 Maiu a. c.
- Preotul supranumerar C. Danieleanu dela biserica parohială «Sf. Spiridon» din urbea Ploești, decedat la 11 August a. c.
- Preotul supranumerar Gh. Vasian dela biserica parohială «Sf. Nicolae» din urbea Bacău, decedat la 11 August a. c.
- Preotul supranumerar. Panaite Coțac dela parohia Protopoești, Com. Tăcuta, iud. Vaslui.

III.

Institutele de propagandă Catholică |

Am arătat în numărul trecut al acestei reviste, că institutele de fete *Notre Dame de Sion* din Galați, Iași și București au fost date în judecata Consiliului permanent de instrucțiune pentru grave neregularități contra legilor și regulamentelor școlare. Procesul s'a judecat de Consiliul permanent de instrucțiune în mai multe ședințe din cursul acestei luni. S'a ascultat acuzarea D-lui inspector școlar Teodoru, s'au ascultat superioarele institutelor, s'au ascultat martorii, s'a ascultat în cele din urmă și apărarea D-lui Alex. Xenopol, profesor la universitatea din Iași și cunoscut autor de lucrări pe terenul istoriei naționale. După multă deliberare Consiliul permanent în majoritate

de doi s'a pronunțat pentru închiderea provizorie a acestor institute, iar unul a făcut opiniune separată prin care cere să li se dea un *avertisment public*. Aci stau lucrurile până acum.

Am citit cu cea mai mare băgare de seamă tot ce s'a scris și s'a vorbit în această chestiune. Un singur lucru reese din toate: Institutele acestea voesc cu ori ce chip convertirea fetelor de *Români Ortodoxi* la *Catholicism*; instrăinarea lor de fondul de viață sufletesc propriu poporului român din țara aceasta. Să mai vorbesc de disprețul ce îl arată aceste instituțiuni pentru limba românească, pentru istoria și datoriile românești, pentru legile și regulamentele școlare? Toate acestea formează un complex de atentate contra demnității noastre ca popor și nădăjduesc că se vor lua măsurile necesare ca aceste *călugărițe fără patrie*, să nu mai completeze contra patriei noastre. *Tăria poporului român din țara noastră stă și în unitatea lui de credință*. Dacă lăsăm cu indiferență să se știrbească această unitate, facem un mare rău poporului și țării. E bine să se știe aceasta de toată lumea românească. Acei cari apără călugărițele catolice din congregațiunea Notre Dame de Sion sunt inconștienți de ce fac și sunt intruși în poporul românesc! O spunem aceasta cu toată durerea sufletului nostru, rănit în vederile și aspirațiunile lui cele mai sfinte! În numărul viitor vom reveni, căci vom cunoaște până atunci și hotărârea D-lui Ministru al cultelor și instrucțiunei publice.

Pentru ca cetitorii noștri să vază mai bine rezul-

tatele de propagandă ale acestor institute incheiu cu depozitia făcută înaintea Consiliului permanent de instrucțiune de către D-na Abramoff din Galați. Iată ce a spus această îndurerată mamă:

P.—Cum vă numiți?

M.—E. Abramoff.

P.—Ce cunoașteți despre institutul «Notre-Dame» din Galați?

M.—Lucruri grozave, d-le președinte.

P.—Istorișiți vă rog.

D-na Abramof cu o voce tremurândă de emoțiune și cu lacrimile în ochi, începe să istorisească cum unica d-sale fiică a fost răpită de călugărițe, și până astăzi dispărută fără urme.

Urmă la școala acestei congregațiuni. După scurgere de câți-va ani, observăm că sentimentele fiicei noastre se instreinează, mult de afecțiunea către părinții săi. Constatând mai târziu și o cultură greșită și insuficientă, ne-am hotărât să o retragem dela acest institut. În tot timpul însă cât am ținut-o acasă, întreținea relațiuni cu călugărițele, prin scris.

I-am interzis în mod sever orice comunicație cu fostele ei profesoare și am intervenit la călugărițe rugându-le că, dacă fiica mea va veni vre-o dată pe la institut, să nu o primească. Am obținut din partea lor promisiunea că se vor conforma. În aceeași zi însă, ele au trimis fetei mele o invitație prin care o poșteau la o serbare școlară, ce avea loc la institut.

S'a dus, iar după puține zile a dispărut și până astăzi nu am putut da de urmele ei (Plânsul o întrerupse)

...Am căutat-o pretutindeni. N'am putut da de ea. Niște cunoscuți mi-au spus că a doua zi după dispariția ei, ar fi zărit-o însoțită de două maici, în gara Barboși.

M'am dus la institut, m'am rugat de toate călugărițele am plâns, am îngenunchiat, am promis, am amenințat; nimic. Au rămas mai reci ca marmora. N'am putut să alflu nimic!

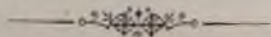
Am recurs la trucuri. Aflând că e la institutul lor din Iași, m'am travestit într'un costum bulgăresc de țărancă și m'am prezentat simulând că nu cunosc altă limbă, decât bulgărește, fiind convinsă că nici o fată din acel institut nu ar fi știut să vorbească această limbă, decât numai copila mea.

N'am găsit-o. Am căutat-o în Paris, în Bruxelles, pretutindeni. Nu e nicăeri! A dispărut fără, urme despoindu-ne și de avere; eră majoră.

Iar toate aceste suferințe grozave, nu le datoresc decât călugăriților din Galați.

D-na Abramofi ne mai putându-și oprî emoțiunea i se permise să părăsească sala Consiliului.

G...

APOLOGETICA LUI TERTULIAN

SAU

APARAREA CREȘTINILOR ÎN CONTRA PAGÂNILOR.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea No. 5).

CAP. 4.

Legile, care condamnă pe creștini numai din cauza numelui lor, fiind tiranice și fără rost, trebuie să se desființeze, iar nici de cum să se execute.

După aceste observațiuni preliminare, care mi s'au părut de neapărată trebuință, pentru a combate cea mai nedreaptă erezie, în contra numelui de creștin, voi dovedi direct, inocența noastră, nu numai desvinovățindu-ne, de ceea ce ni se impută, ci infundând pe defăimătorii, noștri, arătându-le, că ei fac în public, însăși lucrurile, ce ne acuză, că le-am face noi în ascuns, și pentru care ei ne privesc, ca pe cei mai demni de disprețuit, ca pe cei mai smințiți, ca pe cei mai vrednici de pedeapsă și ca pe cei mai stricați oameni.

Înșiși fiind mânjiți de crime, dacă ar roși, aș putea zice că învinovățind pe oamenii cei mai virtuși, acuză cel puțin pe aceia, cari pretind, că le aseamănă.

Dar, în zadar va fi răspuns adevărul la toate, prin gura mea; voi ne puneți împotriva autoritatea supremă a legilor voastre, după care, ziceți voi, nu este permis de a cercetă și pe care legi, sunteți obligați să le preferiți adevărului. Să începem deci a discuta. În privința, acestor legi, ai că-

ror miniştri sunteţi voi. După ce v'aţi rostit cu asprime: «Nu vă este permis, să liţi creştinii», vă arătaţi neinduplecabili, daţi pe faţă cu îndrăzneală, silnicia şi tirania voastră, dacă pretindeţi, că aceasta nu ne este permis, de oarece aşa vreţi voi, iar nu pentru că într'adevăr nu trebuie să fie. Pe motivul, că aceasta nu trebuie să fie permis-fără îndoială, răul nu poate exista şi tot ceea ce este bine, de sine este permis. Dacă deci, voi izbuli să dovedesc, că religiunea, pe care legea voastră o opreşte, este un bine, voi fi probat, că această lege n'a putut s'o împiedice, cum ar fi trebuit să facă, dacă această religiune ar fi un rău. Dacă legea voastră este greşită, se explică prin faptul, că ea este opera unui om şi că nu-şi trage origina sa din cer.

Este lucru de mirare, că un legislator a putut să se înşeale, la facerea unei legi şi că însuşi a fost nevoit s'o reformeze? Licurg fu atât de măhnit, pentru schimbările, ce Lacedemonienii făcură legilor sale, încât el se conţamnă să moară de foame, în locul, unde se retrăsese. Servindu-vă de lumina experienţei, care a împrăştiat întunericul anticităţii, nu desluşiţi voi înşivă în toate zilele, prin rescripte şi edicte neţârmurita şi obscura pădure a legilor voastre?

Sever, cel mai statornic dintre împăraţi n'a desfiinţat el în cele din urmă, o lege puţin meditată, deşi respectabilă prin vechimea sa—legea Papia, care ordonă de a avea copii, înainte de timpul fixat pentru căsătorie, prin legea Iulia? Această lege barbară, care da voie creditorului, să taie în bucăţi, pe datornicul neplatnic, a fost suprimată prin votul unanim al poporului roman; pedeapsa cu moartea a fost schimbată într'o pedeapsă ruşinoasă. În loc de a se vărsa sângele, a voit mai bine să roşiască de ruşine fruntea falitului, pe care legea îl peleşteşte, prin sefestrarea averii sale.

Ce schimbare, vă rămâne să faceţi în legile voastre, dacă este adevărat, că nici vechimea lor, nici demnitatea autorilor lor nu le face respectabile, ci numai singură dreptatea?

Dar, de îndată ce ele sunt nedrepte suntem în drept să osândim însăşi aceste legi, care ne osândesc; eu zic—nedrepte, ar trebui să zic smintite, dacă ele pedepsesc nu-

mai numele de creștin. Dacă acestea sunt faptele, pe care ele le pedepsesc, pentru ce dar ne pedepsesc numai pentru singura mărturisire a omului nostru, pe când pe toți ceilalți, nu-i pedepsesc, decât după ce s'a dovedit crima lor? Sunt amestecător de sânge: pentru ce nu cercetează în contra mea? Sunt omorător de copii: de ce nu mă pune la caznă? Sunt vinovat față de zei, față de împărat: pentru ce să nu fiu ascultat, în apărarea mea?

Nu este nici o lege, care să oprească examinarea dovezilor unei crime, ce se condamnă. Nici un judecător nu este îndrept să pedepsească, dacă nu va ști, că crima a fost săvârșită. Nici un cetățian nu poate să observe legea, dacă nu știe ceea ce pedepsește ea. Nu este destul, ca legea să-și dea,—pentru a zice ast-fel—ei însăși, mărturie despre dreptatea sa; trebuie, ca ea să fie cunoscută de către acei, a căror supunere, o cere. Ea devine bănuită, când nu vrea să fie examinată; este tiranică, când poruncește o supunere oarbă.

CAP. 5

Domnitorii cei răi au prigonit pe creștini, iar cei buni i-au apărat. Dacă ne urcăm la origina legilor, care ne privesc, vedem că era un vechiu decret, care interzicea împăraților, de a consacra vr'un zeu, fără aprobarea senatului. M. Aemilius știe, ce se întâmplă din această pricină, zeului său, Alburnus. Nu este în iterent pentru cauza noastră, să observăm, că la voi, capriciul omului hotărăște despre divinitate. Dacă zeul nu va plăcea omului, nu va fi zeu; deci trebuie să caute să aibă trecere la om.

Tiberiu, sub domnia căruia, numele de creștin începu a fi cunoscut în lume, făcu cunoscut senatului, probele despre divinitatea lui Iisus Christos, pe care le primise din Palestina și le sprijini cu votul său. Senatul le respinse, pentru că nu fuseseră examinate de el însuși. Împăratul însă rămase în convingerea sa și amenință pe acuzatorii creștinilor, cu mari pedepse. Consultați analele voastre și aci, veți vedea, că Neron este cel dintâiu, care a tras sabia, în contra sectei creștinilor. Ne facem o fală, numindu-l autorul condamnării noastre. Ceea ce Neron a făcut nimeni nu se îndoește, că n'ar fi un mare bine. Domițian,

care moștenise o parte din cruzimea lui Nerone, începuse de asemenea să persecute pe creștini; dar, fiindcă el nu era dezbrăcat de ori ce sentiment de umanitate, se opri îndată și chemă înapoi, chiar pe cei ce îi surghiunise. Iată, cari au fost prigonitorii noștri: niște oameni nedrepti, nelegiuți, mârșavi; voi înși-vă îi condamnați și restabiliți pe aceia, pe cari ei i-au condamnat.

Dintre toți principii, cari au cunoscut și respectat dreptul divin și urman, numiți-mi unul singur, care să fi persecutat pe creștini. Noi putem spune pe unul, care s'a declarat protectorul lor, anume pe filosoful, Marcu Aureliu. Să se cetească epistola, unde el măturisește, că setea crudă, care prăpălise armata sa în Germania. Iu potolită prin ploaia, ce o trimise cerul la rugăciunile soldaților creștini. Dacă nu revocă el în mod hotărât, edictele în contra creștinilor, cel puțin le făcu fără efect, făcând legi și mai aspre contra acuzatorilor lor.

Care sunt deci aceste legi improtivitoare creștinilor, care nu sunt executate decât de principii nelegiuți, nedrepti, mârșavi, cruzi, smintiți; pe care Traian le-a ocolit în parte, oprind de a căută într'adins pe creștini; pe care nu le a autorizat nici odată nici Adrian, așa de curios în toate; nici Vespasian, distrugătorul ludeilor, nici Antoniu, nici Verus? Cu toate acestea, eră mai ușor a se stinge o sectă de criminali, prin niște principii virtuși, decât prin alți criminali.

CAP. 6.

Numai rămân urme din moravurile și legile vechi, care să se opună creștinilor.

Să-mi spună acum acești mari râvnitori ai legilor și ai datinelor strămoșești, dacă ei le-au respectat pe toate; dacă le-au observat în totdeauna, cu scrupulositate; dacă n'au uitat în întregime și dacă nu sunt ca și suprimate regulamentele cele mai înțelepte și cele mai de trebuință, pentru curățenia moravurilor? Ce au devenit acele legi, care opriau cheltuelile nebune; acele legi așa de aspre, contra ambițiunei; care fixau o sumă nelsemnată, pentru chiel-tuala unei mese; care opriau de a se întrebuința mai mult

de o pasere și aceasta încă fără a se îngrășa; care alun-gau din senat pe un patrician, ce avea zece livre de ar-gint, ca convins prin aceasta, de o ambițiune fără margini; care ordonaseră dărâmarea teatrelor de abia ridicate, ca nefiind proprii, decât de a strică moravurile; care nu su-feriau, ca cine-va să usurpe nepedepsit semnele demnității și ale nobleței?

Acum, văz, dându-se prânzuri numite *centenarii*, pen-trucă costă o sută de mii de sesterțe ¹⁾. Văz argintul mi-nelor prefăcut în vase, nu zic pentru serviciul senatorilor, ci pentru al dezrobiților, al robilor, cari de abia au rupt fiarele lor. Văz, că se imulțesc și împodobesc frumos tea-trele și că se asigură în contra vremurilor rele, care le ar ruină. Și fără îndoială, pentru a feri de frig, pe acești privitori mofțuroși și iubitori de desfătare, nascociră Lace-demonienii mantalele lor. Văz, matroanele romane gătile, ca și femeile cu moravuri ușoare, cu care se confundă.

Aceste vechi obiceiuri, atât de folositoare, pentru a se păstră modestia și cumpătarea sunt desființate. Altă dată, femeile nu purtau nici un lucru de aur, decât numai inelul de logodnă, primit în deget dela soțul lor. Întrebuințarea vinului, le eră oprită cu atâta asprime, încât se lăsa să moară de foame, o femeie, care ar fi fost găsită într'o piv-niță cu vin. Și sub Romul, Meceniu, fără a fi pedepsit, omorâ pe nevastă sa, numai pentrucă gustase vinul. Fe-meile erau obligate să sărute pe rudele lor de aproape, pentruca să se asigure, după miros, dacă ele băuseră sau nu.

Ce s'a făcut acea veche fericire a căsătoriei, întemiată pe obiceiurile, ce întăriră ast-fel buna înțelegere, între soți, încât în timp de șease-sute de ani, dela zidirea Romei, n'a fost nici un singur exemplu de divorț? Astăzi, întregul corp al femeii se curbează sub greutatea aurului; sâr-utare, pentru a se încredința de băutura vinului, numai este îngăduită; divorțul a devenit oare-cum fructul și do-rința căsătoriei.

Voi ați desființat chiar înțeleptele ordonanțe ale strămo-silor voștri, cu privire la cultul zeilor. Conform decretului

¹⁾ Aproape 20,000 franci.

senatului, consuli izgoniseră pe Bachus și misterele sale, nu numai din Roma, ci din toată Italia. Consulii, Pisone și Gabiniu, cari cu toate că nu erau creștini interziseseră intrarea în Capitaliu, adecă în palatul zeilor — lui Serapis, Isis și Harpocrat, care se închipuește cu un cap de câine. Ei răsturnaseră altarele lor și opriseră mersul acestor zadarnice și rușinoase superstițiuni. Voi ați restabilit aceste divinități, în toată strălucirea lor.

Unde este religiunea, unde este respectul datorit părinților voștri? Prin îmbrăcămintea, gusturile, luxul și limbajul vostru, voi ați părăsit cu totul exemplele, ce vi le-au lăsat. Voi lăudați în totdeauna anticitatea și nimic nu este mai nou, decât chipul, cum voi trăiți. Vă depărtați din ce în ce mai mult de întocmirile părinților voștri, pentru a nu-i imita, decât în rătăcirile lor.

Aș putea chiar să vă arăt, ca urmare că asemenea creștinilor în punctul acesta, — căroră cu toate acestea, le faceți o crimă capitală, — voi neglijați, defăimați, distrugeți cultul proprielor voastre divinități, de și vă lăudați, că ați fi moștenit din zelul religios și orb al părinților voștri; de și ați fi încetățenit oare-cum printre voi, pe Serapis, ale cărui altare, le ați retnălțat și pe Bachus, a cărui furie prăznuiește bețiile. Dar, voi răspunde invinuirilor despre crimele secrete, pentru a trece apoi la altele.

Pr. N. Georgescu.
Alexandria.

(Va urma).

DE CENTENARUL SEMINARULUI „VENIAMIN.“

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română», anul al XXVIII-lea, No. 6).

Nicodim însă nu s'a mărginit a traduce literar lucrarea lui Teofilact, ci a prelucrat-o, dezvoltând ideile, ce din cauza concisiunii nu se puteau lesne înțelege, și îmbogățindu-le cu numeroase note pline de erudițiune. Cu modul acesta Nicodim a făcut o lucrare folositoare nu numai creștinilor celor simpli, ci și celor învățați. În această privință el zice: «Fiindcă limpezirea înțelesului și concisiunea sânt opuse între sine, iar sfințitul Teofilact în multe părți ale tâlcuirii sale este foarte concis, așa că înțelesul său nu se putea lămuri bine mai ales în tâlcuirea cea simplă, pentru aceasta eu am explicat și amplificat ideile ce erau obscure din cauza concisiunii, parte prin adause, parte prin omisiuni și modificări, numai și numai ca să limpezesc mai bine înțelesul pentru frații mei cei simpli; căci de aș fi tradus literar din elinește părțile cele concise, înțelesul ar fi fost cu totul întunecat. Ori din ce limbă ai traduce trebuie să faci totdeauna vre un adaus, vre o omisiune sau schimbare, pentru idiotismul limbei; la traducerea de față însă adausele au mai sporit și din cauza concisiunii. Apoi de oarece în unele părți lipseau mărturiile trebuitoare din Sf. Scriptură și din sf. Părinți, cum și deslușirile potrivite materiei, am îndeplinit și aceste lipsuri, precum se poate

vedea din alăturarea talmăcirea de față cu scrierea cea originală elinească. Deci, la talmăcirea ce cu dragoste am făcut pentru frații mei cei simpli, am adaus și multe însemnări filologice pentru învățații neamului meu și mai ales pentru predicatorii începători, ca să le dau materie să învețe pre poporul lui Dumnezeu».

Nicodim începe lucrarea sa cu o precuvântare foarte instructivă. Despre această precuvântare se face numai mențiune în traducerea română (pag. 5, nota 1), noi însă am reprodus, precum se vede aicea, mai multe idei și chiar părți din ea¹⁾. Deasemenea la începutul fiecărui Tom, originalul are câte un moto, s'a tradus însă românește numai moto dela începutul Tomului III.

Din cele zise de Nicodim, oricine poate cunoaște lesne valoarea lucrării sale. Această însemnată lucrare s'a tipărit abia după moartea lui de către Ieromonahii: Ștefan și Neofit, frați duhovnicești ai lui Nicodim, sub auspiciile lui Neofit Patriarhul Constantinoplei și Graful Ioan Capodistria ministru al Rusiei, cu care Mitropolitul Veniamin a stat în corespondență²⁾. Lucrarea este tipărită în Veneția la 1819, în trei tomuri, folio³⁾. La începutul ei se află o dedicație către Graful Capodistria, o scrisoare de recomandare a

¹⁾ P. S. Gerasimu Episcopul Romanului, rugat de noi, a tradus această precuvântare; ne-am servit de traducerea P. S. Sale, pentru care îi aducem mulțămiri. Credem că P. S. Sa va da la tipar această importantă traducere.

²⁾ *Istoria Mitropoliei Moldovei* de C. Erbiceanu, documente, pag. 355 sq., comp. și pag. 226.

³⁾ Titlul acestei lucrări este următorul: Παύλου τοῦ θείου καὶ ἐνδόξου ἀποστόλου αἱ εἰς ἐπιστολαὶ ἀρμηνευθεῖσαι μὲν ἑλληνιστί ὑπὸ τοῦ μακαρίου Θεοφιλῆτος Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, μεταφραστῆσαι δὲ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς κωνσταντινὴν διάλεκτον καὶ σημειώμασι διαφόροις κατορθωθεῖσαι, παρὰ τοῦ ἐν μακαρία τῇ λήξει γενομένου Νικολάου Ἀγιορείτου κ. τ. λ. Precum vom vedea titlul acesta e tradus întreg numai în Tom. al III-lea. Materia este împărțită astfel: Tomul I, 428 pag., cuprinde tâlcuirea Epistoliei către Romani și I-a Corinteni. Tom. II, 458 pag., tâlcuirea Epistoliei II-a către Corinteni, a celei către Galateni, Efeseni și Colaseni. Tom. III-lea, 490 pag., cuprinde tâlcuirea Epistoliei I și II-a către Tesalonicheni, I-a și a II-a către Timotei, a Epistoliei către Tit, Filimon și către Evrei. Originalul se află în Biblioteca Academiei Române, donat împreună cu alte cărți vechi de valoare, de către re-pausatul Iosif Naniescu, Mitropolit al Moldovei.

Patriarhului Chiril în privința cărței și o scurtă biografie a lui Nicodim, enunțându-se în ea și toate lucrările lui; după biografie urmează precuvântarea, de care am vorbit mai sus. La sfârșitul tomului al III-lea este lista abonaților, între cari aflăm pe Scarlat Calimah Domnul Moldovei, pe Mitropolitul Veniamin, pe Gherasim Episcopul Romanului pe Meletie al Hușilor, etc.

Mitropolitul Veniamin studiind această scriere și cunoscând folosul ei pentru cler, s'a hotărât a o traduce în limba românească.

Dar cu mult înainte de a eși la lumină lucrarea lui Nicodim, au fost cunoscute la noi și traduse românește tâlcuirile lui Teofilact la Evangheliile și la Epistoliile sf. Apostol Pavel. Există mai multe manuscrise vechi românești, ce cuprind tâlcuirea la Evangheliile de Teofilact, așa că această lucrare se pare că a fost una din lecturile de predilecție ale clericilor noștri cărturari mai ales dela veac. XVIII-lea înainte ¹⁾. În biblioteca Episcopiei Râmnicului Noului Severin se află un manuscris, ce cuprinde tâlcuirea lui Teofilact la Epistoliile Apostolului Pavel. Este singurul manuscris românesc ce cunoaștem asupra acestei materii. Manuscrisul acesta, în două tomuri, folio, legate, are două particularități caracteristice.

Mai întâiu traducătorul nu observă la tâlcuirea Epistoliilor ordinea în care ele sânt puse în Noul Testament și

¹⁾ În biblioteca Episcopiei Argeșului se află câteva manuscrise, din cari unul e scris cu multă îngrijire și cu frumoase vignete, de popa Floru, dascăl de slovenie, care-l închină lui Grigorie episcopul Râmnicului (1748—1764). Din precuvântare se vede, că traducerea e făcută de Damaschin episcopul Râmnicului (1710—1726). Deasemenea în biblioteca Academiei Române se află mai multe manuscrise frumoase românești, ce cuprind tâlcuirea Evangheliilor, de Teofilact. Asemenea manuscrise se află chiar pe la particulari, după cum ne relatează D-l. C. Erbiceanu despre unul de 492 pag., scris înainte de 1787 de arhimandritul Grigorie Râmnicleanul, mai târziu episcop al Argeșului († 1828). Din o notiță se vede, că manuscrisul a fost dăruit de Grigorie, Mitropoliei din București, de unde fu dat apoi la Seminar, iar de acolo a dispărut. Acest Grigorie cunoștea foarte bine limba elină și era un bărbat învățat. Vezi despre el precuvântarea la Teologia lui Atanasie Patriarhul, Neamțu, 1816.

în care se află și în tâlcuirea prelucrată de Nicodim, cum am arătat mai sus (nota 3, pag. preced.). În manuscrisul nostru Epistoliile lui Pavel sânt înșirate astfel: *Tomul I*, 316 pag., cuprinde: pag. 1 sq. tâlcuirea Epistoliei către Romani; pag. 96 sq. Epistolia I către Corinteni, pag. 213 sq. Epistolia II Corinteni; după aceasta vine pag. 277 sq. Epistolia I către Tesalonicheni și pag. 301 sq. Epistolia a II-a către Tesalonicheni. *Tom. II*, 379 pag., cuprinde: pag. 1 sq. tâlcuirea Epistoliei către Galateni; pag. 34 sq. Epistolia către Efeseni; pag. 80 sq. Epistolia către Filipeni; pag. 101 sq. Epistolia către Colaseni; pag. 142 sq. Epistolia I către Timotei; pag. 186 sq. cea a II-ua către Timotei; pag. 209 sq. către Tit; pag. 237 sq. către Filimon și pag. 244 sq. către Evrei. În toate culegerile cărților Noului Testament, Epistoliile I și II către Tesalonicheni, deși sânt cele dintâiu epistolii scrise de Apostolul Pavel, au locul lor între Epistolia către Colaseni și cele către Timotei. Tot în această rânduială sânt ele și la Teofilact, în *Migne*, Patr. Graec., Tom. CXXIV și CXXV. Numai manuscrisul nostru se abate dela ea; probabil că în textul grec, după care e tradus acest manuscris, Epistoliile sf. Pavel vor fi fost înșirate astfel.

Acum se naște întrebarea: ce ediție a textului grec a avut înainte traducătorul român? O notiță ce se află la sfârșitul Tom. II-lea, pag. 373, ne spune că traducerea s'a făcut «Dupre cartea cea elinească, care este tipărită într-o una din cetățile Franciei, ce se numește Lugdun, în anul mântuirii.....» (nu spune anul). În această notiță este vorba despre niște variante la textul grec al tâlcuirilor lui Teofilact. Traducătorul traduce la sfârșit acele variante, pe cari le crede foarte folositoare pentru cetitor. Ediția grecească a tâlcuirii lui Teofilact la Epistoliile lui Pavel, apărută la Lugdun, nu e reprodusă de Migne, deși face mențiune despre ea la pag. 13, Tom. CXXIII, că datează din 1617. Migne reproduce tâlcuirea lui Teofilact la Epistoliile lui Pavel, după ediția greco-latină din Londra (Londinensis) 1636¹). Această ediție are și variantele ce se găsesc în

¹) *Migne*, Patr. Graec., Tom. CXXIII, pag. 46 sq. Idem Tom. CXXIV, pag. 327 sq.

manuscriptul nostru. De oarece ele nu sânt reproduse în lucrarea lui Nicodim, după care e tradusă cartea de față, le indicăm aicea, spre a fi cunoscute. Variantele sânt în număr de patrusprăzece, însă numai la I-ia Epistolie către Corinteni, și anume: O a doua prefață la această Epistolie, apoi câte o tâlcuire deosebită la Cap. I, vers. 3, 7, 8, 12, 13, 15 și 20; la Cap II, vers. 9, 10, 14 și 15; la Cap. III, vers. 4 și la Cap XIII, vers. 13.

O altă particularitate caracteristică a manuscriptului nostru este, că nu are nici un indiciu despre data traducerei și numele traducătorului sau a scriitorului său. Mai sus am văzut, că nu arată nici anul tipăririi textului grec, după care este tradus. Intre condițiile vieții monahale celei desăvârșite se numără și aceea de a se dedă fără preget la muncă intelectuală și manuală, fără a face caz de munca sa, ci a se mulțami numai că știe Dumnezeu cine a lucrat și a rămâneă cu totul necunoscut oămenilor. Așa un monah scrie la sfârșitul lucrării sale: «Cine a scris această carte? Dumnezeu știe. Pentru ce a scris-o? Dumnezeu știe. Mulțamesc ție, Doamne, că mi'-ai ajutat să o sfârșesc»¹⁾. Această considerație probabil a făcut și pe scriitorul manuscriptului nostru a-și trece numele sub tăcere. Totuși ea este pentru noi un indiciu despre timpul în care e scris manuscriptul. El a fost scris probabil pe când infloreă în Monastirile noastre cultura literară, pe când eșirea la lumină a vre unei cărți la Snagov sau a vre unei traduceri noi, Triod sau Minee, la Râmnic, era pentru soborul părinților din Monastiri un eveniment. Însă manuscriptul nostru firește trebuie să fie posterior traducerilor tâlcuirii lui Teofilact la Evanghelii, despre care am amintit mai sus, că există manuscrite de pela mijlocul veac. XVIII-lea. Deci putem deduce cu probabilitate, că manuscriptul acesta datează cel mai târziu de pela sfârșitul veacului al XVIII-lea, și că traducerea s'a făcut de vre un monah cărturar din Eparhia Râmnicului sau a Mitropoliei Ungro-Vlahiei. Traducerea este corectă, limba curată, scrierea îngrijită, titlurile și literile inițiale cu chinoros, însă fără ornamente, hârtia albă,

¹⁾ *L'Abbé Marin*, Les Moines de Constantinople, Paris, 1897, pag. 417.

riglată și cam de aceeași grosime cu cea din manuscriptul dascălului Floru ¹⁾). Pentru însemnătatea manuscriptului, reproducem în facsimil, pe pagina următoare, un pasaj din Tom. I, pag. 57, și anume din tâlcuirea lui Teofilact la Epist. către Rom. X, 2, cum că Christos săvârșește îndreptarea omului, pe care Legea Veche n'a putut-o săvârși.

Tomul II este o copie posterioară, și anume dela 1852, făcută din porunca fericitului episcop Calinic al Râmnicului, pentru seminarul eparhiei, cum se vede din o însemnare a lui, în dosul pag. 1.

Am zis că manuscriptul dela Râmnic provine din epoca înfloririi culturai literare prin monastiri. Credem oportun a spune câteva cuvinte despre această epocă. Inceputul ei este cu mult anterior veacului al XVIII-lea. Drept este că abia pela sfârșitul acestui veac înflorîa în Monastirile noastre o viață fecundă pe toate terenurile culturai omenești. În Monastiri se aflau cântăreți, caligrafi, tipografi, xilografi, legători de cărți, sculptori, zugravi, ba chiar făurari, dogari și plugari. Se aflau încă și nu puțini talmăcitori și scriitori de cărți în limba română. Acestor modești monahi veniți care dinspre Ohrida, care dela Muntele Atos, care din părțile Galiției și Malorusiei, unii aduși de dregătorii țării, cum spun cronicarii, iar alții căutând un loc de scăpare și de liniște dinaintea potopului Turcilor sau a persecuțiilor paștilor;—acestor monahi, zicem, se datoresc inceputurile literaturai noastre bisericesti și naționale. În singurătatea și liniștea Monastirilor, ei, sub înțelepți conducători, dădeau, cum zice un iscusit scriitor din zilele noastre, fie în traduceri, fie din a lor putere, cunoștințe folositoare, idei înălțătoare de inimi ²⁾).

¹⁾ Scrierea precum și hârtia din acest manuscript are multă asemănare cu cea din alte două manuscripte în 4°, ce posedăm, cuprinzând în traducere *Hotărârile cele pe larg și cele pe scurt ale sf. Vasile cel Mare* (regulele sale morale și ascetice), care sânt adeseori citate în lucrarea de față. Nici în aceste două manuscripte nu aflăm vre un indiciu despre numele traducătorului sau despre timpul în care sânt scrise. Probabil ele provin din acelaș timp cu manuscriptul dela Râmnic. Originalul în *Migne*, P. Gr., Tom. XXXI (3), pag. 890—1322.

²⁾ Revista Idealistă, An. I, tom. II, No. 4, pag. 79.

νὰ ζῆσιν τὴν τέλει αὐτῆς ἀπ' ἰσχυρῶν ἡμῶν ἐφ' ἑστέν, ἡ δὲ αὐτῆς μελετήσιν·
 τὴν μαθ. ἀποστολῶν. οὐδ' ἀλλοῦν. ὡς οὐδ' ἄλλοῦν ἀποστολῶν ἐσθ' ἡμεῶν
 τῶν ἰσοφρονῶν τῶν ἀποστόλων· ἡ δὲ αὐτῆς μελετήσιν τὴν τέλει
 τῆς ἐκείνης μαθ. ἰσχυρῶν. ἐκείνης μελετήσιν τὴν τέλει ἐσθ' ἡμεῶν
 τῶν ἰσοφρονῶν τῶν ἀποστόλων. ἡ δὲ αὐτῆς μελετήσιν τὴν τέλει
 ἀποστολῶν ἀπὸ τῆς ἐκείνης μελετήσιν τὴν τέλει ἐσθ' ἡμεῶν
 ἰσοφρονῶν τῶν ἀποστόλων. ἡ δὲ αὐτῆς μελετήσιν τὴν τέλει ἐσθ' ἡμεῶν

— Drept aceea să nu zici tu cela ce ai crezut din Evrei, că ai nelegiul, că mai
 curtos vocea legii o ai văzut într-un timp străduțită prin credința cea întru Christos,
 nici țarăși tu, o Iudee, cela ce încă n'ai crezut, să nu mădăjducești că vei străduț
 tu dreptatea prin lege, că Christos este străduțitorul aceștia. Drept aceea dacă vo-
 ești să ai bi dreptatea, ia pre Christos prin credință, și pre toate vei avea.

Calugării și preoții cărturari, cari veniră dinspre Ohrida,
 pe la sfârșitul veac. XIV-lea și se așezară prin Monastiri,
 copiind și mai ales traducând cărți bisericesti, încep a fixa,

după putere, prin scriere, limba vorbită de popor atunci. Dela unii ca dânsii provin întâele monumente literare ale noastre, cunoscute până astăzi, cum este Praxapostolul¹⁾ aflat în Bucovina la mănăstirea Voroneț; de unde i s'a dat și numele de codice Voronețan; apoi Psaltirea numită Șcheiană, aflată la biserica familiei D-lui D. C. Sturdza din satul Scheia, județul Roman²⁾. Unor asemenea modești monahi datorează cunoștința de carte românească fiii neamului nostru din veacurile trecute. Chiar până pela mijlocul veac. XIX părinții, care voiau să dea la școală pe fiii lor, îi trimeteau la Mănăstiri și la Schiturile mai apropiate, unde învățau a ceti, a scri și a socoti, precum și cântările și rânduiala bisericească. În lipsă de cărți românești tipărite, dascălii trebuiau să scrie cele ce aveau să predea ucenicilor, și de aici provin acele vechi traduceri și copii de cărți românești.

Activitatea clericilor veniți de peste Dunăre prin veac. XV-lea, fu sporită pela mijlocul veac. XVI-lea de clericii cărturari din Transilvania, cari, sub imboldul Calvinismului dominant atunci acolo, tipăriră în limba română mai multe cărți bisericești.

La această indoită activitate literară din țara noastră se adăugă, în veac XVII-lea, și cea a clericilor veniți din Galiția și Malorusia. Acești clerici protejați de Mitropolii Moldovei, cari, ca Exarhi ai Plaiurilor, aveau jurisdicțiune și asupra ortodocșilor din părțile nordice de peste hotarele țării, contribuă deasemenea la sporirea literaturii românești, prin traduceri de cărți bisericești. Unul dintre clericii Malorusieni, veniți în Moldova, și productivi pe terenul literar, a fost în veac. XVIII-lea și starețul Paisie³⁾.

¹⁾ Πραξαπόστολος însemnează scrierile apostolice, Faptele și Epistolele Apostolilor, întocmite spre a se ceti la slujba dumnezească în biserică. *Ensevie*, Ist. bis. cit., Tom. I, pag. 562.

²⁾ *Melchisedec*, viața și operele Mitropolitului Grigorie Țamblac. *P. Dragomirescu*, traducerea cărților de ritual, teză de licență în teologie.

³⁾ Cuviosul Paisie s'a născut în orașul Poltava din Malorusia, la 1722, a fost dat la învățătură în Kiev, de unde, după patru ani, fugi la o mănăstire de pe Nipru. Egumenul acelei mănăstiri îl făcu rasofor la 1741, după câțiva ani se duse la Kiev în lavra Pecerscăi

Nu se poate admite că limba noastră literară ar fi început la jumătatea veac. XVI-lea când ies la lumină cele dintâi cărți bisericești tipărite, sau chiar la jumătatea veac. XVII-lea când înfloresc tipografiile la Govora, Iași, Târgoviște și Snagov, imprimând cărți bisericești nu numai pentru Români, ci și pentru creștinii din orient, cărora Domnitorii noștri le trimeteau în dar, fiind astfel ocrotitorii ortodoxiei din orient¹⁾. Era cu neputință ca limba să îmbrace așa de curând formele frumoase, ce le întâlnim în scrierile lui Varlaam și Dositei, ale lui Ștefan și Teodosie, precum și în scrierile cronicarilor. O descriere vieaie despre activitatea literară a monahilor cărturari de prin Monastirile noastre, pela sfârșitul veac. XVIII-lea și mai dinainte găsim în *Viața pe scurt a starețului Paisie*, mai sus citată, scrisă de Grigorie Mitropolitul Ungro-Vlahiei, pe când era monah petrecător în ascultare la Monastirea Neamțul. Iată ce ne spune Grigorie: «Atâta iubiă cuviosul (Paisie) acest lucru, a se tâlmăci adecă și a se înmulți cuvântul lui Dumnezeu în sobor, în amândouă limbile (slavonă și română), cât după ce a venit în sf. Monastire Neamțul, alegând doi părinți din sobor, unul slavean iar altul moldovean, cu ajutorul Monasti-

și de acolo veni împreună cu alți câțiva monahi în țara Românească la schitul Poiana Mărului, unde rămase mai bine de trei ani și învăță limba română. După aceea s'a dus la Muntele Atos și viețui în monastirea Pantocrator, unde la 1750, fu îmbrăcat în schima monahală. Strălucind prin mari virtuți, Paisie atrase în jurul său vre o opt ucenici români, și învățând limba elinească, *ce este izvorul din care au izvorit toate cărțile bisericești*, începu a tâlmăci românește cărți de învățătură. Hirotonisându-se preot, atrase pe lângă sine și mai mulți ucenici, între cari și slaveni, așa că acum pravila și slujba bisericească se făcea la el în amândouă limbile. Neputând dobândi o așezare liniștită, părăsi sf. Munte cu toți ucenicii săi, vre o 60 la număr, și veni în Moldova, unde cu vocea Domnitorului Grigore Calimah se așeză în monastirea Dragomirna, la 1763, iar când cu trecerea Bucovinei la Austria (1775), s'a mutat în monastirea Secul. La 1779 i se dădu și monastirea Neamțul, care de atunci deveni focarul vieții monahale din țară și metropola tuturor Monastirilor ei. Paisie muri la 1796, venerat de toți pentru virtuțile sale și iubirea sa de cultură. Vezi *Viața în scurt a lui*, tipărită la 1817 în monastirea Neamțul, împreună cu *Cartea pentru ascultare*.

¹⁾ C. Erbiceanu, Bibliografia greacă, București, 1903.

«rei i-a trimis în București la școală spre învățatura limbii elinești pentru tâlmăcirea dumnezeeștilor cărți. Încă nu numai în limba cea slavenească tâlmăciă cuviosul, ci și în cea moldovenească, măcar puține... iar pricina a fost de a tâlmăcit în această limbă puține, că în soborul părinților în limba slavenească numai sfinția-sa era tâlmăcitor, împreună și oare carele ieromonah Dorotei, ce a fost și arhimandrit întru aceastași sf. Monastire, mai pe urmă... iar în limba moldovenească erau mai mulți tâlmăcitori. Că dintru acești sobor a fost prea cuviosul arhimandritul Macarie, carele a tâlmăcit cartea sf. Macarie, ce s'a tipărit în București, și cartea sf. Isaac, ce este încă netipărită, și altele. Dintru acesta a fost cuviosul Ieromonah Ilarion, carele a tâlmăcit cărțile sf. Calist și Exaimeron al sf. Vasilie și altele netipărite până acum. Dintru acesta, cuviosul monah și al meu cinstit stareț și duhovnicesc părinte Gheorontie, care a tâlmăcit Prăvioara cea mică și Chiriacodromion cu cuvinte la Evanghelii peste toate Duminicile anului, care s'au tipărit în București și tâlcuirea la Evanghelii a sfântului Teofilact, împreună și Teologhicon al sfântului Ioan Damaschin, care s'au tipărit în Iași și Chegragorian al sfântului Augustin, care s'au tipărit aicea în Monastire, și altele. Dintru acesta, cuviosul Ierodiacon Ștefan, carele a tâlmăcit viețile sfinților de peste an din limba slavenească, cari s'au și tipărit aicea în Monastire. Dintru acesta, cuviosul schimonah Isachie, carele a tâlmăcit din limba elinească cartea sf. Ioan al Scărei și Octoihul... care s'au tipărit aicea în Monastire și din cea slavenească, Tipicul ce s'a tipărit în Iași și altele până acum netipărite. Întru acesta sânt și acum cari tâlmăcesc și încă cu ajutorul lui Dumnezeu vor tâlmăci... *Folos cu adevărat atâta de mare nu numai soborului părinților, ci și a tot neamului nostru. Cât de mult așa nu s'au făcut în neamul acesta precum poate fiește-cine socoti*»¹⁾).

¹⁾ Cartea mai sus citată: *Viața în scurt a cuviosului părintelui nostru Paisie*, tipărită în Cartea pentru Ascultare. Neamțul 1817. Până acum această carte n'a fost bine cunoscută, de oarece diferiții autori, cari scriu incidental despre Paisie, citează *Viața* lui publicată în tipografia dela Neamț, 1836.

Aceste din urmă cuvinte sânt o confirmare a celor arătate de noi mai sus. Activitatea literară a început în Monastiri de mult, în cursul timpului a putut fi întreruptă, iar în secolul al XVIII-lea ea înfloriă în Monastiri mai mult decât ori când. Afară de aceasta cuvintele lui Grigore ne arată că monahii în Monastiri se întreceau unii cu alții la traduceri de cărți, că cei mai mulți traducători erau români și traduceau în limba română, făcând astfel un serviciu folositor nu numai soborului din Monastire, ci și poporului românesc întreg. Apoi câte din lucrările acestor smeriți cărturari le trece sub tăcere însuși Grigorie! Chiar despre starețul său, despre învățatul monah Gherontie, nu ne spune aicea, că acesta pe lângă traducerea tâlcuirei lui Teofilact la Evangheliu și celelalte, a tradus încă *Apologhia*, despre care vom vorbi mai jos, apoi *tâlcuirea Antifoanelor* celor opt glasuri, și a lucrat și la traducerea: «Descrierea Moldovei de Cantemir» făcută pela 1806 tot din îndemnul Mitropolitului Veniamin¹⁾.

Efrosin Poteca zice, despre folosul ce a avut neamul nostru din indeletnicirea călugărilor prin monastiri, cu traduceri și scrieri de cărți românești, următoarele: «Pe lângă slujba împărăției lui Dumnezeu, cuvioșii călugări în monastiri și pentru societatea politică au împlinit o slujbă foarte însemnată, tâlmăcind și scriind cu mâna cărți bisericesti și politicești. Așadar tot sf. monastiri ne-au păstrat toate cărțile atât cele bisericesti cât și cele politicești până la aflarea tipografiei. Așadar tot prin ostenelele cuvioșilor dascăli călugări ni s'au păstrat înțelepciunea prorocilor, apostolilor și a tuturor sf. părinți, precum și a filozofilor greci și romani. Dar lasă să zic că și după fericita aflare a tipografiei mai tot dintre călugări au putut să se indeletnicească prin monastiri la tâlmăciri și la tipărirea de cărți, precum în faptă și acum unii se indeletnicesc. Așa dar și aicea în Țara Românească cartea, limba și religia, cari câte trele caracterisesc neamul nostru românesc, tot prin ostenelele călugărilor mai mult ni s'au păstrat, indeletnicindu-se cudeosebire a tâlmăci și a scrie cărți prin mo-

¹⁾ Prefața la „Descrierea Moldovei” de Cantemir, tipărită la Neamțu, 1825.

nastiri»¹⁾). Până astăzi se găsesc în monastiri urmele indeletnicirii literare a monahilor, adică numeroase cărți, mai ales scrise de mână, pe cari învățații noștri le adună ca pre niște moaște de mult preț ale culturii noastre naționale. De aici se explică lesne pentru ce Monastirile atrăgeau la ele odinioară privirile tuturor și deveniseră locul de asigurare a tot ce poporul avea mai sfânt și mai scump.

Însă Monastirile n'au fost numai vetrele din cari s'au revărsat asupra poporului lumină și căldură sufletească. Ele, prin apropierea clericilor cărturari din ambele țări surori și lucrarea lor în asociație la traduceri și tipăriri de cărți în limba română, s'au făcut înaintemergătoare ale unirei politice a Principatelor. Aceasta se oglindește: în strânsa și duioasa legătură dintre dascălul Grigorie monah din Muntenia (mai târziu Mitropolit al Ungro-Vlahiei) și dascălul Gherontie monah din Moldova; ei se împrieteniră la școala elinească dela sf. Sava din București, unde Gherontie venise trimis de starețul Paisie²⁾. Deasemenea, în traduceri de cărți la mănăstirea Neamțul și tipărirea lor la București, cum spune Grigorie mai sus, apoi în traduceri de cărți din îndemnul ierarhilor din Muntenia și tipărirea acestor cărți în Moldova, cum este Teologia lui Atanasie Pariul, tipărită la Neamț, 1816, și Tâlcuirea Antifoanelor, tipărită la Neamț, 1817,

¹⁾ Prolegomena sau Precuvântare la Istoria monastirilor Valahiei. În *Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie* de sub direcțiunea D-lui Gr. Tocilescu, An. I, vol. II, pag. 39. București, 1883.

²⁾ Prietenia acestor doi oameni ne amintește de acea mare prietenie dintre Damon și Pinteia, de care vorbește sf. Amvrosie (De offic. l. III) sau dintre Orest și Pilade, despre care ne povestește Cicerone (Dialog. de amicitia). Gherontie muri înainte de 1814 la Filipopole, pe când se întorcea dela sf. Munte împreună cu Grigorie. Acesta plânse pe mormântul lui trei zile și apoi veni în țară. În fiecare carte ce a tipărit și alcătuit în urmă vorbește cu multă venerațiune despre Gherontie, numindu-l: „*Cel întru fericita pomenire, cinstitul meu stareț și duhovnicesc părinte*“. Astfel îl numește în precuvântarea la *Chegragarion*, tipărit în an. 1814 la Mănăstirea Neamțul. Astfel, în precuvântarea la *Apologia* tradusă de Gherontie și tipărită la Neamțu, 1816. Astfel, în precuvântarea *Tâlcuirei Antifoanelor*, tipărită la 1817, Neamț. Astfel îl numește chiar Iosif întâiul Episcop al Argeșului în precuvântarea la *Teologia lui Atanasie Pariul*, de unde vedem că Gherontie a fost un adevărat mentor al lui Grigorie.

ambele traduse tot în această mănăstire din indemnul lui Iosif întâiul Episcop al Argeşului¹⁾; mai departe, în colaborarea aceluiaşi vrednic ierarh, la revizuirea textului românesc al Noului Testament şi tipărirea lui la mănăstirea Neamţul 1818. Pe cuperta acestei cărţi, ca şi pe a Dogmaticii lui Atanasie Pariul, numele Mitropolitului Veniamin şi al Episcopului Iosif Argeşul stau unul lângă altul. Ei par a ne spune că, prin asociaţia lor pentru cultivarea limbei patriei, doresc şi pregătesc unirea ţerilor surori. Tot asemenea retipărirea Apologhiei dela Neamţ, în Bucureşti, prin indemnarea prea sfinţitului episcop al Argeşului, chiriu Iosif²⁾ arată luminat silinţele acestor ierarhi iubitori de patrie de a netezi prin cultura limbei şi literaturii calea spre Unire precum şi, că fără credinţa cea adevărată nu se pot uni ţerile nici nu poate fi în ele bună rânduială. Mult a contribuit la apropierea dintre cele două ţeri şi strănsele relaţii dintre Mitropolitul Veniamin şi Grigorie monahul dela Neamţ, ajuns dela 1823 Mitropolit al Ungro-Vlahiei. Indată ce unul din ei traducea şi tipăria o carte, o trimitea celuilalt, care o răspândea în toată ţara în cel mai scurt timp. În urmele lor au călcat apoi şi alţi clerici luminaţi, ca arhierii Neofit şi Filaret Scriban şi arhimandritul (în urmă episcopul) Melhisedec, ardênţi propagatori ai unirii şi eminenţi profesori ai Seminarului dela Socola.

De aicea se vede ce înrăurire a avut biserica prin Mănăstiri asupra culturii şi a vieţii noastre naţionale. Mănăstirii datoreşte cultura sa şi fericitul Mitropolit Veniamin. Încă din copilăria sa Mănăstirile îl atrăgeau cu o putere irezistibilă. Dascălul sau Iacob Stamate episcop al Huşilor apoi Mitropolit al Moldovei, avea metania din Mănăstirea Neamţul, Academia Spirituală a Moldovei, şi crescuse sub privigherea cuviosului şi învăţatului stareţ Paisie. Mitropolitul Veniamin încredinţat prin sine însuşi de binefacerile

¹⁾ Precuvântarea Teologhiei lui Atanasie Pariul. Idem a Tălcuirii Antifoanelor.

²⁾ Precuvântare la *Apologhia* tipărită în Bucureşti la anul 1819 lunie, cu cheltuiala a Dumnealor *Raducanuul Clenceanuul*, Biv vel stolnic şi *Dimitrache Topliceanuul*, Biv vel sluger, în cea de nou făcută tipografie a Dumnealor. De monahul *Isaia tipograf din Monast. Neamţul*.

instrucțiunii și educațiunii bisericești, ce primise în școala Episcopiei Hușilor, succedând la 1803 lui Iacob în scaunul Mitropoliei, îndată hotări a răsădi aproape de scaunul său cultura bisericească națională, ce înfloriă prin Monastiri. Astfel înființă Seminarul din monastirea Socola, pentru instrucțiunea și educațiunea viitorilor preoți, sub privilegierea părintească a Mitropolitului, ce deveni curând o nouă Academie Spirituală a Moldovei. Cu toate acestea Veniamin și ca școlar la Huși și ca episcop acolo și apoi ca Mitropolit nu încetă de a avea un cult pentru Monastiri. Când auzi despre moartea starețului Paisie, fiind încă Episcop al Hușilor, alergă la monastirea Neamțul spre a-l vedea pentru cea de pe urmă dată și a-l înmormântă. Când apoi la 1807 Veniamin se retrage întâia oară din scaun, alege ca loc de liniște monastirea Neamțul, unde viețui în cea mai desăvârșită ascultare monahală, și traduse mai multe scrieri bisericești însemnate. Tipografia ce există nu de mult în Monastire servi și la imprimarea acestor cărți. Precuvântarea la Chiriacodromion, adecă a cuvântărilor asupra Apostolului fiecărei Duminici de peste an, una din cărțile traduse de el în acel timp, arată într'o vie lumină adâncă sa modestie și neîntrecuta-i hârnicie. Din acea precuvântare vedem, că el nu atribue retragerea sa din scaun împrejurărilor politice dinafară, ci nedestoiniciei sale. «Vai mie, zice el, cum am fost îndrăsnit eu îndrăsnetul și m'am fost însărcinat cu o sarcină atât de grea! Ah dârzul și nepriceputul de eu!...» Despre îndeletnicirile sale din acel timp, iată ce ne spune: «Și după ce m'am dat în laturi, și viață fără de grijă și liniștită asupra-mi am luat, ca mai cu lesnire să-mi așez mintea din valorile și grijile lumesti, cele făcătoare de turburări, și din ideile lucrurilor lumii să o desbat, m'am dat la tâlmăcirea sf. cărți...¹⁾. Îndeletnicirea aceasta de predilecțiune a sa o continuă cu zel neîntrecut și dela 1812 când a doua oară fu ales la scaunul Mitro-

¹⁾ Precuvântarea la Chiriacodromion, Neamțul, 1811. Iar că este de favorabilă singurătatea Monastirii pentru îndeletnicirea cu lucrări intelectuale, ne spune Veniamin în precuvântarea cărții intitulată: „*Îndeletnicire iubitoare de Dumnezeu*„ o explicare la Cărțile lui Moise, tradusă tot când se află la Monastirea Neamțul și tipărită în Iași la 1815.

polici. Grigorie, pe care l'am citat adesea mai sus, ne spune despre el în acest timp următoarele: «Să se bucure dar acum iarăși Moldova, că și-a mai dobândit pre părintele cel iubit de fi, pre păstorul cel adevărat și pri-vighetor, pre lucrătorul și păzitorul viei cel fără preget, pre voevodul cel răvniitor și ca cu foc suflător asupra eresurilor și a nedumnezeirii¹⁾».

Preocuparea noastră de căpetenie fiind mai mult a urmării activitatea Mitropolitului Veniamin pentru luminarea clerului și a poporului, nu facem o biografie complectă a lui, despre care s'au scris opere întregi și cu multă competență²⁾. Totuși vom aminti aicea din viața sa un amănunt, ce până acum a fost scăpat din vedere. După izbucnirea eteriei la 1821 Mitropolitul a fugit din Iași, dar n'a stat numai în Basarabia, la satul Colincăuți, cum s'a scris indeobște, ci și în Bucovina. Despre aceasta ne spune el însuși într'o însemnare la sfârșitul Tom. II al Istoriei Scripturii Vechiului Testament, una din cărțile ce a tradus în acest timp. Iată acea însemnare: «S'a sfârșit talmăcirea tomului al doilea cu ajutorul lui Dumnezeu în 29 Octomvrie 1822 de smeritul V. M. M. în Bosancea Bucovinei». De aici deci s'a dus el în Iași, după ce s'a potolit eteria și s'a ales domn pământean.

Activitatea Mitropolitului Veniamin pentru cultura națională în cursul Arhipăstoriei sale de a doua oară culminează în reorganizarea Seminarului la 1820, când înmulțirea numărului profesorilor, aducând mai mulți profesori din Transilvania³⁾; apoi în înmulțirea școalelor, izbutind prin stă-

¹⁾ Precuvântarea lui Grigorie la *Chegrağarion*, tradus de Gherontie și tipărit la Neamțu, 1814.

²⁾ Vezi Andrei Vizante: Veniamin Costache, epoca, viața și operele sale. Iași 1881. C. Erbiceanu, Istoria Mitropoliei Moldovei, introducere, pag. LXX sq.

³⁾ *Erbiceanu*, Istoricul Seminarului Veniamian, Iași. 1885, pag. 130. După acte oficiale data înființării Seminarului dela Socola este a. 1803. *Bis. Ort. Rom.*, An. IV, Martie 1878, pag. 346. Dar el probabil începe să funcționeze regulat în 1804. De aici vine că cei mai mulți pun fundarea lui în acest an. Vezi pe lângă Erbiceanu. l. c., pag. 28, G. Costăchescu, profesor al seminarului Socola. Discurs la prima serbare a patronului Seminarului în 1868. *Bis. Ort. Rom.* pe August 1878, pag. 670.

ruintele sale a se prevedea în Regulamentul Organic, elaborat pe la 1829, mai multe dispozițiuni favorabile învățământului public, în fine prin înmulțirea cărților în limba patriei, traducând singur și îndemnând și pe alții la lucrul acesta¹⁾. Între cele mai însemnate traduceri ale sale, ce s'au tipărit pe la anul 1830—1840, și ca fond și ca limbă se numără cu dreptul cartea intitulată *Didahii* sau cuvinte de învățătură ale renumitului cuvântător Ilie Miniat, fost ambasador al lui Dimitrie Cantemir Domnul Moldovei la curtea din Viena. În precuvântarea acestei cărți Mitropolitul Veniamin spune, că din indemnul său chiar Nichifor Teotoche, fost profesor în Iași, la Academia înființată de Grigore Ghica Domnul Moldovei, iar pe la sfârșitul veac. XVIII-lea Mitropolit al Astrahanului, a compus în limba greacă Chiriacodromiul la Evanghelia și la Apostolul fiecărei Duminici de peste an. Pe cel dela Evangheliu l'a tradus Gherontie, iar pe acest din urmă l'a tradus Mitropolitul Veniamin, după cum am spus mai sus.

La 1842 Mitropolitul Veniamin «îmboldit de o nebiruită dorință a sufletului său» demisionează din scaunul Mitropoliei și se retrage pentru totdeauna la singurătate. Dar avu grijă să trimită cu câteva zile mai înainte o scrisoare învățatului Protosinghel Neofit Scriban, îndemnându-l a îndreptă manuscriptul Pidalionului, adecă adunarea tuturor Canoanelor bisericesti, pe cari Mitropolitul Veniamin «cu obișnuita sa râvnă pentru înmulțirea cărților române» l'a tâlmăcit după originalul grec alcătuit de Nicodim Aghioritul, tipărit în Lipsca la anul 1800²⁾.

Adevăratele cauze ale dimisiunii sale nu le-a arătat.

¹⁾ Între cărțile traduse din indemnul Mitropolitului Veniamin amintim aici: „*Oglinda omului celui din lăuntru*” o morală practică, ce înlesnește pe fiecare om a-și cunoaște starea sufletească și a lucra pentru îndreptarea sa. Cartea e tipărită la Neamțu, 1833, cu figuri în text. O altă carte este „*Chronograful*” adecă numărare de ani, ce cuprinde o încercare de a stabili hronologia dela facerea lumii până la Nașterea lui Christos, apoi tâlcuiri foarte interesante la locuri mai alese din Cartea Facerei. În fruntea ambelor acestor cărți se află câte o precuvântare foarte instructivă a Mitropolitului Veniamin.

²⁾ Precuvântarea la Pidalion, tipărit la Neamț, 1844.

«Asupra valurilor vieții mele, dice el în testamentul său, trebuința cere să păstrez o desăvârșită tăcere». Numai atâta spune în demisiune, că voește liniște și mântuirea sufletului său și că în acele împrejurări nu «un prost Veniamin» cum se numește el însuși, pentru smerenie, ar putea lucra întru îndreptarea «altora», ci doar un Vasilie cel Mare sau un Ioan Chrisostom¹⁾. Câtă smerenie și câtă stăpânire de sine și răbdare arată Veniamin în această împrejurare, ca și în toată viața sa!²⁾. Destul că, la 28 Ianuarie plecă noaptea din Mitropolie, lăsând în mare jale pe toți fiii săi duhovnicești. Ca loc de retragere își alese Monastirea Slatina, a cărei poziție în sinul munților era foarte atrăgătoare pentru viitorul pusnic³⁾. Acolo, pe lângă prea dorita liniște, se putu deda neîmpedecat de multele griji și

¹⁾ *Hurmuzaki, Documente*, supliment 1, vol. VI, București, 1895, pag. 362. Comp. C. Erbiceanu, *Istoria Mitropoliei Moldovei, documente*, pag. 57.

²⁾ Veniamin trebuie să fi simțit o mare mângâiere la traducerea locului din tălcuirea de față, ce zice, că răbdarea este una din însușirile cele mai de căpetenie ale adevăraților slujitori ai lui Dumnezeu, dar nu răbdarea simplă, ci răbdarea multă, căci «*nu este destul a răbda cineva o dată sau și de două ori, nici într'un lucru a răbda și întru altul un, ci a răbda până în sfârșit și întru toate relele ce i se întâmplă*». Vezi tom. II, pag. 76.

³⁾ Această Monastire este situată la poalele Carpaților, în județul Suceava. Plecând dela Fălticeni pe șoseaua județeană, ce înaintează pe un platou spre nord-est, întâlnim în stânga biserica dela Baea, unde la 1466 Marele Ștefan a răpus pe Matei Corvin regele Ungariei. După o cale de vre o 20 klm., părăsind șoseaua apucăm un drum spre apus pe albia unui râu, trecem prin satul Gâinești, unde se află o herestea și un tren funicular, aparținând domeniului Coroanei și după vre un cias de călătorie se înfățișează privirei o clădire cu turnuri de o albeață strălucitoare și înconjurată cu zid. Este Monastirea Slatina, zidită de Alexandru Lăpușneanu, Domnul Moldovei, la 1566. Despre vest și nord o domină piscuri de ale Carpaților, acoperite parte cu păduri seculare de brad, iar parte cu pajiște verde. Lângă zidul despre miazăzi al bisericei, la sânul drept al ei, este mormântul Mitropolitului Veniamin, înconjurat cu un grilaj de fer, pe ale cărui laturi se văd inițialele: V. M. M. La 1887 osemintele Mitropolitului Veniamin au fost aduse cu mare cinste și depuse într'o criptă la Mitropolia din Iași, începută de Veniamin în a. 1833, rămasă peste o jumătate veac pradă ruinei, iar la 1887 definitiv restaurată și sfințită.

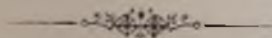
valuri ale arhipăstoriei, la îndeletniciri literare, cu deosebire la traduceri de diferite scrieri bisericești.

Astfel Mitropolitul Veniamin continuă tradiția, ce este titlul de laudă al vieții monastirești în țara noastră, o tradiție ce pare că cu el avea să se sfârșească. Dar acum îi plăcea și mai mult a se îndeletnici cu traducerea de cărți, căci știa că lucrările sale vor avea cetitori mai numeroși între «frații seminarști», cum numește el pe viitorii absolvenți ai seminarului său.

Din descrierile ce contimporanii fac despre pusnicul din Monastirea Slatina, așa numesc ei pe Veniamin, reiese că el întrebuița acolo zilele una după alta în facere de milostenii și întru cultura limbei române. La vârsta sa cea înaintată, cu toate neîndemânările, greutățile și slăbiciunile bătrânețelor, ciasuri întregi de muncă nu-l obolesc¹⁾.

Această muncă avu de rezultat o serie de lucrări importante, dintre care parte s'au tipărit (d. e. Peatra Scandelei, Tâlcuirea Psaltirei), iar altele sânt în manuscris. Unul din aceste manuscrise, și după cum vom vedea, cel din urmă document al muncii uriașe, ce desfășură Veniamin pentru înavuțirea literaturii bisericești în limba patriei, este manuscrisul intitulat: «*Trimiterile cele patrușprăzece ale Slăvitului și Prea lăudatului Apostol Pavel. Tâlcuirea lui Teofilact...*» etc., ce-l înfățișăm astăzi cetitorilor, imprimat precum se vede.

(Va urma).

¹⁾ Gazeta Transilvaniei No. 23 din 8 Iulie 1842, reproducă de Vizanti, loc. cit., pag. 120.

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Seculul al XIX-lea.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea No. 6).

Data	Luna	
1821	Sibiu Iulie ?	Consulul Rusesc Pini muștră pe Mitropolitul Dionisie Lupu că a îndrăznit a da cătră Poartă împreună cu boerii c informație asupra lui Tudor Vladimirescu, dicând că nu este un tâlhar etc. ¹⁾ .
1821	Mart 17	Consulul Rus Pini prefăcându-se că nu știe despre organizarea Eteriei și că surprins părăsește nevrând Capitala, trecând la Sibiu ²⁾ .
1821	Mart 27	Să da la Poartă o plângere în care se descriu cauzele răscolărei poporului contra Eteriștilor sub Tudor Vladimirescu ³⁾ .
1821		Mitropolitul Dionisie înainte de a pleca la Brașov caută a asigura arhiva și odoarele Metropoliei ⁴⁾ .
1821		Metropolitul Dositeiu cere azil la Nemți. I se răspunde că poate veni ⁵⁾ .
1821		Metropolitul cu boerii dau jalbă Impăratului Rusesc cerând protecția lui asupra țării ce-i în suferinți ⁶⁾ .

¹⁾ Să se consulte Bis. Ort. p. 877 XVI.

²⁾ Să se consulte Bis. Ort. p. 878 XVI.

³⁾ Să se consulte Bis. Ort. p. 870 XVI.

⁴⁾ Să se consulte Bis. Ort. p. 881 XVI.

⁵⁾ Să se consulte p. 882

⁶⁾ Să se consulte Bis. Ort. p. 883 XVI.

Data lună		
1821	Sept- 21	Consulul Austriac din București scrie Metropolitului Dionisie la Brașov, de perderile și jafurile ce a suferit averea și arhiva Metropoliei în timpul Zaveriei ¹⁾
1821	Marite	Alexandru Calimah V.V. venind Domn până la Dunăre scrie de acolo către Metropolit și boerii țării, să oprească mișcarea Zaveriei între locuitori ²⁾ .
1821	Fevr. 26	Alexandru Ipsilant a chemat pe Grigorie Metropolitul Irinupoliei și Egumen la Monastirea Golia din Iași, de a servi la Trei-Ierarhi în Iași și a-l încinge cu sabia de șef al Eteriștilor. Dar că zelosul și virtuosul Metropolit al Moldovei, neuitatul Veniamin, dus de dorul de a vedea popoarele creștine dezrobite s'a grăbit singur și neinvitat, trecând peste greutatea diplomatică, și a oficiat în acea zi și a încins cu sabia pe Alexandru Ipsilant ³⁾ .
(Manuscript No. 322 Acad. Rom.).		
1821	Iunie 21	Plânsoarea locuitorilor din mai multe districte ale Valahiei, adresată Consulului Rusesc spre a reclama protecția Rusiei din cauza esceselor făptuite de Turci, între altele dice: «Noi am fost rămas privitori pacinici ai evenimentelor, ocupându-ne numai cu afacerile noastre domesnicești, când de odată Turcii veniră să jefuească proprietățile noastre, să prefacă în cenușă casele și bisericile noastre și ceea ce este mai grozav a ucide pe preoții noștri și alte persoane, pentruca să poată trimite Sultanului un mai mare număr de capete de creștini, ca dovadă de bravură».

¹⁾ Să se consulte Bis. Ort. pag. 894, XVI.

²⁾ Bis. Ort. pag. 19, XVII.

³⁾ Vezi *Bios Grigoriou Metropolitou apud Soroklitos K. tois eis oikonomon Athinon 1850.*

Data Lună

Dela Divanul Moldovei.

Către cinstita Isprăvnicie a ținutului Bacău.

Asupra siguranței și a întemeerii liniștei obștești, datorie având a se îngriji și otcărnuirea pământescă, neaparată trebuință fiind a se lua măsurile trebuincioase și cu cele mai alese și nemerite mijloace a se alcătui pentru totdeauna și a se întări în ființa stavila cea de oprire, a numai odrăsli în pământul nostru vițele cele otrăvitoare și răsvrătitoare ale apostasiei, ale căroră rădăcini s'au zdrobit și s'au secăt de către purtătoarele de biruințe oști ale puternicei noastre Impărății. Intre altele dar care după trebuință se vor alcătui, grăbim a scrie D-voastre diregătorilor dela ținuturi precum și D-lui Stolnicul Secară, ce întru aceasta ca pre un patriot te însărcinăm la ținutul acela, împreună cu diregătorii, ca pe toți străinii de orice fel de nație ce vor fi aflând prin târguri și prin sate în cuprinsul acestui ținut, să cerceteze într'acest chip:

A) De unde și din ce loc sunt și ce dovezi au pentru haractirul și purtările lor, și cei ce vor arăta că sunt supuși ai altor împărății să și arăte atestaturile și pașaporturile ce vor avea, și prin marafetul starostilor de sudiți cercetându se acele hârtii, câte sunt adevărate ale lor și nu străine, și de se cunosc cu adevărat sudiți, să se ia înscris numele, porecla și locul din care se află, și după aceasta să se cerceteze ce neguitorie fac, și ce hrană au în pământul acesta și de le cuprinde pașaporturile pentru Moldova și ce vadele s'au pus acolo pentru întoarcere, și de au vre-o tovarășie de neguitorie cu vre-un pământean, să arăte care anume și ce fel de neguitorie și dacă unii dintr'acea se vor fi aflând slujind la pământean, toate acestea să se dea înscris pentru fieș-carele, și judecând D-voastră dovezile, răspunsurile și chipul petrecerei fiește-căruia, pentru aceea la care

Data Lună

veți afla cât de puțin lucru nebinecuvântat, să le cereți prin marafetul staroștilor chezeșie înscris dela locuitorii pământeni, oameni cu statornicie, întru cuprindere: că vor fi răspunzători în toată vremea pentru ori-ce dimpotrivă se va ivi asupra acelu om.

B) Pentru cei din străini ce vor răspunde că sunt răeale împărătești ori neguțitori cu a lor neguțitorie, sau calfe pela neguțitori, ori slugi pe la ori cine, cercetându-se de unde sunt, când au venit și tot chipul petrecerei lor aici, să se ia dela toți chezeșie dela locuitorii pământeni că vor răspunde pentru dânșii în toată vremea pentru ori-ce dimpotrivă se va ivi asupra lor.

C). Pe psalți, gramatici și vechili și comisioneri ai neguțitorilor de peste hotar, cercetându-i pe toți fără alegere, să se ia dela fieșcarele chezeșie dela locuitorii pământeni să se treacă în tabla cercetării.

D). Pentru străinii ce se vor afla aici locuind fără nici un căpătăiu, acestora făcând cu străbătare cercetare pentru chipul petrecerei lor, de vor fi tocmiți la stăpâni cu hacul să se ia chezeșie sau dela stăpânul lui, sau de la alții de vor fi pământeni cei ce-i vor cunoaște, iar de nu vor fi tocmiți, ci lipsiți, să se cerceteze acei ce-i țin, pentru ce sfârșit țin pe lângă dânșii oameni fără nici un căpătăiu, și pentru toți aceștia, precum se vor afla, să se treacă în tabla cercetării și să se ia chezeșie dela locuitorii pământeni.

Tuturor acestora precum se arată făcându-se cercetare, pe acei ce nu'și vor da seamă cu cuvânt și dovezi binecuvântate și nu vor avea chezași răspunzători pentru dânșii sau că se vor afla din acei răzvrătitori ce au ridicat arme, să se ridice îndată și să se supue sub pază înștiințând aicea pe larg și trimițând tacirul lor, păzindu-vă a nu vă înșală nici o îndreptare vicleană și plăzmută. Și așa deobște tuturor străinilor făcând cercetare și luându-se

Data	Luna

chezeșie, să se facă două table de aceste cercetări, și una poprindu-se l'a ținut, cea de al doilea iscălită de D-voastră, împreună cu chižeșile înscrise sub No. . să le trimiteți la Divan.

1822, Maiu 24.

Meletie Episcop Hușului, Alecu Beldiman
Dvornic, Petrache Sturdza vel Visternic, Gh.
Brăescu Hatman,

Prietene Domnule Papadopol,

Ieri v'am scris respectabilităței voastre iute într'o scurtă scrisoare către respectatul nostru Domn Rizu, că vă voiu trimite copie exactă de pe un ordin dat de boerii otcărmitori a fericiței Moldove, care mi-a căzut în mâni alaltăeri la Palanga. Iată dar îmi îndeplinesc datoria mea prescriind-o cu mâna mea însăși și v'o trimit prin amicul nostru respectat. Această copie păstrează-o (după ce o vei ceti bine și cu înțăles) pentru praștie ca se lovim cu petre cu toții împreună la timp oportun pe protivnicii Goliați Moldoveni, cari se aseamănă ca furnicile, care când te blastămă Dumnezeiasca Pronie, după obștescul proverb, fac aripi și rădicându-se în aer, se perd în marea nesfârșită a atmosferei. Așa au s'o pața și aceștia cu toții, căți urăsc și viclenesc ce este bun. Dar răbdare și resignațiune, până când ne vor veni și nouă lucrurile la îndemână. Aceștia gândesc că neamul nostru are a dispărea de pe fața pământului, și că nu va mai însemnă nimica. Deci cu chipul cum s'au purtat din început către frații noștri, tratându-i în schingiuirea neomească a tiranilor noștri înăspriti, au sacrificat pe căți i-au prins din nenorocire, ti vor sacrifică și acum pe căți i-au atras afară cu înșalăciuni și căți din nenorocire au rămas afară. Dar cred că acest proiect a lor va cădea peste capetele lor și întru acesta mă sprijen și nu mă îndoesc mai mult. Pentru prezent însă răb-

Data	Luna

dare, pentrucă ne socotim ca aurul în cuptor, dar nu ne vom topi după cum socotesc și potesc, pentrucă degetul lui Dumnezeu, în răz-nesc a zice, este asupra noastră, și nu trebuie să ne indoim întru aceasta, având atâtea și atâtea exemple. Deci dă-le tifa și-i lasă pentru prezent după cum și eu, lucrurile se incurcă și în curând se vor mai incurcă. Cu a doua poștă îți voi trimite și traducerea mea de pe nota Porței Otomane, care este răspuns la nota lui Strogonov, ca se pricepi și dispoziția Porței către noi, care este de acord cu opinia Moldovenilor noștri. Scrie-mi frate, după cum te-am rugat și mai înainte, și'mi spune și mie câte auzi sau bune sau rele despre conaționali noștri. Salută și pe frații ce trăesc, cari adevă n'au vr'o părășie cu cei morți, și să mă erte frații pentrucă dau această numire acelor. Eu frate n'am găsit vre o numire mai potrivită, de cât cuvântul mort cu care se numesc pe niște asemenea etc.

1822. Din Seređa ?

is Gheorghe Lascaris Sardar (grecește) pag. 146 și 147.

Cu fească plecătune închinându mă cu evlavie sărut blagoslovitoarele drepte a Preasfințiilor Voastre Preasfințiti Stăpâni.

Năprasnica turburare a neamului celui străin de limbă, iar nu de dogmă, care supt marca fratelui și a celui de o credință, de atâtea sumă de ani hrânind în inveninatul său suflet pe cugetul cel de istov dărăpănător al amândurora dachiceștelor Eparhii a Moldovei, adevă și a Valahiei, dintru început n'au încetat prin feluri de mijloace a unelti cele aspre cugete spre a desputernici, a micșoră și a nimecnici întregimea puterei acestor două bune Eparhii, care s'au arătat mai libovnice maice către dânșii, de cât către cei adevărați fii ai lor, până ce prin

Data Luna

cumplita lor năvalire le-au aşternut mai moarte. În grozava groapă a anului cu leatul 1821. După cum aevea se mărturiseşte din ranele şi sângele cele nu lesne de vindecat ale Eparhiilor; carele cu glas tăcut vor răcni tânguindu-se, în câtă vreme va fi pământul Moldovlahiei, spre vecinica ruşinare a protivnicului neam, şi spre nevremelnica deşteptare a amândurora dachi-ceştelor noroade, pe care firea le-a făcut ca deapururea să fie unite, iubite şi de o fiinţă împreună strâns legate cu cele mai sfinte legături ale uneea şi ale aceleeaş credinţă, ale uneea şi aceleaş limbă şi ale aceleaş estimi. Protivnicul şi vicleanul neam depărtându-se cu incetul de la strămoşasca sa reşedinţă, s'a încuibat multime în pământurile noastre şi au prins rădăcini de multe feluri. Pentrucă este fireşte nemulţămitor şi necunoscător, în loc de bine cunoştinţă pentru cele nenumărate faceri de bine, care au simţit dela locuitorii amândoror Eparhiilor, au rădicat arme în protiva Moldovlahilor, au aşternut pustiirea întru amândouă pământurile şi le-au adus în stare vrednică de tânguit.

Dar oare, o! Preasfinţiţilor Stăpâni! Nu cumva până aicea le-au fost pornirea răutăţii? Nu cumva s'a saturat turbarea cu deschiderea rănilor în spinarea noastră? Nu cumva după ce s'au zdrumicat ca puzderia de către puterea împărătească se vor linişti? Nu cumva s'au înţăleptit din ceea ce au pătitit? Nu cumva cred că este Dumnezeu răsplătirilor, care cercetează inimile şi răunchii? Nu! Răutatea lor este mare, nescrisă împrejur, netălcuită, neastâmpărarea lor este firească la dânşii, şi pre pohta spre rău o au strămoşasca moştenire. Ei sunt Isaf pânditorul lui Iacov, ei şi cugeta şi zic: Că, treacă zilele plângerei tatălui meu, şi voi uci-te pre fratele meu Iacov, şi aceasta pentru ce? Numai pentru pizmă? Moldovlahii însă sunt Iacov şi către Dumnezeu se întorc şi pre acela chiamă într'ajutorul lui zicând: Scoate mă Doam-

Data	Luna

ne din mâna fratelui meu, din mâna lui Isafi Scriind Preosfinției Voastre acestea nu sunt pornit nici din pizmă, nici din răutate, nici din altceva asemenea, ci numai dintru că, usturimea rănilor, care mi s'au deșchis mie în parte și fraților mei Moldovlahi de obște de către Isafi, nu este lesne de suferit, și dintru că și cea bisericească și cea politicească pravilă mă slobode, și firea îmi dă dreptate ca se mă apăr. Multe sunt la număr datoriile care am către frații mei Moldovlahi, dar însă neputința nu mă îngăduiește ale împlini pe deplin, ci pre cât poci din parte-mi. Aflându-mă băjănar în pământul Transilvaniei, după îutâmplare mi-a căzut în mână alăturata copie de pe o poruncă a Divanului Moldovei către ispravnicii ținutului Bacăului, precum și o copie de pe o scrisoare grecească a iscălitului Sardar, pe care am alăturat-o lângă a Divanului. Această scrisoare a numitului Sardar, pentru că este dovada mai sus ziselor mele, că adevărat treacă zilele plângerei Tatălui meu și voi ucide pre Iacov fratele meu, iată o primejdie Preosfinției Voastre, spre semn de Moldovlahicească datorie și veți chibzui cele de folos. Inșă pentru că nu am putut pune mâna chiar pre cea adevărată scrisoare a celui Sardar, ci numaicopie, dată și mie de alt frate român, bine este ca să se pânzească corespondența Sardarului, adevărat să vedeți de este adevărată cuprinderea scrisorei sale, ce prin copie o trimit, și atunci vă veți socoti, că doară va cădea în ceea ce sapă. Preosfinția Voastră blagoslovindu-mă, cereți-mă ca deapururea precum doresc să vă fiu prea plecată slugă.

1822 Mai 25 în Secele.

Un român, carele după politicescul cuvânt, nu sunt slobod de o camdată a mă arată prin iscălitură, ci în vreme bine cuvântată mă voi arată Preos. Voastre prin cea din față întâlnire. Prea cinștiilor și Preasfințiilor Episcopi ai Moldovei Chirio Chir Gherasim al Romanului și Chirio Chir Meletie al Hnșului, duhovniceștilor mei părinți, cu cea de slugă pleacăoiune.

(Va urma.)

C. Erbiceanu.

PSALMII.

Psalmul III.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română. anul al XXVIII-lea No. 6).

Vers. 1. Psalmul lui David, când a fugit dinaintea fiului său Abesalom.

I) 2. Doamne! Pentru ce sau înmulțit cei ce mă necăjesc (apasă); mulți se scoală contra mea.

3. Mulți zic despre sufletul meu: «Nu este mântuire pentru el la Dumnezeu»—Sela.

II) 4. Tu Doamne ești însă scut¹⁾ împrejurul meu, onoarea mea și cel ce ridici capul meu.

5. Cu glasul meu strig către Domnul și el îmi răspunde din muntele cel sfânt al lui—Sela—

III) 6. Eu m'am culcat și am adormit; m'am sculat, căci Domnul mă sprijinește.

7. Nu mă tem de mii din popor, cari de jur împrejur stau contra mea.

IV) 8. Scoală Doamne! Mântuește-mă Dumnezeul meu! căci tu ai bătut pe toți inimici mei peste obraz; dinții neguiților ai zdrobit.

¹⁾ Unele biblii au „sprijinitorul”.—La C. Brancoveanu este „ajutorul”.

9. La Domnul este mântuirea¹⁾, peste poporul tău (vie) binecuvântarea ta—Sela.

Psalmul se împarte în 4 strofe: I, II, III, IV.

Cei doi psalmi dintâiu au avut de subiect a arăta omului calea spre mântuire și anume: Primul din punct de vedere al «înțelepciunii» în drumul vieții; al doilea din punct de vedere al «profeției», adică prezicând că cel ce vede faptele tuturor este regele suprem a cărui împărăție o va întemeia Domnul. Numai cel ce lucrează conform voinței acestui rege va fi fericit. Ambii psalmi sunt foarte cu drept socotiți ca *prolog* al întregii colecțiuni.

După cum dimineața este începutul zilei, tot așa și rugăciunea trebuie să însoțească începutul fiecărei lucrări ce începem (comp. I Thesal. V.₁₇). Este natural că nimic nu putea fi mai propriu, după un asemenea prolog, decât o rugăciune de dimineață. Psalmul III este o astfel de rugăciune în care se exprimă în termeni aleși încrederea în ajutorul divin.

Vers. 1. David este autorul. El îl-a compus în timpul când fugea de fiul său Abesalom. Consună aceasta cu copleșul psalmului? Autorul psalmului este părăsit de Dumnezeu (v. 3) ca și II Sam. 16.₇ sq.; noaptea este în pericol (v. 6) ca și II Sam. 17.₁ sq.; miriade de popoare sunt contra lui (v. 2, 7) ca și II Sam. 15.₁₂ sq., 17._{12,11}; el este un luptător experimentat (v. 8); ocupă un loc de onoare (v. 3 și 4). Rugăciunea din partea a doua a (v. 9) se potrivește numai în gura unui rege.

Toate acestea dovedesc că situația în care se află psalmistul, după descrierea sa proprie, corespunde perfect cu starea în care se află David în timpul răscoalei lui Abesalom.

Unii critici au zis că David a compus psalmul în timpul

¹⁾ În traducerea românească este adăugat un „și“ (și peste). Nu își are locul.

când locuia în Ziklag (I Sam 27 sq.). Contra acestei păreri este versul 5 din psalm, unde se vorbește de «Sion» «muntele cel sfânt» al lui, de care David nu ar fi putut aminti pe timpul acela de oare ce Sionul nu era cucerit.

Alți critici întorc chestiunea și susțin că «tronul mărturiei» nu era atunci în Sion și deci nu se putea zice «muntele cel sfânt». Dar de ce nu? Tronul mărturiei prezenței lui Iahve în mijlocul poporului era, pe timpul lui Abesalom, în Sion.

Faptul că în psalm nu se vorbește de Abesalom se explică din II Sam. 19₁, care ne arată că David nu dorea răul fiului său, ci implora ajutorul divin contra acelor; cari erau cauza primă a acelei răscoale. Iubirea sa paternă nu îl lăsa să creadă că Abesalom ar fi cauza primă a răscoalei. Aceasta ne explică și pentru ce psalmul nu poartă caracterul aceluia moment în care un tată iritat, supărat peste măsură, lovit în iubirea sa de părinte, ar fi putut întrebuința expresiuni mult mai tari prin care să își manifeste supărarea sa. Din contră psalmul te face să îți reprezinti pe un părinte adânc mâhnit de purtarea fiului său, dar care cu inima zdrobită, plin de umilință, așteaptă cu încredere ajutorul Dumnezeului său în care se încrede și de care este sigur că îl va ajuta

Asupra lui ? din לָדָד vezi Gramatica mea § 53 observări.

Vers. 2. רבו (sau înmulțit) trebuie accentuat pe ultima (contrar cu § 79, V din Gr. mea) ca și psalm 104₂₄ etc. În acest vers își exprimă mirarea de ce sau înmulțit așa inimicii lui?!. Este oare el așa de căzut?!. Aci se vede deșteptarea conștiinței omului căzut. Se înspăimântă de mulțimea dușmanilor. Nu cumva este o urmare a păcatelor lui?!

Vers. 3 este o continuare a v. 2. În v. 2 este un strigăt, care exprimă mai mult trecutul, faptul îndeplinit. În v. 3 participiul רבים nu mai este pentru trecut, ci pentru prezent. Vrășmașii lui sunt foarte mulți. După părerea lui

Aben Ezra din însuși versul acesta se vede că Israeliții răsculați se împărțiseră în trei: צִרְיִים=acei cari mereu îl necăjau, cari erau inimicii lui declarați, cum erau Beneaminiții; alții, cari fuseseră partizani ai lui, dar se răscolaseră=קִבְּלִים, cum era Abesalom și partida lui; iar alții, cari ziceau: nu mai este mântuire pentru el la Dumnezeu, a căzut nu se va mai ridica, aceștia sunt cei din versul 3. Toți se ridicaseră contra lui.—Răscoala durează. Răsculații merg până acolo și se referă în cuvântările lor și la starea lui *suffetească, internă*. De aceea nu stă לֵ=mie (mulți zic despre mine), ci despre *sufletul meu* (comp. Gen. 20₁₃; Ex. 14₁₃; נַפְשׁוֹ pus pentru *persoană* ca și Ies 46₂ נַפְשׁוֹ)

Inimicii declarați ca și foștii prieteni îl socotesc ca perdut. El nu se mai poate mântui. Faptele comise de el îi depărtaseră iubirea divină. Același bărbat, care, cu mare curaj, cu deosebită dibăcie și cu o voință puternică, condusesese, din treaptă în treaptă, poporul său spre mărire nu a putut să se conducă pe sine însuși până la sfârșit. Frumusețea Bătsebei, soția lui Urie, îl face să cadă în păcate (II Sam 11₂₋₂₇). Păcatul său avu urmări grele, care se manifestară la fiii săi (comp. II Sam. 13 sq.). Copii lui căutără să îl întreacă. Acestor greșeli ale fiilor aparține și răscoala lui Abesalom.

Versul acesta nu numai ca formă, dar și ca idee este o continuare a v. 2. Aci se spune ce zic inimicii lui, cari se răscolaseră. Ei îl descriu pe David în o stare desperată. Pentru el nu mai este chip de mântuire.

Totuși, în mijlocul atâtor nenorociri, David nu perde nici curajul și înțelepciunea, nici încrederea în misericordia divină. Plin de căință, zdrobit de mustrarea conștiinței, dar înălțat prin speranță știe că afirmările inamicilor lui că «la Dumnezeu nu mai este scăpare pentru el» nu sunt adevărate. Dumnezeu nu îl mai iubește, aceasta o știe. El nu

mai este demn de locul ce ocupă. Totuși el nu pierde speranța.

La *ישועה* pentru *ישועה* după unii ar fi *ה* semnul acuzativului: după alții, aceea ce este mai probabil. *ישועה* este o formă poetică ca și *עֲזָרָה* din ps. 44.¹⁷ etc.; sau poate *ה* este pus «ad augendam significationis vim»¹⁾.

Prin urmare *în prima strofă se descrie starea desperată în care se află psalmistul,*

Vers. 4. Cu toată pozițiunea lui tristă, totuși, curățit prin pocăință, *raportul în care stă el cu Dumnezeu* este altfel de cum cred oamenii. Dumnezeu, ca un a tot milostiv, iartă pe cei ce se pocăiesc din toată inima. El este scut împrejurul celor cari își recunosc greșalele și se roagă să se milostivească asupra lor. Astfel și împrejurul lui (Gen. 15.¹; Deut. 33.²⁹).

Este mai bine «scut împrejurul meu» decât «scutul meu». Iahve este acel, care îl apără din toate părțile, pe când scutul te apără numai din o parte. El este ca un scut de jur împrejur. *Peșito* traduce pe *סֵנִי* cu *auxilium*.

Poate să i se ia regalul, căci onoarea lui este Domnul (comp. ps. 27.¹). — «Onoarea lui» este efectul în loc de cauză. Iahve ajutându-l să triumfe, îl onorează, îi susține onoarea.

El se sue către locuința Domnului cu capul plecat (II Sam. 15.³⁰), plin de pocăință, dar Iahve îl mângâie, îl ajută, *ridică capul lui*. Aceasta este o figură, care însemnează că Domnul îl onorează, îl îmbracă cu mărire.

În acest vers el se arată plin de încredere în milostivirea divină și însuflețit de speranță că Iahve va asculta rugăciunea lui (comp. Gen. 40.²⁰; ps. 27.⁶).

Vers. 5. Speranța lui sa realizat. Domnul a auzit rugăciunea lui.

Nesigur este, din punct de vedere filologic, dacă *קָוָה* = vo-

¹⁾ Asupra lui *סֵנִי* (Sela) voim reveni într'un capitol special.

cea mea, trebuie considerat ca nominativ sau ca acuzativ. De oare ce se găsesc locuri în V T. cari îndreptăţesc şi la o explicare şi la alta, întreprerii sunt, până astăzi, de diferite păreri. Această chestiune sintactică este foarte veche. Chiar Kimchi, în dicţionarul său, sa ocupat cu ea. Pentru înţelegerea versului este de puţină importanţă. *Senzul este că David se rugă lui Dumnezeu cu voce tare. Rugăciunea lui este auzită şi el capătă răspuns de la Acel, care tronează pe muntele cel sfânt.* Prin urmare era departe de templu, de muntele cel sfânt, unde se află tronul lui Iahve (II Sam. 15.³⁵). Inimicii erau la mijloc între el şi templu. Rugăciunea făcută însă cu credinţa şi cu inimă curată pătrunde prin toate. Pentru Dumnezeu este spaţiu nici timp. El *aude* chiar şi cugetele celor cari îl caută cu dor ardente de mântuire.

Stă imperfectul: eu strig (אָקראָ) pentru că denotă ceva, care se repetă sau se poate repetă ori şi în ce timp.

După un asemenea imperfect urmează—în totdeauna—un altul cu vau consecutiv—cum avem şi aici (וַיַּעֲנֵנִי).

Cu acest vers se termină *stofa a doua în care se arată marea încredere ce are el în Iahve dela care cere ajutor.*

Vers. 6. Ajutorul cerut a sosit, scutul de apărare nu îi a lipsit. Iată! noaptea gonit de duşmani, ostenit, sa culcat şi a doua zi sa deşteptat neatins. Cine oare îl a păzit? Acel căruia el sa rugat şi în care își a pus speranţa sa. El a fost pavăză împrejurul lui şi mâna lui pernă căpătâului lui (Cânt. Cânt. II.⁶)

Impf. ואִישְׁנָה (cu vau consecutiv şi cu הָיָה) exprimă siguranţă în care se află. El spune cu emfază, în ciuda inimicilor, că a dormit.

Impf. 'סמכני' este ca şi אָקראָ pentru o lucrare, care se repetă şi în prezent. Iahve îi este scut în totdeauna.

LXX traduc: ἐκοιμήθηκα καὶ ὑπνώσασα=am adormit şi am dormit.

Dintre bibliile românești numai a lui Constantin Brâncoveanu traduce după textul masoretic cu: eu m'am culcat și am adormit. Aceasta este și mai exact și mai românește.

Kimchi zice că **הקיצור** (mă am sculat) denotă că somnul lui a fost neturburat, nu ca al acelor, cari torturați de frică tresar la fiecare moment, se deșteaptă «animo est perturbato».

Vers 7. Dumnezeu fiindu-i ajutor *el nu se teme de nimeni, ori cât de mulți ar fi inimicii lui*

Targumii schimbă pe **רַבּוֹתָא** cu **רַיבּוֹתָא**, dar această schimbare nu este motivală de nimic.

שִׁים=שִׁית intransitiv=a lua pozițiune, ca și Is. 22,7.

La sfârșitul acestei strofe lipsește **סָקָה**. După unii din greșală; după alții pentru că versul acesta nu trebuia a se pronunța cu voce tare, căci atunci «nu mă voiu teme» ar fi sunat prea mândru, aceia ce nu se potrivește cu caracterul umilit al psalmului și inima plină de căință a psalmistului.

Cu acest vers se termină strofa a treia. Recapitulând: în aceste 3 strofe se arată: în prima, pozițiunea grea în care este psalmistul, în a doua și a treia, pozițiunea lui față de Iahve.

Vers. 8. În strofa a patra este rugăciunea, ce face lui Dumnezeu; ajutorul ce cere.

קוֹמֵה nu este accentuat pe penultima (Gr. mea § 10, d, 5), ci pe ultima spre a asigura pronunțarea terminațiunei *hh* înaintea unui cuvânt, care începe cu o consunantă, care sună la fel. «Scoală Doamne» are de bază cuvintele lui Moisi din Num. 10,33 de unde se vede că Dumnezeu se ridică ori de câte ori voește să ajute pe cei credincioși lui. Efectul poetic al acestei implorări este mareț. Poetul vede mulțimea inamicilor săi; se înflăcărează și plin de încredere se roagă pentru ajutor divin, care să îi zdrobească.

Ambele perfecte cari urmează nu sunt profetice, ci expun fapte întâmplute, de aceea stă כָּל=totalitate (a tuturor acelor cari se resculaseră).

לִחְיָ in pauză în loc de לִחְיָ? =obraz, falcă. LXX au citit: לחנם (comp. Ez. 6.₁₀). Tot asemenea *Vulgata*, traducerea *arabă*, *etiopă*. Probabil că LXX (căci după ei sunt făcute toate celelalte) au luat pe *iod* ca *nun* și au citit לִחְיָ; iar *mim* îl socotesc ca sufix. *Peșito* ca și textul moseatic. *Targumii* au: לִסְחָרָהוֹן =peste obrazul lor (dela חֶסֶד=חֶסֶד=obraz, falcă). Tot astfel *Ieronim*, *Aquila* și *Simmach*. Este foarte posibil și faptul că exemplarele vechi difereau având unul un cuvânt, altul, altul (vezi *Migne Patrologia*. Exapla lui Origen, Nota dela ps. III v. 8).

Motive serioase de a se schimba לִחְיָ=obraz în לחנם= în zadar, nu sunt. Lovirea peste obraz este, după concepția predominantă în V. T., o ocară mare (Miha 4.₁₄; Iob 16.₂₀ etc). Că לִחְיָ=obraz este mai bine ne arată și partea a doua a versului: «dinti.... ai zdrobit». Tabloul este luat din natură. Inimicii, păcătoșii, instigatorii poporului la revoltă contra lui sunt comparați cu animalele cari mușcă. Lovirea peste falcă și ruperea dinților sunt semnul nimicirii, al distrugerii puterii lor. El îi-a făcut să nu mai fie periculoși. Aceiași concepție se vede și în Iob IV.₁₀.

שָׁבַרְתָּ cu *a* scurt este o excepție. Pentru ce sa păstrat aci *a* scurt nu se poate explica. Regula generală este ca la Silluq cu Sof-pasuq, cari denotă finele unui vers și trebuiesc a sta pe o silabă întonată (Gr. mea § 6, b), vocala să fie lungă (Idem § 10, b).

Prin רשעים se înțeleg «păcătoșii, instigatorii la revoltă», nu păgânii, cum crede criticul englez Ceyne. De altfel această părere, care nu are în psalm nici un temei, a fost susținută numai de el singur.

Vers. 9, Este un sfârșit demn de un suflet credincios,

demn de un rege, care își iubește poporul său. El spune că numai la Dumnezeu este scăpare. Singur Iahve poate să îi vină în ajutor. ? de la ליהוה denotă exclusivitatea posesiunii și în același timp puterea libertății de a ajuta. Numai în mâna lui Iahve stă mântuirea (Ionă II,₁₀ comp. cu Apoc. VII,₁₀). Este tocmai contrariul de ce zice inimizii lui în vers. 3.

David cugetă la sine însuși. El se simte vinovat. Conștiința lui îi spune că are nevoie de mântuire. Inșă ca un om drept, ca un rege care iubește poporul său și care știe că acest păcat, această rescoală făcută contra lui, nu este pornită decât dela instigatori, se roagă lui Dumnezeu să trimită binecuvântarea sa și asupra supușilor săi. Lui îi pare rău de fapta lor, dar nu este supărat pe ei. Versul acesta, cum zice Ewald, ne permite să putem citi în adâncul sufletului regelui mărinimos, care chiar în supărare cugetă la binele poporului său.

Diacon Dr. Popescu-Mălăești.

(Va urma).

*Analisa cărței ce cuprinde serviciul Sf. Cuvioasei Parascheva și a Sf.
Cuviosului Grigorie Decapolitul, imprimată în grecește pe timpul Domniei
Constantin Brâncoveanu, de Antim Ivireanu.*

Posedând în Biblioteca mea o carte bisericească, rară și însemnată pentru noi Români: *Ακολουθία τῶν τε ὁσίων μη-
τρὸς ἡμῶν Παρασκευῆς τῆς Νεάς καὶ τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν
Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου*. Adecă: Slujbele și a Cuvioasei
Maicei noastre Parascheva cea Nouă și a Cuviosului Părin-
telui nostru Grigorie Decapolitul, am crezut să dau o dare
de seamă asupra cărței, motivat de serbarea zilei Sf. Cu-
vioasei Parascheva, patroana Iașului, la 14 Octomvrie. A-
ceastă filadă pe lângă importanța ei ca carte veche, mai
cuprinde și câteva însemnări și date istorice privitoare la
datinele și la Istoria noastră Națională. Cartea este o fi-
ladă scrisă și imprimată în limba Greacă în 1692, de har-
nicul Tipograf Antim Ivireanu, la Tipografia Domnească din
București. Formatul este în IV-o și cuprinde 115 foi. Este
curios că Cuvioasa Parascheva este adusă în Iași de Va-
silie Lupu, Domnul Moldovei, iar serviciul său s'a impi-
mat pentru întâia dată în Valahia, la București și nu în
Moldova, cum cuviința cerea. Aceasta s'a întâmplat din
cauza nestatorniciei vremelor pe atunci. În ce limbă oare
se făcea slujba Sf. Paraschevei dela 1641 până la 1692,

când s'a imprimat această filadă? Eu presupun că se săvârșea tot în grecește și românește, dar se serveau clericii până atunci de manuscripte, nefiind imprimat serviciul Cuvioasei, după cât cunosc eu. Să mai constată că Românii din Valahia serbau cu aceeași pompă și religiozitate amintirea Sf. Paraschevei ca și Românii Moldoveni. Prin urmare Valahienii considerau ziua Sfintei Paraschevei ca o serbătoare Națională, de aceea s'a și imprimat în Valahia la un loc aceste servicii, deși Sf. Grigorie Decapolitul își avea religivile lui la Monastirea Bistrița din Valahia, propriu, Oltenia, pe când ale Sf. Cuvioasei Parascheva au fost depuse dela început în Biserica Sf-lor Trei Ierarhi, zidită de Vasilie Lupu, în Iași. Iată ce ne spune Atanasie Comnen Ipsilant în cartea sa, *Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν*, la pag. 143 despre aducerea moaștelor Sf. Cuvioasei Parascheva: «*In anul mântuirii 1641, Domnul Moldovei Vasilie Voevod a plătit datoria Patriarhatului Constantinopolului, care era peste 300 pungi de aspri și s'a făcut cu totul libere ori ce datorie... Spre mulțămire Patriarhul a atârnat de zidul Patriarhal din Fannar moaștele Sf. Paraschevei, care stau în Patriarhat și le-a trimis la Iași.*» Aceasta ne mai spune clar că Românii deși separați între ei politicește. În Principate aparte, ei în realitate și în inima lor, se considerau totdeauna ca uniți, ca un tot omogen din punct de vedere religios și al graiului lor. Toți Românii aveau aceleași sentimente instinctive și știeau bine că aveau aceeași origină ca neam. Așa numai se explică în mod natural, pentruce Constantin Brâncoveanu a dispus ca să se imprime slujba Sf. Paraschevei împreună cu a Sf. Grigorie Decapolitul în aceeași filadă, pentrucă ambele aceste serbători se considerau la Români ca serbători naționale, și le prăznuiau cu toții cu cel mai mare respect, închinându-se moaștelor lor și având ferma credințe că acești sfinți sunt Patronii

Țării lor. Credeau cu convingere că-i vindecă de multe suferinți, necazuri și boale, când alergau cu rugăciuni ferbinti și cu lacrimi sângerânde de durere la sfintele lor moaște. În această filadă mai cetesc și însemnările următoare: „*Această stântă și D-zeească carte s'a dăruit de lumnatul și milostivul Domn Ioan Constantin (Basarab) Voevod stintei și Dumnezeestei Monastiri Glavaciogul, în zilele Prea Sfințitului Mitropolit Chiric Chir Teodosie. Leat. 7205=1697*”. Apoi altă notă: „*Să se știe de când au venit Popa Ioan ot Chiriat de au făcut stânta liturghie, dimpreună cu Diaconul Ștefan, în zilele Domnului Ioan Constantin Basarab Voevod, în luna lui Dechemvrie. Leat. 7207*”. Aceasta înseamnă că se consideră ca un eveniment când la Monastirea Glavaciogul se servea o liturgie, altfel n'are senz această notă pusă de atunci. Tot în această carte mai cetesc și aceste note: „*Această carte este a stintei și Dumnezeestei Monastiri Gavaciogului, dată de Prea Sf. Mitropolit Teodosie. Leat. 7207*”. Această notă ne spune că Domnul Brâncovanu a imprimat slujba sfinților ș'a dat apoi cărțile imprimate Mitropolitului Teodosie spre ale distribui, pe la Biserici și Monastiri *în dar*. Așa a făcut Constantin Brâncovanu cu toate imprimatele sale, le Jădea în dar pe la Biserici, Monastiri și particulari spre a se răspândi lumina din ele. Așa a făcut și cu imprimatele în alte limbi, le distribuea Creștinilor și Bisericilor Ortodoxe *în dar*, după cum am constatat în o scriere a mea. „*Bibliografia Greacă*”. Aceasta se constată și din prefața acestei filade, pe care pentru însemnătatea ei o am tradus toată. Mai există în filadă și aceste însemnări. „*Scris-am eu logofătul Mihai ot Mitropolie za București*”. Apoi. *Scris-am eu Vasilie lăudat, Tipograhul (tu) ot Măgurele Leat 7207*. Și: *Scris-am eu Vasilie lăudat Tipograhul (tu) ot Măgurele Leat*

7207». In aceste însemnări ni se spune numele unui Director or Logofăt în Mitropolia de București, și numele unui Tipograf al Mitropoliei, de loc din Măgurele Serviciul Sf. Cuvioase Parascheva e scris în parte de Meletie Sirig, care a fost membru în Sinodul din Iași la 1642 și care a scris combaterea Calvinismului, contra cărții atribuită Patriarhului Lucaris, apoi a mai tradus din grecește și latinește în limba aplată greacă, Pandectele lui Iustinian, în urma cererii lui Vasilie Lupu și care scriere i-a servit Domnitorului și lui Eustratie Logofătul la compunerea cărții lui de Legi. Tot acest Meletie Sirig a tradus în grecește și latinește Mărturisirea Ortodoxă pe care a corectat-o și apoi a supus textul ei deliberării Sinodului din Iași, la 1642¹⁾. Mai adaug că la serviciul Sf. Grigorie Decapolitul se constată că a lucrat în această țară și Mitropolitul Matei al Mirilor, care a stat mult în Valahia și a scris și asupra istoriei Valahiei, ceea ce a văzut în timpul său. Prin urmare serviciile acestor sfinți sunt scrise în țară de oameni contemporani aducerii moaștelor lor în țară și dar au însemnătate pentru noi Români. De aceea la slava dela stihovină citesc: «Ἀγάλλου ἐν Κορίθῳ Ἡοίσις ἢ Μολδαβίας ἐν κήποις κατέχουσα σκῆνος τῆς ὁσίας.—«Bucură-te în Domnul Capitala Moldovei posedând în sânul tău trupul Cuvioasei...» Știm în mod pozitiv când au fost aduse moaștele acestor sfinți²⁾. De asemenea cunoaștem când și cine a adus în Valahia moaștele Sf. Grigorie Decapolitul și le-a așezat la Monastirea Bistrița³⁾. Cunoaștem nu mai puțin și când și

¹⁾ Să se vadă și analiza amănunțită a acestu-i serviciu făcut de răposatul Arhieren Melkisedek Ștefănescu și publicată în Biserica Ortodoxă. De asemenea să se consulte cartea lui Meletie Sirig în grecește și imprimată în Târgoviște sub Constantin Brâncoveanu.

²⁾ Consultă scrierea Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν de Comnen, în care se descrie amănunt cum și cât s'a plătit la Patriarhatul din Constaninapol pentru aceste sf. moaște.

³⁾ Să se vadă viața sa publicată și în Minee.

de cine s'a adus în țară capul și o mână din moaștele Sf. Nifon¹⁾. Mai sunt în țară la noi și alte părți de moaște pe lângă Sf. Filotea dela Argeș, ca ale lui Mercurie, capul Sf. Ioan Teologul etc. etc.

Aceste moaște aduse cu multă cheltueală în țară de către Români, arată dovedit marea religiozitate Ortodoxă a străbunilor noștri și râvna adâncă ce aveau ei pentru aceste sfinte religii, la care adese alergau cu lacrimi ferbioși în nevoi, boale și necazuri, la epidimii de ciumă și holeră. Am întâlnit și servicii speciale de ale strămoșilor, ce le săvârșeau în împrejurări grele și chiar în timpul năvălirii barbarilor a bejenilor și pribegirei lor! Pentru curiozitate transcriu aicea și chipul cum au fost aduse în țară și moaștele Sf. Ioan cel Nou, zis dela Suceava. Pentru cuvântul că moaștele acestui Sfânt nu sunt astăzi în Regatul Român, ci în Bucovina, deși ele sunt un sfânt tesaur al țării, pentru că în Metropolia din Suceava au fost depuse la început de Alexandru cel Bun și pentru că la puțini le este cunoscută aducerea acestor sfinte moaște în țara, de altă dată zisă Moldova. Transcriu aicea din cartea rară a Mitropolitului Moldovei Varlaam, om cult și membru de valoare în Sinodul de Iași, și care carte se intitulează: *Carte românească de învățătura Duminicilor preste an și la Praznicile împărătești și la sfinții Mari*. Extrag dar din viața acestui sfânt următorul pasagiu spre cunoștința tuturor:

«Până ce veni și în urechile celuia ce eră Domn atuncea țării Moldovei, drept credincios lo Alexandru Voevoța, care era nu numai cu toate lucrurile cele bune înfrumusețat, ci și cu liubovul (iubirea) cătră mucenici, și dacă știu de moaștele Sfântului, de pohtă fu cuprins; și cu svalul ce-

¹⁾ Vezi viața sa publicată în Minee cum și Istoria Românilor scrisă în Grecește de Fotino grecește.

luia ce ținea atunci cărma Bisericii Moldovei, trimise boeari cu multă gloată să aducă cu multă cinste către sine slăvitul și sfântul trupul Mucenicului. Și aceasta dacă dobândi, de sirg cu mare cinste și cum se cade cu osârdie, cu toți boearii săi cei mari și cu mult norod de oameni credincioși, încă și cu Arhierei și preoți, și cu tot clirosul Bisericii cu lumini și cu cădiri căzu către racla Sfântului. Și cuprinsă cinstitul și Sfântul trup. Gura și ochii săi către mâinile Sfinției Sale plecând, și Preasfinția Sa luă și puse socotitoriu și feritoriu Domniei Sale. Și așa în sfânta Mitropolie cu cinste îl puse întru slăvită celatea sa, în Suceava, unde era scaunul Domniei lui. Iară deistelenii (vindețari) în multe chipuri de boale și de ciudese (minuni) ce's în multe chipuri de atunci eu, las să spue însăși cari au avut ș'au luat dela Sfântul...» În cartea Mitropolitului Varlaam se găsește o icoană în care se arată pompa cu care a fost primită Cuvioasa la Suceava. Puterea credinței adevărate, din inimă zdrobită și întristată, este foarte mare, acesta-i lucru neînțeles de om, dar adevărit prin realitate. Cel ce nu are credință, nu e cuprins de aceea convingere nestrămutată, nu înțelege cât de mari sunt rezultatele credinței adevărate. De aceea și Christos a zis: *«De vei avea credință cât un fir de muștar, vei zice muntelui acastuia: mută-te, și se va muta»*. Și în alt loc: *«Credința ta te-a mântuit, mergi în pace»*. Credința martirilor era fermă, hotărâtă, sufereau tot felul de schingiuri, bălăi, cazne și ei rămăneau neschimbați în credința lor. Această puternică credință infricoșă și înspăimântă pe persecutatori; această credință a insedit și înrădăcinat adânc între creștinii primari convingerile lor despre adevărătatea învățurii cuprinsă în Creștinism. Credința religioasă fără martiri, este un meteor ce curând va dispărea din omenire, din contra credința religioasă sprijinită și bazată pe martiri este un soare perpetuu, este floarea

ce are suc, miros plăcut și vitalitate în ea. Această credință nu va dispărea, ori cât și ori de cine va fi combătută, este în fine ca un arbore, care cu cât îi vei rupe și ciunți din crengi, cu atâta se fortifică și se întărește mai mult. Omul fără credință este ca frunza aruncată și svârilită de vânturi în toate părțile, negăsindu-și nici un loc de odihnă. Așa și omul în noroi și în necazuri, în greutate și suferinți, care's foarte multe în viața omenească, dacă n'are credință n'are nici un razim, nici o speranță pentru viitor; n'are unde să-și plece și să-și odihnească capul. Un asemenea individ este pe calea desperării, este aproape de moartea morală. Mai găsesc în această carte și însemnările următoare, în care ni se spune că un străbun din familia Brătianilor pela 1740 a cumpărat această carte spre a se folosi moralicește din ea. Aceasta mai dovedește că în această familie erau oameni religioși și plini de virtuți creștinești. Iată cuprinsul acestor note: «A Domelui Boerului Enică Brătianu». alta: «Această sfântă carte, ce se numește mărgărintar (greșit spune, se numește Carte românească de învățătură etc. etc.) este a mea și s'au cumpărat de Dumnealui Boerul Enică Brătianu cu taleri 15 în luna Februarie, din Tipografia Râmnicului».

Dar se trec acum la traducerea din grecește a titlului și prefeței serviciului Sf. Cuvioasei Parascheva:

TITLUL CĂRȚEI.

«Slujba Cuvioasei maicei noastre Parascheva cea Nouă și a Cuviosului Părintelui nostru Grigorie Decapolitul, împreună și cu înainte prăznuire a Intrării în Biserică a Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu, pentru că, cad în aceeași zi și serbarea Slântului. Imprimată prin ordinul și cu cheltuiala prea strălucitului, prea gloriosului și prea creștinului Ioan Constantin Basarab, Voevod a toată Ungro-Vlahia, pentru a se celebra măreț po-

menirea lor anual în păzita de Dumnezeu această Domnie a Ungro-Vlahiei, în Bucureştiul Ungro-Vlahiei la 1692, luna lui Iunie. De către cel mai mic între Ieromonahi Antim din Iviria».

Acesta-i titlul broşurei. Pe contra pagină celesc tot în greceşte următoarele: «*Ioan Constantin Basarab Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domn şi Egemon a toată Ungro-Vlahia*» După acest titlu urmează Emblema Ţării, foarte artistic lucrată, având în mijloc Pajura cu Crucea în cioc. După aceasta urmează o prefaţă tot în greceşte scrisă de Şerban, al doilea Logofăt, rudă cu Domnitorul şi care a imprimat în româneşte şi slavoneşte Liturgia la Buzeu. Iată acum şi prefaţa:

«*Prea gloriosului, prea strălucitului, prea înălţatului şi prea măreţului Domnului Domn şi Egemon a toată Ungro-Vlahia Ioan Constantin Basarab Voevod, Domn mie milostiv şi Egemon de bine-voitor cu închinăciune servilă dorindu-i toate cele bune şi mântuitoare.*

Dupre cum nu se cunoaşte în alt chip cel mai bun artist a artei picturii decât numai atunci când se pune se zugrăvească faţa şi icoana asemenea în totul cu prototipul şi mai ales când desemnează partea cea mai importantă a omului, adică capul, cu o adevărată analogie şi proporţie în toate formele independente, mărimea şi în general cele întâmplare şi urmate. Altfel nu este cu putinţă să se prezinte şi omul acela care posedă chipul şi asemănarea adevăratului şi în adevăr pururea vieţuitorului prototip Dumnezeu, decât numai când se arată pe sineşi că se luptă şi caută a îndeplini acele ce însuşi Dumnezeu preconizând iubeşte, doreşte, lucrează şi desăvârşeşte. Fiind deci multe mijloacele şi întreprinderile acelea necesare, care prin mijlocul credinţei preexistente aduc la acest scop pe om; mai mult decât toate organul cel mai însemnat, ca şi cum am zice este capul celorlalte, când cineva cu toată îngrijirea

să ocupă se infrumusețeze Biserica lui Dumnezeu, cu toate cele de trebuință și care contribuiesc la toată plinirea Creștinătății Ortodoxilor. Aceea ce spun bine înțelegând și iubirea de religione a Voastră, prea strălucite și de Christos iubitorule Domn, te-ai ocupat și te ocupi cu bună dispunere și îngrijire ca să arăți în realitate la toată Biserica universală, virtutea și religiozitatea cea ascunsă în tine ce pozezi, în aceea ce te reprezintă. De aceea pe lângă alte bunuri ce zilnic săvârșești spre folosul multora, ai imprimat și imprimi încă diferite cărți în limba Elenă și Română ca să se vestească tuturor adevărul cunoștinței adevărate. Pentru aceea și acum ai imprimat prezenta spre cinstea sfinților ce se prăznuesc aicea, în adevăr spre lauda și măririca aceluiași Dumnezeu; căci, după Sf. Ioan Damaschin, cinstea către binefăcători de aceeaș credință, este dovada de bunăvoință către Stăpânul obștesc. Aceasta cuprinde slujba Cuvioasei maicei noastre Parascheva cea Nouă și slujba părintelui nostru Grigorie Decapolitul și viața acestuia la sfârșit te limba vorbitoare, ale cărui sfințite moaște se găesc în această de Dumnezeu păzită Domnie a Valahiei, în sfânta și domneasca Monastire a Bistriței, care s'a zidit și renoit de către prea glorioșii și pururea pomeniții strămoșii voștri. Și pentrucă concade în aceeași zi, adecă la 20 a lunei lui Octombrie și înainte prăznuirea a Intrării în Biserică a Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu s'a imprimat și canonul acestei serbători aicea, pentru înlesnirea și neconfuzia serviciului. Și dar s'a distribuit la toate monastirile și bisericile, pentruca să se prăznuască și să se proslăvească amintirile pomeniților sfinți cu o mai puternică privighere și religiozitate. Acestea sunt prin urmare, Prea Înălțate, care reprezintă virtuțile tale în afară, religiozitatea ta creștină și calitățile tale cele de Dumnezeu imitătoare, pentrucă și zilnic ajutorezi cu îmbelșugare nu numai Patria cu Tipografia Națională, dar și pe toți Orto-

doxii și ca un alt soare luminezi cu îngrijirea ce o ai ca să răspândești cu tiparul cărțile Sfintei Biserici a lui Christos, care mântue și păzăște pe Prea Înălțimea ta pe tronul său domnesc în sănătate, în fericire, în stare pacinică și desăvârșită mulțămire până la adânci bătrânețe și în sfârșit să vă învrednicească și Impărăției Cerești și să vă hărăzască acele, după Sf. Apostol, pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s'au suit, pe care le-a pregătit Dumnezeu celor ce-l iubesc pre El.

În orașul Bucureștii al UngroVlahiei
în 1692 în luna lui Iunie.

Al Prea strălucitei Voastre
cel mai mic și credincios serv.

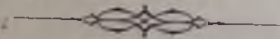
(Iscălit) Șerban, al doilea Logofăt.

Rog pe celitori să binevoască a reflecta puțin asupra cuprinsului acestei prefete și se vor convinge de marea influență ce aveau Românii pe acele vremuri de suferinți cumplite, ce îndurau creștinii Ortodoxi din partea Turcilor și nimeni nu-i ajută în greutăți și necazuri pe aceste mici popoare subjugate, Sârbi, Bulgari, Arnăuți, Cuțo-Vlahi și Greci, decât noi Românii! Urmele Românilor binefacători se văd până astăzi, nu numai la popoarele creștine Ortodoxe, căzute sub jugul Turcesc, dar și Sf. Munte Atos, Iberia și Asia Mică și la toate Patriarhatele Ortodoxe. În schimbul acestor binefaceri noi n'am cules din partea lor decât o complectă *nerecunoștință*. Să nu uităm că așa se întâmplă de ordinar, în afacerile omenești, din partea celor ce au fost ajutorați, sprijiniți și adumbriți! Dumnezeu a vrut ca neamul Românesc să sporească, să crească și să se înmulțească; să și ridice în fine cu mândrie între popoare capul lor cu vitejie și cu vigoare. Multe am suferit dela păgâni dar mai multe și mai grele necazuri dela creștini!

Au uitat că le-am făcut bine, ș'au încercat a ne amenința în existența noastră, ca popor, seculi întregi precum Fana-rioții! A vrut Dumnezeu să scâpăm din toate amenințările și primejdiiile ce au trecut seculi întregi preste capetele noastre. Noi Românii în greutăți mari nu alergăm decât la sprijinul lui Dumnezeu și a sfinților, plăcuților lui, luându-i de conajutători în rugăciunile noastre către Dumnezeu și la protecția noastră. De aceea Sfinții existenți pe pământul Românesc au devenit cu timpul protectorii și apărătorii acestui pământ, îndată după așezarea lor în țările Românești. Curând moaștele lor au fost cinstitute și sărbătorite anual de Români cu mare pompă, făcându-li-se de inchinatorii evlavioși Români servicii speciale. Acești sfinți îndată au fost considerați de noi ca sfinți naționali românești, le am făcut toate slujbele, i-am respectat; iar poporul Român ș'a găsit alinarea suferințelor lor la ei, alergând la moaștele lor, rugându-i cu lacrimi de a mijloci pentru ei spre a scâpa din nevoi.

Moaștele acestor sfinți deveniți naționali sunt așezate, cu ornamente bogate, în cele mai mari și mai luxoase biserici și monastiri din țara noastră. Așa se conservă până astăzi și Moaștele Preasfintei Cuvioasei Paraschevei în Biserica Sf. Trei-Ierarhi din Iași, clădită de Vasilie Lupu.

C. E.

POVESTIRE LEGENDARA

despre

Ducerea la Iad a Născătoarei de Dumnezeu, după adormirea sa.

Intr'un vechiu manuscris, din biblioteca mea, am citit o curioasă istorisire apocrifă, dar morală, în care se descriu cu multă amănunțime diferitele stări a celor păcătoși în Iad, cum și suferințele lor. Această istorisire deși apocrifa, am socotit s'o traduc și s'o dau publicității, pentru curiozitatea conținutului ei. 'Mi pare că în această povestire este o mână abilă bugomilică, pentrucă această povestire s'a răspândit și printre creștinii Ortodoxi încă de demult și ne-au lăsat urme evidente prin manuscriptele rămase dela ei încă din secolul al XVI-lea. În tot cazul fiind o istorisire curioasă și plăcută la auzire o dau ca material folcloric bisericesc și legendar

Expun această istorioară așa cum e în manuscris, cu întrebări și răspunsuri.

Iată cum începe povestea aceasta:

Întrebare. Ce loc este hotărît pentru sufletele acelor cari mor în harul lui Dumnezeu?

Răspuns. Sufletele acelor cari se duc din lumea aceasta și cari au harul lui Dumnezeu în ele prin ispoveduire de păcatele lor, au ca loc, ori merg în mâinile lui Dumnezeu; pentrucă astfel spune Sf. Scriptură: *«Sufetele dreptilor sunt în mâna lui Dumnezeu și nu se va atinge de*

dânsele munca. Se mai numește locul lor încă și Raiu (paradis) adevărată grădină frumoasă, precum Domnul nostru Iisus Christos a zis, fiind pus pe cruce, către tâlhari: «*Astăzi cu mine vei fi în Raiu*». Se chiamă și sânul lui Avraam, după cum este scris «*și a fost că a murit săracul și s'a dus de ingeri în sânul lui Avraam*». Se numește și Impărăția Cerurilor, după cuvântul Domnului ce zice: «*Zic vouă că mulți vor veni dela apus și dela răsărit cu Avraam și Isaac și Iacov în Impărăția Cerurilor*». De aceea cine numește acest loc cu orice nume ce am arătat, nu greșește, numai să știe că acele suflete sunt pline de hațul lui Dumnezeu.

Întrebare Iar sufletele aceluia ce ies din trupuri și se află în urgia lui Dumnezeu, unde se găsesc?

Răspuns. Locul aceluia se numește cu deosebite numiri: Iad ori Infern unde locuiește dracu, de când a fost alungat din ceruri, cum zice profetul: «*Voiu fi asemenea celui prea înalt*», a zis, iar acum s'a așezat în Iad, în fundul pământului.

Se zice și foc ne stins, zice Scriptura: «*Duceți-vă dela mine blestemaților în focul cel vecinic, care este gătit diavolului și ingerilor lui*».

Să mai zice încă și întunerec, și servul cel rău se aruncă întru întunerecul cel din afară, acolo va fi plângere și scrâșnirea dinților, se numește și cu alte numiri, dar toate însumă că este locul de condamnare, de judecată, de osândă și de urgie dumnezească, în care loc se duc sufletele celor deznădăjduți.

Cu aceasta este de nevoie să știe oricine, cum sufletele dreptilor, cu toate că sunt în ceruri, dar nu ș'au priimit încă cununa desăvârșită, înainte de ultima judecată. Nici sufletele celor condamnați nu sufăr desăvârșita pedeapsă, mai înainte de ultima judecată, ci vor primi sufletele împreună cu trupurile pe deplin cununa slavei sau a condamnării după judecata cea de pe urmă. După cum este scris: «*Cei ce au făcut cele bune vor merge întru învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele întru învierea osândirei*».

Întrebare. Am voit să știu pentruce Prea Sfânta Feicioară s'a dus la Iad ca să vadă pe condamnați cum se muncesc și pentruce să vadă acea prea înfricoșată privire?

Răspuns. Întâiu spre a arătă ajutorință Prea Sfintei Fecioare. Al doilea ca să vadă sufletele păcătoșilor cum se chinuesc ca să le izbăvească, rugând pe Dumnezeu ca să i elibereze de pedeapsă pentru ruga Născătoarei de Dumnezeu. Al treilea ca să vadă locurile unde a fost Unul născutul său Fiu ca să scoată de acolo pe strămoși. Al patrulea pentruca să să spăimânte și să se zăpăcească răzvrătorul diavol privind pe acea Evă pe care a ucis o prin viclenie și a izgonit-o din Raiul desfătării în spini și pâlămidă, iar acum în locul Evei să vadă pe Împărăteasa Cerurilor și a pământului încununată cu toate harurile Sfintei Treimi, și așa să se topească el de mânie și să zică: Aceasta este acea Evă pe care am înșălat-o și am alungat-o din Raiu, pe care am amăgit-o ș'a mâncat din lemnul cunoștinței și trupul ei a ajuns mâncare vermilor și a început dela ea nenumărate suflete a veni în conlămnare la noi. Și acum Ea vine curând și noi unde să fugim acum de această strălucire pentru urgia ei! Vai, vai de noi prea înrăutățită adunare, și unde să ne ascuntem? Nu ne-a fost deajuns acea pedeapsă cu care ne-a pedepsit Unul născut al său Fiu în timp de 5508 ani, ci acum a trimis și pe Maica Sa ca să ne muncească încă și mai cumplit. Vai, vai de noi, zicem iarăși, prea întunecată adunare a noastră! Acestea și altele de felul acestora ziceau demonii în Iad, și s'au împlinit cele zise de prorocul Isaia ce spune mai jos: «*Și s'a intricoșat Iadul*».

Întrebare. Când și cum s'a dus Preacurata la Iad, și pentruce a văzut pe cei condamnați, adecă sufletele celor ce să muncesc?

Răspuns. Când a venit ceasul ca să se mute de pe pământ la ceruri, atunci, cu trei zile mai înainte, nourii au adus pe Apostoli din toate marginile lumii, pentrucă erau trimiși la propovăduirea Sfintei Evangelii. i-au răpit nourii și i-au adus la locuința Născătoarei. Și pentrucă au auzit Apostolii că Preacurata Fecioară va merge la prea dulcele său Fiu și că-i va lăsa orfani, au început a plânge nemângăeat, iar Născătoarea de Dumnezeu, îi învăță și-i mângăea spunându le: O fii mei iubiți și credincioși ucenici ai prea dulcelui meu Fiu (cu harul Fiului și Dumnezeului meu) totdeauna voi fi cu voi și cu toți câți vor chema numele

meu. Pentru aceea și cântă Biserica: *«Intru nascere le-
cioria ai păzit, intru adormire lumea nu o ai părăsit
de Dumnezeu Născătoare»*. Așa mângâind pe Apostoli,
cum am zis, șlău închis sfinții săi ochi și a strigat cu glas
mare: *Fiule și Dumnezeule al meu priimește în mâ-
nile Tale sufletul meu! și a adormit*. Și sfântul ei su-
flet a fost primit de Fiul său în mâinile Sale. Iar Preasfânta
a cerut Fiului său ca să se ducă la Iad, ca să vadă cum
să muncesc sufletele și i-a primit cererea. Cere ori ce voești,
Maica mea, și nu-ți voiu trece cu vederea dorința Ta, cere
Maica mea ori ce dorești și va fi după voia Ta, și îndată
au sosit sfinții Ingeri cu Arhistratii și s'au inchinat Prea
Sfintei cu tot respectul și au dus-o la Iad cu atâta pompă,
ce-i cu neputință a o descrie. Aceasta o mărturisește Da-
maschin într'un tropar la oda a opta, unde zice: Vedere
minunală frate era aceea, ca să privească cineva sufletul
Născătoarei cum a umblat intru cele mai întunecate ale
pământului, în Iad. Și așa cum rezultă din acest adevăr,
să fi zis Preacurata către Arhistratig: Să-mi arăți pe toți
aceia cari sunt închiși în Iad și se muncesc. Atunci Arhi-
stratigul a zis: Cu toată plăcerea, orice porunciți să vă is-
torisesc și îndată s'au infățișat Heruvimi și Serafimi de a
dreapta și de-a stânga și prin porunca Preacuratei Iadul
ș'a deschis porțile și s'a arătat o suterană, închisoare in-
tunecată, întunerecul cel din afară, întunecimea cea mai
profundă, un mormânt uricios desplăcut, localitate de plângere
și de întristare, un cuptor din cele mai infricoșate de
foc foarte profund, în flăcări nestinse, în mărime nemăsurat
de mare, în adâncime necalculat și la putoare prea nesu-
ferit; colo e focul cel nestins, colo viermele cel neadormit,
colo viermele otrăvitor. Acolo este adunarea muncită și
chinuită a demonilor, acolo-i plângerea și scrâșnirea din-
ților, care se chiamă *tartar* de care și dracii se inspăimântează! Și a întrebat Născătoarea pe Arhistratig: Pentru
ce această unire a pedepsei, și răspunzând Arhistratigul a
zis: Doamnă și Stăpâna mea: Pentru mândrie, cel mai ne-
suferit, pentru iubirea de argint, lărgimea cea mai necuprinsă,
pentru imbuibare, vermile cel mai nesățios, pentru trândăvie,
vermele cel neadormit, pentru curvie, focul cel nestins,
pentru necredință, întunerecul cel din afară, pentru deră-

derea de răutate plângerea cea nemângăeată, pentru ori ce faptă urâtă a făptuitorilor răsplată, așa că este dreaptă judecata lui Dumnezeu. Și a zis Preacurata: Pedepșa este și unită (la un loc) și deosebită (aparte pentru fiecare). Răspunzând Arhanghelul a zis: Cu cât este mai grea pedeapsa la un loc, cu atât este mai grea momentan pentru fiecare. Adecă ceea ce are a suferi un condamnat pentru vecinicie în acea viață vecinică, o sufar cu toții împreună, și cu totul desăvârșit momentan fiecare aparte, muncindu-se în viața vecilor. Sufere munca întreagă în eternitate și pedeapsa momentană a veciniciei, care pedeapsă iarăș, în timpul nesfârșit este în eternitate, așa și în orice minut este nesfârșit. Aceasta este Doamna mea, pentru care se despart și se unesc pedepsele.

Și a văzut Preacurata într'o osârdie multime multa de bărbați și de femei și în îndelungat timp a auzit suspinuri și lacrimi și vaicare mare și a întrebat Preacurata pe Arhistratig: Cine sunt aceștia și care este vina lor? Atunci Arhistratigul a răspuns: Aceștia sunt aceia, cari n'au păzit poruncile lui Dumnezeu și legea lui și pentru aceea se muncesc astfel. Și iarăș a văzut Preacurata altă muncă, care era plină de toate pedepșile și curgea un râu de foc, ca o mare și s'au arătat osândiții unul lângă altul, ca stelele cerului, și unii erau până la genunchi, alții până la brâu, alții până la pept, iar alții până la gât, iar alții în sfârșit până în vârful capului (afunțați în acel rlu de foc). Și cum i-a văzut Preacurata a suspinat și a zis: Cine sunt aceștia și care este păcatul lor? Iar Arhistratigul a răspuns: Acei ce sunt până la genunchi, sunt aceia ce n'au ascultat pe părinții lor și nu le-au făcut lor cinste, după porunca lui Dumnezeu. Iar acei ce sunt plântați până la brâu, sunt aceia cari au chironomisit avuții dela părinții lor și n'au făcut milostenie la săraci, ci numai au mâncat ș'au băut, fără frica de Dumnezeu și au murit nepocăiți, iar aceia cari sunt afunțați până la pept și până la gât, sunt aceia cari au insultat, au invinovățit, au fost nerușinați, desfrânați cu copiii lor și acei ce mănâncă bucate spurcate cu necredincioșii și cu ereticii. În sfârșit cei afunțați până în creștet, sunt aceia cari au mâncat carne de om prin furturi și nedreptăți. Și a zis Preacurata: Cum este cu putință

să mănânce omul carne de om? Și Arhistratigul i-a răspuns: Ascultă Doamna mea: Sunt aceia cari își ucid copiii lor, cei ce ucid pe alții și cei ce jură falș. Toți aceștia au mâncat carne de om și pentru aceea să muncesc astfel. Și iarăși au văzut alți bărbați și femei, cari erau spânzurați de vârful capului și i schingiueau cu diferite instrumente în munca lor. Și a întrebat pe Arhistratig, care este păcatul lor de se pedepsesc în acest chip? Și i-a răspuns Arhistratigul: Acei care s'au spânzurați de urechi, sunt cei ce ascultă cele rele; acei ce sunt spânzurați de vârful capului, sunt îngâmfășii, cari au făcut zece păcate de moarte. Îngâmfărea ori fudulia, slava deșartă, ipocrizia, șarlatănișia, sumeția, aparența de înțelepciune, prefăcătoria, marea, neumanitatea, neascultarea și falșitatea etc. și pentru aceea se pedepsesc așa, după situația lor. Și iarăși a văzut pe alții că-i mâncau vermi otrăvitori și a zis Preacurata: Dar acestora care le este vina? Și Arhistratigul a zis: Aceștia sunt imbuibații, cari pentru nesațiul lor au făcut zece păcate de moarte, pentru care s'au condamnat la muncă nesfârșită, cum sunt: Desfrânarea, nesațiul, călcarea legii, sperjurul, beția, furtul, plăcerile, jăfuirea, lingușirea, imbuibarea, corupția și au murit nepocăiți și de aceea se muncesc astfel. Și a văzut și pe alții, pe care-i ardea focul nestins și a întrebat Preacurata: cine sunt aceia și ce păcate au făcut? Și a spus Arhistratigul: Doamna mea, aceștia s'au preacurvarii, cari pentru nesațiul lor au făptuit zece păcate de moarte, ca corupția cu copiii, corupția cu bărbați, amestecarea de sînge, desfrăul, malachia, nesațiul de plăceri, corupția cu animale, curvia, nețemerea de Dumnezeu și au murit nepocăiți de aceste păcate și de aceea se numește așa. Și iarăși au văzut pe alții spânzurați de douăzeci și patru de țepuși și a zis Născătoarea, care este păcatul lor pentru care se pedepsesc astfel? și a răspuns Arhistratigul: Doamna mea aceștia s'au iubitorii de argint și de plăceri lumești, cari pentru nesațiul lor au făptuit zece păcate de moarte: mărturia falșă, răpirea pe ne dreptul, neumanitatea, înșelăciunea, neîngrijirea de nimeni, furarea și ierosilia or furarea de cele sfinte, luarea de procente, idololatria și au murit nepocăiți de asemenea sălbătăcii și cruzimi, și pentru aceea se muncesc. Și a văzut și pe alții și sufereau tot felul de schingiurări

pedepse și erau bestii otrăvitoare și înfricoșale ca șerpii și le mâncau inima și zis-a Preacurata, dar a acestor nenorociți, care le este păcatul? Răspunzând Ingerul a zis: Doamna mea, aceștia sunt invidioșii, cari pentru invidia lor au făcut zece păcate de moarte, pentru care li s'a dat astfel de pedeapsă, cum sunt: clevetirea, mânia, vrăjmășia, pornirea ori aprinderea spre rău, nerecunoștința, deră lerea, ținerea aminte de rău, ura ținerea aminte de vrăjmășie,uciderea, și au murit nepocăiți de asemenea răuțați și pentru aceea se muncesc astfel. Și apoi a văzut pe alții ce aveau țepuși înfipte în inima lor și aruncau dureri țapusele, ca marea turburată valurile ei înfocate și a zis Preacurata, care este vina lor de sunt astfel osândiți, atunci Arhistratigul a răspuns: Doamna mea, aceștia sânt mâniașii, cari din cauza mâniei lor au făcut zece păcate, nebunia, insultele, asprimea preamare, turburarea, blasfematorii, micimea de suflet, spăimântarea trupului, imprudența, schimbarea trupului,uciderea, și au murit nepocăiți și lipsiți, întru îndărătnicia lor și pentru aceea se pedepsesc Și iarăși văzură pe alții pe cari îi mâncau viermii ne-aformiți și zisa Preacurata, care-i vina lor? iar Arhistratigul răspunse: Doamna mea aceștia sânt trândavii, cari din negrijirea lor au făcut zece păcate: desnădăjduirea, lenevirea, trândăvia, neglijența, nepăsarea, nepiozitatea, necredința, intristarea din nimic, inculparea pe nedreptul, frica ori temerea fără temei și au murit nepocăiți și pentru aceea se muncesc Și a zis Preacurata, vai vouă păcătoșilor mai bine nu vă mai nașteți, iar Arhistratigul a zis: Doamna mea, dar încă n'ați văzut muncile cele mai mari, și îndată s'a făcut întuneric mare și adânc și neluminat de loc și zisă Preacurata, ce întuneric este acesta și Arhistratigul zise: Doamna mea, acesta este vecinicul întuneric și multe suflete sunt aicea, și zise Preacurata, să se ridice întunerecul acesta ca să văd pre păcătoși Atunci Arhistratigul răspunse: noi, Doamna mea, n'avem putere ca să ridicăm acest întuneric, iar Ingerii cari păzeau pedepsirea au zis: Noi, Doamna mea, avem poruncă dela Dumnezeu, ca aceștia să nu vadă lumină până la a doua venire alui Christos. Și Preacurata ș'a ridicat mâinile sale și a zis: În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh să se ridice acest întuneric și îndată

după cuvântul Preacuratei s'a ridicat acel întuneric, ca nouri, și s'au arătat mulțime de oameni și de femei și s'a auzit mare suspinare și lânguire și a zis Preacurata, ce faceți nenorociților, și nimeni dintre ei n'au răspuns, ce doi îngeri au zis atunci, de ce nu răspundeți pentru că vă întrebă cea binecuvântată, și au răspuns: Noi de când am sosit aicea n'am văzut lumină, nici unul dintre noi, nenorociții! decât plângeri și vaete și neîntrerupte suspine, acestea le auzim unul dela altul înăuntrul acestei închisori prea întunecate, ferbând, ispitiți și muncindu-ne în cele douăzeci și patru de ore, neștiind când este noapte și când este ziua, și au venit toți profeții și nimeni n'au compătimit pentru noi, nici Moisi, nici Avraam nici Isaac, nici Iacov, nici chiar dreptul Simeon și nici Ioan Botezătorul, care a mângăeat pe toți cei dintru întuneric și li a arătat că va veni Fiul tău cel Unul născut. Apoi a venit și acel Unul născut al tău Fiul și nici acesta nu ne-a compătimit, care a izbăvit pe toți dreptii, iar pe noi ne-a lăsat și nemuncim în vecii vecilor. Și a întrebat Preacurata, cine sunt aceștia și care sunt păcatele lor? Iar Arhistratigul a răspuns Doamna mea, aceștia sânt aceia cari n'au crezut în Tatăl, în Fiul și în Duhul Sfânt și pe tine nu te mărturisesc Născătoare de Dumnezeu și au blestemat cu insulte și injurii urâte taina întrupării mântuirii și pentru aceea se pedepsesc în așa chip. Acestea auzind Preacurata a lacrimat și li a zis, pentru ce v'ați înșelat nenorociților și nu ați crezut în taina întrupării mântuirii voastre, despre care a profetizat toți profeții, mai ales când toți s'au jertfit pe mormântul mărturisirii lor și alți au fost uciși cu pietre, alții au fost de sabie tăieți, iar alții au fost s'au ferestruit s'au au murit cu un martir neamăgitor, mărturisind adevărata credință, iar voi cum v'ați înșelat și ați ajuns la atâta neștiință și îndrăzneală și călcare de lege? Atunci Arhistratigul a zis: Ascultă Doamna mea, dacă cineva se va pogori în acest întuneric nesfârșit, și auzind s'a lăsat iarăș întunericul și i a acoperit. După aceasta Iaralul iarăș s'a deschis porțile lui și a arătat altă pedeapsă, care avea un număr nenumărat de mare, unde plângeau și se băteau, strigând cu deosebite glasuri, în pricina cumplită osândiri, unde se repeziau diferite fiare sălbatice și le sfășeau trupurile

lor. Preacurata văzându-i a oftat și a zis: Vai nenorociților! cine sunt aceștia cari astfel se muncesc? Și a răspuns Arhistratigul: Doamna mea, aceștia sunt ereticii, iconomahii adecă luptătorii în contra închinării icoanelor, shizmaticii, adecă aceia cari au sfășieat Biserica lui Christos, turburând-o cu innoituri—apusenii și pentru aceea se muncesc atâta. Și a zis Preacurata, vai nenorociților! mai bine eră de nu vă nășteați de loc, pentrucă aceștia numai au nădejde de viață, Arhistratigul a zis: Doamna mea, munca n'are sfârșit niciodată, pentrucă aceștia de trăiau vecinic, vecinic erau se blesteme pe Dumnezeu, pentru aceea îi amenință Dumnezeu zicând: «Voi adăugi rele asupra lor și arcurile mele le voi în treptă asupra lor» și a zis Preacurata, ce înseamnă această înfricoșată hotărîre? Răspunzând a zis Arhistratigul: este pedeapsă nesfârșită și fără de nici o întrerupere și fără sfârșit. Și-i zice Preacurata: Fără întrerupere este munca? Dar cum o pot suferi păcătoșii! Atunci Arhanghelul a zis: ascultă Doamna mea: Dacă munca n'ar fi fost fără de sfârșit, ci ar fi încetat când lva, sau pedeapsa n'ar fi fost în vecie, ci s'ar fi întrerupt, și așa n'ar fi fost vecinică și fără de sfârșit și nesuferită, unde ar fi răsplata păcatelor? Este lucru neînțeles, ce filosof va pricepe acestea? Ce minte poate să înțeleagă acest desăvârșit rău? Și a venit glas zicând, luați pe Cea plină de dar și o duceți la Raiu ca să vadă și pe cei fericiți și să se bucure, și se nu se mai întristeze de cei osândiți și necredincioși și pre-păcătoși, pentrucă nu sunt vrednici de nici o îndurare și și compătîmire din partea cuiva.

Și au luat-o îngerii în a treia zi și au dus-o cu cântări pe Preacurata, pentru care și Sf. Duh s'a minunat zicând: Cine este aceea care se înalță de-a dreptul la ceruri? Cine este aceea care să rădică ca o lumină? Nu cunoștea pe aceea pe care dintre toate femeile a ales-o pentru mireasă a sa, pe aceea despre care Cântarea Cântărilor zice: Iată cea frumoasă este lângă mine. Amin.

Observare: Mult a fost exploatarea și preocupată a ceastă frumoasă și mare dogmă a Creștinătății, mai ales de clerul ignorant și de călugării bigoți. Ce va fi după moarte, unde se vor duce sufletele noastre? Nu știm ni-

mica prin noi înșine? Este cestiune de credință pozitivă, bazată pe texte scripturistice. Nimeni dintre muritori nu ni-au revelat nimica prin revenirea lor iarăș dintre morți între noi cești vii, spre a ne povesti hotăritor, cum este acolo. Că nu este nimica după moarte, aceasta-i o idee absolut eretică, falșă și greșită, este în contra bunului simț, este în opoziție directă cu credința creștină, cu textele Sf. Scripturi și cu vorbele exprese ale lui Iisus Christos, Mântuitorul lumii. Despre o stare a sufletelor după moarte avem și argumentul istoric universal. Toți au crezut în Infern și Paradis, dar cum va fi acea situație, nimeni nu ni-a spus lămurit. Asupra acestei cestiuni discuțiunea se face între noi până astăzi. Nu mai Creștinismul ne-a spus și impus ca punct de credință, nouă creștinilor, că situația sufletelor noastre după moarte, în lumea viitoare, va fi în strânsă legătură cu faptele și cu toată activitatea noastră din această lume. Aceasta-i învățătura pozitivă ce ne-a dat Creștinismul. Cât despre vămile văzduhului și alte imaginațiuni de munci fantastice, foarte puțin ne neliniștim. Fără credință în o altă viață viitoare, după trecerea noastră prin moarte de aici, Creștinismul s'ar desbrăca de tot sublimul său, ș'ar suspenda practica tuturor virtuților, de tot felul din această lume. Dreptatea n'ar mai avea loc între oameni. Forța brută ori materială ar fi totul în lume. Despre cuviință, ordine socială și disciplină între noi, n'ar mai putea fi nici vorbă. Credința în răsplata faptelor noastre ni se impune, dar și noi trebuie s'o admitem, în puterea cuvintelor lui Iisus Christos: «*Astăzi cu mine va fi în Rai*», va fi pururea între noi argumentul cel mai convingător, pentru noi Creștinii, în credința despre o viață viitoare după trecerea din această lume. Acestei credințe puternice îi datorim noi creștinii toate instituțiile filantropice ori umane, dintre creștini, toate faptele de milostivire și ajutor către săraci, orfani și suferinzi, tot acestei credințe vii îi datorim mărețele temple ale Creștinătății și ale Țării noastre de ex. Monastirile cu averile lor enorme, ospiciile, orfanotrofiile etc. etc. Prin această credință omeniirea creștină a devenit măreată, sublimă și înaltă, purtând facla progresului și a civilizațiunei între toate celelalte popoare din lume. Ea, această Credință, a devenit motivul puternic al creștinilor pentru progresul

În arte și științi. Fără credință în viața viitoare toate aspirațiile nobile ale sufletului nostru s'ar fi stins în fașa lor pentru totdeauna; când adecă forța brutală ar fi predominant, când materia ar fi fost crezută că este totul. Forța cugetărei mele, judecățile mele logice, ideile mele despre drept frumos și adevăr, credința omenirii întregi în această cestiune etc. etc. se revoltă și protestă puternic contra necredinței în o altă viață viitoare, după aceasta. Nu o știu însă cum va fi, nici o voi putea ști. Sunt actualminte ființă mărginită de timp și spaț și dar ar fi o absurditate a pretinde ceea ce-i cu neputință, până când sunt în trup. Ași dori cu aprindere a cunoaște ce va fi cu mine după moarte, dar prin mine singur nu știu nimica. Știința pozitivă posedăm puțină, sfera credinței dar și a ipotezilor de tot felul este mult mai vastă pentru noi în această lume, din cauza mărginirii minții noastre. Credința dar în existența unui *Dumnezeu* drept răsplătitor a faptelor noastre ni se impune de chiar mintea noastră. Aceasta o reclamă judecata mea. Aceasta a fost și va fi călăuză conducătoare în toate acțiunile mele din această viață. În situațiunea în care sunt în această lume, Creștinismul cu sublimele lui învățături este și 'mi va fi conducătorul meu. Fie, fie.

C. Erbiceanu.

INSTITUTELE DE PROPAGANDĂ CATOLICĂ.

Astăzi cunoaştem hotărârea D-lui ministru în chestiunea şcoalelor «Notre Dame de Sion». O publicăm aici pentru cunoştinţa cetitorilor noştri.

Art. I. Se retrage autorizaţia dată celor trei superioare ale şcoalelor «Notre Dame de Sion» din Galaţi, Iaşi şi Bucureşti.

Art. II. Se dă termen până la 10 Decembrie 1904, pentru ca, câte treile institute să se pună în regulă faţă de Minister, în ceea ce priveşte autorizarea de a funcţiona a întregului personal, programele, orarele, listele complete de cărţi şi autorizarea de a funcţiona a fiecăreia în parte din secţiunile din care se compune fiecare din aceste şcoli.

Până la 10 Decembrie 1904, zisele institute vor putea funcţiona în mod provizoriu în starea actuală.

Art. III. Nu se va reînoui autorizarea de funcţionare pentru şcoala de băeţi de pe lângă institutul din Galaţi, precum nici pentru camerele în care, persoane străine de institut sunt admise a petrece un timp mai mult sau mai puţin lung, şi care se află anexate pe lângă institutele din Galaţi şi Iaşi. Atât şcoala de băeţi cât şi camerele, vor fi închise chiar de acum.

Art. IV. După 10 Decembrie 1904, nu va putea să funcţioneze nici unul din aceste trei institute, precum şi nici una din secţiunile care le compun, dacă nu va fi depus la minister toate actele şi documentele cerute de regula-

ment. pentru împlinirea art. 3 de mai sus și anume: în ceea ce privește personalul: certificatele și diplomele de studii făcute ale fiecăreia din persoanele pentru care se cere autorizarea și din care să se constate că acea persoană posedă studii regulate care să fie cel puțin echivalente cu acele pe care vor fi chemate a le predă în institut;

În ceea ce privește învățământul, programele analitice ale cursurilor, ce vor avea a se predă în fiecare clasă în parte, și orarul de zilele și orele săptămânei în fiecare materie va avea a se predă în fiecare din clase și de fiecare persoană;

În ceea ce privește cărțile de învățământ: lista completează a cărților care vor avea a se întrebuința în fiecare clasă, însoțită de câte două exemplare din fiecare carte.

Art. V. Autorizarea de a funcționa se va da aceluia din zisele institute, care vor împlini condițiunile cerute de regulamentul școalelor private dela 4 Iulie 1896, și care vor da garanții suficiente că se vor satisface cerințele educației naționale asupra elevelor fiice de părinți români ortodoksi, scoțându-l de sub influența care le depărtează de religia lor părintească și de familiile lor.

Art. VI. O dată ce lista personalului, programelor, orele și lista de cărți vor fi fost aprobate de minister, nu se va mai permite nici o modificare în ele, fără o nouă autorizare dată de minister, în urma împlinirii tuturor formalităților prevăzute de regulament.

Art. VII. Institutele rămân supuse tuturor obligațiilor ce le-au fost impuse prin ordinile ministeriale No. 39 445 din 12 Iulie 1904, și No. 42.019 din 2 August 1904, precum și tuturor dispozițiilor cuprinse în legile, regulamentele și ordinele ministeriale. Orice abatere dela dispozițiile de mai sus, va atrage darea în judecată și eventual, închiderea institutelor.

Aceleași măsuri vor fi luate și în caz când în institutele menționate se va întrebuința cea mai mică influență asupra credințelor religioase ale elevelor, fiind întreg institutul răspunzător pentru ori ce încercare de acest fel din partea ori cui din acei cari compun personalul său.

Art. VIII. Se va pedepsi cu retragerea autorizării și cu interzicerea funcționării în învățământul privat, ori care per-

soană din personalul institutelor care se va fi făcut culpabilă de vre-o abatere dela prescrierile art. 7 de mai sus; iar această dispoziție se va aplica chiar de acum, următoarelor persoane:

D-nei Maria Vârnav, în religione Soeur Marie Pu lentine, superioara institutului din Galați.

D-nei Soeur Zélie, superioara institutului din Iași.

D-nei Apoline Fontenoy în religie Soeur Marie Claire de la institutul din Galați.

D-nei Maria Theophane, în religione Soeur Marie Theophane, dela institutele din București și Galați.

Făcut în București, azi 7 Octombrie 1904.

Ministru, SP. HARET.

Această hotărâre împacă conștiința poporului român. Se iau măsuri contra acelor, cari au nesocotit legile și regulamentele școlare ale acestei țări și se cer pentru viitor dela conducătoarele acestor instituțiuni respectarea în totul a acestor legi și regulamente. În deosebi se cere ca religiunea Ortodoxă a Statului Român să nu mai fie desconsiderată ca până acum. Fiecare din aceste institute va avea un preot ortodox pentru predarea învățământului religios fetelor de Români ortodoksi! Cu nici un chip nu se va mai permite ca aceste fete să fie introduse în învățământul religiunei creștine catolice și să fie duse la biserica catolică. Credem că nu se va găsi Român de confesiunea creștină Ortodoxă, care să nu aprobe aceste măsuri. Noi înțelegem prea bine libertatea învățământului, însă nu în paguba țarei și a religiunei țarei. Lăsăm pe fiecare să creadă cum va voi, însă să nu ni se impună pe căi Jezuitice credința și moravurile lor. Nu suntem fanatici din

punct de vedere religios, nu suntem netoleranți, însă e o margine!... Am da semne de un popor în decadență, de un popor fără viitor, dacă am permite să fim atinși în tot ce avem mai scump: *în credința noastră religioasă și în limba noastră!* Poporul care nu-și apără cu energie aceste sfințe bunuri e un popor fără viitor! Suntem mulțămți, că s'a găsit un ministru Român, care văzând răul a căutat să ia măsuri de îndreptare. Rămâne numai ca măsurile luate de el să fie observate de aproape pentru a fi aduse la îndeplinire. Trebuie mărturisit un păcat: Românul se entusiasmează și uită cam repede. Iie, ca această împrejurare să nu fie uitată, ci să fie urmărită de aproape!

Cred că stă în legătură cu această chestiune, care a mișcat atât de mult sufletele Românilor, dacă amintesc și următorul fapt: În urma retragerii Mons. *Domenic Jaquet* din locul de Episcop al catolicilor din eparhia Iașului, a fost numit în locul său Mons. Iosif Camilli, fost episcop al acestei eparhii înainte de Jaquet. Mons. Camilli a adresat zilele acestea credincioșilor din eparhia sa o epistolă pastorală, prin care și anunță apropiata lui sosire și le spune între altele și următoarele: «Îmi rămâne a spune un ultim cuvânt, și-l zic deschis și tare tuturor catolicilor, care locuiesc în Eparhia mea, fie ei indigeni ori străini, fie ei clerici sau laici. Ca și în timpul întâei mele administrațiuni a eparhiei de Iași, așa și în aceasta a doua pe care în curând o voi lua din nou cu

harul lui Dumnezeu și pentru a asculta de P. Sf. nostru părinte Papa Piu X, eu am intențiunea și voința, ca toți credincioșii încredințați mie, să iubească precum se cuvine patria lor Română, dacă sunt indigeni, sau să respecteze și să păzească datoriile ospitalității române, dacă sunt străini. Să păstreze acești din urmă și dragostea și obiceiurile patriei pentru țara lor natală, precum e datoria lor; dar să nu pretindă a introduce uzuri ale lor și obiceiuri în bisericile mele, nici să se încerce a exercita vre-o influență în țara ospitalieră a României». Acestea le întărește și cu vorbele Apostolului Pavel din epistola către Romani 13, 1—8, cum și cu ale Apostolului Petru din întâia lui epistolă cap. II v. 11—17. Ne unim cu asemenea sfaturi! Fiecare să-și păstreze și să-și cultive credința lui, nu însă în paguba celor de altă credință. În țara Românească n'am avut lupte și persecuțiuni religioase; a fost țara toleranței religioase. Nu înțelegem însă, ca acum, în veacul în care trăim, să se permită propagande pe socoteala religiunii creștine Ortodoxe, — religiunea Statului Român!

P. G.

SĂRBĂRILE DELA IAȘI. I

În zilele de 2, 3 și 4 Octombrie, Iașul a fost în haine de sărbătoare. Sămbătă 2 Octombrie s'a sfințit biserica Sf. Nicolae, zidită de Ștefan cel Mare; Duminică 3 Octombrie s'a sfințit biserica Trei-Ierarhi, zidită de Vasile Lupul; Luni 4 Octombrie s'a serbat Centenarul Seminariului Veniamin Costache, cea mai veche școală românească! La toate aceste sărbări a asistat întreaga noastră familie Regală, împreună cu prințul Wilhelm de Hohenzollern, fratele mai mare al prințului Ferdinand, toți d-nii miniștri și multă lume din toate părțile țării. Mai mult: Împăratul Rusiei a trimis pe Guvernatorul Basarabiei, prințul *Urusoff*, iar Împăratul Austriei pe generalul *Hauka*, ca să salute în numele Lor pe Regele Carol. Sărbările acestea au fost impunătoare și am adâncă convingere, că va rămâne neștearsă amintirea lor din sufletele aceloră, cari au avut fericirea să le vadă. S'au sărbătorit virtuțile strămoșești,—rod al dragostei și devotamentului față de Biserică și neam! S'a sărbătorit numele de Român și s'a afirmat credința ne-strămutată în tot ce e bun, adevărat și frumos! Zilele

acestea au fost zile de mândrie și de înălțare sufletească pentru toată suflarea Românească! În aceste zile s'a arătat îngrijirea și dragostea Românilui pentru Biserica lui și instituțiunile ei culturale; s'a arătat dragostea nețârmurită pentru Dinastia lui; s'a arătat spiritul lui de ordine și înțelepciune.

Amintesc două observațiuni, fiindcă merită să fie reținute. Am auzit însumi pe un german cu o pozițiune însemnată din Cernăuți adresându-se către un alt german cu cuvintele: În «*ziarul ilustrat din Lipsca*» am citit un articol în care se vorbea despre România ca despre o țară din afară de Europa. Acum să-mi spui d-ta, dacă o țară care se manifestă în chipul acesta, merită să fie considerată ca existând în afară de Europa?!...—Răspunsul a fost: Așa ceva pot să vorbească numai niște necunoscători sau rău voitori!

Prințul Urusoff s'ar fi mirat la rândul său de libertatea cu care umblă membrii familiei noastre Regale în mijlocul poporului!...

Toate acestea trebuie să ne întărească în lupta pentru desvoltarea noastră intelectuală, morală și materială. Cu cât vom munci mai mult în această direcțiune, cu atât vom asigura mai mult existența noastră solidă în viitor!

II.

În ziua de 2 Octombrie s'a sfințit după cum am spus biserica Sf. Nicolae Domnesc. Sfințirea s'a făcut de I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei asistat de un numeros cler. Solemnitatea sfințirii s'a făcut cu o deosebită pompă! Au asistat toți membrii familiei Regale și multă și aleasă lume. La ora 12 din zi serviciul sfințirii era terminat. Iată actul comemorativ, scris pe pergament și așezat la temelie sf. Mese:

BISERICA SF. NICOLAE DOMNESC.

«In al treizeci și noulea an al Domniei Regelui Carol I și în prezența Sa, s'a sfințit întru lauda lui Dumnezeu Celui A-tot-puternic, apărătorul Regatului și ocrotitorul Poporului Român, acest locaș Dumnezeesc cu hramul Sfântul Ierarh și Făcătorul de minuni Nicolae. Fundat de Ștefan Voievod cel Mare și sfânt Domnul Moldovei,—de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit al Moldovei și Sucevei Parthenie Clinceni, față fiind Regina Elisabeta, Principii Ferdinand și Maria, Principele Carol și Principele Guillaume de Hohenzollern, precum și o numeroasă adunare de creștini din toate părțile României».

Iași, 2 Octombrie 1904.

CAROL, ELISABETA,

Ferdinand, Maria.

Carol.

Guillaume Prince hereditaire de Hohenzollern.

Parthenie Mitropolitul Moldovei și Sucevei, Gherasim Timuș, Episcopul Argeșului, Pimen Georgescu, Episcop al Dunărei-de-Jos, Konon Ar. Donici, Episcopul Hușilor, Dionisie al Buzeului, D. Sturdza, președinte al consiliului de miniștri, Haret, ministrul cultelor și instrucțiunii publice, E. Costinescu, ministru al finanțelor, V. Lascar, ministru de interne, Em. Porumbaru, ministrul lucrărilor publice, general L. Iarca, comandantul corpului al 4-lea de armată, C. Climescu, rectorul universității din Iași, C. B. Penescu, primarul Iașului, N. Gane, prefectul județului, I. Burada, prim-președinte al Curței de Apel din Iași, A. Lecomte du Nouy, arhitect.

În numărul viitor voi arăta pe scurt istoricul acestei importante biserici.

Duminică 3 Octombrie, s'a sfințit biserica Trei-Ierarhi cu aceeași solemnitate ca și biserica Sf. Nicolae Domnesc. Lume multă și aleasă a asistat și aci și a admirat atât măreția serviciului Dumnezeesc, cât și neîntrecuta frumusețea a bisericii.

Iată și actul comemorativ al acestei biserici:

«In al treizeci și noulea an al Domniei Regelui Carol I și în prezența Sa, s'a sfințit întru lauda lui Dumnezeu Celui

BISERICA TREVERARHI

A-Tot-Puternic, apărătorul Regatului și ocrotitorul Poporului Român, acest locaș Dumnezeesc cu hramul Sfinților și Marilor Ierarhi Vasilie cel Mare, Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu și Ioan Gură-de-Aur, fondat de Vasilie Voevod Domnul Moldovei,—de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit al Moldovei și Sucevei Partenie Clincenti, față fiind Regina Elisabeta, Principii Ferdinand și Maria, Principele Carol și Principele Guillaume de Hohenzollern, precum și o numeroasă adunare de creștini din toate părțile României».

Iași, în 3 Octombrie 1904.

CAROL, ELISABETA,

Ferdinand Maria

Carol,

Guillaume, Prince hereditaire de Hohenzollern

Partenie Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Gherasim Timuș, Episcop al Argeșului, Pimen Georgescu, Episcopul Dunărei-de-Jos, Konon Ar. Donici, Episcopul Hușilor, Dionisie al Buzăului, D. Sturdza, președinte al consiliului de miniștri, Harel, ministrul cultelor și instrucțiunii publice, E. Costinescu, ministru al financelor, V. Lascar, ministru de interne, Em. Porumbaru, ministrul lucrărilor publice, general Iarca, comandantul corpului al 4-lea de armată, C. Climescu, rectorul Universității din Iași, C. B. Penescu, primarul Iașului, Th. Burada, prim-președinte al Curții de Apel din Iași, Le Comte du Nouy, P. Garboviceanu, administratorul Casei Bisericeii

M. S. Regina a lucrat pentru această biserică în aur și smarald evanghelia lui Ioan și a împodobit-o și cu frumoase ilustrațiuni.

III.

„Luni 4 Octombrie s'a serbat aniversarea de o sută de ani dela înființarea Seminarului Veniamin Costache. Mai întâi la ora 9¹/₂ s'a oficiat un parastas în Catedrală de către I. P. S. Mitropolit Partenie, asistat de P. P. S. S. Episcopi de Argeș, Huși, Buzău și al

Dunărei-de-Jos și de către P.P. S.S. Arhieriei Calistrat Bârlădeanul, Meletie Galățeanul și Ghenadie Bacaoanul, cum și de un numeros cler. Au asistat: M. M. L. L. Regele și Regina, A. A. L. L. R. R. Principele Ferdinand, Principesa Maria, Principele Carol și Principele Wilhelm de Hohenzollern. Prințul Urusoff și Generalul Wanka, toți domnii miniștri, mulți senatori și deputați, ofițeri generali și superiori, reprezentanții autorităților etc.. Multă impresie a făcut în serviciu și chipul cum erau executate bucățile muzicale de corul Mitropolitan. După terminarea paras-tasului părintele *Savin*, directorul Seminarului a ținut o prea frumoasă predică asupra marelui Mitropolit Veniamin, pe care o publicăm aici.

*Majestățile Voastre,
Altețe Regale,
Domnilor miniștri,
Frați creștini,*

Plină este astăzi Casa Domnului. Bucuria și liniștea sufletescă se cetește pe fețele tutulor, de la fața Prea Înălțatului nostru Rege și până la a ori-cărui creștin. Uniți într'un gând ne prezentăm ca niște servi vrelnici ai Domnului, ca să mulțămim Dumnezeuului părinților noștri pentru bunurile revărsate asupra noastră.

Și de ce ne-am adunat în această măreață biserică?

Ca să ne amintim faptele mari ale Marelui Mitropolit «Veniamin Costache», ca să ne rugăm Părintelui luminilor să-i odihnească sufletul în locul aleșilor săi. Ca un servitor smerit al Bisericii sunt trimis aci de chiriarchul meu și de colegii mei profesori să aduc prinosul recunoștinței noastre neîntrecutului Mitropolit Veniamin Costache. Mă rog dar Dumnezeuului măririlor ca să-mi dea putere să exprim nu vorbe de învățare adunării alese în fața căreia mă găsesc, ci vorbe de amintire pentru neîntrecutul Mitropolit Veniamin Costache. Sfânta Scriptură ne învață să ne aducem aminte de mai marii noștri și să le urmăm

credința. Să ne gândim deci la vrednicul Mitropolit Veniamin Costache, care a lucrat 40 de ani pentru Biserică și țară amintindu-ne munca depusă de el spre binele general, să ne întărim în credință, să imităm iubirea lui de Biserică și țară și să rugăm pe Dumnezeu ca să ajute tinerimei ca să muncească cu aceeași dragoste spre propășirea instituțiilor țării.

Privirile tuturilor se îndreaptă cu drag spre Maiestățile Lor, care ne dau exemplul de recunoștință către acel ce s'a devotat și a muncit neîntrerupt pentru propășirea științei și a moralității. E firesc să fim recunoscători către acela ce ne-a făcut bine; dar adunarea de azi are un caracter și mai mare, pentru că trecutul glorios este pus în vederea tuturilor, și de aceea prea bunul și prea înțeleptul nostru Rege, înconjurat de Augusta Sa familie și de toți demnitarii Statului, a venit în mijlocul nostru, ca totdeauna, la zilele mari și scumpe ale neamului nostru, ca să dea pildă vie de venerarea binefăcătorilor neamului nostru.

Frați Creștini,

Între anii 1803—1842 ne-a trimis Dumnezeu pe tronul Mitropoliei Moldovei un vrednic ierarh care și-a pus sufletul pentru oile sale.

Vrednicia acestui ierarh se vede din tot ce a lăsat urmașilor cu toate greutatețile timpurilor.

Iubit-a din adâncul sufletului Biserica și școala și de aceea a luptat pentru progresul lor.

Venera țara strămoșilor săi și de aceea s'a făcut sufletul curentului naționalist. Istoria țării și a literaturii românești vorbește cu admirație de munca sa, și ar fi să abuzez de răbdarea d-voastră dacă m'ași încerca să fac o privire fugitivă asupra activității sale. A scris foarte mult, a îndemnat pe toți la muncă, și epoca sa rămâne în istoria Bisericii românești și a literaturii, ca una din cele mai însemnate. Era convins Mitropolitul Veniamin Costache că țara nu va putea merge înainte fără o educațiune creștinească și națională și de aceea a înființat școala ce-i poartă numele.

După cum părinții își iubesc copiii, tot așa marele Ve-

niamin iubea pe seminariști, căci venea adesea în mijlocul lor și le aducea daruri, ba vorbea ceasuri întregi cu ei și-i povățuia pe calea cea bună. Ca conducător al Bisericii a știut să dea o direcțiune sănătoasă, ca nu singură Biserica, ci împreună cu școala, să îndrumeze poporul pe calea cea bună. Mare patriot, a cunoscut că biserica și școala sunt sprijinitorile progresului adevărat și cât a trăit n'a încetat să lucreze pentru propășirea lor.

Mitropolitul Veniamin dorea ca urmașii eroilor de la Răcova și Valea-Albă să fie aceia ce fusese strămoșii lor, adică buni creștini și buni români, și Dumnezeu l'a ajutat ca să-și realizeze măcar în parte această dorință a sufletului său. Inconjurat de dragostea fiilor săi sufletești, Veniamin nici sub povara anilor n'a încetat de a lucra spre folosul obștesc.

Iubirea de neam și de lege nu s'a stins nici un moment la acest lucafar al Bisericii și neamului românesc.

Iubirea legii și a neamului, ne recomandă marele Veniamin în testamentul său, care merită să fie citit cu luare aminte de toți cei ce se devotază binelui semenilor lor.

Deviza neîntrecutului Mitropolit Veniamin Costache a fost: nimic pentru mine, totul pentru fii mei sufletești, și de aceea averea s'a a jertfit-o pentru binele săracilor, pentru binele școlii și al norodului. Mitropolitul Veniamin era foarte milostiv și de aceea săracii și văduvele plângeau când el a demisionat.

Mitropolitul Veniamin este model de păstor iubitor de turmă, model de activitate spre folosul general și model de renunțare de sine. A depus cărja arhiepiscopală și a lucrat până la moarte pentru binele bisericii și al țării. Am putea dar să-l asemănăm cu cei mai mari Sfinți ai creștinismului, căci a iubit pe aproapele și s'a jertfit pentru binele lumii. Veniamin a fost podoaba clerului românesc și îngerul păzitor al țării pentru fericirea căreia a lucrat cu zel.

Iată, frați creștini, păstorul sufletească care a condus Biserica Moldovei cu atâta devotament și abnegațiune.

Iată omul a cărui pomenire săvârșim azi. El ar fi putut zice la sfârșitul vieții sale ca și Sf. Apostol Pavel. «Lupta cea bună m'am luptat, credința am păzit, iar ce este mai

mult cununa dreptății pe care Țmi va da-o mie Domnul.

Sufletul marelui Veniamin saltă de bucurie astăzi că munca lui n'a fost zadarnică, ci ea a fost și este continuată de cărmuitorii neamului său. Marele ierarh, ne binecuvintează din înălțimea cerului, pentru că școala întemeiată de el n'a fost lăsată în ruină, ci s'a îngrijit de binele și propășirea ei. Sufletul marelui Mitropolit Veniamin se roagă părintelui ceresc, împreună cu noi, pentru Prea Înălțatul nostru Rege și Augusta Sa familie, căci ca alt *Constantin* a dus lupta pentru înaintarea și desvoltarea neamului românesc.

Dumnezeul îndurărilor și al păceii să primească prinosul recunoștinței noastre, pentru alesul său, să ne întărească spre a fi vrednici urmași ai lui și să reverse binecuvântările sale asupra țării și Bisericei românești, ca să se arate totdeauna vrednice de dragostea Dumnezească.

Bunul Dumnezeu să trimită harul său Dumnezeesc asupra Prea Înălțatului nostru Rege și Augustei Sale familii, să întărească pe fruntașii neamului în lupta cea bună pentru prosperarea țării și să ajute tutulor ca să fie recunoscători către mai marii și binefăcătorii lor.

Iar pe cel ce cu vrednicie a stat pe scaunul Mitropoliei Moldovei și a lucrat pentru propășirea turmei sale, Dumnezeu să-l aibă între aleșii săi, căci ca serv bun și credincios a știut să asigure binele Bisericei și neamului, prin înființarea primei școli naționale.

Primește dela noi, neîntrecutule Mitropolit, prinosul recunoștinței pentru binele realizat în viață, iar dela dreptul Judecător să te învrednicești să auzi sentința: «Bine slugă bună și credincioasă peste puține ai fost, peste multe te voiu pune, iniră intru bucuria Domnului tău».

Amin.

*

Procesiunea dela Catedrală până la Seminar a fost una de cele mai impunătoare din câte am văzut. Înainte erau purtate steagurile, moaștele Cuvioasei Parascheva, icona Mitropolitului Veniamin. Proce-

VENIAMIN KOSTAKI

Mitropolitul Moldovei și Sucevei.

1803-1842.

MITROPOLITUL VENIAMIN KOSTAKI.

siunea a trecut prin două șiruri de soldați, cari des-părțeau o lume imensă. M. S. Regele, A. A. I. L. R. R. Principele Ferdinand, Principele Carol și Principele Wilhelm de Hohenzollern au urmat procesiunea cu capul descoperit. Pe tot parcursul până la Seminar corul Mitropolitan a cântat imnul Regal. Familia Regală a fost întâmpinată la Seminar de Părintele Econom Stavrofor Pavel Savin, directorul și de întreg corpul profesoral, iar corul Seminariului a cântat imnul Regal. În sala de onoare, bogat împodobită s'a făcut mai întâiu sfințirea apei și în urmă au urmat cuvântările. A vorbit M. S. Regele, I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei și D-nul Haret, ministrul cultelor și al instrucțiunii publice.

Publicăm aici toate aceste trei cuvântări atât prin importanța conținutului lor, cât și prin faptul, că vor servi ca adevărate documente pentru viitor.

IV.

Cuvântarea M. S. Regelui Carol.

Primirea călduroasă ce a doua a Noastră Capitală a făcut Reginei, Mie și Familiei Mele, Ne-a dovedit dragostea adâncă și nețărmuritul devotament ce ea Ne păstrează, neschimbat. De asemenea și cuvântările cu care Ne întâmpinați aci, Ne arată cât de vii sunt, în inima iubitului Nostru popor, aceste sentimente pe care le talmăciți în mod așa de vrednic și de înalt. Din partea Domniilor Voastre nu vă veți îndoi de răsunetul și de recunoștința ne sfârșită ce aceste mult prețuite mărturisiri de iubire au deșteptat în sufletele Noastre mișcate și imbucurate.

În această viață, încărcată cu grije și lupte, omul găsește un sprijin puternic și sigur numai în cre-

duță; ea înlesnește a trece vremurile de mâhnire și încercare, ea dă tărie spre a învinge.

Întâia Noastră datorie este dar de a o sădi cât de adânc în inima poporului. Domnii Țării ne-au dat în această privință o nobilă pildă rezemându-se, în toate împrejurările, pe Pronia Cerească și înălțând, în amintirea evenimentelor însemuate, aceste locașuri, păstrătoare ale măririlor din trecut.

Este pentru Mine o nemărginită bucurie sufletească de a fi putut lua parte la aceste trei zile de sărbătoare închinuate bisericei și de a vedea biserica Sf. Nicolae,—reînființată în vechea ei strălucire și deschisă din nou slujbei Dumnezeiești—tocmai în anul când poporul român prăznuiește cei patru sute de ani trecuți dela moartea ctitorului ei, marele Voevod Ștefan.

Ștefan Vodă și-a croit, în istoria universală ca și în inima neamului său, un loc așa mare în cât patru veacuri au trecut fără a-l micșora. Prin faptele sale războinice, prin înalta sa înțelepciune politică și prin o adevărată evlavie, acest falnic voevod, mare printre cei mari, ne înfățișează o vieată cărmuită și însuflețită de două credinți adânci, nedespărțite, izvoare de putere și de izbândă: credința în Dumnezeu și credința în popor. Ele luminează și tâlmăcesc slăvita sa domnie. După fiecare victorie repurtată asupra dușmanului cotropitor, gândirea sa recunoscătoare se îndreptă către voinicii săi și mai ales către Acela care ține în dreapta sa destinele popoarelor și regilor spre a-I slăvi numele prin nenumărate sfinte locașuri.

Ștefan Vodă este nu numai fala neamului românesc, dar și un erou al creștinătăței, căci a intrupat în el, împreună cu virtuțile firei românești, și mă-

rețel avânt al cruciaților, punând singur o stavilă valului năvălitor al Islamului.

Impremună cu întreaga suflare românească, care și-a rostit pioasa sa amintire cu o căldură de inimă într'adevăr mișcătoare, întâiul Rege al României, unite și de sine stătătoare, îndeplinesc astăzi o sfântă datorie către Marele Voevod Ștefan, aducându-i pri-nosul recunoștinței și venerațiunii sale nemărginite.

Facă Cerul ca iubirea sa de Țară și de neam să ne însufetească pe toți în toate actele noastre și ca virtuțile lui să strălucească de-apururea în ochii urmașilor Mei ca o sfântă pildă de urmat.

Nu cu mai puțină mulțămire am fost față la sfințirea bisericii Trei-Ierarhi a lui Vasile Lupu, îndrăginită acum ca un sfânt odor iubitei Mele a doua Capitală. Este o dreptate ca tocmai în sinul acestei vechi reședințe domnești, care a făcut atâtea jertfe pentru unirea și mărirea României, în care au trăit atâți Domni mari și Mitropoliți slăviți, să se înalte una din cele mai minunate biserici ale răsăritului, ca un semn vădit al culturii și credinței noastre. Alături cu acest mândru monument, Vasile Lupu a mai așezat o modestă școală, însă cu scop mareț, acela de a pregăti pe preoți spre a înlocui limba slavonă cu cea a poporului în slujba Dumnezeiească. Sub orânduirea învățatului Mitropolit Varlaam această mică școală cu tipografia ce-i era alipită, deveni cu încetul un adevărat adăpost al culturii naționale, făcând să se dea graiului românesc locul ce i se cuvine și să răsune și la altar. Un veac și jumătate mai în urmă Mitropolitul Varlaam găsi în marele Veniamin un urmaș vrednic de dânsul.

Intru îndeplinirea gândului lui Vasile Lupu, Mi-

metropolitul Veniamin închină toată energia sufletului său inflăcărat de un patriotism cald și luminat.

Într'un lung șir de ani nu cruță nimic pentru a ridica cultura morală și intelectuală a ucenicilor săi și a înlătură înrâuririle slavone și grecești, atunci precumpănitoare în Biserica răsăriteană. Astfel fu întemeiat Seminarul dela Socola care n'a întârziat a deveni, cu sirguința neizbită a marelui Veniamin, un focar de studii serioase și o pepinieră de preoți pătruși de înalta lor menire. Roadele acestui binefăcător așezământ le putem judecă astăzi, când sărbătorim a o sută aniversară a întemeierii sale.

Să pomenim dar cu dragoste și recunoștință numele neuitat al acestui venerat Prelat, alături cu numele celor mai buni și mai mari dintre fiii țării. În urma lui a rămas o operă adevărat națională, pe care a apărut-o în contra tuturor sguduirilor ce i-au stat în potrivă. El ne-a transmis-o ca o dovadă de patriotismul clerului românesc și de strânsa legătură ce în totdeauna a domnit între propășirea Bisericii și dezvoltarea Statului român. Silințele lui Veniamin n'au fost dar deșerte, de oare-ce pe lângă biserica metropolitană începută de dânsul, se ridică astăzi această nouă clădire, în care se va urma cu sfințenie învățământul său.

Când o întocmire evlavioasă se doboară dela o obârșie așa de curată, ea nu poate da decât roade binecuvântate de Dumnezeu.

Doresc din adâncul sufletului ca amintirea acestor zile de sărbătoare chemate a întări credința în inimile noastre, să ne ajute a întâmpina cu bărbăție greutățile acestui an, așa de puțin mănos pentru țară. Să înălțăm dar cu toți rugile noastre ferbinți către a-Tot-Puternicul, ca să nu inceteze a revărsa binecuvântările Sale asupra scumpei noastre Români și iubitelui nostru popor.

ACTUALUL LOCAL AL SEMINARIULUI VENIAMIN

V.

Cuvântarea I. P. S. Mitropolit Partenie.

Sire!

Regele și profet David, în zborul duhului său voind să arate în marea desăvârșita înțelepciune și putere dumnezeiască, care a prezidat la facerea lumii și la armonia Universului, zice în Psalmul său (18 v. 2): „Ziua zilei spune cuvânt și noaptea nopții vestește tăriă”.

În mic suflarea Românească de pretulindenea, se poate lănda cu mândrie și dreptate că de la suirea Majestății Voastre pe Tronul scumpi noastre țări, fie-care zi ce trece, spune cuvânt bun celui ce urmează și fiecare noapte șoptește celeilalte înțelepciune și trăinicia faptelor mari săvârșite de Majestatea Voastră pentru mărirea neamului nostru românesc.

La șirul bogat și minunat al acestora ați adăugat acum altele noi, tot atât de mari și de binefăcătoare pentru întărirea sfintei noastre credințe strămoșești și învățătura generațiilor viitoare.

Pentru aceasta, Sire, orașul Iași—a doua capitală a Regatului—se află de trei zile în sărbătoare religioasă și poporul român—fără deosebire de limbă, credință și loc—privește cu neșafiu, uimire și venerațiune la Majestatea Voastră, carele, bun și înțelept precum sunteți, ați binevoit a veni aci cu întreaga Familie Augustă, ca să patronați, cu pietate și canonicitate, la sfințirea celor două biserici—foste domnești, acum regești—pe care, marea Voastră inimă și magnificență, le-a reînviat și infrumusețat prin îngrijirea și genul neîntrecutului meșter Lecomte du Nony, ca să fie și să rămâie, și de acum înainte, locașuri Dumnezești, pline de strălucire ale sfintei noastre religii ortodoxe.

Astăzi am început a patra zi, prin săvârșirea sfintei liturghii și panahida, făcută iarăși în fața Majestăților Voastre, ca să înălțăm cu toții dorilele și datorilele rugăciuni călduroase către tatăl îndurătorilor pentru odihna sufletului și d'apururea pomenitului Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Veniamin Costachi—numit și Negel.

Prin aceste două slujbe pioase, cari înalță sufletele, Majestatea Voastră ați holărat începerea sărbătorii de o sută de ani a seminarului, înființat de acest mare ierarh în anul 1803—4, în mănăstirea Socola de lângă Iași.

În sula aceeași de ani, Sire, seminarul lui Veniamin a trecut prin multe și grele încercări, pe cari vremurile nemiloase le aruncau, fără întrerupere, asupra Principatelor Române.

Abea înșghebat și pus pe cale netedă, el este oprit de odată în mersul său prin răscoala de la 1821 a Etericii grece, care s-a dus până în temelii poporul nostru cel blând și aduce asupra lui, mulți ani de-a rândul, moarte și pustiire dela Turcii infuriați, goană și turburare dela Veneticii cari conduceau iataganul aceluora.

Aceste evenimente—urâte pentru lotdeanna de întreg neamul nostru—au adus după ele, în afară de multe alte nenorociri, surghiunirea peste hotar a Mitropolitului Veniamin, ca să nu zic desființarea, seminarului său.

După câți-va ani de nesiguranță și frică, timpurile mai liniștindu-se puțin și Mitropolitul—așteptat cu dor de fii săi duhovnicești—reîntorcându-se la scaunul său păstoral, seminarul se re-deschide și merge dezvoltându-se încet până când se parafăsește fondatorul său Mitropolitul Veniamin.

Urmașul său, neavând, nici cultura cea înaltă și folositoare, nici rădăna cea călduroasă și trebuitoare chemării sale, a redus cursul învățământului acestui seminar la patru ani și l-a lăsat în neabăgare de seamă, pentru ca să se poată hirotoni mai lesne, mulțime de proofi dintre fărcoenicii care se ziceau a fi urmați școala catolică.

Pilda rea, dar lucrativă, găsise imitatori, duhul cel bun însă, care însușește pe cei chemați la diriguirea învățământului, întărinduse și mai mult prin Augusta impulsivne și protecțiune ce Majestatea Voastră ați binevoit a da, dis-de la început, tuturilor instituțiilor scumpei noastre Tări, a făcut ca și seminarul acesta, să se completeze ca să-și continue menirea sa binefăcătoare pentru instrucțiunea și propășirea clerului nostru în genere.

Trecerea acestui Seminar sub nemijlocita îngrijire a ministerului cultelor și instrucțiunii publice l-a pus mai pe aceeași linie cu celelalte școli ale statului și l-a luat pe nesimțite din ruinele Mănăstirii Socola pentru ca să-l aducă aci în Iași, în aceste case vecine cu catedrala metropolitană, zidită, precum se știe, tot de întemeietorul acestui seminar.

Sire! Dascălii, după vreme ca și directorii acestei școale au la rândul lor drept la osebilită și vrednică de laudă amintire, pentru că cea mai mare parte din ei, socotind sarcina de învățător

ca datorie și chemare sfântă, legan, cu toată inima și pentru viață, soarta lor de a școalei acestia bisericești, făcându-se părtași cu ea și la bine și la rău. În liniște sau turburare; pe vreme bună sau rea, cu sudoarea pe frunte sau cu frigul în oase, plini de glod sau de colb, plătiți sau neplătiți, ei au rămas slugi credincioase în ogorul duhovnicesc, lucrând fiecare, după puterile sale, pentru ca să lumineze cu facla științei și a dreptei credințe ființa tinerilor seminaristi și să-i pregătească pentru sfânta și înaltă treaptă a profeției.

Silindu și stăruindu, dar mai cu seamă credința și nădejdea lor în Dumnezeu, au împlinit lipsurile umoră și înmulțit talentul altora. De aceea munca lor conștiințioasă din acest veac a rodit roade multe duhovnicesci din care sfânta noastră biserică și-a ales, în curgerea vremurilor, servitori credincioși și cu frica de Dumnezeu, care să îngrijească cu răvnă pe creștinii incredințați păstoririi lor și să-i facă, după cuvântarea Apostolului: „să se lepede de lucrurile întunecadului și să se îmbrace în hainele luminei“, pentru ca să fie ostași credincioși ai dreptei noastre credințe străbune și români adevărați, iubitori de neam și de patrie.

Mulțumind din inimă celor ce s-au ostenit cu acest Seminar și binecuvântând cu căldură roadele primite în acest veac dela dănsul inima ni se înfierbântă și gândul ni se înalță ca primos de recunoștință către ființa întemeietorului său: marele Mitropolit Veniamin, care încălzit precum a fost, de focul dragostei către Patrie și al credinței către Dumnezeu, a urmat cu holărare neștrămulată pilda păstorului celui bun și a marilor dascăli și ierarhi ai sfintei sale biserici. Arhieru între arhierii, el a păstorit cu frica de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste, aproape o jumătate de veac Biserica Moldovei. Român între Români, el și-a iubit cu ardoare neamul și a lucrat, fără preget, la ridicarea de localuri dumnezeiești, la scrieri și traduceri de cărți, prin care s'a pus temelie traivnică literaturii române bisericești din acele vremuri grecozitate și slavonizate. Cunoscător adânc al firei omenești și al vitregiei împrejurărilor, el a opus, greutăților sarcinii, lăria de suflet; intrigilor frașilor în Christos, iubirea creștină; nesașiului puternicilor zilei, cea din urmă economie a sa; amenințării năvălitorilor și cotropitorilor țării, rezistența sau exilul; urgiei și patimilor omenești răbdarea și credința în Dumnezeu, care, precum zice Psalmistul: „face dreptate și judecată tuturor celor ce li se face strămbătate“, Psal. 102 v. 6.

Păstorul acesta de suflete, împodobit ast-fel cu chipul blândeții și însuflețit de duhul curățeniei, al gândului smerit, al răbdăreii și al dragostei, plecă pentru toldeana în anul 1842 din scaunul său de mitropolit și se sălășlucește în mănăstirea Slatina-unde, după patru ani, de bătrânețe unse, își sfârșește zilele vieții sale, în pace și liniște ca monah de rând.

O suflet fericit și de Dumnezeu umbrît! Bucură-te și te veselește împreună cu Noi fiu tăi duhovnicești, pentru că Cel puternic și sfânt numele lui Ț-a făcut dreptate și răsplătire de ce ai lucrat și suferit în viața ta Arhieru al Bisericii lui Christos! Iată Preacuvioasele tale oseminte s'au adus cu cinste dela mănăstirea Slatina și s'au depus cu pietate ficască în zidul Bisericii Tale metropolitane, chiar la sfințirea ei în 1887. Seminarul Tău, cel odinioară părăsit și dosădit, locuiește acum și sărbătorește cu strălucire jubileul său de o sută de ani al ființei sale, în chiar casele foste palat a fostului Domnitor Mihai, Sturza, carele Ți-a primit demisiunea din sarcina de Mitropolit și pe care zmerenia mea, mai micul tău urmaș la scaunul metropolitan, l'am spusedit acum 20 de ani la Paris, l'am împărtășit și l'am dus cu ceremonie cuvioasă și strălucitoare la locul său de odihnă. Privește o, bunule părinte, mulțimea aceasta nemmărată a fiilor Tăi duhovnicești cari te venerază până la adorare! Privește o, mare și neîntrecut ierarh al sfinței noastre Biserici, sinodia sfințelor arhieri și preoșilor cuvioși, care te au de chip neschimbat și dreptar nemlădșos în păstoria lor. Privește o sfințe părinte, la noi toți și ne binecuvintează, pentru că în mijlocul, și inima noastră se află de față însuși Maiestatea sa, bunul și înțeleptul nostru Rege Carol I cu întreaga sa familie Regală ca să-ți aducă la rândul său august, laude vrednice de păstoria Ta, iar pe noi să ne îmbărbăteze la muncă rodnică și iubire mare către Patrie. Iată! Ne plecăm capul cu iubire ficască, pentru ca să primim binecuvântarea Ta și să ne rugăm lui Dumnezeu cu căldură ca să înmiască anii școlăii, și să dăruiască Majestăților Lor și Dinastiei noastre române, deplină sănătate și ani îndelugați pentru mărirea sfinței noastre Biserici autocefale ortodoxe române și fericirea scumpăi noastre țări, România! Amin.

VI.

Cuvântarea D-lui Sp. Haret, ministrul Cultelor și al Instrucțiunii publice.

Sire.

Doamnă,

Altețe Regale,

Secolul care s'a încheiat acum patru ani va figura de sigur în istoria noastră, a Românilor, ca unul din cele mai însemnate, dacă nu ca cel mai însemnat din acele trecute de la întemeierea Statelor noastre până astăzi.

Mari au fost timpurile când primii noștri Voevozi, aproape din nimic și contra tuturor, au putut să înjghebeze două State destul de trainice, pentru ca să înfrunte, fără să piară, vijelii care în cursul veacurilor a aruncat la pământ nenumărate alte formațiuni de o însemnătate mai mare decât a noastră.

Glorioase au fost vremile când sabia românească împrăstia valurile de năvălitori și servea de protecție pentru civilizația modernă, care lua naștere în occident. Dar secolul XIX este mare pentru că deși urmând după o perioadă de scădere, în care se punea crede că neamul românesc și-a terminat rolul său de factor activ și neatârnat, a putut totuși să facă dintr'însul o naționalitate tare și bine organizată,

În momentul când Mitropolitul Veniamin Costuche urca pe tronul arhiepiscopesc al Moldovei, sările românești ajunseseră fără îndoială la cea mai de jos treaptă a decăderii, a ruinei și a umilinței. După ce ultima perioadă a Domnilor pământeni se încheiase cu o sută de ani mai înainte, din cauza intrigilor, trădărilor, rășoaelor civile și a relei administrări care o caracterizase, urmase groaznicul secol al domniei fanariote, în care ce mai rămăsese din vloga neamului nostru se părea că se perduse, înecatâ de corupția, de jaful și de slugărnicia celor ce nu mai meritau nici numele de Domni. Și cu toate aceste, din aceste puține resturi, s'a frământat materia din care în mai puțin de o sută de ani

a eșit un popor viu, tare conștient de purtarea lui și care a putut să realizeze, cu mare prisosință, idealul în care urmărit chiar în timpurile cele mai strălucite de glorie militară de altă dată.

La ce se datorește această uimitoare refacere?

Energiei și cuminenței înăscută a poporului nostru, priecerei și patriotismului multora din conducătorii lui, îndemnării cu care au știut ei a se folosi de împrejurări și mai presus de toate norocului de a se bucura la momentul cel mai priincios de conducerea unui Suveran care intrunește înțelepciunea, prevederea, vitejia și iubirea binelui, iacă principalele cauze ale unei transformări care va compta în istorie ca unul din fenomenele cele mai extraordinare.

Dar alături cu dăusele trebuie pusă lucrarea de luminare a poporului, care, favorizată de excepționala lui inteligență, a ajuns în așa de scurtă vreme să facă adevărate minuni.

Și este demn de observat, că chiar la începutul secolului de regenerație, primul fapt din lungul șir de fapte din care a eșit România actuală, a fost înființarea unei școli, și cu atât mai mult cu cât aceasta eră o școală pentru partea cea mai modestă a poporului, și o școală bisericească făcută de un ierarh al Bisericei.

Neamul nostru datorește Bisericei sale ortodoxe o bună parte din conservarea individualității sale etnice, a limbei și a deprinderilor sale. Într'un timp când restul Europei frământat de certe religioase, când puterile creștinătăței, în loc de a se împotrivi unite năvălirii din răsărit, se consumau în lupte sângeroase de religiuine, la noi tocmai religiuinea făcând din români cei mai aprigi și neclintii împotriviitori contra vrășmașului de altă lege. Mai târziu când brașul obosit a scăpat arma, în biserică s'a refugiat limba românească, pe care vitregia timpurilor și vrășmășia străinilor oploșși aci, o goneau din școli, din cancelarii și din casele celor mari, și când fu vorba a se începe deșteptarea culturală a românilor, tot în Biserică s'a făcut începutul.

Ierarhul, căruia se datorește fundarea celei mai vechi școli românești din cele cunoscutle în țară, este una din figurile cele mai mari din istoria noastră. Născut dintr'o familie boerească, într'un timp când până și numele de român era oropsit și batjocorit în propria lui țară, Venia-

min Costache fu chiar dela început un bun român. Ajuns Episcop la 24 de ani, la o vârstă când alți oameni nu au încă lămurit rostul vieții lor, Veniamin se manifestă îndată ca un mare Episcop, pătruns de sentimente românești. Pe timpul acela când boerimea și clerul înalt erau greci sau grecizați și când limba românească nu se auzea decât în coliba săteanului sau a meseriașului, Veniamin traduse în românește vasta lucrare a lui Teofilact. Chiar de atunci gândul său se îndreptă către poporul și țara sa, și arăta gândul său de a căuta să ridice Biserica, așezând-o pe temelii naționale. Peste 10 ani ajunge Mitropolit și primul său act fu înființarea Seminarului dela Socola.

Astăzi, când țara este acoperită cu mii de școli românești și când înființarea unei școli noi este un lucru așa de simplu și de natural în cât trece neabăgată în seamă, nu este ușor să ne închipuim de ce mare însemnătate era înființarea unei școli de limba românească în 1803. Veniamin trebuca să lupte contra prejudecăților și a rezistenței interesate a clerului înalt și a boerimei, care întreagă vorbea grecește, chiar când nu erau greci din naștere, și care nu puteau admite ca Biserica unei țări române, trebuca să fie română. Ei nu admiteau că în limba românească se putea învăța carte. Să nu uităm că aceste lucruri se petreceau cu 14 ani înainte de înființarea în București a școlii lui George Lazăr, care nu putea convinge pe boeri că limba românească poate servi pentru învățarea științelor. Veniamin mai trebuca să lupte cu rezistența acelora cari nu voeau ca fiul de țăran să învețe carte și cari nici nu-l credeau în stare să facă așa ceva. Pe atunci, pentru mulți era o adevărată nebunie să se gândească cineva a pune cartea în mâna desprețuitului țăran, care nu se credea bun de cât să fie pus la jug. Aci era apoi greutatea de a se găsi învățători, de a avea cărți, de a avea școlari, în mijlocul groasnicei sărăcii, a pătorei care trebuca să-i dea.

Veniamin trecu peste toate acestea. Abea urcat în scaun, el face pe Domnul grec Moruzi să iscălească decretul pentru înființarea școlii românești; mută la Agapia pe călugărițele dela Socola și instalează școala acolo, la îndemâna sa și sub ochiul său neadormit; și într'un timp când atâția preoți nici nu știau să citească, când toți ceilalți abea pu-

tean silabisii cărțile sfinte, el prevăzu viitorul și avu credință că va veni vremea când Biserica românească va avea învățătura sa națională, cu clerul său luminal și cu ierarhi mari, propovăduitori în limba românească.

Căși oameni sunt cari, în împrejurări ca acelea în care se afla Veniamin la 1804, ar fi putut să aibă o asemenea încredere în neamul lor, și cari pe deasupra unui secol întreg, să întrevadă tainele viitorului.

În înființarea seminarului, ca și în atâtea alte fapte ale sale, Mitropolitul Veniamin a fost mai înainte de toate, un bun român, într'un timp când numele de român ajunsese o injurie în gura exoticilor fără patrie, ce umpleau țara. Eternă sa fie memoria lui.

Mai are o altă însemnătate seminarul de la Socola: este că prin el s'a început înălțarea neamului românesc pe tărâmul cultural începând tot de la cei de jos, tot de la acei cari după ce timp de 1800 ani păstrasera pământul Patriei, înfigându-se întrânsul, lăsând să treacă peste capetele lor vitejiile și stropindu-l cu sudoarea și cu sângele lor, avcau acum să pună tot ei temelie înălțării Patriei și în cele sufletești.

Este lesne de înțeles că, pe acele timpuri, când ori-ce tendință națională se socotea ca crimă, asemenea idei nu erau de natură a întări poziția cui-va; deaceea, abea peste 4 ani, când țările fură coprinse de oști străine, Mitropolitul Veniamin fu scos din scaun și exilat la Monastirea Slatina. Aceasta era plata pentru înființarea seminarului. Întors însă pe tron după încetarea ocupațiunei străine, el reîncepu minunata sa activitate, care nu încetă decât la 1842, când, oboșit de muncă și de povara anilor, se retrase să moară liniștit în vechea sa chilie de la Slatina.

Dar precum la începutul arhipăstoriei sale Veniamin pusesse temelie de învățătură Bisericei Moldovei, în cei din urmă ani el voi să-i ridice și un monument material, demn de dânsa și de strălucitul ei păstor. El începă clădirea mitropoliei din Iași pe un plan mareș, și o duce până la acoperiș; dar neîndemânarea arhitectului face că lucrarea să dărâmă în parte și mijloacele nu au mai permis marelui Mitropolit să o dezăvârșească. Era rezervată această onoare altor timpuri și unui întemeetor de așezăminte mai mare și decât Veniamin.

Anevoie se poate schița, într'o vorbire de câte-va minute, activitatea de o jumătate de secol a celui mai mare din ierarhii cei de până astăzi ai Bisericii române. A trebuit un timp de care nu dispun ca să vorbesc și de nemărginita lui bunătate, care-l făceau să fie adorat de popor; de dezinteresarea și de dărnicia lui, care a murit sărac, într'o chilie de călugări, după ce timp de 50 de ani administrase imensele venituri de pe atunci ale Mitropoliei Moldovei; de energia stăruitoare cu care a luptat fără șoșă ani de-a rândul, în cele mai grele condiții, pentru ridicarea Bisericii și pentru binele țării; de simplitatea vieții sale petrecută întreagă în monastire sau în vechea și foarte modesta locuință zidită de Iacob Stamate, pe care am cunoscut-o cu toții și care, așa mică și săracă cum era, a adăpostit timp de 35 ani atâtă mărire. Și când așa era; cum să ne mirăm de venerația și iubirea cu care toată țara Moldovei înconjura pe Veniamin, și de care avem atâtă dovezi. La 1812, când se întoarse în scaun, călătoria lui dela Slatina până la Iași a fost un adevărat triumf; iar la 1842, când a părăsit pentru toldeauna tronul arhipăstoresc, în Capitală și în toată Moldova domnea numai o jale, după cum spune un document din vremea aceea. Până seara s'au înștăințat unii și din poporul de rând, care în număr mare a alergat la Mitropolie. Bocetul obștesc era sfâșietor, lănguirea se urcase în gradul cel mai înalt, în cât trebuia să vie împrejur pază militărească ca să oprească mulțimea.

Știa poporul să cunoască și să prețuiască pe acei care merita iubirea lui, și știe să iubească pe acei care, ca Veniamin, înțeleg că chemarea lor în capul Bisericii, nu pentru ei, ci pentru binele Bisericii și pentru mângâierea celor nenorociți s'a făcut.

Vecinică fie amintirea marelui mitropolit, care a lăsat acest învățământ.

Sire,

Opera lui Veniamin Costache, începută în timpuri și în condițiuni așa de grele, a trăit și s'a întărit. Din modesta școală, unde se adăposteau câți-va băceși de preoți de țară ca să învețe carte românească, au eșit mii de școli, în care sute de mii de copii cresc și se întăresc în sentimentele de

iubire și devotament pentru Patrie, Biserică și Tron. Vechile și întunecoasele chilii dela școală au dispărut, iar în locul lor, un fost palat Domnesc, mărit și înfrumusețat, adăpostește seminarul Veniamin; căci astăzi nu ca în vremea lui, se socotește, că pentru Maiestatea științei, Palatele Domnești nu sunt nepotrivite. Tot Maiestăței Voastre a fost dat a desăvârși monumentală clădire a Mitropoliei, începută de Veniamin și rămasă în ruină timp de 40 ani; așa că amândouă creațiunile lui Veniamin din mâinile Maiestăței Voastre au eșit mărite, întărite, desăvârșite. În zilele Maiestăței Voastre Biserica Românească a eșit din starea de umilire în care o țineau streinii, care umpluseră până și locașurile sfinte, ridicate cu pietate de străbunii noștri, luptători pentru țară, pentru ca să prea mărească pe Dumnezeu.

Ca și cel mai mare din Voievozii noștri, Maiestatea Voastră își însemnează fiecare din nenumăratele Sale biruințe pacifice prin care ne-a dat o Românie mare și puternică, prin ridicarea câte unui templu măreț.

Și țară și Biserică vă sunt, Sire, adânc și în veci recunoscătoare, pentru cele ce ați făcut și faceți pentru dînsese. Ele se roagă lui Dumnezeu să Vă dea încă îndelungată viață, sănătate și putere, ca să duceți cât mai departe marea operă a ridicării neamului românesc și a Bisericii sale.

Să trăiți Sire!

Să trăiască Maiestatea Sa Regina!

Să trăiască Principii Moștenitori și toată Augusta Familie Regală.

*

Toate aceste cuvântări și în deosebi frumoasa și patriotica cuvântare a M. S. Regelui a făcut o adâncă impresiune asupra celor de față. D-nul Haret a citit actul comemorativ al Centenarului Seminarului, care s'a semnat de Majestățile Lor, Altețele Lor Regale, de I. P. S. Mitropolit, de P. P. S. S. Episcopi și Arhierei, de D-nii miniștri etc., etc.. La

ora 1 membrii familiei Regale s'au reîntors la Palat.

La Seminar s'a dat o masă la care au luat parte aproape 200 de persoane. Masa a fost prezidată de I. P. S. Mitropolit Partenie având la dreapta pe Dl. D. A. Sturdza, președintele consiliului de miniștri, iar la stânga pe Dl. Sp. Haret, ministrul Cultelor și al instrucțiunii publice. Cu acest prilej s'au rostit mai multe cuvântari. Cel întâiu care a vorbit, a fost I. P. S. Mitropolit Partenie. I. P. S. Sa spune, că România are rara fericire de a avea un Rege înțelept între înțelepți, care pentru noi și pentru țară este cu adevărat un trimis al lui Dumnezeu. Toți trebuie să ne gândim la El cu dragoste și să-L venerăm după cum merită. Trebuie să știe atât în țară cât și în străinătate că vom fi totdeauna cei mai credincioși ai M. S. Regelui. Rugăm pe Dumnezeu să harăzească viața lungă atât Lui cât și întregii Sale Familii. Trăiască M. S. Regele, trăiască Dinastia Română!. Cuvintele acestea au fost călduros și înflăcărat aclamate!

D-nul D. Sturdza, președintele consiliului de miniștri spune între altele, că aceste trei zile au fost și mai întăritoare pentru țară, pentru Biserică și pentru cultura română. După cum a spus I. P. S. Sa, Dumnezeu ne-a dat un Șef, pe care ori-ce țară ar fi doritoare să-L aibă. Pildă de virtute în viața Sa politică, în cea mai înaltă concepțiune, cea mai bună dovadă ne-a dat-o astăzi prin modul cum a participat la această serbare. În ceea ce mă privește pe mine, aceste sărbări m'au mișcat adânc și amintirea lor mi va fi vie pentru totdeauna.

D-nul Haret închină pentru Biserică și dorește ca acțiunea ei să fie ca în trecut: cel mai însemnat factor al progresului românesc.

Dl. *Climescu*, rectorul universității închină pentru prosperitatea școlii române.

Părintele *Savin*, directorul Seminarului arată mulțămirea ce o simte corpul profesoral pentru că tot ce are țara mai distins ia parte la primul Centenar al primei școli românești. Închină pentru toți bărbații de stat care lucrează la binele Bisericii.

P. S. *Pimen*, Episcopul Dunării-de-Jos, spune că toate faptele mari trebuie să aibă la baza lor credința în Dumnezeu. De sigur că Mitropolitul Veniamin Costachi nu s'a gândit că Seminarul său are să ducă cu dânsul sentimentele patriotice și creștinești până la țărmurile Mării Negre. Intreaga viață de stat este în mâna profesorilor care oțlesc aceste sentimente. Închină pentru profesorii Seminarului.

Dl. *D. Sturdza* mai ia cel din urmă cuvântul și spune, că e un mare act național serbarea acestui Seminar. Noi însă am mai sărbătorit și alte aniversări cum a fost cea de 400 ani dela moartea lui Ștefan cel Mare și despre care Regele a amintit în cuvântarea Sa în mod așa de cald. Am mai serbat al 25-lea an dela Independența câștigată de armatele române, conduse de M. S. Regele. Sperăm că peste doi ani să mai sărbătorim a 40 aniversare dela venirea în țară a Regelui nostru. Dl. Sturdza închină pentru cei tineri, cărora le aparține viitorul.

Masa s'a terminat la ora 2^{1/2} p. m.

VII.

Astfel s'au petrecut cele trei zile de sărbare la Iași. Au fost zile de înălțare sufletească,—zile care vor fi amintite în istoria vieții noastre naționale. Regele nostru împreună cu membrii familiei Sale

s'au putut convinge și cu acest prilej, cât de adânc a pătruns și s'a cultivat sentimentul dinastic în sufletul poporului nostru. O manifestare de dragoste față de Dinastie cum s'a arătat la Iași în aceste zile nu se poate arăta decât la popoare cu tradițiuni și cu un trecut dinastic din cele mai glorioase. Toate aceste semne de recunoștință și de venerațiune față de Dinastia noastră formează tărnia noastră pentru viitor. Dea Dumnezeu ca sărbări ca cele dela Iași să se repete cât mai des în țara noastră, căci ele însemnează prosperarea și întărirea României.

P. G.

*Copie de pe raportul Prea Cucernicului Protoireu
al județului Tulcea sub No. 1318 din August 1904,
către Chiriaria Dunărei de-Jos, înregistrat sub No.
1477 din 13 Septembrie 1904.*

Prea Sfințite Stăpâne,

Subsemnatul, motivat pe de o parte de îndatorirea impusă de art. 47 din regulamentul legii clerului mirean și art. 25 din regulamentul Sfântului Sinod, precum și de diferitele ordine chiriariale în acest sens; iar pe de altă parte, având în vedere că, o dare de seamă amănunțită despre mersul material și moral al parohiilor din acest județ nu s'a făcut până în prezent dela punerea în aplicare a legii clerului mirean, cu cel mai profund respect, Vă comunic următoarele față de cele ce am constatat, în urma inspecțiilor făcute în cursul anului 1903.

Prea Sfințite Stăpâne,

În acest județ se găsesc 11 biserici parohiale urbane și una filială (4 biserici parohiale dintre care una biserica S-tul Gheorghe, cu fonduri proprii și 1 filială în orașul Tulcea; 1 în Sulina; 1 în Măcin; 2 în Isacea; 1 în Babadag; 1 în Chilia-Veche și 1 în Mahmudia; și două biserici ale comunităților Eline: 1 în Tulcea și 1 în Sulina), 69 biserici parohiale rurale, cu 10 biserici filiale și 7 case de rugăciune, 3 în construcție, toate de ritul ortodox.

De alte rituri sunt: catolice 4; protestante 8, lipovenești cu popă 13; fără popă 8; geamii 25, sinagoge 8; alte rituri 6; Monastiri sunt 3, două pentru monahi (Cocoș și Saun) și una pentru monahii, Celic-Dere.

Bisericile urbane sunt deservite de 21 preoți, 11 parohi, 10 supra-numerari, și 1 diacon; 23 cântăreți și 12 paraclisieri;

Bisericile din Tulcea și cea din Măcin se găsesc în stare foarte bună, atât ca construcție cât și ca ținută.

Biserica parohială din Sulina se găsește în stare mediocră, totuși în cursul anului curent, s'a aprobat de către Onor Administrația Casei Bisericești să i-se facă o reparație radicală și cred că astfel va fi la înălțime.

Biserica din Babadag devenind cu totul în stare de ruină, după o târâgăneală de mai mulți ani, abia anul trecut am avut fericirea să i se pună piatra fundamentală în cursul lunii Septembrie.

În orașul Chilia Veche s'a pus piatra fundamentală încă din anul

1896, s'a ridicat până la acoperiş, dar din lipsă de fonduri a încetat ori ce lucrare.

În Mahmudia asemenea s'a pus piatra fundamentală în anul 1898, dar nu s'a lucrat decât până la ferestre, încetând ori-ce lucrare, tot din lipsă de fonduri.

În Isacea se găsesc actualmente două parohii ale căror biserici sunt în stare de ruină și cum comuna este în neputință de a susține toate cheltuelile după lege pentru ambele biserici, s'a hotărât în principiu să se facă o singură biserică care se unească ambele parohii; și cum biserica Sf. M. M. Gheorghe este mai mult în stare de ruină, s'a închis, iar personalul s'a detașat la biserica Sf. Ii Voevozi. În scopul de a se zidi o biserică frumoasă s'a și instituit un comitet care până în prezent a adunat un fond de aproape 10.000 lei și se speră că în cursul anului să se pună piatra fundamentală.

În privința înprejmirii curților bisericilor și plantarea cu pomi, bisericile urbane nu lasă nimic de dorit, afară de cele din Babadag, Chilia-Veche și Mahmudia, unde deja sunt în construcție bisericile cele noi, lângă cele vechi și unde se găsește depositat materialul de construcție.

Înzestrarea bisericilor cu cărți de ritual cu litere străbune, cu odoare și cu vestminte sacre se găsesc la toate bisericile urbane și sunt în bună stare și curate.

Pangarul este înființat la toate parohiile și servește aproape ca singurul mijloc din care se acoperă cheltuelile bisericii; dar prin aceasta cred că nu s'a ajuns scopul principal, partea spirituală adică de a se introduce în biserică lumânări de ceară curată, care nu pot să aducă vătămare nici sănătăței nici pagubă bisericii prin stricarea picturii; deci partea spirituală a introducerii pangarului la biserică formează o problemă greu de rezolvat și nu se va putea deslegă această problemă decât numai prin înființarea monopolului sau alte mijloace; căci în starea actuală, ori-cât s'ar sili clerul — singurul care a înțeles acest scop — să înlătore tristul obicei de a nu mai permite lumânări de ceară amestecate cu substanțe vătămătoare, muncă de altfel titanică, nu va reuși, căci lumea nu vrea să știe de altceva decât că comerțul este liber și comercianții de sigur că nu posedă decât astfel de lumânări falșificate.

Biserici parohiale rurale, am dis mai sus, sunt în număr de 69 cu 10 biserici filiale și 7 case de rugăciune, deservite de 66 parohi, căci 3 parohii sunt vacante; și 20 preoți cu titlul de supranumerari și 119 cântăreți

Trecând la construcțiunea și solidaritatea bisericilor parohiale și filiale rurale, cred nemerit a le împărți în trei categorii: a) bune; b) mediocre, și c) în stare de ruină.

A) Biserici bune.

Biserici de această categorie sunt 27, toate din nou construite și într-o perfectă stare de curățenie. Tot în această categorie cred nemerit a introduce și pe cele 23 oare se găsesc în construcție și dintre care 10

sunt aproape gata și se speră ca în toamna anului viitor să se poată sfinți și 2 în reparație pentru pictură și facerea de mobilier (Sarniut și Nicoliteț); în total deci 52 biserici bune.

B) In stare mediocră.

În această categorie sunt 8, cărora dacă li s'ar face câte-o reparație radicală, ar putea rezista încă mult timp; în acest scop în unele parohii s'au instituit deja comitete pentru adunare de fonduri pentru reparații (Agiaghiol) iar în alte parohii pentru ridicarea altora mai mari, (Casapchior și Caranasuf).

C) In stare de ruină.

În această categorie se găsesc 15 dintre care la unele din acestea s'au înființat comitete pentru strângerea fondurilor, cum sunt: Duingi Alibeichioi, Pașa-Câsla, Ciamurile-de Jos, Baepunar și filiala Pârlita.

Reparațiunile în cursul acestui an s'au făcut la Patur și Sarinasuf. Pe lângă acestea, se mai găsesc în parohiile din Delta-Dunărei, încă 4 biserici parohiale construite din bărne de lemn, în bună stare și ca construcție și ca curățenie.

Din numărul de 69 biserici parohiale, 38 posedă pământ, dat după legea Dobrogei din 1882; iar 31 nu posedă nici un fel de pământ. Un fapt regretabil este cu parohia Cerna, care de și este socotită între bisericile cu pământ, având chiar 10 hectare, totuși prin faptul că se găsește în această parohie un hoga la o casă de rugăciune pentru 56 mahometani, i se dă și acestuia 5 hectare; astfel că de fapt biserica creștină nu posedă decât 5 hectare, iar hoga 15 hectare căci el mai posedă încă 10, conform diasei legi, prin aceasta se face o nedreptate personalului bisericii, creștine, căci sunt lipsiți și de sporul de 25% după cum glăsuște Art. 7 din legea Casei Bisericești, și Art. 84 din regulamentul aceleiași legi.

Iarăși un fapt regretabil am observat că, în toate parohiile unde bisericile posedă pământ, pământul bisericești este sau într-o poziție rea de o calitate proastă, sau chiar în marginea oamnei expus nimioirei de către vitele sătenilor, așa că în timpul secerișului, bietul preot nu poate adona nimic, astfel că nu scote nici cheltnelile; de aceea cred că ar fi mai nimerit, ca aceste pământuri să se ia și să se închirieze de către Casa Bisericești, iar preoților să li se dea sporul de 25%; iar în ceea ce privește ca preotul să fie un bun gospodar și deci să dea exemplu până chiar și în cultivarea pământului, ar fi nimerit ca și ei să fie împroprietăriți, prin modul acesta preotul ar fi într-o legătură mai strinsă de enoria sa.

Pangarul este introdus la toate bisericile dar aici cu mult mai puțin nu s'a ajuns scopul principal; căci deși toți preoții au căutat să execute dispozițiunile regulamentului Sfântului Sinod și diferitele ordine date în senzul de a introduce lumânările de ceară enrată, tocmai prin aceasta și-au creat situațiuni critice, de oare ce aceia dela oare preotul așteptă tot concursul pe această chestiune (primar, notar, învățător) așteptă pentru diferite motive caută să dezică și să contrazică spusele

preotului către enoriași și din această cauză relațiile se înrăesc și ca consecință denunțurile și acuzațiunile de tot felul de fapte care toate au de scop, de a micșora prestigiul preotului; dar în cele mai multe cazuri, n'au reușit.

Curățenia internă a bisericilor în general e satisfăcătoare, ori-cum ar fi construcția și aceasta datorită silinței preoților.

Inzestrarea bisericilor cu veștminte și odore sacre ca chivote, cruci sfinte vase, candele etc. sunt în abundență, grație sfătuirilor preoților către enoriași și sentimentului de piozitate al creștinilor.

Curțile bisericilor în marea lor majoritate sunt împrejmuite cu zăplaz de scânduri; prea puține cu gard de nule; totuși și acestea se găsesc în perfectă stare de curățenie și cu începuturi de plantațiune, ceea ce până în anul acesta n'a existat căci la ori-ce ocaziune n'am cruțat timpul a sfătui pe preoți și pe locuitori, ca să facă plantațiuni în curțile bisericilor, în curțile caselor parohiale, în cimitire și în curțile lor proprii, arătându-le foloasele ce pot avea din astfel de plantațiuni și rezultatele au început deja să se cunoască și să se vadă.

Cu toate acestea sunt unele parohii unde încercările de plantare nu pot reuși din cauza terenului pietros sau sărat cu toate că cred că chiar și în astfel de terenuri s'ar putea face; dar întâiu de toate se simte lipsa brațelor de muncă spre a săpa și gunoii lucrurile destinate plantațiunii și pentru acest sfârșit ar trebui concursul administrațiunilor comunale, după cum dă concurs și pentru plantațiunile școlai.

Prea Sfințite Stăpâne,

Pe cât împrejmuirea curților bisericilor și plantarea lor ne învealește, pe atât de mult ne întristează marea majoritate a cimitirilor, căci în întregul județ nu se găsesc împrejmuite cu scânduri decât foarte puține, în primul rând vina nu se poate atribui decât neglijenței preoților, care nu depon destul interes pentru aceste locuri pioase pentru creștini și le-au lăsat la voia întâmplărei, mai mult încă, unele sunt înseminate de abia cu un mic șențuleț, altele cu șanțuri mai mari, dar atât unele cât și alte, din cauză că nu s'au mai reparat, au ajuns a nu se mai cunoște. Altele au fost când-va împrejmuite cu puțini mărăcini, dar prin care vitele și-au făcut loc spre a intra și a paște. Deocamdată m'am mîrginit a atrage serios atențiunea preoților și chiar enoriașilor în caz însă când și în viitor voi mai găsi această stare de lucruri voi fi nevoit de a lua convenitele măsuri.

Am zis că în primul rând vina este a preoților pentru această tristă stare de lucruri, în care se găsesc, cimitirile, apoi în al doilea rând vina cade și asupra autorităților comunale, care nu voacă să dea concurs întru nimic preotului, pe această chestiune, ba nici din fondurile comunale nu voacă să facă aceste înfrumusețări; ceea ce este mai mult încă, am văzut dintre alte multe, un proces verbal de inspecțiune încheiat de însuși Domnul Prefect al județului prin care impunea Primarului îndatorirea ca de urgență să ia măsuri pentru împrejmuirea cimitirului; era pe la începutul lui Februarie 1903, dar eu regret țin că nici

până astăzi nu s'a înprejmuit deși preotul respectiv a stăruit foarte mult.

Aceasta poate că era scris cuvântul urgent; deci relativ la aceste omitiri până acum nu poate fi vorba de nici o plantațiune.

Respectiv de alinierea mormintelor abia cu mare greutate a început să se introducă și aceasta din cauza dorinței enorimșilor de a și avea întreaga familie la un loc; totuși sper că cu timpul se va observa cu mai multă regularitate.

Un fapt încurcător și mulțămitor este existența caselor parohiale în majoritatea parohiilor urbane și rurale.

Dacă bisericile n'ai au încă multe neajunsuri materiale, apoi acestea cred că se poate atribui și în nerespectarea Art. 32 din legea clerului mirean, care prevede că primăriile sunt obligate a da pentru întreținerea bisericilor câte cel puțin 10 lei lunar la cele rurale și câte 20 la cele urbane, dar cu regret am constatat că nu s'au conformat acestui articol decât un număr foarte mic de primari; iar dacă unele primării au avut alocate în budget această sumă, când au fost la plată, au tot amânat epitropiile din zi în zi până ce au achitat toate celelalte alocațiuni budgetare, iar pentru biserică s'au achitat o foarte mică parte, s'au arânau achitarea pentru anul următor când se întâmpla același lucru, așa că prevederea aceasta era cu adevărat iluzorie.

Ceva mai mult: înainte de înființarea legii Casei Bisericeii, bugetele bisericilor se aprobau de primăriile respective și deci aprobau și această sumă, dar când venea rândul alcătuirii bugetului primăriei, atunci Consiliul Comunal sau intenționat uită, sau dacă se trecea, Onor Prefectura tăia această sumă cu totul sau o reducea la mai puțin de jumătate.

În anul acesta (1903, 904) din timp am mijlocit pe lângă Onor Prefectură de Județ cu rugăminte ca să se prevadă din oficiu această subvenție în bugetul unde nu va fi prevăzută; ba chiar nu s'a arătat și ordinul D-ului Ministru al Cultelor în acest sens, totuși nu s'a făcut nimic, căci nu s'a aprobat întreaga această sumă decât numai pentru câte-va biserici, la altele s'a prevăzut câte 30—50 lei, iar pentru altele nu s'a prevăzut nimic.

Bibliotecile parohiale cerute de art. 30 din regulamentul legii clerului mirean, sunt înființate aproape în toate parohiile, deși nu poate fi vorba până în prezent de biblioteci regulate și în înțelesul strict al cuvântului, decât numai în câte-va parohii unde prin îngrijirea parohilor respectivi s'a pus începutul unor frumoase biblioteci sistematice. Cauza neîndeplinirii prescripțiunilor regulamentului în această privință este nu lipsa de mijloace, ci neglijența parohilor.

Cu arhivele parohiale lucrul stă ceva mai bine și aceasta grație faptului că în marea majoritate preoții parohi sânt tineri și cu pricepere afară de parohiile Hauciarca, Cetalehior, Pardina și Câșla, care sunt în așa stare, în cât nici nu seamănă a arhivă ci vrafuri de hârtii în neregulă unele chiar neînregistrate. Și pentru aceasta culpabili nu sunt decât preoții parohi în sarcina căroră cade conducerea și îngrijirea cancelariei parohiei.

Cred nemerit, Prea Sfințite Stăpâne, ca să vorbesc ceva aci și despre Societatea Clerului Român din această Eparhie secția Tulcea.

În această secțiune se găsesc un număr de 104 membrii dar din acest număr de membrii, n'au plătit cotizațiunile Preotul G. Dumitriu din Sabanpia și Preotul V. Velicico din parohia Pardina așa că conform art. 30 din statute de drept ei sunt eliminați.

Secția din acest județ dispune până în prezent de un capital de 4563 lei, așa că progresul ei este satisfăcător.

Nu pot încheia această parte a raportul meu Prea Sfințite Stăpâne, fără a nu vorbi ceva și despre partea materială a protoieriei.

Protoieria ca organ de administrație bisericească este lipsită de un local propriu; nu zic de locuința persoanei Protoierului ci de cancelaria Protoieriei, astfel că sunt nevoit să țin cancelaria în casele ce le-am închiriat drept locuință, e lipsită de mobilierul cel mai necesar chiar, și deși dorința mea e inspirată de la exemplul Prea Sfinției Voastre, de a face ca cancelaria Protoieriei să fie un model de imitat, însă aceasta nu se va putea ajunge nici odată dacă va mai dăinui această tristă stare de lucruri și totul va rămâne o dorință deșartă cu tot focul sa-oru ce îl am pentru a fi model subalternilor mei; căci eu un salariu de 119 lei lunar și cu 5 lei spese de cancelarie, fără un local propriu, fără mobilier, fără un secretar sau cel puțin un servitor pentru a purta corespondența și a mătura cancelaria, lipsit cu totul de combustibil în în timp de iarnă și de iluminat, nu se va putea face nimic.

Dacă Prea Sfințite Stăpâne, se va face de ori cine o comparație între situațiunea cancelariei protoieriei și cancelaria ori-cărui alt serviciu Județean, se va vedea că deosebirea este foarte mare, căci nu se va găsi un alt serviciu mai dezorganizat, ca al Protoieriei, deși lucrările de cancelarie s'au înmulțit în mod considerabil față cu anii precedenți și datoriile impuse de legi, regulamente și ordine chiriabile sunt foarte mari și multiple. Nu știu cui să atribui această stare tristă: predecesorilor mei sau celor în drept a lua măsuri de îndreptare (!?) Un lucru știut este că trebuie să se ia măsuri pentru această îndreptare legală și echitabilă.

II

Trecând la partea morală pot zice că e mai îmbucurătoare, de oare-ce clerul atât urban cât și rural își face datoria în mod conștiințios, bine înțeles cu mici excepțiuni; nu zic aceasta numai de executarea tipică a serviciului divin în biserică și afară de biserică, dar progresul se vede zilnic prin țineri de predici în timpul Duminicilor și sărbătorilor, precum și la diferite ocazii, cu scopul de a se ridică moralitatea, simțul religios și național, precum și ridicarea materială a sateanului.

Acest progres se datorește înși-Vă Prea-Sfinției Voastre, care n'ați lucrat ca prin diferitele circulari pastorale să îndrumați clerul de a predică cuvântul lui Dumnezeu și prin introducerea conferințelor pastorale anuale ale căror efecte salutare Vi le-am adus la cunoștință la timp.

Am observat că dacă unii dintre preoți nu sînt în stare a compune predici din cauza neștiinței, apoi nu încetează de a citi din cărțile de predici autorizate și de care dispune în mod suficient fie-care parohie; dar nu numai atât, roatul conferințelor pastorale au și un alt bine, căci aci discutându-se despre ridicarea stărei materiale a săteanului, s'au înființat în acest scop numeroase bănci populare ai căror inițiatori în cele mai multe comune au fost preoții, și cu drept cuvânt preoții avînd autoritatea morală au avut și încrederea săteanului mai mult ca ori-care.

Asemenea introducerea cercurilor culturale preotești au avut o influență bine-făcătoare, căci clerul acestui Județ, în afară de cercurile culturale ținute în unire cu învățătorii, mai țin cercuri culturale curat preotești în care se discută chestiuni religioase, relativ la administrația bisericească. cult, ect. aceste cercuri au de scop de a edifica clerul în diferite chestiuni bisericești.

Țin cu această ocazie a Vă aduce la cunoștință că toate cercurile culturale au discutat chestiunea dacă nu s'ar putea aduce la îndeplinire art. 18 aliniatul 3 din legea clerului mirean adecă ca preoții să predea religionea în școlile primare, căci aceasta pe lângă că formează o datorie sfîntă de îndeplinit, dar ar mai fi încă un mijloc prin care s'ar cimentă mai bine legătura dintre învățător și preot, care în multe comune cu regret o mărturisesc că lasă foarte multe de dorit.

Prea Sfințite Stăpâne, cântăreții dela parohiile rurale în marea lor majoritate, precum și unii la parohiile urbane, se găsesc cu totul nepregătiți pentru aceste posturi; unii chiar n'au nici oele elementare cunoștinți de cântare sau de tipicul bisericesc, cântarea la unii este cu totul străină de cea bisericească, avînd mai mult asemănarea oăntărilor profane; alții scot niște sunete barbare, care cu drept cuvânt în loc să atragă lumea la biserică, o îndepărtează.

Dacă multe sînt lipsurile de care suferă bisericile rurale din acest județ, apoi cred că cea mai de căpetenie este lipsa de cântăreți bine pregătiți care să fie podoaba serviciului divin. Mi s'au prezentat preoți cu lacrimile în ochi cerînd să fac tot posibilul spre a stărui să se ocupe posturile de cântăreți cu absolvenți de ai școalelor de cântăreți din alte eparhii până ce școala înființată la reședința episcopală a acestei eparhii va da un contingent de absolvenți; pentru acest motiv am intervenit la multe școli, dar de nicăeri n'au voit să vină pe motivul insuficienței salariului. Dar nu numai lipsa de cântăreți buni se simte, ci mai ales lipsa de cântăreți care să cunoască limba română, căci sînt parohii cu populațiuni de naționalitate străină (ruși și bulgari) unde preotul este român servind în dulcea noastră limbă românească; iar cântăreții cîntă într'o limbă străină fapt ce de multe ori aduc perturbațiune în serviciul divin, din cauza necunoștinței limbei. Acesta este răul cel mai mare.

Pentru depărtarea acestui mare neajuns, care trebuie să intereseze pe ori ce bun român, am intervenit către Onor. Prefectură de Județ prin adresa No. 279 din 21 Martie 1903 și am rugat cu multă insistență ca să se prevadă în bugetele unor astfel de comune câte o mică sub-

venție pentru aducerea de bunni cântăreți, dar intervenirea mea pe această chestiune a fost cu puțin noroc.

Frequentarea bisericilor de către creștini în unele parohii este mai regulată de cât în altele, totul depinzând de diferite împrejurări și iată cum: în satele din apropierea târgurilor, frecventarea este mai mică, căci cea mai mare parte din locuitor vin la târg spre a și desfăce diferitele alimente sau cereale și cu această ocaziune mai fac și diferite cumpărături.

Cauza în primul rând a acestei stări triste nu este decât în legea repanzului Duminical. În comunele rurale însă pe lângă că această lege nu se observă căci deși de formă orice stabiliment de bănturi spirtoase este închis, totuși contravențiune se exercită pe sub acoper și alte ori chiar pe față, autoritățile comunale neluând nici o măsură contra acestor comercianți.

Primăriile de asemenea sunt deschise în orele de dimineață și autoritatea comunală în loc să dea exemplu de religiozitate, încrează, și chiar diferitele procese de competența juriului communal, toamă când Preotul săvârșește Sfânta Liturghie, atunci sunt sorocite a se judeca; prin aceasta detrag pe locuitorii împričinați dela datoriile lor religioase slăbindu-le ast-fel dragostea de a frecventă Biserica, izvorul mântuirii.

O altă cauză de puțină frecventare, e și exercițiul militar cu rezerveții și milițienii în zilele de Duminică în orele de dimineață care și acestea detrag pe locuitorii dela datoriile lor religioase.

Remediarea acestei stări de lucruri se impune și în acest scop; Prea Sfinția Voastră ar trebui să interveniți către autoritățile în drept a lua măsuri, ca legea repanzului duminical să se aplice cu rigoare, căci sentimentul religios este încă mare în populațiunea Creștină a acestui Județ, probă sunt monumentalele biserici ce se înalță mai în fie-care parohie și nu cu alt ajutor, decât numai prin dărnicia parohienilor care fac să se adune fonduri prin analogie și alte forme precum și munca cu brațele la care se obligă de bună voe în folosul bisericilor.

Dacă Prea Sfințite Stăpâne, am spus, că frecventarea bisericilor lasă de dorit în unele parohii din motivele arătate, n'am voit prin aceasta să zic că aceasta dovedește slăbirea sentimentului religios, nu, ci prin aceasta am voit să zic despre o lege care nu se aplică cu rigoare, căci sentimentul religios este încă mare în populațiunea Creștină a acestui Județ, probă sunt monumentalele biserici ce se înalță mai în fie-care parohie și nu cu alt ajutor, decât numai prin dărnicia parohienilor care fac să se adune fonduri prin analogie și alte forme precum și munca cu brațele la care se obligă de bună voe în folosul bisericilor.

O emulațiune creștinească se observă în fie-care parohie, fie-care dorind a avea o biserică mai mare și mai frumoasă împodobită.

Imi voi permite a arată din actele protoieriei cât s'a cheltuit de locuitorii numai cu construcțiunile și reparațiunile bisericilor în timp de 10 ani în urmă și se va vedea că este o cifră destul de eloquentă suma de 714,400 lei, ceea ce probează că sentimentul religios este în floare.

Dacă am spus, Prea Sfințite Stăpâne, că bisericile sunt puțin frecventate de oamenii în vârstă pot să zic că același lucru se întâmplă și cu viitorii cetățeni —elevii școlilor— căci unii din învățătorii nu-i

adnc conform ordinelor ce au, iar dacă se întâmplă să-i aducă, apoi îi aduc pe la începutul Liturghiei și după o ședere de puțin timp pleacă, producând cu modul acesta foarte mult agomot tocmai în momentele cele mai sublimе ale Liturghiei, ale serviciului.

Plaga concubinagelor ce se observă în curgerea anilor precedenți a început a desoraște în mod considerabil căci de unde în primul semestru al anului 1902 erau 462 concubinagii cu 214 copii nelegitimi, la finele anului au rămas 392 cu 183 copii nelegitimi la o populațiune de 17,933 capi de familie creștină; iar la sfârșitul anului 1903 au rămas numai 388 concubinaje cu 170 copii naturali.

De remarcat însă, este că numărul cel mai mare de concubinaje îl dau comunele de pe marginea Dunării ca Măcinul, Azaolău, Luncavița, Garvan, Văcăreni și Rachelu, ai căror locuitori sunt mai mult în contact cu orașele mari, ca: Galați și Brăila, asemenea în mare număr se găsesc în parohia Meidan-Kioi a cărei populațiune este compusă numai din țigani.

Cauza pentru care nu se pot distinge și aceste cazuri, este pe de-o parte pentru unii, grentatea de a și procura mulțimea actelor ce se cer pentru căsătorie, întru cât mulți sunt veniți din cele mai depărtate părți ale țării; iar pe de alta, cununiile clandestine ce s'an practicat pe o scară întinsă mei înaintea, iar pentru alții, și în cel mai mare număr, grentatea este că aflându-se sub drapel nu li se pot încuviința căsătoria decât după ce face cel puțin 2 ani armată.

Totuși clerul în urma ordinelor ce are de a refuza unora ca aceștia ori-ce serviciu religios să nădăjduim că se va înpuțină cu totul.

Divorțurile sunt iarăși destul de numeroase. Astfel în cursul anului 1902 au fost introduse la Tribunalul acestui Județ 38 procese, iar în cursul anului 1903 au fost 49; deci un plus de 11. De remarcat însă este că, cele mai multe sunt din comunele rurale și cred că multe s'an introdus de către cei ce trăesc în concubinaj, și nu pot fi cununați decât anulându-se prima căsătorie prin divorț în fața tribunalului; măsură, la care nu se ajungea, dacă clerul n'ar fi uzat de măsurile zise mai sus.

Conduita clerului în cursul anului 1903 a fost în general satisfăcătoare, căci în cursul acestui an n'a existat decât un singur caz în fața judecăței spiritualului consistoarin, cazul privitor la Preotul Blagoi Dicov, supranumerar la Parohia Ciamurile de Sus, dar care din lipsă de probe suficiente a fost achitat.

Dacă însă n'a existat cazuri grave pentru judecata consistoariului n'am fost scutiți de mici abateri care s'au rezolvat numai prin măsura înțeleaptă și părintească a Prea Sfinției Voastre, prin dojeni date la reședința Episcopală, măsură care a contribuit foarte mult la îndreptarea conduitei clerului.

Dea Dumnezeu și facă Cel A tot Puternic, ca să vă dea putere de activitate spre a putea continua și mai departe opera de regenerare spre binele și fericirea olerului și lauda Bisericii Române Ortodoxe.

Activitatea Clerului acestui județ s'a întins nu numai asupra celor credincioși, dar chiar și asupra celor necredincioși și de alte confesi-

ni, ast fel că în cursul anului au fost convertiți la creștinism 1 mahomedan, 1 malocan, iar acum se află sub a mea catehizare o romano-catolică; dar nu numai atât, clerul ortodox din acest județ conform percepțelor bisericești „pre cel ce vine la mine, nu-l voi scoate afară” ci conform regulamentului S. Sinod n'a refuzat ajutorul religiunii cu diferite ierurgii bisericești, a celor dintre cei de altă confesiune, care au solicitat din inimă și din convingere astfel de ierurgii. Cazuri de acestea sunt foarte numeroase la poporul Romano-Catolic din comuna Malcoci și Cariera de piatră Regele-Carol, din parohia Turcoaia și Piatra Roșu din parohia Cerna la care preoții noștri au efectuat și efectuează rugăciuni, ierurgii, și chiar taina Botezului și serviciul înmormântării după cereri.

Acestea am avut de zis asupra situațiunei materiale și morale a parohiilor din Județul Tulcea, dar nu pot încheia, Prea Sfințite Stăpâne, acest raport, fără a Vă aduce la cunoștință cu cel mai profund respect că o bună administrație, o administrație ideală nu se poate face ori cât de multă bună voință aș avea, căci, pe deoparte, lipsa de comunicație care adesea pe o întindere de aproape 200 km. p. se găsește impracticabil (Delta) atât vara, cât și iarna, iar pe de altă parte, cu un salariu de 119 lei lunar, cum am zis mai sus, fără nici măcar un ajutor (Secretar) care în timpul lipsei sâmbetărilor dela reședință, să înregistreze corespondența, este imposibil și dorințele rămân zadarnice.

Aici în această parte a țării mai ales ar trebui să se facă o înlesnire în administrația bisericească, căci prin pozițiunea sa geografică se găsește la confînile țării și deci partea cea mai des frecventată de streini. Ba ceva mmi mult, dacă mijloacele mi-ar fi suficiente pentru a administra, atunci nu odată pe an aș inspecta parohiile, ci de mai multe ori, căci e lucru știut că, cu cât cineva se știe controlat mai des în activitatea sa, cu atât este mai corect și probrn, deci ridicarea stărei materiale a Protoieriei se impune de rigoare căci sunt sigur că multe din scăderile preoților și chiar a sătenilor vor dispăre

Supunând la cunoștința Prea Sfinției Voastre cele ce am avut ocaziunea de a constata în decursul anului 1903, cu cel mai profund respect, Vă rog Prea Sfințite Stăpâne, să binevoiți a dispune cele ce credeți de cuviință.

Sunt cu cel mai profund respect,

Al Prea Sfinției Voastre,

Prea snpus și devotat servitor,

Protoieru, (ss) *Econom Ioan Grigorescu.*

REGULE ORTOGRAFICE

Întâia misiune specială ce s'a pus Academiei Române la înființarea ei, în 1866, a fost: «de a determina ortografia limbii române.»

Din această cauză în cei dintâi trei ani ai activității ei, 1867—1869, cele mai îndelungate și adeseori foarte aprinse discuțiuni s'au făcut asupra ortografiei. Aceste discuțiuni au ajuns la sistemul de scriere votat la 13 Septembrie 1869.

După ajungerea celor doi latinizatori hotărâți, Laurian și Massim, la conducerea tinerei instituțiuni, ortografia academică a fost și ea tot mai mult latinizată, ca și limba, până a ajuns la punctul culminant în cunoscutul «*Dictionariu*» dela 1871—1876. Lumea literară, scriitorii și publicul, nu au urmat calea arătată în această direcțiune.

Academia Română, reconstituită și înălțată, prin legea de la 1879, la situațiunea de Institut Național, a reluat, în anii 1880 și 1881, discuțiunile ortografice, a părăsit ortografia etimologică, latinizatoare și a stabilit un nou fel de ortografie mult mai ușoară. În locul etimologismului latinizator s'au pus regule de scriere restrânse în marginile *etimologismului* român. Astfel s'a făcut un mare pas spre unificarea scrierii în toate țările românești.

La 1895 s'au discutat din nou și s'au schimbat unele puncte din ortografia primită la 1880—1881, dar princi-

piul a rămas acelaș.

Publicul, scriitorii și învățătorii de toate gradele, în marea lor majoritate, nu au fost pe deplin mulțumiți nici cu acest fel de scriere, și întrebunțau unii și cereau alții o scriere mai simplă, mai ușoară, întemeiată pe principiul fonetic.

În 1904, Academia, dând ascultarea acestor dorințe, a făcut un nou și mare pas în dezvoltarea scrierii literare a limbii românești: a părăsit cu totul principiul etimologiei și a primit *scrierea* în general întrebunțată în Regat *întemeiată pe principiul fonetic: de a scrie sunetele vorbirii prin litere adaptate fiecăruia*, fără a se ținea samă, dacă sunetul care se scrie derivă dintr'altul schimbat din cauze fonetice.

În paginile următoare se arată mai întâiu regulele stabilite astfel pentru scrierea românească, apoi se dă un dicționar ortografic. În care s'au adunat mai ales cuvinte asupra scrierii cărora ar putea fi îndoială.

București, 11 Iunie 1904.

I. — În scrierea limbii românești se întrebuințează următoarele 27 de litere:

Pentru *Vocale* 8: a, e, î, o, u, â, â, și î.

Numai în nume proprii străine se întrebuințează și y, ô, û etc.: Stanley, Römerbad, Würzburg.

Pentru *Consonante* 19: b, c, d, f, g, h, j, l, m, n, p, r, s, ș, ț, ț, v, x, z

Numai în nume proprii și în cuvinte străine se întrebuințează literele și grupările.

K, qu, ph, th, w: Kaut, kalium, Quintilian, Aquitania, Phippsburg, Thionville, Thurgau, Wagner, White, Wiesbaden.

Nu se scrie: Mibalake, Sake, Take, ecuație, ci Mibalache, Sacbe Tache, ecuație sau ecuație.

Se scrie însă: kilogram, kilometru.

Numele proprii de familie române, își pot păstra ortografia lor: Kogălniceanu, Kretzulescu, Kalinderu, Quintescu.

II — În regulă generală fiecare literă reprezintă în scriere un anumit sunet al vorbirii și fiecare sunet al vorbirii se scrie printr'una și aceeași literă.

În practică sunt însă câteva abateri de la acest principiu general al scrierii:

a) literele *ă* și *î* înseamnă amândouă același sunet,

b) literele *c* și *g* reprezintă amândouă câte două sunete deosebite,

c) litera *x* reprezintă o grupă de două sunete.

III — Literele enumerate mai sus reprezintă sunetele cuvintelor precum urmează:

Vocale.

a: ața, amar, ară, mare, țară, buna, știă, adună, vedea, auză.

e: cere, merge, cetește, vede, verde, șade.

= Diftongul **ea** se scrie *ea* (nu *ē*): *ceară, ceapă, să dea, să crează, neagră, dreaptă*

= Terminațiunea persoanei a 3-a imperfectului verbelor în *-e* și *-eă* (*a bate, a vedeă*.) se scrie cu *-eă* la sing. și cu *-eaa* la plur.: *el vedeă ei tăceau, el bateă, ei mergeaa.*

i: *inimă, pitic, negri, afli, dormi, turti.*

= Se scrie *i* (nu *ī*) și când se pronunță semison (*i* consoană), aflându-se înainte sau după vocală și formând diftong cu dânsa, asemenea și la sfârșitul cuvintelor după vocală sau după consoantă:

iară, iarnă, iarbă, roib, șoim, iertare, doină, aiba, uitare, uimire, ptept, fier: i am luat noț, boț, doț, ceț, bunț, norț, mergi, frați, drepti, lii, liiț, copiii, vezi-i, bate-i.

= Spre deosebire, acolo unde **î** final este întreg și intonal, se însemnează cu accentul grav ('): *a auzi, a lovi, a dormi* (vezi mai jos No. V.)

= Terminațiunea persoanei a 3-a imperfectului verbelor terminate la infinitiv în *-i* și *-i* (*a sări, a coborî*) se scrie cu *-iă* la sing. și cu *-iaa* la plur.: *el săria, ei dormiaa.*

o: *om, orb, Oprea, popor, noroc, soc, somn, soro, o casă, spune-o, am dat-o.*

= Diftongul **oa** se scrie *oa* (nu *ō*): *poamă, moară, doarme, moarte, oameni, toacă, toarce, cunoaște.*

u: *unu, ura, unsă, ușă, nume, bun, sună, negru, umplu, umplu, tăcu, făcu.*

= Se scrie *u* (nu *ū*) și când se află înainte sau după altă vocală pronunțat semison și făcând diftong cu ea: *ou, nou, bou, sau, său, liu, teiu, altoiu, zăvoiu, vioiu, nueaua, nouă.*

ă: *sărăcie, mărunț, bățut, bunățate, învăț, adevăr, tău, său, supărare, mă supăr, văd, împărat, rămas.*

â—î: se scrie în două feluri:

a) Se scrie cu **â** în corpul cuvintelor: *sânge, plânge,*

cântă, căi, alăt, vânt, vânz, vânzare, halăr, mormânt, cuvânt, când, rând, sfânt.—toate formele verbale terminate cu -ând: cântând, văzând, făcând, mergând, urând (de la urare).

b) Se scrie cu *î* la începutul cuvintelor: *în*, înainte, încă, *înger*, *încerc*, *încerc*, *îndoit*, *înot*, *îl*, *îmi*, *își*, *își*, *își*.

Se scrie asemenea cu *l*:

1. În cuvintele compuse precum sunt: ne *îndurare*, ne *împăcat*, pre *întîmpinat*.

2. În terminările flexionare ale verbelor terminate în -*ri*: a ur*l*, cobor*l*, hotăr*l*, târ*l*, ur*l*m, cobor*l*m, hotăr*l*m, târ*l*m, ur*l*t, cobor*l*t, hotăr*l*t, târ*l*t, ur*l*nd, cobor*l*nd, hotăr*l*nd, târ*l*nd.

Consonante.

b: *bun*, *brâu*, *sobă*, *bob*.

d: *dau*, *adă*, *șed*.

f: *faș*, *loc*, *figură*, *filozofie*, *fizică*, *tipografie*, *Filip*.

= Nu se scrie *ph* în loc de *f* decât în nume proprii străine (vezi I).

h: *ham*, *hoș*, *patriarh*, *hartă*, *arh* vâ, *arhieru'* *himeră*, *arhitect*.

j: *jaș*, *joc*, *Blaj*, *viteji* (pl. de la viteaz), *vitejie*.

l: *lemn*, *loc*, *halat*, *deal*.

m: *mare*, *măr*, *amar*.

n: *nimic*, *noroc*, *prune*, *nun*.

p: *pace*, *părinte*, *apă*, *dop*, *plop*.

r: *rac*, *sare*, *amărît*, *rar*.

s: *sac*, *casă*, *poveste*, *folos*.

ș: *șarpe*, *ședere*, *vești*, *povești*, *pești*, *crești*, *crește*, *domnești*, *împărătește*, *Pitești*, *București*, *Negoești*, *știu*, *știință*, *ștergar*, *miriște*, *buștean*, *chipeș*.

= Nu se scrie *s* în loc de *ș* în grupul *șt*; deci nu: *-sci*, *-sce* pentru *-ști*, *-ște*.

t: *fare, telegraf, Toma, uitat, tot*; asemenea: *teolog, Teodor, nu theolog, Theodor.*

= Nu se scrie *c* în loc de *t* în grupul *st*; deci nu: *-sce -sci* în loc de *-ste, -ști*

ț: *șară, țepi, ținut, ață, frați, moș, piață, finanțe.*

v: *vas, venin, viță, voie, jilav*

z: *zor, zeu, zină, botezat, bizantin, lucrează, îndrăzneț, ziua, vezi, verzi, calzi, a mucezi, inverzit, încălzind, rază, pază, vază, roză, naz l, poezie, engleză, franceză, fizică, ipoteză, vizită, poziție, văzând, șezând, abuz,*

c, g: însemnează fie care câte două sunete deosebite după poziție și anume:

1. la sfârșitul cuvintelor sau înainte de consoanțe sau de vocalele *a, o, u, ă, â*, însemnează sunetele aspre *k, g*:

ac, sac, sec, cuc, clacă, clopot, cresc, crud, —ca, cap, cocoș, cot, câine, cădere, zăcând, bucată, bucurie: bog, neg, stog, fag, glas, gros, grălină, gard, gol, gură, găsit, gând

2. înainte de *e, i* însemnează sunetele *ç (c), ǵ (g)*:

ce, cetate, ceafă, începe, cercei, facem, cine, cișeșe, nuci, mici, cerci;

ger, geme, curge, ginere, pecingine dregi, gingii, mergi.

3. când *c* și *g* înainte de *e* și *i* își păstrează valoarea aspră, se însemnează cu *ch, gh*:

chem, chiag, chiar, chică, chingă;

ghem, gherghel, Gheorghe, ghiață, neghină, neghib

x: însemnează grupul de consoanțe *cs*: *xilograf, lexicon, Xerxe, Xantip, Roxolani, luxație, relaxare, Alexandru, hexamelru.*

IV. — **Duplicarea consoanțelor** se admite numai în următoarele cazuri:

1. când provine din alipirea a două cuvinte românești, din cari întâiul se termină și al doilea se începe cu aceeaș

consonantă sau de acelaș fel; aceasta se întâmplă la cuvintele compuse din prepozițiunea *în* și un cuvânt începător cu *n* sau *m*: *innotare*, *innodare*, *innoire*, *innăscut*, *immormântare*, *immărmurit*, *immulțire*, — se poate însă scrie și *inmulțire*, *inmormântare*.

2. pentru deosebire se admite duplicarea lui *s* în următoarele cuvinte:

massa de materie (la *masse*), *massiv*, — dar *masa* de scris
cassa de bani, *cassier*, — dar *casa* de locuit, *rassa*
de animale și *rassa* călugărească — dar *barba rasă*.

V. — **Accentuare**. — Se însemnează cu accent grav (') vocala care sfârșește un cuvânt, dacă este accentuată și nu are alt semn:

făcu, bătu, șezu; dormi, auzi; cântă, laudă, vedeaă,
ședeă, mergeă, dormiă, săriă;

dar: a hotărî, lucră, lăudă, lăudă.

VI. — **Apostroful** (') se întrebuințează spre a se arăta eli-
ziunea unei vocale: n'am (nu am), s'au (se au), v'a-
duc (vă aduc), v'am dat, v'ați arătat, s'au dus.

= Prin urmare nu se va scrie:

celă-Palt, *cei-Palți*, ci: *celălalt*, *cealaltă*, *ceialți* sau *ceialți*,
ceielalte.

VII. — **Trăsura de unire** (-) se întrebuințează spre a arăta
juxtapunerea unor cuvinte, cari nu formează împreună
un singur cuvânt compus: *rogu-te*, *vezi-l*, *Indură-te*,
uită-te, *cântă-ne*, *spune-le*, *le-am* dat, *i-am* luat,
ne-am așezat, *te-am* văzut.

Cuvintele compuse se scriu însă fără a se arăta ele-
mentele de compunere:

binăfacere, *bunăvoință*, *astfel*, *fiindcă*, *pen-
trucă*, *decât*, *ceva*, *dela*, *cineva*, *undeva*, *câtva*,
cățiva, *câteva*, *totdeauna*, *astăzi*, *niciodată*,
deocamdată, *extraordinar*, *pierdevară*.

GLOSAR

Abundent	arbitraj	băntură, bentură
abuz, abuză, abuziv	arhaic	bază
accesor	arhaism	bazaconie
acciz	arhanghel	bazalt
acelaș, aceeaș, aceiași, a- celeași	arheologie	bazar
achizițiune	arhidnoe	beșică, bășică
aci, aici, aicia	arhiepiscop	bezmetic, bezmetec
acrostih	arhieren	beznă
acuză	arhimandrit	biet, biată, bieți, biete
acuzativ	arhipelag	birje, birjă
acvilă	arhitect	biurou
adauge	arhiva	blestemă
adecă, adică	articol articol	boier
adiectiv, adjectiv	aș	borviz
adintant, adjutant	asemăna, aseamănă	brân, brâne, brâne
adormi, adormi	așijderea, așijderea	brazdă
aer	asvârli	budoar
aghiasmă	așipi	buget
agrișe	autohton	buieștru
aieven	autoriză	burghez (la plural: bur- ghezi), burghezie
alchimie	avertiză	burniană
alcool, alcoolizare	aviz, aviză	buzdugan
alee, aleea	bagaj	buzunar
aluziune	băiat, băieți	
amețală	baie, baie	
analiză	baieră	(ăesc, căească (tot așa; grăesc, grăească, vo- esc, voească, etc.).
anarhie	bălaie	caier
antichitate	balaur, bălaur	caiet
anticar, anticvar	baldachin	câne, câine
antiteză	balotaj	calomniă, calomniă
anonț	balsam	cangrenă
apanaș	bancher	căpăștra
apoteoză	bandaj	capitol, capitol
aprilie	basin	capriciu
aprovizionare	basn	caraghios, caraghios
apusean	basma	căroiună, cărciumar
arăță	bătaie	
	batjocură	

iatagan	inseră	Măcar
iaurt	insistă	măestru, măeastră
iaz	insolent	măbni
iazmă	înstreină, înstrăină	maiestate, maiestos
idealiză	însuş	măine
idee, idea, idei	întâmpină, întimpină	maior
ied, iadă, iezi, iede	înţarca, înţercă	maiu
iederă	întemeia, întemeiază	major, majoritate
ieftin	înţepă	mălăeş
iele, ielele	învăli şi înveli	mămăie, momăie
iepure	înzadar	mâne, mâine
ierarbie, ierarhia	în-şi-îm-în compunere	măner
ieri	cu cuvinte începă-	mângâia
ieroa	toare cu n, m, p,	mănie, mănie
iertă	v. p. 8	mânji
ieşi	ipocondru, ipohondru	mănuşă, mănuşe
iesle	iulie	martie
iezuit	iunie	măruntaie
îe	izbândă	masă
imobil	izbăvi	măslin, maslin
imoral	izbi	massă
împerechiă	izbucni	massiv
împelişat	izbuti	mătase
împiedecă	izgoni	matuşă, mătuşe
împietri	izmä	mazăre
împotrivă	izmene	măzgăli
împrejur	izmeni	mesager
impulsiune	izrail	mesaj
înainte	izvor	metanie, mătanie
înalt	izvod	metempsicoză
înapoi		meu
înăuntru	Jale	miasmă
încheia, încheie	jăfnire, jefuire	micşoră, micşură
închiziţie	jeratic, jerateo	miel
încornurat	jertfi	miercuri
împreună	jgheab	mierlă
încuiere	jiletcă	miez, miază
încunjură, înconjură		minister
îndrăzni	Kilogram	miracol, miracul
înfieră	kilometru	miză
înfierbântă		mizerie
înfrumuseţă, înfrum-	Lacrimă, lacrămă	moaşă, moaşe
useţă	lămăie	monarh
îngălbeni, îngălbini	lebedă	monetă
îngeţă	lepădă, leapădă	mosafir, musafir
înleani	leane	mreaţă, mreje
înnoră	linguist, lingvist	mucie
inoculă	lozincă	muier

mulcom, molcom	ou, ouă	postă, postal
mulțumi, mulțami	ovăș, ovăș	potaiie
musulman		pozderie, puzderie
muză	Paie	poziție
muzeu	pâne, pâine	poznă
muzică	pajeră, pajură	prapur și prapor
	pauer	praznic
	paranteză	premeni
Năcaz, necaz	părân, părân, părăe	preot
natura, naforă, anafura	părteni, părțini	prepoziție
năpraznic	particulă	președinte, prezident
nășbutie	pasager	prezent
nășdrăvan	pasaj	pricepe
lanfragiu	pasaport	prietin, prietez
necheza	pasăre	prismă
neglijă, neglijent, ne- gligent	pașnic	prisel
nesmintit	patriarh	priveghia
nevoie	patronaj	priveghetoare
nimeni	patrulea	proiect
nisip, nășip	peisaj	propoziție
noemvrie	peisagist	proză
nomol	pereche	prozodie
nor	perete	psicologie
nouă, adj. pron. și nu- meral	pericol, pericol	puls
nouălea	piață	pusnic
nucă, nueava, nuele	piatră	
nuvelă, novelă	piază	Răbda
	pedecă, piedică	răboj, răbuș
	pedestal	răcoare
	piele, pielar, pielărie	răie
Oaie	piept	rămân, rămâie
oază	pieptene	răpune
obială	pierde, piardă	ras, rasă
obișnui	pieri, piară	răabat
obstacol, obstacul	piersecă, piersică	rășbi
obuz	pietrar	rășboiu, rășboaiie
ochelari	pieziș	rășbun
octomvrie	pizmă	rășgăia, rășgăia
odaie	plăieș	rășgândi
otîșer	plapumă, plapomă	rășină
oier	plăsmui	rășleț
omagiu	plesni	rășmiriță
opaiș, opaș	ploaie	rășpândi
optulea	Ploiești	rășpântie
oracol, oracul	plouă	rășpăr
orchestră	poezie	rășpunde
orez	poiană, poiene	rassă
orizont	poiată	răștignul
otșet		

răstimp	sbate	sinintit
răsturnă	sberă	smirnă
răsură	sbici	smoală
răsvăți	sbuciomă	smoc
răzeș	sbură	smulge
razim, reazim, răzimă.	sburdă	snoavă
rezemă	scăiete, scăiete	snop
razna	scaiu	spăria, speria
realiză	scandaliză	spectacol, spectacul
rechizite	scânteie, scânteia	spun, spună, spnie
reflecție	școală, școlastic	statuă
refuză	sdrăngăni	sticlă
relievie	sdravău	stinjini
repauș, repaos	sdreanță	străin, strein
repejune	sdreli	straje, streajă
reprezentă	sdrobi	strehie
respinge	sdrumică	strecură
rețea	sdruncină	subsistă
reteză	se pron.	sustragin
rezervă, rezervor	seară	sunt (eu, ei), suntem
rezidentă	sechestru	supraviețui
rezilia	secol, secul	suzeran
rezultă	secură	svănci
ridică	semăună, seamăn	svântă
ridicul, ridicol	septemvrie	svântură
ridicnliză	serbă, sârbătoare	svăpăiat
risipă	șgai	svârcoli
rochie, rochia, rochii	șgaibă	șvârli
rosmarin	șgândări	șvon
roșu, roșie	șgărcit	
roua	șgardă	Tăiere
roză	șgăria, șgăria	tâihar
	șglobiu	tămăie
Nă conj.	șgomot	țapă, țeapă
sălbatec, sălbatic	șgribalit	țapăn, țeapăn
salce, salcie, sălci,	șgriptor	țapușe, țepușă
sălcii	șgudni	țară, țeri
mamă, seamă	șgură	țărâm
sanguin, sangvin	șingur	țăran
sarbăd, searbăd	șmăcină	țărm, țărmore
șapte	șmalț	țastă, țeastă
șarpe	șmântână	țeacă
șase	șmaragd	țeavă
sau	șmead	țică, țignă, țibă
său, săi	șmeri	țigale
șbărei	șmen	țignit, țicnit
șbărli	șmenură	țintă
șbărni, șbărni	șmiceă	țipă

toaletă
 tramvair, tramvaie
 trăsnet
 treeră
 tresăr)
 trimete, trimite
 trotoar

Umblă
 umflă
 umplea
 unghie, unghia, unghii
 ureche
 uşe, uşă

Văieră
 văită, văietă
 văpaie
 văzduh
 veşmânt
 veşnic
 viageră
 vieaşă, vieaşă, vieţi
 vierme
 viera (în înţelesul po-
 pular de *glas*)
 vieşpe
 vieţui
 viezure
 vioin, vioaie, vioi

voie, voia
 voivod, voievod
 vouă
 vrăjmaş
 vnet

Xilograf
 xilografie, xilografia

Zamă, zeamă
 zâmbi, zimb)
 zăr, zer
 zăvoiu, zăvoaie
 ziună
 zină

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice locnitorilor din comuna Talea, jud. Prahova, cari au binevoit a contribui cu diferite sume de bani pentru procurarea mai multor odoare bisericesti din acea comună și anume: Nițu Cârstea, un steag în valoare de 80 lei; Ioan I. Baciș, o cruce în valoare de 30 lei; Ioan Spătaru, pentru vestminte 80 lei; Preotul Iosif Popescu pentru sf. vase 80 lei; douăzeci locnitori au contribuit cu câte 20 lei pentru un policandru în valoare de 400 lei; iar un număr de patrusprezece locnitori au contribuit în acelaș scop cu sume mai mici.

Se aduc mulțămiri publice D-lor Frați Paesinos, cari au binevoit a face bisericeii din comuna Buda-Palanga, plasa Câmp-Târșor, județul Prahova, lucrări, împrejurări și altele, în valoare de 800 lei.

Se aduc mulțămiri publice soției D-lui Căpitan Veniamin (Vasile) Sigmund din orașul Giurgiu, care a binevoit a dărui bisericeii din căt. Cantemir, județul Vlașca următoarele obiecte: o cruce de argint brodată și suflată cu aur, o cădelniță de argint frumos sculptată, o pereche forficele pentru tuns copiii la botez și o candelă de argint.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Traian Ștefan Stoica din urba Urziceni județul Ialomița, care a binevoit a dărui bisericeii Sf. Treime din acea urba, și al cărei ctitor, este o iconiță a Maicei Domnului îmbrăoată în argint în valoare de 150 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Alexandrina Emanoil Grădișteanu, care a binevoit a dărui bisericeii din comuna Rotari, județul Prahova, un rând vestminte preotești în valoare de 200 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui L. Anghelescu și mamei D-sale D-na Luiza L. Anghelescu, proprietari în comuna Băbăiță, județul Vlașca,

care au binevoit a cumpăra pentru biserică din acea comună o Evanghelie legată în argint și suflată cu aur în valoare de 500 lei și în toate sărbătorile dăruiește bisericii lumânări de ceară curată pentru policandru și sfeșnicile împărătești.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ștefan Simionescu și soției d sale Maria, cari au binevoit a dona bisericii Sf. Nicolae din comuna Podani Noi, județul Prahova, un potir cu toate accesoriile bisericii în valoare de 400 lei

Se aduc mulțămiri publice locnitorului Ghiță Tomescu din parohia Găinești, camuna Hulubești, jud. Dâmbovița și D-șoarei Alexandrina Constantinescu învățătoare, dăruind cel dintâin bisericii filiale din cătunul Strâmbu, parohia amintită, o colimvitră de aramă pentru botezat; iar cea dea doua un frumos așternut pe iconostas lucrat cu eroșeta și brodat.

Se aduc mulțămiri publice D-îni Nicolae Paret, de confezinne romano-catolică, arendașul moșiei Tănțăreni, din jud. Dolju, care a binevoit a dărui bisericii „Sf. Impărați“, din com. Valea lui Câine, parohia Părău, plasa Gilort, jud. Gorjii, un policandru de alamă cu 15 lumini, în valoare de 200 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Maria Mosteorîța, care a binevoit a dărui bisericii filiale „Sf. Nicolae“, din comuna Siseștii-de-Sus, jud. Mehedinți, un policandru, în valoare de 120 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-îni Alexie Dodescu și soției sale Joița, din comuna Valea cu Apă, jud. Gorjii, cari au binevoit a dărui bisericii din parohia Fărcășești, același județ, un rând vestminte preoțești, în valoare de 100 lei, și D-îni Căpitan I. Nicolescu și soției Sale Adela, din București (Str. Silvestru No. 32), care asemenea au binevoit a dărui acele și bisericii donă perdele și o poală la iconostas cusută frumos pe etamină, în valoare de 30 lei.

Bisericii parohiale „Sf. Voevozi“ din vadu Roșca, com. Vulturul, jud. Putna, donându-i-se de către locnitorii: Stelian D. Dădu, Dumitrache Gh. Toader și Ioan Frâncu, poporani ai bisericii filiale din căt. Boțarlău menționata parohie, un rând vestminte preoțești de adamască în valoare de 150 lei, și o pereche cununii de argint de china, în val. 50 lei, pentru această faptă pioasă și demnă de imitat, se aduc mulțămiri publice numiților donatori.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au binevoit a dona bisericii din parohia Laontenești, județul Bacău, diferite obiecte și anume: Preotul Ioan Comănescu, o cădelniță și o cruce în valoare de 40 lei; Preotul Vasilie catană, un rând de vestminte în

valoare de 120 lei; Constantin C. Diaconescu Cântăreț și Eftimie Munteanu primar, un epitaf, în valoare de 80 lei; Constantin St. Diaconescu notar, o cruce pe sf. Masă, cu pedestal, în valoare de 30 lei; Vasilie Ciohat învățător, o candelă cu 3 brațe, în valoare 25 lei; Grigore Pascu jandarm, Vasile Lăcătușu, Ioan Ichim Lăcătușu și Ioan Dancu, au contribuit pentru cumpărarea unei candelă cu șase brațe și două stejnice pe Sf. Masă, toate de argint de china, în valoare de 120 lei; Ioan Enache Sărăcțu un rând sf. vase cu acoperămintele lor și o candelă mică, toate în valoare de 110 lei, și Enoriașii menționatei Biserici, cumpărând un kivot mare pe sf. Masă, în valoare de 100 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lor Ioan Țone și Lazăr Adamache din parohia Bogzești, jud. Roman, cari au binevoit a dăruii bisericeii „Sf. Nicolae“ din acea parohie, cel întâiu o iconiță „Buna Vestire“ în valoare de 4 lei, iar cel al doilea tot o iconiță „Sf. împărați“ în valoare de 5 lei.

Se aduc mulțămiri publice enoriașilor parohiei Bogzești, jud. Roman, cari au binevoit a contribui, după stăruința parohului respectiv și indemnul primarului comunei, cu suma de 88 lei, la facerea unui gard împrejurul bisericeii din acea parohie, și la cumpărarea unui sf. chivot în valoare de 100 lei, cum și D-lui Iosif Scuenski cu soția D-sale Maria, și D-nei Elena Bogza, donând cei întâiu un voal, befeală și o floare pentru împodobirea sf. icoane „Maica Domnului“ în valoare de 8 lei, și cea de a doua una iconiță „Intrarea în Ierusalim“ în valoare de 4 lei.

Se aduc mulțămiri publice piosului locuitor Vasile Prundeanu din parohia Schitu Frumoasa, județul Bacău, care a binevoit a dona bisericeii din menționata parohie 20 lei pentru a se împodobi policandrul cu lumânări de ceară

Se aduc mulțămiri publice Prea Cuv. Sale Păr. Archimandrit Theodosie Athanasie, Eghmenul Monastirei „Preciata Mare“ din Roman, care a binevoit a dona trei sute oinoizeci și șase exemplare din comentariile Sf. Chrisostom la epistola către Filipeni, traducere făcută de Prea Cuv. Sa după ediția de Oxomia, din care s'au distribuit de către P. C. Protoierei câte un exemplar gratuit de fie care parohie din Eparhia Romanului.

Chiriarhia Dunărei-de-Jos, aduce mulțămiri persoanelor mai jos notate, cari au binevoit a dona bisericeii „Adormirea Maicei Domnului“, filiala parohiei Cocargea din județul Constanța obiectele indicate în dreptul numelui fie cărnua: locuitorul Stan Pisică, un chivot cu trei turnuri în valoare de 100 lei; locuitorul Ioan Bântoi o cruce pe sf. Masă în valoare de 40 lei; locuitorul Constantin Mirea, o cruce de

mână pentru botez în valoare de 25 lei. Asemenea pentru procurarea unui rând de veșminte. Epitropia respectivă a contribuit cu 200 lei, locnitorul Ioan Domnaru cu 100 lei, Ioan M. Nedelcu cu 100 lei și Lazăr Minea cu 100 lei, în total 500 lei. Locnitorii Ioan Bântoi și N. Vernea, pentru legat sf. Evangheliă în catifea de mătasă, cu diferite iconițe săpate în relief pe argint de china, au contribuit cu suma de 140 lei; Nicolae Lică, o candelă în valoare de 18 lei; Radu Lică, o cădelniță cu 6 clopoței în valoare de 30 lei; Nicolae Broască și C. Mirea, o pereche sfeșnice pentru sf. Masă în valoare de 40 lei; Radu Tudoran, o candelă cu trei ramuri în valoare de 35 lei; Vasile Dobriță, o pereche conunii în valoare de 40 lei; Nicolae Turcu, o perdea la ușile împărătești în valoare de 60 lei; Pandele Popescu, Primar, un un miruitor în valoare de 10 lei; Urse Lică și Radu I. Lazăr un steag pictat artistic în valoare de 120 lei; Zaharis Călinescu, Notar, un candelabru în valoare de 120 lei.

Chiriaria Dunărei-de-jos, aduce mulțămiri persoanelor mai jos notate, cari au donat bisericii Sf. M. M. Gheorghe, parohia Scorțaru-Vechiu, județul Brăila obiectele indicate, în dreptul numelui fie-cărnia și au contribuit cu bani la reparațiunea clopotniței: D. Dobre Caraman cu soția sa Dumitra, un stihar în valoare de 30 lei; Ioan Rosnoveanu, o perdea pentru ușile împărătești de pluș de mătasă, în valoare de 36 lei; Simeon Gheorghe cu soția sa Stoica, un sfânt antimis; Chiriță Sârbu cu soția sa Tudora au contribuit la reparația clopotniței bisericii, cu material în sumă de 40 lei; Idem D-l Stoean C. Gobeajă cu soția sa Măriuța, cari au contribuit tot pentru reparația clopotniței cu material în sumă de 40 lei.

Chiriaria Dunărei-de-Jos, aduce mulțămiri persoanelor notate mai jos, cari au donat bisericii parohiale Sfinții Impărați Constantin și Elena din urbea Brăila obiectele indicate în dreptul numelui fie-cărnia: D-lui Nicolae D. Căciulă, un policandru de alamă — massiv, — cu 24 lumini în valoare de 564 lei; D-nul Ioan I. Petrovici, un policandru de alamă, massiv, cu cristale pentru 18 lumini, în valoare de 120 lei; D-nii Axente Pandrea, Ștefan Ionescu, Ioan Radu, Nicodem Dinu, Gh. Nedelcu, Gheorghe Zaharia și Constantin Perșoiu fie-care au donat câte un sfeșnic mare de aramă în valoare de 150 lei un sfeșnic.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Dimitrie Berlescu, Sub-director în Direcțiunea Telegrelor și Poștelor, care în urma mijlocirii verbale de către P. C. Superior al Sf. Monastiri Tismana, jud. Gorj, cu multă bunăvoință a luat măsuri de s'a instalat la clădirile din cuprinsul acelei Sf. Monastiri, o sonerie cu toate aparatele respective, apre a fi întrebuințată ca deșteptătoare de vizitatorii ce vor să asiste la sf. slujbe de noapte ori să cante vre-un adăpost.

Se aduc mulțămiri publice Cucer. Preot Stefan Murgășanu Parohul parohiei Murgășiu ju l. Dolju, care a binevoit a dărui bisericeii din aceea parohie un epitaț, în valoare de 90 lei și un rând veștinite preoțești, în valoare de 100 lei.

Se aduc mulțămiri publice Cucern. Preot Scarlat Uzoreanu, Parohul bisericeii Sf. Nicolae, din urbea Caracal, care a binevoit a dărui Epitropieii parohiei „Buna-Vestire“, din aceeași urbă, suma de 1,000 lei în ajutorul construireii bisericeii „Buna Vestire“.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Stan Radu Bercea și soției D-niei Sale Ioana, din com. Plenița, pl. Câmp, jud. Dolju, cari au binevoit a dărui bisericeii din aceea comună de trei ori câte trei oca de lumânări de ceară curată, adecă: la Paști, la Dumineca Rusaliilor și la Nașterea Domnului, toate în valoare de 59 lei. Asemenea au mai dăruiț și la biserica din comuna Poiana Plenița, acel județ, patru perdele naționale de borangic, la icoanele împărătești, în valoare de 60 lei, cum și două sfeșnice mari de lemn lucrate în strung în valoare de 40 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate și anume: Cuvioasei monahii Epifania Teodorescu, Superioara Sf. Monastiri Hurezul, cucern. Preot Ioan Negoescu și eroriașilor săi din comuna Racovița, jud. Argeș, pentru ajutorul în bani și lemnație, dat la construcționea bisericeii filiale din Sărăcinești, parohia Călinești, jud. Vâlcea. De asemenea D-lui Nicolae I. Croitorescu, funcționar din urba R.-Vâlcea, și D-nei Salta I. Croitorescu, cari au binevoit a dărui bisericeii filiale din parohia Popești, jud. amintit, cel dintăiu șease sfeșnice frumoase de lemn și cu lumânările necesare, iar cea a doua o față de masă frumos lucrată de pânză națională.

DE CENTENARUL SEMINARULUI „VENIAMIN.”

(Sfârșit. Vezi „Biserica Ortodoxă Română,” anul al XXVIII-lea, No. 6 și 7).

Este de observat, că autorii biografiei Mitropolitului Veniamin, n'au cunoscut mai deaproape acest manuscript. În testamentul său făcut în Ianuarie an. 1844 ¹⁾, Veniamin vorbește despre tâlmăcirea Psaltirei, ca cea de pe urmă lucrare a sa, pe lângă altele de mai înainte, scrise parte cu mâna sa, parte de alții cari îl ajutau. Tâlmăcirea tâlcuirii lui Teofilact la Epistoliile Apostolului Pavel ar urmă să fie sau anterioară sau posteroară anului 1844. Facem această ipoteză întâiu, pentru că în precuvântarea Bisericeștei Istorii a lui Meletie, tradusă de Veniamin și tipărită la Iași 1841—42, la începutul tomului întâiu, Veniamin înșiră cărțile și manuscriptele, ce *le* depune în *«scritiotheca»* Seminarului dela Socola. Intre manuscripte, de care pomenește sumar și în testamentul său, figurează unul intitulat: *Tâlcuirea Apostolului, de Nicodim Aghioritul*. Acest manuscript îl menționează și autorii biografiei lui Veniamin, de sigur după

¹⁾ Testamentul Mitropolitului Veniamin este publicat de D-I C. Erbiceanu între documentele Mitropoliei Moldovei. În el cetim între altele și aceste patriotice cuvinte: „Totul ce mi-a fost prin bunățate am făcut și cu sufletul și cu fapta ca să sporesc și sufleteste și materialicește înflorirea bintei biserici și a patriei.” *Ist. Mitrop. Moldovei*, pag. 58 sq.

lista dată de el însuși în precuvântarea Istoriei Bisericești, pag. XIII, n. 12, căci nu ne spun nimic mai de aproape despre dânsul. Am cerut informațiuni direcțiunei Seminarului și ni s'a răspuns, că manuscriptul lipsește din bibliotecă. Dacă acel manuscript ar fi identic cu manuscriptul, pe care l' imprimăm în cartea de față, am putea admite că el este scris înainte de 1841—42, când începe tipărirea Bisericești Istoriei. Dar în acest caz se ivește o nedumerire în privința titlului, ce diferă mult în ambele manuscripte, precum se vede mai sus ¹⁾. Și chiar dacă nedumerirea s'ar înlătură prin aceea, că manuscriptul este intitulat astfel, pentru scurtare, de oarece în fond ambele titluri ar fi identice, manuscriptul fiind în adevăr o tâlcuire a Epistoliilor sf. Pavel, *Apostolul prin excelență*, tot rămâne de lămurit un lucru, care este a doua parte a ipotezei noastre și care, după cum vom arăta, corespunde cu realitatea.

Manuscriptul nostru are pe el mai multe însemnări, cum am văzut că Mitropolitul Veniamin obișnuia a face în scrierile ce tâlmăciă, de pildă în Istoria Scripturii Vechiului Testament. Aceste însemnări întăresc afirmațiunile scriitorului contemporan, citat mai sus, că Veniamin deși înaintat în vârstă, — era atunci de 77 ani, — munciă la traduceri mai toată ziua. Dar să descriem în întregul lui manuscriptul și apoi vom reproduce și însemnările, din care conchidem cu certitudine, că manuscriptul acesta nu poate fi cel amintit în precuvântarea Bisericești Istoriei, căci însemnările din el încep cu anul 1845 Noemvrie, deci aproape cu doi ani mai târziu chiar decât data testamentului, prin care Veniamin dispune între altele și în privința cărților sale tipărite și manuscrise.

Manuscriptul este în trei tomuri, folio, legat în formă de condici. Tomul I are 382 pag., tom. II are 417 pag. (exact 416 de oare ce o pagină este numerotată de două ori

¹⁾ Cartea bisericească ce se numește *Apostol* sau și *Praxapostol*, precum se vede dintr'o notă de mai sus, nu e tot una cu Epistoliile Apostolului Pavel. Deci și tâlcuirea Apostolului nu e tot aceeași cu tâlcuirea Epistoliilor Apostolului Pavel. Am putea presupune că Mitropolitul Veniamin a tradus și tâlcuirea Apostolului, dar că manuscriptul acestei traduceri s'a pierdut. Am spus mai sus că el nu se mai găsește în biblioteca Seminarului dela Iași.

101—102), tom. III are 624 pag. (exact 421 de oare ce dela pag. 379 numerotația sare la pag. 400, dela pag. 409 la 500 și dela 509 la 600, fără însă a lipsi ceva din corpul scrierei). Fiecare pagină este mai pe jumătate plină cu note de o înaltă erudiție teologică, literară și filologică; cele mai multe note sânt scrise foarte mărunț, iar unele din ele umplu chiar întregi pagini. Hârtia este albă, de 36 c. m. lungimea și de 22 c. m. lățimea. Scrierea, provenind dela mai multe mâni, este chirilică, amestecată și cu câte o literă latină, d. e. *t*, ceea ce arată, pe de o parte, că Veniamin traducând, aveă pe lângă sine mai mulți scriitori, cari îl ajutau¹⁾, iar pe de alta, că încercarea Protosinghelului Neofit Scriban, care la 1838 tipărește în Iași pentru prima oară un Catehism cu litere latine, începă să câștige teren.

Tomul I are, precum am arătat mai sus, următorul titlu: *Triniterile cele patrușprăzece ale slăvitului și intru tot lăudatului Apostol Pavel. Tâlcuire a lui Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei la triniterea cea către Romani a Apostolului Pavel*. În corpul manuscriptului, la pag. 183, găsim al doilea titlu cu oare cari adause și anume: *Tâlcuire a lui Teofilact Episcopul (?) Bulgariei la triniterea I către Corinteni, tâlmăcită în limba română din cea grecească proastă*. La pag. 1, pe marginea de sus, este însemnarea următoare, scrisă cu litere mici: *S'au început tâlmăcirea la anul mântuirii 1845 Noemvrie 27 M. Slatina*. Iar la pag. din urmă (382) a manuscriptului tom. I, pe marginea de jos, este această însemnare:

¹⁾ Ca atare cunoaștem din acte numai pe *Arhidiaconul sânt Meletie Istrate*. Dar erau pe lângă Mitropolit încă și alți câțiva scriitori. Despre Meletie Istrate, mort la 12 August 1857 ca Episcop al Hușilor, vezi *Documente relative la Istoria Renașterii României*, vol. V, pag. 449. Iar despre ceilalți ajutători ai lui Veniamin, la transcrierea manuscriptelor, afară de *ieromonahul Calinic*, *eclesiarhul M-rei Slatina*, ce 'i iscălit în Testamentul său, dăm aicea următoarele notițe, pe cari a binevoit a ni le comunica tot înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Primat Iosif Gheorghian. Acești scriitori erau: secretarul Mitropolitului Veniamin anume *Gheorghe Hasnaș*, fiu al Protopopului Hasnaș din Fălțiceni, absolvent al Seminarului dela Socola. Apoi *ieromonahul Veniamin Andreescu*, fost om în casa Mitropolitului, timp de 30 de ani. De aicea se explică printruce în manuscriptul nostru sânt mai multe feluri de scriere.

Că se arată a vântă talmăcirii în limba românească și în limba română în D. St. Roman, pe ea
 di limba românească și are episcopia de priverit h. S. H. roman, pe ea
 va h. S. Moldova. în 1800 v. h. S. H. roman, pe ea. 51. M. h. a
 Anul întâi, pe 1845. 407. D. 5110. A. S. H. roman, pe ea
 D. S. H. roman, pe ea. 1846. 407. D. 5110. A. S. H. roman, pe ea.

= S' au început această talmăcire în
 limbă românească din talmăcirea cea
 în limba obicinuită acum grecească a
 fericitului întru pomenire dascalului
 Nicodim Althonitului, de smeritul V.
 P. M. (=Veniamin Proin, adevă fost
 Mitropolit) la anul mântuirii 1845 No-
 emvrie 27, Tom. A, și cu ajutorul lui
 Dumnezeu în următorul an 1846 Fe-
 vruarie 22, s' au isprăvit.

Această din urmă însemnare, deci,
 completează pre cea de mai sus, arătând adevă din ce limbă este talmăcirea și cine o face. La titlul al doilea, din greșeală e tradus *Episcop*, în original fiind *Arhiepiscop*. Așa dar tom I. cuprinde tâlcuirea Epistoliei către Romani și a ceii întâia către Corinteni. Însemnările ce se află în el arată, că este tradus în M-rea Slatina dela 27 Noemvrie 1845 până la 22 Fevruarie 1846, de Veniamin fost Mitropolit al Moldovei.

Tomul al II-lea este intitulat: *Cele patru sprăzece trimiteri a sfântului, slăvitului și întru tot laudatului Apostol Pavel. Tâlcuire a lui Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei la a doua trimiteri a Apostotului Pavel către Corinteni, talmăcită în limba românească din talmăcirea grecească a fericitului întru pomenire Nicodim Sfetagoriannul*. Acest titlu se deosebește încâtiva de al tom. I. In corpul manuscrisului, la pag. 129, este un alt titlu, cel următor: *A lui Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei tâlcuire la trimiteri Apsotolului Pavel cea către Galateni, talmăcită din talmăcirea pe prost a curiosului Părinte Nicodim Althonitu-*

lui pe române. Tot in corpul acestui tom, în manuscris, atăm la pag. 199 titlul:

Многочисленна триметрия въ началѣ. Слѣдуетъ и
 копировать. Таблица составлена въ рукописи
 у г. Духовнаго. Заглавіе: «Тримерія въ началѣ»
 Писана въ Москвѣ. Въ Москвѣ. Монашеск. Руко-
 писи. Архивъ. Заглавіе: «Тримерія въ началѣ». В. П. М. —

= Tălcuire la trimetria cea către Efesăni a sfântului Apostol Pavel, tălcuită de Teoflact Episcopul(?)
 Bulgariei și tălbăcită(?) din elinească în cea proastă grecească de scrieritul intru pomenire Monahului Ni-
 codim Agbioritul, și acum românește de Smeritul V. P. M.

În acest titlu, afară de cuvântul Episcop, din greșală este scris tălbăcită în loc de tălcuită. La pag. 293,
 tot a acestui tom, în manuscris, este un nou titlu: Tălcuirea lui Teoflact Arhiepiscopul Bulgariei la trimi-
 terea Apostolului Pavel cea către Filipșidani, tălbăcită în limba românească. În sfârșit la pag. 351 a manus-
 criptului se află titlul acesta: Tălcuire la trimetria cea către Colaseni a Apostolului Pavel, de Teoflact, Ar-
 hiepiscopul Bulgariei, elinește, și tălbăcită din limba cea proastă grecească, a scrieritului intru pomenire Nico-
 dim Albonitului, în limba românească, de Smeritul V. P. M. M. Tot în tomul acesta se mai află două însemnări:

La pag. 1 pe ^{scrieritul lui Pavel} marginea de ^{scrieritul lui Pavel} sus este scris: = Sau început la anul mântuirii 1846 Fe-
 bruarie 23, Mon. Slatina.

lar la pagina din urmă (417), pe marginea de jos a manuscrisului, cetim:

Tomul al doilea s'au sfârșit în 1846. — = Tomul al do-
 ilca s'au sfârșit în

29 a luni lui Mai 1846. Astfel, tomul al doilea cuprinde tâlcuirea Epistoliilor: a doua către Cărinteni, a cei către Galateni, Efeseni și Colaseni. Iar însemnările citate ne arată, că Mitropolitul Veniamin a tradus tomul acesta dela 23 Fevruarie până la 29 Mai în M-rea Slatina.

Tomul al III-lea are un titlu mai complect, tradus în-tocmai după original, și anume: *Cele patru sprăzece trimiteri adecă Epistolii ale dumnezeescului și slăvitului Apostol Pavel. Tâlcuite în limba elină de fericitul Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei. Tâlmăcile însă în cea grecească proastă și împodobite cu feturi de însemnări de fericitul întru po-menire Nicodim Aghioritul. Tomul al treilea, carele cuprinde pre cea întâia și a doua către Tesalonicheni, pre cea către Timotei întâia și a doua, pre cea către Tit, pre cea către Filimon și pe cea către Evrei.*

Acest titlu singur este tradus din cuvânt în cuvânt după originalul grecesc al lui Nicodim, pe când titlurile tomului I și II sânt prescurtate. După titlu urmează pe contra-pagină, cași în original, un moto din voroava a 9-a a Sf. Ioan Chrisostom la cea către Colaseni, cuprinzând o îndemnare la cetirea Sf. Scripturi, mai ales a Noului Testament, apoi un alt titlu special: *Tâlcuire a lui Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei la întâia Epistolie a Aposto(lu)lui Pavel către Tesalonicheni, tâlmăcită acum (d)in¹⁾ cea proastă grecească, în limba românească, de smeritul V. P. M.*

La pag. 48 a manuscriptului se află un alt titlu și anume: *Trimiterea II către Tesalonicheni a slăvitului și întru tot lăudatului Apostol Pavel, tâlcuită de Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei în limba elină, apoi tâlmăcită în cea obștească grecească de fericitul Nicodim Aghioritul, și acum în cea românească de smeritul V. P. M.*

La pag. 73 din manuscriptul acestui tom aflăm încă următorul titlu: *Trimiteria întâi către Timotei a slăvitului și întru tot lăudatului Apostol Pavel. Tâlcuită în limba elină de sfințitul Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei și în urmă în limba proastă grecească de cuviosul Nicodim Athonitul, apoi în limba română de smeritul V. P. M.*

¹⁾ Literile din parentez, lipsesc în manuscript.

Omsi Hadeb chobitslar B. Hys dot lăudatului Apostol Pavel
 Trimitere către Tit. Tălcuită de Teofilact
 Arhiepiscopul Bulgariei în limba elină, apoi
 mult în urmă tâlmăcită în cea proastă de
 Smeritul V. P. M. M. Un alt titlu
 aflăm încă la pag. 244, din
 același manuscris; el sună ast-
 fel: A slăvitului și întru tot
 lăudatului Apostol Pavel tri-
 miterea către Filimon. Tălcuită
 de Teofilact Arhiepiscopul
 Bulgariei în limba elină, apoi
 tâlmăcită în limba proastă gre-
 cească de sericitul întru po-
 menire Nicodim Aghioritul, și
 acum tradusă în limba romă-
 nească de Smeritul V. P. M. M. Cel
 de pe urmă titlu se află la
 pag. 231 a manuscrisului a-
 celuiiași tom; el este următo-
 rul: A Slăvitului și întru tot
 lăudatului Apostol Pavel, tri-
 miterea către Evrei. Tălcuită
 de Teofilact Arhiepiscopul Bul-
 gariei în limba elină, și tra-

Mai departe, la pag. 150 din
 același manuscris, aflăm ur-
 mătorul titlu, ceva mai des-
 voltat: Trimiterea a doua că-
 tre Timotei a slăvitului și în-
 tru tot lăudatului Apostol Pa-
 vel. Tălcuită de Teofilact Ar-
 hiepiscopul Bulgariei, în lim-
 ba elină, apoi mult în urmă
 tâlmăcită în cea proastă, de
 sericitul întru pomenire das-
 călul Nicodim Athonitul, și a-
 poi în limba română de smer-
 ritul V. P. M.

De asemenea la pag. 198,
 din același manuscris, aflăm
 următorul titlu:

= A lui Pavel slăvitului și
 întru tot lăudatului Apostol,
 Trimitere către Tit. Tălcuită
 pre limba Elină de Teofilact
 Arhiepiscopul Bulgariei, apoi
 mult în urmă tâlmăcită în cea
 proastă grecească de Nicodim
 Athonitul, de pe care tradusă
 în limba românească de Sme-
 ritul V. P. M. M. Un alt titlu
 aflăm încă la pag. 244, din
 același manuscris; el sună ast-
 fel: A slăvitului și întru tot
 lăudatului Apostol Pavel tri-
 miterea către Filimon. Tălc-
 uită de Teofilact Arhiepiscopul
 Bulgariei în limba elină, apoi
 tâlmăcită în limba proastă gre-
 cească de sericitul întru po-
 menire Nicodim Aghioritul, și
 acum tradusă în limba romă-
 nească de Smeritul V. P. M. M. Cel
 de pe urmă titlu se află la
 pag. 231 a manuscrisului a-
 celuiiași tom; el este următo-
 rul: A Slăvitului și întru tot
 lăudatului Apostol Pavel, tri-
 miterea către Evrei. Tălcuită
 de Teofilact Arhiepiscopul Bul-
 gariei în limba elină, și tra-

dușă în cea proastă grecească de mona-
 hul Nicodim Athonitul, apoi tâlmăcită în
 limba românească de Smeritul V. P.
 M. M. Tot în tomul al III-lea găsim
 iarăși două însemnări și anume: cea în-
 tăiu la pag. 1, pe marginea de sus, unde
 este scris:

*Ca s'au început la anul mântuirii 1846
 Trimitere, sau Chelarie*

= S'au început la anul mântuirii 1846
 Iunie 1, Mo. Slatina. Iar cea a doua,
 la pag. 624 (recte 421), pe marginea
 de jos a manuscriptului, unde cetim
 următoarele:

= Cu ajutorul lui Dumnezeu s'au sfâr-
 șit și tomul al treilea de tâlmăcit la a-
 nul 1846, Ostomorie în 24.

Dacă alăturăm această ultimă dată cu
 data morței Mitropolitului Veniamin, ur-
 mează că, el, după terminarea traduce-
 rei de față, n'a mai trăit nici două luni
 deplin. În adevăr el încetează din viață
 la 18 Decembrie 1846. Deci, cu lucra-
 rea de față se termină bogata lui acti-
 vitate literară, prin care a pus, împreună
 cu alți rari nantes, peatra fundamentală
 a culturii românești, ce, dela el, intră
 într'o nouă fază, faza ei modernă. De
 aici reiese de sine însemnătatea literară
 a lucrării de față, ca cea din urmă lu-
 crare a marelui Mitropolit «citorul lim-
 bei noastre»¹⁾.

Titlurile citate mai sus indică pe lângă
 cuprinsul manuscriptului, și trecerea din
 ce în ce mai vădită la epoca modernă
 a limbei noastre. Să luăm d. e. cuvân-
 tul *Trimitere*. El e întrebuințat stator-
 nic în tom I și II; în tom III însă pe
 lângă dânsul întâlnim și cuvântul *epistolie*,
 ce-i în uz astăzi, pe când în limba veche

¹⁾ Cuvântul tâlmăcitorilor Teologiei Sf.
 Ioan Damaschin, citată la început, către Mi-
 tropolitul Veniamin.

624. În cuprinsul S. D. ca în Ep. 24 de la început la anul mântuirii 1846
 Trimitere sau Chelarie

bisericească e întrebuințat cuvântul *carte*, d. e.: cartea către Romani, cartea către Tit, etc. Tot așa cuvântul *tâmbăcere* e substituit în tom III și cu cuvântul *traducere*. Veniamin apoi scrie *românic*, românească, românește, pe când în epoca anterioară, aceleași cuvinte se scrieau *rumânie*, etc. cu *u* în loc de *o*. De asemenea până astăzi auzim vorba *sfetagoreț*, adevă monah dela Sfetagora (Sf. Munte), adoptată sub înrâurirea limbei slavone, Veniamin însă numește pe monahul Nicodim: *Sfetagorianul*, cum obișnuim a zice ungureanul, vrânceanul; de aici se vede tendința lui de a scăpa limba de sub înrâurirea slavismului.

Nu e mai puțin adevărat însă, că Veniamin, deși în înaintea cuvântarea la dumnezeestile Liturghii, traduse și tipărite a doua oară, Iași, 1834, dă instrucțiuni de a se întrebuința cuvinte adevărate românești în locul celor streine, totuși el chiar, în manuscriptul nostru, întrebuințază alternativ cuvinte românești și streine. Așa la I Cor. X, 16, nota (tom I), scrie: *binecuvântăm* sau *blagoslovim*, apoi *blagoslovenie* sau *binecuvântare*; *rocodelia* (I Cor. VII, 38, nota 2), dar și: lucrul mânilor. Deasemenea scrie *simpatriot* (II Cor. II, 7), dar și: compatriot (Id. VIII, 3), *pronomie* (I Cor. XVI, 15) și *proterima* (Rom III, 3), dar și: privilegiu (I Cor. XV, 23); *colachevsește* (II Cor. XII, 19) și lingusește; *diafendefsește* (I Cor. XVI, 12), dar și: apăară; *evghenist*, *evghenicească creștere* (I Cor. XIII, 8, nota. Id. v. 12), dar și: nobil, nobilitate (I Cor. VII, 22; Galat. IV, 27 și II Cor. XI, 18, ș. a.); *politefsește* (Filip. II, 4), dar și: petrece; a *sabatesi* (I Cor. XV, 4, nota), dar și: a serbă; etc.¹⁾ Cauza acestei alternațiuni de cuvinte românești și streine, în manuscript, este că, cu tot curentul naționalist, obișnuința graiului strein prinsese rădăcini, și chiar un Veniamin nu se putea desvătă ușor de ea, când așa de mult

¹⁾ Comp. încă manuscriptul nostru Tom. III, la tălcuirea epist. a Evrei IX, 5, unde Veniamin amintește cam în ironie, că Testamentul din 1797 (Blaj) zice *cutie* în loc de sicriu (în care se păstrau tablele legeri, nastrapa cu mana și toiagul lui Aaron). Acelas Testament în loc de a *sabatesi*—cum dice Veniamin, are a *sâmbată* (Levit. XXIII, 32), cuvânt ce după sunet e mai puțin potrivit de cât a *sabatesi*, dela *שבתות*.

auzise cum «in magistratură și administrațiune loghiotății metahiriseau simfonii elinești, în școalele lui Vasilie Lupu se paradoxesă faneros de elevterii și eterie, în biserica se doxologhisia: chirie eleison»¹⁾.

Nu studiem aicea manuscriptul din punct de vedere filologic; aceasta ar trece peste puterile noastre și ar eși din cadrul unei precuvântări. Vom indica numai cuvintele ce ni se par mai tipice. Sperăm însă, că manuscriptul va atrage la timp atențiunea filologilor noștri, de oarece, cum am arătat mai sus, din el se pot urmări progresele limbei române atât în privința termenilor gramaticali, cât și a formării cuvintelor.

În privința gramaticii.

Găsim în acest manuscript termenii: *articol* (I Tes. II, 16, la fine); *substantiv*, însă în loc de: pronume; *impărtășitorul* *grai*—particip (Rom. XII, 10, nota); *impărtășire*—particulă; *făptură, cuprindere, duh*,—frază, period (Rom. XII, 11, n. 1; Efes. III, 1, nota, și Rom. XII, 7, nota); *proposiție*—prepoziție (I Cor. XI, 12); *conlegătură*—conjuncție (Rom. IX, 20); *period* (Rom. IV, 12); *plecare*—cazul (II Tes. I, 8); *nominaliv* (Efes. III, 1, nota); *genetiv, dativ* (II Tes. I, 8); *acuzativ* (Efes. III, 17, nota)²⁾; *neutral, masculin* (gen, Efes. I, 14, nota); *unic*—singular (II Cor. XII, 7); *pluralnic*—plural (Efes. II, 10); *lucrătorește*—activ; *patimitorște*—pasiv (Gal. III, 3); *alcătuirea*—sintaxa (Efes. III, 17); *imperfect* (timp al verbului) (I Cor. XV, 4, nota); textul imprimat, pag. 507, jos), ș. a.

De asemenea se află în manuscript o serie de cuvinte, pe

¹⁾ *Biser. Ort. Rom.*, An. II 1877—78, pag. 668, Discursul D-lui Gh. Costăchescu, citat mai sus. Același lucru se petrecea atunci și cu limba slavă; până după 1830 se auzia mereu pela dregători de *cinovnici, nacazanii*, de *presusdviți și dejursifă*, etc. Vezi N. Istrate, Corespondențe între doi amanși sau limba românească din anii 1822 și 1832. De asemenea, pela slujbele bisericesti se auzia de *blosgonii, panimalce, cofobeice*, etc., pe care poporul și chiar înșiși bisericășii, nici o dată nu le-au înțeles. *Melchisedec*, Mitropolitul Grigorie Țambac. În Revista p. Ist. Arch. și Filol., An. II, Vol. III., București, 1884, pag. 54 sq.

²⁾ În acest loc întâlnim și termenul *ablativ*, evident din greșală, de oarece se știe, că limba greacă n'are cazul ablativ.

care Veniamin este negreșit unul dintre cei dintâi în a le întrebuița. Așa: alianția (II Cor. IV, 16, nota); antipatia (Evrei I, 3); armonie (Efes. IV, 16); aceeașime—identitate (τὴν αὐτὴν ἰσότητά); cuminecație—transmitere, trecere (Rom. IV, 15, nota din urmă); dar și cuminecație—împărtășire (I Cor. X, 16); calpic apocrif—falș (II Cor. XII, 4); capitalul (Efes. V, 16); cadruri (I Cor. X, 6); catolicesc, explicat de traducător însuși cu: preste tot cuprinzător, sau, cum am zice noi: universal (Rom. II, 14, nota); ceime—insușire, calitate (II Cor. 8, 12, nota); ceime—câtîme—calitate—cantitate (Filip. III, 21); conștiință (des; d. e. Rom. II, 15; II Cor. I, 12); compătîmire (II Cor. XI, 29, nota); concept (Evrei, introducere); concetățean (I Cor. IV, 13, nota); coloruri, paralel cu vâpșele (I Cor. XII, 11, nota); corona (II Cor. XI, 28); deacia—de aici înainte, sau: apoi (II Cor. 9 și adeseori); dindărăpt—învers (Rom. I, 30, n. 31 (Gal. II, 20); ginte (Rom. I, 17, nota 1); influenție (Evr. II, 1); introduce (Rom. II, 11, ș. a. m.); insecte (II Cor. VI, 16, nota și entoma); instrumente (II Cor. X, 16); ironicește, explicat prin: cu luare preste picior (I Cor. VIII, 1, nota); lăturiș—indirect (II Cor. II, 3, nota); lipaci—adepti, prozeliti (Gal. II, 25); mizer, mizeri, mizeritate (I Cor. II, 3; I, 29); melos—arie de cântec (I Cor. XIV, 8); marșal și fertmarșalul (II Cor. II, 17 și Rom. XII, 1, n. 3); model (Filip. III, 17); moneda (Gal. I, 7); masca și obrăzar (II Cor. II, 11 și V, 12); mecanice—mașini de războiu (II Cor. X, 4); neutralnic—indiferent (I Cor. XI, 16); neutral (Rom. XII, 7, la fine); nevre—nervi (I Cor. XV, 44); ofițer (I Cor. XI, 7); proviant (Rom. VI, 23, fine); prevedenție (Rom. II, 15, ș. a.); proeresis—libertate (Gal. V, 21); provăzător—purtător de grijă (Gal. III, 1); prozelit (I Tes. V, 5); respect (Rom. II, 25); rebelie (I Tess. II, 3); nerebeluire (Evr. IV, 2); patrie (I Cor. IV, 10); ruini (Efes. VI, 1, nota 2, la fine); persoană (Efes. IV, 23 și 24; dar și față, I Tim. I, 13); sactisfacție (Rom. V, 18, nota); serv, servia—servire (Rom. I, 1); simplicitate (I Cor. XIV, 20, nota); soțietatea (Efes. V, 33 sq.); staticima—stratagama (Efes. VI, 10); silogism (Rom. VI, 2; VII, 7); sinerghie—conlucrare (II Tes. III, 1); simplu și simplu (Efes. V, 27); statui (Filip. III, 19); traducătoare—povățuitoare (Rom. II, 27, nota); testălu—testă (I Cor. XI, 25, nota); triumfează

(II Cor. II, 14); triamv=triumf (Colas. I, 15, la fine); virtute (II Cor. IX, 7, ș. a. m.); voiajerii (Gal. I, 18); zefir (Colas. III, 12, nota).

Sunt apoi în manuscris o serie de cuvinte arhaice din care mare parte se înțeleg din context. Așa: aib=am (Rom. VII, 9, n. 2); aibeți=să ai, imperativ dela a avea (I Cor. XV, 9, nota); basnă=basm (I Cor. X, 29); ceiu=cer, a cere (II Cor. VI, 13); ceii=cei, celei (Rom., introducere, titlu, și foarte des m. departe); amelintare=semn din cap afirmativ sau imperativ (I Cor. XV, 52); ațapoc=gunoii (Efes. V, 12); a borî (vomare) (I Cor. XV, 26); bortă (a săpat bortă, I Cor. XVI, 1, n. 2); beficuri (Efes V, 16, nota); a cumpăni=a compară (Rom. XIV, 2); cimpoiaș în sens de coțcar, dar și actor (Efes. VI, 1, la fine); corbacuri=ospete religioase (I Cor. XII, 6, cum erau și agapele creștine); a corăbieri=a merge cu corabia (Colas. IV, 10); dosadă=dispreț, amarul vieții (I Cor. X, 34 și m. a. I.); deșanțat=paradox (II Cor. IX, 9, nota); desinsoțire (II Cor. XII, 2, nota); deșanțat=extraordinar (Colas. I, 6); dumesnic=domestic (Rom. XI, 13); epanghelma=vrednicie (Gal. I, 1); everghetisește=face bine (II Cor. VI, 7); filonic=iubitor de ceartă (Gal. V, 21); filotimie (Efes. III, 21; I Tes. IV, 1); ghimpoșitură=vorba înțepătoare (Efes. II, 20, nota); galbân venetic (Colas. III, 15, nota); grozav=urât de tot. (Efes V, 26); hiară=fiară (I Cor. XV, 38); hier=fer, dar și fier (Rom. VIII, 9; I Cor. XV, 53, nota); hiritismos=salutare, felicitare (I Cor. XVI, 9); hârb=vas de pământ spart (II Cor. IV, 8), havalele=sarcini publice (Efes. V, 16, nota); haraci=bir, contribuție la fisc (Efes. V, 16, nota); hac=salar, leafă (I Tim. VI, 2, nota); huet=gălăgie (II Cor. XII, 9, nota); ibovnic (Gal. V, 6, nota 2); a se îmbărbăți=îmbărbăta (Efes V, 18, n. 3); iscusul=iscusintă (I Tim. I, 12); ipolipsis=opiniune (II Cor. IX, 4); istornic (Rom. I, 8, not. 2); jalobă=pără ușoară; jitar=păzitor de țarini (I Tim. III, 1, nota); a chiriologhisi=a predică (I Cor. XII, 6, nota); chimen=text (Rom. I, 1); mehenc=judecată (I Cor. III, 15, nota, la fine); mulcomește=potolește (II Cor. VI, 16); migiași=vecini (Efes. V, 22); mertic=porție, tain; muerușcă=fenice cu moravuri ușoare (II Tim. III, 6); norodnic=laic (Rom. XII, 2, la fine, și I Cor. XI, 17, nota); nimicnicit=înjosit (I Cor. XV,

11); norodită populată (I Tesalon., introducere; id. II, 20); oficial funcționar (I Cor. XI, 7); ometiță fruntea făinei (I Cor. XV, 47); proterimă superioritate (Rom. III, 3); pangar consumația lumânărilor în biserică (I Cor. XVI, 1, nota); pravăț scop (I Cor. VIII, 26); prohotărire predestinație (Efes. III, 18, nota); prozvolire și prolovire supărare a gândurilor de voe sau fără de voe (II Cor. V, 16); prost ficcum, simplu (II Cor. VI, 4, VIII, 2, la fine); pedosnic invers; pumblicarisire publicațiune (Efes. III, 4, nota); schembucua = intestinele (I Cor. IX, 13, la fine, nota); șireclie viclenie (I Cor. VI, 5); sulinar canal (I Cor. XII, 20); sirg repede, de sirg = degrab (I Cor. XVI, 7); slavocuvântare = doxologie (II Cor. XI, 31, nota); siggurisat = asigurat (Gal. I, 4); stretchînd = sburdând (Efes. V, 18 sq., nota); surghiunlic = exil (Filip. III, 20, nota 3); sofismata sofismele (Colas. I, 15); samavolnicie = cu dela sine voe (Tit. I, 7); șagă glumă (Filim. 19); smreduiți stricați (Colas. III, 21, nota); tainaturi hrana și solda ostașilor (II Cor. X, 8); trebnicește = este în întrebuintare (I Cor. XI, 30, nota); trebnicesc = servesc (I Cor. XII, 20); țirc = disc al soarelui (Efes. II, 6); a tractarisi = a trata (I Cor. VII, 2, nota); a trebuința = a întrebuintă (II Cor. III, 15, nota); turbat = învăpăiat, în sens bun (I Tesal. II, 8, fine); vicească = vitală (I Cor. XV, 31, nota ultimă); zeciuri = zeci (I. Cor. XV, 19, nota, ș. m. d.); vârfelnic corifeu (Rom. I, 1); zecuri = orgii (Gal. V, 21); zapis (Colas. II, 14); zapcilăc = execuție la muncă; zolește = mustă (Rom. XV, 15), ș. a.

Ce privește construcția cuvintelor întâlnim în manuscrispt un număr de cuvinte compuse, ce sânt formate probabil de însuși Veniamin. Aceste cuvinte sânt următoarele: arătător de ispravă = final (Rom. III, 4, n. 2); bucuro-plângere = a plânge de bucurie (Filip. IV, 4); conscriere = operă scrisă (Rom. I, 1); conumărat = a numără împreună¹⁾ (II Cor. XIII,

¹⁾ În manuscrispt este și cuvântul „împreună”: *a conumărat împreună*, ceea ce face evident un pleonasm. Am tipărit întocmai. Vezi tom. II, pag. 185. Ne-am silit după puțină a edita manuscrisptul întocmai. După ce am colationat cu el copia transcrisă din ordinul Ministerului și am corectat acea copie, la imprimat am explicat în parentez, precum se vede mai sus, cuvintele puțin între-

13); consufierea = concordia (Efes. IV, 4); canoanele gramaticii = retorica (Filip. III, 8); concunoștință = îngăduire, concendentă (Efes. VI, 2, la fine); Dumnezeu-bărbătească (θεανδρικὴ) intrupare = intruparea Dumnezeu-omului (Colas. II, 3, nota); trupul Dumnezeipostatnic θεοῦ ὁπῶστατον σώμα = trupul cu care s'a unit Dumnezeirea personal (Efes. II, 16); inomenire = intrupare (I Cor. XIII, 12); plată ciuntă = plată ne-deplină (II Cor. IX, 7); proscie = scrie la început, sau mai înainte (Rom. I, 1 și XV, 4); prozis = zis mai sus (Rom. II, 29); a reimpăca = a împăca deplin (Efes. II, 16); a răsformălu = a închipui (I Cor. IV, 6), dar și a se schimba sufletește (Efes. IV, 23, nota); a răstopi = a topi din nou (Colas. III, 5); legea slujitosevârșitorească (τελετουργικόν) = legea ceremonială (Efes. II, 15, nota); zicător de pricină = causal (Rom. III, 4, n. 2), ș. a.

Din aceste cuvinte, ce, precum vedem, sânt formate întocmai după original, cum și din cuvintele streine, citate mai sus, ușor se poate cunoaște, că traducerea de față este în mare parte strâns literală. Aceasta se vede și mai bine din următoarele cuvinte: desvinovățire = apologie (II Cor. XIII, 12); cuvânt desvinovățitor = cuvânt apologetic (II Cor. XI, 29, nota); a filotemisi = a emulă în ceva (I Tes. IV, 1); isotimia = cinste de o potrivă a soților unul către altul (Efes. V, 22); mecanice (μηχανήματα = armament de asediu în războiu (II Cor. X, 4); a doua povățuire = Pedagogul car-

buițate, pe care traducătorul nu le-a explicat, am complectat unele propozițiuni ce n'aveau sens, ori pentru că scriitorul manuscrisului scăpase din vedere câte un cuvânt, ori pentru că traducătorul însuși omisese rânduri întregi din original, însă nu cu știință, cum a omis Precuvântarea (vezi pag. 5, nota 1), sau cum a omis unele note (d. e. restul notei dela vers. 33, cap. XV al Ep. I Cor., pag. 528), ci din greșală (d. e. II Cor. V, 8; Colas. II, ș. a.). Am îndreptat apoi greșelile ce sânt în manuscris din auz rău, d. e.: și frățască, în loc de *sufletească*; nebunim în loc de *ne gonim*, pâne în loc de *pântece*: Evrei lacomi de *pâne*, pe când în original e *pântece* (Rom. XVI, 17). De asemenea am îndreptat greșelile de traducere, d. e. cuvântul *ὡς προεϊπομεν* e tradus: oerotim (I Cor. XII, 26), *ἀδωροδοκῆως* e tradus: fără voea vegheată, ce n'au nici un sens. Am făcut tabla materiei, sau a cuprinsului și un mic registru alfabetic la sfârșit. Eventualele erori rugăm pe cetitori a le îndreptă cu duhul blândeței.

tea II a lui Climent din Alexandria (II Cor. XIII, 12, nota); e întrebunțat însă și cuvântul *pedagog* în înțelesul obișnuit, adică: dascălul copiilor celor mici (Gal. III, 24).

Tendința traducătorului de a se ține strâns de litera originalului avu de rezultat, că textul lucrării sale este cam întunecat în unele părți. Să aducem aici câteva exemple: «Câtă osebire este a folosi cineva numai pre unul *de câtră* a folosi o biserică întreagă, atâta osebire *are* și darul limbilor și darul prorociei» (Tom. I, pag. 484). Sau: «Drept aceea, aicea cu dreptate se cuvine a glăsui cineva *minunările cuvintele acelea*, ce etc...» (Tom II, pag. 306). Sau în fine: «Tu ai urmat petrecerei mele, adică în viață și în *politefsirea* (πολιτεία) *mea*» (Tom. III, tâlc. la II Tim. III, 10).

Cetitorii de astăzi, recunoaștem, nu vor fi luminați cu această din urmă explicație a cuvântului: «petrecerei mele», nici se vor simți atrași de fraze, ca cele citate mai sus. Însă nu trebuie a uită, că lucrarea poartă pecetea timpului și că provine din ultimele zile ale vieții traducătorului; el simțea că se apropie de sfârșitul acestei vieți și voia negreșit a termina traducerea mai curând, înainte de a închide ochii. Lucrul ultimelor zile ale Marelui Mitropolit, ori câte lacune ar înfățișa, va da cetitorului diligent un îmbold puternic a căuta să pătrundă cât mai afund în rostul traducerei sale și să soarbă, așa zicând, înțelesul ei, sau, cum însuși traducătorul zice: «să răstoarne toată peatra¹⁾». Cuvintele rostite sau scrise de fiecare om, necum de un Veniamin, la pragul vecinicii, se consideră cu dreptul ca cele mai sfinte. Mai ales în asemenea împrejurare trebuie a ține seamă de maxima «*in magnis et voluisse sat est*». O lucrare așa de mare ca fond, îndreptăția pe traducător a fi mai puțin exigent în privința formei.

Cu toate acestea lucrarea lui Veniamin în cea mai mare

¹⁾ Precuvântarea la Chiriadromion; Neamț, 1811: „Precum fac cei ce sapă mademurile (metalurile) când află niscariva locuri din cele cu mademuri ascunse intru dânselle, nu se depărtează indată de dânselle, ci toată sârguința, toată osteneala o pun, săpând și strecurând pământul, până ce află aurul sau argintul cel dintru dânselle“.

parte este ireproșabilă chiar ca formă. Să cităm câteva exemple: «Nimic este așa de strălucit ca legăturile cele pentru Christos.... Nu fericesc așa pre Pavel, căci s'a răpit în rai, în cât că a fost băgat în temniță; nu îl fericesc atât pre el, căci a auzit graiuri negrăite, în cât îl fericesc că a suferit legături; mai de ales este mie a pătimi rău pentru Christos, decât a mă cinsti pentru Christos; aceasta este mare cinste; aceasta, slavă, care le covârșește pre toate. O fericite legături! etc...» (Tom. II, pag. 344, nota). De asemenea în Tom. III, d. e. la tâlcuirea Epistoliei către Colasenii III, 12, nota,—unde se celebrează adevărata prietenie,—stilul îmbracă chiar forma eleganței.

Dar incontestabila valoare a lucrării de față, pe lângă cuprinsul ei, stă în aceea, că este cea dintâiu tâlcuire complexă a Epistoliilor lui Pavel, imprimată în limba română. De o sută de ani de când există Seminarul Veniamin și se predă în el tâlcuirea sf. Scripturi, o lucrare de acestfel, nici chiar la parte din Epistoliile lui Pavel, nu s'a tipărit. Acelaș lucru se vede și la Facultatea de teologie, ce curând împlinește un pătrar de veac dela înființarea sa. Chiar așezăminte teologice mai bine întocmite decât ale noastre, cum e Facultatea de teologie din Cernăuț, nu pot înregistra între producțiunile lor literare o asemenea lucrare. În Transilvania iarăși nu știm să fi eșit la lumină o tâlcuire la Epistoliile lui Pavel. În această privire se poate zice și acum, ceea ce zicea despre ilustrul Mitropolit Veniamin, un distins și regretat profesor al Seminarului dela Socola, cu treizeci de ani în urmă, anume, că Veniamin, prin această tâlcuire la Epistoliile lui Pavel, «ca un alt Moise, a deschis o sorginte de apă vie și dulce, din care să se indulcească și adape insetatele de apă spirituală și amarătele de stărpiciunea pustie a ignoranței, fragedele mlădițe ale arborului clerului român»¹⁾.

Traducerea de față, imprimată, va face, deci, epocă în literatura noastră bisericească. În adevăr, de acum înainte clericii români de pretutindenea, setoși de cultură, vor găsi în această tâlcuire cele mai temeinice instrucțiuni despre

¹⁾ *Gheorghe Erbicéanu*, discurs la serbarea patronului seminarului Veniamin, în *Bis. Ort. Rom.*, an. II, 1875—76, pag. 527.

datoriile preoțești, în toată întinderea și înălțimea lor, precum și despre chipul în care să le împlinescă. Să cetească numai tâlcuirea Epistoliilor către Timotei și Tit. Încă și dogmele religiunii sânt adevărate deplin în această lucrare, așa că ea va putea servi de calăuză chiar în privința regulei de credință¹⁾. Tot asemenea morala creștină se cuprinde aicea până în cele mai mici amănunte; tâlcuirea de față are un bogat material despre legile moralei, despre conștiință, fapte bune și virtuți, precum și despre tot felul de patimi și fapte reie. De aicea va învăța clericul a combate și mai bine luxul, lenea și beția, a recomanda modestia, munca, meseriile și cumpătarea. Nu cunoaștem altă lucrare, ce ar învăța mai practic a stăpâni patimile: «Răgnetul și strigările cele mari sânt ca un cal, iar călărașul carele șade pe calul acesta este urgia și mânia. Impedecă și oboară jos pe calul răgnetului și negreșit vei obori împreună și pe călărașul» (Tom. II pag. 369; comp. și Tom. I, nota 1, pag. 107). Lucrarea aceasta înfățișează de asemenea cele mai sănătoase principii cu privire la chestiunile sociale și economice, ca relațiile statului cu supușii săi, relațiile familiare și casnice, relațiile dintre stăpâni și servitori, dintre bogați și săraci, folosul industriei manuale, îngrijirea de animale, ș. a. Despre acestea se poate lesne încredința oricine dacă va arunca o ochire d. e. asupra tâlcuirii Cap. XIII din Epistolia către Romani; Cap. V și VI din Epistolia către Efeseni; a Cap. VI, v. 17 din Epist. I către Timotei; a Cap. II, IV din Epist. I și Cap. III din Ep. II către Tesalonicheni; a Cap. IX, 9 din Ep. I către Corinteni, ș. a. Apoi ce proverbe instructive se găsesc în cursul tâlcuirii. Să cităm unul despre stăruința la muncă: «Pre hier, hierul îl ascute, iar peatra de peatră frecându-se naște flacăra»²⁾. Ce

¹⁾ Vezi d. e. Tom. I, pag. 84 sq. *despre botez*, unde și polemizează lin cu eterodocșii, care au alte practice despre botez. Vezi și pag. 488 cu câtă fineță atinge pe cei ce fac slujba dumnezeiască în altă limbă decât cea vorbită de popor.

²⁾ Comp. și II Cor. II, 11 (pag. 30 Tom. II) frumosul proverb elin: *τὸν μέτρον ἄριστον*: tot lucrul măsurat este mai bun. E vrednic de reținut și proverbul din Tom. I pag. 528: «*strică pre moralurile cele bune întâlnirile cele rele*» — proverb pe al cărui autor traducătorul omite a-l uumi, deși în textul grec este, anume Comicul Menandru.

bogăție de cuvinte și povețe dela sf. Părinți, precum și dela filozofii greci și romani. Ceva mai mult: aproape toate științele omenesti sânt luate în ajutor pentru a face cât mai bine înțelese adevărurile dumnezeesti; așa d. e. astronomia (I Cor. XV, 41, nota, Filip. II, 10, Tit I, 13, ș. a.); arhitectura (Efeseni, introducere, Colaseni I, 1, ș. a.); medicina și igiena (pag. 28 passim, pag. 352, nota, ș. a.); fiziologia (Efes. VI, 14, fine, pag. 414; Colas. II, 19, ș. a.); psihologia (pag. 224 sq. și Tom. II, pag. 373); chiar arta războiului (Tom. II, pag. 412); despre istorie și filozofie nu mai amintim; materii din ele se întâlnesc în cele mai multe locuri.

Această mare silință a autorului de a înlesni pe cetitori să înțeleagă cuvintele cele de Dumnezeu insuflăte ale Apostolului neamurilor, e vrednică de luare aminte. Cetirea Epistoliilor Sfântului Pavel a avut în cursul timpului urmări minunate; a adus la credință în adevăratul Dumnezeu pre închinători de idoli și a înrăurit hotărâtor asupra oamenilor dedați la patimi, a se lepădă de ele și a duce o viață virtuoasă. Pentru cazul întâiu putem aduce ca exemplu pre sf. muceniță Doamna, care din slujitoare la capiștea idolească a palatului imperial din Nicomidia, pe vremea lui Maximian, prin cetirea Epistoliilor Sf. Pavel s'a făcut creștină și a sigilat cu viața adevărul credinței sale¹⁾. Pentru cazul al doilea, putem aduce pre fericitul Augustin, care povestește în termeni mișcători cum într'o zi, șezând sub un arbore din grădina casei sale, plângea și suspină, împutându-și depravarea sa, și se tot indemnă a face o ultimă sfortare spre a se smulge din cătușele ei, când auzi un glas de copil dela casa vecină zicând: *ia și celește!* (toli et lege!). Atunci el deschidând la întâmplare Epistoliile sfântului Pa-

¹⁾ Π πρὸς Μάρτυρ Δόμνα ἦτον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μαξιμιανῶν καταργουμένη ἐκ τῆς Νικομηδείας. Ἐρείσσα ὑπάρχουσα τοῦ ἐν τῷ Παλατίῳ ναοῦ. Ὁ ὁποῖος ἵσται εἶχε δώδεκα Θεῶν εἰδωλα ὀνομαζέτο Δωδεκάθεον. Ἐπειδὴ δὲ ἐτοίμη νὰ εὐρῆ τὰς Πράξεις τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τὰς Ἐπιστολάς τοῦ Ἁγίου Παύλου ἐφωτίσθη ἀπὸ αὐτὰ κατὰ τὴν φύσιν καὶ μεθίστα τὴν ἀληθινὴν πίστιν, ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστὸν. Ὅθεν ἐβαπτίσθη ἀπὸ τοῦ Ἐπίσκοπον τῆς Νικομηδείας Κηρόλλον κ. τ. λ. ... Συναξιαριστης τῶν δώδεκα Μήνων τοῦ Ἐκκλησιῶ ὑπὸ Νικοδόμου Ἀγιορείτου. Τομ. Ἡέμπετος. Constantinopole, 1842, pag. 184. Amintirea ei se serbează la 28 Dechemvrie.

vel, pe care le aveã cu sine, dãdu peste locul urmãtor: «Ca ziua cu bunã cuviinãã sã umblãm, nu în bencheturi și în beții, nu în curvii și în inverșunãri, ci îmbrãcați-vã întru Domnul nostru Iisus Christos, și purtarea de grijã a trupului nu o faceți spre poftã» (Vezi lucrarea de față pag. 223—226). Fericitul Augustin cetind aceste cuvinte i se pãrũ cã Apostolul i le dice chiar lui: «Îndatã, adãuge el, în sufletul meu se revãrsã ca o luminã ce'l liniștã și în acelaș timp se risipirã toate îndoelile mele ca norii de vânt»¹⁾.

Autorul tâlcuirei Epistoliilor Sf. Pavel a știut aceastã minunatã putere a lor, și de aceea a cãutat a le lãmuri în toate amãnunțimile, ca sã se poatã împãrtași cãt mai mulți de lumina darului ce se revarsã din ele. Astãzi însă în locul slujirei la idoli este slujirea la patimile de tot felul, ca mândria, aviditatea de bunuri materiale, imbuibarea, desfrãul, necredința, invidia, ura, mânia, ș. a. Nimeni nu poartã împotriva acestor patimi și a altora de felul lor un rãzboiu mai crãncen și sigur de izbãndã ca Apostolul Pavel.

Voestã, deci, sã te scoli împotriva patimilor și sã câștigi prin simplele cuvinte ale credinței biruința pe care n'a putut-o și n'o poate câștiga toatã înțelepciunea omeneascã? cetește cu luare aminte Epistoliile lui Pavel. Ești hotãrit a te luptã lupta cea bunã pentru credințã, adevãr, dreptate și moralitate, a înduioșã inimile pentru cei lipsiți și pãrãsiți, a mângãia pre cei intristați și amãriți? cetește cu luare aminte Epistoliile lui Pavel, și lumina ce a strãlucit asupra lui pe calea Damascului, va strãluci și asupra ta, și ca o fãche vei luminã pre toți cei din jurul tãu, precum i-a luminat odinioarã fericitul Augustin. Iar cei îndatorați mai mult a face aceasta sãnt preoții. Cãtre dãnșii a zis Domnul: «Așa sã lumineze lumina voastrã inaintea oamenilor, ca vãzãnd faptele voastre cele bune, sã mãrceascã pre Tatãl vostru cel din cereuri» (Mat. V, 19). Cãtre dãnșii a zis Apostolul: «Luãți aminte de voi și de toatã turma» (Fapt. XX, 28). Preoții nu vor împlini cu spor aceste porunci, dacã nu se vor a-dãpã din izvorul înțelepciunii Marelui Pavel. Icoana lui și învățatura lui sã fie pentru dãnșii în servirea pãstoreascã,

¹⁾ Confess. VIII, 12.

ceea ce este busola pentru marinari. Model mai deplin al apostolatului Evangheliei, și învățătura mai cuprinzătoare despre acest apostolat, nu avem!

Mitropolitul Veniamin știa prea bine aceasta. Și precum la începutul arhipăstoriei sale tipărește tâlcuirea lui Teotilact la Evanghelii, așa la sfârșitul vieții sale traduce tâlcuirea Epistoliilor Apostolului Pavel. Această traducere e ca un testament, în care Marele Mitropolit arată luminat ce voește el să facă viitorii preoți ai neamului său. De aceea și numește el învățătura Apostolului: «Vistierie de mult preț, comoară de avuții cerești, fântână de apă vie răcoritoare sufletelor arse de pripetul păcatelor. Doftorie vindecătoare de toate boalele cele sufletești. Scară care sue la cer pre cei ce o vor unelti cu sârguință. Faclic, care povățuește pre cei întunecați către lumina cunoștinței de Dumnezeu. Sare, ce omoară pre vermiu cei sufletești...»¹⁾.

O lucrare de atâta valoare nu putea rămâne mai mult timp «grădina închisă și izvor pecetluit», fără paguba sufletească a clerului nostru. Osteneala cea multă ce și-a dat, la sfârșitul vieții, neobositul Mitropolit, nu trebuie să rămână deșartă, căci prin aceasta el, ca și Apostolul, a știut cum să săvârșiască alergarea vieții și s'a luptat nu ca cum ar bate aerul (I Cor. IX, 26). De aceea i s'a gătit cununa dreptăței. Și lucru minunat! El adeverește prin sine însuși că Dumnezeu răsplătește negreșit pre cei ce fac bine în această viață. Nimeni să nu se indoiască despre adevărul unei răsplătiri după moarte.

Mitropolitul Veniamin întimpinase pela sfârșitul arhipăstoriei sale mari greutateți din partea Domnitorului Mihail Sturza, pentru a asigura bunul mers al Seminarului său, de care nu încetă a se interesa până în ultimele sale zile²⁾. Dar după o jumătate de veac, mulțămită solitudinii bărbăților noștri dela cârma Statului, Seminarul lui Veniamin a fost instalat în chiar palatul fostului Domnitor!

¹⁾ Precuvântarea la Chiriacodromion; Neamț, 1811.

²⁾ C. Erbiceanu, Istoricul Seminarului Veniamin, reproduce la sfârșit o Adresă a Mitropolitului Veniamin din a. 1844 lulle 9, cu care trimite la biblioteca Seminarului mai multe cărți traduse de el și tipărite de curând.

Mitropolitul Veniamin ridicase cu mari greutatea și jertfe măreața biserică a Mitropoliei din Iași, pe care însă n'o putu vedea terminată; dar el făcuse o faptă bună. Răsplătirea nu i-a lipsit. O jumătate de veac și mai bine trecut, biserica lui Veniamin ajunsese o măreață ruină, când ea fu restaurată în mare splendoare și târnosită în timpul Regelui nostru Carol, augustul protector al monumentelor noastre naționale. Bucuratu-s'a atunci sufletul lui Veniamin, că opera sa și-a ajuns destinația.

Mitropolitul Veniamin, cu un an înainte de moartea sa, începe să traducă însemnata tâlcuire a lui Nicodim Aghioritul la Epistoliile Sf. Apostol Pavel. N'a ținut seamă nici de slăbirea vederii, nici de sfârșirea glasului, nici de tremurarea mânilor, nici de amorfirea picioarelor, nici de slăbirea puterilor. A tradus înainte de dimineață până seara, din zi în zi, așa că termină lucrarea, când nu mai avea nici două luni deplin de trăit. A făcut iarăși o faptă bună. De aceea nici răsplătirea nu-i lipsi! Lucrarea sa manuscrisă, după o jumătate de veac iasă la lumină prin imprimare tot în timpul Regelui nostru Carol, augustul patron al culturii noastre bisericești. Sufletul lui Veniamin acum iarăși se bucură întru Domnul, că munca din ultimele zile ale vieții sale pământești n'a rămas uitată în rafturile bibliotecilor!). Cum aceeașă lucrare se poate răspândi printre toți clericii, cum negreșit a dorit el. Iată răsplata sufletelor mari. Și această răsplată e cu atât mai plăcută lui Veniamin, cu cât ea răspunde purtării lui din toată viața, ce a fost închinată numai binelui obșteșc al Bisericii și Patriei. Se cuvenia dar cu tot dreptul a i se închină lui lucrarea imprimată.

Priimește, o Părinte, prinosul acesta, ce'l aducem amintirei tale, vrednicule de laudă.

Nu'ți aducem cununii de flori, ce se trec, ci cuvinte dumnezești, ce sânt netrecătoare, precum zice Scriptura: «Usca-

1) Manuscriptul este acum în biblioteca Facultății de teologie din București, unde a fost adus dela Seminarul din Huși, împreună cu biblioteca acelu Seminar, la 1894, când s'a deslințat. Iar la Seminarul din Huși, probabil a rămas dela episcopul Meletie Istrate, fostul arhidiacon al Mitropolitului Veniamin.

tu-s'a iarba și floarea ei a căzut, iar cuvântul Domnului rămâne în veci».

Nu-ți ridicăm statui de marmură sau de bronz, pe care timpul așijderea le sapă și le surpă, ci-ți înfățișăm învățăturile apostolice date Bisericii, stâlp și întărire a adevărului.

Nu-ți hărăzim aur sau argint, care se perde, ci un rod al înțelepciunii ceii insuflăte de Dumnezeu, ce după Psalmistul este mai dulce decât mierea și fagurul, mai scump decât petritele cele de mult preț.

Priimește, o Părinte, ale tale dintru ale tale.

Priimește pre *Veniaminul* tău, cea de pe urmă lucrare a ta pentru luminarea clerului și a neamului tău.

Din locașurile dreptilor, unde te odihnești, unește rugăciunile tale cu ale noastre către Atotputernicul Dumnezeu, ca să apere și să întărească România cu sfânta Biserică cea din ea, să binecuvinteze și să păziască pe Prea Înălțatul nostru Domn și Rege Carol I, căci sub a Lui înțeleaptă și părintească domnie, Țara și Biserica au ajuns zile frumoase și potrivite cu așteptările poporului, care după rostul unui poet al său, nu voește: «Ceriul fără stele, câmpul fără flori, zile lungi și triste fără serbători».

Athanasie al Râmnicului

14 Septembrie 1904.

CEI DOI BANI AI VĂDUVEI

Istoria evangelică este plină de fapte și istorisiri instructive. Mântuitorul nu perde nici o ocaziune de a atrage asupra lor deosebita luare aminte a Apostolilor și a tuturor celor ce erau cu el, pentru a-i învăța să se folosească de înțelesul lor moral, ca să fie mai buni și să se îndrepte. La tot pasul el ia prilej dela ori-ce faptă, întâmplare sau istorisire și dezvoltă admirabile învățături, pe care îndeamnă și povățuește pre Apostoli și pre toți cei ce ascultau cuvintele sale să se folosească, pentru ca ei să fie exemplu de dreptate înaintea oamenilor și a lui Dumnezeu, probând astfel că sunt cu adevărat credincioși următori ai învățaturii sale ca să se poată învrednici d'a fi părtași, adecă moștenitori ai împărăției lui Dumnezeu.

Una din aceste istorisiri evangelice, plină de învățură morală, este și darul văduvei adus la templu. Evangeliștii Marcu și Luca, singurii cari relatează acest fapt, ne arată că Mântuitorul a atras deosebita luare aminte a Apostolilor săi asupra darului adus la templu de o văduvă săracă și lipsită. Ei ne spun că Domnul aprobă și laudă darul ei cel modest, și îl pune mai presus de darurile cele mari și prețioase ale bogătașilor, cari se întreceau fie-care să aducă daruri mai mari și mai de valoare la templu lui Dumnezeu.

Iată cum ne relatează evangelistul Luca cele privitoare

la darul văduvei: «Și căutând ¹⁾ a văzut pre cei bogați aruncând darurile sale în gasofilachie ²⁾. Și a văzut și pre o văduvă săracă, aruncând acolo doi fileri ³⁾. Și a zis: Adevărat zic vouă, că această vă luvă săracă, mai mult decât toți a aruncat ⁴⁾. Că toți aceștia, din prisosința lor au aruncat ⁵⁾ la darurile lui Dumnezeu. Iară aceasta, din lipsa sa, toată avuția care a avut-o a aruncat ⁶⁾».

Iată fapta asupra căreia Mântuitorul atrage luarea aminte a Apostolilor. Din istorisirea evanghelică se vede lămurit: că Mântuitorul atrage deosebita luare aminte asupra faptei săvârșită de văduvă; laudă fapta ei și o prețuește mai presus de toate darurile cele mari și prețioase aduse de cei avuți și puternici. Mântuitorul arată în acelaș timp și cuvântul pentru care darul văduvei covârșește toate darurile și toate ofrandele aduse la templu. El zice: «*Toți aceștia, adevărat cei bogați, puternici și cu dare de mână au dat din prisosul lor; iară ea, văduva, săracă și lipsită fiind a dat, din lipsa și sărăcia sa, tot ce a avut.*»

Fapta văduvei, precum reese din istorisirea evanghelică, este socotită de Mântuitorul ca faptă bună, virtuoasă și plăcută lui Dumnezeu. Pentru aceasta El atrage deosebita luare aminte a Apostolilor asupra ei și o deosebește de toate darurile făcute de toți ceilalți. El le atrage luarea aminte asupra ei spre ai învăța să se folosească de împrejurare și să se edifice moralmente, învățându-se și ei a judeca drept și cu cuget curat faptele oamenilor, deosebind astfel, cu adevărat, pre cele bune și plăcute lui Dumnezeu.

¹⁾ Aci verbul a căută, este în însemnare de a privi. Senzul deci este că: Mântuitorul stând cu Apostolii săi și privind (textul căutând), la cei ce aduceau daruri la templu a văzut.....

²⁾ Cuvânt grutezanul, *cutia bisericii*.

³⁾ Monedă de cea mai mică valoare, ca cum am zice doi bani, doi gologani.

⁴⁾ Verbul a aruncă în însemnarea de a da, a pune, a dăru.

⁵⁾ Verbul a aruncă în aceeași însemnare ca mai sus.

⁶⁾ Luca XXI, 1—4 compară și Marcu XII, 41—44.

El îi învață ca și ei să judece și să aprecieze faptele oamenilor, așa cum a judecat și a apreciat El, adecă *după dispozițiunea sufletească a celui ce săvârșește fapta*, iar nu *după aparență sau arătarea faptelor în sine*.

Modul cum Domnul a judecat și a apreciat, în această împrejurare, darul văduvei, fiind cu totul nou și deosebit de judecata și aprecierea comună a oamenilor, a atras pururea deosebita luare aminte a tuturor celor ce voesc a se edifică moralmente pe cuvântul evanghelic. Toți cei ce au voit și voesc a se înălța dela cele pământești la cele cerești și dela cele materiale, la cele spirituale și morale, și voesc cu adevărat a se edifică moralmente, *întru a judeca drept și a face bine*, toți aceștia admira dreapta și dumnezeiasca judecată și apreciere a Domnului. Aceștia au totdeauna această judecată ca normă în toate judecățile, aprecierile și faptele lor, pentru a face și ei fapte bune, drepte și plăcute lui Dumnezeu.

De asemenea în toate timpurile s'au făcut și se fac încă tot felul de reflexiuni asupra judecăței și aprecierii Domnului relativ de darul văduvei, dar toată judecata și aprecierea omenească, care nu vede în judecata Domnului *tipul adevăratei judecăți și aprecierii drepte și adevărate*, sunt *aprecieri și judecăți omenești, nedrepte, josnice și pornite din patimă*. Singură judecata Domnului este *dreaptă, adevărată și povățuitoare la toată fapta bună, morală și plăcută lui Dumnezeu*. Singură judecata Domnului este *dreaptă și adevărată*, căci ea covârșește toată judecata superficială și pătimășe a oamenilor. Domnul judecă drept și după adevărata lor valoare faptele; iar oamenii judecă după aparență, fără a cugetă la pornirea sau dispozițiunea sufletească a celui ce săvârșește fapta. Domnul judecă drept, căci cunoaște adevărul sufletului fiecăruia; cunoaște inima și cugetul nostru și ne învață ca și noi tot astfel să judecăm. Judecata sa

este instructivă și povățuitoare, învățându-ne și pre noi cum trebuie să judecăm, pentru ca și judecata noastră să fie dreaptă și adevărată.

Oamenii mai totdeauna judecă lucrurile după aparența lor, fără a avea în vedere dispozițiunea sufletească a celui ce săvârșește fapta. În cazul de față, cu privire adecă la istorisirea evanghelică despre cei ce aduceau și depuneau darurile lor la templu, ochii tuturor erau de sigur ațintiți spre a vedea care era cel ce va aduce dar mai mare și mai prețios. Unul ca acesta era admirat și laudat de toți. Cine băgă în seamă pe aceia cari aruncau, te miri ce adecă daruri cu desăvârșire netnsemnate? Așa cum facem noi astăzi, tot astfel era lumea și atunci. Nimeni nu da atențiune la cei cari abea dădeau câte ceva. Nimeni nu luă aminte la cei doi bănuți ai văduvei. Mântuitorul însă judecând faptele după adevărata lor valoare, atrage luarea aminte a Apostolilor asupra darului văduvei celei sărace și luând prilej dela fapta ei, arată modul cum trebuie a judeca și aprecia faptele, pentru ca judecata să fie dreaptă și adevărată. El îi învață și prin ei, glasul său dumnezeesc, este pururea către toți următorii săi învățatură, cum trebuie să judecăm și noi, pentru a deosebi faptele cele bune și plăcute lui Dumnezeu.

Istorisirea aceasta evanghelică ne duce la dreapta judecată și apreciere a faptelor celor bune. Ea ne arată în acelaș timp și modul cum trebuie a săvârși fapta cea bună și plăcută lui Dumnezeu.

Reflectând asupra cuprinsului istorisirii și asupra judecăței și aprecierii Domnului, vedem că judecata și aprecierea sa este deosebită de aprecierea și judecata oamenilor. Vedem că noi oamenii judecăm faptele și în deosebi ofrandele și darurile mai mult după arătarea lor, după pozițiunea socială ce fie-care o are și potrivit acestei pozițiuni sociale judecăm darul fiecăruia. Este el sus pus, dá dar mare și

prețios, este admirat și laudat de toți. Este cu o pozițiune socială modestă, dă un dar modest, nimeni nu se interesează, nimeni nu vrea să știe nimic despre astfel de daruri. Judecăm nu arare ori după împărăjări de timp și de loc, după nevoea simțită, dar, totdeauna admirăm pentru darurile lor pe cei puternici, pe cei bogați, pe cei mari, și totdeauna privim, admirăm și laudăm numai darurile cele mari ale acestora. Singuri pre aceștia îi ferim și numai pre ei. Despre ofrandele celor săraci, nimeni nici o dată nu se interesează. Pe aceștia nimeni nu-i bagă în seamă și nu le dă nici o atențiune. Astfel este judecata oamenilor, așa judecau cei din timpul Mântuitorului și astfel judecă în toate timpurile până în ziua de astăzi.

Domnul însă ne descoperă alt mod d'a judeca. El ne arată în darul cel modest și neînsemnat al văduvei puterea și măreția faptei celei bune. El ne descoperă cu darul adus de ea, *fapta cea bună și plăcută lui Dumnezeu*.

Domnul prin judecata sa ne învață că poate și cel sărac să facă fapte mari, fapte bune și plăcute lui Dumnezeu. El ne învață că poate și cel sărac, prin darul său modest și neînsemnat, să se ridice și să fie alături cu cei bogați și puternici, ba chiar ofranda sa, adusă după putere, cu inima curată, fiind bine văzută și plăcută lui Dumnezeu, să covârșească toate darurile cele mari și prețioase.

Din judecata Domnului, noi cei ce credem în el învățăm că nu puterea lumii aceștia, nici pozițiunea socială înaltă și strălucită aceluia ce face fapta, sunt criteriul care trebuie să arate dacă fapta este bună și morală. El ne învață a judeca altfel. Ne pune în vedere că trebuie să judecăm după starea sufletească a celui ce aduce darul sau face fapta. Cu modul acesta Domnul dă posibilitatea d'a face fapte mari, d'a fi bun și moral chiar și cel sărman și nevoiaș, ori cât de modest ar fi darul său și ori cât de umilită și neînsemnată s'ar părea fapta sa. Domnul dă posibi-

litatea și acestora d'a face fapte mari, fapte bune și plăcute lui Dumnezeu. Domnul ne învață dar cum trebuie să judecăm și să apreciam faptele, pentru ca să putem deosebi pe acela care sunt cu adevărat bune și plăcute lui Dumnezeu.

Prin judecata și aprecierea sa Domnul a voit să învețe pre sfinții săi Apostoli și prin ei pre noi toți modul d'a judeca fapta bine, drept și așa precum se cuvine. Precând oamenii atunci ca și acum admirau pre stăpânitorii lumii, pre cei a tot puternici, pre generalii cari conduceau armatele în războaie și le reînforceau victorioase, pre membrii sinedriului, pre cărturari, pre farisei, pre legiuitori și în genere pre toți aceia cari ocupau pozițiuni înalte și impuse în societate, fie politice, fie religioase. Mântuitorul admiră și fericește inocența copiilor, și pre toți aceia cari se aseamănă lor prin inocență și curățenia sufletului. El admiră și fericește pre săracul Lazăr, care zăcea plin de răni în mizerie la poarta bogatului nemilostiv, care se răsfăța în porfiră și vison. El admiră și fericește pre cei umiliți, pre cei flămânzi și însetoși de dreptate pre, cei persecutați din cauza dreptăței. El admiră și laudă fapta văduvei celei sărace, care a aruncat doi bani în tezaurul bisericeii. El o laudă și o fericește, zicând că: ea a dat mai mult de cât toți cei bogați și puternici, cari au adus daruri mari și prețioase, căci aceia au dat din prisosul lor, iar ea a dat tot ce a avut.

În toate acestea vedem că Domnul apreciază și judecă fapta cea bună, nu după aparența ei, nici după cantitate, ci după dispozițiunea sufletească a celui ce o săvârșește. Cei bogați, zice el, au dat din prisosul lor; ei au dat daruri mari și prețioase, dar dând aceste daruri n'au simțit nici o strămătorare. Pentru ei darurile ce au dat, sunt ca și nimic, căci au dat ceea ce le era de prisos. Nu tot astfel este cu văduva. Ea aducând cei doi bani la templu, a făcut faptă mare, căci suferind de lipsă și strămătorare și aflân-

du-se în cea mai extremă lipsă, nu a ezitat d'a aduce dar, tot ce avea pe sufletul său, pentru ca să ușureze, lipsa, durerea și suferința celorlalți.

Apreciând astfel Domnul fapta văduvei, ne învață și pe noi cum trebuie să facem binele, pentru ca fapta noastră să fie cu adevărat faptă bună și plăcută lui Dumnezeu. Pentru aceasta aprecierea și judecata Domnului, înainte de toate ne învață cum trebuie a face binele, bine înțeles, cunoscând ce este el în sine după spiritul învățătorei evanghelice. Deci dar întregul înțeles al cuvintelor Domnului cu privire la darul văduvei se rezumă la *a cunoaște binele și a ști cum trebuie a'l face*, pentru ca să fie adevărat faptă bună și plăcută lui Dumnezeu.

Binele, în sine a fost apreciat și definit de om în multe feluri. Aprecierea a variat în toate timpurile dela om la om, dela o școală sau direcțiune filozofică și religioasă la alta, și diferă până în ziua de astăzi tot astfel. Este însă în această mare și multiformă apreciere una care se ridică mai presus de toate, una care stă pururea în picioare și oamenii tuturor timpurilor și în orice împrejurări s'ar afla, sunt nevoiți să recunoască că ea este aprecierea și judecata cea adevărată, care definește binele așa cum se cuvine, și numește bine, aceea ce este cu adevărat bine. Această apreciere și judecată este judecata învățătorei evanghelice.

În adevăr Au fost timpuri când oamenii—sunt și astăzi foarte mulți,—socoteau bine, adică lucru bun și fapta bună, aceea ce este plăcut cuiva. Pur și simplu, pentru că ceva plăcea cuiva și îl mulțamește, era socotit ca lucrul cel bun, ca faptă bună, era socotit binele în sine. Astfel erau în timpurile cele vechi Epicureii și toți cei ce voiau a trăi în plăceri și desfătări, cari ajunseseră să proclame ca cel mai înalt și desăvârșit principiu moral axioma: «Să faci totdeauna tot ceea ce place și mulțamește simțurile tale». Fie-

cine înțelege că această morală, nu este alta decât morală plăcerilor. Alții iarăși, în timpurile mai noi, ca Hobes, Elvetiu și alții au scotit și socotesc binele, aceea ce interesează pe om sau folosește cuiva. Tot ce poate să ne aducă un folos oarecare material, aceasta este bine. Principiul moral al acestora este: «Săvârșește acele și numai acele fapte, dela care poți avea un interes oarecare». Fiecine înțelege că o astfel de morală este morală interesului. Precum la cei de mai sus tot îndemnul moral era plăcerea, la aceștia, interesul. Precum aceia atunci se mișcau și lucrău când vedeau că este ceva care le-ar mulțami simțurile și le-ar satisface plăcerile, tot astfel și aceștia, atunci se mișcă și lucrează, când este ceva care le-ar aduce un folos oarecare, sau au un interes material. Aprecierile lor întru socotința binelui, nu se deosibesc aproape întru nimic, căci și la unii și la alții interesul este totul, numai că la unii, este vorba că-i interesează aceea ce place simțurilor, la ceilalți un interes material mai brut. Au însă un punct de diferențiere, anume: Pe când morală interesului pune în vedere ori cui să nu săvârșească nici o faptă care nu-i aduce un folos, și să fugă, sau să se păzească de acele fapte care ar putea să-l păgubească cu ceva; cea întâiu indeamnă pre adepții săi să săvârșească tot ce ar mulțami simțurile și ar satisface plăcerea. Sub acest raport morală interesului pare mai rațională, mai cu calcul; dar nu este câtuși de puțin nobilă și morală. În genere vorbind și una și alta au ca supremă lege, căutarea și dobândirea plăcerii și a mulțămirei într'un fel sau în altul.

O astfel de morală care umblă după un astfel de ideal, dacă ideal se poate numi, este falșă; căci ea bravează natura morală a omului și necesitățile sale morale. Și în loc să caute a-l civiliza și nobilă, din contra îl salbățește și îl abrutizează, ca să nu zic îl îndobitocește. Ea nu ține seamă că omul are o conștiință; nu ține seamă de ceea ce ea vo-

este, nici chiar de muștrările ei. Nu ține seamă de nici unul din fenomenele morale ce se manifestă în om. Conștiința îndeamnă pe om adesea a face fapte, dela care nu numai că nu se așteaptă la nici o plăcere, dar din contra se poate aștepta la supărare, întristare și durere. Cel moral și conștiincios, preferă să asculte de vocea conștiinței și să îndure cea mai extremă mizerie și strâmtoare; preferă chiar să moară de foame și de frig, decât să meargă să fure sau să săvârșască altă faptă rea. Satisfacțiunea morală o avem nu atunci când urmăm orbește pornirilor senzurilor și ne satisfacem plăcerile sau necesitățile momentane, ci atunci când ne îndeplinim datoria pe care ne-o impune obligațiunea morală, care adesea ori cere sacrificii, fără a procura vre-o plăcere sau interes.

Cine nu știe că muștrarea conștiinței se naște în noi totdeauna și ori de câte ori egoismul sau pasiunile ne îndeamnă a săvârși fapte pe cari de altmintrelea nu le-am fi făcut dacă nu ne ar fi îndemnat egoismul și patima? Este dar netăgăduit că morala interesului și a plăcerii, nu sunt în stare să explice fenomenele sufletului ale conștiinței morale a omului, și deci nu pot fi nici morale adevărate, nici teorii filozofice bune, căci toată filozofia cea adevărată, dreaptă și bună, nu caută să schimbe natura omului, ci să o explice în mod drept și rațional. De altmintrelea, că morala interesului și a plăcerii sunt rele, se constată și din urmările lor; căci și una și alta fac pe om sclavul plăcerilor și al interesului josnic. Și sclavul acestora, nu știe ce va să zică abnegațiune. Unul ca acesta nici odată nu se îndeletnicește cu fapte mari și nobile și este incapabil d'a săvârși fapte, care reclam sacrificii sau se opun egoismului. Să ne inchipuim o societate de egoiști și de oameni cari nu cugetă și nu se ocupă decât de plăceri, și pe cari nu i mișcă decât interesul! Ce se poate aștepta cineva dela unii ca aceștia? Ce fapte mari și folositoare semenilor lor pot săvârși aceștia?

Numai morala abnegațiunei și a sacrificiilor este capabila de fapte mari și folositoare omenirei. Istoria ne adeverește că omenirea numai prin ast fel de oameni a putut merge înainte, a putut progresa și s'a putut civiliza; iar această morală, este morală predicată de învățătura evanghelică, descoperită oamenilor prin Iisus Christos.

Dar se cuvine a înzista încă asupra acestei însemnate cestiuni, pentru a preciza și lămuri mai bine și mai clar *ce este binele*.

Dacă *binele*, nu este aceea ce ne place, nu este aceea ce ne mulțamește, nici aceea ce ne aduce un folos, atunci ce este? Iată o întrebare pe care este în drept a o face ori cine, mai ales când cu toții, în toate timpurile și până în ziua de astăzi, judecând omenește cam astfel socotim și judecăm binele. Răspuusul este: Nu aceea ce ne place, aceea ce ne mulțamește și ne aduce interes este binele în sine și nu acestea trebuie să ne călăuzească și să ne îndemne în faptele vieții noastre; căci în loc să ne îndemne la bine, ne îndeamnă la rău. În loc să ne îndemne la fapte plăcute lui Dumnezeu și de folos oamenilor și chiar nouă înșine, ne îndeamnă la rău. Binele după învățătura evanghelică, este aceea ce dictează fiecăruia conștiința sa. Este tot ce se prezintă și se concepe de spiritul nostru, inspirat de voia cea sfântă a lui Dumnezeu; este tot ce se prezintă conform cu legea dumnezească a iubirii către Dumnezeu și către aproapele. Este tot ce se prezintă conform cu legea cea scrisă în conștiința noastră ¹⁾

După această normă fie-care poate cunoaște și distinge ceea ce este bun și moral. Înainte de a săvârși ori-ce faptă n'are decât să se refere la conștiința sa, și ea ti va spune fără a greși, dacă fapta este bună sau rea; căci ea, conștiința,

¹⁾ Comp. epist. către Romani II, 16. De această lege evanghelică întru aprecierea binelui, înainte de Iisus Christos s'a apropiat cu vederile sale Platon, iar în zilele noastre Cant.

are în sine legea iubirii către Dumnezeu și către aproapele și judecă toate faptele în conformitate cu această lege. Acelea care sunt conforme cu ea, le arată ca fapte bune și îndeamnă pe om a le săvârși. Iar pe acelea care nu sunt conforme, le arată ca fapte rele, și oprește pe fie-cine a le săvârși.

Ori cine dar nu are, decât se urmeze această lege a conștiinței și atunci nu va face decât bine. Iubește pre Dumnezeu și pre aproapele tău ca însuși pe tine, este cea mai înaltă lege morală, pe care conștiința îndeamnă pe fie-care să o urmeze. Întru această lege se cuprind toate datoritiile și obligațiunile pe care, fie care om le are de îndeplinit în viața sa. Această lege, spune fie-căruia, să respecte, să iubească pre Dumnezeu și să-l adre. Să respecte pre părinții săi; să-și iubească Patria; să iubească pre aproapele, respectându-i viața, onoarea, averea și toate bunurile sale. O dezvoltare a acestei legi, sunt cele zece porunci sau Decalogul. Dar, Mântuitorul le-a rezumat în cele două mari precepte, zicând: «Să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău, și din tot sufletul tău, și din tot cugetul tău, și pre aproapele tău ca însuși pre tine; întru aceste două porunci spânzură toată legea și prorocii¹⁾».

Singură această morală, care impune voea cea sfântă a lui Dumnezeu, este adevărată. Singură ea satisface cerințele conștiinței, explică fenomenele sufletești și înnobilează și înalță pre om.

Această morală predicată de Evanghelia lui Iisus Christos, este morala cea adevărată, care îndeamnă pre om la bine, și îl face să deosebească prin sine însuși, binele de rău. Sfântul Apostol Pavel, predică acest adevăr cu tărie și putere mare, când zice: «Că Dumnezeu va resplădi fie-căruia,

¹⁾ Math. XXII. 37.

după faptele sale» ¹⁾ Căci conștiința omului a fost totdeauna aceeași, îndemnându-l la bine și numai la bine. Nu a fost nici o dată timp, în care să se laude disprețul sau impietatea către Dumnezeu; să se aprobe furtul, uciderea, insulta, crima și tot ce este rău. Din contra, totdeauna oamenii au respectat și au lău lat pe cei pioși și cu frică de Dumnezeu; pe cei ce au respectat și iubit pe părinții lor; pe cei ce au respectat vieța, onoarea și averea aproapelui; cu alte cuvinte, în tot timpul și în tot locul au fost laudați, toți acei cari au urmat legea care ordonă iubirea către Dumnezeu și către aproapele. Iar conștiința fie-cărui om mărturisește că binele este aceea ce este conform cu această lege Dumnezească, cuprinsă așa de clar în cuvintele Domnului.

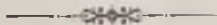
Dar cuvintele Domnului despre darul și fapta văduvei, ne învață și modul cum trebuie a face fapta cea bună. Domnul ne învață că valoarea unei fapte pentru a fi morală, adică fapta bună precum și darul cuiva pentru a fi bine primit depinde, nu dela cantitate, ci de dispozițiunea sufletească a celui ce a lăuce darul sau săvârșește fapta. Domnul laudă fapta văduvei și o recomandă cu dinadinsul Apostolilor, pentru inima curată și dispozițiunea sufletească cu care ea a adus darul său la templu. Invățătura morală pe care Domnul ne învață că trebuie să o socotim din darul văduvei, este că noi nici odată să nu făcem fapta cea bună nici grație ostentațiunei, nici din egoism pentru a fi laudați de alții nici de frică, ci numai din iubirea către Dumnezeu, din iubirea către aproapele și dorința curată și sinceră de a face binele. Nu trebuie să căutăm nici odată la fapte mai presus de puterile noastre, să așteptăm, adică atunci să facem binele, ca să ne asemănăm celor mari și puternici. Din contra, din darul văduvei învățăm că trebuie să lucrăm

¹⁾ Romani II, 6.

totdeauna cu inimă curată și să facem acte de caritate potrivit puterilor noastre, cu credință tare că jertfa noastră pentru aproapele, ori cât de mică și neînsemnată ar fi, ea este bine primită și plăcută lui Dumnezeu, ca și darul văduvei, adus cu inimă și cuget curat.

Astfel fiind săvârșită fapta văduvei, înțelegem cuvântul pentrucă Domnul atrage deosebita luare aminte a Apostolilor asupra darului adus de ea la Biserică și recomanță și laudă fapta ei. O pune în vedere Apostolilor și nouă tuturor, pentrucă ea a făcut fapta cea bună, așa precum cere dreptatea și sfințenia, și a făcut-o așa cum cere dreptatea și voia cea sfântă a lui Dumnezeu. Văduva a îndeplinit prin fapta ce a săvârșit iubirea către Dumnezeu și către aproapele, care a adus la Biserică tot ce a avut pe sufletul său, și darul ei l'a adus cu toată inima, adevărat cu inimă curată, fără să caute a-și atrage vre-o ladă, și fără interes sau alt ceva de acest fel. Domnul o laudă în fine și o aduce de exemplu, pentru că ea a lucrat așa cum cere dreptatea Dumnezească, învățându-ne că așa să lucrăm și noi. Să facem numai astfel de fapte cari sunt bine primite și plăcute lui Dumnezeu și să le săvârșim călăuziți de vocea conștiinței, conducătorul cel sigur pentru a face binele și a ne păzi de rău.

Drag. Demetrescu.

Mărturie despre educația religioasă a fiilor Doamnelor Români în
trecut și în prezent.

Γαίηροτάτη Δέσποινα καὶ Μή-
τηρ μου Γλυκοτάτη!

Δὲν εἶναι δυνατόν εἰς τὴν
ἡλικίαν, ὅπου εὐρίσκουμαι νὰ γεν-
νησῇ ὁ νοῦς νοήματα ὑψηλά,
νὰ τὰ διατάξῃ με ἀρμονικὴν
διάθεσιν καὶ νὰ τὰ σχηματίσῃ
με τὴν πρέπουσαν εὐφροδίαν,
ὥστε ὅπου ἀνάσῃ καὶ εἰς τὸ
μικρὸν τοῦτο λογίθριον εὐρεθῇ
νόημα εὐγενές, εὐρυθμὸς τάξις,
ἢ σχῆμα τεχνικόν, θελεῖ εἶναι
Χάρισμα τῆς Βασιλείσσης τῶν
Ἀγγέλων, ἢ ὅποια βοηθῆται με
πρὸς ὑπερέλατον χεῖρα, καὶ ἐν-
δυναμῶνται ἐκείνους ὅπου μελε-
τοῦσιν εὐλαβῶς τὴν δόξαν τῆς
καὶ τὸ ἔπαινον. Τὸ αὐτὸ ση-
θαίνει καὶ εἰς τὰς Χριστιανικὰς
σου πράξεις, Δέσποινα εὐσεβει-
στάτη, ἐπειδὴ καὶ εἰς ὅλας σου
σχεδὸν τὰ ἔργα λάμπει μία ἐξαι-

Prea luminată Doamnă și
Mumă a mea prea dulce!

Nu este posibil, la o vârstă
în care mă găsesc, să producă
mintea cugetări înalte, să le
așeze cu o armonică dispoziție,
și să le formeze cu trebuin-
cioasa limbuție. Încât dacă poa-
te în acest mic cuvîntel s'ar
află vre o idee nobilă, o or-
dine bine-măsurată s'au o for-
mă tehnică, ar fi o hărăzire a
Împărătesei Angerilor, care a-
jută cu mână prea bogată și-i
imputernicește pe aceia, cari
meditează religioș mărirea și
lauda ei. Aceeas să înlămplă
și la creștineștele tale fapte,
Doamnă prea respectată, pen-
tru-că și mai la toate a tale
fapte strălucește o excepțională
putere, adecă lucrare, și un

ρετος δύναμις, έργονδημιού, και αντίληψις της Παναχράτου Νύμφης, ή οποία βλέπει με θαρόν όμμα, και δέχεται την ταπεινήν σου δέησιν, όπου δάνας διά προσήμιον και αρχήν εις πάσαν σου ήθικην ενέργειαν. Ταύτην την θεόριστον συνήθειαν έπραπε να έχουν εμπροσθεντους ως καθρέπτην τά τέκνα της Εκκλησίας, δια να κατευθύνεται καθέπραγμα εις ταχην και δόξαν του Παντοκράτορος Θεού με την μεριτείαν και σκέτην της Μητροπαθένου Μαρίας. Ίδού λοιπόν ή Δέσποινα Θεοσεβαστάτη, όπου σε προσφέρω την ήεράν ύμνολογίαν όπου εύόμπλεξα, όχι μόνον διά τί λαμβάνεις τροφήν ψευματικήν με την άκοιην των έγωμίων της Υπερνόδου κόρης, αλλά και διά να διδασκαται ό λαός του Κυρίου να δάνη ως θεμέλιον σταθερόν πάσης εργασίας την θερμήν προσθείαν της κεχαριτωμένης Θεομήτορος. Δέξαι λοιπόν με μητρική σπλάγγνα φίλομήτορος. Ίδού τό ελάχιστον δώρον, και με τούτο την ύφαιλωμένην σου εγκάρδιον άκοιην μου εδλάβαιν, όπου σε προσφέρω, Μητέρα μου γλυκοτάτη. Έπί να σε έχω διά προσθείων της Παναχράτου, μέτον γαλήνότετον μου Αδθέντην και Πατέρα, μακροήμερούσαν, πολυχρόνιον και παντός κακού άνωτέραν.

Της σης Γαλήνότητος, ευπειθήσ και ευλαβέστατος υιός

Στέφανος Μπρανκοβανός.

sprijin al preacurarei Mirese, care privește cu un ochiu lin și primește umilita la cerere, ce o puiu ca proimiu (Introducere) la toală a ta morală lucrare. Acest plăcut lui Dumnezeu obiceiul trebuia să'l aibă Bisericeii, pentru ca să se îndrepteze orice faptă spre cinstea și mărirea Atotputernicului Dumnezeu prin mijlocirea și adumbrirea Preasfintei Fecioare Maria. Iată dar, o! Stăpână de Dumnezeu respectată, că-ți dedic Sfințita (această) imnologie, ce am compus, nu numai pentru ca să iai hramă sufletească prin auzirea laudelor Prea mării Fecioare, ci și pentru ca să se învețe norodul Domnului să pună ca temelie sigură a toatei lucrări (a lor) mijlocirea Celei pline de dar, a Născătoarei de Dumnezeu. Primește deci cu de mamă îndurare a iubitorului de mamă fiu acest prea mic dar, și cu acesta datoritu-ți din inima-mi fiească respect, pe care ți-l aduc, mai ca mea prea iubită. Fie ca să te am astfel prin mijlocirile Preacurarei, împreună cu prealuminatul meu Domn și Părinte, în zile îndelungate, la multi ani și de tot răul mai presus.

Al Luminării tale prea supus și prea respectuos fiu.

Ștefan Brancovanu.

(Notă). Cartea din care am transcris textul Grecesc este proprietatea mea, carte unică, pentru că în cercetările mele asupra imprimatelor grecești din țară eu n'am întâlnit alt exemplar. Cartea cuprinde diferite discursuri Bisericești pronunțate de Radul, al treilea fiu a lui Constantin Brâncoveanu în Mitropolia din București. 1702—1704, dar compuse de Ștefan al doilea fiu a Domnitorului Brâncoveanu. Pentru curiozitate și păstrare transcriu aicea o notă însemnată, pusă de o mână de damă, de sigur Doamna lui Mavrocordat, pentru că cartea-i legată luxos, iar foile sunt aurite. Iată acea notă, tradusă în Românește: «Pe când Domnea Constantin Vodă (Mavrocordat) s'a întâmplat un cutremur foarte cumplit, încât n'au putut oamenii să-și amintească altul asemenea, și când s'a ruinat clopotnița bisericei și au căzut trei coloane dela Foișor și s'au zdruncinat casele Monastirei Cotrocenii. Și cine să nu se spăimânte de astfel de cutremur. Să fie această (notă) spre vecinica amintire. Anul 1738, Maiu în 8, Mercuri la 5 oare ziua.

I.

*Priviri literare asupra acestei dedicații a lui
Ștefan Brâncoveanu către muma sa.*

Am tradus literar această dedicație și am pus alături în coloane și textul original grec în alăturare cu traducerea românească, spre a să vedea și a să convinge ori ce cititor că concepția cugetărei lui Ștefan Brâncoveanu, fiul cel al doilea al Domnului Constantin Brâncoveanu, era românească, dar scrisă în grecește; de aceea am și tradus-o, zic, literar spre a dovedi cum s'a format limba noastră bisericească, mai mult după cea grecească la început. Limba slavonă nu era încă pe atunci deplin formată. Traducătorii Români și străini, când traduceau din grecește, latinește ori slavonește în românește erau sclavii textului original și lăsau la o parte ori neglijau geniul limbei pământești, și aceasta o făceau pentru a pune în traducerea lor ori-ce turnură

și formă a frazei din limba din care traduceau. Ași putea aduce zecimi de exemple, din primele traduceri românești, ca. din Coresie, Antim, Amfilobie, Chesarie, Filaret, spre a lucida pe deplin acest punct. Dar știind că ori-cine a citit ceva din vechile noastre traduceri s'a incredințat de realitatea acestui fapt, de aceea numai aduc exemple. Aproape toată această dedicatie a lui Ștefan Brâncoveanu, ca și toate discursurile lui Bisericești, se pot traduce foarte ezact, cuvânt cu cuvânt în românește, deși stilul ori frasa este în grecește. Scrierea greacă, privită ca stil în scrierile ce ne-au rămas dela Ștefan Brâncoveanu este foarte frumoasă și poate servi ca model de limbă, chiar pentru Greci. Noi am arătat altă dată, cu dovezi, că Ștefan Brâncoveanu scriea într'o limbă greacă elegantă și cultă, iar aceasta au recunoscut-o și însăși literații greci, ca Salba, Paranica etc. Comparând ambele texte mai constatăm și chipul cum s'au introdus pe nesimțite în limba vechilor noștri scriitori tur-nurile și formele gramaticale ale fraselor grecești, pe care astăzi le-am aruncat din limba noastră ca netrebnice și de prisos, dar care se mai păstrează încă în cărțile ritualistice bisericești. Acele întorseturi de fraze și amplificări multiple formează frumuseța limbei vechi românești, ce se mai păstrează încă și astăzi în unele scrieri religioase. Stilul Bizantin din cărțile Bisericești e ponderos, impunător, plăcut la auz; e plin de gravitate rostit în Biserică. Cugeta dar românește și scriea în grecește Ștefan Brâncoveanu. Mai știm că instrucția fiilor Domnitorilor noștri din seculi, era foarte serios îngrijită. Așa Brâncoveanu a avut ca instructori și educatori ai fiilor lui pe învățatul Sevastos din Trapezunda pentru grecește, om foarte erudit, și profesor renumit al Academiei din București, pe Maiota pentru latinește și pe Chrisant, fostul Patriarh pentru italienește și franțuzește etc. Mai cunoaștem că acest Ștefan Brâncoveanu a murit martirizat și decapitat împreună cu toți

frații și părintele său Constantin Brâncoveanu, de către Turci Cauza martirizării familiei lui Constantin Brâncoveanu, după mărturisirea lui Ipsilant Comnen, în cartea lui istorică, intitulată: «Τὰ μετὰ τὴν ἀλωσιν», este următoarea: «S'a presupus că era aliat cu Petru (cel Mare) și s'a mai adăugat și trădarea rudeniilor lui, a Cantacuzineștilor, și pentru aceea s'a urmărit mazilia lui și s'a făcut Domn Valahiei în locul seu, nepotul lui Ștefan II Cantacuzin. Deci dus Brâncoveanu în Constantinopol, după ce domnise în Valahia 25 de ani pe deplin și șase luni neîntrerupt, a șezut în casele lui la Sf. Ștefan. Prea bogat fiind a găsit chipul de a se împrieteni cu episcopul, ori Marele Vizir și cu alte multe căpitonii de ale împărăției otomane. Acestea auzind Ștefan Vodă și ceilalți Cantacuzinești, îngrijindu-se ca nu cumva iarăși (să vină) să domnească în Valahia, găsind între hârtiile lui diploma Cezarului (împăratului Austriei) prin care-l făcuse Principe al Împărăției (acea diplomă era ascunsă secret într'o ladă și se păstră la Monastirea Coltei) au trimis-o la Sultanul Ahmet»¹⁾.

Asupra execuției și Martirului familiei Brâncoveanu, iată ce ne spune tot Ipsilant Comnen: «Primind Sultanul Ahmet diploma s'a hotărât să-l ucidă pe Brâncoveanu, și pogorându-se la Ghiali-Chioșc (chioșcul de lângă mare) să, ucidă mai întâi cei șase fii ai lui, sub ochii lui Brâncoveanu, apoi este ucis și însuși Brâncoveanu. Iau fost muncit mai întâiu în turnul (cuptorul) lui Bostangi-Pașa, pentru ași mărturisii averiile lor; după aceea au înecat și pe Doamna sa. Tot Constantinopolul de ori-ce vârstă și fie-care neam a locuitorilor s'au înfricoșat și s'au intristat. Un oarecare nepot al seu de fiu, fiind de țigă (la o doică) a scăpat de moarte, pentru că a fost ascuns de doica sa, când au venit Turcii și iau rădicat dela casele lor, dela Sf. Ștefan, și urmași ai lui sunt cei din Valahia de acum, doi frați, Nicolae

¹⁾ Cartea citată pag. 294.

și Manuel». (Τὸ μετὰ τῆς ἁλώσεως pag. 296). Din aceste citate cunoaștem dar cauzele martirului Brancovineștilor, cum și aceea că Domnitorul Constantin Brancoveanu avea în Constantinopol, în mahalaua Fanarului casa sa proprie, din care au fost răpiți fiii lui de Turci pentru a fi martirizați, iar Brâncoveanu a fost și închis în Edicule. Acest fapt a avut loc la anul 1714, la 15 August. Ar trebui ca Țara și Biserica Românească să-și reamintească de ei și de marele lor fapte și să serbeze măcar un Parastas oficial anual pentru amintirea și pomenirea acestei mari familii Domnești a Brancovinenilor! Deia acest Domn nouă ne-au rămas zidite și restraurate multe monastiri și biserici până acum, tot dela el a pornit mai puternic răspândirea învățământului în limba Română. El a răspândit cu abundență *in dar* cărți ritualistice și literare în diferite limbi, și la deosebite popoare, la Greci, Ibirieni, Sârbi și Români. El a influențat și încurajat mult Tipografiile în România. Sub el Antim Ivi-reanul ș'a dezvoltat activitatea sa literară și bisericească. El era promotorul tuturor afacerilor mari din timpul seu. El era în realitate sprijinul puternic al Ortodoxismului în tot Orientul. El cu banii săi dicta pretutindeni în Orient. Merită dar o amintire.

II.

Educația religioasă a filor Domnitorilor vechi în comparație cu educația filor Dinastiei noastre.

Tot din această mică dedicație a lui Ștefan Brâncoveanu către Mumă-sa rezultă, că fiii Domnitorilor de pe atunci primeau din familiile lor o educație religioasă din cele mai distinse, căci îi întâlnim pe ai Domnului Constantin Brâncoveanu că țineau până și predici religioase în biserica Mitropoliei din București, în prezența părinților lor. Așa erau

datinele pe atunci și nu se socotea această ca o înjosire, ci din contra ca o înălțare morală. În fața publicului fără a socoti aceasta ca o umilire. Foarte mulți dintre boerii mari ai Țării în secolii trecuți au cântat și cetit în biserici și pentru această faptă morală erau mult respectați și laudați de popor. Astăzi poate s'ar părea ca o înjosire, ca o rușine când cineva din Stâlpii țării s'ar ispiți de a cânta ori ar citi ceva în biserică. Așa's cerințele pretinse luminate ale timpului, educație ușoară, dar care este greșită, falsă și absurdă. Cu ce își poate arăta mai mult cineva, din orice pătură socială ar fi, sentimentul și recunoștința sa către Dumnezeu, cerința lui launtrică, decât exprimându-și prin cuvinte cântate ori cetite, prin manifestări externe, focul ardent al inimei sale învăpăiate și recunoscătoare către binefacătorul său. Așa trebuie să se facă educația superiorilor, mai ales a celor destinați a fi conducătorii și povățuitorii popoarelor, chiar și acum în timpurile noastre să li se dea adecă o educație morală religioasă. Când un Împărat, Rege ori Domn n'are din familie o educație religioasă serioasă, ce cu timpul nu se poate căpăta, atunci poporul nu va avea prototipe de religiozitate, nu se va putea aștepta la fapte mărețe dela acel Povățuitor. Istoria este martură la aceasta. Mai ales istoria noastră a Românilor în special este oglinda a țevărului în această cestiune. Dela cine ne-au rămas nouă până acum monumentele noastre mărețe, neperitoare, *Monastirile majestoase*, care sunt preserate, ca cerul de stele, pe pământul țării? Dela Domnii Mari, plini de religiozitate, ca Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Mircea cel Bătrân, Mihai Bravul, Constantin Brâncoveanu etc. etc. să se ia model de educație religioasă. Numele lor au rămas în popor până astăzi viu și respectul către ei se menține puternic în masa poporului, dovadă sărbârile mărețe și pompoase religioase de curând săvârșite la Iași. Cu adânc respect și mulțămire sufletească am observat și am

văzută cu ochii, în durata vieții mele, că Majestatea Sa Regele nostru Carol I, mult iubit cu drept de neamul nostru, acest veteran, Mare Căpitan, este adevărat pătruns de simțul religios, și s'a manifestat adese între Români acest simț religios cu care este împodobit de Dumnezeu în toate ocaziile sale publice și private. Majestatea Sa deși de rit Catholic, înțelegându și însă prin adâncă Sa pătrundere marele seu rol și menirea ce o are între Români, dela început s'a arătat cel mai *călduros protector al Ortodoxismului* românesc, pentru că acesta este în genere ritul Românilor. El ne-a dat Autocefalia Bisericii noastre naționale la 1885. El a fost pururea în fruntea adunărilor religioase în biserici, unde a dat cu înalta Sa Persoană *exemple* vii în popor de respect adânc și devotament ferbinte către Dumnezeu. El a luat inițiativa s'a încurajat de s'au restaurat și reparat frumoasele și mărețele noastre temple ortodoxe clădite de marii și vitejii noștri Domnitori. Aceste monumente naționale din cauza vechimei mai căzuse în ruine, din care astăzi apar privirei închinătorilor prea frumoase și splendide, ca niște luceferi, meniți a lumina țara în vecie, și a ne aminti pe fondatorii și restauratorii lor în veacuri nesfârșite. El, cu dela sine avere, conduce până în prezent restaurarea mai multor temple istorice mari din Țară înzestrându-le cu odoare și veștminte Regale, fără zgomot și publicitate, ci pe tăcute; iar aceasta o face cu scop de a ușura îngrădirea Statului economicește, fără trâmbișare. Aceasta-i dovada vie că Majestatea Sa s'a căpătat din familie încă o serioasă educație religioasă pe lângă cea naturală cu care Dumnezeu l'a înzestrat.

Majestatea Sa de sigur că din tinereță primind în înalta Sa familie o educație religioasă pe lângă cea militară, parca anume a fost menit de a governa și regenera cu atâta pricepere Neamul nostru Românesc. Fie-i numele Lui binecuvântat în veci de Români!

Cu acelaș simț religios este împodobită și mult iubită și grațioasa noastră Regină, Majestatea Sa Elisabeta, Mama miloasă a suferinzilor. Templele țării ca Argeșul, Iașii și multe altele sunt măturii vii ale dragostei Sale religioase, scriind artistic cărți sfințite, cusând meșteșugit veștminte și odoare, pictând admirabil veleri și chipuri, după obiceiul vechilor noastre mari Doamne, toate acestea lucrate cu mâinile Sale, după cum au lucrat și vechile noastre Domnițe și soții ale marilor noștri Domnitori. Aceste daruri religioase prețioase vor spune, vor aminti numele de Elisabeta seculi întregi în neamul Românesc. Numele Lor dar mult respectat al *Regelui Carol I* și a *Elisabetei* vor fi pururea în gura poporului Român în eternitate, căci s'au creat singuri nemurirea între Români prin faptele lor mari.

Cu multă bucurie și mândrie națională văd că aceste sfinite obiceiuri le posed în totul și iubiții noștri Prinți, moștenitorii Tronului, Alteța Sa *Ferdinand* și grațioasa și prea amabila noastră Princesă *Maria*. Mi lipsesc cuvintele de a-mi putea pe deplin exprima admirația mea nedescris de mare, când privesc și văd serioasa îngrijire ce să dă tuturor fiilor Altețelor Sale) cu deosebire Prințului Carol, care pentru noi rezumă în El speranța în viitor a tuturor Românilor, după cum gura poporului la și botezul Voinic, frumos la chip, bărbătos, bine disciplinat și bine dotat de Dumnezeu, conșus și educat politicește de aproape de cătră mult iubitul, de prea înțeleptul și experimentalul seu unchiu, *Carol I, Regele nostru*, pe lângă părinții săi naturali. Avem dar o Dinastie impozantă, virtuoașă, respectată, iubită și admirată de toți Românii, și pentru care suntem invidiați de multe din popoarele de curând formate. Se considerăm dar pururea *Dinastia* noastră ca un sanctuar sfânt național și strămoșesc, să n'o privim și să nu ne apropiem de ea decât cu iubire și respect. Așa trebuie să cugete și să gândească toată suflarea Româ-

nească. N'am scris aceste puține rânduri decât gândindu-mă numai la viitorul neamului meu Românesc mult dorit și iubit, ș'am mulțămît din tot sufletul meu Marelui Dumnezeu că ni s'a trimis în timpuri de grea cumpănă o *Dinastie* plină de virtuți, cum rari State au, și ne-au ajutat cu suflet și inimă, cu pricepere și prevedere de greutățile și ispitele prin care am trecut, conducându-ne spre liman sigur. Cu Regi înțelepți un popor viguros și brav ca Românii ajunge curând fericit, aceasta-i sigur. Regii nereligioși ori înțelefrenți duc cu siguranță pe popoarele lor grabnic spre decădere morală.

C. Erbiceanu.

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Seculul al XIX-lea.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea, No 5).

Pag. 147 și verso.

Data	Luna

Hrisovul Măriei Sale Ștefan V.V Racovitză pentru a nu se mai însura oameni străini în pământul țării Românești.

Io Ștefan Mihai Racovitză V.V. Bojiu milost. Gospod Zemli Vlahiscol.

De vreme ce străinii cari vin în țară, greci, arbanăși, sârbi și alți, afară din Moldoveni, unii oameni mai de cinste și cu neamul știut, unii fără de meșteșug, iar alții cu meșteșug, cojocari, croitori, zlatari, simigii, paceașii, pitari, casapi și alții, cei mai mulți goniți din țara și patria lor pentru multe feluri de răutăți și blestemății ce fac acolo; încă unii și însurați pe la locurile lor, după ce vin aici în țară și și fac oareș-care chiverniseală și câștig, nu numai că se înrădăcinează cu întemeere, ci încă să și însoară și iau femei de aicea de pământ, și fete de boeri și cu multe feluri de mijloace intră și în rândul boerilor cu diregătorii, care

Data Luna

nu sunt de obrazul lor, din care lucru dirigatoriile să necinstesc, neamul boerilor pământeni să ocărăște, câștigul și folosul ce ar putea să aibă pământeni îl apucă ei, și se pricinuesc deobște răzvrătire și stricăciune la toată patria, de vreme că străinii cari intră în neamul și rândul boerilor, de se întemează meșteșugurile lor, după vreme au pricinuit multă stricăciune țării și neamului boeresc, precum de multe ori s'au văzut. Proștiimea iarăși nepărăsindu se și aicea de răutățile și hoțiile sale, dau pricină de a le urmă și pământeni lucruri ca acestea și fac nenumărate fapte rele și lucruri necuviincioase în toate zilele. Pentru ca să se pue opreață acestui obicei ce rău s'au înrâncinat aici în pământul țării, hotărâm Domnia mea de acum înainte nimenea din străini să nu se mai însoare aicea în pământul Țării și să ia față de pământean, și pământeni iarăși nimeni să nu îndrăznească a'și da fata sau alte rudenii după străini măcar ori cine ar fi pentru că ori-care de acum înainte va face peste porunca și hotărârea aceasta a Domniei mele, să știe că cei însurați să vor izgoni din pământul țării împreună cu familia și toată averea lor să va luă pe seama Domniei părinții fetelor și nașii, să vor pedeapsă iarăși cu grea pedeapsă și preoții ce-i vor cunună, luându li se darul să vor da la judecata politicească, se vor și pedepsi. Dar fetele străinilor au voie a se mărita după pământeni, însă fără de a nu încuibă pe ai săi aici în țară. Iar pentru străinii ce s'au însurat până acum sunt suferiți a trăi și a locui aici în pământul țării, însă cu orânduiala aceasta, ca fieș carele să se astâmpere și să rămâe la starea boeriei ce se allă, și se numai umble a se înălța la altă treaptă mai mare, ci să trăească cu păciuire și cu astâmpărare supuși ca și pământeni la toate pravilile și obișcuiurile cele bune ale țării. Iar umblând să'și înălța boeria și să'și arate neamul neastâmpă-

Data Luna

rându-se, unul ca acela asemenea se va izgoni împreună cu familia sa, și ce va avea se va lua în seama Domniei. Dar cel ce până acum n'au intrat cu diregatoria în rândul boerilor nici acum să nu îndrăznească a face vre o mișcare ca să ia vre-o diregatorie. Așisderea hotărâm Domnia mea, nimeni din străini (afară din Moldoveni), ce să vor așeza aicea în țară, să nu aibă voe a cumpăra nici moșie, nici vie, nici casă, nici moară, nici prăvălie nici nimic alte lucruri nemișcătoare, iar cel ce până acum va fi cumpărat să le slăpânească, însă rămăind la supunerea și orânduieala ce s'au zis mai sus. Deci pentru mai bună tatemeere și statornicie a hotărârei cei mai sus arătate, am întărit Domnia mea hrisovul acesta cu credința prea iubiților mei fii, Mihai V. V. și Constantin V. V. și cu tot sfatul D-lor cinstiților și credincioșilor boerilor celor mari ai Divanului Domniei mele.

Toma Crețulescu vel Ban, Dumitrașcu Racoviță vel Dvornic de țara de sus, Pan Radu Văcărescu vel Dvornic de țara de jos, Constantin Căndescu vel Logofăt, Atanasie Ipsilant vel Spatar, Dimitrie Fofache vel Paharnic, Iordache Caragea vel Stolnic, Mihai Cantacuzino vel Visternic, Toma Rafail vel Postelnic, Ioniță Iuliano vel Clucer, Ianache Roset vel Comis, Mihalache vel Paharnic ispravnic, Istrate Cănduc vel Logofăt, și s'au scris hrisovul acesta în anul dintâiu al Domniei mele, aici în scaunul orașului Domniei mele Bucureștii, la anul dela zi irea lunei 7272 Iulie 30, de popa Florea, dascalul slovenesc al Sf. Iii Gheorghe cel vechiu

(LS)

Io Stefan V. V.

Const. Căndescu vel Logofăt procet.

Frate Episcopospe! Acest izvod s'au scris după hrisovul Măriei Sale ce s'an făcut acum, ci frăția ta să dai în știre preoților, ca după cum scrie hrisovului să se urmeze, ca să nu cază în pedeapsă. Grigorie al Ungro-Vlahiei, procet Dumitrache Clucer.

Copie întocmai după condica Sf. Episcopii Buzelui fiind, o mărturiseac. Samuil iconomul Episcopiei Buzelui.

Data	Luna	
1822	Noem.	Sandu Sturdza V.V. încă din Constantinopol invită pe Metropolitul Veniamin de a se întoarce în țară din Basarabia Colincăuți, fiindcă-l reclamă poporul.
1821	8	Metropolitul Veniamin ce era în scaun, lipsea peste hotar din vremea grecilor, cu Episcopul de Roman Gherasim, fiind numai Episcopul de Huși Meletie în Eparhie, pentru care pricină Hatmanul Vogoride ca să nu rămâe trebile duhovnicești în nelucrare, au însărcinat vremelnicește cu Chiriarhia bisericilor din toată țara pe Meletie, lăsându-l și Episcop de Huși; iar la Roman au pus pe Protosinghelul Meletie, duchiul de acolo, Episcop, hirotonisindu-l Arhiepiscop cu titlu de Stavropoleos prin mijlocirea unui turc însemnat, ce au stăruit de iau venit ecodosul din Țarigrad prin pașa dela Silistra ¹⁾ .
1821	Mar. 11	Patriarhul Grigorie trimite cartea sinoială în contra Eteriştilor spre a o publica și cetii prin biserici, iar Metropolitul Veniamin, împreună cu Episcopul de Roman Gherasim și cel de Huși Meletie traduc și imprimă în românește acea carte de blestem și o imparte spre a se ceti la 1 April 1821 ²⁾ .
1821		Gherontie dela Neamț traduce «Intrebări și răspunsuri teologicești ale Sfântului Athanasie cel mare». Această carte a servit de manual gramaticilor și seminariștilor, la începutul înființării Seminarilor. A fost imprimată sub Dionisie Lupu ³⁾ .
1821	Apr. 30	Metropolitul Veniamin dă o sfătuire erhierască către toți locuitorii țării, de a veni la locurile și casele lor, și a începe munca pământului, căci altfel vor fi amenințați de foamete. Le spune că mișcările resvrătitoare au încetat ⁴⁾ .
		Caimacamul Ștefan Vogorid scrie Metropoli-

¹⁾ Drăghici Vol. II, pag. 127.

²⁾ Biblioteca mea.

³⁾ În Biblioteca mea.

⁴⁾ Uricarul, Vol. XV, pag. 253.

Data	Luna	
1821	Febr. 25	<p>tului Veniamin de a se întoarce în țară din Basarabia, unde se retrasese de frica Eteriștilor și a turcilor ¹⁾.</p> <p>Ipsilant Alexandru roagă pe Metropolitul Veniamin de a înmormânta pe un eterist căzut în luptă (pag. 105) Apoi îl invită a veni la 26 Fevruarie la Trei-lerarhi spre a servi și a săvârși un Tedeum pentru izbânda eteriștilor ²⁾ Mulțamește apoi Mitropolitului că a dat un soldat armat pe cheltueala sa. ³⁾ Că iau dat patru cai și-i arată mulțămiri pentru suferințele ce îndură din cauza sfântă a Eteriei grecești (pag. 102). Metropolitul dă 10,000 lei ca dar în favoarea Eteriștilor ⁴⁾.</p>
1821	Martie 10	<p>Mai mulți boeri cer dela Metropolitul Veniamin de a explica poporului cauza pentru care el și boerii au părăsit țara în asemenea cumpănă, spre a încuraja poporul și a se justificași ei ⁵⁾.</p>
1821	Martie 29	<p>Domnitorul Suțu Mihail vestește pe Metropolit și boeri că el trebuie să părăsească Țara, retrăgându-se din Domnie, după ce a intrat Ipsilant în țară. El sfătuește să se formeze o ocărnuire—vremelnicească Caimacanie din Mitropolit, Episcopi, boeri mari, halé și proim, care se conducă țara ⁶⁾.</p>
1821	Martie 28	<p>Pizani, consulul Rusesc indeamnă pe Moldoveni de a nu lua parte cu eteriștii, de altfel vor suferi și vor fi aspru pedepsiți ⁷⁾.</p>
1821	Aprilie 1	<p>Metropolitul Veniamin primind dela Patriarhul din Constantinopol cartea sinodală de blestem, pentru cei ce s'ar înscrie între eteriști, o traduce, o imprimă în românește și o publică în toată țara, îndatorind pe preoți prin Protopopi a o citi în biserici în auzul tuturor ⁸⁾.</p>

¹⁾ Ist. Mitr. pag. 101.

²⁾ Idem.

³⁾ Idem.

⁴⁾ Idem.

⁵⁾ Ist. Mitrop. pag. 108.

⁶⁾ Idem pag. 111.

⁷⁾ Idem pag. 111.

⁸⁾ Ist. Mitrop. pag. 114.

Data Lună

1821

Dionisie Lupu, Metropolitul Ungro-Vlahtei întreabă pe Metropolitul Veniamin ce politică trebuie să țină în chestiunea Eteriei, la care răspunde Metropolitul Veniamin: Preasfințite Arhiepiscopilor al Ungro-Vlahtiei! Nimic nu aș fi destoinic a sfătui, că mai vărtos dela voi a cere sfătuire, dacă starea împrejur a lucrurilor celor lăcrămătoare a obștiei pravoslavnice Eparhii, nu ar da nouă cele mai cuprinzătoare povățuiri, a sta pironiți la așteptarea desăvârșitei liniștiri, cea întru păzire a deslegării vremii, care este cel mai înțelept povățuitor și mai nemerit decât toată înțelegerea socolinței omenești. Numirea Domnului patriot ne-au fost ca un semn de încetarea Dumnezeestii urgiei, iar înștiințarea de prefacerea cea mai multă parte a lașului în cenușă, cu de istov stingere a multor stări, ne-au dat a înțelegere că încă pătimirile și strădaniurile, nemericiiei nu au rescumpărat fără de legile noastre, că pocăința noastră încă nu au alinat Dumnezeasca urgie. Și stă lăcrămând cu genuchele plecate și cu mâinile înălțate către ceriu spre alinarea viforului urgiei, având împrejurul nostru pe fiii turmei mele, pe bătrânii simpatrioți, cu cari n'am conținut nici un minut, arătând către prea puternica legitimă împărăție credință și supunere statornică și apostolicește sfătuită, având pe singur acesta pravăț, către carele sprijinesc ochii tuturor, și carele poate se slujească fiește-cărui drept lumină, ca să se povățuească cu înălț-peinua cuvincioasă prin cea cu agerime înțelegere a lucrurilor, cu priința Provinciilor acestora Pravoslavnice... (Ist Mitrop. Mold. p. 150).

Aceasta-i politica dusă de Metropolitul Veniamin în timpul Eteriei, la aceasta l'a îndemnat și pe Dionisie Lupu, care se vede, l'a înțales și l'a urmat, căci și el îndată s'a retras la Brașov. Metropolitul Veniamin era inițiat în eterie încă de mai înainte prin Metropolitul grec.

Data	Luna

Grigorie Irinupoleos, și a ajutat pe eteriști, dar când aceștia, în loc să treacă în Bulgaria, după cum era planul, au năvălit în Iași și au început a jefui lumea, a rescula poporul la revoluție, atunci Metropolitul s'a retras în Basarabia și iau lăsat să și facă de cap Tot astfel și Dionisie, dar văzând abuzurile grecilor eteriști și jafurile, și apreciind rescoala lui Tudor Vladimirescu, pe ascuns s'a declarat partizan al său. Ucis Tudor de Eteriști situația Mitropolitului Dionisie devine foarte încurcată și nesigură, de aceea urmează sfaturile Mitropolitului Moldovei Veniamin și se retrage la Brașov cu mare nevoe, așteptând acolo în liniște sfârșitul comico-tragic al Eteriștilor și încetarea nenorocirilor din țară, spre a se reîntoarce la scaunul său. Pentru el însă lucrurile și evenimentele au fost defavorabile din pricina facțiunelor politice ale unor boeri, și la care a aderat și el. Era o partidă contra numirii lui Grigorie Ghica ca Domn, și la acea partidă se alipise și Dionisie Lupu, pentru cauze anterioare, față de Grigorie Ghica, că adică nu voise al despărți de soția sa, încă mai înainte de a fi Domn.

C Erbiceanu.

(Va urma).

ȘAPTE BISERICI CU AVEREA LOR PROPRIE.

A șasea biserică descrisă în lucrarea D-lui P. Garboviceanu, Administratorul Casei Bisericești, este biserica Krețulescu din București. Aceasta a fost zidită între anii 1720—1722 de Vornicul Iordache Krețulescu și soția sa Domnița Safta, fiica nefericitului Constantin Brâncoveanu. Fundatorul familiei Krețulescu este Stan Logofătul din satul Krețulești, județul Ilfov. Familia aceasta s'a arătat dela început cu mare dragoste către Biserica neamului său, zidind mai multe locașuri sfinte. Așa chiar Stan Logofătul zidește în 1647 o biserică în Târgoviște. Fiul acestuia Logofătul Radu Krețulescu 1620—1680 s'a bucurat de mare trecere și a jucat un rol însemnat în timpul domniei lui Anton Vodă. El împreună cu fratele său Pădure Postelnicul zidesc în anul 1669 biserica din satul Krețulești. Pisania acestei biserici sună astfel: «Această sfântă și dumnezească biserică ziditu-s'au din temelia ei de noi robii lui Dumnezeu Radu vel Logofăt și Pădure Postelnicul, feciorii lui Stan Logofătul din Krețulești în lauda celui de cinste făcătoriu și Arhieru Sf. Nicolae dela Mira, sfârșindu-se cu totul la 1 zile anul Domnului 1669, ca să fie de pomenire nouă și părinților noștri pentru ertarea semenilor de păcate».

Feciorul lui Radu, marele Logofăt Pârveu, înce-tează de timpuriu din viață 1690 și lasă în urma sa un fiu, pe Iordache, născut la 1680. Acesta este întemeietorul bisericii Krețulescu de care ne ocupăm acum. El a crescut la curtea lui Vodă Brâncoveanul și în 1700 se căsătorește cu Safta a treia fiică a acestuia. După ce Turcii taie pe Brâncoveanul și pe fiii săi, Iordache Krețulescu pleacă în exil cu soacra sa și nu se întoarce în țară decât în 1717, în timpul lui Nicolae Mavrocordat, primul domn fanariot. Venit în țară, domnul îi dă boeria de mare logofăt și apoi îl face mare vornic.

Podul-Mogoșoai, început din porunca lui Brâncoveanul, nu se întindea pe atunci decât până la locul Colfescului, sau astăzi palatul Regal, și aici era bariera. Mavrocordat, din locul domnesc, dăruie în 1718 o parte și lui Iordache Krețulescu și anume de la pasagiul român de astăzi, până la «puțul cu zale», sau până la grădina cea mică a palatului regal, pentru ca să-și clădească casă și biserică.

Iordache Krețulescu, stăpân pe o mare avere, atât a sa proprie, cât și a soției sale, a murit fără să fi putut să stabilească prin vre-un testament ultima sa voință, pentru asigurarea acestei biserici. Un an însă după moartea lui, în 1747, soția sa Domnița Safta alcătuește dieta în care zice: «Biserica, care am făcut-o noi, după cum a lăsat soțul meu, așisderea las și eu să nu se închine nicăierea, ci să fie asupra copiilor mei să-i poarte grija și să-i ia seama». Astfel, pentru totdeauna, această biserică rămâne a-

sigurată, cât privește partea materială. Grădina cea mică a palatului, din calea Victoriei, colț cu strada Sf. Ionică, făcea parte din terenul acestei proprietăți, și aici se aflau odinioară casele Krețulescului, care au stat în ființă până la 1844. Acest teren, în 1868, a fost dăruit Statului și pe el s'a făcut grădina.

Biserica posedă în calea Victoriei o mare clădire cu două etaje având nouă prăvălii, cu mai multe apartamente d'asupra. În strada Sf. Ionică, tot împrejurul Bisericei, se află un alt rând de case mari tot cu două etaje, din care parte se dau cu chirie, iar parte servă de locuință personalului bisericesc. Biserica se înalță în mijloc, între aceste clădiri, având intrarea prin calea Victoriei.

Afară de această biserică, eforia Krețulescu mai întreține: biserica Adormirea din Târgoviște, reînțeleasă în 1850 și reparată în 1903, biserica Sf. Nicolae de pe moșia Krețulești-Fălcoianca din județul Ilfov, zidită în 1669 și reparată în 1903, biserica Adormirea din cătunul Plăviceanca, comuna Grădinile, județul Romanși.

Bunurile pe care le conduce această eforie și care formează averea bisericei Krețulescu din București, sunt următoarele: Moșiile Plăvicenii-Grădinile și Tobolița din județul Romanși și Plăviceanca din județul Olt formând un singur trup și arendate acum cu 120.000 lei anual, moșia Krețulești din județul Ilfov arendată cu 16.225 lei anual, moșia Tigania-Stoenești din județul Prahova arendată cu 12.800 lei, moșia Cioranii-de-sus tot din județul Prahova, aren-

dată cu 18.000 lei, moșiile Miroși și Moceasca din județul Buzeu, arendate cu 20.000 lei și moșia Pescceana din Gorj, arendată cu 15.000 lei.

Afară de această imensă avere în proprietăți rurale, biserica mai are în stăpânire nouă prăvălii în calea Victoriei, care produc o chirie de 38.210 lei anual, iar apartamentele împreună cu casele din strada Sf. Ionică, produc aproximativ 10.500 lei. Din bugetul pe anul financiar 1903—1904 se poate vedea, că venitul întreg al acestei instituțiuni se ridică la însemnata sumă de 267.710 lei, iar cheltuelile tot la aceeași sumă.

Să vedem acum modul cum sunt întrebuințate de eforie aceste venituri. Eforii sunt trei, D-nii Em. Krețulescu, Emil Em. Krețulescu și Radu Em. Krețulescu. Eforul administrator primește ca onorar suma de 10.500 lei anual, iar ceilalți doi câte 10.000 lei. Funcționarii administrației, împreună cu doi avocați primesc în totul suma de 24.600; clericii bisericeii din București, împreună cu corul, primesc suma de 18.130; cu bisericile din județe se cheltuiește suma de 2.556; pentru pensuni și burse 71.250 lei; pentru întreținerea bisericilor 2.360 lei; cheltuelile de administrație 7650; impozite și asigurări 12.732 lei; procese 2.500; dobânzi la Banca Națională 4.000; rate la Creditul fonciar rural 19.742; rentă cuvenită D-lui Em. Krețulescu 20.000 lei; cheltueli diverse și reparații 15.000; întreținerea băilor dela Câmpu-Lung 10.000 lei; Casei Bisericeii 4.000 lei; datorii de plată 16.392; și fond pentru deschidere de credite 6.296 lei.

Aceasta este situația financiară a bisericii Krețulescu din București; observ însă că acest buget nu are aprobarea Casei Bisericei. Personalul clerical al acestei biserici constă din doi preoți, un diacon, doi cântăreți și dirigintele corului.

A șaptea și ultima biserică, descrisă în această lucrare, este biserica Sf. Ilie din Craiova, fondată de vornicul Ilie Otetelișeanul. El a zidit această biserică între anii 1710—1715 și prin diată i-a lăsat partea sa din moșia Diiului, numită astăzi Calafatul. Ilie Otetelișeanul în această a sa diată hotărăște «ca doi cinstiți negustori ai târgului, numiți de către ctitori» să vadă de biserică potrivit orânduiri ctitorilor. Soția sa avea însărcinarea să isprăvească tâmplele și să o învelească din nou cu șindrilă. Ca ctitor lasă pe vărul său Barbu Otetelișeanul, intemeitorul Monastirei Călușului din județul Romanați, împreună cu Buzeștii. El, ca ctitor, avea însărcinarea ca ceea ce va prisosi din averea bisericeii să se dea milostenie unde îl va povățui Duhul lui Dumnezeu, mai vărtos să îmbrace săraci, să scoată datornicii din temniță, să hrănească bolnavii». De aici se vede cât de înalte sentimente creștinești avea acest bun român.

Constantin Lazaro a dăruit un teren, pe care ctitorul Iordache Otetelișeanul a zidit o școală de fete din averea acestei bisericeii. Mai în urmă, alături de această școală, se mai construie și o alta și astfel ambele purtau numele de «școala de sus și școala de jos» pentru a se face deosebire între fetele boerilor și ale negustorilor, care urmau aici. Una din

aceste școli, împreună cu moșia Cornetu, a fost dăruită Statului, căci averea bisericii nu era îndestulătoare pentru a fi întreținute amândouă. Cealaltă, sub numirea de școala «Lazaro-Otetelișeano» există și până astăzi, întreținută din fondurile bisericii. Acest Iordache Otetelișeanul a mai zidit și liceul din Craiova, tot pe un loc dăruit de Lazaro, și cu fonduri date de Știrbei-Vodă.

Fratele lui Iordache, Grigorie Otetelișianul, cunoscut ca inginer, a lăsat întreaga sa avere nepotului său Costică N. Otetelișeanu și fiului acestuia Grigorie, îndatorind pe nepotul său să dea școalei biblioteca ce o avea, instrumentele de inginerie și din fondurile școalei și bisericii să clădească un local pentru alcătuirea unui muzeu. Tot el mai stabilește ca să se întrețină biserica din Benești, să i-se dea doi preoți și un cântăreț. Murind Grigorie Otetelișeanul în 1868, lasă ca ctitor pe Costică Otetelișeanul, care a reclădit școala așa cum se găsește în timpul de față. Din anul 1871, dela moartea lui C. Otetelișeanul, și până la 1893 averea bisericii e administrată de D-nii Savu Șomănescu, Petre și Iancu Otetelișeanu. În timpul administrației lor s'a reconstruit biserica Sf. Ilie, și astăzi formează unul din monumentele însemnate și din podoabele Craiovei. În timpul de față se află ca ctitori frații Nicolae, Barbu și Ioan Otetelișeanul.

Averea bisericii constă din moșia Calafat cu o întindere de 5475 de pogoane; moșiile Vlădila din județul Romanați în întindere de 840 pogoane; opt

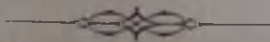
perechi de case în Craiova cu prăvălii, și un capital de 52.000 lei în înscrisuri funciare rurale și urbane 5% deșus la Banca Națională.

Bugetul acestei instituțiuni pe anul 1903—1904, verificat și aprobat de Administrația Casei Bisericeii, are la venituri suma de 116.238 lei și 94 bani. Aceste venituri constau din arenze, chirii, embaticuri, rentă și alte diverse venituri. Cheltuețile se ridică la suma de lei 116.060. În aceste cheltueli intră: diurna a doi administratori ctitoricești, a unui privighetor din partea Guvernului, casier, secretar, avocat, fiecare cu câte 200 lei lunar. În afară de aceștia mai sunt și cei trei ctitori, plătiți fiecare cu câte 2500 lei anual. Un camerian 720 lei pe an și un pădurar cu 240 lei pe an. Pentru material de cancelarie se plătește 420 lei; personalul bisericeii, compus din doi preoți, un diacon, doi cântăreți, un paracliser, un portar, dirigintele și personalul corului, primesc anual suma de 18,480; materialul necesar pentru biserică 3.500 lei; personalul didactic al școlii Lazaro-Otetelișeanu 16.800 și pentru serviciul administrativ 4.440 lei; materialul pentru școală, în care intră și întreținerea a 15 bursiere, cum și a șapte pedagoage 12,690; ajutoare diverse 2800; subvenții la diferite persoane 23.070 lei; diverse, în care intră și cheltuețile neprevăzute 11.000 lei. Escedentul bugetar al acestui an este de 178 lei și 94 bani.

Acesta este conținutul lucrării de față. În afară însă de acest rezumat istoric al fie-cărei biserici, tot în această scriere se află alăturate, ca anexe, actele de fon-

dație și de proprietate ale fie-cărei biserici. Aceste acte sunt de o mare însemnătate istorică și servesc ca un izvor de mare preț pentru acel ce va întreprinde un studiu amănunțit asupra vieții noastre religioase și sociale din acel timp. Din testamentele donatorilor, din hrisoavele domnești, din actele de danie, din zapise etc., din toate aceste documente se poate vedea cât de mult era îndreptată inima și mintea celor vechi spre a zidi și ajuta locașuri sfinte, spre a le îmbogăți cu averi, pentru ca pe lângă dănsule să se poată conserva sentimentul religios; să fie de ajutor pentru cei lipsiți și pentru cei îngreuiți de nevoi. Epitropii, cu frica lui Dumnezeu, ajutau pe preoții săraci, pe văduvele și orfanii lor, pe oamenii nevoiași din parohie; tipăreau cărți pe socoteala veniturilor acestor biserici bogate și dau sprijin tinerilor ce se distingeau la învățătură. Astfel unele biserici bogate au contribuit cu mult pentru luminarea neamului. Meritul D-lui P. Gârboviceanu, Administratorul Casei Bisericești, este destul de mare, prin aceea că sub supravegherea și din indemnul D-sale s'au adunat toate aceste date la un loc și s'au pus la dispoziția tuturor acelor ce se interesează de trecutul glorios al bisericilor noastre. Ași dori ca dela Casa Bisericești să iasă cât mai multe asemenea cărți folositoare și instructive.

M. P.

O carte pentru iertarea păcatelor.

Se știe că de îndată ce Turcii au pus stăpânire pe Constantinopol, scaunele patriarhale se găseau în mare strâmtoare materială. Un sprijin moral și mai cu seamă material nu le venea cu toată dragostea și evlavia decât din Principatele Române. Pot încă afirma, că aceste principate au fost stâlpii de conservare în decursul vremurilor ai scaunelor patriarhale. Nu era an dela Dumnezeu, ca să nu vină în țările române trimiși de ai Patriarhilor după ajutoare. Veneau călugări și preoți, episcopi și mitropoliți ba chiar și patriarhi. A fost un an, când s'au întâlnit în țările române toți patriarhi. Și căpatau ajutoare în de ajuns, fiindcă dădeau Români cu toții. Voi reveni asupra chestiunii aceștia, pentru că merită un studiu mai de aproape, cu deosebire în împrejurările actuale.

Se vede, că Sanctitatea Sa, Patriarhul de Ierusalim Partenie, nu se mulțămise numai cu binecuvântarea și iertarea păcatelor făcută oral creștinilor din România de trimișii săi preoți și vlădici, ci le trimetea și cărți personale de iertarea păcatelor și anume: grecești, pentru Greci și pentru cei ce știau grecește și românește pentru Români. Aceste cărți seamănă foarte mult, dacă nu sunt chiar identice cu indulgențele papale de odinioară. Public aici o carte de acestea trimisă unui credincios din județul Buzău anume *Ianache* și pusă mie la dispozițiune de un tânăr seminarist din acest județ.

*Parthenie cu mila lui Dumnezeu Patriarh al Sfintei și dumneze-
eștii Cetăți a Ierusalimului și a toată Palestine.*

Smerenia noastră din darul și mila și puterea a prea Sfântului și de viață începătorului Duh, carele s'au dat de la Mântuitorul nostru Is. Hs. dumnezeeștilor și sfinților lui Ucenici și Apostoli a legă și a dezlegă ale oamenilor păcate zicând lor: Primiți Duh Sfânt, ori cui veți erta păcatele, ertate să fie lor și ori cui veți ținea ținute să fie; și ori câte veți legă și dezlegă pre pământ să fie legate și dezlegate și în Cer. Iară dela aceia și dela noi unul după altul cu venirea acelu Dumnezeesc Dar, am ertat și pre fiul nostru sufletesc *Ianache*, încât și el ca un om a greșit și pre Dumnezeu a mâniat: cu cuvântul, cu lucrul, cu gândul, cu voie au fără voie și cu toate simțirile lui; sau de va fi căzut supt blestemul sau alurisia Arhierului sau a preotului sau a tătâne-său sau a mâne-sa sau singur els'a blestemat, și canonul dela dânsul a primit și al plini s'a nevoit. Deci de aceste greșeli de toate și de legături îl slobozim și îl iertăm cu puterea și cu darul a tocmitorului și Dumnezeescului închinătoriu, a prea puternicului Duh Iară câte va fi uitate sau aicea va fi lăsat neispoveduite și acelea să-i iarte lui milostivul Dumnezeu, cu rugăciunile blagocestivei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarei și pururea Fecioarei Mariei; și a sfântului, slăvitului și întru tot lăudatului Apostol Iacov fratele lui Dumnezeu și întâiul Arhieru al Ierusalimului și a tuturor Sfinților, amin. leat 1742.

(ss) Παρθένος Ελέωθεο Πατριάρχης της αγίας πόλεως Ιεροσολιμημαί: πάσις παλαιστίνης.

D-l N. Lepădatu, secretarul comisiunei monumentelor istorice îmi spune că aceasta e cea mai veche indulgență din cele cunoscute și tipărită în țară, în românește. E tipărită după 1700, însă înainte de 1740, dată la care s'a tipărit o alta, (exemplar la Acad. rom.), identică cu cea dintâiu, și tot de Partenie al Ierusalimului. A treia, tot de la Partenie, e tipărită în 1764, dar grecește (tot la Acad. rom).

CRONICA BISERICESCĂ.

I

Sesiunea de toamnă a Sf. Sinod.

Sesiunea de toamnă a Sf. Sinod deschisă în ziua de 12 Octombrie s'a închis cu cetirea mesagiului Regal de către d-l D. Sturdza, Ministrul Cultelor și al Instrucțiunii publice ad-interim, în ziua de 22 Octombrie. Potrivit hotărârei Sf. Sinod publicăm aici sumarele ședințelor.

Ședința din 14 Mai 1904.

Ședința se deschide la ora 8 dimineața sub președinția Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Primat. Prezenți 11 P. P. S. S. Membri, în concediu 5

Se citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot se aprobă.

Domnul Ministru al Cultelor și Instrucțiunilor Publice intră în sala ședințelor.

Se dă cetire următoarelor comunicări:

Raportul Direcțiunii tipografiei cărților bisericești, prin care supune la cunoștință, că a dat gratuit societății studenților în Teologie, conform ordinului Sf. Sinod, una Evanghelie, una Cazanie și un corp de Minee toate broșate. Să ia act.

Idem al aceleeași Direcțiuni cu care înaintează 17 exemplare legate, «Iconografia» pentru P. P. S. S. Membri și pentru bibliotecă. Să ia act și se decide a se distribui P. P. S. S. Membri.

Terminându-se comunicările, *Prea Sfințitul Episcop al Romanului* cetește următoarele rapoarte ale comisiei de petițiuni:

Raportul privitor la adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, cu care înaintează cererea locuitorilor din cătunele: Târgușorul-vechiu, Stăncuța și Zahanaua din jud. Prahova de a se formă o nouă parohie din acele cătune. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se comunica I. P. S. Chiriarih respectiv, că cererea aceasta este deja satisfăcută de Sf. Sinod.

Idem, relativ la adresa Sf. Episcopii a Râmnicului cu care înaintează un raport al protoiereului jud. Mehedintzi, precum și cererea locuitorilor din com. Cioroboreni de a se deslipi dela parohia Dânceu și a se formă o nouă parohie în acea comună. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se comunica P. S. Chiriarih respectiv, că cererea este deja satisfăcută de Sf. Sinod.

Idem, relativ la adresa Sf. Episcopii a Hușilor cu care înaintează trei tablouri cu modificările și înființările de parohii din jud. Fălciu, Tutova și Vaslui. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se avea în vedere la vremea cuvenită și a se trece în tabloul general al Sf. Sinod de modificarea parohiilor.

Idem, relativ la adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, cu care înaintează raportul Protoiereului județ. Teleorman, însoțit de mai multe acte privitoare la cererea locuitorilor din com. «Principele Ferdinand» de a se formă o nouă parohie în acea comună. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se satisface cererea.

P. S. Episcop al Râmnicului N-Severin, arată că necesitatea modificării parohiilor, mai ales rurale, este de mult simțită și că Sf. Sinod s'a ocupat cu această chestiune, având în vedere nenumăratele cereri venite neconținut la fiecare sesiune și în urma cercetărilor făcute a admis pe acelea pe care le-a găsit întemeiate, și a format un tablou pe care l'a înaintat Onor Minister.

Până în prezent însă nu s'au recunoscut prin lege modificările și înființările de noi parohii, aprobate de Sf. Sinod. De asemenea Sf. Sinod s'a ocupat și cu cesțiunea modifi- cărei legii Clerului, fiind în legătură cu modificarea paro- hiilor, și a alcătuit chiar un proiect de modificarea acestei legi, prin care s'a căutat a se aduce îmbunătățirile de care se simte necesitate, și a se îndrepta unele părți din actu- ala lege a Clerului, spre a corespunde necesităților biseri- cei și cerințelor religioase ale poporului. În ceea ce privește cesțiunea parohiilor, P. S. Sa roagă a se admite și a se recunoaște prin lege.

1) Modificările parohiilor notate de Sf. Sinod, intru cât se sporește numărul lor; 2) Hirotonia seminaristilor și ca preoți ajutatori acolo unde se simte necesitate, adică în pa- rohiile prea mari, care nu pot fi deservite de un singur paroh, de oare ce preoții supranumerari, cari se mai gă- sesc, nu pot fi strămutați în alte localități, din cauză că unii sunt bătrâni și infirmi, alții sunt tnvățatori, iar alții sunt necesari în parohiile mari în care se găsesc funcțio- nând până la modificarea legii. P. S. Sa roagă pe D. n. ul Ministru să binevoiască a încuviința interpretarea mai largă a art. 11 din legea Clerului relativ la cele 4 vacanțe, despre care se vorbește în acest articol, căci după inter- pretarea, care i s'a dat până acum rămân bisericile și creș- tinii fără preoți.

D. n. ul Ministru arată, că defectul cel mare al legii Clerului este, că la facerea acestei legi s'a lăsat seama mai mult de interesele clerului decât de interesele generale ale religiunii poporului. Apoi parohiile n'au fost bine aranjate și de aceea se simte acum necesitate de a se modifica multe din ele și a se înființa altele din nou și că legea actuală a Clerului, cere un budget de 9½ milioane, aceea ce nu se poate da. Intru cât privește interpretarea art. 11 din legea Clerului D. sa zice, că nu poate să l' interpreteze de cât așa cum l'a interpretat și până acum, căci dacă legea este de- fectuoasă trebuie îndreptată, iar dacă este bună trebuie a se aplică așa cum este.

P. S. Episcop al Râmnicului roagă din nou pe D. n. ul Ministru, să binevoiască a admite interpretarea mai largă a art. 11 din legea Clerului, pentruca să nu rămână bise-

Idem al aceleleași Direcțiuni cu care înaintează 17 exemplare legate, «Iconografia» pentru P. P. S. S. Membri și pentru bibliotecă. Să ia act și se decide a se distribui P. P. S. S. Membri.

Terminându-se comunicările, *Prea Sfințitul Episcop al Romanului* cetește următoarele rapoarte ale comisiei de petițiuni:

Raportul privitor la adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlației, cu care înaintează cererea locuitorilor din cătunele: Târ-gușorul-vechiu, Stăncuța și Zahanaua din jud. Prahova de a se formă o nouă parohie din acele cătune. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se comunica I. P. S. Chiriarh respectiv, că cererea aceasta este deja satisfăcută de Sf. Sinod.

Idem, relativ la adresa Sf. Episcopii a Râmnicului cu care înaintează un raport al protoiereului jud. Mehedinți, precum și cererea locuitorilor din com. Cioroboreni de a se deslipi dela parohia Dănceu și a se formă o nouă parohie în acea comună. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se comunica P. S. Chiriarh respectiv, că cererea este deja satisfăcută de Sf. Sinod.

Idem, relativ la adresa Sf. Episcopii a Hușilor cu care înaintează trei tablouri cu modificările și înființările de parohii din jud. Fălciu, Tutova și Vaslui. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se avea în vedere la vremea cuvenită și a se trece în tabloul general al Sf. Sinod de modificarea parohiilor

Idem, relativ la adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlației, cu care înaintează raportul Protoiereului județ. Teleorman, însoțit de mai multe acte privitoare la cererea locuitorilor din com. «Principele Ferdinand» de a se formă o nouă parohie în acea comună. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se satisface cererea.

P. S. Episcop al Râmnicului N-Severin, arată că necesitatea modificării parohiilor, mai ales rurale, este de mult simțită și că Sf. Sinod s'a ocupat cu această chestiune, având în vedere nenumăratele cereri venite neconținut la fiecare sesiune și în urma cercetărilor făcute a admis pe acelea pe care le-a găsit întemeiate, și a format un tablou pe care l'a înaintat Onor Minister.

Până în prezent însă nu s'au recunoscut prin lege modificările și înființările de noi parohii, aprobate de Sf. Sinod. De asemenea Sf. Sinod s'a ocupat și cu cesțiunea modificării celei legi Clerului, fiind în legătură cu modificarea parohiilor, și a alcătuit chiar un proiect de modificare a acestei legi, prin care s'a căutat a se aduce îmbunătățirile de care se simte necesitate, și a se îndrepta unele părți din actuala lege a Clerului, spre a corespunde necesităților bisericești și cerințelor religioase ale poporului. În ceea ce privește cesțiunea parohiilor, P. S. Sa roagă a se admite și a se recunoaște prin lege.

1) Modificările parohiilor notate de Sf. Sinod, întru cât se sporește numărul lor; 2) Hirotonia seminariștilor și ca preoți ajutători acolo unde se simte necesitate. adecă în parohiile prea mari, care nu pot fi deservite de un singur paroh, de oare ce preoții supranumerari, cari se mai găsesc, nu pot fi strămutați în alte localități, din cauză că unii sunt bătrâni și infirmi, alții sunt învățatori, iar alții sunt necesari în parohiile mari în care se găsesc funcționând până la modificarea legii. P. S. Sa roagă pe D. n. l. Ministru să binevoiască a încuviința interpretarea mai largă a art. 11 din legea Clerului relativ la cele 4 vacanțe, despre care se vorbește în acest articol, căci după interpretarea, care i s'a dat până acum rămân bisericile și creștinii fără preoți.

D. n. l. Ministru arată, că defectul cel mare al legii Clerului este, că la facerea acestei legi s'a ținut seama mai mult de interesele clerului decât de interesele generale ale religiunii poporului. Apoi parohiile n'au fost bine aranjate și de aceea se simte acum necesitate de a se modifica multe din ele și a se înființa altele din nou și că legea actuală a Clerului, cere un budget de 9 $\frac{1}{2}$ milioane, aceea ce nu se poate da. Întru cât privește interpretarea art. 11 din legea Clerului D. sa zice, că nu poate să'l interpreteze de cât așa cum l'a interpretat și până acum, căci dacă legea este defectuoasă trebuie îndreptată, iar dacă este bună trebuie a se aplica așa cum este.

P. S. Episcop al Râmnicului roagă din nou pe D. n. l. Ministru, să binevoiască a admite interpretarea mai largă a art. 11 din legea Clerului, pentruca să nu rămână bise-

ricile și poporul creștin fără preoți, arătând, că în alte privințe s'a interpretat legea mai larg și citează mai multe exemple precum: transformarea diurnei membrilor Consistoriilor în jetoane de prezență, schimbarea destinațiunii pământurilor bisericesti, pe care legea le lasă în folosința personalului bisericesc, pentru care citează cazul cu pământul unor monastiri, căruia Ministerul i a dat altă destinație decât cea prevăzută de lege. Arată apoi, că după lege un paroh poate fi desărcinat de calitatea de paroh, pentru cazuri de boală, bătrânețe și altele, dar aceasta nu vrea să zică că el nu mai poate complă în numărul preoților; Ministerul însă îl șterge din State cu totul.

D-nul Ministru zice, că aceasta se poate admite, intru cât nu se sporește numărul preoților supranumerari.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei arată că, chestiunea care se discută este și grea și delicată pentru că aici este și o parte materială și una duhovnicească. I. P. S. Sa crede, că și Sf. Sinod are dreptate de a cere numărul trebuitor de preoți, spre a nu fi lipsit poporul de serviciile bisericesti, dar crede că și D-nul Ministru are dreptate când susține, că nu poate a împovăra budgetul cu salariile preoților, care se cer pentru noile parohii, de a căroro înființare se simte necesitate. Pentru aceasta trebuie a se găsi un mijloc prin care să se poată împacă și una și cealaltă parte.

Fiind dar recunoscută datoria de a se da numărul trebuitor de preoți pentru satisfacerea cerințelor religioase ale poporului și pentru a nu se îngreua budgetul Statului prin aceasta, I. P. S. Sa crede, că s'ar putea modifica legea Clerului în sensul ca să se poată admite hirotonia seminariștilor ca preoți ajutători pe unde se simte necesitatea, dacă creștinii se obligă să'i plătească conform legii, încasându-se de perceptori sumele cuvenite, după angajamentele luate de poporeni.

P. S. Episcop al Hușilor, este de părere a se alege o comisiune, care împreună cu un delegat al Onor. Minister să studieze chestiunea modificării legii Clerului și la sesiunea viitoare să vină cu lucrarea sa la Sf. Sinod.

P. S. Episcop al Romanului arată că legea clerului în art. 14 conexat cu 48 prevede hirotonia de preoți supranumerari și roagă pe D-nul Ministru să binevoiească a

incuviința hirotonia de preoți supranumerari pe unde se simte absolută nevoie. Tot odată P. S. Sa declară, că împărtășește în totul propunerea făcută de I. P. S. Mitropolit al Moldovei.

P. S. Arh Calist Botoșeanu crede, că după cum se găsesc mijloace pentru toate celelalte instituțiuni ale Statului, tot astfel s'ar putea găsi și pentru Biserică, care este una din instituțiunile cele mai însemnate și mai folosite ale Statului. Dacă legea Clerului are nevoie de îmbunătățiri, se poate a se îmbunătăți, dar a nu lipsi pre creștini de binefacerile religiei din cauză că legea nu este în totul bună. Și dacă Onor. Guvern a desființat taxa de 4 lei, care se plătea pentru cler și pe care creștinii o plăteau și mai înainte de lege, sub formă de învoeli, acum este drept ca Statul să prevadă mijloacele necesare pentru plata clerului iar nu să se lipsească poporul de preoți, pe motivul că nu se găsesc mijloace pentru plata preoților.

D-nul Ministru arată, că propunerea pe care a făcut-o I. P. S. Mitropolit al Moldovei și pe care vede că Sf. Sinod o împărtășește a făcut o și Domnia sa prin proiectul D sale pentru modificarea legeri Clerului, dar că acel proiect n'a fost primit de către P.P. S.S. Chiriarihi.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei răspunde D-lui Ministru că nici Sf. Sinod, nici I. P. S. Sa n'au respins proiectul făcut de D-nul Ministru, ci a zis numai că nu poate să se pronunțe în această cestiune decât după ce va auzi și cuvântul I. P. S. Mitropolit Primat, care lipseă atunci din țară pentru căutarea sănătăței I. P. S. Sale.

P. S. Episcop al Râmnicului Noul Severin arată asemenea că P.P. S.S. Chiriarihi n'au respins proiectul D-lui Ministru, dar crede P. S. Sa că era bine ca acel proiect să fi fost comunicat Sfântului Sinod spre a se rosti asupra lui, fiind vorba de modificarea legeri Clerului. Cât privește propunerea P. S. Episcop al Hușilor, crede că nu mai este nevoie de a se alege o comisiune, care să studieze cestiunea modificărei legeri clerului, întru cât Sf. Sinod s'a rostit atât asupra modificărei legeri Clerului cât și asupra modificărei parohiilor. Iar în ceea ce privește propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei, declară că o împărtășește însă așa, ca să nu ne întorcem la timpurile dinaintea legeri Clerului,

când preoții erau lăsați la mila creștinilor. Pentru aceasta P. S. Sa crede că propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei s'ar putea primi dacă comunele respective, care ar avea neapărată trebuință de preoți peste cei prevăzuți prin legea în vigoare, s'ar obligă să verse la fisc suma necesară pentru întreținerea acelor preoți, iar ei să fie retribuiți tot de Stat în condițiunile preoților supranumerari, prevăzuți de lege.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că împărtășește propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei și roagă pe D-nul Ministru a face un proiect pentru modificarea legii Clerului pe care să bine voiească a'l comunica Sf. Sinod la sesiunea viitoare.

Punându-se la vot propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei, se primește.

P. S. Arh. Meletie Gălățeanu cetește raportul comisiunii pentru cercetarea manualelor de învățământ religios cursul secundar, privitor la manualele întitulate: «Explicarea Evangheliilor de Econ. Dr. C. I. Popescu, aprobate de Minister.

Se primesc concluziunile raportului, care sunt de a se aprobă numitele manuale.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu cetește următoarele rapoarte ale comisiunii de petițiuni:

Raportul privitor la adresa Ministerului Cultelor—Administrațiunea Casei Bisericei, relativă la adresa Primăriei Capitalei de a se incuviința dărămarea bisericei Sf. Nicolae Dintr'o zi.

Se aprobă concluziunile raportului, cari sunt de a se interveni la Onor. Minister, ca să pună în vedere Primăriei să lase numita biserică să funcționeze și mai departe, după cum a funcționat și până acum, și să o îndatoreze ca pe lângă micile cheltueli pe care le face astăzi, să'i vină în ajutor pentru a i se putea face reparațiunile de vopsitorie la invelitoare intru cât zidăria a fost reparată acum câți va ani în urmă.

Idem, relativ la suplica locuitorului Al. Popescu din comuna Strehaia, jud. Mehedinți, prin care reclamă că n'a fost drept judecat preotul Ioan Istrățoiu din comuna Menții din față de către Spiritualul Consistoriu al Eparhiei Arge-

șului. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de trecere la ordinea zilei

Idem, relativ la suplica cântăreților bisericești din Craiova, prin care se plâng că nu li s'a plătit salariile de Primăria respectivă pe mai multe luni din urmă. În urma discuțiunii urmată se decide a se înainta suplica menționată Onor. Minister spre cele ce va crede de cuviință.

Idem, relativ la suplica D-lui V. Săghinescu din Iași, prin care arată că în mai multe scrieri, ai căror autori sunt profesori și profesoare se ponegrește religiunea creștină și roagă a se lua măsurile convenite spre a nu se încuraja asemenea apucături rele. Se decide a se înainta menționata suplică Onor. Minister spre cele ce va crede de cuviință.

P. S. Episcop al Râmnicului arată că, comisiunea aleasă de Sf. Sinod pentru a se ocupa cu modificările ce urmează a se aduce Regulamentului Revistei «Biserica Ortodoxă Română» neavând timpul necesar spre ași alcătui raportul său, roagă a se amâna această sesiune pentru sesiunea viitoare. În urma discuțiunii urmată se decide a se amâna rezolvirea acestei sesiuni până la sesiunea viitoare.

D-nul Ministru, roagă a se aprobă rugăciunea, care are a se citi de către toți preoții din țară cu ocaziunea serbării celui de al 4-lea centinar al Domnitorului Ștefan cel Mare, care va avea loc la 2 Iulie. Sf. Sinod aprobă.

Terminându-se lucrările, D-nul Ministru, celește Mesagiul Regal de închiderea sesiunii.

Președinte (ss) *Iosif Mitropolit Primat.*

(ss) Secretar *Pimen al Dunărei-de-Jos.*

Ședința din 12 Octombrie 1904.

Sesiunea ordinară de toamnă a Sf. Sinod s'a deschis cu solemnitatea obicinuită, făcându-se în Catedrala Sf. Mitropolii convenitul Te-Deum la ora 10 dimineața, în prezența P.P. S.S. Membri și a D-lui Prim-Ministru Dim. A. Sturdza, ad-interim la Culte și Instrucțiune Publică; iar la ora 10^{1/2} s'a făcut sfințirea apei în sala ședințelor Sf. Sinod, după care D-nul Prim-Ministru a dat cetire Mesagiului Regal de deschiderea sesiunii

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, declară sesiunea deschisă.

P. S. Episcop al Râmnicului, Secretar, citește apelul nominal al P.P. S.S. Membri; prezenți 13, în concediu 3.

P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos, Secretar, citește sumarul ședinței ultime din sesiunea de primăvară, care se aprobă cu rectificarea cerută de către P. S. Arhiepiscopul Calist Botoșeneanu: «că P. S. Sa a propus, ca cu ocaziunea modificării actualei legi a Clerului, fiind necesitate de a se înființa noi parohii, preoții acelor parohii, fie parohi sau ajutători, dacă se admite să fie plătiți prin învoeli de către locuitori, atari învoeli să nu se facă între preoți și poporeni, ci între comună și Casa Bisericeii și preoții să fie plătiți de Stat așa după cum se plătesc și cei existenți în prezent».

Se alege prin aclamațiune, după propunerea I. P. S. Președinte, aceiași P. P. S. S. Secretari ai bioulului și aceiași P.P. S.S. Membri în comisiuni, cari au fost și în sesiunea trecută și anume: Secretari ai bioulului: P.P. S.S. Episcopi al Râmnicului și al Dunărei-de-Jos; în comisiunea de petițiuni: P. S. Episcop al Romanului și P. P. S. S. Arhiepiscopii Nifon Ploșteanu și Calist Botoșeneanu; în comisiunea pentru cercetarea cărților de curs primar: P. P. S. S. Episcopi al Argeșului și al Râmnicului și P. S. Arh. Sofronie Craioveanu; în comisiunea pentru cercetarea cărților de învățământ religios, cursul secundar: P.P. S.S. Episcopi al Hușilor și al Dunărei-de-Jos și P. S. Arh. Meletie Gălățeanu; în comisiunea pentru cercetarea cărților de muzică: P. P. S. S. Episcopi al Argeșului și al Romanului și P. S. Arh. Nifon Ploșteanu și în comisiunea pentru Revistă și Tipografie: P.P. S.S. Episcopi al Argeșului și al Râmnicului și P. S. Arhiepiscopul Sofronie Craioveanu.

Se dă cetire următoarelor comunicări:

Adresa Sf. Mitropolii a UngroVlahiei, cu care înaintează scrisoarea cu No. 3559 primită dela Sanctitatea Sa Prea Fericitul Patriarh Ecumenic al Constantinopolului, însoțită de traducerea în limba română, prin care răspunde la aceea a Sf. Sinod al Bisericeii Autocefale Ortodoxe Române din 11 Mai a. c.

Idem, a aceleiași Sf. Mitropolii, cu care înaintează scrisoarea (cu No. 3385) primită dela același Prea Fericit Pa-

triarh, însoțită de traducerea ei în limba română, privitoare la încercările de unire făcute de către unele confesiuni creștine eterodoxe și la cestiunea modificării Calendarului. Se decide a se celi aceste scrisori în ședință.

Idem, a I. P. S. Mitropolit al Moldovei, prin care roagă a i se acordă concediu până la 14 Octombrie inclusiv fiind ocupat în Eparhie.

Idem, a P. S. Episcop al Romanului, prin care roagă a i se acorda concediu până la 15 Octombrie fiind reținut în Eparhie.

Petiția P. S. Arhiepiscopului Ghenadie Bacăoanul, prin care roagă a i se acordă concediu până la 14 Octombrie inclusiv fiind ocupat cu serviciile religioase în Iași. Se acordă concediile cerute.

Adresa Ministerului Cultelor—Administrațiunea Casei Bisericești, prin care comunică, că în vederea lămuririlor date de Ministerul de Interne nu se poate satisface cererea de a se forma o nouă parohie în cătunul «Principele Ferdinand» din județul Teleorman.

Idem, a Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, prin care comunică, că Epitropia bisericești Sf. Nicolae Vlădica din Prund a rectificat budgetul cu privire la salariile preoților și astfel s'a dat satisfacție plângerei preotului Christache Popovici.

Idem, a Sf. Episcopiei a Râmnicului, cu care înapoiază petiția locuitorilor de pe moșia Statului «Miloștea», comunicând că acești locuitori sunt îngrijiți cu cele bisericești de către preoții dela parohia Grecii, județul Vâlcea.

Idem, a Sf. Episcopiei a Argeșului, prin care comunică, că cererea locuitorilor din comuna Potcoava, județul Olt, de a se înființa a doua parohie în acea comună, a fost satisfăcută de Sf. Sinod. De acestea să ia act.

Idem, ale Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, cu care înaintază, dosarele cu actele privitoare la tunderea în monahism a fraților: Gheorghe Samuel, Grigore și Năstase Dumitru din sf. Monastire *Căldărușani*; Vladimir Dumitrescu, Grigore Cristea, Ștefan A. Costache, Gheorghe Abeg și Teodor Simionescu din sf. Monastire *Cernica*; a surorilor: Ana Butin, Sofia Butin, Chrisita D. Stoicescu și Maria St. Iacov din sf. Monastire *Sămurcăsești*; Victoria G. Ionescu, Elena Dumitrescu, Maria Moldoveanu, Maria I. Filipescu și

Emilia I. Valeanu din sf. M-re *Suzana*; Constantina Măndescu, Elena I. Răpeanu, Elena Vasilescu, Ana Iliescu și Maria Constantinescu din sf. M-re *Țigănești*; Maria Androne din sf. M-re *Viforâta*.

Idem, ale Sf. Mitropolii a Moldovei, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la tunderea în monahism a fraților: Ioan V. Macovei, Gheorghe N. Stelea, Nicolae Gh. Irimia, Gh. I. Marin, Gh. Baghin, Chiril Gh. Gavril Berea, Petru I. G. a Lencăi Gorzum, Ioan Cozmolici, V. I. D. Cosofreț, Nicolae Brăteanu din sf. M-re *Neamțu Secu*; Gh. Agapi, Teodor Moisie Dumitriu, Teodor Harcola și I. V. a Luculesei din sf. M-re *Rășca*; Dimitrie Codău și Nicolae Drăguleanu din schitul *Cozancea*; a surorilor: Efrosina Grădinaru, Nedelea Stoica Garoi, Efrosina I. Teleanu, Maria Pătea, Maria I. Gherasim și Maria Moroe din sf. M-re *Agapia*; Maria Ioan Puricescu din schitul *Almaș*; recunoașterea călugăriei săvârșită în caz de boală a fraților: Iuliu Scriban din sf. M-re *Neamțu-Secu*; Ioan Crăciun din sf. M-re *Gorovei*, și a surorilor: Maria Pătea și Maria Melinte din sf. M-re *Agapia*.

Idem, a Sf. Episcopii a Râmnicului, cu care înaintează dosarele cu actele relative la tunderea în monahism a surorilor: Ana zisă și Ioana C. Torop, Stana Danfil Marcu, Fevronia Catarinescu, Aristina Gh. D. Ungureanu din sf. M-re *Horezul*.

Idem, a sf. Episcopii a Argeșului, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la tunderea în monahism a fraților: Petre Săvoiu și Gh. Manu din sf. M-re *Stănișoara*, și a surorilor: Ioana Tudor Cojocaru, Safta Iordache Robescu, Voica Mitrana Barbu și Maria Ioan Vasile din sf. M-re *Văleni*; precum și pentru recunoașterea călugăriei, săvârșită în caz de boală, a surorii Maria Bucur Stăncioiu din aceeași sf. M-re.

Idem, a Sf. Episcopii a Dunărei-de-Jos, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la tunderea în monahism a fraților: Petrea Iorga, Nicolae Ilia, Vasile Vladislav din M-re *Cocoș*; Tarasie Dănilă din schitul *Saun* și a surorilor: Agafia I. Pavel, Parascheva M. Gogiu, Maria I. Ilief din sf. M-re *Celc-Dere*.

Idem, a sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, cu care înaintează

raportul Protoiereului jud. Prahova și mijlocește ca biserica cu patronul Sfinții Apostoli Petru și Pavel din Ploești, care este monument istoric, să se declare parohială.

Idem, a Sf. Episcopii a Râmnicului, prin care comunică că epitropia parohiei Sf. Gheorghe Vechiu din Craiova roagă a se schimbă hramul bisericii parohiale, în loc de Sf. Gheorghe să fie Cuvioasa Parascheva, de oare ce are icoana Sf. Cuvioasa Parascheva, care este mult venerată de credincioși.

Idem, a aceleeași Sf. Episcopii, cu care înaintează raportul Protoiereului jud. Dolju, privitor la cererea locuitorilor din cătunul Urechești de a fi deslipiți dela parohia Mischiu și a fi alipiți la parohia Motocii, de care țin și politicește.

Idem, aaceleeași Sf. Episcopii, cu care înaintează raportul Protoiereului jud. Gorjiu, împreună cu un proces verbal și o petiție, privitoare la cererea locuitorilor din comuna Râșina de a se schimbă numele parohiei lor Lumezani în «Râșina».

Idem, aceleeași Sf. Episcopii, cu care inapoează cererea locuitorilor din comuna Menții din față, jud. Mehedinți, cu lămurirea că admite modificarea acelei parohii așa după cum se cere de locuitori.

Idem, a Sf. Episcopii a Romanului, prin care mijlocește a se modifica parohia Leca din jud. Bacău, trecându-se cătunul Zlătarii la parohia Părincea.

Suplica Cuviosului Schimonah David, cu care, ca impunitic al Chinoviuului Român din Sf. Munte Atos, înaintează mai multe modele de icoane cu rugăminte de a se cerceta și aprobă.

Idem, a locuitorilor Toader Ștefan Scurtu și Gh. Mănăila, epitropi ai bisericii din parohia Roșești, jud. Fălciu, prin care roagă a se mijloci ca să fie scutiți ca epitropi ai numitei biserici, de caile de comunicație și straje. Acestea se trimit la comisiunea de petițiuni.

Suplica P. S. Arh. Sofronie Craioveanu, cu care înaintează un manuscris intitulat: «*Micul Catehism*» cu rugăminte de a se cerceta și aprobă.

Adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, cu care înaintează adresa Ministerului de Interne și un exemplar: «*Noul Testament*», ediția societății Britanice, spre a se decide dacă poate fi permis să se cetească de către deținuții din închisori.

Suplica preotului Iconom Al. Popescu Cernica prin care

roagă a i se da înalta binecuvântare de a dedica Sf. Sinod lucrarea sa intitulată: «*Mângâeri sfinte din psalmii prea fericitului profet și împărat David*».

Idem, a D-lui I. Comăneanu, funcționar în Ministerul de Războiu, cu care înaintează un manuscris intitulat: «*Carte de rugăciune și bucăți de cetire pentru înălțarea moralului religios al soldatului ortodox român*» și roagă a se cercela și aprobă. Acestea se trimit la comisiunea pentru cercetarea manualelor de învățământ religios, cursul secundar.

Adresa Ministerului Cultelor—Administrațiunea Casei Bisericești—cu care înaintează raportul D-lui profesor D. G. Kiriac, privitor la manuscrisul intitulat: «*Liturghia Sf. Ioan Chrisostom*» al D-lui Gheorghe I. Buiuk.

Suplica D lui Mihail D. Rădescu, profesor de muzică bisericească la Academia de Muzică din București, cu care înaintează un manuscript intitulat: «*Liturghia melodică*» pentru uzul școalelor sătești, și roagă a se cerceta și a probă. Acestea se trimit la comisiunea pentru cercetarea lucrărilor de Muzică.

Adresa Sf. Mitropolii a Ungro Vlahiei, cu care înaintează raportul Protoiereului județului Ilfov, privitor la cererea de a se da gratuit din Tipografia Cărților Bisericești, cărțile de ritual pentru biserica ce se construiește din nou în comuna Ulmeni, de oarece cele vechi au fost distruse de incendiu.

Suplica D lui Ioan Popescu, profesor de Religie în Tecuciu, prin care roagă a se admite tipărirea lucrării sale intitulată: «*Mic dicționar biblic*» de către Tipografia Cărților Bisericești, cedând jumătate din exemplarele câte se vor tipări acelei tipografii. Acestea se trimit la comisiunea pentru Revistă și Tipografie.

Adresa Ministerului Cultelor—Administrația Casei Bisericești, cu care înaintează 20 exemplare: proiectul de buget al Tipografiei Cărților Bisericești pe exercițiul 1905/1906, pentru a se distribui P. P. S. S. Membri ai Sf. Sinod, spre a lua cunoștința.

Suplica preotului econom Dr. Constantin Popescu și preotul Icon. I. Constantinescu-Lucaci, cu care înaintează câte 18 exemplare din cărțile didactice aprobate: *Dogmele Religiei Ortodoxe* și *Morala Creștină* pentru P. P. S. S.

Membri ai Sf. Sinod și bibliotecă. Acestea se decide a se distribui P.P. S.S. Membri.

Suplica D-lui Toma Dinescu, prin care se plânge că a servit patru luni la Casa Revistei «Biserica Ortodoxă Română» cu leafa de 60 lei pe lună și nu i s'a plătit. Se decide a se înainta în original Ministerului Cultelor—Administrația Casei Bisericeii.

Terminându-se comunicările, *P. S. Episcop al Râmnicului, Secretar*, cerește scrisoarea Sanctității Sale Prea Fericitului Patriarh ecumenic al Constantinopolului, prin care răspunde la aceea a Sf. Sinod al Bisericeii Autocefale Ortodoxe Române din 11 Maiu a. c. Sf. Sinod luând cunoștință de această scrisoare a Sanctității Sale Prea Fericitul Patriarh ecumenic, a decis ca P.P. S.S. Membri să sfătuească pe fostul Mitropolit Ghenălie de a se liniși.

Ședința se ridică la ora 12^{1/2} și se decide ședința viitoare pentru Luni 18 curent la ora 9 dimineața.

Președinte (ss) *Iosif Mitropolit Primat*

Secretar (ss) *Atanasie al Râmnicului.*

Sedința din 18 Octombrie 1904.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața, sub presidenția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 16 P. P. S. S. Membri.

Se dă cetire sumarului ședinței precedente și punându-lă vot se aprobă.

Se dă citirea următoarelor comunicări:

Adresa Ministerului Cultelor Administr. Casei Bisericeii, prin care comunică gestiunea financiară verificată a Revistei «Biserica Ortodoxă Română» pe anii 1902/903 și 1903/904. Se ia act.

Idem a Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la tunderea în monahism a fratelui Gheorghe Dinu Diaconescu din M-rea *Keia* și a surorii Ana Nicolae Tâflan din M-rea *Pasărea*.

Idem, a Sf. Episcopii a Râmnicului, cu care înaintează dosarul cu actele privitoare la tunderea în monahism a surorii Maria Hristescu din M-rea *Horezul*.

Idem a Sf. Episcopii a Romanului, cu care înaintează

dosarele cu actele privitoare la tunderea în monahism a fratelui Constantin Dinu Mladinu Nicola zis și Constaulin Dinescu din M-rea *Bogdana* și a tânărului Victor Puiu, licențiat în Teologie.

Idem, a Sf. Episcopii a Hușilor, cu care înalțează dosarele cu actele privitoare la tunderea în monahism a surorilor: Maria Bogdan, Elena Munteanof, Stana Lazăr și Maria Roșca din M-rea *Adam* jud. Tutova.

Suplica studenților din anul III al Facultății de Teologie, absolvenți de liceu, prin care roagă a se interveni la Minister ca să le vizeze angajamentele ce au făcut de a intra în cler, spre a fi scutiți de serviciul militar.

Idem, a D lui Ioan I. Arhiepiscopu din urbea Roman, prin care roagă a i se acorda înalta bine-cuvântare de a se cununa religios a 4-a oară, fiind văduv de trei ori prin moartea soțiilor pe care le-a avut și acum este deja cununat civil cu a patra soție. Acestea se trimit la Comisiunea de petițiuni.

Suplica D-lui General P. V. Năsturel, cu care înaintează un exemplar din scrierea intitulată: «Viața sfinților Varlaam și Ioasaf», imprimată de Domnia Sa și roagă a i se da înalta binecuvântare și a o recomanda ca pe o carte folositoare de suflet. Se trimite la Comisiunea pentru cercetarea manualelor de învățământ religios, cursul secundar.

Idem, a D lui Dimitrie Tabără, cântăreț la Sf. M re Golia din Iași, cu care înaintează două manuscrite de cântări bisericești pe psaltichie și roagă a se cerceta și aproba. Se trimite la Comisiunea pentru cercetare lucrărilor de Muzică.

Terminându-se comunicările și urmând a se citi scrisoarea Sanctității Sale Prea Fericitul Patriarh ecumenic, comunicată în ședința precedentă, se amână a se citi când va fi prezent și D l Ministeru.

P. S. Arh. Calist Botoșeanu cetește următoarele rapoarte ale Comisiunii de petițiuni:

Rapoartele privitoare la adresele Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei, cu care s'au înaintat dosarele cu actele pentru tunderea în monahism a fraților: Ioan V. Macovei, Gheorghe N. Stelea, Nicolae Gh. Irimia. Gheorghe I. Marin, Gheorghe Baghiu, Chiril Gh. Gavril Berea, Petre I. G. a

Lucăi Gorzun, Ioan Cosmolici, Vasile Ioan D. Coșofreț și Nicolae Crăteanu din M-rea *Neamțu-Secu*; Gheorghe Agapi, Toader Moise Dumitru, Toader Gh. Marcotă și Ioan Vasile a Luculesei din M-rea *Râșca*; Dimitrie Codău și Nicolae Drăguleanu din Schitul *Cozancea*; și a surorilor Frâsina V. Grălinaru, Nedelea Stoica Garoi, Efrosina Teleanu, Maria N. Pătea. Maria I. Gherasim și Meria Moroe din M-rea *Agapia*; Maria Ioan Puricescu din schitul *Almas*; și recunoașterea călugăriei, săvârșită în caz de boală a fraților: Iuliu Scriban din M-rea *Neamțu-secu*; Ioan V. Crăciun din schitul *Goroveiu* și a surorilor: Maria Pătea și Maria Melinte din M-rea *Agapia*. Se aprobă tunderea în monahism precum și recunoașterea călugăriei, săvârșită în caz de boală a numiților frați și surori.

Idem, relativ la adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, prin care se miilocește ca biserica cu patronul Sfinții Apostoli Petru și Pavel din Ploești, să fie declarată parohială, fiind recunoscută ca monument istoric. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se interveni pe lângă Onor Guvern spre a se rosti asupra înființării nouilor parohii votate deja de Sf. Sinod și nerecunoscute legalmente până în prezent, dintre care face parte și această parohie este aprobată de Sf. Sinod.

Idem, relativ la suplica locuitorilor Toader, Ștefan Scurtu și Gh. Mănăilă, epitropi ai parohiei din com. Roșești ju. Fălciu, de a fi scutiți de strajă și căile de comunicație ca epitropi ai numitei parohii. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de trecere la ordinea zilei.

P. S. Arh. Nifon Ploeșteanu cerește următoarele rapoarte ale Comisiunii de petițiuni:

Rapoartele privitoare la adresele Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, cu care înaintează dosarele cu actele pentru tunderea în monahism a fraților: Vladimir Dumitrescu, Grigore Cristea, Ștefan A. Costeche, Gheorghe Abeg și Teodor Simionescu din M-rea *Cernica*; Gheorghe Samuel Grigore Samuel și Năstase Dumitru din M-rea *Căldărușani*; și a surorilor: Victoria G. Ionescu, Elena Dumitrescu, Maria Moldoveanu, Maria I. Filipescu și Emilia I. Valeanu din M-rea *Susana*; Ana Butin, Sofia Butin, Crisița D. Stoicescu, și Maria St. Iacob din M-rea *Samurcăsești*; Constantina

Mândescu, Elena I. Râpeanu, Elena I. Vasilescu, Ana Iliescu și Maria Constantinescu din M-rea *Țigănești* și Maria Androne din M-rea *Viforâta*. Se aprobă concluziunile rapoartelor care sunt de a se admite călugărirea numiților frați și surori.

Idem, relativ la adresa Sf. Episcopii a Râmnicului, cu care înaintează dosarele cu actele pentru tunderea în monahism a surorilor: Aristina G. D. Ungureanu, Fevronia Catarinescu Stana Danil Marcu și Ana zisă și Ioana C. Torop di M-rea *Horezu*. Se aprobă concluziunile raportului; care sunt de a se admite călugărirea numitelor surori.

Idem, relativ la adresa aceleeași Sf. Episcopii, prin care se mijlocește a se alipi comuna Menții din față la parohia Menții din dos, actualmente fiind atașată la Parohia Jirovu, jud. Mehedinți. Se aprobă concluziunile raportului; care sunt că cererea locuitorilor este deja satisfăcută de Sf. Sinod, aprobându-se înființarea unei noi parohii în comuna Menții din față.

Idem, relativ la adresa Sf. Episcopii a Romanului, prin care se mijlocește ca să se ia cătunul Zlătării dela parohia Leca și să se alipească la parohia Părincea jud. Bacău. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite mijlocirea făcută de Sf. Episcopie a Romanului.

Același *P. S. Raportor*, cetește următoarelor rapoarte ale Comisiunii pentru cercetarea lucrărilor de Muzică

Raportul relativ la manuscriptul intitulat: *Liturgia melodică* pe notațiunea liniară, înaintat de D-l Mihai D. Rădascu. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se respinge menționatul manual, fiind nepotrivit cu genul de cântări uzitat în Biserica noastră.

Idem, relativ la manuscriptul intitulat: «*Liturghia Sf. Ioan Chrisostom*» pe notațiune liniară, înaintat de D-l Gheorghu I. Buiuc și cercetat și de D-nul D. Gh. Chiriac, profesor la Conservator. În urma discuțiunei urmată, se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se respinge numitul manuscript și a se interveni la Onor. Minister al Cultelor ca să institue o comisiune de oameni speciali, care să formuleze anumite cântări corale, compuse în genul de cântare cerut de Biserica noastră și numai acele cântări ce vor purta aprobarea și viza Sf. Sinod să se

execute prin bisericile noastre. Asemenea s'a aprobat și propunerea I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, ca îndată ce cântări de acest fel vor fi făcute de Comisiunea ce se va numi și în care va intra și o delegație a Sf. Sinod și după ce vor fi aprobate de Sf. Sinod să se înlăture cu desăvârșire din biserică toate cântările actuale, care se execută de coruri prin biserici.

P. S. Arh. Meletie Gălățeanu, citește raportul Comisiunii pentru cercetarea cărților de învățământ religios, cursul secundar, privitor la manuscriptul intitulat: «Micul Catehism» înaintat de P. S. Arh. Sofronie Craioveanu. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite tipărirea numelui manuscript.

Se suspendă ședința pentru câteva minute. La redeschidere D-l Prim. Ministru intră în sala ședințelor.

P. S. Episcop al Dunărei-de-jos citește, scrisoarea Sanctității Sale Prea Fericitul Patriarh ecumenic, relativă la încercările de unire a unora din confesiunile eterodoxe și la cestiunea modificării calendarului. Sf. Sinod ia act de această scrisoare a Prea Fericitului Patriarh ecumenic.

Terminându-se lucrările înscrise la ordinea zilei, ședința se ridică și se decide ședința viitoare pentru joi 21 Octombrie.

Președinte, (ss) *Iosif Mitropolit Primat.*

Secretar (ss) *Pimen al Dunărei-de-jos.*

Ședința din 21 Octombrie 1904.

Ședința se deschide la ora 9 dimineata, sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 14 P. P. S. S Membri, în concediu 2.

Se citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot se aprobă.

Se dă cetire următoarelor comunicări:

Adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, cu care înaintează raportul Protoieriei jud. Prahova și se mijlocește înființarea unei noi parohii în comuna Cătunul jud. Prahova

Idem, a Sf. Episcopii a Buzăului, cu care înaintează dosarul cu actele privitoare la tunderea în monahism a fratelui Pavel Sofalvi din M-rea *Ciolan*.

Idem, a Primăriei oraşului Bucureşti, cu care înaintează un raport al comisiunii de salubritate, aprobat de consiliul de igienă, prin care se cere închiderea bisericii Sf. Nicolae dintr'o zi din capitală.

Suplica Diaconului Paraschiv Georgescu dela biserica Sf. Nicolae Vlădica din Prund, prin care se plânge că epitropia bisericii nu voeşte să-i plătească salariul așa după cum a hotărât Sf. Sinod în sesiunea de Primăvară a anului curent.

Idem alocuitorilor din cătunele Herăstrău-nou, Herăstrău-vechiu, Herăstrău, Herăstrău Mitică Hagi Tudorache și Floreasca, pendinte din comuna Băneasa Herăstrău, jud. Ilfov, prin care roagă a se interveni ca biserica din acea comună care a fost aprobată de Sf. Sinod ca parohială să fie recunoscută și de Onor. Guvern.

Idem, a D. lui Ștefan Dinulescu, Doctor în Teologie, prin care roagă a se mijloci la Onor. Minister ca să înființeze la Facultatea de Teologie un post de agregat pentru Istoria Bisericii Române, care post este prevăzut în regulamentul Facultății.

Acestea se trimet la Comisiunea de petițiuni.

Suplica învățătorilor școlii din com. Domnești, jud. Muscel, prin care roagă a se da gratuit din tipografia Sf. Sinod cărți de predici și revista «Biserica Ortodoxă Română» pentru biblioteca școlii din acea comună.

Idem a învățătorului școlii din com. Pleșești jud. Suceava, prin care roagă a se da gratuit din tipografia Sf. Sinod cărți religioase pentru biblioteca acelei școle.

Se trimite la Comisiunea pentru revistă și tipografie.

Suplica D-lui Ștefan Dinulescu, prin care roagă a i se da un post la instituțiunile care aparțin Sf. Sinod. Se decide a se avea în vedere la vacanță.

Suplica P. S. Episcop al Buzăului, prin care roagă a i se acorda concediu de cinci zile cu începere de joi, 21 curent, fiind ocupat în Eparhie.

Idem, a P. S. Arhiepiscop Melchisedec Piteșteanu, prin care roagă a i se acorda concediu pentru ziua de 21 Oct. fiind

ocupat la un serviciu religios... Se acordă concediile cerute.

Terminându-se comunicările *P. S. Arhiepiscopul Nilton Ploeșteanu* citește următoarele rapoarte ale comisiei de petiții:

Rapoartele privitoare la tunderea în monahism a fratelui Gheorghe Dinu Diaconescu din M-rea *Keia*, jud. Prahova; a surorii Ana Nicolae Tăflan din M-rea *Pasărea* jud. Ilfov; Maria Cristescu din M-rea *Horezu*, jud. Vâlcea; a fratelui Constantin Dinu Mladinu Nicola, zis și Constantin Dinescu din M-rea *Bogdana*, jud. Bacău; Victor Puiu, licențiat în Teologie; a surorilor: Maria Bogdan, Elena Munteanof, Stana Lazăr și Maria Roșca din M-rea *Adam*, jud. Tutova. Se aprobă concluziunile rapoartelor, care sunt de a se admite călugărirea numiților frați și surori.

P. S. Arhiepiscopul Calist Botoșeneanu citește următoarele rapoarte ale comisiei de petiții:

Rapoartele privitoare la tunderea în monahism a fraților: Gheorghe Manu și Petre Săvoiu din M-rea *Stănișoara*, jud. Argeș; a surorilor: Safta Iordache Robescu, Maria Ioan Vasile, Iolana Toma Cojocaru și Voica Mitruța Barbu din M-rea *Văleni*, jud. Argeș; a fraților: Petrea Iorga, Vasile Vladislav și Nicolae Ilia din M-rea *Cocoș*, jud. Tulcea; Tarasie Dănilă din schitul *Saun*, jud. Tulcea; a surorilor: Parascheva M. Gogiu, Agafia I. Pavel și Maria I. Ilief din M-rea *Celic-Dere*, jud. Tulcea. Se aprobă concluziunile rapoartelor, care sunt de a se admite tunderea în monahism a numiților frați și surori; recunoașterea călugăriei săvârșită în caz de boală a surorii Maria Bucur Stanciu din M-rea *Văleni*; și respingerea călugăriei surorii Parascheva M. Gogiu din M-rea *Celic-Dere* până la completarea actelor.

Raportul privitor la adresa Sf. Episcopiei a Râmnicului, prin care se mijlocește ca cătunul Urechești să fie dezlipit de la parohia Mischii și atașat la parohia Motoci, jud. Dolju. Se aprobă concluziunile raportului care sunt, că de oare-ce această cerere este deja satisfăcută de Sf. Sinod, să se aștepte până ce va fi recunoscută și de Onor. Guvern.

P. S. Arhiereu Meletie Gălățeanu, cetește următoarele rapoarte ale Comisiunii pentru cercetarea manualelor de învățământ religios, cursul secundar.

Raportul privitor la suplica preotului Iconom Al. Popescu Cernica, prin care roagă a i se acordă înalta binecuvântare de a dedica Sf. Sinod lucrarea sa, în versuri, intitulată: «*Mângâeri sfinte din Psalmii prea Fericitului profet și împărat David*». În urma discuțiunii urmate, se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a nu se admite cererea și a nu i se da voie să o tipărească până când nu o va înainta din nou Sf. Sinod spre a se vedea dacă a făcut îndreptările cuvenite.

Idem, relativ la adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, cu care înaintează un exemplar: «*Noul Testament*», ediția societății Britanice, primit cu adresa Onor. Minister de interne, care voește a ști dacă acest text poate fi întrebuințat și folosit de către deținuții de prin penitenciare.

În urma discuțiunii urmată se aprobă concluziunile raportului, unile cu propunerea P. S. Episcop al Dunărei-de-jos de a se răspunde Onor. Minister de Interne, că Sf. Sinod a luat act cu mulțămire de mijlocirea făcută și că dacă voește să dea deținuților de prin penitenciare cărți morale de citit, asemenea cărți precum: cărți de rugăciuni, Psaltire și altele se pot procura dela Tipografia Cărților Bisericești.

P. S. Arhiereu Sotronie Craioveanu cetește raportul Comisiunii pentru revistă și tipografie, relativ la adresa Onor. Minister Cultelor Administr. Casei Bisericeii, privitoare la modificările care se propun a se face în regulamentul revistei.

În urma discuțiunii urmată, la care au luat parte mai mulți P. P. S. S. Membri, se decide a se amâna rezolvirea acestei chestiuni pentru ședința viitoare.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, P. S. Episcop al Râmnicului și P. S. Arh. Ghenadie Bacaonul roagă a li se accorde concediu dela 23 curent până la finalul sesiunii. Se acordă concediul cerut.

Ședința se ridică la ora 11 ¹/₂ și se decide ședința viitoare pentru Vineri 22 curent.

Președinte (ss) *Iosif Mitropolit Primat.*

Secretar (ss) *Atanasie al Râmnicului*

II

De ale clerului

N u m i r i.

— 1) Nou hirotonitul în preot Mihail N. Urșeanu, este numit pe ziua de 15 Septembrie a. c. paroh la parohia Păstești jud. Vlașca.

— 2) Nou hirotonitul în preot Alexandru Dragomirescu este numit pe ziua de 1 Octombrie a. c. paroh la parohia Capul Piscului jud. Muscel.

— 3) Preotul supranumerar Gheorghe Bubuc dela parohia Slobozia-Conachi jud. Covurlui este numit pe ziua de 1 Octombrie a. c. paroh la acea parohie.

— 4) Nou hirotonitul în diacon, Licențiat în Teologie Marin Dumitrescu este numit pe ziua de 1 Octombrie a. c. Diacon la biserica parohială din urbea Călărași. «St. Nicolae».

— 5) Nou hirotonitul în preot Nicolae Athanasiu, este numit pe ziua de 22 Septembrie a. c. preot la biserica Schitului Giurgeni, jud. Roman.

— 6) Nou hirotonitul în preot Pantelimon Romanescu este numis pe ziua de 10 Septembrie a. c. paroh la biserica «Donie» din urbea Focșani.

— 7) Preotul supranumerar Bazgan Ștefan dela biserica paroh. «Profetul Samuel» din Focșani, este numit pe ziua de 10 Octombrie a. c. paroh la acea parohie în locul preotului Ștefan Ralescu care rămâne supranumerar la biserica filială S-ții Apostoli.

— 8) Nou hirotonitul în preot, Nicolae S. Gâdeiu, lic. în Teologie este numit pe ziua de 1 Octombrie a. c. paroh la biserica «Buna-Vestire, din urbea Galați.

— 9) Nou hirotonitul în preot Ion V. Gâdeiu, licențiat în Teologie, este numit pe ziua de 1 Octombrie a. c. paroh la parohia Rădeni jud. Tutova.

— 10) Preotul supranumerer Gheorghe I. Fețeanu dela parohia Perișani jud. Argeș este numit pe ziua de 1 Octombrie a. c. paroh la acea parohie.

T r a n s f e r ă r i.

— 1) Preotul supran. Nicolae Rizescu dela parohia Domnești. jud. Muscel, s'a mutat cu carte canonică pe ziua de 1 Octombrie a. c. în Eparhia Argeșului.

— 2) Preotul paroh Andrei Meoisiu dela parohia Cristești jud. Botoșani este transferat pe ziua de 1 Octombrie a. c. în aceeași calitate la parohia Costinești, acelaș județ.

— 3) Preotul paroh Grigorie Ștefănescu dela parohia Băbicieni jud. Botoșani este mutat pe ziua de 1 Octombrie a. c. în aceeaș calitate la parohia Sf. Maria, acel județ.

— 4) Preotul paroh Gheorghe Bernardin dela parohia Hermeziu jud. Iași, este mutat pe ziua de 1 Octombrie a. c. în aceeași calitate la parohia, Ulmii acel județ.

D e m i s i u n i.

— 1) Preotul paroh Constantin Popovici dela parohia Slobozia-Conachi, jud. Covurlui a demisionat pe ziua de 1 Octombrie a. c. din postul de paroh.

— 2) Preotul paroh Ion Fețeanu dela parohia Perișani jud. Argeș a demisionat pe ziua de 1 Octombrie a. c. din postul de paroh, rămânând supranumerar la acea parohie.

D e c e s e.

— 1) Preotul supran. Dimitrie Georgescu dela Parohia Enache jud. Argeș, decedat la 4 Septembrie a. c.

— 2) Preotul supran. Dimitrie Comănescu dela parohia Potcoava jud. Olt decedat la 11 August a. c.

— 3) Preotul paroh Const. Diaconescu dela parohia Godeni județul Muscel, decedat la 10 Septembrie a. c.

— 4) Preotul supran. Ioan Theodrescu dela parohia Dobrinești jud. Tecuciu decedat la 10 Septembrie a. c.

— 5) Preotul supran. Dimitrie Silivestru dela parohia Petreșurile jud. Suceava, decedat la 21 Septembrie a. c.

- 6) Preotul supran. Ioan Dumitriu dela parohia Sf. Dumitru din Urba Botoșani decedat la 20 Septembrie a. c.
- 7) Preotul supran. Ioan Duhovnicul de a parohia Rotulești jud. Argeș decedat la 23 Septembrie a. c.
- 8) Vișinescu Const. supran. la parohia și Comuna Boțești jud. Dâmbovița decedat la 1 Octombrie a. c.
- 9) Tulnea Ioan paroh Lerești jud. Muscel decedat la 1 Octombrie a. c.

III

Patriarhia de Constantinopol și Româniile din Macedonia.

De multă vreme n'am mai vorbit nimic despre această chestiune în coloanele acestei reviste. Așteptam să pot comunica cetitorilor ceva pozitiv cu privire la revindicările religioase ale fraților noștri din Imperiul Turcesc. Cu părere de rău comunic însă, că Patriarhia persistă în a nu voi să auză de dreptele lor cereri. Un lucru numai s'a câștigat: toată lumea s'a convins, că ceea ce cer Româniile e ceva sfânt și că nu se poate refuza. Toți reprezentanții din Constantinopol ai marilor puteri stăruesc pe lângă sublima Poartă, ca să se dea dreptate Românilor, ca să li se satisfacă cererile. Și ce voesc frații noștri?... *Nimic altceva decât să se roage lui Dumnezeu în limba lor românească.* Nu se poate pricepe, că Româniile, care formează un popor deosebit de cel grecesc, să fie siliți să se roage lui Dumnezeu în limba grecească și nu în limba lor. Româniile nu vor să se despartă de biserica mamă; nu vor o organizație bisericească distinctă în sânul bisericii patriarhale. Ei vor numai preoți Români pentru Comunitățile lor sub jurisdicțiunea ierarhică grecească! Și cu toate acestea li se refuza îndeplinirea unei cereri așa de sfinte. Sanctitatea Sa Patriarhul Ioachim a recunoscut înscris pe fra-

ții noștrii din Macedonia și Albania ca un popor aparte, ca o naționalitate. Voie însă nu li se dă să se roage lui Dumnezeu în limba lor Românească. Cauza?.. Influența fanatică naționalistă din partea grecilor. Grecii văd în tendințele Românilor o slăbire a puterii lor naționale, o zdrobire a idealului panelenic! Credem, că lupta dintre simțământul de dreptate evanghelică și dintre tendințele fanatice panelenice se datorește neînțelegerii dintre membrii clerici ai sinodului patriarhal. Se spune că opt P. P. S. S. Episcopi și Mitropoliți nu iau parte la lucrările sinodului. Cum se va înlătura o asemenea stare de lucruri?.. In scurtă vreme vom putea să dăm răspuns!...

P. G...

O Poezie patriotică de Neofet Scriban 1835.

În studiile mele literare dădui, în Foiletonul Zimbrului din 1885, în No. 21, peste o poezie scrisă pe atunci de eruditul și valorosul patriot Neofet Scriban. Această poezie ne arată clar de ce idei erau predominanți pe acele vremuri grele bărbații naționaliști. Poezia-i scrisă la Mănăstirea Neamțului, unde a fost exilat, mai mult formal, Arhimandritul Neofet Scriban. Cauza surghiunului său la Mănăstirea Neamțului a fost următoarea: după cum mi-a spus-o singur, era atunci bătrân și venise din București spre a petrecea la groapă pe fratele său mai mic Filaret Scriban. O expun așa cum am auzit-o din gura acestui mare patriot, «Eram bolnav pe atunci din cauza sărăciei și a lipsei ce înduram, iubeam mult învățătura și m'am datat studiilor, ca fiind călugăr. După ce am terminat școala și am învățat bine limba greacă și franceză, am fost îmbrățișat de vrednicul Metropolit Veniamin Costache și hirotosit protosinghel. Tot atunci mia dat funcțiunea de Calihet pentru învățătura proseliților la Ortodoxism. atunci am tipărit eu și un mic Catehis pentru prozeliți cu litere latine, pentru întâia oară, cam pe la anul 1838. Curtea Metropoliei era pe atunci plină de călugări ignorați și bogăți, dar cu mare influență la Metropolitul Veniamin, pentru pretinsul lor ascetism. Fratele meu Filaret Scriban, pe atunci civil, să trimesese în Rosia de Mitropolitul Veniamin de a studia Teologia. Pentru cauza situației mele distinsă la Mitropolit din ură și pizmă, din preocuparea călugărilor pentru viitorul lor, au căutat să mă zdrobească și să mă îndepărteze de pe lângă Mitropolitul Veniamin. Eu inocent și naiv, fără a mă gândi la rezultatul ce mă poate aștepta, bolnăvindumă, doctorul mi-a prescris să beau lapte și să mănânc brânzeturi. Era în Postul Mare, eu fără mult scrupul monahal,

am ascultat de Doctor și beam lapte și-am mâncat brăză. S'a mai întâmplat și altă defăimare asupra-mi. Fratele meu trecând pentru studiu la Chiev, mi-a lăsat cărțile lui la mine spre a i le desface și ai trimete banii acolo, iar între cărți era și scrieri de ale lui Voltaire Henriada. Atâta lea trebuit vrăjmașilor mei ignoranți, s'au aruncat pe neașteptate cu sălbăticie asupra mea a intrat cu sila în chilia mea și mia luat o ulcicuță cu lapte dulce din chilia mea, mia revizuit toate cărțile și au luat din el și un volum din Voltaire și au alergat cu graba hulindu-mă cu grămadă, la Mitropolitul Veniamin, la care m'au descris și po negrit în tot chipul, reclamând și perzistând către bunul meu sprijinitor, ca să flu exilat îndată la o Monastire, căci cu viața ce o duc între ei le stric moravurile monahale și-i scandalizez cu vorbile și învățăturile mele. La această reclamă a lor, Mitropolitul ia sfătuit să se liniștească, că va punea lucrurile la cale el însuși. Atunci m'a chemat Mitropolitul Veniami, și după multe sfătuirii duhovnicești ce mia dat, mi-a spus cu lacrămile în ochi, că eu trebuie să mă duc, să ies dintre călugării Mitropolie cu ori-ce preț, spre a nu mi se întâmpla ceva mai rău. M'a sfătuit să-mi aleg ca loc de surghiun Monăstirea Neamțului, în care voi fi liniștit și bine tratat și că în acest scop va scrie însuși starețului despre mine. Tot atunci mi-a spus că-mi va da de lucru în de ajuns, și mă va răsplăti bine pentru munca mea. În adevăr că așa a fost. Atunci mi s'a trimes manuscriptul Pidalionului tradus de Mitropolitul Veniamin, spre al revedea și al înrepta ca limbă. Am fost bine recompensat pentru munca acelor ani. Aceasta-i cauza exilului meu la Monăstirea Neamțului. După ce dar s'a dus ca în surghiun la Monastirea Neamțului, Neofet în inflăcărarea sa patriotică a scris două poezii, una intitulată: *O Salutare M-rei Neamțului 1841* și alta scrisă mai înainte. *Cătră tinerimea Română 1835*, și atunci nu-mai corectată. Deaceia să constată de ce fel de idei era însuflețită tinerimea pe atuncea.

N'aveau în vedere tinerii decât *Unirea* Românilor într'un singur stat. Poezia-i publicată mult mai târziu, la 1855 pe când Scriban Neofet era profesor la Seminarul Veniamin de Retorică și Filosofie. Surghiunul său a fost între ani 1838

—1842. Poezia ce o public poartă data 1835, iată acum și cuprinsul poeziei: *Cătră Tinerimea Română*: spre a să dezvoltă patriotic.

I

Ori și unde a României
V'afiați tineri, rău sau bine
Ascultați vocile mamei,
Ce vă strigă către sine.
Timpul vântei *) sosit este
Către școală cu grăbire
Alergați toți bărbătește
Și învățați fi cu sporire.
Geniul Patriei vă cheamă
Vălul nopței să îl spurgeți,
Lucrați, onești cu famă.
Patrioți buni să vă faceți.

II

Traianoul străbunul nostru
Scump, inbit pe totdeauna
Până obiar și în veacul nostru
Demândează să fim *ana*.
Cu o inimă să mergem
Pela școli și profesori.
Toți știință să culegem
Ca să fim buni succesori,
Tinerime prea inbită
'N școală aleargă, desvălește
Mintea, inimați făurită
Pe inimiți îi nmilește.

*) adică arăbuzul.

III

Romule și tu Traiane
Stefan, Miron Dragomire
O Ovide, Cicerone
Teoctiste, Cantemire!
Din a voastre sfinte duhuri
Mai suflați în noi virtute
Bărbăție și avuturi
Românimei cei pierdute.
O moralnică lumină
Lor li-i foarte neapărată,
Ca s'o aibă toți suspină,
Dațili-o dar înc'odată.

IV

Toți bărbații mamei Rome
Adunați vă într'una
O cântare să răsune,
Pe *Români* să-i faceți *Una*
Zel de Patrie cu toții
Dintr'o liră s'auzim,
Că ai voștrii strănepoți
Până acuma ne numim.

Subscris cu inițialele A. N. S.

Adecă: Arhimandritul Neofet Scriban.

Eu am admirat în totdeauna Patriotismul desinteresat al acestor bărbați frați, atât ca Români cât și ca ierarhi mari ai Bisericei noastre. Cel mai mare Neofet a combătut necanonicitatea numirii Episcopilor și Mitropoliților printr'un singur decret Domnesc, ceea ce s'a întâmplat pe timpul Domnitorului Alexandru Ioan I. Această polemică s'a terminat la 1872. Sub Majestatea Sa Carol I. prin influența Sa, când s'a dat liniște trebuitoare Bisericei naționale pentru totdeauna. Cel al doilea frate Filaret Scriban era un profund cugetător, un filozof ascet. Rezultatul acestei po-

lemici a fost, că nici unul dintre frații Scribani, oameni culți și mari Naționaliști, n'au fost înălțați măcar la vre un Scaun Episcopal, ca răsplată pentru virtuțile lor patriotice și luptele lor pentru *Unire*. Acesta-i rezultatul combaterii necanonicității din Biserică de către Scribănești; dar ura, invidia omenească ia mâncat. Și aicea se poate aplica proverbul «nu-i pentru cine se gătește (plăcinta) ci pentru cine se nemerește». Se știe că la acele alegeri din 1872 a fost ales Episcop un fost eclesiarh, sub Filaret Scriban, la Biserica Seminarului din Socola. Neofet Scriban cum am văzut cu ochii mei, ca școlar în Seminarul Socola a fost totdeauna în fruntea Unioniștilor, se adună comitetul Secret al Unirei în casele sale dela Socola, atunci am avut pe Cogălniceanu, Negrea, Alexandri Malinescu etc. etc. discutând nopți întregi și luând hotărâri, iar în fruntea lor prezedă *Neofet Scriban*. Filaret Scriban eră mai rezervat, din cauza Consulatului rusesc. Neofet însă nu se temeă de nimeni și spuneă în gura mare către prietenii lui politici, că surghiunul pentru dânsul, ca călugăr, este al trimite la urma lui, la Monastire. In fine acești doi prelați au fost foarte mari patrioți, ș'au murit prea amărăți, ne dându-le politicianii timpului nici o răsplată pentru marele serviciu ce au făcut țarei, în cauza Unirei, ei în adevăr au fost sacrificați, poate pentrucă aveau merite prea mari. Mari servicii ne a făcut clerul nostru național pe timpul Unirea-Principatelor într'un singur stat, *România*. Prin urmare să recunoaștem și să respectăm după merit Clerul Național. Un cler papal ori cosmopolit n'ar fi făcut asemenea acte mari patriotice. Și acum când ne vine cuțitul la gât, or ne strânge nevoea, tot Clerul nostru pământean esta acela care se expune mai întâiu, pentrucă el este păstorul de care și după care se mișcă turma, adevăratul popor. Să căutăm dar să l luminăm prin instrucție serioasă să-l educăm după principiile moralei creștine și să ti asigurăm un traiu material, demn de poziția lui socială și atunci să fim siguri că îl vom avea gata a se sacrifica pentru neam la nevoi și la necazuri

IMPĂRȚIREA TIMPULUI LA EBREI.

Timpul pe care omul îl trăește trebuie a fi împărțit. Trebuințele unei asemenea împărțiri au fost așa de numeroase și imperioase încât chiar la cele mai înapoiate popoare sa simțit necesitatea de a determina în timp evenimentele importante.

Poporul Israel—pe care îl cunoaștem din Vechiul Testament pe o treaptă oare care de cultură—a trebuit să aibă calendarul său, de care a simțit necesitate—primo loco—din cerința de a fixa anumitele timpuri ale cultului divin și sărbătorilor.

Numai din Vechiul Testament este însă foarte greu a ne formă o idee clară și amănunțită despre calendarul lor.

Poporul Israelit era un popor mic, fără însemnătate politică, în mijlocul celorlalte popoare orientale.

Însemnătatea cea mare a căpătat-o numai prin misiunea lui religioasă pe care a avut-o în mijlocul tuturor popoarelor. Ca atare este de mare importanță—nu numai în privința împărțirii timpului, dar și în privința cronologiei în general—a avea în vedere și pe celelalte națiuni în mijlocul cărora a trăit. Lumea orientală veche ne deschide, de câtă-va vreme, un nou orizont de idei. Monumentele, inscripțiunile găsite ne dau puțința de a cunoaște viața intelectuală a acestor popoare, cari au fost în strânse legături cu Israeliții.

Istoria lor aruncă o lumină vie asupra istoriei poporului ales. Multe evenimente importante din Vechiul Testament le înțelegem—la lumina inscripțiilor cuneiforme—mult mai bine.

Foarte mult ne vin în ajutor și în privința cronologică.

De aceea un învățat german Schrader a zis, cu drept cuvânt, că și în această privință Sf. Scriptură primește oare care lumină dela inscripțiunile găsite și care se găsesc în continuu.

Moise lucrase la centralizarea cultului și hotărțuse timpul celebrării sărbătorilor. De aci necesitatea de a se fixa aceste sărbători nu numai în general, ci și prin calendar, exact. Astfel că stabilirea actelor cultului, în timpul lui Solomon și a celor de după el, dovedește că acest calendar era deja fix. Totuși se poate vedea ușor că în decursul timpului a suferit oare care schimbări. A este schimbări le observăm numai; dar, după datele ce avem, nu le putem stabili. În mijlocul unor asemenea schimbări sămburele a rămas același. Anul și lunile le socoteau după mersul lunii. Mai târziu au cunoscut și anul solar. Atunci au căutat să le pue în armonie, fără însă a părăsi pe cel lunar.

Lipsa de date precise asupra calendarului ne face să recurgem la datele cronologice spre a putea calcula începutul anului. Totuși, de oare ce și cronologia se calculă după ere diferite, nu putem nici din asemenea calcule să stabilim dacă în adevăr Israeliții mai aveau și un an civil, care începea în toamnă, pe lângă cel bisericesc, care începe cu Nisan—primăvara.

Nu voi intra de o cam dată în amănunțimi asupra cronologiei. O voi face altă dată.* Intențiunea mi este să arăt, din punct de vedere arheologic, cum împărțeau și socoteau Ebreii anul, lunile, săptămânile și zilele.

Ziua. Deosebirea între zi și noapte—lumină și întunec—se face în general prin soare. La Israeliți însă ca separator între lumină și întunec era luna—aceea ce găsim la mai multe popoare din antichitate—care vedeă, în același timp, și principiul după care se socoteau zilele, lunele și anii. Astfel ne spun datele biblice: Genesa 1, 14 sq... „să fie luminători pe firmamentul cerului spre a desparți

între zi și noapte și să fie ca semne și לַמְּעֵדִים pentru zile și ani». מוֹעֲדִים (moadim) adică regulatori, măsuratori pentru zile și ani. După Ps. 104₁₁ El a făcut «luna לַמְּעֵדִים adică ca măsurător pentru timp. Această idee predomină și în căp. 43₆₋₈ din Isus Sirah: «Și luna răsare la timpul «său spre a domni un timp anumit ca un semn etern. Prin «ea se află timpul sârbătoarei și dela ea este ordinea na- «turi».

Ziua era de două feluri: civilă și naturală. Ziua *civilă* o socoteau dela o seară până la alta. Aceasta o vedem atât în Exod XII₆₋₁₈; cât și în Lev. XXIII_{5,9,35}; iar în Daniil VIII₁₄ găsim expresiunea מַלְאָכָה לַלַּיְלָה = νύχτης ἡμέρας (II Cor. XI₂₅) =noaptea și ziua, cum, cu drept cuvânt, se numea ziua la Ebrei.

Că ei ar fi socotit ziua din dimineață în dimineață nu se poate conchide din Geneza capitolul întâiu. Acest mod de a socoti ziua era în uz la Babiloneni (comp. Iensen. Kosmologie der Babylonier pag. 306 sq.) dar, de oare ce nu avem alte probe, nu putem conchide că a trecut în uz și la Ebrei. Din Gen. I se poate vedea numai atât că ziua se împărțea în seară și dimineață—și a fost seară și a fost dimineață ziua întâiu.

Ziua *naturală* începea dela ivirea aurorei până la eșirea stelelor (Nehemia IV₁₅).

Înainte de exil nu era o împărțire stabilă a zilei, ci se mențineă diviziunea naturală în *dimineață* (בֹּקֶר), *prânz* (צַהֲרַיִם) Gen. 43₆; Deut. 28₂₉; sau și לַמְּעֵדִים =starea stabilă a zilei, adică timpul când soarele stă tocmai de asupra omului (proverbi IV₁₈) și *seară* (עֶרֶב) expresiuni, care erau perifrazate în diferite feluri ca: נִשְׁתַּחֲוֶה הַיּוֹם =ziua se inclină (Judec. XIX₈); עֶרֶב עָשָׂה =seara se întoarce către

¹⁾ Ca și Arabii de astăzi. Comp. Niebuhr. Reisebeschreibungen nach Arabien und anderen umliegenden Ländern pag. 108 sq.

(Gen. 24₆₃); קָרַח הַיּוֹם = spre vântul zilei (Gen. III₁₈) adică seara când începea să bată vântul rece de mare; בָּאָה הַשֶּׁשֶׁשׁ = soarele a apus (Gen. XV_{12,17}); יָצָא זָרַח הַשֶּׁשֶׁשׁ; עֲלָה הַשָּׁמֶשׁ = soarele, aurora a eșit (Gen. XIX_{16,33}; XXXII_{25,32}); חַם הַיּוֹם = la căldura zilei (Gen. XVIII₁; I Sam. XI₁₁) etc. Alte expresiuni erau luate dela diferitele acte ce se săvârșeau în anumite timpuri ale zilei sp. ex. Gen. 24₁₁ în timpul când eșau femeile să ia apă; I Reg. 18_{29,36} în timpul când se aducea jertfă (כִּנְחָה) etc.

Prin acestea era făcut un început de a se împărți ziua în alte părți mai mici. Găsim și alte subdiviziuni mai mici decât cele trei menționate. Așa, plecând dela faptul că יְהָרִים (taharain) este dual, se susține că ziua mai era împărțită în 6 părți (fie-care din cele 3 în câte două). Dela יָרַב găsim dualul în Ex. XII₁₆. Pentru בָּקָר (dimineață) avem în Gen. 19₁₆, Iosua 6₁₅ etc. cuvintele «la ivirea aurorei», cari denotă un timp ceva mai de timpuriu decât בָּקָר. Această subîmpărțire a celor trei în câte două așa încât să ne dea șase face mai ușoară trecerea la subdiviziunile lor în 12—adecă în ore.

Impărțirea în *ore* pare că o găsim numai după exil.

Din Isaia 38₈ și II Reg. 20₈ se vede că Achaz a introdus dela Asirieni un ceasornic de soare, prin mijlocul căruia împărțeau ziua. Acel loc sună: Iată eu dau înapoi umbra treptelor, care (umbră) sa pogorit la treptele lui Achaz, la soare, înapoi zece trepte; atunci se dete soarele înapoi zece trepte, cât sa pogorit pe arătător» (comp. și Ewald. Geschichte des Volkes Israel III p. 664).

Aci prin «treptele lui Achaz» nu se înțeleg treptele palatului lui, ci, cu mare probabilitate, se referă la un obelisk pe care se aflau diferite trepte. Umbra era în vârful obeliscului la prânz, dimineața și seara pe de o parte sau alta a treptelor inferioare, așa că acest obelisk servea ca

ceasornic. Un asemenea obelisk era și în Roma pe câmpul lui Marte în timpul împăratului August.

Acesta este singurul loc unde găsim ceva despre modul de împărțire al zilei înainte de exil. Deci nu putem spune cu siguranță absolută dacă din vechime era cunoscută împărțirea zilei în ore.

În Vechiul Testament nu avem nici chiar cuvânt pentru «oră». Cuvântul $\overline{\text{עֵשׂוֹ}}$ întrebuintat în Daniil (4,16; 5,6) pare a fi străin. Chiar în acele locuri are însemnarea lui $\overline{\text{עֵשׂוֹ}}$ = moment.

Însă existența unui ceasornic de soare, precum și necesitatea ce sa simțit de a împrumută un cuvânt străin spre a denota ideea de «oră» sunt motive, cari militează în favoarea părerii că ei cunoșteau, chiar înainte de exil, împărțirea zilei în ore. Este foarte posibil că au împrumutat aceasta dela Babiloneni, ca și Grecii, după cum ne spune Erodot (*τὰ δωδέκα μέρηα τῆς ἡμέρας παρὰ Βαβυλωνίων ἐμαίον*).

Cuvântul $\overline{\text{שָׁעָה}}$ îl întâlnim și în scrisorile, care sau găsit la Tell-El-Amarna (Vezi asupra acestor inscripții lucrarea mea intitulată «Limbile semitice» p. 26 sq.—mai pe larg în Keilinschriften Bibliothek de Eb. Schrader volumul V, pag. 195) unde în epistola 93(77) se zice: «câci din ora ($\overline{\text{שָׁעָה}}$), în care eu am venit la Berut».

Prin urmare acest cuvânt este foarte vechiu și nu este imposibil ca să fi fost deja cunoscut Israelitilor. El se mai găsește și în limba arabă (sa 'a). Se poate dar ca să fie un cuvânt vechiu semitic, pe care îl au cunoscut și Israelitii și prin urmare să fi cunoscut deja de mult și împărțirea zilei în ore.

După exil găsim dovezi sigure că ziua era împărțită în 12 ore (Ioan XI,9; Mat. XX,1 sq.) și începea cu răsăritul soarelui.

De oare ce nu se luă în considerațiune că zilele sunt diferite în lungime după diferiți anotimpuri, de aceea și o-

rele erau diferite; unele mai scurte, altele mai lungi; oscila între 49 și 71 de minute.

Ziua cea mai lungă în Palestina era de 14 ore și 12 minute; cea mai scurtă de 9 ore și 48 minute. După susținerile călătorilor vara la 4 se ivește soarele, iar seara la 8 este deja întunec.

În Egipt ziua cea mai lungă este de 14; cea mai scurtă de 10 ore.

După împărțirea pe care o găsim în Noul Testament ora a treia ar corespunde cu a noua la noi (Mat. XX,₃; Fapt. Ap. II,₁₅); a șasea cu prânzul (Mat. XX,₅; Ioan XIX,₁₄); iar cu ora a 11-a începe a însera (Mat. XXVI,₆).

Noaptea se împărțea, prin miezul nopții, în 2 părți (לילית = jumătatea nopții—Ex. XII,₂₉); sau în trei vigilii. Prima se numea *inceputul veghilor* (ראש אשמרה) —Plângeri II,₁₉); a doua se numea *veghea de mijloc* (לוד, VII,₁₉) אשמרה תיכונה; a treia se numea *veghea de dimineață* (Ex. 14,₂₄; I Sam. XI,₁₁) אשמרה בוקר.

Din timpul când au stat sub stăpânirea Romanilor au adoptat și ei împărțirea în patru părți, pe cari le găsim în Noul Testament. (Mat. 14,₃₅; Marc. 6,₄₈; Luc. 12,₃₈). Prima ἡ ὥση (ora noastră a noua); a doua ἡ μεσονύκτιον (miezul nopții); a treia ἡ ἀλεκτοροφωνίας cântatul cocoșilor și a patra ἡ πρωὶ sau dimineața. Toate împreună se găsesc amintite în Mar. XIII,₃₅.

Talmudiștii primului secol țineau tot la împărțirea nopții în trei vigilii.

În al II-lea secol găsim împărțirea în patru alături cu cea în trei vigilii. Așa în tractatul Berakot (3 b) se zice că Rabi Iuda ține la împărțirea în patru în opozițiune cu Rabi Nathan, care ține la împărțirea în trei vigilii.

Săptămâna este prima măsură mai mare de a determina timpul.

O săptămână coprindea la Ebrei șapte zile, de aici și numele ei de שִׁבְעָה (șabua) dela שִׁבְעַת șapte. Din punct de vedere astronomic este probabil că săptămâna își are origina în cele patru faze în care luna își termină cursul său, deși fie-care fază coprinde, după cercetările astronomice, $7\frac{3}{8}$ zile (Comp. Ideler. Cronologie I p. 60).

Dar primul și cel mai de căpetenie motiv de a se lua ca măsură acest ciclu de 7 este creațiunea lumii în 7 zile.

Acesta cred că este și motivul pentru ce acest ciclu se găsește la toate popoarele antice, nu numai la Egipteni, ci și la Chinezi și Peruani. La toate aceste popoare zilele se numeau după planete (Vezi Ideler op. cit.).

Imi pare foarte puțin serioasă părerea unor critici, cari susțin că în Gen. 24_{5,5} și Ex. XII₃ ar fi urme de o săptămână, care ar fi avut 10 zile, conchizând de aici că săptămâna de 7 zile a împrumutat-o Ebreii numai dela Babiloneni. Chiar la noi astăzi pare că sa format, sau este pe cale de a se forma, un alt ciclu de 10 zile, alături cu cel de 7 zile. Neapărat că aceasta își are origina în împărțirea lui 30 (zilele luni) în 3 părți a 10, deci dar absolut voluntar, pe când ciclul de 7 este bazat, pe lângă faptul creațiunii în 7 zile (Gen. II₃), pe ordinul dat în Decalog că omul trebuie să lucreze șase zile, iar a 7-a trebuie să se repaueze.

Zilele săptămânei la Ebrei se *numărau*, nu purtau, ca astăzi, anumite numiri (Ex. 16₅₋₂₂; Mat. 28₁; Marc. 16₂; Luc. 24₁; Ioan. 20₁ etc.). Numai ziua a 7-a a luat, după porunca dată de Creatorul lumii, numirea שַׁבָּת (șabbath) =repaos, odihnă dela ori și ce lucru. Adesea întreaga săptămână se numea șabbath (Lev. XXIII₁₅ și Deut. XVI₉), aceea ce ne explică numirile din Noul Testament ca πρώτη σαββάτου, care nu însemnează cea dintâiu sâmbătă, ci «prima a sâmbetei», a săptămânei, adică Duminică; sau τὴν σαββάτου=în timpul săptămânei (Luc. 18₁₂ comp. și Marc. XVI₂; Luc. XXIV₁₁; Ioan XX_{11,10}, Fap Apost. XX₂ etc.).

Numai Vinerea a primit numirea de παρασκευή (Mat.

XXVII._{6,2}; Luc. XXIV._{6,4}; Ioan XIX._{31,14,2}) sau chiar $\pi\alpha\rho\alpha\sigma\alpha\beta\beta\alpha\tau\alpha$ (Mar. XV._{4,2}) etc.

Intrebuințarea pluralului $\tau\alpha\ \sigma\alpha\beta\beta\alpha\tau\alpha$ pentru «săptămână» își are origina în dialectul arameic, dela cuvântul שַׁבְּתָא (șabbata) sau שַׁבְּתָא, care are acest senz.

Pentru a exprima datele, limba ebraică întrebuințează numeralele cardinale, nu ordinare (comp. Gr. mea § 50 B. obs.) așa încât nu se numără: ziua întâia, a doua etc., ci una, două etc. a sâmbetei.

Luna începea la Ebrei la ivirea lunii nouă pe cer și coprinde intervalul, dintre *două taze de același fel*, pe care îl parcurge planeta lunară.

În Vechiul Testament întâlnim 2 *nume* pentru lună (în general): יָרֵחַ și חֹדֶשׁ, care mai însemnează și «lună nouă» dela adj. הַחֹדֶשׁ = nou.

Mulți filologi susțin că יָרֵחַ este de origină arameică sau feniciană-canaaneică. Dar, pentru că este cel mai vechiu și mai întrebuințat cuvânt semitic pentru lună și pentru că îl găsim deja și în Ex. II.₂; Deut. XXI._{1,3}; XXXIII._{1,4}; Iob. III.₆ etc., însă mai puțin în proză decât în poezie, trebuie să credem că este un cuvânt foarte vechiu al limbei ebraice, dacă nu chiar că este de origină ebraică. În adevăr termenul pentru lună, יָרֵחַ, este mai puțin întrebuințat decât חֹדֶשׁ. Aceasta provine pe de o parte de acolo că Moise ordonase a se sărbători luna nouă. De aci הַחֹדֶשׁ = lună (nouă) a devenit termenul general pentru lună. Pe de altă parte această întrebuințare mai frecventă a cuvântului חֹדֶשׁ stă în strânsă legătură și cu întrebarea foarte importantă, dacă *Ebreii socoteau lunile, ca și anii, după rotațiunile soarelui sau ale lunii*. Tocmai această întrebuințare mai frecventă a lui חֹדֶשׁ dovedește că Ebreii socoteau cu *lunile lunare*, nu *solare*. Acest calcul se potrivește mult mai bine pentru viața și modul de traiu al unui popor nomad, mai ales în Orient.

Un popor, care se ocupă special cu cultura pământului simte mai mult necesitatea împărțirii mai exacte a timpului după anotimpuri și subîmpărțirile lor. Iar acești anotimpuri se determină mai exact prin anul solar, decât cel lunar. Ebreii, cum vom vedea mai departe, sau silit să egaleze anul lunar cu cel solar, după cât se pare, tocmai pentru că au devenit un popor agricol, care simțea nevoia determinării cât se poate de exacte a timpului.

Dintre popoarele antice mai toate adorau planetele (Deut. IV,₁₉; XVII,₈; II Reg. XXIII,₅; Ier. VIII,₂). Israelii și mai ales Israelitele erau acuzate de Ieremia că adorau luna — מַלְכָּה דְּשָׁמַיִם (Ier. VII,₁₈; XLIV,₁₇ sq.). În Ieremia VII,₁₈; XLIV,₁₉ se arată din ce constă jertfa pe care o aduceau (Comp. Hosea V,₇; Ies. XLVII,₁₃, ps. CXXI,₆).

Toți cercetătorii moderni sunt unanimi în a recunoaște că Ebreii la început socoteau după lunile lunare, ca și Arabii, Babilonenii, Grecii. Numai în urmă, prin contactul cu celelalte popoare orientale, au cunoscut luna și anul solar.

Una dintre sărbătorile însemnate la Ebrei era «luna nouă» (Num. 28,₁₁; comp. I Sam. XX,₆ sq., II Reg. IV; Hosea II,₁₃; Amos VIII,₆), aceea ce ne conduce la a crede cu siguranță că ei socoteau după *lunile lunare*.

Pe lângă aceasta trebuia și în această privință a se lucra la separarea totală a Israelitilor de Canaaniți și celelalte popoare, cari socoteau după *lunile solare*. Ewald zice cu multă dreptate că tocmai pentru a diferi de Egipteni și de celelalte națiuni, Moise trebuia să întărească acest calcul antic «moștenit dela strămoșii lor» și care era reinviat și își recăpătă locul, aproape pierdut, tocmai prin puterea noilor prescripțiuni ce avea să dea Moise. Iată dar atâtea motive, cari ne îndreptățește a crede că Ebreii socoteau după mersul luni.

Luna cuprindea 29 (חֲדָשׁ קָסֵר), sau 30 de zile (חֲדָשׁ מְלֵא).

Astăzi astronomii iau, ca termen fix mediu luna de 29 zile și $\frac{1}{2}$. La socotirea lunei cu 30 de zile ne conduc cele 30 de zile de doliu pe care le-au ținut Izraeliții pentru moartea lui Aaron (Num. XX,₂₉); sau pentru moartea lui Moisi (Deut. XXXIV,₈), pentru care se găsește și expresiunea: «O lună de zile» (Deut. XXI,₁₃). În capitolul din Geneză despre potop se socotește cu ciclul de 150 de zile, aceea ce ne conduce la 5 luni a câte 30 de zile (Gen. VIII,₃ sq. comp. XXIV,₆₅; I Reg. IV,₇ sq., Ios. IV,₁₉; II Reg. XXV,₁; etc.). Totuși acest fapt nu poate fi un motiv a susține că Ebreii socoteau după lunile și anul solar, căci trebuie a se observa că deluviul începe la 17, luna a II-a, și se termină la 27 anul următor, aceeași lună, adică cu 10 zile mai târziu, deci eră un *an lunar* de 354 de zile și pentru a se ajunge la anul solar mai trebuiau acele 11 zile.

Modul cum ei aflau dacă luna are 29 sau 30 de zile nu'l știm. După datele din Mișna știm că eră numai atât stabilit că în un an nu pot fi decât minimum 4 luni pline și maximum opt. În Talmud se zice că se urmă astfel: ori și cine observă luna nouă anunță sinedriul, care în ziua a 30-a ținea ședință de dimineață până seara. Îndată ce sinedriul luă cunoștință de aceasta declară luna ca terminată și dacă eră la 29 atunci ziua a 30-a eră prima zi a lunei, care urmă. Poporul eră înștiințat la început prin focuri, cari ardeau pe înălțimi, din distanță în distanță; iar mai târziu prin trimiși speciali. Hotărîrea de a vesti prin curieri sa luat, după cum ni se spune în Mișna, numai după ce au observat că sunt înșelați câte odată de Samariteni. În cazul când, din cauza ceței, sau a timpului închis, nu se putea observa luna nouă, atunci ziua a 31-a eră declarată, fără nici o formalitate, ca începutul lunei și serbată ca atare.

Este însă posibil că eră și vre o regulă stabilă pentru a se ști începutul lunei. În I Sam. XX,₆ se spune cu siguranță

că a doua zi eră lună nouă. Dacă nu ar fi fost nici o normă, deja cunoscută, atunci nu sar fi putut ști, căci luna se observă tocmai seara, așa că nu se putea serba, nici jertfi decât tocmai a doua zi. Unii susțin (Iken. dissert. philol. II p. 421—427) că și astăzi Kareii ¹⁾ determină începutul lunii după aparițiunea planetei lunare pe cer. Poate că și la Ebrei vor fi fost oare care reguli—ca și astăzi la Karei—, dar aceste reguli noi nu le cunoaștem.

De oare ce vestea începerii lunii ajungea prea târziu la locuitorii depărtați de Ierusalim, așa încât luna nouă se serba mai în urmă, spre a nu se perde cea adevărată se serba două zile consecutive. De aci obiceiul de a se adăoga la Pesah (Paștele), Șabuoth (serbătoarea săptămânilor) și Succoth (sărbătoarea corturilor) câte o zi. Numai la Iom ha-Kippurim (Purim—ziua de curățenie) se serbează o singură zi.

Pe la mijlocul veacului III-lea, Hilel II-lea hotărî, după declarațiunea martorilor, momentul precis al *lunii nouă*, după care se dirigea ținerea serbătorilor. Pentru a scuti comunitățile depărtate să mai aștepte trimișii sinedrului sa stabilit un calendar perpetuu (לוח קבוע), care, bazat pe pe calcule astronomice, arăta ziua fixă a serbătorilor. Totuși obiceiul de a serba două zile nu a fost distrus, ci chiar păstrat fiind menținut până astăzi. Mulți susțin însă, că calendarul a fost fixat nu de Hilel, ci între sec. VI-lea și al X-lea.

* * — Fie care lună în parte nu purtă la început nici un nume, ci erau numărate ca și zilele săptămânei. Prima Gen. VIII₁₃; Ex. XL₁₇; a doua Gen. XVII₁₁; VIII₁₄; a treia Ex. XIX₁; a patra Ier. XXXIX₁₂; a cincea Num. XXXIII₈; a șasea Ageu I₁; a șaptea Gen. VIII₄; Ageu II₃; a opta

¹⁾ O sectă a Iudeilor, cari aruncă tradițiunea rabinică și se țin strict de legea mozaică. Astăzi se mai găsesc prin sudul Rusiei, Nordul Africeii, Egipt, unde au, în Cairo, pe șeful lor.

Zacharia I,₁₁; a noua Ex. X,₁₀; a zecea II Reg. XXV,₁₁; a unsprezecea Zach. I,₇; a douăsprezecea Est. III,₁₇; VIII,₁₂.

Numai câteva întâlnim, care aveau nume deosebite. Prima se numea חֹדֶשׁ נְצִיב = luna spicelor (Ex. XIII,₄; XXIII,₁₅, XXXIV,₁₈; Deut. XVI,₁); a doua חֹדֶשׁ פֶּחַח = luna florilor (I. R. VI,₁₋₃₇); a șaptea יָרֵחַ הָאֲתֹנִים (I Reg. VIII,₂) luna torentelor. Unii au tradus: luna darurilor sau a tăcerii; traducere imposibilă. A opta יָרֵחַ בֹּל (I Reg. VI,₃₈) luna ploilor. Nu putem traduce cu: luna creșterii (răsării) căci בֹּל, בֹּל nu se găsește cu însemnarea de = a răsări.

Toate aceste numiri ne arată că ele stau în strânsă legătură cu starea climaterică și economică a țării, având mai mult o însemnare apelativă, fără a ne putea pronunța, cu siguranță, dacă erau întrebuințate în vorbirea de toate zilele.

Două din aceste numiri: בֹּל și יָרֵחַ הָאֲתֹנִים au fost găsite: prima în inscripțiunea lui Eșmunatzar și în o alta feniciană; a doua în o inscripție ciprică. (Vezi atât inscripțiunea lui Eșmunatzar cât și pe cele feniciene în Lidzbarski «Handbuch der nordsemitischen Epigraphik, pag. 417 sq.; precum și în «Corpus inscriptionum semiticarum I,₁ No. 3, 10 și 90 (pag. 13 sq., 36 și 107) și No. 86-a, p. 93 sq.).

Inscripțiunile ne arată că aceste numiri sunt de origină feniciană (vezi numele lunilor cunoscute la Fenicieni în Lidzbarski op. cit. p 412).

Adevăratul mod de a desemna lunile în Ebraică eră numerotarea lor, regulă, care sa păstrat, de multe ori, chiar și după exil (Ageu. II,_{1,18}; Zach. I,₁ etc.; Dan. X,₄; Esr. III,_{1,6,9} etc.), când se adoptaseră numirile babilonice ale lunilor. În unele locuri, în scrierile din acest timp, găsim alături ambele moduri de a desemna lunile sp. ex. Zach. I,₇; VII,₁ etc. Aceasta ne arată cât de vechiu și înrădăcinat eră modul de a arăta lunile prin numerale. Inșă se găsesc întrebuințate și numai numele babilonice singure p. ex. Esr. VI,₁₅; Neh I,₁ etc.

NUMIRILE ȘI DURATA LUNILOR SUNT:

Aziro-babûlice.	E B R A I C E.	Durata lor ¹⁾	Espec anului nostru	A s t i m p l
1 nisannu	ניסן nisan. Neh. II 1; Estir III 1.	30 zile și 1 luna nouă	Martie-Aprilie	ניסן (Qaper) timpul secorșului
2 airu	איר iiar. In targ. de la II Chr. 30 2.	29 » » 2 » »	Aprilie-Maiu	אייר (Qaip) vară.
3 sivannu	סיון sivan. Estir 8 9, Bar. I 9.	30 » » 1 » »	Maiu-Iunie	סיון (hom) căldură
4 duiuzu	דיוון tammuz. Gen. 8 12.	29 » » 2 » »	Iunie-Iulie	דיוון (Zera) ? timpul -emanatului
5 albu	אב ab. Num. 20 9.	30 » » 1 » »	Iulie-August	אב (hom) căldură
6 ululu	אלול elul. Neh. 6 13.	29 » » 2 » »	Aug.-Sept.	אלול (Zera) ? timpul -emanatului
7 tașritu	תשרי tișri. Lev. 23 24.	30 » » 2 » »	Sept.-Oct.	תשרי (hom) căldură
8 ara h-șannu	מרחשון mar heshvan. ^{1) După la Ioseph}	29 30	Oct.-Noem.	מרחשון (hom) căldură
9 kisilivu	כסליו kislev. Neh. I 1.	29 30	Noembr.-Dec.	כסליו (hom) căldură
10 tebituv	טבת tebet. Est. II 16.	29 » » 1 » »	Dec.-ianuarie	טבת (hom) căldură
11 sabatu	שבט șebath. Zach. I 1.	30 » » 1 » »	Ian.-Februar.	שבט (Qor) frig.
12 adaru	אדר adar. Est. 3 1; 8 17.	29 30	Febr.-Martie	אדר (Qor) frig.

¹⁾ Durata lor diferită precum și intercalarea, sunt a 13-a însemn ca Ebrai să aibă 6 feluri de ani: de 353, 354, 355, 356, 357 și 358 de zile.

Atât Babilonenii, cât și Israeliții mai aveau o a 13-a lună numită «Veadar». In anul bisect *adar* avea 30 de zile, *veadar* 29; iar ambele câte două zile ca אֲדָר־וְעָדָר—lună nouă. Când anul este simplu *adar* are 29 de zile.

Aceleași numiri în Samaritanii, Palmireenii, Sirienii și Arabii cu deosebiri foarte puțin însemnate. Origina lor este nesigură. Unii teologi căutau ale explică din limbile vechi semite; alții, pe motivul că se găsește un *Adar* în limba persană, au crezut că sunt dela Perși. Cât de greu este—cel puțin pentru prezent când limba persană nu este pe deplin cunoscută—a susține această părere se poate vedea din Gesenius thesaurus (II 702, 882, 947, III 1353), care întrebuițează toată arta și pătrunderea spiritului său spre a le explică modul de derivare din limba persană.

După toate probabilitățile origina lor este babiloneană. La aceasta ne conduce și faptul că toate sau găsit—cum am văzut—în inscripțiuni foarte vechi ¹⁾.

Anul. Ebrei socoteau anul, ca și luna, după mersul planetei lunare. (comp. Lenorment. op. cit. p. 248). Acest an are 12 luni lunare și, după calculele făcute, ține 354 zile, 8 ore, 48 minute și 38 secunde.

Unii au susținut că Ebreii întrebuițau anul solar, iar pe cel lunar îl au adoptat numai sub Hiskia, sau cam pe la 200 în. de Christos. Ei susțin că termenul שָׁנָה (an) se potrivește numai pentru anul solar. Nu spun însă, care ar fi termenul potrivit pentru cel lunar. Afară de aceasta cine poate trage dela o simplă numire concluziune asupra modului de a socoti? Putem noi dela numirea «lună» să conedidem că avem anul solar?

Dacă Iosef Flaviu zice că Israeliții au păstrat, la eșirea

¹⁾ Toate numirile lunilor se găsesc în *cronica babiloneană* publicată pentru prima dată de Pinches în: *Proceedings of the Society of Biblical Archaeology*. Mai tom. IV —1884. Se află și în „Biblioteca inscripțiilor cuneiforme” editată de Schrader, tom. II, pag. 274 (cronica babil. B) comp. și tom. I 47 (inscripț. lui Tiglath. Pileasar I) și tom. II p. 49 (inscripția lui Sargon). Vezi tot asupra lunelor. Lenorment „*Les origines de l'histoire*” I p. 228 sq., comp. și p. 265 Not. 1. Lidzbarski. op. cit. pag. 412 (unde se află și numirile canaaneice și babilonice arameice).

din Egipt, modul pe care îl aveau acolo de a socoti calendarul, aceasta însemnează numai că ei au păstrat pe Nisan ca prima lună. Iosef se exprimă asupra ordinii lunelor, dar nu zice nici un cuvânt asupra faptului dacă israeliții socoteau după anul lunar sau solar.

Iar dacă, foarte adesea, se socotea cu lunile de 30 zile, aceasta nu dovedește că aveau anul solar. În adevăr, în anul solar se calculează mai mult cu lunile de 30 zile, dar și în anul lunar se găsesc, cum deja am văzut, luni și de 30 și de 29 zile.

Nu este mai puțin adevărat că ei au cunoscut, posibil prin alte popoare, și anul solar. Anul lunar este însă mai mic decât cel solar. Anul lunar are 354 zile, 8 ore, 48', 38"; solar 365 zile, 5 ore, 48', 45", așa încât sărbătorile secerișului și celelalte sărbători în legătură cu adunarea semănăturilor de pe câmp nu cădeau, calculând după mersul lunii, în toți anii în același timp. Spre a evita aceasta adăogau la fie care trei ani—câte odată și la 2 ani—o lună (a 13-a), care se numea אָדָר (veadar); אָדָר אֶתְרָא sau אָדָר שֵׁנִי.

Anul acesta—bisect—se numea אֶשְׁנָה שְׁעוֹבָה anul comun אֶשְׁנָה פְּשוּפָה.

Norma după care se conduceau la adăogarea acestei luni era următoarea. Către sfârșitul lunii a 12 a se vizitau câmpiile cu semănături; dacă se credea că până la mijlocul lunii viitoare vor fi bune de secerat, atunci acesta era un an comun; dacă se credea că nu se vor coace până atunci se adăoga încă o lună—acesta era an bisect.

Mai târziu sinedriul era care decreta introducerea lunii a 13-a. În anul sabbat însă nu cădea nici odată an bisect ¹⁾.

Ciclul anilor bisecți este de 19 din cari anul 3-lea, 6, 8, 11, 14, 17 și 19 sunt ani bisecți.

¹⁾ Asupra intercalării lunii a 13-a la Babiloneni vezi Lenorment op. cit. p. 250, unde este dată și multă literatură.

Stabilirea sigură a *inceputului anului* la Ebrei, în timpurile vechi, este una din cele mai grele întrebări, din cauza lipsei de date pozitive. Unii zic că anul începea în primăvară; alții în toamnă. Unii admit numai un an bise-ricesc, care începea cu Nisan; alții și un alt an civil, care se începea în toamnă cu Tișri. Acei cari admit că desvol-tarea istorică a poporului Israel este cu totul alta decât aceea care o vedem în Vechiul Testament zic că Israelii la început aveau numai un an—civil-economic—care începea, ca și la celelalte popoare, în toamnă. Acest an eră solar. Dar, după reforma lui Iosia, în timpul căruia sa gă-sit (?) Deuteronomiul, sa denaturat expres anul solar vechiu, bazat pe calcule astronomice, spre a fi înlocuit cu un altul bazat pe o doctrină religioasă. Această teorie este cu totul falsă. Mai întâiu din datele biblice se vede că Ebreii cal-culau după mersul lunei, nu al soarelui. Al doilea Deute-ronomiul (cum dejă am căutat să demonstrez în mica mea lucrare intitulată «Pentateuchul») era dejă cunoscut popo-rului; sub Iosia a fost regăsit. Prin urmare toate legile co-prinse în el erau dejă cunoscute și, cum se vede din cele-lalte cărți ale Pentateuchului, Moise fixase, pe cât eră posibil, toate serbătorile lor. Serbarea fie cărei luni nouă; a lunei nouă dela luna a șaptea etc. erau dejă stabilite de pe tim-pul lui Moise—Doctrina religioasă nu a fost inventată atunci, ci eră dată poporului prin Moise.

O examinare amănunțită a tuturor datelor biblice, de modul cum se socoteau anii, nu este posibilă în această lucrare, nu numai pentru că voesc a trată calendarul din punct de vedere arheologic, dar ar trebui a face excursiuni numeroase asupra datelor biblice cronologice. Asemenea deviațiuni foarte dificultoase, cari fac parte din domeniul istoriei antice orientale ar încurcă mai mult, decât să lumineze pe cel care ar voi să aibă o mică idee de calendarul ebraic.

Iată datele biblice principale pe cari le putem cercetă pentru scopul nostru.

După Exod. XII₂ anul începea cu Nisan—deci primăvara.

Tot la acest rezultat ajungem dacă observăm datele din Lev. XXIII_{7,5-24 84}; XXV₁₀ etc. unde se numără lunile. Aci se zice că în luna a șaptea trebuia a se serba יום הַרְוּעָה = ziua sunărei din buciurn. Această serbătoare cade în Tișri—Octombrie. Deci nu putea fi Tișri a șaptea lună decât dacă numărăm dela Nisan—ca început al anului.

În [II Chr. XXIX₃₁₇; XXX₂₋₁₅ Hiskia restabilind cultul Domnului pune să se curățească templul. Această curățire se termină tocmai în luna a doua. Atunci au serbat ei paștele (XXX₂) de oare ce mai din vreme nu isprăviseră cu curățitul și nu se adunase nici popor în Ierusalim, așa că ei au fost nevoiți să amâne paștele pentru 14 al lunei a doua. Deci dar tot Nisan era socotit ca începutul anului.

De asemenea în Estir, Zacharia, cărțile Macabeilor—unde se întrebuintează tot vechiul mod de a numără lunile—se socotește ca cea dintâiu Nisan. Așa în cartea I a Macabeilor X₂₁ se zice că Ionatan a serbat succoth (sărbătoarea cor-turilor) în luna a șaptea—deci Tișri. În cartea II-a XV₃₆ se zice că luna a 12-a se numește în limba siriacă Adar. Prin urmare tot Nisan era prima lună.

Pe de altă parte găsim în Vechiul Testament probe, care ne ar îndreptăți să credem că Ebreii cunoșteau și un an, care începea toamna.

În Gen. VII se zice că potopul a început în ziua de 17, luna a doua. Se știe că ploile încep acolo tocmai în No-embrie. Așa dar Tișri—Octombrie—ar fi începutul anului. Totuși, de oare ce Dumnezeu a putut ordona norilor ca să plouă atunci când a voit El, independent de anotimpul ploilor, nu putem trage din aceasta nici o concluziune.

De observat este faptul că *începutul lunei a șaptea* se serbă cu o pompă deosebită. Cum deja am văzut Moise a ordonat să se serbeze ziua primă a fie-cărei luni (Num. XXVIII). Ziua întâiu dela luna a șaptea trebuia serbată cu

o pompă mai mare (Num. XXIX,₁₁ sq. Lev. XXIII,₂₄₋₂₅). În această zi trebuie a se suflă din trompetă (תְּרוּעַת הַתְּרוּעָה) de aici și numirea ei de יוֹם הַתְּרוּעָה. Aceasta se făcea numai în anul jubileu (Lev. XXV,₉). Această însemnătate deosebită, care se dă primei zile din luna a 7-a nu o putem înțelege din Lev. XXIII,₂₃ sq. De aceea se crede că această zi se serbă cu o deosebită ceremonie pentru că eră începutul unui an nou—anul civil.

Locurile din Ex. XXIII,₁₆; XXXIV,₂₂ după care serbarea secerișului se făcea la finele anului (כְּצֵאת הַשָּׂנָה sau תְּרוּעַת הַשָּׂנָה) par, de asemenea, a susține părerea că în toamnă eră un început de an. Dar nu în toate părțile Palestinei se termină secerișul între 15—21 al luni a șaptea. În alte părți se sfârșia mai târziu, de aceea și Ieroboam I a serbat hag hakaçer (serbătoarea secerișului) în luna a opta (I Reg. XII,₃₂). La sfârșitul lui Octombrie și începutul lui Noembrie nu se începea nici un an.

Din aceste locuri nu putem trage consecinți sigure, căci se vorbește de sfârșitul anului, fără al determină mai de aproape. Tot așa cum din II Sam. XI,₁; I Reg. XX,₂₂₋₂₆; II Chr. XXXVI,₁₀ unde timpul, când regii eșau la rezel, este numit תְּשׁוּבַת הַשָּׂנָה, nu se poate trage concluziunea stabilă că anul începea cu primăvara.

După Wellhausen și alții Iosia (II Reg. XX), care a găsit Deuteronomiul în al 18-lea an al domniei sale, nu ar fi putut serbă paștele în *aceiași* an, dacă anul sar fi început cu Nisan.

După aceste date nu putem fi siguri că Ebrei—inainte de exil—aveau un an civil—începând toamna—și un an bisericesc—începând primăvara.—*In adevăr din Vechiul Testament vedem că ei începeau anul bisericesc cu Nisan—aceasta este pozitiv. Datele însă pentru începutul unui an civil în toamnă sunt absolut du-*

bioase. Anul al cărui început era toamna nu era civil, ci economic. Dacă în adevăr se socotea după el și în viața privată, în alte alaceri, nu știm.

Vechile numiri ale câtorva luni (vezi p. 942) ne arată cât de mare rol jucau la ei timpul secerișului, al revărsării râurilor etc. Luna a șaptea—în timpul căreia cade equinoțiul de toamnă—și se termină și secerișul, formă un început numai pentru agricultori—la închirieri, cumpărări etc.—Chiar în Ex. 23,¹⁶ unde se ordonă serbarea zilei de seceriș se zice: לְחַג־הַקִּיּוֹם. Deci aceasta era motivul serbării. Iar Iosef Flaviu (Antic. I,^{3,3}) spunând că Tișri era începutul anului din punct de vedere economic—aceea ce el socotea ca o orânduire mozaică, foarte veche—nu menționează dacă acest an era anul civil, sau dacă se începea cu serbătoarea lunei a șaptea ca *începutul unui an nou*.

După exil însă—când ei au adoptat și era Seleucidă—începă a se serba luna a șaptea ca început al anului, fie pentru ași exprima bucuria cea mare ce simțeau cei întorși din exil că Iahve li a învrednicit să mai sevârșească actele sfinte pe pământul palestinian—patria lor mult dorită—, fie pentru că voiau să pună în armonie anul erei Seleucide—care începea în Octombrie—cu anul lor economic.

Chiar în acest timp se păstrase vechea numărare a lunelor, socotind pe Adar ca a douăsprezecea.

* * *

În *epoca talmudică* se observă același procedeu ca și în antichitate, atât în calcularea zilelor și lunilor, cât și a anilor.

După stabilirea definitivă a calendarului sa luat ca punct de plecare era creațiunei lunei, care este socotită cu 3760

de ani înaintea erei noastre. Deci spre a afla anul actual judaic trebuie a adună pe 3760 cu anul erei creștine în care noi suntem.

Însă în calendarul actual ludeii nu mai socotesc anul ca începând în primăvară, ci toamna, când începe și anul bisericesc, așa încât primele luni ale anului lor, cad în ultimele luni ale anului nostru.

Era creațiunii nu a fost adoptată de ei decât târziu. La început socoteau fie după eșirea din Egipt; după data inaugurării templului lui Solomon. Nehemia socotește după regii persani etc. După cuceririle lui Alexandru Macedon ei socoteau după eră seleucidă.

Diacon Dr. Popescu-Mălăești.

APOLOGETICA LUI TERTULIAN
SAU
APARAREA CREȘTINILOR ÎN CONTRA PAGĂNILOR.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română», anul al XXVIII-lea, No. 6).

CAP. 7.

*Tot ceea ce se reproșează creștinilor n'are nici o garanție, decât
svonul bănuit.*

Se zice, că în misterele noastre, zugrumăm un copil, pe care îl mâncăm și după această grozavă cioă, noi ne am dă la plăceri incestuoase, când câinii ¹⁾ tovarăși ai acestor nelegiuiri—au stins lumânările, ca și cum scăpându-ne de lumină, ne-au scutit și de rușine.

Se spune în totdeauna; dar de atât de mult timp, de când se spune, voi nu v'ați gândit de a descoperi aceste crime. Deci, dacă le credeți, cercetați despre ele; sau dacă nu faceți aceasta, nu le mai credeți de loc. Negligența voastră în această privință probează în deajuns, că nu este ni-

¹⁾ Creștinii, cari ar stinge lumina, sunt numiți câni. Persecutorii creștinilor credeau, că incestul este ocazionat de către câni, când ar fi răsturnat sfașnicele.

mic real, în aceea ce nu îndrăzniți să deslușiți. Și, dați calăului creștinilor, o însărcinare foarte ciudată: ordonați să-i chinuească pentru a i forța, nu ca să spue, ceea ce ei fac, ci pentru a tăgădui, ceea ce ei sunt.

Religiunea creștină a început sub Tiberiu. Adevărul a fost urit, de când a fost cunoscut. Câți străini, tot atâția vrășmași: Iudeii—prin gelozie; soldații—prin lăcomia jafului; servitorii noștri—prin răutatea firească a stărei lor. În toate zilele, suntem impresurați, în toate zilele suntem trădați. Foarte adesea, suntem expuși violenței voastre, în adunările noastre. A auzit cineva vre-o dată, țipetele acestui copil, pe care noi îl junghiem? Spuneți-l pe nume, pe denunțatorul, care ar fi arătat Judecătorului, buzele noastre mânjite cu sânge, ca acelea ale Cicopilor și Sirenelor? V'au dat femeile creștine ocaziune, de a bănuși, ceea ce voi ne imputați? Dar, dacă cineva ar fi fost martor al acestor scârboase nelegiuiri, oare le ar fi ascuns și s'ar fi lăsat a se corupe de aceiași oameni, pe cari îi târă înainte tribunalelor?

Dacă în totdeauna, noi ne ascundem—precum ziceți—cum dar s'a descoperit aceea ce noi facem? Prin culpabili chiar? Aceasta nu se poate. Secretul este ordonat în toate misterele. El este inviolabil în misterele Eleusiace și Samotrace; deci, va fi cu atât mai mult în ale noastre, care pot fi descoperite, fără a atrage numai decât răzbunarea oamenilor, când a cerului ar fi suspendată. Dacă creștinii nu sunt trădați prin ei înșiși, atunci au fost trădați de către străini. Dar, de unde au avut străinii cunoștința despre misterele noastre, când în totdeauna, la predarea cunoștințelor religioase celor începători, se îndepărtau profanii. Aceasta se observă și la păgâni, căci ce, numai ei nu se tem de nimic!?

Ne rămâne deci numai svonul, care ne ar învinovăți. Dar natura svonului este cunoscută tuturor oamenilor. Poetul nostru îl numește cel mai repede dintre toate relele. Pentru ce îl numește el un rău? Neapărat, fiindcă svonul este totdeauna mincinos. Gura lumii este mincinoasă, chiar când vestește adevărul, pentru că îl schimbă în totdeauna, fie că mai ascunde, fie că adaogă prea mult. Ce zic eu? Faima nu trăește decât numai din minciuni. Ea există, numai

când nu probează nimic; de îndată ce ea a dovedit ceva, încetează de a mai fi, funcțiunea sa fiind îndeplinită. Ea ne a transmis faptul ce-l anunță; din momentul acesta, faptul se știe sigur și se spune simplu. Nu se mai zice: «Circulă svonul, că astfel de lucru s'ar fi întâmplat la Roma», sau, se spune că: «Un oare-care ar fi scăpat provincia», ci «acest lucru s'a întâmplat la Roma» sau «acela a scăpat provincia». Faîma, al cărui nume însemnează nesiguranță, n'ar putea avea loc, unde este siguranță. Cine ar putea dar, să dea crezământ faimei? Acela n'ar mai fi înțelept, căci înțeleptul nu crede nici o dată, ceea ce este nesigur. Ori cât de repede și strălucitor ar fi cursul svonului; ori-ce temelie ar părea, că are; este lămurit, că un singur om i-a dat naștere și că în urmă, el trece prin gurile și prin urechile mulțimei, ca și prin atâtea canale. Însă, întunecimea și cursul originii faimei sunt atât de acoperite, prin strălucirea ce o împresoară, încât nimenea nu se gândește, că izvorul ar putea fi otrăvit de minciuni, ceea ce se întâmplă, fie din gelozie, fie din bănueli îndrăznețe, fie din această înclinare firească spre minciuni a unor oameni.

Din fericire, nu este nimic, ceea ce timpul să nu descopere; aceasta a trecut printre voi, ca un proverb. Natura a voit, ca nimic să nu poată fi ascuns pentru mult timp, nici chiar ceea ce a scăpat din vedere faimei. Așa dar, nu fără motiv, singur svonul public, are de atâta timp, cunoștință despre crimele voastre. Da, iată singurul acuzator, pe care voi îl aduceți în contra noastră și care până aci n'a putut să probeze nimic, din ceea ce el face cunoscut în vileag și cu atâta siguranță.

CAP. 8.

Crimele ce se atribue creștinilor contra firei etc. sunt fondate.

Fac apel la natură, în contra aceloră, cari judecă vrednice de credință, astfel de șgomote. Să admitem, că noi propoveduim într'adevăr vieța vecinică,—ca răsplată a acestor crime. Credeți pentru un moment, această dogmă de necrezut. Dar, vă întreb, când ați fi ajuns să credeți a-

ceasta, ați voi să cumpărați atât de scum răsplata? Da, veniți de înfigeți cuțitul în pieptul unui copil, care n'a putut să facă nici un rău nimărui; care nu s'a făcut vinovat de nici o crimă și pe care îl socoliți, ca și pe copilul vostru înși-vă; sau dacă această faptă sălbatecă s'a săvârșit asupra altuia, asistați la moartea semenului vostru, mai înainte de a fi trăit. Fiți cu luare aminte, în momentul, când va fugi sufletul, care-l ține viu. Primiți acest sânge, care începe să curgă; înmuiați în el pâinea voastră, săturați-vă. — Observați în timpul mesei, observați cu grijă, unde este mama, unde este sora voastră, ca să nu se facă greșală, când luminile vor fi stinse, căci ar fi o crimă de nu s'ar comite un incest. Inițiați în astfel de mistere, sunteți siguri de nemurire. Răspundeți-mi, pentru Dumnezeu, ați vrea voi nemurirea, cu acest preț? Nu, fără îndoială. Și nici n'ați putea crede, că nemurirea s'ar câștiga cu acest preț. Și chiar dacă ați crede, tăgăduesc, că ați vrea-o. Și chiar dacă ați vrea-o, voi nu o ați putea. Așa dar, cum o ar putea alții, dacă voi nu o puteți? Și dacă alții o pot, cum nu o ați putea voi? Noi nu suntem de aceeași natură, ca și voi? Ne credeți niscăi-va dihanii? Ne ar fi făcut natura numai pentru incest și pentru a fi mâncători de carne de om? Dacă credeți aceste grozăvenii, despre un om, atunci puteți să le și faceți. Sunteți oameni, ca și creștinii. Dacă nu le puteți săvârși, nu trebuie să le credeți. Creștinii sunt oameni, ca și voi.

Dar, să presupunem învinuirea, că se amăgesc, se înșală cei ce vor să se facă creștini, întru cât ei nu puteau să cunoască sgomotele, ce se aud în această privință; și întru cât ei n'aveau nici interesul de a le cunoaște în fond, spre a se asigura de adevăr. De altmintrelea însă, este obiceiul, că toți cari cer să fie inițiați, vor găsi pe preotul, care să le spună, ce pregătiri au să facă. El le va spune deci: «Trebuie să aveți un copil, care să nu știe de moarte; care să răda, la vederea cuțitului. De asemenea trebuie pâine, pentru a o înmuia în sânge; sfeșnice cu lumânări și căini, cari răsturnându-le să se stingă lumina. Înainte de toate, trebuie să veniți cu mama și sora voastră». Dar dacă ele n'ar vrea să vină, sau chiar dacă ei n'ar avea? Dar, dacă eră singur din familia sa? Nu ar fi primit să se facă creștin, dacă n'ar avea nici mamă, nici soră? Dar când noilor creș-

tini, nu li s'ar fi amintit cel puțin acestea? În urmă aflând și știind totul, ar putea ei suferi, fără a se plânge? S'ar teme oare, că ar fi pedepsiți? Ei sunt siguri, că vor găsi apărători, dacă ar fi acuzați. În urma acestora, ei ar voi mai bine moartea, decât o viață pângărită de crime. Vreau să mi se dovedească, că frica le ar închide gura. Pentruce se încăpăținează ei, de a rămânea în această sectă? Niște angajamente, pe care, dacă le ai fi cunoscut, nu le-ai fi făcut, se rup, de îndată ce le-ai cunoaște.

CAP. 9.

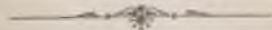
Păgânii sunt vinovați de „păcatele atribuite“ creștinilor, pe nedrept.

Pentru a da o nouă forță desvinovățirii noastre, voi dovedi, că voi vă permiteți și în secret și în public, acele crime, de care ne acuzați fără temei; și mai știți! Poate că pentru aceasta ne credeți în stare, de a le face

În Africa, se jertfea lui Saturn, copiii, în public, până pe timpul proconsulatului lui Tiberiu, care a dispus punerea preoților lui Saturn, pe înșiși arborii templului, cari acopereau cu umbra lor, acele sacrificii criminale, ca pe atâtea cruci, ce le ar fi fost făgăduite. Propun de martori, pe soldații țării mele, cari executară ordinele proconsulului. Cu toate acestea, asemenea sacrificii foarte urâte continuă încă în secret. Și mai sunt și alții, afară, de creștini, cari vă dau pe față. Nici o crimă nu se desrădăcinează, și mai ales un zeu nu poate s'o schimbe. Saturn, care n'a cruțat pe proprii săi copii, ar fi cruțat el niște copii străini, pe cari tații și mamele lor veneau înșiși să-i ofere și pe cari ei îi mângăeau, când erau jertfiți, pentru ai opri să nu plângă? Vedeți, cât paricidul întrece omucidul!

I'r. N. Georgescu.
Alexandria.

(Va urma).

CONFERINȚE PASTORALE

Tezele date preoților Eparhiei Dunărei-de-Jos, pentru a le prezenta lucrute și a le dezvoltă la Conferințele pastorale generale în viitorul an 1905.

I) Care ar fi mijloacele cele mai bune prin care un preot cu o parohie, pe cât de populată tot pe atât de întinsă, să poată cu mai multă înlesnire îndeplini trebuințele religioase morale ale păstoriților lui, fără a da loc la nemulțămiri?

Indicațiuni: a) Preotul va pune în vedere poporenilor spre a îndeplini poruncile bisericești și în special porunca a patra. Acesta este primul mijloc.— b) Preotul trebuie ca tot timpul zilei să îl întrebuințeze numai pentru îndeplinirea datoriilor sale preoțești, fără a se mai ocupa cu afaceri adesea incompatibile cu starea preoțească, ba chiar dăunătoare aceștea. etc. etc.

II) Colegialitatea și solidaritatea preoților între dânși, manifestate prin iubirea, stima și respectul reciproc,—ca mijloace pentru câștigarea și menținerea autorității lor pastorale în popor — Atitudinea lor față de un coleg al lor preot care prin purtarea lui, necinstește și injosește cinul preoțesc.

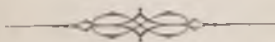
Indicațiuni: a) Intrunirea în conferinți pastorale generale, în cercuri culturale etc, credem a fi primul mijloc pentru înfrățirea preoților între ei. — b) Conștiința de demnitate preoțească, ferirea de a fi în legătură cu oameni pătimiși și a nu intra prin localari publice etc. etc... etc.

III Înființarea grădinilor parohiale cu diferite specii de cultura necesare economiei caznice, ar fi cel mai prețios serviciu ce un preot ar putea aduce păstoriților lui, mai ales la sale.

Indicațiuni: a) Cultura zarzavaturilo, a cartofului, Soia și a plantelor furagere.— b) Plantația de pomi roditori și arbori etc... etc.

IV) Beția fiind patima cea mai rea care ruinează un popor atât moralmente cât și materialmente; care ar fi mijloacele prin care preotul ar putea feri pe păstoriții săi de această patimă atât de uricioasă?

Indicațiuni: a) Înființarea de societăți de temperanță în care preotul să fie întemeetorul și cel dăptâiu membru, este primul și cel mai puternic mijloc. b) Indemnarea cunoscuților pătimiși din sat pentru a-și depune la banca populară banii cheltuiți altădată pe bănturi, va fi încă un mijloc bine ales. c) Închiderea cărciumilor în zilele de Duminică și sărbători, este un mijloc prin care s'ar ajută foarte mult munca unui preot harnic. d) Obligațiunea impusă de Guvern oa: primarul cu toți membrii consiliului comunal, ai sfatului sătesc și a învățătorului, care împreună cu copiii dela școală să meargă la biserică și să cânte în cor sfânta leturghie; ar fi pilda cea mai puternică ce s'ar putea da săteanului pătimaș care în loc de a merge la biserică să dnce la cărciumă. e) Predicarea în biserică de către preot contra beției, luând dovezi din Sfânta Scriptură, din sfinții părinți și pilde cunoscute în sat despre nenorocirile venite asupra unor oameni din pricina beției; etc. etc.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Elisabeta Constantinescu din enoria bisericii Schitu Măgureanu din oapitală, care a binevoit a dărui bisericii respective o îmbrăcăminte de pluș pentru sf. Masă, un felon și un epitrahil, toate în valoare de 180 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, care au binevoit a contribui cu diferite sume de bani la facerea unui steag în val. de peste 83 lei pentru biserica „Sf. Nicolae Vlădica Prund“ din capitală și anume: D-l Tache Predescu, D-na Sultănică Predescu, E. Ionițescu, Hagi I. Rădulescu și I. Ionescu câte 5 lei, Vasile Z. Xifler, Ioan Tănăsescu, N. Petrescu; A). Pop Ștefănescu, Frați N. I. Gheorghiu, Iosif Georgescu, Petcea Ștefan cu Zaufra și fii, Filip Breazea și Gălina, C. Scorțeanu și George D. Nedelcu câte 2 lei. N. I. Gheorghiu (acum decedat) 10 lei, cum și alți pioși creștini care au contribuit cu sume mai mici.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate care au binevoit a contribui cu diferite sume de bani, la reînnoirea a 18 icoane praznicale pentru biserica „Sf. Nicolae Vlădica Prund“ și un dulăpior cu candelă și pervazuri pentru păstrarea icoanelor, toate în valoare de peste 167 lei și anume: Sultănică Predescu, Tache Predescu, Iocn. N. Iliescu, D-l Ioan Cornoiu, C. B. N. Mihăescu, G. Al., Familia Stătescu și Iosif Georgescu câte 5 lei. D-l Ioan Săbăreanu (acum decedat) 40 lei, D-l I. Ionescu 20 lei, N. G. Gheorghiu (acum decedat) 20 lei, D-l Nae Lucescu 4 lei, Christache Paraclasiern 3 lei, D-l Ioan G. Brătescu, Ștefan și Ana, Preotul Avramescu, Dumitru și Cristina și Ioan Hagi Ionescu câte 2 lei, Dumitru Maria, A. M. Georgescu, Ivancio Ștefana, Preotul Iachint Niculescu, Preotul A. Protopopescu, Diacon C. D. Șendreanu, Toma Georgescu, Iordan Dumitru, Preotul Econom M. Tacian și N. Petrescu câte 1 leu iar alții cu sume mai mici.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, care au binevoit a contribui pentru facerea a trei icoane bisericii din com.

Petriceaua-Brebu, jud. Prahova și anume: D-nu Teodor Zidaru cu 32 lei, Gheorghe Secăreanu 33 lei și 20 bani și Gheorghe Puiu 1 leu.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Mihai Moise din cât. Trenul jud. Prahova, care a binevoit a donă bisericeii din com. Chiojdeanca acel jud. o cruce de argint de china și o candelă cu patru ramuri tot de argint de china, în valoare de 70 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, care au binevoit a contribui cu diferite sume de bani pentru reparația exterioară a bisericeii Precepeții Vechi din capitală și anume: D-na S. R. N. și D-na Maria G. cu câte 20 lei, D-na Eugenia Căpitan Bibănescu, D-na Maria Mihăescu, Preotul Grigore Dinescu, Doamna Elena Georgescu Preotul N. Popian, D-nul Păun Rădulescu și Maria Codreanu cu câte 10 lei, Ioan Ștefan Cherciu cu 3 lei și Vasile Mușetescu cu 1 leu.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Nicolae Popescu proprietar și comerciant din Brăila, care a binevoit a donă bisericeii filiale Sf. D. tru, din parohia Plevna, jud. Ialomița, un rând de odăjdii precești și una averă în valoare de 120 lei iar D-nii D. Negreanu și G. Perlea din menționata parohie, un epital în valoare de 40 lei

Se aduc mulțămiri publice D-lui I. Kalinderu, Administratorul Domenilor Coroanei, care a binevoit a face radicale reparațiuni interne și externe bisericeii parohiale din com. Cocioc, jud. Ilfov.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate și anume: D-lui Ștefan Popescu care a binevoit a dărui bisericeii din parohia Brâncoveni, jud. Romanați, o evanghelie legată cu piele ediția Sf. Sinod, D-nei Maria Pr. Constantin Stan, din com. Brâncoveni, a dărui o cruce de argint bisericeii din cât. Margheni aceeași parohie; D-le Maria Oswald proprietară în București și Elena N. Gaspar, soția intendentului ospiciului din M-rea Brâncoveni, au dărui bisericeii „Adormirea“, fost M-rea Brâncoveni câte o pereche perdele la icoanele împărătești și o poală la iconostas, și D-na Alexandrina Mateescu care a dărui aceeași bisericeii o perdea de velur, cusută cu fluturi pentru ușile împărătești.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Iosif Dobroneanu, proprietar care a binevoit a dărui bisericeii din parohia Boșotenii, jud. Romanați un rând complet de sf. vase în val. de 150 lei, a pus giannuri în val. de 9 lei și a dărui lumânări de ceară curată în val. de 19 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Petru Alexandru, din com. Tâmba jud. Mehedinți care a binevoit a face un dulap pentru păstrarea cărților și vestmintelor la biserica din acea com. în val. de 7 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate care au

binevoit a contribui cu diferite sume de bani la procurarea cărților de ritual pentru bis. „Sf. Nicolae“ parohia Găneasa, jud. Romanâți și anume: D-l Ioan I. Stănescu proprietar și episcop și D-l I. Ionescu comerciant au dat câte 5 lei, D-l I. V. Lungu 3 lei și 50 bani, Preotul D. Mihăilescu 2 lei, și 90 bani iar un număr de peste 38 persoane au contribuit cu sume mai mici.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Vasile Viișoreanu, D-nei Ana V. Viișoreanu și fiicei D-lor, D-șoara Constanța Viișoreanu, proprietari în com. Florești, jud. Mehedinți, cari au binevoit a dărui bisericii din aceea com. un potir de argint masiv aurit pe dinlăuntru, o steluță aurită și tocul lor de piele căptușit pe dinlăuntru și format exact pe sf. potir și disc, toate în val de 480 lei; precum și lumânările necesare la sf. sărbători ale Nașterii Domnului și ale Invierei din fie-care an.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioase și anume: D-lor I. Chrisănescu, Dimitrie Tipărescu, Vasile Gurbina, Șt. Mutariu, I. L. Ariciu, V. Costescu, N. Rapeșa și Dinu Gurbina care au binevoit a dărui bisericii din parohia Orevița, jud. Mehedinți, o evanghelia, ediția Sf. Sinod, în val. de 110 lei, iar D-l Mihai Pârvuleț tot la aceeași biserică a dărui trei steaguri dintre care unul cu trei lumini de bronz, pentru sf. Masă în val. de 70 lei și o pereche cununii de bronz aurite în val. 25 lei.

Se aduc mulțămiri publice cucern. Preot Scarlat Uzoreanu, din urba Caracal, care a binevoit a dărui pentru construirea bisericii Sf. Apostoli din acea urbă, 1000 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Stan Dinescu din com. perșoru, jud. Dolju, care a binevoit a dărui bisericii din aceea com. un Octoih mare ediția Sf. Sinod în val. de 30 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate și anume: D-lui Gavril Grecescu, proprietar în com. Miluța, jud. Mehedinți, care a dărui bisericii parohiale din com. covrigi acel jud. una cruce pentru sf. Masă în val. de 40 lei, D-nei Elena Gh. Grecescu, care a împodobit cu perdele naționale toate icoanele dela biserică filială „Sf. Nicolae“, din aceeași com. și D-lor Nae P. Vâlceanu, Ioniță Vâlceanu și Const Vâlceanu, proprietari, dăruiind bisericii parohiale, menționate mai sus, una cădelniță în val. de 30 lei.

NAȘTEREA DOMNULUI.

«*In multe feluri și în multe chipuri, zice Sf. Apostol Pavel, de demult Dumnezeu grăind părinților noștri prin proroci. în zilele acestea mai de pe urmă a grăit nouă întru Fiiul¹⁾. Astfel leagă Apostolul istoria Vechiului Testament și toate profețiile cu Mesia cel așteptat, cu Domnul și Mântuitorul nostru. Astfel arată el mila, harul și iubirea cea nemărginită ce Dumnezeu a avut o pentru om. Astfel arată el venirea în lume a Mântuitorului Christos.*

Da. În multe feluri și în multe chipuri și a arătat Dumnezeu harul și mila sa pentru om. Chiar dela început, când el a călcat porunca dumnezească și a căzut în păcat, Dumnezeu nu l'a lăsat nemângâieat în desperarea în care se afla. Dumnezeu i-a dat o făgăduință. L'a asigurat că nu va fi lipsit de mila și ajutorul său. L'a asigurat că îi va trimite un Mântuitor, care va zdrobi capul șarpelui, îl va împănă cu el și îl va readuce iarăși întru mi'a și harul său dumnezeesc.

¹⁾ Epistola către Evrei I. 1.

Făgăduința aceasta devine *speranța cea mare a omului*; iar Dumnezeu îngrijește a o întreține continuu și pururea în decursul veacurilor. Ea slăbește și se întuneacă, este adevărat, ba chiar pare că se pierde întru aceia cari s'au depărtat cu totul de Dumnezeu. Este însă păstrată și cultivată cu îngrijire în sânul unui popor ales, de Dumnezeu, în sânul poporului Iudeu. Acest popor devine deponitarul ei prin credință și aci, în sânul său, patriarhii, adică străbunii cei vechi ai săi, și ai întreg genului uman precum și toți dreptii și aleșii lui Dumnezeu, îngrijesc cu sfințenie a o aminti și a o transmite posterității ca un deponit sacru, ca o speranță vie și neclintită, la care poporul trebuie să ție cu credință, căci eră o făgăduință sfântă care trebuie a se împlini spre bucuria și mângâierea tuturor. Făgăduința aceasta devine obiectul sacru de meditațiune al tuturor aleșilor și dreptilor poporului. Ea este ancora lor de scăpare și mântuire, pentru toți întru toate nevoile; ea este mângâierea întru toate nevoile, strămtorările și suferințele poporului. Toți trăesc cu credință și speranță vie în venirea unui rescumpărător și mântuitor al oamenilor.

Patriarhii și dreptii poporului lasă filor lor această speranță ca moștenirea cea mai scumpă și sfântă; iar profeții, prin harul dumnezeesc deosebit de care s'au învrednicit și cu care s'au luminat, o descriu în cuvintele lor *în tot chipul și în tot felul*, spunând a arătat poporului tot ce se va întâmpla cu Mesia cel așteptat, carele eră împlinirea făgăduinței dumnezeiești. Ei spun și prezic poporului tot ce se referă la El, dela venirea sa în lume, a ecă dela nașterea sa și până la înălțarea sa la ceruri

Mesia dar, ca împlinire a făgăduinței dumnezeiești este obiectul tuturor prezicerilor profeților. Despre el glasul lui Dumnezeu a grăit prin profeți *în multe feluri și în*

multe chipuri bătrânilor celor de demult, zice Apostolul.

În adevăr singurul popor la care s'a păstrat în curățenia, limpede și lămurită făgăduința dumnezească și la care bătrânii, dreptii și oamenii cei luminați cu lumină dumnezească au explicat-o *în tot felul și în tot chipul*, este poporul Iudeu. Aici bătrânii cei de demult au îngrijit să nu se piardă amintirea ei; iar profeții au lămurit-o și explicat-o poporului.

Ei descriu această făgăduință, care este venirea în lume a Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu, dela nașterea și până la moartea, învierea și înălțarea sa la ceruri. Ei arată poporului tot ce se referă la el pentru a-l cunoaște, atunci când va veni. Ei hotărăsc și prezic timpul venirii sale. Ei spun cum va fi el și ce va face pentru a mântui pre oameni și ai readuce iarăși la Dumnezeu. Ei n'au lăsat nimic care să nu fie prezis, preînchipuit și arătat despre Mesia. Ei cu toți în toate cuvintele, spusele și prezicerile lor sunt de perfect acord spre a arăta poporului că *Mesia, Mântuitorul cel trimis de Dumnezeu, este făgăduința dumnezească*, iar *venirea sau arătarea sa în lume, adică nașterea sa, este desăvârșita împlinire a făgăduinței*.

Dar câtă nerăbdare pentru popor și omenirea întreagă, care așteptă să vadă cât mai degrabă împlinită făgăduința! Câtă bucurie pentru aceia cari se vor învrednici să vadă acele timpuri glorioase și lericite, să trăiească bucurându-se că se întorc și intră iarăși întru mila și harul lui Dumnezeu, care îl pierduseră prin căderea în păcat! Câtă nerăbdare pentru a se învrednici să dobândească ceea ce pierduseră. Câtă nerăbdare pentru cei drepti și pentru cei păcătoși d'a vedea cât mai neîntârziat reîmpăcarea cu Dumnezeu, pe care îl desprețuiseră călcând porunca sa și dela care se depărtaseră prin păcatul ce săvârșiseră! Câtă bucurie iarăși pentru aceia

cari se vor învrednici să se împărtășească de foloasele împăcării! Iată pentru ce timpurile venirii lui Mesia, împlinirea făgăduinței sunt timpurile cele glorioase, așteptate cu nerăbdare, entuziasm și bucurie mare.

Întreaga istorie a Vechiului Testament, exceptând părțile sale istorice și preceptele morale, nu sunt decât descrierea făgăduinței dumnezeiești. Profeții și toți dreptii și aleșii lui Israel nu fac altă decât, descriind și amintind făgăduința, pregătesc poporul spre a o primi după cuviință, prin o viață curată, bună și sfântă. Cu toții se silesc în tot felul și în tot chipul să întărească poporul în credința despre împlinirea făgăduinței, în credința despre venirea în lume a trimisului lui Dumnezeu, spre a mântui pe om.

Cât de mare eră speranța poporului și cât de tare eră credința sa în Mesia Mântuitorul neînvederează pe de o parte faptul că întreg acest popor, nu trăia decât întru această speranță, edificându-se moralmente pe cuvintele profetilor, despre ea și păstrau cu sfințenie toate semnele spuse de profeți despre el (Mântuitorul), iar pe de altă parte cea mai evidentă este istoria evanghelică.

Apostolii Domnului istorisind nașterea, viața și faptele sale numesc aceste istorisiri, *Evangelii*, care înseamnă *vestea cea bună*. Ei aduc poporului vestea cea bună despre împlinirea făgăduinței. Ei spun că cel promis de Dumnezeu și așteptat de veacuri a venit. Iar pentru a întări poporul întru credința împlinirii făgăduinței, ei confirmă tot ce raportează despre Domnul, cu cuvintele profetilor.

Mattei evanghelistul, cel întâiu care scrie tot ce se referă la Domnul dela nașterea și până la înălțarea sa la ceruri, confirmă toate cu prezicerile profetilor despre Mesia. El arată că în Iisus din Nazaret, născut din Sfântul Spirit și Fecioara Maria se împlinesc tot ce au prezis profeții despre Mesia cel așteptat, el arată chiar dela începutul descri-

erei că Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos, este adevăratul Emmanuel, prezis de profetul Isaia.

Dar Evangeliștii și Apostolii Domnului descriind nașterea, vieța și faptele sale, precum și tot ce el a făcut pentru oameni, cu cuvântul și fapta aducându-se pe sine jertfă pentru păcatele noastre, ne înfățișază toate acestea ca iubirea nemărginită pe care Dumnezeu a avut-o pentru om, ținându-se de făgăduința dată, și împlinind-o cu sfințenie. Ei ne spun că: *«Așa a iubit Dumnezeu lumea, cât și pre Fiul său, cel Unul născut l'a dat, ca tot cel ce va crede întru Dânsul, să nu piară, ci să aibă viață de veci»*¹⁾.

Ei nu află cuvinte spre a descrie îndestul și arată oamenilor cât de mare este binefacerea cerească. Ei o rezum în cuvintele de mai sus, spre a arăta cât de mare a fost iubirea dumnezească pentru om, ca să trimită în lume pre însuși Fiul său, Unul născut, și să vină în lume nu ca să judece pre oameni pentru păcatele lor, ci ca să-i mântuiască povățuindu-i la tot ce este bun și de folos lor și aducându-se pe sine jertfă pentru păcatul nostru²⁾.

Pentru că mare a fost iubirea dumnezească, ca Dumnezeu însuși să ia trup omenesc, și să ne mântuiască, Evangeliștii, descriind această extremă iubire a lui Dumnezeu, singura care ne putea scăpa și mântui din întunericul și umbra morței în care ne aflam, prin păcatele noastre, ei vestind-o oamenilor, le o arată ca cea mai mare totămplare și cea mai salutară pentru ei, îndemnându-i a crede în Dumnezeu și în acela pre care el 'L-a trimis.

Evangeliștii, ca Apostoli și martori oculari nu știu ce să admire mai întâiu în vieța și faptele Domnului și cum să'l prezinte pre el ca toți să creadă și să se mântuiască

¹⁾ Ioan III, 16.

²⁾ Ioan III, 17 și următoarele.

prin el și învățătura sa dumnezească. Dumnezeu însă a luminat cu lumina sa dumnezească mintea și cugetul lor și a călăuzit pana lor. Astfel ei ne-au dat cuvintele și faptele Domnului, adică Evangeliul mântuirii, în toate amănuntele sale spre a ne servi de învățatură pururea datătoare de mântuire și de vieță.

Dar Evangeliștii, cari descriu tot ce Domnul a făcut pe pământ pentru a noastră mântuire, ne spun că nașterea și venirea sa în lume este salutată nu numai de poporul Iudeu, ci de întreaga omenire. Iudeii, este adevărat, cunoscând prin tradițiune și prin glasul profetilor făgăduința dumnezească sub toate formele și părțile sale, o apreciau după cuviință și așteptau cu multă nerăbdare, precum am văzut, împlinirea ei. Ei au și avut întru aceasta o deosebită pregătire, spre a o primi precum se cuveneă; dar nu este mai puțin adevărat că omenirea întreagă simțea necesitatea ajutorului divin spre a se putea ridica din starea de tojosire și umilire în care se află. Oamenii de pretutindeni, simțind că prin propriile lor puteri nu se pot ridica până la lumina cea adevărată, cu toții așteptau această lumină să le vină de sus, ca prin ea să poată cunoaște pe Dumnezeu și să i se închine lui după cuviință cu *Duhul și cu Adevărul*; căci *«Duh este Dumnezeu, și cine se închină lui să cade să se închine cu Duhul și cu adevărul»*, ne spune Sfântul Evangelist Ioan ¹⁾. Lumina de sus, lumina dumnezească eră dar așteptarea popoului Iudeu și așteptarea tuturor popoarelor pământului. Ea eră așteptată și dorită cu atât mai mult cu cât fusese anunțată prezisă de profeti și poporul Iudeu o așteptă cu cea mai mare nerăbdare.

Pentru aceasta Sf. Evangelist Matei, Apostol al Domnului din numărul celor 12, martor ocular la toate cele săvârșite

¹⁾ Ioan IV, 24.

de El, dela începutul predicei sale mântuitoare și până la înălțarea sa la ceruri, el descriind, începutul cuvintelor și al faptelor Domnului își aduce aminte de cuvintele profetului Isaia și împreună cu el exclamă: «*Pământul lui Zabulon și pământul lui Neftalim, calea mării, de cea parte de Iordan, Galileea neamurilor, poporul cel ce ședează întru întuneric, a văzut lumină mare, și celor ce ședeau în laturea și în umbra morței, lumină a răsărit lor*»¹⁾.

Da, lumină mare a văzut prin nașterea și venirea în lume a Mântuitorului, poporul care se află întru întuneric; lumină mare au văzut, strigă Evangelistul, cei ce se aflau în umbra morței. Lumină mare, a răsărit lumii din staulul vitelor unde s'a născut Domnul; lumină, care a luminat toată făptura. Lumină mare a venit în lume, căci s'a născut Iisus Christos, Acela, înaintea căruia cei bogați și puternici depun visteriile și puterea lor, căci nu înseamnă și nu valorează nimic. Lumină mare, căci s'a născut Acela înaintea căruia înțelepții cedează și depun înțelepciunea lor, mărturisind ei însuși că sunt greșiți și departe de adevăr, și de lumina cea adevărată. Lumină mare a venit în lume, căci s'a născut Acela înaintea căruia regii și toți puternicii pământului depun sceptrele lor, recunoscându-l pe el de Domn al domnilor și împărat al împăraților.

Evangelistul avea drept să-și aducă aminte de cuvintele profetului Isaia și să strige că lumina mare s'a adus lumii, căci s'a născut Acela care a schimbat fața pământului și a adus o morală și învățătură nouă; o morală demnă de om, care să-l înalțe și să-l apropie de Dumnezeu. Eră dator Evangelistul să-și aducă aminte de cuvintele profetului, căci s'a născut Acela, care vesteă tuturor oamenilor pre Dumnezeu cel adevărat. Eră foarte îndreptățit să spună că s'a

¹⁾ Math. IV, 15—16 comp. Isaia IX, 1—2.

adus oamenilor lumină mare, căci prin Iisus Christos și Evangeliul său, s'a descoperit tuturor oamenilor izvorul vieții, bucuria celor dintru intristare, și îndrăzneala celor desnădăjduiți. Avea dreptul să zică că s'a adus pre pământ lumină mare, căci s'a născut Acela, care fiind întru mărire, și mărire a Fiului Unul născut din Tatăl ¹⁾, s'a umilit pre sine, spre a ne înălța pre noi până la Dumnezeu, dela care ne depărtasem prin căderea în păcat. Lumină mare ne-a răsărit, fiindcă s'a născut Fiul lui Dumnezeu, spre a ridică pre om și a'l readuce iarăși la Dumnezeu.

Da, cu adevărat lumină mare a răsărit oamenilor prin nașterea lui Iisus Christos, căci întreaga omenire se află totu în tuneric și în umbra morții și prin El a văzut lumină mare. Înainte de venirea Mântuitorului numai un singur popor cunoștea pre Dumnezeu. Iudeii erau singuri, cari se închinău unui singur Dumnezeu. Dar ce eră acest mic și neînsemnat popor față de întreaga omenire, mai ales că și el foarte adesea se abătea din calea adevărului? Toate popoarele erau cufundate în cel mai negru întunerec. Toți erau idololatri și adorau creaturile, iar nu pre Creator. Oamenii erau atât de rătăciți și atât de abătuți încât numai puteau distinge nimic adevărat. Spiritul lor eră încatenat în erori, minciuni și superstițiune, încât omul se degradase cu desăvârșire și ajunsese să îngenucheze și să se închine la dumnezei, cari se târau pre pământ, la dumnezei, cari pășteau pre câmpii. El ajunsese să adore muște, ierburi și tot felul de paseri și animale. Întreg pământul părea un templu mare plin de idoli și de dumnezei, iar omul întru atât uitase că s'a creat de Dumnezeu, încât el însuși se încumetează ca să creeze pre dumnezei, și să'i facă din tot ce li ieșă înainte. În așa stare se află omenirea încât, după

¹⁾ Comp. Ioan I, 14.

cum zice Bosuet totul era considerat ca Dumnezeu, numai acela ce era Dumnezeu, era necunoscut.

Rătăcirea era generală. Chiar popoarele culte și civilizate, nu se deosebeau întru nimic de popoarele barbare și de sălbateci. Egiptenii și Grecii, Sirienii și Babilonienii, Parții, Sarmații, Perșii și chiar Romanii, nu se deosebeau întru nimic, unii de alții în convingerile lor religioase. Cu toții erau cufundați în același laberint al politeismului și al idolatrii și toți erau cuprinși și dominați de aceleași superstițiuni. Pretutindeni eroare, pretutindeni mistificare, pretutindeni superstițiune, pretutindeni umilință și degradare pentru om în fața dumnezeilor pe cari îi adoră și cărora se închină.

Dar oare nu cumva religiunea însăși și cultul zeilor aveau vre-o influență binefăcătoare asupra credincioșilor spre a-i îndrepta în viață și în moravurile lor? Nu cumva misterele și sărbătorile religioase în onoarea zeilor deșteptau în sufletul credinciosului vre-un sentiment nobil? Nu cumva puteau ele deștepta iubirea către aproapele său alte virtuți creștine în sufletul închinătorilor și al adoratorilor zeilor, cărora erau așa de devotați încât pre ei și copiii lor îi aduceau jertfă numai să'i îmblânzească și să'i mulțamească?

Nimic din toate acestea. Sufletul și inima închinătorilor păgâni erau departe de tot ce poate să înalțe și să înobileze pre om din contră închinătorii zeilor păgâni nu vedeau la zei decât cruzimi, patimi și tot ce înjosește și degradează pre om. Ce puteau să vadă sau să învețe dela Joe cel imoral, dela Marte, cel pururea iubitor d'a vărsa sânge, dela Venera cea împătimită în desfrânări, dela Bacus și toți ceilalți cari toți simbolizau viciile și pasiunile cele mai josnice și degradatorii pentru om.

Nu se poate tăgădui că în omenirea cea veche idololatriă nu există oare care idei și adevăruri religioase, ca de exemplu credința despre existența lui Dumnezeu, despre viața viitoare, despre providență și altele, transmise prin

tradițiune și păstrate pentru că omul prin însăși natura sa este o ființă religioasă. Dar aceste credințe erau atât de alterate și întunecate prin tot felul de superstițiuni, încât nimeni nu avea o idee clară despre ele și astfel nu puteau influența întru nimic asupra oamenilor, ca să le îndrepte vieța sau moravurile. Nu eră nimic, care să povățuiască sau să conducă pre om la bine și la virtute, căci în lumea păgână, toate vițiile își aflau altare ridicate pretutindeni și fiecare patimă eră apotiozată într'un zeu. In religiunile păgâne și idololatre omul căută prin toate mijloacele să și justifice păcatele și greșalele sale; iar prin cultul adus zeilor se simția mulțămit, mai ales că și la aceștia vedeă aceleeași pasiuni, aceleeași patimi și aceleeași greșeli.

Atât de mare eră rătăcirea și atât de înrădăcinată în cât nimeni dintre oameni nu puteă să aducă vre-o îndreptare. De unde puteau să aștepte lumina? Cine eră acela care să poată deschide ochii minței oamenilor atât de întunecați încât să poată vedeă adevărul? De unde dar lumina? Dela filozofi, dela cei pricepuți în științe și cunoscători în tot felul de arte, dela înțelepți, dela genii sau dela politiciani? In lumea veche, netăgăduit au apărut la diferite popoare cuceritori mari și înfricoșați, au apărut legiutori mari și destoinici. Au avut popoarele și înțelepți pe care întreaga posteritate ia admirat; au avut și oratori și poeți și scriitori netrecuți. Au avut Grecii: Omeri, Soloni, Licurgi, Socrati, Platoni, Demosteni, Aristizi etc. Au avut și Romanii pre Numa; au avut Scipioni, Catoni, Vari, Ciceroni, Virgilio etc.; dar cu ce s'a folosit omenirea dela toți aceștia? Ea a rămas aceeași, în aceleași credințe religioase greșite și întunecate și a urmat calea ei în rătăcire, rămânând tot în întuneric și în umbra morței ca și mai înainte de ei.

Dumnezeu însă n'a voit ca omenirea să rămână pentru totdeauna în rătăcire și în întuneric. Aceea ce oamenilor eră cu neputință, Dumnezeu însuși, în nemărginita sa iubire,

holârâse a aduce la îndeplinire prin Fiul său unul născut, carele întrupându-se din Duhul Sfânt și Sf. Fecioară și născându-se în o peșteră din Betleem, a adus dela Dumnezeu lumină celor dintru întuneric și din umbra morței spre a'L cunoaște și a I se închină după cuviință.

Iisus Christos, Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, vine în lume pentru a risipi întunericul și umbra morței. El vine pentru a arăta oamenilor lumina și adevărul. El predică și vestește tuturor Evangeliul mântuirii și întărește prin faptele sale adevărul cuvintelor sale. Apostolii săi, credincioși următori ai săi vestesc tuturor neamurilor pământului *Cuvântul adevărului*, începând dela Ierusalim și până la marginile pământului. Ei vestesc Evangeliul mântuirii la toată făptura, așa precum le poruncesc lor Domnul, de a'L face cunoscut tuturor.

Prin învățătura evangelică omenirea întreagă se renaște moralmente. Toți cei ce aud și primesc lumina se luminează cu lumină cerească. Ei devin oameni noi, ființe raționale, cu adevărat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu: Credința despre un singur Dumnezeu, despre providența sa, despre viața viitoare și respata faptelor celor bune dincolo de mormânt, devine credință clară și lămurită a tuturor celor ce cred în Iisus Christos și în Apostolii trimiși de El în toată lumea ¹⁾.

Prin învățătura dumnezeiască pre care o descoperă oamenilor, Iisus Christos se ridică mai pre sus de toți oamenii. El dovedește prin cuvintele și faptele sale dumnezeirea sa. El vestește Evangeliul mântuirii, adecă lumina dumnezeiască, nu unora sau cătorva, nu unui singur popor, ci tuturor oamenilor, întreg genului uman. Acela care resare soarele său preste cei buni și preste cei răi, și plouă preste cei drepți și preste cei păcătoși, trebuie să cheme la lumină

¹⁾ Comp. Mat. XXVIII, 19--20.

și adevăr pre toți oamenii de o potrivă și fără deosebire de neam. El trebuie să lumineze cu lumina cerească întreg genul uman. Înțelepciunea lui Socrate și a lui Platon, morală lui Aristotel și învățătura despre datorii a lui Cicerone, cu toată perfecțiunea lor și cu toată profunditatea ideilor ce o coprind, n'au putut fi menite și n'au fost și n'au putut fi accesibile decât de foarte puțini. Singur Iisus chiamă la Sine pre toți oamenii și învățătura sa poate să lumineze pre toți și să'i folosească pre toți. Iisus Christos nu deosebește pre nimeni, nu esceptează pre nimeni. La El nu este Elin sau Barbar, Iudeu sau Păgân, liber sau sclav, ci toți sunt una și de o potrivă priviți, frați și fii ai aceluiași Părinte Dumnezeu. El singur revarsă lumina și Harul său preste toți deopotrivă, fără deosebire de neam, de vârstă și treaptă socială. Aceea ce filozofii n'au putut concepe nici pătrunde, cu toată agerimea spiritului și a geniului lor, acestea toate le cunoaște în Biserica lui Iisus Christos prin Harul și lumina sa, toți, bătrâni și tineri, învățați și neînvațați. Aici toți cunosc tot adevărul despre Dumnezeu și despre om; și pot a'și îndeplini toate datoriile, pentru a putea face voea cea bună și sfântă a lui Dumnezeu.

Dar lumina cea mare, lumina cerească revărsată asupra întreg genului uman prin nașterea Domnului, nu numai că a luminat lumea și o luminează de-a pururea, dar a inspirat oamenilor spirit nou de viață, spiritul adevăratei vieți demnă de om, pentru a se înălța și inobedi în toate sentimentele și pornirile sale.

Vieța cea înjositoare, degradarea și dezordinea care era în lume înainte de nașterea Domnului o cunoaștem din istorie. Confuziune, nepricepere și haos în toate. Haos în convingerile religioase, haos în cult, haos în morală, haos în viața publică, haos în viața privată, haos în toate. Istoria este martoră despre întreaga ei stare socială, morală și religioasă a popoarelor înainte de aparițiunea luminei evan-

gelice. Ea nu ne arată decât cruzimi, degrațare, umilință și stare de înjosire și pentru om și pentru divinitate

Aceeași istorie este martoră întru a ne spune și a ne învăța că toate rările lumii păgâne s'au tămăduit prin lumina evanghelică și toate lipsurile ei s'au îndreptat prin Creștinism. Evangeliul în adevăr, nu este o scriere care să cuprindă colecțiunea celor mai bune legi civile, cetățenești sau administrative; dar în el se află ceva mai sublim. El cuprinde legile și porțile dumnezeiești, cari se potrivesc tuturor timpurilor, tuturor povățuitorilor și conducătorilor societăților, ori unde ar fi ei, ori unde s'ar afla și ori când vor fi, pentru toți de pretutindenea și pentru totdeauna. El cuprinde învățăturile și porțile, cari convin pururea tuturor oamenilor și tuturor nevoilor sociale. Evangeliul Domnului descoperit oamenilor cuprinde cele mai bune și cele mai folositoare principii sociale după care omenirea să poată prospera și omul să poată face binele atât pentru a se folosi el însuși, cât și pentru a fi de folos aproapelui. El cuprinde legile eterne pentru toți oamenii.

Pentru aceasta Evangeliul totdeauna, și pretutindeni unde el domnește, revărsă asupra tuturor razele sale bine făcătoare ale păcii, ale îngăduirii, ale respectului, ale iertării greșelilor, ale iubirii celei sincere și adevărate pe care o extinde chiar și asupra inamicilor. Pretutindeni moderează și stăpânește toate pornirile și patimile. Pretutindeni însuflă credincioșilor iubirea către tot ce este bun și virtuos. Tuturor le inspiră temerea de Dumnezeu și respectarea de sine. Tuturor le inspiră a se păzi de rău și a face bine.

Întreagi învățătură evanghelică făcând omului cunoscut pre Dumnezeu și îndemnându-l a-L iubi din toată inima sa, din tot cugetul său și din toate puterile sale, ea nu este decât o serie continuu și nesfârșită de îndemnuri și porți, explicând omului datoria de a iubi pre Dumnezeu și pre a-

proapele, întru cari sunt cuprinse tot rostul vieții sale și toată fericirea sa aici pe pământ.

Cum dar o astfel de învățătură care chiamă pre toți oamenii la Dumnezeu și spune tuturor că sunt frați și fii ai aceluiasi Părinte, Dumnezeu, plin de iubire, milă și îndurare, să nu creeze cer nou și pământ nou? Cum eră cu putință ca Evang. Matei martor ocular dela început la toate, el, auzind cuvintele de mângâiere și înălțare din însuși gura Domnului, să nu'și aducă aminte de cuvintele mar. lui profet Isaia și să nu strige împreună cu el: *«Poporul cel ce se află întru întuneric și în umbra morței a văzut lumină mare»*? Cum eră cu putință ca el auzind aceea ce nimeni dintre muritori putuse să audă, și văzând aceea ce nimeni dintre muritori a putut să vadă, *la auzul și la vederea mântuirii*, să nu îndemne pre toți să creadă întru Acela care s'a întrupat și s'a făcut om, Dumnezeu fiind, ca pre noi să ne lumineze și să ne aducă la Dumnezeu?

Mare Dar dumnezeesc, mare milă și mare îndurare a primit omenirea prin nașterea și întruparea Fiiului lui Dumnezeu, adecă prin nașterea Domnului nostru Iisus Christos. Pentru aceasta Creștinătatea, care s'a invrednicit d'această iubire, milă și Har dumnezeesc, prin nașterea sa, pururea o cântă și o prea mărește, căci ea este pentru om începutul unei vieți nouă, al vieții celei adevărate, demnă de om ca ființă rațională, după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Creștinătatea, pururea recunoscătoare, o cântă și o preamărește, căci prin ea lumea s'a luminat cu lumină cerească, o cântă și o preamărește, căci prin ea omenirea a ieșit din întuneric și din umbra morței, unde o aruncase păcatul și neascultarea. O cântă și o preamărește, și pururea o va cântă și o va prea mări, căci prin ea s'a dat oamenilor lumina și vieța cea adevărată, *d'a cunoaște pre Dumnezeu, d'a se putea închină lui, după cuviință*

și d'a putea face voia sa cea sfântă, din care izvorește pentru om tot binele, toată prosperitatea și toată fericirea, atât în viața aceasta, cât și dincolo de mormânt.

Iată ce înțelegem prin nașterea Domnului. Iar pentru toate aceste binefaceri primite prin venirea Fiului lui Dumnezeu în lume, adică prin nașterea Domnului nostru Iisus Christos, Creștinătatea recunoscătoare sârbează și va sărbători pururea nașterea Sa, *ca cea mai mare binefacere dumnezeiască, de care s'a putut învrednici oamenii ca să primiască dela Dumnezeu*

Drag. Demetrescu.

IMPORTANȚA MORALEI CREȘTINE

CONFERINȚA ¹⁾

DE

ICONOM CONSTANTIN NAZARIE

Mi s'a făcut onoarea de a fi chemat și eu aici, spre a vă împărtăși cunoștințele mele. Mulțămesc călduros celor care s'au gândit și la mine. Nădăjduesc că mi voiu îndeplini această chemare, cu zel și în limitele puterilor de cari dispun.

În programa stabilită de inițiatoarele conferințelor academice ați văzut că eu sânt obligat să țin conferințe din domeniul Moralei Creștine, pe care o predau și la Facultatea de Teologie. Este natural, ca înainte de a păși la deslegarea vre unei probleme morale, să vedem ce este Morala Creștină și dacă ea prezintă ori nu vre un interes, dacă are vre o importanță în viața zilnică. Acest punct, adevărat importanța vre unei cunoștințe, pentru viața de toate zilele, ori pentru viața veșnică, trebuie să fie punctul de plecare în predarea ei.

Revenind la cestiune ne întrebăm: Ce este Morala Creștină? — Morala Creștină este știința, care expune sistematic toate regulile de purtare creștinească, în viață, pen-

¹⁾ Ținută la Cercul Academic al „Societății Femeilor Române”.

tru fericirea de aici și cea viitoare. Deci Morala Creștină se ocupă cu viața morală a omului. Dacă Morala Creștină vrea, prin urmare, să conducă pașii omului, după legea lui Christos, apoi de sigur că ați înțeles deja, în mic, importanța acestei științe. În adevăr, nici o știință nu are așa strânsă legătură cu viața, ca Morala, și nici o știință nu caută să studieze viața omului în totalitatea ei, ca Morala.

Faptul că Morala are cea mai strânsă legătură cu viața, că ea voește să reglementeze toate acțiunile, pornite dintr'o voință liberă și conștientă, face din ea o știință cu totul importantă, știință de care nu se interesează numai teologii, dar toți oamenii, cari se preocupă de bunul mers al omenirii.

Dacă am cerceta istoria am vedea, că omenirea nu se dezvoltă uniform în toate ramurile de activitate, ci într'un secol se scoate la iveală un fel de activitate, în altul, alt fel; într'un secol omenirea este preocupată mai mult de o trebuință, în altul, de alta; într'un secol omul își îndreptează activitatea către o anumită sferă a naturii fizice și intelectuale, în altul, către alta. Așa de exemplu, în secolul trecut și în timpul de față, omul s'a preocupat și se preocupă mai mult de sine; lupta pentru existență, îngreuerarea condițiilor de viață și privirea materialistă la om și lume a multora dintre noi, au înăsprit relațiile dintre oameni, au scos la iveală egoismul, traiul numai pentru sine, au făcut ca individul să ocupe primul loc, sau cel puțin, ca el să se considere că stă pe primul plan. Când, dar, omul pune în evidență mai mult egoismul său, de la sine se înțelege importanța Moralei, care caută să indulciască și se stabilizească un raport drept și sfânt între un individ și altul, între o acțiune și alta. Pe de altă parte, nevoile zilnice ridică o mulțime de probleme, unele cu caracter național, altele cu caracter internațional, și în fine altele cu caracter pur social local, sau general. Ei bine, soluțiunea cesiunilor culturale, sociale, politice, naționale

și chiar internaționale, nu va fi soluțiunea cea dreaptă și adevărată, dacă nu va fi și rezultatul Moralei. Dacă se va lăsa la o parte Morala, în deslegarea problemelor sociale, atunci ele se vor tranșa machiavelic, vor duce la ură și desbinare, iar nici de cum la pace și unificare. Fără concursul Moralei starea popoarelor devine insuportabilă și adeseori se creiază situațiuni critice din cari se iese cu anevoe. Acestea arată însă importanța Moralei și a cestiunilor cu cari ea se ocupă. Tot din cauza acestei importanțe a Moralei, filozofii, legiuitorii și teologii tuturor veacurilor au căutat să se ocupe cu problemele morale. Ca dovadă despre aceasta, uitați-vă și vedeți ce se petrece și acum: cestiunile dogmatice, cestiunile metafizice, cestiunile cu caracter speculativ preocupă prea puțin mintea omenească, de dată cu totul cestiunilor cu caracter practic și empiric. Nu tot astfel stă, însă, lucrul cu cestiunile de Morală. Ele nu sânt neglijate, ci formează obiectul de discuțiune al tuturor cugetătorilor eminenti, cari se interesează de problemele sociale și cari caută să arăte omului și idealul la care trebuie să aspire și modul de a lucra spre a ajunge la idealul indicat. Nu e nevoie să dovedesc cele ce am afirmat; o simplă aruncătură de ochi în vitrina unei librării va constata, că lucrările, cu caracter moral, apar, în toate țările din occident, aproape, pe fiecare zi; discuțiunile morale ne preocupă iarăși zilnic.

Este oare nevoie să mai arăt, pentruce lucrurile se petrec astfel? Pentruce problemele morale sânt puse pe planul întâi în mintea și lucrările cugetătorilor mari? Dar care cestiune este mai vrednică de discuțiune, care problemă se impune cu mai multă evidență ca problemele morale? Nici una, de o sută, de o mie de ori nici una!

Da, căci moralitatea și ordinea morală sânt ceva înrudit cu firea omenească, sânt ceva de care sufletul omenesc nu se lipsește decât atunci, când de patimi se înjosește. Da, căci moralitatea și ordinea morală sânt temelia pe care

se clădește, ca pe o stâncă de granit, existența familiei, a societății și viața popoarelor. În adevăr, căror împrejurări, dacă nu scăderii simțului moral, căror împrejurări, dacă nu scăderii moralității se datoresc fenomene așa de nenormale, ca cele pe care le observăm în timpul de față? Oameni cu moralitate sânt oare acei, cari răpesc banul alb adunat pentru zi neagră, prin sudoarea văduvei și a săracului? Oameni cu conștiință, cu Dumnezeu, cu moralitate, sânt acei, cari iau drumul Americii, nu numai la noi, ci în toate țările, aruncând jalea și plânsul în mii și mii de inimi lovite în existența lor? Despre moralitate ne vorbesc crimele, omorurile și jafurile despre care cetim în ziare? Asemenea fenomene triste trebuie să dea mult de gândit tuturor oamenilor de bine. Asemenea fenomene triste nu se manifestă numai la noi, cari, ori și ce s'ar zice, n'am ajuns la gradul de cultură și civilizație franceză, germană, ori engleză, ci se manifestă și în Franța și în Germania, deci și în țările cu pretenții de înaltă cultură și civilizație. De unde urmează, că a fi cult, a fi la un grad înalt de civilizație, nu însemnează numai decât a fi și om cu o moralitate aleasă. În centrele mari culturale și intelectuale, nu se petrec oare, câte o dată, fapte despre cari Apostolul zice, că e rușine a le și grăi?

Spre a vedea că lipsa de moralitate duce în totdeauna la decădere, n'avem decât să răsfoim istoria și vom vedea, că numai moralitatea dă unei națiuni și măreția și puterea de a prospera; o țară nu este fericită decât atunci când locuitorii ei își cunosc datoriile pe deplin și când din exacta lor îndeplinire își fac un «credou» zilnic. Un stat, oricât de bogat ar fi, oricât ar fi de prosper în ale comerțului, în ale artelor și în tot ce privește comoditatea vieții, nu merge la sfârșit bun, dacă îi lipsește moralitatea. Neamurile fără moralitate, copleșite și moleșite de lux, robite de plăceri, decăzute prin vicii, conduse numai de interesele meschine ale unei vieți josnice; neamu-

rile ale căror tradiții se perd și în ale căror moravuri pătrunde ușurătatea de minte și de purtare, sânt intocmai ca un măr frumos la privire, ros însă la mijloc de vermele periciunei, sânt intocmai ca un tânăr cu ochii strălucitori și fața îmbujorată de viață, din nefericire însă, o viață atinsă de germenle ofticei, care-l va seceră sigur și fără să-l jeliască tinereța.

Popoarele mici, dar pline de vigoare morală, rezistă cu bărbăție la toate atacurile vremii, pe când popoarele mari cad cu sunet în fața loviturilor vremii și ale descompunerii morale. De unde un asemenea fenomen neașteptat, un asemenea fenomen neexplicabil, dacă nu dela starea morală deosebită a unor astfel de popoare? Lucrul e natural, căci popoarele robite de corupțiune, stăpânite de imoralitate își consumă, încetul cu încetul, forța lor vitală, și sleindu-și puterile, fatal trebuie să peară, să moară, de pe arena lumii și a istoriei să dispară. Numai națiunile cari știu să prețuiască virtutea, trăiesc, cresc și înfloresc, fiindcă virtutea, care veșnic este tânără, întinerește pe om, pe un popor, fiindcă virtutea dă viață vieței și rămâne în veci neperitoare, ca și Dumnezeu. Ce fapte pline de învățături morale ne dă istoria în această privință! Ați auzit de Tir și de Sidon, orașe care se îmbrăcau în purpură și vison, orașe pentru care viața eră un ospăț perpetuu; ei bine s'au dus vestitul Tir și Sidon, și s'au dus fiindcă n'au știut să fie mari și prin virtute și moralitate. Ați auzit de Babilon, cetate semeață, cetate, care eră o minune a lumii, cetate care a mers cu semeția până acolo, că vasele sfinte ale templului din Ierusalim le-a transformat în cupe de băut vin; ei bine s'a dus această cetate, s'a dus, ca și Tirul și Sidonul, a dispărut, după cum dispăre întunerecul la ivirea luminei; corupțiunea le-a fost mormântul, și pământul rușinat de neglijiurile lor nu vrea să ne arăte decât ruinele rămase, ca exemplu pentru cei ce nu se tem de Domnul.

Să lăsăm Grecia veche, să lăsăm Lacedemonia, cari au început să decadă cu pași repezi de îndată ce au slăbit în moralitate; să le lăsăm pe acestea și să vedem ce se petrece cu Roma, Roma cea vestită, înaintea căreia tremurau aproape toate popoarele cunoscute lumii pe atunci, Roma, în care se scurgeau toate bunătățile și toate bogățiile pământului. Roma este mare, este stăpâna lumii atâta timp, cât moralitatea, viața cumpănită, severitatea și seriozitatea moravurilor e baza activității individuale și sociale. De îndată însă ce Roma se dă luxului și nu-și mai pune frâu pornirilor ei, de îndată ce piețele publice, teatrele, circurile și casele particulare se prefac în localuri de ospete nebune, în localuri de desfrâu, în localuri de imoralitate, Roma își pierde cumpăna vieții, îmbătrânește înainte de vreme, cade și nu s'a mai sculat. Un exemplu mai apropiat și tot așa de instructiv este și Polonia, împărțită, desmembrată în trei părți.

Ceea ce se petrece, în mare, cu popoarele care se leapădă de Morală, tot aceea se întâmplă, în mic, și cu familia și cu individul. Aici, ca și acolo, observăm aceleași fenomene și căpătăm aceleași învățăminte: bogățiile de ar curge nu sânt nemuritoare, se perd și nu constituiesc o slavă temeinică pentru om; orice nume nu devine celebru în bine decât prin virtute; frumuseța și orice bun al acestei lumi este trecător; unde se întornează imoralitatea, acolo își face culcuș rușinea, disprețul și peirea, chiar de ar fi totul numai aur și petri scumpe. Imoralitatea roade coroana împăraților și face pe cei puternici să cadă. Adevărata ridicare a omului este aceea, care se întemeiază pe onestitate, este aceea, care are de bază moralitatea. Ridicarea omului pe căi piezișe, deci imorale, nici o dată nu este nici temeinică, nici trainică; astfel de om este jucărea împrejurărilor, cari-l aruncă dela o extremitate la alta. Toate acestea vin din împrejurarea, că nu se ține în seamă și nu se consideră ideea, că numai

virtutea este neperitoare, că numai virtutea formează adevărata coroană a omului în viață, că numai ea îl face mulțămît în lumea de acum, fericit în viața veacului ce va să fie. Veți vedea popoare sau oameni că se ridică, cu toate că sfidează Morala, speculează virtutea, maschează credința, nesocotesc cinstea și dreptatea. Să nu vă minunați; istoria și realitatea zilnică ne arată, că pururea a perit și pere cu sunet pomenirea lor și a urmașilor lor.

Dar, pentrue vorbesc eu mult în această privință? Lumea înainte de venirea Mântuitorului Christos nu ajunsese la un așa grad de decădere morală, că eră pe malul prăpastiei, că se svârcoliă în propria-i neputință, că și păgânii ziceau, că trebuie să vină Dumnezeu din cer spre a scăpa pe om de peirea morală? Nu, nu voiu încerca să fac tabloul acestei decăderi morale,—tablou, care ne-ar scoate în evidență toată răutatea de care omul este capabil; voiu spune însă că Morala adusă de Mântuitorul pune început nou vieții și istoriei omenști. A pune însă început nou vieții omenști este lucrul cel mai greu, căci a crește, a educa, a îndrepta pornirile rele ale naturei omenști, este arta artelor; iar a-l scăpa de robia păcatului, este o acțiune pe care numai Mântuitorul a fost în stare s'o facă.

Ași dori să vă dați bine seamă de însemnătatea Moralei Creștine pentru omenire și că fără ea lumea peria; așa dori să vedeți efectele ei trecându-vă pe dinaintea ochilor; așa voi să le simțiți, dar e greu, căci importanța unui obiect cât de mic, a unui chibrit, spre exemplu, nu se poate judeca bine decât atunci, când ne-am afla în nevoie și n'am avea chibritul. E natural a ne deprinde cu ceea ce vedem, pipăim și simțim. Noi, care ne preumblăm în trăsuri și automobile, nu putem aprecia bucuria aceluia care a unit două roate pe un lemn și care a făcut primul pas către invenția căruței; noi, care avem lumină electrică, nu ne putem da seamă de insuficiența iluminatului cu grăsime sau untde-

lemn; noi, care respirăm un aer îmbalsamat de spiritul Moralei Creștine, nu ne putem da seamă de bucuria cu care lumea a îmbrățișat-o, de binele și fericirea pe care ea le-a adus omenirii.

Deci, pentruca să arăt importanța Moralei Creștine este oare nevoie să arăt cum ea a schimbat fața întregii omeniri? Este nevoie să arăt ce a făcut pentru om, când a dus la desființarea robiei, la îndulcirea caracterelor, la îndulcirea relațiilor sociale și internaționale, la prefacerea legilor și a obiceiurilor? Este oare nevoie să arăt, că Morala Creștină a contribuit esențial la progresul omenirii sub raportul cultural, social, iconomic și chiar științific? Este oare nevoie să spun, că o însemnată parte din civilizația cu care ne fălim este și opera Moralei Creștine, că mare parte din legile, ideile și moravurile noastre sânt iutruparea Moralei Creștine în viața noastră? Nu e nevoie să fac aceasta, pe de o parte fiindcă ar reclama mult timp, iar pe de alta, fiindcă simpla lor constatare ne convinge de adevăr. Totuși, spre a ne convinge de importanța Moralei Creștine pentru mișcarea spre bine și progres a omenirii întregi, să vedem ce a făcut ea numai pentru femeie, și de la aceasta vom putea judeca despre toate.

Însă pentru a ne da seamă despre cecece a făcut Morala Creștină pentru femeie, e nevoie să știm: care eră situațiunea ei morală înainte de aparițiunea doctrinei creștine?

Să ne ducem, dar, la popoarele cele mai vechi și să vedem starea femeii, în trasuri generale, nu în amănunțimi, căci ne-am rușină de nerușinea omului. În India, de exemplu, partea femeii este robia veșnică; în copilărie, ea atârână de părinți; dela tinerețe până la maturitate, de bărbat; la bătrânețe, de copii. Din această cauză femeile indiene aveau ideile cele mai josnice despre sine și drepturile lor; erau convinse că sânt punctul de trecere dela om, la animalul necuvântător. Dacă femeia indiană comite

o eroare sau lucrează cu nebăgare de seamă, ea se justifică foarte simplu: dacă sânt femei; ca și cum ar vrea să zică, că dela ea nu ne putem aștepta mai mult. Partea femeii, după moartea bărbatului, este doliul, un doliu pentru viața întregă. Femeea este osândită ca veșnic să fie ignorantă; știința de carte este culmea rușinei la o femeie. Singură muzica, ale cărei sunete sânt rupte, probabil, din inima femeii, îi este permisă; încolo, indianul este stăpân, este Dumnezeu pentru femeia lui; ea nu-i poate vorbi fără permisiune; pe uliță merge în urma lui; ea trebuie să fie veselă dacă bărbatul e vesel, și viceversa; la ofensă ea trebuie să răspundă cu gingășie; dacă este bătută, trebuie să sărute mâna bărbatului, drept recunoștință. Ziceam, că femeia văduvă eră osândită la doliu permanent; aceasta însă nu e de ajuns, căci pentru femeile fără copii și ai căror bărbați mor, regula bunei cuviințe sună: femeia bună nu trăește mai mult decât bărbatul ei; ea îl urmează pe rog, dacă dorește să aibă slavă pe pământ și fericire în ceriuri. Nu-i rămâne, deci, femeii decât ori să ardă pe rog, o dată cu corpul neînsuflețit al bărbatului, ori să rămână ca să ardă în disprețul opiniei publice și al izolării pe viață. Nu voi descrie modul de ardere de vie al femeii împreună cu corpul mort al bărbatului, căci e ceva prea enervant. Acestea ne arată în destul de bine fericirea femeii în India; s'o vedem acum în China.

Nici aici să nu vă așteptați la mai mult: bărbatul ordonă, femeia se supune; el este ceriul, ea pământul; puterea și conducerea este pe partea bărbatului, supunerea și ascultarea pe partea femeii. Femeia în genere dorește totul bărbatului. Moartea bărbatului nu însemnează libertatea femeii. Ca fată, a atârnat de părinți; iar dacă a fost orfană, de frați sau tutori; ca măritată, atârână de bărbat; ca văduvă, de fiu. Fiiul eră ocrotitorul bunului nume al mamei. Obiceiul oprește ca femeia să se mărite a doua oară, recomandându-i singurătatea. În afară de

casă, femeea nu trebuie să aibă nici o afacere, ea nu iese nici o dată din camera ei. Dacă erau unele țări, cum e Japonia, unde femeea putea să iese, altă dată, pe uliță, cu fața descoperită, în schimb ea trebuia să-și desfigureze dinții, strălucitori ca mărgăritarul, să-și radă sprâncenele, să-și vopsiască buzele cu culoare verde și să-și înalbiască fața așa fel încât să aibă aerul unei moarte, și încă al unei moarte urâte, căci legea pedepsește cu pierderea vieții, necredințoșia conjugală, venită din partea femeii, nu și a bărbatului.

Tot astfel la Perși, femeea, în anumite momente, era considerată ca spurcată și înlăturată din casă. După legea lui Zoroastru femeea este obligată să respecte pe bărbat ca pe Dumnezeu: dimineața, ea, incingându-și coapsele, trebuie să stea înaintea bărbatului, cu mâinile subiori, și, după ce-și face rugăciunea, să întrebe de nouă ori: «ce poruncești stăpâne!»! Apoi atingând cu mâna fruntea bărbatului și pământul, se duce la afacerile casnice. Aceste semne de robie revoltătoare le face și fiica către tată și sora către fratele mai mare.

Egiptenii, unul dintre popoarele cele mai culte ale lumii vechi, unul dintre popoarele, care și azi produce admirația lumii, prin monumentele ce ne-a lăsat, în unele împrejurări pedepsiau pe femei, tăindu-le nasul.

La Babiloneni, fetele frumoase se vindeau la mezat, și cu prețul dobândit se înzestrau cele urâte. Toate aceste lucruri de sigur că sânt revoltătoare, dar ne arată în acelaș timp situația morală a femeii în vechime.

Dar n'am vorbit despre starea femeii la două popoare însemnate atât prin cultură, cât și prin gradul înalt de civilizațiune la care ajunseseră; n'am vorbit despre starea femeii la Greci și la Romani, floarea lumii vechi, chintesența a tot ce a putut produce lumea, necondusă de legea creștină.

Din nefericire și aici soarta și situația morală a femeii nu este mai de râvnit. Așa, în Grecia, femeea se bu-

cură de o reputație proastă, și cea mai mare injurie pentru un grec eră de a-i zice: femeie. Femeia adeseori se cum-pără, și bărbatul puteă să'și lase femeia pentru o mulțime de cauze, unele chiar ridicule. Femeia măritată se bucu-ră de o libertate cu totul relativă numai când aveă copii mari. Toată tineretea, însă, trebuiă să ș'o petreacă închisă în casă, care aveă o anumită despărțitură pentru ea și copii. Atât mama cât și fata, eșind în uliță, erau obligate să fie imbrobodite la față și întovărășite de un rob bă-trân, sau de un eunuc. Femeile și fetele sărace își as-cundeau fața dela privirea curioșilor, acoperind'o cu un văl gros. De obicei femeia greacă se mulțamiă cu sfera căminului conjugal. Dar, ca să ne facem o idee mai exactă despre starea femeii la Greci, e destul să spunem, că bărbatul aveă dreptul să'și lase femeia și copii moștenire cui voia, și că adeseori nici dreptul de mamă nu i se respectă, întrucât copiii mai debili se lepădau și erau lăsați să moară. În vremea pecând înflorește filozofia, sta-rea morală a femeii se mai îmbunătățește, dându-i-se mai multă libertate și având posibilitate a se instrui; dar ce fel aveă să fie această stare, o putem judecă după fap-tul, că unul dintre cei mai vestiți filozofi greci, anume Platon, zice că femeia nu este o ființă complectă ca bărbatul.

La Romani de asemenea bărbatul are prerogative mari: el este capul și stăpânul absolut al familiei. Pentru a ne face idee despre aceste drepturi, e destul să spunem, că bărbatul hotără dacă copilul, pe care i l'a născut femeia, trebuie să trăiască ori să moară. În cazul când nu voia să-l recunoască, ori eră aruncat să moară, ori eră vândut; mama, cu toată durerea ei, n'aveă cuvânt. Bărbatul eră stăpânul soției sale, pe care puteă s'o vândă, s'o lase sub tutelă după moartea lui, ori să se desfacă de ea când voia. Pentru aceasta nu eră necesitate de formalități pentru con-statarea culpei; eră destul ca bărbatul să zică: foras mu-

lier=afară muere! pentruca desfacerea să fie făcută, chiar fără nici un motiv, sau pentru un motiv ridicul.

Dar la ce să cercetăm starea morală a femeii la popoare păgâne, care au eșit de pe scena lumii? Să ne uităm la situația femeii la Mahomedani. Mai întâi e de observat, că Mahomed zice, că femeia n'are suflet. Dacă lucrul este așa, atunci situația ei este clarificată: ea nu e om, nu poate avea drepturi egale cu bărbatul, chiar prin natura ei inferioară. Bărbatul își cumpără femeea; el este despot, care nu permite să se nască în inima ei nici un sentiment. Singurătatea și închisoarea este partea ei; lipsa de libertate, acea sfântă și dulce libertate, pentru care popoarele, ca și indivizii, își dau ultima picătură de sânge, lipsește, nu o are femeea mahomedană; vâl poartă pe față, vâlul înfășură inima ei; întunec, pustiu și amorțeală e viața ei! Aci femeea nu mai este soție, nu are o misiune înaltă socială, ci tot rostul ei se reduce la a fi ca o pasăre închisă pe viață sau într'o colivie de aur, sau într'una de fer, sau în alta de lemn, toate însă cuptușite cu spinii injosirei demnităței morale a femeii ¹⁾.

Astfel se prezintă starea femeii în afară de Morala Creștină, stare, care, după cum auziți, nu este de loc de râvnit, stare de plâns și de jelit.

Faceți acum o comparație cât de fugitivă, între ceea ce a fost și între ceea ce este, și îndată veți vedeă, că e o distanță ca dela cer la pământ, între ceea ce eră și ceea ce este; veți vedeă, că starea morală a femeii a evoluat spre bine, enorm. Orice evoluțiune, însă, fie ea spre bine, fie spre rău, își are cauzele ei, și eu afirm, că dacă starea morală a femeii a evoluat până la starea actuală, aceasta se datorește în primul loc Moralei Creștine. Și cum puteă să rămână staționară starea morală a femeii, față cu principiile sublime ale Moralei Creștine? După con-

¹⁾ Datele despre starea femeii în anticitate sânt luate din Istoria Religiunilor, tipărită în Petersburg, 1870, în 5 tomuri.

cepția veche femeea este o ființă nesocotită, o ființă slabă, o ființă sau fără suflet, sau numai cu o natură imperfectă.

După principiile creștine, însă, femeea este tare. O femeie, Fecioara Maria, s'a învrednicit a fi Maică a Domnului Iisus Christos. Maica Domnului este ideal de curăție, este ideal de virtute, este virtutea întrupată, și, deci, Ea nu este numai podoaba și coroana femeilor, ci și a noastră a bărbaților. În adevăr, ce este mai înălțător, din punct de vedere moral, pentru femeie, decât de a intra în Biserică și a i se înfățișa privirei: Iisus Christos și Maica Domnului, stând pe tronuri? Nu se simte oare atunci femeea mândră, că este femeie, nu i se înalță inima către cer, nu-și dă ea seamă de rolul și însemnătatea ei morală și socială? Nu se simte femeea oare măgulită, nu se simte onorată și cinstită prin faptul, că o femeie este venerată, că toate semințiile pământului o fericesc și că bărbații împreună cu femeile se întrec și nu găsesc cuvinte spre a o lauda și a i cânta virtuțile și vrednicia? Nu se simte femeea fericită când știe, că noi, femei și bărbați, n'avem altă mijlocitoare mai tare către Dumnezeu, ca pe Sfânta Fecioara Maria? Ce simte o inimă de femeie când Biserica zice, că Născătoarea de Dumnezeu este coroană scumpă a împăraților credincioși, laudă de cinste a preoților cuvioși, sfântă mai mare de cât sfinții, dătătoare a Darului celui Dumnezeesc, limanul celor înviforați în această viață, nădejdea bunătăților celor veșnice, cunună a înfrânării, floare a nestrăciunii, stâlp de foc, veselie neamurilor, deschiderea ușilor raiului, minune de îngeri mult slăvită, scară a cerului pe care s'a pogorit Dumnezeu, mireasă pururea Fecioară? Iată tabloul în fața căruia femeea se înalță, în fața căruia ea își găsește și prestigiul și forța morală de a-și îndeplini cu mândrie și vrednicie rolul ei social!

Asemenea lucruri și altele de felul acesta sânt lucruri naturale, când ne amintim, că Mântuitorul n'a făcut deosebire între bărbat și femeie, în ceea ce privește mântu-

irea, când îi consideră egali; asemenea lucruri sânt naturale când știm, că Mântuitorul n'a disprețuit femeea, ci a lăsat-o să-I urmeze: Mai mult: El apără pe femeea păcătoasă, o iartă de păcatele ei cele multe, căci mult a iubit, și tot ei îi acordă favoarea de a l se arată după înviere și a o face vestitoarea învierii Sale. Tot astfel continuă să priviască la femeie și următorii Mântuitorului, adică Ucenicii Lui, cari dau femeii un rol activ în Biserică prin faptul, că le institue diaconese și le dau pe mână griji bisericesti. Dacă însă, Mântuitorul și Morala Creștină a dat însemnătate femeii, nu este mai puțin adevărat, că și femeea nu s'a lăsat mai pe jos în ce privește recunoștința. Femeea se face o ferventă propoveduitoare a principiilor Moralei Creștine, ea îmbrățișează această doctrină cu toată căldura dragostei de care este capabilă, și, după cum zice Apostolul, că dragostea nu cade, tot astfel și dragostea femeii s'a arătat puternică întru propoveduirea, mărturisirea și apărarea principiilor creștine. Femeile, considerate în vechime ca ființe slabe și neputincioase, nu se inspăimântă înaintea cazanelor pline cu untdelemn clocotitor, în care va ferbe delicatul lor trup; nu le sperie ferestrăul ascuțit, care va curmă cu dinții lui mânilé sau picioarele lor; nu le sperie cângile, care vor smulge unu câte unu membrele lor; nu le va înfricoșă sabia și paloșul, nu le vor spăimântă hiarele sălbatice, cari, cu o poftă nespūsă, vor sfășia corpul lor. Dragostea către Christos este tare în femeie. Ea suferă moartea cu surâsul pe buze, în convingerea că luptă pentru Cel ce a luptat ca s'o innalțe la ragul ce i se conveniă. Mulțamita acestei dragoste către legea creștină, avem o mulțime de femei martire, care au pecetluit dragostea către Christos cu sângele lor, avem o mulțime de femei, care fac fala femeii, care fac fala Creștinismului, care ne-au lăsat exemple neperitoare de bărbăție, abnegație, curăție, exemple de virtute creștinească, de viață călăuzită și încălzită de dragostea către Dumnezeu! Bisericile noastre sânt pline

de chipuri de femei, pe care Biserica le cinstește ca sfinite, pentru virtuțile și cuvioșia lor, pentru curagiul și devotamentul lor întru apărarea legii creștinești. Deci Biserica dă aceeași considerație binelui, fie că vine dela femei, fie că vine dela bărbat; în fața legii Moralei Creștine sântem egali.

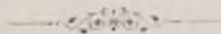
Prin urmare, dacă în vechime femeia eră slabă și neputincioasă, aceasta nu proveniă dela faptul, că și în realitate ea ar fi fost așa, ci dela faptul, că nu i se dă posibilitate a'și manifesta puterea de voință, puterea de acțiune și inițiativă, puterea de a birui și de a înfruntă moartea cu dragostea ei către bine și frumos. Când Creștinismul a dat femeii această libertate, atunci s'a văzut puterea și rolul ei social. Femeia în toate vremile creștine a fost și este cu inima și trupul pentru legea creștină; chiar atunci când cade, ea este mare, dacă se scoală și dacă iubește, cum numai ea știe să iubiască! În schimb și femeia știe să răsplătiască, să fie recunoscătoare legii creștine, care o ridică, o înalță și o cinstește după merit și vrednicie!

Iată, deci, cum Morala Creștină a schimbat radical starea morală a femeii. De altfel ori unde au pătruns principiile acestei Morale, pretutindenea au dat rezultatele cele mai frumoase și mai salutare pentru omenire. Ca ilustrațiune a celor zise ne pot servi spitalele, unde mii de suferinzi își găsesc alinare și care sânt opera Moralei Creștine, căci sânt pornite din dragoste; ca ilustrațiune ne mai pot servi azilurile pentru bătrâni și infirmi, azilurile pentru copiii găsiți, surorile de caritate, etc., care toate sânt opera dragostei creștine, pe care se și întemeiază toată Morala Creștină, căci însuși Dumnezeu, după Sfânta Scriptură, este dragoste. Așa dar, aveam dreptate să zic, că spre a ne dă seamă de importanța Moralei Creștine nu e nevoie să vedem ce a făcut ea în toate ramurile de activitate, ci numai într'o parte sau alta. Văzând ceea ce au făcut principiile creștine pentru femei, cred că v'ați convins de

marea însemnătate a Moralei pentru viața socială. Ați văzut, din cele spuse, că soarta popoarelor, a familiei, care e baza societății, a individului, atârnă dela moralitatea lor. Ați văzut, că imoralitatea a dus la peire cetăți mari; ați văzut, că lumea veche înainte de Christos eră pe pragul peirei. Ați văzut apoi cât e de salutară pentru omenire Morala Creștină. Acum din nou și cu istoria universală în mână mă fac forte să vă dovedesc, că în curgere de 20 de veacuri de când Morala Creștină a apărut, a făcut și face fericirea națiunilor, care îi practică principiile, a făcut și face fericirea omului, care o îmbrățișează cu toată căldura sufletească, a fost și este izvorul nesecat al faptelor bune, începând cu cele mai mici și mergând până la cele mai eroice fapte, pe care omul le poate săvârși. Morala Creștină e sufletul națiunilor și al indivizilor.

Să ținem, dar, în cutele inimilor noastre principiile Moralei Creștine; să ne conducem viața după regulele ei; să căutăm a regenera neamul nostru prin Morala Creștină, căci domnirea principiilor Moralei Creștine în viață, însemnează fericirea noastră și aici și în veci!

Suferim de multe rele; să voiască femeea, și nu vom mai suferi! S'a răcit credința și s'a imputinat viața creștinească; să voiască femeea, și răul se va preface în bine! Să voiască, dar, femeea română, ca să domniască Morala Creștină în familie, și numai bine și fericire va înflori pe ogorul Bisericii și Patriei noastre!

PREDICA

CONTRA BÎRFIREI.

„Mântuește-mă Doamne, că a lipsit
cel cuvios; că s'a impuținat adevă-
rul de către fiii omenești.

Perde-va Domnul toate buzele cele
viclene limba cea mare grăitoare.
Pe cei ce au zis, limba noastră o
vom mări, buzele noastre la noi sunt,
cine este nouă Domn ?“

(Psalm. 11, vers. 1, 3 și 4).

Fraților creștini!

Greu imi este și sa vorbesc și să tac despre vor-
bele prorocului. Că de voiu deschide gura mea să
vorbesc, cuvintele mele muștrare vor fi pentru cei ce
cu vicleșug, ori cu ură spun vorbe rele despre alții,
iar muștrarea aspră este. Iar de voiu tăcea, părtaş
m'ăș socoti în fața lui Dumnezeu cu acei ce cleve-
tesc și vorbesc de rău, pentru că nu i am muștrat

la vreme, ca să-și îndrepteze păcatul. Deci vă voi muștra pe voi, fraților, câți aveți în deprinderea firei voastre să umblați cu șoapte dela ureche la ureche, să defăimați pe ascuns și să duceți vorba rea în taină dela unul la altul. Căci birfirea și defăimarea și vorbele rele mari păcate sunt, și cel ce le face asemenea este șarpelui ce umblă ascuns prin iarbă și pân-dește călcăiul omului.

Să vă fie de învățatură ce vă spun. Că dacă unii dintre voi au această obicinuință, fie din fire dintr'un învăț, iată eu pe față vă judec și obștește vă muștru, cu dojană blândă și după dreptate. De ți-a greșit ție fratele tău, ori a greșit altuia, poate cu voe poate fără voe, de ce nu-l muștri și tu, cu dojană obștească și nu-l judeci pe față pentru greșala lui? De ce te ferești de el și te apleci la urechea fiecăruia, pe care-l întâlnești, ca să-i duci vorbă rea și de ocară, să-i mărești greșala și să bagi zăzanie între frați și prieteni? Dacă are vr'un cusur de aproapele tău și nu-l știe, de ce nu i-l arăți, și de ce umbli râzând, și cu bajocură îl șoptești din om în om? Dacă-l bănuiești de ceva, încredințează-te, dar nu birfi. Lasă, omule, viclesugul și răutatea, și nu alergă după vorbe prin sat.

O vorbă veche zice că, dintre câte rele dau peste om, boala este cea mai rea, pentru că toate le duce omul când e sănătos, dar boala îl răpune. Iar eu zic vouă că dintre câte boale sunt de care bolește omul, cea mai rea este patima birfiei. Căci birfirea are ca tovarăși mai ales ura și pizma, iar aceste două sunt

curate boale, după cum știți prea bine, căci pizmătarețul și omul răutăcios să mistuește el pe sine intru răutatea sa. Boală numită câinească face pe copiii să slăbească văzând cu ochii, fără să știi de ce, că de mâncat mănâncă și se par sănătoși și totuși pier pe picioare și să prăpădesc, și cu cât bolnavul mănâncă mai mult, cu atât slăbește mai tare. Tot așa e cu omul rău și pizmătareț, căci cu cât el are prilej de a urî și de a pizmui mai mult, cu atâta își mistuește ca de boală și sufletul și carnea de pe el. De aceea să nu vă pară aspră vorba că alături boala câinească cu pizmă și cu ura, căci la fel sunt, și mai curând aceste două păcate ar trebui să le numim boala câinească. De ce se numește această boală așa eu nu știu, dar pentru ură și pizmă ași ști de ce i s'ar cuveni numele acesta, căci asemeni câinelui răutăcios, care are răul învăț să muște pe furiș, așa este omul cel rău din fire, pizmătarețul și birfitorul. «Ca niște câini fără de rușine, cu sufletul, care nu știu sațul și sunt răi, neștiind înțelegerea» zice prorocul Isaia (56, 11).

Iar dacă, fraților, chiar un câine e muștrat și chiar bătut că mușcă pe furiș, cu toate că el câine fiind, din firea sa este născut cu deprinderea să muște, cât de rău îi șade omului să se facă asemeni câinelui. Dacă ar fi numai atât, că îi șade rău, mântuirea ar fi în totdeauna la îndemână, căci ar avea înțelegerea de care vorbește prorocul și s'ar lepădă de ceea ce știe că i șade rău. Dar nu se leapădă, căci diavolul

il ține în ghearele lui cele ascuțite și nu-l slăbește cu imboldirile rele.

E de mirare, fraților, cât de lesne es cuvintele cele de rușine din gura voastră, și câtă nelenevire puneți întru scornirea vorbelor rele și de ocară. Ziceți și voi că omul rău de gură e ca o babă bîrfitoare. Așa este, căci în adevăr acest păcat îl au mai ales femeile și nedespărțită este de ele limbuția și vorbirea de rău, cum este nedespărțită umbra de om. Unde se adună femei, roata birfirei a și început să se învărtească. Dacă vor fi adunate la un loc să toarcă, ori la horă, ori se vor fi întâlnit într'un bălciu, gura lor neobosită este de a scorni câte'n lună și în soare pe seama cutăreea ori cutăreea, care nu e de față. Una începe, așa ca din întâmplare să pomenească numele vre unei fete, ori a unei neveste, și cu oare care milă prefăcută, ca și când ar vorbi cu iubire de oameni, își face cruce și vorbește: «Ați auzit săraca de ea, ce a pățit». Și apoi pornește pe minciuni, iar alta s'amestecă repede în potopul minciunilor cu vorbele: «Asta e nimica toată, dar ce am auzit eu dela cutare.....» Și, după a doua, începe și a treiea, și așa, întru nesfârșită născocire de lucruri neadevărate, nu se rușinează a-și crede una altea minciunile. Căci fiecare știe că minciună vorbește, dar face pe cele ce o ascultă să le creadă ca adevăr, și așa una pe alta înșelându-se, toate rămân încredințate că numai adevăr au vorbit.

Acest fel de birfire este din obicei, și cu adevărat este o patimă a femeilor, și ori din nelu-

crare pornește, ori din firea femească de a umbla mereu cu vicleșuguri și cu prepusuri. Căci neavând ce să lucreze, și părându-le vremea prea lungă, se adună pe la vecini, și iubitoare fiind de noutăți, asemenea copiilor, își spun una altelea noutățile câte sunt, iar dacă nu sunt, trebuie să le născocească. Iar întru aceasta mare pricepere au, zice Apostolul Pavel: «Împreună încă și fără lucru a fi se învață umblând din casă în casă, și nu numai fără de lucru, ci și limbute și iscoditoare, grăind cele ce nu se cade» (Timoteiu I, cap. 5 v. 13).

Știu bine, fraților, că nu toate femeile sunt așa, și spre lauda lor este că unele își văd de gospodărie și de copiii cari îi au, cinstite și harnice, și nu se iau după acelea, care toată ziua își șoptesc în ureche și se țin numai de obiceiul cel rău al lor, să ducă prin sat vorbe rele. Pe cât sunt de vrednice de laudă acelea ce își pun, după vorbele Sfintei Scripturi, streajă gurei lor și nu vorbesc de rău pe nimeni, pe atâta mai multă dojană trebuie să dăm celor ce clevetesc toată ziua, ba pe unul ba pe altul, să cărtească împotriva bărbatului ei, dacă e nevastă, să scoată nume rău vecinilor, spunând prin sat ce a văzut și ce a auzit în casa vecinei din dreapta și a vecinei din stânga, cum trăește cutare cu bărbatul, cum își bate copiii și cum umblă îmbrăcată cu haine împrumutate și câte alte nebunii de acestea, pe care le scornește fie din obiceiul de a nu-și putea stăpâni gura, fie din ură și din pizmă, ori din mândrie desartă, de a se arăta mai bune decât alte femei. Ori

cum ar fi, birfirea în felul acesta este mare păcat, pentrucă naște zizanii și uri între oameni, și prepusuri, și gâlceavă și ceartă, ba s'a întâmplat și moarte de om, că unul a ucis pe altul pentrucă acesta a spus despre celalt lucruri rele, pe care într'adevăr nu le vorbi-se și habar n'avea de ele, căci numai gurile rele ale altora le scornise și le purtase prin sat.

Nu cred, fraților, că este vre unul dintre voi care să nu se fi mâhnit nici odată în viață, din pricina vorbelor rele ce le au auzit că se șoptesc prin sat pe seama lui. Gurile rele nu cruță pe nimeni, și birfelile dau naștere la mai multă ură și dușmănie în sat decât adevăratele pricini de dușmănie și de ură. Birfirea hrănește focul bănuelilor și al prepusurilor, ea întărește prigonirea și sminteala între oameni. Dacă au doi frați—să zicem cu nume Ioan și Pavel—vre-o gâlceavă între ei pentru vre un petec de pământ, rămas dela tatăl lor, cine îi ațâță să ajungă la vrăjmășie decât tot gura satului, că vre-un birfitor să alipește de Ioan și-i spune ce a zis Pavel de el, și apoi merge la Pavel și mințește ce a spus despre dânsul Ioan, și așa cu birfeli și minciuni îi înveninează pe amândoi până ajung la cuțite. Așa între frați, și tot așa între bărbat și nevestă, că multe pricini ar fi fiind de traiu rău între soți, dar cea mai deasă pricină, tot cea de afară este, cea din sat, nu gâlceava și neînțelegerea din casă. Gurile rele strică însoțirile bune, și șoapta birfitorului e tunet în urechile celui ce i-o crede. Și tot așa între doi prieteni, între rude, între tovarăși.

Nu e nevoie, fraților, să vă înșir câte răutăți aduce birfirea, și câtă pierzare în lume, pentru că în sat cu oamenii trăiți și știți câte vi se fac de către oameni. Și o zic a doua oară, că nu cred că este vre unul între voi care să nu se plângă că-și aude vorbe rele, care toate sunt neadevăruri. Aceasta nu e de mirare, căci lumea e rea, iar după vorba veche, gura lumii numai pământul o astupă. De mirare însă este alta, că mai fie-care se plânge de vecinul său, că este gură fără streajă și umblă cu vorbe rele; și așa aruncând unul ponosul asupra altuia, te pomeni că mai toți vă plângeți despre acelaș lucru pe care îl fac ceilalți.

Acum una din două, ori vă plângeți pe nedrept, ori dacă e pe drept, atunci toți faceți acelaș lucru și sunteți la fel. Eu n'ași voi să fiu nedrept și să vă invinovățesc de ceea ce nu faceți, dar vă rog să vă întrebați cu mâna pe suflet, dacă voi bărbații nu faceți asemeni femeilor, umblând cu vorbe prin sat, dacă n'ați vorbit nici odată rău despre alții, și nu duceți mai departe vorbele ce se șoptesc despre unul și despre altul? Bine știu că unii dintre voi, fraților, nu vă dați seama când birfiți și umblați băgând vrajbă, și de aceea, poate, cu bună credință ați putea mărturisi că nu vă știți sufletul încărcat cu acest neam de păcat. Și e adevărat, că păcatul făcut fără știință are mai multă iertare și mai puțină răspundere înaintea lui Dumnezeu, decât cel făcut cu știință, căci lui îi lipsește judecata minții, care e dușmană păcatului. Dar băgați de seamă cum faceți, ca să

vedeți ce faceți. Unul dintre voi, să zic așa, spune ceva rău despre un vecin, că e într'un fel sau într'altul, că a făcut asta ori cealaltă, și nu o spune nici din ură și vrăjmășie, nici din trufie, și poate nici din obicei, dar așa a venit vorba, și spune și el ce a auzit dela altul. Iar dacă îl iei mai de scurt, el îți răspunde: «Eu nu știu dacă e așa ori nu e așa și puțin îmi pasă; dar așa am cumpărat-o și așa o vând.

Ciudat lucru e acesta, fraților! Face omul un păcat, acesta al birfirii, numai fiindcă l-au făcut și alții, și îl face numai ca să îndemne și pe alții să'l facă. Adecă a cumpărat o vorbă rea pe degeaba, și tot pe degeaba o vinde. Dar eră vre o nevoe s'o cumpere? Căci a făcut păcat cumpărând-o, fiindcă a tras cu urechea și când a auzit-o, s'a apropiat s'o audă mai bine, și i-a plăcut s'o audă. Credeți că asta nu e păcat, a avea plăcere să vezi făcându-se păcatul? Dar să zicem că a auzit-o întâmplător, fără să plece urechea și fără să'i facă plăcere că o aude, eră atunci, fraților, vre-o nevoe, s'o vândă? De ce a vândut-o, căci știa că vinde marfă oprită de lege și de Dumnezeu, și că încarcă rușine și prigonire asupra celui birfit?

Ah, fraților, înțelegeți acum că tocmai aici e păcatul pe care nu'l vedeți. Eu nu birfesc, ziceți, dar vând vorba așa cum am cumpărat-o, și puțin îmi pasă! Ba nu, fraților, să vă pese! Omul într'adevăr cîstit și drept înfruntă pe cel ce vinde vorbe rele și-l dojenește, ca să închidă spurcata lui gură și să-l

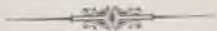
depărteze. Iar dacă a auzit bîrfiri și hule, nu le vinde, ci cu scîrbă le aruncă la gunoiu ca lucruri netrebnice.

Ce vom zice însă despre acei dintre voi, cari cu bună știință nu fac alta decât să ispitească mereu și să cumpere vorbe rele, ca să le vîndă cu vîrf și îndesat. De acei cari din inimă răutăcioasă ponegresc fără muștrare de suflet pe ori cine pot, care ca niște câini turbați aleargă numai ca să muște, în gura cărorora numai defăimare și în suflet numai răutate, și tot ce fac e blestem și ticăloșie «pui de năpârcă» cum zice Evanghelistul (Mateiu XII, 34), cum veți putea grăi cele bune, răi fiind? Că din prisosința inimei vorbește gura. Omul bun din comoara cea bună a inimei scoate numai cele bune, iar omul cel rău din comoara cea rea a inimei scoate numai rele.

Gândiți-vă, fraților, când vorbiți despre semenii voștri și păziți-vă de bîrfitori «păziți-vă de lucrătorii cei răi, păziți-vă de câini». Puneți gurei streajă și depărtați-vă de tot păcatul pentru care vine mânia lui Dumnezeu asupra fiilor neascultărei. Nu fiți mărturii mincinoase asupra de-aproapelui și lepădați toate prepusurile cele viclene și cuvintele cele deșarte ale oamenilor celor stricați la minte și lipsiți de adevăr. Ca să puteți zice și voi ca David prorocul: «Nu s'a lipit de mine inima îndărătnică, pe cel ce se abăteă dela mine pe cel rău nu l-am cunoscut, pe cel ce clevețeă într'ascuns, pe vecinul său, pe acela l'am gonit (Psalm 100 v. 5—6). Iar voi cei ce sunteți bîrfiți și vorbiți de rău, nu vă amăriți sufletul spre răzburare și spre durere, căci și Christos

Fiiul lui Dumnezeu a răbdat cu blândețe clevețirile cărturarilor, și rugați-vă ca prorocul: «Scoa-te-mă, Doamne, dela omul viclean și de bărbatul nedrept izbăvește-mă (Ps. 139) și lauda mea, Doamne, să nu o taci, căci gura păcătosului și gura viclea-nului asupra mea s'a deșchis, grăit-au împotriva mea, cu limba vicleană și cu cuvinte de urâciune m'au înconjurat și s'au luptat cu mine în zadar (Ps. 108).

M. P.

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Seculul al XIX-lea.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea, No. 8).

Data	Luna	
1821	Sep. 30	Mitropolitul Veniamin este înștiințat de Iordache Roset Roznovanu că Eteriștii au ucis Monahi și Monahine nevinovați ¹⁾ .
1821	Octom. 1	Caimacamul Ștefan Vogoride numește Vechil și Epitrop al Bisericei în toată Moldova, lipsind Mitropolitul în Basarabia și Gherasim al Romanului, pe Meletie al Hșului ²⁾ .
1821	Noem. 6	Boerii Caimacami invită pe Mitropolitul Veniamin de a se reîntoarce în țară spre întâmpinarea noului Domn la Galata, 6 Noembrie ³⁾ .
1821		Mitropolitul Veniamin este înștiințat de fratele său Negel despre tot ce se petrece în Moldova, prin o serie de episoale ⁴⁾ . Tot asemenea Bucșenescu secretarul ect. ect. op. citat.
1821	Sep. 29	Caimacamul Vogoride dă ordin lui Meletie Vechilul Mitropoliei de a dispune să se pună dări asupra preoților, diaconilor etc. spre a veni în ajutorul Țărei cu acești bani ⁵⁾ .

¹⁾ Ist. Mitrop. Mold. pag. 157.

²⁾ Mitrop. Mold. pag. 159.

³⁾ Ist. Mitrop. Mold. pag. 171.

⁴⁾ Ist. Mitrop. Mold. pag. 190 etc. etc.

⁵⁾ Ist. Mitrop. Mold. pag. 247.

Data	Luna	
1822	Iunie. 1	Se incunoștiințează Mitrop. Dionisie de către Gr. Ghica, că este ales Domn.
1822	Iulie. 13	Mitropolitul Dionisie spune că se va întoarce în țară.
1822	Iulie. 22	Văcărescu așteaptă venirea Mitropolitului și se bucură.
1822	Octom. 2	Domnitorul invită pe Mitropolitul a veni în țară.
1822	Octom. 2	Altă invitație de către Domnitor Mitropolitului.
1822	August 19	Altă invitație a Domnitorului către Mitropolit a se întoarce în țară.
1822		Mitropolitul Dionisie este invitat a se asocia la editarea și corectarea Mineilor în Transilvania.
1822	Decem. 28	Mitrop. Dionisie declară că unele datorii reclamate dela Mitropolie sunt nedrepte, privind personal pe fostul Mitropolit ¹⁾ .
1822		<i>NB.</i> «La 1822 în vremea rezmeriței în pământul Moldovei, că aflându-mă în sf. Episcopie a Romanului, unde eram slujitor Ieromonah, fiind lipsit părintele Episcop la ape, m'au silit ca să primesc hirotonia arhierescă pentru Episcopia Romanului, și așa cu grăbire m'au trimes peste Dunăre la Târnova, unde, fără știerea Prea sf. Patriarh am fost hirotonit arhieriu de trei părinți arhieriei, pe numele Episcopiei Romanului». În urmă venind Episcopul Canonice, i s'a îngăduit prin pogorământ a se numi numai Meletie Arhieriu. Acest înscris este iscălit cu mâna lui. Șeful armatei turcești din Roman l'a trimes l'a Târnova spre a înlocui pe Gherasim Episcopul. Deși Veniamin a rugat cu lacrimi pe Gherasim să ierte pe Meletie măcar la moarte de greșala sa, fără voce, el n'a voit și a murit. Veniamin l'a menajat pe socoteala sa ²⁾ . Acest Meletie eră frate bun cu Gherasim.

¹⁾ Bis. Ort. XIII.

²⁾ Cond. sf. Mitrop. Mold. data înscrisului 1826 Noemb. I în condiș.

Data	Luna	
1822	Iunie.	Domnitorul Grigorie Ghica anunță din Constantinopol pe Mitropolit și Boeri că este numit Domn țării ¹⁾ . Domnul li invită să vină din Brașov.
	1	
1822	Iulie 13	Mitropolitul răspunde Domnitorului că se gătește să vie în țară ²⁾ .
1822	Iulie 22	Barbu Văcărescu, ca caimacam îndeamnă pe Mitropolit a grăbi să vină în țară ³⁾ .
1822	Octom.	Domnitorul invită a treia oară pe Mitropolit să vină în țară ⁴⁾ .
	2	
1822	August	Domnitorul din Silistra invita pe Mitropolit Episcopi și boeri să vină în țară ⁵⁾ .
	19	
1822	Noem.	Meletie Episcopul de Huși, ca Vechil al Mitropoliei Moldoviei, în lipsa Mitropolitului Veniamin, peste Prut la Colincăuți, a fost îndemnat de Ioan Sandu Sturza Voevod de a tradus și tipărit o învățătură a Patriarhului de Ierusalim Chir Antim, prin care arată libertatea de care se bucură Creștinii în Turcia, și că numai diavolul a meșteșugit acea alcătuire a Elefteriei grecești, apoi combate abuzul de libertate ca ceva vătămător omului și omenirii în genere. Acest cuvânt s'a distribuit gratis spre a se celi poporului ⁶⁾ .
1822	Noem.	Dominatorul Ioan Sandu Sturza chiamă pe Mitropolitul Veniamin din Basarabia, satul Colincăuți proprietatea Mitropoliei, de a se reîntoarce în scaun, pentru mângâerea săracilor ⁷⁾ . Tot asemenea îl chiamă și boerii ⁸⁾ .
1822	Maiu.	Caimacamul Vogoride dă ordin Vichilului Mitropoliei Meletie de a strânge veniturile Mo-
	22	

¹⁾ Bis. Ort. pag. 25. XVII.

²⁾ Idem.

³⁾ Idem.

⁴⁾ Idem să se vadă.

⁵⁾ Idem.

⁶⁾ Bibl. mea.

⁷⁾ Ist. Mitrop. pag. 53.

⁸⁾ Idem pag. 54.

Data	Luna
1822	Iunie 23
1822	Octom. 14
1822	Decem. 7
1823	Ghenar 25 Brasov

nastirilor și ale Mitropoliei și ale vărsă în vistierie ¹⁾).

Mitropolitul Ungro-Vlahiei Dionisie scrie din Brașov Mitropolitului Veniamin, că aceste țări au fost totdeauna unite în obiceiuri, în datine, lege, etc. și că chiriarii lor au fost de consenz în totdeauna și că și în înprejurarea de față să fie uniți spre a scăpa patria de primejdie ²⁾).

1822 Octom. 14 Sandu Sturza Voevod obligă pe Meletie Vechilul Mitropoliei de a plăti creditorilor Mitropoliei suma de 100 mii lei. ³⁾

1822 Decem. 7 Se formează o casă aparte de veniturile bisericesti, Episcopii, Mitropolii, Monastiri, se regulează a se da în arendă moșiile, Episcopul de Buzău președinte și trei boeri, un casier, Domnitorul întărește anaforaua la 1823 Mai 21 ⁴⁾).

1823 Ghenar 25 Brasov Tot omul este dator să mulțamească lui Dumnezeu, pentru ver-ce împărtășire de bine. Iar când asemenea împărtășire privește la binele obștiei și la lauda neamului său, pe lângă mulțămii este dator să și propovăduiească fapta bunătăței și să o mărturisească, fără de nici un fel de fățarie, ca printr'acest cuget să se poată dovedi a fieșcăruia acea din suflet adevărată mulțămii, carea este plăcută lui Dumnezeu și următoare Sf. Sale Porunci.

Asupra clădirii dar a acestui iihicesc temeiu asemănându-se starea întâmplărilor Preasfinției sale Părintelui Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Chir Dionisie, necuviință va fi să petrecem supt tăcere bucuria ce am cercat cu toții la înscăunarea Preasfinției sale în treapta Arhiepiscopiei Patrie noastre și mulțămii, ce suntem datori să mărturisim pentru a Preasfinției sale bună

¹⁾ Ist. Mitrop. Mold. pag. 236.

²⁾ Ist. Mitrop. Mold. pag. 237.

³⁾ Ist. Mitrop. Mold. pag. 244.

⁴⁾ V. 7 pag. 27.

Data	Luna
------	------

petrecere cunoscând'o bine obștesc și laudă neamului Valahiei.

Acest Preasfințit Arhiepiscop născut român din părinți de treaptă boerească ai țării Românești și cu petrecere de viață cinstită și cuviincioasă fiind cunoscut la prima lui Maiu al leatului 1819 s'a înscăunat Mitropolit al țării, după obșteasca alegere a tuturor boerilor și printr'o osebită mulțămită a toatei obștei orășenilor și al bisericescului cliros. Cea întâiu râvnă cu care s'au silit a se adaoge pohvalei Bisericii lui Dumnezeu a fost cea fără încetare osârdia a Preasfinției sale întru multe și bine alcătuite toc-miri și neznamuri monastirești și bisericesti, întru îngrijirea ce trebuia să aibă asupra preoților Eparhiei Preasfinției sale, întru păzirea legilor bisericesti și în scurt întru toate cele duhovnicești datorii ce se cer de la un asemenea bun păstor pentru trebuincioasa băntuire despre ori ce fărădelege a cuvântăreței turmei sale; iar către aceasta având persoana Preasfinției Sale și politiceasca părtașire la ale țării alcătuirii, după orânduiala ce urmează și la această treaptă a Arhiepiscopiei Valahiei, nu numai în curgerea liniștirii au săvârșit ori ce cuviință s'au cerut dela ale Preasfinției Sale politicești datorii, ci și în răscoala trecută s'au făcut jefa patriei sale și după multe feluri de ispite ce au cercat întru asemenea primejdioase întâmplări năvălind într'acest oraș de pază, după asemănarea compatrioților Preasfinției Sale, nu au încetat și aci, din dorirea podoabei Bisericii lui Dumnezeu și din râvna fericirii duhovniceștilor fii ai Preasfinției Sale.

Datorie dar cunoaștem să mărturisim bună-tățile păstoriei Preasfinției Sale și mulțămită ce am cercat la alegerea și înscăunarea ce i s'au făcut în mai sus numitul leat, pentru care și am iscălit acest înscris al nostru doveditor de cugetul ce hrănim către Preasfinția Sa

Data	Luna	
1823	Febr. 9	Mitropolitul Grigorie dă cartea canonică Episcopului de Argeș Grigorie în locul lui Ilarion, ce se retrăsese la Brașov cu Dionisie Mitropolitul, fără a demisiona regulat.
		V. III pag. 53 Acad.
1823		Mitropolitul Dionisie protestează numirea altui Mitropolit în locul său, la consulul rusesc din București. Protestează și către contele Vihlen și Diebichi, contra numirii Mitropolitului Grigorie de către Domnitor. Protestează și la Împăratul Rusiei că este distituit.
1823	Ghenar 4	Anafarau Bisericilor pentru alegerea lui Grigorie de Mitropolit.
1823	Maiu 8	Mitropolitul Grigorie protestează printr'o anafora dările asupra preoților de tot felul. Apostilul pe anafora ¹⁾).
1823		Grigorie Episcopul Argeșului, Galaction al Râmnicului, Grigorie Mitropolitul. Ierarhie nouă.
1823		Se formează o casă Epitropicească spre a se vedea datoriile Mitropoliei și a se plăti cele ce vor fi în regulă. Președinte Galaction Episcopul de Râmnic ²⁾).
1823	Ghenar 25	Vre-o 25 boeri retrași în Brașov, dau amărăturie și o atestare Mitropolitului Dionisie Lupu, laudându-i faptele lui mari ca Mitropolit ³⁾).
1823	Decem. 20	Datornicii Mitropolitului Nectaria reclamă pe la Mitropolie, iar boerii hotărăsc că intrând ca Mitropolit a luat sarcina să nu facă datorii, și dar cele făcute îl privesc personal, sau să vie să se refuiască cu Mitropolia ⁴⁾).
1823	Febr. 19	Mitropolitul Grigorie dă carte de Arhierie Episcopului Grigorie, hirotonit al Argeșului ⁵⁾).

¹⁾ Bis. Ort. XIII.

²⁾ V. VII. 1823—1866. M. B.

³⁾ Idem foaia 32.

⁴⁾ V. VII. 1823—1866. M. B.

⁵⁾ V. III. M. B.

Data	Luna
1823	Febr. 19
1823	Ghezar 25
1823	Ghezar 4
1823	Febr. 1

Mitropolitul Grigorie referiază divanului cum sau regulat în Moldova cu moșile Monastirilor închinat și cere ca să fie date prin mezat, iar nu după cuprinsul și discreția călugărilor greci ¹⁾.

Boerii țării în număr mare, cari se refugiaseră în Brașov, dau Mitropolitului Dionisie un atestat de vrednicia lui ca Mitropolit, între altele se zice... «Acest Preasfințit Arhiepiscop român, din părinți de treaptă boerească a țării românești, și cu petrecerea de viață cinstită și cuvioasă fiind cunoscut la prima lui Maiu la leatul 1819 s'a înscăunat Mitropolit țării, după obșteasca alegere a tuturor boerilor și prin osebita mulțămintă a toatei obști, a orașenilor și al Bisericescului cleros. Cea întâiu râvnă cu care s'a silit a adăogi podoaba Bisericeii lui Dumnezeu a fost fără încetare osârdia Preasfinției Sale întru multe și bune alcătuite și neamuri monastirești și bisericesti etc...» ²⁾.

Se face alegere de Mitropolit în locul lui Dionisie, pentru că întârziasă a veni din Brașov sub diferite pretexte ³⁾.

Se face anafora din partea boerilor cerând ase alege alt Episcop în locul lui Ilarion, Domnul dă pitac pentru alegere și între altele zice... ca în mare jale și obidă priviți la sf. Episcopie a Argeșului văzând'o de atâta vreme fără de păstor, fiindcă păstorul Ilarion sunt doi ani decând a năpustit'o, fără de nici o dorire și s'a dus în țară străină, urmare în protiva canoanelor... față printr'acest al nostru pitac vi se dă această voe și slobozenie și poruncim că adunându-vă cu toții la un loc să faceți cuviincioasa alegere de Episcop Eparhiei,

¹⁾ V. III M. B. Ac.

²⁾ N. I M. B. Ac.

³⁾ N. I M. B.

Data	Luna	
1823	Maiu 8	chibzuin l' însă ipochimen cuviincios și destoinic și să arătați Domniei mele prin anafora ¹⁾ . Mitropolitul Grigorie cere prin anafora egalizarea dărilor pentru preoții Eparhiei Mitropolitiei ca și la celelalte Episcopii, adecă 3 taleri și 20 parale la sfert, pe când cei din Eparhia Mitropolitiei plăteau 4 taleri și 10 parale la sfert. Domnul admite egalitatea de dări ²⁾ .
1823		Mitropolitul Dositeiu scrie ambasadorului din Constantinopol rus, să presimte a fi înlocuit pentru că Domnitorul voește a numi alt Mitropolit. Spune că n'a putut fi față la venirea Domnitorului, fiind bolnav în Brașov, dar a trimis spre întâmpinare pe Episcopul de Buzău ³⁾ .
1823		Altă scrisoare către Contele rus Vahlen tot în afacerea înlocuirii sale ⁴⁾ .
1823		Un protest dat împăratului Rusesc, cerând a se face o anchetă asupra vinelor sale de suspendare ⁵⁾ .
1823	Ian. 4	Anaforaua Boerilor Divaniști prin care se propun într'un mod curios cu datinele țării, trei candidați pentru Mitropolie, între cari și Grigorie, care este ales Mitropolit (din Diacon ⁶⁾).
1823	Febr. 19	Mitropolitul Grigorie dă Gramata Mitropolităniă lui Grigorie ales Episcop în locul lui Ilarion, nevoind a se întoarce în țară ⁷⁾ .
1823	Apr. >	Ioan Sandu Sturza Voevod dă un Hrisov prin care regulează scutelnicii și cine trebuie să plătească bir. La No. 11 se cetește: «Două dascăli, un Ponomariu și un staroste să fie apărați de bir și de havalele, pentru slujba sfintelor Biserici; fiind însă aceștia din fe-

¹⁾ N. I. M. B.

²⁾ N. I. M. B.

³⁾ B. Ort. pag. 887 XVI.

⁴⁾ Să consulte alta către Contele Diebicz B. Ort. pag. 891. XVI.

⁵⁾ B. Ort. pag. 892 XVI. Să se transcrie.

⁶⁾ Să se consulte B. Ort. pag. 22. XVII.

⁷⁾ Să se vadă B. Ort. pag. 35. XVII.

Data	Luna
1823	Ian. 15
1823	Aprilie
1823	

ciori de preoți, diaconi și dascăli, sau cari nu vor avea bir, nesocotindu-se aceștia în numărul oamenilor boerești¹⁾.

1823 Ian. 15

Mitropolitul Veniamin mulțamește Guvernatorul lui Bucovinei pentru că a dat adăpost și ospitalitate boerilor Români, retrași acolo în timpul Zaveriei²⁾.

1823 Aprilie

Pașa Muhamet Selim de Silistra felicită pe Mitropolitul Veniamin pentru reîntoarcerea în Patrie, și pentru credincioșia ce a arătat către Poartă în asemenea împrejurări și speră că tot așa va urma³⁾.

1823

Principele Mitică Ghica mi-a istorisit următoarele legende petrecute între Domnul Gr. Ghica și Grigorie Mitropolitul: După ce a fost ales, hirotonit și rădicat la demnitatea de Mitropolit din simplu diacon, ce trăia la Cocioc în Monastirea Căldărușani, a mers, după obicei, a face vizită la Palat Domnitorului într'o căruță ordinară, ce era trasă de doi cai slabi: pecând se apropia de palat, Vodă care se uită pe ferastră l'a văzut în acea căruță ca pe un călugăr ordinar. Mitropolitul Grigorie fiind introdus la Vodă, acesta ia zis: Preasfințite! până când erai la Monastire puteai umblă cum voiai, acum ești Mitropolit al țării, prin urmare nu mai poți umblă cu căruța aceea, cu care ai venit. De ce nu cumperi o trăsură bună, căci slavă Domnului, bani sunt la Mitropolie? «De, Măria Ta, răspunde Mitropolitul, afacerile bănești ale Mitropoliei sunt afaceri de ale Economului; eu nu mă amestec, mai ales în cumpărări de așa lucruri». A doua zi Vodă Ghica a trimis Mitropolitului o trăsură frumoasă trasă de patru cai aleși. Se mai zice de asemenea că după ce a fost ales de obșteasca adunare de Mitropolit și a fost întărit de Domn,

¹⁾ Biblioteca mea.

²⁾ Ist. Mitrop. Mold. pag. 246.

³⁾ Ist. Mitrop. Mold. pag. 248. Idem pag. 252.

Data Luna

i s'a făcut cunoscut să vină în București spre a fi hirotonit, trimițându-i se și o trăsura; el însă a refuzat trăsura trimisă, și a răspuns că el vine la București pe jos. Apoi și-a luat batul și mesagiile săi pe umeri și a plecat dela Cocioc la București. Dar în drumul său s'a oprit puțin la o cârciumă, să se mai odihnească, la satul Turnarii, acolo îl zăriră preotul satului și care fiind cam aghezmuț, a început ai face muștrări Diaconului Grigorie, că ce caută în parohia sa? nu știe că călugării n'au voie să pribegiască prin sate și orașe? ș'apoi îi cere biletul de voie. Grigorie nu avea asemenea bilet, ș'atunci zor nevoe pe Grigorie, căci popa satului voia să-l ducă să-l închidă la vornicul satului ca pe un pribeg! Preotul caută ceva de bătură dela Grigorie, acesta înțelegând i-a dat ceva să scape și astfel a luat-o la picior spre București. După ce s'a instalat a chemat pe preoții Orașului și din împrejurimi spre ai cunoaște, și între cei veniți era și preotul cu pricina. Acesta cunoscând în Călugărul pribeg de altă dată pe Mitropolitul țării Grigorie, i se făcu negru înaintea ochilor și i se zbârli părul de frică; Mitropolitul deasemenea îl cunoscă, apoi îl chemă și-i zise: nu te teme, nu ți fac nimic, numai te rog să nu prea vizitezi des la cârciumă pe călugării drumeti, ei să ți cauți de parohie treaz și deștept zi și noapte.

1823

Monastirile toate închinat și ne închinat au fost puse să plătiască datoria țării de lei 1,265.495, după analogia averii fiecărei Monastiri.

1823

Mitropolitul Grigorie la 1823 dispune a se face catografia tuturor schiturilor și metoașelor Mitropoliei, declară averea ce au, și să se dea în arendă moșiile lor.

1823

Mitropolit Grigorie cu boerii sunt îndatorați ca

Data	Luna	
1823	Febr. 11	să strângă veniturile (ărei și să se plătiască datoriile ei ¹⁾ . Sinodul Patriarhal recunoaște alegerea, și da ecodosul de hirotonie ²⁾ .
1823	Ian. 24	Fostul Mitropolit Nectarie felicită pe Mitropolitul Grigorie pentru alegerea sa ³⁾ .
1823	Decem. 20	Se opresc a se face împrumuturi de bani pe numele Episcopiiilor și Mitropoliei, decât la nevoile (ărei ⁴⁾).
1823	Ghenar 31	Mitropolitul Grigorie cu Episcopii fac o anafora la Vodă și arată că Episcopia de Argeș este fără de păstor (fiindcă păstorul Ilarion, sunt doi ani decând au năpustit'o fără de nici o dorire și s'au dus în țară străină, urmare în potriua canoanelor) și regulează Domnul la Februarie I 1813 ca să se procedă la alegerea unui alt Episcop în locul său dintre pământeni părinți.
1824	Iunie 14	În urma intervenirei Mitropolitului Grigorie și a Guvernului către Austria se face la Brașov catografia averei Mitropoliei luată de Dionisie la 1821 ⁵⁾ .
1824	Iunie 4	Cinstite Magistrat! Am cinste a face cunoscut cinstitului Magistrat, că în vremea răscoalei cei întâmplați în București, mai înainte de trei ani, după ce am așezat în cel mai tare loc de scăpare al Bucureștilor, atât ale mele cât și ale Mitropoliei sculele mai prețioase și mișcătoare, documenturi, vestminte bisericesti și sf. vase, am năzuit aicea spre scăparea vieței în Brașov, și prinzând de veste că mai suszisele lucruri, mutându se din locul lor cel de

¹⁾ V. 7. pag. 18.

²⁾ V. 7. pag. 29.

³⁾ V. 7. pag. 28.

⁴⁾ V. 7. pag. 93—96.

⁵⁾ V. X. M. B. Ac.

Data/Luna

- scăpare sunt în primejdie, îndată am început a pune în lucrare cele mai bune și mai trainice mijloace spre a le aduce cu mari cheltuieli aici. Și cele mai multe dintre ele răpuindu-se în București, unele pe care le-am primit le țiu lângă mine, cu hotărîre ca să le păstrez pînă se va liniști țara, și a luat sfârșit întreaga învoire între Înalta Poartă și între ocrotitoarea țarei rusească putere, ca să mă pociu duce dinpreună cu mai sus zisele lucruri la Patria mea, spre a cere și a primi drepturile mele. Dar fiindcă îndreptarea lucrurilor Românești poate să se mai amîe, și fiindcă liniștea încă nu este temeinică, pînă nu se vor așeza consuli rusești; rog pe prea cinstitul Magistrat, ca să orînduiască pe un secretar la casa D-lui Senator Cloz să ia înscris documenturile ce se află lângă mine, pînă voi putea să le duc înapoi ¹⁾.
- 1824 Mai 5 Mitropolitul de Vidin hirotonește preoți pentru Valahia, Mitropolitul Grigorie protestează la Patriarh, care-i face aceuia aspre observări de anti-canonicitate ²⁾.
- 1824 Iunie 19 Călugării Monastirilor închinatelor reclamă veniturile embaticurilor, iar Divaniștii referă cazul Domnului, că din cauza rezmeriței și a datoriilor contractate anterior de Egumeni, apoi nevoile țarei, au fost ușurate cu contribuții din partea Monastirilor, și dar pînă nu se vor achita datoriile, nu pot da nici un ajutor ³⁾.
- 1824 Aprilie Galaction Episcopul de Râmnic, dă pe seamă toată dota sf. Episcopiei ⁴⁾.
- 1824 Sep. 2 Neofet al Râmnicului plătește 25,000 datorii vechi ⁵⁾.

1) V. 7 1823—1866. M. B. A. R.

2) Idem.

3) Idem.

4) Idem.

5) V. 1812—1824. M. B. Ac.

Data	Luna	
1824	Sep. 4	Se împrumută Neofet al Râmnicului cu 15 mii lei ¹⁾ .
1824		Veniturile Episcopiei Râmnicului 71, 761 lei parale 20, cheltuelile 76, 608, parale 20 ²⁾ .
1824	Aprilie	Mitropolitul Grigorie reclamă să nu se mai facă preoți de către Mitropolitul de Vidin prin dare grase de bani <i>ὀπό τῆς ἀδράς δωταίς τῶν χρημάτων</i> . Această reclamă o îndreaptă către Patriarhie. Iscălit Grigorie al Ungro-Vlahiei.
1824	Mai 5	Antim Patriarhul Constantinopolului împreună cu Sinodul scriu Mitropolitului de Vidin Paisie, după reclama Mitropolitului Ungro-Vlahiei de a nu mai hirotoni diaconi și preoți pentru Valahia pe bani ³⁾ .
1824	Sep. 4	Un Hrisov dela Grigorie Dimitrie Ghica Voevod pentru dreptul Episcopului de a lua vinariu și sare 500 bolovani dela Ocenele mari ⁴⁾ .
1824	Aprilie	Mitropolitul Ungro Vlahiei Grigorie reclamă Patriarhatului din Constantinopol că Mitropolitul de Vidin hirotonește anticanonic oameni nepregătiți pentru preoție și pentru țară străină, la Râmniea etc ⁵⁾ .
	Mai 5	Scrie Patriarhul Antim către Mitropolitul de Vidin de a nu mai hirotoni clandestin preoți pentru Eparhii străine pe bani ⁶⁾ .
1824	Sep. 1	Sandu Sturza printr'un pitac încunoștiințează pe Mitropolitul Veniamin ca căsătoriile dintre sudiții străini trăitori în țară sunt oprite cu forme române ⁷⁾ .

¹⁾ V. 1812—1844 M. B. Ac.

²⁾ Idem.

³⁾ Ac. R. M. M. B.

⁴⁾ Ep. Râm. D. No. 427.

⁵⁾ Bis. Ort. pag. 588. XV.

⁶⁾ Idem

⁷⁾ Ist. Mitrop. Mold. pag. 259. idem.

Data	Luna
1824	Aug. 22.

Sandu Sturza Voevod dă un pitac prin care regulează a se numi Egumeni români la Monastirile inchinate și se dau și instrucții. Se institue și un comitet¹⁾.

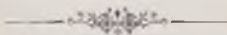
1824

Sub domnia lui Șuțu s'a luat de el dela Episcopia Buzăului: 419,800 lei (v. p. 66.). Când ese Galaction dela Râmnic lasă Episcopia datoare cu 154,200 lei (v. p. 67). Șuțu ia dela Episcopia Râmnic 419,800 lei.

Socotelile se fac de către Episcopi la 1824, când Neofet intră Episcop al Râmnicului²⁾.

C. Erbiceana.

(Va urma.)

¹⁾ M. Mold. pag. 405, idem 406, idem 407.

²⁾ Vol. V. pag. 73 Ac. R.

BISERICA SF. NICOLAE DIN IAȘI.

În numărul de Octombrie a. c. al acestei reviste, am vorbit despre frumoasele serbări religioase din Iași din zilele de 2, 3 și 4 Octombrie. Am promis că voi reveni și de aceea voi vorbi în acest număr despre biserica Sf. Nicolae Domnesc, care a fost sfințită cea dintâi în ziua de 2 Octombrie.

*

Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei a zidit în timpul Domniei Sale 44 de biserici. A optsprezecea din acestea e Sf. Nicolae, zidită în anul 1491. Iată cum sună vechea pisanie: «În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh. Io Ștefan Voevod cu mila lui Dumnezeu Domn țării Moldovei, fiul Domnului Bogdan Voevod, voi și zidi acest hram întru pomenirea și ruga Sfântului Ierarh și Făcător de minuni Nicolae, pentru sufletele răposaților moși și părinți și fratelui nostru și pentru sănătatea Domniei noastre și a fiilor noștri. Și s'a început a se zidi în anul 6999 (1491) luna Iunie 1 și s'a săvârșit în anul 7001 (1493) luna August». Biserica aceasta a servit de catedrală Mitropolitană până la 1682, când biserica Albă, re-

zidită de Doamna Anastasia, soția lui Duca Vodă cel bătrân devine noua catedrală Mitropolitană. În biserica Sf. Nicolae se făcea și sfințirea Domnilor până prin secolul al XVIII-lea.

Cu timpul biserica aceasta începuse să se ruineze. Domnul Antonie Russet-Voevod o dată cu urcarea sa pe tron în 1676 să gândește nu numai s'o restaureze, ci chiar s'o rezidiască. Iată cum sună un hrisov al lui Antonie cu privire la această biserică: «Văzând-o stricată de foc și de ploi, de jos din urzirea ei, până sus în vârf, n'am vrut să o lăsăm să se risipească și să se strice de tot. Ci am luat pe Domnul Dumnezeu într'ajutor și am pus multă cheltueală de o am tocmii de jos până în sus; și i-am tocmii clopotnița și o am infrumușat cu toate podoa-bele, cum se cade, desăvârșit. Și i-am făcut zid și chilii prin prejur». Forma bisericii lui Ștefan n'a rămas însă aceeași, căci i s'a mai adăugat de Antonie încă două altare: unul închinat sfântului Arhidiacon Ștefan, celălalt sfintei mucenițe Varvara. Antonie nu termină definitiv biserica, căci mai rămâne o parte din pictură, și anume dela ferestii în jos, pe care o termină Duca Vodă cel bătrân în a treia sa Domnie din Moldova în 1779, după cum ne spune Necolae Costin.

Biserica Sf. Nicolae începuse însă să se ruineze, așa că în timpul Domniei M. S. Regelui Carol I a trebuit să se restaureze din nou. Restaurarea s'a făcut așa după cum fusese la început zidită de Ștefan. S'a lăsat la o parte cele două altare adaose de Antonie și s'a reconstituit întocmai cum a fost în secolul al XV-lea. Restaurarea a costat suma de 645.000 lei. Trebuie spus însă, că întreg mobilierul lucrat în stejar aurit, precum și policandrele, candelile de bronz și altele au fost dăruite de M. S. Regele Carol.

Asupra stilului și impresiunii ce poate face observatorului această biserică, reproduc aici propriile cuvinte ale D-lui Lecompte du Nouÿ, meșterul restaurator: «Cu cât biserica Trei-Ierarhi din Iași surprinde și încântă pe observator prin bogăția, profuziunea și diversitatea ornamentațiunii sale exterioare, pe atât «Biserica Sf. Nicolae Domnesc» poate să-l intereseze prin simplitatea și francheța construcțiunii sale bine caracterizate, unde se unesc, în mod armonios, piatra, cărămida smălțuită, terracota și figurile colorate fără alte elemente decât oare cari muluri împrejurul rarelor ferestre și a ușei de intrare.

.....Sf. Nicolae este una din numeroasele biserici clădite de eroul Moldovei, Ștefan cel Mare și care reproduc aproape acelaș tip bizantino-român, tip mult întrebuițat în țară, în care se găsește deja elementul gotic aplicat mai cu deosebire la încadrarea deschizăturilor, precum sunt ușile și ferestrele.

Una dintre caracteristicile Sfântului Nicolae este de sigur dulcea colorație generală obținută prin înțeleapta întrebuițare a diverselor materiale, combinate în mod fericit cu picturile pe fond albastru ¹⁾.

Reproduc aici și noua pisanie a bisericei, care formează în scurt întregul ei istoric.

NOI CAROL I

Domn și Rege al României.

Indemnat de dorința și de osârdia de a păstră și ocroti locașurile credinței strămoșești, ridicat-am din nou, pe temeliiile cele vechi și în tocmai după cum eră înaintea, acest

¹⁾ Descrierea amănunțită a acestei biserici, să se vadă în lucrarea Casei Bisericii: Câteva cuvinte asupra bisericilor Sf. Nicolae Domnesc și Trei-Ierarhi.

sfânt locaș de rugăciune, în care să prăznuiește Sfântul Ierarh și Făcător de minuni Nicolae.

Innălțată a fost această sfântă biserică de Ștefan Voevod cel Mare și sfânt, Domnul Moldovei între anii 1491 și 1493 și s'a reinnoit de Antonie Ruset Voevod în anul 1676; iar acum în 2 Octombrie 1904, în al treizeci și optulea an al Domniei Noastre, când toată suflarea Românească prăznuiește împlinirea a patru veacuri dela moartea Marelui Voevod Ștefan, s'a sfinșit din nou, Mitropolit al Moldovei și Sucevei fiind Partenie Clinceni, iar Meșterul arhitect Andreiu Lecompte du Noüy.

Inclină-se Ție, Cerescule Părinte, acest locaș al păcii, ca în toată vremea să se adune în el Poporul Românesc, spre a te slăvi pre Tine, amintindu-și vitejia strămoșească, prin care s'a ridicat Regatul Român».

Biserica Sf. Nicolae Domnesc e o podoabă a Iașului și nu putem decât să mulțămim lui Dumnezeu, că ne a învrednicit s'o vedem așa, când am serbat 400 ani dela moartea primului ei ctitor.

P. G...

Despre Ierarhie ori Guvernământu în Biserica Ortodoxă.

Orice Stat ori Instituțiune în omenire trebuie să-și aibă o autoritate respectată. Altfel nu-i posibil să existe ordine disciplină și sistabilitate în omenire, de aceea s'au și exprimat învățații vechi: *ἐξ ἀρχῆς*—un Domn. Această autoritate sau Guvern s'a stabilit în omenire în urma unei lungi experienți, pentru a evita dintre popoare răzvrătirile, desordinele, nesiguranța persoanei și neorânduielele multiple. Noi până astăzi constatăm că orice societate nu poate înainta și progresa fără legi și regulamente, care asigură organizarea sa. Numai sub această condiție îi posibilă respectarea și siguranța dreptului, averii și a onoarei individului sociabil, ce participă în un stat ori societate. Dacă s'ar lăsa libertatea absolută în un stat, ori într'o instituțiune, indivizilor ce o compun, curând acel stat ori instituțiune ș'ar perde scopul ce-l urmărește, s'ar distruge, pentrucă ar predomină în ea mai mult arbitrarul ori forța brutală, *cine ar fi mai tare acela ar fi și mai mare*, după proverb. S'au făcut destule «experinți în omenire și s'a constatat că rezultatul a fost decăderea acelu stat imediat, ori predomină în acea asociație anarhia. Până în prezent vedem că acele state sunt mai tari și mai durabile, cu mai multă greutate care au un guvern mai bine stabilit prin legi, pe care sunt ținuți ale respectă și păstră cu convingere indivizii ce compun acel stat. S'ar putea dar ca Biserica lui Iisus Christos, Instituție divină și absolut morală

să fie lipsită de o Ierarhie ori Guvernământ desăvârșit perfect, pe care voluntar și din convingere să-l respecte toți membrii acestei nobile și divine instituții a lui Christos Biserica? De sigur, îndată chiar după Înălțarea lui Iisus Christos s'ar fi și nimic și Instituția Sa, fără o Ierarhie bine stabilită, care să urmărească prin adepții ori membrii săi devotați ajungerea și realizarea scopului desemnat de Fondatorul Bisericii, care este Iisus Christos! Câte exemple vii ne-au lăsat primii creștini ai secolilor primari despre ordinea și aspra disciplină existentă în Biserică pe atunci, și aceasta benevol, și numai în cazuri foarte rari vedem că în Biserică s'a uzat și pedepse materiale constrângătoare, pentru a opri de a se răspândi dizoluția în comunitățile creștine, încredințate de Christos Apostolilor ori Ierarhiei Bisericii, adică Episcopilor. Biserica lui Christos a înfruntat, pedepsit și oprit răul și ca teorie și ca practică din Biserică prin Sinode generale și particulare. Astfel numai a putut progresa Creștinismul, a pre-lomina asupra religiilor păgâne de tot felul și ași urmări cu stăruință atingerea scopului său, care este: mântuirea omului, sau cu alte cuvinte, adevărata cultivare și civilizare a omului creștin, după învățăturile evangelice, spre a fi și aicea și după trecerea din această lume, sigur de o fericire ca perpetuă. Au existat în omenire multe zecimi de sisteme doctrinale, de ale filozofilor vechi, și de ale învățaților, poezilor, ne întrebăm: unde mai sunt acele doctrine? Au dispărut ca fumul în urma unui vânt puternic, iar aceasta pentru că fundatorul acelei doctrine n'a stabilit o autoritate pozitivă o ierarhie, care s'o menție și s'o propage, că a lăsat după el numai simple teorii abstracte, ce s'au nimic ori s'au dat curând uitării. *Să rămânem dar convingși de acest adevăr, că în omenire nici o instituție n'are traiu sau durată, dacă n'are stabilită de fundatorul ei o autoritate ori ierarhie.* Omul în firea lui este egoist, voește să facă cum cugetă el și prin urmare orice autoritate ori guvernământ este ceva opus realizării voinței lui arbitare și numai grija, ori teama de a fi izgonit dintr'o societate stabilită prin legi și regulamente, îl constrânge de ași modula egoismul său, după prescripțiile acei societăți, dacă mai voește a trăi în ea. Corect e ca cel ce nu respectă o societate stabilită legal,

ori stat cu toate legile lui, să iasă din ea, pentru cuvântul că luptă cootra majorității societății și-i atacă direct așezămintele sale, cum și moravurile ei admise de majoritate. Aicea-i și cuvântul pentru care sunt pedepsiți cu atâta asprime socialiștii extremi și nihilisții etc. ce atacă rațiunea de stat ori instituțiunea existentă. Cel ce nu admite un stat cu organizarea lui, liber este să iasă din el și să-și formeze o comunitate după teoriile sale. Biserica Creștină fondată de Domnul nostru Iisus Christos, *pentru mântuirea oamenilor*, cum am zis, și cu timpul dezvoltându-se în societate organică perfectă, trebuia să-și realizeze menirea sa, impusă de Fondatorul ei, Mântuitorul lumii. «*Voiu zidi Biserică (ori societatea mea) și porțile iadului nu o vor surpă pe ea*». De aceea vedem că îndată s'au stabilit în Biserică legi, (canoane) ce stabilea ordinea și disciplina, care erau inevitabile, pentruca Apostolii următorii lui Iisus Christos, să-și poată exercita autoritatea lor și să guverneze Biserica, după principiile Fondatorului. Deși s'ar părea după Protestanți, pentrucă toți membrii Bisericei se numesc *basίλειον ιεράτευμα*—*împărăție sfințită și εθνος άγιον*—*popor sfânt*, pentrucă toți membrii Bisericei sunt meniți a ajunge la un grad înalt de sfințenie, dar mai știm că dela început în Biserică n'au fost toți Apostoli, toți profeti și învățatori în această societate, fiindcă nu tuturor li s'a distribuit de Fondator aceleași haruri. «*Și acela (Christos) a dat pre unii Apostoli, iară pre alții prooroci, iară pre alții Evangeliști, iară pre alții păstori și învățatori, spre săvârșirea, perfeționarea sfinților*, (a lecă a membrilor Bisericei), *spre lucrul slujbei, spre zidirea trupului lui Christos*» (Efeseni vers. 11 și 12) Prin urmare fiecare membru din corpul Bisericei lui Christos trebuie să stea neclintit în situația lui determinată prin canoane și regulamente și să lucreze în conformitate cu acele dispoziții. Din acest principiu rezultă hotărât că dela început în Biserica lui Iisus Christos au existat *Guvernatori și Guvernați, învățatori și ucenici, adecă Cler și popor*, după cum s'au numit de cei vechi. Prin urmare în Biserică au fost deosebite demnități: dintre care cea mai înălțu și mai înaltă a fost demnitatea *Apostolică*. Dacă

cunoaştem sigur că au existat dela început diferite demnităţi, mai cunoaştem încă că aceste demnităţi s'au distribuit la deosebiţi membri aleşi de comunitate şi socotiţi vrednici de a îndeplini cu exactitate administrarea comunităţii, ori a bisericei lor. S'au comunicat aceste demnităţi sau haruri la diferite trepte, în conformitate cu misiunea lor, prin rugăciuni speciale şi prin impunerea mânilor numită cu un termen mistic *χειροτονία*. — hirotonie. Această acţiune aşa dar s'a numit în Biserică hirotonie—*χειροτονία*. Prin urmare prin hirotonie numai, să numeşte cineva în treaptă ierarhică, aşa numai, se admite un individ capabil în serviciul Bisericei, plus că prin această hirotonie i se comunică încă candidatului de hirotonie *o putere, un ajutor special*, prin invocarea hirotonisitorului pentru cel ce să hirotoneşte *venirea ori pogărirea Sfântului Spirit, asupra sa, care să l facă apt ori vrednic de a putea săvârşi misiunea ce i se încredinţează de Biserică*. Poporul atunci declară că este vrednic—*ἀξιός*. Această acţiune nu-i poate fi dată ori comunicată candidatului decât de cel investit cu autoritatea legală, ori de Episcopul canonic al locului. Această demnitate au primit-o mai întâiu Apostolii direct dela Iisus Christos. «*Şi apropiindu se Iisus le-a grăit lor zicând: datumis'a toată stăpânirea în ceriu şi pe pământ. Drept aceea mergând învăţaţi toate neamurile, botezându i pre ei în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Învăţându i pre dânşii să păzească câte am poruncit vouă. Şi iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârşitul veacului. Amin*» (Mateiu C. XXVIII, vers. 18, 19 şi 20). Iar indirect ori mijlocit a fost comunicată succesiv această demnitate şi urmaşilor lor până în timpurile de faţă. În faptele Apostolilor cetim: Că Apostolii spre a îndeplini locul vacant al lui Iuda tradătorul au ales doi candidaţi şi aruncând sorţi a căzut sorţul pe Matias, şi acesta a fost ales în locul vacant (Faptele Apost. C. I, v. 23). Deasemenea mai vedem tot în Faptele Apostolilor, că înmuşindu-se membrii Bisericei vechi cu repejunea fulgerului, Apostolii nu mai erau în stare de a satisface toate cerinţele spirituale ale societăţii şi sfătuindu-se între ei, au ales dintre membrii Bisericei şapte băr-

bați, recunoscuți de membrii Bisericii ca oameni vrednici și capabili, pe aceștia i-au adus la Apostoli; «iar ei rugându-se s'au pus mâinile peste ei» (Fapt. Apost. C. VI, ver. 8. 17). Succesori ai Apostolilor au fost Episcopii. Fără nici o îndoială, Tit a fost pus Episcop de Sf. Apostol Pavel în Creta și i-a dat autoritatea de a administra Biserica de acolo (vezi epistola către Tit). De asemenea a așezat tot el, Episcop pe Timoteiu în Efes, dându-i sflatuiri cum să administreze Biserica ce i-a încredințat, apoi îi arată datoriile și drepturile ce l' privesc ca Episcop (Epistola I. Cap. IV v. 3 și Cap. II). În fine Apostolul Ioan vorbind despre prezviterii (Episcopii celor șapte biserici din Asia, în Apocalips), noi înțelegem că acei prezviteri erau Episcopi, știm iarăși că Policarp a fost Episcop în Smirna și că era ucenic al lui Sf. Ioan, care l'a hirotonisit pentru acea biserică. (Eusebiu în Istoria Bis. IV. 14; V, 23). Iar Climent Episcopul Romei ne spune: «că fiindcă Apostolii au prevăzut că se vor ivi certe respectiv de demnitatea Episcopală, au hirotonisit de aceștia și au hotărât și modul după care să se aleagă, după moartea lor și să se așeze succesorii lor». Καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἡμῶν ἔγνωσαν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἔρις ἐσταις περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐπισκοπῆς. Διὰ ταύτην ὅλην τὴν αἰτίαν πρόβηναι εὐκλήρους, κατέστησαν τοὺς προειρημένους καὶ μεταξὺ ἐπιδοχῆν ἔδωκαν, ὅπως, ἔαν τις κοιμηθῶσι, διαδέξωνται ἕτεροι δοκιμασμένοι τὴν λειτουργίαν αὐτῶν¹⁾.

Din cele expuse să dovedește, că succesorii Apostolilor au fost Episcopii, cari erau singurii împuterniciți de a hirotonisi Episcopi în locurile vacante, cum și Prezviteri, și Diaconi și pre toți servitorii ierarhiei inferioare, trebuitoare Bisericii. Clericii inferiori erau admiși în serviciu iarăși prin rugăciuni speciale, acțiunea se numește *hirotezie*. Am dezvoltat mai mult cestiunea ierarhica a Episcopatului, pentru că Protestanții au lepădat această primă și principală treaptă din Ierarhie. Din această cauză biserica lor este fără reprezentanți ai Apostolilor, adecă o instituție fără cap ori șef. Neavând Ierarhie nu se poate considera ca Biserică Canonică și Apostolică. Le lipsește cel în drept de a comunica

¹⁾ Epist. I-a către Corint. Cap. 44.

harurile membrilor Ierarhiei. Dela timpul Apostolilor apar și Prezvierii în Biserica lui Christos, ca ajutători ai Apostolilor. Pavel Apostolul și cu Varnava percurgând orașele din Asia și instituind Biserici (comunități creștine prin predicile lor, au hirotonisit prezvieri pela acele biserici înființate de ei¹⁾. De asemenea tot Sf. Apostol Pavel dă consilii lui Timoteiu cum trebuie să se poarte față de Prezvierii din biserica lui²⁾. Apoi tot sf. Apostol Pavel lasă pe Tit în Creta, pentruca să organizeze afacerile Bisericii sale și să așeze Preoți prin orașe³⁾. Din locurile acestea citate se constată că se disting evident Prezvierii de Apostoli. Dacă în unele locuri ale Sf. Scripturi se amestecă ori confundă numele de Episcop și Prezviter, nu urmează din această părută identitate că ei ar fi fost vre-odată egali în totul. N'am întâlnit nicăiri că Prezvierul s'a numit cândva *Arhieru*, pentrucă nu se poate presupune că la orice comunitate creștină eră și un Episcop ori Arhieru ca preot. Noi am tratat altă dată în Revistă pe larg această cestiune, de aceea nu insistăm mai mult. Cunoaștem pasagiul din Iacob Cap. V. vers. 14, în care să spune: să se cheme (la boală) Preoții Bisericii —nu episcopii.— Mai știm că într'un oraș nu pot fi doi Episcopi, în acelaș timp, ci numai unul, apoi tradiția Bisericii ne demonștră exact această că într'o periferie ori Eparhie n'a fost decât un Episcop. Numele de Episcop (Επίσκοπος) este nume generic și de aceea s'a întrebuițat în general și pentru Prezvieri, așa s'a întâmplat și cu numele generic, de Diacon. de Cleric (κλήρος). Treptele însă de Episcop, Prezviter și Diacon au fost totdeauna bine distinse în Biserica noastră Ortodoxă. Nici odată Prezvierii n'au avut puterea de a hirotoni în Biserică. Avem dar trei și numai trei grade în Ierarhia noastră Ortodoxă, Episcop, Prezviter și Diacon și la care grad să ridică candidatul treptat din Diaconat la Prezvieriat și apoi la Episcopat, printr'un mister numit *hirotonie*, care se săvârșește în lăuntru Sf. Altar și prin

¹⁾ Fapt. Apost. C. XIV v. 23.

²⁾ Epist. I-a către Timot. Cap. vers. 19.

³⁾ Fapt. Apost. Cap. XV vers. 2, 4, 6, 22 și 23.

anumite rugăciuni. Se mai numește acest act și *consecrare*—ιεροσύνη. Afară de aceste trei grade, ce compun Ierarhia superioară, mai există încă și alte grade inferioare, numite *Ierarhia inferioară*, adică ipodiaconi, anaghoști, acoluți, exorcisți, ușieri, psalți și din timpul Apostolilor Diaconesele sau văduvile ¹⁾. Aceste grade ori servicii bisericești nu să dau prin *hirotonie* (χειροτονία) în Biserică, ci prin *hirotésie* (χειροθεσία), fiind-că se împart numai servitorilor speciali bisericești, nu însă *servitorilor altarului*. Deosebirea substanțială între *hirotonie* și *hirotésie* este aceasta: prin *hirotonie* se chiamă asupra Candidatului Darul Sf. Spirit, așa că hirotonisitorul nu i în serviciul hirotoniei decât un instrument pasiv. Acest senz au cuvintele: «*Dumnezeescul Dar, carele pre cele nepuțicioase le vindecă și pre cele cu lipsă le îndeplinește, hirotonește pe A cutare în Diacon sau Preot, să ne rugăm lui Dumnezeu ca să vină asupra sa Darul Duhului Sfânt*». N'are dar puterea însăși Episcopul de a da el prin sine harurile Darului Sf. Spirit, ci el este numai un mijlocitor legal, prin care se învoacă venirea Sf. Spirit asupra celui ce se hirotonește. Apoi hirotonia se face numai și numai în sf. Altar și numai de Arhiereul canonic; în Biserică lui Chrisos cel hirotonit se investeste cu un caracter indelebil, a lecă care nu se șterge nici odată, este în fine un *Mister hirotonia*. Pe când *hirotésie* este săvârșită afară de Altar, și distribuitorul ei este însuși Arhiereul ori Episcopul locului, care cu dela sine putere dă acest grad lui *a* ori *b* și tot el poate esclude din acel grad pe cel nevrednic ori abuziv *Hirotésie* se savârșește prin o simplă rugăciune citită de Arhiereu ori de delegatul său, care poate fi și un Arhimandrit ori Egumen.

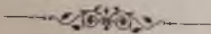
Prin *hirotonie* să dă posibilitatea preotului de a săvârși toate serviciile bisericești, afară de hirotonie πέντε χειροτονίας, cum să exprimă sf. Ioan Chrisostom, și care

¹⁾ Vezi constituțiile Apost. C. VIII, 21, 22, 46, Euseb. Istoria Bisericească Cap. VI, paragr. 43, Canon. Apost. 26. Laudicia Can. 20, 21 24, 25. Romani C. XVI. v. 2, Chalced. Can. 15; Const. Apost. C. III, 7, 19, Cap. VIII, 19, 20.

drepturi se determină prin decretul ce-i dă Episcopul său canonic, când îl hirotonește; pecând prin *hirotésie*, care nu-i *Mister*, i se dă individului numai un anumit serviciu. etc. etc. În genere cel ce a primit hirotezia este imposibilitate de a fi înaintat în toate gradele ierarhice superioare, numai dacă este Vrednic—*ῥέξις*. Așa era în vechime. Astăzi s'au schimbat situația hirotesiților, pentru că cei ce voesc a intra în gradele superioare, trebuiesc cu necesitate să fie preparați în școli speciale, spre a fi demni de a reprezenta pe Învățătorul Bisericii, cum zice Sf. Apostol Pavel—*ὅτι εἶναι διδασκάλου*—*trebuie să fie apt de a învăța poporul*. De aceea în statele bine organizate, ca și la noi, există școli numite *Seminarii*, în care clericii își primesc educația și instrucția bisericească, cerută de canoane. Aceste restricțiuni și cerinți nu se reclamă astăzi dela cei ce primesc un grad inferior în Ierarhie prin hirotésie. Credem că am lămurit în de ajuns deosebirea dintre gradele superioare și inferioare și păruta confuziune între gradele Ierarhiei Bisericii noastre Ortodoxe. Să trecem acum la alte chestiuni. Să ne mândrim onorabili părinți, că în prezent în Biserica noastră Națională avem demni reprezentanți bisericești și între *Arhieri și între Preoți*. Mult inferioară era starea Bisericii noastre Române chiar și în secolul trecut. Arhiereul consideră atunci pe Preot mai ca pe un servitor al lui, frica îl predomină iar nu dragostea, colegialitatea, lipsit de ori-ce considerațiune și demnitate personală, a dispărut acea degradătoare stare a Preoților. Dar și candidații ce intrau atunci în cler nu aveau prepararea trebuitoare reclamată de canoane, erau ignorați în ale cărturării bisericești, și adesea captivați de multe patimi degradatoare. Chiar și Arhieri lasau mult de dorit, pentru a fi la adevărata lor menire păstorale. Multe am văzut cu ochii mei în timpul secolului trecut, multe și triste neajunsuri și scăderi am mai cetit despre ei și în actele oficiale bisericești din trecut! Să mulțămim lui Dumnezeu, s'a dus acele timpuri de tristă amintire! Acum Clerul nostru este bine așazat. Își are școlile sale speciale, o Facultate de Teologie, poate dar să se educe și se instruiască pe deplin numai dacă are sârguință și bunavoință, iar starea lui materială este garantată, este pusă în budg. tul Statului.

Să ne punem dar pe muncă spre a dovedi că suntem vrednici reprezentanți ai religiei lui Iisus Christos. Pe bărbaii culți și pe sfinții părinți doctori ai Bisericii mai ales din secolul al IV, să i avem pururea de modele înaintea noastră și să le urmăm urmelor lor. Avem exemple vii și puternice de imitat și din Ierarhia noastră Națională. Să urmăm devoțiunii patriotice și bisericesti a lui Veniamin Costache ori a lui Grigorie al IV și să fim siguri că ne vom servi cu prisosință și Patria și Biserica Națională. *Să respectăm cu piozitate autoritatea superioară Bisericeasca ori Ierarhia*, pentru că aceasta-i singura păzitoare și păstrătoare a Bisericii lui Christos, fără ea, curând s'ar ivi în Biserică ori Comunitatea Creștină, desordini, anomalii, răzvrătiri, împerecheri și toate acestea ar slăbi mult puterea Religiei în popor. Închipuiți-vă ce ar putea urma apoi! *De aceea ori-ce Cleric trebuie să aibă vie idea înaintea minței și a ochilor săi respectarea Autorității Bisericii ori a Ierarhiei superioare*. Ori-ce cleric ar devia dela această sfântă cale ar lucra direct la distrugerea Bisericii, ar lucra direct contra sa însăși. Dacă noi nu vom respecta misiunea ce o reprezentăm, în zadar vom aștepta ca alții să ne mai respecte. Să nu lucrăm contra distrugerii noastre însăși; sunt destui alții care ne combat și cărora noi trebuie să ne opunem prin acte morale prin o purtare exemplară prin blândețe și răbdare. Numai așa vom învinge.

C. Erbiceanu.

FOLOSUL OMULUI VIEȚUIND ÎN SOCIETATE.

Omul prin natura sa este destinat a vieții în societate cu semenii săi, căci fiind redus la o singurătate absolută, el ar fi cel mai nenorocit dintre toate ființele de pe fața pământului. Învățați moderni, cari au voit să susțină contrariul, n'au putut convinge pe nimeni, căci sentimentul intern, care este mai tare de cât toate sofismeie, este în același timp de ajuns, spre a face pe oameni ca să dea uitărei părerile acestor filozofi.

Astfel omul, după cum prea bine zice un scriitor din zilele noastre. n'ar fi știut nimic, dacă n'ar fi avut trebuința de a învăța. Nu știm bine, decât aceea despre care ne-am dat osteneală a cercetă și cel mai înapoiat dintre popoare va fi acela, ale cărui trebuințe vor fi îndeplinite fără nici o muncă. Aceluia om căruia existența i se va da fără osteneală, o primește cu mai puțină plăcere. Nu există plăcere fără dorință și nici o dorință fără trebuință. Cât timp popoarele, cari se nutresc cu peștele pot trăi numai din pescuit, de asemenea și acele popoare, cari se ocupă cu vânătoarea vor găsi de vânat, ele vor rămânea în aceeași stare, sfera cunoștințelor lor va fi totdeauna mărginită. Când soarele va rostogoli încă mulțime de ani spațiul său inflăcărât asupra zonei toride, locuitorul negru din aceste părți va rămâne totdeauna în aceeași stare de ignoranță; el n'are trebuință de locuință și îmbrăcăminte, și numai poporul

agricultor, care simte aceste trebuințe și care prin urmare trebuie să caute a descoperi mijloacele trebuincioase spre a le îndeplini. Câmpiile, pe cari le a desțelenit îl fixează aproape de dânsule; taurul ce a subjugat și calul ce a imblânzit cer un adăpost contra asprimei vântului de undenaște cea dintâiu arhitectură. El retracează sub acoperișul său oile, ce a adunat, laptele lor 'i sting setea și lâna lor 'i procură îmbrăcămintea

Așa dar numai la popoarele agricole trebuie să căutăm originea civilizațiunii și numai la ele vom găsi leagănul științei. Dar toată clima nu este proprie a produce agricultura necesară popoarelor, ce o locuiesc nici a o favoriza. Cât timp Arabii deșertului vor locui această parte, vor fi păstori, iar locuitorii Calabriei vor fi totdeauna agricultori.

Dar civilizația și societatea nu sunt același lucru; ori cât de grosolan și sălbatic ar fi omul, cu toate acestea el caută societatea unei soții; constituția sa, trebuințele și înclinările sale probează adevărul acestor cuvinte a le Creatorului: «Nu este bine să fie omul singur». Cu toată producțiunea paradisiului Sfânta Scriptură ne spune, că Dumnezeu a pus într'ânsul pe om, ca să fie cultivator și păzitorul «Și a luat Domnul Dumnezeu pre omul, pre carele 'l a făcut, și 'l a pus în raiul desfătării să 'l lucreze, și să 'l păzească» ¹⁾. Cu toate acestea sentimentul trebuinței ce avem de societate, nu este de ajuns, spre a ne face cunoscut datoriile respectabile și sfinte, dacă nu știm de altă parte, că astfel este ordinul stabilit de înțelepciunea și bunătatea Creatorului; căci dând omului dreptul de a se bucura de binefacerile societății, i-a impus obligațiunea de a fi folositor semenilor săi, și a le face aceleași servicii, care are dreptul a cere dela dânsii.

Filozofii moderni, cari au inventat că societatea umană este bazată pe un contract liber, pe care oamenii 'l au format între dânsii pentru folosul lor mutual, n'au înțeles numai sensul termenilor, de cari s'au servit.

Ei au presupus, că înainte de ori ce convențiune, un om nu este dator nimic altui om. Aceasta este o greșală, căci 'i datorește umanitatea, care conzistă în datorii reciproce.

¹⁾ *Genesis II, 15.*

A înțelege contrariul, trebuie a presupune că neamul omenesc este născut în mod întâmplător, fără ca o ființă înțeleaptă să fi prezidat la nașterea sa, este un curat ateism. Dar este invederat, că omul are un creator. Așa dar, Dumnezeu creând pe om, nu a putut fără a se contrazice ai da trebuința d'a trăi în societate, fără a-i impune obligațiunile vieții sociale. Este așa dar intențiunea și voința Creatorului, care este principiul legilor societății; trebuința este semnul, dar nu este baza sau fundamențiul.

Dacă nu există o lege anterioară, care obligă pe om să țină cuvântul său, d'a execută ceea ce a făgăduit, un contract liber, o convențiune reciprocă nu poate impune o obligațiune acelora, cari au format o; convențiunea nu poate dura decât numai cât timp aceeași voință va subsista; omul va rămâne stăpânul d'a menține convențiunea s'au a o desface când va voi; aceeași cauză, care a format legătura sau obligațiunea, va fi totdeauna în drept a o nimici; astfel pretinsul pact social este o absurditate.

Cei dintâiu autori ai convențiunei, n'au putut contracta pentru descendenții lor; aceștia se nasc cu aceeași libertate naturală, ca și părinții lor. Dacă ei se gădesc loviți sau supărați de societate, stabilită fără ei, cine 'i va împiedeca sau opri d'a o distruge, d'a renunța la dânsa și a călca legile? Puterea fără îndoială; dar puterea și datoria nu sunt acelaș lucru; legea celui mai tare este desființarea întregii societăți.

Indenpendent de ori ce convențiune, un părinte este dator a conserva și crește copiii, ce 'i a adus în lume, căci altfel genul uman va fi îndată distrus; copiii la rândul lor sunt datori a respecta și iubi pe aceia, cari le-au dat viața și educațiunea. De altfel părinții și mamele ar fi ispitiți de a-i distruge, spre a se descărca de grija prea obositoare de a-i nutri și ai crește. Pentrucă copiii se nasc cu dreptul d'a fi conservați, ei se nasc asemenea cu datoria de a fi recunoscători și supuși. În toate lucrurile drept și datorie sunt corelative, una fără cealaltă nu poate exista.

Această teorie, invederată prin ea însăși este confirmată autentic prin revelațiune sau prin istoria creațiunei Dumnezeu zice primului om și soției sale: «Și bine 'i a cuvântat pre ei Dumnezeu, zicând: Creșteți, și vă înmulțiți,

umpleți pământul, și-l stăpâniți pre el, stăpâniți peștii mării, pasările cerului, toate dobitoacele, tot pământul, și toate vietățile care se târăsc pre pământ»¹⁾. Ei nu puteau a' l popula, decât păstrând fructele unirei lor. Astfel Eva aducând în lume pe întâiul său născut, printr'un sentiment de recunoștință a zis: «Dobândit-am om prin Dumnezeu»²⁾. Așa dar, fără a consulta pe oameni Dumnezeu, autorul ființei lor, inclinațiunilor și trebuințelor lor, a stabilit între dânșii societatea naturală și domestică, consfințind nunta, dându-o nedespărțită, făcându-i să nască dintr'o singură pereche. Astfel dar toți sunt frați și uniți prin legături de sânge; Dumnezeu le-a prescris datoriile lor cu privire la rudele lor directe sau colaterale. Sfânta Scriptură ni le face cunoscut, dând numele de *tată* și *frate* la toate gradele de rudenie și numele de *aproapele* la tot omul, ori care ar fi el.

Toată religiunea patriarhilor avea de obiect a le întipări acest mare adevăr, că Dumnezeu este Tatăl familiilor, răsunătorul drepturilor de sânge, că el a făcut să înainteze populațiunile, ce i-au fost credincioase și a pedepsit pe acelea, cari, călcând legile sale, au rezistat glasului judecăței și al naturii.

Pre când familiile s'a înmulțit în deajuns, spre a se reuni în corp de națiune, Dumnezeu a fondat societatea națională și civilă. El a exercitat într'un chip prea strălucit înalta funcțiune de legislator. Nu eră posibil d'a le reuni pe toate într'o singură societate; distanța de locuri, deosebirea vorbirei, varietatea modului de viețuire se opunea la aceasta. Dar Dumnezeu alegând un singur popor, a arătat la toate celelalte popoare ceea ce trebuie să facă; este una din judecățile, prin cari el a stabilit legislațiunea Ebreilor prin minuni, al căror sgomot a trebuit să răsune la toate națiunile învecinate. Invățăturile și legile, ce le-a dat prin Moisi descendenților lui Abraam, tindea a i învăța, că Dumnezeu este întemeietorul, păzitorul și stăpânitorul societăței civile; toate datoriile de dreptate, umanitate și conservare le erau prescrise ca datorii de religione, pentrucă nu avea un indemu

¹⁾ Genes. I; 28

²⁾ Genes. IV; 1.)

mai vrednic, spre ai face credincioși acestor îndatoriri. Prin urmare legiuitorul nu încetează d'a le aduce aminte, că Dumnezeu este, care așază popoarele și le mută, care le înalță sau le umilește, care le răsplătește pentru virtuțile lor prin prosperitate, sau care le pedepsește pentru viciile lor prin nenorociri, care le dă pacea sau războiul, care pune în capul lor înțelepți sau oameni nesimțitori și vițioși.

Așa dar, patriotismul este un setiment, pe care Dumnezeu 'l aprobă, când nu este împins la exces și nu este opus dreptului ginților. Dumnezeu n'a fondat societatea civilă, spre a desființa societatea naturală, ci spre a o întări; drepturile uneea bine înțeles nu nimicește drepturile celeilalte, pentrucă toate sunt așezate în mod egal pe voința și legea lui Dumnezeu.

Cei ce au pretins, că ordinele date Israelitilor d'a distruge pe Chananieni, erau contrarii dreptului ginților și umanității, au judecat greșit, căci judecățile lui Dumnezeu sunt necuprinse de mintea omenească.

Când au sosit timpuri mai fericite și popoarele au fost vrednice de înfrățire, Dumnezeu a trimis pre unicul său Fiu, spre a fondă între dânșii o societate religioasă universală. În Iisus Christos, zice Sfântul Apostol Pavel, nu este iudeu, nici păgân, nici elin, nici barbar, bărbat sau femeie, rob sau slobod, noi suntem toți printr'insul un singur corp și aceeași familie; el a poruncit Apostolilor săi d'a propovedui Evanghelia la toate popoarele; el 'și a propus d'a face o singură turmă, d'a le adună într'acelaș staul, sub un singur păstor. Această societate fără indoială nu înjosește dreptul natural și civil, nici dreptul ginților, ci din contră ea le confirmă și le face mai cunoscute; nici odată n'a fost mai bine văzute decât la lumina evangheliei. Este de ajuns a compară starea popoarelor creștine cu aceea a necredincioșilor, spre a simți obligațiunile, ce au toți oamenii de împlinit către Iisus Christos Mântuitorul lumii și legiuitorul universului. Asemenea înțelepciunea divină a putut singură să dicteze învățături conforme trebuințelor și împrejurărilor, în care se găseă neamul omenesc, când Iisus Christos a venit pe pământ.

Politiciani greșiți și moralști corupți n'au lipsit d'a critica învățăturile sale divine, dar ei n'au cunoscut nici adevărta

origină a dreptului natural, nici pe aceea a dreptului național și civil, nici adevărata bază a societății întregi; cum ar fi putut ei zări, deosebi și împacă datoriile? Religiunea, zic ei, face pe oameni nesociabili, ea inspiră un zel neliniștit, ne drept și adesea neîndurător. Dar societatea națională și civilă inspiră asemenea adesea ori un patriotism ambițios, cuceritor, distrugător și asupritor; ca mărturie este acela al Romanilor, și urmează din aceasta, că toate familiile trebuie să rămână izolate și sălbatice, că aceasta este mai bine pentru interesul general al neamului omenesc?

Un scriitor englez a observat prea bine, că societatea umană și datoriile moralei sunt bazate pe patru puncte naturale ale omului; adică: dorința adevărului, dragostea societății, sentimentul onoarei și respectul ordinii. Așa dar, religiunea creștină, cu mult mai bine ca judecata, ne face să simțim prețul adevărului și vițiul minciunii: ea ne dă pe oameni mai prețioși, cu cari suntem îndatorați a trăi; ea pune între ei și noi legături noi; ea ne arată în ce constă adevărata fericire; ea ne face să respectăm ordinea ca lucrare chiar a lui Dumnezeu; în ce chip poate ea nega spiritul social?

Societatea civilă ajunsă la cel mai înalt grad de perfecțiune, este aproape de degradarea și descompunerea^{sa}, trist adevăr confirmat prin experiența tuturor secolelor; Numai religiunea creștină singură poate opri sau cel puțin a întârziă cursul torentului corupțiunii; ea trebuie așa dar, a face societatea civilă mai statornică și trebuie negreșit a atribui acestei cauze durată mai lungă a societăților moderne, decât a le celor vechi.

C.

APOLOGETICA LUI TERTULIAN

SAC

APARAREA CREȘTINILOR ÎN CONTRA PAGĂNILOR.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română», anul al XXVIII-lea, No. 8).

Galii jertfesc oameni lui Mercuriu. Nu vreau să mai narez fabulele taurice, de care răsună teatrele voastre. Dar în această catate (Roma), foarte religioasă a pioșilor urmași ai lui Enea, nu se adoară un Jupiter, care se stropește cu sânge de om, la jocurile lor chiar? Este sânge de criminal —ziceți voi—dar ei nu sunt tot oameni? Nu este oare și mai rușinos de a vărsă sângele celor răi, în onoarea zeilor? Acest Jupiter ar trebui să vă pară creștin, căci bucurându-se de omucid, îl puneți pe aceeași treaptă cu Dumnezeu creștinilor, care dupre voi se bucură—pe nedrept—de infanticid. El n'a degenerat față cu tatăl său, barim în cruzime.

Dar, fiindcă nu este nici un interes, că cineva își sacrifică copiii săi, în onoarea zeilor, sau pentru oare care alt motiv, mă voiu adresă acum poporului. Câți oameni însetați de sângele nostru, nu văd eu aici? Pe câți chiar dintre magistrații voștri, cei mai onești,—pentru voi,—cei mai cumpliți în contra noastră, nu i-aș putea umili prin muștrări foarte întemeiate, ca pe unii ce au ridicat vieața copiilor lor, îndată după naștere! Voi mai măriți cruzimea și prin

origină a dreptului natural, nici pe aceea a dreptului național și civil, nici adevărata bază a societății întregi; cum ar fi putut ei zări, deosebi și împacă datoriile? Religiunea, zic ei, face pe oameni nesociabili, ea inspiră un zel neliniștit, ne trept și adesea neîndurător. Dar societatea națională și civilă inspiră asemenea adesea ori un patriotism ambițios, cuceritor, distrugător și asupritor; ca mărturie este acela al Romanilor, și urmează din aceasta, că toate familiile trebuie să rămână izolate și sălbatice, că aceasta este mai bine pentru interesul general al neamului omenesc?

Un scriitor englez a observat prea bine, că societatea umană și datoriile moralei sunt bazate pe patru puncte naturale ale omului; adică: dorința adevărului, dragostea societății, sentimentul onoarei și respectul ordinei. Așa dar, religiunea creștină, cu mult mai bine ca judecata, ne face să simțim prețul adevărului și vițiul minciunii: ea ne dă pe oameni mai prețioși, cu cari suntem îndatorați a trăi; ea pune între ei și noi legături noi; ea ne arată în ce constă adevărata fericire; ea ne face să respectăm ordinea ca lucrare chiar a lui Dumnezeu; în ce chip poate ea nega spiritul social?

Societatea civilă ajunsă la cel mai înalt grad de perfecțiune, este aproape de degradarea și descompunerea; sa, trist adevăr confirmat prin experiența tuturor secolelor; Numai religiunea creștină singură poate opri sau cel puțin a întârziă cursul torentului corupțiunii; ea trebuie așa dar, a face societatea civilă mai statornică și trebuie negreșit a atribui acestei cauze durata mai lungă a societăților moderne, decât a le celor vechi.

C.

APOLOGETICA LUI TERTULIAN
SAU
APARAREA CREȘTINILOR ÎN CONTRA PAGÂNILOR.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română», anul al XXVIII-lea, No. 8).

Galii jertfesc oameni lui Mercuriu. Nu vreau să mai narez fabulele taurice, de care răsună teatrele voastre. Dar în această catate (Roma), foarte religioasă a pioșilor urmași ai lui Enea, nu se adoară un Jupiter, care se stropește cu sânge de om, la jocurile lor chiar? Este sânge de criminul —ziceți voi—dar ei nu sunt tot oameni? Nu este oare și mai rușinos de a vărsă sângele celor răi, în onoarea zeilor? Acest Jupiter ar trebui să vă pară creștin, căci bucurându-se de omucid, îl puneți pe aceeași treaptă cu Dumnezeu creștinilor, care dupre voi se bucură—pe nedrept—de infanticid. El n'a degenerat față cu tatăl său, barim în cruzime.

Dar, fiindcă nu este nici un interes, că cineva își sacrifică copiii săi, în onoarea zeilor, sau pentru oare care alt motiv, mă voiu adresa acum poporului. Câți oameni însetați de sângele nostru, nu văd eu aici? Pe câți chiar dintre magistrații voștri, cei mai onești,—pentru voi,—cei mai cumpliți în contra noastră, nu i-aș putea umili prin muștrări foarte întemeiate, ca pe unii ce au ridicat vieața copiilor lor, îndată după naștere! Voi mai măriți cruzimea și prin

felul morței. Îi înecați în apă, îi faceți să moară de foame și de frig, îi expuneți la câni, căci moartea prin sabie ar fi prea dulce. Pentru noi, cărora ori-ce omucid ne este interzis, ne este tot așa oprit, de a omori pruncul zemislit în pântecele mamei sale, chiar înainte de a fi luat forma de om. A împedeca nașterea, este asemenea unui omucid de timpuriu. Și în fond, nu este tot acelaș lucru, de a smulge sufletul corpului, sau de a-l împedeca de a-l însufleți? Ați nimicit un om, nimicind ceea ce avea să devină; ați înabușit fructul în genere.

Pentru a veni la aceste ospete de sânge și de carne de om, cari te înflorează, puteți citi în Herodot,—dacă nu mă înșel,—că sunt popoare, care după ce și-au lăsat sânge de la brațe, și-l dau unii altora, să-'l bea, ca și cum, prin aceasta, ar întări tractatele lor. Ceva de felul acesta—pare-mi se—s'a petrecut în conjurațiunea lui Catilina. Se zice, că sunt Sciți, cari mănâncă pe părinții lor, după moarte. Dar, pentru ce să căutăm exemple, așa departe? Astăzi chiar, pentru a fi primit cine-va în misterele Belonei, trebuie mai întâiu să bea sângele, ce se scoate din coapsă și pe care-l prinde în palmă. Nu se văd și aceia, cari sunt bolnavi de epilepsie, bând cu lăcomie,—pentru a se vindeca—sângele însă cald al criminalilor, cari și dau sfârșitul în arenă? Aceiea, cari mănâncă animalele omorite în arenă, nu se hrănesc ei cu carnea semenilor lor? De oare ce: acest mistreț s'a adăpat din sângele nenorocitului, pe care l'a sfășieat; acest cerb n'a murit, decât după ce s'a scaldat în sângele unui gladiator; și în pântecele urșilor se văd încă mișcând membrele omului, ce ei 'i-au sfășieat. Voi nu puteți tăgădui, sunteți niște antropofagi. În ce se deosibesc dar ospetele voastre, de pe nedrept închipuitele mese ale creștinilor? Și aceia, cari se dau la plăceri înfierate de legi și contra naturei, sunt ei mai puțin criminali, mai puțin omucizi?

Să roșiți de a arunca în spinarea creștinilor, crime, de care ei sunt așa de departe, încât și au interzis chiar la mesele lor, *sângele animalelor* și prin acest motiv, se abțin dela animale strânse de gât și găsite mortăciuni. Iată, pentru ce voi le oferiți bucate pline de sânge. Deci, vă întreb, puteți voi crede, că aceieași oameni, cari au groază, de sângele animalelor, vor fi însetați de sângele semenilor

lor,—afară numai, dacă voi nu ați fi găsit poate, pe acesta mai delicat? Pentruce nu întrebuințați pe lângă foc și tămâiere și sângele de om, pentru a descoperi pe creștini? Voi îi veți recunoaște și îi veți supune la caznă, dacă vor gusta din sânge, ca și când vor refuza să sacrifice. Vă este ușor a face această încercare, fiindcă aveți destul sânge de om, pe care'l vărsați prin judecată și osândirea aceloră, cari sunt deținuți în închisori.

De asemenea, ne acuzați de incest; dar, cari sunt mai incestuoși, decât aceia, cari au primit lecții dela însuși Jupiter?

Ctesias raportează, că Perșii abuzau de adevăratele lor mame. Macedonenii nu sunt scutiți de bănueli; dovadă sunt nerușinatele lor vorbe cu două înțelesuri, când auzeau pe Oedip, plângându-se la teatru, de soarta sa nenorocită. Și printre voi,—jucării eterne ale unei patimi dezordonate—vedeți cât de mult greșelele sunt proprii a înmulți incestele; vă părăsiți copiii, îi lăsați la mila străinilor trecători, sau vă luați mâna după ei, pentru a fi adoptați de părinți mai buni. Pe nesimțite, amintirea de familia căreia aparțineau se șterge din memorie și din greșală, crima incestului se răspândesc și se perpetuă. De oare ce această patimă rușinoasă vă stăpânește asupritor, pretutindenea; de oare ce ea vă urmează chiar peste mări, vă ajunge ca fructele demne de plâns ale nelifrânării voastre,—sămănată în toate locurile—să se însoțească unele cu altele, sau cu autorii lor, fără a fi nici măcar urmă de bănuelă.

Pe noi însă, ne apără de aceste nenorociri castitatea cea mai religioasă și cea mai aspră; făcându-ne să avem groază, de ori-ce rătăcire, de ori-ce desfrâu, ea ne pune la adăpostul incestului. Unii însă, atât de mult se pătrund de această castitate, încât merg până la oare care umbră de pericol, păstrând infrânarea până la mormânt,—bătrâni de tot fiind și totuși curați ca copiii.—Dacă ați fi luat în băgare de seamă, că numai la voi se găsesc toate aceste nenorândueli, ați fi observat de asemenea, că noi suntem inocenți; aceeași aruncătură de ochi v'ar fi dovedit și pe una și pe alta. Dar, prin o îndoită orbire prea ordinară, nu vedeți ceea ce este și credeți, că vedeți ceea ce nu este. Această observație, vouă face-o pentru toate. Să venim acum la ceea ce este public.

CAP. 10.

Zei pĂgĂnilor se trag din oameni.

Nu vĂ inchinați zeilor noștri,—ziceți voi—și nu aduceți jertfe, pentru împĂrați. De sigur, noi nu sacrificĂm pentru nimenea, de oarece nu facem aceasta, nici pentru noi înșine. Intr'un cuvânt, noi nu adorĂm pe zeii voștri. Iată, pentrucă suntem noi urmĂriți, ca criminali de lez-maiestate divinĂ și umană,—în contra zeilor și a împĂratului. Iată cel mai însemnat punct al acuzațiunei noastre, sau mai bine iată toată vina, toată crima noastră. E nevoe, ca s'o cunoașteți în fond. Noi cerem numai, ca să nu fim judecați după gust, prin prevenție ¹⁾, sau prin nedreptate; întâia disperĂ de a găsi adevărul și a doua refuzĂ de a-l vedea.

Noi am încetat de a adoră pe zeii voștri, din momentul, ce am recunoscut, că ei nu există. Dacă ar fi în realitate zei, atunci ați avea dreptate, să cereți dela noi recunoașterea lor, de oarece ar merita să fie adorați. Și, creștinii ar fi vrednici de pe-leapsă, dacă ar fi sigur, că acești zei, pe cari ei nu-i adoră—în convingerea, că nu sunt nici decum zei,—ar există cu adevărat. Dar, noi îi ținem drept zei, ziceți voi. Facem apel la voi înși-vă și vĂ provocĂm, să intrați în forul conștiinței voastre. Ea să judece, ca să ne osĂndească, dacă va putea tăgădui, că toți acești zei ai voștri n'au fost oameni?

Și, dacă ea ar putea să tăgăduască, atunci ar fi învinsă: prin monumentele anticității, cari mărturisesc despre aceasta și cari se găsesc încă și până azi; prin cetățile unde s'au născut; prin țările unde au trăit, unde au lăsat urme despre existența lor, unde se arată chiar mormintele lor

Nu voiu căută să discut în ceea ce privește această mulțime nenumărată de zei: vechi, noi, barbari, greci, romani, străini, captivi, adoptivi, particulari, comuni, bărbați, femei, din oraș, dela țară, marinari, militari. Ar fi de prisos, chiar ai spune pe nume. Am numai o singură vorbă de spus și aceasta, nu pentrucă să cunoașteți, ci pentrucă să vĂ reamintiți, ceea ce vĂ prefăceți, că ați uitat. Înainte

¹⁾ Suflet preocupat de prejudeții, oare nu vrea să vadă adevărul, și judecă după dispoziție, fiind influențat de ceva.

de Saturn, voi n'ați avut nici un zeu. Dela el, se trag zeii voștri de capetenie și cei mai cunoscuți. Astfel, ceea ce este sigur despre primul autor, va trebui a mărturisi și despre urmașii lui. Căci nici Diodor din Sicilia, nici Casiu Sever, nici Tal, nici Corneliu Nepos și nici un alt scriitor al antichității nu vorbesc de Saturn, decât ca de un om. Dacă vom consulta monumentele, nu se pot găsi nici unele mai adevărate, ca cele din Italia, după care Saturn fu primit de Ianus, la întoarcerea sa din Atica, după mai multe expedițiuni. El dete numele său, muntelui, unde se retrăsese Saturnius—cetății, pe care o întemeiă, și pe care-l păstrează și până acum: în sfârșit, întregii Italiei, îi dete supra numele de Saturnia, care până aici fusese numită Oenotria. El fu cel dintâiu, care dete legi, acestei țări și care dispuse baterea monedei și de atunci a rămas, ca protectorul vistieriilor. Saturn este deci un om; dacă este om, este fiul omului, iar nu al cerului și al pământului. Dar, fiind că părinții săi nu se știeau, cari sunt, fu lesne să treacă de fiu al cerului și al pământului, cari se pot privi, ca—tatăl și mama — părinții comuni ai tuturor. Căci, cine n'ar numi cerul și pământul, de tată și mamă, pentru respectul și marea onoare, ce și-ar face? N'avem noi chiar obiceiul, de a zice despre aceia, pe cari nu'i cunoaștem și cari se ivesc de odată înaintea noastră, că sunt căzuți din cer? Și în deobște, nu se numesc fi ai pământului, oamenii a căror origină nu se cunoaște? Deci, tocmai așa s'a întâmplat cu Saturn. Ași putea zice, că în acele timpuri îndepărtate, când părinții noștri erau atât de înipoiați în cultură, vederea unui personagiu necunoscut îi impresionă așa de tare, că puteau să'l socotească drept divinitate și cu atât mai mult, când chiar astăzi, urmașii lor cu mult mai luminați pun în numărul zeilor, pe niște oameni, al căror doliu public—cu câte-va zile mai înainte,—dovedea moartea lor. Aceste puține cuvinte vor fi de ajuns pentru Saturn. Vom dovedi, cu aceleleași probe, că Jupiter a fost om, fiind-că eră fiul unui om și că roiturile de zei, cari eșiră pe urmă, fură ca și autorii lor, oameni muritori.

CAP. 11.

Na se putea și nici na trebuie să fie zei.

❖, fiind-că nu îndrăzniți să tăgăduiți, origina umană a

zeilor voștri, v'ați luat angajamentul, de a asigura, că au fost făcuți zei, după moartea lor. Să examinăm, care au putut fi cauzele. Mai întâiu, trebuie să admiteți, un zeu suprem și proprietar al divinității, care a putut s'o comunice oamenilor; căci acei, cari n'aveau divinitate, n'au putut să'și o dea ei înșiși și nimeni n'a putut să le o dea, decât acela, care cu adevărat o avea în posesiune. Intr'un cuvânt, dacă n'ar fi nimeni, care să facă zei, ar fi o absurditate, de a susține, că niște oameni ar fi fost făcuți zei. Și dacă înșiși ar fi putut să se facă zei, de sigur nu s'ar fi fost pogorit nici o dată în rândul oamenilor, întrucât adecă posedau deja o condițiune mai bună.

Deci, dacă există o ființă, care să facă zei, revin asupra cauzelor, pentru care s'ar fi fost făcut zei, dintre oameni. Eu nu văd alte motive, decât serviciile, de care acest mare zeu ar fi avut trebuință, în oficiile religioase. Mai întâiu însă, este nedemn de marele zeu, ca să aibă trebuință de cineva și mai ales de un mort. De ce nu s'ar creă mai de grabă un zeu? Și de altmintrelea, ce foloase ar fi putut să tragă de la acest nou zeu? Căci, fie că lumea a existat prin ea însăși, duple cum susține Pitagora, fie că a fost făcută, construită, orânduită și condusă cu o înțelepciune admirabilă, perfectă și izvor universal de perfecțiuni, —dupre cum învăță Platon— în care caz, ea n'a așteptat nici pe Saturn, nici raza sa.

Ar trebui să fie foarte naivi acei oameni, cari s'ar îndoi: că ploaea, lumina, corpurile cerești, tunetul n'ar fi tot așa de vechi, ca și lumea, că Jupiter nu s'ar fi temut de trăsnetul, ce voi i l'puneți în mână; s'au că pământul n'ar fi produs tot felul de fructe, înainte de Bachus, Ceres și Minerva și chiar înainte de primul om; și în fine, dacă s'ar îndoi, că tot ceea ce providența prevăzuse și pregătise, —ca trebuincios omului— n'a putut să fie mai înainte de creațiunea omului.

Ce-i drept,—se zice,—că oamenii au descoperit felurite lucruri trebuincioase pentru viață, dar nu că ei le au făcut.

Deci, ceea ce se descopere, există mai înainte și trebuie atribuit acelor, cari le-a făcut, iar nu aceluia, care a putut numai să le descopere. În sfârșit, dacă Bachus este considerat ca un zeu, pentrucă ar fi arătat oamenilor, fo-

Iosul viței, s'a săvârșit o nedreptate, cu privire la Lucullus, nefăcându-i aceeași cinste, pentru că acesta este cel dintâiu, care ar fi adus în Italia cireși din Pont. Prin urmare, dacă nimic nu lipsea universului, dela început; dacă toate părțile universului îndeplineau serviciile, ce li se încredințaseră, ce trebuință eră să se facă zei, pentru a li se da însărcinări și slujbe, care se îndeplineau fără ei și înainte de ei.

Voi aduceți ca pretext, o altă cauză: pretindeți, că s'au făcut zei, pentru a răsplăti meritul. De sigur, vă convine și vouă, că acest zeu prin excelență, care face zei din muritori, este cu desăvârșire drept; că el nu va face risipă cu o astfel de recompensă; că el nu o va da după întâmplare și fără motiv. Să vedem deci, dacă zeii voștri au meritat să fie ridicați în cer, sau aruncați în fundul tartarului, care—după voi—este închisoarea și locul chinurilor infernale. Aici, sunt chinuiți toți copiii denaturați, amestecătorii de sânge, preacurvarii, răpitorii de virgine, conrupătorii copiilor, oamenii cruzi, omorătorii, hoții, înșălătorii, într'un cuvânt, toți aceia, cari se aseamănă cu fie-care dintre zeii voștri. Nu este nici unul singur, pe care 'l-ați putea desvinovăți, afară numai dacă n'ați tăgă ui origina lor umană.

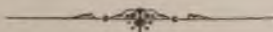
Dar, pe de o parte, voi n'ați putea tăgădui, că aceia n'au fost oameni; pe de alta, n'ați putea susține, nici că pe astfel de oameni, n'a putut să'i facă cine-va zei; căci dacă voi sunteți puși să pedepsiți pe astfel de oameni; dacă toți oamenii cinstiți fug de cei răi și înfierați de lege, când și zeul se asociază cu astfel de oameni, pentruce osândiți voi pe aceia, ai căror colegi îi adorați? Dreptatea voastră acuză cerul. Voi mai mult faceți apoteosa celor mai mari criminali și sunteți siguri, că onorându i, plăceți zeilor voștri, dând un cult divin semenilor lor.

Dar prea s'a vorbit mult despre aceste infamii. Să presupunem, că zeii voștri au fost niște oameni virtuși și desăvârșiți. Cu toate acestea, câte personajii superioare lor, n'ati lăsat voi în stăpânirea infernului, de pildă pe un Socrate, renumit prin înțelepciunea sa; pe un Aristide,—distins

prin dreptatea sa; pe un Temistocle, — deosebit prin valoarea sa; pe un Alexandru, însemnat prin măreția sufletului său; pe un Policrat, cunoscut prin fericirea sa; pe un Cresus, vestit prin bogățiile sale; pe un Demostene, renumit prin elocința sa? Numiți-mi pe unul din zeii voștri, care să fi fost mai înțelept decât Caton; mai drept și mai viteaz decât Scipione; mai mare decât Pompeiu; mai fericit decât Silla; mai bogat decât Cresus; mai elocinte decât Cicerone? Zeul suprem, căruia viitorul nu-i poate fi ascuns, trebuia cu atât mai just, să aștepte pe astfel de oameni, pentru a-i pune în rândul zeilor. S'a grăbit foarte rău, în cestiunea alegerii sale. El a închis cerul și roșește acum, auzind în fundul infernului murmurile sufletelor, cari meritau de sigur a fi preferate.

Traducere.

Pr. N. Georgescu
Alexandria.

Soarele ca simbol în Vechiul și Noul Testament.

În cărțile Sfintei Scripturi lumina soarelui sau răsăritul soarelui este câte odată simbolul prosperității și că soarele întunecat însemnează nenorocire; această metaforă este așa de naturală, încât ea nu poate surprinde pe nimeni. Astfel când Isaia prezice, că lumina soarelui va fi de șapte ori mai mare și aceea a lunii va fi deopotrivă cu a soarelui, că soarele nu va apune asupra Ierusalimului, se înțelege că el vestește Iudeilor, că prosperitatea lor va fi desăvârșită și constantă. Mesia este numit soarele dreptății, pentru că el a arătat prin învățăturile și exemplele vieții sale, în ce constă adevărata dreptate sau desăvârșita sfințenie.

Se află în istoria sfântă un fapt, care este însemnat de a'î cerceta, este minunea soarelui sau mai bine a acestei stele, oprit de Iisus Navi în timpul spațiului de o zi întreagă: «Și a zis Iisus să stea soarele spre Gavaon, și luna despre valea Elonului. Și a stătut soarele, și luna, cu starea până când a făcut Dumnezeu izbândă asupra vrăjmașilor lor; au nu este aceasta scrisă în cartea dreptului? Și a stătut soarele în mijlocul cerului, și n'a mers către apus cu sfârșitul unei zile» ¹⁾. Aceasta este imposibil, zic necredincioși; după descoperirile lui Newton, mișcările corpurilor cerești sunt astfel conlegate unele cu altele, că un singur glob nu

¹⁾ Iisus Navi X; 12,13.

poate fi oprit fără ca restul mașinei să se resimță și că totul va fi stricat. Eră trebuincios de-a face atâtea minuni, câte corpuri cerești se află, spre a da timp capului ordei iudeilor de-a extermină pe nenorociții fugari?

A înțelege acest fel de vorbire, se pare că speculațiunile lui Newton ar fi hotăriri, pronunțate în contra puterei divine; că Dumnezeu, care a făcut lumea după cum este, va fi destul de puternic, spre a o face să meargă altfel, cum ea nu merge, că douăzeci de minuni 'l ar costă mai mult ca una singură. Acela, care a făcut toate lucrurile prin singura voința sa, este el împiedecat sau ostenit a face ceea ce noi nu înțelegem? Numai filozofii necredincioși arată, că Dumnezeu n'a putut opri, nici întârzia mișcarea pământului, fără ca acela al celorlalte globuri cerești să fie turburat.

Repausul pământului în timp de douăsprezece ore a trebuit să oprească cursul lunii, Sfânta Scriptură o arată în chip hotăritor: iată toată piedeca, dacă cu toate acestea este vre una. Este zis, că soarele s-a oprit, după cum zicem că el apune, că el răsare, că el se arată pe orizont. Această vorbire populară conformată cu aparențele, nu este nici greșită, nici abuzivă.

Prin mijlocul reflecțiunei razelor de lumină, noi vedem soarele răsărind înainte cu multe minute d'a fi pe orizont și la apusul său 'l vedem încă cu mai multe minute după ce el este dedesupt. Dumnezeu, fără a răsturnă natura întreagă, n'a putut el prelungi acest fenomen în timp de douăsprezece ore? În loc de a descrie razelor acestei stele o linie dreaptă, a fost de ajuns a le face să descrie o linie curbă. Nu este zis în Sfânta Scriptură, că noaptea următoare fu asemenea mai lungă, ca celelalte nopți.

Filozofi mai îndatoritori, spre a înlătură turburarea naturii, au inchipuit, că prelungirea zilei, fu rezultatul reflecțiunei razelor solare într'un nor, după cum acest rezultat de douăsprezece ore și subzistând după apusul soarelui n'a putut fi o minune.

Astfel dar aceasta nu s'a făcut pentru terminarea nimicirii Hananeilor, ci spre a încredința pe Ebrei, că Dumnezeu 'i ajută și 'i sprijinește și a face să înțeleagă pe toate popoarele din Palestina, că locuitorii ei sunt nesimțitori, voind să lupte în contra puterii divine. Este în voința lui Dumnezeu

și nu a necredincioșilor, spre a judecă, în ce ocaziune este ori nu este timpul a face minuni și că o astfel de minune sau alta se potrivește mai bine nemărginitei înțelepciuni a lui Dumnezeu, cel a tot puternic, care face tot ce voește spre binele și folosul omenirii întregi.

Oamenii învățați, cari s'au ocupat cu știința Astronomiei, ne fac cunoscut, că soarele este un corp sferic, luminos prin el însuși, centrul sistemului nostru planetar și regulatorul mișcării pământului și al celorlalte planete. El este pentru sistemul nostru izvorul principal al căldurii și al luminei și ca atare, principiul însuflețit al tuturor ființelor organizate. Ochiul liber nu poate suporta strălucirea razelor soarelui, dar se poate micșora această strălucire, prin întrepunerea unei sticle de culoare albastră sau afumată. În general se atribuie soarelui, că este un simbur solid și întunecat, înconjurat de atmosferă luminoasă. Discul său prezintă pete negre și mobile, ce se explică prin sfâșieri în această atmosferă. Câte o dată în vecinătatea petelor mari, se observă spațieri largi, acoperite de linii mai luminoase ca celelalte și se numesc facle.

Soarele are o mișcare de rotațiune asupra lui însuși, care se operează în 25 zile și 5 ore, dela occident la orient. Între altele se pare, că el se mută cu încetul în spațiu și se apropie puțin câte puțin de una din stelele constelațiunii numită Hercule. Distanța mijlocie dela soare la pământ este aproape de 38 milioane de leghe (152 mil. kil.). Lumina sa ne vine în 8 min și 13 secunde. Această stea este cea mai considerabilă din toate corpurile cerești, ce știința a putut măsura. Ea este mai mare decât pământul cu 14,07124 de ori.

Cei vechi credeau, că soarele împreună cu tot cerul se învârtește împrejurul pământului și îl considerau printre planete. Dela Copernic se știe, că pământul se învârtește și pune soarele între stelele fixe. Revoluțiunea anuală a pământului împrejurul soarelui, produce vederilor noastre o mișcare aparentă a soarelui, care are loc după orbita, ce pământul parcurge și în virtutea căreia steaua, descriind o spirală formată din toate cercurile sale zilnice, pare a se apropia și depărta alternativ de equator; asemenea rotațiunea pământului pe axa sa face astfel, ca soarele și toate

corpurile cerești să se pară, că se învârtesc în 24 ore, de la orient la occident împrejurul pământului. Cea dintâiu dintre aceste mișcări aparente se numește mișcarea proprie a soarelui și cealaltă mișcare comună sau zilnică și amândouă servă a măsurii timpului.

Soarele a fost obiectul adorațiunii la cea mai mare parte a popoarelor primitive și mai cu seamă la cele din orient Astfel: Baal la Haldei; Moloch la Hananei; Osiris la Eghipteni; Mithra la Perși; Adonis la Fenicieni; Phoebus sau Apolon la Greci și Romani; Pachacamak la Peruvieni. Această stea eră adorată mai cu seamă în Egipt și în Siria printr'un cult solemn. Moisi opri acest cult Israeliților sub pedeapsa cu moarte.

În cărțile Noului Testament și în scrierile părinților bisericești, întâlnim adesea cuvintele: Iisus Christos este soarele dreptății: soare strălucitor, soare luminos, care luminează pe tot omul ce vine în lume și Biserica Creștină Ortodoxă, la Nașterea Domnului nostru Iisus Christos ne reamintește frumosul imn: «Nașterea ta Christoase Dumnezeu nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinței, că întru dânsa cei ce stuliau stelelor, de la stea s'au învățat să se închine ție soarelui dreptății și să te cunoască pre tine răsăritul cel de sus, Doamne mărire ție».

C.

CRONICA BISERICESCĂ.

I.

O interpelare.

Mercuri 2 Dec. c. s'a desvoltat în Senat interpelarea D-lui P. Grădișteanu asupra institutelor de fete Notre Dame de Sion,—institute de propagandă catolică. D-nul Grădișteanu a examinat raportul prezentat ministrului instrucțiunii publice de către inspectorul școlar Teodoru asupra neregularităților constatate și pe temeiul căruia au fost date aceste institute în judecata consiliului permanent de instrucțiune. D-nul Grădișteanu a cerut să se ia măsuri, pentruca educațiunea românească a fetelor noastre să nu sufere; pentruca să nu să aducă atingere religiunii dominante a Statului Român,—religiunea fetelor ce se instruesc în aceste institute.

D-nul Sp. Haret, ministrul instrucțiunii publice în răspunsul său a arătat cu competență unde stau lucrurile cu aceste institute. Domnia sa a accentuat, că aceste institute se obișnuiseră cu nerespectarea legilor și regulamentelor țarei și că în urma procesului le a dat termenul de 12 Dec. c., să se pună în regulă față de ministerul instrucțiunii publice.

Intre obligațiunile impuse acestor institute e și aceea, că învățământul religios ortodox să se predea fetelor de Români de un preot român ortodox, licențiat în teologie și ca fetele să nu mai fie duse la capela catolică să asculte serviciul divin, ci la o biserică ortodoxă. Suntem veseli, că s'a găsit un ministru, ca să ia la inimă această chestiune și să aducă liniște sufletelor Românilor ortodoksi. D-nul ministru Haret mai spune Senatului, că a luat măsuri încă să nu se mai desprețuească de aceste institute ca până acum studiul limbei române și al istoriei naționale, temelia unei bune educațiuni naționale.

Trebue să spun însă cu această ocaziune, că Dl. ministru Haret a depus Vineri 3 Dec. pe biroul Camerei un proiect de lege asupra învățământului particular, care până acum rămăsese singur nelegiferat. Cetirea Mesagiului Regal cu care se depunea acest proiect de lege a fost primit de Cameră cu aplause prelungite. În expunerea de motive asupra acestui proiect, Dl. ministru spune următoarele: «Pentru motive, pe care ori-ce bun român le va înțelege am impus în cursul secundar pentru copiii de români *învățământul limbei române, al istoriei, al geografiei și pentru copiii ortodoksi și al Religiei în limba și după programa oficială (art. 7) și am luat precauțiuni pentru ca școala să nu poată deveni nici într'un caz un instrument de propagandă religioasă (art. 11).*

D-nul ministru a mai spus Senatului, că noi înșine avem o mare răspundere, dacă acestor institute le a mers bine până acum. Ne am dat fetele în aceste institute, fără să ne mai interesăm de educațiunea lor românească și religioasă. Și ce e și mai trist: chiar preoții români ortodoksi și au dat fetele

în aceste institute. Felul cum D-nul Haret a expus lucrurile acestea în Senat a făcut o adâncă impresie. Toți au căpătat convingerea, că dacă multe lucruri rele se fac la noi în țară trebuie să căutăm vina în noi, iar nu aiurea. Vorba Românului: Cine ți-a scos ochii? Frate-meu! Da bine ți i-a mai scos! Și: peirea ta din tine Israile! Suntem mulțamiți de cele făcute până acum. Lucrul trebuie urmărit însă de aproape, căci avem un păcat de a începe multe cu bine și în urmă le lăsăm uitării sau în părăsire.

II

De ale clerului.

N u m i r i.

— Preot. supr. Ioan Schiauc dela parohia Lerești, jud. Muscel, este numit pe ziua de 1 Oct. a. c. paroh la acea parohie.

— Preot. supr. Ioan Mihăilescu dela parohia Suici-de-pestre-Topolog jud. Argeș, este numit pe ziua de 1 Oct. a. c. paroh la parohia Urluești acel județ.

— Preot. supr. Mihail Popescu dela parohia Dridu Moviță, jud. Ilfov, este numit paroh la acea parohie pe ziua de 15 Noemb. a. c.

— Pr. supr. Anghel Burada dela bis parohială «Sf. Vasilie» din urbea Ploești, este numit pe ziua de 1 Noemb. a. c. paroh la acea parohie.

— Preot. supr. Alexandru Rădulescu dela parohia Zăvideni jud. Vâlcea este numit pe ziua de 15 Noemb. a. c. paroh la parohia Ionești-Mincului acel județ.

— Nou hirotonitul în preot Teodor Priseceanu este numit pe ziua de 1 Noemb. a. c. paroh la parohia Uda Paciurea jud. Teleorman.

— Nou hirotonitul în preot. Constantin Florescu este numit preot pe ziua de 1 Noemb. a. c. la biserica Schitului Brătești com Pașcani jud. Suceava.

— Preot. supr. Constantin Podescu dela parohia Podeni jud. Muscel numit pe ziua de 15 Noemb. a. c. paroh în acea parohie.

— Nou hirotonitul în preot Constantin I. Pavel este numit pe ziua de 15 Noemb. a. c. paroh la parohia Hălăucești jud. Roman.

— Pr. supr. Ilie Demetrescu dela parohia Mântuleasa din urbea Craiova, este numit pe ziua de 1 Decemb. a. c. paroh la acea biserică.

— Nou hirotonitul în preot Ilie C. Popescu, este numit pe ziua de 1 Decemb. a. c. preot la biserica filială din cătunul Drăgănescu parohia Buda jud. Ilfov.

M u t a r i.

— Preotul supranumerar Dimitrie Herăscu, dela biserica filială din cătunul Păușa parohia Jiblea, județul Argeș, este mutat pe ziua de 1 Octombrie 1904, în aceeași calitate la biserica filială din cătunul Băluești, parohia Dăești, acel județ.

— Preotul supranumerar Nicolae Rizescu dela parohia Domnești, județul Muscel, este mutat cu carte canonică, în aceeași calitate pe ziua de 1 Octombrie 1904, la biserica filială din cătunul Păușa parohia Jiblea, județul Argeș.

— Preotul supranumerar Ion Șendrea dela parohia Brăhășești, județul Tecuciu, este mutat pe ziua de 1 Octombrie 1904, în aceeași calitate la parohia Furceni, același județ.

— Preotul paroh Anastasie Agapie dela parohia Corlățeni, județul Dorohoi, este mutat pe ziua de 1 Noembrie 1904, în aceeași calitate la parohia Cucuteni, județul Iași.

— Preotul supranumerar Gheorghe Borcescu dela parohia Vânătorii-Neamțului, județul Neamț mutat în aceeași calitate pe ziua de 1 Octombrie 1904, la parohia Petricani, același județ.

— Preotul supranumerar Dimitrie Rădulescu dela parohia Stănești, județul Vlașca, mutat în aceeași calitate pe ziua de 1 Noembrie 1904, la biserica filială din cătunul Remus, parohia Turbatu, acel județ.

— Preoții supranumerari: Nicolae Rădulescu dela paro-

hia «Cuvioasa Parascheva» și Ion Balaban dela parohia «Sf. Gheorghe» ambii din urbea Brăila, sunt mutați pe ziua de 1 Noembrie 1904 unul în locul altuia.

D e m i s i u n i.

— Preotul paroh Ion Georgescu dela parohia Urluești, județul Argeș, a demisionat pe ziua de 1 Octombrie 1904, din postul de paroh din cauza debilei sănătăți, mulându-se pe aceeași zi în calitate de supranumerar la biserica filială din cătunul Valea Drăgănești parohia Poenița acel județ.

— Preotul paroh Dimitrie Sachelarie dela parohia Dridu Movilă, județul Ilfov, demisionat din funcțiunea de paroh pe ziua de 15 Noembrie 1904, rămânând în calitate de supranumerar în acea parohie.

— Parohul Nicolae Popescu dela parohia Ioneștii-Mincului, județul Vâlcea a demisionat din funcțiunea de paroh pe ziua de 15 Noembrie 1904, rămânând în calitate de supranumerar în acea parohie. Au fost admiși ca supranumerari, fiindcă au fost numiți ca parohi alți supranumerari.

— Preotul supranumerar Dimitrie Diaconescu dela parohia Bozioru, județul Buzău, din cauza vârstei înaintate și a infirmităței incurabile este trecut în disponibilitate.

D e c e s e.

— Preotul supranumerar, Lazăr Stănescu dela biserica parohială «Oboru Nou» din București, decedat la 9 Octombrie 1904

— Preotul paroh Nicolae Ioachimescu dela biserica parohială «Sf. Vasilie» din Ploești, decedat în 7 Septembrie 1904.

III

O carte de preoție din secolul al XVIII-lea.

Publicăm aici această carte de preoție din secolul al XVIII-lea, fiindcă prezintă un interes istoric. Originalul mi-a fost dat de un tânăr seminarist din jud. Buzău.

Pavel marele apostolul al D(o)mnului va și poruncește să-s(a)dea preoților poslanii tocmite dela ceia ce hirotoneșce de tocmirea preoției. Deci unii porunci ca aceia plecându-s(e) și acest chir Neagul ot Neculești, ot sud Slam Râmnic, — pentru aceia tocnim carte dela noi cu darul D(u)hului sfânt, al făcătorului de plin D(u)mnezeu, l-am hirotonit pre lege și pre pravilă cetef, ipodiacon, diacon și preot. Și poruncim tuturor celora ce cătră voi va veni acest slobod preot, arhiereilor zic, preoților, iegumenilor și bărbaților mireni: cum s'au invrednicit cu darul preoției de Smerenia noastră, mărturisit de bărbați vrednici credincioși, cum iaste vrednic de orânduiala ca aceasta. Drept aceia pentru tocmirea și întărirea lui i s'au dat această carte dela Smerenia noastră, după cum iaste obiceiul dela noi întărit.

Iul(ie) 19, 1785.

(ss) *Cozma Buz.*

(N.B. Pecete mică de cerneală în ornamentația căreia se citesc inițialele K. M. B. Z. (Cozma (al) Buzăului) și an. 1763.

Verso: S'au hirotonit de Sfinția sa Părintele Mireon (al Mirelor) Chir Mateiu, orânduit fiind de Dositei Ieromonahul.

IV

Patruzeci de predici populare

de Iulius Scriban, licențiat în teologie.

În stabilimentul de arte grafice «Progresul» din Ploești a apărut o colecțiune de 40 de predici populare de Păr. Iuliu Scriban, superiorul capelei Sturdza din Baden-Baden. Părintele Scriban spune în *Cuvânt înainte*, că în România Biserica e departe de a fi ceea ce trebuie să fie, fiindcă menținându-se numai pe terenul *ritual*, ea nu îndeplinește sarcina, pe care Christos i-a incredințat-o și că pedeapsa canonului apostolic, care legiuiește că tot clericul să învețe pe popor, ori când o poate atinge. De aceea Părintele

Scriban recomandă preoților predica, ca un mijloc puternic de a-i îndeplini chemarea. 'Mi pare rău că locul nu permite să arăt toate argumentele Par. Scriban prin care arată, că fără *o dragoste înflăcărată, fără un devotament fără marginii, fără un entusiasm nestins și nelimitat pentru instituțiunea căroră 'ți închini activitatea*, nici un progres nu e posibil și prin urmare nici datoria nu-ți o impli-nești față de instituțiunea pe care o servești.

Am cetit aceste predici și pot spune că chestiunile tratate sunt bine alese și bine expuse. Ele pot fi la princeperea tuturor ascultătorilor, fiindcă par. Scriban a căutat să se coboare la nivelul de cultură al lor și a întrebuițat și graiul cel mai simplu. De aceea le recomand cu tot dinadinsul cetitorilor acestei reviste, fiindcă le pot folosi. Colecțiunea aceasta de predici între altele nu poate lipsi din bibliotecile parohiale.

P. G.

Valoarea și metodică învățământului religios.

Dacă a fost vre-o epocă în care să se audă mai multe tânguiri asupra stărei sale, de sigur că aceasta e epoca noastră. Nu e ramură de activitate despre care să nu ni se spue tot felul de lipsuri, defecte, stări bolnăvicioase etc. Inșă ori care parte slabă a societății noastre am examina, imediat vom fi nevoiți să recunoaștem că adevărată cauză a ei constă în defectuoșitatea educației și disciplinării morale a omului modern.

În zilele noastre domnește curentul—din care pare că am început să ne zmulgem—de a aveă în vedere și a cultivă numai unele părți din ființa și activitatea omului, lăsându-se la o parte altele tot atât de esențiale, ba poate chiar mai importante. Cercul de idei și sentimente în care trăim este incomplet, defectuos, multe din cele mai sănătoase idei și sentimente lipsesc, și, fără îndoială, și aceasta e una din cauzele oboselei ființei morale a omului și decepțiunilor care se manifestă sub ochii noștri. Toți simțesc și cugetă la fel în această chestiune. Din această cauză vedem un nesfârșit șir de proiecte ca o neîncetată silință de a îmbunătăți și perfecționa felul de traiu al omului de azi. Dar aproape toate aceste proiecte privesc și propun cultura intelectuală drept singurul mijloc de a vindecă nevoile societății.

Au fost anumite sisteme filozofice care au determinat nașterea unui astfel de curent. Din trinitatea facultăților sufletești, filozofia lui Hegel punând inteligența ca cea mai sus, a fost natural ca sub influența unei astfel de filozofii

să se dea mai multă atențiune cultivării intelectului. Probă însă că cultura intelectuală nu cuprinde tot ce trebuie și că e incompletă, e faptul că pe când științele, sub puterea acestui curent, au progresat imens, înaintarea morală, a lecă regularea traiului pentru a augmenta cantitatea de fericire din lume nu stă pe aceeași linie, ba de multe ori pare a merge un drum invers celui al științei

Față cu toate constatările acestei triste stări, a trebuit să ne gândim la remediul care eră imperios necesar. Atențiunea s'a îndreptat spre școale, spre acel element a cărui însemnătate toți sunt de acord a o recunoaște. Însă și aici s'a găsit o atmosferă bolnavă și improprie a aduce vre-o ameliorare. Intelectualismul domneă ca un despot, fie-care aducându-i omagii nespuse. Lipsa părții morale însă nu putea fi multă vreme neobservată și atunci fu natural ca acei ce se îngrijau de viitorul omenirii să caute mijloacele de îndreptare.

Unul din aceste mijloace s'a crezut a fi învățământul religiunii, căruia s'a căutat a i se da rolul ce-l merită, rol pe care-l voiu trată în cele ce urmează.

I.

Influența ce învățământul religios ar putea avea asupra educațiunii, nici odată n'a fost pusă la îndoială de marii pedagogi. Ba încă, dacă asupra unor chestiuni nu sunt de acord, valoarea religiunii ca mijloc de formare a caracterului îi unește pe toți. Conduși de convingerea că fără religiune educațiunea ar fi unilaterală, bărbați ca John Locke, Basedow, Pestalozzi, Kant, Sailer, Dinter, Fröbel, Beneke, Milde, Maitz, Kellner sunt de părere că sentimentul religios trebuie dezvoltat în copil. Așa Locke cere ca de timpuriu să se vorbească copilului despre Dumnezeu, Creatorul a toate, care ne iubește și căruia îi datorim totul. Inima copilului să fie plină de iubire și respect către Dumnezeu. Kant, care recomandă religiunea mai ales din punctul de vedere al formării caracterului, voește să se facă o analogie între ideea de Dumnezeu și aceea a tatălui de familie. Învățăutul profesor dela universitatea din Iena, Dr W Rein zice: «Școalele trebuie să lucreze astfel încât să formeze cetățeni destoinici ca să nu se ia poporului puterile naționale,

iar b sericei pe adoratorii lui Dumnezeu¹⁾. Se știe apoi că Herbart între cele șase feluri de interes cuprinse sub numele de multilateralitatea interesului, pune și pe cel religios. Alex. Bain în lucrarea sa *Știința educațiunii* zice că în școală trebuie să domine tonul teist și creștin²⁾. Nu mai vorbesc de frumoase pagini pe care Herbert Spencer le consacră valorii educative a învățământului religios în capitolul I al scrierei *Despre educațiune*

Această părere unanimă a pedagogilor eră foarte naturală, pentrucă religiunea a dat ocaziune omenirii să dezvoltate atâta virtute pe acest teren, cât ne îndoim că s'ar putea produce sau găsi în altă ramură de activitate. Ar fi fost o greșală dacă acest lucru nu s'ar fi observat, punând și mai departe învățământul religios în posibilitatea de a formă caractere morale în noile generațiuni. Când școala ar fi pusă în pozițiune de a făuri caractere după modelul virtuților creștine, criza morală de care ne plângem ar fi în mare parte stinsă. Admirăm fermitatea de caracter a Romanilor, abnegațiunea lui Muciu Scaevola și austeritatea lui Calone, dar cât sunt lăsate în urmă aceste exemple singulare de nenumăratele virtuți personificate în marile figuri ale Creștinismului! Într'adevăr, ceea ce admirăm într'un caracter religios este nu dezvoltarea unilaterală a unei anumite virtuți, ci dezvoltarea armonică a tuturor lorțelor morale ale unui om. Dacă caracterul roman eră ferm, în acelaș timp eră neiertător, nemilos, pe când caracterul religios ajungând ultimul grad al abnegațiunii: a te sacrifica morții pentru ideie — adevăratul caronament al acestei virtuți, șiia însă ca alătura și mai presus de virtutea negativă, să pue pe cea pozitivă a milosteniei și iubirei de aproapele. Și aici pentru a evita ori ce *malentendu* voi spune că prin caracter religios nu voi înțelege pe acel ce ține posturile, se roagă cu ceasurile și ascultă liturghia fără a'și da osteneală să priceapă ceva dintr'ansa, nu, ci pe acel ce știind principiile creștine, le pune în practică, nu după literă, ci după spiritul lor; acel care simțindu-se legat

¹⁾ Dr. Boroianu *Învățământul religiunii în școale*. Studiu publicat în revista „Viitorul” No. 10 Iași 1899.

²⁾ A. Bain, *La science de l'Education*, Livre III, ch. II.

de un tot mai înalt și etern își păstrează, cum zice Spencer o atitudine umilită dinaintea vâului impenetrabil care acopere Absolutul ¹⁾.

Aceste caractere le găsim cu prisosință în istoria Creștinismului și tot cu prisosință trebuie puse înaintea copiilor ca cele mai strălucite și sugestive exemple din istoria omenirii. Apostolul Paul, Sf. Vasilie cel Mare, Sf. Ioan Gură-de-Aur sunt figuri ilustre care captivează prin înălțimea caracterului și ne orbesc prin măreția valorii morale personificate într'înșii. Aci admirăm bunăvoința, sobrietatea, bunătatea, modestia în timpuri bune și o tărie de suflet netrântă în nenorocire, fără a se găsi cea mai mică urmă de trufie, de egoism în atitudinea lor. Așa, de exemplu, Sf. Ioan Gură-de-Aur în calitate de Patriarh al Constantinopolului, criticând cu asprime orgiile dela curtea imperială, este exilat. Pe drum plin de suferințe și bătrân moare cu cuvintele *δόξα τῷ θεῷ πάντων ἕνεκα* (mulțămită lui Dumnezeu pentru toate) în mijlocul unor astfel de persecuțiuni, altul nu și ar fi putut păstra liniștea sufletească, ci conștiu de valoarea personală, plin de amărăciune ar fi zis ca Nerone «ce mare artist perde lumea!» Sau ca Iulian Apostolul «ai învins Galileene», cu ură preferind aceste cuvinte.

Astfel de material strălucit are la îndemână învățământul religios, nespus de folositor pentru educațiune.

Poate se va zice că lucrurile acestea din primele timpuri ale Creștinismului azi nu mai sunt posibile. Aici va spune că exemple avem și acum egalând valoarea celor vechi. Răspândita operă a lui Silvio Pellico *Le mie prigioni* ne arată până la evidență cu cât mai puțină rezemnațiune ar fi suferit loviturile soartei, dacă n'ar fi fost susținut de ajutorul religiunii. Acest mare patriot italian, închis pentru că a voit liberarea poporului său, ne spune în cap. 26 al scrierei citate că eră în închisoarea «i Piombi» din Venetia. Atâta îl chinuia aici căldura verei și roiurile de țânțari, încât îi veni gândul sinuciderei Iată cuvintele sale proprii: «Când am văzut un astfel de flagel și am cunoscut greutatea și neputința de a-l suporta, am făcut toate chipurile ca să

¹⁾ H. Spencer, De l'éducation, traducere franceză în Bibliothèque utile, Felix Alcan Paris, pag. 49.

«fiu mutat de aici. Dar neputând să obțin aceasta, o ispita
 «de sinucidere mă cuprinsese, și une-ori îmi făcuse frică să nu
 «inebunesc. Mulțămită cerului însă, erau numai porniri
 «trezătoare, iar religiunea nu încetă să mă susțină. Ea mă
 «încredința că omul trebuie să sufere și să sufere cu tărie;
 «mă făcea să simt un fel de voluptate față de durere, plă-
 «cerea de a nu fi supus, de a învinge totul» ¹⁾. Iar în cap.
 24: «După multe ceasuri la interogatoriu mă întorceam în
 «odaia mea așa de amărit, așa de zbuciumat, că m'aș fi
 «ucis dacă glasul religiunii și memoria scumpilor mei pă-
 «rinți nu m'ar fi reținut» ²⁾.

Iată dar sub ce aspect frumos se prezintă un caracter
 îmbrăcat în ideile creștine. Aceste idei comunică caracte-
 rului o nevinovăție și dulceață nespusă în timpurile fericite,
 precum și tărie netrivinsă în cele de restriște.

Deci forța aceasta imensă putea fi trecută cu vederea?
 Nu se impunea de sine spre a fi întrebuițată în educa-
 țiunea copiilor?—Fără îndoială că da, și faptul acesta jus-
 tifică îndeajuns prezența studiului religiunii în programul
 școlilor secundare.

Chestiunea aceasta se poate privi și trata și din punct
 de vedere social, al ordinei de stat, adică necesitatea în
 care se află cei dela cârma statului de a menține și întări
 religiozitatea în popor ca mijloc de disciplinare morală, dar
 pentru a fi mai scurt, rămâne să continuăm a privi lucrul
 din punct de vedere pur pedagogic, didactic.

Am ajuns mai înainte la concluziunea că studiul reli-
 giunii se impune ca mijloc de formare a caracterelor mo-
 rale. Această concluziune se lovește însă de întrebarea ur-
 mătoare, de altfel foarte justificată: dacă studiul religiunii
 are această putere, și în acest scop s'a și predat în școli,
 pentru ce s'a ajuns la rezultate cu totul contrare acestui
 scop? Restrângând chestiunea numai la țara noastră, găsim
 multe și mari cauze care au împedat obținerea acestui
 rezultat, cauze pe care le vom examina mai la vale.

¹⁾ Le mie prigionii (închisorile mele), Edoardo Lonzone, Milano
 1887.

²⁾ Dopo essere lunghe ore al costituto, io tornava nella mia stanza
 così esacerbato, così fremante, che mi sarei ucciso se la voce della re-
 ligione e la memoria de' cari parenti non m'avessero contenuto.

Cu foarte rare excepțiuni, în România găsim o stare deplorabilă în ce privește studiul religiunii. Într'adevăr, nu numai că nu și-a dat roadele dorite, dar și-a creat vrăjmași din chiar acei cărora aveau pretențiunea de a le face caracterul moral.

După legea din 1864, în școlile secundare studiul religiunii se preală în cele patru clase ale cursului inferior. În clasa I se predă istoria Vechiului Testament, într'a II istoria Noului Testament, într'a III Morala Creștină și într'a IV Dogmele Bisericei. După program s'ar fi așteptat cineva ca elevii să-și capete o cunoștință clară și deplină despre doctrina Bisericei. Din experiență însă se știe de toți că toată această doctrină se reducea la niște frânturi de idei amestecate, fără a se întrezări cea mai mică legătură ce ar putea-o avea cu viața practică. Deci folosul pentru individ în viață eră nul.

În primii doi ani, adică în clasa I și a II, din cauza naturii istorice a cunoștințelor de predat, mai rămănea ceva în capul, nu și în inima elevilor. Dar în ceilalți doi ani, din cauza ideilor pur abstracte și grele de înțeles ce se predau, și mintea și inima elevilor trebuiau să rămăne goale de ori ce idee și simțire. Ei au învățat pentru școală, nu pentru viață, de oarece ceea ce au învățat nici odată n'au putut înțelege.

Dacă numai acesta ar fi rezultatul torturei spirituale la care sunt supuși copiii pe contul religiunii, ne am putea plânge numai cu aceea că tortura a fost zadarnică. Dar fiindcă această tortură s'a făcut și se face asupra generațiunii tinere pe contul religiunii, păcatul acesta se răz bună amar în această generațiune tot prin religiune. Căci sila aceasta ce se face asupra spiritului elevului, este natural să întimpine rezistență, care se manifestează mai întâiu în neplăcere către studiul religiunii, cu timpul trece în desgust și mai pe urmă se prefăce în ură formală. Ura aceasta nu se mărginește numai la timpul școlăii. Ea și are influențele ei asupra întregii vieți, căci din ea se naște indiferentismul religios.

Nici aici însă nu se oprește răzbunarea păcatului ce se face cu școlarii. Este o parte a răzbunării care are urmări și mai triste. Elevul, fiindcă n'a înțeles nici odată

«ceva din lungul său studiu religios, ajungând la maturitate este natural să vie la convingerea că acel studiu în faptă n'are nici un înțeles; că prin urmare toată credința este o nebulă, iar susținătorii și propagatorii ei sunt niște speculanți, cari trăiesc din măiestria de a îmbăta cu apă rece pe cei naivi.

«Ireligiozitatea de o parte și disprețul celor ce sunt în serviciul său de altă parte—iată fructul studiului religiunii în școlile noastre. Cel ce dorește dovezi n'are decât să privească la semidoctrii noștri în toate părțile societății». Astfel se rostește părintele Simeon Popescu, profesor la școala normală de institutori din București în studiul său intitulat: *Metodica specială a studiului religiunii*

Iată, deci, una din cauzele pentru care învățământul religios nu și-a ajuns scopul.

Starea aceasta de înapoiare în care ne găsim cu studiul religiunii și mai cu seamă urmările acestei triste stări au încurajat pe cei de altă lege să-și facă iluziuni că în poporul românesc de aici vor găsi un teren bun pentru sămânța prozelitizmului. Adevărat că toate încercările lor de până acum au rămas zadarnice și prozeiți între Români din România nu au reușit și nu vor reuși să (ăștige¹⁾, afară de câte va exemplare, care tocmai din cauza ignoranței pe terenul religios și pârându-li-se că fac un act de înaltă valoare morală, au dezertat din legea strămoșilor lor cea pecetluită ca sânge, în lagăr străin.

La noi religiunea n'a dat spectacole nelemne de numele său, cum s'a întâmplat în apus. Cauza e moderațiunea și rezerva din care Ortodoxismul și-a făcut un patrimoniu al său, ceea ce e în deplină conformitate cu doctrina Mântuitorului Christos. La noi chestiune religioasă cu tot cortegiul ei de încordare și intoleranță nu există, iar dacă unii voesc să dovedească că există, cauza e că vor să-și ascundă adevăratele porniri. În fond e de ajuns de cunoscut că chestiunea e de ordine socială și de o capitală importanță pentru viața poporului român. Episcopul Melchisedec spune: «Ele (adecă luptele religioase) s'au produs în alte părți din cauze istorice care la noi nu au existat și nici cred că vor

¹⁾ Simeon Popescu op. cit.

există». Toate aceste lupte la noi se reduc la rarismile convertirii care de sigur că n'ar mai avea loc dacă învățământul religios ar fi aceea ce trebuie. «Incercările acestea de prozelitism nu reușesc, totuși nu se poate nega că un mare rău rezultă de aici: se turbură spiritele și se dă loc intrigilor în dauna simplită a Bisericii și a membrilor ei».

«Chiar și numai această împrejurare era destul motiv ca să ne punem serios pe lucru. Printr'o reformă a învățământului religios să ne câștigăm liniștea în sânul Bisericii, luând străinilor orice umbră de speranță în reușita încercărilor lor de a'și înmulți credincioșii cu apostatați din «sânul Bisericii Române»¹⁾.

Pentru cei ce mai au o umbră de îndoială asupra acestui punct și justifică poate încercările de prozelitism din țara noastră, voi spune numai să dea puțină atențiune agenților prozelitizmului. Ce caută ei în țară la noi? Activitatea lor misionară nu'și poate avea rost decât prin Asia, Africa, Oceania, unde sunt popoare necreștine. Dar noi suntem deja creștini. Vor ceva mai mult?—De sigur. Să denatureze creștinismul în despotism papal sau într'un termen mai teologic cezaro papism.

S'ar putea spera că prin reforma legii învățământului secundar din 1898 și înființarea seminariilor pe pedagogice lucrurile s'ar fi schimbat. S'ar fi putut spera ca fiecare fiind mai luminat asupra id-ilor religioase să nu mai dea teren de lucru neamurilor străine. Așa ar fi dacă totul ar fi depins numai de lege. Dar se știe că înlăturând o dificultate într'o direcțiune oarecare, altele apar în loc pe cari mai înainte din cauza celei dintâiu nu le putem observa. Așa și aici. Din cele ce voi spune mai la vale se vor observa cauze mai depărtate, cari nu au putut fi înlăturate prin legea din 1898 fiindcă nu s'a ocupat de dânsle.

Dacă despre profesorii secundari, afară de foarte rari excepții, nu se poate zice că nu'și cunosc materia, dacă se afirmă că unii sunt chiar eru liți și că lipsurile lor trebuie căutate aiurea: în metod, nu tot așa, din nefericire, s'a putut spune despre profesorul de religiune. Tot cel ce putea îndeplini în mod mecanic serviciul dinaintea altarului,

¹⁾ Simeon Popescu.

eră considerat apt a împărtăși și cunoștințele din religione. Cu alte cuvinte dacă pentru celelalte studii se credea că e nevoie de specialiști, nu domină aceeași părere și față de studiul religiunii. Aceasta se vede că a fost părerea celor dela 1864, căci menținând celelalte facultăți pentru a avea specialiști în alte ramuri, au desființat facultatea de teologie din Iași sub pretext de lipsă de profesori. Aceasta e încă una și poate cea mai principală cauză a decăderii studiului religiunii. Iată, deci, unde trebuie să ne transportăm cu mintea la întrebarea de ce acest studiu nu și-a dat roadele dorite.

Nefiind o facultate de teologie, unde erau să se formeze profesorii? Actuala facultate din București are o dată foarte recentă. Deci, nu ne putem aștepta să-și dea roadele îndată. Pe lângă aceasta, exemplarele antidiluviene în urma legii dela 64 au tot dispărut și dispar la celelalte studii căci de atunci și până acum e timp. La religione însă au mers înainte până când existența actualei facultăți de teologie să înceapă a-i subplanta.

Crearea facultății de teologie înlăturând această cauză, iar seminariile pedagogice asigurând metodică comunicare a cunoștințelor, deci ne mai având grijă în această parte, altă cauză eși la iveală mai puțin observabilă decât cea dinainte. Cunoscând-o și pe aceasta vom putea înțelege că vina e a unui concurs de împrejurări. Deci vom fi ferii de a acuză pe cineva pentru această cauză.

Dacă ne uităm la școalele noastre vedem, cu toate lipsurile, un mare progres față cu timpul trecut. Profesorii noștri în mare parte pot stă alături de colegii lor din Franța și Germania. Manualele de învățământ nu sunt în urma celor din țările civilizate.

Nu trebuie însă să uităm că tot acest progres nu e nu mai al nostru. El nu a izvorit din propriile noastre forțe, ci în cea mai mare parte l am împrumutat dela popoarele apusului, dându-i numai coloritul, vestmântul românesc.

Tinerii noștri au fost trimiși în apus unde s'au luminat și de unde ne-au adus lumina pe care au răspândit-o și o răspândesc în școalele noastre. Și dacă din unele obiecte avem manuale destul de bune, cele mai multe dintr'însele sunt sau traducțiuni sau prelucrări ale manualelor germane și franceze.

Ce privește însă studiul religiunii, am rămas cu desăvârșire aproape neinflențați din afară și lăsați propriilor noastre puteri, căci din occident nu puteam să introducem formele scolastice cele ruginite ale învățământului religios și tot o dată străine de spiritul religiunii ortodoxe, iar din orient nu avem dela cine să împrumutăm, ceva, de oarece între cei de aceeași credință noi eram cei mai luminați și dela noi așteptau alții să primiască lumină.

Astfel, deci e firesc lucru ca noi să ne fi dezvoltat grabnic în acele ramuri de învățământ, în cari am fost ajutați cu prisosință din partea apusului și să fi rămas aproape staționari în singurul obiect în care nu numai n'am fost ajutați, ci intru câțva am fost chiar impelecați.

Lăsat, deci, în voea soartei, tratat ca obiect tehnic alături de gimnastica, caligrafia, muzica și desemnul, era firesc lucru ca studiul religiunii să rămâie în păraginire, abia tolerat și ca de mărturie în cele dintâiu patru clase ale liceului¹⁾.

De mirat e că, văzându-se programul diferitelor state din Europa, trebuia să se ia cu totul altă pozițiune față de studiul religiunii. Intr'adevăr, fiecare stat s'a îngrijit a-și avea religiunea între obiectele de prima categorie în învățământul secundar. Pe lângă un număr de ore suficient, e pus între obiectele de cultură generală pe care toți trebuie să le cunoască. Și aci pentru a reconfirma cele ce am spus mai înainte, voi dovedi că influența apusului ne-a fost de două ori funestă, căci nu ne a lăsat staționari numai, ci ne-a și păgubit.

Când după greutățile trecutului țara noastră s'a văzut în stare a răsufli, conducătorii ei s'au gândit să îndrumeze pe calea civilizațiunii. Și de oarece Ierusalimul nostru civilizator a fost Franția, n'am putut în privința religiunii să ne adresăm decât tot ei. Tinerii noștri însuflețiți de dorul de a vedea țara propășind, n'au văzut nimic deosebit în condițiunile religioase ale ambelor țări. Ei au observat un lucru, anume că papalitatea e combătută de Francezi. Fără a analiza condițiunile istorice ale țării, au confundat pozițiunea agresivă contra papismului, cu o agre-

¹⁾. Simeon Popescu.

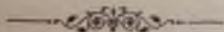
siune contra religiunii. Dacă ar fi ținut seamă că istoria e *magistra vitae*, n'ar fi ajuns la o astfel de concluziune, ce e dreptul neexprimată oficial, dar în practică pusă. Cercetând trecutul ar fi văzut că Franția avea motivele ei de a se purta astfel cu papalitatea. Ea suferise mult dela despotismul papei, deci trebuia să ție cont de experiența pe care o făcuse.

Dar la noi situațiunea eră cu totul alta. Aci domnia o biserică ale cărei principii de guvernare erau constituționale, pe când încă nici nu se pomenise de așa ceva în constituțiunea statelor. Pe timpul absolutizmului roman chiar Biserica se guvernă constituțional prin adunări numite Sinoade. Tinerii noștri cari aveau ochii numai la Franția de sigur că nu aveau unde să observe aceasta. Cuvintele lui Christos «impărăția mea nu e din lumea aceasta» le vedeau tăvălite în noroi, căci papa ca un *alter deus in teora* trebuia să aibă domeniu pământesc și chiar acum li sună plăcut la ureche cuvintele *evviva il papa re* (trăiască papa rege). Sub astfel de împrejurări, cu conducători educați în melii ostile Bisericii, ostilitate însă ce nu se mai potrivea la noi, iată-ne cu legea din 1864 care dacă nu scoate cu totul religiunea din școală, dar nici nu 'i lasă vre o situațiune bună, pentru că legiuitorul de atunci nu credea că religiunea e bună și folositoare în cursul superior al liceului, după cum nici n'o socotea de vre un interes pentru școlile profesionale.

Vinovat nu e nimeni pentru că cei dela 64 nu puteau vedea cu aceeași claritate ca noi. Luminile ies greu la iveală. Și apoi Franția glorioasă dinaintea războiului franco-german părea o autoritate infailibilă care numai decât trebuia urmată, dinaintea ei orice șovăire trebuia să înceteze în mod invincibil.

Protosinghelal Iulia Scribaa.

(Va urma).

*Circulara P. S. Pimen al Dunărei de Jos către
P. C. Protoierei ai acelei Eparhii.*

Prea Cucernice Părinte,

Una din cestiunile care pentru preotul Eparhiei noastre ar trebui cât mai mult lămurită, este și aceea de a se ști, până unde poate să și întindă el exercitarea drepturilor politice, ca astfel pozițiunea lui duhovnicească în popor și activitatea lui pastorală, să nu sufere nici o scădere.

În această privință părerile poate că sunt diferite; după Noi însă, nici într'un caz nu este bine ca preotul să facă politică, sau să se amestece în luptele politice.

A unii misiunea preoțiască cu lupta politică, este cea mai mare greșală.

Preotul ca cetățean, dacă face parte dintr'un partid politic, nu trebuie să aștepte nimic de câștigat pentru sine; de oarece misiunea preoțiască, nu justifică amestecul preotului în politică și intrarea lui în rândurile acelor cetățeni cari iau parte în luptele politice.

Din contră, prin aceasta preotul pierde.—Va pierde demnitatea și autoritatea sa pastorală chiar și înaintea oamenilor politici cari privesc în preot pe omul pacinic.—Va pierde încrederea păstoriților lui și prin aceasta va înceta de a fi păstorul cel bun, care are în societate o misiune mare de îndeplinit—aceea de a învăța pe popor preceptele sfinte ale Evangheliei cari regulează nevoile vieții o meneză, a lesea turburate de diferite împrejurări. Căci: cum

va putea el îndeplini această misiune, dacă mintea ca și timpul sunt întrebuițate de el numai în discuțiuni și frământări politice? Cum va putea el propovedui oamenilor pacea, pe care singur o turbură, împărțind pe enoriași, — cari sunt fiii lui sufletești, — în tabere vrăjmașe, între ele și față de el? Cum va putea el îndemna pe oameni la unire și dragoste frățiască între ei, când singur, prin luptele politice, rupe legătura de dragoste duhovnicească, care trebuie să'l uniască pe el de toți enoriașii lui? — Și câte alte multe neajunsuri pastorale, ba poate și nenorociri pentru preot și ai lui enoriași, izvorăsc din amestecul preotului în luptele politice.

Acestea sunt adevăruri reale, cunoscute și de acei oameni cari cred, că preotul se cuvine să ia parte în afacerile politice, întru cât și Constituția țării îi garantează acest drept, ca ori cărui cetățean. Preotul zic ei: afară de biserică și afară de serviciile bisericești, poate și este bine să se amestece în afacerile politice; — el este cetățean și nimeni nu'l poate împedeca dela exercitarea drepturilor politice catățenești

În adevăr, preotul român din fericire este și cetățean al Statului. El este os din oasele poporului român și sânge din sângele lui. Această calitate a preotului este un bine pentru popor, fiindcă preotul are aceleași *gândiri* și aceleași *aspirațiuni* naționale ca și poporul; — ba, lui i se impune datoria de a lucra *cât mai mult* pentru dezvoltarea în popor a acestor frumoase simțiminte — Mai departe — această calitate a preotului este o bună garanție și pentru Stat, de oarece preotul, este obligat de biserică, de a lucra neîncetat pentru binele și fericirea Statului, căci, dela binele și fericirea Statului, depinde binele și fericirea bisericii; știut fiindcă cetățenii Statului, sunt și fii bisericii. Aceasta este adevărata învățătură dată de Domnul nostru Iisus Christos în privința raportului ce există între Biserică și Stat.

Din acestea reese că altul este câmpul de muncă al preotului nostru decât acela, al luptelor politice. — El trebuie să lupte neîncetat în contra tuturilor patimilor care din nenorocire și mai ales în timpul de față slăbesc neamul nostru românesc, atât din punctul de vedere moral, cât și din

punctul de vedere fizic. El trebuie să lupte în cursul întregii lui vieți, împins de dorința unui, adevărat părinte, de a lumina poporul încredințat conducerii lui, formând din el adevărați creștini, cari să-și iubiască religionea și biserica noastră strămoșească, ca și cum se iubesc pe ei însuși; —tot așa să facă din ei, adevărați cetățeni, fii iubitori de țară și de neam, buni gospodari, gata de a face toate sacrificiile pentru înflorirea și siguranța Statului nostru românesc.

Numai la o astfel de muncă, așteaptă și doresc să vadă pe preotul nostru luptând, toți oamenii de ori ce partid ar fi ei; căci, aceasta e adevărata chemare a preotului și în această direcțiune, îl și pregătește Statul în școalele noastre teologice, pentru care face însemnate sacrificii, ca la timp, să fie un bun și înțelept luptător în mijlocul poporului, pentru o viață trainică creștinească, socială, economică și națională.

Pătruns de aceste considerațiuni și încălzit de aceste idei fiind preotul nostru, prin munca sa preoțiască pastorală în mijlocul poporului, cu siguranță, el va fi bine apreciat și respectat după vrednicie, de adevărații oameni politici, bărbații de Stat și bunii patrioți, cari prin a lor pregătire și deplină competență în afacerile politice ale Statului, își iau sarcina și muncesc pentru binele țării, sacrificându-și liniștea și interesele lor. Pentru un așa bărbat politic, nu poate fi o altă satisfacere și răsplată a muncii lor, decât dezvoltarea, propășirea și înflorirea Statului și a cetățenilor lui, cum și a sfintei noastre Biserici naționale, care a adus mari servicii țării și neamului nostru românesc.

Preotul, este cetățean și drepturile lui trebuie să-i fie considerate ca drepturi sfinte cetățenești, pentru că ele sunt niște podoabe scumpe, ca pentru orice cetățean, dator fiind a le păstra cu cea mai mare sfințenie.

Să nu se uite însă că după o logică sănătoasă și după o minte limpede care trebuie să prezideze când este vorba de rostul Bisericii și al preotului ei în Stat; că, drepturile politice ale preotului și exercitarea lor, deși garantate prin Constituția țării, totuși *din cauza misiunii celei sfinte pe care în numele Bisericii, preotul este chemat a o îndeplini în lume, aceste drepturi sunt în câțiva limite.*

Dreptul politic constituțional al preotului, trebuie să se mărginească *pur și simplu*, numai la dreptul de *voț*, dat în deplină conștiință și cu toată demnitatea cerută dela un preot păstor, părinte sufletesc al tuturor cetățenilor, sau al tuturor enoriașilor lui, cari, toți îl privesc și îl numesc «*părinte*», «*tată*».

Să se știe dar, că preotul deși este cetățean al Statului, dar, el se deosebește de ceilalți cetățeni prin anumita sa misiune preoțească ce o are dela Dumnezeu, care deosebire a fost recunoscută de societatea omenească din timpurile cele mai vechi, acordându-i unele privilegii sau scutiri legale, care nu le au ceilalți cetățeni.

De acest fapt ținându-se socoteală, urmează că preotul nostru trebuie să fie pe deplin convins că: sfânta lui misiune preoțească, este una și aceeași. fie în biserică, fie afară din biserică; cu alte cuvinte:—preotul este și trebuie să fie pretutindenea și totdeauna, *numai preot*.— În fine, ca să fie și mai înțeles, preotul: *vrând nevrând, trebuie să fie pătruns până în adâncul sufletului său, că caracterul lui preoțesc, domină peste personalitatea lui de cetățean și aceasta tocmai în interesul și buna orânduială cetățenească care trebuie să fie în Statul și țara noastră*.

Altfel, exercitarea fără rezerve a drepturilor politice și amestecul preotului în luptele electorale, va atrage după sine rezultatele cele mai dezaastroase pentru îndeplinirea cu sfințenie a misiunii lui pastorale, din care biserică și religiunea vor suferi, iar preotul va deveni obiectul de dispreț al tuturor oamenilor.

Este o datorie pornită din misiunea pastorală pe care trebuie să o aibă în vedere preotul de a nu compromite cauza sfântă a Bisericii. El trebuie să se feriască, nu numai de ori ce amestec al politicei în exercițiul serviciilor bisericesti, dar și în relațiunile lui pastorale.

În vorbirea din biserică, ca și aceea afară din biserică, se cuvine că preotul să fie totdeauna cuviincios și respectuos către autoritățile Statului căci, după cum învață Sfântul apostol Pavel: «*toată stăpânirea dela Dumnezeu este orânduită. etc.*»; iar pe cetățeni sau enoriași, să'i stimeze și să i respecte în aceeași măsură, pentrucă toți sunt români și ai lui fi sufletesti.

Ar fi un mare merit pentru un preot, care prin prudența sa pastorală și prin tactul său social ar câștiga față de enoriașii lui acea încredere, demnitate și autoritate morală încât atunci când aceștia—împinși de patimile politice—luptând cu înverșunare unii în contra altora, el, să-i sfătuiască, a avea o atitudine frățească între ei, de oarece toți sunt români, fii și cetățeni ai Statului nostru românesc; că, prin prea multă înleletnicire în luptele politice, mai ales a acelor cari n'au o anumită pregătire pentru afacerile politice, să părăsesc alte afaceri comerciale-economice, lăsându-le în mâinile străinilor, cari se îmbogățesc din produsele țării și din nevoile poporului nostru românesc.

Prea cucernice părinte,

Am nădejdea că sfaturile Mele vor fi priimate cu toată luarea aminte din partea preoților noștri și povețele ce le împărtășesc, vor găsi un rezonant puternic în sufletele lor. Prin aceasta cu siguranță ei vor câștiga stima și respectul din partea oamenilor de bine, pentru îndeplinirea cu demnitate a misiunii lor pacifice și a buneii pilduirii în popor; iară Eu ca Episcop al acestei de Dumnezeu binecuvântate Eparhii—a Dunărei de-Jos—mă voi bucura de modul priceput și înțelept cu care preoții noștri știu a-și îndeplini datoria, când este vorba de Biserică, Țară și Poporul ei.

Data în reședința Noastră episcopală din Galați.

Pimen al Dunărei-de-Jos.

*Raportul Păr. Arhimandrit Evghenie Humulescu
cătră I. P. S. Mitropolit Primat.*

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

Potrivit ordinului Inalt Prea Sfinției Voastre No. 2306, după care prin înaltă atențiune mi se pune în vedere ca să azist ca delegat din partea Chiriarhiei la examenele, ce se vor ține cu elevii școlii de cântări bisericești, care ființează pe lângă Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei, cu adânc respect urmând întocmai ordinului primit, viu a Vă supune la cunoștință, că în ziua de 16 a. o. am și procedat la îndeplinirea însărcinării date, azistând la examinarea elevilor numitei școlii, împreună cu profesorii respectivi de muzichie, urmând Regulamentului școlii.

Potrivit aceluiaș ordin am însărcinarea, ca să înaintezi raport despre rezultat în temeiul căruia să se poată constată, dacă această școală produce cu adevărat roadele așteptate.

Pentru o mai bună lămurire a cestiunei și pentru a se face lumină cu privire de o școală de cântări bisericești, Subsemnatul rog cu smerenie, bunăvoința și îngăduința Inalt Prea Sfinției Voastre în scop de a face expunerea mea de motive mai pre larg, respectiv de muzica bisericească orientală, care a fost este și va fi de cel mai mare interes pentru cultul sf. noastre Biserici.

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

Unul din mijloacele destul de puternice pentru dezvoltarea simțimântului religios și moral, pentru întărirea întru trăinicie și păstrarea evlaviei în întreaga viață a creștinului este (muzica) cântarea bisericească.

Ea nu este decât o rugăciune luată într'un înțeles mai nobil și mai demn de om; căci prin cântarea bisericească întreaga ființă a omului, se pătrunde de simțimântul religios, exteriorisându-se pre sineși în momente emoțiunii sale cele duhovnicești, prin care se înalță în spre Dumnezeu, lăudându-L, mulțămindu-I și cerându-I cele de folos.

Într-o școală de muzichie cântarea bisericească ca obiect de învățământ se poate privi drept sufletul rugăciunii și al studiului religiunii

peste tot. Cu rugăciunile fie ele de laudă, cerere ori mulțămire, cântarea bisericească va să meargă ca doi buni prieteni mână în mână. Si cele ce s'au avut în vedere la întocmirea și gruparea rugăciunilor în sens propriu, acelea au valoare și pentru cântarea bisericească, care îmbracă cu podoabe încântătoare cuvintele cele adese ori pline de umilintă ale rugăciunilor.

Care din noi nu știe că acest Prochimen: „*Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru? Tu ești Dumnezeu carele faci minuni*“. Ori cât de bine declamat întru lauda lui Dumnezeu nu ar putea fi la înălțimea vredniciei cerute de Majestatea Ziditorului tuturor, dacă nu ar fi cântat așa precum se obicinuaște în biserica noastră pe cel de-al șaptelea cu armonie glas la praznicile împărătești de către sfinții slujitori. De asemenea stihira de cerere din Octoib: „*Aș vrea ca lacrimii să șterg zăpăsul greșalelor mele Doamne și cealaltă vieță a mea prin pocăință bine să-ți placă ție; dar vrășmașul meu mă amăgește și să laptă cu sufletul meu. Doamne mai înainte de sfârșit până ce nu pier mântuește-mă*“ aduce în sufletul omului atâta noor întristător, că cetită numai, încremenește întreaga ființă a păcătoșului, lăsându-l fără graiu. Dar împodobită cu doioasa melodie al celui de al patrulea glas pe muzichia bisericească și cântată de o inimă simțitoare îndată mișcă, mângâie încurajează și stoarce lacrimi de pocăință; iar lacrimile vorbesc tainic lui Dumnezeu, căci nu în zadar se varsă cu căldură.

Și iarăși stihira de mulțămire: „*Veseliți-vă ceruri, trâmbițați temeliele pământului strigați munților veselie, n'ar avea atâta farmec și atâta măreție fără îmbrăcămintea pe întâiul glas al muzichiei bisericești, fie că s'ar rosti chiar de limba cea mai bine grăitoare.*

Cântarea din firea ei a fost menită pentru poezie și astfel s'a urmat în imologia Bisericii Ortodoxe întru început, când bărbați mari înuflați de Darul lui Dumnezeu la a căror amintire creștinul pătrunde de dumnezeiasca râvnă se cutremură și se înflorează, au întocmit toate cântările bisericești în poezie. Dar cântările noastre bisericești sunt în proză și cred că mari și fără de asemănare au fost și vor rămâne acei slujbași bisericești dela noi, cari traducând poezia i-au dat o formă poetică chiar în proză pe cât s'a putut potrivit înțelesului și cerințelor limbei, împodobind-o cu cele mai dulci mângâioase alii ale muzichiei vechi orientale, care este izvorul și temeliea tuturor celorlalte sisteme de muzică.

Statornicit fapt este, că la întocmirea și gruparea rugăciunilor s'a avut în vedere de către sfinții alcătunitori, ca prin ele să se grăiască minții. Statornicit fapt de asemenea că la împodobirea lor în haina muzichiei dânsii ori alții din urmașii și ucenicii lor, au avut de scop să vorbească inimii.

Statornicit fapt în sfârșit că precum o bucată literară liturgică va să fie clară și bine pronunțată, tot astfel și una așezată pe notele psaltichiei trebuie să fie executată cu acurateți atât în rostirea cuvintelor cât și în nuanțarea vocii căci muzica are de scop a înduioșa inima, a îmblânzi sufletul, a alina durerile, a mângâia, a încuraja etc. etc.

Drept aceea pre cât o cântare sonoră armonioasă încântă, pre atâta alta cu însușiri contrari, cu mormăiri, strigăte stridente, gături și altele desgustă pe ascultători; iată pentruce legea normativă la instruirea în cântare: „*Prin cântare să se dezvolte gustul celestetic elevilor*“ la predarea cântărilor bisaricești are deosebită valoare.

Pe lângă aceasta tonul ori timbrul vocii specific religioasă, ton care dovedește emoțiunea religioasă are a fi observat cu toată strictețea păstrându-se întru toată curățenia sa, avându-se grije de a nu se cânta fals, nici prea sus, căci ar degenera în zbieret, dar nici prea jos spre a se evita un alt extrem mormăiala, bine înțeles, exceptând persoanele înzestrate cu un registru muzical în puterea căruia unii ar putea cânta frumos înalt, iar alți tot astfel jos.

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

Plecând dela acest plan nu este cu greu a încheia, călăuzit de frumoasa și nobila dorință în scopul susținerii și împodobirii serviciului religioasă public în biserica noastră. Inalt Prea Sfinția Voastră ați dispus la anul 1897 înființarea unei școale de cântări bisaricești pe lângă Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei. Această școală ș'a primit ființa definitivă în același an odată cu alcătuirea și aprobarea unui regulament în temeiul căruia au a se predă cursurile muzichiei elevilor, ca astfel într'un timp cât se poate mai neîntârziat să se numească cântăreți pe la bisericile din această de Dumnezeu păzită Eparhie; tineri cari în urma unui studiu serios teoretico-practic vor dobândi diploma de absolvire a școalei.

Cum însă în primii ani școala nu a putut ființa decât cu un număr restrâns de elevi și aceștia din capitală mai toți în vârstă, deja parcliseri ori cântăreți pela biserici, subsemnatul am avut onoare tot în calitate de delegat din partea Chiriarihiei la examenul ce ș'a ținut în anul 1898 să Vă spun printr'un raport la cunoștința următoarelor: „Școlarii nu-și pot întipări oprofară statornică și în cel mai ales *ifos* al muzichiei bisaricești orientale, dat fiind că fiecare dintr'iușii nu pot lesne schimbă ceea ce au moștenit destul de mediocru, urmează neapărat că dacă și de aci înainte școala de muzichie se va învârți în acelaș cerc și nu va fi frecventată de elemente tinere și în mai mare număr atunci nu se vor realiză progesele dorite, la care trebuie să țintească scopul școalei.

Rezultatul a fost că ș'a dat din partea Chiriarihiei un ordin circular.

Protoiereilor din Județele Eparhiei, făcându-li se cunoscut că la Sf. Mitropolie funcționează o școală de cântări bisaricești, cu dorința exprimată ca P. C. lor în interesului dezvoltării și progresului acestei școale să facă fiecare cunoscut prin comunele din județul lor părinților de familie, cari ar dori să aibă pe copiii lor cântăreți în viitor să-i trimită spre a urmă cursurile de muzichie la această școală.

Chiar în acest an ș'a adunat un însemnat număr de elevi, iar în anii următori adecă dela 1898 până în prezent școala a funcționat în totdeauna cu un număr de cel puțin 30 de elevi. Am constatat în

calitate de delegat din partea Inalt Prea Sfinției Voastre la examene de fine de an că profesorii după vreme deși mai mult sau mai puțin cunoscători în a predă muzichia elevilor nu s'au achitat într'un mod conștient de datorie, elevii aproape toți cunosc foarte puțin din materiile programului acestei școli; iar examinați câte unul în deosebi aproape că nu cunosc să deosebească glasurile.

Având în vedere că art. 13 cap. 4 din Regulamentul școlii glăsuște că directorul școlii să țină un registru în care să fie semnate numele elevilor înscriși în școală și acest registru până acum nu există.

Având în vedere că alineatul 3 al numitului articol prevede ca directorul să adune cataloagele cu notele lunare ale elevilor și cu cele ale examenului de fine de an, făcând promoția elevilor și aflând în același timp lista celor promovați la ușa școlii și aceasta până acum nu s'a făcut.

Având în vedere că art. 15 alineatul 2 glăsuște cum că rezultatul examenelor să fie adus la cunoștință Chiriarhiei prin deosebit raport împreună cu un tablou de elevii absolvenți cu notele dobândite; dar acest raport până acum nu s'a făcut ori dacă s'a făcut a fost destul de nemulțămător.

Având în vedere, că nu s'a căutat până acum ca prin cântare să se dezvolte gustul estetic al elevilor la predarea lecțiilor atât în teorie cât și în practică; iar rostirea cuvintelor și nuanțarea vocii nu se fac cu acuratețe întrucât însuși cărmuitorul acestei școlii nu posedă această însușire și deci nu are de unde s'o împărtașească altora.

Considerând, că nu știu prin ce fel de uneltiri meșteșugite mare parte din elevi urmează cursurile numai la director, care este al II cântăreț în Mitropolie pe când ucenicii protopsaltului nu au fost decât numai trei anul acesta și prin urmare nu se face deosebirea claselor și a anilor de studiere potrivit programei.

Considerând că potrivit alineat. VI din regulamentul examenelor de absolviție, care trebuie să consiste din probe teoretice și practice adecă cântări pe note și în mod practic nu s'au făcut și nici diplome de absolviție nu se eliberează, ori dacă s'au eliberat onor. cancelarie nu are nici o cunoștință de aceasta, fapt care pune școala într'o desăvârșită neorânduială.

Considerând cum că actualul director a părăsit domiciliul său din Sf. Mitropolie; iar înscrierile anul acesta după cum se vede dintr'un anunț lipit la ușa caselor evacuate, au a se face la domiciliul directorului în oraș, ceea ce dă loc la bănueli.

Considerând că al doilea cântăreț director al școlii de muzichie nu posedă nici o cultură și nici nu are o metodă îndemnatică în scopul predării lecțiilor fie teoretice fie chiar practice.

Mai considerând că în Sf. Mitropolie se află ca protopsalt un tânăr destoinic și adânc cunoscător de psaltichie, apreciat de însuși Inalt Prea Sfinția Voastră cum și de toți câți l'au ascultat, care după cum am constatat în examinarea celor trei elevi ai săi știe să predea după cum se cade atât teoria, cât și cântările pe note, întonând corect și

după cea mai aleasă profara, cu rostirea cuvintelor plină de acuratețe.

Subsemnatul opinează:

Să se încredințeze direcțiunea acestei școale protopsaltului Sfintei Mitropolii, punându-i-se în vedere prin Onor Cancelarie, ca să-și procure regulamentul respectiv, după care va urmă întocmai, împărțind elevii pe ani potrivit programei de studiere. Să i se pună în vedere a introduce cataloage în care să fie trecute notele lunare ale elevilor, prin aceasta se va provoca emulațiunea între dâșii.

Protopsaltul să fie obligat a predă teoria muzicii bisericești dimpreună cu toate cântările pe note prevăzute în program; iar al doilea cântăreț va rămâne să predea cântările în mod practic, lucru la care cred că ar fi puțin mai apt.

Să se înființeze un inspectorat:

Inspectorul, care va fi onorific să fie îndatorat a cercetă în fiecare lună cel puțin odată școala în timpul când unul din profesori predă lecțiunile ori ascultă pe elevi.

El va aveă împuternicire să atragă serioasă luare aminte profesorilor la râvna și osârdia, ce trebuie să depună, nu numai de mântuială oi în scop de a produce buni cântăreți.

Cu aceasta socotesc că școala va deveni o realitate, iar nu o ficțiune cum pare a fi.

Supunând toate acestea la cunoștința Inalt Prea Sfinției Voastre spre cele de cuviință, sunt al Inalt Prea Sfinției Voastre prea supus și prea plecat servitor.

(ss) Arhimandrit Evghenie Humulescu.

DONAȚIUNI.

Chiriarhia Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice următoarelor persoane, care au donat bisericii Sf. Ierarh Nicolae (Șosa) din Urbea Iași, obiectele notate în dreptul fiecăruia: Economul Mihail Constantinu dela biserica Sf. Lazăr din Iași două rânduri complete de veștminte preoțești, trei acopereminte pentru Sf. Vase, un stihar și una Evanghelie îmbrăcată peste tot cu argint. Petrache Alexa cu soția un rând de veștminte preoțești. Alexandru Ionescu cu soția, o perdea pentru ușile împărătești și două sfeșnice. Gheorghe Matei cu soția, un clopot mic și 3 strane. Varvara Vartolomei una candelă de argint. Maria Petrovici un Epitrahil, trei acopereminte pentru Sf. Vase și o icoană mică a Maicei Domnului de argint. N. Vasiliu și Gh. Bernescu una cruce de lemn. Constantin Damian cu soția. Idem. Dimitrie Tabăra un manuscript legat coprinzând cântări bisericești. Maria Botez una candelă de bafon. D.șoara Emilia una candelă mică de argint. Ioan Gheorghiu cu soția două fanare pentru părăzi. Parascheva Vasiliu din Iași o perdea de plisă pentru ușile împărătești. Gheorghe Ianoliu cu soția două sfeșnice de alamă cu câte patru lumânări.

Numele și pronumele donatorilor Bisericii Române din Regina-Asa N. V. T. Canada. America. D-l Nicolae Zoara cu soția sa Domnica, au dăruit una față pentru Sf. Masă și patru naframe la Icoanele împărătești. D-l Ilie Băncescu cu soția sa Elisabeta, au dăruit una cruce de lemn boită pentru Sf. Masă, au îmbrăcat Sf. Masă cu catifea roșie, asemenea au îmbrăcat măsuța dela proscomidie, au dat patru cevrele la Icoanele Impărătești, au îmbrăcat măsuța cea rotundă de dinaintea Maicei Domnului, au dăruit două perdele la nșile laterale și au dat una poală de catifea la Iconostas. D-l Grigore Licinsche cu soța sa Evdochia au dăruit un sfeșnic pentru vohod și una cruce mare de fier

pe Biserică. D-l Constantin Melnecino cu soția sa Maria au dăruit patru icoane de hârtie îmbrăcate cu sticlă și ramă de lemn, cu perdele de horbotă și cu candelă de sârmă, au mai dăruit două icoane mari de lemn. D-l Constantin Dorneanu a dăruit patru icoane împărătești de hârtie, îmbrăcate cu sticlă și rame de lemn, asemenea la fiecare a dat perdele de horbotă și candelă de sârmă, cu pahare de sticlă fiecare.

D-l Tănase Sucevan cu soția sa Casandra au dăruit un policandru de tablă vopsit auriu, poartă 12 lumânări, asemenea au mai dat patru icoane de hârtie îmbrăcate și două lăcercă. D-l Nicuțe Donisan cu soția sa Ecaterina, au îmbrăcat Iconostasul, au dăruit o casâncă de mătase și una poală pe Iconostas. D-l Gheorghe Popescu și soția sa Eugenia au dăruit o perdea la ușile împărătești. D-l Nicolae Surdea, a dăruit trei sfeșnice de alamă pe Sf. masă. D-l Dragoș Cojocariu, a dăruit trei sfeșnice de alamă. D-l Ioan V. Stan, a dăruit două sfeșnice de alamă. D-l Nicolae Corchiș, a dăruit un sfeșnic de alamă și un serafim format din sârmă. D-na Zoia Ionescu a dăruit două sfeșnice mici de alamă, trei prosoape și una față de masă. D-l Grigorie Tudor a dăruit un dulăpior lustruit pe Sf. Masă, un sfeșnic de metal cu două lumini, două discuri de metal, și un pahar tot de metal pentru băut aghesmă.

Chiriarhia Sf. Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice D-nei Suzana Gregor Pruncu din orașul Focșani, pentru ofranda făcută catedralei Metropolitane, consistând în o perdea de matasă albastră lucrată în ghiupiere de ponlas, pentru icoana Maicei Domnului.

Chiriarhia Sf. Metropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice D-nei și D-lui Ioan Musteața, cari au făcut donațiuni pentru construirea capelei din cătuna Verești, parohia Corocăești, județul Botoșani, cu suma de 310 lei.

Chiriarhia Sf. Metropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămiri publice persoanelor notate mai jos, cari au donat mai multe obiecte bisericești filiale „Vișan“ din parohia „Socola“ comuna Bncium, jud. Iași: D-lui Th. Sava pentru un policandru de alamă și un corp de fer în valoare de 250 lei. D-lui Gh. și Ecaterina Colceag pentru un analog, în valoare de 35 lei. D-lui Ștefan Nica pentru o pereche cununii în valoare de 10 lei. D-nei Zoița Gh. Coman pentru o cruce de lemn îmbrăcată cu sîdef, în valoare de 30 lei. D-lui Vasile Băițelu, pentru un policandru în valoare de 25 lei.

Chiriarhia Sf. Metropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămiri publice D-lui Mihail Luchi din comuna Cotnari jud. Iași, care a donat bisericești parohiale din zisa comună o icoană Maica Domnului, îmbrăcată cu argint, în valoare de 60 lei; D-șoarei Maria Săvesen tot din Cotnari, care a donat o pereche de cercei în valoare de 50 lei și Domnișoarei Elena Floreanu din Iași, pentru un acoperemânt pe sf. Masă, în valoare de 4 lei.

Chiriarhia Sfintei Mitropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămiri publice d-lor Vasile Popa și Ioan Savin din Urba Piatra pentru donația de 143 lei ce au făcut din partea societății „Plutașul“ bisericii parohiale „Adormirea“ din parohia Precista precum și parohului C. Gheorghiu și epitropului Gh. Ștefănescu pentru suma de 17 lei, cu care sume s'au cumpărat un policandru pentru menționata biserică în valoare de 160 lei. Domnul proprietar al moșiei Silistea Constantin Nanu care a dăruit bisericii Bărjoveni județul Neamț un policandru de alamă în valoare de 600 lei. Inoriașilor zisei biserici cari au contribuit la reparația cu suma de 4000 lei. Parohului respectiv economului Vasile Gheorghiu care a contribuit cu suma de 4900 lei.

Chiriarhia Sfintei Mitropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămiri publice D-nei Maria Miclescu, care a donat bisericii parohiale Sf. Ilie din urba Botoșani, un epitaf, în valoare de 400 lei; D-nei Elisabeta D. Lazariade, pentru un acoperemânt brodat pentru tetrapod în valoare de 15 lei și D-șoarei Maria C. Miclescu pentru un acoperemânt pentru tetrapod în valoare de 10 lei.

Chiriarhia Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțămiri publice D-lui Gh. Bărjovanu, care a donat bisericii parohiale Adormirea Maicei Domnului din parohia Carhejeni, comuna Dracșani, județul Botoșani, o perdea mare la ușele Impărătești și un acoperemânt pe analog, ambele de pluș și cu franșuri de aur în valoare de 200 lei.

Chiriarhia Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei, aduce mulțămiri publice D-lui Ioan Gheorghiu, care a dăruit bisericii parohiale Sf. Ilie din urba Botoșani o cruce mare pentru paradă, în valoare de 30 lei.

Se adnc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, care au binevoit a dărui bisericii din parohia Fântâna-Banului, jud. Doljii diferite obiecte și anume: Preotul Ioan Bărbulescu, o candelă de argint de china în val. de 20 lei; d. Stan Trică Amza, Epitrop, o candelă de argint în val. de 20 lei; Gh. Popescu cântăreț, trei candelă de argint de china în val. de 55 lei; Ioan Mateescu o candelă de argint în val. de 25 lei; Gh. Mihail Ghiburosu o candelă de argint, în val. de 25 lei; D-tru Borcos o candelă în val. 15 lei; Ioan Mihail Ghiburosu o candelă, în val. 15 lei; Gh. P. Delni o candelă în val. 15 lei; Pavel I Rogoz o cădelniță de argint de china, în val. 25 lei și sf. vase de argint poleite cu aur în val. de 80 lei; Ioan I. Blejoiu o cruce pe sf. Masă de argint suflată cu aur, în val. 30 lei și un chivot de argint de china în val. de 55 lei; Ilie Iordăchescu un sfeșnic cu trei lumini în val. de 25 lei; D-tru Rotaru un sfeșnic cu trei lumini, în val. 25 lei; D-na Tinca S. Petrescu o candelă de argint de china, în val. 25 lei și Tinca I. Bărbulescu o masă de lemn în val. de 6 lei.

Se adnc mulțămiri publice cucern. Preot Oprea Vasile, supranumerar

în parohia Apele-Vii, jud. Romanați, care a binevoit a dărni bisericeii din acea parohie, o cădelniță în val. 60 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Marin Nicolaescu, mare comerciant, din urba Corabia, jud. Romanați, care a binevoit a dărui 20,000 mii lei, pentru construirea bisericeii catedrale, din Urba amintită.

Se aduc mulțămiri publice D-nelor: Dina I. Anouța și Ecaterina Gr. Lungu, care au binevoit a dărui bisericeii din parohia Almăjel, jud. Mehedinți, câte o mahramă de borangie alese cu flori pentru acoperământul sf. Mese, fiecare în val. de 15 lei.

Se aduc mulțămiri publice d. Victor Șerbulescu și soției sale Maria, comerciant, în parohia Gogoși, jud. Mehedinți, care a binevoit a cum-pără un epitaf nou în val. de 100 lei pentru biserica din acea parohie.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, și a-nume: Preot. Teodor Popescu care a binevoit a dărui un epitaf, un steag, o pereche cununii și două sfenice de alamă în val. 660 lei bis, filiale din Bogdănești, jud. Vâlcea, D-nei Ecaterina Bujoreanu, învățătoare, care a lucrat și dărui bisericeii din Bujoreni, un rând de vestiminte bisericești de ștofă națională în val. 80 lei și d. Dimitrie N. Șimian, proprietar, din Urba R.-Vâlcea, care a dărui bisericeii din Bujoreni, un rând complet de sf. vase în val. de 60 lei.

Se aduc mltămiri publice D-lor I. Pârvulescu și Costică Protopopescu, din com. Bucovățu, jud. Doljiu, dărui bisericeii din acea com. oel întâin 800 kilograme lemne de foc, iar oel al doilea un grunj de cereă curată în greutate de 800 grame.

Se aduc mulțămiri publice cucern. Preot Stefan Murgășeanu, Preotul, parohiei Murgăș, jud. Doljiu, care a binevoit a închide curtea bisericeii din acea parohie, cu ulcă în val. de 400 lei.

Se aduc mulțămiri publice d. Constantin Nicola, din com. Ionești jud. Gorjin, care a binevoit a dărui bisericeii filiale Capu-Dealului, din parohia Brănești acel jud. o evanghelie legată cu piele ediția Sf. Sinod, în val. de 17 lei.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane și anume: Steriu Staion, proprietar, care a binevoit a dărui bisericeii din com. Gvardenița, jud. Mehedinți, cu ocazia Sf. Paști, toate lumânările și untul de lemn necesar și d. Dina B. Stoica donă perdele de borangio cu fir; de asemenea d. Const. M. Chirculescu proprietar în căt. Cotorosale, com. Ruptura, acel jud. a dărui bisericeii din acea com. o cădelniță de argint de china în val de 30 lei.

Se aduc mulțămiri publice următ arelor persoane pioase care au binevoit a oferi diferite daruri bisericeii din parohia Săulești, jud. Gorjiu și anume: d. Constantin N. Niță zis și Codin cinci oca de lumânări de ceară curată în val. de 25 lei și împrenă cu ginerile sãn N. Cojocaru au dărunit o evanghelie legată cu pielea marochin, în val. de 20 lei; iar cucern. Preot Grigore Snditu parohul local a dărunit un Tipic, în val. de 8 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, care au binevoit a dărni bisericeii din parohia Galbeni, jud. Roman, diferite obiecte și anume: Teodosia Buiurcă, o icoană Mahrana Domnului în val. de 2 lei și 50 bani, iar bisericeii filiale „Sf. Voevozi“ din acea parohie i s'a donat de Icon. Ioan. Năsturaș o icoană, Sf. Voevozi, de lemn în val. de 5 lei și o proscomidie, tablou în val. de 1 și 50 bani; Grigore Ștețeu, o sticlă neagră cu mașină în val. de 1 leu. Elena Baciu, un clopot în val. de 141 lei N. Munteanu, un strat pentru clopot, în val. de 4 lei, I. Pornici, legătura unui clopot în val. de 11 lei, D. Mălinici, trei sfeșnice pe sf. Masă, de argint de china, toate în val. de 72 lei și 50 bani, Presvitera Debita, din com. Cărligi, un acoperământ pe sf. Masă, în val. de 8 lei, Profira A. Tudor, un levicer în val. de 5 lei și Zoia Buculesă din Urba Bacău, patru furci de ștejar pentru clopotnița de la cimitirul parohiei Galbeni, în val. de 40 lei.

Se aduc mulțămiri publice d. Costache Stanciu, din com. Bătinești, jud. Putna, care a binevoit a donă bisericeii „Sf. Voevozi“ din acea com. un felon; un epitrahil, donă perechi rucaviți și un rând procovețe pentru sf. vase, toate în val. de 150 lei.

Se aduc mulțămiri publice piosului creștin Ioan N. Bogza, din com. Bogzești, jud. Roman care a binevoit a dărni bisericeii din acea com. una icoană „Pogor. Sf. Duh“ în val. de 5 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate din com. Mărăști jud. Bacău care au binevoit a contribui la înzestrarea bis. din acea com. cu diferitele obiecte și anume: d. Zaharia Dornescu și d. Elena Dornescu au dărunit una sf. evanghelie plușată, lucrată în relief, în val. de 125, lei, d. Aglaea Herțeanu a donat una cruce îmbrăcată în argint în val. de 40 lei, iar un număr de peste șasezeci și cinci persoane au contribuit cu diferite sume de bani, la cumpărarea unui chivot și a unui disc în val. de 140 lei pentru biserica amintită.

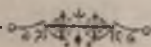
Se aduc mulțămiri publice pioaselor doamne: Sultana Năstase Popa și Ruxanda V. T. Jitaru din secția Traian, com. Prăjești, jud. Bacău, care au binevoit a donă bisericeii filiale „Sf. Voevozi“, din parohia Bogdănești; cea întâin, un levicer de lână vrăstat., și cea a dona o față de masă de pânză pentru prinoase.

Se aduc mulțămiri publice piosului creștin Toader I. Mihai, din parohia Străoani de-jos jud. Putna, care a binevoit a donă bisericeii din acea parohie următoarelor obiecte: un amvon în val. de 80 lei, un sfeșnic mare de lemn, cu trei rânduri de lumânări, în formă de policandru în val. de 30 lei și a reparat un policandru vechiu, pentru care a dat 60 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor mai jos notate și anume: Piosului creștin Simion Drăgan care a binevoit a donă bisericeii parohiale Străvanii-de-sus, jud. Putna, un steag în val. de 120 lei contribuind și cu suma de 300 lei la cumpărarea unui rând de vestminte bisericești iar restul punându-l epitropia respectivă, asemenea bisericeii filiale din căt. Repedeș, parohia și jud. amintit i s'a donat un steag în val. de 120 lei, la care au contribuit piosul creștin P. Popa cu 40 lei, alții cu 32 lei și 50% și restul complectându-se tot de menționata epitropie.

Din partea Chiriarchiei Sfintei Episcopii din Huși, se aduc călduroase mulțămiri persoanelor pioase mai jos notate care au binevoit a face donațiuni bisericeii din parohia Stălinești jud. Fălciu, și anume D-lui Nicolae Grecu, care a dăruit o cruce mare în valoare de 45 lei; Sava Iliesc, 4 oca de lumânări în valoare de 24 lei; Tudora Matron o învălitoare pentru sfântul Antimis în valoare de 2 lei; Zoxoria Prodan, Gh. Răteu, Ion Chiriței și Vasile Roșca, o Evanghelie îmbrăcată cu argint în valoare de 140 lei; Ioana Manta o cruce mare în valoare de 60 lei; Ioan Pascal din Huși, un rând de procovețe în valoare de 10 lei și Postu Mantu un leviceriu în valoare de 4 lei.

Din partea Chiriarchiei Sfintei Episcopii din Huși se aduc călduroase mulțămiri d-lui doctor Teodor Cerchez din Urba Bârlad care a binevoit a oferi bisericeii parohiale din comuna Găgești jud. Fălciu una cristelniță (Baptisteriu) de zinc, în valoare de 20 lei.

PREZENT

Clerului Român de anul nou 1905 precum, și cetitorilor Revistei
«BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ».

M'am gândit mult ce prezent de valoare ași putea oferi Clerului național, în genere studenților și școlărilor mei de odinioară, cu ocazia anului nou. Mai întâiu sunt dator a'mi exprimă profunda mea mulțămire sufletească către Dumnezeu că înainte de a trece din această vieată, mi-am văzut realizat vizul cu ochii. Țara mea iubită *reînviată* din starea sa umilită și înjosită, în fine *organizată*, ș'apoi clerul național scăpat din igoaranța seculilor trecuți și așezat acum pe o cale sigură de propășire intelectuală și morală, ba și materială. Prezentul ce vă ofer, onorabili părinți și prieteni, de anul nou 1905, este un sfat dintre cele mai binefăcătoare, și vă rog pe toți cu insistență și respect prietenesc să'mi ascultați și să'mi urmați sfatul. Dacă și cu forma eu nu sunt cleric, cum știți, dar am fost și sunt cu inima totdeauna considerat ca între voi. Am fost profesor la școalele clericale, am fost și jurnalist bisericesc peste 40 de ani. Cauza că n'am intrat în cler, sunt sincer și spun tot, a fost situația tristă și înjositoare, în care se află clerul, mai ales cel monacal, pe timpul linareței mele. Am văzut cu

ochii mei cum mulți din tineretul cult intrând în cler s'au pierdut pentru totdeauna, prin persecuțiile, intrigile și disprețul din partea unora din clerul înalt, asupra a tot ceea ce eră ceva mai cult ori mai învățat. Aceasta-i cauza reală ce m'a făcut pe mine să mă abțin de a îmbrăca haina clericală. Unde mai sunt tinerii colegi de ai mei, ca Humă, Benedict, Filaret, și Climent etc.? oameni culti și plini de vigoare, mari oratori! S'au dus pentru vecinicie, au dispărut fără a lăsa urme, ucigându-se, impușcându se, morți de miserie și disprețuiri. Iată dar care au fost cauzele reale pentru care mulți s'au abținut. Apoi dacă eram cleric, de sigur, nu puteam folosi și ajuta atâta pe clerici cât i-am ajutat ca civil. Ca fiu de preot mi-am făcut datoria în conștiință. Acum ajungând spre limanul trecerei mele din această lume, fericit relativ și mulțumit de modul cum mi-am condus viața în trecut, m-am cugetat a comunica *acest mod de viață* și ucenicilor, prietinelor și cunoscuților mei clerici, spre a li aplica și ei în viața lor, de vor voi, spre a fi fericiți și ei și aicea și după trecerea din această lume, conform credinței ce mărturisesc. Acum să vă descriu și prezentul ce vă fac, care nu-i decât un sfat, mai scump decât aurul și argintul din această lume.

Pentru ca sfatul meu să fie ascultat și să aibă mai multă greutate și trecere înaintea clericilor, iau de sprijin în descrierea valorii lui pe Marele Apostol al Gintelor, pe Sf. Apostol Pavel. El în Epistola I a către Corinteni în capitolul XIII-lea reprezintă, cu o oratorie neîntrecută, însemnătatea acestui divin prezent ce vi'l ofer. El zice: *«De ași grăi în limbi omenești și îngeresti, iar dragoste nu am, făcutum'am aramă sunătoare și chimval resunător și de ași aveă prorocie și de ași ști toate tainile și toată știința și de ași aveă toată credința în cât să mut munții, iar dragoste n'am, nimic nu sunt! Și de ași împărți toată avuția mea, și de ași*

dă trupul meu să'l arză, iar dragoste n'am, nici un folos nu'mi este! Dragostea îndelung rabdă, se milostivește, dragostea nu pizmuește; dragostea nu se semețește (ingâmlă), nu se trufește, nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se în-tărită, nu gândește răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr; toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nici odinioară nu cade...» Am citat întreg acest loc din Sf. Apostol Pavel, pentru că în el este descrierea cea mai exactă și mai frumoasă a celei mai mari virtuți din Creștinism. Câte cuvinte în această descriere, atâtea adevăruri reale și practice cuprinde această sfântă virtute! Acesta-i prezentul ce vi'l fac, onorabili părinți! Vă rog cu umilință perzistați în a înțelege pe deplin valoarea prezentului și foloasele reale, ce pot rezultă din aplicarea în viață, prin practica zilnică, a acestei virtuți. Luați, vă rog, lucrul în serios, studiați-l, experimentați-l înșivă și vă veți convinge că nici un mod de viață, ori petrecere în această lume, nu ne este mai folositor și mai binefăcător și pentru indivizi și pentru societate, decât practicarea reală și sinceră a *dragostei*, care-i coroana virtuților. Vă declar sincer că aceasta a fost călăuză mea în viață și am reușit, de aceea am fost liniștit și fericit în viață, câtă'i posibil omului pe acest pământ! Tot Sf. Apostol Pavel ne spune: «*Iar acum rămâne credința, nădejdea, dragostea, aceste trei; iar mai mare decât acestea este dragostea*»¹⁾.

Prin urmare chiar între cele trei mari virtuți numite teologice, dragostea este mai superioară, predomină peste toate. Sf. Ioan Chrisostom în Omilia LXXI, tom. IV zice: «*Ἀρχή καὶ τέλος ἀρετῆς ἀπάσης, ἡ ἀγάπη, ἐστὶ πασῶν τῶν ἀρετῶν τὸ κεφάλαιον, τὸ ἅλας τῶν ἀρετῶν.*» — «*Începutul și sfâr-*

¹⁾ Ep. I către Corint. cap. XIII, v. 13.

șitul a toată virtutea este dragostea, este capul tuturor virtuților, sarea virtuților». Apoi Teofilact în întâia sa Epistolă către Timoteiu, în capitolul II zice: «Τὸ κέραλαιον καὶ ἡ πηγὴ τοῦ ὀρθοῦ βίου ἡ ἀγάπη». — «Capul și fântâna vieții corecte este dragostea». Iar în Omilia LXXXIII tot Sf. Ioan Chrisostom ne spune: Πάσα πράξις ἀγαθῆ, καρπὸς ἀγάπης ἐστίν. — «Toată faptă bună este fruct al dragostei». Apoi tot el adaugă: «Când dragostea se înrădăcinează cu siguranță în om, atunci imediat răsare în el fructul tuturor virtuților». De asemenea ne mai spune în Epistola 138: Ἀγάπη ρίζα καὶ μήτηρ καὶ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν ἐστίν. — «Dragostea este rădăcina, mama și izvorul a tot binele». Ași putea cită zecimi de locuri din Sf. Părinți spre a vă convinge că dragostea este izvorul a toată virtutea, dar crezând că v'ați convins din cele zise, mă abțin de a mai aduce și alte citate. Prin urmare rămâne ca cunoscut pentru noi, că coroana tuturor virtuților este *Dragostea*.

După cum în natură mirosul rozei întrece orice miros prin deliciozitatea sa, tot astfel și Dragostea.

Ce este dragostea în sine: Noi simțim prin noi înșine, că dragostea nu'i decât un sentiment intern, constitutiv naturii noastre, ca și mirosul rozei și care se dezvoltă cu necesitate în noi la timp. El este necesar pentru reproducerea speciei. Acest simț există în toată natura. Nu despre acest simț material ne este nouă vorba, ci despre sentimentul moral, numit *dragoste* ori *iubire* și care are o strânsă afinitate cu cel material. În întreaga natură noi perpetuu observăm existența acestui simț al dragostei universale, altfel ar dispărea din univers unele din specii, fără acea atmosferă călduroasă a dragostei universale. De aceea cu profundă cugetare tot Sf. Apostol Pavel ne spune: «iar dragostea zidește» ¹⁾. În fine spre a se vedea marea im-

¹⁾ I. Corint. cap. 8, v. 1.

portanță a acestei virtuți, Sf. Ioan Evangelistul să pronunțe categoric că: 'Ὁ Θεὸς ἀγάπῃ, ἐστὶ - «Dumnezeu dragoste este¹⁾, apoi tot aceasta o repetă în cap. IV, versul 16 că «Dumnezeu dragoste este». Mai învățăm apoi că motivul intern al tuturor acțiunilor lui Dumnezeu este *dragostea*. Iată cât de *mare este dar virtutea dragostei!* Chiar răscumpărarea omenirii prin Mântuitorul lumii este pornită din *marea Dragoste*, ce a avut Dumnezeu pentru om. «Că atâta a iubit Dumnezeu lumea, încât și pre Fiul său cel unul-născut l'a dat, ca tot cel ce crede întru El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Iar în alt loc Sf. Apostol Pavel arătând dragostea lui Iisus Christos de a se sacrifica benevol pentru mântuirea noastră, zice: «Și să știți dragostea lui Christos, cea mai presus de cunoștință, ca să vă faceți deplin întru toată împlinirea (legei) lui Dumnezeu». Și în alt loc zice: «Că dragostea lui Christos ne ține pre noi²⁾.

Dacă dar Dumnezeirea însăși se numește *Dragoste* (ἀγάπη), dacă mântuirea noastră s'a îndeplinit din motivul *Dragostei* numai, acum putem să ne inchipuim cât de majestoasă este importanța și măreția *Dragostei!* Maximian cuviosul în Epistola către Ciril al Alexandriei descrie importanța și măreția dragostei așa: «In adevăr că dragostea sufletească este ca un oraș întărit, care nu poate fi atacat, nici bântuit de Diavolul, nici subminat, nici cucerit, nici ocupat prin atacuri cu mașini diabolice, pentru că se apară de Stăpânul Christos³⁾».

Orice manifestare a divinității în întreaga natură este pornită din dragoste.

În viața sa pământească Iisus Christos ni se prezintă

¹⁾ 1 Epis. C. IV, v. 7.

²⁾ Epist. către Corinteni II-a, cap. 5, v. 14.

³⁾ Vezi Thesaurus Ecclesiasticus Suiceri, vol. 1, pag. 18.

În toate acțiunile sale plin de dragoste către omenire, blând, uman și compătitor. Această conduită a avut-o și sfinții săi ucenici și Apostoli, Dascălii mari ai Bisericii, martirii, cuvicioșii și toți sfinții, «cari s'au ucis cu petri, s'au herăstruit, ispitiți au fost, cu ucidere de sabie au murit, în cojoace au umblat și în pei de capre, lipsiți fiind, necăjiți, de rău supărați (cărora nu eră lumea vrednică), în pustiu rătăcind, în munți și în peșteri și în crăpăturile pământului»¹⁾. Așa numai purtând războiul lumii creștinii, prin dragoste și suferinți, au învins-o și la urma urmelor ei au predominat-o, cu toată opoziția ce au întimpinat creștinii primari din partea păgânilor! Numai cu arma tare și neînvinsă a dragostei au supus pe vrăjmașii lor creștinii. Lor li s'au interzis de ași răzbună contra vrăjmașilor și persecutorilor și a celor ce-i urau (Mateiu cap. 6). «Iar eu zic vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pre cei ce vă blestemă pre voi, bine faceți celor ce vă urăsc pre voi, și vă rugați pentru cei ce vă persecută pre voi și vă gonesc». Un alt precept de purtare este: «Nimărui rău pentru rău să nu răsplățiți, făcând purtare de grijă de cele bune înaintea oamenilor»²⁾. Un alt precept sună așa: «Iată Eu vă trimit pre voi ca oile prin mijlocul lupilor; deci fiți înțelepți ca șerpil și blânzi ca porumbeii»³⁾. Cu astfel de norme ori precepte morale, aplicate în realitate, au luptat creștinii adevărați contra tuturor vrăjmașilor Creștinismului, și numai așa au învins. Aceste precepte până astăzi trebuie să ne fie armătura noastră și numai cu aceste arme ale lui Christos vom edifica și moraliza și noi lumea; de aceea noi, clerul, trebuie să ne așteptăm la tot felul de suferinți. Răbdarea trebuie să fie

¹⁾ Epist. către Ebrei, Cap. XI, vers. 37.

²⁾ Ep. către Rom. C. XII, v. 17.

³⁾ Mateiu cap, X, v. 16.

pururea diviza noastră în lupta ce ni se deschide— «căci numai «cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui»¹⁾ Dacă dar *dragostea* este coroana virtuților, pe aceasta se căutăm a o practica, căci ea atrage la sine tot corul celorlalte virtuți prin puterea sa magnetică. Am văzut acum care-i armătura noastră contra protivnicilor noștri, pe aceasta se o întrebuițăm contra celor ce ne lovesc, dacă voim se avem izbândă sigură. Observați, vă rog, s'ar părea pentru cei ușori la minte, că învățăturile lui Christos ar fi aproape ridicule în timpul nostru, pentru ei, acei ce nu le-au aplicat cu sinceritate în vieța lor, și cu toate acestea ideile înalte de moralitate din Creștinism își au rezultatele lor mărețe în omenire, mai ales în societățile corecte creștine, de aceea dacă ni se pretinde cu rigoare, de a edifică omenirea, ce ni-i încredințată păstoriei noastre, nu putem să reușim decât fiind investiți cu dragostea. Dacă ne vom încercă a începe acest războiu moral, desbrăcați de dragostea lui Christos, vom fi învinși cu toată siguranța.

Să trecem acum la partea practică a cestiunei noastre, adevă cum apar în societate, în familii și între indivizi contrariile acestei virtuți principale a *Dragostei*, cum le putem combate cu succes și în fine cum se poate aplica în senzul evangelic această virtute spre a ne folosi și nouă și fraților noștri, cu care venim în contact?

Onorabili Părinți! Până nu veți pune singuri în practică aplicarea acestei virtuți, nu veți înțelege pe deplin acest adevăr cuprins în sf. Evanghelie! De unde oare provin în societate neînțelegerile, turburările, urile, calomniile, răzburările înverșunate, batjocurile, injuriile și tot felul de mizerii, ce zilnic le observăm? Să cugetăm serios și vom conveni împreună, că toate vin din lipsa *Dragostei sincere*, care lipsește dela cei mai mulți dintre noi. Să presupun că ar

¹⁾ Mateia C. X. v. 22.

există armonie desăvârșită în societate, o dragoste nefălar-nică, o iubire reciprocă curată, așa-i că n'ar mai putea avea puțință de a exista și de a se desvolla în acea societate acel lanț întreg și nesfârșit de viții, care tind a distruge familii întregi, a compromite nenumărate individe, pe care le ține ca în sclavie și care încâtușează astăzi societatea ome-nească! Unde se mai vede acum acea umanitate de odinioară? Fiecare 'și caută în dauna altuia îndeplinirea intereselor lor! Sfăramă fără milă și neuman tot ce i se opune spre ași realiză numai interesul său. Pe când dacă ar fi omenirea condusă de principiul evanghelie al *Dragostei nepretăcute*, ar înțelege ușor că tot individul din societate are natural dreptul de a trăi și de ași agonisi prin muncă onestă pânea sa zilnică, și a duce o vieată în marginile drepturilor lui, liniștită și relativ fericită! Câte abuzuri, câte nedreptăți nu vedem zilnic, toate acestea ar lipsi din omenire, când ea ar fi condusă de simțul *Dragostei* și al *umanității*. Bogații, milionarii secolului nostru, ar fi ajuns oare la acea avuție enormă, adese în dauna și nenorocirea omenirei, carii devin apoi tiranii noștri, în loc de frații noștri, și aceasta numai pentru că nu înțeleg ce-i dragostea creștină și au avere? Oare nu este egală situația oricărui cetățean în so-cietate? Cum a putut unul acumula sume enorme, iar altul n'are nici pânea zilnică, pe când, după Sf. Scriptură, bo-gatul nu-i decât un econom peste averea sa! De aceea secta socialistilor au combătut cu bogăția, zicând că ș'a făcut'o numai prin răpiri, jafuri și nedreptăți, câte o dată justificate de legi pozitive; așa ajunge cineva în situația lui Cresus, plus lipsa de umanitate! Fiecare dintre noi are două mâni și două picioare, de ce unul este mai bogat decât altul? și de ce această deosebire, câte o dată ajunge extrem de mare? Să admitem că unul a muncit cu mai multă pricepere, și a eco-nomisit, altul a fost mai trândav, mai leneș. Această stare ar aduce în adevăr o deosebire legală între indivizii socie-

tăței, dar nu se admite că această deosebire se ajungă așa de mare! Să admitem chiar și ereditățile, totuși nu se explică îndeajuns și convingător că pe căi oneste, corecte și licite moralicește „a putut cineva acumula atâta sumă de bani! Mai toți avuții” apoi sunt avari, lipsiți de Dragostea umană! Avuția este numai un mijloc de traiu comod și nimic mai mult. Cel avut are datoria morală de a ajuta pe semenul său în lipsă, știind că întru cât ai ajutat ori mângâeat prin mijloace materiale pe un frate al tău, în nevoi, întru atâta ți se justifică avuția ta și vei primi răsplată ca recompensă pentru umanitatea ta. De multe ori observând mersul moral al societăței noastre, ni se pare că o parte este menită spre bun traiu, pe când altă parte spre a trăi în mizerie și în tot felul de nenorociri. De unde provine această dezechilibrare în societate? Din lipsa *Dragostei frățești!* Câte vișuri, fapte rele și rușinoase n'ar dispărea din omenire, când s'ar înrădăcina între oameni *dragostea Evangelică!* Societatea actuală ți se prezintă ca o vastă pădure, prin care ai să treci în viață și în care cu siguranță ai a fi atâcat de mii de ori, ca de sălbateci, ce au să te jefuiască, de aceea trebuie să fii bine pregătit spre a te apăra. Ori se poate compara cu o mare navă menită a păscui, ș'apoi vai de cel ce va fi prins, acela-i menit spre jertfă. Lipsește dar cu totul sentimentul *Dragostei creștine dintre cetățeni!* Dacă ne pogorim pe altă scară mai jos în omenire, vedem și acolo, adecă în familie, că nu iubirea predomină, ci indiferența, care aduce după ea răceala între membrii familiei și în fine mizeria. N'am văzut o atmosferă mai plăcută decât acolo, unde membrii unei familii trăesc în armonie complectă, în *dragoste nefățarnică*, atunci ei sunt tari și viguroși, pot suportă tot felul de atacuri din afară, pentrucă în interiorul lor sunt uniți prin *dragostea evangelică*. Toate micile neînțelegeri din familie se aplanează, se sting prin căldura deli-

cioasă a dragostei trăiești. Când această suflare divină, a dragostei trăiești, va lipsi dintr'o familie, acolo în zadar vei căuta pacea și liniștea, bucuria și fericirea! Căci simburile discordiei a răsărit în acea familie și nenorocirea o amenință curând.

Să trecem acum la individ spre a examina, spre ce folos el trebuie să cultive această floare divină, *Dragostea ne-fașarnică*, și care ar fi rezultatele ce ar trage el din cultivarea și aplicarea sinceră a acestei virtuți—*Dragostea*? Pentruca cuvântul meu să fie mai autoritar și convingător cetitorilor mei, iau de ajutor în descrierea acestei virtuți pe Sf. Apostol Ioan Evangelistul—supranumit—Apostolul cel iubit a lui Christos. Iată ce ne spune el în cap. II a Epistolei sale I-a: «*Cel ce iubește pe fratele său intru lumină petrece și sminteală intru dânsul nu este. Iar cel ce urăște pe fratele său, intru întuneric este și intru întuneric umbră, și nu știe în cotromerge, că întunericul a orbit ochii lui*»¹⁾. Cine cugetă puțin, acela înțelege sensul acestei sentinți și are puțința de ași sădi în inima lui *Dragostea evangelică*. Apoi în alt loc mai explicit ne arată ce-i lumea aceasta cu tot ce ni se prezintă în ea: «*Nu iubiți lumea, nici cele din lume, de iubește cineva lumea, nu este dragostea Tatălui intru dânsul; pentrucă tot ce este în lume, adecă pofța trupului și pofța ochilor și trufia vieței, nu este dela Tatăl, ci din lume este. Și lumea trece și pofța ei, iar cel ce face voia lui Dumnezeu petrece în veac*». Adecă să nu se dedea cineva cu totul senzualității și plăcerilor materiale, căci sunt trecătoare, ca floarea primăverii, ci să se cugete că se cuvine a face voia lui Dumnezeu, care-i spune că este merit a mai trăi și în veac. Fratele nostru este tot omul din lume.

¹⁾ Cap. II, vers. 10 și 11.

Tot Sf. Apostol Ioan ne învață (Epist. I-a, cap. III, vers. 16): «*Intru aceasta am cunoscut Dragostea (lui Christos către noi) că el ș'a pus sufletul său pentru noi: și noi datori suntem pentru frați să ne punem sufletele*». Atâta umanitate și atâta iubire ne cere, încât și vieața noastră s'o sacrificăm pentru orice om, care-i frațele nostru, după exemplul dat de Christos. Vă rog ascultați cu serioșitate această sentință Evangelică. «*Iubiților! Să ne iubim unul pre altul, că dragostea dela Dumnezeu este; și tot cel ce iubește, din Dumnezeu este născut și cunoaște pre Dumnezeu. Cel ce nu iubește n'a cunoscut pre Dumnezeu, căci Dumnezeu dragoste este*»¹⁾. Fără căldură nimic nu răsare, fără căldură murim, fără mirosul delicios al rozei, care-i dragostea, nu putem să cunoaștem pre Dumnezeu, pentru că Dumnezeu *Dragoste este*.

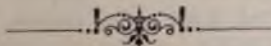
Eu, onorabili părinți! am făcut experiență îndelungată în vieața mea, cultivând și aplicând asupra-mi acest sfânt principiu creștin. Am constatat că este foarte binefăcător pentru individ, că-ți aduce pe lângă liniștea conștiinței și fericirea posibilă în această lume, plus învingerea vrăjmașului tău, iubindu-l și dându-i exemplu de amabilitate. *Fă bine și uită; nu așteptă recunoștință dela nimeni pentru ceea ce ai făcut*. Răsplătește vrăjmașului tău numai cu bine, dacă voești să-l umilești și să-ți faci prietin, orice răzbunare vei încercă asupra-i îl vei porni mai mult încă asupra ta. Apoi se ai răbdare multă, pentru că rezultatul nevoinței tale nu-l obții totdeauna imediat. Numai dacă vom urmă cu sinceritate această mare și folositoare virtute—*Dragostea* și o vom aplică cu punere asupra poporului prin exemplul dat de noi, numai atunci oile încredințate păstoriei voastre, atunci și numai atunci zic vă vor

¹⁾ Ep. I a Sf. Ioan, cap. I V, v. 7 și 8.

recunoaște de adevărați apostoli, de adevărați clerici, binefăcători și moralizători ai omenirii! Numai dar prin o purtare blândă, liniștită, asociată de dragostea sinceră, recomandată de Christos, numai atunci vom sădi și adânc înrădăcina și în popor simțul *dreptăței ș'a iubirei reciproce*, numai atunci vom îndepărta dela poporâni urile, ștezile și nedreptățile de tot felul, ce zilnic au loc între ei din neștiință, mișcați numai de interes individual. Noi, reprezentanții lui Christos, trebuie se dăm pururea exemple vii de blândețe și dragoste sinceră către toți, fără deosebire. Așa numai ne vom arăta trebuitori și necesari societății, carea văzând și și apreciând meritele noastre, ne vor respecta și ne vor remunera, după valoarea noastră. Vom fi atunci binefăcători și Patriei, și vom întări și în popor respectul către Biserică și către Cler; vom ridica mult nivelul moral al societății noastre Române și creștine! Fie, fie.

Acesta-i prezentul ce vi-l fac de anul nou 1905. Dea Dumnezeu să mi se asculte cuvântul. Pentru acest prezent înțelegându'l și aplicându'l, curând mulți dintre clerici mă vor binecuvânta, iar viitorul clerului va fi asigurat! Dea Domnul se fiu ascultat în sfatul meu.

C. Erbiceanu.

PSALMII.

Psalmul V.

(Urmare. Vezi Bis. Ort. Română anul al XXVIII-lea, No. 7.

I) Vers. 1. Dirijorului de cor (?) după Nehilot (?)—un psalm al lui David;

2. Cuvintele mele ascultă-le Iahve, ia aminte la cugetarea mea;

3. Ascultă vocea strigărei mele, regele meu și Dumnezeuul meu, căci la tine mă rog.

4. Doamne! dimineața vei auzi vocea mea, dimineața voi pune (jertfă?) înaintea ta și voi privi (către tine).

II) 5. Căci tu ești Dumnezeu căruia nu'i place fără de lege, la tine nu locuște cel rău.

6. Nu vor stă înaintea ochilor tăi cei ce se laudă; tu urăști pe toți cei ce fac fărădelege.

7. Tu pierzi pe toți cei ce vorbesc minciună; pe omul, care varsă sânge și viclenește desprețuște Iahve.

III) 8. Dar eu întru mulțimea milei tale întru în casa ta; întru frica ta mă voiu plecă la templul cel sfânt al tău.

9. Doamne! condu-mă întru dreptatea ta pentru cei ce mă pândesc; aplanează înaintea mea calea ta.

10) Căci în gura lor nu este nimic stabil, interiorul (lă-

untrul) lor (este) stricăciune; groapă deschisă este gâttelejul lor; ei lingușesc (cu) limba lor.

IV) 11. Lasă-i să se pocăiască, Doamne!, vor cădea din planurile lor; intru mulțimea nelegiuirilor lor leapădă-i, căci sau împotrivit ție (te-au desfidat).

12. Și se vor bucura toți cari se încred în tine; în veci vor jubila, căci tu îi (păzești) acoperi; se vor veseli toți cari iubesc numele tău.

13. Căci tu binecuvintezi pe cel drept lahve!, ca un scut îl înconjuri cu bunăvoință.

Psalmul se compune din 4 strofe: I, II, III, IV.

Cum se vede din coprins acest psalm este, ca și 3, o rugăciune de dimineață. Situațiunea sau starea sufletească în care se află psalmistul este însă diferită. În ps. 3 David eră pe drum fugind dinaintea fiului său Abesalom (v. 1) și se plânge că sunt mulți, cari s'au sculat contra lui. Acum el este în Ierusalim și se pregătește să intre în templu spre a se rugă Domnului ca să'l conducă întru dreptatea Lui, aplanând drumul pe care are să meargă și păzindu'l de nelegiuții, cari îi păzesc calea.

Strofa I (v. 1—4) spune ceea ce face psalmistul; este ca o introducere în care imploră mila lui lahve să asculte rugăciunea ce în fiecare dimineață înalță către El.

Vers. 1. În acest vers se spune «maestrului de cor» modul cum trebuie cântat ¹⁾). Autorul psalmului este David. Mulți însă au negat aceasta.

În adevăr din coprinsul psalmului nu se poate vedea, destul de clar, dacă el este sau nu autorul, căci titlul nu poate fi o dovadă absolut convingătoare. Dar, în același timp, nici motive contra compunerii lui de David nu sunt.

Se obiectează că în v. 8 se zice: «voiu intra în «*casă*

¹⁾ Cel puțin așa se crede că ar fi însemnat למנחה. Asupra autorului, titlurilor psalmilor voiu reveni în special.

ta»,..... în *templul* cel sfânt al tău. Știut fiind că pe vremea lui David templul nu era zidit ci eră numai *cortul* sfânt, în care se jertfea, urmează că psalmul este compus mai târziu.

Știm că *tabernacolul* sau *cortul* sfânt a fost până în timpul lui Saul în Silo, apoi în Gibeon, și în urmă în templul sfânt, care s'a zidit pe *timpul* lui Solomon. De observat este de asemenea că atât David cât și Solomon au sacrificat în Gibeon (I Chr. 21,₂₉ sq; I R. 3,₄ etc.). Tot de o dată nu trebuie scăpat din vedere că *arca cu tablele* *legei* nu mai eră în Gibeon ci David o adusese în orașul său (II Sam. 6,₁₇) și atât el cât și Solomon au adus acolo sacrificii (I Reg. 3,₁₅).

Prin urmare nu este posibil că David dorește să intre în acest cort și acolo să se roage? Unde se putea ruga mai bine în Gibeon unde eră numai tabernacolul sau în orașul său unde erau tablele *legei*?

Astfel prin «voiu intra în *casa ta*» avem a înțelege intrarea în acest cort cu tablele *legei*.

Contra acestora se obiectează: *cortul* sfânt are numirea de אֹהֶל, nici o dată בֵּית יְהוָה, הַיְכָל, מִשְׁכַּן יְהוָה, מִקְדָּשׁ sau קֹדֶשׁ. Dar de ce *cortul* sfânt nu ar purta asemenea numiri? Ideea predominantă este că acolo—în templu, în cort—tronează Iahve. De aceea în Iosua VI,₂₄ vedem vorbindu-se de «*casa* lui Iahve». Poate oare cineva cugetă pe timpul lui Iosua la un templu de zid? Casa din Silo este numită când «*casa*», când «*templul*» Domnului, când «*cortul* mărturiei» (I. Sam. I 9; III,₃; II 22). Dar *cortul* din Sion în care se aflau tablele *legei* de ce nu se poate numi «*casa* lui Iahve»? Nu tronează Iahve acolo?—Din Ex. 23,₁₉; 34,₂₈; Gen. 27,₁₅ 33,₁₇ se vede că, chiar în proză, un «*cort*» se numește «הַיְכָל = *casă*». Mai mult încă. Acolo unde se arată Iahve, unde este vădită prezența lui, unde apare El, cum a

apărut expatriatului Iacob pe câmpul întins, sub cerul liber, acolo este o «casă a Domnului» (Gen. 28₁₇). Dar chiar cuvintele «casă» «locuință» sunt prea neînsemnate pentru a denota prezența împăratului suprem. Locuința Lui este un «palat=הֵיכָל». Nu este oare cerul «palatul Lui» (Gen. 18₁₇; 29₉)?

Ce ne arată toate acestea? Că din întrebuințarea cuvintelor ביה și הֵיכָל în v. 8 al acestui psalm nu putem deduce că nu ar fi scris de David.

Astfel autoritatea titlului că psalmul este al lui David rămâne în picioare.

Vers. 2 și 3. Să roagă să i se asculte rugăciunea.

—2— אָמַרְי (amarai) = cuvintele mele, este plural dela אָמַר întrebuințat numai în poezie. Acestea sunt cuvintele, *cari se aud*.—הַאֲזִינָה (haazinah) este verb denominativ și înseamnă *a lua în urechi*. Biblia românească—Constantin Brâncoveanu—traduce exact: «băgați în urechi».—הַגִּיטִי (hagigi) = cugetarea mea, meditația mea. Targumi au גִּיטִי = meditațiunea mea = Peșito. Aceasta este partea rugăciunii, *care nu se aude*. Cuvântul se mai găsește numai în ps. 39₄ și are însemnarea egală cu בִּין (ps. I₂ și II₁₁). Această meditare internă—nevorbită—în rugăciune—poate fi auzită (בִּין bin) numai de Dumnezeu. LXX au tradus cu cu κραυγή = strigăt; iar Ieronim cu «murmur» aceea ce nu este tocmai exact. Ideea reprezentată prin «hagig» este foarte bine redată în epistola către Romani VIII₂₆: «dar însuși spiritul se roagă pentru noi στεναγμοῖς ἀλαλήτοις = cu gemete inexprimabile. De aceea am tradus «cugetarea mea».

—3— הַקְּשִׁיבָה (haksibah) se întrebuințează pentru ascultarea cu atențiune ca și în ps. X₁₇. שָׁעִי (șauai) dela שָׁעַ se află, astfel scris, numai aici. În alte locuri שְׁעִי. Propriu zis înseamnă «strigăt».

Astfel rugăciunea începe întâiu cu cuvinte exprimate așa ca să se poată auzi (יָדַע), apoi se manifestă prin meditațiunea internă, plină de religiozitate și respect de Dumnezeu (יָדַע)—și auzită numai de El—pentru ca în urmă să se ridice până la strigăt intru ajutor (Iob XXXV,₉).

Kimchi traduce: dă-mi urechia ta, ca să fii atent.—De asemenea nu ar fi greșit a traduce: «ascultă vocea mea cea tare».

Modul de vocațiune: «regele meu și Dumnezeuul meu» este de mare însemnătate. Regele psalmist se roagă regelui teocratic, care este Dumnezeuul lui.

«Căci» nu exprimă motivul pentru ce Dumnezeu va asculta, ci pentru ce psalmistul dorește să fie ascultat.

Vers. 4. Timpul când el se roagă Domnului. Primul lucru ce trebuie să facă omul «dimineața» este rugăciunea (ps. 55,₁₈). Atunci Domnul va auzi vocea lui.

יָדַע-יָדַע (eerak leka)=voiu pune, voiu orându-i ție. Ce trebuie să orânduiască? Jertfă materială—sacrificiu—, sau spirituală—rugăciune?—*Arak* este verbul, care se întrebuițează spre a denota *aranjarea*: lemnului pentru sacrificiu (Gen. XXII,₉ etc.); părților pentru sacrificiu (Lev. I,₇ sq. etc.); a pâinilor punerii înainte (Ex. 40,₄ etc.) sau chiar și pentru aranjarea ordinei de bătae în rezboae etc.—După Lev. VI,₅ ocupațiunea primă a preotului, în fiecare dimineață, eră *de a aranjă* pentru sacrificiu. Înainte de răsăritul soarelui se tăia animalul de sacrificat și, când soarele se ivea pe orizont, se aduceau bucățile pe altar. Este posibil că această jertfă de dimineață să corespundă cu rugăciunea pe care o facem noi în fiecare zi—această rugăciune fiind considerată ca o jertfă spirituală (comp. ps. 141,₂).

Mulți comentatori înțeleg pe *arak* ca referindu-se la sacrificiile materiale. Adevăratul obiect al acestui verb este în acest vers sau «rugăciunea mea» (tefilati—cum zice Aben Ezra); «cuvintele mele» (comp. Iob XXXII,₁₄); sau chiar și

«lucrul meu» (debari).—LXX traduc: παραστήσομαι σοι (voiu stă înaintea ta); Teodoțiu. Ieronim, Peșito cu: praeparabor tibi. Aquila, Symmah, Targumii cu תָּעֵשׂוּ סוֹ (deci transitiv). Astfel nici o versiune nu ne luminează pe deplin asupra sensului lui *arak*, dacă trebuie a se înțelege pentru sacrificii, sau pentru rugăciune.

Dar verbul următor «voiu privi, adică către Iahve (ca și Micha VII,₇; Habacuc II,₂) și în deosebi coprinsul psalmului ne arată că aceea ce profetul va *orându-i* înaintea Domnului nu poate fi decât *rugăciunea* lui, vocea lui (internă a inimii și minței, sau glasul gurei) pe care Domnul o va auzi.

Insemnarea și forma verbului nu ne lasă a traduce pe יִבְסֵן cu «mă vei vedea».

El a adus dorința sa înaintea lui Iahve, acum *așteaptă respuns*, dacă este primită sau nu. Tabloul este luat de la preotul, care aduce sacrificii și privește în sus urmând cu ochi drumul către cer pe care îl ia fumul, care se înalță dela altar. El privește către Iahve și așteaptă milostivirea divină. Omul își întoarce privirea către acel dela care speră ceva.

Unii au înțeles acest psalm ca o rugăciune, care însoțită jertfa de dimineată. Având în vedere caracterul psalmului este imposibil aceasta. Dacă însă mai târziu a fost întrebuintat ca atare nu se poate preciza.

Strofa II (v. 5—8) motivează acțiunea din prima strofă.

Vers. 5. A se observă că אֵל trebuie a se uni cu חֶפֶץ prin un maquef, nu cu אֵל ca în Deut. XXXII,₂₁, și prin urmare a traduce «unul, care nu este Dumnezeu».

עָשָׂו nearticulat «fărădelege».

Imperfectul «nu locuște» exprimă o acțiune, care *se poate și trebuie* să se întâmple. «Cel rău» este cugetat personal. Iahve este un foc distrugător de «rău». În fața Lui răul se topește ca și ceara la fața locului.

Kimchi a arătat foarte bine legătura dintre v. 4 și 5 și sensul lor. El zice: «De ce privesc către tine? Pentru că știu sigur că cei improbi nu'ți plac, și prin urmare nici inimizii mei nu'ți vor plăcea; eu însă privesc și aștept dela tine, sperând că tu să mă păzești de ea».

יָגִיד este pentru עָבִיד.

v. 6 și 7 explică noțiunea de rău; enumără pe acei. cari nu pot stă înaintea lui.—יִיָּצְבוּ are sens dușmănoș, împotrivor.—הוֹלִלִים nu sunt numai παρανομῶν—cei fără de lege (LXX), ci mai mult «acei, cari se abat dela lege și se și laudă», ca și ps. 73_{3,8,9}; 75₅. Cu alte cuvinte cei nelegiuți și cari fac și scandal, sau cum se exprimă Rosenmüller, «sunt superbi cum notă sceleratorum». Tragunii traduc: כְּהַרְעֵבִין = irrisores.—

Asemenea oameni nu vor stă înaintea lui Iahve, căci El îi urăște, știind că toți *fac nedreptate* = יָצְבִּי — expresiune intensivă însemnând «falșitate, păcat, nelegiuire, rău» și coprinzând astfel nenumărate păcate. Acești «poale auen» sunt acei în cari nu a mai rămas nici o urmă de noblețe și de sentiment moral—un grad mai mare de imoralitate ca la «holelim» = cei ce se mândresc. Alți oameni «râi» sunt «cei ce mint» (ps. 58₄). Mai râi ca aceștia sunt «acei, cari varsă sânge», comit crime. Dar pe toți îi întrec «înșelătorii», «cei ce viclenesc» (comp. ps. 55_{2,4}), căci ei înșelând, comit crime cu atât mai de condamnat, cu cât acel, care este obiectul crimei nu se poate apăra, necunoscând pe cel care îl atacă, îl înșală. Aceștia sunt despre care A-ben Ezra zice: obrectatorem, qui acutae linguae suae sagita fraudulenter loquitur» (Ier. 9₈). Pe toți aceștia îi *desprețuște* Iahve.—הַעֲבִי (taab) este chiar mai mult decât a desprețui; este «a avea oroare, scârbă».

Să se observe în aceste 2 versuri gradațiunea ce face poetul, atât în expunerea celor lepădați de Dumnezeu, cât și în expresiunile prin cari redă voea divină:

«lucrul meu» (debari).—LXX traduc: παραστήσομαι σοι (voiu stă înaintea ta); Teodoțiu. Ieronim, Peșito cu: praeparabor tibi. Aquila, Symmah, Targumii cu *רָצֹוֹ סוֹי* (deci transitiv). Astfel nici o versiune nu ne luminează pe deplin asupra sensului lui *arak*, dacă trebuie a se înțelege pentru sacrificii, sau pentru rugăciune.

Dar verbul următor «voiu privi, adică către Iahve (ca și Micha VII,₇; Habacuc II,₂) și în deosebi coprinsul psalmului ne arată că aceea ce profetul va *orându-i* înaintea Domnului nu poate fi decât *rugăciunea* lui, vocea lui (internă a inimei și minței, sau glasul gurei) pe care Domnul o va auzi.

Insemnarea și forma verbului nu ne lasă a traduce pe *וַיִּבְרַח* cu «mă vei vedeă».

El a adus dorința sa înaintea lui Iahve, acum *așteaptă respuns*, dacă este primită sau nu. Tabloul este luat de la preotul, care aduce sacrificii și privește în sus urmând cu ochi drumul către cer pe care îl ia fumul, care se tualță dela altar. El privește către Iahve și așteaptă milostivirea divină. Omul își întoarce privirea către acel dela care speră ceva.

Unii au înțeles acest psalm ca o rugăciune, care însoțită jertfa de diminează. Având în vedere caracterul psalmului este imposibil aceasta. Dacă însă mai târziu a fost întrebuițat ca atare nu se poate preciza.

Strofa II (v. 5—8) motivează acțiunea din prima strofă.

Vers. 5. A se observă că *אֵל* trebuie a se uni cu *חַפְּזִי* prin un maquef, nu cu *אֵל* ca în Deut. XXXII,₂₁, și prin urmare a traduce «unul, care nu este Dumnezeu».

שֵׁעַר nearticulat «fărădelege».

Imperfectul «nu locuește» exprimă o acțiune, care *se poate și trebuie* să se întâmple. «Cel rău» este cugetat personal. Iahve este un foc distrugător de «rău». În fața Lui răul se topește ca și ceara la fața locului.

Kimchi a arătat foarte bine legătura dintre v. 4 și 5 și sensul lor. El zice: «De ce privesc către tine? Pentrucă știu sigur că cei improbi nu'ți plac, și prin urmare nici inimicii mei nu'ți vor plăcea; eu însă privesc și aștept dela tine, sperând că tu să mă păzești de ea».

יָרֵךְ este pentru יָרֵךְ.

v. 6 și 7 explică noțiunea de rău; enumără pe acei, cari nu pot stă înaintea lui. — הַיִּצְבוֹנִי are sens dușmănoș, împotrivor. — הַלֹּלִים nu sunt numai πρῶτοι — cei fără de lege (LXX), ci mai mult «acei, cari se abat dela lege și se și laudă», ca și ps. 73_{3,8,19}; 75₅. Cu alte cuvinte cei nelegiuți și cari fac și scandal, sau cum se exprimă Rosenmüller, «sunt superbi cum nota sceleratorum». Tragunii traduc: בְּהַלְעֵבִי = irrisores. —

Asemenea oameni nu vor stă înaintea lui Iahve, căci El îi urăște, știind că toți *fac nedreptate* = יָרֵךְ — expresiune intensivă însemnând «falșitate, păcat, neleguire, rău» și coprinzând astfel nenumărate păcate. Acești «poale auen» sunt acei în cari nu a mai rămas nici o urmă de noblețe și de sentiment moral — un grad mai mare de imoralitate ca la «holelim» = cei ce se mândresc. Alți oameni «râi» sunt «*cei ce mint*» (ps. 58₄). Mai râi ca aceștia sunt «acei, cari varsă sânge», comit crime. Dar pe toți îi întrec «înșelătorii», «cei ce viclenesc» (comp. ps. 55₂₄), căci ei înșelând, comit crime cu atât mai de condamnat, cu cât acel, care este obiectul crimei nu se poate apăra, necunoscând pe cel care îl atacă, îl înșală. Aceștia sunt despre care A-ben Ezra zice: obrectatorem, qui acutae linguae suae sagitta fraudulenter loquitur» (Ier. 9₈). Pe toți aceștia îi *desprețuește* Iahve. — הַעֵבֵב (taab) este chiar mai mult decât a desprețui; este «*a avea oroare, scârbă*».

Să se observe în aceste 2 versuri gradațiunea ce face poetul, atât în expunerea celor lepădați de Dumnezeu, cât și în expresiunile prin cari redă voea divină:

«Cei ce se laudă	nu vor stă».
«Pe cei ce comit nelegiuiri	ti uraște».
«Cei mincinoși	} vor peri».
«Omorătorii	
«Inșelătorii	

—in cari expresiuni se începe dela cele mai slabe și merge până la cele mai tari.

Strofa III (v. 8—21) expune dorința ce are poetul, adecă de ai aplană calea vieții și al scăpă de cursele dușmanilor.

Vers. 8. Dacă el «intră în templul Domnului» aceasta nu este o mândrie personală a lui față de cei nelegiuți. Din contră el este umilit și spune că numai grația divină îi dă putința a intră în templu și a se rugă—a ingenunchia înaintea lui Iahve.

Nu'mi pare exactă traducerea «spre sfântă Biserica ta». «Spre» însemnează că el nu a intrat în templu ci se închină numai în direcția templului. Textul ebraic are pe נִכְנַח (voiu merge), ca verb, și pe כִּי ca prepozițiune—două cuvinte care exprimă *în totdeauna direcția, mișcarea către, la ceva*.—Dar cu toată această milostivire divină, el nu intră înăuntru, nu se roagă cu emfază, făcând paradă de religiozitatea sa, ci «plin de frică» ca nu cumva Domnul să se supere și să'l lepede dela fața Lui.

Vers. 9. Această intrare în templu amintește lui David drumul vieții, care este mult mai greu și pe care umblă numai acei, cari au un conducător. De aceea se roagă lui Dumnezeu să'l conducă în viață. Aceasta este rugăciunea în sine, pe care psalmistul o face lui Iahve (comp. ps. 27,₁₁; 86,₁₁ etc).

Traduc «condu-mă» căci este mai bine decât «povățu-ește-mă». Verbul הִנְחֵנִי=a conduce. Pe lângă aceasta psalmistul dorește a fi *nu numai povățuit, ci și condus*. Conducerea implică în sine povățuirea. Povățuirea nu în totdeauna conducerea. Psalmistul voește ca mâna divină să'l

însoțiască în tot locul, să'i aplice calea înaintea lui.

Norma conducerii nu se află în dreptatea omenească, ci în cea «divină», în care se cuprinde întreaga ordine morală.

Dumnezeu, în virtutea principiului dreptății, iartă păcatele celor ce greșesc și se pocăiesc; binecuvintează și proteje pe cei credincioși, pedepsind și lepădând dela față Lui pe cei nelegiuți—de aceea este numit אֱלֹהִים צַדִּיק (ps. VII, 10).

Alături cu acest principiu de dreptate, נֶחֱמִי (neheni) nu poate însemna decât o *conducere sigură* în mijlocul tuturor greutăților. De această conducere arenevoe psalmistul «din cauza dușmanilor săi», cari saltă de bucurie pentru ori și ce pagubă ar suferi. שׂוֹרֵרַי (șorerai) este dela שׂוֹר = a privi de jur împrejur (în deosebi în sens inimic), a pândi (comp ps. 27, 11, 54, 7 etc.). Aquila traduce cu ἐπιπόρευτες = insidientes. Peșito și Ieronim cu: «inimicos». Simmah cu «affligentes». De altfel această formă—Pilpel—nu este întrebuințată.—După unii comentatori acest «șorerim» este o formă secundară dela צוֹרְרִים = inimici, cum probabil au citit cei LXX—traducere, care nu strică sensul și se și potrivește. Tot astfel traduc Rași, Aben Ezra și Kimchi.

Textul este însă mai caracteristic. *Inimicii vicleni* stau la pândă și observă toate mișcările psalmistului. Aceștia sunt cei mai periculoși.

הַרְשֵׁר după Ketib (ca și Ies. 45, 2) și הַרְשֵׁר Kere după norma lui הַרְשֵׁר din Prov. IV, 9, (comp. Gramatica mea § 82 II) înseamnă a liberă de greutate, a face viața ușoară și fericită, înlăturând toate piedicile ce i se pun în cale. «Drumul tău» înseamnă drumul pe care tu lahve mă conduci. LXX au tradus ἐνώπιόν σου τῆς ὁδοῦ σου = înaintea ta calea mea = הַרְשֵׁר הַרְשֵׁר, dar Aquila, Simmah, Ieronim, Targumii și Peșito traduc după textul masoretic. Origen în Exapla amintește de unele manuscrite ale

Septuagintei în care se găsește: «ἐνώπιόν σου ἴσθη ὁδόν μου», deci egal cu textul ebraic masoretic.

Vers. 10. «Căci» se raportează la «pentru, din cauza» din versul precedent. אִי trebuie tradus cu נְכוּנָה deși este des-părțit, nu tocmai exact, prin בְּפִיהוּ.

Sufixul singular «în gura lui» trebuie a se înțelege distributiv כָּהֵם כָּל אֶחָד טָהֵם=în gura fiecăruia dintre ei». De aceea și urmează pluralul.—Mai logic este a ceti, cu criticul Lagarde: בְּפִיהֶם=în gura lor, așa cum au tradus LXX, Peșito, Targumii și Ieronim.

«Interiorul lor» cugetat ca sediu al cugetării și al sentimentelor. Acest interior este plin de stricăciune. Nimic nu se mai găsește bun la ei. «Interior» este mai general decât «inima lor» cum traduce textul român. Ideea exprimată în textul ebraic este mult mai forte decât cea redată prin traducerea română.

«Gâtul lor» cugetat ca organ al vorbirii, este comparat cu un mormânt nou, care așteaptă prada (Ier. V₁₆). Interiorul lor fiind stricat și cuvintele lor vor fi mortale; iar gâtul lor organ al vorbelor batjocoritoare, cari incontinuu aruncă săgețile lor otrăvitoare. Asemenea și aici expresiunea ebraică «gâtul lor» este mai forte decât cea română «grumazul lor».

«Limba lor lingușește», adică ei, temându-se ca nu cumva oamenii să priceapă scopurile lor rele îi înconjoară cu lingușiri și cu tot felul de cuvinte prefăcute și amăgitoare, sub cari ascund scopul adevărat ce ei urmăresc (comp. Romani III₁₃ și 14).

חָלַק (halak) însemnează «a netezi». De aici însemnarea «a linguși» (prov. 29₅). Chiar în limba română verbul «a netezi» cu mâna pe cineva are și însemnarea de a linguși.

Strofa IV. El este așa de sigur că Iahve va ascultă rugăciunea lui de a depărta și a arunca pe inimicii lui, încât termină psalmul său cu lauda și preamărirea Lui.

Vers. 11. **דַּשָׁן** în hifil îl găsim numai aici. Propriu zis însemnează *a greși* (Lev. V.₁₉), *a se simți că a greșit* (Lev. V.₁₄ sq. Zach. XI.₁₅); a ispăși greșalele (prov. 34.₂₂ sq.) Astfel hifil—având însemnare cauzativă—se va traduce cu: lasă să se pocăiască, să'și ispășiască greșala. LXX au $\nu\sigma\iota\ \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\varsigma$ (judecă-i Doamne). Aquila, Simmah, Ieronim, Targumii au: condemna eos (comp. ps. 34.₂₂ sq.) Lagarde cetește **דַּשָׁן** (dela **דַּשָׁן**)=distruge-i—opiniune, care pare a fi împărțită și de Kimchi.

«*Din planurile lor*». Aici **יָדָי**=din, se poate înțelege atât partitiv, cât și cauzativ.—Așa în Hosea XI.₆ arată cauza. În acest psalm este mai bine a se traduce cu «din, dela» —«vor cădea din planurile lor», adică se va zădărnici tot ce ei plănuiesc.

«*Intru mulțimea*» **בְּרַב** (be rob) întocmai ca și Ioan VIII.₂₁ «*ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ὁμῶν*» (și vers. 24).—LXX au tradus cu *justa multitudinem*=**בְּרַב**. Păcatele acestor nelegiuiți sunt prea multe; ele nu se sfârșesc.—Dumnezeu îi aruncă dela fața lui, căci ei atât de mult sunt cufundați în păcate încât se revoltă chiar contra lui Dumnezeu.—Ei fac mult rău credincioșilor, cari doresc mila divină, de aceea lepădarea lor din comunitatea credincioșilor este o necesitate și pentru aceasta poetul se roagă să'i arunce din mijlocul lor.

יָדָי (maru) are tonul pe penultima. În text «sau împotrivit, revoltat contra ta» este mult mai tare decât «te au amărit». Lui Dumnezeu îi pare rău pentru ori și care păcat al nostru. El se amărăște ori de câte ori vede că fii lui se abat dela calea cea dreaptă. Cu atât mai mult dar de acei, cari se revoltă contra Lui. **יָדָי** nu este femenim, ci masculin. Stă în pauză în loc de **יָדָי**.

Vers. 12. Arată rezultatul lepădării acelor nelegiuiți din mijlocul credincioșilor. Prin o serie de imperfecte, care de-

notă acțiunii cari durează, psalmistul descrie starea acelor, cari se încred în Domnul după ce necredincioși vor fi excluși. Toți se vor bucura și vor jubila.

Textul ebraic diferă puțin de Septuaginta. După *Masoreți* prima parte a versului se sfârșește cu עליו, unde stă și accentul atnach. În acest caz propozițiunea: והבד עליו este circumstanțială, arătând cauza pentru care jubilează cei ce se încred în Domnul. Deci avem a traduce: «căci tu îi acoperi». După *Septuaginta* prima parte a versului se sfârșește la ירננו așa că propozițiunea următoare trebuie a se considera sau, cum susțin comentatorii ca Calvin, Delitzsch și alți, ca exprimând o dorință, sau să luăm pe *vau* ca relativ și atunci, cum susțin criticii Hupfeld, Hitzig, Novvack și alții, avem a traduce: cu «și tu ai voi să'i păzești», sau «și tu îi vei păzi».

Mult mai logică este împărțirea masoretică și ne dă un senz mai clar.—«Ei vor jubila în veci, pentrucă (căci) tu îi acoperi» (comp. Is. 64,4; ps. 60,15), de oarece «hic rationem indicat». Credincioșii se știu sub protecțiunea lui Dumnezeu așa că ei nu se tem de nimic.

Vers. 13. Coprinde motivul pe care se bazează cele zise în vers. 12. «Căci» poate fi luat și cauzativ. Mai bine este a se înțelege *afirmativ*—«în adevăr»—dând astfel frazei un senz mai bun și mai logic. Este un fapt pozitiv că Dumnezeu binecuvintează pe cel drept.

ענה (tanah)=scut se deosebește de מגן (magen).—Este mai mare decât *magen*. De aceea și Goliat pune un băiat să'i ducă acest זננה (I Sam. 17,7). Prin el se acopere tot corpul luptătorului. Targumii traduc: מִן־הַקֶּלֶבֶט = clipeus=scut.

הַעֲטָרָה (teatrenu)=il înconjuri. Forma kal dela עטר=a acoperi (I Sam. 23,26). După cum scutul «tanah» acopere întreg corpul omului, tot așa «bunăvoința» divină apără pe cei drepti de toate atacurile vrășmașilor.—LXX au tra-

duş $\epsilon\sigma\sigma\epsilon\phi\acute{\alpha}\nu\omega\sigma\alpha\varsigma$ $\text{הַיָּמִין} = \text{הַיְמָנִית}$ = ne-ai încununat. Aquila, Simmah, Targumii, Ieronim traduc «*coronabis eum*» — Peşito are: mă înconjuri (latfani = הַיְמָנִית).

Traducând pe עִטָּר cu a încunună, ca și LXX, criticul Wellhausen emite ideea greșită că în loc de כִּצְנָה trebuie a se ceti כִּפְתָּנָה = cu un turban. Pe lângă faptul că această idee este ridiculă, dar o asemenea schimbare nu se leagă oătuși de puțin cu cele precedente, și, afară de aceasta, cuvântul כִּפְתָּנָה se găsește o singură dată în tot Vechiul Testament, în Ies. 22,¹⁸, și nici acolo nu este sigur dacă însemnează *turban*.

În acest psalm poetul—religios, plin de trica lui Dumnezeu—văzând-se înconjurat de dușmani clevetitori, lingușitori, mincinoși, înșelători, stricați până în măduva oaselor, din al căror gât es cuvinte, cari împrăștie un miros, ca și cel, care se eshală din mormintele deschise, pline de patrejuna și cari dușmani îi pândesc calea, plănăind tot felul de rele contra lui—se roagă lui Dumnezeu, care tronează în templul său cel sfânt, să îl proteje. În fiecare dimineață înalță el rugăciuni ferbinți. Este convins că ajutorul cerut îi va veni, de oare-ce Iahve nu iubește răul. Dumnezeu este milostiv și probă de milostivirea lui este faptul că îl a făcut vrednic a intra în templul său cel sfânt.—Acolo el imploră grația divină de al îndrămni „întra dreptatea Lui” —și a’i aplană calea vieții—plină de cursele dușmanilor—Dumnezeu a tot puternic îl va ascultă, căci El este care binecuvintează pe cei dreapți, îi acopere (păzește) de săgețile veninoase ale acelor răi și le procură bucuria eternă, care o dă răsplată „încrederei în El” și „iubirii numelui Lui”.

Diacon Dr. Popescu-Mălăești.

(Va urma).

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Secolul al XIX-lea.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea, No. 9).

Data	Luna
1824	Decem.

Vine un Exarh din jos pentru pricinele Monastirilor Ierusalimicești, Sinaiticești, Sfetagorești și convoacă o sfătuire la Domnul, chemând și pe Mitropolitul Grigorie. Grecii cereau veniturile, care erau confiscate și Monastirile date pe seama Românilor prin ordinul Sultanului ¹⁾. Iată ce anafora fac:

Prea Înălțate Doamne!

Am văzut cu luare aminte cele ce înștiințea-ză Măriei tale D-lor Capuchihalele dela Țarigrad pentru pricinele embaticurilor Monastirilor Sfetagorești, ale sfântului mormânt, și cele Sinaiticești de aicea din țară, cum că părinții Sfetagoreni au făcut davagilic prin jalbă către prea Înalta Poartă, zicând că fără de dreptate li s'au poprit de Stăpânirea țarei dreptul lor; în vreme ce și Monastirile și toate veniturile lor sunt ale cuvioșiei lor, dupre coprinderea sineturilor și a Hrisoavelor ce au, și cum că nu le sunt știute de adevărate cuvintele și pricinele pen-

¹⁾ V. 7 pag. 65.

Data Luna

tru care prin plecatele noastre anaforale, dela trecuta lunii a lui Ghenar, am arătat Măriei tale, că nu sunt destoinice acum deocamdată numitele Sineturi de a face nici o răspundere; Iar de va rămânea a privi la acele cuvinte ce sunt arătate în mai sus numitele anaforale, li s'au zis și D-lor Capuchihaelelor că atunci urmează a ajunge treaba la judecată și a veni aici un Căciu cu mumbșiri, cu unul din Cuvioșia lor vechil și din partea celorlalți părinți ca să se cerceteze coprinderea sineturilor și a hrisoavelor; Iar când aceasta nu se va face, atunci urmează ca și Măria ta să le trimeti un asemenea ajutor, ca și Măria sa Bogdan Beiu. La care această înștiințare răspunzând nu lipsim cu smerenie și plecaciune a arăta Măriei tale că pe temeiul întru care răzemându-se acei părinți cer embaticuri dela aceste monastiri, este fără de indoială testamenturile ctitoricești, ale acelor ce le au zidit și le au închinat la Monastirile de jos, nu pot însă nici cuvioșia lor de a tăgădui, că duhul și a acelor repotați ctitori și al testameturilor privesc spre a se păzi în veci ființa acestor sfinte locașuri întru întregime, spre vecinica pomenirea celor ce le au zidit și le au înzestrat. Nu pot tăgădui iarăși cuvioșia lor că au fost obiceiul urmat și păzit aicea în țară de se îndatora fără deosebire la orice întâmplare de obșteasca trebuință și aceste monastiri, împreună cu cele neînchinate ale țarei, de au dat ajutor după măsura trebuinței. Care dar mai mare trebuință putem zice, că au avut țara decât aste de acum ce s'au pricinuit din nenădăjduita a rezvrătirei trecută întâmplare, căzând la o așa mare și altă dată nepomenită datorie? Încât ca să putem apăra pe săracii trecători birnici de a nu se supăra cumvași la această trebuință, siliți am fost a ne jertfi și chiar ale noastre privilegiuri, și a năzui la ajutorul monastirilor de

Data	Luna
------	------

obște și chiar a Sfintei Mitropolii, obșteasca noastră mumă, și a Episcopiiilor, spre a întâmpina plata datoriei, precum pentru aceasta prin plecata noastră anafora dela 6 ale lui Decembrie la leatul 1822 am făcut Măriei tale arătare. Și cu toate că au fost obiceiul ce arătam mai sus, spre a dă adecă și Monastirile acestea ajutor la asemenea trebuințe ale țării, noi însă am făcut'o aceasta cunoscută și către Inaltul Devlet, prin prea plecatul nostru Arz mægzar dela 27 tot ale aceleeași luni Decembrie, la leatul 1822, cu ce cuvânt dar zic acești cuvioși părinți că stăpânirea le au oprit dreptul, iar nu neapărata trebuință a țării, într'al căruia pământ zac oasele acelor repotați ctitori a acestor sfinte locașuri? Noi am cugetat și cugetăm și după a legii noastre datorii și după dughul ctitoriceștilor testamentari, că după ce se vor ușura de sarcina datoriei prin mijloacele de mai sus arătate, să plătim cu din veniturile acestor inchinate Monastiri și grelele lor datorii, la care cei după vreme Egumeni greci, orânduți de părinții săi din jos, le au supus, înstrăinând încă și multe din acareturile lor, și apoi rămâind slobode de datorii și intru bună ființă să poată a se folosi și acei părinți totdeauna cu embaticurile lor, după orânduiala ctitoriceștelor testamenturi. Iar de-i silește marea trebuință, precum zic, și va fi și voința prea Inaltului Devlet, suntem supuși poruncii de ai ajuta și mai înainte de desfacerea datoriei, cu ceea ce orânduiesc ctitoriceștele testamenturi, care și acest ajutor se va face, analogos, precât ne va slobози suma trebuincioaselor cheltueli ale acestor Monastiri și al datorii lor la care le au supus Egumenii, ce după vreme au fost orânduți de cuvioșii lor și pentru care nu puțină strigare se face necontenit de cei ce le au imprumutat, fiind și mulți sudiți dintr'acei imprumutători, precum și Măriei tale este știut, și de le tăgăduiesc cu-

Data Lună

vioșia lor aceste, să vie vechilul ce l'au orânduit ca să vadă și însuși cu ochii spre îndesțularea Cuvioșiei lor. La care acest fel de mare datorii, poate că nefiind supuse Monastirile cele din Moldova, sau îndemnat Măria sa Bogdan Beiu de a primit acel ajutor, ce au trimis, măcar că și noi în anul trecut n'am lipsit de a trimite Preasf. Patriarh taleri..... spre ajutorul sf mormânt. Iar de vor cere cuvioșia lor judecată și vor voi ca și cu mijlocul acestei judecări să mai a lauge nouă datorie asupra monastirilor, peste cele vechi, nici noi nu ne sfim, și pot cuvioșia lor a trimete aicea vechil, de vor voi. Aceste sunt prea luminate Doamne plecatele noastre răspunsuri, care ne și rugăm Măriei tale de a se face cunoscute unde se va cuveni; iar anii Măriei tale să fie dela Dumnezeu mulți și fericiți. 1824 Iunie 19. Iscăliți: Grigorie al Ungro-Vlahiei, Grigorie Episcop Argeș, Neofet Episcop Râmnic, Vel postelnic Constantin Crețulescu, Barbu Crețulescu, Istrate Crețulescu. Postelnicul Bălăceanu, Grigorie Filipescu, Mihalache Ghica, postelnicul Filipescu, Ior-lache Goleșcu, Ioan Știrbeiu Dvornic, Fotache Știrbeiu Dvornic, Dimitrie Bibescu, Mihalache Racovița, Vel logofăt Știrbeiu, Nestor logofăt, Ioan Fălcoianu, Ștefan Bălăceanu, Alexandru Ghica, Mihaiu Filipescu, Mihalache Cornescu ¹⁾.

1824 Aprilie

Galaction Episcop de Râmnic dă pe seama noului Episcop Neofet averea cu inventar, dar Neofet nu subșcrie, ci voește să revadă data ²⁾.

1824 Maiu 6

Patriarhul de Constantinopol Antim răspunde Mitropolitului Grigorie, care raportează că Episcopul de Vilin hirotonește preoți și diaconi pentru Valahia anticanonic, că au dispus si-

¹⁾ V. 7 pag. 66 și 67.

²⁾ V. 7 pag. 80 și 81.

Data	Luna
1824	Octom. 4
1825	Octom. 23
	Noem. 6
	August 11
	Iulie 26
	Sep. 21
	Noem. 1
	August 9
	Sep. 20
	Aug 11
	Iulie 29
	Ghezar 24
	Apr. 15
	Febr. 7

nodicește să nu mai facă cel al Vidinului asemenea hirotonii și-i trimete înscris prin Grigorie ¹⁾.

Murind Nectarie datornicii lui cer să fie plătiți de Mitropolie, Mitropolitul refuză, și se face anafora către Domn, arătându-se că datoria este personală și nu a Mitropoliei. Să trimete să se catagrafieze averea rămasă ²⁾.

Fostul Mitropolit Nectarie moare în Brașov, se trimete să se facă catagrafie.

Protestul Țărei contra Monastirilor închinete.

Abuzurile pentru hirotonii și dări asupra preoților.

Tâlharii rămași dela Eterie jăfuesc pe Egumeni.

Egumenii bătându-se cu locuitorii.

Episcopii erau convocați prin circulări la trebuiți de Domn.

Mitropolitul Grigorie ajută cu bani pe Dionisie la Brașov.

Mitropolitul Grigorie suspendă dările ce se luau dela preoți pentru sf. Mir de către Episcopii.

Mitropolitul Grigorie combate abuzurile călugărilor de prin sate.

Un Egumen bate la falangă pe un diacon. Le interzice Episcopilor de a fi nași...

Dispune a nu se mai face căsătorii necanonice, și cum să se caterisiască ³⁾.

Dionisie trimete consulului Rusesc următoarea relație: «In Eteria din 1821 toate odoarele Mitropoliei Bucureștilor, sineturile de acareturi, documentele țării punându le în Bucu-

¹⁾ V. 7 pag. 89.

²⁾ V. 7 pag. 91.

³⁾ Bis. Ort. XIII. Pentru toate aceste date ne notate să se consulte Bis. Ortodoxă citată.

Data Luna

		rești spre siguranță, și după ce am venit aici, spre scăparea mea, nu mult după acestea, înțelegând că ridicându-se acelea dela siguranța lor, s'au mutat la un loc de primejdie, nu am încetat cu mari cheltueli și cu primejdii câte puține ale aduce aicea prin taină. Inșă sine-turile Mitropoliei, documentele țarei și puține din odoarele Bisericei Mitropolie; iar din cele rămase în București unele prăpădindu-se în vremea întâmplărei cei din urmă, bucăți din-trânsele aflate în mâinile celor ce le răpise, s'au vândut de dâșii și s'au răscumpărat de Vechilul meu». Apoi declară că a chemat pe Magistratul din Brașov, și a făcut inventar că cele ce sunt la el spre conservare și că venind în București le va aduce ¹⁾
1825	Apr. 15	Datoriile Episcopiei Râmnicului erau de 40 mii de lei în sinelui. Datoria din urmă a fost de 24 mii de lei ²⁾ .
1825	Octom. 14	Anafora către Domnitor, că datoriile făcute de Mitropolitul Nectarie, demisionat la 1819, nu se pot plăti, privindu-l personal. Datoria Mitropoliei a fost recunoscută numai de 43,500, făcută de chir Dosoteiu și 12,500 de Mitropolitul Ignatie. Inscrisurile aulice n'au valoare. S'a publicat aceasta. Se propune a se trimite o comisie la Brașov spre a catagrafia averea răposatului Mitropolit Nectarie ³⁾ .
1825	Noem.	Se face arătare prea strălucitului Graf și prea puternicei Impărății a Rusiei jafurile și datoriile făcute de Grecii Egumeni pela Monastirile închinat, înainte de Zaveră ⁴⁾ .
1825	Decem. 6	Io Gr. Dimitrie Ghica Voevod Gosp. Zemli vl. Primită fiind Domniei mele anafora aceasta

¹⁾ V. XIX 1830 M. B. A. B. foaea 131.

²⁾ Idem

³⁾ V. VII 1823—1866 M. B. Ac.

⁴⁾ V. VII 1823—1866 M. B. foaea 129.

Data Lună

a Preasf. Părintelui Mitropolit, după arătarea ce ni se face asupra pricinei, poruncim D-tale Vel Visternic să se pue în lucrare cu urmare întocmai. (L. S.). Apostolul.

Cu smerită a noastră anafora arătăm înălțimei tale, că după catahrisis ce se făcea mai înainte de către frații Arhieriei de peste Dunăre, și mai vârtos la Eparhia fratelui Râmnic Neofet, am scris într'adins Preasf. Patriarh al Țarigradului arătând îndrăznirea ce fac acei străini Arhieriei, de hirotonesc oameni de prin satele țarei românești, fără a fi trebuință, fără numai ca cei ce-i hirotonesc să și umple mâinile de daruri, iar cei ce se hirotonesc să scape de bir. După care această înștiințare li s'au trimis bisericesti porunci cu foarte mari îngroziri, ca să înceteze negreșit de a mai hirotonisi oameni de prin satele țarei aceștia, și să nu se mai audă un catehrisis bisericesc ca acesta; și fiindcă acei frați Arhieriei au încelat numai pe un an de zile, și la al doilea an ce este acest următor, atât Mitropolitul Vidinului cât și Episcopul Vracea s'au întins iarăși cu mai mare catehrisis și au hirotonit câtă-va sumă de preoți dintre locuitorii satelor Eparhiei fratelui Râmnic, adecă oameni necărturari și fără a fi trebuință, dându-li-se cărți iconomicoase, pe numele satelor de dincolo; ca să se precurmeze aceste rele hirotonii și urit catehrisis în protriva sf. Canoane, găsim cu cale, ca să fie luminată porunca Măriei tale către D-lui Vel Visternic, de a da la bir pe toți acei preoți și diaconi câți s'au hirotonisit în urma bisericestei porunci a Preasf. Patriarh, după catastihul ce anume va da la Domneasca Vistierie iubitorul de Dumnezeu fratele Râmnic, ca niște netrebuitori bisericiei și înșelători de Domneasca Vistierie. Că de ar fi fost trebuincioși, nu urmă vre-o nevoe să fugă de aicea unde se hirotonesc cei ce se hirotonesc, fără

Data, Luna

		de nici un ban și să meargă acolo unde se hirotonisesc cu dare de bani. De aceasta cu smerenie arătăm Măriei tale. Iar anii înălțimei tale dela Dumnezeu rugăm să fie mulți și plini de amândouă fericirile.
		Al Măriei tale către Dumnezeu fierbinte rugător. Grigorie al Ungro-Vlahiei. 1825 Decembrie 5 ¹⁾ .
1825		Chesarie Episcopul de Buzău rostește un discurs la instalarea sa ca Episcop ²⁾ .
1825	Decem.	Mitropolitul Grigorie dă o anafora către Domn cerând a se opri hirotoniile la Vidin și alte orașe din Turcia și a cerceta cazul și a-i pune pe abuzivi la dări, nerecunoscându-le hirotonia ³⁾ .
1825	Noem. 6	(O petiție dată de Mitropolit cu Episcopii și Boerii țării contra Grecilor cari au corupt prin simonie Ierarhia, au sărăcit țara și au jefuit Monastirile și acum caută din nou să pună mâna pe Monastiri ⁴⁾ . Cu mila lui Dumnezeu Smeritul Veniamin Mitropolitul Moldovei. După războiul ce a urmat între Înalta Poartă cu Impărăția Rusiei, la pacea ce s'a încheiat la anul 1812 între aceste 2 Impărății, s'au hotărât a fi apa Prutului hotar despărțitor, cu care țara s'a coprins din stânga Prutului în hotarul Impărăției Rusiei, cea mai mare parte a sfintei Episcopii a Hușului, rămâind în hotarul Moldovei numai ținutul Fălciului și câte-va sate de ale ținutului Lăpușnei, ce sunt la ocolul Braniștei. Care micșorare a acestei Eparhii cu sufletească durere noi privind'o, din însuși a noastră bună voință ne-am îndemnat de am lăsat și am dat din dreapta Eparhiei a sfintei Mitropolii ocolul ce se numește al Braniștei,

¹⁾ Acad. Rom. M. M. B.

²⁾ Bis. Ort. pag. 612 V. II.

³⁾ Bis. Ort. pag. 591. XV.

⁴⁾ Să se copieze Bis. Ort. pag. 103. XVII.

Data	Luna	
1824		in care se coprint 19 sate. Acestea să rămăe pentru totdeauna alăturate cu ținutul Fălciului Eparhiei sfintei Episcopii Hușului, Intru a ei păstorie. Pentru care s'a dat această scrisoare de noi iscălită, și cu pecetea sfintei Mitropolii întărită.
		<p style="text-align: center;">1825 Martie 11.</p> <p style="text-align: center;">(Din Arhiva Mitropoliei Moldovei). Iscălit Veniamin Mitropolit Moldovei. (L. S.).</p>
1825	Aug. 11	Mitropolitul Grigorie scrie lui Neofet Episcopul de Râmnic, ca preoții hirotonisiți abusiv și prin simonie să fie supuși husmeturilor, nu însă și văduvele preoților și diaconilor ¹⁾ .
1825	Aug. 9	Mitropolitul Grigorie trimetea bani din veniturile Mitropoliei lui Dionisie Lupu, pentru susținerea vieței la Brașov, deși el luptă contra lui pela Patriarhie și în Rosia, apoi mijlocește și către Neofet al Râmnicului ca din economiile Episcopiei sale să trimită ceva ajutor și lui Ilarion fost al Argeșului, care stă și el în Brașov cu Dionisie ²⁾ .
1825	Aug. 11	Mitropolitul Grigorie combate obiceiul înrădăcinat, din cauza ignoranței între creștini, că dacă se vor călugări înainte de moarte se vor mântui de păcate. El zice: «că Christos nu s'a răstignit numai pentru mântuirea călugărilor, ci pentru a tuturor creștinilor de obște» ³⁾ .
1825	Ian. 24	Mitropolitul Grigorie dă învățături duhovnicești Episcopului de Râmnic Neofet, că el nu poate fi naș la copii sau nun la cununii, că este interzis de sfinții Părinți părței călugărești ⁴⁾ .

¹⁾ Bis. Ort. pag. 107. XVII.

²⁾ Bis. Ort. pag. 113. XVII.

³⁾ Bis. Ort. pag. 115. XVII.

⁴⁾ Bis. Ort. pag. 118. XVII.

Data	Luna
------	------

1825

Mitropolitul Mohlovei Veniamin imprimă cu toată cheltuiala sa, în tipografia Mitropoliei de Iași, «table pentru povățuirea copiilor, după noul chip a se învăța unul pe altul»¹⁾. (Metodul *alilodidactic*).

1825	Octom. 19
------	--------------

Mitropolitul Dositeiu Filitis își face testamentul său în Brașov. El a lăsat o avere până la 18 mii galbeni, avere destul de mare pe atunci. Între alte legături testate la rude și la servitorii săi, lasă 8000 galbeni să se cumpere proprietăți în Valahia, și din venitul lor să se trimită anual 2000 lei la Ianina din Potgoriana și Zița, patria sa, pentru salariarea a doi profesori, iar restul să se dea stipendii la școlarii din patria sa și din toată Elada. 3000 galbeni să se cumpere proprietăți și din venitul lor să se trimită tineri români în Universitățile Europei ca să învețe științele și alte meșteșuguri libere, pentru folosul general al nației. 500 galbeni lasă Monastirilor din patria sa, dintre care 300 galbeni la biserica sf. Ioan Teologul unde sunt îngropați părinții săi. 500 galbeni pentru răscumpărarea de sclavi, dintre compatrioții săi, care vor fi căzut în asemenea împrejurări. 1000 galbeni lasă pentru a se mărită fete sărace de ale connaționalilor săi. În fine lasă 12 mii lei spitalului din București Filantropia. Executori testamentari lasă pe Constanție Episcopul de Buzău (dar numai eră pe atunci Episcop) pe marele Vistier Ioan Haği Mosca, pe Dr. Silvestru Filitis, pe Dr. Constantin Caracaș și pe Velisarie Pavlid²⁾.

1825	Sep. 13
------	---------

Se arată că Dionisie a recunoscut, după dimisia lui Nectarie, ca datorie Mitropoliei 43 mii 500, lei, din cari 31, creditată datorie dela Dosoteiu și 12,200 dela Mitropolitul Ignatie, iar datoriele lui Nectarie n'a voit Domnul Șuțu să le recunoască, și dar și acum ori ce înscris

¹⁾ În Biblioteca mea

²⁾ Vezi Predicatorul Jurnal bisericesc No. 37 anul al II 1859.

Data Luna

1825 Noem.
6

avlicesc privește personal pe cel ce la dat ¹⁾.

La prea strălucitul prag al prea puternicei Împărății. Noi credincioasele și prea supusele raiale, Mitropolitul țării, Episcopii, Egumenii, boerii și toți locuitorii de obște, parte bisericească și mirenească a acestui cheler împărătesc, cu adâncă închinăciune până la pământ facem arătare că din bogata, milostivirea și părinteasca iubire ce dintru început a avut și are împărăteasca Mărire pentru odihna și repaosul ticăloasei raiale a acestei țări, înțelegând, cu destule dovezi în faptă, câte răutăți au pătimit dela neamul Grecilor, din ceasul ce s'au încuibat în pământul nostru, au cunoscut și prăpădenia ce au făcut monastirilor țării călugării greci, care prin viclenele lor mijloace și fățarnicile lingușiri au fost intrat nu numai pela toate monastirile țării, adecă și la ale țarei, și la cele alăturate la cele de jos; ci și la scaunele arhieresti ale Mitropoliei și ale Episcopiiilor, prin groaznice dări de bani la Domnii Greci și la miniștrii lor, până când în cea după urmă le-au adus la desăvârșită prăpădenie și în robie de datorii și pela străinii sudiți, atât Mitropolia, Episcopiiile, cât și toate Monastirile, căutându-și numai de interesul lor și al neamului lor (și ca niște străini și nedoritori de lucrurile neamului nostru, au înstrăinat prin vânzări moșii, prăvălii și hanuri și din acareturile lor ce au fost închinat de moșii și strămoșii noștri, ca cu rodul lor să se ție aceste monastiri, cu hotărîre ca în veci să fie neștrămutate dela dănsese). De aceea ni s'au și hărăzit sfântul și vrednicul de închinăciune împărătesc firman, cu hotărîre și poruncă strașnică către Domnul nostru, că dela toate diregătoriile bisericești să se lipsească călugării Greci, a nu mai fi nici decum și în locul lor să se așeze numai că-

¹⁾ V. 7 pag. 22.

Data Luna

lugări pământeni, care acest nizam l'au și pus Domnul nostru, precum și celelalte, după împărăteasca poruncă, lipsind pe călugării greci dela toate monastirile și așezând călugări numai din pământeni. Pentru care această mare facere de bine ce au arătat prea milostiva împărăție, hărăzindu-ne înnoirea acestui privilegiu, ce au avut această ticăloasă țară, chelerul împărătesc, nu suntem vrednici să mulțămim după cuviința prea puternicei împărății. Ci ridicând mâni de rugăciuni către atot puternicul Dumnezeu il rugăm cu fierbințeală ca să umbrească totdeauna sub dumnezeiasca mila sa pre mărirea împărăției tale, ținând-o în veci biruitoare asupra vrăjmașilor și nestrămutată a toate fericirile deplin, ca să putem și noi a fi ocrotiți sub aripile Măriei tale. Dar fiindcă dela o vreme încoace Egumenii Greci, ce au fost pela Monastiri, nu numai le au lăsat de s'au dărăpănat și multe din acareturi le-au vândut, ci și la grele datorii le-au supus, pentrucă afară de dobânzi sunt însărcinate și peste o sută de pungi de bani, datorii făcute de dânșii în vremea Egumenilor: Noi embaticurile care le dă Egumenii Greci, trimițându-le și alt adaus mai mult, le-am scris ca să-și cunoască și datoria, dar ei nici cu acele embaticuri cu adaus nu se mulțămesc, ci cer mai mari, care nu se pot, nici datoria care o au făcut-o însuși nu vor să o cunoască, vrând ca cu aceste chipuri să urmeze împotriva buneivoințe și hotărrea împărăteștii tale Mării și să strice înnoirea privilegiului vechiu și să vie iarăși aicea, să facă cele ce au mai făcut, sau mai rele, spre a le Jesrădăcină cu totul. Pentru aceasta cu lacrimi ne rugăm să se milostivească prea puternica împărăție, și precum ni-au miluit cu scoaterea de aici a Egumenilor Greci, așa să ne miluiască și cu hotărrea pentru cele ce se cuvine

să dăm cu sfânt hatiscrif Impărătesc, fiindcă călugării Greci dela o vreme Incoace dă pe fieșcare an embatic la Monastirile din jos suma banilor, ce în osebit catastih, osebit adevărit cu iscăliturile noastre se arată, care se trimise și acele spre a se vedea și a se hotărî de către prea puternica Impărăție, s'ar mai înainte de un puțin ajutor, adecă de prisosul venitului, trimetea la Monastirile din jos aceea ce eră orânduit de răposății ctitori și pre cât eră prin puțință; căci aceste Monastiri sunt datoare pe lângă embaticuri să facă ajutoare și la vreme de trebuință țării, duple cum și alte dați s'au urmat, și însuși Patriarhul Ierusalimului...

serea sa ot leat 1816 au bine primit acest ajutor zicând că să se tie în seamă și în alte neobișnuite dări, ce se vor orându pentru trebuința țării, de obște la toate Monastirile, care ajutor și acum s'a urmat, când și noi am jertfit din privilegiurile noastre pentru plata datoriilor țării. Și așa cu acest chip și milă care au făcut cu noi prea puternica Impărăție cu scoaterea lor de aicea să se păzească și Monastirile acestea să poată cândva să și vie la starea cea dintâiu cu dregerea lor, izbăvinduse și de datoriile cele grele. 1825 Noembrie 6. Iscăliți. Grigorie al Ungro Vlahiei, Grigorie Argeș, Neofet Râmnic, Chesarie Buzău, apoi Egumenii Români și toți boerii țării.

(M. Mitrop. B. Vol. VI Academia Română).

1826 Aug. 17

Epistolia lui Efrosin Poteca către Episcopul de Argeș.

Preasfinte Părinte.

Ticăloasa inima mea să topește de focul în care se frig bieții români nelncetat. Pe unde am trecut tot în foc i-am văzut. Și este o lună de când am eșit din București și până acum nici o înștiințare dela nimeni n'am avut. Deci mă rog Preasfinției tale, dacă nu-ți va fi cu

Data	Luna

greu, înștiințează-mă cu acest trimis și de prea scumpă mie sănătatea Preasfinției tale și de fericirea D-lor cinstiților Boeri și de starea cetățenilor din, București Mitropolia Valahiei (căci fiind povățuitor, și părinte duhovnicesc, poți ști mai bine cum se află). Și peste toate mă rog vorbește cu D-lor Boerii Efori, oare școalele în București nu va fi bine să se deschidă într'această iarnă, sau nu? Pentru că dacă urgia lui Dumnezeu tot pedepsește pe Bucureșteni cu moarte de ciumă, eu ași rămânea să iernez aicea la Argeș, unde cred că urgia lui Dumnezeu n'are ce căuta, pentru că bieții oameni aicea și de păcătuiesc, dar nu după paradigma Bucureștenilor. Așa, așa Bucureștenii sunt mai păcătoși pentru că nu vor să plătească dajdie și să se facă vre-o 15 mii de soldați, care cu baionetele să nu lase pre ciumați să treacă Dunărea. Dajdie, zic Bucureștenii să plătiască numai țărani proști, iar D-lor să trăiască fericiți, de-a gata. Oh! Dumnezeu meu dacă ești drept și iubești dreptatea, pentru ce nu stingi pe asupritori de pre fața pământului? Și săracii asupriți să te slăvească. Săracii Rumâni! Săracii Rumâni! Ei dacă au oi plătesc pentru ele, dacă porci, plătesc pentru dâșii, dacă stupi, dacă vii, tutun plătesc dajdii pentru toate, dări și dijmă și vamă pentru ori ce vând, și apoi pe deasupra plătesc și altă dajdie neîncelat, supt deosebite numiri. Iar D-lor de care vorbesc, de au vii, le lucrează poslușnicii. 20 mii de români aleși le dă dajdie grea și D-lor își poleesc căleșcele, fără a face rumânilor cel mai mic folos. Dacă sunt în slujbe politicești, au destulă plată, și încă cea mai multă treabă o fac logofeții și zapcii, treaba lor este să stoarcă pe Rumâni. Acum socotesc foarte ticăloșește că vor scăpa de urgia cerului, numai cu rugăciunile preoților, pe care mai totdeauna îi iau în bătae de joc, luându-le și

Data Luna

oerit și dejmărit și alt bir, fără să-i folosească cu ceva. Nu, nu vor scăpa de urgia cerului. Fără dreptate nu au ce-și aștepta decât foc și lanțuri. Și aceasta toți o cunosc și o mărturisesc, osândindu-se încă și unul pre altul, pentru că nu numai de Dumnezeu, de Mitropolit și de Vodă, cei mai mulți dintre D-lor nu se mulțămesc, măcar că văd atâtea bunătăți, fără a face vere un folos, ci nici unul de altul, clevetindu-se neîncetat și osândindu-se. Dar răutatea lor însă-și li va prăpădi și netrebnicia lor li va face ca praful ce-l spulberă vântul de pre fața pământului, de nu se vor îndrepta să cunoască pre Rumâni și pre țigani și după omenire și după botez, și după politică, pentru că trăesc din sudorile lor, fără să-i folosească cu ceva. Noi suntem Christiani Ortodoxi, și apoi ținem robii ca în vremea păgânătăței. Dar amar nouă, cu ce măsură măsurăm țiganilor și Românilor, cu aceea ni se va măsură nouă, de nu ne vom înțelepți, mărturisind adevărul, lucrând dreptatea și dobândind dragostea dela ceriu și dela oameni.

Al Preasfinției tale prea plecat în Christos.

Efrosin Ieromonah Poteca.

Din această Epistolă se vede clar ce idei mari avea Poteca, eră republican, iubea poporul și ură aristocrația trândavă și privilegiată. Aceste idei și le-a impropriat călugărul Poteca din Franța, unde ș'a făcut studiile sale. El n'a ajuns în astă țară decât un smerit Egumen la bătrânețe, în tinerețe a fost profesor ori dascăl și atâta tot, deși eră om cult.

C. Erbiceanu.

(Va urma.)

MILOSTENIA ȘI OSPITALITATEA LA PRIMII CREȘTINI.

Mulțimea credincioșilor la început avea numai o inimă și un suflet. Nici unul dintre creștini nu consideră ceva ca averea sa proprie din ceea ce posedă, ci toate lucrurile lor erau comune, și nici unul nu era sărac printre dâșii, după cum ne spun Faptele Sfinților Apostoli: «Iar inima și sufletul mulțimei celor ce au crezut, era unul: și nici unul ceva dintru averile lor zicea că este al său, ci erau lor toate de obște. Și nimeni nu era lipsit între ei; că toți care avea țărini sau case, vânzându-le aduceau prețurile celor ce se vindeau¹⁾». Iată în rezumat tabloul societății creștine primitive, era domnia absolută a carității; spectacol minunat, nou pentru lume, care smulgea vrăjmașilor ca și prietenilor această strigare de admirațiune: «Iată cum se iubesc unii pre alții», după cum ne spune «Tertulian. Fapte nenumărate, corespunzând la toate mizeriile, eșau pe neașteptate din acest principiu roditor al dragostei mutuale»: Se află printre noi, mai zice Tertulian, o comoară și se compune din depozitele pietății, căci dintr'însa nu se scoate nimic, nici pentru serbări, nici pentru băuturi, nici pentru excesele desgustătoare și nu se întrebuințează, decât numai spre a ajuta pe săraci, a-i

¹⁾ Fapt. Sf. Apost. IV; 32, 34.

Înmormântă; pentru fii și fiice lipsiți de rudeniile lor și de toate mijloacele; pentru servitori bătrâni, înecați și cari sunt mărginiți în mine, insule și închisori, numai din cauza religiunii divine, cărora ei sunt hrănitori. Aceste cuvinte, precum și multe altele ale lui Minuciu Felix, Atenagora și Iustin încredințează pentru cele d'întăiu secole o înțeleaptă organizare a carității. Calomniile păgânilor, de asemenea și mărturisirile scoase prin putere ale dreptății a câtor-va dintre ei, ca Pliniu în epistola sa către Traian și satiricul Lucian, concură în mod egal a ne reprezenta biserica primitivă sub aceeași înfațișare. Nici un fel de mizerie n'a scăpat dela îngrijirea sa. Cu toate acestea vom număra pe scurt deosebitele clase de persoane, ce ea a luat sub protecțiunea sa.

Clerici, cari fiind consacrați exclusiv în serviciul bisericilor, aveau dreptul d'a fi întreținuți prin darurile credincioșilor. Ei trebuiau să stea astfel străini la toate serviciile seculare, și Ciprian s'a crezut dator a protesta prin o epistolă către poporul său, contra unui oare-care Geminiu, care fiind aproape de sfârșitul vieții sale, lasă ca tutore al fiilor săi pe preotul Faustin și martirul sprijinește această muștrare pe dispozițiunile unui conciliu, care deja pe atunci regulase această materie.

Iar despre prizonieri pentru cauză de religie, îndată ce zgomotul eră răspândit, că vre unul din credincioși a fost arestat, se vedeau alergând la închisoare bărbați și femei, tineri și bătrâni, cari veneau, nu numai a se recomanda rugăciunilor aceluia, pe cari îi priviau deja ca aproape de-a suferi martirul, dar obțineau cu preț de bani, spre a fi introduși în închisori, ca să poată sărută legăturile lor, a-i servi și a le înlesni toate lucrurile, de cari aveau trebuință. Ei îi vizitau adesea, spre a-i mângăia și a-i susține, și dacă milosteniile nu erau de ajuns, episcopul sau preotul scrieau celorlalte biserici, cari se grăbiau de a veni

În ajutorul fraților lor. Acest obicei datează din timpurile apostolice. Cetim în Faptele sfinților Apostoli, că creștinii din Antiohia, aflând prin o profeție, că frații lor din Iudeea trebuiau să încerce o foamete mare, le trimeteau ajutoare prin mâinile apostolilor Pavel și Barnaba. Vedem asemenea că Dionisiu, episcopul din Corint, scrisese Romanilor spre a-i lăuda, că s'au deosebit în acest fel de fapte bune.

Asemenea toți aceia, cari erau reduși în mizerie prin neputințe de a lucra, erau ajutați de biserică, ca să poată petrece cu mai mici turburări sufletești puținele zile dăruite de providența Dumnezească. De asemenea bisericile mai avute adăogau prin milosteniile lor, la lipsa sau la nelindestularea mijloacelor, celorlalte biserici. Ciprian aflând, că într'un loc oare-care din Africa se găsea un nenorocit, care înainte de întoarcerea sa la creștinism exercitase profesiunea de actor, oprită cu asprime credincioșilor și că acest om neputincios și lipsit de mijloace învăța pe tineri această artă, atât de immorală în vechime, zice acest părinte, scrisese episcopului Eucratin, spre a-i aminti, că el trebuie să fie întreținut cu cheltuelile biserice și dacă biserica, din care făcea parte nu putea să-l hrănească, să fie trimis la Cartagina, unde să primească nutriment și îmbrăcăminte.

Pe bolnavi, frații nu numai îi vizitau adesea ori, pe cât eră cu putință, dar ei le înlesniau tot ce aveau trebuință, îndemnându-i la răbdare, întrebuințând toate mijloacele proprii, pentru însănătoșirea lor și împliniau cu curagiu aceste datorii chiar către aceia, cari erau atinși de boale molipsitoare și fără a se preocupă de pericolele, la cari expuneau propria lor sănătate. Dionisiu, episcopul Alexandriei, adresează poporului său o epistolă din cele mai mișcătoare, în care descrie cu amănuntul o epidemie, care a pustiit părțile supuse conducerii sale și laudă cum ea o merită caritatea eroică, desfășurată în aceste dureroase împrejurări de preoți, diaconi și simpli credincioși.

Văduvele și orfanii, fură dela început cele mai prețioase persoane, de care se îngrijiă biserica. Se știe, că această îngrijire a fost în favoarea văduvelor din Ierusalim, care a dat naștere instituirea celor dintâiu șapte diaconi ¹⁾. «Și în zilele acelea, înmulțindu-se ucenicii au făcut cârtire Elinii împotriva Ebreilor, căci văduvele lor se treceau cu vederea întru slujba de toate zilele. Și au plăcut cuvântul acesta înaintea a toată mulțimea; și au ales pe Ștefan bărbat plin de credință și de Duh Sfânt și pre Filip, și pre Prohor, și pre Nicanor, și pre Timon, și pre Parmena, și pre Nicolae nemernicul Antiohian». Instituțiuni de același fel fură create îndată în toate celelalte biserici, chiar și la cele mai depărtate de capitală. Ele erau esența carității creștine. Pietatea curată și fără pată în ochii lui Dumnezeu, Tatăl nostru, zice Sf. Apostol Iacob, este aceasta: «A cercetă pre cei sărmani și pre văduve întru necazurile lor, și a se păzi pre sine nespurcat de către lume ²⁾». Martirul Ignățiu scrieă lui Policarp, că văduvele nu trebuie părăsite și că, după Dumnezeu, episcopul este protectorul lor natural. Caritatea păstorilor în această privință eră astfel cunoscută de toți, încât păgânii se siliau a o întoarce în rău, spre a păta onoarea persoanelor bisericesti. Cunoaștem de la apologeți și în particular dela Tertulian, că credincioșii îngrijiu cu o duioasă generozitate trebuințele copiilor, cari au perdut pe părinții lor și cari erau lipsiți de mijloace pentru întreținere. Dar atențiunea lor se întindeă în mod special asupra fiilor martirilor. Gloriosul titlu de fiul unui martir, contribuia fără îndoială mai mult, decât elocința lui Origen însăși, spre a împacă afecțiunea și generozitatea credincioșilor, cari veniau să asculte învățătura sa. Pe streini și exilați, părinții noștri ne încredințează, că aveau obiceiul de-a primi cu dragoste pe streini, cari treceau prin orașele

¹⁾ Fapt. Apost. VI; 1, 5.

²⁾ Epist. Sf. Apost. Iacob. I. 27.

lor și după ce îi introduceau în locuințele lor, le spălau picioarele și îi tratau cu toată darnicia îngăduită de modestia creștină. Ei se arătau credincioși exemplelor și învățăturilor Stăpânului întocmai cu ale ucenicului prea iubit, sfântul Ioan, care ne spune: «Voi lucrați ca adevărați credincioși în tot ce faceți pentru frați și în parte pentru streini». Din scrierile apologeților vedem, că purtarea credincioșilor din primele secole era în desăvârșită armonie, cu legătura de dragoste ce exercitau. Iustin ne spune, că milosteniile date de creștinii generoși, în parte erau întrebuințate spre a ajuta pe streini. Și Tertulian, în o epistolă adresată soției sale, spre a o face să înțeleagă, întru căutarea unei femei creștine, cu un idololatriu era nepotrivită cu datoriile lor, zice: cine ar lăsa pe femeea sa să rătăciască pe drumuri întunecoase, să intre în cele mai sărace locuințe, a se scula noaptea spre a asista la adunare, a aduce apă spre a spăla picioarele sfinților și de a-i îngădui să dea unui călător creștin ospitalitate în casa sa? Această râvnă nu se micșoră în secolele următoare, după cum ne încredințează Firmilian, Dionisie al Alexandriei, Sfântul Vasile, Fericitul Augustin și alții. Cât despre exilați pentru credință, ei aveau drept la considerațiuni și le priimia dela societatea creștinilor, și ca probă sunt actele martirilor și în parte ale lui Teodor.

În privința sclavilor și cei condamnați la mine, Ciprian ne asigură, că creștinii din timpul său, aflând că vre unul din frații lor a fost prins de barbari, se adunau îndată și contribuiau fie-care după puterile sale. spre a aduna suma trebuincioasă spre a-l răscumpăra. De asemenea se găseau prin secolul IV creștini pioși, cari răscumpărau din mâinile goșilor pe sclavii creștini, cari erau închiși în Tracia și Iliria. Astfel era caritatea primilor creștini către cei robiți, că mulți îi răscumpărau cu prețul propriei lor libertăți.

Un altfel de mizerie, care îndemnă pe credincioși la

cea mai mare compătimire, eră aceea a acelor condamnați la munci silnice. Dionisiu din Corint în o epistolă, scrisă în secolul II Romanilor, cele mai mari laude, pentru o faptă de asemenea natură sunt aduse lui Soter și credincioșilor orașului, și creștinii celorlalte biserici se arătară tot atât de devotați. Creștinii din Africa sub acest raport au dat cele mai mărețe exemple, către finele secolului II și pela mijlocul secolului III, căci îi au văzut pe atunci, nu numai mângâind prin epistole prietenești pe cei condamnați la munci, dar încă îi ajutau prin sume mari de bani. Se păstrează o epistolă mișcătoare de mulțămire a creștinilor condamnați la munci, adresată lui Ciprian, care le-a trimis bogate ajutoare. Eusebiu ne spune, că această faptă eră scumpă creștinilor până la sfârșitul persecuțiilor.

Ar fi de prisos a apela la autoritatea scriitorilor din acele timpuri, spre a proba, că creștinii aveau grije de săracii lor, de aceia cari erau uniți prin comunitatea aceleiași credințe. Dar mai puțin cunoscut este aceasta, că caritatea creștinilor largă și generoasă îmbrățișă pe toți, ce se aflau în suferințe, fără deosebire de credință. Ei lăceau bine chiar și păgânilor, cari îi calomniau și îi persecutau și adesea ori aceștia fură convertiți la credința creștină, prin spectacolul unei fapte bune atât de neinteresantă.

Pe zidurile catacombelor se văd picturi de femei, având în mâni tăvi sau panere cu fructe. S'a crezut a fi recunoscute în aceste femei pe diaconesele bisericei primitive, ca având însărcinarea de a aduce ajutoare și alimente săracilor credincioși, care erau obiectul pioasei lor instituțiuni. Călătorul poate vedeă și astăzi pe muntele Celiu din Roma un monument prea interesant, despre nesfârșita caritate întrebuințată de păstorii bisericei în toate timpurile. De asemenea mai există încă în tricinium, sală de mâncare la cei vechi, o masă la care Grigorie-cel-Mare serviă în toate zilele un prânz la doisprezece oameni săraci.

De mare însemnătate este a observa, că impunând obligațiunea milosteniei, biserica lăsa totdeauna credincioșilor libertate deplină la darurile lor, fără a da săracilor nici un drept asupra bunurilor celor bogați. Bogați, zice Feri-citul Augustin, dau în mod liber, ceea-ce lor le place a da. Tertulian se silește asemenea cu o însemnată stăruință a face să reiasă această libertate: «Fiecare aduce în toate lunile micul său tribut în măsura puterilor sale, nimic mai liber și de bună voe. De altă parte biserica n'a avut nici o dată în vedere a distruge sărăcia, pentrucă este una din condițiunile naturei omenești și rezultă din nepotrivirea puterilor fizice și ale inteligenței, dar ea întrebuița toate mijloacele puse la dispoziția sa, spre a ușura toate nenorocirile, spre a îndulci toate durerile și făcând din saraci și bogați o singură familie și stabilind între ei plăcuta solidaritate a înfrățirii creștine.

Intru cât privește ospitalitatea la cei d'întâi creștini, ei o considerau ca pe una din virtuțile principale ale primilor discipoli a'i lui Iisus Christos. Ea eră o desfășurare naturală a marelui principiu al carității. Sfântul Apostol Pavel nu încetează a o recomanda credincioșilor, după cum ne spune în epistola către Romani, prin cuvintele următoare: «In trebuițe sfinților părtași fiind; iubirea de streini urmând ¹⁾». Și în epistola către Ebrei: «Iubirea de streini să nu o uitați, că prin aceasta oare-care neștiind au primit oaspeți pre Ingeri ²⁾». Această este o aluziune la ceea-ce s'a întâmplat lui Abraam și Lot, cari fură chemați a exercita datoriiile ospitalității către Ingeri și chiar către Insuși Dumnezeu.

Fără altă legătură, decât aceia a credinței și a aceliași religiuni, creștinii se priviau și se tratau între dânșii ca frați și prieteni, nefăcând altă deosebire decât aceia a me-

¹⁾ Epist. Rom. XII; 13.

²⁾ Epist. Ebrei. XIII; 2.

ritului și neașteptând altă răsplată, decât pe aceia din viața viitoare.

Și chiar le eră prescris, de a nu face o alegere cu prea mare băgare de seamă către aceia, cărora ei le dădeau ospitalitate, de temere ca voind a alege pe cei mai buni, să nu piarză meritul acțiunii lor.

Virtutea ospitalității strălucia cu o lumină așa de vie la părinții noștri, încât vrăjmașii noii religii erau loviți și priviau această strânsă legătură ca un exces de prietenie. Tertulian fu obligat de mai multe ori a dovedi calomniile, cari se nășteau din aceste prejudecăți nedrepte: «Dar aceste fapte de iubire sunt, cari îndărjesc cu mai multă silnicie contra noastră unii din voi. Vedeți, zic ei, cum se iubesc unii pe alții! Cum sunt gata a muri unii pentru alții! Ei nu ne blamează încă de a ne însemna sub numele de frați, pentrucă printre ei toată denumirea de rudenie nu este, decât mărturia unei afecțiuni prefăcute. Dar poate ne privesc ca frați puțin legitimi, pentrucă fraternitatea noastră nu aruncă nici un strigăt la tragedie (aluziune la Frații Tebani a lui Euripide), sau pentrucă bunurile ce posedăm ne unesc ca frați, ceea ce, printre voi, distruge mai totdeauna fraternitatea. In fine, confundând inimile noastre și sufletele noastre, nu șovăim a confunda bunurile noastre. Impreunarea acestor datorii a le carității este admirabil re-zumată într'acest singur cuvânt al marelui apologet: «Afacerile esențiale a le partidei creștine».

Lucian, totdeauna observă obiceiurile creștinilor, spre a le parodiă sau a le luă în derădere, vorbește pe larg de liberalitatea lor, pe care o numește profuziune, în privința acelor ce aveau aceleiași sentimente și profesau aceiași religii. El descrie foarte exact mai cu seamă grija, cu care ei primiau pe cei ce se însemnau prin vre un serviciu și zelul ce ei puneau a le înlesni toate trebuincioasele călătoriei. Aceste amănunte sunt întocmite în tabloul, ce arată

al renumitului amăgitor Peregrin, care după ce a primit botezul și s'a închis pentru credință, în urma unei ascunse înțelegeri cu magistrații și după ce a abuzat mult timp de buna credință și de caritatea credincioșilor, fu în sfârșit descoperit și gonit. Acest înșelător se arse în public la ceremonia jocurilor olimpice și Lucian se găsiă printre privitori, precum el însuși scrie lui Chroniu ¹⁾.

El a scris în aceste satire o laudă fără voința sa despre creștini. Lucian reduceă la bătăile de joc ale lumii lucrările, pe cari Iulian, mai răutăcios decât el, nu putea să se opriască de ale admira și că el se siliă a le introduce în noul său păgânism. Se știe aceasta dela Sfântul Grigorie din Nazianz și mai cu amănuntul dela istoricul Sozomen. Acesta raportează în întregul ei o epistolă dela lepădatul de credință lui Arsaciu, mare jertfitor al Galației, în care el îi adaogă de a aveă grijă de străini și de a construi case, spre a-i primi, având în privire exemplul creștinilor; așa dar, după părerea sa, religiunea datorește întinderea sa, la caritatea lor către străini, la îngrijirea lor pentru îngroparea morților și la greutatea obiceiurilor lor, pe care o socotește de ipocrizie.

Astfel dar ospitalitatea eră virtutea tuturor creștinilor, fără deosebire și, deși Sfântul Apostol Pavel o pune în numărul virtuților speciale ale unui episcop, după cum ne spune epistolele către Timoteiu și Filip. «Se cade episcopului să fie iubitor de străini», ²⁾ el voește ca tot creștinul să o pună în lucrare, el cere în parte, că acele dintre văduve, cari voesc să se consfințească serviciului bisericeii, să fie deprinse întru aceasta mult timp, după cum ne spune epistola către Timoteiu prin următoarele cuvinte: «Întru faptele bune fiind mărturisită, de a crescut feciori; de a

¹⁾ Lucian. De morte Peregrin. T. II, pag. 766.

²⁾ I. Timot. III; 2. Tit. I; 8.

primit străini, de a spălat picioarele sfinților, de a ajutat celor necăjiți, de a urmat la tot lucrul bun» ¹⁾). Astfel apostolul recomandând cu stăruință ospitalitatea Romanilor și Ebreilor, îndeamnă pe toți credincioșii la lucrarea acestei virtuți cu plăcere, fără a murmură, după cum ne spune epistola Sf. Petru prin aceste cuvinte: «Iubitori de străini fiți între voi fără de cărtire» ²⁾). Sfântul Ioan, printre virtuțile, cu cari iubește a lăuda pe Gaiu, nu găsește mai mare decât aceasta, zicându-i: «Iubitul meu, tu lucrezi ca adevărat credincios în tot ce faci pentru frați și în parte pentru străini». El învederă mai mult, că a arăta ospitalitate către oamenii apostolici, luă parte la roadele muncii lor și le primii ca împreună lucrători la înaintarea adevărului.

Tertulian, voină a înlătură pe femeile creștine, de a se căsători cu bărbați necredincioși, arată greutatea și piedicile ce o astfel de unire pun în lucrarea ospitalității către frați.

În fine, dreptul de ospitalitate eră astfel consfințit în ochii creștinilor, încât acela, care refuză străinilor acest semn de înfrățire, eră socotit ca ne mai făcând parte din comunitatea lor.

Putem să ne dăm seama despre ideile primite asupra acestei cestiuni văzând indignarea, cu care Firmilian se plânge, că papa Ștefan a oprit pe creștinii din Roma de a găzdui pe trimișii lui Ciprian după conciliul ținut în cauza botezului.

Episcopii mai cu seamă practicau ospitalitatea cu mărinimie, care după cum zice Fericitul Ieronim, eră una dintre virtuțile cele mai plăcute, în aceste frumoase timpuri a le carității creștine. Asemenea el recomandă lui Nepoțian, între alte fapte bune, de a ține totdeauna masa sa întinsă săracilor și străinilor, asigurând astfel a aveă în persoanele

¹⁾ I. Tim. V; 10.

²⁾ I. Petru VI; 9.

lor ca oaspete pre Iisus Christos. Iată cum laudă, Sfântul Ioan Chrisostom pe episcopul Flavian și el crede, că nu poate zice nimic, care să'i fie mai onorabil: «Casa sa, ca cum 'i ar fi fost lăsată de strămoșii săi pentru acest scop, este totdeauna deschisă străinilor și călătorilor. Toți aceia cari, în oricare loc ar fi, sufer de nenorociri, cei ce se reunesc pentru apărarea adevărului, găsesc în această casă o ospitalitate de bună voe; ei primesc aci atât de bine tot ce trebuințele și serviciul lor cere, că nu se știe, dacă ea trebuie a se numi casa episcopului sau aceea a călătorilor. Ea este numai întru atâtă socotită ca averea sa, întru cât aparține călătorilor, căci tot ce noi avem, va fi într'atât al nostru, întru cât ne va fi comun cu frații noștri. Cel mai bun mijloc a păstra bani este de a i pune în mâna săracului».

Ospitalitatea eră asemenea o mare virtute a monahilor și cea mai bună dovadă a trebuinței lor este, că chiar de la începutul vieței chinoviale, monastirile fură mai mult ospicii, decât simple locuințe ale monahilor. Iată ce zice Fericitul Ieronim în apologia sa contra lui Rufin: «În monastirea noastră ospitalitatea ne este la inimă și toți aceia cari vin la noi sunt primiți cu fața strălucită de bucurie și de caritate». Se purtau în fața oaspeților, ca cum ar fi primit pe Iisus Christos în trupul său, care ne va zice: «Am fost străin și m'ați primit». Această primire se începea prin rugăciune și în urmă oaspeții erau conduși într'o sală de mâncare, destinată pentru această trebuință și care eră deosebită de îngrădirea monastirei, nu însă departe de intrare. În fie-care monastire supravegherea și grija casei oaspeților și călătorilor eră încredințată unuia dintre cei mai vechi monahi, care se numia îngrijitorul oaspeților, însărcinare despre care amintește Casian. Oaspeții fiind primiți li se spălau picioarele înainte de mâncare, obiceiul împrumutat dela monahii din Egipt. Ietregă comunitatea luă

parte la bucuria sosirii noilor oaspeți, întrerupând postul în onoarea lor și chiar a alimentelor uscate, singure admise de ordinar, adăogându-se alimentelor în acea zi vre o mâncare fiartă.

Cu toate acestea ospitalitatea, deși eră primită cu imbelșugare, trebuia să fie înconjurată de oare cari prevederi, căci ea nu se mărginiă numai la primirea călătorului în locașul domestic, dar ea se întindea la lucruri sfinte și la participarea sfintei taine a cuminecătorei. Asemenea călătorul trebuia să arate epistolele sale de credință, epistole de pace sau epistole formale, pe cari el trebuia să le primiască dela episcopul său, înainte de a se depărta dela biserică, din care făcea parte.

Astfel practica creștinii la început milostenia și ospitalitatea, dând ajutoare după puterea lor la toți aceia, cari se găsiu în mari nevoi și suferințe, cu credința și nădejdea în Dumnezeu, care va respălți fiecăruia după faptele, ce a săvârșit în această vieață.

C.

SF. GRIGORIE DE NAZIANZ ȘI INVĂȚATURA SA.

Curtea imperială bizantină s'a amestecat în tot timpul, în luptele dintre ariani și ortodoxi. Acest amestec în loc să domoliască pe luptători, îi aprindea și mai tare. Puterea arienilor nu stă atât de mult în argumentele pe care ei le aduceau și în principiile lor filozofice, cât în sprijinul împăraților și al membrilor familiei imperiale. Acest sprijin făcea ca argumentele lor să fie convingătoare și părerile lor greșite să trăiască așa multă vreme și să se răspândiască peste tot. Curtea bizantină mai mult ca ori care alta era plină de lingușitori, cari la cel mai mic semn al împărațului își plecau capul. Era de ajuns să știe că împărațul sau vre un membru influent al familiei sale îmbrățișă o părere, pentru ca întreaga ceată ce formă curtea imperială să arate că ei sunt convinși ca și dânsul și că nu așteaptă decât un semn spre a convinge și pe alții. Acolo unde argumentele nu convingeau, convingea forța brutală, cel puțin pentru un moment.

Am văzut, din descrierea ce am făcut-o în această revistă asupra vieții Sf. Grigorie de Nazianz, la câte greutăți și umiliri erau expuși apărătorii ortodoxiei. Ei au înfruntat toate pericolile pentru apărarea dreptei

credițe, au deschis cale adevărului și adevărul a isbutit. Imperatorul Teodosiu cel Mare a recunoscut în mod oficial învățătura Niceană a susținut-o cu tărie, și a pus capăt ereziei ariene. Triumful Ortodoxiei era asigurat de mai înainte de către părinții Bisericei prin învățăturile lor și de data aceasta, încetând sprijinul curței, încetează și erezia.

Părinții bisericești nu s'au abătut dela învățătura stabilită la sinodul din Nicea. Principiul recunoscut la acest sinod a rămas decisiv, pe câtă vreme învățătura ariană a suferit mari schimbări în decursul timpului. Superioritatea învățăturai Niceane se vede și de aici, că ea s'a desvoltat continuu și în aceeași direcțiune, fără să facă salturi și fără să se abată dela calea cea dreaptă. Cealaltă, cea ariană, și-a croit mai multe drumuri, cu totul variate, depărtându-se dela ideile primitive. În ultimul timp, locul principal îl ocupă ideile eretice ale lui Aetiu și Eunomiu. Dintre dâșii, cel mai însemnat și cu o cultură filozofică întinsă a fost Eunomiu. Cu el au avut să lupte stâlpii cei puternici ai ortodoxiei: Vasile cel Mare, Grigorie de Nissa și Grigorie de Nazianz. Ei, în lupta aceasta, au stabilit până în cele mai mici amănunte triumful învățăturilor dela Nicea.

Ne vom ocupa mai departe în a arăta vederile Sf. Grigorie de Nazianz cu privire la învățătura despre Dumnezeu, vom arăta felul cum el combate pe Eunomiu și învățătura sa eronată, cum stabilește divinitatea Fiiului, voi arăta și învățătura lui despre Sf. Treime.

Probe pentru existența lui Dumnezeu nu putem aștepta dela scriitorii creștini din aceste timpuri, căci mersul speculațiunei teologice încă nu se îndreptase în această direcțiune. Și mai cu seamă la asemenea

probe nu se poate aştepta nimeni dela Grigorie de Nazianz, în care convingerea despre existenţa lui Dumnezeu se desvoltase şi se întărise din cea mai fragedă tinereţe. El nu simţia nevoie să se întăriască în această convingere cu argumente scoase din raţiune. Pentru întreaga sa fiinţă există convingerea şi credinţa neclintită asupra existenţei lui Dumnezeu. Grigorie atinge numai în treacăt argumentul așa numit cosmologic în legătură cu cel fizico-teologic. Intr'una din cuvântările sale se exprimă astfel: «Că Dumnezeu există, şi că există o cauză creatoare şi conservatoare a universului, la aceasta ne învaţă atât privirea, cât şi legea naturală; privirea, când se îndreaptă asupra lucrurilor ce să văd, care sunt stabilite într'un mod așa de minunat şi merg spre desvoltare, care sunt purtate şi se mişcă nefiind mişcate; legea naturală, întru cât din obiectele care se văd şi care sunt în cea mai bună armonie se poate deduce asupra unui creator. Căci cum ar fi putut să provie toate acestea şi să existe, dacă Dumnezeu nu le ar fi dat existenţă?» Tot cu această ocaziune Grigorie se mai serveşte şi de argumentaţiunea cunoscută: că cel ce vede o chitară frumoasă şi bine acordată, trebuie să fie convins că există atât un autor al aceştia, cât şi cineva care să cânte cu dânsa.

Nu trebuie ca cineva să creadă că numai acest argument, deşi eră destul de solid şi raţional, îl făcea pe Grigorie să fie convins de existenţa şi atotputernicia lui Dumnezeu. Nu, căci convingerea sa eră în deajuns de puternică, fără să fi avut nevoie de vre un argument. Din primii ani ai tinereţii sale, în urma educaţiei ce o primise, convingerea de existenţa lui Dumnezeu devenise o necesitate a întregii sale fiinţe, şi a nutrit-o încontinuu. Prin împlinirea voinţei divine

căută să se afle în legătură de aproape cu dumnezeirea. El își stabilise ca principiu că numai printr'o vieată plăcută lui Dumnezeu se va uni omul cu divinitatea; numai prin sfințenia voinței poate cineva să stea în legătură cu ceea ce e sfânt; numai un suflet curat poate să priviască divinitatea cea fără prihană. Cu cât sufletul este mai curat și fără păcate cu atât mai deplin cunoaște el pe Dumnezeu, cu atât este în mai de aproape legătură cu dânsul. Ridică-te omule, zice Sf. Grigorie și prin curățenie unește-te cu ceea ce este curat. Vrei să devii demn de dumnezeire, ține poruncile, căci fapta este înainte mergătoare a cunoștinței ¹⁾.

O altă cestiune principală de care se ocupă Grigorie de Nazianz, este de a arăta modul cum omul cunoaște pe Dumnezeu și până unde se întinde cunoștința lui. Această învățătură a sa este de acord cu a celorlalți părinți ai Bisericii și în spiritul ortodoxiei. El desvoltă învățătura sa în lupta contra lui Eunomiu. Așa el zice, că numai Dumnezeu sau spiritul dumnezeesc poate să cunoască pe deplin substanța lui Dumnezeu. Omul se ridică la cunoașterea lui Dumnezeu numai dacă sufletul lui este curățit și luminat de spiritul divin. «Pentru a cunoaște pe Dumnezeu avem nevoie și acum și în totdeauna de spiritul divin. Numai cu ajutorul lui se poate cunoaște, exprima și coprinde substanța divină, căci ceea ce este curat poate să ia parte la ce e curat și etern». În altă parte Grigorie zice, că noi nu putem să oferim lui Dumnezeu, decât ceea ce am primit dela El: «Căci noi am dobândit dela Dumnezeu și existența și cunoștința lui». Rațiunea, pentru

¹⁾ Neander, Kirchengeschichte.

dănsul. nu este alt ceva decât organul pentru perceperea lucrurilor divine și de aceea spiritul omenesc numai atât poate să cunoască cu siguranță, cât i-a comunicat Dumnezeu însuși prin revelațiunea sa. A cunoaște pe Dumnezeu pe deplin nu este cu putință, mintea noastră nu ne poate ajuta la aceasta. Nici chiar prin revelațiune nu putem ajunge a cunoaște în totul pe Dumnezeu. Apostolul Pavel a fost ridicat până la al treilea cer și a auzit cuvinte pe care nici un om nu poate să le spue și cu toate acestea nu ne a lăsat nici o învățătură despre substanța lui Dumnezeu, Indreptând privirile sale pe drumul providenței și măsurând greutatea neinvinsă de a pătrunde dumnezeirea, zice: «O adâncime a bogăției, a înțelepciunii și a cunoștinței lui Dumnezeu, cât de înalte sunt judecățile tale și cât de nepătrunse sunt căile tale!» In totdeauna Grigorie a considerat cunoștința omenească ca mărginită și neindestulătoare și in această privință a avut să lupte mult cu Eunomiu și partizanii săi, cari admiteau cunoștința deplină a lui Dumnezeu.

Eunomiu, pentru susținerea părerilor sale, luă in ajutor filozofia lui Aristotel și metoda sa de luptă eră cea dialectică. Pentru marea inclinațiune ce o avea pentru Aristotel eră numit și omul rațiunii. De altfel, el combătea atât filozofia lui Aristotel cât și pe cea a lui Platon, cu toate acestea s'a lăsat a fi influențat de cel dintăiu, deși multe din principiile sale sunt contrarii filozofiei lui Aristotel. Punctele principale de diferență între unul și altul erau asupra substanței divine. Eunomiu zicea că substanța divină poate fi înțeleasă pe deplin, Grigorie și ceilalți părinți bisericești negau aceasta. Apoi in ce privește relațiunea Tatălui cu Fiul, Grigorie și ceilalți spu-

neau, că după substanță sunt perfect egali; Eunomiu și partizanii lui negau această egalitate ¹⁾.

Eunomiu se deosibia în totul de învățătura arienilor. După părerea lui, Dumnezeu ar fi un conglomerat, o adunătură și nici de cum o persoană. Nu e ceva care să se poată exprima prin vorbe. El susține, contra părinților bisericești, că Dumnezeu nu e compus din trei ipostasuri și că prin mijlocul rațiunii omul poate să cuprindă ceea ce este divin și că spiritul omenesc poate să cunoască pe Dumnezeu în mod complet. Istoricul Socrate citează chiar cuvânt cu cuvânt felul cum se exprimă Eunomiu în această privință: «Dumnezeu însuși nu știe despre substanța lui mai mult ca noi, și această substanță nu i este lui mai mult și nouă mai puțin cunoscută, ci aceea ce noi știm despre dânsa, aceasta o știe și El, și iarăși, ceea ce El știe, aceasta se află asemenea și în noi în mod neschimbat».

Sufletul prin păcat și prin legătura lui cu corpul material nu este în stare să cunoască în mod perfect divinitatea cea sfântă și curată, aceasta este credința Bisericii. Eunomiu o combate în modul următor: «Dacă spiritul unora este întunecat prin gânduri rele și el, pentru acest motiv, nu cunoaște și nu pricepe nimic, nici ceea ce este la picioarele lui, nici ce plutește peste capul lui, de aici urmează că și celorlalți oameni să le fie imposibil de a avea cunoștință despre substanța lucrurilor? El spunea, că unul din motivele principale pentru venirea lui Christos pe pământ a fost ca să conducă pe oameni la cunoștința completă a lui Dumnezeu: «In zadar Mântuitorul s'ar fi numit pe sine *ușa*, dacă nimeni n'ar intra prin-

¹⁾ Klose, *Geschichte der Lehre des Eunomius*.

tr'ânsul ca să cunoască și să contempleze pe Tatăl; degeaba s'ar fi numit *calea*, dacă el n'ar deschide și ușura drumul acelor cari voesc să vie la Tatăl; degeaba *lumină*, dacă n'ar lumina pe oameni, dacă n'ar lumina ochiul sufletului, pentru ca omul să se cunoască pe sine însuși, cum și pentru a cunoaște lumina cea mai înaltă.»¹⁾ Sf. Grigorie nu negă aceasta, însă el spunea, că prin Iisus Christos s'a dobândit cunoașterea substanței și voinței divine pe atât pe cât îi este necesar omului, în mod teoretic și practic, pentru mântuire.

Nu e drept să poarte numele de creștin, zice Eunomiu, acei cari spun că nu pricep natura divină și modul cum aceasta s'a format. În această privință Sf. Grigorie se exprimă astfel: «Mi se pare că e imposibil să poți da un nume lui Dumnezeu, și pentru ca să'l înțelegi e cu mult mai imposibil, căci numai ceea ce cunoaște cineva pe deplin, aceea poate să o și exprime. Un lucru așa de mare ca dumnezeirea este imposibil a-l cuprinde indeajuns cu mintea nu numai celor grei la cap, dar chiar și celor foarte inteligenți și iubitori de Dumnezeu. Aceasta se poate zice pentru ori ce natură creată, care are corp pământesc, căci acest acoperiș des al corpului nu o lasă să pătrundă la cunoștința adevărului. Nu știu dacă nu e tot așa și cu naturile mai înalte spirituale. Ele văd pe Dumnezeu mai de aproape și luminat de întreaga lumină și de sigur că'l cunosc mai bine ca noi, însă tot nu pe deplin. Fără îndoială că cunoștința lor e mai complectă și mai adâncă ca a noastră, la unele mai mult la altele mai puțin, după măsura stărei lor».

¹⁾ Grigore de Nissa C. Eunomia.

neau, că după substanță sunt perfect egali; Eunomiu și partizanii lui negau această egalitate ¹⁾).

Eunomiu se deosibia în totul de învățătura arienilor. După părerea lui, Dumnezeu ar fi un conglomerat, o adunătură și nici de cum o persoană. Nu e ceva care să se poată exprima prin vorbe. El susține, contra părinților bisericești, că Dumnezeu nu e compus din trei ipostasuri și că prin mijlocul rațiunii omul poate să cuprindă ceea ce este divin și că spiritul omenesc poate să cunoască pe Dumnezeu în mod complet. Istoricul Socrate citează chiar cuvânt cu cuvânt felul cum se exprimă Eunomiu în această privință: «Dumnezeu însuși nu știe despre substanța lui mai mult ca noi, și această substanță nu i este lui mai mult și nouă mai puțin cunoscută, ci aceea ce noi știm despre dânsa, aceasta o știe și El, și iarăși, ceea ce El știe, aceasta se află asemenea și în noi în mod neschimbat».

Sufletul prin păcat și prin legătura lui cu corpul material nu este în stare să cunoască în mod perfect divinitatea cea sfântă și curată, aceasta este credința Bisericei. Eunomiu o combate în modul următor: «Dacă spiritul unora este întunecat prin gânduri rele și el, pentru acest motiv, nu cunoaște și nu pricepe nimic, nici ceea ce este la picioarele lui, nici ce plutește peste capul lui, de aici urmează că și celorlalți oameni să le fie imposibil de a avea cunoștință despre substanța lucrurilor? El spunea, că unul din motivele principale pentru venirea lui Christos pe pământ a fost ca să conducă pe oameni la cunoștința completă a lui Dumnezeu: «In zadar Mântuitorul s'ar fi numit pe sine *ușă*, dacă nimeni n'ar intra prin-

¹⁾ Klose, Geschichte der Lehre des Eunomius.

tr'ânsul ca să cunoască și să contempleze pe Tatăl; degeaba s'ar fi numit *calea*, dacă el n'ar deschide și ușură drumul acelor cari voesc să vie la Tatăl; degeaba *lumină*, dacă n'ar lumina pe oameni, dacă n'ar lumina ochiul sufletului, pentru ca omul să se cunoască pe sine însuși, cum și pentru a cunoaște lumina cea mai înaltă.» ¹⁾ Sf. Grigorie nu negă aceasta, însă el spune, că prin Iisus Christos s'a dobândit cunoașterea substanței și voinței divine pe atât pe cât îi este necesar omului, în mod teoretic și practic, pentru mântuire.

Nu e drept să poarte numele de creștin, zice Eunomiu, acei cari spun că nu pricep natura divină și modul cum aceasta s'a format. În această privință Sf. Grigorie se exprimă astfel: «Mi se pare că e imposibil să poți da un nume lui Dumnezeu, și pentru ca să'l înțelegi e cu mult mai imposibil, căci numai ceea ce cunoaște cineva pe deplin, aceea poate să o și exprime. Un lucru așa de mare ca dumnezeirea este imposibil a-l coprinde indeajuns cu mintea nu numai celor grei la cap, dar chiar și celor foarte inteligenți și iubitori de Dumnezeu. Aceasta se poate zice pentru ori ce natură creată, care are corp pământesc, căci acest acoperiș des al corpului nu o lasă să pătrundă la cunoștința adevărului. Nu știu dacă nu e tot așa și cu naturile mai înalte spirituale. Ele văd pe Dumnezeu mai de aproape și luminat de întreaga lumină și de sigur că'l cunosc mai bine ca noi, însă tot nu pe deplin. Fără îndoială că cunoștința lor e mai complectă și mai adâncă ca a noastră, la unele mai mult la altele mai puțin, după măsura stărei lor».

¹⁾ Grigore de Nissa C. Eunomin.

În altă parte Sf. Grigorie se exprimă mult mai complet, arătând cum omul până la un grad oare care poate cunoaște pe Dumnezeu, și tocmai prin aceasta este atras către ceea ce e dumnezeesc, în dorința de a-l cunoaște cât mai bine: «Și naturile curate și sfinte abea pot să cuprindă mărirea lui Dumnezeu, căci El este o lumină complet curată și la care cu greuse poate ajunge. El este în univers și este și în afară de dânsul; El este frumuseța completă, este însă și mai presus de toată frumuseța; El luminează mințile și e mult mai presus de agerimea și înălțimea minții cugetătoare; El se subtrage observațiunii minții noastre și prin aceasta se ridică; atunci când te aștepti al cuprinde cu mințile, îți scapă din nou.....». Și în altă parte: «Dumnezeu ne atrage către sine prin aceea ce noi nu putem pricepe despre dânsul, căci ceea ce în totul nu se poate pricepe, nu poate să fie obiectul dorinței și al năzuinței; întru cât El însă în parte ne este neînțeles, ne umple de admirație, prin admirație dorința se provoacă și mai mult, prin dorință se curăță sufletul, prin curățenie se apropie de Dumnezeu și când ajunge aici, atunci sufletul comunică cu ceea ce e divin, ca cu cineva cu care ar fi înrudit».

Să trecem acum mai departe la învățătura lui Eunomiu. El susține, că acei ce cred în Domnul, trecând cu mințile peste ceea ce este supus simțurilor și peste ceea ce este mai presus de simțuri, nu se oprește numai la nașterea Fiiului lui Dumnezeu, ci tinde la cunoașterea lui Dumnezeu însuși. Din două puncte de vedere se deosebesc învățătura sa de cea ortodoxă. Prima deosebire constă în aceea că el nu voește să recunoască infinitul în noțiunea de Dumnezeu, cel puțin nu în sensul în care obicinuesc a

înțelege părinții ortodoxi. A doua, că el pretinde nu numai o cunoștință mijlocită a lui Dumnezeu prin Fiul său, ci o cunoștință nemijlocită. Pe câtă vreme noi credem că Fiul este egal cu Tatăl întru toate și noi cunoaștem pe Tatăl prin Fiul, Eunomiu, din contră, ajunge la concluziunea că de oare ce Fiul nu poate să fie egal cu Tatăl, noi prin ajutorul Fiului, trecând chiar în afară de dânsul, trebuie să dobândim o cunoștință nemijlocită a Tatălui. Din expresiunile pe care le întrebuintează și chiar din spiritul învățătorei sale, se vede neîndoios, că el consideră cunoștința deplină a lui Dumnezeu ca o problemă, pe care omul trebuie să o deslege chiar în timpul vieții sale. Dumnezeu, după cum am arătat că zicea el, nu știe despre ființa sa mai mult decât noi; ceea ce noi știm despre dânsul, aceasta o știe și El. Cine nu poate să găsiască în sine această cunoștință, pe acela Eunomiu îl consideră ca orbit prin răutatea spiritului său¹⁾.

M. P.

¹⁾ Neander Kirchengeschichte.

MANUSCRIPTELE DELA BISERICANI ȘI RÂȘCA.

În Octomvrie trecut, avui norocirea să însoțesc pe Dl. P. Garboviceanu, pe atunci Administrator al «Casei Bisericești», într'o excursiune, făcută în interes de serviciu pela câteva Monastiri din Suceava și Neamțu. Cu acest prilej dădurăm, la Biserici și Râșca, peste cele din urmă resturi de manuscrise, doveditoare a activității cultural-religioase, ce în cursul veacurilor s'a desfășurat, cu sânguință și folos, în Monastirile noastre peste tot și, în special, pentru cazul de față, în pomenitele două locașuri dumnezești.

Ca proveniență și vreme, aceste manuscrise se pot împărți în trei grupe. Cele mai vechi, slavone, dar și cele mai puține—două numai—ne sunt rămase de pe urma activității slavo-bisericești, practică în Monastirea Neamțului la sfârșitul secolului al XV-lea și începutul celui de al XVI-lea, pe vremea lui Teoctist, Macarie și Teofan, tustrei foști egumeni ai vestitei Monastiri și înălțați apoi la demnitatea de episcopi și mitropoliți ¹⁾. Alte câteva ne sunt rămase de pe urma activității, bogate și frumoase, a cunoscutului Ar-

¹⁾ Vezi N. Iorga *Istoria literaturii religioase a Românilor până la 1688*, București 1904, p. 45 sq.

himandrit și fost egumen al Solcâi și Putnei, Vartolomeiu Măzăreanu, care, cu dragoste creștinească, împărtăși și altor monastiri—între cari Bisericanii (în un loc însemnat—cărți prescise, prelucrate, tălmăcite și izvodite de dânsul, cu priceperea și talentul ce'n deosebi îl caracterizau ¹⁾). Și, în sfârșit, restul, cele mai multe adecă, ne sunt rămase de pe urma activității extraordinar de bogate, pe care o promovă în Moldova celei de a doua jumătăți a secolului al XVIII-lea Paisie Malorosianul cu întreaga sa școală de ucenici—cărțurari. Căci deși mai toată activitatea Paisienilor se desfășură în jurul învățătorului, în monastirile în cari acesta egumenise pe rând: Dragomirna, Secul și, mai ales, Neamțul; totuși activitatea lor—cu răsunset și indemn puternic până în Țara Românească—influență în chip deosebit, mai ales, monastirile vecine între cari Rășca în primul loc. Așa se face că aici s'a păstrat o sumă de manuscrise, prescise și tălmăcite în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX, sub indemnul și povața Paisienilor ²⁾.

Însărcinat fiind a clasă și a studii aceste manuscrise ³⁾, în vederea publicării unui catalog, care să poată servi ca îndrumător lesnicios celor ce vor studia în amărunt și în cu-

¹⁾ Pentru această activitate a lui Măzăreanu, a se vedea în special V. A. Urechii, *Vartolomeia Măzăreanu*, în *Analele Academiei Române*, ser. II, X, 2, unde se dă o listă de 37 lucrări de ale zeosului Arhimandrit și N. Iorga, *Istoria literaturii Române în secolul al XVIII-lea*, București 1901, I. și II, unde se arată și se apreciază întreaga lui activitate. V. tabla.

²⁾ Cea mai completă și frumoasă expunere a activității Paisienilor, la Iorga, *Ist. lit. rom. în sec. al XVIII-lea*, II, pp. 390—6 și tabla.

³⁾ Manuscrisele acestea prin îngrijirea specială a D-lui P. Garboviceanu, care poartă un deosebit interes Academiei Române, au ajuns astăzi proprietatea acestui înalt așazăământ de cultură, care a izbutit a strânge în depozitul său de manuscrise aproape toate mărturiile vechii noastre culturi românești. Tot prin îngrijirea Domniei sale s'a dat Academiei manuscrisele dela Ghighiu (v. catalogul lor în N. Iorga, *Două Bibloteeci de mănăstiri: Ghighiu și Argeș*, București 1904),

prins mai larg sau chiar în întreg dezvoltarea culturai monastice în țările noastre,—am căutat să'mi îndeplinesc sarcina pe cât cu putință mai conștiincios, și luând ca model cataloagele altor biblioteci de mănăstiri ce s'au publicat până acum, în special de către răposatul învățat Episcop Melchisedek și de către D-nii profesori C. Erbiceanu și N. Iorga,—cataloage ce vom avea prilejul să le pomenim foarte adesea în paginile ce vor urmă

*
* *

Incepem acest catalog cu trei manuscripte de proveniență deosebită decât cele dela Bisericiani și Rășca: cele două dintăiu dela Curtea de Argeș, iar al treilea dela Cotești.

I.

*Tălcuirea Evangheliilor de Teofilact al Bulgariei*¹⁾.
Sec. XVIII. Ms. mare, în fol., frumos și cu admirabile deseneuri ale celor patru evangheliști. Scris la 1761 de Popa Floru, cunoscutul dascăl slovenesc dela Sf. Gheorghe din București²⁾.

și dela Dălhăuți (v. A. Lăpădatu, *Manuscriptele dela Dălhăuți* în Biserica Ortodoxă, XXVIII, p. 539 sqq. În schimb Academia Română a dăruit bibliotecii Casei Bisericii o mare parte din dubletele vechilor tipărituri bisericești din Țările Române; astfel că astăzi Casa Bisericii posedă—după Academie—cea mai complectă, credem, colecție de vechi cărți bisericești. Incredințat că fac un bun serviciu cetitorilor, voi publica chiar în această revistă și cât de curând catalogul acestor cărți.

¹⁾ Menționat mai întâiu de d. Iorga, în *Doă biblioteci de monastiri: Ghighiu și Argeș*, p. 57,—apoi de P. S. S. Athanasie al Râmnicului în *Trimiterele cele patrasprezece ale slăvitalui și prealăudatalui Apostol Pavel*, traduse în limba Română de Veniamin Costachi, Bucuraști 1904, p. XXVIII, nota 1, unde se dau informații și despre alte manuscripte. *Tălcul Evangheliilor de Teofilact* s'a tipărit mai întâiu în românește la 1805, în Iași, de Veniamin Costachi.

²⁾ Pentru Popa Floru vezi Iorga, *Ist. lit. rom. în sec. XVIII*, II, pp. 421 și 457; Idem, *Manuscriptele Mănăstirii Cernica*, Biserica Ortodoxă, XXVI, p. 218. Pe lângă sutele de hrisoave ce le-a tradus, și afară de *Tălcul Evangheliilor de Teofilact*, ne-a mai rămas dela Popa Floru: *Psaltirea tălcuită*, tradusă din rusește (vezi mai jos) și Disputările religioase între învățatul Stolnic Constantin Cantacuzino și

li lipsește foaia dela început, cu titlul; dar aceasta se poate lua dintr'un alt manuscris al aceluiași, scris în urmă, la 1764 [Academia Română Ms. No. 2592]. Iată-l: «Theofilact Bulgarias, adecă tâlcuirea sa ce face la sfânta și dumnezeiasca Evanghelie, carele acum de iznoavă s'au scris cu toată podoaba, în zilele prea luminatului și prea înălțatului nostru Domn Io Constandin Mihai Cehan Voevod, purtând cârma pravoslăviei prea sfințitul Mitropolit a toată Ungro-Vlahia Chirio Chir Grigorie¹⁾, cu toată cheltueala și buna dăruire a Dumnealui cinstutului blagorodnicului pan Nicolae Brâncoveanu vel Cluciar²⁾, prin osârdia și nevoința popei Floru, dascăl slovenesc, hartofilax, la leat 1764 Ianuarie 20» în Manuscrisul Academiei Române, din care am scos acest titlu, lipsește însă «*Precuvântarea*» Popei Floru, pe care o cuprinde manuscrisul nostru dela Argeș din 1761. Incolo ambele manuscrise sunt identice. Reproducem aici întreagă această «precuvântare», din care

Ioan Cariofil (Ms. la Acad. Rom., No. 458: „Intrebări ale blagorodnicului dum: pan: Constantin Cantacuzino, fratele răposatului Șerban Vodă Cantacuzino, pentru năii oameni cari hotărâse cum că omul pe-trece în lumea aceasta, după cum îi slujește norocul... și răspunsuri la toate acestea ale lui *Ioan Cariofil* marele logofăt al sfintei biserici a scaunului Țarigradului... S'au tâlmăcit de pre limba elinească... prin îndemnarea Popei Flor, dascălu slovenesc“. Cf. Iorga, *Ist. lit. rom. în sec. XVIII*, I, p. 50. Opera lui Cariofil s'a tipărit în grecește de Antim Ivireanu la 1697, v. Bianu Hodoș, *Bibliografia românească veche*, București 1903, I, 349.); după această tipăritură a tâlmăcit probabil, și Popa Floru ms. mai sus pomenit.

¹⁾ Urmează lui Filaret; dela 1760 Iulie 28 - cu întreruperea de doi ani (1768—1770)—până la 1787, când l'a înlocuit Cosma al Buzăului. Cf. *Condica Sfântă*

²⁾ Acest Brâncoveanu e fiul cel mai mare al Marelui-Logofăt Constantin Brâncoveanu († 1757), care eră nepot de su nefericitului Voevod. V. *Genealogia Cantacuzinilor*, ed. N. Iorga, București 1902, pag. 410. După *Genealogie Marele Log.* Constantin Brâncoveanu e fiul lui Beizadea Constantin, cel mai mare fecior al Domnului; documentele însă—după cum mă asigură d. Iuliu Tuduceșcu, foarte bun cunoscător al genealogiei familiilor boerști române—îl arată ca fiul al lui Beizadea Radul al treilea fecior al lui Vodă-Brâncoveanu.

se vede cine a fost talmăcitorul Evangheliilor lui Teofilact precum și împrejurările întru care s'au prescris din nou. Și o mai reproducem pentru interesul ei literar. Căci deși de-un retorism încărcat și clișeic, ea—prin perioadele-i bogate, bine măsurate și indemnatic alcătuite, prin limba curată și frumoasă, și în sfârșit, prin armonia stilului—poate constitui pentru ori și cine o aleasă pagină de lectură, care să arate în același timp cât de bine știau mânuși condeiul vechii noastrei talmăcitori și scriitori de meserie.

Iat-o:

„*Prea Cinstitalui, prea Sfințitalui Părintelui Chiria Chir
Grigorie, Episcopul Râmnicului și al Noului-Severin*),
„*Ca unui adevărat păstor și după darul Duhului Sfânt
Părinte sufletesc, plecată închinăciune.*

«Atâta de frumoasă zidire iaste omul. Prea Sfinte Părinte, cât nu putu să-l zidească alt meșter, fără decât însuși acela carele au zidit lumea, nici alt meșteșug ca să i dea chip și frumuseațe, fără decât acela ce au dat chip și frumuseațelor ceriului. Il privești din creăștet până în picioare, și ar jură ori cine că ar fi făcut Dumnezeu atâtea minunji câte mădulare au făcut la om. Privești sfeașnicile care il luminează în frunte, și ca dela un loc mai înalt luminează tot trupul, și știm, că acela i le-au aprins cu lumină carele au luminat și în ceriu stealele. Te uiți la trandafirii carii ru-

¹⁾ Urmează lui Climent; dela 1749 Maiu 8 până la 1764 Maiu 21, când s'a paretisit, înlocuind fiind prin Parthenie. Cf. *Condica sfântă Grigorie* a murit la 1777. Printre notițele mele, scoase din cărți vechi, găsesc și următoarea transcrisă de pe un îns. ce conține povestea venirii lui Antiorist, scris de Rafail Monahul înainte de 1773: „1777 Decembre 28, Joi seara spre Vineri, la 5 și jumătate ceasuri din noapte, s'au dus din viața aceasta la veacnicile lăcașuri prea sfinția sa Părintele Chir Grigorie Râmniceanul proin Mitropolit. Și s'au îngropat în tinda besearecii în Sf Episcopie a Râmnicului“. Apoi, tot acolo, o alta: „1780 Ianuarie 9. Au apus soarele cel luminos de la ochii Valahiei; marele dascăl, prea sfinția sa Părintele Episcopul Râmnicului Chir Chesarie s'au mutat din viața aceasta la veașnicile lăcașuri într'o zi Joi, la opt ceasuri din zi în București“. Chesarie a păstorit la Râmnic între 1771—3 ca locotenent și între 1773—1780 ca episcop.

șasc în obraz și cunoști că nu-s zugrăviți de Apeli¹⁾),—ci de însuși acela dela carele-s și în grădini florile și în nori curcubeul. Mănil ceale dumnezeiești și picătoare de soare, cari mișcă țarcurile, învârtindu-le, și ține ca un măr mic roata lumii cea mare,—acela au inchipuit și pre om.

«Pre carele apoi nu l-au insuflețit promitevci acela, ci dumnezeirea cea cu trei ipostasuri, cu suflarea cea dumnezeiască și făcătoare de viață. Ce mai mult: nemărginita aceia înțelepciune, care cu atâtă frumuseațe și meșteșug au zidit adunarea ceriului și a pământului cea cu chip frumos; carea fără de temelie au întemeiat pământul, ce stă neclătit, și cu puținel năsip au înfrânat năvălirile mării cei fără de rândueală; carele au împodobit ceriul cu steale prea luminoase; carele au poleit soarele cu razele cu chip de aur; înțelepciunea aceia care au spânzurat în văzduh norii cei îndeșiți; carele au albit ziua cu lumină și noaptea o au văpsit cu întunecarecul; carele au semănat în pântecel pământului atâtea mademuri, și în valurile mării atâtea mărgăritari:—acela au zidit și pre om. Și ca pre o lume mică l-au împodobit cu toate frumuseațele lumii cei mai mari, și l-au pus pre pământ, ca să se mire ceriul de el, ca de o icoană însuflețită a ziditoriului și să aibă volnicia ca un schiptru, și să slăvească neîncetat pre Dumnezeu ziditorul său, carele pentru aceasta l-au zidit, nu plecat spre pământ ca cealelalte dobitoace, ce drept și cu ochii spre ceriu, ca să vadă cereștile frumuseți: razele stealelor, lumina lunii cea cu chipul de argint și izvorul acela al luminii cu curgerile de aur, și cea nestinsă rază a soarelui; și să se închine adesea ziditoriului său și tocmitoriului de atâtea frumuseați, de vreme ce dela dânsul își are vieața și ființa și tot alt de care se bucură într'aceastălaltă lume. De-i luminează neîncetat razele soarelui, de-i priveghiază spre folosul lui stealele, de-i plouă țarcul cel ceresc cursuri făcătoare de bine, de-l povățuește prin întunecarecul luna cu lumina ei:—nu iaste altul făcătoriul de bine, fără decât însuși acela ziditoriul lui.

¹⁾ Apelles, celebru pictor grec din secolul al IV-lea a. Christos, n. în Kolophon. Elevul lui Pamphilos din Sikion. Prieten al lui Alexandru-cel-Mare (Macedoneanul), l-a zugrăvit pe acesta în mai multe tablouri.

«Acestaș, spre hrană și spre desfătare, i-au zidit pre pământ atâtea dobitoace, în văzduh atâtea păsări, în mare atâtea pești. Acesta, spre veselire, i-au împodobit copacii cu foi verzi și poleite, i-au zugrăvit florile în grădini cu vopsele de tot fealiul și în nori pre curcubeul cel vestit la frumuseațe; au dăruit păsărilor glas dulce, ca cântând să-i indulciască auzul; au spânzurat de copaci mulțime de roduri picătoare de mere, ca să-i indulciască grumazul miarea ce pică din iale; au semănat în pământ atâtea mademuri, ca unele să-i slujiască spre podoabă și altele spre trebuință. Și nu numai aceste mari faceri de bine, ci și în baia botezului, curățindu-l de necurăția păcatului strămoșesc, îl împodobește cu cămașa cea țesută de Dumnezeu a dumnezeescului său dar; și-l creăște nu cu băuturile dulci ale dumnezeilor celor cu nume mincinos, ci cu mana cea prea dulce și cerească a dumnezeescului său trup, cu băutura cea prea dulce a curatului și făcătorului de viață sângele lui; îl unge cu sfințit unt de-lemn, ca să rămâe biruitor cu semn de biruință în lupta ce are în tot ciasul cu puteările ceale împotrivnice. Și de va cădea pentru neputință îi gătește lecuirea la sfânta ispovedanie, ca să ia îndată vărutea cea dintâiu, și încă și mai multă; și sculându-se să stea în protiva vrăjmașului cu mai multă vitejie. Pre carele făcându-se om l-au mântuit din robia bălaurului Satanii cu sângele ce și au vărsat; i au dăruit viață nemuritoare cu moartea ce au luat; și i au deșchis raiul (care îl închisese păcatul strămoșilor) cu crucea pe care s'au înălțat.

«Dar cu toate podoabele și darurile acestea, omul atunci cea poate fi om săvârșit când se va cunoaște pre sine pentru ce săvârșit s'au zidit; când pururea socoteala și gândul lui va avea la săvârșitul acela pentru carele iaste de la Dumnezeu făcut și zidit, care săvârșit nu iaste altul fără cât însuși Dumnezeu, după cum însuși zice la Apocalipsis: Eu sânt cel dintâi și cel de apoi, care va să însemneaze. Eu sânt cel dintâi, adecă dintru carele sânt toate, de unde și omul au luat începătura și la aceea să uită. Eu sunt cel de apoi, adecă precum începătura săvârșirii lucrurilor și a omului iaste,—așa iaste săvârșirea cea de săvârșit: la mine să aibă săvârșitul, la mine să năzuiască, că de va năzui

aiurea, va peri. Eu sânt cel dintâi și cel de apoi. Și să cunoaște dintru aceasta că așa iaste adevărat. Fireaște pohta omului ca la un semn să uită la Dumnezeu. Și nu numai noi creștinii, cești ce avem leagea vieții, ci tocma și păgânii să roagă, pentrucă și ei dela Dumnezeu își au ființa, și fireaște își caută săvârșirea lor, măcar că lipsesc departe de Dumnezeu cât e iadul de raiu. Iar încă și ajunge aceasta să cunoaștem că fireasca pohtă trage pe om la Dumnezeu, ca spre cel de apoi săvârșit, spre carele ori cine se va uită precum să cade, aceala iaste desăvârșit, și dacă iaste gândul lui acolo se cunoaște că iaste desăvârșit.

«Drept aceia toți cei buni, cari au viețuit în lume, zicem că-s desăvârșit; căci aceștea au cunoscut pe Dumnezeu că iaste binele cel desăvârșit și săvârșitul cel de pre urmă, după cum zice la Cântarea Cântărilor: spune mi pre carele au iubit sufletul meu; unde șezi, un le-ți iaste slava și împărăția ta, Dumnezeul meu?...

«Și pentru care lucru iaste Dumnezeu pricină desăvârșit și să pohteaste; și pentru care se face omul desăvârșit? Zic dintru dragoste, carea să împarte în trei chipuri: întâi pentru neam, a doua pentru vrednicie și a treia pentru fapte.

«Pentru neam (fie ori cine), de vreme că voința cea bună a omului covârșeaște neamul acelora ce lipsiți de bunătăți (?sic!) cum s'au ales Avraam pentru bunăvoință, măcar de și aveă tată închinătoriu de idoli. A doua pentru vrednicie, că mulți sânt mari despre buna credință, iar nu să cunosc, pentru-că acelora ce au bună cuviință le dă Dumnezeu și vrednicie și cunoscuți li face. Că ei pohtesc pre Dumnezeu ca pre un desăvârșit făcătoriu de bine. Precum și David, dacă-i zise Dumnezeu: luat-te am dela staulul oilor și te-am făcut numit după numele celor mari ce lăcuiesc pre pământ,—el răspunse: nu iaste altul ca tine și nu iaste Dumnezeu afară de tine. A treia pentru fapte, de care se laudă Moisi de cătră Dumnezeu că s'au aflat credincios în toată casa lui Dumnezeu; și pentru căci de mare lucruri să învrednicise a fi poslușitoriu desăvârșit; iubiă pre Dumnezeu și pre dânsul, aveă săvârșitul cel de apoi.

«Unii săvârșiri ca aceștea te-ai învrednicit și Sfinția ta,

Prea Cinstite Părinte. Drept aceia și gândul desăvârșit îl ai în tine către Dumnezeu, ca spre săvârșitul cel de apoi. Întâi pentru neam, că pentru bunavoință te-au ales Dumnezeu de ești neam sfânt, arhierie împărătească. A doua pentru vrednicie, că pentru buna credință și marea cuviință (măcar de și eră necunoscută) dar te-au ales Dumnezeu și ți-au dat vrednicia ca unuia ce te-au cunoscut pururea că pohtești ca pre un desăvârșit făcătoriu de bine, pentru care și Sfinția ta zici; că nu iaste altul ca dânsul, și nu iaste Dumnezeu afară din el. A treia pentru fapte: că aflându-te credincios în casa lui Dumnezeu și poslușitoriu de mari taini duhovnicești, desăvârșit iubești pre Dumnezeu și pre dânsul îl ai săvârșitul cel de apoi. Având grija cea mai mare pentru sfințele lui locașuri și pentru turma ce o ai dela el încredințată în toată Eparhia Sfinției tale, ca să le povățuești pe calea cea bună și adevărată, care este lucrul cel de frunte al bunătății; măcar că toate lucrurile bune fac folosință, iar nevoința și grija care este pentru biserică și pentru propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu spre folosul norodului, nemoarte câștigând nemortului suflet lucrează. *Cum și această folosință sufletească a înmulțirii cuvântului lui Dumnezeu, vrând să o pui ca o făclie în steașnic, să lumineze celor din casa besearicii, adecă această stântă și dumnezeiască carte ce se numește Teofilactu: Tălcuirea sfintei și dumnezeieștii evanghelii a însuși cuvintelor Domnului nostru Iisus Christos mi-ai poruncit mie, nevrednicului, să o scriu de iznoavă după izvodul cel vechiu, ce au fost tălmăcit de pre slovenie pre limba românească de sfinția sa răposatul Damaschin Episcopul Râmnicului¹⁾.* La care uitându-mă atât la mărimea cărții cât și la puteara cuvintelor, și cunoscându-mă totului prost și nici cum priceput a scrie cu podoabă aceste dumnezeiești cuvinte,

¹⁾ Fost Episcop al Buzăului dela 1705 până la 1708, când trecu la Râmnic. Aci păstori până la moarte, 1725, când îi urmă Inochentie. E cunoscut în Istoria literaturii religioase ca un zelos traducător, fiind bun cunoscător al limbilor clasice și al slavonei. V., pentru el, N. Iorga, *Istoria literaturii rom. în sec. XVIII*, tabla, unde se găsește și bibliografia lucrărilor anterioare privitoare la el.

ce-s mai scumpe decât aurul și topazia: nici îndrăzneam a lua condeaiul. Dar despre altă parte socotind că diamanturilor celor scumpe nu le trebuie atâta altă podoabă, fiindcă însuși eale își sânt loru-și podoabă, și cu cât sânt mai goale și fără de foae cu atât sânt mai luminoase și mai scumpe. Această socoteală și frică de pedeapsa slugii cei leaneșe și cu firea cea darnică a Sfinției tale mi-au dat îndrăzneală de m'am nevoit în tot chipul și așa cu ajutoriul lui Dumnezeu și cu blagoslovenia sfinții tale, după proasta și slaba mea știință, săvârșind-o după cum se veade, ca unuia ce ești figura lui Dumnezeu, după podoaba faptelor bune, Sfinții tale o aduc. Pentru a căruia săvârșire câștigând dorierea Sfinții tale ca, când te auz grăind: Bucuratu-m'am eu de cuvintele tale. Doamne, ca cel ce află multă dobândă, și (cât sânt de dulci grumazului meu cuvintele tale, Doamne), mai mult decât miarea în gura mea, atuncea mă voiu sătura când mi se va arăta mie mărirea ta.

«Mă rog dar primește-ți cu acel drag cu care ascultă sora Martei acesteși cuvinte ale lui Iisus Christos, pentru care i s'au și zis de către Domnul: că Maria partea cea bună ș-au ales, care nu să va lua dela dânsa. Și acesteși, Dumnezeu, cuvântul cel în troiță proslăvit, carele dintru început au zidit pre om și au săvârșit atâtea podoabe pentru om:—să te împodobiască pre Sfinția ta cu toată podoaba cereștilor daruri; ca ceriul să-ți însănuiască comorile darurilor, spre înmulțirea facerilor de bine; stealele să-ți caute cu lumină de bucurie întru priveghearile ceale de noapte, stropindu-te cu curgerile faptelor bune, ca cu niște apă de trandafir din țarcurile care strălucesc; soarele vestindu-ți moștenirea raiului să te priviască cu rază veselă întru rugăciunile ceale de zioa; austrii să-ți salte împrejur, bătând vânturile ceale dulci ale vestirilor bune.

«Marea luminească să nu-ți arate vre-o față sălbatecă, ci cu spumele valurilor vremii să-ți se atingă de corabia vieții în liman lin. Ziua să opriască norii asupra soarelui, ca să nu te supere zăduhul a ori căreia supărare nepriimită. Iar noaptea să nu-ți răriască lumina stealelor, ca să nu se izbiască corăbioara vieții de vre-o piatră a smintealii. Viață îndelungată și bucurii în care să-ți se scalde inima. Și spre răsplătirea facerii de bine care faci, pământul pe

carele calci să-ți sărute talpele cu multă dulceață. Austrul să-ți povestiască îndurarea cea mare. Pasările ce zboară în văzduh cu cântare dulce să-ți cânte bună credință în fieșcare parte a pământului. Și ori unde răsare și apune soarele să-ți propovăduiască plăcutele lui Dumnezeu fapte ale arhieriei tale în toată viața.

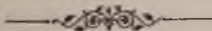
«Iar după adânci ani și prea cinstite bătrânețe și după ocârmuirea cea bună și părintească să te învredniciască acești Dumnezeu să ajungi în grădina cea mult dorită a raiului și să culegi rodul vieții veșnice, puind înaintea lui turma ce ți s'au încredințat dela el, curată și sfântă, ca să te bucuri în veaci împreună cu toți dreptii și prea sfinții patriarhi întru împărăția ceriului, la adunarea celor întâi născuți».

Al Preasfinției tale prea plecat:

Floru Ierei Da[s]c[ăl] slov[enesc].

(Va urma).

Alex. Lăpădatu.

PUTEREA CREDINȚEI

(STUDIU DOGMATICO-MORAL) ¹⁾.

Mare și nedescrisă este puterea credinței. Mare și neprețuite sunt foloasele ei pentru om, căci ea este singura călăuză sigură a omului în toate împrejurările vieții sale. Ea singură, în toată viața, ne luminează mintea, și ne dă siguranța vieții pentru ziua de mâine și pentru viitorul cel mai îndepărtat. Ea singură leagă viața și faptele vieții noastre de aici de pre pământ cu viața viitoare, ce ne așteaptă dincolo de mormânt. Ea, singură ne întărește în suferințe și nenorociri. Ea singură unită și identificată cu speranța, ne mângăie în nenorocire și suferință, asigurându-ne că toate acestea se vor sfârși și locul lor îl va lua bucuria și fericirea. Ea singură ne dă pacea și siguranța vieții. Ea singură ne dă încrederea despre reușita tuturor întreprinderilor și aspirațiilor noastre pentru viitor.

Credința este nedespărțită de om, ori cum ar fi el, ori unde s'ar afla și ori care ar fi vârsta, starea sa materială, morală și intelectuală, precum și pozițiunea sa socială. Toți pretutindeni trăesc prin credință și nimeni nu este lipsit

¹⁾ Un înalt personagiu bisericesc, m'a rugat să scriu ceva asupra cuvintelor Domnului: „Credința ta te-a mântuit”. Prin studiul de față îmi fac o deosebită plăcere a-i îndeplini dorința.

de ea, ori cât ar tăgădui-o, sau nu ar voi ca s'o recunoască. Ea singură însufletește pe credincios și chiar pe necredincios, pre cel bogat și pre cel sărac, pre cel cult și pre cel ignorant. Ea dă fiecăruia încrederea în sine însuși și în faptele sale și îl asigură după viața sa pacinică cu semenii săi. Ea singură îndeamnă pre fiecare la lucru, cu speranța desăvârșită că îi va merge bine, că va reuși și va prospera în toate întreprinderile vieții sale. Credința este legată și nedespărțită de viața omului. Ea este așa de legată de el, încât nimeni nu ar putea spune ce ar fi omul, dacă i-ar lipsi credința, sau ce ar fi el, când n'ar avea convingerea și speranța despre ziua de mâine. Este cu neputință a ne face idee ce ar fi el dacă i-ar lipsi idealul ce'l nutrește și îl însufletește în viața sa, în faptele și în toate mișcărilor vieții sale.

*
* *

În lumea aceasta este o luptă continuă, aprigă și nesfârșită între minciună și adevăr, și între bine și rău. Răutatea și neadevărul nu pot, cu nici un preț, suteri adevărul, binele și virtutea. Răutatea luptă din răputeri, pe toate căile și voește cu orice preț a răpune binele și virtutea, și nu arare ori reușește în fața oamenilor; iar cel iubitor de adevăr și făptuitorul celor bune suferă, și se întâmplă chiar să sufere cumplit. În toată lupta, în toate nenorocirile și nefericirile sale, nimic nu'l îmbărbătează și întărește pre cel bun decât credința, că adevărul și virtutea vor triumfa în cele din urmă, că totul se va sfârși în bine. În toată încercarea cea grea de apăsare și suferință, pre cel bun credința nici o dată nu'l părăsește. Ea singură îl însufletește și îl întărește a duce la bun capăt lupta pentru triumful binelui și al adevărului.

În calea iubitorului de bine și de adevăr se pun tot felul de pedici, tot felul de greutăți și neajunsuri, căci după cuvântul Domnului: «Largă este ușa și lată calea care duce

«la perzare, și mulți sunt cei ce intră printr'ansa; și strâmtă este ușa și îngustă calea care duce în viață, și puțini sunt cei ce o află pre ea»¹⁾. Iată pentruce adevărul, dreptatea și binele sau virtutea nu triumfă decât prin luptă, și puțini sunt cei ce le făptuiesc, căci mai lesne este a fi la adăpostul ori cărui atac, decât a înfruntă și a suferi toate strâmtorările, ba chiar chinurile și nenorocirile pentru a mărturisi adevărul și a face binele.

În lupta aceasta pentru triumful adevărului, al binelui, al dreptății și al virtuții, credința este farul cel luminos, care luminează pre cei ce lupt pentru ele și tot ea este focul cel sacru, care îi încâlzește și îi înflăcărează, pe de o parte spre a luptă cu bărbăție, iar pe de alta spre a duce la bun sfârșit lupta. Ea întărește întru răbdare și speranță și îi mângăe în toată nevoea și întristarea lor.

* * *

Credința este care luminează pre cei ce umblă după bine și adevăr și luptă pentru triumful lor. Ea este lumina celui ce lucrează binele, dreptatea și adevărul; iar această luminare ce o are prin credință, este o binefacere neprețuită pentru el, este puterea sa, care o are dela credință, care îi este de cel mai mare folos în viață.

În mijlocul nevoilor și al indeletnicirilor de tot felul în care se află omul în viața aceasta, el are nevoie de lumină, ba încă de lumină mare. Tot ce'l înconjoară pre om în viața aceasta, nu este decât întunec, și în mijlocul acestei întunecimi și nesiguranțe, el are nevoie de un povătuitor, de o călăuză sigură. În mijlocul căilor neumblate și anevoe de străbătut ale vieții, el are nevoie de un braț puternic, care să'l întărească și să'l susțină, căci el nu mai este ființa cea curată, inocentă și sfântă, așa cum eșise din mâinile Creatorului, ci i s'a întunecat mintea și jude-

¹⁾ Mat. VII, 13, 14.

cata și înclină mai mult către rău de cât către bine, mai mult către neadevăr și minciuni, decât către adevăr și dreptate. Dreptatea, sfințenia, adevărată curăția și inocența cari înfrumusețau natura și intelectul său, s'au prefăcut prin păcat în nedreptate, pângărire și răutate, în înclinare mai mult către rău de cât către bine; ba se poate zice, s'a prefăcut în neputință d'a putea afla prin propriile puteri ale minții și inteligenței sale binele, adevărul și dreptatea. El nu le află decât prin credință, singură prin care se apropie de ele și de cel ce este izvorul lor, de Dumnezeu. Și cu drept cuvânt.

Omul, în viața aceasta, stăpânit cu desăvârșire de grijile vieții și de tot felul de strămătorări și mizerii ce'l apasă, fie pentru faptele, fie din cauza pozițiunei și a stărei sale sociale, fie din cauza raporturilor sale cu semenii săi, el nu poate afla adevărul, binele și dreptatea, și nu are nici posibilitatea și nici chiar timpul necesar pentru aceasta.

Ajuns'au oare înțelepții lumii aceștia, fără luminarea credinței, ca să afle și să cunoască adevărul? Mulți din ei, necontestat, s'au ridicat la idei foarte înalte, sublime chiar. S'au ridicat până în sferile cele mai înalte, unde se poate ridica omul prin puterea minții și a cugetărei sale. Ei au filozofizat multe lucruri bune și folositoare omului despre Dumnezeu, despre sufletul omului, și altele, dar cu tot talentul de care au fost înzestrați și cu toată stăruința ce au pus în cercetările lor, ei n'au putut descoperi, de unde a venit omul, unde merge, care este natura și scopul său în lumea aceasta?

Cea mai mare parte de ei, chiar până în zilele noastre, ca rezultat final al tuturor cercetărilor lor, ajung să repete și să spună în toată francheța sufletului ceea ce spuneă Socrate: «*Una știu, că nimic nu știu*». Alții însă nevoind să imiteze sinceritatea lui Socrate, ajung ca și Cicerone la concluziunea finală, că omul *nu poate ajunge*

cu cercetările sale intelectuale, decât numai la lucruri probabile și la supozițiuni; iar nici o dată la adevăr și siguranță. Ultimul cuvânt al filozofiei și al științei, din cea mai profundă anticitate, până în zilele noastre, nu este decât: *supozițiune, indoială, nesiguranță și scepticism*. Minte omului ondulează în tocmăi ca și valurile nesfârșite și fără margini ale unui ocean, numai pe deasupra, la suprafață, fără a-i putea turbura adâncul și fundul său și fără a putea pătrunde la el.

**

Dacă dar mintea omului și puterea de cercetare și de pătrundere a intelectului său este atât de neputincioasă, pentru ce atâta turburare? Pentru ce atâta neliniște și străduință a geniiilor din toate timpurile? Pentru ce își consum toată puterea lor de pricepere și de judecată, tot ce neamul omenesc a avut mai distins, mai ager și mai mobil în sine? Pentru aceasta își au istovit toate puterile lor cele mai luminoase inteliginți, ca prin toată munca și silința lor să ajungă la *un poate*? Pentru aceasta și au dat toată silința lor, ca la urma urmei să zică: Este posibil ca să existe Dumnezeu, și este posibil să nu existe? Este cu puțință, ca Dumnezeu, dacă există, să fie bun, să fie ca un părinte plin de milă și îndurare și este cu puțință ca să fie rău, crud și neuman? Cu aceasta să se mulțamească? Să admită adecă că este cu puțință că El să fi creat lumea sau din bunătatea, sau din capriciul său? Să nu știe cu siguranță dacă el îngrijește de ea sau nu? Să se mulțamească numai cu nedomirirea? Să nu poată și dacă avem suflet nemuritor, sau suntem numai materie supusă pentru eternitate stricăciunii și nimicirii? Să nu știe dacă există sau nu vieța viitoare? Să nu știe dacă există sau nu înviere și vieța de veci, cu răsplătirea binelui și a virtuței, și pedepsirea răului? Tot scopul final al tuturor cercetărilor și silințelor minții și a judecății omului să fie puru-

rea *un poate, un poate da, poate nu?* Totul să se reducă la *supozițiune indoeală și nesiguranță?*

Dar este aceasta o stare de lucruri multămitoare pentru om? Și este ea oare cu puțință ca să fie multămitoare, când ea nu ajunge la nici un sfârșit, ci totdeauna sfârșește prin indoeala și nesiguranța întru toate?

Ori-cine trebuie să mărturisiască că o astfel de stare de lucruri, numai dreaptă, naturală, reală și adevărată, nu poate să fie. Omul nu poate și nu trebuie să se mulțamească cu ea. Indoeala și nesiguranța, întunecă, deprimă și demoralizează totul. Ea ucide chiar și nimicește toată mintea și judecata omului, căci acesta însetează după siguranță și certitudine și fără ea este întocmai ca floarea și planta lipsită de lumină și căldură. Precum aceasta se vestejește și se usucă, așa și mintea și judecata fără limanul desăvârșitei încrederi și siguranțe, se întunecă și se sălbătăcește, și nu mai are nici o orientare întru nimic.

Dar alături cu această luptă desperată a spiritului omenesc pentru aflarea adevărului, a binelui, în sine, și a dreptății noi, observând ființele ce le încongioară, vedem că toate urmăresc, merg și ajung fiecare la un liman cert și sigur pentru viața și scopul lor. Toate, dar toate, își ating, prin instinctul de care este înzestrată natura lor, scopul pentru care Dumnezeu le-a creat. Paserea cerului își găsește hrana în toată vremea și în tot locul; și o cunoaște; știe ce îi este de folos și ce o vatămă, și își găsește cuibul său de odihnă și reproducere. Albina își cunoaște cu siguranță scopul și menirea sa. Ea știe că trebuie să trăiască și să producă mierea din caliciul florilor.

Când dar toate ființele își cunosc scopul și menirea lor și le îndeplinesc, singur omul, ființa cea perfectă, făcută după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, înzestrat cu minte, judecată și voce liberă, numai el să fie lipsit de hrana spirituală, necesară naturei sale spirituale; numai el să fie

lipsit de aceea ce sufletul său caută și dorește să afle? Numai omul, coroana creaturilor văzute, să fie condamnat pururea aci pre pământ să se chinuiască și materialmente și spiritualmente în supozițiunii, îndoeli și nesiguranță?

De sigur ori-ce minte sănătoasă și cu dreaptă rațiune trebuie să recunoască și să fie desăvârșit convinsă că aceasta este cu neputință; căci a admite ca stare reală și adevărată starea de îndoială și nesiguranță, ar fi a aduce cea mai mare blasfemie lui Dumnezeu. El nu a putut crea pre om, ființa cea mai perfectă dintre creaturi, ca să-l lase în această stare de mizerie și nenorocire. El nu este crud și tiran, ci bun și milostiv. El a creat pre om, ființă rațională și l'a înzestrat cu judecata și voința liberă, pentru ca să cunoască adevărul și să-l urmeze. El a pus în om mintea, rațiunea și inteligența, ca ochi ai spiritului său, așa precum a spus ochii cei materiali în trupul său. Precum prin acestia vede și deosebește tot ce-l încongioară și deosebește lumina de întuneric, precum și ceea ce poate să-l folosiască, de ceea ce poate să-l vatăme, așa i-a dat și ochii spiritului ca prin ei să vadă drept, să cunoască adevărul, binele în sine și dreptatea. Dar aceea ce călăuzește și conduce ochii sufletului la lumina cea adevărată, la adevăr, bine și dreptate, și la izvorul tuturor acestora — Dumnezeu — este credința.

*
*
*

Credința singură luminează ochii sufletului nostru. Ea singură duce la cunoștința cea adevărată a adevărului, a binelui și a dreptății. Ea singură înalță și apropie pre om de izvorul cel adevărat al lor, de Dumnezeu.

Credința singură, dă ochilor noștri sufletești lumina cea adevărată, care trebuie să lumineze pre tot omul ce este în lume; căci ea este factă divină, și astfel fiind numai ea este farul cel sigur, care luminează și păzește pre om

de toată primejdia așa precum farul țărurilor mării, păzește corabia de izbirea stâncilor. Si precum farul țărurilor mării duce pre călători, în întunericul nopții, la liman și la locul dorit, fără primejdie, tot astfel și credința ne luminează întru întunericul și nesiguranța în care ne aflăm și ne duce la limanul cel dorit al sufletului nostru.

Prin credință și numai prin credință luminându-se ochii minții noastre cunoaștem cu siguranță tot adevărul și toată dreptatea asupra originii și naturii noastre, asupra scopului nostru în această lume, și asupra sfârșitului ce ne așteaptă după această viață. Numai prin credință cunoaștem de unde am venit și unde mergem. Numai prin ea cunoaștem pentru ce trăim în această lume și ce trebuie să facem ca să putem fi desăvârșiți ca și Părintele nostru cel din ceruri care este desăvârșit¹⁾, și căruia trebuie să ne silim a ne asemăna prin viața și faptele noastre. Numai prin credință cunoaștem și știm cauza stărei noastre și pentru ce inclinăm în viața noastră mai mult către rău, de cât către bine. Prin credință aflăm că am fost creați de Dumnezeu, buni, dreپți, sfinți și inocenți; că am fost creați inzestrându-ne cu judecată și libertate, adecă ființe raționale și libere și că prin păcatul nostru ne-am depărtat de Dumnezeu, mintea și judecata noastră s'au întunecat, iar voința noastră s'a înrăutățit. Tot prin credință ne învățăm că am revenit iarăși la Dumnezeu. Prin credință ne deslușim că am ieșit din întuneric și din eroarea în care ne ținea păcatul și am venit la adevăr, la dreptate și sfințenie prin Iisus Christos, Domnul, Dumnezeu și Mântuitorul nostru. Prin credință aflăm și ne întărim că viața noastră de aci de pre pământ este legată cu o viață viitoare ce ne așteaptă dincolo de mormânt, în care binele se va recompensa și răul se va pedepsi. Că acolo se va desăvârși toată drep-

¹⁾ Comp. Mateiu. V. 48.

tatea și fie-care va lua plata faptelor sale ce a savârșit în această lume.

Credința aceasta nu este o credință deșertă. Experiența de toate zilele ne arată, bine înțeles când observăm lucrurile în mod sincer și conștiincios, că lumina ce o avem prin credință și cunoștința ce o dobândim prin ea despre toate adevărurile de mai sus, este o credință, generală pe care o au toți cei ce cred în Dumnezeu, și sunt luminați cu lumina evanghelică. Experiența de toate zilele ne doveaște în același timp că această credință simplă în felul ei, comună tuturor straturilor sociale, coprinde cele mai mari și mai însemnate adevăruri. Coprinde adevăruri la care nimeni nu s'a putut ridică a le concepe și cunoaște, dacă nu a fost luminat cu lumina credinței, și anume, prin lumina credinței evanghelice, descoperită oamenilor de însuși Fiiul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Christos.

Experiența de toate zilele ne mai dovedește în același timp, că toate aceste înalte și sublime adevăruri, urmărite prin lumina credinței sunt posibile de a fi cunoscute de toți, mici și mari, săraci și bogați, ignoranți și învățați; și toți de o potrivă se pot edifică moralmente prin ele pentru ași îndreptă vieța și a fi buni, drepti și temători de Dumnezeu. Așa fiind lucrul, se dovedește în același timp preeminența credinței întru dobândirea ori cărei cunoștințe și în deosebi întru dobândirea cunoștinței adevărului.

Prin aceasta credința coprinsă în învățătura evanghelică se prezintă ca lumina cea mai binefăcătoare pentru om. Ea îl luminează și desăvârșește toate cunoștințele sale; iar asupra adevărilor, la cari nu s'a putut înalță și pe cari nu le-a putut coprinde prin mintea și judecata sa, îi descoperă tot adâncul și tot misterul ce'l coprind. Și fiindcă lumina și căldura ei nu deosebește pre nimeni, ea se prezintă ca o mumă duioasă și plină de iubire, care încălzește

de o potrivă la sânul său pre toți fiii săi, mari și mici, bogați sau săraci, înțelepți sau ignoranți. Pre toți îi face de o potrivă părtași ai acestor înalte, sublime și binefăcătoare adevăruri

Sunt nouăsprezece secole de când această credință se propovăduiește tuturor, de când ea deschide tuturor ochii minții și ai sufletului spre a afla adevărul și a cunoaște toată dreptatea și adevărul asupra lucrurilor celor dorite de sufletele insetate de veacuri spre a le afla și cunoaște. Sunt nouăsprezece secole de când continuu se împlinesc cuvintele Domnului: «Că orbii văd, șchiopii umblă, leproșii se curățesc, surzii aud, morții se scoală și săracilor se bine vestește ¹⁾. Sunt nouăsprezece secole de când prin credința propovăduită de învățătura evanghelică mintea tuturor se deșteaptă și se luminează; deosebește adevărul și îl urmează și se edifică în liniște întru dreptate și adevăr cari însuflețesc și domnesc în toate legile de cari se conduc popoarele luminate cu lumina evanghelică.

Prima binefacere a credinței dar pentru om este lumina, care o are prin ea și de care se folosește în tot ce dorește și la tot ce aspiră sufletul său.

* * *

În lupta pentru aflarea adevărului și pentru triumful binelui și al dreptății, credința nu este numai lumina care luminează pre cei ce voesc ale urmă și săvârși. Ea este în același timp focul cel sacru care îi însufiețește, îi întărește și îi mângâie în toată strâmtorarea, întristarea și nenorocirea.

În lumea aceasta, care este asemănată cu o vale a plângerii, domnește mai mult întristarea, decât bucuria; mai mult turburarea decât liniștea; mai mult războiul și lupta decât pacea, liniștea și buna înțelegere; mai mult nenorocirea, decât prosperitatea și fericirea; cu un cuvânt, mai

¹⁾ Matei XI, 5,

mult intristarea și suspinul, decât bucuria și mulțămirea sufletească.

Nu este muritor, care, în viața sa, mai curând sau mai târziu, să nu le întâmpine și să nu fie coprins de ele. Ori cât de optimist ar fi cineva despre viitorul omenirii; de ar avea în cugetul și imaginațiunea sa numai idei și speranțe plăcute de cari să se nutrească; de ar crede chiar că lumea va atinge secolul de aur în toate; că va lipsi și va dispărea când-va de pe pământ toată nedreptatea, toată intristarea și durerea și că va fi pururea și pretutindeni numai bine și fericire pentru toți; dar cum nimeni, nici o dată nu va putea străbate, nici cunoaște misterele intime ale sufletului, nici o dată nu se va putea înlătura neliniștea ce coprinde și stăpânește pe fie-care om, și nimeni nu va putea preîntâmpina, nici înlătura intristarea și nenorocirea ce stăpânește sau așteaptă pe fie-care. Nimeni nu va putea scoate din sufletul și inima omului frica de intristarea și nenorocirea ce'l amenință, și cu atât mai puțin a'l scăpa de nenorocire, când l'a coprins.

Experiența de toate zilele ne dovedește, fără a enumăra șirul nesfârșit al strâmtorărilor, intristărilor și nenorocirilor la care sunt supuși oamenii, că nenorocirile au fost totdeauna în lume. Ea ne dovedește că nimeni nu scapă în lumea aceasta de durere, intristare și mâhnire sufletească așa cum nu scapă de nenorociri materiale și trupești. Ea ne dovedește că fiecare om se teme de viitorul necunoscut; că fie-care se teme de ceea ce îl așteaptă ziua de mâine și ceasul viitor. Ea ne arată că toți cunosc nenorocirile și cu toate acestea toți le așteaptă cu frică și cutremur.

Nimeni nu poate trece prin această vale a plângerii, fără a vărsa lacrimi, ba chiar lacrimi amare și suspinuri înfricoșate. Primul glas cu care intrăm în lume, este glas de durere și intristare; este țipăt de durere și suferință. Iar

dela leagăn și până la mormânt viața întreagă percurge o cale, pentru cei mai mulți muritori, plină de măcăciuni și spini, plină de suferințe, suspinuri și lacrimi.

Dacă ne referim la istoria trecutului și întrebăm milioanele nenumărate de oameni ce au fost înainte de noi; dacă ar fi cu puțință să întrebăm întreg genul uman, n'am avea de cât același răspuns pe care l'am dobândit întrebând inima, sufletul și cugetul nostru. Răspunsul ar fi că nu a existat și nu există nimeni, care să nu fi dorit și să nu doriască ceva mai bun pentru sine. Că nimeni nu a fost cruțat de întristări și nenorociri; că nimeni n'a fost cruțat de suferințe materiale și morale, multe și de multe feluri. Că fiecare, dacă a avut norocire să nu aibă alte suferinți, a trebuit să suspine și să plângă pentru pierderea amicilor, părinților, a fraților, a fiilor sau a soțiilor etc. Necontestat însă, că dacă întreaga viață este întrețesută cu bucurii și fericiri; după ele urmează întristări, suspinuri și nenorociri și acestea sunt nedeslipite de viața omului

Dar experiența de toate zilele ne dovedește că omul caută și dorește o fericire durabilă, o mângâiere și liniște a conștiinței, care să nu'l părăsiască nici o dată în viața sa, și cu toate acestea, chiar când se bucură și i se pare că este liniștit și fericit, toată fericirea sa nu este de cât de scurtă durată. Cu toții dorim în această lume o fericire adevărată și curată; și cu toate acestea nu întâmpinăm de cât o fericire și bucurie, adesea ori amestecată cu tot felul de supărări și întristări cari ne fac mai mult a ne mâhni, de cât a ne bucura și veseli. Pozițiunile sociale și dregătoriile cele înalte, după cari muritorii râvnesc, și fericesc pururea pre cei ce le dețin, sunt mai totdeauna însoțite de ast-fel de răspunderi morale, dacă se dețin cu demnitate și după merit, în cât, cei ce le au, adesea suspin și doresc chiar a se lipsi de ele pentru o viață liniștită, fără griji și turburări. Averea de exemplu, cât este de râvnită

de muritori. Dar care avut este mulțămît, sau afiă fericirea și liniștea conștiinței în aurul și argintul său? Ea aduce griji mari și chiar frică celui ce o are. Pune nu arare ori pre cei mai mulți în așa pozițiune morală și sufletească, în cât să fie geloși de vieața cea liniștită și fără grije a săracului. Insuși știința și cultura cea înaltă nu mulțămeste pre om. Adesea ori produce așa momente de turburare a minței, în cât chiar și cel mai pasionat de știință, chiar și acela care nu'și află mulțămirea de cât în studiu și cugetare, ajunge să doriască momente liniștite de recreare, departe de ori-ce ocupațiuni intelectuale. Dar ce trebuie a zice când însăși virtutea aduce cu sine, supărare și strâmtorare, durere și întristare, ba chiar suferințe, chinuri și persecutări aprige? În toate straturile și sferile sociale în cari ne am afla, toate zilele vieței noastre sunt zile, adesea ori senine și plăcute, zile de bucurie și fericire, însă cele mai multe sunt zile de strâmtorare, neliniște, întristare și suferință; așa în cât vieața întreagă pare mai mult un lanț de nemulțămiri, suferințe și dureri, de cât de mulțămiri și bucurii. Omul în vieața sa mai mult suferă și este îndurerat, de cât se bucură și se veseleşte.

* * *

Dar dacă întreaga vieață a omului este durere și suspin, nu se găsește oare pentru el nici un remediu? Nici un leac care să îi aline durerea și să îi îndulciască suferința? Nu poate afla el, și nu poate avea nimic care să îi mângâie sufletul, să îi liniștiască conștiința și să-i înlătore toată întristarea și durerea ce'l apasă?

De sigur este și trebuie să fie un bălsam contra tuturor acestor dureri și suferinți ce chinuesc pre om în vieața sa. Dar unde este, din ce constă și cine are acest balsam Acest leac prețios, care risipește și alină toată întristarea, durerea și suspinul? Oamenii să'l aibă oare? Ei să'l ofere? Dar bine tocmai ei sunt cei ce sufer și se chinuesc de

Când moartea ne răpește pe aceia pe care îi iubim și adorăm; pe aceia cari adesea ori sunt speranța și viitorul nostru. Când pierdem părinții, copiii, frații, amicii, protectorii etc., sigură credința ne mângâie. Când sufletul nostru este sdrobit, îndurerat și plecăm genunchii pre mormântul acelor pe care i-am iubit și adorat, atunci credința singură este aceea care face să înceteze lacrimile. Ea este care domolește, moae și îndulcește amărăciunea și durerea ce suferim; iar în florile pe care le depunem din iubire pe mormintelor scumpelor ființe ce am pierdut, ea ne arată simbolul nemuririi. Ea ne spune că aceia pe cari îi plângem, nu s'au dus dela noi pentru totdeauna. Ea ne inspiră speranța că îi vom vedea în viața cea eternă, acolo unde nu este durere, întristare și suspin. Acolo unde nu sunt lacrimi. Acolo unde este viața și fericirea cea veșnică. Acolo unde este izvorul bunătății, Dumnezeu, cel ce ne-a făcut, după chipul și asemănarea sa, acel care ne-a dat viața, și ne chiamă la El, iarăși la viață, la viața cea adevărată și eternă.

*
* *

În urma acestor reflexiuni generale asupra credinței și asupra puterii sale, dovedită din viața omului, să venim la puterea sa pe care ne-o arată cuvintele Domnului și învățătura evanghelică a sfintei noastre religiiuni.

Drag. Demetrescu.

(Va urma).

CRONICA BISERICEAȘĂ.

I.

Serbarea Anului nou 1905 la Sf. Mitropolie din București.

În ziua de 1 Ianuarie, după terminarea serviciului divin, M. S. Regele, potrivit datinei, a mers în sala de recepțiune din Palatul Mitropolitan. Aici M. Sa a primit felicitările I. P. S. Mitropolit Primat, ale D-lui Prim ministru și ale D-lui Prim președinte al Inaltei curți de Justiție și Casație.

Publicăm aici cuvântarea I. P. S. Mitropolit Primat și a D-lui Prim ministru, cum și răspunsul M. Sale Regelui.

Cuvântarea I. P. S. Mitropolit Primat Iosif Gheorghian.

Sire,

A sosit intrarea unui nou an, și pe noi bătrâni, tineri, ne găsește adunați iarăși în jurul Majestății Voastre, spre a depune la treptele Tronului prinosul simțimintelor noastre de iubire și neclintit devotament.

Tainele vremilor fiind cunoscute numai de Cel-A-Tot-Puternic, să trecem sub smerită tăcere cele ce ni le-a adus anul pe care'l săvârșirăm, și cu bună nădejde să ne apucăm de anul care vine, rugând pe Dătătorul bunătăților: vremi roditoare, și îmbelșugare în toate să ne deă, ca având din

Indestulare să putem da și celor în lipsă, și astfel, uitând ostenelele trecutului, să prea mărim pe Tatăl ceresc cu bucurie deobște.

În duhovnicească gândire spre bunul Dumnezeu fiind.

Biserica Română se roagă neincetat, Sire, ca Domnul Dumnezeu A-Tot-Țiitorul, Cela ce întru înțelepciunea Sa toate le-a zidit și dintru neființă în ființă le-a adus; Cela ce anii și vremile le-a pus în a Sa stăpânire, să binecuvinteze cununa anului bunătăței Sale; Țara să ne-o păzească nevătămată și pe Majestatea Voastră cu putere să Vă înveselească și cu sănătate să Vă dăruiască, pentruca, înmulțind prea slăviții Voștri ani în cârmuirea destinelor Patriei, să aveți mângâerea că ceea ce geniul Vostru a zemislit, aceea s'a și realizat în binecuvântata noastră Țară!

Să trăiți, Sire!

Să trăiască Majestatea Sa scumpa noastră Regină!

Să trăiască Altetele Lor Regale, Principii Moștenitori, cu toată Augusta familie într-un mulți și fericiți ani!

Cuvântarea D-lui G. Gr. Cantacuzino, Președintele consiliului de miniștri.

Sire,

Anul în care intrăm va adăoga o nouă verigă la lanțul faptelor mărețe și înțelepte care ilustrează glorioasa domnie a Majestăței Voastre.

Dintr'o țară frământată prin lupte și suferinți seculare Majestatea Voastră a plămădit o Românie stimată și respectată de toți, și vitejia strămoșească a încununat în Majestatea Voastră pe ilustrul urmaș al lui Ștefan cel Mare și Mihai Bravul.

Increderea neșărmurită a țării în Majestatea Voastră se află așezată pe temelii neperitoare, și sângele eroilor noștri, căzuți pe câmpiile Bulgariei pentru neatârănarea și reînvierea României, a cimentat pentru vecie unirea nedes-părțită între țară și Dinastia sa.

Națiunea Română, strâns unită în jurul Tronului, va urmă pururea cu credință și iubire pe Majestatea Voastră pe calea strălucită pe care Ați condus-o până acum și va primi, fără șovăire, toate jertfele ce i se vor cere pentru întărirea patriei și înălțarea neamului Românesc.

Să trăiți Mejestate!

Să trăiască Majestatea Sa Regina!

Să trăiască Principele Ferdinand și Principesa Maria!

Să trăiască Dinastia română.

Răspunsul M. S. Regelui.

«S'a închis un an greu, mai ales pentru țără-nime, talpa casei noastre, pe care trebuie să o înconjurăm cu toată dragostea.

«Nu fără grijă intrăm în cel nou, care este încă acoperit de un vâl nepătrunzător. Am însă credința că cu înțelepciune și prevedere, vom învinge numeroasele dificultăți ce avem înaintea noastră.

«Rog pe A-Tot-Puternicul să ne ajute în storțările noastre, să păzească scumpa noastră Țară de noi încercări și să reverse bine-cuvântările sale, și înbelșugare asupra holdelor noastre.

«Pătruns de această adâncă dorință a inimei Mele, vă mulțămesc călduros pentru urările așa de bine simțite ce 'Mi roștiți Mie, Reginei și Familiei Mele la începutul acestui an și din tot sufletul vă urez ani mulți și fericiți».

Cuvântarea M. S. Regelui a fost acoperită cu urale mesfârșite.

*

Dorim din parte-ne ca anul 1905 să fie un an de bucurie și fericire pentru poporul și țara noastră. Anul care s'a încheiat a fost un an săcetos și a a-

tins în deosebi în chip dureros, o parte din populațiunea noastră rurală. Statul și particularii au venit în ajutorul celor suferinzi, însă urmele suferinței vor perzista pentru mai multă vreme. Dea Dumnezeu, că după cum criza financiară din anii din urmă ne a învățat în multe privințe cum să ne rânduim vieța, tot așa și seceta din 1904 să ne indice o nouă cale pentru binele populațiunii rurale. E un ce de îngrijat, ca într'o țară agricolă ca a noastră, după câți-va ani productivi, un singur an de secetă, să fie în stare, să ne dea înapoi pentru mai mulți ani! Ar trebui ca visul lui Faraon cu cele 7 vaci grase și 7 slabe și interpretat de Iosif cu 7 ani de abundență și 7 de secetă, să ne dea mai bine de gândit și să căutăm măsuri de precauțiune și îndreptare.

II

De ale clerului.

N u m i r i.

— Nou hirotonitul în preot Zamfir E. Ionescu, pe ziua de 15 Noembrie a. c. paroh la parohia Valea-Teancului, județul Buzău.

— Preotul Spiridon Borș, fost supranumerar la parohia Sipeni, județul Covurlui, este reintegrat pe ziua de 1 Ianuarie 1905, în aceeași calitate la acea parohie.

Nou hirotonitul în preot Pârvu N. Stoica, este numit pe ziua de 1 Decembrie a. c. paroh la parohia Sicrita, județul Prahova.

— Nou hirotonitul în preot Pancu Dumitrescu, este numit pe ziua de 15 Decembrie a. c. paroh la parohia Ogrătinu, județul Prahova.

— Preotul Ștefan Georgescu fost paroh la parohia Piscu,

județul R.-Sărat este reintegrat pe ziua de 1 Ianuarie 1905 în postul de paroh la acea parohie.

— Preotul Nicolae Dobrescu fost paroh la parohia Manasia județul Ialomița, este reintegrat pe ziua de 1 Ianuarie a. c. în postul de paroh la acea parohie.

— Preotul supranumerar Atanasie Ștefănescu, licențiat în teologie, dela parohia «Popa Chițu» din București, este numit pe ziua de 15 Decembrie a. c. paroh la acea parohie.

— Preotul supranumerar Ioan Enache Popa dela biserica filială «Intrarea în Biserică» din urbea Odobești, este numit pe ziua de 1 Ianuarie 1905 paroh la biserica parohială «Nașterea Maicei Domnului» din acea urbe.

Preotul Cosma Petrovici, protoiereul județului Dorohoiu, este numit pe ziua de 1 Ianuarie 1905, preot supranumerar la biserica catedrală din urbea Dorohoiu.

— Preotul supranumerar Ioan Botez dela parohia Ciușlea, județul Putna reintegrat pe ziua de 1 Ianuarie 1905 în postul de paroh la acea parohie.

— Preotul Teodor Crețescu, fost paroh la parohia «Slobozia» din București, este reintegrat pe ziua de 1 Ianuarie 1905 în postul de paroh la acea parohie.

Transferări.

— Preotul paroh Ioan Runcanu dela parohia Covrigi județul Mehedinți, este mutat în aceeași calitate pe ziua de 1 Ianuarie 1905, la parohia Miculești, acel județ.

— Preotul paroh Teodor C. Panaitescu dela parohia Tăiceana, județul Tecuci, este mutat în aceeași calitate pe ziua de 1 Decembrie a. c. la parohia Furceni, acel județ.

— Preotul Ioan Moiescu din Monastirea Ciocanu, este transferat în calitate de preot supranumerar pe ziua de 1 Ianuarie 1905 la biserica filială «Adormirea» (Bughea) parohia «Malu» din urbea Câmpu-Lung.

— Preotul paroh Ioan Gaspar dela parohia Cernești, jud. Botoșani, este mutat în aceeași calitate pe ziua de 1 Ianuarie 1905, la parohia Cristești, acel județ.

Demisiuni.

— Preotul paroh Rențea Pene-cu dela parohia Strâmbeni, județul Teleorman, a demisionat din parohie și preoție

pe ziua de 15 Noembrie a. c. din cauza slăbiciunii și vârstei înaintate.

D e c e s e .

— Preotul supran. Ioan Protopopescu dela parohia Parachioi, jud. Constanța decedat la 1 Octombrie a. c.

— Preotul paroh Teodor Păunescu dela parohie Manasia, jud. Ialomița, decedat la 29 Noembrie a. c.

— Preotul paroh Ioan Dinu, dela parohia Cloșani, jud. Mehedinți, decedat la 6 Noembrie a. c.

— Preotul supran. Constantin Cornescu, dela parohia Sarighiol, decedat la 31 Octombrie a. c.

— Preotul paroh Nicolae Ioachimescu, dela biserica parohială «Sf. Vasilie» din urbea Ploești, decedat la 7 Septembrie a. c.

— Preotul supran. Vasilie Ionescu dela biserica parohială «Sf. Mina» din urbea Bârlad, decedat la 24 Septembrie a. c.

— Preotul supran. Teodosie Ionescu, dela biserica parohială «Sf. Gheorghie» (Nou) din urbea Ploești, decedat la 30 Septembrie a. c.

— Preotul supran. Ioan Liga, dela biserica parohială «Sf. Ioan» din urbea Bârlad, decedat la 13 Octombrie a. c.

— Gaița Ioan preot supran. la biserica parohială «Sf. Dimitrie» din urbea Huși, decedat la 26 Octombrie a. c.

— Preotul paroh Gheerghe Munteanu, dela biserica parohială «Nașterea Maicei Domnului» din urbea Odobești, decedat la 1 Noembrie a. c.

— Preotul paroh Mina Bungețianu dela biserica parohială «Eni» din București decedat la 21 Noembrie a. c.

— Preotul paroh Grigorie Ionescu dela biserica parohială «Popa-Chițu» din București, decedat la 2 Decembrie a. c.

— Preotul supran. Teodor Mărculescu dela biserica fil. din cătunul Rătești, parohia Tigveni, comuna Rătești-Furduiești, jud. Argeș, decedat la 23 Noembrie a. c.

— Preotul supran. Ioan Mihăilescu dela parohia Târnanca, jud. Dorohoiu, decedat la 4 Noembrie a. c.

— Preotul paroh Ioan Popian dela parohia Bratia-din-Deal jud. Argeș, decedat la 5 Decembrie a. c.

III.

Lupta religioasă a Românilor din Macedonia.

Românii din Macedonia se luptă pentru cel mai sfânt drept din lume și anume: Să se roage lui Dumnezeu în biserică în limba lor românească. Ei vor să rămână în biserică ortodoxă condusă de chiriarhii greci de sub jurisdicțiunea canonică a Patriarhiei de Constantinopol, însă vor preoți români pentru bisericile lor,—vor slujbă divină în limba românească. Cu toate acestea nici Patriarhia, nici chiriarhii greci nu vor să audă de o asemenea sfântă cerere. Românii trebuie să se roage lui Dumnezeu în biserică în limba grecească și să aibă numai preoți greci. Ne doare sufletește, când asistăm la o asemenea luptă. Nu ne am fi inchipuit nici odată, că se vor găsi reprezentanți ai bisericii ortodoxe, care să nege dreptul de a trăi unui popor întreg, căci a-i răpi limba prin biserică, însemnează a-i răpi naționalitatea!

Sperăm, că până în cele din urmă, se va convinge toată lumea de dreapta cerere a fraților noștri. Nu mai trăim în vremuri, când se puteau răpi drepturi acordate și de legea dumnezească și de legea omenească. Perzistarea în pretențiuni contrare adevărului și luminei va aduce după sine consecințe păgubitoare. Ne rugăm lui Dumnezeu ca să lumineze pe cei întunecați

G

Valoarea și metodică învățământului religios.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română Anul al XXVIII-lea No. 9).

II

După ce am arătat valoarea învățământului religios, starea tristă în care se găsește la noi, precum și cauzele care au determinat această stare, trecem la a doua parte: metodică religioasă.

De oare ce o bună parte din învățământul religios cuprinde cunoștințe istorice, s'ar părea foarte natural ca metoda admisă pentru istorie să fie același și pentru religioasă, cel puțin pentru partea istorică a ei. Aceasta și este părerea lui Charbonneau exprimată în lucrarea sa *cours de pédagogie*¹⁾. Dar de oare ce scopul principal al învățământului religios e educația, urmează că elementului emoțional să i se acorde mai multă atenție. «Dacă scopul acestui învățământ, zice Bain vorbind despre educația morală, ca și cel al învățământului ordinar, ar fi numai de a instrui, planurile de urmat ar fi acelea de care ne-am ocupat în toată această lucrare. Evident, în religioasă este și un element intelectual; totuși însă în esență ea e emoțională și învățământul ordinar al școlii nu e favorabil culturii emoționale. Sistemul convenabil învățământului intelectual nu e în același timp și cel mai

¹⁾ Paris, Librairie Delagrave pag. 274.

«potrivit pentru elementul emoțional. Regularitatea lecțiilor, metoda, urmarea, o oare-care serveritate de disciplină, astfel sunt condițiunile oricărui progres în instrucțiune; dar pentru a produce și dezvoltă o afecțiune vie sau un sentiment profund, trebuie să profităm de evenimentele sau împrejurările care se prezintă rar în viața de școală»¹⁾. Din tot acest citat pe noi atâta ne interesează: deosebita atențiune ce trebuie să dăm elementului emoțional. Aici se stabilește o prea mare deosebire între obiectele ce au a educa și a instrui. Toate sunt datoare a educa, de sigur însă în mai mică sau mai mare măsură după natura fiecăruia și puțința de a influența educațiunea. Matematica, de exemplu, nu poate fi exclusă dintre obiectele ce au a influența educațiunea, totuși nu se poate afirma că are aceeași forță educativă ca și istoria. În ce privește religiunea de sigur că aceasta îi aparține în special.

În comunicarea către alții a cunoștințelor unui obiect trebuie să deosebim metoda logică de metoda pedagogică, didactică. În metoda logică trebuie să avem atențiune la punctul de vedere de care ne conducem în așezarea propozițiilor pentru stabilirea unui adevăr. Metoda logică are în vedere procedura pe care o desfășură intelectul nostru pentru a găsi adevărul. Deci vom avea a face cu una din cele două metode: *deductivă* și *inductivă*. Prin metoda didactică se înțelege forma, mijloacele de care ne servim față de propozițiuni pentru a ajunge mai ușor la scop, adică stabilirea adevărului și comunicarea lui altora. Aici vom avea a face cu metoda *euristică*, *acroamatică* etc.

Ne vom ocupa mai întâiu cu metoda logică.

Dintre obiectele învățământului religios în cursul secundar unele sunt curat speculative, adică care nu se referă la o reprezentare obiectivă mentală, nu au de scop a reproduce în inteligența elevilor o imagine pe care o posedau câștigată prin vre-unul din simțuri. Astfel sunt confesiunea ortodoxă sau expunerea dogmelor creștine și morala. Despre acestea Jourdain în logica din cursul său complet *Nations de philosophie* zice că aparțin metodei deductive. Procedura intelectului pentru a ajunge la adevărurile pe care

¹⁾ Al. Bain. La science de l'éducation, pag. 367.

noi le expunem în aceste obiecte e deductivă. D-nul Maiorescu în manualul său de logică zice: «Putem găsi forma demonstrativă și în alte sistemizări de cunoștințe, de ex. chiar în Teologia Dogmatică. De și nu riguros demonstrative, ele întrebuițează metoda deductivă». Dacă considerăm că confesiunea ortodoxă din clasa III secundară nu e decât un extras, o prescurtare din Teologia dogmatică, ne vom convinge că și aceasta aparține aceleleași metode, adevărat deductive. Jourdain pe care l am citat mai sus zice: «Teologul procedează în unele privințe ca și geometrul. Afară de unele noțiuni prime care sunt inerente inteligenței, el găsește în Sf. Scriptură, în Tradițiune, ba chiar la filozofii profani, maxime și regule de care se servește pentru dezvoltarea și demonstrarea adevărurilor creștine. *Summa theologica* a lui Toma de Aquino, de exemplu, e o lucrare de pură deducțiune, în care doctorul angelic nu întrebuițează decât o singură armă silalogismul, pentru a deslega mulțimea chestiunilor care și le pune și care întrebuițează și dogma și morala în același timp¹⁾».

Deci rămâne dovedit și stabilit că metoda teologiei speculative e cea deductivă, iar confesiunea ortodoxă din clasa III și morala dintr'a IV secundară făcând parte din acest ram al Teologiei, urmează că și ele aparțin tot metodei deductive. Ne rămân clasele I, II, V și VI care n'au din religie decât obiecte istorice, adevărat clasa I istoria V. și N. Testament, clasa II doctrina lui Christos cu începuturile Bisericii creștine, clasa V cu istoria generală a Bisericii și clasa VI cu istoria bisericii române. La acestea vom admite metoda întrebuițată în general în istoria profană, cu corecțiunea celor ce am spus mai înainte, adevărat să se acorde un spațiu mai întins elementului emoțional. Inșă Bain zice: «învățământul istoriei în întregime pare a se sustrage dela ori-ce metod²⁾». La acestea vom spune că după împrejurări vom proceda când analitic când sintetic. Multe din preceptele religiei sunt date ca învățături ce constituiesc un întreg și care nu se poate împărți. Din această cauză întregi trebuesc împărțite și tocmai pe ur-

¹⁾ Pag. 243.

²⁾ Op. cit pag 210.

mă să se desfacă în părți și să se compue iar întregul.

Având în vedere pe acei cărora avem a împărtăși adevărurile religioase vom spune că de oare ce elevii cursului secundar au cunoștințele cursului primar și nu sunt lipsiți de cunoștințe religioase, avem o mai mare latitudine de a întrebuința o metolă sau alta.

La împărtășirea învățătorei apoi, neavând totdeauna scopul de a împărtăși oare care adevăruri, ci de multe ori învioșarea, lămurirea și întipărirea lor, lucru care nu se poate ajunge pe cale analitică, vom proceda sintentic. De exemplu, având a infiltra în suflul copiilor dragostea de aproapele, vom lua parabola cu Samarineanul milostiv. Vom cerceta diferitele ei părți și în urmă vom ajunge la concluziunea naturală, la învățătura care pornește de aci. Am procedat deci analitic.

Din cele spuse urmează procedura sintetică nici cea analitică nu stau totdeauna în conformitate cu obiectul, subiectul și scopul învățătorei și că trebuie să întrebuințăm ambele proceduri schimbându-le conform acestui obiect, subiect și scop.

Obiectul. Din punctul de vedere al obiectului găsim cestiuni care nu se pot trata decât sintetic, iar altele analitic. De exemplu fericirile. Aici ni se dă principiul și în urmă procedăm la aprofundarea lui «Feriți cei curați cu inima etc.». Pornind dela acest centru ne îndrumăm în diferitele direcțiuni în care se poate aplica această idee. Am procedat sintetic. Tot din punctul de vedere al obiectului găsim alte învățături care nu s' proprii decât unei procedări analitice. De exemplu parabola cu lucrătorii viei veniți la diferite ore ale zilei. Aceasta nu se poate trata decât analitic. Plecând dela diferitele ei părți ca din niște raze, ajungem la un centru: mulți sunt chemați, dar puțini aleși.

Subiectul. Din punctul de vedere al subiectului, adecă a celui cărui avem a împărtăși adevărurile religioase, iarși nu ne vor fi indiferente aceste două metode. Cu copiii mai mici vom avea recurs la analiză. E mai proprie inteligenței lor. Până la Pestalozzi eră în uz mai mult sinteza. Reforma învățământului însă pornită sub influența ideilor sale admise analiza ca mai potrivită și mai proprie față cu copiii mici. În școala secundară însă unde elevii sunt relativ

mai înaintați, putem foarte bine recurge la sinteză. Cu aceștia putem lucra luând ca punct de plecare o idee generală, un principiu fără a simți vre o greutate. Deci sinteza se indică de sine. De exemplu concluziunea la care am ajuns mai sus prin analiză: mulți sunt chemați, dar puțini aleși, putem pleca dela dânsa și a-i găsi aplicarea în diversele împrejurări ale predicării Mântuitorului Christos ¹⁾.

Scopul. Când voim nu atât a comunica idei, ci mai mult a învioșa sentimentul religios vom recurge tot la analiză, căci concluziunea morală ce se trage în urma analizării multor cazuri particulare se prezintă mult mai puternică decât pornind dela un principiu stabilit. Analizând diferitele cazuri, în mod natural iese o concluziune favorabilă părții morale, pentru ca lucrurile examinate sunt oare cum înaintea ochilor. În timp ce plecând dela o idee generală se vede dela început că numai intelectul ia parte aici, inima rămâne rece. Pentru acest motiv morală creștină trebuie avută în vedere ori de câte ori din studiul activității Domnului Christos se poate scoate la iveală elementul moral. Din însăși observarea faptelor copiii pot scoate în relief partea morală. A face însă morală printr'un șir de îndemnuri și de «trebuie» și «să nu faceți» înseamnă a nu ne ajunge scopul. Această morală trebuie făcută reeșind în mod natural din activitatea lui Christos. Aici se vede lucrul și făcut nu numai spus. Făcând cu copiii morală separată de activitatea Mântuitorului și numai numind acea morală creștină, e ca și cum am sădi o plantă în terenul creștin, pe când a face ca această morală să se desprindă, să emane din însăși învățătura creștină, e ca și cum dela sine planta germinează, fiind terenul propriu germinării și creșterii ei.

Conclud, deci, că și analiza și sinteza ne sunt la îndemână după diferitele împrejurări și cazuri expuse. De aceste două căi ne vom servi noi în împărtășirea cunoștințelor din obiectele istorice ale religiunii.

Forma sau metoda didactică va fi aceea care e dovedit că dă cele mai bune rezultate: euristica, care e recomandată în marea majoritate a manualelor de pedagogie. Se afirmă de unii că față de adevărurile istorice vom întrebuința me-

¹⁾ Vezi Catehetica de Ștefanelli.

toda expozitivă. Inșă deși adevărurile acestea nu se găsesc de elevi singuri, totuși faptul că-i întrebăm asupra valorii morale a faptelor ce li se spun, asupra cauzelor diferitelor evenimente istorice, de ce, de exemplu, cutare popor a adoptat cutare formă de viață, face ca metoda expozitivă să se reducă tot la cel euristic. Este cu totul nepotrivită și neadmisibilă metoda curat expozitivă, adecă numai să recităm cursul nostru în fața elevului, iar el să rămăe într'o stare pasivă. Pe lângă că atențiunea nu se poate concentra într'atâta încât să ne asculte până la sfârșit, dar nici spontaneitatea lui, nici spiritul de pătrundere și cercetare proprie nu i se pot dezvoltă,

Metoda euristică se poate întrebuința cu mult folos în studiul religiunii. De exemplu profesorul voind să lămuriască pe elevi asupra sensului expresiunii «păcătosul s'a îndreptat», dacă elevul i-ar spune: «A se îndrepta înseamnă a se face altfel decum a fost mai înainte», profesorul prin împărtășirea unui caz special ar putea să'i arate că răspunsul lui nu e pe deplin adevărat. Cazul acesta special ar putea să cuprindă întrebarea: Oare risipitorul care s'a făcut zgârcit nu s'a făcut altfel de cum eră mai înainte? Cum crezi? Și așa din întrebare în întrebare poate ajunge a lămuri foarte bine expresiunea «păcătosul s'a îndreptat»¹⁾.

Partea primă și de căpetenie a scopului ce trebuie să urmăriască învățământul religios în școalele secundare e religiozitatea și moralitatea viitorilor cetățeni. Prin urmare și materialul ce are să se predea în școalele secundare trebuie ales cu îngrijire pentru a deșteptă, dezvoltă și întări în elevi sentimentul de religiozitate și moralitate, spre a le formă și întări apoi caracterul religios și moral ca ei să poată deveni buni și luminați creștini. Acest material are însă să fie acomodat puterii elevilor de a pricepe și a'și însuși. Deci totul pe lângă conform scopului are să se grupeze și după puterile elevului, începând cu ce e mai ușor și înaintând treptat spre mai greu.

De aici urmează că metoica specială a studiului religiunii se ocupă nu numai cu expunerea metodei, ci și cu alegerea, împărțirea și gruparea materialului de predat. Toate

¹⁾ Vezi Catehetica de Ștefanelli.

acestea singure cer câte un studiu însă, deci nu se pot trata într-o conferință.

Întorcându-ne la stimularea sentimentului religios vom spune că mare rol joacă aci exemplele din viața omească.

Exemplele acestea sunt acțiuni ce au a servi elevului ca modele de imitat. Ele po fi puse înaintea elevului sau *direct* spre a le privi atunci când ele se săvârșesc sau *indirect* prin istorisiri spre a și le închipui elevul însuși. Privirea la săvârșirea faptelor sau lucrărilor concrete este intuițiunea *directă* sau *indirectă*, iar înfățișarea faptelor prin mijlocul istorisirii e *intuițiunea mediată*.

Intuițiunea mediată se poate raporta sau la lucrări singuratece sau la lucrări complexe, plus individualitățile care prin activitatea lor caracterizează o epocă întreagă, individualități la care se referă multe din faptele singuratece. Toate, prin urmare, le putem înșira astfel:

1) Intuițiunea lucrărilor religioase și morale.

2) Istorisiri despre lucrări religioase și morale.

3) Tipuri caracteristice din viața religioasă și istoria bisericăască.

Intuițiunea directă și indirectă a lucrărilor religioase și morale are menirea de a deșteptă sentimentul *religios* și *moral* și a pune bază la dezvoltarea lui, iar tipurile caracteristice (precum sunt figurile sfinților care sunt o frumoasă intrupare a virtuților creștine) sunt chemate a dezvoltă sentimentul și a pune temelie caracterului religios și moral pe care istoria bisericească are să-l dezvolte și să-l întărească.

Materialul acesta istoric poate să-și ajungă scopul cu deplin succes mai cu seamă dacă alătura și în strânsă legătură cu el merge și exercitarea elevilor în practica religiozității. Această practicare ca o necesitate psihologică sau mai bine ca un nutriment sufletesc, atât pentru elev cât și pentru adult se îndeplinesc prin rugăciune și frecventarea serviciului religios împreună cu diferite practice pioase precum cetirea cărților sfinte. Toate acestea ca un stimul *psihologic practic* ar ajuta studiul religiei.

Cu materialul de învățământ istoric și cu auxiliari de natură psihologică practică se poate ajunge la deșteptarea

simțului religios și moral și întemeierea caracterului religios și moral. Noi avem însă nevoie să formăm și creștini luminați, adică elevul la eșirea din școală să fie lămurit asupra învățăturilor dogmatice și morale ale bisericii sale și să fie conștient de drepturile ce le are el ca membru al bisericii. Acest al doilea scop se poate ajunge iarăși numai dacă se leagă într'un tot unitar părțile omogene din materialul istoric și psihologic practic, pentruca dintr'însele ca dintr'un izvor cu mai multe guri să iasă la suprafață un mănunchiu de învățături dogmatice și morale și să formeze zestrea sufletească religioasă a clerului ¹⁾.

Din toate aceste fețe sub care se prezintă învățământul religios, școala numai pe unele le poate avea în vedere. Bazele sentimentului religios se pun în casa părintească, deci aici nu poate profesorul să și întindă activitatea sa. Intuițiunea lucrărilor religioase și morale aici începe unde părinții, iar nu profesorii sunt conducătorii. Profesorul ia numai lucrul din mâna părinților și îl duce mai departe dezvoltându-l. Trecând peste școala primară, ne oprim la cea secundară. Aici studiul religios are să se predea ca parte integrantă a instrucțiunii generale, în legătură cu întreaga instrucțiune și după aceleași norme generale pedagogice după care se predau și celelalte obiecte de învățământ care constituie instrucțiunea. Lucrul acesta îl va face cu atât mai mult, cu cât pe lângă scopul său principal educativ studiul religiunii stă în deplină consonanță cu scopul pe care îl are întreaga instrucțiune și pe care studiul religiunii îl consideră ca scop secundar al său. Scopul acesta secundar coincizând cu scopul instrucțiunii este deci înmulțirea cunoștințelor elevului și deprinderea lui de a judeca logic și a vorbi corect. Acest scop trebuie avut în vedere la ambele părți ale învățământului religios, adică și la cel istoric și la cel dogmatic speculativ.

Un deosebit pond trebuie să se pue pe tipurile caracteristice ce se vor predă în istoria bisericească generală și în istoria Bisericii Române. Și la una și la alta profesorul va putea lucra cu mult folos, dată fiind marea influență ce acestea o pot avea asupra formării caracterului moral. În

¹⁾ Vezi Catehetica de Simeon Popescu.

special în istoria Bisericii Române care se predă în clasa a VI-a, deci când elevul e în stare a judeca serios, i se va lămuri sensul frazei ca noțiunea să fie legată cu religiunea. Neținându-ne numai pe terenul biografilor, se va arăta că faptele strălucite ale marilor noștri Voevozi au avut ca îndemn sentimentul religios, că identitatea de simțire religioasă între toate păturile sociale făcea ca în toți să domine aceeași pornire pentru apărarea moșiei strămoșești. Se va arăta că adevărata forță a unui popor e forța morală care pornește din căldura sentimentului religios etc.

Dintre figurile ilustre ale istoriei bisericești se vor studia acelea care au avut o influență însemnată în dezvoltarea vieții morale, fără a se îmbuibă capul elevilor cu numele operilor și anul scrierii lor, având în vedere că nu patologia avem noi a o predă, ci caracterele, care prin marea lor valoare morală și înalta lor cultură au avut o influență imensă asupra societății din timpul lor și un rol preponderant în istoria creștinismului. Scopul e ca elevul să și formeze un caracter moral din exemplele puse înainte. Din acest punct de vedere se vor predă Atanasie cel Mare, Ioan Chrisostom, Vasilie cel Mare etc., iar din istoria Bisericii Române: Varlaam, Dosotei, Iacob II Stamatii, Antim Ivireanul, Grigorie, Veniamin Costachi, Sava Brancovici, Andrei Șaguna, episcopul Chesarie, Ioan Popazu, Ilarion etc.

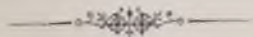
Am ajuns la sfârșitul lucrării noastre. Un ultim cuvânt însă nu e de prisos. Cu un învățământ religios solid, secundat de o biserică și mai solidă, s'ar putea ajunge nu numai să auzim dar să și vedem că epocile în care popoarele au fost insufletește de sentimente religioase la fel la tot poporul, au coincis cu epoci de mărire națională. Când același suflet străbate toate elementele care compun un popor, nu se poate zice că unitatea sa e frântă. Toate instituțiile Statului de aici trebuie să se adape. Substratul natural acesta să fie, punctul de contact între diferitele ramuri de activitate aici să se găsească.

În organizarea noastră școlară vedem însă lucrurile cu totul altfel. Într'adevăr, liceele au învățământ religios. Școlarele comerciale însă nu. Oare liceistul are mai multă nevoie de religiune decât viitorii negustori? Eu cred că din contra. Dintre toate ocupațiunile se știe că negoțul e cea mai pro-

prie a alimentă egoizmul. Ei bine, școalele comerciale nu dau nici un antidot contra acestui lucru. În liceu se găsește mai multă omnilateralitate, se învață filozofie, deci studii ce au menirea de a face pe om să se mai resfrângă cu mintea asupra lui însuși, să cugete la legăturile dintre individ, dar în școalele comerciale nimic. Vieța sufletească, morală, trebuie, deci, să fie nulă la cei eșiți din această școală. Istoria zice că da Ștefan cel Mare din toate darurile apusului după învingerea dela Racova nu primește dela Venețieni decât o bucată de postav cu marginea aurită. Ce impresiune ne face acest fapt când ei înșiși Venețienii aveau interes a ajuta mai efectiv pe marele domn! Dela o națiune de negustori însă ce se putea aștepta mai mult?! Ei nu eșeau din cercul intereselor lor personale egoiste. Acesta e senzul spusei *siamo Veneziani e poi cristiani*, adică pe românește suntem oameni interesați mai întâiu și apoi când ajunge cuțitul la os atunci deschidem ochii. Rezultatul se știe. Nu putea fi altul decât al Sidonului, Tirului, Cartagenei.

Oare când școalele comerciale îndrumează elevii lor în această cale nu e un pericol? Eu cred că da. Cestiunea este de cercetat și nu merită indiferență.

Protosinghelul Iulia Scriban.

Cuvânt panegiric rostit de către Economul Ieremia Hagiu protoieru al județului Fălciu la înmormântarea Economului Dimitrie Burghilea paroh al parohiei Corni din jud. Fălciu.

„Pomul bun se cunoaște după fructele lui; iar omul bun după faptele sale“.

Cucernici Părinți și Triști Asculători!

Mi se umple sufletul de durere, vocea mi se îneacă și lacrimile mă podidesc când gândesc că trebuie să pronunț panegiricul unuia dintre cei mai bătrâni și mai venerabili preoți din județul Fălciu, ba ce zic, unuia dintre cei mai valoroși și mai stimați preoți din întreaga Românie.

Zic, Triști ascultători, și numesc pe răposatul Econom Dimitrie Burghilea, unul dintre cei mai valoroși și stimați preoți din județul Fălciu și chiar din întreaga Românie, pentru că puțini la număr sunt acei preoți ce au ajuns e-tatea lui, puțini sunt acei preoți ce au servit altarului Dumnezeesc zilele și anii pe cari el i a servit, puțini la număr sunt acei preoți ca Economul Dimitrie Burghilea cu sufletul plin de devoțiune către sfânta biserică a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Christos, în fine puțini la număr sunt acei preoți ce au săvârșit faptele mari pe cari le-a făcut el în întreaga lui viață și în întreaga lui carieră sacerdotală!

Cine dintre noi clericii din județul Fălciu, ba ce zic chiar din întreaga de Dumnezeu păzită Eparhie a Hușilor n'a cu-

noscut pe Economul Dimitrie Burghilea preot stimat și vrednic servitor al altarului D-zeesc! Cine dintre cei ce l-au cunoscut n'au admirat la el inocența sufletului său, blândeța caracterului și personalitatea adevăratului păstor al turmei lui Christos! Cine dintre cei ce l-au cunoscut n'au admirat la el tăria credinței și frumusețea dragostei creștinești sub impulsul cărora el a săvârșit fapte mari caritabile laudate de toți!

Intr'însul, Triști Ascultători, erau concentrate cele mai eminente calități pastorale și cetățenești, ca: pietatea, zelul mare către religione și dragostea de serviciu. Nu mai puțin și pe aceeași linie s'a văzut la el, conștiinciositatea în îndeplinirea datoriilor, devotamentul, abnegațiunea de sine și sacrificiul când eră vorba de biserică și de propășirea neamului românesc

Inzestrat cu aceste calități prețioase, personalitatea lui ni se înfățișază ca o statuie de tot măreață și impunătoare, iar activitatea lui ni se prezintă ca un adevărat apostolat.

Dragostea sa către Biserică și Patrie, Triști Ascultători, o dovedesc cu prisosință toți pașii din viața sa publică, cari pot servi ca model la noi toți și chiar pentru posteritate. Mă voiu încercă dar, Triști Ascultători, urmând unui străvechiu obicei, de a schița în puține cuvinte biografia acestui meritos servitor al Bisericei lui Christos. Va rog deci să fiți cu multa atențiune.

Economul Dimitrie Burghilea s'a născut în anul 1837 din părinții săi preotul Gheorghe și presvitera Elena Burghilea. Locul nașterii sale a fost satul Albești din județul Fălciu. El a învățat cursurile primare elementare din acel timp, după terminarea cărora simțindu-se că are chemare de sus pentru cariera preoțească a urmat cursul seminarului de Huși pe care l-a absolvit cu un strălucit succes în anul 1859 fiind în vârstă de 22 de ani. Indată după isprăvirea studiilor seminariale s'a căsătorit luându-și ca soție pe Ruxanda fiica primului psalt dela Episcopia de Huși.

La 29 Februarie acelaș an s'a hirotonisit diacon, iar la 9 Aprilie preot pe seama Bisericei sf. Ierarh Nicolae din satul său natal Albești.

Multe neajunsuri și grele suferințe a trebuit să îndure

dela soartă răposatul în tinerețele sale, dar mai ales în primii ani ai căsătoriei și preoției sale. Astfel de abea hirononit, pe când viața i se părea mai fericită iar viitorul îi suridea, când tocmai credeă că noua sa carieră îi deschidea un elan mai întins de activitate de cât cel comun, deodată cruda și neîndurata moarte îi răpi pe cel mai prețios al său tovarăș de viață, pe soția sa. Cumplită și amarnică i a fost această lovitură!

Inchipuiți-vă Triști Ascultători, cât de mult a trebuit să sufere răposatul pe urma soției sale când s'a văzut lipsit de aceasta pentru veșnicie, numai după o scurtă convalescență de 9 luni și în cea mai viguroasă tinerețe! Inchipuiți-vă desperarea de care răposatul eră coprins, când văzu că soarta îl aruncase în cea mai mare singurătate și cu deciziunea de a rămânea în această stare toată viața sa! O luptă teribilă și inverșunată trebuie să se fi încins atunci în el, o luptă între datoria de preot și servitor al altarului și între natura omenească susceptibilă de ori-ce pasiune!

Dar sentimentul devoțiunii pentru preoție la care precum am spus aveă chemare de sus, încrederea și perseverența sa în ajutorul harului Dumnezeuesc, apoi călduroasele sale rugăciuni i-au ajutat și l-au mângâiat până într'atâta că a ieșit biruitor, ba ce este mai mult toate suferințele l-au oțelit și mai tare ast fel, că virtutea castității a înflorit în el, iar abnegațiunea i-a fost apostolică.

Din primii ani ai carierei sale, preotul Dimitrie Burghilea a început a se afirmă în mod deosebit, ast-fel vedem că prin buna sa conduită, zelul și aptitudinile sale atrag atențiunea șefilor săi cari îl gratifică cu ranguri bisericești ca acel de *duhovnic*, *sachelar* și *econom*,—unul dintre cele mai înalte ranguri bisericești care se pot acordă preoților mireni,—iar Majestatea sa Regele, în semn de atențiune pentru credința și devotamentul său îi ornează pieptul cu o decorațiune.

Triști Ascultători!

Economul Dimitrie Burghilea a păstorit parohia Albești fără nici o întrerupere timp de 43 de ani adecă dela anul 1859 și până la 1 Aprilie 1902 când din motive fami-

liare și de ordin mai înalt, ca acela că doriă a se retrage la o monastire spre a se devota unui grad mai înalt de perfecțiune morală, a demisionat în favoarea actualului paroh de Albești, preotul Alexandru Lefter nepot al său.

Se simția oare răposatul obosit pentru a se despărți de parohia sa pe care cu drag a păstorit-o o viață întreagă? Sau poate că se știea ne apt de a o con luce mai departe până la sfârșitul vieții sale?

Nu numai că nu putem admite acestea, dar nici măcar nu putem presupune la el o astfel de stare, de oare-ce îl vedem plin de energie și devotament până la ultima-i suflare.

Faptul demisiunii din postul de paroh spre a ceda locul său altuia într'un timp când dânsul mai putea lucra este încă Triști Ascultători, o dovadă vie, destul de mare și puternică, despre absoluta sa dezinteresare și despre sentimentele sale caritabile destul de largi și pronunțate.

Dar nu numai către cercul familiar Economul Dimitrie Burghilea și-a manifestat sentimentele sale evanghelice, dar către toată lumea, căci răposatul deși n'a avut copii toluși a crescut, a însurat și măritat pe atâtea și atâtea că întrec numărul celei mai populate familii. Spue întregul sat Albești faptele sale de bine-facere! Spue toți acei ce s'au împărțășit din avutul său adunat cu sudoarea frunței sale și prin o muncă cinstită!

Răposatul, întristată Adunare, având o inimă bună și generoasă adesea se lipsia pe sine numai ca să poată face bine, să-și poată întinde mâna îndurătoare în dreapta și în stânga printre nevoiașii din parohia sa, așa că n'a fost nimenea care să apeleze la ajutorul său și să rămână refuzat n'a fost nimenea care să-i întindă mâna și să se întoarcă rușinat!

Pe lângă binefacerile săvârșite către diferiți oameni din parohia sa și chiar de prin alte părți, răposatul care-și închinase viața în serviciul lui Dumnezeu, a contribuit foarte mult la zidirea celor două biserici din parohia Albești, a făcut numeroase donațiuni consistând din obiecte sacre și chiar bani la diferite sfinte biserici; iar comunei sale unde

T A B L O U

*De toți prozeliții cari au trecut dela alte religii sau confesiuni
la religia Creștină Ortodoxă de Răsărit în Eparhia
Dunărei-de-Jos pe anii 1903—1904*

Prozeliți după religia sau confesiunea căreia au aparținut.	1903	1904	Total pe amândoi anii.	Observații
Romano-Catolici.	—	3	3	
Israeliti	4	6	10	
Mahometani	3	2	5	
Luterani	—	10	10	
Molocani	1	—	1	
Armeni.	—	3	3	
Total parțial:	8	24	24	
Total general:	32			

BIBLIOGRAFIE.

Re

I.

Istoria Seminariului Central din București de la început până la instalarea în localul său propriu, întocmit de Econ. Șt. Călinescu și Dr. D. G. Boroianu. Iași 1904.

Iată o lucrare care lipsea și era de mare nevoie. Seminariul Central e a doua instituțiune culturală bisericească veche din țară și nimeni nu-i cunoștea fazele de dezvoltare. Și ce important lucru e, ca să avem monografiile tuturor instituțiilor noastre culturale! Istoricul unei instituțiuni de felul acesta e istoricul unei părți din viața poporului și a țării noastre!

Autorii acestei lucrări, cel dintâiu profesor la Seminariul Central, iar cel de al doilea profesor la facultatea de teologie încep cu un fel de apel către toată suflarea românească, în care arată că biserica românească în tot cursul vremurilor ne-a păstrat limba, patria și legea și că tot Românul să priviască cu drag la ea și s'o ducă netncetat spre bine și progres, căci numai așa va lucra în interesul neamului!

Sunt cuvinte frumoase și bine simțite și trebuiesc citite de toți cari se interesează de ale bisericei.

În urmă autorii ne arată toate măsurile ce s'au luat pentru întemeierea Seminariului Central, publică actele de fundație, prima programă etc., etc.. În sfârșit ne arată toate fazele de dezvoltare și stagnare ale acestei instituțiuni de la început și până la reforma din 1893. Autorii ne dau și date biografice asupra tuturor profesorilor actuali împreună cu portretele lor și un tablou de numărul absolvenților. Lucrarea aceasta trebuie să fie în mâna tuturor absolvenților Seminariului Central, căci prin citirea ei 'și vor reaminti o parte din viața trăită în această școală. Mai trebuie să fie și în mâna tuturor cari se interesează de trecutul unei vechi școli de cultură bisericească. De aceea o recomandăm din parte-ne tuturor cu toată căldura, căci încă o dată, cunoașterea instituțiilor noastre culturale e cunoașterea noastră înșine.

II.

Zece conferințe alcătuite și rostite de Icon. Ioan Mălăescu, preot și profesor de religione în T. Jiu. Tip. Miloșescu. Târgu-Jiu, 1904.

Am spus mai de multe ori în coloanele acestei reviste, că cei mai mulți din preoții noștri tineri dezvoltă o așa activitate pe terenul pastoral, încât nu putem decât să prevedem un mare bine pentru Biserica noastră. Cuvântul lui Dumnezeu se propoveduește și se aplică la toate nevoile sociale. Când vom ajunge să facem pe toți să înțeleagă ca numai acest cuvânt să le fie norma de viață, atunci ei pot să fie fericiți.

Din toate cele grăite de părintele Mălăescu nu respiră de cât credința adâncă în binefacerile învățăturilor dumnezeiești și nevoea de a le propovedui cu timp și fără timp.

Preotul e al poporului și de aceea trebuie să'l lumineze și să'l conducă cu lumina evanghelică.

Ne bucură activitatea păr. Mălăescu și dorim din suflet să fie imitată și pe cât mai mult generalizată. De aceea recomandăm aceste conferințe doritorilor de cetire și de orientare!

III.

Un omagiu.

În 30 Decembrie 1904 un număr de preoți din București și din alte orașe au prezentat D-ului *Tache Ionescu* ministru de finanțe o medalie comemorativă și o lucrare festivă ca omagiu pentru legea Clerului. Articolele din această lucrare sunt semnate de D-ii *Boroianu*, *D. Stănescu*, *V. Oiaga*, *Ioan Popescu*, *Gh. Ghibănescu*, Preotul *Ilie Teodorescu*, Diaconul *G. Gibescu*, Preotul *D. Georgescu*, *P. S. Arhieru Calist Ialomițeanu*, Preotul *N. Popian*, Preotul *Șt. Calinescu*, protoieru și *Dr. Buzău*. Aproape din toate articolele reesă o manifestare sinceră pentru autorul legii clerului mirean și al seminariilor. Articolul D-lui *Boroianu* cu care începe lucrarea e intitulat chiar «Recunoștința» și 'l aprobăm și noi, fiindcă nimic nu e mai frumos și mai moral în lumea aceasta ca recunoștința. Ea e caracteristica sufletelor alese!

G...

Cu ocazia anului nou 1905, P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos D. D. Dr. Pimen felicitând pe M. S. Regele în numele clerului și poporului Eparhiei, M. Sa a binevoit a răspunde prin următoarea telegramă:

P. S. Episcop Pimen al Dunărei-de-Jos.

Galați.

Vin mișcat de rugăciunile ce ați înălțat către Dumnezeu împreună cu clerul și poporul Eparhiei Dunărei-de-Jos, cu ocazia începerei anului 1905, Vă mulțamesc călduros în numele Reginei, al Meu și al familiei Mele, și Vă urăm la rândul Nostru mulți ani fericiți.

CAROL.

Telegrama P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos către M. S. Regele:

Majestăței Sale Carol I Regele României

București.

La începutul noului an 1905, clerul și poporul de la Dunărea-de-Jos, într'un gând uniți, am înălțat rugăciuni către Dumnezeu pentru sănătatea Majestăței Voastre și a întregii Dinastii.

Pimen Episcop al Dunărei-de-Jos.

Tot cu ocazia anului nou P. S. Episcop a trimis A. S. Principelui Ferdinand următoarea telegramă:

*Altefei Sale Regale Principelui Ferdinand
Moștenitorul Tronului.*

București.

În noul an 1905 și în ai lui mulți următori, Dumnezeu să dăruiască A. V. Regale și întregii Voastre familii sănătate deplină și intru toate bună sporire.

Pimen Episcop al Dunării-de-Jos.

La această telegramă A. S. Regală a binevoit a răspunde:

P. S. Episcop Pimen

17004

Din inimă mulțămesc pentru bunele urări ce Prea Sfinția Ta îmi aduci și urez: La mulți ani fericiți.

FERDINAND.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioase și anume: D-nei Maria Dr. Toma Ionescu, care a binevoit să îmbrace în argint icoana împărătească a Maicei Domnului din biserica Amza, costând peste 1000 lei. D-na Anastasia Em. Grădișteanu și D-șoara Zee Vlădoianu au contribuit cu câte 200 lei pentru facerea unui toc de ștejar sculptat la icoana Sf. Filotea din acea biserică și Păr. Icon. Stavrof. N. Budișteanu tot la amintita biserică, a dăruit o colecțiune de cărți bisericești și broșuri diferite.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au binevoit a contribui cu diferite sume de bani, la facerea unui Amvon de fier cu giumuri la biserica filială „Apostol din capitală, parohia Dobroteasa și anume: Preotul Gh. Gheorghiu, Gr. S. Boboc, Gr. Alexandrescu și Alecu Bog. Popescu cu câte 20 lei. D-na Chiriaco. Cociu 40 lei. Th. Sapatino și Pandele Ivanof câte 15 lei. Gr. Niculescu, Gh. Berovoeann, Iancu Georgescu și Elena Hagiica câte 10 lei. Elisabeta Paraschivescu, Elena Simionescu și Preotul Șt. Georgescu câte 6 lei. A. Ionescu, David Nicolae, Pand. Niculescu, Gavr. Grigore, Ghiță Mihailescu, Elena Ștefănescu, Ecat. Galman și Const. Georgescu câte 5 lei. Niță Vasilescu 4 lei. N. N. Petre, Manole Pascu, I. Popescu și Manole Ivănescu câte 3 lei. C. Dumitrescu, Paraschiv Ionescu și T. Marinescu câte 2 lei. Vladimir Ionescu 1 leu 50 bani. Șt. Ștefănescu, V. Ghenovici și T. Oprescu câte 1 leu și Dumitru Georgescu 7 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Elena Năsturel, care a binevoit a dărui bisericii Cișmeana Mavrogheni din capitală, o candelă de metal nichelat în valoare de 15 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ștefan Petrovici Armis, care a binevoit a face întreaga reparațiune externă a bisericii Doamna, filiala bisericii Șelari din capitală.

Se aduc mulțămiri publice D-rei Titi Protopopesen din Târgoviște, care a binevoit a dărui bisericii filiale „Lemnul“ paroh. Mitropolia din Târgoviște, una poală pentru iconostas de atlas de mătase lucrată în fir și finturi, una masă de etamină lucrată cu figuri în lănuri cu diferite culori pentru masa dela icoana Sf. Mina și două acopereminte de etamină lucrate cu flori în lănuri de diferite culori pentru iconostas și analog.

Se aduc mulțămiri publice binecredincioșilor și pioșilor locuitori din comuna Drăgoșlavile, pl. Nămăstii, în anul 1900, cari au binevoit a con-

tribui cu suma de 1081 lei 52 bani, pentru repararea radical și zugrăvirea pe dinăuntru a bisericii Adormirea Maicei Domnului din acea comună.

Se aduc mulțămiri publice pioșilor creștini mai jos notați, cari au binevoit a donă bisericilor din județul Ilfov diferite obiecte și anume: Dl. Șt. Petrovici, proprietarul moșiei Jilava a dăruit bisericii din acea comună o perdea de mătase în valoare de 60 lei. D-șoara Elena Eftimie, o masă brodată și 18 făclii de ceară Ioan Goia, M. I. Goia, R. I. Goia, Șt. Tache și mai mulți locuitori au contribuit pentru cumpărarea unui rând de odăjdii și altor obiecte necesare bisericii Roșiori, com. Dămostiște. T. Dușescu, un rând odăjdii bisericii din Căciulați; Gh. D. Popăzoi, o sobă în valoare de 35 lei bisericii din Poen. Vulpești și I. Ionescu, primar, lemnele necesare în timpul ernei; Gh. Ionescu o pereche de cununi de argint de china bisericii din Colibaș; Obștea locuitorilor din Dobreni și Societatea Patria din București au contribuit cu 115 lei la cumpărarea unei evanghelii legată în argint pentru biserică din acea comună; Dl. Rucăreanu a contribuit cu 1400 lei și obștea locuitorilor cu 380 lei pentru cumpărarea unui clopot la biserică din com. Vasilați Popești; D-na Iuliea un rând odăjdii și locuitorii: M. Simion, P. Simion, C. Stancu, P. Lateș, Afumăteanu și Ivane N. Poselic, au cumpărat fiecare câte o candelă în valoare de 18 lei; Stoian Gheorghe un tetrapod de lemn bisericii din Roșiori; Lieșandru Andrei din comuna Tântava a clădit cu spesele sale amvonul bisericii din acea comună în valoare de 1200 lei; Dl. General Manu și familia sa a daruit bisericii din comuna Budești două rânduri odăjdii preoțești, unul de mătase roșie și altul de plisă neagră, icoana Învierii Domnului și două Penticostare; Dl. N. Budișteanu idem, un epitaf în valoare de 140 lei, icoana pentru iconostas cu două fețe, Învierea Domnului și Adormirea Maicei Domnului în valoare de 50 lei; N. Budișteanu opt chilo lumânări de ceară; Manea Oprea a donat tot bisericii din Budești 10 pogoane de pământ în comuna Curcani, cu înaltul decret regal No. 1188; Lucsandra Chiriță un prosop pentru sf. icoană; N. Libăr și soția sa Maria a dăruit bisericii Greci-de-jos, comuna Micșunești-Greci, un policandru de alamă masiv în greutate de 40 chilograme cu 12 lumânări în valoare de 160 lei și patru chilograme lumânări de ceară; Epitropia parohiei Greci-Grădiștea a cumpărat un clopot în valoare de 265 lei 74 bani în greutate de 185 chilograme pentru biserică din Măcineni, comuna Greci-Grădiște, au mai contribuit și următorii: Dl. Costică Hagî Tudorache, proprietar cu 50 lei; Maria Gh. H. Tudorache, Ștefan D. Greceanu, Alex. Miclesou, Zoe Greceanu Vlebuț, Slătineanca, Paul și Elisabeta Greceanu și Dimitrie V. Dova câte 20 lei; Tânase Dima 10 lei și obștea parohienilor din Măxineni au contribuit cu 354 lei 26 b.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor poporeni ai Bisericii filiale sf. Nicolai din cotuna Chisirig, parohia Tașca comuna Bicz județul Neamț, cari cu toți împreună au contribuit cu diferite sume și au cumpărat și dăruit acestei Biserici mai multe obiecte necesare serviciului divin și anume: Un rând sfinte vase, un chivot, o cruce pentru botez,

donă sfetnice pentru sf. Masă, două fânare, și una Candelă mare cu 3 lumini, toate în valoare de 330 lei. De asemenia locuitorul D. Țuțu-eanu a cumpărat și dăruit acestei Biserici o Evanghelie îmbrăcată în argint în valoare de 140 lei, iar familia Ilie și Ion Ianuș au donat tot acestei Biserici un frumos Policandru bronzat cu 18 lumini în val. de 220 lei.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor Toader Dandu și Ioan D. lui Ioan din comuna Bicaz, județul Neamț, care în buna voința și dragos-tea ce au pentru biserică, au binevoit a cumpără și dărui bisericii paro-hiala Sf. Spiridon, parohia Tașca, comuna Bicaz, cel întâiu un șfesnic de alamă cu patru lumini în valoare de 25 lei, iar cel al doilea un trichel cu 3 lumini în valoare de 10 lei.

Se aduc mulțămiri publice pioșilor enoriași ai bisericii „Sf. Voevozi“, din com. Prisacanii, jud. Iași, cari au binevoit a contribui parte dintre ei cu sume de 500 lei, iar parte cu diferite obiecte, pentru restaurarea și împodobirea bisericii din acea comună și care s'a sfințit în ziua de 8 Februarie 1904 de către P. C. Icon. Const. Stamate, Protoiereul jud. Iași.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Iorgu Miciora, din comuna Tismana, județul Gorj, care a binevoit a dărui bisericii filiale „Prundu“, un rând complet de vestminte preotești, în valoare de 150 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Steriu Staicu, proprietarul moșiei Gvardinița, care a binevoit a dărui bisericii din acea comună 30 lei pentru a se restanră pictura din pridvorul acelei biserici.

Se aduc mulțămiri publice onor. Epitropii a bisericii otitoricești „Sf. Treime“ din urba Craiova, care a binevoit a dărui 500 lei bisericii parohiale din „Milești“ acel județ.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au binevoit a donă bisericii Sf. Voevozi, din urba Roman, diferite obiecte și anume: D-na Safta I. Gheorghiu Otea din urba Roman, a îmbrăcat cu argint de china cele patru iconițe mici ce sunt puse în fața icoanelor împărătești din catapeteazma bisericii în valoare de 200 lei, iar pedestalele lor luate în fier și vâpsite, în valoare de 27 lei sau făcut de Păr. Icon. Stavr. I. Constantinescu, parohul numitei biserici, Preotul Mihai Popovici fost supranumerar la zisa biserică și Gh. Cantuniar, cântăreț; de asemenea s'a donat acoleeași bisericii de către Dl. Iorgu Dumitrescu din comuna Podu-Bârbierului, jud. Dâmbov. o carte „Parselisul Sf. Dumitru cel Mare“.

Se aduc mulțămiri publice binecredincioșilor și pioșilor locuitori, în număr de treizeci și opt, din comuna Parava, jud. Putna, cari au binevoit a contribui cu suma de 127 lei 10 bani la cumpărarea unui rând de vestminte și o cădelniță la biserică din acea comună.

NUMIRILE DATE PROFETILOR ÎN SFÂNȚA SCRIPTURĂ.

Profetul este omul, care prin însuflarea Dumnezească prezice viitorul. În Sfânta Scriptură acest termen n'are totdeauna același înțeles; câte o dată el înseamnă un om înzestrat cu cunoștințe înalte Dumnezești sau omenești, lată pentru ce i s'a dat mai întâiu numele de văzător sau oameni luminați acelora, cari în urmă fură numiți profeti. Cartea I a Impăraților ne spune: «Și acum ascultă de glasul lor, însă să le mărturisești lor, și să le spui dreptul împăratului, carele va împărăți preste ei» ¹⁾. În același înțeles Sfântul Apostol Pavel, numește profet al Cretenilor un om din națiunea lor, care i-a descris în Epistola către Tit, în mod natural și prin cuvintele următoare: «Zis a oarecare dintru dâșșii prooroc al lor. Criterii pururea mincinoși, hiare rele, pântece leneșe. Mărturia aceasta adevărată este» ²⁾. Acelaș apostol în Epistola I către Corinteni numește darul profeției cunoștințele înalte, pe cari Dumnezeu le dă la oare cari dintre credincioși, spre a învăța

¹⁾ I Impăr. 9, 9.

²⁾ Apost. Pavel către Tit. 1, 12.

și îndemna la fapte bune pe alții și preferă acest dar pe acela al limbilor, după cum ne încredințează Apostolul Pavel prin cuvintele următoare: «Iar acum, fraților, de voi veni la voi grăind în limbi, ce voi folosi vouă, sau întru descoperire, sau întru cunoștință, sau întru proorocie, sau întru învățătură» ¹⁾. Acelaș înțeles au cuvintele zise de Domnul nostru Iisus Christos, după cum ne sune Sfântul Apostol și Evanghelist Mateiu: «Și se sminteau întru dânsul. Iar Iisus a zis lor: Nu este prooroc necinstit, fără numai în patria sa, și în casa sa» ²⁾.

Acela se numește profet, care are o cunoștință supranaturală despre lucruri ascunse pentru prezent sau trecut. Astfel Samuel profetiză sau făcând cunoscut lui Saul, că asinele ce căută erau aflate. Soldați, cari maltratau pe Domnul nostru în pretoriul lui Pilat, îi ziceau: Profetizează cine te-a lovit.

De asemenea, profet este omul inspirat, pe care Dumnezeu îl face să vorbească, chiar fără ca el să înțeleagă tot înțelesul despre ceea ce zice. Astfel Sfântul Ioan observă în Evanghelia sa, că Caiafa profetiză zicând despre Iisus Christos aceste cuvinte: «Iar aceasta nu dela sine o a zis, ci arhiereu fiind al anului aceleuia, a proorocit că vrea Iisus să moară pentru popor» ³⁾.

Iosif numește profeti, adecă inspirați pe autorii celor dintâi treisprezece cărți ale Sfintei Scripturi.

Acela, se mai numește profet, care vorbește în numele altuia, după cum ne spune cartea Eșirei prin aceste cuvinte: «Dumnezeu zice lui Moisi: Fratele tău Aaron va fi profetul tău, el va vorbi pentru tine» ⁴⁾. Iisus Christos și sfântul Ștefan impută Iudeilor, că au persecutat pe toți profetii, pe toți aceia cari le vorbeau din partea lui Dum-

¹⁾ Sf. Apost. Pavel. I Cort. 14, 6.

²⁾ Evang. Mat. 13, 57.

³⁾ Evang. Ioan 11, 51

⁴⁾ Eșirea Cap. 7.

nezeu. Asemenea Natan impută lui David răpirea Betsabei și moartea lui Uria. Tot astfel și sfântul Ioan Botezătorul impută lui Irod fapta sa criminală.

Mai purtau încă numele de profeți aceia, cari compuneau și cântau imne sau cântări în lauda lui Dumnezeu cu un entuziasm supranatural. Saul, întâlnind o trupă de acești cântăreți, se alătură la dâșii și este de mirare a' l vedea printre profeți, după cum ne spune Cartea I a împăraților, prin cuvintele acestea: «Și se va pogori preste tine Duhul Domnului, și vei prooroci împreună cu ei, și te vei mută într'alt bărbat» ¹⁾. Și pre când eră coprins de întristare el căută în casa sa, după cum ne spune aceeași carte a împăraților, prin cuvintele: «Și a fost a doua zi a căzut duh rău al lui Dumnezeu preste Saul, și a proorocit în mijlocul casei sale, și David făcea muzică cu mâna sa, ca în toate zilele, iar Saul ținea în mână sulița» ²⁾. David, Asaf și alții erau profeți în același înțeles și tinerii, cari se exersau în această ramură sunt numiți fiii profeților, după cum ne încredințează IV carte a împăraților, capitolul 2.

Acest nume mai însemnă încă un om înzestrat cu o putere supranaturală, cu darul minunilor. Sfânta Scriptură, ne spune, că corpul lui Eliseu profetiză după moartea sa, pentrucă la atingerea de acest corp, învie un mort, care a fost pus în același mormânt și la vederea minunilor săvârșite de Iisus Christos Iudeii ziceau: Un mare prooroc s'a ridicat printre noi și Dumnezeu a cercetat pe poporul său.

În sfârșit, un profet în înțelesul propriu este un om, căruia Dumnezeu i-a descoperit viitorul, făcând cunoscut întâmplările viitoare, pe cari înțelepciunea omenească nu le poate prevedea și lui i s'a dat porunca a le vesti. Acest dar supranatural este un semn fără indoială al chemării

¹⁾ I. Impăr. 10, 6.

²⁾ I Impăr, 18, 10.

Dumnezeești. El invederează că acela, care este inzestrat cu acest dar, este trimis de Dumnezeu. În acest înțeles Isaia, Ieremia, Ezechiil și alții sunt profeti și profețiile lor sunt o parte din Vechiul Testament.

Confundând aceste deosebite Insemnări, necredincioșii au căutat să injosească însărcinările profetilor. Ei au zis, că aceasta eră o artă, pe care cineva o poate învăța, pentru că se aflau școli la Iudei. Dacă prin profet se înțelege numai un om mai instruit decât poporul comun, un orator, un poet sau artist, acest talent se poate dobândi fără indoială, căci erau școale, spre a formă pe cei tineri. Dar dacă cineva iă numele de profet într'un înțeles mai propriu, pentru un om însuflat de Dumnezeu, inzestrat cu puterea de a face minuni, de a prevedea și a prezice viitorul, aceasta nu mai este o artă, ci un dar supranatural, pe care singur Dumnezeu îl poate dă aleșilor săi

În zadar acești necredincioși au observat, că se aflau preținși profeti mai la toate popoarele, că unele nu sunt mai inspirate, nici mai respectabile ca celelalte, că toți au fost vizionari fanatici și poporul înșelat. Mulțimea profetilor adevărați sau mincinoși, încrederea pe care popoarele au avut'o într'inși, dovedește numai, că toate națiunile au convenit să creadă, că cunoștința viitorului este un drept al Dumnezeirei, că Dumnezeu îl poate da oamenilor și în fine el a inzestrat oare-cari persoane îndreptățite. În toate acestea nu se află nici o greșală.

Dar adevărat este, că nu se află nici o desebire între profeții iudei și ghicitori sau oracolele celorlalte națiuni? Necredincioșii nu-și dau osteneala de a face comparațiune în această privință.

Profețiile n'au început a se arătă la Iudei. Acest dar pe care Dumnezeu l'a făcut oamenilor este așa de vechiu, ca și lumea. Adam îndată ce fu creat și văzând pe soția dată de Dumnezeu profetiză strânsa legătură, care va domni

Între soți. Căzând însă în păcat, Dumnezeu îi vesti un răscumpărător viitor, care cu toate acestea nu trebuia să vie în lume, de cât după patru mii de ani. Dumnezeu făcū cunoscut lui Noe potopul universal cu una sută douăzeci de ani înainte de a se întâmplă. El instrui pe Abraam despre soarta viitoare a posterității sale. Iacob pe patul morței sale descoperi în mod deosebit la fie-care din fii săi destinația rezervată familiei sale; tot prin spirit profetic, Iosif deveni prim ministru sau rege al Egiptului. Se poate zice, că în primile timpuri ale vieței omenești, Providența Dumneziască o guvernă prin profeți, dar numai singuri Iudei au fost depozitari.

Oamenii înzestrați cu spirit profetic nu mai sunt simpli particulari fără autoritate și fără considerație, ci sunt personale cele mai respectate din univers, patriarhi, capi de familie sau ai populațiunei numeroase, precum Abraam este tată a multor popoare, Iacob trunchiul celor douăspre-zece triburi ale națiunei sale, Moisi fondatorul unei republice și autor unei legiuri, care trebui să lucreze o mie cinci sute de ani. Aceștia sunt judecători sau capi suverani ai acestui popor. David care eră rege, Isaia născut din sânge regal, Ezechiil de rasă sacerdotală, Daniel prim ministru și investit cu toată autoritatea regelui Asiriei. Va îndrăzni cineva să compare pe acești mari oameni, cu înșelători neînsemnați, cari la alte popoare aveau meseria de ghicitori, spre a'și căștiga cele trebuincioase pentru existența vieței lor?

Profeții, despre cari menționează Istoria Sfântă, erau respectabili, nu numai prin rangul ce țineau ei prin lume, ci mai mult încă prin virtuțile lor, prin curajul lor, prin dragostea lor pentru adevăr, prin supunerea lor la poruncile lui Dumnezeu. Ei n'au abuzat de luminile supranaturale ce au primit, spre a lăuda patimile regilor, celor mari, nici pe ale poporului. Ei le au imputat pe față viciile lor.

Ei le au vestit pedepsile lui Dumnezeu cu atâta curaj, ca și binefacerile sale. Mulți au fost victime pentru zelul lor și ei l'au prevăzut. Ei au înfruntat chinurile și moartea, spre a spune adevărul. Chiar necredincioșii au simțit urmările acestei destinații și le au întors în derâdere zicând, că însărcinarea de profet era o meserie urâtă, negreșit urâtă pentru această lume, ceea-ce învederează, că nimeni n'a putut să se ispitească a o răpi. Aceeași Istorie Sfântă ne învață, că se aflau și profeți mincinoși, ei însă predicau idololatria, ei nu vesteau de cât prosperități, ei defăimau pe adevărații profeți ai Domnului; aceștia erau oameni fără consecință și toate prezicerile lor s'au dovedit că sunt mincinoase.

Profețiile Vechiului și Noului Testament n'au de obiect uricioasele interese particulare. Ele nu lău lă patimile, plăcerile, curiozitatea persoanei, ca oracolele mincinoase ale păgânilor. Prin gura profeților Dumnezeu vorbește ca stăpân și judecător suveran al popoarelor, ca stăpân al soartei lor pentru această lume și cea viitoare. Ele vestesc destinațiile nu numai ale poporului Iudeu, dar obiectul lor principal este venirea Răscumpărătorului, chemarea generală a tuturor popoarelor la cunoștința lui Dumnezeu, mântuirea veșnică a tuturor oamenilor. Aceste mari întâmplări merita fără îndoială ocuparea Proviidenței Dumnezeiești și îndemnă luarea aminte a întreg neamului omenesc. Spre a înjosi însemnătatea profeților necredincioși se silesc a le osebi, a le concentra într'un colț al Iudeei, a închide ochi asupra relațiunei, ce au ele cu interesul general al lumii; judecători orbi și necredincioși, ei nu ne vor împiedica de a vedea ceea ce conțin cărțile profeților. Ele nu sunt niște frase cu două înțelesuri, niște sentințe enigmatice, ca ale oracolelor din Delfi, sunt cuvântări întregi și urmate și aceleași obiecte sunt descrise pe mai multe imagini deosebite.

Intr'adevăr, Iudeii și necre lincioșii nu voesc a recunoaște dar toți lucrează prin interes de sistem. Biserica creștină de șaptesprezece secole vede aci aceleași obiecte. Iisus Christos, misterele sale, chemarea popoarelor la adevărata credință planul răscumpărării și mântuirea lumii, și Iudei învățați, din vechime au văzut acelaș lucru, ca și creștinii. Ce probează în contra acestei vechi tradițiuni, confirmată de Iisus Christos și apostoli săi, obiecțiuni dictate de neștiință sau de dorința de a se orbi?

Aceste profeții fac o urmare continuă și un lanț, care se întinde dela Adam până la Iisus Christos. Seminția femeii, care trebuie să zdrobească capul șarpelui, povățuitorul născut din Iuda, care va adună popoarele, următorii lui Abraam, în cari vor fi binecuvântate toate popoarele pământului, profetul asemenea lui Moisi, pe care trebuie ascultat sub pedeapsa de a atrage asuprași răzbunarea Dumnezeiască; preotul veșnic după orânduiala lui Melchisedec, despre care a vorbit David; copilul născut din Fecioara, despre care Isaia a prezis nașterea sa și omul durerei, despre care el a descris chinurile; ungerea Domnului, datorită pentru păcatele poporului, care îndemnau plângerile lui Ieremia; Christos, capul națiunilor despre care Daniel vestește venirea sa hotărând și timpul; doritul neamurilor, ingerul noiei legături, pe care cei din urmă profeți Agheu și Malachia au văzut sosit în al doilea templu, sunt ei o persoană deosebită de mielul lui Dumnezeu, pe care sfântul Ioan Botezătorul a arătat cu degetul și căruia el îi a pregătit calea?

Una din aceste profeții confirmă pe alta; ele devin mai lămurite, în măsură că întâmplările sunt mai apropiate, până când împlinirea lor descoperă cu plinitate înțelesul. Cine nu vede în aceste fapte un plan cugetat și condus de Providență, caută a se orbi de discuție hotărta.

În sfârșit, profeții n'au făcut în taină prezicerile lor, ei

nu le au consemnat în memorii ascunse; ei le au publicat la lumina zilei, în fața regilor și a popoarelor și adesea ei le au dat lor prin scris, ca ei să poată a le cerceta după voe și ca necredincioșii să aibă timp a se încredința de adevăr. Ele au fost cu îngrijire păstrate chiar de națiunea, care a văzut aci propriile sale crime și izvorul tuturor nenorocirilor sale și le avem ast-fel după cum au fost scrise și multe din ele sunt mai bine de trei mii de ani. Trebuie dar că ele au fost cu totul de o altă însemnătate, ca oracolele mincinoase și deșarte, de cari sectatorii idolatriei le au plăcut altă dată a hrăni credința lor.

În Sfânta Scriptură se vorbește adesea ori de profeți mincinoși, cari se ziceau trimiși și inspirați de Dumnezeu și cari nu erau ast-fel, cari făceau preziceri mincinoase, spre a plăcea regilor și popoarelor, cari contraziceau și defăimau pe adevărații profeți ai Domnului. Moisi a oprit pre ludei de a ascultă pe un pretins profet, care ar fi voit să-i atragă la idolatrie și a poruncit ca pe un asemenea om să-l dea la moarte. Preoții lui Baal se dedeau drepti profeți; ei înșelau pe Achab, nevestindu-i de cât prosperități. Michea, profetul Domnului, zice acestui rege, că Dumnezeu a trimis un spirit de minciună în gura acestor profeți mincinoși. Dumnezeu zice prin Ezechiil: «Și proorocul de va rătăci, și va grăi cuvântul, eu Domnul am făcut pe proorocul acela să rătăcească și voi întinde mâna mea preste el, și îl voi pierde pre el din mijlocul poporului meu Israil¹⁾». Necredincioșii zic: Poate Dumnezeu rătăci un profet? Poate el trimite un spirit de minciună în gura sa? Ce semn ne rămâne, spre a deosebi pe un adevărat profet de cel mincinos, spre a ști dacă trebuie să credem sau nu unui om, care pretinde a ne vorbi din partea lui Dumnezeu?

În asemenea împrejurări semnul eră pipăit și învederat; profeții lui Achab erau idololatri; Michea adoră pe adevă-

¹⁾ Ezechiil 14, 9.

ratul Dumnezeu și profetiza în numele său. Moisi a dat acest semn Israelitelor, spre a deosebi pe adevăratul profet de cel mincinos. Cât despre cuvântarea pe care Michea o adresează regelui, este învederat că aceasta este o parabolă alegorică și este înjositor a o considera în înțeles literal. Dumnezeu este aci reprezentat șezând pe un tron înalt, care ține sfat cu îngerii, ca un rege cu miniștrii săi, care vorbește cu spirit de înșelăciune; toate acestea se pot înțelege în înțeles literal? Deși Dumnezeu zice spiritului rău: Mergi și fă ce voești. Aceasta nu este o poruncă pozitivă, sau o însărcinare hotărâtă, dată de Dumnezeu, ci numai o simplă îngăduire. Aceasta nu însemnează nimic, ci numai că Dumnezeu dă voe profeților mincinoși de a se orbi ei însuși și a înșelă pe rege. Acești oameni răi voiau să câștige bunele dispoziții a le lui Achab și acest prinț voia să fie înșelat, Dumnezeu nu'i împiedică de a face aceasta.

De asemenea, când se zice că Dumnezeu rătăcește pe profeți, aceea însemnează, că el nu'i oprește de a se rătăci și că în oarecari împrejurări el nu le dă luminile supra-naturale, de cari ei au trebuință, spre a cunoaște și a zice adevărul. Mai în toate limbile obiceiul este de a reprezenta ca cauza unei întâmplări, ceea ce nu este decât ocaziunea; de a numi permisiune consimțământul pozitiv dat unui lucru și nelucrarea, în care se ține lăsând să se facă, bănueli asupra cărora se pot înmulți obiecțiunile la infinit. Dumnezeu prin Ezechiil ne spune, că profeții mincinoși îndrăznesc a vorbi în numele său, deși nu i-a trimis și cărora nu le-a zis nimic: «Au nu vedenie mincinoasă ați văzut? Și vrăji deșarte ați grăit? Și ziceți: Zice Domnul, și eu n'am grăit» ¹⁾. Astfel Dumnezeu n'are nici o parte la neadevărurile ce răspândeau. În acest înțeles se vorbește la Ezechiil, că Dumnezeu a rătăcit pe profeți, trimitând la idolo-

¹⁾ Ezechiil 13, 7.

latri pedepse, în loc de binefaceri făgăduite de înșelători. El a îngăduit pe profetii mincinoși, ca și pe învățații mincinoși, răi filozofi, propoveduitori necredincioși, cari înșală pe cetitorii lor prin judecăți greșite, după cum profetii necredincioși înșelau pe Iudei prin mincinoase făgădueli.

Profeția este prezicerea întâmplărilor viitoare, făcută prin însuflarea Dumnezească. Prin întâmplări viitoare nu se înțeleg efectele naturale și trebuincioase a le cauzelor fizice. Un astronom prezice eclipsele; un conducător de corabie prevede o furtună; un doctor vestește crizele unei boale, fără ca să fie profet. Un politic destoinic, care cunoaște prin experiență mersul ordinar al patimilor omenești, caracterul și interesele aceloră, cari sunt în capul afacerilor, poate prevesti de departe oare cari neînțelegeri și a vorbi cu un fel de siguranță, fără să fie un om însuflat de Dumnezeu. O profecie propriu zisă este prezicerea faptelor libere, pe cari oamenii o săvârșesc într'o împrejurare oare care. Singur Dumnezeu le poate cunoaște, mai cu seamă când este cestiunea de oameni, cari nu exist încă; singur el îi poate descoperi.

O profecie este încă mai surprinzătoare și mai învederat Dumnezească, pe când ea vestește întâmplări supranaturale și minunate. Singur Dumnezeu știe ceea ce a hotărât să facă prin a tot-puternicia sa în timpuri viitoare; pe când un om le a prezis de departe și ele s'au întâmplat, după cum a zis el, nu ne putem îndoi, că el n'a fost un adevărat profet și că n'a vorbit prin însuflare Dumnezească. Astfel, pe când Dumnezeu face cunoscut Patriarhului Abraam, că următorii săi vor fi într'o zi sclavi în Egipt, dar că ei vor fi liberați prin minuni și aceasta patru sute de ani înainte întâmplării, după cum ne spune Cartea Facerei, această profecie împlinită cu exactitate în timpul însemnat purtă un todoit caracter al Dumnezeirei. Pentrucă numai Dumnezeu poate face aceste minuni, el singur poate ase-

menea a le vesti. Asemenea este făgăduința pe care Iisus Christos face apostolilor săi de a întoarce la adevărata credință popoarele prin minuni, ce săvârșeau în numele său. Eră cu neputință spiritului omenească de a prevedea această întoarcere la credință și puterilor omenești a o îndeplini.

Profeția prin natura sa fiind un lucru supranatural, face parte din ordinul supranatural al Providenței, și tot acest ordin și prin urmare profecția se rapoartă la mântuirea omului și la adevărata religie, care este mijlocul de a ajunge la dânsa. Profecția nu poate avea alt scop direct sau indirect. Vedem în cărțile sfinte, că toate profeciile se rapoartă la sfârșitul lor nemijlocit sau mijlocit la obiect spiritual. Cel mai mare număr, dela prezicerea făcută lui Adam, vestesc venirea Mesiei, întoarcerea neamurilor, judecata generală și alte obiecte asemenea spirituale. Iar altele se rapoartă la întâmplări timporale, precum la succesiunea imperiilor și neînțelegerilor dintre state. Dar afară de acest sfârșit apropiat nemijlocit și direct, ele au un altul mai depărtat, mijlocit și indirect, acesta este de a proba prin împlinirea lor mai apropiată adevărul altor profecții relative la religie și la confirmarea credinței. Ele intră în ordinul supranatural al Providenței și concură asemenea ca și cele alte a stabili adevărul religiei creștine.

Astfel este caracterul al celor mai multe profecții, ale Vechiului Testament.

C.

Prefața dela cartea lui Meletie Sirig.

Scrisă de Dositeiu Patriarhul Ierusalimului și în care se descrie origina neamului lui Constantin Brâncoveanu și după tată și după mamă.

«Dositeiu cu mila lui Dumnezeu Patriarh a marei și sfintei Cetăți Ierusalimul» Prea piosului, prea strălucitului, prea gloriosului și prea Înălțatului Domn și Egeomon a toată Ungro-Vlahia Domnul Domn Constantin Basarab Voevod, în Sf. Duh prea iubit și prea dorit fiu al smereniei noastre, binecuvântare apostolică și salutare în Christos.

Cărțile și convențiunile cele dintre oameni, cari cuprind învoeli, sfătuiri și făgăduinți, n'ar fi necesare, dacă nu le ar reclamă răutatea oamenilor. Când Avraam a cumpărat peștera cea dublă, unde existau marturii? Și când a convenit Patriarhul Iacov despre pace cu socrul seu Laban, iau de martur un munte de piatră; de aceea zice Scriptura la Facere cap. 31: «Și l'a numit pe el Laban muntele mărturiei, iar Iacov l'a chemat munte martur». Unde existau legi? Unde codice? Unde nuvele și hrisobule? De acestea nu erau pe atunci, ci credința ținea loc și bunătatea și simplitatea. Cu timpul s'a întâmplat din potrivă. De aceea în Munte patruzeci de zile Dumnezeu a convorbit cu Moisi

și mai întâiu a scris Tablele Legei, nu i le-a dat prin cuvânt, căci a prevăzut în ce alunecare eră să cadă omul, și învață pe Moisi ca și el aceeași să facă pentru îndreptarea (corectarea) oamenilor. Moisi învățând acestea dela Dumnezeu a conșcris dela început, prin Duhul Sfânt Facerea, Eșirea și celelalte, pentru că ușor avea omul să uite cele legilate și ar fi fost o pierdere pentru mântuirea omului. Și fiindcă această ordine a dat'o ș'a păzit'o Dumnezeu, suflă Sfântul Spirit, care s'a pogorât în chip de limbi de foc în mintea prea lăudașilor Apostoli și au scris Evangelia mântuirii, pentru ca să avem în timpuri amintirea celor ce s'au spus și s'au săvârșit de Mântuitorul, pentru că acestea sunt în special cauzele a tot adevărul, ce contribuie la cunoștința desăvârșită a credinței Ortodoxă, prin care ne facem cleronomi ai vieței de veci, căci fără de aceasta, credința nu este cu putință a plăcea lui Dumnezeu.

Dar fiind că nu a fost cu putință să se piardă răutățile, căci contrar ceva bunului totdeauna este necesar. Au existat în lumea veche profeți minciunoși, iar în Biserică s'au furisat învățători minciunoși, cari au introdus erezii pierzătoare, ș'apoi prin aceștia calea adevărului de cătră mulți s'a blestemat (urgisit); iar Dumnezeu care este judecător dreptăței și adevărului, a ridicat îndoite arme ale dreptăței spre sfărămarea mândriei ereticești, pe de o parte pe Doctorii (Părinții culți ai Bisericii) Bisericii pentru ca să combată minciuna cu sfintele sinoade și cu scrierile lor, iar pe de altă parte (a ridicat) pe Guvernatorii Ortodoxi spre ale întări (sanționează hotărârile luate de sinoade). De aceea prea pioșii împărați din această pricină au adunat sfintele sinoade, pentru ca să se pronunțe hotărâtor asupra cestiunilor în controversate, au sancționat apoi cele hotărâte cu decrete (numite sacre) cu edicte, cu scrisori și ordine cum și cu alte mijloace. Și în timpurile noastre amestecătura (migma) erezurilor, adevă nepiozitatea, zic a lui Calvin a

spulberat'o ș'a făcut'o de rușine răposatul Vasilie Voevod, adunând Sinod în Iași, și a îndemnat pe răposatul Meletie Sirig ca să scrie cartea de față pentru nimicirea cu desăvârșire a aceștia (erezii). Dar fiindcă este de trebuință în Biserică acum publicarea ei, pentru pricini necesare, a rămas treaba la Luminarea voastră ca s'o dați la lumină, dând'o la tipar, și pentru a o face cunoscută, să o dai în dar Bisericei în genere. Că acest lucru îți aparține Ție, nu numai pentru extrema Ortodoxie și virtutea existentă în tine, în care te-ai educat și în care trăești, fiind ca stâlp și depozit de virtuți, dar încă și pentru sângele tău Domnesc și regal ce ai din moși și strămoși și după tată și după mamă. Căci după tată neamul tău e și Domnesc și vechiu, pentrucă strămoșul vostru, pururea pomenitul Basarab Voevod renumit și cu vorba și fapta și multe bune și folositoare săvârșind și la Biserica mama lui și la supușii Domniatului lui, dupre cum ne arată nouă istoriile și alți mulți Domni prea pioși, după acesta, și în adevăr și cel cu puțin timp înainte domnind cu renume Mateiu Vodă, care multe și mari ajutorinți a făcut la Sf. Mormânt și cu mâna darnică a înzestrat multe biserici și în Valahia și în alte locuri, a căruia și scaunul și religiozitatea către Dumnezeu a moștenit Înălțimea ta.

Dar și după mamă neamul tău este și împărătesc și religios, căci găsesc cinci Impărați strămoși de ai tăi, pe Alexe Comnen, care a împărățit în anii dela Christos 1507 ș'a născut pe Ioan Comnen, care a avut de fiu pe împăratul Manuel și o fiică ce a avut de soț pe Cantacuzin Ioan (după cum Honiat spune în tomul al treilea al Cronicului său), care a făcut multe și mari expediții pe timpul împărăției străbunului frate după femeie, și acestui Ioan i-a urmat ca împărat Cantacuzin și acesta Ioan, acestuia i-a urmat iarăș fiul ca împărat, Mateiu Cantacuzin, după cum istorisește însuși acest Ioan Cantacuzin în cartea a patra a is-

torisirilor lui capul douăzeci și opt). Fostau acești cinci nu numai împărați, dar și Arhieri, în acelaș chip, după cum Biserica cântă despre cel întocmai cu Apostolii Constantin. Pentrucă Alexie s'a luptat în chip deosebit pentru Biserica universală: 1) Când pe Nil, monah minciunos ce zicea că naturalmente corpul Mântuitorului s'a îndumnezeit, l'a anatematizat prin Sinod. 2) Când pe Pavlichieni, pe cari Ioan Zemischi i a adus dela răsărit și i-a așezat la Filipopol, împăratul Alexie, el însuși prin cuvântările lui având de asociat și pe Arhiereul Filipopolului și pe Eustratie Mitropolitul Niceei, i-a convertit pe cea mai mare parte dela erez la Ortodoxie. 3) Pe Vasilie șeful ereziei Bogomililor, l'a ars la ipodrom și erezia lui o a spulberat cu totul. 4) A ordonat lui Evtimie Zigaben și a scris în contra tuturor eresurilor cartea lui *Panoplia dogmatică*, cea mai frumoasă carte ce există în Biserică. 5) Pe Ioan Furni egumenul Ganohei și pe Nichita Seid din Iconia, i-a pus și au scris contra adausului inovator la Simbolul Credinței. Și chiar el singur discutând cu episcopul Mediolanilor asupra adausului l'a învins și a obținut triumful pentru Ortodoxie. 6) A conlucrat cu Godifred și cu capii Apuseni contra barbarilor, nu numai i-a eliberat dela Bitinia până la muntele Taur pe neamul Ortodoxilor, dar și pe uscat și pe mare făcând expediție și dând bani peste măsură de mulți, a eliberat Siria, Finicia și Palestina, ba încă și sfânta cetate a Ierusalimului, tăind pe Saracini (Turci). Și dacă Apusenii n'ar fi stricat convențiile cu Alexie în Antiohia, n'ar fi ajuns la îngrijirile la care au ajuns mai apoi—la extremitate (de mizerie), ci ar fi ajuns la o prosperitate și dezvoltare mare. Iar câte a făcut pentru sărăcime, pentru școli, orfenotrofii și ospicii greu va găsi cineva cu cine să'l compare. Apoi Ioan Comnen a fost singur stăpânitor nu numai peste Perșii dela Răsărit, încă și peste Sârbi, Unguri și Italieni pe care adese și în deosebi i-a bătut, ba încă și preste Sciți, cari sunt ca nisipul

mărei de mulți, făcând expediție pe mare i-a sfărâmat, având de ajutor icoana Maicei Domnului; după cum Moisi odinioară a învins pe Amalichiteni cu chipul cinstitei Cruci, de aceea după învingere intrând cu triumf în cetatea împărătească avea în trăsură icoana Maicei Domnului și acum ca Dag cândva cu chivotul, țineau căpestrele cailor dela trăsură Maghistanii (cei mai mari dintr'un Stat), iar el mergea înainte pe jos, înainte purtând pe umere cinstita Cruce lăudând pe Christos Mântuitorul, precum Dag jucă înaintea chivotului, mărturisind pe Dumnezeu pentru minunile lui; supusă a făcut și Cilicia și Siria și voia să treacă și chiar Eufratul ca să subjuge pe barbari și să se închine Sfântului Mormânt. Și ș'ar fi îndeplinit dorința, dacă nu i-ar fi venit zădarnica moarte, care i s'a întâmplat, ambiționând de norocul Romeilor, ca să se întoarcă înapoi. Cine poate să istorisească trofeile împăratului Emanuel asupra Sârbilor, Ungurilor, Italienilor, Sicilienilor și Agarenilor? Care și despre zisa aceia: *«Tatăl meu mai mare decât mine este»*, adunând sinod a hotărât în chip Ortodox și a lepădat pe blefematori. 2) Pe unii cari blasfemau pe preasfântul mister al sfintei Euharistii, i-a anatematizat prin Sinod, s'a dovedit sinodicește că în preasfințitul mister același Christos este și care aduce și care să aduce (ὁ προσφέρων καὶ ὁ προσφερόμενος). Și care în adevăr a trimis prin orașe și prin sate ca să se predice *Cuvântul adevărului*, ca în vechime Impăratul Osie a făcut ca să se predice *Deuteronomiul*. Și avem pentru aceasta mărturie vrednică de credință pe Nicolae Episcopul Metoniei, la începutul combaterilor lui asupra lui Sotirih. 3) A îndemnat pe Andronic marele Drungariu al Svinglei ca să scrie asupra adausului din Simbol. Iar despre Ioan Cantacuzin ce trebuie a mai zice? Pentru că sinodicește a sfărâmat cele după Varlaam, și Achindin și Grigora și Ioan Patriarhul Constantinopolului. 2) A scris mai bine de cât ori-cine în contra etnicilor.

3) a combătut capitoarele spurcatului Prohov, și a dovedit cu sfinții Părinți că este *necreat harul divin și energia divină*. Dar încă și minunatul și nobilul Matei Cantacuzin a lăsat urme vrednice despre virtutea lui, care nu este renumit atâta după neam, cât pentru bravurile lui, virtute și erudiție ce avea pentru tot leul de științi și arte. Pentru că în cei întâi ani ai vrăstei lui, pe timpul împărăției părintelui său s'a arătat invingător renumit contra multora și mai ales contra Persilor. 2) Ajungând și General al armatelor Romeice cu mare ingeniositate și bărbăție în unul și același timp a ucis el singur trei dintre cei mai puternici vrăjmași ai lui. 3) După ce a luat Sceptrul dela tatăl său s'a făcut o bucurie nespūsă la tot norodul, pentru virtutea lui. 4) De către Ioan Paleologul îndepărtat de gloria împărătească cu mullă măreție de inimă a suportat toate grijele amare zilnic de d'asupra sa și al 5) liniștindu-se într'un loc liber de griji, pentru ascultarea părintească, a lăsat îndeajunse urme de virtute și de erudiție a sa, între care-i și interpretarea la cartea Cântarea Cântărilor și la Înțelepciunea lui Solomon și alte multe, făcând cu aceste mai mult folos în toată lumea, decât pe tronul împărătesc. Acești cinci împărați și strămoși ai voștri făcând de aceea, nu s'a zis potrivit c'au fost și împărați și Arhieri? De aceea și cei cinci se pomenesc în Sinodicul Ortodoxiei cu cei asemenea lor împărați; iar cei după ei strămoși toți au fost consuli consilieri și generali și Domni, după cum a fost strămoșul vostru, pururea pomenitul Constantin Cantacuzin, marele postelnic, acesta a fost gloria răspândită mai în toată lumea; apoi rechiamă și demnitatea părintească moșul răposat Șerban Vodă, și înlărește aceasta harul dumnezeesc în strălucirea voastră. Deci pentru că tu ești iubitor de virtute și prea pios mamei tale Bisericei; după aceea neamul tău a fost conductor, domnesc și mai ales împărătesc și egemonic, după cum s'a dovedit acum.

Este acum treaba la tipărirea acestei cărți, care combate ereziile secolului prezent, de aceea cu dreptul te-ai plecat la rugăciunea mea pentru Christos și corpul lui (care-i Biserica). Ca în veacul acesta să te connumeri în general la Biserică, având lauda întru aceasta împreună cu pioșii și apărătorii credinței universale, cu împărații și domnii, și în lumea viitoare să dăntuești împreună cu aceia în societatea celor întâi născuți înscrși în ceruri. Cu harul Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cuvine mărire veșnică în nesfârșiți secolii. Amin.

În anul Mântuirii 1690, în luna Mai. La Adrianopol.

Deși avem destule date cunoscute asupra Domnitorului Constantin Brâncoveanu-Cantacuzin, scrise încă de pe timpul său de celebrul istoric și Domn Cantemir, socot căi de mare însemnătate istorică națională și cele scrise de atunci asupra acestui Domn de prietenul său Dositeiu, Patriarhul Ierusalimului. De aceea am tradus din grecește prefețele din cartea lui Meletie Sirig, care ne dau materiale noi pentru activitatea literară a Domnitorului Brâncoveanu. În această prefață, după ce Dositeiu, cum am văzut, laudă buna sa voință pentru respândirea adevărurilor Ortodoxe, atacate de Luther și Calvin prin ereziile lor, îndreptate acum aceste eresii a se respândi și între popoarele Ortodoxe vecine cu României și mai ales între creștinii Ortodoxi din Transilvania; apoi dovedește origina neamului lui Constantin Brâncoveanu-Cantacuzin. Dovedește cu fapte istorice că Brâncoveanu este succesor al neamului Brâncovenesc din moși și strămoși. Așa spune că după tată este Brâncoveanu, că din neamul lui au fost mulți strămoși de ai sei Domnitori în Valahia și că dar de drept el ocupă tronul țarei Valahiei, ca o succesiune a neamului lui. După ce enumeră meritele mari ale strămoșilor lui și pentru țară și pentru Ortodoxie în genere, termină cu Mateiu Basarab, moșul seu, care a făcut mari

și multe ajutoare bănești în sf. Munte al Atonului și în alte localități din Orient, în fine arată că și el este un demn reprezentant al neamului Brâncovenesc. După mamă arată că și trage origina din împărații Bizantini, numiți Cantacuzini, bași Comneni. Enumeră cinci împărați Cantacuzini, cari prin faptele lor glorioase a înălțat puterea Imperiului de Orient și a susținut prin brațul lor armat ordinea și disciplina în Stat. Istorisește în fine cum acești Cantacuzini au apărut Ortodoxia, combătând ereziile ce se iviau, mai ales pe Bogomili, cari s'au răspândit cu timpul și între Români, de prin veacul al XIV-lea. După ce'i arată origina și după tată și după mamă a lui Brâncoveanu apoi vine a-lăuda și meritele lui pentru apărarea Ortodoxismului în Orient, prin publicații de cărți religioase, pe cari le împărția gratis între Ortodoxii din Orient și prin cari cărți se combătea și se susținea cu argumente puternice scripturistice, că credința Ortodoxă este cea mai curată și mai nealterată dintre toate confesiunile creștine. Trebuie să ne amintim că pe acele timpuri noi Românii eram singurul popor care am sacrificat sume enorme spre a susținea credința strămoșească între Români și a ajuta cu mari contribuții la susținerea aceleași credinți și la popoarele Ortodoxe din Orient, ce erau subjugate și mult încercate, vexate și nedreptățite de puterea nemărginită de arbitrară a Turcilor. Rusia, care astăzi este un colos înspăimântător, pe atunci încă nu era formată, de abea dela marele Petru a început a se consolida ca Stat. Prin urmare până la 1700, putem zice, că noi Românii am fost apărătorii Ortodoxilor din Orient, mai ale suferinzi, după căderea Constantinopolului la 1453. Dacă dar noi Românii am fost azilul de scăpare a Ortodoxismului până la 1700, să ne mândrim că am făcut aceasta gratis, fără a specula politicește pe acele popoare, cum se constată istoricește. Rusia însă recunoscută ca protectoare a Ortodoxismului, n'a făcut nimica gratis, că a speculat cumplit și istovit de pu-

puteri pe micile popoare Ortodoxe din imperiul turcesc, a impus ca ele să fie de aceleași cugetări și sentimente cu Rușii, de a fi de aceeași politică, în fine a fi supuși ascultători Slavismului. Noi n'am urmărit asemenea rezultate anticreștine, de aceea cu timpul înțelegând aceste mici popoare ce e dragostea rusească, care se poate asemăna cu a ursului, despre care se spune că întâlnind în pe cale un individ, îl strânge atât de puternic în brațele lui, până când îl omoară, sau cu a Serinilor legendare, cari prin cântul lor frumos adormiau pe oameni și apoi îi mâncau. Noi am suferit de dragostea rusească, sfâșiindu-ne țara, răpindu-ne *Basarabia*. De aceea sfătuim pe ori și ce popor să fie atent.

După acestea în urmă Dositeiu ne spune că văzând situația tristă a Ortodoxilor din Transilvania și rugat și de creștinii de acolo de ale procură cărți, din care să se poată lumina în credința lor și să poată să răspundă victorios și ereticilor ce'i atacă, să le procure dar cărți, căci ei n'au putința de ași câștiga asemenea armătură contra ereticilor. Deci Dositeiu cunoscând inima generoasă a Damnitorului Brâncoveanu, face apel la sentimentele lui de creștin și îl roagă de a imprimă cu banii săi și în tipografia sa această carte a lui Meletie Sirig, care'i scrisă tocmai în acest scop de autor, adecă, de a combate cu dovezi tari ereziile protestante, spre a putea acei creștini să'și conserve credința neamului lor. Această carte a lui Meletie Sirig este scrisă, cum vom vedea, prin îndemnul altui Domn Român, a lui Vasilie Vodă Lupu, și avea menirea de a fi tradusă și în românește de către Români, spre a le servi ca o armă de apărare contra ereticilor. Dar cu prefacerile politice din Moldova lucrul nu s'a putut atunci realiza. Constantin Brâncoveanu ascultând cererea ardentă a Patriarhului Dositeiu a ordonat imediat a se pune sub presă această meritoasă carte în tipografia sa din București, ceea ce a și avut loc;

căci la 1690 a fost și imprimată cartea la București, în *renumitul oraș al Bucureștilor*, la Mai. Cartea s'a distribuit gratis la Ortodoxi. Nu cunosc că până acum să se fi tradus în Românește această scriere, pentru acest cuvânt văzând eu importanța prefețelor din această operă, m'am hotărât ale traduce în Românește pentru cunoștința istoricilor noștri. Aceste prefețe cuprind mult și însemnat material pentru Istoria și literatura națională. Eu am publicat mult material istoric-național extras din prefețele cărților Grecești, imprimate în România. Cu timpul istoricii noștri îl vor utiliza acest material, care va elucidă multe date și lacune din Istoria desvoltărei și traiului neamului nostru.

C. Erbiceanu.

APOLOGETICA LUI TERTULIAN
SAU
APARAREA CREȘTINILOR ÎN CONTRA PAGÂNILOR.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXVIII-lea, No. 9).

CAP. 12—15

Păgânii tratează nedemn și necuviincios pe zeii lor.

Am isprăvit acest articol. Dovedind lămurit ceea ce sunt zeii voștri, vă voi arăta, ca o urmare firească ceea ce ei nu sunt. Așa dar în ceea ce privește pe zeii voștri, eu văd numai numele câtor va morți de demult și aud fabule numai și sunt incredințat, că cultul lor n'are altă temelie, de cât aceste fabule. În privința idolilor lor, materia este aceeași, ca și a vaselor și a mobilelor ordinare. Chiar din aceste mobile, voi faceți statuetele zeilor, ca și cum prin sfințire, li s'ar schimba soarta,—schimbându-li se oare cum prin sfințire, destinațiunea—după ce arta le-a schimbat forma, nu fără a insulta pe zeii voștrii, într'un chip crunt. Noi ne mângâiem, văzându-i suferind—pentru obținerea onorurilor divinității— aceleleași chinuri, la cari suntem expuși noi în toate zilele, din cauza lor.

Voi răstigniți pe creștini pe cruci și pe stâlpi; nu vă răstigniți și voi zeii, când le începeți conturul? Nu primesc ei primele trăsături ale corpului lor, pe o spânzurătoare?

Voi sfâșiați coastele creștinilor prin ghiare de fier; dar, fierăstraiele, rindelele și pilele nu chinuesc cu mai multă violență toate membrele zeilor voștrii? Creștinilor, li se taie capul; zeii voștrii n'ar avea cap, dacă sculptorii nu li l'ar face. Suntem aruncați la fiare sălbatice, dar nu expuneți și voi pe Baccus, pe Cibela și pe Ceres? Suntem aruncați în foc; de câte ori zeii voștri nu sufer aceeași muncă? Suntem condamnați la mine; de acolo se trag zeii voștrii. Suntem surghiuniți în insule; acolo obicinuesc și zeii voștrii să se nască sau să moară.

Dacă cu toate acestea, păstrează calitatea de zeu, vozeificați pe aceia, pe cari îi pedepsiți; chinurile sunt apoi teoze. Un lucru este sigur, că zeii voștrii sunt nesimțitori la insulte, la chinuri și la onoruri. O neleguire! O sacrilegiu! strigați voi. Infiorați vă, infuriază-vă în contra noastră, cât vă va plăcea. Cu toate acestea, voi ați aprobat pe Seneca, când el se ridică încă cu mai multă forță, în contra superstițiunilor voastre. Noi refuzăm de a adora statui, chipuri reci și neînsuflețite, foarte asemănătoare cu ale morților lor, pe cari le priceș și șoaricii, guzganii și paiajenii. Curajul nostru de a disprețui un cult greșit într'un mod învederat, nu merită mai de grabă laude, de cât pedepse? Și, putem noi să ne temem, olensând ceea ce nu este, ceea ce prin urmare nu poate simți nimic?

Ori-ce ar fi—înzistați voi—noi îi ținem drept zei; dar, dacă îi socotiți drept zei, în ce mod vă faceți voi vinovați de neleguire, de nereligiositate și de nerespect față de ei? Căci sunteți încredințați, că aceștia sunt zei și îi neglijați; vă temeți de ei și îi distrugeți; îi răzbunați și îi insultați; judecați dacă mint eu.

Întăiu de toate, fiind-că voi adorați zeii, cari vă plac, necinstiți pe aceia, pe cari nu-i adorați. Prețuirea mai mult a unora este o necinste pentru ceilalți; pe cei ce nu-i alegeți îi respingeți; disprețuiți pe cei ce îi respingeți și nu vă temeți de mânia lor.

Singur decretul senatului a fixat soarta fie-căruia dintre acești zei. Acela pe care omul nu l'a voit, pe care omul l'a dezaprobat, nu poate să devină zeu.

Zeii domestici, pe cari îi numiți Lari, sunt tratați printre voi, ca niște lucruri de casă. Îi vindeți, îi zălogiți, îi

prefaceți în vase pentru necesități rușinoase, după gradul de învechire și de uzare, în urma omagiilor primite și în măsura cerută de un alt zeu și mai puternic de cât ei, care e *necesitatea*.

Pe zeii publici, li insultați cu autoritatea dreptului public. Ei sunt supuși la dări, sunt vânduți la licitație, sunt înscriși pe registrele cestorului, ca și ori-ce alt lucru public, ca Capitolul, ca piețele. Pământul încărcat cu impozite pierde mult din prețul său; oamenii supuși la capitație sunt mai puțin stimați; acestea sunt semne de robie. Cu zeii, se întâmplă cu totul alt-fel: cu cât ei plătesc mai mult impozite cu atât sunt mai onorați; sau mai bine zis: cu cât sunt onorați mai mult, cu atât ei plătesc impozite. Se face negustorie cu majestatea zeilor. Servitorii lor nu se rușinează a cerșători prin cârciumi. Se plătește dreptul de a intra în templu și locul, ce se ocupă. Nu este cu putință a-i cunoaște fără plată.

În ce onorați voi pe zei, mai mult decât pe morții voștrii? Nu ridicați altare și temple, unora ca și altora? Statuele lor nu sunt asemenea? Ajungând zei, nu păstrează ei vârsta, starea și profesiunea lor? Ce deosebire este între ospețele făcute în onoarea lui Jupiter și între acelea de înmormântare? Ce deosebire se vede între slujitorii, cari poartă sarcina lor și chiar între vasele, cari servesc la libațiuni?

Cu drept cuvânt, voi dați împăraților voștrii decedați onorurile divine, ce le acordaserăți în timpul vieței lor. Zeii voștri vor fi recunoscători și se vor felicita pe ei înșiși de a avea colegi pe stăpânii lor. Dar, când puneți între Ceres și Diana pe o curtezană, ca Larenția,—cel puțin dacă ar fi Laida sau Prinea!—Când ridicați o statuie lui Simon Magul¹⁾, cu această inscripție: «Zeului celui sfânt»;

¹⁾ Despre această statuie a lui Simon Magul a amintit mai mulți părinți bisericești, ca *Justin Martirul* în apologia I. n. 56; *Irineu* c. I. Cap. 23; *Eusebia* în Ist. Bis. 2, Ciril catih. 6. n. 14. Însă, la anul 1574, în o insulă a Tiburului, s'a găsit o piatră, fostă bază a unei statui, notată cu această inscripție: „Semoni sanco Deo Fidio sacrum“. Mulți cred, că Tertulian despre aceasta a vrut să vorbiască. Acest Semon Sanco este un zeu al Sabinilor; însă făcând confuzie Justin Martirul, au căzut în eroare și cei ce l'au crezut pe el, înțelegând pe Simon Magul.

când puneți printre zei, pe un favorit înfierat de legi, —cu toate că drept vorbind, vechile voastre divinități nu sunt mai bune!—când intercalați ast fel de personaje, vechile divinități privesc drept injurie, ca alte divinități să vină și să participe la un drept în a cărui stăpânire erau de atâtea veacuri.

Să venim la riturile voastre religioase. Nu vorbesc de sacrificiile voastre, unde jertfiți numai ce merită a fi aruncat; victime pe jumătate moarte, stricate și pline de bube; și dacă se găsesc mai bune, aveți mare grijă, de a nu lăsa de cât extremitățile pe cari n'ați putea să le dați, de cât sclavilor și cânilor voștrii. Din dijma, ce o datoriti lui Hercule, nici a treia parte nu o puneți pe altarul lui. Laud înțeleapta voastră economie, care scapă barem o parte de a nu fi pierdută în zadar, ca celelalte.

Dar, dacă imi arunc ochii asupra scrierilor voastre, de unde scoateți învățături despre înțelepciune și conduită, câte fabule ridicole nu văd? Zeii voștri, împărțiți între Greci și Troieni, luptă unii în contra altora, în felul gladiatorilor. Venera este rănită de o săgeată, aruncată de mâna unui muritor, când ea vrea să răpiască pe fiul său Enea aproape mort, din mâinile lui Diomed. Marte lanzezește 13 luni în fiare, unde este amenințat să piară.

Jupiter datorește viața sa unui monstru, de a nu îndura aceeași soartă, ce-i pregătiseră ceilalți zei. El, când plânge moartea fiului său, Sarpedon, când arzând de un amor incestuos pentru sora sa, el îi amintește pe toate amantele sale și îi jură, că nici una din ele nu i-a inspirat vre-o pasiune așa de vie, ca ea.

De aci cari poeți încurajați, prin exemplul prințului¹⁾ lor, vor fi opriți să vorbească, de teamă că necinstesc pe zei?

Unul face pe Apolon, păzitor al turmelor regelui Admet; altul laudă pe Neptun, la Laomed, pentru zidirea Troiei. Pindar, acest vestit liric, cântă, că Esculap a fost țars de trăsnet, pentru că ar fi exercitat medicina, cu o sgârcenie criminală.

Dacă trăsnetul este al lui Jupiter, atunci Jupiter nu se

¹⁾ Homer, care narează în aceiași chip.

poate scuza de cruzime,—că a omorât însuși pe nepotul său; nici de invidie,—că a făcut să piară un om atât de iscusit. Oamenii religioși nu trebuie să divulge aceste fapte, dacă sunt adevărate; nici să le inventeze, dacă sunt false.

Poeții tragici și comici nu sunt mai cumpătați, ca alții; le place a lua de subiecte, pentru piesele lor, nenorocirile sau rătăcirile unora din zeii voștri

Eu nu vorbesc de filozofi; nu voiu cită de cât pe Socrate, care pentru a-și bate joc de zei, avea obiceiul de a jură pe un ștejar, pe un țap și pe un câne. Și, el a fost condamnat ca ateu. Soarta adevărului a fost întotdeauna: să fie urit și persecutat. Cu toate acestea, Atenienii anulând în urmă această judecată nedreaptă și pedepsind pe acuzatorii lui Socrate, i-au înălțat lui chiar o statuie de aur, într'un templu, desvinovățindu-l indeajuns. Diogene n'a făcut oare-care glume, la adresa lui Hercule? Și, cinicul roman—Varone—nu și a închipuit el 300 de Jupiteri fără capete?

Autorii pieselor voastre caraghioase nu vă desfătează, de cât expunând derăsului tuturor, pe zeii voștri. Credeți voi, că râdeți de comedienți sau de zei, în schimonositurile lui Lentulu¹⁾ și ale lui Hostiliu, când închipuește pe Anubis-adulter, pe lună om, pe Diana-bătută cu nuele, de asemenea testamentul recitat al lui Jupiter și pe cei trei Herculi-leșinați de foame? Nu se reprezintă în mod firesc, toată mârșăvia zeilor voștri? Soarele plânge de fiul său, aruncat din cer și voi râdeți; Cibela suspină după un pastor, pe care a părăsit-o și voi nu roșiți; se cântă istoriile scandaloase²⁾ ale lui Jupiter. Paris păstorul judecă pe Junona, Venera și Minerva și voi suferiți acestea. Ce este și mai mult, aceștia, cari joacă rolurile zeilor voștri, cari reprezintă pe un Hercule, pe o Minervă, sunt cei mai de jos și cei mai infami oameni. Nu este aceasta o insultă și o înjosire adusă zeilor voștri? Și voi mai aplaudați?

Sunteți voi mai religioși în circ, unde—printre grozăvenia chinurilor, printre șiroaie de sânge omenesc,—vin

¹⁾ Comedienți renumiți prin abilitatea și gesturile lor.

²⁾ Prin cari se înțeleg: lebăda, taurul etc., care amintiau adulterile lui Jupiter.

zeii voștrii să tragă danțul și să procure criminalilor, subiectul reprezentațiilor caraghioase. ce aceștia dau în public? Adesea chiar, acești nenorociți iau locul zeilor, a căror soartă le o îndură. Am văzut castrându-se în teatru cel care reprezintă pe Atis-zeul din Pe:inunte; de asemenea, am văzut pe cel care închipuia pe Hercule, dându-și sfârșitul în flacări. Am văzut—spre mai mare răs,— în sălbatecele jocuri dela amiază, pe cel care închipuia pe Mercur, examinând morții, cu varga sa arzătoare; am văzut pe cel care făcea pe fratele lui Jupiter, repezind în infern, corpurile gladiatorilor, prin lovituri de ciocan. Dacă, aceea ce am spus eu și ceea ce vor mai observa și alții după mine insultă și necinstesc pe zeii voștrii, atunci, asemenea destrăbălări desvăluiesc prin urmare un strașnic dispreț, pentru persoanele lor și pentru actorii lor și pentru privitorii cari îi aplaudă.

Dar, ziceți voi, că acestea nu sunt de cât jocuri. Dacă voiu mai adăogă aceea ce toată lumea va mărturisi,—cel puțin încet—că în templele voastre. în fața altarelor. se săvârșesc adulterii și se văd întâlnirile cele mai înfierate de legi; că de obicei preoții și slujitorii zeilor,—fiind chiar sub fâșioarele, sub purpura și ornamentele sacre, pe când încă nu s'a stins fumul tămâiei—își îndeplinesc pofta lor, nu știu dacă zeii voștri nu vor avea să se plângă mai mult de voi, de cât de creștini.

De sigur, toate sacrilegiile sunt printre voi; creștinii nu intră nici ziua în templele voastre. Dar, poate că dacă ar adoră asemenea divinități, ar fi și ei nelegiuți ca și voi.

Ce adoră creștinii deci, dacă nu adoră ast-fel de divinități? Este locul aici de a presupune, că ei adoră pe adevăratul Dumnezeu, de oare-ce desprețuesc pe zeii cei falși; că ei nu mai cad în rătăcire, căci s'au lepădat prin jurământ, de ea de îndată ce au recunoscut'o. Vă voiu explica îndată dogmele secrete ale religiunii noastre; dar trebuie a șterge mai dinainte falșele impresiuni, ce v'ați făcut despre ea.

CAP. 16

La creștini, nu se vede de loc un cult falș sau de idoli.

Unii dintre voi a visat, că Dumnezeul nostru ar fi un

cap de asin. Scornitorul acestei minciuni este Corneliu Tacit. In a cincia carte a istoriei sale, unde acesta vorbește despre războiul Judeilor, se urcă până la origina acestei națiuni; și după ce a vorbit tot ce i-a plăcut despre obârșia, numele și religiunea Judeilor, istorisește, că Judeii liberați din robia Egiptului, sau—cum cugetă el—alungați din această țară și străbătând întinsele deșerturi ale Arabiei, erau aproape să moară de sete, când de o dată, ei zăriră niște asini sălbateci, cari mergeau să bea apă, arătându-le deci isvorul, el adaogă, că în semn de recunoștință, ei au schimbat asinul în divinitate.

De aci, s'a bănuiră, că creștinii, ca înclinați către superstițiunile iudaice, ar adora acelaș idol. Cu toate acestea, chiar acest istoric, așa de bogat în minciuni istorisește în aceeași istorie, că Pompeiu, după ce a ajuns stăpân peste Ierusalim, intră în templu, pentru a cunoaște ceea ce eră mai tainic în religiunea Iudeilor și că el nu găsi aci, nici de cum acest idol.

De sigur, dacă acesta ar fi fost un obiect de adorațiune pentru Iudei, ar fi fost reprezentat prin vr'o icoană și l'ar fi fost pus mai de grabă, în locul cel prea sfânt, de cât ori-care altă parte, fiind că aci ar fost la adăpostul privirilor profanilor. Aci, nu eră îngăduit nimănui să intre, de cât numai preoților și vâlul care despărția locul cel prea sfânt de restul templului, împiedecă privirea, aci.—Voi însă nu veți tăgădui, că n'ați adora caii și vitele de povară, cu zeița lor—Epona lată poate, ceea ce voi găsiți de cântit la creștini, că: printre voi,—adoratorii tuturor speciilor de dobitoace—ei (creștinii) se mărginesc, după cum bănușiți voi, a adora numai pe asin.

În privința celor cari ne invinuesc, că venerăm crucea, se deosibesc de noi în realitate, dacă venerază și ei lemnu? Ce folosește aici forma, dacă materia este aceeași și dacă această materie este presupusă corpul unui zeu? Este mare deosebire între o cruce și zeița Pallas Ateniana sau Ceres din Far, care nu sunt alt-ceva, de cât niște bucăți de lemn groase și fără formă? Ori ce bucată de lemn se întrebuințează pentru facerea unei cruci; astfel, noi am adora zeul în întregime. Am văzut mai sus, că zeii voștri se formează prin ajutorul unei cruci.

De alt-mintrelea, adorând voi victoriile, adorați crucile, care sunt în mijlocul trofeelor. Armatele voastre respectă steagurile lor, jură pe ele și le preferă chiar tuturor zeilor. Aceste chipuri mărețe, aceste voaluri, aceste stofe prețioase ale drapelurilor se par destinate a înfrumuseța și îmbogăți crucile. Eu laud gustul vostru de a nu fi voit a le adora goale și neîmpodobite.

Alții cred—cu mai multă probabilitate și dreptate,—că soarele este Dumnezeu nostru. Atunci, ar trebui să fim așezați printre Perși, cari adoră soarele, de și nouă nu ne este permis, să-l avem, spre venerație, zugrăvit pe pavezele noastre. Baza acestei bănueli—dupre cum se vede—este, că noi ne întoarcem cu fața spre răsărit, pentru a ne ruga. Dar, nu se văd cei mai mulți dintre voi privind—cu oare-care preferință,—tot către răsăritul soarelui, adorând cerul și mișcând buzele? Dacă noi sărbătorim ziua soarelui—*Dumineca*,—aceasta o facem pentru un motiv cu totul altul, de cât pentru cultul soarelui; noi prăznuim ziua, care urmează îndată după a lui Saturn—Sâmbăta,—pe care voi o petreceți în lene și beții, cu totul deosebit de Iudei, a căror lege și rituri voi nu le cunoașteți.

Dar, de o puțină vreme, zeul nostru a apărut în această cetate sub o formă nouă. Unul din acești oameni, cari sunt mulțămiiți a se lupta contra animalelor, a expus un tablou cu această inscripțiune: «Dumnezeul creștinilor: neam de asin». El eră închipuit cu urechi de asin, cu copita la un picior, ținând în mână o carte și fiind îmbrăcat cu togă.

Noi am răs și de nume și de figură. Dar, acest monstru eră cu adevărat zeul, care le convenea de minune, acelor cari adoră divinității, cu capete de leu și de câne, cu coarne de capră și de berbec, țapi dela șale, șerpi dela coapse, având aripi la spate sau la picioare. Nu eram obligat să intru în această amănunțime; dar, am făcut-o, pentru a nu fi bănuit, că am voit să ascund ceva. Expunerea credinței noastre va desăvârși apologia de față.

CAP. 17

Dumnezeul creștinilor este Dumnezeul tuturor oamenilor și al întregului univers.

Ceea ce adorăm noi, este un singur Dumnezeu, care prin cuvântul, înțelepciunea și a tot puternicia sa a făcut din nimic, lumea, cu tot ce se coprinde într'însa, precum și corpurile și spiritele, pentru a fi podoaba mării sale. Pentru aceasta, Grecii au dat universului, un nume¹⁾, care însemnează podoabă. Dumnezeu nu se poate vedea, deși se arată pretutindinea; nu se poate pricepe, cu toate că rațiunea omului îl cunoaște; nu se poate pipăi, măcar că grația sa ne reprezintă chipul său; chiar aceasta ne probează de o dată existența și mărirea sa; căci, ceea ce se vede de obicei, ceea ce se pipăie și înțelege este mai pre jos de cât ochii, cari văd, de cât mâinile, cari, ating, de cât rațiunea, care pricepe. Iar ceea ce este nețărnut nu poate fi cunoscut desăvârșit, de cât de sine însuși. Nimic nu dă o idee mai măreață, despre Dumnezeu, ca neputința de a-l înțelege; perfecțiunea sa infinită îl descopere și tot de o dată îl și ascunde oamenilor. Iată pentru ce ei nu se iartă: căci nu recunosc pe cel ce ar putea să-l cunoască.

Vreți să dovedim existența acestui Dumnezeu, prin operile sale, care ne înconjoară, care ne susține, care ne înveselesc, care ne înfricoșază? Prin însăși mărturisirea sufletului, care cu toată închisoarea corpului, cu toate prejudiciile și reaua educațiune, cu toată tirania patimilor, cu toată robia zeilor mincinoși, când se deșteaptă, ca dintr'o beție, sau dintr'un somn adânc, când el redobândește —pentru a zice ast fel—sănătatea, chiamă pe Dumnezeu, cu singurul nume, care i se cuvine: «Dumnezeule Mare! Dumnezeule bun!» și: «ce o vrea Dumnezeu». Acest limbajiu este al tuturor oamenilor. Sufletul îl recunoaște și de judecător, prin aceste vorbe: «Dumnezeu vede», și: «mă încred în Dumnezeu», «Dumnezeu îmi va da dreptate». O mărturisire a sufletului creștin din fire! Și zicând aces

¹⁾ Κοσμος=lume și podoabă.

tea, nu privește către capitoliu, ci către cer. Sufletul știe, că în cer are Dumnezeu palatul său; că de acolo, își trage origina sa fiindcă este dela Dumnezeu.

CAP. 18

Dumnezeu s'a făcut cunoscut prin cărțile Iudeilor, care sunt în mâinile tuturor.

Dar, pentru a da o cunoștință mai desăvârșită, despre Dumnezeu însuși și despre voința sa, El ne acordă ajutorul Sfintei Scripturi, pe care o consultă toți aceia, cari-L caută, cu scop de a crede în El și de a-i servi, după ce l'ar fi găsit; căci dela început, El a trimis în lume oameni demni prin dreptatea și curățenia sufletului lor, de a-L cunoaște și de a-L face cunoscut. El le-a revărsat Spiritul său pentru a propovădui: că nu este decât un singur Dumnezeu, care a creat totul; care a făcut pre om din pământul—acesta-l adevăratul Prometeu;—care a regulat pentru totdeauna, mersul anotimpurilor; care a împărțiat groaza judecăților sale, prin foc și ape; care a dat porunci, pentru a-l plăcea și pe care nu le băgați în seamă sau pe care le călcați, dar de care sunt legale recompense demne de El; căci la sfârșitul lumii, toți morții vor învia și vor apărea înaintea tribunalului său, pentru a primi munca sau răsplata, ce ei o vor fi meritat.

El va da credincioșilor săi adoratori, o fericire veșnică; va osândi pe cei nelegiuți, la munca focului, de asemenea veșnică.

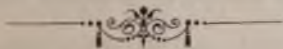
Noi am răs odinioară, ca și voi despre aceste dogme; noi ne tragem din voi; oamenii nu se nasc creștini ci devin creștini. Predicatorii, despre care am vorbit, sunt numiți profeți, pentru că ei preziceau viitorul. Profețiile și minunile, ce ei au făcut pentru a dovedi misiunea lor divină, sunt păstrate în cărțile sfinte, care acum sunt publice. Cel mai învățat dintre Ptolomei, supranumit Filadelfu, foarte curios în a ști ori-ce fel de literatură, făcându-și planul de a forma o bogată bibliotecă,—poate după exemplul lui Pisistrate,—își puse toate îngrijirile sale, ca să adune cărțile cele mai vechi și cele mai renumite; și prin sfatul vestitului Dumitru din Faler—bibliotecarul său,—se ceru lu-

deilor, cărțile acestora, scrise în limba lor, și care nu puteau să se găsiască de cât la ei. Proorocii cari erau toți Iudei, nu profetizaseră, de cât numai pentru Iudeii, pe cari Dumnezeu îi adoptase de popor al său, în persoana părinților lor. Iudeii sunt la obârșie Ebrei. Pentru aceasta, ei vorbesc ebrește și cărțile lor sunt scrise în această limbă. Pentru a fi înțelese de Ptolomeu, Iudeii îi trimiseră șaptezeci și doi de interpreți. Menedem, filozof religios, a fost isbit de uniformitatea versurilor lor.

Acestea vi le-a afirmat și Aristeu în grecește. Se văd și astăzi, aceste cărți în biblioteca lui Ptolomeu,—lângă templul lui Serapis,—cu originalul în limba ebraică. Ebreii au libertatea de a le citi în public, prin mijlocirea unui tribut; este obiceiul de a merge spre a le auzi, în ziua Sâmbetei. Dacă cine-va se va duce acolo, spre a cunoaște pe adevăratul Dumnezeu, îl va găsi chiar, nu se va putea scuti de a nu crede în El.

Pr. N. Georgescu.
Alexandria.

(Va urma).

PSALMII.

Psalmul 16 ¹⁾.

(Urmare. Vezi Bis. Ort. Română anul al XXVIII-lea, No. 7.

I) Vers, 1. Pazește-mă Doamne, căci la tine am nădăduit.

2. Eu am zis lui Iahve: «Domnul meu ești tu; fericirea mea este numai la tine»

3. (Și) sfinților, cari sunt pe pământ: «Aceștia sunt cei aleși la cari este toată plăcerea mea».

II) 4. Multe sunt durerile acelor, cari au luat altul în schimb; nu voi turna jertfele lor de sânge și nu voi pomeni numele lor pe buzele mele.

5. Iahve este partea mea și paharul meu; tu păstrezi sorțul meu.

III) 6. Funii îmi au căzut în locuri plăcute; da! o moștenire ce îmi pare frumoasă

7. Binecuvintez pe Iahve pentru că mă a slătuit; chiar noaptea mă învață rărunchii mei.

8. Pun pe Iahve în totdeauna înaintea mea, căci dacă el este la dreapta mea eu nu mă voiu clăti.

¹⁾ În psaltirea românească este psalmul 15. În *Orologiul cel mare* (ediția 1887) este la pag. 73. Face parte din catisma a II-a.

IV) 9. De aceea se bucură inima mea și se veseleşte onoarea mea; chiar corpul meu va locui în siguranță.

10. Că nu vei lăsa sufletul meu în «Șeol»; nu vei da pe cel credincios al tău să vadă stricăciune.

11. Tu îmi faci cunoscută calea vieții; săturare de bucurii este înaintea ta; plăceri sunt în dreapta ta în totdeauna.

Acest psalm coprinde patru strofe: I, II, III, IV.

Strofa I.—Vers. 1. În acest vers psalmistul, plin de încredere în Dumnezeu, se roagă să-l păzească și să-i fie scut în împrejurările grele în care se află, căci El este singurul la care nădăjduște.

Contra regulei generale (vezi Gr. mea § 3, IV și § 64 p.) Masoreții pretind a se citi שִׁכְרָנִי (șam^{re}ni) în loc de șom^{re}ni, ca și șam^{rah} ps. 86₂ și 119₆₇. Cu toate că are meleg este mai bine a se citi șom^{re}ni, adecă cu o.

Acest vers introductiv este un monostih—fără paralelism. Este manifestarea cea mai caracteristică a unei dorințe intime, pe care o exprimă poetul în aceste câteva cuvinte, de durată unui oftat adânc și expresiv, dar pline de sentiment—cuvinte în cari se întrupează elocința cea mai convingătoare și mai plină de duiosie.

Vers. 2. Acest vers coprinde mărturisirea de supunere către Dumnezeu. În textul masoretic avem de făcut oare cari schimbări. Cuvântul אָכַרְתִּי însemnează «tu ai zis», adecă «tu suflete al meu» luând astfel subiectul subînțeles, așa cum găsim în targumi. Totuși este mai probabil că אָ... este scris defectiv pentru אָכַרְתִּי—eu am zis. Ewald, și cu el Hitzig, cred că această formă a rezultat din căderea lui iod al persoanei întâi (אָ.....) Această cădere o întâlnim în limba arameică chiar ca regulă generală (comp. Gr. mea § 57 d) precum și în limba arabă. Chiar în Vechiul Testament o găsim sp. ee. יָדַעַת ps. 140₁₅; lob 42₂; עָשִׂיתָ Ez. 16₅₉ etc. În fond ambele moduri de a citi pe אָ... ajung

la același senz, căci când zic «sufletul meu» înțeleg «eu» persoana întâia. Întru cât însă traduceri vechi ca Peșito, Septuaginta, multe dintre manuscriptele ebraice și în urmă și Iudeul Mendelsohn au cetit persoana întâiu am tradus și eu tot cu persoana întâi.

La אֲדֹנָי (Adonai) trebuie a se traduce și sufixul, adică «Domnul *meu*» ești *numai* tu și nu altul, ca și ps. 35.₁₂₃. Tu ești singurul în care pot și trebuie să mă încred.

Partea a II-a a versului este obiect de discuție între exegeți. Peșito, Targumii, Symmah traduc, cu foarte neluate deosebiri: fericirea mea este numai la tine. Vulgata ca și Septuaginta. Dintre comentatori, unii, ca Delitzsch, Strack etc. traduc: «pentru mine nu se află alt bun decât la tine» luând astfel prepozițiunea ׀ׁ în însemnarea de «peste, dincolo»—însemnare în care o întâlnim în Vechiul Testament (Gen 48.₃₂; 31.₅₀; 32.₁₂ etc.). Prin urmare traducerea textului cuvânt cu cuvânt ar fi: bunul meu (fericirea mea) nu este dincolo de (peste, afară) tine; așa cum găsim în Targumi, Symmah, Ieronim. În acest caz nu avem nevoie a schimba pe כל în כל traducând: toată fericirea mea, cum susțin unii exegeți.

Alții, ca Baetgen, Houbigant etc., traduc: «nu am nici un alt bun mai înalt decât tine» corectând pe ׀ׁׁׁ în בעלדך (comp. Is. 45.₆). Poetul recunoaște că dintre toate bunurile ce are și pe care le amintește în v. 5 și 6, cel mai înalt este Dumnezeu.

Examinând de aproape ambele păreri vedem că, în fond, sunt aproape similare. Textul, însă, nu are nevoie de nici o corectură. Fraza este corectă și poetul spune că bunul, fericirea lui este numai la Iahve—idee redată identic în ps. 73.₂₅.

Depart de Masoreți este textul Septuagintei, cu care se asociază și Iudeul Kimchi: ὅτι τὸν ἀγαθὸν μου οὐ γένοιται ἔχεις=că bunătățile mele nu'ți trebuiesc.

Nu numai că după textul masoretic actual o asemenea traducere este imposibilă, dar nici ca idee nu se leagă nici cu cele precedente, nici cu cele următoare.

Caracterul poeziei ebraice constă, cum voi expune altă dată mai amănunțit, în *paralelismul membrelor*, adică în grupuri de 2 membre (versete, versuri, strofe) în cari ideile se dezvoltă în mod paralel *egal*, *opus* sau *progresiv*.

În acest vers dezvoltarea ideii este progresivă. În prima parte: Dumnezeuul meu ești tu; în a doua parte ideea dependenței lui de Iahve este exprimată mult mai clar: «fericirea mea este numai la tine». Este un fel de dependență absolută, dar nu cu caracterul dependenței servului de stăpân, ci al fiului de tatăl, care voește fericirea copiilor săi. Precum ori și ce tată voește fericirea urmașilor săi și în acelaș timp fericirea lor depinde numai de părintele lor, care îi îngrijește cu cele necesare; tot asemenea fericirea creștințioșilor este exclusiv numai în mâna lui Dumnezeu.

Pentru aceste motive am preferat în traducere textul masoretic,

În scurt: în acest vers Iahve este recunoscut ca singurul său Dumnezeu, singurul posesor al fericirii, singura sa comoară în ceruri.

Vers. 3. Acest vers este pentru toți comentatorii una din așa numitele «cruz interpretum».

Tradus după *textul masoretic* sună: sfinților, cari sunt pe pământ și aleșilor (mai exact: măriților) la cari este toată plăcerea mea.

După *Septuaginta* (=Vulgata): «τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν τῆ γῆ αὐτοῦ ἐθαυμάσασθε (ἀκριβοῶς) παντα τὰ θεληματα αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς = sfinților, cari sunt pe pământul lui, minunate a făcut Domnul toate voile sale întru dânsii». Aceasta însemnează redat în limba ebraică:

קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶצוֹ הַקְּדוּמָה

יְאֹדִיר יְהוָה כָּל-הַפְּעוּלֹת בּוֹ

Adecă in loc de «ăreț=pământ» a zis «ărețo=pământul lui» adăogând sufixul. In loc de «adire=nobili, măriți» a cetit «ia^adir», hifil dela *adar* (el face mărit, minunat).

Textul *masoretic* așa cum este astăzi prezintă următoarele greutăți: «Kodașim» cu prep. ? la începutul versului este fără legătură, căci după el așteptăm o propozițiune secundară. Propozițiunea relativă, care urmează nu o poate înlocui.—De asemenea «hemah^a=ei» în o asemenea legătură este de prisos, căci «așer baaret» este o simplă propozițiune relativă descriptivă și nu avea nevoie de un alt pronume (comp. II Sam. 2,11b, VII,9)—Acest mod de adăogare al pronumelor la relativul «așer» este general în limba arameică, de aceea și Peșito, Targumii cu Ieronim traduc cu «cari sunt pe pământ» luând pe «hemah» ca o simplă copulă și prin urmare nici nu îl mai traduc. Targumii adaogă încă: «aceștia au făcut cunoscută țaria puterei mele dela început».

(לקשרים די בארעא הנון הודעו כח גבורתי מן שריותא)

In adevăr găsim o asemenea întrebuintare a pronumelor și în limba ebraică ca sp. es. Deut. 20,15; I Reg. 9,20; dar acolo este cerut de senz întru cât este vorba de a pune popoarele streine în un contrast cât mai accentuat față de Izraeliți. In acest psalm însă o asemenea accentuare ar fi prea aspră.

Textul *Septuagintei* este și mai greu de admis, căci pe lângă că se mențin toate greutățile textului masoretic actual, dar mai introduce și altele. Așa Septuaginta cetește «ăr^afo»=pământul lui. Deci pe de o parte introduce modificări în text, punând un sufix; pe de alta, tocmai prin punerea acestui sufix, dă motive criticilor de a nega origina davidică a psalmului și caracterul lui mesianic. *Unii* dintre ei zic: cuvintele: «țara sa» ne arată că psalmul nu este compus de David, ci după exil, când deja o parte dintre Izraeliți se întorseseră în patrie. In timpul exilului mulți

se abătuseră dela adevărata credință și adorau zeii păgâni. Acum după exil, renegații rămân între streini; iar cei credincioși se întorc la patrie, Poetul exprimă aci plăcerea pe care a avut'o Iahve pentru acești aleși ai Lui, de aceea vorbește el de «sfinții», cari sunt în țară (pe pământul) lor, deosebindu-i de cei necredincioși, cari pare a nu se fi întors în patrie. *Alții* recunosc că acest psalm este compus de David când eră la Filisteni. De acolo, dintre streini, cântă dorul ce îl coprinsese pentru «sfinții cari sunt în patria (lor)». Neapărat că cu asemenea interpretări psalmul nu poate fi mesianic.

Iată dar la ce conjecturi greșite ne duce introducerea sufixului la בארין.

Afară de aceasta Septuaginta a cetit pe ארר cu ארר luând pe vau dela început ca iod din hifil al verbului ארר; iar pe iod dela urmă ca o prescurtare din יהוה sau יהוה = Iahve, tra lucând: «minunate a făcut Domnul...»

Exegeții moderni au exprimat diferite păreri. Unii—acei, cari scotesc că psalmul este compus după exil—bazați pe faptul că *λόγος* (Iahve) se găsește la Teodoret și în mai mult de 90 de manuscripte ebraice, cred că textul Septuagintei este cel mai bun. Alții fac diferite schimbări în text, traducând în un fel sau altul. Aceste păreri nu prezintă vre un interes mare de aceea nu le mai enumăr. Părerea generală este că în acest vers trebuie să se fi făcut vre o greșală.

Datoria noastră este însă a examina textul—pe cât posibil—fără a face schimbări mari, cari îi ar altera sensul. Dintre toate părerile singura admisibilă mi s'a părut a lui Delitzsch, Strack și alții.

Schimbarea ce se poate face este punerea unui *vau=și* la începutul versului și ștergerea celui dela mijloc. Atunci avem:

וְקַדְשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ

Deci «adire» stă în st. construct dependente de o propozițiune întreagă—construcțiune obișnuită în ebraică.

Senzul versului este: sfinților este în dativ cu prep. ב dependente de «eu am zis» din v. 2. Am zis; cui? sfinților, și anume acelor, cari sunt pe pământ. Ce le am zis:... «aceștia sunt.....». Prin urmare subiectul psalmului în v. 2 se adresează lui Iahve și recunoaște că El este singura lui speranță, fericirea lui, Domnul lui; în v. 3 se adresează sfinților de pe pământ spunând că toată plăcerea lui este la ei, de oare ce ei au urmat voia lui Dumnezeu. Prin această interpretare toate greutatețile enumerate mai sus dispar și fiecare cuvânt, cu însemnarea lui, este la loc potrivit.

«Sfinți» nu acei, cari au ajuns în starea de perfectă sfințenie. Cunoscută fiind generalitatea păcatului și pătrunderea adâncă în natura omului nu putem susține această sfințenie—inainte de sacrificiul expiator adus de Iisus Christos—pentru nici un Izraelit. Prin sfinți se înțeleg numai *acei rămași credincioși lui Iahve*, poruncilor Lui, temându-se de El ps. 34.₁₀; Deut. 33.₃; Dan. 7.₁₈ comp. cu ps. 35.₂₀; 101.₆.

«Aleși» (adire) se numesc nu cei mai distinși din popor din punct de vedere al puterii sau al avuției, ci al demnității, nu însă față de oameni, ci față de Dumnezeu, a cărui voe fac și cari, pentru aceasta, se vor bucura nu numai de fericirea pământească, ci și în ceruri vor fi în mare onoare, de aceea îi numește de acum sfinți.

Cu alte cuvinte: *în vers 2 este supunerea și iubirea către Dumnezeu; în vers 3 este iubirea către cei plăcuți lui Dumnezeu: «Sus în ceruri Iahve este fericirea mea; aici pe pământ sfinții, aleșii sunt plăcerea mea», pentru că ei fac voea lui Dumnezeu, urmează pe căile Lui, pe cari merge și el.*

Cum din această interpretare a psalmului rezultă ca-

racterul său mesianic, spre a evită repețirea, voiu arătă la urmă.

Strofa II. Vers. 4. Ideea ce coprinde este contrară versului 3. Pe cât de mult iubește poetul pe sfinți pe atât desprețuește pe acei, cari se închină zeilor.

עצבותם (atebotam)=durerile lor, ca și Peșito, Symmah, Aquila, nu «zeii lor» cum înțeleg Targumii (צלמנהון), Teodoțiu și Ieronim. Zei în limba ebraică se zice עצבים. Au cetit «zei» pentrucă voiau a concorda verbul, care este masculin, pe când «dureri» este femenin. Cum că acei Izraeliți, cari se pleacă zeilor „vor strigă de durere în inimă” ne spune și Ies. 65.¹⁴,—LXX traduc: sau înmulțit αὐτὸς θείων αὐτῶν, μετὰ ταῦτα ἐτάχοναυ=slăbiciunile lor, după aceea s'au grăbit. Iar Targumii au: כִּסְגָן צלמניהון מן כתר יין מוהן לקרבא—s'au înmulțit idoli lor după aceea s'au grăbit ca să aducă darurile lor. Atât traducerea Septuagintei, cât și parafraza Targumilor nu corespunde textului masoretic. Cuvintele אהר מהרו nu pot aveă alt senz decât că s'au abătut dela Iahve. Foarte greu este a se ști dacă מהר (mahar) vine dela mahar, care se găsește numai în piel și însemnează a alergă; sau dela mahar=ăși luă femeu pentru o sumă oare care. Septuaginta, Peșito, Targumii, Symmah, Ieronim, Teodoțiu și iudeul Kimchi îi dau însemnarea de a alergă: «acei, cari aleargă după alți zei». Greutatea este că aici ar fi trebuit să steă Piel nu Kal, deci מהרו ca Naum. II.₆.

Alții, imitând pe Aquila, au cetit הִכִּירוּ=au schimbat, de la mur=a schimbă. Gramatical este însă imposibil de oare ce mur se construște cu acuzativul obiectului pe care îl schimbă; iar aceia ce iau în schimb se construște cu כִּי, aceea ce nu avem aici.

Acei cari îl iau dela mahar=ăși luă o femeu pentru

o sumă oare-care, cum este Aben Esra, uită că atunci când se vorbește de unirea dintre Dumnezeu și oameni, Dumnezeu este socotit în totdeauna ca bărbatul, care plătește suma. În acest psalm este contrariul.

Senzul acestui vers, cu toată divergența de păreri din punct de vedere gramatical, este destul de clar: se înmulțesc durerile acelor, cari se închină la zei streini. A traduce: «au luat altul în schimb» este a redă exact senzul cuvintelor textului masoretic. Această traducere se apropie mai mult de însemnarea verbului «a alergă». «Schimbarea» conține în sine «alergarea» după ceva, așa că în traducere se adoptează deja efectul actului de a alergă după ceva.

«Nu voi turna jertfele (mai exact: libațiunile, turnările) lor de sânge». Unii exegeți, pentrucă se exprimă dispreț către asemenea libațiuni, cred că aci se face aluziune la jertfele de copii pe cari Izraeliții renegați le aduceau lui Moloch și despre cari vorbește Isaia 57., sq. Cu desăvârșire fals. Nici în timpurile biblice, nici în urmă nu se vorbește nicăeri de jertfe unite cu libațiuni de sânge.

Ideea este aceasta: Psalmistul își exprimă disprețul și oroarea pentru cei renegați și trecuți la cultul zeilor.

Sângele la Izraeliteni era o mâncare oprită. Acei, cari îl ar fi mâncat erau necurați. Dar mai odioși sunt! acei, cari, cu mâinile mănjite de sângele criminal al victimelor lor, aduc sacrificii lui Iahve. Nimeni nu trebuie să aibă amestec cu aceștia. Psalmistul nu aduce sacrificii cum aduc ei. Sacrificiile, libațiunile lor sunt așa de odioase, ca și cum ar constă din sânge nu din vin.

Septuaginta, și cu ea Vulgata, întoarce senzul și zice: οὐ μὴ συναγάγω τὰς συναγωγὰς αὐτῶν ἐξ αἱμάτων=nu voi aduna adunările lor din sânziuri. Aceasta se poate înțelege și că nu va lua parte la adunările lor în care se aduc aseme-

nea sacrificii; dar și că nu va veni în adunările lor pentru că se compun din oameni nelegiuți.

«Nu voiu pomeni numele lor pe buzele mele» arată disprețul cel mai mare posibil față de acei renegați. În gura Izraeliților nu trebuie să se audă numele altor zei (Ex. 23,13); numele acestora nu trebuie pronunțat (Hosea II,19); amintirea lor este interzisă (Țefania I,4), căci «eu voiu distruge numele zeilor de pe pământ (Zaharia 13,2). Bunul cel mai înalt al omului este la Iahve. Tot ce doarește are în El și poate dobândi numai prin El. De aceasta trebuie a fi sigur omul, căci:

Vers. 5. Iahve este partea și paharul lui; el ține sorțul lui.

«Partea mea» nu în sensul de «partea de întreținere», ci «partea lui de posesiune». După V. T. leviții, la împărțirea pământului Canaan nu primiseră parte de moștenire, căci Iahve trebuia să fie partea lor. Poporul Izrael față de celelalte popoare era «regat de preoți și popor sfânt» (Ex. 19,6), prin urmare partea lui era, ca și pentru tribul lui Levi, numai Iahve. Nimic pământesc, nimic din ce este creat, dintre creaturi și lucruri trebuie să fie socotit ca posesiunea lui Izrael, ci numai Iahve este moștenirea lui, acela în care și prin care poate să ajungă la o mulțămire și fericire deplină.

«Paharul meu» însemnează soarta lui. Cred că acest termen «paharul meu» de moștenire dela Iahve este în opozițiune directă cu paharul plin dela sacrificiile de turnare—libațiuni. Pe când acei, cari se închină zeilor beau paharul lor plin de sânge necurat, credincioșii sorb cu plăcere din paharul plin de bucurii al lui Iahve (comp. ps. 23,15), lor este fericirea. Mântuitorul înaintea patimilor sale se roagă: Părintele meu, de este cu puțință, fă să treacă paharul acesta dela mine.

În limba română avem chiar expresiuni ca: «imi a fost

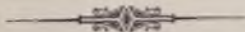
dat să beu și paharul acesta»; cu alte cuvinte mai întâmpinai și aceasta.

«*Tu păstrezi sorțul meu*» adică în mâna lui Iahve este soarta lui și El este care îi ajută să nu o piardă. Senzul frazei este clar. Gramatical însă cuvintele sunt greu de explicat. Ce este הוֹמֵךְ? După formă ar fi hifil dela un verb *iamak*, care însă nu există în ebraică. Alții cred că stă în legătură cu הוֹמֵךְ = a lărgi, care se întâlnește în limba arabă vulgară vorbită astăzi în Damasc. Dar în dicționarele vechi arabe nu se găsește o asemenea rădăcină. Iar însemnarea «a lărgi» nu se potrivește cu «sorțul, soarta». «*Tu lărgiești sorțul meu*» este un nou senz. Toți exegeții au făcut conjecturi asupra acestei forme. Probabil că este participiul Kal dela הַמֶּךְ (*tamak*) format ca סָבִיב II Reg. 8,21. Cei LXX au: σὺ εἶ ὁ ἀποκαθιστὼν τῆν ἀληθινότητα μου ἐμοί = אַתָּה הוֹמֵךְ נִוְרָתִי = tu ești care așezi moștenirea mea. *Peșito* traduce: tu restitui moștenirea mea.

In acest vers se arată că toate bunurile pământantești și cerești sunt exclusiv în mâna lui Dumnezeu, care ține soarta fiecăruia. Cum la masă se împarte vinul cu cupa, așa la masa împăratului ceresc la care sunt chemați toți se împarte fiecăruia după rang, după meritele sale, partea ce i se cuvine.

Diacon Dr. Popescu-Mălăești.

(Va urma continuarea aceleiași psalm).

DUMINICA III DIN POSTUL MARE.

PREDICA
PENTRU MÂNTUIREA SUFLETULUI,

Părinte în mâinile Tale încredințez
sufletul meu! (Luca XXIII. 46).

«Și eră ca la al șaselea ceas», zice evangelistul, «și întuneric s'a făcut peste tot pământul, până la al noulea ceas, și s'a întunecat soarele, și catape-teazma bisericei s'a rupt prin mijloc, iar Iisus cu glas mare strigând, a zis: In mâinile Tale, Părinte, îmi dau sufletul meu, și zicând acestea și-a dat sufletul»,

Și a murit Mântuitorul lumii, ca să se scoale din morți a treia zi, biruind puterile morței. Căci scris a fost să fie așa, după cum s'a grăit prin prooroci. Și eră Fiiul lui Dumnezeu lumină din lumină și Dum-nezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, iar ca om printre oameni, suflet fără de păcate și duh fără pri-hană. Și, om fiind, a primit sufletul dela Dumnezeu, în ceasul când Părintele lumii a hotărât să'l trimeată în lume; și când a murit ca om, tot lui Dumnezeu și-a încredințat sufletul, pe care l'a purtat în trupul

său cei treizeci și trei de ani, cât a stat între noi ca să împliniască Scriptura.

În mâinile lui Dumnezeu avem să ne dăm și noi, fiecare, sufletul în ceasul morții, căci sufletul al lui Dumnezeu este, suflare din suflarea gurei Lui și tot Lui avem să i-l întoarcem, precum trupul din pământ este și se va întoarce iarăși în pământ. Ceea ce este al pământului, pământului să se dea, iar ce este al cerului, să rămăe al cerului. Așa e cu dreptul, fraților, și știți și voi că este așa. Prea bine știți, că sufletul se încarcă cu păcate pe lumea asta, știți că pe lumea cealaltă supus este judecăței, și că trebuie să dea seama lui Dumnezeu de toate câte le-a făcut, luând răsplata dreptilor, dacă a făcut cele plăcute Domnului și scoborând în focul cel veșnic al Iadului, dacă a făcut rele. Iar voi, după obiceiurile neamului nostru, vă îngrijiți cu multă dragoste de sufletele morților și multă cucernicie puneți întru împlinirea celor rânduite de credința noastră și de deprinderile strămoșești. Cele rânduite de Biserica Ortodoxă pentru sufletul morților sunt sfinte rugăciuni ce se fac de preoți, într'anumite zile, pentru pomenirea tuturor, celor din veacuri adormiți, drept credincioșilor creștini, a părinților și fraților noștri, și a tuturor cuvioșilor și de Dumnezeu purtătorilor părinți cari au stăruit întru nevoie¹⁾. Dar voi pentru

¹⁾ Cărțile bisericești dau aceste zile ca pomenire a morților. *Triadul*, Sâmbăta de dinaintea lăsatului de carne a Postului Mare, și Sâmbăta de dinaintea lăsatului de brânză. *Fenticostarul*, Sâmbăta Rusaliilor. *Tipiconul* dă patru Duminici de peste an, de fiecare anotimp una: Duminica înainte de Crăciun, înainte de Rusaliu, la

morții voștri, purtați de grijă cu negrăit mai multă străduință decât o cere sfânta noastră Biserică, și întru aceasta de laudă sunteți, căci bine este ce faceți, și bine în lume e cu atâta mai bine cu cât este mai mult. Cele ce le faceți pentru sufletele morților sunt obiceiuri frumoase ale neamului nostru și nu toate neamurile lumii poartă atâta grijă de morții lor, cum o purtăm noi Românii. Iar asta este o vrednicie a noastră, și scrisă ne este spre laudă neștirbită prin cărțile celor ce scriu.

Pentru sufletele morților noștri, noi avem zile hotărâte, în care dăm de pomană colivă, colac și oală sau doniță nouă cu apă ori cu vin, iar de toarta oalei legăm flori. După obiceiul vechiu, rămas dela vechii noștri străbuni, aprindem focuri la Mucenici și la Joi-mari, le cărăm apă și le udăm mormintele, pentru ei așternem lăicere curate și le punem pâne și vin, pentru sufletele lor ne rugăm la pomeni și la parastasuri, și tot pentru sufletele lor facem milostenie, fie acasă ori pe drum, și milostenia noastră o însoțim cu rugăciune, cu dorința «să fie de sufletul tatei, a mamei, a copiilor» ori a altui mort din casă. Și iarăși și iarăși zic, fraților, că toate aceste frumoase sunt și mântuitoare, și de toată lauda, și scumpe sufletului nostru, pentru că întru adâncurile sufletului își au rădăcina, și pentru că adevărată e

16 Iulie și la 11 Octombrie—acestea două din urmă schimbătoare. *Mineul* dă două zile în Decembrie, iar *Octoiul* tipărit la Râmnic (anul 1776, pag. 222 și 223) zice că toate Sâmbetele de peste an sunt pentru pomenirea morților, și cântările bisericești pe ziua aceasta sunt anumit pentru morți întocmite.

vorba din bătrâni, că cine nu cinstește pe cei morți, nici pe vii nu cinstește, și că nu e pe lume păcat mai cumplit decât a'ți bate joc de omul mort. Iar întru aceasta, neclintit e adevărul că neamul nostru românesc fără de prihană este și că poartă grijă cu multă scumpătate de cei morți și că hulirea ori necinstea pomenirii, ori chiar numai a oaselor unui mort negrăit păcat e în ochii noștri.

Dar, fraților iubiți, toată dragostea cea multă a noastră de cei morți, și toată grija de sufletele lor și marea noastră străduință ca să le mântuim prin milostenie și să le apropiem de Dumnezeu prin rugăciune, toate acestea nu pot să ajute sufletelor întru deplină mântuirea lor. Nu pot, fraților, căci așa este cu cel ce a fost omorât cu silnicie și apoi e rescumpărat cu bani de cel ce l'a ucis. Ce'i folosește celui ucis rescumpărarea, căci banii nici nu'l pot înviadin morți și nici bucurie nu'i pot face. Că, iată, voi multă trudă vă faceți să îngrijiți și să mântuiți sufletul celui mort, dar de sufletul vostru cel viu și purtător de păcate n'aveți nici o grijă să'l mântuiți. Pentru sufletul vostru nu vă rugați, nu'l purtați pe cărări adevărate, nu vă dați nici o osteneală să'l țineți curat, ci mereu îl încărcăți cu păcate prin ocări și certuri și mâni aprinse și furturi și nedreptăți și minciuni și jurăminte strâmbe și prin câte sunt ispite ale diavolului, celui ce ține mâna vecinic întinsă spre capul vostru, ca să vă apuce. Vă e milă de sufletul celui mort, că nu va putea răsbate prin vămile văzduhului, unde stau Dracii de pază, cu limbile ca su-

lița și cu ghearele lungi, și nu vă e milă de sufletul vostru, care vă poartă și vă dă suflare gurei, și'l lăsați pe mâna diavolului, ca pe un lucru care nu e al nimănui! Câte vămi are și viața, și de ele nu vă e frică, și le nesocotiți. Și de ce faci așa creștine al lui Dumnezeu? Tu poate gândești că diavolul are putere asupra ta numai în cealaltă lume? Să fie și așa și tot trebuie să te gândești că el nu poate avea putere acolo, în cealaltă lume, decât numai după felul cum te-ai purtat în lumea asta. De te-ai purtat bine, Dumnezeu cel drept și bun nu te va lăsa pe mâna diavolului, iar de te-ai purtat aici rău, acolo al caznelor vei fi. Vezi tu, omule, că de aici din viața aceasta începe răul și binele, aici ari și seameni, iar dincolo numai seceri. Și cu drept e, să seceri ce ai semănat. Atunci de ce nu te porți în viață așa ca să'ți fie fericită viața de după moarte? Poate gândești că te vor mântui rugăciunile ce le vor face după tine ai tăi, când vei fi mort? E cu dreptate să se roage copiii tăi pentru tine și pentru sufletul tău, precum te-ai rugat și tu pentru părinții tăi. Vor da și ei de pomană pentru tine, îți vor ține Sămbetele, vor face pentru tine parastasuri, și vor plăti slujbe pentru odihna ta. Vor face negreșit toate acestea, dar de ce îți pui tu nădejdea întreagă numai în ajutorul altora și tu nu'ți ajuți singur? Tu nu faci nimic pentru mântuirea ta și aștepti să te mântuiască alții. Ai căzut în apă și nu dai din mâni, ca să ajungi la mal, ci te lași cu totul în nădejdea celor ce te văd, ca să sară ei și să te scape de peire? Dar vezi, omule, că

sărind aceia după tine, degeaba să trudesc să te scape dela moarte, căci tu nici mâna nu vrei să le-o întinzi, nici nu te opintești să innoți spre ei, nici nu faci nimic spre a ta mântuire, ci tot spre răul tău le faci toate, ca așa mai adânc să te scufunzi și tot mai anevoioasă să le faci străduința lor de a te scăpa. Aceasta numai o pildă este, dar adevărul rămâne același, căci a ta purtare cu ce s'ar putea mai bine asemăna decât cu înecarea în păcatele lumii aceștia, iar moartea ta cu osânda cea veșnică.

De aceea, fraților, fiți creștini curați cu inima și cu sufletul și așa vă purtați ca să vă mântuiți prin voi înșivă. Să vă încredeți și în mila lui Dumnezeu și în rugăciunile ce se vor face pentru odihna și pacea sufletului vostru, ca să vă mântuiți pe deplin și să vă spălați de toată prihana. Căci, dacă tu, omule, nu te speli și pleci de pe pământ plin de noroiu, pe calea cea lungă, cu credință că te vor spăla numai rugăciunile celor rămași, cum te vei înfățișa înaintea lui Dumnezeu? Nu se va scârbi de tine a tot înțeleptul Tată, văzându-te așa de înoroiat, și întru atâta nesimțire fiind, că tu dela tine n'ai pus nici puțină osteneală să te speli și să te cureți, încrezându-te că te vor spăla rugăciunile altora, și ce nu vor putea face ele, va împlini îndelunga răbdare și mila cea fără de sfârșit a lui Dumnezeu? Nu, fiilor, să nu trageți nădejdea asta, căci Dumnezeu n'ajută pe cel ce nu voește să și ajute singur, iar mila Lui este numai pentru cel vrednic, nu și pentru cel ticălos și leneș. Gătiți-vă singuri calea și singuri adu-

nați-vă cele trebuincioase vieții care va să vie, iar rugăciunile celor rămași să vă fie vouă ceea ce sunt martorii pentru omul drept și cu bună purtare, când pentru o vină fără de voe e dus în fața judecății. Acolo toți cu o gură mărturisesc despre dânsul: da, îl cunoaștem pe acesta, și cinstit întru toate este. Și atunci judecătorul cu îngăduință muștrându-l, fără pedeapsă îl lasă să plece la casa lui, căci vede bine că vina lui fără de voe a fost.

Un om o dată, chemat fiind cu multă mânia la Împăratul ca să dea seamă de o faptă greșită a sa, s'a înspăimântat foarte și a rugat pe cei mai buni prieteni ai lui să vie cu dânsul la împărăție și să stea martori și să se roage pentru el. Unii dintre ei s'au codit în tot chipul, că nu pot să plece, dar să meargă el singur că va ști el ce trebuie să spue și va potoli mânia împăratului. Și a plâns bietul om, văzând că prietenii la care a ținut vieața întreagă, îl lasă acum tocmai, când are mai multă nevoie de ei. Alții dintre prieteni l'au petrecut până la poarta împăratului, dar mai departe n'au voit să meargă, și s'au întors acasă. Atunci bietul om, neștiind ce să facă întru amarul său, stă și se bociă, când iată că vede pe unul cunoscut, care nici o dată nu i-a cerut nimic, nici la masă nu i-a mâncat, veselindu-se ca cei pe cari îi ținea prieteni, căci îl nesocotia, fiind sărac și umilit. Și s'a rugat de acesta să intre cu dânsul la Împăratul, și i-a zis: Iată, chemat sunt aici și ni-meni n'a voit să mărturisiască pentru mine. Eu pe tine nu te-am băgat în seamă nici o dată, și puține

ai avut dela mine în viață. Iar acela i-a zis: Nu face nimic! Haidem să intrăm la Împăratul. Și au intrat amândoi, și a vorbit și a stat tare cu cuvântul omul cel nebăgat în seamă, mărturisind pentru cel chemat la osândă, și a îmbunătățit inima împăratului.

Eu v'am spus o pildă, fraților iubiți, ca să luați învățătură. Omul chemat la împăratul este ori ce om când moare, este sufletul, chemat la Dumnezeu să dea seama de greșalele sale. Prietenii cari nu voesc să meargă cu el și stau acasă sunt bogățiile și bunurile pământești ale omului, lucrurile la care omul în nebunia sa ține mai mult, dar cari rămân pe lumea asta și lasă pe stăpânul lor să plece singur. Prietenii, cari au petrecut pe om până la poarta împăratului, sunt rudele și cunoscuții, cari petrec pe mort până la mormânt și de acolo se întorc lăsând sufletul mortului să meargă singur la Dumnezeu. Iar omul acela, nesocotit și nebăgat în seamă, care a mers în fața împăratului, este viața cea curată și faptele bune ale celui răposat. Trăind omul, nu bagă în seamă pe acest prieten, pe cel mai bun martor în fața judecăței, și când e la judecată numai acesta îndrăznește să stea tare cu vorba și să potoliască pe judecător. De aceea vă învăț, să vă gătiți singuri calea pentru cealaltă lume. De aceea dintru început v'am spus, că fiecare dintre voi în mâinile lui Dumnezeu are să'și dea sufletul, căci dela Dumnezeu l'a primit, și v'am adus aminte că însuși Domnul Christos ne-a arătat aceasta în ceasul morței sale, când a strigat: În mâinile Tale, Părinte, încredințez sufletul

meu. Să luați bine aminte, că unii dintre voi, nesocotind poruncile Domnului, uitați toate câte sunt pentru mântuirea voastră, uitați până și drumul spre sfânta biserică, și vă lăsați sufletul să se încarce cu atâtea păcate încât nu'l puteți scăpa de chinurile Gheenei. Vă mângâeați cu mila lui Dumnezeu. Cu adevărat trebuie să credeți în marea milă a Lui, dar iarăși bine să știți, că El nu e numai milostiv, ci și drept, și așa fiind El nu se poate îndurâ peste măsura dreptăței, căci dac'ar face și celui negru de păcate aceeași parte de milă ca și celui pocăit și celui fără de păcate, El ar fi nedrept, iar a tot înțelepciunea Lui nu poate să facă nedreptate. Dar voi întoarceți-vă spre El, păziți legile Bisericii, faceți binele și iubiți pacea și adevărul, și atunci puteți zidi nădejdea voastră pe temelia milostivirei Lui. Și mai presus de toate, pocăiți-vă și cereți îndurarea Domnului. Și pocăința să vă fie din inimă curată și cu deplină voință de a vă întoarce dela rău și să nu vă amăgiți cu gândul că puteți amăgi pe Dumnezeu. Că de faceți fântână pe marginea drumului pentru drumeții însetoșați, pomană pentru sufletul vostru este, că de dați săracilor o haină, pentru sufletul vostru o faceți, că de dăruți sfintei biserici o icoană ori alt lucru sfânt, sufletului vostru o dăruți. Dar când le faceți acestea, curată să fie inima și mâna voastră și nu cu amăgire, socotind că dacă ați făcut aceasta, ați făcut de ajuns pentru sufletul vostru și de ați păcătuit până acum toate vi să iartă, și că puteți păcătui înainte că toate vi se vor ierta.

Să nu socotiți, fraților, că de ați fost plini de noroiu, cu o singură spălare v'ați făcut curați, și curați veți rămâne până la sfârșit, ori cât de mult noroiu s'ar lipi de voi. Precum spălarea feței o faceți în fiecare zi, așa curățirea sufletului neîntreruptă să vă fie, prin pocăință adevărată, prin rugăciune și fapte bune. Fiți drepti și iubitori de adevăr, lăsați răutățile și vrăjbele cele fără de folos și mai ales fără de pricină, nu râvniți la norocul altuia și nu vă pizmuiți, smeriți-vă și ajutați-vă unul pe altul. Supuneți-vă legilor și cercetați biserica, mai conțeniți drumurile cărciumei și petrekerile cele multe. Și dacă veți face așa, negrăit mai multă putere vor avea rugăciunile celor rămași după voi, și bietul vostru suflet nu se va mai sbate prin văzduh, tremurând de frică. El nu îndrăznește să se ridice în aer ca să și i-a drumul spre lumea cealaltă, căci dacă a fost păcătos îi e teamă de Diavoli cari îl pândesc. Dacă a fost suflet bun și drept, el zboară liniștit și vesel, că a ajuns în lumina cea adevărată și n'are frică nici de rîurile de foc, nici de judecată, nici de mânia lui Dumnezeu.

Pentru sufletul vostru după moarte, pentru el vă îngrijiți, traților creștini, de cu bună vreme și în toată vremea vieții voastre. Numai un suflet avem și dacă îl vom perde, ce ne vom face? «Suflete, suflete» zice Proorocul «unde te vei ascunde de judecata lui Dumnezeu, și în care ascunzătoare a lumii vei afla liniște și pace, dacă n'ai dus pacea și liniștea cu tine?» Amin.

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Secolul al XIX-lea.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română», anul al XXVIII-lea, No. 10).

Data	Luna	
1826		Contra boerilor recalcitranți ca și Mitropolitul. Interogatorul Mitropolitului ¹⁾).
1826	Febr. 18/6	Mitropolitul de Sibiu, Vasile Moga care promise lăzile cu odoarele Sf. Mitropolii din București, le trimete Mitropolitului Dionisie la Brașov ²⁾).
1826		Mitropolitul Nectarie dăruise Mitropoliei din Sibiu un număr de odăjdii, dar logofătul Mitropoliei Neculai, protestează și le reclamă, Mitropolitul roagă pe Dionisie a mijloci de a i se lasă acele odăjdii ³⁾).
1826	Octom. 2	Mitropolitul Dionisie scrie consulului rusesc din București să stăruiască de a fi pus înapoi în scaun, asemenea scrie și Ministrului de externe din St. Petersburg de a-l aduce la scaun ⁴⁾).
1826	Iulie 17	Primesc din partea secretarului de stat rusesc mulțămiri Impărătești pentru doleanțele manifestate cu ocazia morții Impăratului Alexandru Dionisie și Ilarion etc. ⁵⁾).
1826	Aug. 17	O epistolă a lui Efrosin Poteca din Argeș către Mitropolit zicând că școalele sunt închise pen-

¹⁾ Bia. Ort. XIII.

²⁾ V. XIX. 1830. M. B. A. R.

³⁾ Idem.

⁴⁾ Idem. pag. 139 și 140.

⁵⁾ Idem.

Data	Luna	
1826	Martie	tru că-i ciumă. Apoi Ioan Maiorescu recomandă Mitropolitului spre a ajuta împreună cu Episcopii pe d. Roga Directorul școalelor naționale, din cordonul Militar din Banat, spre a edita Octoihul ¹⁾ .
1826	Febr. 16	Nectarie Sardion egumenul sf. Spiridon din cauza vrăstei înaintate se retrage și în locul lui se hirotonește Varlaam Cuza, cu titlu de Sardion ²⁾ .
1826	Iunie 1	Vine ecodos pentru Varlaam Cuza dela Patriarhatul Constantinopol ³⁾ .
1826	Decem. 1	Se înaintește prin alegere Meletie dela Huși la Roman, iar în locul lui se alege Ieremonaahul Sofronie Miclescu ⁴⁾ .
1826	Aug. 8	Vine întărirea socotinței acestia asupra lui Meletie Episcop la Roman 1826 și din partea patriarhiei.
1826	Aug. 29	Sandu Sturza dă un hrisov prin care, în urma propunerii Mitropolitului Veniamin, sfătuște pe boerii țării să contribuiască la zidirea unei Catedrale mărețe căci cele două Biserici existente sunt mici și nu încap publicul creștin și apoi și țara are nevoie de o catedrală care să-i facă onoare ⁵⁾ .
1826	Aug. 29	Sandu Sturza V. V. dă un hrisov prin care declară că Monastirea Iazaret Galata este liberă de Iazaret, mutându-se în Monastirea Frumoasa Carantina. Eră dar holeră în Iași pe atunci. S'a făcut strămutarea cu consimțământul Mitropolitului ⁶⁾ .
1826		Istoricul Drăghici ne povestește următorul episod din viața Mitropolitului Veniamin: Pos-

¹⁾ V. IV. 1845—49. M. B.

²⁾ Cond. Sf. Mitr. Mold.

³⁾ Idem.

⁴⁾ Idem.

⁵⁾ Revista Teol. an. IV. pag. 78.

⁶⁾ Revista Teol. vol. III pag. 277.

Data Luna

telnicul Lascarache Sturza a fost trimes Capuchihae la Țarigrad și cu multe însărcinări scurte și eră favoritul lui Volă. Mitropolitul Veniamin se certase cu el dela niște afaceri bisericești, care nu s'a putut stăpâni a nu zice în fața Mitropolitului acestea: «Că nu va fi Mitropolit, decât până va pune el piciorul în Țarigrad. La aceste amenințări Mitropolitul atât a răspuns oftând: Pentru mine puțin mă îngrijesc Cucoane Lascarache, să faci ori ce-ți va trece prin mână, că eu ca călugăr știu a trăi și la Monastirea Neamțului, dar mă îngrijesc pentru țară, să nu o duci în ispite mari; pentru aceasta mă voiu rugă lui Dumnezeu, ca de mergi cu inimă curată pentru dânsa, să'ți ajute a tot puternicul să ajungi cu sănătate acolo, spre a-ți împlini dorința; iară de te duci cu cuget viclean să nu'ți ajute Dumnezeu a pune piciorul în Țarigrad, precum zici că va fi vai de dânsa. Și așa s'a întâmplat, că ajungând la Adrianopol, l'a coprins o boală atât de cumplită, în cât pe drum ș'a dat sufletul, ducându-l la Țarigrad mai mult mort. Această împrejurare apoi a adus multă intristare curței și o evlavie nespusă boerilor asupra persoanei Mitropolitului Veniamin, pentru astă prezicere ce făcuse ¹⁾».

1826 Iulie 1

De adunarea țarei, după propunerea Mitropolitului Veniamin, se alege Ieremonahul Sofronie Miclescu Episcop la Huși, rămas vacant scaunul prin trecerea lui Meletie ca Episcop la Roman. Este curios că nu se propun trei candidați, și numai unul. Domnul întărește alegerea făcută

Prin Firmanul Impărătesc să invoeste din nou a se trimete Egumeni pe la Monastirile zise închinat de către locurile unde sunt închinat,

¹⁾ Drag. V. II. pag. 171 și 172.

Data	Luna
------	------

aceasta sub pretext că pământeni Egumeni n'ar fi trimis locurilor respective sumele din veniturile ce prisosiau prin capuchihaua Valahiei la acele Monastiri. De aceea firmanul dispune: «de a se întoarce stăpânirea și cârmuirea acestor Monastiri în starea lor cea dintâi, cu condiție de a se alege pe viitor călugări (greci) cinstiți și vrednici și să se trimită aceia de către Patriarhii... Către aceasta din călugării aceia cari în trecuta întâmplată răsvrătire în Valahia, urmând și dând ajutor revoluționarilor, s'au arătat de vinovați, penimenea din asemenea pribegi călugări pe viitor să nu se primiască la Monastirile de acoloa ¹⁾».

1826	Febr. 27
------	-------------

Isnaful pitarilor Creștini cer și li se adinite, ca «să conteniască lucrarea pâinei pentru Creștini de către Jidovi și să lipsiască Jidovii din isnaful acesta ²⁾».

1826	Aug. 8
------	--------

Ioan Sandu Sturza V. V. dă un Hrisov, îndemnat de Mitropolitul Veniamin, pentru a se clădi o măreață catedrală, pentru că cele două Biserici ce existau, Stratenia și Sf. Gheorghe, nu erau încăpătoare pentru public. Între altele zice Hrisovul: «Urmează neapărat zidirea din nou a unui Sf. Locaș al Mitropoliei cu clopotnița sa împreună, ce nu o avem nici de cum în o așa mărime și chibzuință, precum cere atât trebuința și râvna norodului, celui înmulțit de acum, cât și însuși cinstea și lauda Patriei. Apoi face apel Domnul la sentimentele religioase și patriotice ale cetățenilor de a contribui fie care cât va voi spre întâmpinarea cheltuelilor clădirei. El însuși oferă cel întâi 83,995 lei (Acest proiect nu s'a realizat, din cauză că în curând a avut loc altă ocupație rusească în cât lucrul s'a început la 1833 ³⁾».

¹⁾ Uricariu V. I. pag. 169, de Teodor Corescu. Iași 1871.

²⁾ Uricariu V. pag. 169.

³⁾ Ist. Mitr. Mold. 54 etc.

Data	Luna
------	------

1826	Apr. 10
------	---------

Mitropolitul Veniamin dă instrucții cum trebuie să se poarte Egumenii Români de pe la Monastirile închinat și cum să întreție acele Monastiri ¹⁾.

1826	
------	--

Divanul țarei alege pe Ieromonahul Sofronie Miclescu de Episcop al Hușului, iar Domnul îl întărește, în urma recomandării Mitropolitului Veniamin ²⁾.

1826	Martie 20
------	--------------

În urma reclamelora neîncetate ale Patriarhilor pentru veniturile Monastirilor închinat, se iau măsuri să se dea moșiile în arendă și să se trimită la locurile de jos numai prisosul veniturilor, așa opinează Mitropolitul, Episcopii și boerii prin anaforă, iar Domnul admite.

1826	Sep. 12
------	---------

Mitropolitul Nectarie face testament, declară că avere n'are. *Ὁμολογῶ δὲ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὅς ἐν τῷ φοβερῷ αὐτοῦ παριστάμενος Κυρίῳ ὡς οὐδὲν ἑμαυτῷ σὺνοδοῦ νοσηριάζμενος ἢ σφετερισσαί. οὐδ' ἄλλο ὁβολοῦ ἐκ τῶν τῆς ἱερᾶς ἐπισκοπῆς Ρυμνίκου ἢ ἐκ τῶν τῆς ἁγίας Μητροπόλεως Ὁρθοδόξου ἐξ' ὅσον ἡμεῖν προσητός.*
 «Mă jur înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor că prezentându mă la înfricoșatul județ al Domnului, nu mă știu pe mine să fi indosit s'au sfeterisit ceva, măcar un ban, din sf. Episcopie a Râmnicului sau din sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei, cât timp am fost superiorul lor». Lasă veșmântăria sa la diferite Biserici în Brașov și în Orient ³⁾. Acest Mitropolit a ars hârtiile Mitropoliei prin care se opriau grecii de a ajunge la Episcopii ori Mitropolie ⁴⁾. Mitropolitul Grigorie a pus de s'a tradus din Slavonește în limba bulgară Evangelia. Și o trimete Patriarhului spre aprobare ⁵⁾.

¹⁾ Mitr. Mold. pag. 265.

²⁾ Ist. M. M. pag. 268.

³⁾ V. IV. pag. 4.

⁴⁾ Vezi Naum Râmniceanul Bis. Ort.

⁵⁾ V. IV. pag. 23. (Scrierea greacă de Grigorie).

Data	Luna	
1827	Decem.	<p>Vine firman dela Poartă ca călugării Greci să reentre la Monastirile zise închinat în locul celor Români, după cum au fost orânduți, după Zaveră. Se face la Iași o anafora despre situația cestiunei și Mitropolitul Grigorie cere dela Veniamin Mitropolitul Moldovei a-i trimete o copie. Anaforaua propune darea în arenda a moșilor Monastirești pe 3 ani, prin mezal public, darea socotelelor regulat anual, să se respecte testamentele și să se administreze averile prin exarhi. Călugării fugiți și vinoși pe timpul Zaverii să nu fie primiți în Monastiri. Să se repare Monastirile ruinate, să se schimbe Egumenii răi și altele. «Iar cât se atinge de Bisericestile datorii și canoane vor fi supuși totdeauna la poruncitoarea ascultare a celui după vreme de Dumnezeu ales Mitropolit al țării »).</p>
16		
1827	Febr. 3	<p>Mitropolitul Veniamin scrie Mitropolitului Grigorie, având voe dela Domn, în cestiunea Monastirilor închinat, că Consulul Rosiei iar li spus că Monastirile să rămăe cum au mai fost înainte. Mitropolitul susține să rămână pe seama pământenilor, și adaoge: «Noi socotim că nu trebuie să lăsăm acest drit al pământului a trece ne lucrător». Și i cere socotința sa ce are în gând a face el în această afacere.</p>
1827		<p>Mitropolitul Grigorie permite o căsătorie cu dispensă ¹⁾.</p>
1827	Dec. 11	<p>Domnul Grigorie Ghica face cunoscut Mitropolitului și Episcopilor că prin Innalt Hatiscrif este ertată țara de dări pentru doi ani ²⁾.</p>

¹⁾ Acad. Rom. Docum. M. B. Vol. III.

²⁾ Bis. Ort. XIII.

³⁾ V. 1892—1894 M. B. Ac.

Data	Luna
1827	Febr. 3

Iași

Epistola Mitropolitului Veniamin către Mitropolitul Grigorie.

«Cu cea în Christos frățească dragoste sărutăm pe Prea sfinția ta!

În trecerea pe aicea a excelenței sale Elgiului Împărăției Rosiei mi-au dat îndestulă pricină de vorbă pentru Monastirile închinată la locurile de jos, ca să rămâie tot cum au fost mai înainte cu neschimbare, în stăpânirea acelorora, arătând că așa este voința Monarhului Rosiei. Am avut îndestulă luptă de improtivire, cerând ca Monarhul să fie milostiv a nu ne lipsi de acest vechiu privilegiu, acum prin Înalt firman de iznoavă hărăzit, arătându-i și puterile ipochimenilor acelorora, și starea Monastirilor, cum eră mai pustii și cum sunt supuse sub grele datorii, ci să rămână pe seama pământurilor, cari vor întocmi toate, vor face un folos de obște la Patrie și vor împărtăși și pe locurile unde aceste sunt supuse, cu ajutorul cuviincios. Însă Exelenția sa a răspuns tot cu improtivire la aceasta. Noi socotim că nu trebuie să lăsăm acest drit al pământului a trece ne lucrător și în prilegiul acesta, ci să unelțim tot felul de mijlocire ca să l'întemeem. După voia ce am luat dela Măria Sa, ca să mă corespondarisc cu frăția ta, poftim să binevoști a ne face cunoscut, ce scop aveți a pune în lucrare acolo în pricina acestui lucru, pentru ca uniți împreună pe un întocmai plan să lucrăm pentru amândouă Principatele. Și poftim răspunsul sfinției tale fără multă întârziere¹⁾».

Al Prea sfinției tale în Christos,
frate și gata la porunci.

Veniamin Mitropolit.

¹⁾ V. 1812—1844 M. B. Ac.

Data	Luna	
1827	Mar. 10	Patriarhul de Ierusalim cere ajutor pentru sf. Mormânt, fiind plin de datorii ¹⁾ .
1827	Maiu 4	Patriarhul de Alexandria cere ajutor pentru răscumpărarea Creștinilor sclaviți, etc ²⁾ .
1827	Aprilie 4	Patriarhul Constantinopolului mijlocește către Mitropolitul Grigorie de a încunoștința pe Episcopul Pogonianii Antim spre a se întoarce la Eparhie, fiind că trăește de ani în Ungro-Vlahia ³⁾ .
1827	Iunie 29	Mitropolitul Grigorie dojenește pe Neofet al Râmnicului pentru cazuri de nedisciplină: «Cu cea în Christos frățească dragoste. În trecutele zile ți-am scris că s'a plecat Măria sa de a zăbovi până la Adormirea Maicei D-lui, și atunci să te afli aici, fără de a mai aștepta altă scrisoare, însă a zăbovi nu în Craiova la sfaturi și pricini politicești, ci a umbla prin Eparhie spre îndreptarea sf. Biserici, și fiind că aceasta nu ai urmat, acum ți scriu din poruncă, ca îndată ce vei lua scrisoarea aceasta să te scoli să vii aici fără de cea mai puțină zăbavă, ca să nu se supere Măria sa și ți va cădea ceva mai greu ⁴⁾ .
1827	Iulie 10	<i>Grigorie al Ungro Vlahiei</i> Cu smerită și plecată obștească anafora, lacem arătare Măriei tale, că dela bună venirea înălțimei tale întru acest lumnat scaun, după două și prea înalte și de toată închinăciunea împărătești firmanuri, ce au fost date, cari se află la Măria ta, lipsindu se de Măria ta Egumenii greci de pe la Monastirile acestei țări, s'au orânduit în locul lor Egumeni Români pământeni, atât spre săvârșirea slujbei, celor bisericesti, cu toate orânduelile cele bune și-a îngrijirei

1) III. M. B.

2) Idem.

3) Idem.

4) III. M. B. Ac.

Data/Luna

zestrei Monastirilor, cât și pentru cea de toate zilele pomenire a fericitilor ctitori. Și așa încă dela leatul 823 Octombrie 12 prin obșteasca anafora s'au arătat Măriei tale prăpădenia și împovărarea grelelor datorii întru care au ajuns aceste Monastiri de către rea iconomia și nevrednica chivernisire a acelor Egumeni streini, pentru care s'au făcut rugăciune Măriei tale ca să se întăriască acea așezare și bună întocmire a sf. Monastiri și cu înalt Hrisovul Măriei tale, și cu împărătesc sfânt hatiscrif spre întemeerea facerei de mile și veșnică pomenire. Precum și la leatul 825 Noembrie 6 s'a făcut prea înalt altmagzar către prea strălucitul prag al prea puternicei noastre Impărății despre partea tuturor de obște, prin care s'au arătat că acei streini cu fățarnice lingușiri au fost intrat nu numai pe la toate Monastirile țarei și la Monastirile cele închinat la cele de jos, ci și la scaunele Arhieresti al Mitropoliei și al Episcopiiilor prin groaznice dări de bani la Domnii de mai înainte și la Miniștrii lor, până când le-au adus îndesăvârșită prăpădenie și robie de datorii și ca niște streini și nedoritori de lucrurile neamului nostru, au înstreinat prin vânzări moșii, prăvălii, hanuri și din celelalte acarete ale lor, ce au fost închinat de moșii și strămoșii noștrii, ca cu rodul lor să se ție aceste Monastiri și în veci să fie nestrămutate dela dănsese, și cum că Maria ta, după vrednicile de închinăciuni împărătești firmanuri ai lipsit pe acei Egumeni streini orânduind în locul lor Egumeni pământeni, făcându-se urări rugăciuni să se milostiviască prea puternica Impărăție a ne întoarce innoirea acestui vechiu privilegiu prea sfânt și vrednic de toată închinăciunea Impărătesc hatiscrif și a se hotări, că se cuvine să dăm embaticurile la Monastirile de jos după catastihul ce s'a trimis cu acest prea înalt

Data | Luna

almagzar, precum este știut Măriei tale. Și fiind că până acum nu ne-am învrednicit a dobândi întărirea acestui prea înalt arz al nostru ce s'a trimis la Țarigrad. De aceea știind bunele cugetări și neadormita priveghere ce ai înălțimea ta, ca Domn pământean pentru buna și fericita așezare și statornică întocmire a privilegiilor, nu lipsim și acum a aduce Măriei tale de obște rugăciune spre a se arăta unde se cuvine să se facă cunoscut la prea strălucitul prag al prea puternicei noastre Impărății mai jos arătatul armagzar, ce s'au făcut încă de la 825 Noembrie 6, mijlocind Măria ta a se întări acest privilegiu ce l'au avut țara din vechime de a fi apururea nestrămutat din pământeni români atât Mitropoliți și Episcopi la seanele Eparhiilor, cât și Egumeni la toate Monastirile țarei dându se o sfântă hotărre și asupra embaticurilor ce sunt a se răspunde Monstirilor din jos, după testamenturile repositiilor ctitori. Această anafora este de mare valoare pentru Istoria Bisericeii Romane.

1827

Patriarhul Agatangel oprește pe Mitropolitul Grigorie de a tipări în limba bulgară Evangelia. Bulgarii fiind sub jugul turcesc n'aveau nici cărți Bisericești, iar grecii spre ai absorbi ori greciza, nu le procurau de cât cărți grecești. Mitropolitul Grigorie a voit a-i ajuta dar Patriarhul s'a opus.

1829 Ian. 24

No. 700. Înalt Prea sfințite D-le Arhipăstor! La întoarcerea mea din Iași pentru București, am primit pe drum raport dela privighetorul afa-cerilor Vice-Președintelui Divanului Valahiei General Maior Milcovici, de greutatețile ce au adus divaniții pentru potvozile ordonate, a aducerei zaharalelor trebuitoare, transportate din Rosia. Din cuprinsul acestui raport eu am înțeles că greutatea aceasta provine din mai ales neconvenirea Prea sfinției tale, pentru nedrep-

Data Luna

tu l ordin a carelor hotărâte, ce s'a dat la toată suflarea locuitorilor, fără excepțiune, moșiilor Monastirești și a tagmei Bisericești ce vă sunt supuse.

O ast-fel de opoziție din parte-vă, Domnule Arhipăstor m'a pus în nedumerire, pentru că în răspunsul meu dela 16 Maiu a anului trecut sub No. 458 eu am arătat Prea sfinției voastre despre această putere spirituală, care după voința Impăratului s'a recomandat în tot timpul cât vor fi armatele noastre în aceste Principate. În acest răspuns al meu erau curat lămurite cele de trebuință, proprietățile Bisericești să rămână nesupărate, dar, în locul acestor n'au fost scutite și de cererile de nevoie, de angarale și celelalte ale armatei, care sunt hotărâte pentru ceilalți locuitori în parte.

În ast-fel de situație a averilor Monastirești și al prea marelui număr al cinului duhovnicesc, care reprezintă cel mai înalt glas al acestui Principat, trebuia să ajute asemenea cu ceilalți locuitori contribuția generală a celor trebuitoare armatei rusești. Însă în locul planului acestuia, după legea dreaptă, eu cu dispăcere am auzit că boerii localnici, conlucrători și confăptuitori și sub sprijinirea Înalt Prea sfinției voastre a separat partea Bisericească dela unirea contribuției generale, și cu chipul acesta, toată greutatea s'a rânduit numai pe săracii locuitori. (Această opoziție a Mitropolitului Grigorie la ordinele Rusești i-a adus suspendarea sa și surghiumul său în Basarabia)!

Noua dovadă a acestui rău ni se prezintă împrejurarea de acum, ordinul despre podvadă pentru transportul zaharelei. Văzând cele scrise de G. Maior Mil... iar acum și în faptă improtivirea a Înalt Prea sfinției voastre la bunele mele scopuri.

Domnule! Findcă ai hotărât să prescrii aju-

Data	Luna

torul din partea duhovnicească, orânduind numai 340 de care, și ast-fel această dispoziție s'a arătat nesuficientă. Ast-fel și G. M. Mil. a fost nevoit să ceară hotărîtor nouă și mai înalte măsuri. Intre acestea Divanul a intrat mai adânc în rezolvarea acestei cestiuni, dar neînțelegerea (opozitia) Innalt Prea sfinției voastre, nu s'au dedat până acum să facă Divanul terminarea lucrului la asemenea nevoie. In asemenea neglijență au trecut trei săptămâni, iar indisponabila transportare a zaharelei din launtru Imperiului a rămas demișcată.

După deplina Imputernicire a Împăratului către mine, eu nu datoresc să aștept nici o zi această întârziere, care privește deadreptul pentru dauna armatei împărătești. Eu mă disist să judec cauzile pentru care Innalt Prea sfinția voastră nu sunteți de acord ca să pună tagmei Bisericești ajutorul după puțină, pentru întâmplătoarele subite greutăți ale armatei, spre ușurarea locuitorilor, dar nici doresc ca să vă forțez să faceți aceea ce nu inclinați, am înțeles că ați priceput cele de cuviință.

După planul Inaltei voinți făcută mie cunoscută, deși din luna lui August a anului trecut, eu cunosc de datorie a mea a vă înștiința pe Innalt Prea sfinția voastră că autocratorul n'ar fi cu scop să supere voința nimănui, ci de bunăvoie acel ce va dori să ajute administrația noastră.

Tu, Domnule Arhipăstor nu puteți să serviți cu conștiință curată pe Majestatea sa, spre folosul Valahiei și nu puteți să fiți in acest timp in această Eparhie cap duhovnicesc. După drepturile date mie nominal de către Autocrator eu vă reclam ca să părăsiți fără întârziere Orașul București și să vă duceți să trăiți in Basarabia.

Data	Înuna
------	-------

Pe lângă aceasta, după înalta voință administrarea Mitropoliei, după obiceiul local, se înmânează Episcopului de Râmnic, ca cea întâiu persoană duhovnicească aicea.

Fac cunoscut acest ordin obștesc în adunarea Divanului și las pe Prea sfinția voastră să faceți trebuitoarea și în conformitate executarea ei, după ordinea duhovnicească.

Imi rămâne mie încă ca să vă procur cheltuelile trebuincioase și necesare drumului în Basarabia, precum și cheltuiala lunară acolo, pentru care voi aștepta dela tine, Domnule înștiințare, ca să dau și eu unde se cuvine ordin, ca să vi se trimită, suma trebuitoare din veniturile Mitropoliei de aici.

Ziua pe care o vei hotări tu, Domnule, ca să ieși din București voi avea onoarea s'o aștept a fi încunoștiințată de voi, ca să înștiințez pe Majestatea sa.

Cu adevărată onoare și cea mai supusă închinăciune am onoare a fi...

Al prea sfinției tale prea plecat serv.

G. O. P.

1827	Decem. 16
------	--------------

Sandu Sturza dă Hrisov Mitropolitului Veniamin de a regulă prin mezat darea în arendă a moșiilor închinat. Mezat Sultan la Mitropolie. După aceea a lichida toate datoriile Monastirilor făcute de Egumenii Greci. (No. I).

1827	Iunie 19
------	-------------

Grigorie Dimitrie Ghica V. V. către Mitropolit Episcop și boeri.

• Pentru ca o administrare să pună la mi-rare mijloacele acelea prin care se susține liniștea și siguranța poporului, are trebuință de cheltueli; și pentru ca să se găsiască aceste cheltueli fără împovărarea obștiei s'au inventat dările (birul) *та обшпата*, prin aceste dări poporul contribue la a înministrare cu o mică parte din averea și folosurile sale pentru a asigura totul. Este însă de datoria Administrației și a

Data	Luna
------	------

		<p>membrilor ce o compun să să vegheze că darea și strângerea ei, a contribuției necesare, să fie cât e cu putință ușoară, analog cu nevoia obștească, și după pozițiunea fie-căruia. Cât pentru sumă câtă este de trebuință acestei Domnii se găesc deja determinate și hotarele neschimbate, după porunca făcută la 1818, care acum este neatinsă, ca una ce se sprijină pe alte precedente»... Să caută modul cum trebuie să se facă mai omenește strângerea contribuției dela locuitor, spre a nu se face abuz¹⁾. Se strângeau dările prin protopopi, dar nu toate birurile țaranilor.</p>
1827		<p>Se redau Monastirile pământene iarăși Grecilor prin firman Impărătesc.</p>
1827	Decem. 16	<p>Ioan Sandu Sturza face cunoscut Mitropolitului Veniamin, că Egumenii Greci vor fi puși iar la locul lor, dar moșiile să fie date în arendă pe trei ani prin Sultan mezat la Mitropolie.</p>
1827	Febr. 20	<p>Tot cu afacerea cu Nectarie Mitropolitul se face anafora și se arată istoricul averii rămase după el și conchide anaforaua: Din care acestea se cunoaște că voesc a pune mâna pe bani și în urină să nu sloboadă lucrurile, după vre-o pricinuire deșartă a rudelor răposatului. Și așa stau bani de atâta vreme depozitați aici la această agenție, și lucrurile acolo la magistrat, fără de a se vedea vre-o treabă săvârșită. De aceea nu lipsim de a arăta și acum Măriei Tale curgerea acestei pricini ca să se facă știut unde se cuvine spre a se trimite poruncă către cinstitul magistrat să sloboziască toate acele lucruri ale răposatului Nectarie Mitropolitul, a se ridică de acolo și a se aduce aicea, căci banii ce s'au cerut de cinstitul Magistrat,</p>

¹⁾ Manusc. No. 323. Ac. Rom.

Data	Luna

datorii ale răposatului făcute acolo s'au siguri-ripsit la această Cesaro-Nemțească aghenție, iar rudele răposatului de vor aveà vre-un cuvânt pentru rămasul răposatului, vor veni aici și vor căută prin judecată, ca să se percurmeze această pricină, căci de n'a zăbovi mai mult, poate și acele lucruri de nu și până acum, dar de acum înainte să încerce vre-o stricăciune, fiind unele în lánuri și altele în blane.

Iscăliți: Grigorie Ep. Argeșului,
Chesarie Buzăului și boerii etc.

C. Erbiceanu.

(Va urmă).

PUTEREA CREDINȚEI

(STUDIU DOGMATICO-MORAL).

(Vezi Biserica Ortodoxă Română Anul al XXVIII-lea No. 10).

Dacă puterea credinței este mare și nedescrisă. foloasele ei sunt deasemenea mari și neprețuite pentru om, în toate mișcările și pașii vieții sale. Puterea însă și foloasele ei se văd, cu deosebire, în viața pioasă și religioasă a creștinilor. Aci totul depinde de credință și de puterea ei, pe care o are asupra credincioșilor. Aci, se poate zice, credinciosul trăește, prosperează și se întărește intru pietate și religiositate prin credință, și numai prin credință. Ea singură încălzește pre credincios, desvoltă în el pietatea sacră și îl alipește cu inima, cugetul și sufletul său de Dumnezeu, consacrându-i întreagă ființa sa. Ea singură îi îndreaptă pașii vieții sale după voia cea sfântă a lui Dumnezeu și prin ea speră și așteaptă dela el tot binele și toate cele de folos pentru sufletul și chiar pentru trupul său.

Credința revarsă în inima credinciosului și întreține în el tot focul sacru. Ea îl îndeamnă a spera cu încredere în Dumnezeu totdeauna și a se apropia de el prin actele cultului, ca expresiune a pietății sale.

De are mulțămirea sufletească și conștiința sa împăcată că a făcut binele și nu a călcat voia cea sfântă a lui Dumnezeu, atunci credința îl îndeamnă să se apropie cu curajiu de altarul său cel sfânt spre a-l prea mări cu imne și cântări de laudă.

De este sănătos trupește și sufletește, de prosperează în viață și în toate interpretările vieții sale, cel tare în credință vede în toate acestea harul lui Dumnezeu, iubirea și mila sa revărsată asupra'i. Prin ea și numai prin ea simte și recunoaște că toate acestea se datoresc lui Dumnezeu, și îl îndeamnă a merge și a se apropia de sfântul său Altar pentru a-i aduce sacrificiu de mulțămire și recunoștință.

De a greșit cu ceva înaintea lui Dumnezeu sau a călcat sfânta sa voe, credința singură este care nu'l lasă a cădea întru desnădăjduire. Ea îl mângăie și îl învață că Dumnezeu este bun, îndelung răbdător și mult milostiv și că nu voește moartea păcătosului, ci să se întoarcă de la cea rea și să fie viu. Ea singură îl face chiar și în această stare penibilă și desperată, să se apropie cu încredere de altarul său și cu inima înfrântă și smerită, pe care Dumnezeu nu o urgisește, să'i aducă sacrificiu expiatoriu. Ea singură îl face să invoce cu toată încrederea mila și harul său spre a'l ertă de greșalele și păcatele sale.

Dacă la aceste trei stări se rezumă și asupra lor se învârtește toată activitatea vieții pioase a omului, aci pe pământ, cine poate tăgădui puterea și foloasele credinței pentru viața religioasă a omului? Cine poate tăgădui că ea nu'i însufletește viața și nu'i nobilează sufletul și pozițiunile sale intelectuale și morale, atât când se află în bine și fericire, cât și atunci când se află în neliniște sufletească și în nenorocire? În toate împrejurările ea este mentorul vieții sale. Ea îi calmează și moderează bucuria. Ea îi înduioșează sufletul. Ea îi îndreaptă pașii vieții și îl mângăie în întristare și umilință sufletească. Ce dar dela Dumnezeu poate fi mai bun și mai de folos pentru om, de cât credința? Ea este, se poate zice, pedagogul cel bun și prețios; căci totdeauna și întru toate îi este de folos. Ea îl educă și îl moralizează; și tot ea, când omul este în disperare, îl compătimizește și înduioșează și îl ajută spre a'și expia greșelele și păcatele ce a săvârșit. Ea îl duce chiar

la desăvârșita lor absolvire și ertare, împăcându-l cu Dumnezeu căruia a greșit. În toată viața omului și în toate acțiunile sale credința este călăuză, mentorul, ajutorul, povățuitorul și salvarea omului.

*
*
*

Puterea miraculoasă a credinței și foleasele ei pentru cel ce o are se adeverește în deosebi, cu toată prisosința, pentru noi creștinii, din învățătura evanghelică. Glasul Domnului și al sfinților săi Apostoli, sunt și vor fi în veci mărturie neperitoare și pururea adevărată, cât de mare și miraculoasă este puterea credinței, și cât de mari folease poate avea credinciosul dela ea, când o are cu adevărat în toată puritatea ei. Adevărarea ce o avem dela Domnul și sfinții săi Apostoli o găsim la tot pasul în istoria evanghelică. Aci vedem că cei ce au credința dobândesc dela Dumnezeu tot ce vor cere; iar proba înainte mergătoare este deja făcută. În zilele vieții pământești a Mântuitorului și în timpul cât sfinții săi Apostoli au predicat, toți cei ce s'au apropiat cu credința de Domnul și Apostolii săi, și *au cerut crezând, au dobândit*. Iar când credincioșii dobândesc *tot ceea ce au cerut prin credință*, vedem pre Domnul și pre sfinții săi Apostoli, laudând credința lor. Vedem atât pre Domnul cât și pre Apostoli, că nu lipsesc a arăta și a învăța pre credincioșii, cari au dobândit tot ce au cerut prin credință, zicându-le: că *numai credinței lor se datorește izbânda cererei și a rugăciunii ce au făcut lui Dumnezeu*.

Domnul ne învață că nimic nu se poate refuza celui ce se roagă sau cere ceva dela Dumnezeu, când cererea sau rugăciunea sa izvorăște din credință. Iar pentru a arăta cât de mare și miraculoasă este puterea credinței celei adevărate a credinciosului, Domnul întrebuițează, o mărețea și prea frumoasă iperbolă. El zice Apostolilor, cari se minunau, cum de smochinul, în care Domnul trei ani de-a rândul nu aflase fruct, se uscaseră de îndată ce El

a zis: «*Nici o dată din tine rod să nu se facă în veci*¹⁾», «să nu se minuneze de aceasta și «adăogă:» A- «devăr zic vouă, de veți avea credință și nu vă veți îndoii, nu numai ce s'a făcut smochinului, ci și muntelui acestuia, de veți zice, ridică-te și te aruncă în mare, va fi»²⁾. Domnul încheie această imperbolă prin memorabile cuvinte, cari pururea sunt și vor fi probă despre puterea credinței. El zice. «*Toate ori câte veți cere întru rugăciune, crezând, veți lua*³⁾».

Imprejurarea în care Domnul zice aceste cuvinte despre puterea rugăciunii și a cererei însoțită de credință, cum și persoanele către cari adresează aceste cuvinte, sunt excepționale. Domnul venea la Ierusalim pentru a pătimi, a suferi adecă moartea, iar moarte de cruce, pentru păcatele noastre. Eră deci în ultimele zile ale vieții sale pământești, atunci când dă tuturor și în deosebi Apostolilor ultimele sale sfaturi și învățături. Cuvintele acestea le zice chiar Apostolilor, cari se minunau, cum smochinul se uscase așa de grab. Când dar în acele momente memorabile săvârșește minunea cu smochinul, în care nu aflase fruct, deși îl așteptau trei ani, și astfel vorbește Apostolilor, câtă însemnătate au ele? Dar cum prin smochin este știut că se preînchipuiesc cei ce auziseră cuvintele sale în tot timpul cât El a predicat, fără a'l urmă, fără adecă a se folosi de ele și fără a rodi întru ei credința, cu cât oare aceste cuvinte despre puterea și foloasele credinței, zise chiar către Apostoli, au mai mare însemnătate?

Când Domnul arată puterea și foloasele credinței Apostolilor, și o dovedește lor prin minunile săvârșite, cu cât mai mult noi trebuie a ne încredința despre puterea și foloasele ei, mai ales când proba este făcută, căci istoria evanghelică ne arată foarte multe fapte și istorisirii despre puterea și foloasele credinței pentru credincioși.

¹⁾ Matei XXI, 19.

²⁾ Locul citat 21.

³⁾ Locul citat vers. 22 comp. și Marcu IX, 23.

* *

Dar este timpul să venim la aceste fapte și istorisiri din care se adeverește puterea și foloasele credinței, ca astfel să vedem și însemnarea sau înțelesul cuvintelor «*Credința ta te-a mântuit*», ce am fost rugați a explica

* *

Din istoria evanghelică vedem că Domnul cere dela toți cei ce voiseră a urmă lui, credință. El cere să crea întru El și întru Cela ce L'a trimis pre El. Și pretinde ca această credință să nu slăbească nici o dată, nici să fie supusă vre unei îndoeli ¹⁾, căci atunci încetează de a mai fi credință. Atunci încetează puterea ei și nu folosește întru nimic celui ce o are, căci unul ca acesta, nu are credința cea adevărată.

Dacă Domnul însă cere dela credincioșii săi să creadă întru El și să aibă adevărată credință în toate cererile și rugăciunile lor, el nu lipsește spre a arăta tuturor că numai o astfel de credință are putere și folosește credinciosului.

Faptele și istorisirile evanghelice în cari se vede tăria, puterea și foloasele credinței sunt foarte multe. Din aceste istorisiri se învederează cum credința este ajutătoare întru toate *celui ce crede și se apropie cu inimă curată și cu toată căldura pioasă de Dumnezeu. pentru a'l ruga ca să îi ajute, sau să îi implinească cererea.* Din ele se vede tăria și foloasele credinței, atât pentru viața și însănătoșirea trupească a credinciosului, cât și pentru viața și însănătoșirea sau curățirea sa morală. Din ele vedem tămăduirea de ori-ce boală și neputință trupească, scăparea de griji, pericole și nenorociri și în același timp chiar și iertarea păcatelor. Ce dar poate folosi de cât aceasta omului?

¹⁾ Ioan I, 7; III, 12, 18, 20; VI, 64 și alte foarte multe locuri.

Dar dacă prin credință omul se invrednicește să aibă și să dobândească tot ce cere dela Dumnezeu, pretutindeni în istorisirile evanghelice vedem că numai credința cea adevărată, izvorâtă din adevărată iubire și devotament către Dumnezeu este care ajută și folosește credinciosului. În toate aceste istorisiri, cel ce dobândește tămăduirea, sau scapă de primejdie și nenorociri, ori dobândește iertarea greșalelor sau a păcatelor sale, este făcut atent de Domnul sau sfinții săi Apostoli, *că izbânda cererii sau a rugăciunii, se atribuie credinței*, izvorită din iubire și încredere desăvârșită către cel ce se roagă, că cu adevărat el poate a li împlini cererea. Lipsa încrederii în puterea celui către care se roagă, este lipsa iubirii către el, singura care presupune, supunere și devotament desăvârșit. Lipsind ea, se nimicește ori ce legătură sinceră între cel ce se roagă și acela către care se roagă și astfel încetează legătura sinceră a credinței. Toți dar cei ce dobândesc izbăvirea, trebuie să se apropie cu o credință sinceră și adevărată, izvorită din iubire curată, și cu desăvârșită încredere în Dumnezeu, pe care îl roagă. Cu astfel de credință se apropie de Domnul, precum vom vedea din istorisirile evanghelice, toți cei ce dobândesc dela El tot ceea ce cer. Numai unora ca aceștia, Domnul le zice, precum se va vedea: *«Credința ta te-a mântuit»*, sau *«Fieție după credința ta»*.

*
* *

Dacă privim istorisirile evanghelice în cari se arată puterea și foloasele credinței, în ordinea lor hronologică, primul fapt ce'l întâmpinăm este tămăduirea femeii ce avcă scurgere de sânge. Faptul este istorisit de Evangeliști Matei, Marcu și Luca, acelaș, identic, cu simpla deosebire că Evangeliștii, Marcu și Luca dau și oare-cari detalii ce'l înconjoară. Pentru aceea preferim a'l reproduce așa cum îl raportă unul din acești din urmă anume Luca, cu carele Marcu consună aproape literalmente. Iată faptul:

Domnul umbla prin cetățile și satele Galileei vestind tuturor Evangeliul mântuirii, și tămăduind toată boala și neputința celor ce veneau la El. El era însoțit de cei doisprezece Apostoli ¹⁾ În una din zile a voit să treacă în ținutul Gadarenilor și spre acest sfârșit trebuia să treacă marea, și a intrat de cu seară în corabie împreună cu Apostoli. Călătorind ei pe mare, Domnul a adormit, dar s'a ridicat vânt cu vifor înfricoșat în cât apă multă intră în corabie și erau în pericol de a se înneacă. Apostolii s'au apropiat atuncea de Domnul și l'au deșteptat pe dânsul zicând: «Invățătorule, învățătorule perim. Iar el sculându-se «a certat vântul și valul apei; și au încetat și s'a făcut liniște. Și a zis Domnul către ei: *«unde este credința voastră»*: Iară ei temându-se s'au mirat zicând unul către altul: Cine este acesta că poruncește și vânturilor «și apei și'l ascultă pre el ²⁾».

După ce aci în ținutul Gadarenilor a tămăduit pre un îndrăcit, s'a întors iarăși în Galileea. Aci a venit la El un oare carele lair, mai marele sinagogei, carele avea o singură fată și se află în pericol de moarte.

Istorisirea evangelică despre venirea acestuia la Iisus, cu care se conleagă și tămăduirea prin credință a femeii ce avea scurgere de sânge este următoarea: «Și iată a venit un om căruia îi era numele lair și acesta era mai marele sinagogei. Și căzând la picioarele lui Iisus îl rugă pre el ca să intre în casa lui; că avea o fiică, una născută, ca de doisprezece ani, și aceea murea. Iar când mergea el îl împresurau noroadele, și o muiere fiind în curgerea sângelui de doisprezece ani, care cheltuse la doctori toată avuția sa, și nici dela unul nu a putut să se vindece, apropiindu se, dinnapoi, s'a atins de poala hainei lui ³⁾. Și îndatăși a stătut curgerea sângelui. Și a

¹⁾ Comp. Luca VIII, 1 și următoarele.

²⁾ Luca VIII, 24—25.

³⁾ După aceste cuvinte Evangelistul Marcu adaogă: „Că zicea: că măcar de mă voi atinge de hainele lui, mă voi mântui“. Evangelistul face și alte mici complectări, comp. Marcu V, 28, 34 etc.

«zis Iisus: Cine este cel ce s'a atins de mine? Iară lepădându-se toți, a zis Petru și cei ce erau cu el: Invățătorule, noroadele te imbulzeșc și te străntorează și zici, cine este cel ce s'a atins de mine? Iară Iisus a zis: S'a atins de mine oare cine: Că eu am cunoscut, puterea care a ieșit din mine. Iară văzând muierea că nu s'a ascuns, a venit tremurând, și căzând înaintea lui, i-a spus lui înaintea a tot poporul, pentru care pricină s'a atins de el, și cum s'a tămăduit îndată. Iară el i-a zis: Indrăznește fiică: «*Că credința ta te-a mântuit*», mergi în «In pace

«Încă grăind el, vine oare carele dela mai marele sinagogei, grăind lui că, a murit fiica ta; nu supăra pe învățătorul. Iară Iisus auzind, a răspuns lui grăind: «*Nu te teme, crede numai*, și se va mântui. Iară intrând în casă, nu a lăsat nici pre unul să intre, fără numai pre Petru și pre Ioan și pre Iacov și pre tatăl fecioarei și pre muma ei. Și plângeau toți și se tânguiau de dânsa. Iară el a zis: Nu plângeți; nu a murit, ci doarme. Și își rădeau de dânsul, știind că a murit. Iară el scoțând pre toți afară, și apucând'o de mână, a strigat, grăind: Fecioară, scoală-te. Și s'a întors duhul ei, și a înviat îndată, și a poruncit să îi dea să mănânce. Și s'au spăimântat părinții ei ¹⁾».

* * *

Iată istorisirea a trei fapte memorabile în cari se arată puterea și foloasele credinței.

În primul Domnul arată Apostolilor că puteau înlătura pericolul ce'i amenința, și nu aveau a se teme, nici de furtună, nici de vișorul cel înfricoșat, *dacă aveau credință*. Când ei, în desperarea lor, recurg la Domnul ca să'i scape, El îi întrebă: *Dar unde este credința voastră?* Ceea ce înseamnă că, dacă ei aveau toată încrederea desăvârșită

¹⁾ Luca VIII. 44—56; comp. Matei IX, 18—26; Marou V, 22—43.

întru ei, ca apostoli ai Domnului, și că Domnul fiind cu ei, nu li se va întâmpla nimic, de sigur nu ar fi disperat de scăparea lor. Ei însă pare că nu erau convinși, nici de ceea ce erau, nici despre Acela care era cu ei. Cuvintele cu cari Evangelistul încheie această primă istorisire, când zice: «Iară ei spăimântându-se, s'au mirat grăind unul către altul: Cine este acesta că și vânturilor și apei poruncește și îl ascultă pre dânsul,» dovedesc până la evidență acest lucru.

Dar care ar fi fost rațiunea ca Domnul să întrebe pe Apostoli: «*Unde este credința voastră*», dacă credința n'ar fi însemnat nimic, și nu le-ar fi folosit la nimic? Domnul însă vedem că conleagă înlăturarea primejdiei și salvarea lor dela inec, adică dela moarte, de credința lor, pe care trebuiau să o aibă în Dumnezeu și în El. Iată dar puterea miraculoasă a credinței și foloasele ei pentru cel ce are.

Al doilea fapt este vindecarea sau tămăduirea femeii ce avea scurgere de sânge. Acesta este primul fapt în istoria evanghelică în care Mântuitorul atribue salvarea, adică tămăduirea celei suferinde, credinței ce femeea a avut-o întru Domnul; iar cuvintele cu care Domnul concediază pre cea vindecată, după ce ea mărturisește în fața tuturor tot adevărul, sunt clare pentru a arăta prin ce s'a tămăduit. «Domnul îi zice: «*Indrăznește fiică, credința ta te-a mântuit, dute în pace*». Iar evangelistul Marcu adaogă pe lângă acestea și cuvintele: «*și fii sănătoasă de boala ta*». Cine poate tăgădui aci puterea credinței, când Domnul spune ei și tuturor celor ce erau de față că: *Credința ei a mântuit-o*

Dar este ceva care denotă credința tare și desăvârșită ce femeea o avea în Domnul, că el cu adevărat o va tămădui, și că se va face bine prin el și va scăpa de boala sa. Evangelistul Marcu istorisind faptele și arătând cum mulțime mare de popor se îmbulzea spre a vedea pre Domnul și a

se apropie de el, ne spune că femeia cea suferindă, ardea și ea de dorința de a se apropia și ea și atinge de Domnul. Evangelistul spune că femeia zicea: «*Macar de hainele sale de mă voi atinge, mă voi face sănătoasă*». Câtă credință! Câtă tărie de credință și ce desăvârșită încredere în puterea Domnului! Macar de hainele sale de se va atinge zice cea credincioasă, mă voi face sănătoasă. Iată credința desăvârșită întru acela de care voia a se apropia.

Dacă urmărim în practica sa această credință, în decursul secolilor în Biserica creștină, pe câți nu vedem, chiar până în ziua de astăzi, că vin a se apropia și a se atinge de lucrurile și obiectele sfinte ale bisericii și de vestmintele liturghisitorilor altarului, cu credința desăvârșită că se vindecă de suferințele lor și se curăță de lipul și greutatea păcatelor ce'i apasă! Nu este la toți aceștia ceea ce zicea femeia ce dorea a se apropia de Domnul: Macar de hainele lui de mă voi atinge mă voi face sănătoasă? De sigur credința desăvârșită și încrederea în puterea lui Dumnezeu care lucrează în Biserica sa și în servitorii altarului său, prin cari dă credincioșilor harul și ertarea păcatelor, este singura care face pe toți aceștia a se apropia și a se atinge de obiectele sacre ale cultului și de vestmintele liturghisitorilor bisericii. Toți aceștia se apropie prin credința lor, și în ea își pun toată încrederea că le va ajuta și folosi. Iară noi ducând această practică la origina sa, putem adăoga: Toți cei ce se apropie cu credința adevărată și curată, și cred ca și femeia suferindă, ce voia a se apropia de Domnul, toți aceștia dobândesc tot ceea ce doresc, prin credința lor, când se apropie de tot ce este în biserică și de aceea cari lucrează în biserică întru numele și puterea Domnului, căruia credem și ne închinăm. Este puterea credinței, care lucrează și ajută și pentru aceasta toți cei ce se apropie cu credință, dobândesc ceea ce doresc și tot lucrul pentru care se roagă și îl cer dela Domnul.

Al treilea fapt întru care se vede de asemenea puterea credinței este, precum am văzut, învierea fiicei lui Iair.

Se află în mare disperare el și întreagă casa sa, văzând că singurul lor copil, ajuns la vârsta de 12 ani, se perdea. Ce nu făcuse! Ce nu ar fi dat părinții pentru a scăpa unica lor mângâiere! Tatăl aude că Domnul se află în apropiere, și plin de credință, în disperarea sa, aleargă la el rugându-l a-l ajuta, a veni în casa sa și a-i scăpa copilul dela moarte.

Intr'acestea copila moare. Servii lui Iair vin și vestesc să nu mai supere pre Domnul. Domnul aude cele ce se vorbeau și pentru a arăta cât folosește puterea credinței, precum și pentru a se prea mări puterea lui Dumnezeu între cei ce cred, Domnul le spune că nu a murit, și merge, chemând iarăși la viață, prin puterea sa dumnezească, copila ce murise.

Iair își pune toată încrederea și credința sa în Domnul, iar Domnul îi dă lui după inima și credința sa. El a primit ceea ce a cerut dela Domnul, căci a crezut din toată inima și din tot cugetul său întru Domnul.

În această din urmă istorisire, Domnul nu spune lui Iair cuvintele pe cari le-a spus femeii ce primise tămăduirea, ca adecă credinței ce a avut-o întru el se datorește învierea fiicei sale. Aceasta însă se subînțelege din venirea lui Iair la Domnul și din întreaga istorisire. Puterea credinței sale i-a redat pre fiica sa unică; iar aceasta, ca și cele de mai sus, s'au făcut ca să se prea mărească puterea lui Dumnezeu între credincioși și ca să vadă toți puterea și foloasele credinței, pentru cela ce crele cu adevărat, când se roagă lui Dumnezeu sau când cere ceva dela el.

Drag. Demetrescu.

(Va urmă).

BISERICA TREI IERARHI DIN IAȘI.

Alături de biserica lui Neagoe Vodă, *Curtea de Argeș*, cea mai frumoasă biserică din țara românească e *Trei-Ierarhi*, biserica lui Vasile Lupul din Iași. Amândouă aceste biserici au fost restaurate de cunoscutul arhitect Lecomte du Nouÿ și cea dintâiu a fost târnosită în 12 Octobre 1886, iar cea de a doua în 3 Octobre 1904. Țin să dau aici câteva note asupra acestei din urmă biserici, fiindcă am promis, când am vorbit de târnosirea ei.

Biserica Trei-Ierarhi sau Trei-Sfetitele a fost zidită de Vasile Lupul în cei dintâiu ani ai domniei lui și a fost sfințită cu mare pompă de Mitropolitul Varlaam în ziua de 6 Mai 1639. Iată cum sună în traducere vechea pisanie slavonă de pe fronsispiciul bisericii: «Cu voia Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh. Iată eu robul stăpânului Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Christos și închinător al Troiței, Io Vasilie-Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domn țarei Moldovei și cu Doamna noastră Teodosca și cu dărușii de Dumnezeu copii: Ioan Voevod și Maria și Ruxandra zidit-am această sfântă rugă în numele sfinților Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie cuvântătorul de Dumnezeu și Ioan Gură-de-Aur. Și s'a sfințit cu mâna Arhiepiscopului Varlaam la 7147—1639, Mai 6». Odată cu zidirea unei biserici, cea dintâiu grijă a unui ctitor, eră de a-i asigura mijloace de întreținere. Așa și Vasile Lupul,—de altfel, unul din cei mai avuți voe-

vozi, pe care i-a avut Moldova,—zidi nu departe de biserică un *Feredeu*, întocmit după cum spune Paul de Alep, după planul băilor turcești, cu cupole și cu marmoră, împărțit în frumoase cabine ori chilii. Venitul acestui feredeu era destinat pentru această biserică. Vasile mai închină încă acestei biserici în anul 1640 patru sate și anume: Fărcășeni din ținutul Romanului, Avrămești din al Iașilor, Căcăcenii din al Sucevei și Coiceni din al Iașilor. Toate erau moștenire dela răposata soție Tudosca, înmormântată în noua biserică. I-a mai dăruit încă vii la Cotnari, Iași, Miroslava și Huși, cum și patru sălașe de țigani. În 1641 i-a mai închinat satul Petrușeni din ținutul Iașilor, Costeștii din ocolul târgului Botoșani și Trușanești din ținutul Dorohoiului. Tot în 1641 i-a mai dat și venitul căraușilor ce vin și ies din Iași. În 1646 i-a mai închinat încă Vasileuțanii din ținutul Iașilor și Răchitenii, Tămășenii și Juganii din ținutul Romanului. În 1644 Comisul Grigoraș Costachi și soția sa Ruxandra i-au dat satul Bălănești din ținutul Tutovei. Cu un cuvânt, Vasile Lupul, a căutat ca această sfântă mănăstire, să fie înzestrată cu așa bogății, încât să poată fi întreținută cu toată cuviința și splendoarea.

Public aici două din hrisoavele mai însemnate, copiate după originalele aflate în arhiva statului și prin cari Vasile Lupul închină Trei-Ierarhilor multe din daniile amintite mai sus.

I

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh Troița Sfântă cea de o ființă și nedespărțită Iată eu robul stăpânului meu Domnul Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Christos și închinător adevărat sfintei biserici,—eu Vasile Voevod B. M. G. Z. M. [Bojiciu milostiiu gospodar zemli

Moldavșcoi]. Adecă Domnia mea bine am voit cu bună voia noastră, curată și luminată inimă, din tot sufletul nostru și dela Dumnezeu ajutor,—zocotind și urmând altor răposăți Domni pentru dragostea ce au avut către Dumnezeu și către sfintele biserici și monastiri, pentru aceia și noi, cu vrerea lui Dumnezeu și cu blagoslovenia a patru Arhieriei a Moldovei: Chir Varlaam Mitropolit a toată Moldo-Vlahia (sic!), și Chir Dosoteiu Episcop de Roman, și Chir Anastasie Episcop de Rădăuți, și Chir Gheorghie Episcop de Huși și cu bună voirea a tot sfatul nostru, am luat pe bunul Dumnezeu întru ajutor și am început și am zidit a noastră sfântă rugăciune și monastire întru al nostru domnesc scaun în târgul Iașii, în numele sfinților a trei Ierarhi și lumii învățători Vasilie-cel Mare, Grigorie Bogoslov și Ioan Zlataost.

Și am dat și am miluit sfânta monastire cu sate și cu vii anume: satul Fărcășani cu hălășteu la ținutul Romanului pe apa Sireatului ce au fost acel sat drept domnesc cu ascultare cu ocolul târgului Scheii. Și satul Avrămești ce sunt la ținutul Iașilor cu tot venitul, care acel sat au fost drept de baștină răposatei Doamnei Domniei mele Tudoscăi dela tatăl său Coste Bucioc Vornicul. Și satul Coiceni pe apa Prutului iarăși la ținutul Iașilor, care sat au fost drept de baștină a răposatului Isaac Balica Hatman, ce au venit în parte a Doamnei mele Teodoscăi, pentrucă a fost ea rudenie mai aproape. Și satul Căcăcenii la ținutul Sorociei, care sat au fost dreaptă ocină a răposatului Balica Hatman, ce au venit în partea lui Savin Prăjescul ce au fost Vornic. Am cumpărat însuși Domnia mea dela Savin Vornicul satul Căcăcenii cu tot venitul în prețul de 4 de talere bătuți. Și patru fâlci de vie dela Cotnari, de către satul Ceplenii carele le-am cumpărat Domnia mea dela Iacob fratele lui Ionăș din Cotnari drept și 6 fâlci de vie dela Iași ce le-am cumpărat Domnia mea dela Gheorghită feciorul lui Iane Crețul din târgu din Iași dreptu Și iarăși 12 de vie dela Miroslava și cu prisacă care am făcut însuși Domnia mea din locu întreg. Și iarăși patru fâlci de vie de la Huși din dealul ce să chiamă dricul ce am cumpărat Domnia mea drept Și patru sălașe de țigani, anume: Condre cu muiarea și cu copiii lui; Maxim

cu muiarea și cu copiii lui; Petrică cu muiarea și cu copiii lui; și Bejan cu muiarea și cu copiii lui.

Pentru aceia toate acele ce s'au zis mai sus și vii și țigani să fie toate a sfintei monastirii noastre Trei-Sfetitelor drept ocină și moșie și drepti robi țigani săi, și micul cu tot venitul înveci. În hotarul acelor sate ce s'au zis mai sus să fie despre toate părțile după hotarul cel vechiu pe unde au umblat din veac. Pentru aceia credința Domniei mele Io Vasile Voevod și prea iubit și din inimă fiu! Domniei mele Ioan Voevod. Și credința boerilor noștri: Dumitrașcu Șoldan vel vornic de țara de jos, Toader Petriceicu vel vornic de țara de sus, Gavril Hatman părcălab dela Suceava, Constantin Stărce și Popescul părcălabi dela Hotin, Pătrașco părcălab dela Neamț, Iordache părcălab dela Roman, Apostol Catargiu postelnic, Arghirie paharnic, Iordache Vistier, Toma stolnic, Bălan comis. Și credința tuturor boerilor noștri de Moldova ai mari și ai mici.

Iară deci după a noastră viață și Domnie pre cine ar alege Dumnezeu ca să fie Domn acestei țări a noastre Moldovei: din fiii noștri sau din rudeniile noastre sau dintr'alte neamuri, poftim să nu strice a noastră danie și miluire și așezare ce am făcut sfintei Monastiri. Iar care s'ar ispiti să strice și să răsipească această a noastră danie și miluire, unul ca acela să fie neiertat de Domnul Dumnezeu cel ce au făcut ceriul și pământul și de prea curata Maica lui Christos și de toți sfinții. Și să fie părțiș la înfricoșata judecată, și să aibă parte cu Iuda și cu proclutul Arie și de munca cea fără de sfârșit. Amin.

Iar pentru mai mare credință și întăritură am poruncit cinstiului și credinciosului boerului nostru lui Gavriluș mare Logofăt ca să scrie, și a noastră pecete către această carte să o lege.

(ss) *Noi Vasile Voevod.*

M. Iaș, leat 71 48 [=1640 Martie 28]

Condica Monastirii Trei-Ierarhi din Iași, la *Arhiva Statului* din București, v. I, t. 283 sq.

||

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh Troiță sfântă de o ființă și nedespărțită. Iată eu robul lui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Christos și închină-

tor Troiței cei adevărate Noi Io Vasilie-Voevod cu mila lui Dumnezeu Domn țării Moldovei, bine am voit Domnia mea cu a noastră bună voire, cu inimă curată și luminată, din tot sufletul nostru și cu ajutor dela Dumnezeu. Socotind și rămâind altor răposați și luminați Domni ce au fost mai înainte de noi, cari au avut dragoste către Dumnezeu și către sfințele biserici și monastiri Pentru aceia și noi cu voia lui Dumnezeu și cu blagoslovenia a noștrii patru Arhieri: Chir Varlaam Arhiepiscop și Mitropolit Sucevei, și Chir Evloghie Episcop Romanului, și Chir Anastasie Episcop Rădăuțului, și Chir Gheorghe Episcop Hușului și cu bună voirea a tot sfatul nostru, luat-am pre Domnul Dumnezeu într'ajutor și am început și am zidit a noastră sfântă rugăciune și monastire întru al nostru domnesc scaun în târgul Iași în numele a trei Arhieri și dascăli ai lumii: Vasilie cel Mare, Grigorie Bogoslov și Ioan Zlataust.

Și am dat și am miluit a noastră sfântă monastire cu două sate, anume: Costeștii supt Cozancii de către ocolul târgului Botoșanilor, carele acel sat mi a fost Domniei mele de demult dreaptă danie și miluire dela răposatul Miron Barnovskie Voevod. Și iarăși Trușăștii la ținutul Dorohoiului ce-au fost din zile vechi cu ocolul târgului Ștefănești pe apa Jijii, cu heleșteu și cu mori în Jijia, care acel heleșteu și cu mori le-am cumpărat Domnia mea dela călugări și cu tot soborul dela sfânta Monastire Slatina. Pentru aceia acele sate de mai sus zise Costeștii și Trușăștii să fie a sfinței Monastiri și Trei Sfetitelor din Iași dreaptă ocină și danie și miluire și uric de întăritură în veci. Iară hotarul acelor sate mai sus scrise Costeștii sub Cozancii și Trușăștii pe apa Jijiei cu heleșteu și cu mori în Jijie să fie despre toate părțile de pe hotarul cel vechiu pe unde au umblat în veac.

Pentru aceia credința Domniei mele Noi Vasilie Voevod și prea iubit fiului Domniei mele Ștefan Voevod. Și credința boerilor noștri: Todorasco vel vornic de țara de jos, Toader Petriceicu vel vornic de țara de sus, Gavriil Hatman părcălab Sucevii, Constantin Stărce și Popescul părcălabi de Hotin, Savin Prăjescul și Pătrașcu părcălabi de Neamț, Gheorghită și Lambrino părcălabi de Roman, Apostal Catargiu vel Postelnic, Ureache Grigorie vel Spătar,

Gheorghie vel Paharnic Iordache vel Vist, Toma Stol, Balan vel. Comis. Și credința tuturor boerilor noștri ai mari și ai mici. Și după a noastră viață și domnie cine va fi domn țării aceștia din fii noștrii sau din neamul nostru. Sau iarăși pe cine va alege Domnul Dumnezeu să nu strice a noastră danie și miluire, și mai vartos să dea și să întăriască și să înoiască. Iar cine se va ispiti să strice a noastră danie și miluire, acela să fie neiertat de Domnul Dumnezeu și de Maica lui prea curată și de toți sfinții. Și să aibă pârș la strașnicul județ al lui Christos pe Vasilie cel Mare, pre Grigorie Bogoslov și pre Ioan Zlataust: și să fie treclet și proklet, și să aibă parte cu Iuda și cu trecletul Arie în munca cea fără de sfârșit și în veci. Amin. Iar pentru mai mare credință și întăritură a tuturor celor mai sus scriși am poruncit cinstului și credinciosului nostru boeriu Gavrilaš Mateiaș vel Logofăt să scrie și a noastră pecete către această adevărată carte a noastră să o leage.

M. Ias. let 7149 (=1641) Aprilie 12.

(*Ibid.*, f. 303 sqn).

Grija lui Vasile Vodă pentru frumoasa sa monastire nu se mărgini numai aci. El voia cu orice preț, ca numele acestei monastiri să fie cunoscut pretutindeni în lumea ortodoxă și de aceea cumpără în 1641 dela Patriarhia de Constantinopol moaștele sfintei Paraschiva, pe care le aduseră dela Țarigrad trei mitropoliți greci și le așeză în biserică, într'un loc anume făcut, în partea sudică a chorei. Istoricul aducerii sfintelor moaște a fost săpat pe o frumoasă placă de marmoră neagră, ce s'a așezat în biserică. O transcriu aici pentru interesul ce prezintă. «Cu voia lui Dumnezeu Tatăl, cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului și de viață dătătorului Duh, întru sfânta cea de o ființă și nedespărțită Troiță, a celui lăudat și a tot închinat Dumnezeu,—bine cinstitorul și de Christos iubitorul Domn Io Vasilie-Voc-

vod cu mila lui Dumnezeu Domn Țării Moldovei, fiind râvnitor și apărător al sfintei evlavii monastire, cu mare osârdie s'a trudit și cu dor prea mare după așezământul dumnezeesc, și a adus aceste prea cinstite moaște ale prea sfintei și cuvioasei Maicei noastre Paraschiva Târnoveanca, numită Petca, dela Țarigrad. Aceasta a fost a treia strămutare a ei. Inșă aceste sfinte și cinstite moaște le a trimis lui prea sfântul și prea fericitul a toată lumea Patriarh Chir Partenie, cu tot bunul sfat și cu toată bunăvoința a toată Biserica. Și a trimis această bună comoară prin trei prea fericiți mitropoliți: Chir Ioanichie al Ieracleiei, Chir Partenie al Adrianopolei și Chir Teofan al Vechiului-Patras, în zilele prea sfințitului Arhiepiscop Chir Varlaam Mitropolitul Sucevei și a toată țara Moldovei. Pe care bine cinstitorul și de Christos iubitorul Domnul nostru Io Vasile-Voevod cu mila lui Dumnezeu Domn țării Moldovei le-a primit cu toată cinstea și cu toată dragostea mai mult decât un mărgăritar prețios și cu bună norocire le-a pus aici în nou ziditul de el templu al Sfinților Trei-Ierarhi și marilor dascăli a toată lumea: Vasilie cel Mare, Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu și Ioan Gură-de-Aur; și le a așezat și le a păzit spre cinstea și slava unuia Dumnezeu celui închinat în Treime, pentru nesfârșitele rugi ale Cuvioasei Maicei noastre Paraschivei, spre ertarea păcatelor sale și a tot prea luminatului său neam. În anul dela zidirea lunei 7149 (1641) și în al 8-lea an al Domniei sale, luna Iunie 13. În acest an s'a născut Domnului nostru prea doritul său fiu Io Ștefan-Voevod, căruia dă-i (Doamne) lungi zile și mulți ani. Amin ».

În jurul acestei biserici,—izvor de pietate și de înălțare sufletească,—Vasile Voevod doriă să facă un

centru de cultură și un punct de sprijin pentru întreaga Ortodoxie. El eră ajutat, dacă nu chiar îndemnat, de marele Mitropolit al Moldovei *Varlaam* și de *Petru Movilă*, Mitropolitul Chievului, român de origine. În acest scop întemeie pe lângă această biserică o tipografie, în care se tipăriră primele cărți în limba românească în Moldova. Și cel dintâiu bărbat, care a tipărit în această tipografie a fost *Varlaam* și anume: «Carte românească de învățătură din multe scripturi talmăcită, din limba slavonească pe limba românească». Tot aci întemeie *Vasile* și o școală, sau un colegiu și a adus după îndemnul lui *Petru Movilă* profesori de slovenie din Rusia pentru conducerea ei. Ba ce e și mai mult, *Petru Movilă* a trimis chiar pe rectorul colegiului dela mănăstirea *Bratski* din Chiev, anume *Sofronie Pociatchi* spre a întemeie noul colegiu pe temelii cât mai solide. Atât tipografia, cât și școala se întrețineau din veniturile frumoaselor donațiuni făcute *Trei Ierarhilor* de către *Vasile Voevod*.

Datorită faptului, că în Iași se afla ca mitropolit un *Varlaam*, că la Chiev se află un mitropolit de origine română ca *Petru Movilă*, că în Moldova se află ca domn un *Vasile Lupul*, cunoscut în toată lumea Ortodoxă, atunci, când a fost vorba să se adune reprezentanții bisericilor ortodoxe în Sinod pentru a lua hotărâri contra propagandei *Calvinești*, s'a ales Iașul, unde să se țină acest Sinod. Și Sinodul s'a ținut în frumoasa mănăstire a lui *Vasile Voevod*. Hotărârile Sinodului au pricinuit între altele *Gramata patriarhului de Constantinopol* prin care se osândi învățăturile publicate sub numele lui *Ciril Cyril Luc-karis*,—*Gramată* ce a fost tipărită în tipografia dela *Trei Ierarhi*.

Prin urmare *Vasile Voevod* putea să fie mulțumit

și mândru în același timp, că tot ce se făcea în vremea lui pe terenul cultural și pe cel bisericesc ortodox se concentra în și în jurul Monastirei Trei Ierarhilor și în capitala țării lui. Dela Iași porniau mijloacele pentru apărarea Ortodoxiei.

Trebue amintit, că la Trei Ierarhi și-a deschis Asachi în 1814 școala de inginerie și tot aci s'a deschis în 1828 școala numită *Vasiliană* cu clase normale și gimnaziale.

Și e de dorit, că atunci, când se va termina și restaurarea salei gotice, tot aci să se facă un muzeu religios cu obiectele vechi dela Trei Ierarhi și dela alte biserici din veacul al XVII-lea, pentruca astfel, ori și ce Român, care dorește să vadă un capo de operă de artă și rezultatul unei școli artistice din epoca lui Vasile Voevod, să meargă la Iași să vadă. De altfel țara e datoare ca să facă toate jertfele, pentruca Iașul să nu piardă din splendoarea lui artistică bisericească. Iașul fiind un oraș de biserici, după expresiunea D-lui N. Iorga, trebue ori și ce biserică menținută, căci fiecare prezintă un interes deosebit din punct de vedere artistic și istoric. Dacă ași avea o putere ași îndemnă pe toată lumea să lupte, ca Iașul să devină un centru religios pentru Românism, căci nici un oraș de pe pământul românesc n'are ce are Iașul. Speranța am însă, că vom ajunge aci!

Revin acum la valoarea artistică a bisericii Trei Ierarhi. Iată ce ne spune Dl. A. Lecomte du Noüy, un artist de prima mână și restauratorul acestei biserici: «Considerată din punctul de vedere arhitectural, Biserica Trei Ierarhi din Iași, incontestabil oferă unul din cele mai interesante și curioase edificii religioase cunoscute în Europa. Ea merită, în toate privințele,

să atragă atențiunea celor pe cari îi captivă studiul atrăgător al manifestațiunilor artistice, atât de mult legate de istoria unei țări, în cât nu este permis de a nu se ține compt, acordându-le valoarea lor documentară». Și mai departe: «Nici o biserică...datând din secolul al XVII-lea nu prezintă un asemenea complex de dispozițiuni decorative, atât de originale, atât de bogate și de variate, imprumutate Orientului și Occidentului, interpretate cu mai mult sau mai puțină autoritate, în cea mai mare parte de mâni occidentale, după cum se poate lesne constată prin prezența «semnelor lapidare» (semne de lucrători) gravate de lucrători pe toate pietrile și care se pot regăsi încă și azi, la un mare număr de alte monumente contemporane cu Trei Ierarhi, sau anterioare, fie chiar la noi în țară sau dincolo de frontieră.

Nicăiri, și la nici o altă epocă, nu se va găsi o asemenea dărnicie de ornamente, o asemenea asociație fantezistă de stilurile cele mai variate, concu-rând la un tot atât de armonios.

Intr'adevăr, dela baza edificiului și până la vârful său, toată piatrăria, fără nici o excepție, este acoperită de sculpturi variate, executate după moda bizantino-orientală, adevărată broderie înfășurând, în mod strâns, piosul sanctuar».

O descriere amănunțită a tuturor părților bisericii făcută de Dl. Lecompte se află în broșura publicată de Casa Bisericii și intitulată: «*Câteva cuvinte asupra bisericilor Sf. Nicolae-Domnesc și Trei Ierarhi*». Dl. Lecompte cum și toți artiștii, cari s'au ocupat cu acest monument ne spun, că e de o valoare artistică deosebită, că e o biserică vrednică de Casa Domnului și face cinste țarei și poporului român. Și pentrucă această biserică a suferit de cutremure

și de foc, în anul 1882 s'a hotărât restaurarea ei, care a costat 1,910,000.

Iată și cele două inscripțiuni, cari ne amintesc restaurarea și darurile făcute bisericei de Regele nostru Carol.

I.

Noi Carol I, Domn și Rege al României.

Intru mărirea și lauda A-Tot Pnternicului Dumnezeu, a cărui cerească binecuvântare s'a revărsat asupra pământului și poporului român în curgerea celor treizeci și opt de ani ai Domniei noastre și întru veșnica pomenire a noastră, a Augustei noastre soții Reginei Elisabeta și a în Domnul răposatei noastre fiice Maria, a Principelui moștenitor Ferdinand al României și a soției sale Principesei Maria, a pruncilor lor Carol și Nicolae, Elisaveta și Maria precum și a tuturor urmașilor noștri și a întregului neam Românesc; clădit-am din nou această sfântă biserică cu hramul Sfinților Trei Ierarhi Vasile cel Mare Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu și Ioan Gură de Aur, urmând întocmai clădirea de odinioară, ridicată de Vasile Voevod Domnul Moldovei în anul mântuirii 1634 și sfințită în 6 Maiu al aceluiași an, sub păstoria Mitropolitului Varlaam.

Astăzi în 3 Octombrie 1904, fiind Noi față cu întreaga Noastră Familie, împreună cu marii dregători ai Statului și meșterul arhitect Andreiu Le-compte du Noüy, s'a sfințit din nou acest locaș de rugăciune și mântuire de către Mitropolitul Moldovei și Sucevei Partenie Clinceni.

Fie în veci binecuvântat de Domnul acest adăpost al credinței, reînnoit de Noi spre lauda strămoșilor și spre întărirea neamului Românesc.

II.

Noi Carol I Domn și Rege al României.

Pătruns de evlavie și râvnă pentru drept credincioasa biserică a lui Hristos, hărăzit-am în anul mântuirii 1904 și al Domniei Noastre al treizeci și optulea, catapeteazma, stranele și odoarele din această sfântă biserică cu hramul sfinților Trei Ierarhi Vasilie cel Mare, Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu și Ioan Gură de Aur, ca prinos adus Împăratului Ceresc, care prin puterea sa dumnezească a înălțat Regatul României.

Această din urmă inscripțiune se află așezată în altar.

Să mulțămim lui Dumnezeu, că ne a invrednicit să vedem această biserică în toată splendoarea ei de odinioară, dacă nu și întrecută și să'L rugăm ferbinte, să fie d'apururea izvor de evlavie, de înălțare sufletească și de avânt patriotic pentru binele și fericirea neamului Românesc.

G.

CRONICA BISERICESCĂ.

I.

Modificarea legii Clerului.

Se spune că, Dl. Mih. Vlădescu, ministrul cultelor și al instrucțiunii publice se ocupă cu modificările ce trebuie aduse clerului mirean. Nu știm până acum în ce vor constă aceste modificări, însă de sigur, că ele se vor cunoaște înainte de a fi supuse spre discutare și aprobare parlamentului, căci se vor consulta P.P. S.S. Chiriarihi. De îndată ce vom lua cunoștință de aceste modificări le vom împărtăși cititorilor prin această revistă, căci ele interesează deopotrivă și Biserica și Clerul și Statul.

Un lucru dorim din toată inima: să se aibă în vedere în primul rând nevoile religioase ale populațiunii rurale, care suferă în mare parte a țării!

II

De ale clerului

N u m i r i.

— Noul hirotonit în preot Gheorghe Chitic este numit pe ziua de 1 Februarie 1905, paroh la parohia Tupilați, județul Fălciu.

— Nou hirotonitul în preot Vasile Ghica este numit pe ziua de 1 Ianuarie 1905, paroh la parohia Matia județul Prahova.

— Diaconul Gheorghe Negulescu dela biserica parohială Amza din București, hirotonit fiind în preot este numit pe ziua de 1 Ianuarie 1905, paroh la parohia Leni tot din București.

— Nou hirotonitul în preot Gheorghe Popescu este numit pe ziua de 10 Ianuarie 1905, preot la biserica filială

din cătunul Valea Schelei, parohia Tohani, județul R.-Sărat.

— Nou hirotonitul în preot Ștefan Tomescu este numit pe ziua de 1 Ianuarie 1905, paroh la parohia Bratia din Deal județul Argeș.

— Nou hirotonitul în preot Ion Zedoniga este numit pe ziua de 1 Ianuarie 1905, paroh la parohia Colțea județul Brăila.

— Nou hirotonitul în preot Constantin Constantinescu licențiat în teologie este numit pe ziua de 1 Ianuarie 1905, paroh la Biserica parohială Sf. Gheorghe din urbea Hârlău.

— Preotul Vasile Enăceanu fost paroh la parohia Vădeni județului Brăila este numit pe ziua de 1 Ianuarie 1905, paroh la parohia Izlaz acel județ.

— Preotul Constantin Eftimie dela biserica catedrală a Sf. Episcopii din Roman este numit pe ziua de 1 Ianuarie 1905, paroh la parohia Sf. Voevozi acel județ.

Transferări.

— Preotul paroh Gh. V. Niculescu dela parohia Nalbant județul Tulcea protoereu al acelui județ, este numit pe ziua de 1 Ianuarie 1905 în aceeași calitate la parohia Calica acel județ.

— Preotul paroh Ion Axinte dela parohia Sendriceni-Gherghel județul Dorohoiu este mutat pe ziua de 1 Ianuarie 1905, în aceeași calitate de paroh la parohia Tătăreșeni, județul Dorohoiu.

— Preotul paroh Dimitrie Seulescu dela parohia Topana județul Olt este mutat pe ziua de 1 Ianuarie 1905, în aceeași calitate la parohia Chilia acel județ.

— Preoții Gheorghe Popescu preot dela biserica filială Ghenoaica parohia Tohani județul Buzău și Gheorghe Țărulescu paroh dela parohia Dumitrești județul R.-Sărat sunt mutați pe ziua de 1 Februarie 1905, unul în locul altuia.

— Preotul paroh Constantin Borcea dela parohia Săucești județul Bacău este transferat pe ziua de 1 Februarie 1905, în aceeași calitate la parohia Racova acel județ, asemenea preotul paroh Gheorghe Arghir dela parohia Blăgești același județ tot în aceeași calitate și pe aceeași zi la parohia Săucești.

Decese.

— Preotul paroh Gheorghe Stoicescu dela parohia Chilia, jud. Olt, decedat la 5 Decembrie 1904.

- Preotul paroh Florea Manea dela parohia Islaz, jud. Brăila, decedat la 28 Decembrie 1904.
- Preotul paroh Dimitrie Burghilea dela parohia Corin, jud. Fălciu, decedat la 8 Decembrie 1904.
- Preotul paroh Teodor Georgescu, dela biserica parohială din urbea Ostrovul, decedat la 20 Decembrie 1904.
- Preotul paroh D. Dumitrescu, dela parohia Finta, jud. Dâmbovița, decedat la 21 Decembrie 1904.
- Preotul paroh Ioan Mehedinți, dela parohia Soveja, jud. Putna, decedat la 22 Decembrie 1904.
- Preotul paroh Gheorghe Colceag, dela parohia Cahomeanca jud. Ialomița, decedat la 23 Decembrie 1904.
- Preotul supranumerar Gheorghe Dimitriu dela parohia Nalbant, jud. Tulcea, decedat la 24 Decembrie 1904.
- Preotul paroh Nicolae Apostolescu, dela parohia Lisa, jud. Teleorman, a decedat la 24 Decembrie 1904.
- Preotul paroh Marin Popescu, dela parohia Smârdoasa, jud. Teleorman, decedat la 25 Decembrie 1904.
- Preotul paroh Constantin M. Georgescu, dela parohia «Sf. Spiridon», din urbea Brăila, decedat la 31 Decembrie 1904.
- Preotul supranumerar Ioan Teodorescu dela parohia Pârlița, jud. Ilfov, decedat la 2 Ianuarie 1905.
- Preotul paroh Ioan Vartolaș, dela parohia Racova, jud. Bacău, decedat la 4 Ianuarie 1905.
- Preotul paroh Ioan Stănescu dela parohia Știrbei, jud. Romanați, decedat la 20 Noembrie a. c.
- Preotul paroh Dimitrie Vasilovici, dela parohia Găinești jud. Suceava decedat la 2 Ianuarie a. c.
- Preotul paroh Alexandru Dobrotescu, dela parohia Dobrotești, jud. Teleorman, decedat la 31 Decembrie 1904.
- Preotul supranumerar Christea Christescu dela parohia Mierlești. jud. Olt, decedat la 1 Ianuarie a. c.
- Preotul supranumerar Teodor Sirian dela parohia Smulți I, jud. Covurlui decedat la 8 Ianuarie a. c.

III.

Inaugurarea Palatului Mitropolitan din Iași.

In ziua de 8 Februarie c., a fost în Iași o foarte frumoasă serbare bisericească. Mai întâiu s'a serbat

aniversarea de trei ani dela ocuparea scaunului Mitropoliei Moldovei și Sucevei de către I. P. S. Parthenie Clinceni și apoi s'a sfințit și s'a inaugurat noul palat Mitropolitan. A luat parte la această indoită serbare multă lume bisericească și laică. După sfințirea palatului s'a servit și o mică gustare, cu care ocaziune s'au ținut mai multe cuvântări. La toate a răspuns I. P. S. Mitropolit exprimându-și marea sa mulțămire sufletească, că a văzut realizată ideea construirii unui palat, în care să se adăpostiască înalții prelați, cari vor conduce biserica Mitropoliei Moldovei și Sucevei. Cu această ocaziune s'a încheiat un act comemorativ, un proces verbal și s'au trimis de către I. P. S. Mitropolit telegrame M. S. Regelui, D-lui președinte al consiliului de miniștri, D-lui ministru al Cultelor și instrucțiunii publice, cum și D-lui D. Sturza, fostul președinte al consiliului dn miniștri și D-lui Sp. Haret, fostul ministru al Cultelor și instrucțiunii publice. Ca cronicari le publicăm aici.

ACT COMEMORATIV

Făcut în Iași în ziua de 8 Februarie anul 1905.

Dumnezeu cel în Treime închinat fie laudat în veci, pentru că a căutat cu îndurare asupra Robului său smeritul Arhiepiscop Parthenie S. Clinceni Doctor în Teologie dela Facultatea din Athena, fost Episcop Dunărei de-Jos, cu reședința în Galați, dela 10 Decembrie 1886, până la 7 Februarie 1902; iar în ziua de 8 ale același luni și an, l'a chemat prin vocea Marelui Colegiu electoral al Sfintei Noastre Biserici Autocefale Ortodoxe Române de Răsărit și prin confirmarea și investitura legală, la scaunul păzit de Dumnezeu al Eparhii Moldovei și Sucevei vacant prin trecerea către Domnul, în ziua de Sămbătă 26 Ianuarie anul 1902, a fericitului întru amintire Mitropolit Iosif Nănescu, pe care Noi fii săi duhovnicești, l'am dus cu pompă cuvioasă și plângere mare la locul de ojihnă și l'am așezat în Cavoul de lângă fereastra despre mează zi a Bi-

sericei Catedrale din Orașul Iași, după a sa dorință, în după amiaza zilei de 28 Ianuarie același an, sub piatra mormântală ce singur, încă fiind în viață întocmise.

Astăzi 8 Februarie 1905, implinindu se trei ani în Sfânta și grea păstorie a Innalt Prea Sfințitului Mitropolit Parthenie S. Clinceni și cu ajutorul lui Dumnezeu, fiind gata spre locuire și noul palat Mitropolitan reclădit pe temelii veche, în Iași, a doua Capitală a Regatului Român, prin osârdia și marea stăruință a Innalt Prea Sfinției Sale. Noi, mai jos semnații, dorind a sărbători după cuviință această îndoită aniversare, ne-am înbisericit în Catedrala Mitropolitană, în ziua de luni 7 curent slujind Domnului și felicitând în urmă pe Innalt Prea Sfinția Sa, pentru onomastică, seara am făcut, în sobor, preveghere adâncă, iar a doua zi opt, aceiași lună Februar, am slujit împreună cu Innalt Prea Sfinția Sa, Sfânta Liturghie tot în Catedrala cea măreață a Sfintei Mitropolii, făcând la fine Te-Deum de mulțămire și plecând cu toții în procesiune la noul palat de lângă Catedrală, unde am săvârșit sfințirea apei și unde Innalt Prea Sfinția Sa, a rămas sub paza celui A-Tot puternic, să locuiască această frumoasă și cuviincioasă casă bisericască spre liniștea și pacea sufletească a Noastră a tuturor, spre întărirea Sfintei Noastre credințe creștine Ortodoxe, în popor și spre lauda neamului nostru Românesc, pe care Dumnezeu să'! binecuvinteze în veci vecilor și să țină întru zile îndelungate și întru sănătate deplină pe Majestatea Sa marele și înțeleptul nostru Rege, Carol I, împreună cu soția Sa Regina Elisabeta și Prinții moștenitori ai Tronului României. Amin.

Făcut în Iași și semnat de cei de față, astăzi 8 Februarie ora 11 a. m. anul mântuirii 1905.

(ss) *Parthenie Mitropolit Moldovei Sucevei.*

(ss) *Konon Episcop al Hușilor.*

(ss) *Ghenadie G. Bacsoanu Vicarul Mitropoliei Moldovei.*

(ss) Econom P. Savin Director Seminarului.

(ss) Econom St. Ionescu Șef cancelariei Mitropoliei Moldovei.

(ss) Econom C. Stamate Protoiereu jud. Iași.

Urmează semnăturile preoților și a mai multor persoane notabile din urba Iași.

TELEGRAMĂ.

No. 242.

1905 Februarie 8.

Majestății Sale Regelui Carol I.

București.

Cu ajutorul Celui A-Tot puternic și augustul Majestății Voastre sprijin, terminându-se noua locuință mitropolitană, am făcut aseară cu întreg clerul leșan privighere, în înăreața Catedrală; am slujit astăzi 8 Februarie, Sfânta Liturghie; iar după săvârșirea Te-Deumului de mulțămire pentru îndelunga înziliră și fericirea Majestății Voastre, plecând în procesiune, am făcut după regula creștinească sfințirea apei, în această casă bisericească, în care am rămas spre locuire.

Mulțămind călduros lui Dumnezeu, pentru această nouă și cerească facere de bine rog cu umilință pe Majestatea Voastră să binevoiască a primi și cu această ocaziune expresiunea sentimentelor mele de adâncă recunoștință și mulțămire cu care rămân până la suflarea mea cea mai de pe urmă supusă și credincioasă slugă a Majestății Voastre.

(ss) Parthenie Mitropolit Moldovei și Sucevei.

TELEGRAMĂ.

No. 243.

1905 Februarie 8.

Domnului Prim Ministru.

București.

Astăzi 8 Februarie, aniversarea alegerii Noastre la scaunul metropolitan, am oficiat Sf. Liturghie împreună cu întreg clerul leșan și apoi Te-Deum de mulțămire pentru sănătatea și îndelunga înziliră a Majestății Sale Regele, scumpul nostru Suveran și a întregii Auguste Dinastii Regale. După aceea pogorându-ne cu toții am trecut în noul palat metropolitan restaurat, casele fiind aproape gata am oficiat sfințirea apei în această nouă locuință, unde de astăzi înainte vom locui cu ajutorul lui Dumnezeu. Aducân-

fost președinte al consiliului de miniștri cât și D-lui Spiru Haret fost ministru de Culte și instrucțiune publică, mulțămindu-le tuturor, pentru sprijinul binevoitor ce Ne au dat la reclădirea acestui palat, în care, Noi, cu ajutorul lui Dumnezeu. am rămas astăzi spre locuire.

Servitorilor bisericeii catedrale am dat 100 lei, iar corului vocal 200, care le arătăm cât suntem de simțitori la dragostea ce Ni se arată.

Pentru știință am încheiat acest proces-verbal.

(ss) *Parthenie Mitropolit Moldovei și Sucevei.*
Șef oanceiar (ss) *Écon. Șt. Ionesca.*

M. S. Regele a binevoit să răspundă telegrafic următoarele: «Foarte simțitor la sentimentele ce mi arătați prin telegrama Înalt Prea Sf. Voastre precum și la rușele ce împreună cu întreg clerul Ieșan ați înălțat către A-Tot Puternicul cu ocazia terminării și sfințirii noii locuințe mitropolitane, Vă mulțămesc din adâncul inimei atât Înalt Prea Sf. Voastre cât și clerului Ieșan. Vă urez mulți ani fericiți în noua reședință metropolitană. CAROL».

Ne rugăm și noi lui Dumnezeu ca noul palat metropolitan să serviască pentru sănătatea și întărirea la muncă pentru binele Bisericeii a I. P. S. Mitropolit Parthenie și a celor ce vor veni după I. P. S. Sa.

G.

II Cuvântări asupra rugăciunii din Postul cel Mare.

I

Despre rugăciunea sf. Efrem în genere.

Doamne și Stăpânul vieții mele, dublul trândăviei al desrădăjirii, al iubirii de stăpânire și al grăirii deșarte nu mi-l dă mie!

Iar dublul fcurățeniei, al smereniei, al răbdării și al dragostei dăruște-l mie, slugei Tale!

Așa, Doamne, împărate, dăruște-mi să-mi văd păcatele mele și să nu osândesc pe frațele meu, că binecuvântat ești în vecii vecilor!

Nu fără pricină, frații mei, rugăciunea aceasta este așa de strâns unită cu sfântul și Marele Post, în cât ea se rostește în acest timp de mai multe ori la fie care slujbă bisericească. Fără îndoială, când sf. Biserică a așezat acest lucru, a avut în vedere, că rugăciunea aceasta, cu toată scurtimea sa, ascunde în sine o mare bogăție de cugetări și simțăminte sfinte, și foarte lămurit ne înfățișază toate nevoile noastre duhovnicești. De aceea, dacă vom lua această rugăciune ca subiect de cuvântărilor noastre și vom cerceta în deosebi fie-care cerere cuprinsă într'însa, socotim că vom fi următori credincioși ai planului urmărit de sf. Biserică. Ast-fel vom vedea desfășurându-se înaintea noastră un șirag nesfârșit de virtuți sfinte, cu care trebuie să-și împodobească sufletul său fie-care creștin, și o ceată întunecată de patimi și păcate negre, de care tot creștinul este dator să-și feriască inima sa.

De bună samă, multora, fără să vă mai spunem noi, vă este cunoscut că această rugăciune este a sf. Efrem

Sirul. Din partea noastră ținem să adăogăm, că sf. Efrem Sirul face parte din numărul celor mai mari sihastrii, face parte din numărul celor mai mari apărători ai credinței noastre, cari au împodobit vechea Biserică creștină. După trup el eră om, iar după duh și după fapte inger! Din cea mai tânără vârstă sf. Efrem a părăsit lumea și s'a dus în pustie, unde prin o îndelungată petrecere în post și rugăciune, fără nici un alt povățuitor, ajunse să fie cel mai ales învățător al Răsăritului și cel mai luminos luceafăr al lumii creștine. Lucrul cel mai ales, pe care el îl iubiă și îl vestiă tuturor, eră pocăința. Biserica Siriană, căreia aparțineă sf. Efrem, după loc, a găsit tot într'însul cei trebuia: și învățător al credinței, și muștrător al năravurilor rele, și hrănitor în timp de foamete, și doftor miraculos în potriva boalelor, și apărător în potriva ereticilor și a păgânilor. Respectul, de care se bucură în fața tuturor pentru aceste fapte frumoase, eră atât de mare, în cât chiar în această vieță fiind, scrierile sale se ceteau prin biserici alătura cu Sf. Scriptură.

Iată, din această minte mare, din această inimă curată a izvorit rugăciunea de care este vorba; ea a izvorit dintr'o minte de Dumnezeu luminată și dintr'o inimă plină de focul dragostei către Dumnezeu și aproapele, și cu desăvârșire curățită și sfințită de focul harului Dumnezeesc. Sf. Efrem este tot așa de simplu și curat, și în rugăciune, cum eră și în sufletul și vieța sa. El se roagă lui Dumnezeu, mai întâiu, ca să îndepărteze dela dânsul patimile cele vătămătoare de suflet, și după aceea ca să-i trimită în locul lor virtuțile cele plăcute lui Dumnezeu, fiind pe deplin încredințat, că nici patimile nu se îndepărtează dela noi, și nici virtuțile nu ne vin, fără un deosebit ajutor al puterii dumnezești.

Acest simțimânt de smerenie, care face pe creștin ca în lucrarea mântuirii sale să nu se sprijinească numai pe propriile sale puteri, ci cheamă în ajutor și harul dumnezeesc, este particularitatea cea mai însemnată a moralei creștine. Păgânul cel mândru ziceă cu îngâmfare: dă-mi zeii cinste, bogăție și sănătate, că virtuți îmi voi face eu singur. De unde oare căpătase păgânul această încredere nemărginită în sine însuși? De acolo, negreșit că el nu cunoștea bine germenile păcatului, ascuns în natura omeneas-

că; nu cunoștea bine neputința sa duhovnicească; nu pricepea puterea virtuții, socotind-o lucru de puțină valoare. Creștinul, însă fiind luminat cu lumina Evangheliei, din potrivă, vede lămurit, că omul căzut nu este în stare nici măcar să se gândească cu mintea sa, de a săvârși ceva cu adevărat bun; el vede lămurit, că păcatul și răul au străbătut de a dreptul în sufletul nostru, în cât au pus stăpânire chiar și pe izvorul cel mai din lăuntru al cugetărilor și simțimintelor noastre, vede de asemenea lămurit, pe de altă parte, ce anume se cere dela virtute, pentruca ea să fie cu totul curată și plăcută nu numai în ochii oamenilor, ci și în ochii lui Dumnezeu; vede lămurit că pentru aceasta se cere nu atât un exterior frumos, care adesea ascunde sub dânsul numai mândrie deșartă, ci mai cu seamă iubire adevărată, supunere deplină voinței lui Dumnezeu și legei conștiinței, unită cu lepădarea tuturor calculelor egoistice; vede, zic, toate acestea adevăratul creștin și cunoscându-și neputința de a scăpa prin puterile sale de otrava păcatului și a dobândi prin puterile sale o virtute așa de curată și desăvârșită, caie cu smerenie înaintea scaunului harului și strigă din adâncul sufletului său: *Doamne și stăpânul vieții mele, duhul trăndăviei, al desnădăjduirii, al iubirii de stăpânire și al grăirii deșarte nu mi-l dă mie! Iar duhul curățeniei, al smereniei, al răbdării și al dragostei dăruiește-l mie, slugei Tale!* Dacă Tu, întru tot bunule și a tot puternice Stăpâne, nu vei include singur stavilarele răului, atuncea veșnic se vor revărsa asupra mea valuri uriașe de gânduri rele, ce împing pe om la fapte necurate, veșnic vor potopi sufletul și inima mea valuri de necurăție. Dacă Tu, întru tot sfințe și drepte Stăpâne, nu mă vei pune singur pe calea dreptății și a adevărului, dacă nu vei întări singur pe piatra poruncelor toate picioarele mele cele șovăitoare atunci eu veșnic voi poticni și voiu cădeă, veșnic mă voiu găti să viu la tine și veșnic voiu rămâneă tot pe loc și nici o dată nu voiu ajunge acea țintă dorită, care imi este pusă de dragostea Ta cea prea înțeleaptă.

Nu se poate, de asemenea, frații mei, să nu ne întoarcem luarea aminte și asupra modului cum sf. Efrem se rostoste în rugăciunea sa. El se roagă lui Dumnezeu nu

numai ca să fie îndepărtate dela dânsul patimile și ca să i se dăruiască virtuțile cele frumoase, ci se roagă să fie scutit chiar de înseși duhul acelor patimi și să i se trimită însuși duhul acestor virtuți. Ast-fel erau oamenii duhovnicești: ei în toate contemplau spiritul, pe când cei trupești nu arare ori sunt deprinși a vedea numai partea trupească și materială până chiar și în cele mai duhovnicești lucruri! Dar ce se înțelege oare aicea prin duhul patimilor și prin duhul virtuților amintite? Se înțelege oare ceea ce noi muncim patimă și ceea ce noi muncim virtute, sau altă-ceva.

Ne place a crede, că nu vom greși, dacă vom zice, că sf. Efrem, rugându-se lui Dumnezeu să goniască dela dânsul *duhul trândăviei, al desnădăjduirei, al iubirei de stăpânire și al grăirei deșarte* și în schimbul acestora să i se trimită *duhul curățeniei, al smereniei, al răbdărei și al dragostei*, are în vedere adevărate duhuri, și anume în cazul întâiu are în vedere duhurile întunecate și rele, iar în cazul al doilea are în vedere duhurile luminate și bune. Omul după învățătura Sfintei Scripturi, se află neconținut între două lumi: între lumea de sus cea luminată și între lumea de jos cea întunecată și diavolică. Și una și alta din aceste două lumi înrăuresc neconținut asupra lui și se luptă între dânsese dela el. Lumea îngerilor înrăurește asupra omului prin aceea, că îl apără, îl sprijinește și îl întărește pe calea pocăinței și a virtuțelor, însuflându-i cugete și simțăminte bune și dându-i putere și tărie duhovnicească. Lumea diavolică înrăurește prin aceea, că silindu-se să abată pe om dela calea adevărului și să-l ducă în robia patimilor și moravurilor rele, îi însuflă în acest scop în sufletul și inima lui tot ceea ce-i necurat și urit lui Dumnezeu. Nu e de mirare după toate acestea, ca fie-care virtute să-și aibă unul din duhurile curate, carele, plin fiind el însuși de puterea acestei virtuți, se face un fel de călăuză pentru omul ce tinde spre dânsa; nu e de mirare, de asemenea, dacă și fie-care patimă și nărav rău își are pe unul dintre duhurile întunecate, carele de asemenea fiind plin cu prisosință de puterea acestei patimi, se face semănătorul ei printre oameni. Anume pe niște astfel de duhuri, ca pe niște caimacami ai bine-lui și ai răului, le vede omul lui Dumnezeu cu ochiul său

cel luminat de Dumnezeu și se roagă Domnului ca lui să-i trimită duhurile cele luminate ale virtuților, iar pe ingerii cei întunecați ai păcatului să-i îndepărteze dela el.

Afară de aceasta, fie-care virtute și deprindere bună și frumoasă, de îndată ce se înrădăcește în om, și fie-care patimă, de îndată ce pune stăpânire pe el, formează din sine însuși un fel de duh, după soiul său. Însă duhul virtuții este mai luminat de cât însuși virtutea, iar duhul patimei este mai întunecat și mai rău de cât însăși patima. Cum se formează acest duh în sufletul omului? Tot așa, cum se formează și în lucrurile materiale. Umpleți o cameră cu oare-care lucruri și le lăsați acolo mai multă vreme și veți vedea, că camera se va umplea de duhul (mirosul) acestor lucruri, așa că chiar după ce scoate acele lucruri de acolo, duhul lor va rămâne multă vreme. Dacă aceste lucruri vor fi mirositoare, în cameră va rămâne un miros plăcut; dacă însă ele vor fi puturoase, va rămâne puțoare. Tot așa e și cu sufletul: când el se umple cu oare-care virtuți sau cu oare-care patimi, într'insul se formează duhul virtuții sau duhul patimei celei mai însemnate. Cine, de pildă, acum în Postul Mare se silește cu dragoste să postească, în acela și după terminarea zilelor de post va rămâne duhul postului și-l va face cumpătat și înfrânat întru toate. Cine însă, din potrivă, s'a dat zilele trecute la mâncări și băuturi alese, din acela nici sf. Post nu va putea de o dată să gonească duhul postelor și iubirei de plăceri, așa că unul ca acela chiar și între lucrurile duhovnicești, chiar și în minutele cele mai sfinte, va fi neliniștit de cugete și lucruri trupești. În de obște lupta cu duhul patimei, e mult mai grea, de cât lupta cu însăși patima. Patima poate fi părăsită cu timpul, dar duhul ei nu te va părăsi așa curând; trebuie multă stăruință, multă luptă, multă răbdare, pentru a te debarasa de dânsul.

Fără îndoială, acestea le are în vedere Plăcutul lui Cristos și de aceea cere dela Domnul o desăvârșită izbăvire de rău, o desăvârșită curățenie a duhului și trupului său, o desăvârșită stărpire a aluatului păcatului din firea sa.

Urmând această pildă, să nu ne mărginim nici noi, frații mei, numai la curățirea de mântueală a sufletului nostru de unele păcate și deprinderi rele, prin ajutorul măr-

turisirii. Ce folos e să tai numai ramurile, când rădăcina întreagă ese rea? Ce folos e să ucizi șarpele cel mare, când alți zece mai mititei rămân în locul lui? Inarmați cu duhul dorului de Dumnezeu și de mântuirea noastră, să pătrundem până în cele mai adânci cotloane, săpate de păcat în inima noastră, și să le nimicim împreună cu locuitorii lor. Pentru noi aceasta ar fi cu neputință; dar avem în ajutorul nostru harul cel a tot puternic al lui Dumnezeu, înaintea căruia toate sunt goale și descoperite, toate se pot și sunt lesnicioase. Când noi prin rugăciune ferbinte vom pogori de sus acest har în sufletul nostru, când li vom încredința lui inima noastră și îl vom lăsa să lucreze fără pedică în noi spre a ne tămădui ranele, atunci marea întunecului și a răului ce ne amenință cu valurile sale se va desface și se va ivi uscatul, adică umblarea cu pași siguri în poruncile lui Dumnezeu; atunci va străluci preste noi lumina feței lui Dumnezeu, se va zidi în noi inimă curată, se va înnoi duhul cel drept întru noi și noi ne vom îmbrăca cu frumusețea cea dintâiu, cu bunătatea nevinovăției și cu dreptatea, care dea Dumnezeu să fie cu noi cu toți prin harul lui Christos. Amin.

II

Despre trândăvie sau lene.

Doamne și stăpânul vieții mele, duhul trândăviei nu mi-l dă mie!

Ne-am fi putut aștepta, frații mei, ca sfântul Efreem Sîrul să-și înceapă rugăciunea sa către Dumnezeu cu cererea de a fi îndepărtată dela dânsul altă patimă oare care, iar nu trândăvia sau lenea; pentru că trândăvia, după părerea multora, nu este un lucru așa de însemnat și de primejdios. Ba, din potrivă, unii sunt gata a socoti trândăvia ca o stare vrednică de râvnit. Inșă omul lui Dumnezeu vede lucrurile cu totul alt-fel; dânsul vede în trândăvie pe cel dintâiu și pe cel mai primejdios dușman al mântuirii sale, și de aceea mai întâiu de toate roagă pe Dumnezeu să-l izbăvească de acest dușman.

Doar are ce rău face omul leneș într-o cât el nu face

nimic? Tocmai faptul că nu face nimic este un rău, pentru că omul în totdeauna trebuie să facă ceva. În adevăr, dacă însuși Fiul lui Dumnezeu zice despre Sine și despre Tatăl său: *Tatăl meu până acuma lucrează, și eu lucrez* (Ioan. V. 17), apoi îndrăzni-va omul să se dea lenei? Activitatea, munca neconținută este ținta și menirea noastră; pentru aceasta anume ni s'a dat ființa și viața, pentru aceasta suntem înzestrați cu putere și cu talente. Și intru cât viața noastră pământească, în de obște vorbind, nu este lungă, pe de o parte, iar pe de altă parte, intru cât în curgerea ei trebuie să ne facem vrednici de viața veșnică, apoi de aceea lenea sau trândăvia, privită din această parte de moarte, săvârșit chiar în paguba noastră înșine; căci fie-care ceas, petrecut în lene, ne pricinuește pagubă nu numai pentru viața de aici, ci și pentru cea veșnică. Ne întrebuițarea puterilor date de Dumnezeu la fapte bune, asemăn pe om cu sluga netrebnică din Evanghelie, care a ascuns în pământ talantul încredințat ei, și i pregătește soarta vrednică de plâns a acestei slugi, adică: *și ceea ce i se pare că are, se va lua dela dânsul* (Mat. XXV. 29).

Și cu adevărat se va lua! De cine? De dreptatea și judecata dumnezească, la timpul său, iar acum de inșeși lenea! Lenea, după inșeși firea sa, este așa fel, că slăbește, scurtează și, la cele din urmă, ne ia cu totul puterile și talentele noastre. În adevăr, încetați, de pildă, de a merge și de a face întrebuițare de picioarele voastre: dacă această neîntrebuițare se va prelungi mai multă vreme, veți perde la urma urmelor puțința de a umbla și cu greu vă veți putea chiar scula de jos și stă puțin în picioare. Așa e cu trupul așa e și cu sufletul. Fie care putere sufletească, dacă este exercitată, dacă este întrebuițată, ea crește și se întărește; dacă însă este lăsată în părăsire, slăbește și se strică. Ce este de pildă mai vioi și mai neadormit, după inșeși firea sa, de cât conștiința noastră? Dar și ea, dacă nu este exercitată, dacă nu este pazită, dacă este împedecată în lucrările sale, slăbește, amuțește și adoarme: omul devine neconștiincios. Cu atât mai ușor se veștejesc și slăbesc din pricina neîntrebuițării celorlalte puteri sufletești: așa, bună-oară, pentru omul care nu s'a rugat un timp îndelungat, e foarte greu să se pu-

nă în poziție de rugăciune chiar și numai pentru câte-va minute; omul, care nu s'a deprins a posti, nu poate să rabde și să postească nici măcar o singură zi.

Însă trândăvia este primejdioasă nu numai prin aceea, că ea ne lipsește de unele lucruri, ci și prin ceea ce atrage după sine. Și ce atrage ea oare după sine? Patimi vătămătoare și năravuri rele! Dacă sufletul nostru ar fi asemenea unui instrument netnsuflețit de muzică, care după ce conținem de a mai cânta în el, rămâne liniștit, atunci am putea fără vătămărire să-l lăsăm în nelucrare; însă sufletul, potrivit firei sale duhovnicești, nu poate rămâne într'o ast-fel de nelucrare; ci cu dânsul se întâmplă ceea ce se întâmplă și cu ogoarele, lăsate nelucrate: ogorul se acopere de buruene rele, sufletul se umple de cugete și simțiminte urite. De aceea trândăvia, cu drept cuvânt, poate fi numită ogorul cel mai potrivit pentru tot ce este urit și păcătos. Nimenea nu este bântuit de atâtea cugete necurate și de atâtea dorinți și poște urite, ca omul trândav: cugetul lui, ne fiind ațintit spre nici un lucru, zboară în toate părțile și, asemenea corbului slobozit de Noe din corabie, veșnic se oprește asupra lucrurilor ce a'emenesc poștele și trupul; imaginațiunea sau închipuirea în asemenea împrejurare îi înfățișază, îi zugrăvește de obicei icoanele ademenitoare, ce i s'a întâmplat să vadă vr'o dată; memoria îi reamintește întâmplări de acelea, când patimile își găsiu o satisfacere vinovată; mintea zămislește ori felurite gânduri deșarte lumești, ori îndoeli despre lucrurile sfinte; inima este aplecată către felurite fapte urite. Afară de aceasta, trândăvia mai are și aceea particularitate urtă și vătămătoare, că face să se nască în om uritul, care îl face să umble după petreceri și distracții, care pentru omul trândav adesea se copriind în lucruri vătămătoare pentru suflet, întru cât adesea sunt cu totul trupești și chiar cu totul urite lui Dumnezeu. Și anume aicea este rădăcina și izvorul feluritelor poște de petreceri, de care sufer oamenii trândavi și care ucid sănătatea și cinstea, struncină starea materială și pozițiunea socială, făcând din cel mai mare fruntaș cu totul altă ceva, de cât ceea ce trebuia și putea să fie.

Să nu uităm, în sfârșit, nici aceea, că pentru cea mai mare parte de oameni viciul acesta atrage după sine și

sărăcia și îi face să alege la mijloace neertate pentru a-și dobândi cele trebuitoare pentru trai; fiindcă omul leneș și deprins a trăi bine, de obicei, este mai aplecat de cât alții spre plăceri și poște, apoi de aceea tentațiunea de a se folosi în chip nedrept și nelegiuit de munca altora devine pentru el mult mai puternică de cât pentru ori care altul. Uitați vă la oamenii inchiși prin temnițe, pătrunde-ți în pricina crimei lor, și veți vedea numai de cât, că cea mai mare parte din ei au ajuns acolo numai din pricina lenei.

Oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu cunoșteau toate acestea și de aceea de nimic nu se fereau mai mult, ca de trândăvie. S'ar părea, că tocmai viața singuratecă și contemplativă îi scutea de muncă și mai cu seamă de munca corporală: căci puțină vreme le rămânea lor oare slobodă de rugăciune? Dar știind primejdia, la care supune pe om trândăvia, ei își găsiu de lucru chiar și în pustie și se îndeletniceau la muncă chiar și în timpul săvârșirii celor mai sfinte lucruri. Căci cine se vede oare colo, pe dealurile pustii ale Tebaidei, cântând psalmi și în același timp împletind panere? Antonie-cel-Mare, luceafărul Egiptului. Panerele acestea se vor duce în Alexandria și vor fi schimbate pe pâne, cu care centenarul bătrân își întărește din când în când slăbiciunea trupului său. Cine e acela, care noaptea la lumina opaițului sau a lunei se îndeletnicește cu facerea de pânză pentru corturi? Acela e sf. Pavel. Ziua el propovăduiește Evanghelia înțelepților elini, iar noaptea o întrebuițează la facerea de corturi, pentru ca să nu împovoreze pe nimenea cu modestul său trai. Cine se zărește colo în cea stolerie din Nazaret, tăind cu ferăstrău, lucrând cu dalta, cu barda și cu gealau de dimineața până seara? Sfântul Iosif, crescătorul Domnului nostru Iisus Christos și sprijinitorul prea curatei Lui Mame. Prin munca mânilor sale câștigă el hrană pentru întreaga sfântă familie. De obicei oamenii sfinți împărțiau vremea în două: o parte pentru rugăciune și o parte pentru muncă. Cea dintâiu grijă a lor eră de a trăi din lucrul mânilor lor, iar nu din munca altora. Câștigul dobândit prin munca lor, cu toată starea lor săracă, le ajungea chiar și pentru a ajuta pe alții, de a ospăta pe cei flămânzi, de a îmbrăca pe cei goi și a răscumpăra pe cei din robie.

Dar ni se va zice, poate: ce vor face aceia, cari chiar

prin chemarea și starea lor sunt îndepărtați de muncă. mai cu samă de munca corporală? ce să facă? Să-și găsească muncă după puterile lor și după împrejurările în care se găsesc. Noi suntem foarte iscusiți în a născoci tot felul de plăceri; de ce n'am născoci și felurite indeletniciri la lucru? și oare puține sunt lucrurile curate și folositoare, cu care s'ar putea îndetnici sufletul și inima, ba chiar și membrele trupului? Numai singură țarina cea nemărginită a binefacerei poate ajunge fie-căruia să muncească într'insa toată viața. Ori și care ar fi muncă curată, dacă ne indeletnicim cu ea, putem atinge ținta dorită, căci trândăvia se nimicește nu numai prin munca corporală, ci prin ori-ce fel de muncă.

Având înaltă menire, de a tinde să fim desăvârșit, ca Părintele nostru cel ceresc, să strigăm fraților. împreună cu sf. Efrem Sirul: *Doamne și stăpânul vieții mele, duhul trândăviei nu mi-l dă mie!* Nu-mi dă mie, ca zilele mele, care sunt așa de puține și prețioase. să treacă în deșertăciuni lumești și în trândăvie; nu-mi dă mie, ca talanții, incredințați mie, să rămâie îngropați în pământul uitării și al lenevirei; nu-mi dă, ca din lipsa de dragoste către muncă să fiu o povară semenilor mei și să defaim chipul Tău, carele este în mine! Fă să fiu bun de ori-ce lucru folositor, ca neconținut să muncesc și să lucrez la cultivarea ființei mele pentru veșnicie și ca ori-ce voi face să fac spre slava Ta, Doamne, iar nu pentru plăcerea mea! Amin.

Arhimandritul Nicodem Munteanu.

Vicarul sf. Episcopii a Dunărei-de-Jos.

Circulara P. S. Pimen Episcopul Dunărei-de-Jos
Adresată protoiereilor eparhiali.

Prea cucernice părinte,

Ridicarea demnității și creșterea autorității morale a preotului nostru, nu se pot câștiga, de cât prin mărirea neconținută a culturai lui și prin înavuțirea cu toate cunoștințele trebuincioase unui vrednic preot, care este firescul conducător al poporului, precum a și fost în vechime preotul nostru, mai ales cel dela țară.

Aceasta a fost una din preocupările Mele de căpetenie, încă din ziua venirii în fruntea acestei importante eparhii; și acesta a fost și motivul, care m'a îndemnat, ca în primul an al episcopatului meu, să introduc conferințele pastorale ca obligatorii pentru toți preoții noștri dela orașe și sate, așa că în Octombrie trecut, preoții, pentru a treia oară au fost întruniți în conferințe pastorale generale. Și tot pentru acest motiv, am obligat pe preoți de a lua parte activă în cercurile culturale și școalele de adulți, în deosebi pe cei dela țară, iar pe preoții din orașe i-am obligat la ținerea de conferințe de diferit cuprins cultural între ei, sub egida societății noastre «Solidaritatea», ceea ce prin orașe s'au și făcut.

De alt-fel, introducerea conferințelor pastorale între preoți, nu este ceva nou; căci acolo unde preoții ortodoksi se găesc la înălțimea cuvenită stării preotești,—împărtaşind poporului cunoștințe binefa-

cătoare pentru toate cerințele vieții omenești,—aceste conferințe pastorale, sunt de mult introduse și considerate ca unicul mijloc, prin care preotul să fie îndemnat în a-și continua dezvoltarea cunoștințelor și după eșirea sa din școala în care și-a făcut cultura teologică și pregătirea sa pentru misiunea preoțească.

Și în adevăr, dacă examinăm lucrul apoi tocmai așa se prezintă la noi; căci este un fapt constatat, că cea mai mare parte din preoții noștri, fie dela orașe, fie dela sate, deși în timpul studiilor,—făcute după un program coprinzător de diferite materii corespunzătoare chemării unui preot cult,—au fost elevi sau studenți buni, lăsând frumoase speranțe că la timp vor deveni niște preoți distinși prin cultura și năzuința de a lumina pe păstoriiilor, dar din nenorocire aceasta a fost numai o speranță deșartă; fiind-că tânărul, care promitea mult când era în școală, după intrarea sa în preoție, din ce, în ce a încetat în el ori-ce năzuință și ori-ce ambițiune, pentru o muncă culturală și după câțiva ani, a devenit ca și un om *simplu*, nedeosebindu-se întru nimic de ceilalți oameni simpli, lipsit de orice pretențiune de un om cu oare-care învățătură, aducându-și zbia aminte de școală și de foarte puține cunoștințe răslețite și mulțumindu-se numai cu săvârșirea tipicală a serviciilor bisericesti și pe acestea numai Dumnezeu știe cum.

Atât și nimic mai mult.

Din acestea reesă că în zadar se mai poate vorbi despre o cultură ce se cere candidaților hotărâți de a se face preoți la orașe și sate, căci în multe cazuri, din nenorocire și spre paguba demnității preoțești rezultatul este altul decât cel așteptat.

Iată pe scurt rațiunea pentru care conferințele pas-

torale, se pot considera, ca unicul mijloc pentru înprospătarea cunoștințelor căpătate în școală și îmbogățirea lor prin experiența proprie.

Că așa este, aceasta se dovedește nu numai cu practica ce se urmează în interesul propășirii culturale de cei mai învățați oameni, cari se întrunesc în congrese sau conferințe pentru a-și comunica unii altora diferitele lor cunoștinți, dar și cu învățătorii noștri sătești, cari, deși au o cultură școlară mai inferioară de cât seminaristii,—nu mai zic de teologi,—cu toate acestea, prin introducerea conferințelor lor didactice și obligațiunea ce au de a lua numai decât parte la aceste conferințe și a se pregăti de subiectele ce au a le discuta între ei, au ajuns așa de departe în cât chiar și țăranul din sat pare că privește pe învățător ca pe omul luminării poporului; iar pe preot îl privește numai ca pe cel care botează, cunună și înmormântează pe oamenii din sat, sau din oraș. Și adevărul este cam așa, pe când, după porunca dată de Domnul nostru Iisus Christos preotul trebuie să *învețe* pe oameni, după care urmează a-și îndeplini celelalte datorii preoțești; căci așa poruncește «...*mergând învățați* toate neamurile botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh *învățându-i* să păziască toate câte v'am poruncit...» (Mat. XXVIII. 19 și 20). Va să zică: misiunea preoțească este de a *învăța* sau a *lumină* poporul.

Dar să ne reîntoarcem la conferințele noastre pastorale și la preoții din eparhia noastră, căci aceasta este cestiunea, care în deosebi ne interesează pe noi.

Participarea tuturor preoților noștri, la conferințele pastorale și lucrarea de cu vreme a tezelor date, cum și întrunirea lor în conferințe culturale, la cercurile și școalele de adulți, devine obligatorie și din punctul

de vedere că preotului de acum, i se cere mai mult decât preotului din trecut; căci, din fericire, astăzi preotului i s'a asigurat, de o cam dată de către Stat, pozițiunea sa materială,—adeacă: pânea de toate zilele și deci Societatea are dreptul de a cere în schimb de la preot servicii din ce în ce mai bune, mai pricepute și mai folositoare pentru binele și folosul poporului nostru românesc, care tocmai are nevoie de a fi luminat de preotul său.

De aceste servicii putea fi scutit preotul din trecut, pentru că el,—sărmanul.—trăia numai din mila poporului și nu avea timp a se lumina pe sine, pentru ca și el să lumineze pe alții, căci, trebuia să se gândiască la pânea trebuincioasă lui și familiei lui pentru a doua zi. Nu trebuie însă să uităm că mulți din bătrânii noștri preoți au fost oameni vrednici, cari au lucrat mult pentru luminarea și ridicarea poporului nostru și cari au știut ca, prin credința în Dumnezeu, să oțeliască sufletele și să încălziască inimile strămoșilor noștri, pentru a-și apăra legea, Biserica și moșia: căci altfel nu s'ar putea explica, cum au putut ei să ție piept acelor timpuri grele, cari au trecut peste țară și Biserică.

Ei erau considerați ca adevărați părinți, conducători și luminători ai satelor lor.

Prea cucernice părinte,

Cunoașteți prea bine cât de mare interes pun Eu personal, pe conferințele pastorale; și știți că ori de câte ori sunteți chemați în conferințele protopopești, de atâtea ori vă vorbesc și mă silesc a vă convinge despre însemnatele servicii ce preoții noștri prin Biserică pot să aducă țării și neamului nostru românesc, dacă vor fi la înălțimea chemării lor. Și pe cât sunt de mulțămît când aud și constat că unii dintre preoții

noștri sunt cu demnitate și-și îndeplinesc conștiincios datoria lor în societate, cu atâta părere de rău primesc știri și constat și Eu însu-Mi, că unii dintre preoți, deși puțini la număr, sunt nepăsători de misiunea lor; și în loc de a căuta să-și câștige cunoștințele trebuitoare, ei se sustrag pe căi piezișe de la lucrarea tezelor date și dela participarea la conferințele pastorale.

În fața acestor constatări decidem ca, preoților harnici, cari au lucrat tezele și au luat parte la conferințe să le exprimați din parte-Mi ale Mele mulțămiri și binecuvântări episcopale; iar celorlalți, cari fără motive au lipsit dela conferințele pastorale din Octombrie trecut, ori s'au prezentat fără a avea tezele lucrate din timp, le veți comunica că deocamdată vor fi pedepsiți disciplinar, așa precum se vede pentru fiecare în anexatul tablou, făcând pedeapsa prin servire în catedrala episcopală, la timpul ce vom decide printr'un alt ordin; iar pentru viitor, acei cari se vor abate dela aceste îndatoriri, vor fi trimiși în judecata Consistoriului nostru eparhial; unde nădăjduesc, că mai ales acei, cari au calitatea de parohi, vor fi condamnați la pierderea acestei demnități, în care pozițiune fiind, au multe și importante îndatoriri de îndeplinit pentru binele și folosul poporului.

Data în reședința Noastră episcopală din Galați.

8 Februarie 1905.

No. 212.

PIMEN AL DUNĂREI-DE-JOS,

T A B L O U

De numele creștinilor aflați în Statul Nord Dakota, ținutul „Velva” (Statele-Unite) ai cărora copii s'au botezat și introdus în religionea Bisericii noastre Ortodoxă de Răsărit de către Prea Cuviosul Arhimandrit Evghenie Ungureanu, ingrijitorul Bisericii Române din Regina Assa N. V. T. Canada—America, în cursul lunii Decembrie 1904.

No. curent	Numele și Pronumele familiei	Câți copii au	de când sunt veniți	Din ce loc	Copiii cari s'au miruit cu Sfântul Mir.
1	Dimitrie Brăileanu Raveica	1	3 ani	Bucovina	
2	Leontie Brăileanu Rahela	3	>	>	Ichim și Ioan.
3	Antonie Brăileanu Floarea	2	>	>	Avram.
4	Iosif Vătămăniuc Elena	1	>	>	Ana.
5	Efrem Popescu Călina	3	>	>	Onofrei, Ecaterina.
6	Anton Ițcuș Iustina	2	>	>	
7	Dimitrie Vătămăniuc Chilina	7	>	>	
8	Grigorie Zarembe Maria	3	>	>	Elisabeta.
9	Artemie Vătămăniuc Elena	3	>	>	
10	Hariton Rotuliuc Anița	1	>	>	
11	Teodor Paliuc Catrina	9	>	>	
12	Petrea Vanitler Damaschina	—	>	>	
13	Vladimir Banilevici Todosia	2	>	>	Vladimir, Conșt.
14	Ștefan Banilevici Elena	2	>	>	Maria, Veronica.
15	Ioan Chiraș Vironica	2	>	>	Saveta, Haralampie
16	Gheorghe Lavrie Anița	1	>	>	
17	Ștefan Martâncu Vironica	4	4 ani	>	Spiridon.
18	Dimitrie Flutur Nastasia	—	>	>	
19	Ioan Cazacu Vironica	2	>	>	Elena.
20	Gherasim Tărăță Vironica	4	>	>	Constantin.
21	Andrei Donisan Ruzalia	—	>	>	
22	Tănăsie Hurjni, văduv	—	>	>	
23	Gheorghe Chiraș, holtei	—	>	>	
24	Constantin Donisan, holtei	—	>	>	
25	Ioan Porumbescu, holtei	—	>	>	
26	Ioan Ițcuș, holtei	—	>	>	
27	Nicolae Zarembe, holtei	—	>	>	
28	Matei Ștefaniuc, văduv.	—	>	>	

Copii botezați în Religionea Bisericii noastre Ortodoxă de Răsărit.

No. curent	Numele și Pron. părinților.	Numele și Pron. Nașului.	Numele copilului dat din botez.	Data când s'a săvârșit botezul
1	Ioan Veronica Cazacu	Vironica Gh. Tărăță	Varvara.	18/31 Dec. 1904
2	Gr, Maria Zarembe	Nicolae Zarembe	Veronica.	> > >
3	Anton Fl. Brăileanu.	Nicolae Zarembe.	Zinovia.	20/2 > >

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ivan Christovici și soției D-sale Anghelina, au binevoit a dărui bis. din com. Serioaștea, jud. Teleorman, care se construiește din nou, 100 lei pentru cărămidă, piatră sf. Preastol, un epitaf, un steag și crucea răstignirei, în total 600 lei.

Se aduc mulțămiri publice bine credincioșilor și pioșilor locuitori din com. Chiriacu, jud. Vlașca care a binevoit a contribui cu diferite sume de bani, pentru completarea obiectelor necesare bis. din acea com. sfințită în anul 1903.

Se aduc mulțămiri publice pesoanelor pioase mai jos notate, care au binevoit a donă bis. sf. Ioan Moldoveni din capitală, diferite obiecte și anume: D-na Haritia Dumba, un covor lung de 7 metri. D-na Maria Angelescu, asemenea un covor pentru mijlocul bis. de 10 m D-na Maria Capșa, un rând procovețe, o meșcioară pentru cetirea acatistului, o îmbrăcăminte la iconostas și așternuturi înaintea ușilor împărătești și la icoana Maicei Domnului; D-na Constanța O. Sutz, șeasa facile de de lemn pentru sfeșn. împărătești și un rând procovețe. D-na căpitan I. Pavelescu o icoană îmbrăcată în argint, D-na Sultana Finaretti o candelă de argint, și D-na Constanța Em. Tolmidi, un rând veștminte preoțești de ștofă, afară de stihar, care e de satin de mătase, două perdele la icoana Mântuitorului și a Maicei Domnului și o îmbrăcăminte pentru sf. Masă, toate de satin de mătase albastră.

Se aduc mulțămiri publice D-lui General Gh. Manu. proprietarul moșiei din com. Serioaștea, jud. Teleorman, care a binevoit a dărui următoarele sume pentru construcția bis. din acea com. și anume: 2000 lei în an. 1898, 1150 plata planului și a devizului nonei bis. și 6000 lei pentru construcțiunea și zugrăvirea templei.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioase care au dăruit bis. din com. Andrășești, jud. Ialomița, diferite obiecte și anume: Preot. Econ. V. Popp dela bis. Sf. Vineri (Herasca) București, un epitrahil în val. de 40 lei, D-șoara Maria Ionescu din căt. Orboești două perdele țesătură de casă în val. de 15 lei, Despa V. Băcanu idem și Baba Ioana idem.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, care au binevoit a donă bis Precupeții vechi din capitală diferite obiecte și anume: D nu Radu Hagi Niță, o icoană a Maicei Domnului cu ramă de ștejar în val. de 80 lei și D nul Daniil Beuțea cu soția D sale Elena Beuțea, o icoană a botezului Domnului cu tocul ei și o candelă de argint, toate în val. 140 lei.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane care au contribuit la înfrumusețarea bisericilor din parohia Cotârgaci, com. Dolina, jud. Botoșani, cu obiectele notate în dreptul fie-căria: Enoriașii zisei parohii au donat capelei „Sf. Voevozi“ dela cimitirul cotunei Cotârgaci; un rând de vestminte preotești în val. de 260 lei, un rând sf. Vase în val. de 100 lei și un sfeșnic de alamă în val de 60 lei. D-na Maria M. Groza un lăicer în val. de 10 lei. D na Ecarerina I. Pricop un lăicer în val. de 16 lei și două sfeșnice de lemn, în val. de 10 lei. La construirea bis. parohiale „Sf. Voevozi“ din cotuna Roma, zisa parohie, au contribuit: Econom Andronie Cozmovici din parohia Costinești cu 16 picioare de piatră în val. de 1016 lei, la facerea a 5 bornuri de cărămidă în val. de 1738 lei și 40 bani, planul bis. și plata lucrătorilor la temelie 1434 lei, varul, ferestrele, plata zidarilor și a tuturor lucrătorilor 4706 lei, un clopot în val. de 500 lei, un prapur, una cruce, un sfeșnic și una crâstelniță în valoare de 121 lei. D-nul Artaxerxe Țăranu proprietar 100 lei. Vasile Bordeann două felinare în val. de 14 lei. D-nul Axinte și Gh. Grigoraș două sfeșnice în val. de 10 lei.

Se aduc mulțămiri publice Prea Cucernicului Econom C. Lăzărescu din urbea Botoșani, pentru donația ce a făcut bis. Sf. M. M. Voevozi din acea urbă, a unei scoarțe de lână în val. de 25 lei.

Se aduc mulțămiri publice Prea Cuviosului Egumen al Schitului românesc din Sfântul Munte Atoș, pentru donația de o sută de icoane, diferite mărimi, făcute Bisericii Române din Regina Assa, Canada și America de Nord.

Se exprimă mulțămiri D nei Aglaia Miclescu din București, str. Polonă, pentru donațiunea ce a făcut Sfintei Mitropolii a Moldovei și Sucevei: un rând de Sfinte aere de mătase pictate și cu franjuri de fir alb, pentru Sfintele Vase.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioase, pentru darurile făcute bis. Sf. Ioan, din urbea Caracal, și anume: D-nei Clementa Celăreanu, pentru o masa de etamină lucrată cu lână în val. de 20 lei. D-lui Teodor Vlădescu și soției D-sale Maria, o candelă de argint de china în val. de 50 lei, și Cucern. Eoon. M. Stănescu parohul respectiv, 216 fascicule din revista „Albina“ și 57 fascicule din revista Bis. Ort. Rom.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Scarlat Ferechide, proprietar moșie

bis. din acea com. un potir, un disc, o stelnuță, copie, linguriță, două candelă mici, trei sfeșnice, o cădelniță, un mirnitor, toate de argint de china, trei procovețe de materie fină, un epitaif și un steag în val. de 418 lei.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane: mai jos notate și anume: D-lui Barbu I. Christescu, elev cl. VI Seminarul Central, care a dăruit bis. din Vârtop, jud. Dolju, 10 exemplare Biblioteca pentru toți, un exemplar „Crestinesc povătuitor“ și unu „Preoții sâtești“ și D-nul Stăucă Dinescu din Perișoru, acel jud. a dăruit bis. din com. resp. un Octoib mare și un Catavasier.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Costică Ilie Popa Ion, cârciumar în com. Giorocu-mare, pl. Roșiștea, jud. Dolju, care a binevoit a dăru-i bis. filiale, din cât. Puțuri, acea com. un analog în val. de 10 lei și D-lui Ioan Popilianu, din Craiova desenator la gara Craiova care, asemenea a dăruit bis. amintite, una pereche Cununii de lămâiță, în val. de 20 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Ana căpitan Barbu Mănoiu, din urba T.-ju care a binevoit a dăru-i bis. filiale „Sf. Voevozi“ din cât. Sobodol, parohia Pucruia, jud. Gorju, un rând veștminte preotești de ștofă, în val. de 80 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ilie Diculescu și soției D-sale Maria care au binevoit a dăru-i bis. din parohia Vădeni jud. Gorju, două sfeșnice mari împărătești de lemn, împodobite cu lumânări de ceară curată, în val. de 50 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Maria N. Petcu din urba Roman, care a binevoit a dăru-i bisericeii Sf. Voevozi din acea urbă, un covor în valoare de 15 lei

Se aduc mulțămiri publice locuitorului Vasile Tataru din comuna Cucova, jud. Putna, care a binevoit a dăru-i bisericeii din acea comună un Apostol legat ou piele, în valoare de 9 lei 80 bani.

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor: Ioan A. Cornea, Vasile Cornea și Vasile Grădinaru din comuna Râpile, județul Bacău, cari au binevoit a dăru-i bisericeii Sf. Nicolae din acea comună, cei doi dintăiu sf. vase complete, din care potirul e de argint proba 14, în valoare de 250 lei, iar cel din urmă a donat bisericeii parohiale și celor două filiale câte doi serafimi de fiecare biserică din acea parohie și o icoană mare „Adormirea Maicei Domnului“ la biserica parohială.

Se aduc mulțămiri publice piosului creștin Alexa Panaitescu din urba Brăila, care a binevoit a dăru-i bisericeii Sf. Ilie, din parohia Carol, județul Roman, una cristelniță de aramă, în valoare de 60 lei.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor pioase persoane din cătunu

Bohari-Toplița, comuna Mălureni Rap. jud. Argeș și anume: Preotul Minea Zărnescu, Const. Vega, George Tudor și alți pioși creștini, cari au binevoit a contribui cu su a de 115 lei la cumpărarea unui epitaf și un steag necesar bisericei din Bohari.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioase și anume: D-lui Manole Pascu, comerciant din București, care a binevoit a dărui pentru învelirea bisericei din parohia Găvana Valea-Rea, jud. Argeș, șița necesară în valoare de 400 lei și D-lor Ar. Bănelescu și Nae Mateescu, cari au binevoit a dărui cel dintăiu bisericei Mavrodolu din Pitești un dulap mare pentru biblioteca parohială în valoare de 120 lei; iar cel d'al doilea să facă cu a sa cheltuială o mică fereastră la altarul aceleeași biserici.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Dimitrie Protopopescu deputat de Olt, care a binevoit să dăruiască la două biserici din parohia Poporu jud. Argeș mai multe cărți de ritual, legate în piele și pânză, și anume: bis. parohială Sf. Voevozi; un Penticostar, una Psaltirie mare, una Liturghie, un Evhologiu, un Apostol și un predicator, — toate în val. de 68 lei, și bis. filiale Sf. Treime: un Triod, patru minee; un Penticostar, un Octoih mare, un Octoih mic, un Evhologiu, una Cazanie, un Apostol, una Psaltirie mare; un Ciaslov mare și un Aghiazmatar, — toate în val. de 137 lei și 30 bani.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Ana I. Drăgoi, din Pitești, care a binevoit a dărui bis. din schitul Trivalea, jud. Argeș, un policandru de metal, în val. de 150 lei.

Se aduc mulțămiri publice pioșilor creștini cari au binevoit a dărui diferite obiecte de valoare, pentru înframusețarea și podoaba bis. Sf. Ioan din urba Pitești.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase, cari au binevoit a contribui cu diferite sume de bani pentru facerea unui iconostas în valoare de peste 867 lei la biserica catedrală din urba Constanța.

Chiriaria Dunărei de-Jos exprimă mulțămiri D-nei Elena C. Iliescu din urba Babadag, județul Tulcea, care a binevoit a donă bisericei locale două sfeșnice Impărătești în valoare de 30 lei.

Chiriaria Dunărei-de-Jos exprimă mulțămiri persoanelor mai jos arătate cari au binevoit a donă bisericei Sf. Nicolae din parohia Dudești, județul Brăila, obiectele notate în dreptul fiecăruia după cum urmează: Prea Cucernicul Protoieru de Olt, Dobre R. Popescu, un prea frumos epitaf piotat pe pânză. Ioniță Robi un Evhologiu; Ștan Robitu un Orogiu mic; Gavrilă Popa un Penticostar. Toate aceste cărți cu litere latine și legate în piele și pânză.

Profeții Isaia, Ieremia, Iezechiil și Daniel.

Profetul *Isaia* este cel d'întăiu dintre cei patru profeți mari. Prezicerile sale privesc mai cu seamă regatul lui Iuda și le-a făcut cunoscut sub domniile lui Ozia, Ioatan, Achaz și Ezechia și se pare că a viețuit sub domnia lui Manase. În general se crede, că el a fost dat la moarte din ordinul acestui rege necredincios și că el suferi în adânci bătrânețe pedeapsa, fiind tăiat cu fereștrăul.

Obiectul principal al profețiilor sale este a impută locuitorilor regatului din Iuda și Ierusalim necredința lor, făcându-le cunoscut pedeapsa, pe care Dumnezeu trebuia să îndeplinescă asupra lor, mai întâiu prin armele Asirienilor, sub domnia lui Senacherib și în urmă prin Chaldeenii sub Nabuhodonosor. El le vestește, că acest rege îi va duce în robie, îi va transporta afară din țara lor, va răsturna Ierusalimul și va distruge templul. El le prezice în urmă, că sub domnia lui Ciru, pe care îl numește cu dinadinsul, ei vor fi reintorși în patria lor, că Ierusalimul și templul se vor reconstrui și că atunci cele două case Israil și Iuda vor forma un singur popor.

Dar printre aceste făgădueli se află mai multe, cari nu pot a se aplică evenimentelor întâmplate la întorcerea din robie și trebuie neapărat transportate la venirea lui Iisus Christos și la stabilirea bisericii sale. Astfel acest Dumnezeu Mântuitor a îndreptat el însuși mai multe profeții ale lui Isaia. De asemenea au făcut Evangheliștii și A-

postolii. Nu este profet, care să fi amintit mai adesea în Noul Testament; prezicerea care vestește, că Mesia se va naște din Fecioara este mai cu seamă foarte însemnată.

Printre Iudei, nici în biserica creștină n'a fost îndoiala, că adunarea profețiilor lui Isaia n'a fost autentică. Aceia dela cap. II până la vers. 6 este transcrisă în întregul ei în al IV cap. la Michea Cartea II Pavel. cap. 32, ne spune, că o parte din acțiunile lui Ezechia este scrisă în profeția lui Isaia, fiul lui Amos și se găsesc în cap. 36—39 ale acestui profet și se cetește aceiași povestire în a IV carte a Impăraților. Autorul cărții Ecclesiastul laudă pe Isaia și profețiilor sale. cap. 48; 23; astfel ele au fost necunoscute și amintite de sfinții scriitori posteriori ai acestui profet.

Asentimentul comun este, că el le-a scris și însuși le-a întocmit. Se crede însă, că cele cinci d'întâiu capitole au fost transpuse, că această carte trebuie să se înceapă prin capitolul șase, în care Isaia povestește modul, prin care a priimit însărcinarea sa.

Isaia netăgăduit este cel mai elocinte dintre profeți, și după cum se crede, el eră născut din neamul regilor lui Iuda; felul scrierii seamănă a răspunde la noblețea nașterii sale. Groțiu îl compară cu Demosten, atât pentru curățenia vorbirei, cât și înfocarea stilului. Fericitul Ieronim adaogă, că Isaia vorbește de Iesus Chirstos și de biserica sa în termeni așa de curați, în cât se aseamănă a scrie mai mult despre lucruri trecute, de cât de întâmplări viitoare și împlinește însărcinările de evangelist mai bine, ca slujba de profet. Cartea II Paralipomen ne spune, că cele d'întâiu și cele din urmă fapte ale lui Ozia au fost scrise de profetul Isaia, fiul lui Amos. După cum această istorie nu se află în profețiile sale, se crede că eră o lucrare deosebită, pe care nu o mai avem. Unii Iudei atribue lui Isaia cartea Proverbii, Ecclesiastul, Cântarea Cântărilor și

cartea lui Iob, dar fără nici o bază Origen citează de mai multe ori o pretinsă carte a lui Isaia, intitulată *Celebră*. Fericitul Ieronim și Epifaniu vorbesc de Înălțarea lui Isaia; s'a publicat o scriere în Veneția, numită *Vedenia* lui Isaia, însă nici una din aceste lucrări apocrife nu merită atențiune.

Profetul *Ieremia* se trăgea din seminție preotească. El profetiză mai cu seamă sub domnia lui Sedechia, pe când Ierusalimul eră impresurat de armata lui Nabuhodonosor. El nu incetă a îndemna pe Iudei a se predă Asirienilor și și a protestă, că dacă ei vor continuă de a se apăra orașul va fi luat cu asalt, pus în foc și în sânge, ceea ce se și întâmplă.

Implinirea prezicerilor acestui profet a dat loc necredincioșilor, de a'l descrie ca pe un trădător vândut Asirienilor. El lucră, zic ei, a descurajă pe concetățenii săi și a răsculă în contră pe regele lor și nu le vesteă decât nenorociri. Cu toate acestea el nu lăsă să cumpere pământuri în țară, în care el preziceă pustiirea. Pre când Ierusalimul fu cuprins, monarhul asirian îl recomandă cu tărie generalului său Nabusardan și Ieremia păstră toldeauna încredere la curtea din Babilon. El fu scăpat spre a face plângeri pe ruinele țării sale și a mângăia pe concetățenii săi, prezincându-le sfârșitul robiei.

Dacă această descriere este adevărată, iată un trădător de o specie singulară. Ieremia, preot și profet trăda patria sa, în contra propriului său interes; el consimte a pierde starea sa, libertatea sa, viața chiar, pentru a prelă Asirienilor Ierusalimul, templul, Iudeea întreagă; el refuză în urmă propunerile generalului Asirian și voește să rămână în patria sa ruinată, spre a mângăia pe nenorociți, spre a face să se observe legea Domnului: el însoțește pe Iudei fugari până la Egipt. În timpul impresurării el cumpără un câmp, spre a încredința că Iudeea se va repopulă și cul-

tivă din nou, dar nu'l plătește cu bani primiți dela Asirieni. După impresurare, el nu primește dela dânsii, de cât a trăi cu mici ajutoare pentru existență. Dacă el păstrează încredere la curtea din Babilon, nu face uz de dansa, decât spre a ușura soarta fraților săi robiți. Trebuie așa dar, ca acest pretins trădător să fie totdeauna necredincios și religios, mincinos și caritabil, vândut Asirienilor și neinteresant, vrășmași al fraților săi și victimă a dragostei sale pentru ei. Când cineva voește a descrie pe un om astfel precum este, nu trebuie a se preface de a alege în viața sa întâmplările, cari pot primi o interpretare nepăcută, lăsând la o parte ceea ce îl îndreptățește.

Ieremia știa printr'o descoperire dumnezească și prin prezicerile profeților, cari il au precedat, că Ierusalimul va fi coprins, că Iudeii vor fi duși în robie, că cu cât mai mult vor rezistă Asirienilor, cu atât starea lor va fi mai supărătoare. Unde este crimă? Pe timpul impresurării Iudei nu voesc să urmeze nici unul din sfaturile sale, nici să asculte vre una din dojenile sale. Ei il pun în închisoare, pentrucă nu voește să laude speranțele lor nechipzuite; ei il afundă într'o groapă plină de tină, unde ar fi perit fără ajutorul unui Etiopean. Acest profet eră încă în fiare, pe când orașul eră incongiurat, fu scos de Asirieni și se bănuiește, că el fu cauza coprinderii orașului.

Regele Sedechia stăpânit de furioși, nu îndrăzniă să consulte pe Ieremia, de cât în ascuns și nu cuteză să il scoată din mâinile lor și unii bănuiesc, că acest profet resculă poporul în contra regelui său. Aceste calomnii sunt combătute chiar și de istorie.

Nu se poate tăgădui, că prezicerile lui Ieremia despre Ierusalim, despre națiunile vecine, despre Egipt n'au fost împlinite: așa dar el este insuflat de Dumnezeu, care nu ar fi dat spiritul profetic unui înșelător, unui trădător, unui om rău.

Iudeii, devenind mai înțelepți, n'ar fi păstrat pentru el

și pentru scrierile sale respectul, pe care ei îl au pătruns totdeauna.

Unul dintre învățați a cutezat să zică, că Ieremia era, nu numai un trădător, dar și un nesimțitor, pentru că el se încarcă de robie și se sugrumă de lanțuri, spre a pune sub ochii Iudeilor semnele robiei, la cari vor fi reduși de Asirieni. Dacă într'aceasta este o trăsură de nebunie, trebuie a conchide, că toți orientalii erau niște nesimțitori, pentrucă eră în obiceiul lor a arăta prin faptele lor obiectele, despre cari voiau să izbiască imaginația ascultătorilor lor.

Ezechiil preot și profetul eră fiul preotului Busi și fu dus în Babilon de Nabuhodonosor, împreună cu regele Iehonia în anul dela zidirea lumii 3405, împreună cu mulți alți Iudei din familii însemnate și se așeză aproape de râul Chabora, unde pierdă pe soția sa. Însărcinarea sa profetică începă cu șapte ani înainte de distrugerea Ierusalimului și aveă de scop mai cu seamă, pe de o parte a combate greșitele speranțe ale celor robiți, învățându-i a nu se sprijini pe ajutoare omenești, iar pe de alta de a-i păzi de desperare, făgăduindu-le ajutorul lui Dumnezeu. El continuă a predica până la al douăzeci și șaptelea an al robiei sale. Autoritatea de care se bucură se datorește numeroaselor vizite, ce i se făceau de cei ce doriau să cunoască descoperirile, pe cari Dumnezeu i le încredință. După tradițiune el perî, omorît de unul din compatrioții săi și în evul mediu se arată încă mormântul său la o distanță aproape de Bagdad.

Cartea sa se poate împărți în trei părți principale: Cele d'întâiu 24 capitole conțin profeții contra regatului Iuda, cunoscute înainte de distrugerea Ierusalimului și însoțite de indemn la căință. Capitolele 25—32 sunt profeții contra popoarelor streine. Dela capitolul 33 avem din nou profeții, cari au de obiect pe poporul Iudeu, dar cunoscute dela distrugerea Ierusalimului și în cari domină speranța și mângă-

erea. Cele din urmă 9 capitole (40—48 se par a vesti sub emblema unui templu măreț, descris în toate amănuntele, restaurarea și starea glorioasă a împărăției lui Dumnezeu, care a început după întoarcerea din robie și care s'a desfășurat încă mai mult prin venirea Mesiei, dar a cărei deplină împlinire este fără îndoială rezervată în viitor.

În general Ezechii! se deosebete prin o mare mulțime de imagini, prin o putere însemnată, printr'un stil energetic cu tărie colorat, prin expresiuni curagioase și adesea extraordinare, care îl fac greu de înțeles, dar cari erau destul de apropiate geniului orientalilor și împrejurărilor timpului. El are viziuni mai mult de cât inspirații. El vede ruina Ierusalimului, vede asemenea restaurarea templului. De însemnat este cunoscut, că Ezechii! în profețiile sale, se sprijină adesea pe acelea, pe cari Ieremia le adresa din partea sa Iudeilor rămași în Iudeia.

Daniel profetul era de o naștere renumită și chiar, după cum spune Iosif, aparținea familiei regale și descindea direct din Ezechia. Încă de tânăr, în etate de 12—15 ani, fu dus captiv în Chaldea, după luarea Ierusalimului de Nabuhodonosor, în al patrulea an al lui Iehoiachim. El fu crescut împreună cu alți trei compatrioți de aceeași vârstă, pentru serviciul curței și primî numele de Baltazar. Se deosebiă prin abținerile și credința sa, refuză de a se mânji, gustând din mâncările, ce îi erau oprite prin legea lui Moisi și începî, după un timp de trei ani de pregătire, serviciul său pe lângă monarh. Cei patru tineri nu întârziară a câștiga încrederea stapânului lor prin înțelepciunea și știința lor. Daniel în particular, știind a reaminti regelui un vis însemnat, ce avu acesta și în același timp dându-i explicarea, deveni omul de o înaltă considerație și fu înălțat la demnitatea de inspector al castei magilor, însărcinarea pe care se pare, că el o perduse sub unul din succesorii lui Nabuhodonosor și care n'o mai exersă sub

Pus din nou în acea funcțiune, a fost chemat pe lângă rege spre a-i explica un al doilea vis, dar personal lui Nabuhodonosor și mai înspăimântător ca cel d'întăiu. El îi vestea, că va fi câțiva ani redus în stare de fiară sălbatică. Apoi pe timpul a două sau trei domnii, ale lui Evil-Merodac, Neriglisor și Laboroso-Archod, Daniel nu se mai vede în istorie. Armatele lui Ciru cuprind Asia, renumele său, este purtat în toate părțile, într-o parte temerea, în alta speranța Daniel, care știe succesiunea monarhiilor și distrugerea Babilonului prin puterea Medo-Persană, Daniel, care știe că sfârșitul robiei, că termenul de șaptezeci de ani se apropie; Daniel în fine, care își aduce aminte, că acesta este un luptător al numelui Ciru, care trebuie să prezideze la întoarcerea Iudeilor în țara lor, zice Ierusalimului: Va fi reconstruit și templului său: Va fi din nou rezidit, Daniel așteaptă în tăcere desfășurarea și împlinirea acestor fapte. Apoi într-o noapte, pe când Baltazar se află în sala de ospăț, Ciru merge în albia unui râu uscat și îngerul pe zidurile ospățului cuvintele misterioase și înfricoșate. După ce în zadar a consultat pe magi și găcitori, Baltazar cere pe profetul ebru. Daniel chemat spune, că aceste cuvinte sunt aspre; el vorbește unui rege puternic, dar care n'are de cât puține ore de viațuire; el îi impută crimele sale și îi declară, că a sosit timpul răzbunării; departe de a profita de experiența părinților săi, el a rezistat adevărului Dumnezeu, el s'a reintors, el a călcat în picioare lucrurile sfinte, cupele și vasele sfinte ale templului din Ierusalim sunt încă pe masă pline cu vin, destinate a trece prin buzele lingușitorilor și oamentilor palatului regal. Izbit de groază și void să încerce poate a înlătură lovitura de moarte, Baltazar pune să îmbrace pe Daniel în hăină roșie, îi pune un lanț de aur la gât și îl declară ca a treia persoană din regat, eră însă pre târziu.

Dariu Medul, mare unchiu al lui Baltazar și pentru care Ciru a făcut această cucerire, intră în stăpânirea re-

gatului în vârstă aproape de şaptezeci şi doi de ani. El continuă a avea pentru Daniel acelaşi respect şi aceeaşi consideraţie, pe care i-a arătat-o predecesorii săi. El stabileşte în ţară una sută douăzeci de dregători înalţi şi peste dândşii trei guvernatori şi pe Daniel ca cap al lor. Darius a fost al şaselea rege, la care Daniel fu chemat a sluji într'un fel sau altul în administraţie. El sluji încă mai târziu sub Ciru. Cu toate acestea invidia şi reaua voinţă nu încetă: religiunea fu mijlocul pus înainte, spre a pierde pe Daniel. Astfel linguşitorii făcu pe Darius să dea o poruncă, prin care tot omul, care în timp de treizeci de zile va face rugăciuni unei alte divinităţi de cât regelui, să fie aruncat leilor. Daniel, care nici o dată n'a făcut expunere de pietate, nu se temu de a arăta credinţa sa, El datoră exemplul la cei de o credinţă cu dânsul. El trebuie să'i susţină în această luptă, între zeii lui Darius şi Iehova; poziţiunea lui îl îndatoră la aceasta. Dacă el se supune toţi se vor supune, iar dacă el stăruieşte în bine, toţi vor stărui. Astfel el, de trei ori pe zi deschidea fereastra sa din partea Ierusalimului, se pune în genunchi şi se roagă Dumnezeului său, după cum făcea şi mai înainte. Descoperit, acuzat, condamnat cu părerea de rău a regelui, că cuvântul său îndatorează, îl coboară în groapa cu lei, dar aceste animale flămânde respectă pe unsul Domnului şi când în ziua următoare Darius, care crede Dumnezeului lui Daniel se apropie cu o deşartă şi slabă speranţă, de a găsi viu pe prietenul său, Daniel îi răspunde: Rege să trăieşti în veac. Dumnezeul meu a trimis pe ingerul său şi a închis gurile leilor, astfel că nu mi-au făcut nici un rău, pentru că m'am găsit nevinovat înaintea lui şi în privinţa ta rege, n'am săvârşit nici o greşală. Daniel ese din groapă biruitor. Vrăjmaşii săi, aruncaţi într'însa cu femeile şi copiii lor, sunt sfâşiaţi înainte chiar de a ajunge în fundul gropii: Profetul reia în imperiu rangul şi autoritatea sa şi voia dată Iudeilor de a se întoarce în patria lor, în mare parte se

atribue puterii sale. El singur rămase la curte supraveghind până la moartea sa interesele guvernării Dumnezeescului său Stăpân și a murit, precum se poate crede, în vârstă de nouăzeci ani, cu câțiva ani în urmă dela suirea pe tron a lui Ciru.

Dumnezeu n'a timis pe Daniel în Babilon și nu l-a investit cu însărcinarea publică, de cât în vederea poporului Israil, a cărui regenerare morală trebuia să se facă în timpul robiei. Toți Israeliții puteau să întoarcă privirile asupra lui, ca asupra unui model de încredere. Ei vedeau, că se desfășură în el chiar în mijlocul idolilor, toată puterea adevăratului Dumnezeu. Tânăr, el îi incurgia cu tăria sa; mai târziu el îi susținea cu încrederea sa și prin descoperirile înțelepciunii sale mai pre sus de om; bătrân el înfruntă lei și prin înalta sa pozițiune, se expune la înțaiile lovituri, primelor pedepse, ca și bradul muntelui care, întoarce trăsnetul arbuștilor ce îl înconjoară, atrăgându-l asupra sa. În sfârșit, profețiile sale mângâitoare trebuiau să reînsuflețească curagiul lor măhnit și a le arătă într'un viitor puțin depărtat, timpul la care credincioșii sunt chemați de dorințele lor cele mai scumpe.

Două capitole din cartea lui Ezechiil ¹⁾ ne arată, că destinația sa providențială fu înțeleasă de câțiva dintre compatrioții săi. Ei ne fac să vedem în același timp întru cât Daniel trebuia să fie un om de rugăciune, pentrucă, pe când încă eră în viață unul din contemporanii săi, îndemnat de spiritul lui Dumnezeu, nu se sfiște de a l' aminti cu Iob și Noe, ca pe unul dintre oameni a cărui mijlocire a putut avea cel mai mare rezultat pe lângă tron de milostivire și dreptate. Înțelepciunea sa eră asemenea înălțată prin laude.

De mirare este câte o dată, că Daniel n'a fost la un loc, în aceiași condamnare cu cei trei prieteni ai săi, cari fură

¹⁾ Ezechiil 14; 14. 28; 3.

aruncați în cuptorul ars, pentru că n'au voit să adore statuia lui Nabuhodonosor. Dar afară că Daniel putea să se găsească din întâmplare departe, este de însemnat că serbarea acestei închinări se făcu în provincia Babiloniei, unde ceilalți trei tineri erau stabiliți, pe când Daniel, care avea o altă însărcinare chiar în orașul Babilon la curtea regelui, eră poate reținut prin chiar acea însărcinare de parte de o privesște de idololatrie, la care negreșit ar fi luat parte la conducere, la pedeapsă și la scăparea prietenilor săi, dacă el ar fi fost chemat a asista la dânsa.

De și profetul a fost un om păcătos ca și noi, și el o recunoaște cu atâta umilință în frumoasa rugăciune din cap. 9, este însă de însemnat, că viața sa, astfel după cum este povestită, nu prezintă nici un fel de pată, asemenea ca aceia a lui Iosif în Egipt. Acestea sunt două firi, cari ne oferă cea mai mare curățenie de caracter, nobili, drepti, credincioși în tot aceia ce cunoaștem.

Cele d'înlăiu șase capitole din cartea lui Daniel se reduc la biografia profetului, iar celelalte șase conțin profetii propriu zise, cari au de obiect în mod esențial istoria popoarelor principale la destinațiuni, în cari poporul lui Dumnezeu fu amestecat și înlănțuit. Aceasta trebuiă să fie pentru Israelitii pioși o mare mângăere, d'a putea astfel deosebi lămurit, în mijlocul revoluțiilor politice, mâna aceluia ce face a conlucra toate faptele pentru binele celor ce'l iubesc. Subiectul din cap. 7, este asemenea cu acela al visului explicat în cap. 2. succesiunea a patru monarhii, chaldeană, medo-persană, macedoneană și romană. Capitolul 8 vestește cu mai multe amănunte istoria a doua și a treia din aceste monarhii. Capitolul 9 hotărăște în chip mai însemnat și mai precis epoca binecuvântărilor mesianice. El cuprinde trecerea celor șaptezeci de săptămâni de ani. Capitolele 10 și 11 prezic destinele poporului Iudeu, sub domnia Egipteană și Siriană. În fine, capitolul 12 se întinde din nou până la timpul lui Mesia. Aceste

dintăiu 12 cap. sunt scrise, parte în limba haldaică și parte în cea ebraică. La acestea se mai adaugă încă două capitole în limba greacă, coprinzând istoriile Suzanei, Baal și Dragon, socotindu-se de ordinar la o parte.

Cartea lui Daniel cuprinde adevăruri așa de precise, minunile ce el raportează sunt așa de neexplicabile, în cât ea trebuia să fie ca o piatră de izbire pentru toți vrăjmașii descoperirii, cari au atacat autenticitatea sa din timpul păgânului Porfiriu, până la raționaliștii moderni. Această autenticitate, cu toate acestea se reazimă pe probe îndestul de solide și îndestul de numeroase, pentrucă sub acest raport Daniel poate să se măsoare cu orice altă carte a anticității ebraice. Ea există în colecțiune din timpul Macebeilor și Iosif ne spune, că ea fu prezentată lui Alexandru cel Mare, fapt despre care nu există nici o probă de îndoială. Autorul arată asemenea o cunoștință așa de aprofundată, în moravuri și întâmplări din epoca, despre care vorbește, în cât va fi cu greu a admite, că această carte a fost scrisă într'o epocă posterioară. În sfârșit, avem mai cu seamă în favoarea autenticității sale mărturia solemnă a Mântuitorului nostru, după cum ne spune Evangelistul Mateiu prin aceste cuvinte: *«Deci când veți vedea urăciunea pustiirei, care s'a zis prin Daniel proorocul, stând în locul cel sfânt, (cel ce citește să înțaleagă)»*¹⁾. Scriitorii moderni, cari nu admit nici supranaturalul, nici profetia, combat autenticitatea lui Daniel prin rațiuni dogmatice și ei cugetă, că această carte a fost scrisă în zilele lui Antioch, spre a susține credința credincioșilor. Autorul, scriind istoria celor patru monarchii, a scris, zic ei, istoria trecutului, iar nu pe cea viitoare. În acest caz cele patru monarchii nu coprindeau imperiul Roman, ci monarhiile chaldeană, medie, persană și macedoneană. În mijlocul oarecăror judecăți bune în favoarea acestei explicări, se găsesc altele așa de silite, în cât ele sunt îndeajuns ca să rui-

¹⁾ Evang, Mat. 24; 15.

neze tot sistemul. Credincioșii pun locul lui Daniel printre Ketubim, sau scrieri neprofetice, prin faptul, că Daniel bărbatul doririlor profetizând, n'a exersat sub acest raport o însărcinare publică printre aceia ai națiunei sale.

Așa dar profeții, fiind oameni inspirați de Dumnezeu la Iudei, profețiile lor se rapoartă adesea-ori la întâmplări politice, la viitorul Iudeei și statelor învecinate, la Mesia și la venirea sa în lume. Ei se deosebesc în două clase adecă, aceia cari au lăsat scrieri și cari n'au lăsat, precum sunt Ilie și Eliseu. Cei d'întâi se împart ei însuși în profeți mari, precum sunt: Isaia, Ieremia, la care se adaogă ucenicul său Baruch, Ezechiil și Daniel, iar profeți mici în număr de 12 sunt următorii: Ozia, Ioil, Amos, Abdia, Michea. Iona, Naum, Abacum, Sofonia, Agheu, Zaharia și Malachia. Pe lângă acești profeți, trebuie să fie prenumărați și cei armători: Enoh, Noe, Abraam, Isaac, Iacob, Moisi, Aaron, Ilie, Eliseu, Apostoli, Evangheliști, Filip, Ștefan, Barnaba, iar dintre profetese cele mai cunoscute sunt Ana, Debora, autoarea unei cântări renumite și Holda, contimporană regelui Iosia.

Climent Alexandrinul, numără în Vechiul Testament cinci profeți înainte lui Moisi, treizeci și cinci dela Moisi și cinci profetese, iar Epifaniu numără în Vechiul și Noul Testament șaptezeci și trei profeți, și zece profetese, însă aceste calcule sunt necomplete și arbitrare. În Istoria Sfântă se face mențiune de un mare număr de profeți mincinoși, cari deși câte o dată puteau spune adevărul, ei însă erau inspirați de Baal, iar nu de adevăratul Dumnezeu.

C...

PSALMII.

Psalmul 16 ¹).

Strofa III-a v. 6. «*Funii au căzut în locuri plăcute; da! o moștenire ce îmi pare frumoasă*» — cuvinte prin cari se exprimă bucuria că partea lui de moștenire este în un loc frumos. Alături cu bucuria internă că el posedă în Iahve cel mai mare bun vine și fericirea externă prin posesiunea unei părți de moștenire plăcută și frumoasă. «*Funiile*» sunt sforile cari serveau de a măsura fie-căruia partea, care i se cuvine (Michea II.₅). Pentrucă partea care cădea între aceste funii formă posesiunea ce aveă a moșteni de aci למדה și în sensul de «*porțiunea de moștenire măsurată*». Chiar și astăzi se uzează în Siria acest mod de măsurat.

«*Nafal*» denotă că partea este aleasă prin sorți. «*Au căzut sorții*» este o expresiune des întrebuințată — (comp. Num. 34.₂, Jud. 18.₁).

נעמי este un plurali tantum și denotă «*plăceri*» (Iob. 36.₁₁). Aci «*regiones amoenae*». Sorțul, partea lui de moș-

tenire, a căzut în regiuni plăcute, astfel că el se bucură de posesiunea acestor bunuri, cari isvorăsc din comunitatea cu aleșii lui Iahve, din apropierea de El Insuși.

FN este care accentuiază, scoate în relief *subiectul*. În prima jumătate a versului este partea obiectivă a versului; moștenirea lui este în regiuni plăcute; prin «af» se accentuiază partea subiectivă: eu mă bucur de mostenire, căci o găsesc frumoasă.

Vers. 7. Dacă moștenirea dată de Iahve este frumoasă și plăcută urmează că el trebuie să'i fie recunoscător. Bucuria pentru dar se reține și asupra dăruitorului. Iahve este acel, care îl a sfătuit să aleagă această parte ca moștenire, de aceea rinichii săi și noaptea îl îndeamnă la mulțămire și recunoștință.

Rinichii (רִיכִי, helaiot) sunt considerați în Vechiul Testament ca sediul sentimentelor celor mai felurite. Dacă omul este trist, atunci rinichii se irită (Ps. 73_{,21}); sau se despică (Iob. 16_{,18}); dacă este vesel, rinichii se bucură (Proverbi 23_{,18}) etc.; în acest psalm ei îl îndeamnă a fi recunoscător.

Vers. 8. Convins că Dumnezeu este bunul cel mai înalt, conducătorul cel mai sigur, îl pune în totdeauna înainte, în ochii și în inima sa; se roagă Lui și așteaptă plin de speranță sfatul său. Mult nu trebuie să aștepte, căci El—ca un protector—(Ps. 121_{,5}) stă la dreapta lui. Când are pe Iahve protector al dreptei lui nu are a se teme de nimic. Ori și cărui pericol și primejdie ține pept; de nimeni nu va fi învins, căci El este scutul lui cel puternic.

Strofa IV-a. v. 9. Cu un asemenea scut, ca protector viu și sigur, viitorul nu'i poate aduce decât zile fericite. Intreaga lui ființă—inima, sufletul și corpul—saltă de bucurie, jubilează, este în deplină siguranță.

Cele trei părți ale ființei omului exprimate aci sunt corespunzătoare celor din I Tesaloniceni V_{,28}. רָךְ = πνεῦμα, (πνεῦς) = spirit; כְּבוֹד = ψυχή = suflet. Se zice כְּבוֹד = onoare. În

loc de suflet, pentru că sufletul este partea cea mai prețioasă a omului și este un reflex al majestății divine. Septuaginta are ἡ γλῶσσο μου—însemnare pe care nu o poate avea כבוד decât în senz figurat, adică întru cât *demnitatea, onoarea* se poate vedea foarte bine din modul lui de a vorbi. În Vechiul Testament nu'l găsim în această însemnare. סֹמֶן=רֶשֶׁת=carne—ca desemnare a părții materiale exterioare a omului spre deosebire de inimă și suflet.

Prima parte a versului expune bucuria internă; a doua, siguranța exterioară. «Corpul lui va locui în siguranță», adică nu'i este frică de moarte.

Vers. 10. În acest vers se motivează în mod pozitiv pe ce se întemeiază bucuria mare a lui. Domnul nu'l va lăsa pradă iadului. נַפְשִׁי este transcripțiune pentru pronumele reflexiv «pe mine» (comp. Gr. mea § 20).

«*Pe cel credincios al tău*». În text după Ketib trebuie a se traduce: «pe cei credincioși ai tăi». În acest caz se înțeleg toți credincioșii în general. Kere însă leapădă pe iod și cetește singularul הַיָּרֵךְ. Codicii cei mai buni cetesec singularul fără a mai deosebi un Kere sau Ketib. De asemenea au singularul și traduceriile cele mai vechi ca *Peșito și Septuaginta*, precum și Targumii. De aceea este bine a se traduce cu singularul.

«*Stricăciune*»? sau groapă, mormânt? = שְׁחַף. Septuaginta, Peșito, Targumii și Iudeul Mendelsohn citește aici διαφθορά=stricăciune, ca și cum ar veni dela שְׁחַף=διαφθορά, cum în adevăr se află la Iob 17,14. Dar în Ps 7,16 cei LXX traduc, tot pe שְׁחַף, cu Βόθρος=groapă, mormânt, derivându'l dela שָׁחַף=a cădea. Mult mai potrivit este în acest psalm a se traduce cu «stricăciune». De altfel, fie de la o rădăcină sau alta, ideea de distrugere, stricăciune, este cuprinsă și în cuvântul «groapă, mormânt», știut fiind că tot ce este în mormânt putrezește. Tocmai de această stri-

căciune este ferit prin voința și protecțiunea divină subiectul din acest psalm—care, cum vom vedea, este Iesus Christos. Prin urmare în v. 10 este exprimată dorința de a nu muri, sau mort de a nu fi lăsat morței.

Vers. 11. Nefiind dat pradă morței și readus la viață el nu este lăsat să ducă o viață în senzul unei simple existențe pe pământ, ci îi este dat să guste o viață plină de bucurii, pe care însă nu o poate afla decât numai atunci când va ajunge înaintea feței Lui Dumnezeu. Dar drumul către o astfel de viață nu'l poate cunoaște decât izvorul vieții, de aceea se roagă *să'i facă cunoscută această cale.*—**וַיִּדְעֵנִי** însemnează a cunoaște ceva amănunțit, profund; cunoștință, care să cuprindă nu numai mintea omului, ci întreaga lui ființă, adică la fie care pas să fie conștient de toate potecile acestei vieți. Cu alte cuvinte o viață în, prin și cu Dumnezeu.

Cei LXX au tradus *ἐγνώρισάς μοι*. Mai exact a tradus *Peșito, Ieronim*: tu îmi arăți. *Targumii*: mă înveți. Imperfectul **וַיִּדְעֵנִי** trebuie înțeles ca și **וַיִּדְעֵנִי** din versul 10 cu care alternează. În vers. 10 este partea negativă a păstrării divine; în vers. 11 este partea pozitivă.

Numai când va cunoaște și va urmări pe potecile indicate de Dumnezeu va ajunge să se sature de mulțimea bucuriilor, cari sunt numai înaintea Lui; va ajunge să guste plăcerile, dulcele, cari le împărtășie El și al căror izvor este nesfârșit, căci dreapta Lui este în totdeauna plină de daruri și de milostivire.

*
* *

După acest scurt comentariu, fiind lămurii asupra înțelesului fie-cărui vers, să'l analizăm în întregime din punct de vedere logic spre a vedea care este cursul și legătura ideilor ce cuprinde. La lumina analizei literare și logice a cuprinsului vom cerceta absolut independent—fără idei dogmatice

preconcepute—părerea exegeților ortodoxi dacă psalmul este mesianic, adică dacă persoana vorbitoare este Mesia, sau dacă autorul psalmului este și persoana vorbitoare.

*
*
*

În general vorbind *limba* acestui psalm este foarte frumoasă. Plină de putere și dulceață proprie stilului antic al psalmilor lui David.

Ideea generală care e în relief în tot psalmul este absolută supunere, ascultare, deplină încredere și iubire către Dumnezeu. De aceea nu cred că ași greși zicând că între desvoltarea ideilor din acest psalm și epistola către Romani VIII 31 sq este o perfectă asemănare. Aci ca și acolo absolută încredere în ajutorul divin. Dacă tu ești la dreapta mea eu nu mă clătesc (ps. v. 8). Dacă Dumnezeu este cu noi cine este contra noastră? (Romani VIII 31). În v. 5—8 (acest ps.) se arată marea iubire divină pentru persoana vorbitoare, dându-i partea cea mai plăcută de «moștenire». După Romani (ibidem) Dumnezeu a iubit așa de mult lumea în cât a dat pe propriul său fiu

Ordinea de idei este următoarea:

După primul vers se pare că poetul este în mare pericol. El se roagă lui Dumnezeu, în care se încrede, să-l păziască (v. 1). O asemenea rugăciune nu o poate face nimănui altuia decât lui Iahve, căci El este «Domnul lui»; El este singurul tezaur al fericirii (v. 2). Această cutezanță de a se ruga Lui să-l păziască îi dă continua ascultare de poruncile divine—ascultare care se manifestă în petrecerea în mijlocul sfinților și aleșilor Lui Dumnezeu, singurele ființe în această lume la care El are plăcere (v. 3).

Dela starea fericită și plăcută a sfinților cugetarea lui se duce la starea celor necredincioși, cari își au ales alți zei. «Durerile acestora se înmulțesc». De aceea el nu voește să aibă vre o legătură cu ei, nici să ia parte în adunările lor, unde să aduc sacrificii de sânge, adică nelegiuite. Dar nici nu

foarte bine în gura Mântuitorului. El desprețuește ori și ce sacrificiu; pe ori și cine se închină «făpturilor de mâni omenești». Buzele Lui nu vor pronunța numele lor. Partea lui este numai Tatăl său.

3) «Unii în frunte cu Theodor de Mopsuestia—susțin că persoana vorbitoare din psalm este întreg poporul Israel— în mod colectiv. Aceasta ne o arată pluralul din v. 10: pe cei credincioși ai tăi».

Contra acestei păreri este pe de o parte faptul că în v. 10 nu trebuie a se ceti, cum deja am arătat, pluralul, ci singularul: pe cel credincios al tău. Așa cetesc cele mai multe manuscripte și cele mai bune traduceri. Pe de altă parte persoana întâi «voiu bine cuvântă» sau cuvintele: «chiar noaptea mă învață rinichii mei» din v. 7 nu ar avea, în o asemenea interpretare, nici un rost.

4) Alții văd, cu drept cuvânt, din cuprinsul psalmului (v. 10 în deosebi) că persoana vorbitoare va suferi chinuri și va fi dat pradă «șeolului» și de aceia zic: «Iudeii așteptau pe Mesia ca un rege victorios, nu ca pe unul care, va suferi moartea, deci acest psalm nu este mesianic».

Acest argument este cu desăvârșire slab, căci chiar dacă ar fi așa, adică că Iudeii nu așteptau pe un Mesia, care va avea de suferit multe, totuși nu ar rezultă de aci ca în acest psalm să nu se cuprindă și expună ideea suferințelor Mântuitorului.

Dar este destul a ceti cap 53 din Isaia spre a ne convinge că ideea de un Mesia, care va suferi pentru păcatele poporului, nu era străină Israelitelor.

Acestea sunt în scurt cele mai însemnate puncte pe care se sprijinesc cei ce combat mesianitatea acestui psalm. Cum vedem aceste păreri nu au un temei puternic în cuprinsul psalmului.

La o convingere temeinică vom ajunge dacă vom *examină cuprinsul psalmului și îl vom compară cu vi-*

eața Mântuitorului. Aceasta ne arată cât de absurd este a zice că noi nu știm dacă psalmistul la compunerea lui a cugetat la Mesia, sau dacă o asemenea interpretare s'a dat psalmului numai mai târziu când Iisus Christos a venit pe pământ și prin urmare când exegeții creștini au avut un termen de sprijin și de comparare. Din examinarea cuprinsului psalmului și compararea cu viața Mântuitorului vedem că—numai când recunoaștem că subiectul este Mesia putem să înțelegem fie-care cuvânt, fie-care expresiune din el.

Cele cuprinse în v. 2 și 3 au valoare reală numai în gura lui Mesia, căci numai El în tot timpul vieții sale nu a găsit plăcere decât în a urma căile sfinte ale Domnului, alături cu cei credincioși ai Lui; pe când David în viața sa a comis greșeli pentru cari își a atras muștrare și pedeapsă, dovedind astfel că nu în totdeauna a avut plăcere numai la cei sfinți ai lui Dumnezeu. În v. 4. se zice că el nu va turna libațiunile lor de sânge, adică nu va aduce jertfe de cari aduc ei. Din contră noi știm că El s'a adus pe sine singur jertfă pentru păcatele lumii. Nu cu sângele necurat al animalelor a voit a expia greșala comisă de oameni ci cu sfânt sângele său. După v. 6 partea cuvenită Lui este o moștenire plăcută, frumoasă, pe care Părintele său îl a sfătuit să o ia. Ce moștenire mai frumoasă poate fi pentru Fiul omului decât a mântui pe oameni prin sine însuși și în urmă a ședea de a dreapta Tatălui? Mântuirea oamenilor eră lucrul ce el avea de săvârșit în lume. Cât pentru versurile 10 și 11 nu este posibil a fi raportate decât la Iisus Christos. Tatăl său nu'l a părăsit nici o dată. Corpul său în mormânt pus nu a fost supus putrejunii, ci ridicat și dus în locașul bucuriilor, la dreapta Tatălui său unde tronează în etern.

Toate acestea nu puteau fi spuse decât de un profet inspirat, care într'un moment de luminare divină a spiritului său a putut a se înălța cu mintea dincolo de puterea ve-

derei și pătrunderi minței omenești, anunțând aceea ce se va totâmplă mai târziu Aceluia, cere se va naște din seminția lui.

Apostolii Petru și Pavel în cuvântarea ținută înaintea mulțimei în ziua cincizecimei ne afirmă, cu cuvinte a căror claritate nu poate fi pusă la îndoială, mesianitatea psalmului în mod indirect și direct.

În *mod indirect* combătând părerea predominantă printre Iudei, că acest psalm se reduce la David.

Apostolul *Petru* spune mulțimei că Dumnezeu Tatăl a sculat pe Iisus din morți, după ce a stricat durerile morței (Fapt. Ap. II₂₄).—Pentru a distruge părerea Iudeilor că v. 10 din acest psalm s'ar reduce la David le zice: «Cade-să a grăi cu *îndrăzneală* către voi pentru Patriarhul David, că a și murit și s'a și îngropat și mormântul este între noi până în ziua aceasta (ibidem v. 29), adăogând că ei nu trebuie să creadă că «David s'a suit la ceruri» (ib. v. 34).

Iar Apostolul *Paul* (Fap. Ap. XIII₃₄ sq) după ce citează partea a II a v. 10 (psalmul nostru) zice: «Pentru că David în neamul său, slujind sfatului lui Dumnezeu, a adormit și s'a adaos lângă părinții săi, și a văzut stricăciune; iar pe care Dumnezeu îl a înviat nu a văzut stricăciune» (v. 36, 37).

Din acestea vedem că Apostolii au căutat să înlăture credința Iudeilor că acest psalm se referă la David—credința pe care, pare că, o aveau de demult și a cărui existență Apostolii voesc să o distrugă. Combaterea implică în sine neadeveritatea ei.

Chiar eră adânc înrădăcinată în mintea Iudeilor, altfel nu ne putem explica pentru ce Apostolul zice că le va grăi cu *îndrăzneală*.

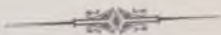
În *mod direct* afirmând cât se poate de lămurit mesianitatea acestui psalm, când zice: «*David grăește pentru dânsul*, adică pentru Iisus. El este persoana vobitoare

din psalm. Apostolii citează în Fapt. Apost. II 25, 29 (comp. și 13,25-27) versurile 8--11 din acest psalm.

Aceste cuvinte ale apostolilor Petru și Paul trebuie a în-lătură ori și ce îndoială. Ei inspirați de Duhul Sfânt vor-biau din convingere deplină spunând poporului, credul și incult, adevăruri incontestabile. Numai fiind convinși că credința Iudeilor eră rătăcită aveau curagiul a o combate cu atâta tărie și putere—curagiu care le fusese dat de spi-ritul ce se pogorâse asupra lor. Astfel fiind se cade oare nouă să punem la îndoială cuvintele Apostolilor crezând mai mult oamenilor decât lui Dumnezeu?

Diacon Dr. Popescu-Mălăești.

(Va urmă).

a ordonat (cu toate că unii istorisesc în alt mod faptul) unui oare-care Lambert, Arhiepiscop de Mogunția, să aleagă un om apt, care să împrăștie Indulgențiile în Germania, pentru ca să a lune și de acolo bani îndeajuns, iar acest Lambert, a trimis la serviciul acesta pe un oare-care dominican, numit Ioan Verzelin. S'a întâmplat ca în Germania să fie un învățat din ordinul augustinilor, Saxon de neam, cu numele Martin, cu gradul presviter, cu pronumele Luther, și supărăndu-se pentru unele pricini, a predicat prin biserici multe și amare în contra Indulgențiilor Romei, spunând și strigând în toate chipurile, că Papa n'are această putere și că acesta-i pretext de răpire și jefuire. S'a găsit și un instrument oare-care cu numele Frideric, Ducele Saxoniei, tănăr și senzual, permițându-i-se de Luther toată impiositatea și fără de legea, și l'a ajutat și extern în opiniile lui, și la urma tuturor a manevrat ș'a pus (Frideric) pe Verzelin de pe o parte să susție Indulgențiile, iar pe Luther de altă parte ca să le combată. Acestea auzindu-le Papa Leon, a chemat pe Luther la Roma, iar acela presupunând să nu pășiască rău, n'a ascultat să se ducă. De aceea Papa a pus pe învățații lui și au făcut diferite combateri în confesiunea lui Luther, caterisind și anatematizind mai întâiu pe Luther. Iar el supărat de acestea a scris diferite capitole, nu numai de a combate în multe pe Arhieriei Romei, ci încă reclamă și un sinod în care zice să i se revizuiască cesțiunea lui, adăugând că Sinodul este asupra tuturor și încă și mai presus de Papa. Și aceasta cu speranță că și el va fi absolvit și va fi micșurată cu mult și puterea Romei. Papa însă deși cunoscând, că dacă se va convoca după modul din Biserica universală a sfințelor Sinoade, Luther vă încetă de a mai inovă, va încetă însă și marea putere a aceluia, după cele hotărâte în Sinodul din Constantinopol în anul mântuirii 1440 a hotărât să rămână autoritatea sa, și dacă Luther nu va voi să se corecteze, vorbiască și să

scrie, el a căutat să se amâne Sinodul, dar neputând a permis să se țină, dar întâmplându-se multe împrejurări, a trecut la mijloc 22 de ani, atacând Luther modul Sinodului, nu s'a dus la el, și nici n'a încetat mișcarea lui, n'a cruțat dogmele Bisericii Universale ca vechi și nealterate, nici s'a mărginit numai în discuția a celor Indulgențe, ci dus de patimă s'a făcut introducător de dogme străine și afară din Biserica Universală. Apoi s'au interesat și Regii Germaniei și cu Papa aceluși timp, fiind contra eresului, au făcut discuții și rugăminți, dar Luther considerând autoritatea Papei că este inviolabilă, s'a apucat de inovațiuni, i-au ars cărțile lui, dar el a scris multe altele, atacând misteriiile, închinarea sfinților și a sfințelor icoane, și în general asupra întregii tradiții a Bisericii, având de colaborator pe generalul augustinianilor numit Staupitîn și pe mulți alți cari-l urmau. Iar la anul 1438 a apărut și un oare-care Ioan cu numele, un fiu natural al unui preot latin, ce'i ziceau Calvin și luând dogmele lui Luther, a elaborat o erezie, care'i o migmă (amestecătură) din eresurile secolului, în fine ș'a făcut și alți discipuli și a cutreerat deobște și mări și țări ș'a atras pe mulți din Apus și dela Nord la eresul lor. Dar nu le au ajuns aceasta, ci au voit să arunce otrava discipulii lor și în Biserica Răsăritului. Și deci la 1634, pe când eră Patriarh Ciril Lucaris la Constantinopol de o dată apare o carte în Constantinopol, tipărită la Genua dela Alpi, cuprinzând în grecește 18 capitole și patru întrebări pe numele Patriarhului Ciril, ca cum adevărat ar fi compunerea lui Ciril, și care spune că aceasta este credința Bisericii de Răsărit. Cu toate că aceasta cuprindea în sine erezia Calvină. Avea această cârtică la început și o introducere în latinește, care arată că ar fi a lui Ciril acea carte. Această carte a dat în Constantinopol, în societatea orașului, multă nedumerire și mare întristare. Mai întâiu pentru că Ciril fusese 18 ani Patriarh în Constantino-

pol, și alții pe atâta, Papă la Alexandria și nici o dată n'a fost cunoscut c'ar fi alunecat dela confesiunea Ortodoxă Orientală, ci încă de pe Amvon apăra Ortodoxia, și în luptele ce a avut Teofan al Ierusalimului cu Apusenii, cari pretindeau de a răpi ori înstrăina dela Ortodoxi sfințele locuri, el a fost apărător înfocat și ajutor celui al Ierusalimului. Și în fine că'l cunoșeau ortodoxii că astfel este, apoi să audă că să defaimă faimosul său nume, se tulburau. Apoi iarăși văzând că Ciril a trăit după aparițiunea broșurei încă 6 ani și să nu scrie nimica contra capitulilor, iar cu tăcerea aceasta să dea presupuneri în public, s'au întristat. La finea finelor însă fiind prezenți în Constantinopol Patriarhul Alexandriei și al Ierusalimului, pe când era Patriarh Constantinopolului Ciril din Veria, făcând Sinod l'au afurisit pe el. Dar răul n'a mers numai până aicea; pentru ca unii din cei ce se dădeau de apărători ai ereziei și pretextau că apăra cu înțelepciunea lor credința Universală, și că prin urmare misiunea lor este adevărată, luptându-se și combatând cu înțelepciunea infernală a secolului acelaia contra Credinței Universale, ispitindu-se și cu cuvântul și cu autoritatea din afară a converti pe Rușii Ortodoxi și în Polonia și în Litvania și în Podolia și în Ucraina ca aceste localități să incline și în inovațiuni. Găsind ei cauză binecuvântată, că adecă Patriarhul lor a fost Calvin. Pentru acest cuvânt mișcându-se sufletul Ducelui Moldovlahiei, a lui Vasilie Vodă Lupu, (care'ș trăgea origina din satul Albanez, ce este situat în Mesia, sau pe lângă Dunărea, avându-și începutul neamului său mai vechiu, din Macedonia) de cătră Sfântul Duh, a scris în Polonia, la Chiev, și la marele Sinod, în Constantinopol, și n'a cruțat cheltuiala, ci a răspândit bani pentru Christos foarte mulți, ș'a adunat Sinod la Iași pe timpul Patriarhului de Constantinopol Parthenie bătrânul, fiind prezenți reprezentanți din Constantinopol și din Chiev. Și chiar Mitropolitul Rosiei Petru Movilă cel

în adevăr iubitor de Christos și preasfințit. Unde au anatemizat aceste capitole și pe scriitorul lor. Și când s'a terminat Sinodul și s'a liniștit pentru prezent Rosia, amintitul Vasilie Vodă, cu toate că a făcut multe mile la Patriarhatul Constantinopolitan, și la Monastirile din Sf. Munte al Atonului și a dat și 42 de mii de galbeni ungurești (εἶχε δώσασι καὶ σαράντα δύο χίλιαδες φλοριά σίγικριά) la Sf. Mormânt, și a făcut și multe altele de felul acestora, i-a părut însă și aceasta de mare însemnătate, ș'a îndemnat împreună cu prea sfântul și prea cuviosul Patriarh al Impărăteștei cetăți a Constantinopolului Partenie bătrânul, pe pomenitul învățat Meletie de a compune această carte. Ascultându-l acesta și scriind cartea, a combătut cele 12 capitole și cele 4 întrebări ale lui Ciril, ș'a sfărâmat toată machinațiunea înrăutățită a Calvinismului ș'a întărit cu un manual toată dogma pioasă și ortodoxă; dar cartea eră necunoscută și nevăzută de nimeni. Scos din Domnie Vasilie Vodă, a căzut în dezordine și cartea lui Sirig, mai ales la sărăcie, care-i conasociată celor ce să tem de Domnul. Să se știe că cam pe la anul 1670 al mântuirii, reprezentantul Franciei din Constantinopol a cerut dela unii din Arhieriei și dela Patriarhi părerea Bisericei Orientale la articolele despre credință și mulți au dat, și chiar Sf. Sinod din Constantinopol, când și noi am compus un manual combătând nebuniile Calviniste, care și acesta s'a întămpat să fie cauza, pentru care căutau astfel de scrieri Germanii (οἱ κελτοί). Apoi venind în anul mântuirii 1680 în Vlahobogdania, s'au rugat de noi Ortodoxii din Transilvania ca să le procurăm unele scrieri, ca să poată să răspundă Calvinilor, care'i supărau prea mult, și aflându-ne în situație ca să'i ajutăm, cu ajutorul lui Christos, am găsit această carte a reposatului Sirig, despre care am amintit și cetind'o de mai multe ori am găsit'o suficientă pentru tot răspunsul unor astfel de erezii. Mai întâiu pentru că-i ortodoxă și în

totul conformă cu învățătura Bisericii Universale, nimicind toată propunerea (ceștiunea) eretică și sfărâmand'o ca pe o țesetură de paengen. Al doilea, că răspunde la toate întrebările necesare, și cu argument bisericesc. Că acel reposat scriind cartea mai întâiu elinește, tot el a tradus'o apoi în limba vulgară greacă și ca acum poate orice creștin Ortodox să o aibă ca o mare ajutorință, și mai ales mulți din nobilii din Vlahobogdania, pentru că cei că mulți cunosc limba greacă, o vor traduce ușor în limba românească (valahică), pentru ca să fie de folos obștesc la toată Biserica, am alipit'o pe aceasta la manualul nostru într'un volum, și voind s'o punem la tiparul nou făcut de noi, n'am putut și din cauza nestabilității timpului și din cauza sărăciei noastre. Intre acestea Mirile Bisericii, cel Unul născut Fiul a lui Dumnezeu, îngrijind de poporul său a binevoit și eră Domn prea strălucitul, prea piosul și prea înălțatul Domn a toată Ungrovlahia, Domnul Ioan Constantin Basaraba Voevod, și care eră și cu neamul și cu creșterea religioasă și cu o purtare virtuoaasă și mai cu seamă râvnitor credinței Ortodoxe, îndată ce i-am amintit lui, rugându-ne în numele lui Christos, ne a primit cu bucurie cererea și a decis să se imprime cartea cu cheltuiala Strălucirei Sale și să se împartă în dar la ortodoxii din partea Înălțimei Sale; primind deci cartea rugați-vă Domnului nostru Iisus Christos pentru sănătatea, pentru starea pacinică și pentru mântuirea Strălucirei Sale Domnului și binefăcătorului obștesc. Cetiți'o cu îngrijire și înțelepciune sufletească, ca având cunoștința Ortodoxă a credinței universale nealterată, să câștigați și viața de veci cu ajutorul Mântuitorului nostru Dumnezeu, căruia se cuvine mărirea în veci. Amin.

In anul Mântuirii 1690, In luna lui Maiu, din Adrianopol.

Această a doua pferă, scrisă tot de Dositeiu Patriarhul, este adresată către cetitorii cărței lui Sirig După ce mai

întâiu Dositeiu arată că au fost în lumea veche multe întâmplări și nenorociri peste omenire și pe cari noi nu le mai știm acum, apoi vine a descrie răsvrătirile religioase din timpurile mai moderne, în special aparițiunea ideilor protestante contra abuzurilor Papilor. După Dositeiu scisiunea ori rumperea în mai multe părți a Corpului lui Christos, adică a Bisericii Creștine, e făcută de multele și arbitrăriile fapte ale Papilor, plini de bogății și în urmă ambiționând a predomină și în puterea Civilă ca și în cea Bisericească. Nu amintește nimica de Hus și alții, ci trece direct la Luther, arată că din precupețirea Indulgențiilor s'a ivit erezia luterană, care a dat lovitura de grație papismului. Din cauză că nu s'a dat augustinianilor dreptul de a vinde ei Indulgențiile, Luther, un profesor din ordinul Augustinianilor nedreptățit, s'a ridicat asupra acestor abuzuri în public și a atacat cumplit autoritatea nemărginită a Papilor, descriind în colori vii abuzurile lor. Luther sprijinit și ocrotit și de puterea civilă, a fost chemat la Roma de a se justifica de cele ce scrisese contra Doctrinei papale, el însă refuză și susține să se convoace un sinod după felul vechilor sinoade și atunci numai se va prezenta. Mai dovedește Luther că Papa nu este mai presus de Sinoade, ci că și Papa este justiciabil înaintea Sinoadelor. El este lepădat și caterisit prin Sinodul papal și exclus din Biserică. În fine Papii îl afurisesc, dar Luther își continuă răspândirea ideilor sale eretice. Curând apare un alt atlet, asociat al său în luptă contra papei, acesta-i Calvin. După ce istorisește Dositeiu Patriarhul răspândirea și lățirea cu repejune a doctrinei lor eretice în Apusul Europei, acești zeloși cultivatori ai ereziilor lor Protestante își pun în gând de a arunca undița lor pescuitoare și otrăvitoare și în Biserică Ortodoxă de răsărit. Protestanții aveau nevoie de aceasta, pentru a își da o mai mare autoritate doctrinei lor combătute de papali. Erau atacați, în primul loc de Teologii papistașești, că a-

decă Biserica lor n'are nici o autoritate legală și nici merită prin urmare a purta numele de Biserică. Atunci Protestanții au căutat să înșele pe Ortodoxi, spunând că adevărată între confesiunea lor și a Ortodoxilor este o foarte mare apropiere doctrinală. În acest scop ș'au răspândit doctrina lor între popoarele Ortodoxe, între Polonezi, Litvani, Podulia, Ucraina și Transilvania, Constantinopolul, insulele de prin prejur, erau toate cutureate de reprezentanții doctrinei protestante. Această încercare a Protestanților de a pescui în apă tulbure și a atrage pe Ortodoxi la doctrinele lor eretice, au provocat atenția Șefilor Bisericii Ortodoxe, cari curând au luat măsuri serioase spre a-i demasca. În acest scop s'a făcut declarații hotărâtoare înscris de către Patriarhul Ieremia, tot în acest scop s'a mișcat și Dositeiu de a compus o confesiune a Bisericii Ortodoxe, ce i s'a cerut de papistași, apoi în fine văzând Vasile Vodă Lupu marea primejdie ce amenință Ortodoxismul, n'a cruțat nici un sacrificiu bănesc ș'a adunat Sinod local în Iași, în care să se hotărăască definitiv confesiunea credinței Bisericii Ortodoxe față și de papistași, iar mai ales de Protestanți. Până la această epocă noi Ortodoxii n'aveam o confesiune a credinței complectă. Un Român, Petru Movilă, dă o scriere catihetică, care să ia de bază pentru Confesiunea Ortodoxă, la Sinodul din Iași, când acest Meletie Sirig, după însărcinarea ce i-a dat Sinodul, a cercetat, pe unde trebuia, acel catehis al lui Petru Movilă, l'a tradus în latinește și l'a scris în grecește. Astfel textul a fost prezentat în aceste două limbi. Toate cheltuelile de drum, de întreținere și confort au fost plătite de către Vasilie Vodă pentru toți membrii Sinodului din Iași, după pilda împăraților Bizantini, când adunau sinoade. Cu ocazia acestor certuri și fierberii între diferitele confesiuni Protestante și Papale a fost îndemnat și Meletie Sirig a scrie și el o confesiune a Bisericii Ortodoxe. Motivul direct i-a fost dat de către o căr-

țică calvinistă, apărută de odată în Constantinopol sub numele lui Kiril Lucaris și imprimată la Genua. Meletie Sirig în această scriere, care-i propriu vorbind o combatere a cărțicei dela Genua, publicată sub numele lui Kiril Lucaris, Cartea-i destul de voluminoasă și cu multă îngrijire doctrinală scrisă. Este admirabil întărită în dogmele sale cu argumente scripturistice, patristice și raționale. Cartea a fost la început scrisă în limba veche greacă și numai după îndemnul lui Vasilie Vodă Lupu însuși Sirig o a tradus în limba nouă vorbitoare, numită și apla, cu scop de a putea fi ușor înțeleasă și tradusă în limba românească, spre a putea fi folosită cu ușurință și cetită de creștinii Români din Transilvania, ca să poată să combată cu succes ereziile Calviniste ce abundau pe acele vremi pe acolo. Un fapt nou ni se spune în această prefață, acela că Vasilie Vodă Lupu a dat ș'a plătit pentru Patriarhatul de Ierusalim, la sfântul Mormânt, 42 de mii de galbeni ungurești ori austriaci, curățindu-l de toate datoriile lui. Aceasta pe timpul Patriarhatului lui Dositeiu Notara. Noi știeam că Vasilie Vodă Lupu plătise datoriile Patriarhatului de Constantinopol, pe timpul Patriarhatului lui Partenie la 1641, în sumă de 300 de pungi de bani, nu cunoșteam că le plătise și a celui de Ierusalim.

Acum cugete ori-ce om imparțial și răspundă: Cine a fost apărătorii și sprijinatorii Ortodoxismului? Noi Românii ori Rușii, cum să falesc ei? Așa-i adevărul dovedit cu cifre, că noi Românii am fost poporul generos, ce am ajutat pe creștinii Ortodoxi la nevoi și necazuri. Multe zecimi de milioane s'a dus din țările Românilor, dela Moldoveni și Munteni pentru sprijinul credinței lor în Ortodoxism și din cari bani n'am profitat nimica politicește! Dacă vom mai adăugi, ceea ce este iarăși un adevăr necombătut, ocrotirea acestor popoare sub guvernele Românești, refugiul lor, al Bulgarilor, Sârbilor, Grecilor mai cu deosebire în aceste

țări, unde ș'au dezvoltat comerțul lor și ș'au realizat bogății imense sub ocrotirea nedreaptă a Domnitorilor Fanarioți și în dauna pământenilor, și dacă vom mai adăugi că aceste țări au fost seculi întregi exploatare în detrimentul nostru, sub falșul pretext al ziselor moșii închinare la locurile sfinte, pentru menținerea lor, atunci vom avea aproape portretul real al situației acestor popoare. Toate aceste nenumărate beneficii au dat de rezultat ultim eliberarea cu timpul acestor popoare subjugate de sub Turci. Să fim mândri că am contribuit la eliberarea lor din sclavia turcească, Oare sunt ele măcar recunoscătoare de binele ce le am făcut? Istoria însă ne spune că așa s'au petrecut lucrurile. Rămâne dar dovedit că noi Românii am apărat și protejat Ortodoxismul, amenințat de Turci și infectat de ideile papiste și ereziile Protestante. Fie ca măcar viitorul să recunoască aceste binefaceri.

C. Erbiceanu.

NUMAI IN CREDINȚĂ E MĂNTUIREA.

*

Domnul nostru Iisus Christos a venit pe pământ ca să ne arăte calea mântuirii și să se dea chiar pe sine jertfă pentru mântuirea omului. Prin urmare învățăturile și viața Mântuitorului Christos sunt temelia credinței noastre. Creștinismul înseamnă lupta contra întunerecului, contra păcatului, contra tuturor relelor de cari a suferit și suferă omenirea. Creștinismul înseamnă lumină, adevăr, virtute, bine, fericire. Cum eră lumea la venirea lui Christos și cum s'a îndrumat ea în viitor? Ce are omenirea bun în organismul ei, care să nu fi datorat Creștinismului? Cine a învățat, că oamenii sunt frați între ei, fiind copii ai unui singur Tată, care e Dumnezeu?... Cu un cuvânt: adevărata civilizație, adevăratul progres al omenirii, nu se datorește decât Creștinismului, decât învățăturilor lui dumnezeiești.

O dată lucrul acesta stabilit, cine ar putea să aibă ceva de obiectat contrar Creștinismului? Cum ar putea omul să nu doriască a trăi în Creștinism și să n'aibă de călăuză a vieții sale decât învățăturile lui?

Omul, fără credință în Întemeetorul Creștinismului și în Acela, care l'a trimis pe pământ, nu poate fi fericit, nu poate să-și găsiască mântuirea!

* *

S'au găsit oameni din mijlocul creștinilor, s'au găsit chiar state creștine, cari să lupte contra Creștinismului, cari să încercau să doboare credința în Christos. Luptele și încercările au fost însă zadarnice, căci ceea ce e Dumnezeu e etern,—ceea ce e Dumnezeu nu piere. Nici o putere omenească nu va putea să strice rostul lucrurilor Dumnezeiești. Cine nu cunoaște purtarea Francezilor în chestiunile religioase în timpul marelui revoluțiuni? N'au detronat ei pe Dumnezeu? N'au închis bisericile lor? N'au căutat să distrugă toate alcătuirile omenești întemeiate pe învățături creștine și cu numiri creștine? N'au alcătuit ei o nouă religie? Toate sbuciumări zadarnice, căci 'și-au venit în fire încetul cu încetul. Abia acum, după 100 de ani iar a început lupta. Ceea ce se petrece în Franța e lucru ne mai pomenit. S'a înălăturat chipul Domnului Christos de prin școli și din sălile judecătoriilor și tribunalelor; au fost creștinii insultați și chiar bătuți în biserică, pe când se rugau lui Dumnezeu. Funcționarii și ofițerii, cari cred în Dumnezeu și-și îndeplinesc datoriile religioase sunt prigoniiți. Anarhiștii și Socialiștii francezi vor cu orice preț descreștinarea Franței. Am convingerea, că cu toate obiecțiunile aduse contra preoților Bisericii Catolice, Creștinismul va eși și mai puternic din această luptă. De altfel voi reveni asupra cestiunii religioase din Franța, fiindcă e plină de învățăminte pentru noi și ca creștini și ca Români.

Pe la mijlocul veacului al XIX-lea o mișcare an-

tireligioasă și anticreștină s'a manifestat și în Germania cea religioasă și cultă. Mulți bărbați de știință au crezut că fac binele țării lor și omenirii în general, dacă caută să dovediască netemeinicia credințelor religioase prin teorii și principii științifice. A trebuit să vină marele învățat *Du Bois Reymond* în congresul naturaliștilor ținut în Lipsca în August 1872 și să țină o dizertație despre «limitele cunoașterii naturei» în care să declare, că sunt chestiuni transcendente pe cari nu le putem cunoaște și rezolva și care trebuiesc crezute. A trebuit să vină marele învățat *Virchow* și să tempereze pretențiile materialiştilor arătându-le răul cel mare ce fac poporul german prin slăbirea credinței lui religioase. După un timp de criză violentă lucrările s'au liniștit și și urmează cursul normal. Poporul german e un popor religios prin eselență și de aceea e plin de viață și de viitor.

Dar poporul englez? Care popor e mai puternic în lume ca el? Și în acelaș timp, care popor e mai religios ca poporul englez? E lucru stabilit, că acolo, unde credința religioasă creștină e mai puternică în viața unui stat și a unui popor acolo e și mai multă vitalitate și energie. Lipsa de credință religioasă slăbește energia, duce cu siguranță la desăgregare și peire. De aceea foarte bine ne spune *Friedrich von Hellwald*, «Lipsa de credință religioasă s'a dovedit totdeauna o rădăcină putredă în viața popoarelor, căci ea nu satisface trebuințele sufletești ale oamenilor și de regulă biruința este a acelora cari știu să și păstreze sentimentele religioase». Și în alt loc: «Idea Dumnezeirei are pentru dezvoltarea intelectuală a omenirii o importanță tot atât de reală ca legea gravitațiunii pentru univers».

Adevărul este acesta: Nu poate fi fericire pentru om și pentru stat, fără credință religioasă. Omul are nevoie de această credință pentru liniștea lui sufletească, pentru mulțămirea lui și prin urmare pentru fericirea lui. Statul nu poate să prospereze și să se mențină fără credință religioasă la temelia lui. Nimic fără Dumnezeu este maxima de viață și a omului și a statului!....

*

În mijlocul poporului român ideile religioase au format totdeauna în trecut temelia educațiunii naționale. De aceea a și putut acest popor să se mențină cu toate nevoile vremurilor ce au năpădit asupra lui. Nu cred că există un popor în Europa, care să fi suferit atât, cât a suferit poporul român. Cu toate acestea a eșit deasupra nevoilor, a eșit biruitor în lupta pentru existență! Și aci l'a adus numai credința dășăvârșită în dreptatea dumnezeiască, numai credința, că binele va triumfa. Cei mai mari eroi ai neamului nostru au fost și cei mai mari apărători ai Crucii. În numele Crucii s'au luptat și Crucea i-a ajutat! Istoria Bisericii noastre e și istoria neamului și a țării noastre.

*

În ultima jumătate a secolului al XIX-lea sub influența mișcării antireligioase din Franța și aiurea a început și la noi o denegare a adevărurilor religioase și crearea unei atmosfere contrară religiunii creștine și ideilor teiste. Ajunseseră lucrurile acolo, ca la Universitatea din București o grupă de studenți să pună la vot, dacă există sau nu Dumnezeu; ca la o școală secundară din țară să dea elevii icoana Domnului Christos jos din perete; ca într'un orașel să se în-

mormânteze un ateu fără preot. Asemenea porniri influențau în rău asupra sufletului poporului, căci nimicirea sau chiar slăbirea sentimentului religios e tot una cu slăbirea energiei și caracterului poporului; e tot una cu a fi cel puternic vrăjmaș al binelui și fericirii lui.

Incetul cu incetul porniri violente de așa natură nu s'au mai manifestat, însă indiferentismul religios și necredința tot au perzistat și s'au cultivat de anumite personalități și în anumite cercuri.

Toate aceste amintiri și reflexiuni 'mi sunt sugerate de rostul conferințelor ce se țin la Ateneul din București de către «Societatea femeilor române». Acum un an s'a întemeiat în București o societate a femeilor române cu scopul de a întreține o școală secundară liberă și conferințe academice pentru fetele române doritoare de a dobândi o cultură *curat națională și religioasă*. În fruntea acestei societăți se află D-na Ecaterina Gh. Cantacuzino. Învățământul secundar e predat de mai mulți profesori cunoscuți, iar conferințele sunt ținute de profesori universitari și alte persoane.

Conferințe religioase a ținut P. S. Atanasie, Episcopul Râmnicului-Noul Severin, P. S. Arhieru Nifon Ploeșteanul, Vicarul sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, P. C. Preot C. Nazarie, profesor la facultatea de teologie și Păr. Diacon G. Gibescu, licențiat în teologie. Am înaintea mea publicate în broșură cele patru conferințe ținute de P. S. Nifon și anume: 1) Despre *Creștinism* și foloasele aduse de el omenirii; 2) despre Creștinismul la români; 3) despre întemeierea Mitropoliilor și Episcopiiilor în țările Ro-

mâne și 4) despre Credință. Broșura aceasta se împarte gratuit!

Nu mai încapă nici o îndoială, că inițiativa femeilor române e de cea mai mare importanță. Femeea la toate popoarele a fost și este depositara tuturor bunurilor sfinte naționale. Tot așa și la noi! Și care sunt aceste bunuri?... Limba, legea și bunele moravuri și obiceiuri. Dacă femeea în general nu va fi conștientă de importanța acestor bunuri, atunci un popor merge spre slăbiciune, merge spre prăpastie. Ce însemnează un popor fără limbă națională, fără conștiință de trecut și fără o educațiune solidă religioasă?.... Suntem datori să sprijinim cu toți inițiativa societății femeilor române, căci tinde la realizarea unor dorințe scumpe și foarte adesea puse în discuțiune în timpul din urmă. Intr'o educațiune întemeiată pe credință religioasă stă mântuirea și fericirea omului.

G....

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Secolul al XIX-lea.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română», anul al XXVIII-lea, No. 11).

Data	Luna
1828	Sep. 16

Mitropolitul Grigorie decretează pe Arhimandritul Vlasie de Egumen Monastirei Bereslăveștii.

1828	Febr. 7
------	---------

Se hotărăște a se înapoia Monastirile închinate Grecilor, după firmanul împărațesc între altele zice:.... Că de acum înainte prin marșatul Patriarhului Țarigradului să se aleagă călugări credincioși și cinstiți și să se trimeată în Moldova spre ocârmuirea Monastirilor și a moșiilor și întru luarea, și darea veniturilor nimeni nicăiri să nu se amestice. Călugării ce vor merge acolo cu bună rânduială, și când vre o dată se va dovedi vre o mișcare necuviincioasă a aceștia, sau se va face arătare din partea locului să se facă scrupuloasă cercetare și cuviincioasă pedeapsă, și iarăși prin marșatul Patriarhului Țarigradului în locul lor alți călugări credincioși și cinstiți alegând-se să se trimită. Din călugării fugiți, câți pe vremea trecutei răzvrătiri s'au arătat acolo, se vor dovedi cu adevărat vinovați că ar fi ajutat, sau unit cu apostolații, de acum la Monastiri să nu calce. Monastirile să se ocârmuiască de dânșii.

Data	Luna	
1828		Se desființează Comitetul Administrației Monastirilor închinată prin Români Egumeni, și se numesc iar Greci. Sunt oprîți însă a vinde moșiile, a face schimb, ori a le ipotecă pentru datorii. Sunt obligați a îndeplini Testamentele donatorilor. În acest scop, și pentru ca Egumenii și călugării Greci să se poarte după așezămintele canonice s'a rînduit un comitet supraveghetor, din boerii naziri, supt datoria de dă ascultare și supunere Mitropoliților țarei, altfel să fie înlocuiți. (Iscăliți boerii țarei Moldovei ¹⁾).
1828	Martie 6	Murind Mitropolitul Nectarie la Brașov a lăsat datorii luând și obiecte de ale Mitropoliei, Mitropolitul Grigorie refuză de a plăti datoriile, erezii reclamă succesiunea, iar Galaction Episcopul de Râmnic ia asupra sa de a plăti datoria. La 1828 trimite două vase cu sf. Mir la Mitropolie.
1828	Febr.	Monastirea Dealului s'a dat cu Hrisov lui Dionisie Lupu dela 1819 Noembre 20 cât a stat la Brașov a fost dată Arhiereului Asachie al Laodiceii. Apoi a reluat'o Dionisie ²⁾).
1828	Martie 15	Sandu Sturza dă un decret pentru a se aplică Nizamul Porței în afacerile Monastirilor închinată, adecă a prezentă Călugării documentele originale și a se regulă păzirea condițiilor testamentare a ctitorilor Monastirilor ³⁾).
1828	Martie 15	Graful Patin, Consulul Rusesc din București încunoștiințează pe Mitropolit că Impăratul Rușilor s'a miluit a dispune, precum urmează în afacerile Monastirilor închinată: Ne strămutatele avuturi închinată la sfintele locuri, cari se cuvin sfântului Momânt Muntelui Atos și

¹⁾ V. III M. B. Ac.

²⁾ III. M. B.

³⁾ V. I. Teodor Bals, 1769—1864 Ac. R.

Data	Luna
------	------

Sinai se vor oblădui de o deosebită comisie alcătuită:

1) Din Egumenii și nastavnicii trimiși dela însemnatele locuri și sălășluitoari acum în Valahia 2) De vre o câțiva din cei de aicea însemnați ocârmuitori. 3) De două duhovnicești persoane orânduite de Mitropolitul principatului Valahiei. Prisosul veniturilor, după scăderea cheltuelilor, după oblăduirea avuțiilor se va strânge și se va păstra în *cel de la Odesa neguțitoresc banc*, pentru spori-re. cu dare de bilanțuri pe numele acelor Monastiri, până se va săvârși orânduiala ce urmează spre folosul sfințelor locuri. Această dispoziție miroase a absolutism Rusesc și vestește tristul viitor ce ni-l pregăteau Rușii! ¹⁾.

1828 Iulie 25

Ilarion Episcopul de Aregeș fiind scos din scaun împreună cu Dionisie Lupu, a fost înlocuit cu Grigorie, care moare la 1828. Ilarion trăind privat în București reclamă la Consul Rusesc să fie reșezat la Episcopat, pentru că a fost scos necanonicește, fără a află vre o greșală asupra-i. După hotărîrea împărătească se trimite jalba sa la Domo, care este poruncit a formă două liste și a vota separat, carii din adunarea țarei voesc pe Ilarion și carii socot să se facă nouă alegere, iar rezultatul să se refereze ²⁾.

1828 Mart. 5

Se trimit filade imprimare ca să se pome-nească familia Împăratului Rusesc în toate Bisericile, din Ordinul Generalului Feld-Mareșal Vitentil. Protopopii le împat în fiecare sat ³⁾.

1828

Situația clerului din Iași. 105 preoți, 32 Diaconi, 60 dascăli, Ecclesiarhi 40, Ieromonahi 32, Iero-

¹⁾ V. XIX foaia 161 M. B.

²⁾ V. XIX foaia 171 M. B.

³⁾ Arh. M dosarul No. 11.

Data Lun

182 Mar. 25

diaconi Monahi 19, Monahii 23. Acesta-i numărul clericilor în Iași atunci¹⁾.

Domnitorul Sandu Sturza Voevod face un program de ceremonie, de care urmat trebuia să se ducă de sf. Paști la Biserica sf. Spiridon din Iași²⁾.

1828 Martie
28

Ioan Sandu Sturza Voevod în urma anaforalei Mitropolitului și a membrilor Comitetului școalelor, prin care cer «că spre a se împlini lipsa de școale pricinuită de trecutele întâmplări în acest pământ, de cuviință am socotit a nu lăsa să răsără spini și pălămidă pe câmpul cel mânos, ce poate naște imbelșugate roduri, ca să se aducă mai întâiu pargă dătătorului de toate cele bune și să se împartă între neamul, carele dela noi așteaptă a sa îndestulare după care propun»:

1) Să se repare școala înființată de Vasilie Lupu din Trei-Ierarhi, să se înceapă Gimnaziul și apoi să se adauge cu timpul un curs de Filosofie și de Pravile. Să se construiască o nouă casă pentru școale, când la Trei-Ierarhi va rămânea numai școală normală, în care să se predea în limba românească Gramatica, Caligrafia, Catihisul, Aritmetica etc. În Gimnaziu să se predea limba latinească maica limbii noastre, iar în limba românească să se învețe Religia, Filosofia, Biografia, Logica, Retorica, Poezia, Istoria, Matematica, Moralul, Economia pământescă și politicească, Istoria Naturală și Arheologia. Apoi argumentează ca să se așeze aceste învățături în zilele Înălțimei Voastre Domnului pământean o școală pământescă, cu biblioteca națională, instrumentări

¹⁾ M. M. dosarul No. 12.

²⁾ Uricarului Codresou V. II pag. 278.

Data Luna

etc. iar cheltuelile să se ia, după pilda predicatorilor Domni, din contribuțiile la cari erau îndatorite Monastirile închinatelor locurilor de jos, încă de pe timpul fericitului întru amintire Grigorie Ghica Voevod, la 1775 Noembrie 15. Cei ce vor absolvi aceste învățături vor fi promisiși la diregătorile Divanurilor, a Visteriei etc. Asupra acestei anaforale hotărăște: «ca Prea Sfinția sa Părintele Mitropolit și D-lor Boerii Epitropi ai școalelor naționale, după analogia veniturilor acelor Monastiri să tragă pe fiecare an cu câte 25,000 lei, cu incepere de la 1828 Aprilie 23». Apoi confirmă dispoziția Domnitorului Grigorie Ghica Voevod din 1775, și în fine dispune «ca în Monastirea sf. Treierarhi, unde pururea a fost o școală pentru învățatura tinerilor, așezată de însuși ctitorul acei Monastiri. Vasile Lupu Voevod, fără cât de mică întârziere, să se întocmească cu cheltuelile acei Monastiri, toată casa ce se află despre miazăzi a Bisericei, pentru ca să fie acum spre așezarea și urmarea învățărilor, până când se va închipui o mai îndemânică zidire pentru Academie, iar apoi să slujască pe toldeauna această casă pentru școale încăpătoare». Seminarul ori școala își avea organizarea ei aparte și eră sub vegherea imediată a Mitropolitului Veniamin, al cărui nume îl poartă și astăzi¹⁾.

1828 Febr.

Boerii țarei fac anafora la Domn prin care cer imperios că Egumenii Greci, cărora li s'au dat din nou administrația Monastirilor închinatelor și s'a numit și un Exarh, să prezinte Hrisoavele și documentele originale spre a se pune în aplicare voința testatorilor și a nu se mai îngădui abuzuri ca până acum. Domnul

¹⁾ Uricarul V. 3 pag. 30 etc.

Data	Luna	
1828	Aprilie 27	<p>Intărește acea anafora: «Hotărîm și slobozim lucrarea întocma, cu îndatorirea Exarșilor sf. Monastiri, din jos, de a înfățișa fără nimică prelungire Hrisoavele și documenturile clitorilor și a înzestrătorilor pământenii a acestor Monastiri după glăsuirea anaforalei, pentru a se păzi întocmai cele cuprinse și hotărîte prin acele documenturi, fără nici o strămutare» ¹⁾.</p>
1828	Mai 23	<p>Mitropolitul Veniamin este consultat de reprezentantul Rusesc și îndemnat a scoate cîmîtirile din oraș, pentru salubritate publică ²⁾.</p>
1828	Mai 10	<p>Mitropolitul Veniamin este invitat de reprezentanții Rusiei de a da ordin și a se ceti în toate orașele și satele din țară de către preoți de a se pregăti cu proviaturi de grâu trebuitoare armatei Rusești ³⁾.</p>
1828	Ian. 23	<p>Mitropolitul Veniamin declară că a plătit o sumă de bani cîtorva Greci învățați, adică 7625 lei pentru publicarea scrierilor sf. Părinți Vasilie și Grigorie ⁴⁾.</p>
1828	Ghenar 20	<p>Mitropolitul fost Nectarie moare în Brașov dator cu 1409 galbeni Austriaci, i se seces-trează lucrurile de datornicul Hrist Iordan, și Mitropolia plătește spre a-și scoate lucrurile Mitropoliei.</p>
1828	Ghenar 20	<p>Răposînd Mitropolitul Nectarie în Brașov (pag. 86) rudele voesc să-l moștenească; dar Nectarie la eșirea din Mitropolie a declarat lui Șușu domnul că nu lasă nici o datorie asupra Mitropoliei, în care scop i s'a dat Monastirea Sălova, spre a o închiria pe mai mulți ani și plăti datoriile Mitropoliei. Venind rîzmirița la 21 n'a putut plăti, și datornicii reclamă</p>

¹⁾ Uricarul V. VII pag. 109.

²⁾ M. M. pag. 278.

³⁾ Ist. Mitr. Mold. pag. 280.

⁴⁾ Idem pag. 281.

Data Even

plata zapciilor dela Mitropolie. Mitropolitul Grigorie spune creditorilor, că sau să se constituie erezi și să se ia averea răposatului Mitropolit și să plătească pe debitori, ori să renunțe și atunci va plăti Mitropolia creditorii. Atunci rudele Mitropolitului Neclarie se înțeleg cu Galaction ca să plătească el toate datorile și să ia averea rudele, cum s'a făcut și cu Constandie al Buzăului. Domnul recunoaște înviala făcută ¹⁾

1828 Febr. 11 Patriarhul Agatanghel trimite două ploște cu sf. Mir și înapoiază și traducerea Evangheliei în limba bulgară spre tipărire, cu corectările făcute la Patriarhat spre tipărire ²⁾.

1828 Iulie 22 No 1517 București 828. Prea Sfinției Sale Grigorie Mitropolitului Principatului Valahiei. La această adresă răspunde Mitropolitul următoarele:

Către strălucirea sa D-lui deplin Imputernicitului președent al Divanurilor Principaturilor Moldaviei și Valahiei Sfetnicul de taină și a feluri de ordine Cavaler Graf Fedor Petrovici Palin.

Am primit cu smerenie predlojenia strălucirii tale sub No. 1517, scrisă dela 22 ale acestei luni și cuprinzătoare pentru partea duhovnicească a Răzeii Brăilei, că de trebuință fiind a intra în ocârmuirea cea Bisericească a Eparhiei aceștia, cum este intrată în Oblăduirea divanului acestui principat politiceasca ei ocârmuire, spre a fi deopotrivă unită în păs-toria smereniei noastre, ne faci cunoscut aceasta strălucirea ta, poruncind ca să facem cele mai cuviincioase orândueli asupra așezării aceștia, unind'o cu Episcopia Buzăului, care cu smerenie răspundem Strălucirii tale că la aceasta întocmai sa va face urmare, îngrijind pentru

¹⁾ V. III pag. 333.

²⁾ V. III pag. 302.

Data	Luna

dânsa asemenea ca și pentru cealaltă Eparhie și cunoscând'o mădular și parte a ei precum și mai înainte au fost. duple cum și pentru aceasta și prin viu graiu am vorbit cu strălucirea ta.

Grigorie al Ungro-Vlahiei.

1828 Iulie 7.

Grigorie Milost. Boj. Arhiepiscop i Mitropolit Ungro-Vlahiei.

Tuturor pravoslavnicilor Creștini din pasul Brăilei, parte bisericească și mirenească dela milostivul Dumnezeu vă poftim spăsanie sufletească și tot fericitul bine, iar dela smerenia noastră Arhierească blagoslovenie Vă trimitem. După aceasta vă înștiințăm că după ce cu ajutorul a tot (iitorului) Dumnezeu prin pravoslavnicile oștiri ale prea puternicei Împărății a toată Rosia, s'au slobozit acele locuri și pravoslavnice sate și ca un mădular s'au unit cu cealaltă totime cu care eră de un neam și de o limbă, un-le din poruncă s'au trimes și o-blânduitor și dregător politicesc asupra mirenilor; mai în urmă am primit și noi notă de la strălucirea sa Domnul deplin împuternicitul președent al Divanurilor Principaturilor Valahiei și Moldaviei, Sfeticul de taină și al multor ordine cavalier Graf Theodor Petrovici Palin, cuprinzătoare ca precum s'au rânduit diregatorie politicescă a locuitorilor mireni din pasul Brăilei, asemenea să îngrijim și noi a rândui pentru cele bisericești. Drept aceea fiindcă acele locuri și altă dată când s'a mai luat Brăila, s'au fost lipit ținutul acela cu îngrijirea celor Bisericești la Episcopie, și acum urmează ca iarăși de acea Episcopie a Buzăului să se ocârmuiască toate cele Dumnezești și bisericești orândueli. Și așa dar fiindcă această parte de loc s'a unit acum cu cealaltă țară

Data	Luna
------	------

ca un mădular cu trupul său, și s'a orânduit a purta grije de dânsa fratele Episcop Buzău, întocmai ca de cealaltă Eparhie a sa, dacă ori frăția sa va veni de față, ori neîndemnându-se acum va orândui vre un ipochimen credincios al său, vă sfătuim după datorie pe toți de obște ca să-l cunoșteți adevărat păstor și să-i dați toată ascultarea întru toate cele bisericesti, ca prin râvna frăției sale și prin ascultarea pravoslaviei voastre să se poată aduce la stare bună cele bisericesti, și care privesc spre mântuirea sufletului, pentru care trebuie să ne fie toată grija toatdeauna și întru toate.

Grigorie al Ungro-Vlahiei

1828 Iulie 7.

Cu cea în Christos dragoste frățească aghie Buzău.

Pentru pricina Răzei Brăilei și se trimit două scrisori, una a strălucirei Grafului Palin către mine și alta a mea către pravoslavnicul norod de acolo. Acea ca să se fie în păstrare la Episcopie, iar aceasta ca să se cetească către norod prin biserică, ca să te cunoască adevărat păstorul lor și suntem al frăției tale în Christos frate.

Grigorie al Ungro-Vlahiei.

1828 Iulie 7.

1829 Febr.

Mitropolitul Grigorie intrând în surgun în Basarabia, cere ospitalitatea Generalului Basarabiei.

* Iannar

Mitropolitul Grigorie cere un termen de 15 zile spre a se prepara de exil

* Iulie 30

Trimite cărți Românești de ritual în Basarabia, acolo traduse pe Tefilact și Teodoret Comentarii.

* Sep. 14

Cere prin Arhiepiscopul din Basarabia un pașaport pentru un servitor al său.

Data	Luna	
		Palin face cunoscut Mitropolitul Grigorie că el trebuie să plece în Basarabia, ca unul ce se opune dispozițiunelor împărătești.
		Idem se face cunoscut obșteștei adunări aceasta.
Dec. 9		Divanul trimite către Chisilef o rugăminte, pentru a mijloci eliberarea Mitropolitului Grigorie.
		Mitropolitul Grigorie descrie cauzele exilului și abuzurile cum și politica păcătoasă a țării.
		Episcopul de Argeș Ilarion. cere să i se restituie Monastirea Cozia.
Feb. 17		Să constituie o comisie în acest scop.
Julie 30		Arhiepiscopul de Chișinău scrie către Neofet a i trimite Mitropolitului Grigorie cărțile Bisericești.
Febr. 6		Cere dela adunare cheltuiala drumului pentru Mitropolitul Grigorie
		Se regulează a se trimite anual bani pentru susținerea Mitropolitului Grigorie în Basarabia.
Febr. 4		Mitropolitul Grigorie arată care eră datoria totală a Mitropoliei.
Jan. 21		Graful Palin înlocuit în Principate cu Jalthulim ¹⁾ .
1829	Mar. 27	Duc podvezi 78 care, cu 312 boi, tagma preoțească, 122 boi, 493 mirenești, și 23 care cu 99 boi tagma preoțească. Episcopul de Buzău eră obligat a inspecta carele de polvozi ²⁾ .
1829	Iunie 8	Să cer 2000 care pentru podvozi, 500 care cu 100 boi, plus alte de rezervă se obligă să dea Mitropolia, Episcopiile și Monastirile pentru transportul zaharelei dela marginea Moldovei ³⁾ .

1) Bis. Ort. XIII.

2) V. X M. B. A.

3) Idem.

Data	Luna	
1829	Noem. 10	Obșteasca adunare obligă pe Mitropolie împreună cu Episcopiile și Monasterile închinată să dea curând 45,875 lei pentru facerea Spitalului Mărcuței fiind ciumă ¹⁾ .
1829	Mai 24	Dela Divanul Principatului Valahiei se da poruncă ca să nu se comunice cu sfințele creștinii 30 de zile pela Biserici, din cauză de contagione a boalei ciumei ²⁾ .
1829	Iunie 23	Mitropolitul Veniamin trimite Mitropolitului Valahiei Grigorie copie de pe pricina Monastriilor pământene ³⁾ .
	Feb. 24	Graful Palin chiamă pe Neofet al Râmnicului la ocârmuirea sf. Mitropolii: «Fiindcă înalt Preasfinția sa Mitropolitul Grigorie se depărtează de aicea și se trimite spre locuință la Basarabia, potrivit cu voia Impărăteștei Sale Măririi; De aceea să binevoiți Prea sfinția voastră, ca pe temeiurile obiceiurilor de aici, să coprindeți locul duhovnicescului cap al Principatului Valahiei. De aceea pentru asemenea orânduire a D-voastră, Milostivule Domn și Arhipăstor, cu dimpreună cu aceasta am înștiințat, și pe înalt Prea sfinția sa Mitropolitul Grigorie, cât și pe obșteasca adunare a Divanului de aicea, spre a face din parte-le cuviincioasă punere la cale la această întâmplare». Administrația Principatelor eră rusească pe timpul ocupației ⁴⁾ .
		Boerii țarei mijlocesc către Chisilef, de a arăta Impăratului că cer să se ierte Mitropolitul Grigorie părintele lor sufletesc, din surgun și să vină în țară ⁵⁾ .

¹⁾ V. X M. B. A.

²⁾ V. XI 1829—1833 Ac.

³⁾ V. III M. B. Ac.

⁴⁾ XIX foaia 185 M. B.

⁵⁾ XIX foaia 242 M. B.

Data	Luna	
1829	Decem.	Locoșitorul de Mitropolit felicită pe reprezentantul rusec pentru pacea dela Adrianopol ¹⁾ . Se ordonă Mitropolitului a face polihroniu după Liturghie ²⁾ .
1829	Febr. 4	Mitropolitul Grigorie înainte de a pleca în surgun în Basarabia, regulează datoria Mitropoliei ca știută: ce este în sumă de 125,830 lei, capete și dobândă dela această dată ³⁾
1829		Pentru desflințarea Bisericilor din cauza ciu-mei să iau măsuri ca să se stropească iconele cu apă, iar veșmintele să se aerisească, cărțile să se afume cu gaz ⁴⁾
1829		Mitropolitul Veniamin mulțamește reprezentantului Rosiei pețrucă a dăruit 4 tunuri luate dela turci, cu ocazia învingerei la Brăila, și din care material s'a turnat Clopotul Mitropoliei, zis Brăileanu. Tot atunci s'au dăruit și în București tunuri pentru turnarea unui clopot mare, cu ocazia învingerei dela Silistra și s'a numit Silistreanu ⁵⁾ .
1829	Ian. 24	Reprezentantul Rosiei scrie Mitropolitului Grigorie că nefiind capabil a aprovizionă armata rusească cu podvoade să se retragă la Basarabia ⁶⁾ .
1829	Ian. 21	Este înlocuit Graf Palm dela președenția principatelor prin Jaltuchin ⁷⁾ . Chirie Conte! După o poruncă a Excelenței sale Grafului Palm, deplin imputernicit președent al Divanului Principatului viu în Basarabia. Nu vom putea pune piciorul pe pământ-

¹⁾ XIX foaia 242 M. B.

²⁾ Idem.

³⁾ foaia 153 și 156 V. XVII M. B.

⁴⁾ Broșura pentru stârpirea lipicioasei hoale. Biblioteca mea.

⁵⁾ Ist. Mitr. Mold. pag. 283.

⁶⁾ V. III pag. 318 și 323.

⁷⁾ V. III pag. 326.

DOKUMENT

tul aceştii Eparhii a Măriei sale, incredintat sub purtarea de grijă a Excelenţei tale, fără a mă pune însuşi sub protecţia sa. Ca un cap al unei Biserici care se află pusă după toate cuvintele sub acoperământul cel deosebit al Măriei tale, aş fi putut zice că am iarăşi mare drep-tate supţ această protecţiune. Dar Chirie Conte, nu cer aceasta cât de puţin, ca un străin, ca-rele vine a cere pentru o vreme, ca pentru streini. Şi la una şi la alta din aceste două pricini ca pentru oameni a Excelenţei tale fi-reşte nu-mi face, de cât îmi creşte cre-inţa mea. De aceea Chirie Conte! binevoeşte a dă crezământ la mulţămirea cu care orice, totdea-una nu voi şterge din pomenirea mea întru fer-binţele rugăciuni care le formăluesc pentru bună norocire a Excelenţei tale şi adâncul respect, cu care am cinste a fi etc¹⁾.

Iscălit Grigorie Arhiepiscop Mitropoliei Valahiei.

1829 Februarie

Răspunsul Mitropolitului la adresa de surgun.

Am primit porunca pe care Excelenţia sa mi-a făcut onoarea de a'mi trimite, dela 24 Ianuarie şi după ce am pus de mîi lea tradus, am priceput pe deplin senzul ei. Nu îndrăz-nesc a în analiză cât de puţin treaba a cau-zilor, care au adus acest ordin, pentru ca da-toria mea reclamă numai simplu să ascult. Şi dacă pe lângă aceasta îndrăznesc să rog pe Excelenţia sa, să mi se dea un termen de 15 zile, aceasta o fac numai şi numai ca să am timp să pun în regulă deosebite socotli ce s'au întâmplat să am descisă pentru prezent. În-tre acestea obligaţia ca să hotărâsc eu de ce pot avea eu trebuinţă pentru cheltueala dru-mului şi şederea mea în Basarabia, nu este

¹⁾ Fonia 147.

Data/Luna/

la ochii mei, de cât o urmare a buneii voiați pentru mine, și vă rog să primiți despre aceasta mulțămirile mele. Dar fiindcă eu nu cunosc locul la care mă duc să trăiesc, nu pot să fac întrebuintărea aceasta a obligațiunei, rog dar înțelepciunea cea prea distinsă a Excelenței voastre să holărască această sumă, cu câtă modestie îmi permite caracterul meu, vrâsta mea și modul vieței în țară străină. Dacă pentru interesul ce pun pentru Mitropolie, mi-i permis în prezenta mea situațiune ca să'mi dau opiniunea despre veniturile sale, ași rugă pe Excelenția sa, să ordone că după ce mi se va trimite, cât veți porunci, Excelenția ta pentru cheltuiala mea, în timpul lipsei mele și după ce voiu economisi cele neapărate pentru cheltuială, prisosul să se dea în mâna mea, datoria ei care este tot din timpul predecesorilor mei, ca să nu se îngreue iarăși prin înmulțirea procentului, pe când datoria se ridică la o sumă exorbitantă, acum este numai de 125 de mii 230 lei. Și de aceea rog pe Excelenția sa să creadă că totdeauna și pretuntindenea cu totul sunt cu datorită supunere al Excelenței sale etc. etc. ¹⁾.

Politicesculni Guvernator al Basarabiei, Cancelaria
masa IV. No. 31

25 Ghenar 1880.

Orășeneștii Poliției din Chișinău.

Domnul Vice Cancelar Graf Meselrod au înștiințat pe D. General Guvernator a Nova-Rosiei și a Basarabiei, că Mitropolitul Grigorie a Valahiei, care se află acum în Chișinău, au trimis la orașul împărătesc în trecuta lună Octombrie jaluba pe prea Inalta a Domnului Im-

¹⁾ În grecește foaia 158.

DATA LOR

părat, numai pentru ca să i se dea lui voie a se întoarce în patrie. După arătarea Jalobei spre prea înalta cercetare, Mărirea sa luând a aminte despre o parte că rânduiala ce se află acum după depărtarea Prea sfințitului Grigorie trebuie a fi schimbată cu întoarcerea lui și din acestea ar putea a se naște neînlesniri, iară despre altă parte nu atâtă depărtata eșirea oștirilor noastre din țările acelea, bine a voit a cunoaște și pentru însuși, Mitropolitul Grigorie ca să rămâe la Basarabia până la intrarea Domnilor în ocârmuirea Principatelor.

Pentru aceasta Monarhiceasca bunăvoință primind răspunsul Grafului Mihail Samenovici, eu mă grăbesc a încunoștința pe orășeneasca poliție a Chișinăului spre arătarea Mitropolitului Grigorie, și după împlinirea aceștia, poruncesc să mă înștiințeze.

1829 Hârțile atingătoare de surgunul Mitropolitului Grigorie sunt V. 8 pag 146—212.

1832 Aug. 17 Mitropolitul rapoartă lui Chisilef că la 1819 un Fortunat Episcopul Catolicesc de Nicopolea s'a mutat aicea în marginea poliției la satul Cioplea, pentru tainice cugetări și se întinde la niște urmări foarte turburătoare și pricinuitoare de scădere pravoslavnicului norod, ca Dionisie Mitropolitul Lupu au făcut arătare D-lui Șuțu, cerând a-l depărta de aicea. Că Măria sa a scris lui Papa Romei Piu dela care au venit răspuns la 1820 Ghenar 22 că l'au lipsit de ocârmuirea sa și că-i va orându și canon... Acum un alt Catolicesc Episcop, tot al Nicopolei, anume Iosif, încuibându-se iar aicea la numitul sat Cioplea au îndrăznit de iznoavă turburări și supărare de liniște către unii din locuitori... Mitropolitul se roagă cu lacrimi de a luă îndeaproape băgare de seamă această urmare a numitului Episcop Iosif, și

Data Luna

să facă punere la cale cum va chibzui spre depărtarea numitului Episcop de aicea din țară. Pentru că caulă a atrage pe ortoloxi la erezurile lui ¹⁾.

1832 Sept. 3

Protoiereul raportează Mitropolitului că la satul Popeștilor între Pavlichieni, pe moșia lui Costache Condurescu se zidește o capiste, cu voia numai a proprietarului.

1832 Sept. 10

După ce spune că a făcut cazul cunoscut Președintelui, apoi zice că și oblăduirea politicească, este datoare, ca una ce are ocârmuirea țării să lucreze contra nesuferitelor lucrări a Episcopului Iosif Catolicesc «și fiindcă această neorânduială nici aicea nici în alte locuri bine oblănduite nu s'au urmat și nici este slobod nimănui a zidi capiste, Sinagoguri sau măcar ori-ce fel de zidire de rugăciune fără voie și slobozenie dela stăpânirea locală,... și de urmare să aibă răspuns.

1832 Sept. 18

Cinstitei Logofeții a pricinilor Bisericești, ocârmuirea Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei No. 1167. Alăturez cinstitei Logofeții copie atât de pe otnosenia ce am făcut către cinstitul sfat administrativ,.. după cum urmează acele raporturi.

1829 Iulie 30

Scrie Mitropolitul Grigorie către Neofet despre afacerile Bisericești și să-i trimită cărți românești bisericești pentru Basarabia, iar Mitropolitul Veniamin dă tot concursul său la expediția cărților în Basarabia ²⁾

1829

Palin Reprezentantul Țarului în Principate face cunoscut Mitropolitului Grigorie că în ur-

¹⁾ Foaia 260.

²⁾ Bis. Ort. pag. 42 XVII.

Data	Luna
1829	

ma opoziției ce face, trebuie să se retragă la liniște în Basarabia ¹⁾.

Tot asemenea face cunoscut și Divanului. (ărei de măsurile luate ²⁾).

În o scriere ³⁾ se zice: «În Ianuarie 1829 Mitropolitul Grigorie a fost exilat în Basarabia sau din cauza râvnei, și a patriotismului ce el desvelise, sau numai de aceea că el nu datoriă în demnitatea sa sprijinului Rusiei ⁴⁾».

C. Erbiceanu.

(Va urmă).

¹⁾ Să se copieze Bis. Ort. pag. 195 XVII.

²⁾ Idem.

³⁾ Portofoliu V. II pag. 420, anul 1836.

⁴⁾ Uricarul V. VI. pag. 12.

PUTEREA CREDINȚEI

(STUDIU DOGMATICO-MORAL).

(Vezi Biserica Ortodoxă Română Anul al XXVIII-lea No. 11).

Cele trei minuni ce am arătat spre a dovedi puterea și foloasele credinței sunt pururea edificațiune morală pentru credincioși, spre a se convinge, ce înseamnă și ce pot dobândi prin ea aceia cari o au. Din ele vedem că Apostolii scapă de primejdia înnecului, apelând *cu credința* la Domnul. Iar când ei recunosc înaintea Lui pericolul în care se aflau și moartea sigură ce li așteptă, Domnul, salvându-i, li întreabă: «*Unde este credința voastră*».

Prin credință vedem de asemenea că femeea ce suferă de atâția ani este tămăduită numai că, *s'a atins cu credință de vestmântul Domnului*. Iar lair, dobândește iarăși între cei vii pre fiica sa, care deja murise, crezând în Domnul. Iată minunile credinței! Iată puterea! Iată foloasele ei pentru cei ce o au!

După aceste trei minuni, Evangelistul Matei, fără nici o altă intermediare, decât numai aceea: «*că a eșit vestea aceasta în tot pământul acela*», ne arată că Domnul ducându-se din acel loc, *au venit la el doi orbi spre a le dă vederea*.

Istoria despre venirea orbilor la Domnul și tămăduirea lor este o nouă dovadă despre tăria și puterea miraculoasă a credinței. Pentru aceasta Evanghelistul o și raportează la o altă cu cele trei minuni de mai sus, săvârșite tot pentru a se arăta *cât poate și cât îolosește credința*.

Iată această istorisire:

«Și trecând Iisus de acolo, au mers după dânsul doi orbi, strigând și zicând: «Miluește-ne pre noi Iisuse, fiul lui «David». Iar dacă au venit în casă s'au apropiat de dânsul orbii și le a zis lor Iisus: *Credeți că pociu să fac «eu aceasta?* Grăit-au lui: *Așa Doamne*. Atunci s'a a- «tins de ochii lor, zicând: *După credința voastră să «fie vouă*. Și s'au deschis ochii lor. Și cu asprime le a «poruncit lor Iisus, grăind: *Vedeți nimenea să nu știe*. Iară «ei eșind l'au vestit pre dânsul în tot pământul acela¹⁾.

Ce a putut face pre cei doi orbi să vină la Domnul și să ceară dela el să le deă vederea, dacă nu credința ce ei o aveau că el poate să le ajute? Istoria despre faptul este clară spre a învedera aceasta. Lucrul reese de altmintelea atât din legătura sau raportul istorisirii cu precedentele, cât și din însuși cuprinsul ei.

Înainte ca evanghelistul să raporteze venirea celor doi orbi la Domnul zice: «Și a eșit vestea aceasta în tot pământul acela». Acestea sunt cuvintele cu care el încheie istorisirea despre cele trei minuni, și în deosebi, despre învierea fiicei lui Iair. Se vestise dar în tot pământul acela, adevărat în tot ținutul, minunile pe cari Domnul le săvârșia, și cum toți, cei ce se apropiau cu credința de el, se tămăduiau de toată boala și neputința de care erau cuprinși²⁾.

Cum el ajută tuturor, toți alergau la el.

Auzit-au și cei doi orbi despre puterea făcătoare de mi-

¹⁾ Matei IX, 26—31.

²⁾ Comp.

nuni a Domnului și întăriți cu puterea credinței în mila și ajutorul lui; convinși în același timp că el poate să le ajute, vin cu credință la el și imploră mila și ajutorul său. Ei vin la el, se țin după el și strigă și spun în gura mare în fața tuturor: *«Iisuse Fiiule al lui David, miluește-ne»*. Ce alt pot să însemne aceste cuvinte, dacă nu credința fermă ce ei o aveau că Iisus poate să le ajute, adică poate să le dea vederea.

Dar dacă cuvintele lor nu sunt în destul de clare spre a arăta că ei numai călăuziți de credința ce aveau în Iisus, că poate a-i tămădui au venit la el, cele ce urmează, dovedesc până la evidență aceasta. În adevăr. După ce ei vin la Domnul și strigă în urma lui, în mijlocul mulțimei, implorând mila sa, se petrece un dialog între ei și Domnul. Iar dialogul acesta a avut loc după ce Domnul a intrat într-o casă. Aci orbii, precum ne spune evanghelistul, s'au apropiat de Domnul, și de sigur, rugându-l iarăși ca să-i miluiască, adică să le dea vederea, Iisus le zice: ***Credeți că pociu eu să fac aceasta?*** Iar ei, tari întru această credință, i-au răspuns: *«Așa Doamne»*, adică, *da cu adevărat credem că tu poți să faci aceasta. Atunci*, continuă evanghelistul, Iisus, văzând credința lor din mărturisirea ce au făcut, și cunoscând cu puterea sa cea dumnezească, că dreaptă era mărturisirea lor, *s'a atins de ochii lor, zicându-le: «După credința voastră să fie vouă, și s'au deschis îndată ochii lor.*

Acesta este dialogul între ei și Domnul și cu el se încheie descrierea tămăduirii lor. Când iar Domnul atingându-se de ei le zice: *«Fie vouă după credința voastră»*, și de îndată ei dobândesc vederea, cui alt se poate atribui tămăduirea lor, adică săvârșirea minunii, dacă nu ***credinței pe care ei au avut-o în Domnul?*** Evident dar reese din cuvintele Domnului că ei dobândesc vederea prin credința lor. Iar cât le au folosit credința reese din faptul, că

ce alt în lumea aceasta ar fi fost mai scump și mai de folos pentru ei decât dobândirea vederii. Iar când aceasta o dobândesc *prin credință*, cine este acela care să se mai îndoiască despre puterea miraculoasă și despre folosul credinței?

* * *

Faptele și minunile săvârșite de Domnul pentru credința celor ce veniau la El spre a fi ajutați în suferințele și neputințele lor trupești și sufletești sunt foarte multe. Se poate zice că tot ce ne raportă istoria evanghelică, sunt fapte și minuni săvârșite de Domnul, având drept scop final credința, pentru a se prea mări între oameni Dumnezeu, prin Fiul său unul născut, Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos. Pentru aceea sf. Ioan Evanghelistul, încheind *Evangeliiul* său zice: «Iară acestea s'au scris, ca să credeți că Iisus «este Christos, Fiul lui Dumnezeu, și crezând să aveți «vieță întru numele lui»¹⁾. Așa în cât, întreaga istorie evanghelică arătându-ne vieța și faptele Mântuitorului, dela nașterea și până la înălțarea sa la ceruri, ne învață că această minune a minunilor, s'a săvârșit pre pământ pentru ca să sădească credința și să rodiască în inimele oamenilor și în deosebi în inimile credincioșilor, ca un dar dumnezeesc prin care toți să se poată mântui. Evident dar că pentru a arăta puterea și foloasele credinței pentru oameni, trebuie a raportă toate aceste fapte, căci în toate credinciosul poate să vadă puterea și foloasele credinței sale pentru el; însă numai cel ce crede, căci nu tot astfel se pot socoti și aprecia aceste fapte și minuni de necredincioși sau de derizători. Aceștia chiar și când, sub masca ipocriziei, fac paradă de ele, o fac nu pentru a se folosi moralmente sau pentru a'și alina prin credință dureri și suferințe. Unii ca aceștia nu urmăresc un ajutor moral în necazuri, suferințe

¹⁾ Ioan XX, 31.

și nevoi, nici pentru ei, nici pentru ceilalți oameni către cari tac paradă de credința lor; ci numai pentru a'și ajunge scopuri fălarnice, sau cine știe ce avantagii personale, *totdeauna in paguba credinței și a credincioșilor.*

Nu tot astfel este credinciosul. El crede cu inima și cuget curat, și prin credința sa se edifică moralmente și edifică cu adevărat și pre alții, căci văd în el imagina vie a credinței ce o are și o mărturisește. Credința ce o are fiind credință adevărată, iar nu fălarnică celor ce o propoveduește, îi folosește alături lui, cât și celor ce o predică și îi scapă cu adevărat de tot necazul și nevoia, de toată suferința trupească și sufletească, precum am văzut din faptele citate din istoria evanghelică.

Fiecare fapt dar din istoria evanghelică cuprinde edificațiuni morale și alinare a suferinței trupesti și sufletești pentru credincioși; iar pentru a se arăta cât folosește și cât ajută credința, trebuie a învedera puterea ei din fiecare din aceste fapte și istorisiri evanghelice. O astfel de enumerare însă ar depăși cadrul studiului cestiunei propuse, căci aci ne am propus a urmări, puterea credinței, în cuvintele Domnului: «*Credința ta te a mântuit*». Pentru aceasta încheind studiul nostru dogmatic și moral asupra acestor cuvinte și deci asupra credinței, ținem a mai raportă încă câteva fapte și istorisiri evanghelice, unde săvârșirea minunii se atribuie de însuși Domnul credinței celor ce veneau la El. Acele fapte unde însuși mărturisește că a săvârșit minunile, spre a ajuta pre acei credincioși, cari cu credința lor tare în Dumnezeu, și cu iubirea lor sinceră și curată veneau plini de încredere și se apropiau de El punându-și într'insul toate speranțele lor că vor fi ajutați.

Aceste fapte și minuni, în ordinea pe care le întâmpinăm în istoria evanghelică sunt următoarele: *Tămăduirea unui orb din naștere;— Tămăduirea femeii păcătoase;— Tămăduirea celor 10 leproși;— Tămăduirea fiului*

femeii chananeene;—Tămăduirea fiului lunatic la rugăciunile tatălui său și Tămăduirea slăbănogului.

Iată și istorisirile Evangeliștilor despre ele:

Asupra tămăduirii orbului din naștere, Evanghelistul Marcu ne raportează următoarele: «Și ieșind Iisus din Ierichon și ucenicii lui și popor mult, Vartimeei orbul, fiul lui Timei, ședea lângă cale cerșind. Și auzind că Iisus Nazarineanul este, a început a striga și a zice: Iisuse, Fiul lui David, miluește-mă! Și îl certau pe el mulți ca să tacă; iară el cu mult mai vătos strigă: Fiul lui David, milueștemă. Și stând Iisus a zis să-l cheme. Și au chemat pre orb, zicându-i: Cutează, scoală-te că te cheamă. Iară el lepădându-și haina sa, sculându-se a venit la Iisus. Și răspunzând Iisus i-a zis lui: Ce vrei să-ți fac ție? Iar orbul a zis lui: Invățătorule ca să văd. Iar Iisus a zis lui: *Mergi; credința ta te-a mântuit.* Și îndată a văzut și a mers duple Iisus pe cale ¹⁾».

Tămăduirea femeii păcătoase, Evanghelistul Luca o raportează în modul următor: «Și intrând Iisus în casa unui Fariseu, iată o femeie în cetate, care era păcătoasă, cunoscând că ședea în casa Fariseului, aducând un clondir cu mir și stând lângă picioarele lui dinapoi. plângând, a început a uda picioarele lui cu lacrimi, și cu perii capului său le ștergea. Și sărută picioarele lui, și le ungea cu mir. Iară văzând Fariseul carele chemase pre el, a zis întru sine, grăind: Acesta de ar fi prooroc, ar ști cine și ce fel de femeie este ceea ce se atinge de el, că este păcătoasă. Și răspunzând Iisus a zis către el: Simone, am oare ce să-ți zic. Iară el a zis: Invățătorule zi: Doi datornici erau oare-căruiu cămătarnic, unul era dator cu cinc: sute de dinari, iară celălalt cu cincizeci. Și neavând ei cu ce plăti, amândorora le-a dăruit. Deci carele din-

¹⁾ Marcu X, 46—52.

«tr'înșii, spune-mi, va iubi pre el? Iară Simon răspunzând
 «a zis: Socotesc că acela căruia i-a dăruit mai mult. Iară
 «el a zis lui: Drept ai judecat. Și întorcându-se către fe-
 «mee a zis lui Simon: Vezi pre această femeie? Am intrat în
 «casa ta. Apă pre picioarele mele nu ai dat. Iară aceasta,
 «cu lacrimi mi-a udat picioarele mele și le a șters cu pă-
 «rul capului său. Sărutare mie nu mi-ai dat: Iară aceasta
 «de când am intrat, nu a încetat sărutându-mi picioarele
 «mele. Cu untdelemn capul meu nu l'ai uns. Iară aceasta
 «cu mir mi-a uns picioarele mele. Pentru aceea grăesc ție.
 «Iartă-se păcatele ei cele multe, că a iubit mult. Iară cui
 «se iartă puțin, iubește mai puțin. Și a zis ei: *Iartă-se*
 «*ție păcatele tale*. Și au început cei ce ședeau cu dăn-
 «sul a grăi întru sine. Cine este acesta care iartă și pă-
 «catele? Și a zis către femeie: *Credința ta te-a mântuit,*
mergi în pace!».

Tămăduirea celor zece leproși, acelaș Evanghelist Luca
 o raportă în modul următor: «Și intrând Iisus într'un sat,
 «l'au întâmpinat pre el zece bărbați leproși, cari au stă-
 «tut de departe. Și aceia au ridicat glas zicând: Iisuse învă-
 «țătorule, miluește-ne, pre noi. Și văzându-i, le-a zis lor.
 «Mergeți și vă arătați preoților. Și a fost când mergeau ei,
 «s'au curățit. Iară unul dintre dânșii, văzând că s'a vin-
 «decat, s'a întors cu glas mare, slăvind pre Dumnezeu. Și
 «a căzut cu fața la picioarele lui, mulțămind lui, și acela
 «eră Samarinean. Iară Iisus, răspunzând, a zis lui: Au nu
 «zece s'au curățit, dar cei nouă unde sunt? Nu s'au aflat
 «să se întorcă, să dea slava lui Dumnezeu, fără numai
 «acesta ce este de alt neam? Și a zis lui: *Scoală te și*
mergi: Credința ta te-a mântuit!».

Modul cum Domnul a tămăduit pre fiica femeii chana-
 nene, Evanghelistul Matei îl raportă în modul următor: «Și

¹⁾ Luca VII, 36—50.

²⁾ Luca XVII, 11—19.

«eșind Iisus de acolo, s'a dus precum urmează ale Sionului. Și iată o femeie hananiancă eșind din hotarele acelea, strigă către dânsul zicând: Miluește-mă Doamne fiul lui David, fiica mea rău se îndrăcește. Iară el nu i-a răspuns ei cuvânt. Și apropiindu-se ucenicii lui, îl rugau pre el, zicând: Slobozește pre ea, că strigă în urma noastră: Iară el răspunzând, a zis: Nu sunt trimis, fără numai către oile cele pierdute ale casei lui Israel. Iară ea viind s'a închinat lui zicând: Doamne ajută-mi. Iară el răspunzând a zis: Nu este bine a luă pâinea fiilor și a o aruncă cânilor. Iară ea a zis. Adevărat Doamne că și câinii mănâncă, din slărămăturile ce cad din masa doamnilor săi. Atunci răspunzând Iisus a zis ei: *O femeie, mare este credința ta! Fie ție precum voești.* Și s'a tămăduit fiica ei dintru acel ceas¹⁾».

De asemenea același Evanghelist iată cum raportă tămăduirea copilului lunatic, la rugămintele tatălui său: «Și viind ei (Iisus și apostolii săi) la popor, s'a apropiat către dânsul un om, îngenuchind înaintea lui și zicând: Doamne, miluește pre fiul meu, că este lunatic, și rău pălimesțe. Că de multe ori cade în foc, și de multe ori în apă. Și l'am adus pre el la ucenicii tăi, și nu au putut să'l vindece pre el. Iară Iisus răspunzând a zis: O neam necredincios și îndărătnic, până când voi fi cu voi? Până când voi suferi pre voi? Aduceți'l pre el aici la mine. Și l'a certat pre el Iisus, și a ieșit dracul dintr'înșul, și s'a tămăduit copilul din ceasul acela. Atunci apropiindu-se ucenicii către Iisus în deosebi, au zis: Pentru ce noi nu am putut să'l scoatem pre el? Iar Iisus a zis lor: *Pentru necredința voastră*²⁾».

*
* * *

¹⁾ Mat. XV, 21—28.

²⁾ Idem XVII, 14—21.

Pe lângă aceste fapte și minuni pe cari mi le raportă istoria evanghelică că au fost săvârșite de Domnul pentru credința celor ce veneau la el, sunt și altele multe, în cari se vede cât poate folosi tăria și puterea credinței. Astfel sfântul Evanghelist Marcu ne raportă tămăduirea slăbănogului care a fost adus de purtători pe un pat și neputând străbate cu el până la Domnul, din cauza mulțimei, l'au slobozit în casa unde se află Domnul, ridicând acoperământul casei ¹⁾. Evanghelistul Luca ne spune de asemenea că prin credință s'a tămăduit sluga sutașului ²⁾. Și alte multe minuni.

Când reflectăm asupra acestor fapte săvârșite de Domnul pentru a învedera puterea și tăria credinței celor ce veneau la el, cine se mai poate îndoi la foloasele ei? Cine poate tăgădăi ajutorul și folosul credinței când vedem că cei ce o au scapă de toate neputințele și nevoile, trupești și sufletești? Istorisirile sunt clare. Din ele vedem că prin credință cei ce vin la Domnul se însănătoșesc de toată boala și suferiența. Credința ajută chiar și celor ce vin a a se rugă pentru morții lor și prin ea îi dobândesc iarăși în viață. Credința ajută păcătoșilor și prin ea dobândesc iertarea păcatelor. Ce alt poate să ajute omului mai mult și să-i aducă mai mari foloase în lumea aceasta?

Dar cu cât cineva meditează și reflectează mai mult asupra minunilor descrise în istoria evanghelică săvârșite de Domnul pentru credință acelor ce veneau la el, cu atât ori-ce credincios se convinge și se edifică întru sine mai mult despre puterea și foloasele credinței.

Din minunile săvârșite pentru credință vedem că, orbul din naștere strigă și se roagă ca Domnul să'l miluiască. Cei ce'l auziau îl certau ca să tacă și să nu mai strige; iar el mai vărtos și mai desperat strigă, ca Domnul să'l

¹⁾ Comp. Marcu II, 1—5.

²⁾ Comp. Luca VII, 1—10.

miluiască. Domnul aude toate acestea, se oprește și zice să'l cheme și să'l aducă la dânsul. Domnul îl întreabă ce voește, și când orbul cere dela El vederea, El îi zice: *«Mergi în pace, credința ta te-a mântuit; și îndată a văzut orbul și a urmat lui Iisus.»*

Mai este oare nevoie a se întreba cineva prin ce a dobândit orbul vederea, când cuvântul Domnului o spune clar și lămurit, că orbul a dobândit vederea prin credința care a avut-o în Domnul?

De asemenea credinței ce a avut-o în El, Domnul atribue tămăduirea celor zece leproși. Prin credință femeea cananiancă a dobândit tămăduirea fiicei sale și tot prin credință omul ce a îngenunchiat înaintea Domnului și s'a rugat, a dobândit vindecarea fiului său lunatic, care se munciă cumplit. În fine prin credință vedem că femeea cea păcătoasă dobândește ertarea păcatelor sale.

Dar dacă toate aceste istorisiri la sfârșitul cărora vedem pre Domnul, afirmând că toți s'au mântuit prin credință, căci tuturor le zice aproape stereotip: *«Credința ta te-a mântuit»*, este în ele una care în deosebi arată necesitatea, puterea și tăria credinței. Aceasta este tămăduirea lunatecului.

Din istorisirea tămăduirii acestuia, vedem că Apostolii, văzând însănătoșirea lui întreabă pre Domnul: de ce ei nu au putut să'l facă sănătos și să scoată din el demonul ce'l chinuia, căci copilul fusese adus de tatăl său și la Apostoli spre a'l tămădui. Iar Domnul le răspunde categoric: *«Pentru necredința voastră»*. Ce alt pot însemna aceste cuvinte dacă nu necesitatea, puterea și tăria credinței căreia trebuie a se atribui vindecarea lunatecului.

Din istorisirea tămăduirii lunatecului ne învățăm ceva mai mult. Aci vedem că Domnul impută chiar sfinților săi Apostoli, că dacă ei nu au putut a'l vindeca, cauza a fost *necredința* sau mai bine zis *lipsa credinței lor*; căci

poate se îndoiu în cugetul lor, și cel ce se îndoește, nu are credință curată, adevărată și desăvârșită.

Dar oare numai cu acea ocaziune a certat Domnul pre Apostolii săi pentru necredința lor? Când călătoriau pre mare în corabie împreună cu Domnul și valurile ridicate de furtună îi amenință să se inece și ei deșteaptă pre Domnul carele adormise și îi cer ajutor să îi scape de peire, nu le zice el cu acea ocaziune: «*Unde este credința voastră?*»¹⁾. Iată necesitatea credinței. Domnul o cere chiar Apostolilor săi.

*
**

Incheind acest studiu putem zice: Netăgăduit, sunt puține faptele și minunile ce am raportat. Dar ele stând în cea mai strânsă legătură cu subiectul propus ne învederează necesitatea, puterea și tăria credinței. Din ele vedem că cei ce o aveau, și prin tăria și curăția ei se apropiau de Domnul, dobândiau mila și ajutorul său. Ele învederează în același timp folosul și ajutorul cel mare al credinței pentru toți credincioșii.

Istoria evanghelică ne învederează în același timp că credința este necesară tuturor oamenilor și în deosebi credincioșilor sfintei noastre învățături evanghelice. Istoria evanghelică ne învață că însuși Apostolii se roagă Domnului ca să îi întărească întru credință²⁾, căci fiind un dar dumnezeesc necesar mântuirii, se impune să' l aibă toți. Pentru aceasta Domnul îl pretinde tuturor chiar și Apostolilor și pe de o parte ceartă pe cei ce nu au credință, iar pe de alta ferește pre aceia cari o au³⁾.

Sfinții Apostoli au urmat exemplul Domnului. Și ei cereau credință tuturor celor ce veneau să se mântuiască

¹⁾ Luca VIII, 25.

²⁾ Luca VII, 5.

³⁾ Comp. Mat. VIII, IX.

prin ei și prin învățătura ce ei o predicau. Ei arată tuturor binefacerile credinței și îndeamnă pre toți a crede în Evangelie și în Domnul nostru Iisus Christos pentru a se mântui. Ei arată tuturor necesitatea credinței pentru mântuire, și considerând-o ca o condițiune indispensabilă și se silesc a dovedi aceasta prin întreaga istorie a omenirii și în deosebi prin istoricul așteptării poporului Iudeu, pentru a se învrednici de primirea făgăduinței făcută de Dumnezeu primului om.

Sunt multe locurile din scrierile sfinților Apostoli unde se arată acest lucru. În deosebi epistola apostolului Paul către Ebrei este cea mai lămurită și cea mai frumoasă parte în care se cântă și se arată în modul cel mai învederat necesitatea, folosul și puterea credinței. În capitolul XI al acestei epistole, Apostolul, după ce definește credința zicând că este: «Adeverirea celor nădăjduite și dovedirea lucrurilor celor nevăzute¹⁾», adaugă a zice: «Întru aceasta sunt mărturisiți cei de demult». Apoi continuă: «*Prin credință* pricepem că s'au întemeiat veacurile cu Cuvântul lui Dumnezeu, de s'au făcut din cele nevăzute, cele ce se văd. *Prin credință* Avel mai multă jertfă a adus lui Dumnezeu de cât Cain; pentru care a mărturisit că a fost drept, mărturisind Dumnezeu de darurile lui, și *printr'aceea murind încă trăește. Prin credință* Enoh, s'a mutat, ca să nu vadă moarte și nu s'a aflat, pentru că l'a mutat pre el Dumnezeu, că mai înainte de mutarea lui a fost mărturisit că a bine plăcut lui Dumnezeu. Și *fără de credință nu este cu putință a bine plăcea lui Dumnezeu. Că trebuie cel ce se apropie la Dumnezeu, să creadă cum că este; și celor ce îl caut pre dânsul este dătător de plată. Prin*

¹⁾ Ebrei X, I. Pentru definițiunea credinței din scrierile nonlui Testament afară de locurile paralele cu acesta (Romani VIII. 24; II Corint, IV, 18) vezi și Efeseni II. 8, Ioan IV. 29; Mat. XVII, 17.

«credință răspuns luând Noe, de cele cari încă nu erau
 «văzute, temându-se a făcut corabie spre mântuirea casei
 «sale, prin care a osândit lumea, și dreptii cei după cre-
 «dință s'au făcut moștenitori. *Prin credință* chemându-
 «se Avraam, a ascultat de a ieși neștiind unde merge.
 «*Prin credință* au nemernicit în pământul făgăduinței,
 «ca într'un pământ strein, în corturi locuind cu Isaac și cu
 «Iacov, cei dinpreună moștenitori ai aceeași făgăduințe. Că
 «așteptau cetatea care are temelii, ai căreia meșterul și
 «lucrătorul este Dumnezeu. *Prin credință* însăși Sara
 «stearpă fiind, putere spre zămislirea semănței a luat și a-
 «fară de vremea vârstei a născut; de vreme ce a socotit
 «că este credincios cel ce a făgăduit. Pentru aceea și din-
 «tr'unul, și acela încă fiind omorât, s'au născut ca stelele
 «cerului cu mulțimea, și ca nisipul cel fără de număr de
 «pre lângă mare. *Dupre credință* au murit aceștia toți,
 «neluând făgăduințele, ci de departe văzându-le, și sărutân-
 «du le, și mărturisind că streini și nemernici sunt pre pă-
 «mânt. Că cei ce grăesc unele ca acestea, arată că patrie
 «caută. Și de și'ar fi adus aminte de aceea dintru cari au
 «eșit, ar fi avut vreme a se întoarce. Iată acum de cea mai
 «bună doresc, adecă de cea cerească. Pentru aceea nu se
 «rușinează de dânșii Dumnezeu, a se numi Dumnezeul lor,
 «că a gătit lor cetate. *Prin credință* a adus Avraam pre
 «Isaac când a fost ispitit, și pre cel unul născut îl aducea
 «jertfă, cel ce luase făgăduințele, către carele s'a zis: Că
 «întru Isak se va numi ție sămânță. Socotind că și din morți
 «a'l învia, puternic este Dumnezeu. Drept aceea pre acela
 «și întru pildă l'a luat. *Prin credință* Iacov murind pre
 «fiește carele din fiii lui Iosif a binecuvântat, și s'au închinat
 «la vârful toiașului lui. *Prin credință* Iosif murind a fă-
 «cut pomenire pentru eșirea fiilor lui Israil și pentru oasele
 «sale a poruncit. *Prin credință* Moise când s'a născut,
 «trei luni a fost ascuns de părinții săi, căci l'au văzut

«prunc frumos, și nu s'au temut de porunca împăratului. *Prin credință* Moise mare făcându-se, s'a lepădat a se «numi fecior fetei lui Faraon, mai bine alegând a pătimi «cu poporul lui Dumnezeu, decât a avea dulceața păcatului «cea trecătoare. Mai mare bogăție socotind a fi, decât vis-
 »teriile Egiptului, ocară lui Christos; că se uită la răsplă-
 »tire. *Prin credință* a lăsat Egiptul netemându-se de urgia «impăratului; că pre cel nevăzut, ca cum ar fi văzut, il «așteptă. *Prin credință* a făcut pascha și vărsarea sân-
 »gelui, ca nu cel ce perdeă pre cei întâi născuți, să se a-
 »tingă de dânșii. *Prin credință* a trecut Marea Roșie ca «pre uscat, a căreea ispitire luând Egiptenii, s'au înneecat. «*Prin credință* zidurile Ierihonului au căzut, cu incon-
 »jurarea în șapte zile. *Prin credință* Raav curva, nu a «perit împreună cu cei neascultători, primind iscoadele cu «pace».

«Și încă ce voiu mai zice, că nu'mi ajunge vremea a «spune de Ghedeon și de Varak, și de Samson, și de Ieftae, «și de David, și de Samuil și de prooroci, *cari prin cre-
 »dință* au biruit împărați; au lucrat dreptate; au dobândit «făgăduințele; au astupat gurile leilor; au stins puterea fo-
 »cului; au scăpat de ascuțitul săbiei; s'au întărit din slă-
 »biciune; s'au făcut tari în războaie; au întors taberile vrăș-
 »mașilor în fugă; au luat muerile dintru înviere pre morții «săi; și, unii s'au omorât, neprimind slobozirea, ca să do-
 »bândiască mai bună înviere; iar alții de batjocori și de «bătăi au luat ispitire, încă și de legături și de temnițe. «S'au ucis cu pietre; s'au hierestruit; ispitiți au fost, cu
 »ucidere de sabie au murit; cu cojoace au umblat și în «piei de capre; lipsiți fiind; necăjiți; de rău suparați (că-
 »rora nu eră lumea vrednică); în pustii rătăcind, și în munți, «și în peșteri, și în crăpăturile pământului. *Și aceștia toți
 »mărturisiiți fiind prin credință, nu au luat făgă-
 »duința. Dumnezeu ceva mai buu pentru noi mai*

«*înainte văzând, ca să nu iă lără de noi săvâr-
șirea*»¹⁾).

Astfel descrie necesitatea, folosul și puterea credinței Apostolul Paul. Din ea se vede cred netăgăduit cât poate folosi celui ce o are și cum cu toții trebuie să o avem, atât pentru a fi drepți și adevărați următori ai celui ce s'a adus jertfă pentru noi, cât pentru a putea cu adevărat fi vrednici următori ai săi. Pentru că fără credință nu ne putem apropia de Dumnezeu, zice Apostolul, și neputând fi aproape de el și în harul și mila sa, suntem perduți și trupește și sufletește. Căci dacă suntem și trăim pre acest pământ providența sa ne păstrează, iar harul său ne miluește și ne mântuește. Numai prin harul său ne izbăvim de tot necazul, mânia și nevoia și de toată necurătenia păcatului. Dar ca să ne putem învrednici de toate acestea trebuie să avem credință curată și adevărată întru el, căci cuvântul său este: «*Credința ta te mântuește*» și cuvântul său adevăr este; *dar Credința nu mântuește de cât numai pentru cel ce o are și crede cu adevărat din toată inima, din tot sufletul și din tot cugetul său*. Numai aceluia puterea credinței îi ajută și îi folosește, și fericit este cel ce are o astfel de credință. Unul ca acesta este cu adevărat demn și desăvârșit următor al lui Christos.

Drag. Demetrescu.

¹⁾ Ebrei XI, 1—39.

CRONICA BISERICESCA.

I.

O serbare religioasă

Sâmbătă 12 Februarie a. c. ora 9 seara s'a dat în palatul Ateneului un concert coral în folosul societății clerului român «Ajutorul» de către personalul corului bisericeii «Domnița Balasa». Serbarea a fost sub patronajul P. S. Arhiepiscopului Nifon Ploșteanul. Cu această ocaziune Păr. Diacon G. Gibescu a ținut o prea frumoasă conferință despre «Muzică» și pe care o publicăm aici. Multă lume a asistat la această serbare. A asistat și M. S. Regina. Rezultatul serbarei a fost pe deplin satisfăcător și din punct de vedere moral și material.

Ne bucurăm în deosebi că muzica religioasă a luat în timpul din urmă o dezvoltare așa de mare. E calea cea mai nimerită de a înviora și recrea sufletul omului.

Iată și conferința Păr. Gibescu.

Majestate și Onorat Auditoriu!

În mijlocul melodiilor încântătoare, care ne au încălzit inimile până acum, viu și eu spre a vă întreține câteva momente.

Societatea clerului român „Ajutorul” care țințează în Capitală de

28 de ani, având scopul *de a revărsa binefacerea către săraci, orfani și văduve*, a primit în diferite timpuri ofrande și donațiuni, pentru realizarea acestui scop.

Pentru astă seară ea a primit concursul celui mai eminent cor, pe de o parte spre a ne delectă pe noi toți și a ne transportă către idealuri frumoase, iar pe de alta spre a se obține și o binefacere pentru cei desmoșteniți de soartă.

Cu acest prilej, a fost stabilit, spre a se ține o conferință, nu atât spre a se face o variațiune în programul concertului, pe cât spre a se lăsa pauza necesară corului.

Ce aş puteă deci, să tratez în scurt, spre a nu se pierde din vedere caracterul distractiv al acestei seri?

Am crezut mai nemerit, să vă întrețin puțin vorbind despre „Muzică“.

Căci ori de câte ori, ne botărîm să ne mai îndulcim amarurile în viața aceasta, când ne simțim frământați în sufletele noastre, de diferite nevoi și ocupațiuni, atunci ori cântăm singuri, ori ne ducem undeva, spre a ascultă o cântare.

Într-o frumoasă zi de primăvară,—de pildă cum o așteptăm acum,—simțindu-ne obosiți și cu sufletul însetați după muzica naturei, nu ne grăbim oare spre a eși la câmp, ca să auzim ciripitul paserilor, cântecul privighetoarei și să privim jocul fluturașilor și sburdările melușeilor? O! da. Total în natură este muzică.

Să vedem, în scurt, onorat auditoriu, cum a fost și cum este socotită Muzica, de toată lumea. Am zis în scurt, căci de altfel, cadrul subiectului poate fi cât de vast și nu acum se poate trată mai dezvoltat.

*
* *

Onorat auditoriu,

Arta, care a jucat cel mai mare rol în viața omenirii, în general și mai ales în viața Bisericii Creștine, este *Muzica*. Ea, dintre toate artele, a fost socotită, din cea mai adâncă antichitate până astăzi, ca cea mai divină artă. Ea, este în stare de a transformă viața sufletească a omului, spre a-l conduce către perfecțiune, și către bunul cel mai suprem. Cultivarea ei, ne dă măsura, după care se poate cunoaște *starea morală și gustul estetic* al unui popor.

Dintre toate definițiunile ce s'au dat Muzicii, cea mai cunoscută este a lui *J. J. Rousseau*, și anume, că ea este „*arta de a combina sonurile în mod plăcut urechei*“.

Această definițiune, este socotită ca necomplectă și chiar greșită; căci dacă ea n'ar constă de cât în senzațiunea mai mult sau mai puțin plăcută a momentului pe care o procură, atunci ar fi o artă inferioară tuturor artelor.

Căci senzațiunea variază după timp, după etate și după individ.

Diletanții evului mediu, găseau ca foarte plăcute niște combinațiuni de sunuri, care astăzi revoltă urechea cea mai puțin sensibilă; și cu toate acestea, astfel de combinațiuni ori cât de barbare ne par, ele sunt ale *Muzicii* ¹⁾

¹⁾ Lavoise. Histoire de la Musique pag. 5.

Sunt oameni cari găesc plăcere, la auzul unei cântări monotone, a unui lăntar incult; și cu toate acestea, pentru urechea unui cunoscător al acestei arte, o astfel de muzică este un ce barbar. Ori ce operă de artă, însă, spre a cuprinde în sine puțința de a plăcea pentru totdeauna, este nevoie ca să fie concepută și făcută, nu pentru plăcerea momentului.

Prin urmare, pentru ca ori-ce operă muzicală, să poată plăcea în toate timpurile și chiar fără limită de graniță, nu este destul ca ea să atingă numai în mod plăcut urechea. Definițiunea adevărată dar, va fi: *Muzica este arta de a emoționa și care lucrează de-a dreptul asupra sufletului, producând prin mijlocul combinării sunetelor, diferite impresii, diferite sentimente.* Așa dar, varietatea sentimentelor de plăcere și neplăcere, de bucurie și întristare, este efectul acestei arte.

De aceea, Muzica se poate numi *vorbirea sufletului*; ¹⁾ fiind-că ea are de scop de a ne arăta mișcările lui secrete, vieța lui intimă, dăritele lui faze, prin care trece. Iată pentru ce, s'a pus cel mai mare preț pe cultivarea ei, din vechime până în prezent, pentru efectele ei salutare.

Muzica este ca o disciplină: face pe oameni mai blânzi, mai virtuoși și mai înțelepți. Cântarea este cea mai frumoasă artă și cel mai bun exercițiu. Cântăreții și iubitorii de Muzică n'au sufletul așa plin de mâhnire; ei sunt mai veseli și înlătură mâhnirea cu cântarea. Muzica este un dar al lui Dumnezeu, și pe care nu trebuie să-l nesocotească nimeni.

Toate popoarele vechi au cultivat Muzica cu predilecțiune, iar mai întâiu Egiptenii și Asirienii și apoi Grecii și Evreii. Dintre aceste popoare să luăm de pildă pe Grecii și să insistăm puțin asupra importanței ce au dat ei Muzicii. Scopul educațiunii la Grecii, nu eră de cât *frumosul și adevărul*; iar mijloacele pentru ajungerea acestui scop erau *Muzica propiu zisă, poezia și gimnastica.* Iată cu ce mijloace tindea greul să facă vieța mai frumoasă și mai ideală: *un corp sănătos și frumos, un suflet bun și ager.* (Muzica eră adevărată gimnastică, nu numai pentru formarea auzului și a vocii, ci și pentru formarea gustului estetic, pentru cultivarea întregii vieți sufletești). Muzica și a luat chiar numele dela *Muze*, zeițele care erau în închipuirea grecească, în contrast cu ocupațiunile de toate zilele ale oamenilor, și nu reprezentau de cât frumosul și veselia vieții sufletești. Cu un cuvânt, ea eră considerată ca izvorul a tot ce este nobil și frumos, ca mama tuturor virtuților.

Grecii numiau Muzica însăși o *Filozofie*; iar *Socrate* la rândul său, numea Filozofia o *Muzică* în forma cea mai desăvârșită. Cel ce nu pricepe și nu iubea *Muzica* eră considerat ca un barbar, în toată puterea cuvântului. Și fiind-că ea eră considerată ca cel mai bun mijloc, pentru educațiunea tinerimei, de aceea eră supusă îngrijirii celei mai de căpetenie din partea Statului.

¹⁾ Marcillac.

(Legătura comună a tuturor statelor grecești, o formă *Muzica*; căoi cu oourile muzicale, statele se ajutau unele pe altele, și acel stat eră considerat în general ca cel mai puternic, care posedă cele mai frumoase coruri).

Pitagora, acel, care a dus cea mai mare luptă contra *sofiștilor* din timpul său, susținând că ei nu se pot numi înțelepți, adecă a toate știutori,—căci numai unul Dumnezeu este a toate știutor,—ci să se numească filosofi, adecă iubitori de știință; el, zic, se exprimă despre Muzică astfel: „*Muzica concentrează în sine armonia întregului univers, o introduce în suflet și face să se manifeste în viață*”.

Aristotel se plângea, că pe timpul său artiștii își exersează arta, nu pentru cultivarea lor morală, ci numai pentru plăcerea senzuală a auditorilor; de aceea susține, că o asemenea ocupațiune nu e demnă pentru un om liber. Astfel dar, la Greci cultivarea Muzicii, pe care o puneă mai întâiu în serviciul zeilor, eră tot una cu căștigarea unei educațiuni complete.

*
* *

Apoi, Onorat Auditoriu, la nici un popor din antichitate, nu găsim exprimată așa de clar, ideea despre *un singur Dumnezeu*, ca la poporul Ebreu. Eră prin urmare natural, ca acest popor considerat ca ales al lui Dumnezeu, să-i aducă oa prinos din parte-i, ori și ce producțiune intelectuală a sa. Și cum *Muzica* este cea dintâiu producțiune a omului, prin care își exprimă sentimentele sale interne; de aceea ea a fost la poporul Ebreu, întrebuințată dela început, pentru exprimarea sentimentelor lui religioase. Și dacă aceasta se făcea și la toate popoarele vechi politeiste, în cât *Platarch* ne spune că *Muzica* eră considerată așa de sfântă, în cât nu eră permis a fi întrebuințată în teatru, ci numai pentru serviciul zeilor și pentru educațiunea copiilor, apoi cu atât mai mult eră considerată ca atare la poporul Ebreu, singurul monoteist, și în relațiuni cu Dumnezeirea, cum nu se găseă alt popor.

Așa dar și poporul lui Israel a fost un popor muzical, în toată puterea cuvântului; căci el a dat muzicii cel mai însemnat loc în cultul divin și în ori-ce sărbătoare religioasă.

*
* *

După aceea în creștinism, *Muzica* o găsim dela început nedespărțită de cult, fie el particular sau public. Astfel găsim pe primii creștini rugându-se ca și Iudeii. Lucrul eră și firesc, căci Biserica Creștină luând naștere în mijlocul poporului iudeu și componându-se la început mai numai dintre iudei,—cari în religiunea și cultul lor aveau ca cel dintâiu element *Muzica*,—au adus-o cu ei în Biserica Creștină.

Dar fiindcă servirea creștină, aveă un caracter mult mai înalt și mai sublim de cât în templul și în sinagogele iudaice, *Apostolii și următorii lor au făcut imne noi, spre lauda și adorarea lui Dumnezeu* cel spiritual, al tuturor oamenilor. Toate cântările acestea, erau oa pânea cea *dahovnicească* a credincioșilor; toate imnele trebuiau

să se pronunțe și să se cânte în așa fel, ca totul să fie clar și bine înțeles, pentru a se edifica toți.

Părinții Bisericii noastre, dela început au hotărât ca Muzica Bisericeii creștine să fie curat fonetică, așa cum a cântat Domnul și sfinții săi Apotoli. Hotărîrea aceasta a avut în vedere, pe de o parte de a apropia pe om cu inima și cu cugetul de Dumnezeu; iar pe de alta, pentru că frumusețea naturală a vocii omenești, se impune mai mult de cât sunetul ori-cărui instrument muzical și este cea mai proprie pentru dezvoltarea pietății și religiozității în cult.

În Ecielopedia lui Migne, iată cum se exprimă un distins muzicant asupra vocii omenești: „*Nimic nu există mai plăcut și mai impunător ca vocea omenească și în deosebire a femeiei. Nimic nu este mai curat și mai mișcător ca vocea copilului. Nimic nu este mai puternic și mai nobil ca vocea bărbătească și nimic nu este mai armonios, mai complect și mai entusiast, de cât vocile unui cor, compus din bărbați femei și copii*”¹⁾.

* * *

Acum, Onorat Auditoriu, spre a nu vă obosei atențiunea și spre a grăbi executarea părții a doua din plăcutul nostru concert, să-mi dați voie a face o privire succintă și sumară asupra Muzicii Bisericeii noastre și în special asupra celei românești.

Cu trecerea timpului, în Biserica Ortodoxă de răsărit, Muzica tot mai mult s'a perfecționat. Pe lângă o mulțime de poezi care au compus frumoasele poeme, ce se cântă în bisericile creștine, s'au ivit și artiști muzicanți, cari au inventat note sau semne muzicale, pentru a nu lăsa cântarea la bunul plac și a nu degenera, prin abuzurile celor nepricepuți. Astfel, din veacul al X găsăm între personalul curților imperiale și patriarhale din Răsăritul ortodox, demnitari numiți „*domestici*” și „*maistri*”, cari nu erau de cât muzicanți bisericești. Instituțiunea aceasta, s'a comunicat în toate țările ortodoxe din Europa, Asia și Africa; prin urmare și în țările române.

Cunoscătorii în ale istoriei țării noastre, își aduc aminte de renumitul *Arhidiacon Paul de Alepo*, care descrie călătoria sa și a Patriarhului Macarie prin România, în veacul al XVII Acela se exprimă despre Muzica bisericească din Muntenia astfel: „*Formele de serviciu bisericesc și Muzica la Munteni sunt admirabile; căci ei sunt creștini adevărați și religioși. Iar în alt loc ei amintește despre muzicanții domnești, cari totdeauna erau nelipsiți, sau în biserica Domnească, sau în palatul Domnitorului din Târgoviște*”²⁾.

Asemenea și în Moldova, Principele *Dimtrie Cantemir* amintește tot cu laude despre ceremoniile din biserica Domnească, pe la începutul veacului al XVIII³⁾.

Cu deosebire, pe timpul domniei Fanarioților, se aduceau dela Con-

¹⁾ Migne Dictionaire de plain chant pag. 1541.

²⁾ Arhiva istorică Hajdău t. I. pag. 87, 98, 104.

³⁾ Arhiva Cantemir t. II pag. 170.

stantinopole, cei mai buni psalți la București și la Iași, în cât serviciul divin eră mai magnific în România, de cât chiar la Patriarhia din Constantinopole; căci s'au format aici în țară noi tineri români, mai abili de cât Grecii.

Fericitul într-o amintire ieromonahul român Macarie, pe care eu dreptul îl putem numi primul dascăl al Muzicii noastre românești și care a trăit pe la începutul veacului trecut, spune că în timpurile trecute, cântările bisericești au fost foarte cultivate în țara noastră, în cât un mare dascăl *Grec. anume Anastasie Rapsaniotul*, venind în România să-și caute norocul, „când a văzut desăvârșirea meșteșugului, și a auzit prea dulceă firească glăsură a psalților din neamul nostru românesc. s'a spăimântat, și singur judecând, că el nu este aici trebuincios, s'a întors și a murit în țara lui“.

Dar acum vine întrebarea: ce fel au fost cântările bisericești române? La aceasta răspundem că au fost acelea ale bisericești grecești din Constantinopol. Cel dintâi compositor al poemelor și al cântărei, este sf. *Ioan Damaschin* din veacul al VIII-lea. El a regulat cântarea (pe 8 glasuri) și a stabilit ca semne ale ei literile alfabetului grecesc; apoi aceste semne s'an modificat mai târziu de către *Ioan Cucuzel*, cam pe la finele veacului al XIII, care a fost maestrul cântăreților împărătești din Constantinopole, și care a format psaltichia veche.

Cu timpul însă, s'au dat pe față multe defecte ale acestei semiografii; pentru care alți maiștrii, au întreprins îndreptarea ei. Este bine înțeles, că aceasta a avut reflect și în biserica română.

Psaltii greci voiau ca și această psaltichie nouă să fie monopolul lor; de aceea au manifestat răutate mare și persecuție, când un român *Macarie*, vră să formeze o cântare bisericească, curățită de turcismele grecești. Marea revoluțiune a popoarelor Europei, dela sfârșitul veacului XVIII, a deșteptat și pe Români, și i-a împins către cultura națională în toate ramurile; atunci s'a pus începutul unei noi epoci a românismului. Trei mari școale de cântări: I-a a lui *Dionisie Lupu*, Mitropolitul Munteniei, în București, II-a a lui *Veniamin Costache*, Mitropolitul Moldovei.—prin a cărui impulsțiune s'au pus și bazele primului teatru român la Iași.—și a III-a cea din *Monastirea Neamțului*; condusă de *Iosif* și apoi de *Macarie*, după ce au plecat dela București, au contribuit la românizarea cântărilor bisericești.

Avântul acesta a tot crescut, prin zelul maiștrilor:

Anton l'an, iubitul poet popular, Ștefan Popescu simpaticul orientalist, octogenar, care încă trăește, și drăgălașul *Teodor Georgescu*, muzicant, fost diriginte al corului (*Bisericei Chretzulescu*) decedat în floarea vârstei (al cărui fiu face parte astăzi seară dintre artiștii corului nostru).

Produsele acestei muzici naționale erau foarte iubite de Românii veacului trecut; căci se indentificaseră cu gustul și simțul religios al Românului. Iată de ce pe Domnii și boerii din trecut îi găsim adesea cântând în strana din Biserică alături, cu poporul și însuflându-le sentimentul religios și patriotic.

Apoi, Onorat Auditoriu, ca o tranziție cerută de timp, s'a format

mai întâiu în București, sub Domnia lui Alexandru Ghica, o școală de Muzică bisericească armonică, sub conducerea Arhimandritului Visarion de origine din Rusia, unde cu mult mai înainte se introduse armonia în cântările bisericești, prin *Bortnianschi*, maestrul capelei imperiale, din Rusia un muzicant foarte talentat, format în Italia,—ale cărui piese muzicale se execută așa de admirabil de către corul nostru, în astă seară, — care are ca șef pe eminentul profesor D. Wachmann și ca diriginte pe meritosul D-l Teodorescu primul bas al operei române.

Arhimandritul menționat mai sus, a prelucrat pe românește o mare parte din cântările armonice ale bisericii rusești; iar după aceea s'au introdus și în Moldova în timpul domniei lui Michail Sturza; dar a întâmpinat multă rezistență în Mitropolitul Meletie și s'a desființat corul seminarului din Monastirea Socola. Apoi n'a durat nici corul lui Visarion dela București.

Totuși gustul de cântare armonică s'a dezvoltat tot mai mult și iarăși s'au înființat coruri vocale, mai întâiu la Conservatoriile din București și Iași, până ce în timpurile din urmă s'au tot înmulțit, înființându-se și la mai multe biserici.

Astfel dar, în prezent avem două feluri de cântări în Biserică: melodia veche greco-română, pe semne orientale, și cântarea corală armonică pe note liniare.

Dar se simte foarte mare trebuință, ca să se cultive această veche melodie cât mai bine; și este de dorit să se înființeze la ambele conservatoare de muzică dela noi din țară, câte o catedră de psaltichie, și cânt religios, spre a nu se perde această muzică frumoasă și românească.—cum o numește P. S. Nifon N. Ploșteanu în meritoasa P. S. Sale operă, intitulată „carte de muzică bisericească (pag. 81). Zic aceasta, căci pe de o parte se împacă cu geniul muzical al Românului, care i-a înălțat de veacuri mintea și inima către Dumnezeu când s'a rugat Lui, iar pe de alta că tot pe această melodie au fost puse cântările vechi naționale, care au fost menite să înduioșeze sau să veselească inima Românului, în vremuri de restriște, sau în vremuri de bucurie.

Cât despre melodia armonică n'am să adaug decât cuvintele cele mai elogioase, mai ales acolo unde corul este format de artiști,—căci Muzica armonică de azi este perfecțiunea artei, pe care Biserica noastră, era firesc să o îmbrățișeze. Dar mai este încă ceva de observat, ca nu din lipsa artiștilor competenți, bine cunoscători ai genului Muzicii religioase, să se strecoare în imne nuanțe de cântare lumească sau teatrală, ceea ce nu ar conveni nici de cum spiritului creștin. Iată de ce Sinodul nostru, în sesiunea trecută de Octombrie, a ales o comisiune din sânul său, având misiunea de a purifica unele cântări corale și a le da nuanța curat religioasă; iar din această comisiune face parte și P. S. Arhiepiscopul Nifon N. Ploșteanu, Vicarul Sfintei Mitropolii, sub al cărui patronaj, corul nostru s'a hotărât să ne dovedească, până la ce grad a ajuns arta Muzicii corale la noi.

Acum terminând, onorat auditor, mă rezum: Dacă Muzica în toate timpurile și la toate popoarele, a fost considerată ca cel mai ales dar

al lui Dumnezeu; dacă ea însoțește toate manifestările noastre de bucurie, sau de întristare; dacă ea dă mare impulsivitate tuturor sentimentelor nobile, patriotice și religioase, alimentând pe de o parte eroizmul, iar pe de alta credința în Dumnezeu; dacă, în fine, nu este nici un sentiment umanitar, care să nu fie mișcat de notele dulci ale Muzicii, — cum de pildă în astă seară, tot prin ea s'a făcut apel către Domniile Voastre, pentru o societate de binefacere; — de aceea să se încurajeze toți acei cari se dedică ei, și s'o cultivăm și noi, după puterile noastre, pentru folosul și mângâierea sufletească ce ne aduce.

Iar ca Români și creștini, credincioși tradițiilor strămoșești, să ne iubim neamul românesc și geniul său muzical, care i a încălzit sufletul în trecut, atât în Biserică, cât și afară; căci este dureros, a nesocoti astăzi tot ceea ce a fost românesc ieri, iar numai ceea ce este venit de aiurea să fie lăudat și glorificat.

Cu hainele cele noi să ne fălim, numai când ele se potrivesc bine pe trupul nostru.

Plini de cel mai adânc respect și devotament' să înclinăm frunțile înaintea Tronului Suveranei noastre pioase, protectoarea Muzelor și a Muzicii, care a încurajat în totdeauna năzuințele nobile ale Românilor către idealuri frumoase.

Mulțămindu-vă și Domniilor Voastre pentru cinstea ce ați făcut societății Clerului, și pe mine ascultându-mă, dau loc artiștilor noștri spre a ne mai delectă auzul.

II

De ale clerului

N u m i r i .

— Diaconul Dimitrie C. Atanasiu dela sf. Monastire Susana, hirotonit fiind în preot, este numit pe ziua de 15 Ianuarie a. c. preot supranumerar la biserica filială din cătunul Azuga, comuna Predeal, județul Prahova.

— Preotul Ștefan Costinescu, fost paroh la parohia Tutana, județul Argeș, este numit pe ziua de 15 Februarie a. c. preot supranumerar la biserica filială din cătunul Valea Porcului, din acea parohie.

— Nou hirotonitul în preot Marin D. Popescu, este numit pe ziua de 1 Februarie a. c. paroh la parohia Strâmbeni, județul Teleorman.

— Nou hirotonitul în preot Grigorie M. Berbescu, este numit pe ziua de 1 Februarie a. c. paroh la parohia Rusăneștii-de-Jos, județul Romanați.

— Nou hirotonitul în preot Ioan Marinescu, licențiat în Teologie este numit pe ziua de 2 Februarie a. c., paroh la parohia Topana, județul Olt.

— Nou hirotonitul în preot Vasile Mateescu este hirotonit pe ziua de 6 Februarie a. c. preot supranumerar la parohia Vălsănești, județul Argeș.

— Preotul supranumerar Ioan Predescu dela parohia Știrbeiu, județul Romanați, este numit pe ziua de 15 Februarie a. c. paroh în acea parohie.

— Preotul supranumerar Vasile Mateescu, dela parohia Vălsănești, județul Argeș, este numit pe ziua de 15 Februarie a. c. paroh în acea parohie.

— Nou hirotonitul în preot Ștefan Iordănescu, licențiat în Teologie, este numit pe ziua de 1 Februarie a. c. preot supranumerar la biserica parohială «St. Impărați» din urbea Ploești.

Transferări.

— Preotul paroh Ruse Iliescu dela parohia Purani, comuna Pielea județul Teleorman este mutat în aceeași calitate pe ziua de 1 Februarie/905, la parohia Smârdioasa acel județ.

— Preotul paroh Ioan Marinescu dela parohia Topana județul Olt este mutat în aceeași calitate pe ziua de 1 Aprilie/905 la parohia Beria județul Olt.

— Preotul Anastasie Dănescu dela parohia Beria județul Olt, este transferat în aceeași calitate la parohia Mijlocu, județul Argeș.

— Preotul paroh Constantin Mărgăritescu dela parohia Rusănești-de pădure, județul Vâlcea, este mutat pe ziua de 15 Februarie/905 în aceeași calitate la parohia Vărleni acel județ.

— Preotul paroh Alex. Popescu dela parohia Cucueți Sudiți, județul Ilfov, este mutat în aceeași calitate pe ziua de 1 Martie/905 la parohia Bălășoeni acel județ.

— Preotul paroh Constantin Ulea dela parohia Tingujei județul Vaslui este mutat pe ziua de 15 Februarie/905 în aceeași calitate la parohia Rădăuți acel județ.

— Preotul paroh Ioan Mocanu dela parohia Țibănești-Buhei județul Vaslui este mutat în aceeași calitate la parohia Suhuieți acel județ, iar în locul acestuia, la Țibănești-Buhei este mutat cu aceeași dată preotul paroh Teodor Mera dela parohia Bahnari același județ.

D e m i s i u n i.

— Preotul paroh Dimitrie Galiceanu dela parohia Mijlocul, județul Argeș, demisionând din postul său de paroh pe ziua de 1 Aprilie a. c. a rămas preot supranumerar în aceea parohie.

D e c e s e.

— Preotul paroh Ilie Tătulescu dela parohia Bălășoeni, județul Ilfov, decedat la 12 Ianuarie/905.

— Preotul supranumerar Ilie Teodorescu dela parohia Pârlita (Sarulești), județul Ilfov, decedat la 3 Ianuarie/905.

— Preotul supranumerar Banica Estimie dela biserica filială din parohia Frasineiu, comuna Cobia județul Dâmbovița decedat la 7 Februarie/905

— Preotul paroh Gheorghe Andreescu dela parohia Glodanu-Sărat județul Buzău, decedat la 23 Februarie/905.

— Preotul supranumerar Ioan Rădulescu dela parohia bisericii Sf. Petru și Pavel din urbea Măcin decedat la 14 Februarie/905.

— Preotul supranumerar Mogoș Diaconescu dela parohia Ștefănești județul Ialomița decedat la 25 Februarie/905.

III.

O cuvântare a P. S. Episcop Atanasie

În ședința Senatului dela 24 Februarie 1904 cu ocazia
nea discutării modificărilor unor articole din legea învățământului primar și normal P. S. Atanasie a ținut o
cuvântare, pe care o publicăm tocmai acum, fiindcă de abia în Octombrie trecut a apărut în debaterile Senatului.

D-lor senatori, secțiunea IV-a' din care am onoare să fac parte, luând în discuțiune acest proiect de lege, a găsit nimerită ideia ce am emis eu, că s'ar putea—cu prilejul acestui proiect de lege—înlătură o mare nevoie bisericească ce există astăzi, s'ar putea găsi un leac în privința crizei de preoți ce se simte azi la comunele rurale și la mai multe cătune populate din țară.

D-lor senatori, vă este foarte bine cunoscut că biserica și școala au lucrat în totdeauna în cea mai strânsă legătură pentru luminarea poporului, povățuindu-l pe calea binelui; ba mai mult decât atât, putem zice că cultura în popor a început prin biserică și din ea a răsărit apoi școala.

Această strânsă legătură între biserică și școală, pe de o parte, iar pe de alta dispozițiunea din legea clerului, art. 18, alin. 3, prin care se dă preoților o parte, deși foarte restrânsă de atribuțiuni în învățământ, adecă obligațiunea de a predă religiunea în școlile publice primare, dacă aceasta i s'ar cere de către ministrul cultelor. Iată, d-lor senatori, temeiurile ce eu cred că, în împrejurările de față, justifică propunerea mea, pe care secțiunea IV a admis'o și m'a însărcinat a o susține în comitetul delegaților, ceea ce am făcut, formulând'o în amendamentul despre care v'a vorbit în raportul său D-nul raportor și care are cuprinderea următoare:

«Absolvenții seminariilor numiți ajutori-învățători vor fi hirotoniți preoți, dacă cătunul respectiv ar avea trebuința de preot, însă nu vor beneficia de altă leafă decât aceea de învățător-ajutor până la ivirea vacanței prevăzută în legea clerului mirean».

Comitetul delegaților, în majoritatea sa, a găsit că nu este admisibil acest amendament. Cu toate acestea, eu, din deferința către Onor Senat, cred de datoria mea ca să vă arăt din ce motive susțin amendamentul ce am propus.

Spuneam dela început, D-lor senatori, că este o adevărată criză de preoți astăzi. De abia 10 ani au trecut dela punerea în aplicare a legii clerului mirean și prin modul ei de aplicare s'a ajuns astăzi la o așa stare îngrijitoare că vin din partea sâtenilor sute de petițiuni la chiriarii—ca să li se deă preoți—și această nu de eri de alaltăeri, ci de mai mulți ani de zile.

Chiriarii, neputând ajunge, mai ales în timpul din urmă, la o înțelegere cu ministerul cultelor pentru satisfacerea acestor cereri, în mare parte cu totul drepte, le-au adus la cunoștința S-tului Sinod. Sf. Sinod, sesizat de mulțimea acestor cereri, de vre-o 5—6 ani, aproape în fie-care sesiune s'a ocupat a găsi mijlocul pentru remedierea și în-laturarea acestui inconvenient mare și nu se poate mai

dăunător pentru populațiunea rurală. În sesiunea de primăvară a anului trecut. D-nul ministru al cultelor își aduce foarte bine aminte că Înaltul Prea Sfântul Președinte al Sinodului l-a rugat cu multă insistență, în numele Sfântului Sinod, ca să vină în sesiunea de toamnă cu un proiect de lege pentru modificarea parohiilor și înființarea de noi parohii de cari se simte mare necesitate.

De unde a provenit, D-lor, această necesitate? În legea actuală a clerului mirean, este art. 11. care zice că atât vreme, cât vor exista preoți supranumerari, nu se vor mai hirotoni preoți noi decât la patru vacanțe unul. Acest articol a fost aplicat cu mare rigoare, așa în cât, în timp de 10 ani, numai la Eparhia Râmnic, din 319 preoți supranumerari, cari existau la 1894, în comunele rurale nu mai sunt decât 130; cele 189 locuri, așa dar, câte au rămas vacante, nu s'au mai putut ocupa, nici măcar în parte, cu toate repetițiile cereri ale locuitorilor de a li se da preoți, căci ei se găsesc în suferință. Cu deosebire Dl. ministru actual al cultelor a interpretat foarte riguros acest articol, căci sub guvernul trecut, acolo unde se simțea neapărată trebuință de preoți, se aplică articolul acesta într'un senz mai larg și anume nu se susțineă că numai la 4 vacanțe de parohii să se facă o hirotonie nouă, ci la patru vacanțe în general, apoi că se pot face chiar și hirotonii de supranumerari (adresa minist. cultelor No. 83.535 din 25 Noembrie 1899). Prin această interpretare dulce se întâmpină așa dar necesitatea neapărată de preoți în comunele și cătunele unde ea se iviă. Dar acum, când acest articol se aplică cu atâtă stricteță, este cu neputință a se mai satisface necesitatea de preoți simțită adânc de populațiunea rurală. Ce'mi-am zis atunci? Se poate ca D. ministru să aibă dreptate și e posibil ca această stare de lucruri să nu se îndrepteze cât timp va fi în vigoare actuala lege. Să găsim însă un mijloc de a scăpa din acest impas, și să punem în posibilitate și pe locuitorii comunelor să aibă preoți necesari și nici școala să nu sufere din lipsa de învățători și astfel am venit cu amendamentul acesta.

Seminariștii, D-lor, primesc o cultură complectă în seminariile noastre și, pe lângă alte obiecte, învață și pedagogia și fac practică pedagogică. Pentru acest cuvânt, legea

clerului și legea învățământului primar coprind câte un articol care prevede că preoții pot fi admiși a predă religia în școlile primare, precum și a fi învățători; cum însă seminaristii nu pot fi hirotonisiți astăzi decât unul la 4 vacanțe de parohi, ce pot să facă acești tineri după ce termină seminarul?...

În eparhia Râmnicului împlinindu-se acum de curând cele patru vacanțe, am publicat că s'a ivit un loc de paroh, și s'au prezentat la hirotonie 14 candidați.

Va să zică, din acești 14, unul are să ocupe locul vacant, dar ceilalți, ce fac ei? Vor stă în așteptare ca o plantă la întuneric, și precum planta la întuneric să ofilește neavând lumină, așa și ei; neavând la țară mijloace de a se mai cultiva, nefiind în contact cu oameni mai luminați ca să și împropăteze cunoștințele, ei vor uita ceea ce au învățat în seminar, și vor perde capitalul intelectual, și astfel, cheltuiala care s'a făcut în seminar pentru educațiunea lor, ar rămâne zadarnică.

Cred că nu acesta este scopul pentru care Statul întretine seminariile și pe bursierii dintr'însele și de aceea gândesc că este bine să se deschidă un câmp de activitate pentru acești tineri, și acest câmp ar fi de o camdală locul de învățător-ajutor în cătunele cari au o populațiune de 40 de copii în vârstă de școală, căci, o asemenea populațiune de copii, presupune și existența unui număr de locuitori destul de însemnat, ca să aibă și necesitate de un preot la biserică.

Dar, D-lor, noi n'am căutat nici o dată a face Statului greutate financiară; am ținut seamă totdeauna de obiecțiunile D-lui ministru, care mereu ne-a zis: Nu am mijloace ca să plătesc pe preoții cari să cer în plus, căci budgetul numai înădăuește o încărcare pentru aceste noi locuri, ținând seamă că S-tul Sinod cere vre-o 500 de parohi în plus sau 500 de locuri de preoți de ajutor.

Acești preoți urmă să fie hirotonisiți treptat, iar nu o dată, căci nici nu sunt atâția candidați ca să se hirotonisească de o dată 500 de preoți.

Totuși, în criza financiară prin care am trecut, recunoaștem că ar fi fost o îngreueră bugetară plata acestor preoți în plus. Astfel e justificată până la un punct amă-

narea prezentării proiectului de lege pentru înființarea noilor parohii, cerute de Sf. Sinod, sau cel puțin pentru creierea de preoți-ajutori pe unde se cer.

Acum însă, când criza s'a înlăturat și budgetul se echilibrează chiar cu excedente, din cari o bună parte provin și dela biserică, acum când lipsa de preoți nu se mai poate suporta, Sf. Sinod a cerut cu insistență D-lui ministru al cultelor a lua măsurile cuvenite.

Dar D. ministru repetă într'una: «N'am bani». De aceea eu, ținând seamă și de afirmațiunea D-lui ministru și de necesitatea de preoți a sătenilor, am crezut că s'ar putea face față situațiunei, de o camdată, prin măsura prevăzută în amendamentul ce propun.

Seminariștii cari se numesc învățători-ajutori în cătune, făcându-se și preoți și fiind plătiți numai cu leafa de învățător-ajutor, ar fi o mare înlesnire bugetară, totodată s'ar îndestula și cererile numeroase de preoți la sate. Ei vor sluji și ca preoți și ca învățători, cu simpla leafă de învățător ajutor.

Nu cred că poate să fie îndoială că ei nu'și ar îndeplini datoria lor în mod conștiincios și că nu ar răspunde așteptărilor autorității învățământului, întru cât vedem în expunerea de motive că aceste locuri pot fi ocupate și de absolvenții unui gimnasiu. Însă trebuie să presupunem că un absolvent de seminar, care a făcut chiar practică pedagogică, este mai superior, este mai propriu a funcționa ca învățător-ajutor într'un cătun, decât un absolvent de gimnasiu. Mai am încă un considerant în sprijinul amendamentului.

D-lor senatori, budgetul pe anul 1904/905 prevede la învățământul rural suma de lei 5.682.470, pe când pentru întreținerea cultului din întreaga țară, ca eparhii, monastiri, chinovii, schituri, parohii rurale, și pentru întreaga administrație bisericească, prevede 5.566.620 lei. În această sumă intră și gradația ce după lege se cuvine preoților dela Aprilie a. c. Deci 100.000 lei mai puțin costă pe Stat, clerul în totalitatea lui, decât învățământul primar rural. Dacă d. ministru găsește mijloace de a crea mii de învățători noi peste cei existenți, cred că nu e cu neputință de a găsi mijloacele pentru ca să se dea poporului preoții trebuitori lui.

Dacă totuși D-sa nu găsește pentru moment atari mijloace, îl rog să primească ideea mea, ca să putem înlătura astfel măcar cât de cât un rău ce amenință din zi în zi mai mult.

Eu, D-lor senatori, nu mi fac iluziuni. Soarta amendamentului meu e hotărâtă de comitetul delegaților. D-voastră veți hotări definitiv asupra lui. Să fie constatat că noi am atras și atențiunea binevoitoare a D-voastre, precum am atras și atențiunea D-lui ministru asupra nevoei mari ale preoți la comunele rurale, Vă rugăm pe D-voastră, rugăm și pe D-lui ministru a arăta și pentru nevoile religioase ale poporului aceeași sollicitudine pe care o are, și pentru care toată lauda i se cuvine, în ce privește nevoile lui de învățământ. Poporul, actualmente, nu cere așa de stăruior școale cât cere preoți, și nu e bine—cred eu—ca pentru considerații de economie să se nesocotească această trebuință neapărată a poporului. Economia exagerată, economia peste măsură, e o adevărată risipă. Și în cazul de față se adevărește aceasta, căci vă puteți inchipui toate lesne cât se sdruncină credința săteanului, cât se salbătesc moravurile lui când n'are preoți să'i boteze copilul, să'i grijească bolnavul, când nu găsește la biserică preot măcar la o lună odată când se duce și el acolo. Un asemenea rău crei că nu se poate plăti cu cele mai mari avuții din lume, și în această privință ne dă învățătura Evanghelia, când zice: «Ce va da omul în schimb pentru sufletul său? Ce ar folosi omului a dobândi lumea toată dacă 'și va perde sufletul?» Atât de mare preț pune Sf. Evanghelie pe bună starea sufletească a omului, pe cugetul și mintea lui, la a cărei luminare și dezvoltare contribuie mai întâi și mai presus de toate biserică și preotul, încât consideră o daună sufletească mai mare decât orice daună materială și cu neputință de îndreptat cu cele mai mari avuții.

IV.

N. Iorga și studiile bisericesti.

D-nul N. Iorga, cunoscutul profesor de Istorie de la Universitatea din București face neîncetat comunicări la Aca-

demie, privitoare la trecutul bisericeii noastre. Comunicările d-lui Iorga sunt de o mare importanță și ele vor forma un izvor minunat pentru acei, cari se vor ocupa cu istoria Bisericeii Ortodoxe Române. În cursul unei acesteia D-nul Iorga a vorbit la Academie despre un oarecare Nichifor Dascălul, care a trăit prin secolul al XVI-lea și s'a amestecat la noi în multe afaceri politice și mai cu seamă atingătoare de Biserică. Nichifor e din Tesalia și a făcut studii în Veneția și Padova. În urmă s'a reintors în Tesalia și aci a găsit un sprijinitor în persoana lui *Eremia*, ajuns mai târziu Patriarh de Constantinopol. Eremia a luat cu sine în Constantinopol și pe Nichifor numit Dascălul pentru că instruia pe clericii greci și era și un vestit cântăreț și l'a făcut vicar la Patriarhie.

Nichifor jucă însă un rol însemnat bisericesc și politic și intervenia în numirile de mitropoliți, episcopi și domni în țările de prin prejur. Așa el a speculat pentru domnia lui Aron Vodă și s'a amestecat la pierderea lui Petru Cercel. Se spune, că în urma îndemnului lui Mihnea, Nichifor a făcut ca o corabie în care călătoria Petru Cercel să ia apă și să se înnece numai acesta din toți câți erau cu el.

În 1593 Nichifor văzând că finanțele Patriarhiei stau foarte rău a îndemnat pe Patriarhul Eremia să facă o călătorie de cerșetorie prin Muntenia, Moldova și Rusia. Cu această ocaziune Patriarhul a făcut ca Mitropolia Moscovei să fie readusă la Patriarhie, aducându-i prin aceasta un venit foarte mare. Tot pe timpul acela începuse un curent pentru apropierea Bisericeii Muntene de scaunul din Constantinopol, iar în Moldova catolicii lucrau pentru unirea cu Roma. Propaganda catolică era puternică în Moldova și ajunsese chiar să se câștige de partea Romei Petru Șchiopul, iar pe timpul lui Eremia Movilă, Mitropolit fiind fratele său G. Movilă, un sinod întrunit în Iași hotărî unirea cu Roma. Față cu acestea, Nichifor, întemeindu-se pe Cazacii aven-

turieri prin Țara Românească, pe clericii, cari se opuneau catolicismului și pe alte elemente din țară, începă lupta spre a se împedecă unirea. Fu însă prins și închis în Hotin, de unde scapă și fuge în Polonia, unde a fost arestat și dat judecăței pentru trădare. Izbutește însă să fugă și de aci nu i se mai știe de urmă.

În locul lui Nichifor ca conducător al intereselor ortodoxe în Orient a rămas Mitropolitul Dionisie, ridicat la această demnitate de către un al doilea sinod, în locul lui G. Movilă dispărut. Dela Dionisie a ajuns cu timpul ca Biserica Română să fie supusă Patriarhiei de Constantinopol.

G...

VAI MIE INNEGRITULE SUFLETE...

Slava dela Stihoavna Duminicii infricoșatei judecâți. Lucrată de Șt. Popescu, fost profesor de Muzică Bisericească la Seminarul Central și Nifon. Dedicată Prea Sfințitului Arhiereu Nifon Ploeșteanu, Vicarul Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei, fost elev al sub-semnatului, în semnul dragostei, al amintirii și al stimei sincere.

AUTORUL.

EHUL 8 lat; c̃. Ni

Vai mi i i e in ne gri tu le su u fle e te
pâ â nă â câ ând de la ră â u u tă âți nu u
te ma a ai cu u urmezi pâ â nă â â câ â
ând za a a aci in le e e e e e ne căci

nu-ți a a duci a mi in te de i în fri co șa
 a tu ul cea a a as al mo o o o or ții căci
 nu u u te cu tre e e muri cu u to o o o o tul
 de i în fri co șa tă ju de ca a ta mân tu
 u u i to o o ru u u lui Oa a re e
 ce vei să ră spunzi sau cum vei să ă da ai sea a a mă
 lu cru ri le ta a le e sta au de fa a a ță ă spre e
 mu stra a a rea a a ta fap te le ta a a le
 te vâ de e e esc pâ rá ă ân du u u te
 de eci o o su u fle e te vre e mea a a
 so sit a a lea a a arg ă a pu că în na
 i in te cu cre di in i in ță ă a stri
 i i i i ga gre și i i i ta am Doa a am ne
 gre și i i i i ta am ți i i e ci știu

iu bi i to ru u le de oa a a ne eni mi lo o o sti i
 i vi i i rea a a ta pă sto o o ru le
 ce e e el bun nu u u u mă ă de spăr ți
 pre mi i i i i ne de la sta rea cea a
 dea a drea a ap ta a a a ta pe en tru ma a
 re e mi i i i i la a a a ta.

DARE DE SEAMĂ.

Biserica Ortodoxă și cultele străine din Regatul Român.

Aceasta este lucrarea cea nouă publicată de Administrația Casei Bisericești, pe lângă celelalte două lucrări *Șapte Biserici cu averea lor proprie* și câteva cuvinte asupra bisericii Sf. Nicolae și Sf. Trei-Ierarhi din Iași.

Cel care și-a luat asupra sa sarcina de a alcătui această lucrare meritorie este Dl. P. Garboviceanu în timpul din urmă cât a fost administrator al acestei instituții. Se simțea de mult nevoea unei asemenea publicațiuni și cu ea se umple un gol bine simțit. Dacă cineva, român sau străin, voia să aibă oarecare noțiuni despre starea Bisericii Ortodoxe Române, sau despre celelalte culte străine din țară, dela noi, nu avea unde să găsească asemenea date, căci sau nu se scrisese nimic, sau dacă se scrisese ceva, era cu totul insuficient.

Casa Bisericești având sub supravegherea sa tot ce privește afacerile bisericești și religioase, administrația fondurilor proprii, conservarea averilor ce depind de Stat, cum și controlul celor cari se conduc de

epitropii instituite de testatori, eră și cea mai în drept de a face o asemenea lucrare. Nimeni nu putea mai bine ca această instituție a Statului să adune toate datele statistice și să dea noțiuni mai exacte atât în ce privește Biserica Ortodoxă cât și pe celelalte culte străine. Administrația Casei Bisericești n'a pregetat de a adună la un loc toate aceste date absolut trebuincioase și astfel a ajutat multora de a cunoaște în deaproape starea Bisericii noastre naționale, iar celor mai mari în treburile Statului, le-a dat ocaziunea ca văzând ce s'a făcut până acum, să chibzuiască ce ar mai fi de făcut pentru binele Bisericii. Nimeni nu poate să zică că tot ce s'a putut face s'a făcut și de acum trebuie să ne oprim. Adevărat este, că prin legea Clerului și mai cu seamă prin înființarea Casei Bisericești s'a realizat o parte din dorințele acelor cari țin ca Biserica neamului nostru să nu fie dată uitărei, dar și de acum înainte sunt încă multe de făcut, căci Biserica trebuie să stea pe același nivel și la aceeași înălțime ca și celelalte instituțiuni ale Statului.

Cine va iubi Biserica, iubește neamul și cine va lucra pentru dânsa, să fie sigur că lucrează pentru progresul țării.

Lucrarea D-lui P. Gârboviceanu se împarte în două părți. În prima parte se cuprind date istorice și statistice relative la Biserica Ortodoxă Română și diferitele ei instituțiuni, cum și la cultele străine. În partea a doua se află puse în ordine cronologică legile, regulamentele și deciziunile mai însemnate cari stau în legătură cu acestea.

Să aruncăm o privire asupra fiecărei din aceste părți.

D-sa începe prima parte cu o scurtă dare de seamă asupra Bisericii noastre Ortodoxe naționale, arătând

că aceasta a fost Biserica noastră de stat în tot timpul și că la noi n'au fost persecuțiuni religioase, ci toleranța cea mai deplină. Biserica noastră este ne-atârnată de ori-ce chiriarchie străină, iar cu Biserica ecumenică a răsăritului păstrează unitatea credinței în ce privește dogmele. Autocefalia Bisericei s'a dobândit în anul 1885 și acest fapt este unul din cele mai însemnate pentru Biserica și prestigiul țării.

Astăzi, în țară la noi, avem două mitropolii și șase episcopii. Cele trei din Muntenia țin canoniceste de Mitropolia Ungro-Vlahiei, iar cele din Moldova de Mitropolia Moldovei și Sucevei.

După acest istoric al Bisericei noastre, urmează un capitol în care se arată data înființării fiecărei mitropolii și episcopii, cum și mitropoliții și episcopii ce au urmat până în zilele noastre. Tot aici se face câte o scurtă biografie asupra I.I. P.P. S.S. Mitropoliți de astăzi cum și asupra P.P. S.S. Episcopi, Se arată și personalul cancelarilor respective, numărul parohiilor, al monastirilor și numărul călugărilor și al călugăriților din fiecare monastire.

În capitolul privitor pe Mitropolia Ungro-Vlahiei se arată că primul Mitropolit a fost Iachint, orânduind aici de Patriarhul de Constantinopole în anul 1359. Jurisdicțiunea sa bisericească se întindea în afară de întreaga țară și asupra tuturor Românilor din Ungaria și Transilvania și aceasta se vede din titulatura de Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Exarh al Plaiurilor. Numărul mitropoliților de atunci și până acum este de 57. Astăzi păstorește această eparhie I. P. S. Mitropolit Iosif.

Această eparhie are șapte județe cu nouă protoierei din cari doi în București. Numărul bisericilor din comunele urbane este de 229, al parohilor 145.

al supranumerarilor 172 al diaconilor 17, în numărul acesta sunt 55 de licențiați. Numărul bisericilor din comunele rurale este de 1451, al parohilor 878, al supranumerarilor 352. În eparhia Ungro-Vlahiei, în comunele rurale, n'a fost hirotonit până acum nici un licențiat în teologie. Monastiri de călugări sunt 6 și 4 schituri cu 246 călugări și 37 frați: de călugărițe sunt 7 mănăstiri cu 563 călugărițe și 84 surori.

La cât-va timp după înființarea Mitropoliei Ungro-Vlahiei s'a înființat și Episcopia Râmnicului-Noului Severin. Ca prim episcop, cu titlul de Mitropolit, a fost Daniil Critopol cu numele de Antim. Prima mențiune istorică despre acest Mitropolit al Severinului o avem în anul 1370. Numărul episcopilor până acum este de 43. În timpul de față, în capul acestei eparhii se află ca păstor P. S. Atanasie Mironescu.

Protoiereii sunt 5 după numărul celor cinci județe ce compun această Eparhie. Biserici urbane sunt 81, preoți parohi 44, supranumerari 35, diaconi 5; numărul licențiaților este 9. Biserici rurale sunt 1527 cu 706 parohi și 124 supranumerari. Schituri de călugări sunt 12 cu 30 călugări, iar monastiri de călugărițe sunt 2 cu 74 călugărițe și 12 surori. În această Eparhie este și schitul Frăsineiu cu 8 călugări, care schit nu e întreținut de stat.

A treia Eparhie e a Buzăului, despre care se spune că s'a întemeiat sub Radu cel Mare (1496—1508). Mențiune despre această Eparhie nu avem decât pe vremea lui Radu dela Afumați (1522—1529). Primul Episcop e Paisie. Numărul episcopilor până acum e de 29. Actualmente conduce această Eparhie P. S. Dionisie Climescu, ajutat de doi protoierei ai celor două județe, ce compun Eparhia. Numărul bisericilor urbane este de 16, preoți parohi 11, supranume-

rari 12, diaconi 1, din cari 5 licențiați. Biserici rurale sunt 409, parohi 214, supranumerari 78. Aici avem 4 monastiri de călugări cu 114 călugări și 15 frați; de călugărițe sunt tot 4, iar numărul lor e 174 și 60 surori.

A patra și ultima Eparhie a Munteniei s'a înființat în 1793 de către Alexandru Moruz Voevod. Primul Episcop a fost Iosif. Această Eparhie a avut până astăzi 12 episcopi, iar acum se află păstorită de P. S. Gherasim Timuș.

Județele care o compun sunt două cu doi protoierei. Biserici urbane sunt aici 28, parohi 15, supranumerari 19, diaconi 2, din cari 3 licențiați, iar biserici rurale sunt 558 cu 266 parohi și 188 supranumerari.

Mitropolia Moldovei și a Sucevei a fost întemeiată după al doilea descălecat. Ea a fost închinată mai întâiu Patriarhiei de Ohrida, și apoi, pe vremea lui Alexandru cel Bun, Patriarhiei din Constantinopol. Sub jurisdicțiunea sa a avut la început întreaga țară. Numărul Mitropoliților până acum este de 77 și astăzi această Eparhie este sub păstoria I. P. S. Mitropolit Partenie Clinceni.

Protoiereii de aici sunt în număr de 5, după numărul județelor, biserici urbane sunt 88, parohi 58, supranumerari 43, diaconi 17, din cari 11 licențiați. Biserici rurale sunt 769 cu 381 parohi și 75 supranumerari. Monastiri de călugări sunt 5 și 7 schituri cu 265 călugări și 26 frați, iar monastiri de călugărițe sunt 4 cu 813 călugărițe și 66 surori; schituri particulare sunt 7 cu 47 călugări și călugărițe și 6 frați.

Episcopia cea mai veche din Moldova sutragană Mitropoliei este aceea a Romanului întemeiată de Roman-Vodă. Primii Episcopi de aici au avut la început titlul de mitropoliți. În hrisoave se pomeneste

de dănsa încă dela 1407. Primul Episcop a fost Meletie. Dela înființare până acum au fost 54 de episcopi. Acum, în fruntea acestei Eparhii se află P. S. Gherasimu Saffirim. Această Episcopie avea un teritoriu de jurisdicțiune mult mai întins până la 1812 când ni s'a răpit Basarabia, și cu ea mai tot teritoriul Eparhiei Hușilor. Două ținuturi din corpul Episcopiei de Roman au fost cedate Episcopiei Hușilor. Astăzi Episcopia Romanului are patru județe conduse de patru protoierei. În întreaga Eparhie sunt 64 biserici urbane, 29 parohi, 32 supranumerari și 4 diaconi; în numărul total se află 9 licențiați în teologie. Biserici rurale sunt 656 cu 319 parohi și 50 supranumerari din cari 2 licențiați. Monastiri de călugări nu sunt, ci numai un schit cu 7 călugări; de călugărițe este tot una cu 38 de călugărițe. Schituri particulare sunt 11 cu 23 călugări, 15 frați, 25 călugărițe și 10 surori.

A doua Episcopie sufragana Mitropoliei Moldovei este a Hușilor, întemeiată în anul 1592. Până acum a fost păstorită de 37 episcopi. Primul a fost Ioan, iar astăzi păstorește P. S. Konon Arămescu. Această Eparhie cuprinde trei județe, având trei protoierei. Numărul bisericilor urbane e de 25 cu 14 parohi, 26 supranumerari și 11 diaconi; licențiați din această parohie sunt 5. Biserici rurale sunt 430, parohi 226 și 41 supranumerari. Monastiri de călugări una singură cu 4 călugări și un schit cu 132 călugări și 9 frați. Monastiri de călugărițe nu se află aici, iar schituri particulare e numai unul.

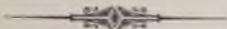
Înainte de Episcopia cu numele Dunărea-de-Jos se afla Mitropolia Proilavei (Brâila) care cuprindea orașele și ținuturile de dincoace de Dunăre: Brâila, Izmailul, Renii, Kilia, Benderul și Hotinul. Ea a fost

desființată la 1828 și teritoriul ei s'a împărțit între Eparhia Buzeului, a Hușilor și a Rădăuților. În 1864 s'a întemeiat Episcopia Dunărei-de-Jos pentru Basarabia retrocedată. Reședința Episcopiei a fos în Izmail până la 1878 și apoi la Galați. Basarabia fiind luată înapoi de Ruși s'a dat acestei Episcopii Dobrogea. Dela 1864 și până acum Eparhia Dunărei-de-Jos a fost păstorită de 4 episcopi, iar astăzi se află aici P. S. Pimen Georgescu. Eparhia aceasta e compusă din patru județe, având fiecare câte un protoiereu. Biserici urbane sunt 59 cu 44 parohi și 42 supranumerari și 3 diaconi, din cari 7 licențiați; biserici rurale sunt 288 cu 219 parohi și 79 supranumerari. Monastiri de călugări e una și un schit, ambele având 63 călugări și 5 frați; mai se află și o monastire de călugărițe cu 87 călugărițe și 5 surori.

În afară de aceste mitropolii și episcopii mai eră și Episcopia Rădăuților, care a durat până la 1777, când Bucovina a fost luată de Austria. Această Episcopie fusese înființată de Ștefan cel Mare. Scaunul Episcopiei a fost mutat mai în urmă în Cernăuți și în 1874 a fost înălțată la rangul de Mitropolie.

M. P.

(Va urmă).

TREI CIRCULĂRI.

Primum din partea P. S. Episcop al Huşilor D. D.
Dr. Konon Arănescu Donici următoarele circulări:

I

Dr. Konon Arănescu Donici

Cu darul lui Dumnezeu, Episcopul Eparhiei Huşilor:

Tuturor Prea Gucernicilor Protoierei, Gucernicilor sub-Protoierei și Parohilor acestei de Dumnezeu păzite Eparhii.

Sosind timpul de primăvară, și prin urmare, o dată cu el perioada începerii tuturor lucrărilor de gospodărie câmpenească; cu toții cunoaștem cum poporul de pe la sale cu deosebire, dedat lenevirei, nepriceperii și superstiției, își pierde prețiosul timp de muncă rodnică la câmp, creându-și și păzind riguros o mulțime de sărbători, cu totul nerecunoscute de către sfânta noastră Biserică Ortodoxă, și prin urmare, aflându-se el în cea mai mare contradicție cu preceptele și buna ordine a sfintei noastre religii.

Sfânta Biserică Ortodoxă, are un număr hotărât de sărbătorile obligatoare pentru toți, prescriind-le în **sinaxariul** său anual, de unde le împrumută și toți calendarisții speculanți. Iar afară de aceasta, Ea, nu numai că nu recunoaște, dar chiar și condamnă aspru pe aceia cari, fie din lenevire și trândăvie la muncă, fie din ignoranță și rea deprindere, își inventează asemenea nult păgubitoare sărbători păgânești; pe cari biserica înregistrându-le ca rele, le și respinge prin vechile canoane, și însăși «Mărturisirea Ortodoxă», formată la marele Sinod din Iași, 1642, art. 54 din partea III etc.

De asemenea și Sfântul Sinod al Sfintei noastre Bise-

rici Ortodoxe Române, gândindu-se la pagubele morale și materiale ce aduc asemenea sărbători tuturor locuitorilor acestei țări eminentement agricolă, și ocupându-se de chestiunea sărbătorilor, a formulat și un anume regulament pentru toate sărbătorile de peste an, obligatorii tuturor credincioșilor și ai țării; clasificând pe toate cele bune, și condamnând pe toate cele neadecvurate și atât de mult păgubitoare sărbători păgânești și superstițioase.

Toate adecăratele sărbători sinaxarice ale Bisericii Ortodoxe Române, se pot clasă în patru categorii și anume: a) sărbătorile dominicate săptămânale; b) sărbătorile cu date lunare fixe; c) sărbătorile paschale fără date lunare fixe; și d) sărbătorile naționale, după calendarul anual.

Drept care și noi, datori fiind a purtă grijă tuturor, atât pentru buna stare morală, cât și pentru dorita proapășire materială, am luat acum hotărârea, ca pe acel regulament al Sfântului Sinod, să-l publicăm în mod special, ca pentru încadrat la peretele interior, și afară pe ușile tuturor Bisericilor; anume, spre cea mai bună orientare a tuturor iubitorilor Noștri și duhovnicești. Care regulament, textual este așa după cum mai jos urmează, intercalat aflându-se în mijlocul înaltului decret domnesc (acum regal), cu No. 1391, deta 3 Iulie, anul 1874, publicat în colecțiunile Sf. Sinod, și în Monitorul Oficial timpului, după cum mai jos urmează:

CAROL I.

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională Domnului al Românilor.

La toți de față și viitori, sănătate.

Asupra raportului Ministrului Nostru Secretar de Stat la Departamentul Cultelor și al Instrucțiunei publice, sub No. 5935;

Văzând votul dat de S-tul Sinod al S-tei Biserici autocefale Ortodoxe Române, în ședința sa din 29 Maiu, anul 1874;

Văzând jurnalul încheiat de consiliul Nostru de Miniștri, în ședința dela 28 Iunie, anul 1874;

În virtutea art. 15 din legea pentru alegerea Mitropoliților și Episcopilor eparhioți, cum și a constituirei S-tului Sinod;

Am sancționat și sancționăm ce urmează:

REGULAMENT.

*Pentru sărbătorile ce trebuie a ține creștinii ortodoxi
in curgerea anului.*

Art. 1. Sărbători religioase în România, se recunosc și se stabilesc următoarele:

1. Toate Duminicile de peste an, în care se cuprinde și Duminica Paștelor, a cărei serbare continuă 3 zile: Duminică, Luni și Marți.

2. Cele 12 sărbători Duminicale sau Împărătești, anume:

a) Nașterea Născătoarei de Dumnezeu, la 8 Septembrie,

b) Înălțarea Sfintei Cruci, la 14 Septembrie,

c) Intrarea în Biserică, la 21 Noembrie,

d) Nașterea Mântuitorului, la 25, 26 și 27 Decembrie,

e) Botezul Domnului, la 6 Ianuarie,

f) Întâmpinarea Domnului, la 2 Februarie,

g) Buna Vestire, la 25 Martie,

h) Schimbarea la Față, la 6 August,

i) Adormirea Maicei Domnului, la 15 August,

j) Intrarea Domnului în Ierusalim, sau Duminica dinaintea Paștelui,

k) Înălțarea Domnului, Joi la 40 de zile după Paști,

l) Pogorîrea Sfântului Duh și Sfânta Treime, Duminecă și Luni, la 50 zile după Paști.

3. Următoarele zile ale sfinților, pe cari cu deosebire i-a respectat creștinătatea pentru virtuțile lor cele mari:

a) Sfântul ierarh Vasilie cel Mare, la 1 Ianuarie când se serbează și anul nou împreună cu tăerea împrejur a Domnului.

b) Sfântul Ioan Botezătorul, la 7 Ianuarie.

c) Sfinții Trei Ierarhi Vasilie cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Chrisostom, la 30 Ianuarie.

d) Sfântul Marele martir Gheorghie, la 23 Aprilie.

e) Sfinții împărați Constantin și Elena, la 21 Maiu.

f) Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul, la 24 Iunie.

g) Sfinții corifei Apostoli Petru și Pavel, la 29 Iunie.

h) Sfântul Profet Ilie, la 20 Iulie.

i) Tăerea capului Sfântului Ioan Botezătorul la 29 August.

j) Cuvioasa Parascheva, la 14 Octombrie.

k) Sfântul Marele martir Dimitrie, la 26 Octombrie.

l) Sfinții Arhangheli Mihail, și Gabriel la 8 Noembre.

m) Sfântul ierarh Nicolae, la 6 Decembre.

4. Afară de acestea, sunt sărbători locale, precum, zilele hramurilor, sau aniversările templurilor (biseriilor) fiecărei localități aniversările sfinților ale căror sfinte noaște se află depuse pe alocurea; acele zile se serbează numai în localități respective.

Toate aceste sfinte zile enumerate până acum, se serbează prin repaus de alte lucruri, și petrecând în îndelungă duhovnicești, precum mergerea la biserică spre rugăciune și ascultarea cuvântului lui Dumnezeu; acasă, prin citirea cărților folositoare de suflet, pentru buna educare a familiei, prin facerea de bine la cei nevoiași, prin cercetarea bolnavilor, mai ales celor fără ajutor, și prin alte fapte bune; căci, sărbătorile sunt destinate de Biserică anume, pentru cultura spirituală, și pentru îmbunătățirea moravurilor.

Art. II. Sărbătorile naționale în România, (actualmente), sunt următoarele:

1. Aniversarea proclamării Regatului, (1881) 14 Martie,
2. Aniversarea nașterii M. S. Carol I Regele României, 1839 7 Aprilie,
3. Aniversarea proclamării de Domnitor a M. S. Regelui, 8 Aprilie (1866),
4. Ziua numelui M. S. Reginei, și Alteței S. R. Principesa Elisabeta, 24 Aprilie,
5. Aniversarea intronării și a încoronării M. S. Regelui Carol I, la 10 Maiu (1881),
6. Ziua nașterii A. S. R. Principelui Ferdinand al României, la 11 August (1865),
7. Ziua nașterii A. S. Regale Principesei Elisabeta la 19 Septembrie 1894.
8. Ziua nașterii A. S. R. Principelui Carol, la 3 Octombrie (1893).
9. Ziua nașterii A. S. Principesei Maria, la 16 Octombrie (1875).
10. Aniversarea căsătoriei M. M. L. L. Regelui și Reginei, la 2 Noembre (1869)
11. Ziua nașterii A. S. R. Principesei Maria, la 16 Decembre (1899).
12. Ziua nașterii M. S. Reginei la 17 Decembre (1843).

REGULAMENT

Pentru sărbătorile ce trebuie a juca creștinii ortodocși
în cursul anului.

Art. 1. Sărbători religioase în România, se recunosc și se stabilesc următoarele:

1. Toate Dominicile de peste an, în care se cuprinde și *Dominica Paștelor*, a cărei serbare continuă 3 zile: *Duminică, Luni și Marți*.

2. Cele 12 sărbători Dominicale sau Impărătești, anume:

a) Nașterea Născătoarei de Dumnezeu, la 8 Septembrie,

b) Înălțarea Sfintei Cruci, la 14 Septembrie,

c) Intrarea în Biserică, la 21 Noembrie,

d) Nașterea Mântuitorului, la 25, 26 și 27 Decembrie,

e) Botezul Doamnei, la 6 Ianuarie,

f) Înălțarea Doamnei, la 2 Februarie,

g) Buna Vestire, la 25 Martie,

h) Schimbarea la Față, la 6 August,

i) Ascensiunea Mamei Doamnei, la 15 August,

j) Intrarea Doamnei în Ierusalim, sau *Dominica dinăscută Paștelor*.

k) Intrarea Doamnei, în la 40 de zile după Paști,

l) Pogorârea Sfântului Duh și Sfânta Treime, *Duminică și Luni*, la 30 zile după Paști.

3. Următoarele zile ale sărbător, pe cari cu deosebită la recerșatul creștinății se vor ține în cele mai:

a) Sfântul Ieraci Vasile cel Mare, la 1 Ianuarie când se serbează și anul 1000 împănă cu țara împrejur a *Duminică*.

b) Sfântul Ieraci Proclamat, la 7 Ianuarie.

c) Sfântul Trei Ieraci Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ieraci Chirilozon, la 30 Ianuarie.

d) Sfântul Marele martir Gheorghe, la 23 Aprilie.

e) Sfânti macedoni Constantin și Elena, la 21 Mai.

f) Nașterea Sfântului Ieraci Botezătorul, la 24 Iunie.

g) Sfânti eraci Apostoli Petru și Pavel, la 29 Iunie.

h) Sfântul Petru și Paul, la 29 Iunie.

i) Tăierea capului Sfântului Ieraci Proclamat la 29 August.

j) *Crăciuna Paraschiva*, la 14 Octombrie.

k) Sfântul Marele martir Iacov, la 26 Octombrie.

l) Sfântii Arhangheli Mihail, și Gabriel la 8 Noiembrie.

iii) Sfântul Ierachi Nicolae, la 6 Decembrie.

4. Afară de acestea, sunt sărbătorii locale, precum, zilele hramurilor, sau aniversările timpurilor (bisericești) în care, localitățile aniversările sfântilor ale căror sfinte și corpuri se află depuse pe altocare; aceste zile se sărbătoresc numai în localitățile respective.

Toate aceste sfinte zile, sărbătorile până acum, se sărbătoresc prin repaus de alte lucruri, și petrecând în letnicii dobovnicești, precum mergerea la biserică spre rugăciune și ascultarea cântărilor lui Dumnezeu; acum, prin citirea cărților folclorice de suflet, pentru buna educare a familiei, prin facerea de bine la cei nevoiași, prin săcătarea închinărilor, mai ales celor fără apărare, și prin alte fapte bune; căci, sărbătorile sunt destinate de Dumnezeu înainte, pentru cultura spirituală, și pentru înălțarea sufletărilor.

Art. II. Sărbătorile naționale în istoria, (actualmente), sunt următoarele:

1. Aniversarea proclamării Regatului, (1859) 14 Martie.
2. Aniversarea nașterii M. S. Carol I Regale României, 1859 7 Aprilie.
3. Aniversarea proclamării de Imperator a M. S. Regelui, 8 Aprilie (1866).
4. Zina numelui M. S. Regelui, și Alinaei S. R. Princesesei Elisabeta, 24 Aprilie.
5. Aniversarea intrării și a încoronării M. S. Regelui Carol I, la 10 Mai (1861).
6. Zina nașterii A. S. R. Prințesei Ferdinand și României, la 11 August (1845).
7. Zina nașterii A. S. Regelui Prințesei Elisabeta la 19 Septembrie 1854.
8. Zina nașterii A. S. R. Prințesei Carol, la 2 Octombrie (1853).
9. Zina nașterii A. S. Prințesei Maria, la 18 Octombrie (1875).
10. Aniversarea căsătoriei M. M. I. I. Regelui și Regelnei, la 2 Noiembrie (1869).
11. Zina nașterii A. S. R. Prințesei Maria, la 16 Decembrie (1899).
12. Zina nașterii M. S. Regelui la 17 Decembrie (1863).

13. Ziua nașterii A. S. R. Principesa Maria, la 27 Decembrie (1899).

14. Aniversarea căsătoriei A. A. L. L. Regale Principele și Principesa României la 28 Decembrie (1892).

15. Ziua nașterii A. S. R. Princepelui Nicolae, la 5 August (1903)

Sărbătorile naționale, se vor serba în toată țara, prin solemnitate religioasă în toate bisericile urbane și rurale din România. După săvârșirea sfintei Liturgii se va celebra Te-deum, după rândueala ce se arată în cărțile de Te-deum, ce sunt date pe la biserici de ierarhii eparhiali, și fără ca preoții să aștepte alte ordine pentru aceste serbări.

Art. III. Ori-ce alte sărbători superstițioase, precum: Joile după Paști, Rusaliile, Foca, Ilie-Pălie, Pintilie-călătorul, Ropotinul, Drăgaica, Paparuda, Circovii, Fillp, Chirica Șchiopul, Vinerea, sunt oprite a se serba, ca niște rămășițe din timpurile idolatriei și care nu aduc nici un folos sufletesc; ci numai pagube celor ce serbează împedecându-i dela lucruri folositoare și dând ocaziune la petreceri deșerte și vătămatoare.

Preoților se pune îndatorire a sfătui pe enoriașii lor de a părăsi asemenea sărbători păgânești; care nu sunt potrivite cu demnitatea creștinilor, cu bunele moravuri, și cu învățăturile Sfintei Evanghelii și ale bisericeii.

Art. IV Acest regulament se va tipări și împărți pe la toate bisericile ortodoxe din România, spre a se citi în auzul poporului, și a servi pururea de regulă clerului, și pentru deosebirea zilelor de sărbătoare de cele lucrătoare. Regulamentul se va încadra și atârna pe perete în altar.

Acest regulament s'a votat de S-tul Sinod, în ședința sa din 29 Maiu, 1874.

Președintele Sfântului Sinod Athanasie Râmnic.

(L. S. St. Sinod.)

Ministrul Nostru, Secretar de Stat la Departamentul Cultelor și al Instrucțiunilor publice, este însărcinat cu executarea decretului de față.

Dat în Sinaia, la 3 Iulie 1874.

CAROL.

Ministru Secretar de Stat la Departamentul
Cultelor și Instrucțiunii publice.

T. Maiorescu.

No. 1391.

Drept care, Noi publicând acest regulament, vă trimitem câte un exemplar de fic-care biserică, și dăm ordine ca, preoții parohi de mai multe ori peste an, să-l citească în biserică la zile de sărbători; iar acest exemplar imprimat P. P. C. C. Voastre veți supraveghea ca să fie bine încadrat și bine păstrat pe zidul interior al bisericii parohiale; iar câte o întocmai copie de pe el, să fie extrasă și alipită pe ușile bisericii din afară, pentru cea mai sigură și ușoară orientare a tuturor enoriașilor, ca să nu-și mai piardă oamenii zilele de muncă pentru lucruri de nimica.

Aceste dispunându-le pentru folosul moral și material al tuturor binecredincioșilor și iubiților Noștri fi duhovnicești, din această de D-zeu păzită eparhie: Smerit rugăm pe bunul Dumnezeu, ca să dăruiască tuturor Darul și ajutorul dorit, spre cea mai bună propășire, atât pe calea virtuților creștine, cât și pe calea materială necesară bunului trai cetățenesc; trimițând tuturor «Arhierasca Noastră binecuvântare».

No.

1905, Martie 1.

KONON EPISCOPUL HUȘILOR.

II.

Ordin circular, pentru zidirea bisericilor din nou, prefăcutul celor de lemn sau vâlătuci, și reparația radicală a celor în rea stare; dat de P. S. Episcop al Eparhiei Hușilor, D. D. Dr. Konon Arămescu Donici.

Prea Cucernice Părinte Protoieru și Cucernicilor Parohi.

Ziditul și reziditul din nou precum și reparatul radical al bisericilor sfintei noastre religii ortodoxe, au fost încă din vechimea cea mai îndepărtată, fala și gloria bunilor și a străbunilor neamului nostru românesc. Voivozii cei mari și buni ai țării, se întreceau întru clădirea și înzestrarea cu domenii imense ale dumnezeștilor locașuri, destinate a fi: Mitropolii, Episcopii și Monastiri. Boerii cei mari dinpreună cu ierarhi bisericești, adevărați stâlpi ai țării și bine făcători ai poporului, se întreceau în clădirea

altor Dumnezeuști locașuri, destinate a fi unele schituri și sihăstrie prin munți, iar altele biserici de popor, prin târgurile, satele și câmpiile țării.

Ba mulți dintre zeloșii ceva mai coprinși, și cu bună dare de mână clerici și mireni, clădeau, restaurau, reparau și înzestrau, sau pe cele făcute de chiar străbunii lor, sau făceau și altele din nou pe la proprietățile lor. Ba chiar și asociațiuni creștinești, compuse din însuși simpli locuitori ai satelor noastre, imitând pe bătrâni și strămoși, cutreerând țara și adunând milostenii, împodobeau localitățile lor cu asemenea Dumnezeuști locașuri, nu numai prin satele mari dar și prin cătunele mai mici, pretutindenea, unde trebuința cerea.

Toți împreună dela mare până la mic, fiind zeloși pentru numele de *clitori, fondatori și înzestatori* al vreunui Dumnezeuesc locaș, de ori-ce categorie putea fi el, lucrău împreună pentru a lor «Veșnică pomenire».

Mulțumită acestui evlavios și cinstit sentiment moral al pietăței creștine străbune, Noi am apucat și vedem încă stând în picioare, nenumărate Case Dumnezeuști, pentru serviciul cultului creștin ortodox: atât prin satele câmpiilor întinse și mănoase ale țării, cât și prin însăși crierii nestrăbătuților codri și munți Românești.

Inscripțiunile clitorești fundamentale originale, cronicarii țării noastre, și însuși vederea ochilor noștri, ne mărturisește și ne întărește acest necontrazis adevăr.

Nenumăratele monumente religioase, în cari s'au concentrat toată arta arhitecturii, a sculpturii și a picturii străbune, cari au mai putut ajunge până la noi, sunt «singurile monumente văzute», ale trecutului nostru; care vorbesc străinilor pe aici trecători, despre pietatea și vrednicia poporului Român, ce de nenumărate veacuri locuiește prin munții, câmpiile și văile acestor de Dumnezeu binecuvântate țări; udate de răcoritoarele izvoare din munții Carpați.

Domnitorii țării, ierarhii cei mari ai bisericii, boerii de neam mare și avuți dinpreună cu însuși poporul, se vede a fi fost cu totul convinși cum că numai «Biserica Ortodoxă», dimpreună cu instituțiunile la protecția ei încredințate, vor putea fi și pentru viitorul îndepărtat, adevăratul «paladiu» al moralei publice, al limbei, și literaturii neamului, precum a fost și adevăratul conservator al mijloa-

celor de a asigura începutul renașterii și al prosperității poporului nostru.

Dar, pe cât de înălțător este exemplul străbunilor noștri, pe atât de înjositor și trist, este exemplul dat de contemporanii noștri! Căci, pe când străbunii erau însufleșiți de pietate, aspirațiuni mari, și sacrificii până și de sânge pentru viitor, cei de astăzi, în mare parte, din nepietate și ireligiozitate, lăcomie în locul sacrificiului, și materialism ordinar, se par a nu se mai îngriji de ziua de mâine; uită că, tot *Biserica*, și numai singură ea, *unindu-ne și astăzi* prin «limbă și credință», cu marele noastre fragmente aflătoare sub «stăpâniri și hotare străine», tot asemenea ne poate fi salvatoare și în marele eventualități ale viitorului, imposibil de prevăzut cu esacilitate!—

Drept care, din cauza necredinței și al indiferentismului modern, am și ajuns ca să vedem pe foarte multe din monumentele țării și ale religiunii noastre, ori cu totul părăsite și căzute în ruină, prezentându-se publicului trecător cu un aspect dărăpănat, sărăcăcios, și nevre!nic de gloria numelui străbun!

Eră timpul, și nu prea de mult, pe când călătorul trecând prin orașele și satele noastre, cel întâi peisaj plăcut ce-l săria înaintea ochilor eră biserica locului cu atenasele și îngrădirile ei; pe când astăzi, același trecător, prin cele mai multe localități, și chiar sate mari dacă nu și oraș, în loc de o biserică frumoasă și bine îngrijită, nu poate vedea de cât adesea-ori o simplă șandrama uricioasă, înconjurată de ruina foastelor case bisericesti, și mirosind a pustietate; iar pe popor, în loc să-l vadă la biserică în zile de sărbătoare, îl vede grămădit la crăsmă, degradându-se și abrutizându-se prin beție, și ruinându se iconomicește! Deci, decadența moravurilor în care au început a cădea însuși poporul de rând, trebuind să ne îngrijiască pe toți. «ne este absolut necesar ca să conlucrăm pentru redeșteptarea pietății străbune, în-nălțarea aspirațiunilor morale, și scuturarea din brațele pa-
«timelor și a viciilor degradatoare; trebuie să revenim iarăși
«la «umbra bisericii», de unde mulți s'au prea în-treptat»

Noi încă dela data sosirii în această de Dumnezeu păzită Eparhie a Hușilor, inspirați de curentul ideilor de mai sus arătate, am vizitat canonicicește mai multe localități din cuprinsul eparhiei; și pretutindenea pe unde am văzut bi-

Cuncașteți prevenirea Noastre proprii, și dorința ce am arătat în diferite rânduri, pentru înpodobirea cu plantațiuni alese și ținerea în bună stare a îngrădirilor curților încunjurate bisericilor, și a tuturor cimitirilor respective, de la orașe și dela satele acestei Eparhii.

Ei bine! acum este sosit timpul potrivit, când din nou să Vă repetăm anterioarele dispozițiuni relative la igienica și estetica îmbunătățire al acestor dependenți ale bisericii, curtea și cimitirile.

Drept care, imediat după primirea ordinului circular prezent, vă invităm ca să puneți în vedere tuturor Epitropiilor bisericesti dela orașe și dela satele Județului, ce, ca Protoereu administrați dispozițiunea Noastră; ca ele, în frunte cu parohul respectiv, să ia toate măsurile cuvenite și sigure, acum din timp, pentru ca să planteze toate curțile bisericilor și a cimitirilor încă neplantate, anume cu pomi roditori, și cu arbori trainici aranjate, în mod sistematic.

Conform regulilor teoretice și practice pentru asemenea plantațiuni, trebuie să prefere pe acei dintre pomi și arbori cari sunt mai trainici și pot ornamenta mai bine îngrădirile plantate; negreșit ținând socoteala și de natura terenului ce nu este de o potrivă favorabil la ori-ce fel de plantațiuni.

Felul arborilor aleși pentru plantațiune, trebuie preferat: dintre pomii roditori, acei ce pot fi de soiul mai bun, dacă nu chiar însuși altoane anume pregătite; iar dintre acei sălbatici, trebuie preferați, acei mai trainici și mai bine înpodobitori locului.

Toți trebuie să fie acum de mărimea cel puțin a 2 metri la înălțime, lăsându-li-se coroana de crengi sus, bine fasonată, iar nu tăindu-i ca parii drepti, când asemenea arbori, nu se pot prinde aproape de loc. Toți împreună trebuie să fie bine plantați, la rădăcină cu pământ gras, adus de aiurea, dacă acel de pe loc, nu ar fi favorabil naturii arborelui respectiv. Să fie asigurați prin câte un pârștean sprijinitor, plantat bine în pământ și legat drept coroană arborelui, ca să-l protejeze contra vânturilor vătămătoare.

Iar cât privește siguranța acestor arbori:

Epitropiile, și Cucerniciile Voastre parohii respectivi, vă

facem răspunzători, dacă veți permite a înfrânți cineva ca să elibereze printre aceste plantațiuni, ori-ce fel de vite vătămătoare lor, precum: capre, viței măscuri etc.

Pentru mai sigura prinsoare a acestor plantațiuni, Epitropiile vor lua măsuri ca până după prinderea lor, toate să fie *bine udare*, a câte de 2 ori pe săptămână; între care măsuri, să fie și aceia, ca, preotul la taina mărturisirei și alte servicii bisericești, să sfătuiască pe enoriașii săi, obligându-i anume, «ca fiește care familie, la sale cu deosebire, să-și aibă câți-va arbori (după un registru a-numit) la biserică, și la cimitir, pe cari să-i îngrijească, «udându-i și cultivându-i, până se vor face mari, spre în-să-și pomenirea lor»; cunoscând că, femeile, fetele și bă-eșii, vor putea face mai bine acest serviciu în locul băr-baților imprăștiați la alte ocupațiuni câmpenești.

Iar pe lângă toate acestea, pentru ca scopul să Ne fie ajuns, trebuie păzite a fi în bună stare toate îngrăditurile respective, atât la biserici, cât și la cimitirile acestora.

Pe carele ordin, comunicându-l din vreme tuturor, Prea Cucerniciilor voastre și Cucernicilor Parohi mai târziu, și la timpul cuvenit, Ne Veți raporta anume, despre cei ce ș-au îndeplinit datoria sau nu; pentru ca în consecință, să putem lua măsurile cuvenite, ca ordinul și ardentă Noastră dorință în tot ce privește împodobirea cu plantațiuni folositoare și ținerea în bună stare a curții bisericilor cu cimitirile respective, să devină o realitate, folositoare tuturor creștinilor unei parohii etc.

Konon Episcopul Hușilor

TABLOU

De botezurile săvârșite în cursul anului 1904 de către îngrijitorul Bisericii române din Regina-Assa, America de Nord.

Nr. curent	Numele și Pron. părinților	Numele și Pron. Nașului	Z i u a			Numele dat din botez.
			Z.	L. u n a	A n u l	
1	Toma Nata Moan	Maria V. Stan	18	Febr.	1904	Marina
2	Const. Vir. Donisan	Ecaterina C. Dornean	21	Martie	»	Efrosina
3	Valter Elena Iancu	Evdoch. Gr. Licinski	»	»	»	Eva
4	Ion Maria Thudor	Casandra Th. Sucevan	6	Iunie	»	Ioan
5	Ion Ec. Verstine	Varvara Culeac	»	»	»	Gheorghe
6	Const. Ion Gătăcant	Toma Moan	27	»	»	Elena
7	Ion Maria Gheorghe	Ioan Tiritcan	18	Iulie	»	Nicolae
8	Gh. Elena Rotariu	Elena S. Cișmaș	26	»	»	Ioan
9	Martin Mina Nargane	Const. Dornean	8	Aug.	»	Iacob
10	Ilie Saveta Bancescu	Alexandru Ursache	15	»	»	Eva
11	Panteleim. Ec. Ceangă	Elena Ch. Rotariu	26	Sept.	»	Ioan
12	Mihai Ec. Ivanovici	Pantelimon Ceangă	3	Oct.	»	Mihaiu
13	Petru Elena Vulturar	Iosaf Vasăi	19	»	»	Iosaff
14	Petru Marta Mandra	Eufemia Sulea	30	»	»	Petru
15	Gh. Zamfira Costea	Toma M. Radu	31	»	»	Toma
16	Ion Zamfira Denesu	Nicolai Simion	»	»	»	Nicolae
17	Gh. Natalia Martin	Casandra Sucevean	»	»	»	Ioan
18	Lavrentie Par. Donisan	Gh. Donisan	8	Noem.	»	Mihai
19	Cost. Maria Melneciuc	Tanase Sucevan	14	»	»	Zinovia
20	Vasilie Varvara Fochie	Grigorie Licinski	»	»	»	Dimitrie
21	Sinchioana Th. Dobrea	Zamfira N. Corchiș	5	Dec.	»	Zamfira

TABLOU

De cununțiile săvârșite în cursul anului 1904.

Nr. curent	Numele și Pron. celor cununați	Num. și Pronum. Nașilor	Anul	Z i u a	
				L u n a	Z i u a
1	Ioan Deneș	Nicolae Simion	1904	Ianuarie	12
2	Zamfira Th. Dobrea	Sofia Simion	»	»	29
3	Constantin I. Domba	Ioana Th. Surdea	»	»	»
4	Rahela P. Avram	Fiul ei Nicolae	»	»	11
5	Vasalie Fochie	Grigorie Licinski	»	Iulie	»
6	Varvara Culeac	Evdochia Licinski	»	»	19
7	Ion Matiasu	Tanase Sucevan	»	August	»
8	Domnica Domeanu	Casandra Sucevan	»	»	»

TABLOU

De înmormântările săvârșite în cursul anului 1904.

Nr. curent	Numele și Pron. decedatului	Anul	L u n a	Z i u a	E t a t e a
2	Arthemie Gr. Licinski	»	»	»	1/2 »
3	Ana Pant. Ceangă	»	Mai	28	1 »
4	Theodor Dobrea	»	Iunie	23	45 »
5	Ioan Gh. Rotariu	»	August	1	3 săptămâni
6	Vasile I. Nistor	»	Septembre	1	1/3 an.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate cari au binevoit a donă bis din com. Dăița, jud. Vlașca diferite obiecte și anume: D-l Arendaș al moșiei din acea com. a donat un costum odăjdii de mătasă în val de 400 lei, asemenea D-l Ioan Muia, proprietar de moșii agricole din com. Cosoba, jud. Ilfov, un chivot, un potir cu toate accesoriile lui în val. de 130 lei toate de argint de china, iar un număr de 21 locuitori au contribuit fiecare cu diferite sume de bani, pentru cumpărarea unei cădelnițe de argint de china.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate cari au binevoit a dărui bis din com. Balta Doamnei, jud. Prahova diferite obiecte și anume: Comerciantul Dumitrache Ioniță, una evanghelie îmbrăcată în catifea și argint de china, una candelă mare la răstignire cu 7 lumini, argint de china și un rând vestminte preoțești, toate în val. de 400 lei, Preotul D-trie Popescu un epitaf în val. de 70 lei și enoriașii au dărui prin contribuție, un chivot, trei sfeșnice și una cruce toate de argint de china.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane, cari au făcut donațiuni bisericelor parohiale, cuvioasa Parascheva și filialei Intrarea în Biserică, din parohia Ștefănești Județul Botoșani D-lui Mihail Neculau din Târgul Ștefănești, pentru un rând de Minee complet, ediția Stântului Sinod legate în valoare de 136 lei. D-lui Ioan Hănen, din Comuna Satu Ștefănești pentru un rând de vestminte de mătasă galbenă în valoare de 300 lei. D-lor Ioan Dărăngă, Mihai Ciomaga, Enache I. Enache și Constantin Traian, pentru un rând de vestminte în val. de 250 lei.

Se aduc mulțămiri publice, următoarelor persoane; cari au făcut donațiuni bisericiei parohiale Nașterea Maicei Domnului, din parohia și com. Miroslava jnd. Iași, D-lui Grigorie Romanescu pentru două icoane de lemn în val. de 36 lei și D-lui Dimitrie Pachitescu, pentru două candelă în val. de 26 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Tudorița Ivanovici, din urba Craiova, care a binevoit a dăruî bis. din parohia Ghercești, jud. Doljii, obiectele: una pereche cununii de sârmă cu flori albe, un sfeșnic de alamă mic pentru sf. Masă, o candelă de cositor, un epitrahil de damasc verde, trei procovețe de atlas verde închis; două perechi de perdele de percal cu flori albe pentru icoanele împărătești; un acoperământ de percal pentru iconostas, una masă de arnici roșu pentru sf. Masă, un scaun de lemn, un chilogr. lumânări ceară curată și un chilogr. untdelemn.

Se aduc mulțămiri publice D-ilor: Const. Ionici și Nicolae Alboiu, dăruind bis. filiale din Piteștii din vale, paroh Bălănești, jud. Gorjii, cel dintâiu un steag, în val de 70 lei; iar cel de al doilea un epitaf, în val. de 80 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Maria Alex. Maior Măinescu din urba Craiova, care a binevoit a donă bis. Petru-Bojiu (Sf. Mina) din acea urbă, un chivot de argint, care s'a trecut în invent. bisericei respective.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Safta I Gheorghiu Otea din urba Roman, care a binevoit a cheltui 60 lei, pentru poleitul a opt candelă de argint, și a înbrăcat ea argint de china icoana Invierea Domnului, pentru iconostas în val. de 50 lei la bis. „St. Voevozi“ din acea urbă.

Se aduc mulțămiri publice D-lui I. Alexandru Teohari din urba Târgu Neamț, care a binevoit a donă bis. filiale, din parohia Bogzești, jud. Roman, un chivot în val. de 80 lei și un epitaf tot în val. de 80 lei.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane și anume: locuitorul Aron Nastasă, care a binevoit a dăruî bis. din parohia Schitu Frumoasa, jud. Bacău, o cădelniță în val. pe 25 lei și o îmbrăcăminte pe sf. masă în val de 38 lei și locuitorul Avram Guarză, dăruind bis. filiale din acea parohie, o îmbrăcăminte pe sf. Masă în val. de 38 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase cari au binevoit a contribui cu suma de 55 lei și 55 bani la spălarea și aurirea argintăriei dela sf. Evanghelie, care aparține bis. din schitul Ostrovu, jud. Argeș.

Se aduc mulțămiri publice D-ilor: Tache și Petruche Neagu din parohia Seaca Belciugata, jud. Olt, care au binevoit a dăruî bis. din acea parohie următoarele obiecte: Un rând vestimente în val de 120 lei; una evanghelie înbrăcată în argint, în val de 180 lei și una cădelniță de nichel, în val. de 30 lei.

60

EVANGHELIA

BIBLIOTECA S. S. B.
STUDII

PROVENIENȚA

PREȚ

ada

120 lei

